

Johannes Tauler

DE PREKEN

Bijlage : Middelhoogduits naast Nederlands

Vertaald door Peter Freens

De Nederlandse vertaling is uitgegeven onder de Creative Commons licentie.

Taulerpreken.nl 2015

Toelichting bij deze vertaling

Voor de geannoteerde Nederlandse vertaling, zie: www.Taulerpreken.nl

Als bronteksten bij deze vertaling zijn gebruikt:

Ferdinand Vetter (Hg.), *Die Predigten Taulers. Aus der Engelberger und der Freiburger Handschrift sowie aus Schmidts Abschriften der ehemaligen Straßburger Handschriften* (Deutsche Texte des Mittelalters 11), Berlin 1910 (Nachdruck Dublin/Zürich 1968) (brontekst voor bijna alle preken).

Dick Helander, *Johann Tauler als Prediger*. Studien, [Diss.] Lund 1923 (brontekst voor preek 60 (He1) en preek 63 (He2)).

Karl Bihlmeyer (Hg.), *Heinrich Seuse, Deutsche Schriften*. Im Auftrag der Württembergischen Kommission für Landesgeschichte, Stuttgart 1907 (Nachdruck Frankfurt a.M. 1961) (brontekst voor preek 77 (Bihl)).

De nummering van de paragrafen is genomen uit:

Sermons de Tauler: traduction sur les plus anciens manuscrits allemands par les RR.PP. Hugueny, Théry O.P et A.L. Corin. Paris : Desclée de Brouwer, Paris, 1927-1935;

Vergelijkingstabel

Hieronder een hulptabel om de nummers van de preken in deze vertaling te vergelijken met de brontekst. (V staat voor de nummering in de editie van F. Vetter uit 1910)

<i>Deze vertaling</i>	<i>Brontekst</i>	<i>Liturgisch jaar</i>
77	Bihlmeyer	Derde zondag in de advent
60	Helander 1	Feest van de Kruisverheffing III
71	Helander 2	Feest van Allerheiligen
01	V01	Kerstmis
02	V02	Aan de vooravond van Driekoningen
03	V03	Driekoningen I
04	V04	Fragment van een preek voor Driekoningen
05	V05	Driekoningen II
06	V06	Zondag voorafgaand aan Septuagesima
07	V07	Zondag Septuagesima
08	V08	Eerste vrijdag van de vastentijd
09	V09	Tweede zondag in de vasten
10	V10	Zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag
11	V11	Maandag voor Palmzondag
12	V12	Dinsdag voor Palmzondag
13	V13	Woensdag voor Palmzondag
14	V14	Vrijdag voor Palmzondag
15	V15	Vooravond tot Palmzondag
16	V16	Vierde zondag na Pasen
19	V19	Hemelvaart II
20	V20	Hemelvaart III
21	V21	Hemelvaart IV
22	V22	Hemelvaart V
23	V23	Zondag na Hemelvaart
24	V24	Maandag voorafgaand aan Pinksteren
26	V26	Pinksteren II
27	V27	Pinksteren III
28	V28	Feest van de Heilige Drievuldigheid I
32	V32	Sacramentsdag III
33	V33	Sacramentsdag IV
36	V36	Derde zondag na Drievuldigheid II
37	V37	Derde zondag na Drievuldigheid III
38	V38	Vierde zondag na Drievuldigheidsdag I
40	V39	Vijfde zondag na Drievuldigheid I
43	V40	Feest van de heilige Johannes de Doper I

41	V41	Vijfde zondag na Drievuldigheid II
47	V42	Tiende zondag na Drievuldigheid II
45	V43	Achtste zondag na Drievuldigheid
49	V44	Twaalfde zondag na Drievuldigheid I
51	V45	Dertiende zondag na Drievuldigheid I
54	V46	Maria-Tenhemelopneming
61	V47	Vijftiende zondag na Drievuldigheid I
78	V48	Feest van een belijder
55	V49	Maria-Geboorte
56	V50	Oktaaf van Maria-Geboorte I
58	V51	Feest van de Kruisverheffing I
57	V52	Oktaaf van Maria-Geboorte II
65	V53	Zeventiende zondag na Pinksteren I
52	V54	Dertiende zondag na Drievuldigheid II
64	V55	Feest van de heilige apostel Matteüs
70	V56	Negentiende zondag na Drievuldigheid
48	V57	Elfde zondag na Drievuldigheid
81	V58	Dit is een goede lering en een heilige aansporing.
82	V59	Een korte biecht
83	V60	Dit is een goede lering
17	V60a	Maandag voor Hemelvaart
18	V60b	Hemelvaart I
30	V60c	Sacramentsdag I
29	V60d	Feest van de Heilige Drievuldigheid II
25	V60e	Pinksteren I
31	V60f	Sacramentsdag II
34	V60g	Sacramentsdag V
35	V60h	Derde zondag na Drievuldigheid I
44	V61	Feest geboorte Johannes de Doper II
39	V62	Vierde zondag na Drievuldigheid II
42	V63	Vijfde zondag na Drievuldigheid III
53	V64	Dertiende zondag na Drievuldigheid III
59	V65	Feest van de Kruisverheffing II
62	V66	Vijftiende zondag na Pinksteren II
63	V67	Zestiende zondag na Drievuldigheid
67	V68	Feest van de heilige engelen
68	V69	Feest van de Kerkwijding I
66	V70	Zeventiende zondag na Pinksteren II
80	V71	Over de juiste invulling van de dag
46	V72	Tiende zondag na Drievuldigheid I
50	V73	Twaalfde zondag na Drievuldigheid II
74	V74	Twintigste zondag na Drievuldigheid
75	V75	Eenentwintigste zondag na Drievuldigheid
76	V76	Tweeëntwintigste zondag na Drievuldigheid
72	V77	Eerste zondag na Allerheiligen
69	V78	Feest van de Kerkwijding II
84	V79	Onderwerp zonder titel en zonder thema
79	V80	Opname in de orde
73	V81	Feest van de heilige Cordula

Inhoudsopgave

Toelichting bij deze vertaling	1
Inhoudsopgave	3
Preek 01 (V01)	6
Preek 02 (V02)	13
Preek 03 (V03)	19
Preek 04 (V04)	24
Preek 05 (V05)	27
Preek 06 (V06)	32
Preek 07 (V07)	37
Preek 08 (V08)	44
Preek 09 (V09)	52
Preek 10 (V10)	60
Preek 11 (V11)	65
Preek 12 (V12)	73
Preek 13 (V13)	78
Preek 14 (V14)	84
Preek 15 (V15)	87
Preek 16 (V16)	93
Preek 17 (V60a)	99
Preek 18 (V60b)	107
Preek 19 (V19)	115
Preek 20 (V20)	121
Preek 21 (V21)	126
Preek 22 (V22)	131
Preek 23 (V23)	134
Preek 24 (V24)	141
Preek 25 (V60e)	148
Preek 26 (V26)	156
Preek 27 (V27)	165
Preek 28 (V28)	171
Preek 29 (V60d)	176
Preek 30 (V60c)	183
Preek 31 (V60f)	191
Preek 32 (V32)	200

Preek 33 (V33)	209
Preek 34 (V60g)	217
Preek 35 (V60h)	222
Preek 36 (V36)	231
Preek 37 (V37)	242
Preek 38 (V38)	249
Preek 39 (V62)	259
Preek 40 (V39)	266
Preek 41 (V41)	277
Preek 42 (V63)	286
Preek 43 (V40)	292
Preek 44 (V61)	301
Preek 45 (V43)	311
Preek 46 (V72)	322
Preek 47 (V42)	328
Preek 48 (V57)	334
Preek 49 (V44)	344
Preek 50 (V73)	349
Preek 51 (V45)	353
Preek 52 (V54)	363
Preek 53 (V64)	373
Preek 54 (V46)	383
Preek 55 (V49)	391
Preek 56 (V50)	397
Preek 57 (V52)	406
Preek 58 (V51)	413
Preek 59 (V65)	419
Preek 60 (He1)	427
Preek 61 (V47)	433
Preek 62 (V66)	442
Preek 63 (V67)	450
Preek 64 (V55)	460
Preek 65 (V53)	468
Preek 66 (V70)	476
Preek 67 (V68)	481
Preek 68 (V69)	488

Preek 69 (V78)	493
Preek 70 (V56)	499
Preek 71 (He2)	508
Preek 72 (V77)	518
Preek 73 (V81)	526
Preek 74 (V74)	532
Preek 75 (V75)	540
Preek 76 (V76)	546
Preek 77 (Bihl)	555
Preek 78 (V48)	564
Preek 79 (V80)	571
Preek 80 (V71)	577
Preek 81 (V58)	585
Preek 82 (V59)	587
Preek 83 (V60)	589
Preek 84 (V79)	592

Preek 01 (V01)

Kerstmis

Puer natus est nobis et filius datus est nobis
(Is 9,5)

*Des Tauwelers bredie an dem winnaht tage
von drien geburten
ist genommen usser den drien messen des winnaht tages
und seit
wie wir die drie krefte unserer selen versamelen súllent
und ouch verloeucken aller eigenschaft
wellendes, begerendes und wúrkendes*

1
Man beget húte drier leige geburt in der heiligen cristenheit,
in der ein ieglich cristen mensche
so grosse weide und wunne solte nemen
daz er rehte von wunnen solte usser ime selber springen
in iubilo und in minnen,
in dangnemekeit und inrelicher froeude,
und weler mensche des nit in ime bevint,
der mag sich voerhten.

Nu di erste und die úberste geburt
daz ist
das der himelsche vatter
gebirt seinen eingebornen sun in goetlicher wesenlicheit,
in persoonlicher onderscheit.

Die ander geburt die man húte beget,
das ist die mueterliche berhaftekeit
die geschach megdelicher kúschikeit in rehter luterkeit.

Die dirte geburt ist
daz Got alle tage und alle stunde
wurt werlichen geistlichen geborn in einre guoten sele
mit gnoden und mit minnen.

Dise drie geburte beget man húte mit den drien messen.

Die erste singet man in der vinster naht,
und get an:

dominus dixit ad me,
filius meus es tu,
ego hodie genui te;

und dise messe meint die verborgene geburt
die geschach
in der vinsterre verborgenre unbekanter gotheit.

Die ander messe get an:

lux fulgebit hodie super nos,

und die meint
den schin der gegoetteter menschlicher naturen,
und die messe ist ein teil in vinsternisse
und ein teil in dem tage,
sú waz ein teil bekant und ein teil unbekant.

Een kind werd ons geboren, een zoon werd ons gegeven
(Jes. 9,5)

*Taulers preek voor kerstdag
over drie geboortes
is genomen uit de drie missen van kerstdag
en leert ons
hoe we de drie krachten van de ziel samen moeten brengen,
en ook om afstand te doen van alle eigengerichtheid
in ons willen, begeren en werken.*

1
De heilige christenheid viert vandaag drie geboortes,
en elke christenmens
zou zich hierover zo moeten verheugen en verblijden,
dat hij uitzinnig van blijdschap wel moet opspringen
al jubelend en vervuld van liefde,
met dankbaarheid en innerlijke vreugde;
en de mens die dit niet in zichzelf ervaart,
laat hij zich maar zorgen maken.

Nu dan over de eerste, de hoogste geboorte;
dat is
dat de hemelse Vader
zijn eniggeboren Zoon baart in de goddelijke wezenheid,
onderscheiden naar de Persoon.

De tweede geboorte die we vandaag vieren,
komt voort uit de vruchtbaarheid van de moeder
die haar maagdelijke reinheid behield in volkomen zuiverheid.

De derde geboorte is,
dat God elke dag op ieder uur
waarlijk geestelijk geboren wordt in een goede ziel
door genade en uit liefde.

Deze drie geboortes vieren we vandaag met drie missen.

De eerste zingt men in de donkere nacht
en begint met:

‘Dominus dixit ad me,
filius meus es tu,
ego hodie genui te’.

Deze mis heeft de verborgen geboorte op het oog
die zich voltrok
in de donkerheid van de verborgen onbekende godheid.

De tweede mis begint met:

‘Lux fulgebit hodie super nos’,

en richt zich
op het lichten van de vergoddelijkte menselijke natuur;
en deze mis wordt voor een deel in het donker
en voor een deel in het daglicht gevierd,
want deels kenbaar was ze en deels onkenbaar.

Die dirte messe singet man in dem kloren tage,
und die get an:

puer natus est nobis et filius datus est nobis,

und meinet die minnenliche geburt
die alle tage und in allen ougenblicken
sol geschehen
und geschihit
in einre ieglicher guoten heilgen selen,
ob sú sich darzuo kert
mit warnemende und mit minnen,

wan sol sú diser geburt in ir bevinden und gewar werden,
daz muos geschehen
durch einen inker und widerker alle ir krefte,

und in diser geburt wurt ir Got also eigen
und git sich ir als eigen
úber alles daz eigen daz ie oder ie eigen wart.

Daz wort daz sprichet:

ein kint ist uns geborn und ein sun ist uns gegeben;

er ist unser und zuomole unser eigen
und úber alle eigen,
er wurt alle zit geborn one underlos in uns.

Von diser minnenlichen geburt,
die dise leste messe meinet,
von der wellent wir nu aller erste sprechen.

2

Wie wir herzuo kummen súllent
das die edel geburt in uns
adellichen und fruchtberlichen geschehe,
daz súllent wir leren
an der eigenschaft der ersten vetterlichen geburt,
do der vatter gebirt sinen sun in der ewikeit,
wan von úberflússikeit des úberwesenlichen richtuomes
in der guete Gottes
so enmoehete er sich nút inne enthalten
er mueste sich uzgiessen und gemeinsamen,

wan als Boecius und sant Augustinus sprechent
daz Gottes nature und sin art ist daz er sich uzgiesse,
und alsus hat der vatter sich uzgegossen
an dem usgange der goetlichen personen,
und vor hat er sich engossen an die creaturen.

Darumb sprach sant Augustinus:

‘wan Got guot ist, darumb sint wir,
und als daz alle creaturen guotz hant,
daz ist alles
von der wesentlichen guete Gottes allein’.

Weles ist nu die eigenschaft
die wir an der vetterlichen geburt
mercken und leren súllent?

Der vatter an siner persoenlicher eigenschaft
so kert er in sich selber mit sime goetlichen verstentnisse
und durchsiht sich selber in clorem verstonden
den wesentlichen abgrunde sins ewigen wesens,
und von dem blossen verstane sin selbs
so sprach er sich alzuomole us,
und daz wort ist sin sun
und daz bekennen sin selbes
daz ist daz geberden sins sunes in der ewikeit;

De derde mis zingt men bij klaarlichte dag
en begint met:

‘Puer natus est nobis et filius datus est nobis’;

en deze mis heeft de minnelijke geboorte op het oog
die alle dagen en op ieder ogenblik
moet plaatsvinden
en plaatsheeft
in elke goede, heilige ziel,
wanneer deze zich daartoe keert
met aandacht en met liefde.

Want wil zij deze geboorte in zichzelf ervaren en gewaarworden,
dan kan het alleen maar
door inkeer en ommekeer met al haar krachten.

En in deze geboorte wordt haar God zo eigen
en geeft hij zich haar zo eigenlijk,
het gaat al het eigene dat haar ooit eigen was te boven.

De tekst zegt:

‘Een kind is ons geboren en een zoon is ons gegeven’;

de onze is hij en ons geheel eigen,
al het eigene overtreffend;
en steeds opnieuw en onophoudelijk wordt hij in ons geboren.

Over de minnelijke geboorte,
waarop deze laatste mis zich richt,
daarover willen we nu allereerst spreken.

2

Hoe we zo ver kunnen komen
dat deze edele geboorte in ons
op adellijke en vruchtbare wijze plaatsvindt,
dat moeten we leren
uit wat de eerste, de Vaderlijke, geboorte eigen is,
waarin de Vader zijn Zoon baart in eeuwigheid;
want de overvloed aan overwezenlijke rijkdom
gelegen in Gods goedheid,
die kon hij niet binnen in zich houden;
hij moest zich wel uitgieten en mededelen.

Want zoals Boëthius en Sint-Augustinus zeggen,
is het Gods natuur en aard om zich uit te gieten;
en zo heeft de Vader zich uitgegoten
bij de voortkoming van de goddelijke Personen,
en voorts heeft hij zich uitgegoten in de schepselen.

Daarom zei Sint-Augustinus:

‘Omdat God goed is, daarom zijn we;
en al wat de schepselen aan goeds hebben,
dat komt allemaal voort
uit de wezenlijke goedheid van God alleen.’

Welke eigenschap is het dan
van die Vaderlijke geboorte
waar we acht op moeten slaan en lering uit moeten trekken?

De Vader naar zijn persoonlijke eigenschap
keert in tot zichzelf met zijn goddelijke verstand
en hij doorziet in zichzelf, in helder verstaan,
de wezenlijke afgrond van zijn eeuwige wezen,
en in dit pure verstaan van zijn zelf
sprak hij zich helemaal uit
en dat Woord is zijn Zoon,
en het bekennen van zichzelf
dat is het baren van zijn Zoon in de eeuwigheid.

er ist inne blibende in wesenlicher einikeit
und ist uzgonde an personlichem onderscheide.

Alsus get er in sich und bekennet sich selber,
und er get danne usser sich in geberenne sin bilde,
daz er do bekant und verstanden het,
und get denne wider in sich
in volkomene behegenlicheit sin selbes;

die behegelicheit flúset us in ein unsprechenliche minne,
daz do ist der heilige geist,

alsus blibet er inne und get uz und get wider in.

Darumbe sint alle uzgenge umb die widergenge,
darumb ist des himels louf alre edelste und volkomenste,
wan er alre eigenlicheste
wider in sinen ursprung und in sinen begin get,
do er uzging;
alsus ist des menschen louf alre edelste und aller volkomenste,
wan er aller eigenlichest wider in sinen ursprung get.

Nu die eigenschaft die der himelsche vatter hat
an sime ingange und an sime uzgange,
die eigenschaft sol ouch der mensche an ime haben
der ein geistliche muoter wil werden
diser goettelichen geburt,

er sol alzuomole in sich gon
und denne usser sich gon.

Also wie?

3
Die sele hat drie edele krefte,
in den ist sù ein wor bilde der heiligen drivalentikeit,
gehugnisse, verstentnisse und frige wille,

und durch dise kreften
so ist sù Gotz griffig und enpfenglich,
daz sù alles des enpfenglich mag werden
daz Got ist und hat und geben mag,
und ist úbermitz dis sehende in ewikeit,
wan die sele ist geschaffen zwúschent zit und ewikeit.

Nu mit irem obersten teile so gehoert sù in ewikeit,
und mit irme nidersten teile so gehoert sù in die zit,
mit iren simelichen vihelichen kreften.

Nu ist die sele
bede mit iren obersten und nidersten kreften
uzgelouffen in die zit und in die zitlichen ding,
umb die sipschaft
die die obersten zuo den nidersten hant;
so ist der louf ir sere geringe
und bereit uzzuolouffende in die sinnelichen ding
und enget der ewikeit.

Entruwen,
es muos von not ein widerlouf geschehen,
sol dise geburt geborn werden,
do muos ein kreffig inker geschehen,
ein inholen,
ein innewendig versamenen aller krefte,
der nidersten und der obersten,
und do sol werden ein vereinunge von aller zerstrouwunge,
also alle vereinte ding sint krefftiger:

alse ein schútze ein zil wil eben treffen,
so tuot er ein ouge zuo,

Binnen in wezenlijke eenheid blijvend
gaat hij uit in onderscheid naar de Persoon.

Zo gaat hij in tot zichzelf en bekent hij zichzelf,
om dan buiten zichzelf te gaan in het baren van zijn beeld
dat hij binnen in zich bekend en verstaan heeft,
om dan weer in te gaan tot zichzelf
in volmaakt welbehagen aan zijn zelf.

Dit welbehagen stroomt uit in onuitsprekelijke liefde,
en dat is de Heilige Geest.

Zo blijft hij binnen en gaat uit en gaat weer binnen.

Daarom is al het uitgaan er omwille van de terugkeer,
daarom ook is de loop van de hemel de alleredelste en volmaakste
waar hij allereigenlijkst
terugkeert naar de oorsprong en het begin,
waaruit hij voortkwam;
zo ook is de levensloop van de mens het alleredelst en volmaakst,
waar hij allereigenlijkst in zijn oorsprong terugkeert.

Welnu, deze eigenschap van de hemelse Vader,
zijn ingaan en uitgaan,
die eigenschap moet ook de mens bezitten
wil hij een geestelijke moeder worden
van deze goddelijke geboorte.

Deze mens zal helemaal moeten ingaan tot zichzelf
en vervolgens uit zichzelf gaan.

Hoe dan?

3
De ziel heeft drie edele krachten,
daarin is ze een waar evenbeeld van de Heilige Drievuldigheid:
geheugen, verstand en vrije wil.

Door deze krachten
is zij vatbaar en ontvankelijk voor God,
zodat ze voor alles ontvankelijk kan worden
wat God is en heeft en geven kan
en het hierdoor aanschouwen kan in eeuwigheid;
want geschapen is de ziel tussen tijd en eeuwigheid.

Met haar bovenste gedeelte behoort ze toe aan de eeuwigheid,
en met haar laagste gedeelte behoort ze toe aan de tijd,
namelijk met haar zinnelijke, dierlijke krachten.

De ziel nu is
zowel met haar bovenste als met haar laagste krachten
uitgelopen in de tijd en de tijdelijke dingen,
dit vanwege de verwantschap
tussen de bovenste krachten en de laagste;
daarom ook gaat deze uitgang haar gemakkelijk af
en is ze geneigd uit te lopen in de zinnelijke dingen,
en zo loopt ze de eeuwigheid mis.

Waarlijk,
het is noodzakelijk dat er een terugkeer plaatsvindt,
wil deze geboorte geboren worden;
een krachtige inkeer moet hier plaatsvinden,
een naar binnen halen,
een inwendig verzamelen van alle krachten,
van zowel de laagste als de hoogste,
zodat verenigd is wat verstrooid was:
want alles wat verenigd is, is krachtiger.

Wanneer een schutter een doel goed wil treffen,
dan sluit hij één oog

das daz ander deste nauwer sehe;
 der ein ding wil tieffe mercken,
 der tuot alle sine sinne darzuo
 und twinget sine sinne uf ein in die sele,
 do sú uz sint geflossen,

als alle die zwige kumment uz dem stamme des bovmes,
 als alle die krefte versamment sint,
 sinnelichen und guenlichen [gevuelichen] und bewegelichen krefte,
 in die obersten, in den grunt,
 dis ist der ingang.

4
 Denne sol do geschehen ein uzgang,
 jo ein úbergang usser ime selber und úber in,
 do súllent wir verloeugenen allen eigenschaft
 wellens und begerens und wúrkens,
 denne do sol bliben ein bos luter meinen Gottes,

und des sinen nút eigens in dekeiner wise
 zuo sinde oder zuo werdende oder zuo gewinnende,

denne allein zuo sinde
 und ime stat zuo gebende
 uf daz hoehste und uf daz nehste,
 das er sins werkes und sinre geburt in dir bekummen múge
 und von dir des ungehindert werde.

Wan wenne zwei súllent eins werden,
 so muos sich daz eine halten lidende
 und daz ander wúrkende;
 sol min ouge enpfohen die bilde in der want
 oder waz es sehen sol,
 so muos es an ime selber bos sin aller bilde,
 wan hette es ein enig bilde in ime einiger varwen,
 so gesehe es niemer kein varwe;
 oder hat daz ore ein getoene,
 so gehoert es niemer enkein getoene;
 so welich ding enpfohen sol,
 das muos itel, lidig und wan sin.

Danabe sprach sant Augustinus:

‘gús uz, daz du múgest erfúllt werden;
 gang uz, uf daz du múgest ingon’;

und sprach ouch anderswo:

‘o du edele sele, o edele creature,
 waz gest du uz dir suchen
 den der alzuomole und aller werlichest und bloeslichest in dir ist,
 und sit das du bist teilhaftig goetlicher nature,
 waz hest du denne zuo tuonde oder zuo schaffende
 mit allen creaturen?’

Wenne der mensche
 alsus die stat, den grunt bereitete,
 so ist kein zwifel do an, Got muesse do alzuomole erfúllen,
 der himel risse e und erfúlte daz itel,
 und Got lot nu vil minre die ding itel,
 es wer wider alle sin nature und wider sin gerechtikeit.

Und darumbe soltu swigen:
 so mag dis wort diser geburt in dich sprechen
 und in dir gehoert werden;

aber sicher,
 wiltu sprechen, so muos er swigen.

Man enmag dem worte nit bas gedienen

opdat het andere des te nauwkeuriger zien kan;
 wie een ding diep in zich wil opnemen,
 die richt al zijn zinnen daarop
 en dwingt zijn zinnen zo tot eenheid in de ziel,
 waaruit ze zijn uitgestroomd.

Zoals twijgen die voortspruiten uit de stam van de boom
 zijn al deze krachten verzameld,
 de zintuiglijke, de gevoelijke en de bewegende krachten,
 in de hogere, in de grond;
 dit dan is de ingang.

4
 Want wil er een uitgaan plaatsvinden,
 ja, een overgang buiten en boven zichzelf,
 dan moeten we alle eigengerichtheid opgeven
 die aangetroffen wordt in ons willen, begeren en werken,
 slechts een puur gerichtzijn op God moet blijven.

Niets eigens moet achterblijven, niets, waar of hoe ook,
 noch in ons zijn, ons worden of ons zoeken.

Hem slechts dienen we toe te behoren,
 hem slechts moeten we een plaats bereiden,
 de hoogste, de naaste,
 opdat hij zijn werk en zijn geboorte in ons mag verrichten
 en hierbij door ons niet gehinderd zal worden.

Want waar twee tot één moeten worden,
 daar moet het ene zich ontvankelijk opstellen
 en het andere zich werkend tonen;
 wil mijn oog de beelden op de wand ontvangen,
 of wat dan ook,
 dan moet het zelf leeg zijn van alle beelden,
 want zou het ook maar één kleur van zichzelf hebben,
 nooit zou het enige andere kleur waarnemen;
 zou het oor een geluid bezitten,
 nooit zou het enig ander geluid kunnen horen;
 elk ding dat iets ontvangen wil,
 het moet vrij zijn, ledig en open.

Hierover zei Sint-Augustinus:

‘Giet uit, opdat je gevuld mag worden;
 ga uit, opdat je mag ingaan’;

en op een andere plaats:

‘O jij edele ziel, o edel schepsel,
 waarom zoek je buiten jezelf
 die helemaal en allerwerklijkst en het onverhuldst in jezelf is;
 en jij die deelhebt aan de goddelijke natuur,
 wat heb je te doen, wat te maken
 met alle schepselen?’

Wanneer de mens
 de plaats, de grond op deze wijze zou voorbereiden,
 dan zou God deze ongetwijfeld helemaal vullen,
 de hemel zou anders openbreken en de leegte vullen;
 en God nu laat de dingen nog veel minder leeg zijn,
 het zou tegen zijn natuur zijn en tegen zijn gerechtigheid.

En daarom moet je zwijgen,
 alleen dan kan het Woord van deze geboorte in je spreken
 en in je gehoord worden.

Zeker is:
 wil jij spreken, dan zal hij zwijgen.

Men kan het Woord niet beter dienen

denne mit swigende und mit losende.

Gest du nu alzuomole uz,
so got er one allen zwifel zuomole in,
weder minre noch mere denne alse vil uz alse vil in.

5
Von disem uzgange
vinden wir ein glichnisse in her Moyses buoche,

daz Got Abraham hies gon uz sime lande,
usser sime geslehte,
er wolte ime zoeugen alles guot;
alles guot daz ist dise goetliche geburt,
die ist alleine alle guot;

sin lant oder sin ertrich uz dem er solte,
daz ist der licham in aller genuegede und unordenunge;

die moge, daz meinen wir
die neigunge der sinnelicher krefte und ir bildunge,
die in noch inziehen und sleiffent,
ouch bringent sú in bewegunge liebes und leides,
froeuende und trurikeit,
begerunge und vorhte,
sorgveltikeit und lihtmuetikeit.

Dise moge die sint uns gar nohe sippe,
der sol man gar navwe warnemen,
daz man ir zuomole uzge,
sol erzoeuget werden alles guot
das dise geburt in der worheit ist.

6
Man sprichet:
ein heime gezogen kint daz ist usse als ein rint;

daz ist in disem wor,

wan die menschen die nût sint uzgegangen irs heimen
noch sint úbergangen úber die nature
noch úber daz die sinne moehtent bringen
sehende oder hoerende oder fuelende oder bewegende,
die disem heim und allem heim natúrlicher dinge
nût sint úber und uzgegangen,
die sind rehte als rinder oder kelber
zuo verstonde zuo disen hohen goetlichen dingen;

also ist ir innewendig grunt reht als ein isenin berg,
do nie kein lieht ingeschein;
wenne in die sinnelicheit enget
und die bilde und forme,
so wissent und gefuelent sú nit me.

Dise sint noch doheime,
darumb bevindent sú diser geburt nût.

Von disen sprach Cristus:

‘wer durch mich lot vatter, muter und acker,
der sol hundert werbe also vil wider nemen
und darzuo das ewige leben’.

7
Nu hant wir gesprochen von der ersten und lesten geburt,
wie wir in der lesten an der ersten súllent lere nemen.

Nu wellent wir sú ouch wisen an die mittelste geburt,
das der Gottes sun als hinnat
geborn ist von der muoter
und unser bruoder ist worden.

dan door te zwijgen en te luisteren.

Ga jij nu helemaal uit,
dan zal hij ongetwijfeld helemaal naar binnen gaan;
zoveel naar buiten, zoveel naar binnen, niet meer, niet minder.

5
Over dit uitgaan
treffen we in het boek van Mozes een gelijkenis aan.

God gaf Abraham het bevel weg te trekken uit zijn land,
weg van zijn verwanten,
want hij wilde hem al het goede tonen;
met al het goede is deze goddelijke geboorte bedoeld,
alleen hierin ligt al het goede.

Zijn land of zijn aardrijk waaruit hij wegtrekken moest,
dat is het lichaam met al zijn genietingen en zijn ongeordendheid.

Met verwanten bedoelen we
de neigingen van de zinnelijke krachten met hun voorstellingen;
ze trekken aan de mens en slepen hem mee,
en ze bewegen hem tot lief en leed,
vreugde en droefenis,
begeerte en vrees,
bekommernis en lichtzinnigheid.

Deze verwanten zijn ons het meest nabij;
sla nauwkeurig acht op hen,
zodat men uit hen weg kan trekken
en al het goede verwekt kan worden
dat deze geboorte in waarheid is.

6
Er is een spreekwoord:
een thuis opgevoed kind is buitenshuis als een rund.

Dit woord nu is hier van toepassing.

De mensen namelijk die niet uit hun huis gegaan zijn,
die niet boven hun natuur zijn uitgegaan
noch gekomen zijn boven wat de zintuigen hun aandragen
door zien, horen, voelen en bewegen,
zij dus die dit huis en elk huis van de natuurlijke dingen
niet uitgegaan zijn of er boventuitgegaan zijn,
deze mensen zijn als runderen, als kalveren
in hun begrip van deze hoge goddelijke dingen.

Hun innerlijke grond lijkt daarom op een ijzeren berg
waar nooit enig licht naar binnen schijnt;
wanneer bij hen de zintuiglijkheid wijkt
en elk beeld en elke vorm,
dan weten en ervaren ze niets meer.

Ze verblijven nog in hun huis,
daarom ervaren zij deze geboorte niet.

Over hen zei Christus:

‘Wie om mij vader, moeder en akker verlaat,
die zal honderd keer zoveel terugkrijgen
en het eeuwige leven bovendien.’

7
Nu hebben we gesproken over de eerste en de laatste geboorte
en hoe we voor de laatste moeten leren van de eerste.

Nu willen we nog spreken over de middelste geboorte,
namelijk die waarbij de Zoon, zoals we deze nacht vieren,
geboren is uit zijn moeder
en geworden is tot onze broeder.

Er wart in der ewikeit geborn sunder muoter
und in der zit sunder vatter.

Sant Augustinus sprach:

‘Maria waz vil seliger
von dem daz Got geistlichen in ir sele geborn waz,
denne daz er liplich von ir geborn wart’.

Wer nu wil daz dise geburt in sinre selen
edellichen und geistlichen geborn werde
als in Marien selen,
der sol warnemen der eigenschaft die Maria an ir hette,
die muoter waz liplichen und geistlichen.

Sú waz ein luter maget, eine juncfrowwe,
und sú waz ein verlobete, ein vertrauwete juncfrowwe,
und sú waz ingeslossen, von allem abgescheiden,
wan der engel ging zuo ir.

Und alsus sol ein geistlich muoter Gottes diser geburt sin,
sú sol sin luter reine maget;
ist sú wol ettewenne gewesen uz der luterkeit,
so sol sú nu widerkeren,
so wurt sú wider reine und maegtlich.

Ein maget betútet alse vil
als daz uzwert unfruchtbar ist
und von innan vil frúhte hat;

also sol dise maget
ir ussere minne zuosliessen
und nit vil gewerbes do mitte han,
nú vil frucht do mitte bringen.

Maria endovwete nú wan zuo goettelichen dingen;
innwendig sol sú vil frúhte haben.

Alle die zierde des kúniges dohter die ist alles von innan;

alsus sol dise juncfrowwe in abgescheidenheit sin,
alle ir sitten, ir sinne, ir gelas,
alles inwert,
so bringet sú vil frúhte und grosse frucht,
Gotte selber, Gottes sun, Gottes wort,
daz alle ding ist und treit in ime.

Maria waz ein vertrauwete juncfrowwe;
also sol dise sin getruwet,
noch sant Paulus lere.

Du solt dinen wandelberen willen insencken
in den goetlichen willen,
der unbewegenlich ist,
daz diner krangheit geholfen werde.

Maria waz ouch ingeslossen;
also sol ouch dise dirne Gottes sin ingeslossen,
obe sú dise geburt wil in der worheit in ir bevinden,
doch nú allein von zitlichen uzloffungen,
die ettewaz gebrestlich schinent,
sunder ouch von sinnelicher uebunge der tugende,

und sol ein raste, ein stille in ir machen
und sich in sich sliessen
und vor den sinnen in dem geist sich verbergen
und verstecken und entslieffen etwie dicke

und machen in ir ein stillenisse,
ein inreliche raste.

Zonder moeder werd hij in de eeuwigheid geboren,
zonder vader in de tijd.

Sint-Augustinus zei:

‘Maria was veel zaliger
doordat God geestelijk in haar ziel geboren werd,
dan doordat hij lijfelijk uit haar geboren werd.’

Wie nu wil dat deze geboorte in zijn ziel
even edel en geestelijk geboren wordt
als in de ziel van Maria,
die moet acht slaan op wat Maria eigen was,
zij die moeder was naar lichaam en naar geest.

Ze was een reine maagd, een jonkvrouw,
een verloofde, een ondertrouwde jonkvrouw;
en ingesloten was ze, van alles afgescheiden,
toen de engel tot haar kwam.

Net zo moet elke geestelijke moeder van deze godsgeboorte zijn:
een zuivere, reine maagd moet ze zijn;
en mocht de zuiverheid haar ooit verlaten hebben,
laat haar dan nu terugkeren,
dan zal ze weer rein worden en maagdelijk.

Maagd te zijn wil hier zeggen:
onvruchtbaar zijn voor de buitenwereld,
innerlijk echter veel vrucht dragen.

Daarom zal een maagd
haar naar buiten gerichte liefde buitensluiten,
zich er niet veel mee inlaten,
er geen vruchten van binnenbrengen.

Maria opende zich slechts voor goddelijke dingen;
innerlijk zou ze veel vrucht dragen.

‘Alle pracht van ’s konings dochter ligt in het innerlijk.’

Daarom dient deze jonkvrouw in afgescheidenheid te verkeren;
al haar zeden, haar zinnen, al haar doen en haar laten,
ja, alles moet inwaarts gericht zijn,
dan brengt ze veel vrucht voort en grote vrucht:
God zelf, Gods Zoon,
Gods Woord dat alles is en alles in zich draagt.

Maria was een ondertrouwde jonkvrouw;
daarom zal ook deze maagd ondertrouwd zijn,
zoals Sint-Paulus leert.

Je moet je onstandvastige wil laten inzinken
in de goddelijke wil,
die onveranderlijk is,
opdat deze jouw zwakheid te hulp mag schieten.

Ook was Maria ingesloten;
daarom moet ook deze maagd van God ingesloten zijn
wil ze deze geboorte waarlijk in zichzelf ervaren,
en niet slechts gesloten voor verstrooiing in het tijdelijke,
dat op de een of ander wijze schadelijk schijnt,
maar ook voor zinnelijkheid gelegen in deugdoefeningen.

Een rustplaats, een diepe stilte in zichzelf moet ze bereiden,
en zich in haarzelf insluiten
en in haar geest zich voor de zinnen verbergen,
zich verstoppert om hen te kunnen ontlopen zo vaak ze maar kan.

Een stilteplaats in zichzelf zal ze voorbereiden,
een innerlijke rustplaats.

8

Hievon sol man singen in dem nehsten sunnendage
in dem anhebende der messen:

dum medium silencium fieret,
do daz mittel swigen wart
und alle ding in dem hoechsten swigende worent
und die naht iren louf vollebroht hette,
herre,
do kam dine almechtige rede von dem kúniglichen stuole,

das waz daz ewige wort von dem vetterlichen hertzen.

In disem mittel swigende,
in disem do alle ding sint in dem hoechsten swigende
und ein wor silencium ist,
denne wurt man dis wort in der worheit hoerende;

wan sol Got sprechen, du muost swigen;
sol Got ingon, alle ding muessent uzgon.

Do unser herre Jhesus inging in Egipten,
do vielent alle die abgoette dernider die in dem lande worent;
das sint din abgoette,
alles daz dich irret des woren unmittellichen inganges
diser ewiger geburt,
es si wie guot oder heilig es schine.

Unser herre Jhesus sprach:

‘ich bin kummen zuo bringende ein swert
zuo scheidene alles daz dem menschen zuogehoert,
muoter, swester, bruoder’,

wan waz dir heimlich ist,
daz ist din vigent,
wanne die manigvaltikeit der bilde
die dis wort in dir bedeckent und úbergont,
die hinderent dise geburt in dir.

Alleine so ist dir doch nút benemmet dise raste,
allein sú alle zit nút mag gesin,
so sol sú doch ein geistlich muoter diser geburt sin;
die sol dis mittel swigen in ir dicke und dicke haben
und in ir eine gewonheit machen,
daz ir die gewonheit ein habet in ir mache,

wan daz eime wol geuebeten menschen als nút ist,
daz duncket einem ungeuebeten menschen sin zuomole unmúgelych,
wan gewonheit machet kunst.

Das wir nu alle
diser edeler geburt gerum in uns geben,
daz wir wore geistliche muoter werden,
des helffe uns Got.

Amen.

8

Hierover zal men komende zondag zingen
aan het begin van de mis:

‘Dum medium silencium fieret,
toen elk middel zweeg
en alle dingen in het hoogste zwijgend waren,
en de nacht zijn loop volbracht had,
Heer,
toen daalde jouw almachtige Woord van de koninklijke troon’.

Het eeuwige Woord was het, gelegen in het Vaderlijke hart.

Temidden van dit zwijgende midden,
waarin alles in het hoogste zwijgend is
en een waarlijk silencium heerst,
zal men dit Woord waarlijk horen.

Want wil God spreken, moet jij zwijgen;
wil God binnengaan, moeten alle dingen uitgaan.

Toen onze Heer Jezus Egypte inging,
toen vielen alle afgoden in dat land terneer;
het zijn jouw afgoden,
alle dingen die jou afhouden van de ware, onvermiddelde ingang
van deze eeuwige geboorte,
hoe goed of heilig ze ook lijken te zijn.

Onze Heer Jezus zei:

‘Ik ben gekomen om een zwaard te brengen
om te scheiden al wat bij de mens hoort,
moeder, zus, broer.’

Want wat je vertrouwd is,
dat is je vijand;
want de vele beelden
die dit Woord in jou toedekken en het verhullen,
zij zijn het die deze geboorte in jou tegenhouden.

Hoewel deze rustplaats je niet ontnomen wordt,
ze niet altijd gevonden wordt,
toch zal het de geestelijke moeder moeten zijn van deze geboorte;
ze moet dit zwijgende midden steeds weer in zich dragen,
het in haar tot gewoonte laten worden,
zodat het door gewoonte vast bezit kan worden.

Wat voor een geoefende mens een kleinigheid is,
voor een ongeefende mens lijkt het een onmogelijkheid;
de gewoonte baart de kunst.

Dat wij nu allen
in ons ruimte mogen maken voor deze edele geboorte,
zodat we ware geestelijke moeders worden,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 02 (V02)

Aan de vooravond van Driekoningen

Accipe puerum et matrem eius
et vade in terram Israhel et cetera. (Mt 2,20)

*Die bredie usser sancte Matheus ewangelio,
des zwoelften obendes,
von Josephes vorhte und von Archelaus tot,
leret uns fürsichtkliche
warnemmen des endes in dem anefange eines ieglichen werkes,
und warnet uns vor drien, vienden die unser sele suochent.*

1
Das man die heilige wunnekliche geschrift in dem heiligen ewangelio
tusement werbe úberlese
und predigete und úberdehte,
so vindet man ie me ein nuwe worheit
die nie funden wart von dem menschen.

'Nim daz kint und die muoter
und var wieder in das lant von Israhel,
wan sù sint tot die die sele des kindes suochent.'

2
Es sint etliche lúte alzuohant
alse in in uffstet ein guote begerunge
eins nuwen wesens und eins guoten dingens,
alzuohant so sint sù also kuene
und vallent in der innekeit der geburt

alzuohant daruf mit eime geswinden ernste daz zuo tuonde,
und enwissent noch ensehent nüt
ob ir nature daz vermúge
oder ir genade also gros si
daz sù zuo dem ende des werkes genuog si.

Der mensche solte daz ende ansehen
e denne er sich uf keine wise kerte,
und solte fliehen
und die innekeit des uftandes
alzuohant in Got und uf Got legen.

So wellent sù enweg louffen
und vil nuwer wisen beginnen,
und in diser getúrstekeit so vertirbet manig mensche
das sù uf ir eigen gemacht buwent.

3
Do Joseph waz geflohen
mit dem kinde und mit der muoter,
und ime der engel in dem slaffe seite
daz Herodes tot were,
do horte Joseph sagen
daz Archelaus sin sun in dem lande richsenet,
und vorhte sich vil sere das daz kint getoetet wurde.

Der Herodes der daz kint jagete und es toeten wolte,
daz ist die welt
die an allen zwifel daz kint toetet,
der man von not fliehen muos
und fliehen sol,

Neem het Kind en Zijn moeder
en trek naar het land Israël etc. (Mat. 2,20)

*Deze preek op het ewangelie van Sint-Matteüs
voor de twaalfde avond in de kersttijd,
over de vrees van Jozef en over de dood van Archelaüs,
leert ons met vooruitziende blik
het einde van elk werk waar te nemen in het begin,
en waarschuwt ons voor drie vijanden, die onze ziel belagen.*

1
Zou men de heilige, prachtige woorden van het ewangelie
duizend maal herlezen
en er evenzoveel keren over preken en er over nadenken,
steeds zou men er weer een nieuwe waarheid in ontdekken,
waarheid die nooit eerder gevonden werd, door geen mens.

'Neem het kind en zijn moeder
en keer terug naar het land Israël,
want dood zijn zij die uit waren op de ziel van het kind.'

2
Overall zijn mensen,
die nadat in hen een nobel verlangen opkomt
naar een nieuw zijn en naar iets goeds
meteen moed vatten
en vallen voor de nieuwhed van deze geboorte.

Met grote vlijt volgen ze hun verlangen,
maar zonder te weten en zonder erover na te denken
of hun natuur wel in staat is
en of de genade die ze ontvingen wel groot genoeg is
om het werk te kunnen volbrengen.

Laat een mens zich eerst de voltooiing van een werk voorstellen
vooraleer hij zich aan dit nieuwe streven overgeeft;
hij moest wegvluchten
en die eerste aandrang
meteen in God leggen en aan hem opdragen.

Deze mensen echter willen maar wegvloppen
en met allerlei nieuwe praktijken beginnen;
deze dorst heeft menige mens in het verderf gestort,
want op eigen welbehagen wilde hij bouwen.

3
Toen Jozef gevlucht was
samen met het kind en met de moeder
en hem de engel in zijn slaap vertelde
dat Herodes dood was,
toen hoorde Jozef zeggen
dat Archelaüs, Herodes' zoon, over het land heerste;
en hij maakte zich grote zorgen dat het kind gedood zou worden.

Herodes, die het kind achtervolgde en het wilde doden,
dat is de wereld,
die zonder enige twijfel het kind zal doden
en die men noodgedwongen ontvluchten moet
en ook dient te ontvluchten,

ob man es behalten welle.

Also nu die welt ussewendig geflohen ist,
es si in klosten oder in kloestern,
so stet uf Archelaus und richsenet dennoch,

ein gantze welt stet dennoch in dir
die du niemer überwindest,
es ensi denne daz grosse uebung und flis
und Gottes helffe darzuo kumme,
wanne vil starker grimmiger vigende
hastu in dir zuo ueberwindende,
die kume iemer überwunden werdent.

Die welt vichtet dich an mit geistlicher hochfart,
das du wilt gesehen sin und geachtet sin
und gehoeht sin
und wol gevallen an kleidern, an wandelunge,
an hohen Worten,
an gelesse, an wisheit, an frunden,
an magen, an guote und an eren
und an alsus getanen geverte.

Der ander vigent das ist din eigen fleisch,
daz vichtet dich an mit geistlicher unkúscheit,
also wie alle die sint in der sünden
die do gebruchent lust in sinnelicheit,
in welicher wise daz si.

Daz neme ein iegliches mit flisse war
wo in der gebreste ruere
in allen sinen sinnen und sinnelichen dingen,
domitte er verunkúschet wurt,
ouch mit minnen der creaturen,
sú sint welicher kunne sú sint,
und in dem hertzen mit willen gehabet tag und nacht;

und also die lipliche nature
enweg treit die lipliche materie in irre unkúscheit,
also treit dir die innerliche kúscheit
enweg des geistes in der worheit,
und also vil also der geist edelre ist wanne daz fleisch,
also vil ist es schedelicher wan die ander.

Der dritte vigent
daz ist der vigent der vichtet dich an mit argheitzkeit,
mit bittern gedenken,
mit argwan, mit urteil, mit hasse und roche.

Hie so hat man mir das geton
und gesprochen,

unde bewisest du dan swere antlitze,
swere geberde und swere wort,
unde wilt daz an den verentwurten
mit Worten und werken,
dis ist alles des vigendes same und sine werg
one allen zwifel.

Wilt du iemer túre werden,
so muostu disem alzuomole entpfleihen,
wan dis ist rechte der Archelaus der argheitzige.

Foerchte dich und sich fúr dich,
in der worheit dis wil dir daz kint toeten.

4
Dirre Joseph forschete flissecliche
obe ieman me were der daz kint toeten wolte.

Also in der worheit also dis überwunden ist,

wil men het kind behouden.

Als men dan aan de wereld op uiterlijk wijze ontvlucht is,
in een kluis of in een klooster,
dan verheft zich ook daar Archelaüs en heerst alsnog.

Een hele wereld staat dan in je op,
nooit zul je deze kunnen overwinnen,
behalve dan met veel oefening en ijver
en met Gods hulp;
want veel sterke en grimmige vijanden
zul je hier in jezelf moeten overwinnen,
vijanden die zelden iemand heeft overwonnen.

De wereld belaagt je in de vorm van geestelijke hoogmoed:
gezien wil je worden en hooggeacht,
verheven wil je zijn
en indruk maken met je kleren en je manieren
en met geleerde woorden,
door je belesenheid, je wijsheid, je vrienden,
je verwanten, je goed, je eer,
en meer van soortgelijke zaken.

De tweede vijand, dat is je eigen vlees;
het belaagt je in de vorm van geestelijke onkuisheid,
zoals dat bij allen het geval is die in zonde leven
en die hun genot zoeken in zinnelijkheid,
op welke wijze dan ook.

Laat eenieder zorgvuldig opletten
hoe de tekortkomingen werken,
en waar in zijn zinnen en bij welke zinnelijke dingen
zijn zuiverheid verloren dreigt te gaan;
het kan ook zijn langs de liefde tot de schepselen,
van welke kunne ook,
liefde die het hart vrijwillig koestert, dag en nacht.

Zoals de lichamelijke natuur
de aardse materie meesleept in haar onkuisheid,
zo sleept de innerlijke onkuisheid
je waarlijk weg van de geest;
en zoveel als de geest edeler is dan het vlees,
zoveel is het ene schadelijker dan het andere.

De derde vijand,
dat is de vijand die achterdocht in je oproept
en bittere herinneringen,
argwaan, veroordeling, haat en wraak.

'Kijk eens wat men mij heeft aangedaan,
hoor wat men tegen me gezegd heeft'.

Toon je dan een geërgerd gelaat
en ruwe manieren, spreek je harde taal
en wil je jezelf tegenover hen verantwoorden
met woorden en daden,
dan is dat allemaal zaad van de vijand, het is zijn werk,
daarover bestaat geen twijfel.

Wil je ooit waardig zijn voor God,
vlucht dan weg van al deze dingen,
want ze zijn als Archelaüs de achterdochtige.

Vrees deze dingen en behoed je ervoor,
want waarlijk, ze willen je kind doden.

4
Jozef ging ijverig na
of er nog iemand anders was die het kind wilde doden.

Wanneer dit gevaar dan waarlijk overwonnen is,

so wissest
daz dannoch sint tusedt stricke die du durchbrechen muost,
die nieman bekennet
danne der zuo ime selber und in sich selber ist gekert.

Der Joseph daz ist
ein flüssig vaste stan in eime goetlichen leben
und in eime einzigen zuonemen.

Entruwen,
daz huetet des kindes gar wol
und ouch der muoter.

5
Diser Joseph der wart von dem engel gemanet
uud wider geladen in das lant von Israhel.

Israhel sprichet also vil also ein lant der schowunge.

Hie verdirbet manig ewig mensche
daz sù sich e wellent uz disen manigvaltigen stricken uzbekren
e denne sù Got loese
und e denne sù von dem engel werdent uzgefuert
oder gemanet,
und denne vallent sù in gruweliche irrunge;

sù wellent sich uzlossen e denne sù Got loese,
von irre vernúnftigen behendekeit,
und mit hohen Worten
und von hohen dingen von der driveltekeit
kúnnet schowen und sprechen.

Welich jomer und irrunge danvon gewachsen ist
und noch alle tage tuot,
daz ist ein jomer zuo wissende,

wanne sù wellent die stricke des gevegnisses
dis vinsternisses nüt liden von Egipten,
das also vil betuetet alse ein vinsternisse;

und wissent doch,
alle creaturen die Got ie geschuof,
die moegent dich nit hinuzgelossen noch dir gehelffen
denne Got alleine.

Nu louffe, nu suoche, nu jage alle die welt uz,
du envindest dise helffe an nieman
wanne an Gotte alleine.

Wil unser herre ein instrumente darzuo haben
durch den er daz wurket,
es si engel oder mensche,
daz mag er tuon,
aber er muos es tuon
und nieman anders.

Und darumb suoche es von innan in dem grunde
und lo din uzlouffen
und din uzsuochen sin
und lit dich und la dich und blip do in dem Egiptenlande
in dem dúnsternisse
bitz du von dem engel uzgeladen wurst.

6
Joseph wart gemanet in dem slaffe.

Der do sloffet, der ensúndet nüt,
obe ime joch zuo mole ein boese sin in keme,
es were denne das ime der mensche vor ursache geben hette darzuo.

Also sol der mensche sin in eime woren sloffe

weet dan
dat er daarna nog wel duizend ketenen zijn die je verbreken moet;
niemand kent ze,
slechts hij die tot zichzelf gaat en ingekeerd is tot zichzelf.

Jozef betekent:
stevig staan in een goddelijk leven
met almaar groeiende ijver.

Werkelijk,
op deze wijze wordt goed zorg gedragen voor het kind
en ook voor de moeder.

5
Deze Jozef was het die door de engel gewaarschuwd werd
en die teruggeroepen werd naar het land Israël.

Israël wil zoveel zeggen als 'land van het schouwen'.

Hier dan gaan vele voor de eeuwigheid bestemde mensen verloren,
ze willen zich ontdoen van deze veelvuldige strikken
nog vóór dat God het wil
en nog vóór een engel hen wil uitgeleiden
of hen daartoe heeft opgeroepen;
en zo vervallen ze in vreselijk dwalen.

Ze willen zich bevrijden vooraleer God hen losmaakt,
om met hun bijdehante verstand
en met geleerde woorden
verheven zaken van de Drievuldigheid
te kunnen schouwen en te bespreken.

Welke ellende en dwalingen daaruit voortgekomen zijn,
en er elke dag nog uit voortkomen,
het is pijnlijk daarvan te weten.

De strikken van de gevangenis,
deze duisternis van Egypte, willen ze niet dragen;
Egypte, wat zoveel betekent als 'duisternis'.

Maar weet:
alle schepselen die God ooit schiep,
ze kunnen je niet bevrijden noch je helpen,
God alleen kan dat.

Doorloop, onderzoek, bejaag de hele wereld,
nergens zul je deze hulp vinden, bij niemand,
slechts bij God alleen.

Wil onze Heer een instrument hiertoe gebruiken
om het hiermee te bewerkstelligen,
een engel kan het zijn of een mens,
dan kan hij het zo doen;
hij echter is het die het doen moet,
niemand anders.

Zoek het daarom van binnen, in de grond,
en houd op met dat weglopen;
zoek het niet elders,
leg je erbij neer, volhard en blijf in het land van Egypte,
in die duisternis,
totdat je door de engel opgeroepen wordt om te gaan.

6
Jozef werd gewaarschuwd in zijn slaap.

Wie slaapt die zondigt niet,
ook niet als iets slechts in hem opkomt,
behalve dan wanneer hij hiertoe zelf aanleiding gegeven heeft.

Net zo moet de mens zich houden, als lag hij in een diepe slaap

ussewendig zuo allen lidungen
und bekorungen die uf in gevallen múgent,
und sol nút denne in einer gelassener lidunge
sich demuetekliche underboeigen

und liden in einer entslaffener wisen
und enker sich nút daran,

do lo dich und lide es uz,
nút baz kanstu sin lidig werden,
und blip sunder sünde,

in dem sloffe wúrstu usgeladen,
alleine in dem waren lassende und lidende,
also Joseph geschach.

Diser hueter der Joseph
das soltent sin die prelaten der heiligen kirchen,
pfaffen und bischoefe und epte und priole und priolin
und ouch ein ieglicher bichter,

der solte aller diser hueten
die wile der mensche jung ist,

ein iegliches sime underton
noch dem also ime nütze were.

Nu han wir vil hueter, vil úbermeister.

Ich han einen priol, einen provincial, einen meister,
einen babest, einen bischof,
die alle úber mich sint,
und woltent sú alle úbel mit mir,
daz sú alle zuo woelfen wúrdent und woltent mich bissen,
darunder wolte ich in worer gelossenheit und underteniglich
mich legen und liden.

Woltent sú mir guot tuon und guetlich sin,
daz solte ich nemen,
oder woltent sú mich bissen,
obe ir hundert werbe alse vil were,
daz solte ich liden und mich dran lossen.

7
Nu Joseph der vorhte sich
untz daz ime der engel seite
sú werent tot die des kindes sele suochetent;

do vorschete er vil flissecliche
wer do regnierte in dem lande.

Do an irrent soliche lúte
und wellent alle vorhte verlieren.
Und du solt niemer úber vorhte komen
diewile du iemer gelebest in ertrich.

Timor sanctus permanet in seculum seculi,
die vorhte sol bliben bitz an daz ende der welte.

Noch dan daz dir der engel seite,
noch denne solt du dich voerhten
und solt flissecliche vorschent
waz in dir regniere,
ebe Archelaus iergent do richsene.

Nu diser Joseph nam das kint und die muoter.

Bi dem kinde sol man mercken eine pure luterkeit.

Der mensche sol zuomole unvermenget sin mit allen dingen,
er sol ovch kleine sin in verworfener demuetikeit.

bij elk uiterlijk lijden en bij elke bekorung
die hem kan treffen;
gelaten en lijdzaam moet hij het ondergaan
en zich deemoedig buigen.

Laat hij doen als iemand die slaapt
en zich hier niet om bekommert.

Laat het gebeuren en houd het uit,
er is geen betere manier om er vanaf te komen;
en blijf zonder zonde.

In de slaap wordt je opgeroepen te gaan,
maar alleen in het ware loslaten en lijden,
zoals het Jozef overkwam.

Een hoeder als Jozef,
zo zouden de prelaten van de heilige Kerk moeten zijn:
paus, bisschoppen, abten, priors en prioressen
en ook iedere biechtvader.

Ze zouden allen hoeders van mensen moeten zijn
zolang deze mensen nog jong zijn.

Hoeders moeten het zijn,
op een wijze die voor hun ondergeschikten nuttig is.

Welnu dan, veel hoeders hebben we, veel oversten.

Ik heb een prior, een provinciaal, een magister-generaal,
een paus, een bisschop,
en allen staan ze boven mij;
en hadden ze het allemaal kwaad met me voor,
zouden ze als wolven zijn die me willen bijten,
ik moest alles met ware gelatenheit en onderdanigheid ondergaan,
ik moest liggen gaan en het verdragen.

Zouden ze het goed met me voorhebben en aardig zijn,
ik zou het moeten toelaten;
maar zouden ze me willen verscheuren,
al waren het er honderd keer zoveel,
ik moest het lijden en me eraan overgeven

7
Jozef nu was bevreesd,
hoewel de engel hem gezegd had
dat ze dood waren, zij die de ziel van het kind zochten.

Vol ijver probeerde hij te achterhalen
wie heerser was over het land.

Veel mensen vergissen zich dan,
ze willen namelijk van alle vrees verlost zijn;
de vrees echter moet je nooit achter je laten
zolang je nog op aarde leeft.

'Timor sanctus permanet in seculum seculi,
de vrees zal blijven tot aan het einde der wereld.'

Zelfs als de engel het je vertelde,
dan nog zou je je vrees moeten behouden
en ijverig onderzoeken
wat er macht in jou bezat,
of Archelaüs daar ergens macht uitoefende.

Deze Jozef nu, hij nam het kind mee en de moeder.

Het kind toont ons een pure louterheid.

Onbevlekt moet de mens blijven van alle dingen,
hij moet ook klein zijn, nederig en deemoedig.

By der muoter nimmet man
smacken wore minne zuo Gotte,
wanne die minne ist ein muoter der luter demuetikeit,
verkleinunge dez menschen selber
in einer underworfenheit under Gottes willen
in grosser luterkeit.

8
Noch ist der mensche jung
und sol noch nüt frilich
in daz lant der beschovwunge varn,
er mag wol sinen appelos do holen
und wider invarn in Egipten.

Drutz daz er do blibe al die wile er noch jung ist
und noch nüt zuo einem vollekomen manne worden ist
durch unsers herren Jhesus Cristus woffen,
der het uns alle ding in sime lebende wol gelert;
also wir daz Gottes wort nüt haben mügent,
so vindent wir in sime lebende alle ding.

Er kam zuo Jherusalem do er zwoelf jor alt waz,
er bleip do nit,
er floch enweg,
er was dennoch nüt vollen gewahssen,
er floch enweg bitz er ein vollekomen man waz worden;

do er drissig jor alt waz worden,
do kam er tegelich zuo Jherusalem in
und schalt do und stroffete do
und seite do den juden iren bresten
und die worheit vil herlich,
und predigete do und lerte do

und wonte do in dem lande
und waz do friliche und herliche wo er wolte,
zuo Kafarnum und zuo Galilea und zuo Nazareth
und úberal in dem lande zuo Juda
also ein herre,
und det do zeichen und wunder.

Rechte also sol der mensche tuon,
er sol in den edeln landen in daz edeltuom
sich nüt legen zuo wonende,
er mag drin louffen und wieder fliehen
die wile er nit volle wahssen ist und noch jung und unvollekomen ist.
Aber so er vollekomen ist und ein man würt,
so sol er denne komen in daz lant von Juda.

Juda sprichet alse vil alse ein bejehunge Gottes.

Und zuo Jherusalem in dem woren frieden
do machtu leren und straffen
und macht denne varn zuo Galilea,
daz ist ein úbervart,
hie ist alle ding úberkomen und ist úbergevarn,

und denne so kummet man zuo Nazareth
in die woren bluete,
do springent die bluomen des ewigen lebendes,
do ist
der geware, sicher, gewisse vorsmag des ewigen lebens,
do ist gantze sicherheit,
do ist unsprechenlich friede und froeide und raste,

dar kummet alleine die sich lassent
und lident und undertruckent untze sú Got uzfuert
und sich selber nüt uzbrechent,
die kummet in disen frieden und in dise bluete zuo Nazareth
und vindent do dez sú ewicliche gebruchen sullent.

Met de moeder wordt bedoeld:
het smaken van ware liefde voor God;
want de liefde is de moeder van de zuivere deemoed,
het klein worden van de mens zelf
in zijn onderwerping aan Gods wil
in grote zuiverheid.

8
Is de mens nog jong,
dan moet hij nog niet vrijelijk
het land van de beschouwing binnengaan;
hij mag daar wel vergeving zoeken
en weer terugkeren naar Egypte.

Aan de buitenzijde moet hij blijven zolang hij nog jong is
en nog niet tot een volwassen man is uitgegroeid
onder het wapen van onze Heer Jezus Christus,
die ons door zijn leven alles op de juiste wijze heeft geleerd,
zodat, mochten wij Gods Woord niet horen,
wij in zijn levensweg toch alles kunnen vinden.

Hij kwam naar Jeruzalem toen hij twaalf jaar oud was,
daar bleef hij niet,
hij vertrok weer,
hij was namelijk nog niet volwassen,
hij ontvluchtte de stad totdat hij een volwassen man geworden was.

Toen hij dertig jaar oud was geworden,
toen kwam hij dagelijks naar Jeruzalem
en vermaande daar en berispte daar
en wees daar de Joden op hun gebreken
en hij leerde hen zo op heerlijke wijze de waarheid,
en hij predikte er en onderwees er.

Daar in dat land had hij zijn verblijf,
en vrijelijk ging hij waar hij maar wilde,
in Kafarnaüm en in Galilea, in Nazareth,
overal door het land van Judea trok hij,
als een machtige heer ging hij rond
en hij verrichtte er wonderen en tekenen.

Net zo moet de mens doen:
in de edele landen, in zijn adeldom,
zal hij niet verblijven om er te wonen,
maar hij zal er doorheen trekken en weer vertrekken
zolang hij nog niet volwassen is en nog jong is en onvolgroeid,
en pas wanneer hij is volgroeid en een man geworden,
moet hij binnengaan in het land Judea.

Judea betekent zoveel als 'God belijden'.

En in Jeruzalem, in de ware vrede,
daar kun je dan onderwijzen en berispen,
om dan de tocht naar Galilea te maken;
een overtocht is het;
hier alles is overwonnen, de grens is overschreden.

En dan komt men in Nazareth,
in de ware bloementuin,
waar de bloemen van het eeuwige leven opspringen;
daar heeft men dan
een ware, zekere, onbetwifelbare voorsmaak van het eeuwige leven,
daar vindt men volkomen zekerheid,
daar vindt men onuitsprekelijke vrede en vreugde en rust.

Slechts zij die zichzelf loslaten, zij komen er,
zij die het uithouden en zich inhouden totdat God hen meevoert;
zij die niet uit zichzelf vertrekken,
zij zullen de vrede binnengaan, de bloemenggaard te Nazereth,
waar ze vinden wat ze in eeuwigheid genieten zullen.

Das uns dis allen werde,
des helffe uns der minnencliche Got.

Amen.

Dat wij allen tot daar mogen geraten,
daartoe helpe ons de minnelijke God.

Amen.

Preek 03 (V03)

Driekoningen I

Ubi est qui natus est rex Judaeorum? (Mt 2,2)

*Die bredie usser sancte Matheus ewangelio
des zwoelften tages in den winachten,
von drien mirren,
seit wie Got usser grosser truwen
fürsehen
und geordent het alle liden zuo ewigeme nutze
eines iegelichen menschen,
in weler wise es ime begegent
kleine oder gros.*

1
Die kúnige oppfertent mirre, wyroch und golt.

Nu nim zuo dem ersten die mirren, die ist bitter
und meint die bitterkeit
die darzuo gehoeret das der mensche Got vinde,
also der mensche
zuo dem ersten sich keret von der welte
zuo Gotte,
e er denne alle die lúste und genuegede uzgetribe;

wan daz muos von not sin,
daz alles daz uz muos
daz der mensche mit gelust besessen hat.

Daz ist zuo dem ersten gar bitter und gar swere.

Alle die ding muessent dir also bitter werden
also der lust waz,
daz ie sin muos.

Do gehoert ein gros sin und ein behender flis zuo.

Darnoch der lust gros was, darnoch wurt ouch die mirre bitter
und ein bitter bitterkeit.

2
Nu moechte man sprechen:
wie mag der mensche one genuegede gesin diewile er in der zit ist?

Mich hungert, ich isse;
mich túrstet, ich trincke;
mich sloffert, ich sloffe;
mich frúrt und ich werme mich.

Entruwen, dis kan mir nút geschehen daz mir daz bitter gesin muge
noch sunder genuegede der naturen,
das enkan ich niemer gemachen alse verre nature natur ist.

Aber dise genuegede sol nút ingon
noch keine stat in der inrekeit haben,

sú sol sin in eime infließende mit den werken
und inkein bliben mit nüte,

sú ensol nit lust darsetzen sunder hinfließen

Waar is de pasgeboren koning der Joden? (Mat. 2,2)

*Deze preek op een tekst uit het evangelie van Sint-Matteüs
voor de twaalfde dag van de kersttijd,
handelt over drie soorten mirre
en leert hoe God door zijn grote liefde
alle lijden vooruitgezien heeft
en geordend tot eeuwig nut
van elke, afzonderlijke mens,
op welke wijze het hem ook maar treffen mag,
klein of groot.*

1
De koningen offerden mirre, wierook en goud.

Kijken we nu eerst naar de mirre, die bitter is;
het is de bitterheid
die nodig is voor een mens wil hij God vinden,
zoals bij een mens
wanneer deze zich voor de eerste keer afwendt van de wereld
naar God toe
en hij nog niet alle genot en genoegens uitgedreven heeft;

want noodzakelijk is het,
dat alles opgegeven wordt
wat een mens met genot bezeten heeft.

In het begin is dat erg bitter, en het valt hem zwaar.

Alle dingen zullen voor jou net zo bitter worden
als ze eens genotvol waren;
altijd zal het zo moeten zijn.

Een grote aandrif is hier nodig en gerichte ijver.

Hoe groter het genot was, des te bitterder de mirre;
bittere bitterheid zal het zijn.

2
Nu zou iemand kunnen zeggen:
hoe kan de mens zonder genot zijn wanneer hij nog in de tijd leeft?

Heb ik honger, ik eet;
heb ik dorst, ik drink;
heb ik slaap, ik slaap;
heb ik het koud dan warm ik me.

Waarlijk, al deze zaken brengen mij geen bitterheid
en zonder natuurlijk genot zijn ze niet,
het kan ook niet anders waar natuur natuur is.

Maar laat dit genot niet naar binnen gaan
en laat het zich niet vestigen in je innerlijk.

Het moet binnenstromen samen met het werk,
maar niets daarvan moet binnenblijven.

Het genot mag geen houvast vinden, het moet wegstromen.

und nüt in eigener besitzunge
das man út daruf raste mit genuegede oder mit lust,

aber losse hinfließen alle die genuegede die du in dir vindest
zuo der welte, und zuo den creaturen.

Do muostu natur mit natur toeten und überwinden,

ja die genuegede die du vindest
mit den gotzfründen und guoten menschen,
daz und alles daz do du dich geneiget vindest,
daz muostu als zuomole überkumen,
al die wile bitze daz Herodes und als sin gesinde
die des kindes sele suochtent,
in dir zuomole werlichen und sicherlichen tot ist.

Darumbe nüt enbetrug dich selber,
besich vil ebene wie es mit dir ste
und nüt en sist zuo fri.

3
Noch ist ein ander mirre
die verre überget die erste,

daz ist die mirre die Got git,
es si welicher künne liden daz si, innwendig oder ussewendig.

O der die mirre in der minnen
und uz dem grunde neme do sú Got uz git,
welich ein wunnencliche wise wurde geborn in dem menschen,
ouch welich ein froeide, welich ein friede,
welich ein edel ding daz were!

Ja daz minste und daz meiste liden
daz Got iemer uf dich lat gevallen,
daz get hie uz dem grunde siner unsprechenlichen minnen

und also grosser minnen
also die hoehste und beste gabe
die er dir geben moehte oder ie gegap,

kundestu sú eht genemen, sú wer dir also nütze;
ja alles daz liden,
daz aller minste har daz von dinem hovbete ie geviel
des du nüt enachtest,

sprach unser herre: 'ein hor sol nüt ungezalt bliben';

ja es mag niemer so kleine liden uf dich gevallen,
Got habe es eweklich angesehen
und daz geminnet und gemeinet,
und also gevellet daz uf dich.

Also vil din vinger,
als dir tuo din houbt we,
dich friere an din fuesse, dich hunger oder turste,
man betruebe dich mit Worten oder mit werken,
oder waz dir iemer geworden mag daz du noete hast,
daz bereitet dich alles und dienet alles
zuo dem edeln wunnenclichen wesende.

Es ist alles von Gotte also geordent daz dir daz also werden sulle,
es ist gemessen, gewogen und gezalt
und mag nüt minner gesin noch anders sin.

Das mir min ouge stet in mime houbete,
daz ist ewekliche von Gotte,
von dem himmelschen vatter also angesehen;

nu daz var mir uz und werde blint oder tovp,
daz het der himelsche vatter ewicliche angesehen

Geen plaats zal er zijn
waarop men rusten kan met genoegens en genot.

Laat alle genot dat je in jezelf aantreft wegstromen,
het hoort bij de wereld en de schepselen.

Hier moet je natuur met natuur doden en overwinnen.

Al de genoegens die je ondervindt
bij de godsvrienden en bij goede mensen,
dat genot en al het andere waartoe je je aangetrokken voelt,
dat moet je helemaal achterlaten
zolang Herodes en zijn mensen
die de ziel van het kind moesten zoeken
in jou nog niet volledig zeker en waarlijk dood zijn.

Bedrieg jezelf hier niet,
maar bezie zorgvuldig hoe het met je gesteld is
en wees niet al te vrij.

3
Maar er is nog een andere mirre,
een die ver boven de eerste uitstijgt.

Het is de mirre die God geeft,
namelijk het lijden, van welke aard ook, inwendig of uitwendig.

O, wie deze mirre in liefde zou aannemen
en opnemen zou uit de grond waaruit God haar aanreikt,
welk heerlijk leven zou er geboren worden in die mens,
welke vreugde, welke vrede,
welk edele zaak zou dit zijn!

Ja, zowel het kleinste als het grootste lijden
dat God op je laat neerkomen,
dat geeft hij je uit de grond van zijn onuitsprekelijke liefde.

En uit dezelfde grote liefde
geeft hij het als de hoogste en de beste gabe
die hij je ooit geven kan, en ooit gegeven heeft.

Kon je het toch aannemen, het zou zo nuttig voor je zijn;
ja, al het lijden,
al is het zo klein als het kleinste haartje dat van je hoofd ooit viel
en waarop je geen acht sloeg.

Onze Heer zei: 'Niet één haar zal ongeteld blijven'.

Ja, nooit zal enig lijden jou treffen, hoe klein ook,
of God heeft het van eeuwigheid gezien,
het liefgehad en het zo bedoeld,
en zo dan zal het je treffen.

Heb je een vinger die pijn doet,
heb je hoofdpijn,
heb je ijskoude voeten, honger en dorst,
doet men je verdriet door woorden of door handelingen,
of overkomt je iets waardoor je in nood komt,
al deze zaken bereiden je voor en ze helpen je
aan een edel vreugdevol zijn.

Het is door God allemaal zo geordent opdat het jou treffen zal,
het is afgemeten, gewogen en geteld,
minder kan het niet zijn, noch anders.

Dat mijn oog zich in mijn hoofd bevindt,
dat is van eeuwigheid
door God de hemelse Vader zo voorzien.

Als ik het verlies en blind wordt, of wanneer ik doof mocht worden,
dan heeft de hemelse Vader het van eeuwigheid af zo voorzien,

also daz daz also kummen solte,
und einen ewigen rat
darumb ewekliche gehabt und hant es ewicliche in ime verlorn.

Ensol ich denne nüt mine innerlichen ougen uf tuon oder oren
und danken des mime Gotte
daz sin ewiger rat an mir vollenbracht ist?

Solte mir daz leit sin?

Es solte mir wunderlich zuo dancke sin.

Dis ist an verlust der fründe
oder des guotes oder der eren oder des trostes
oder waz daz si daz dir Got git,
dis bereitet dich alles und dienet dir zuo worem friden,
kanstu es alleine genemmen.

So sprechent sú:
'herre, es gat mir also úbel und liden swerliche';
so spriche ich ime si vil reht also.

So sprechent sú:
'nein, herre, ich han es verdienet,
ich han ein boese bilde in mich gezogen'.

Enruoche dich, vil liebes kint,
es si verdienet oder unverdienet,
und eht daz liden von Gotte si,
und dancke Gotte,
lit dich und la dich.

Alle die mirre die Got git die sint in rechter ordenunge,
daz er den menschen
zuo grossen dingen wil ziehen durch lidendes willen;
so het er alle dinge gesat
in widerwertekeit wider den menschen;

also wol und also lichteklich hette Got lassen
daz brot wahssen also daz korn,

denne das der mensche muos in allen dingen geuebet werden,
und ein iegliches
het er in der ewigen ordenunge also geordent und fúrsehen,

daz der moler niemer so versieht in sime sinne
wie er einen ieglichen strich
gestriche an dem bilde,
wie kurtz und wie lang und wie breit,
daz nüt anders enmag sin,
sol daz bilde eine meisterliche forme gewinnen,
und die rote und die blowe varwe gelege,

Got si tusent werbe me beflissen
wie er den menschen
mit manigem striche des lidendes und maniger varwen
zuo der formen bringe das er ime gefellig werde uf daz hoehste,
der diser gaben und der diser mirren reht tete.

4
Sunder etliche lúte
engnueget nüt an der mirren die in Got git,
sú wellent ir ouch me uf sich laden

und machent boese houbet
und krancke fantasien

und hant lange gelitten und vile und tuont den dingen nit reht,

und wurt wenig genaden darus und verblibent rechte,
wanne sú buwent uf ir eigen ufsetze,

zo moest het zijn,
een eeuwigdurend raadsbesluit is het;
in eeuwigheid bezeten en in eeuwigheid in hem verloren.

Zal ik dan niet mijn inwendige ogen openen of mijn oren,
en mijn God danken
dat zijn eeuwig raadsbesluit aan mij volbracht is?

Zou ik hieronder moeten lijden?

Het moest voor mij eerder aanleiding zijn tot grote dank.

Zo is het met verlies van vrienden,
van goed, van eer, van troost,
of van wat het ook maar is wat God je geven mag,
het bereidt je voor, het staat in dienst van de ware vrede,
maar dan alleen als jij het zo aanneemt.

Zeggen ze dan:
'Heer, het gaat zo slecht met me en ik lijd zo erg',
dan zal ik zeggen dat wat hun overkomt goed is.

Ze zullen zeggen:
'Nee heer, ik heb het verdiend,
ik heb slechte beelden in mijzelf toegelaten'.

Maak je maar niet ongerust, mijn lieve kind,
of het nou verdiend is of onverdiend,
wanneer dit lijden toch van God komt,
dank God dan,
onderga het en leg je erbij neer.

Al de mirre die God geeft, past in zijn verordening,
want God wil de mens
door dit lijden tot grote dingen brengen;
daarom ook heeft hij alle dingen
als een hindernis geplaatst tegenover de mens.

God had net zo goed en met evenveel moeite
brood kunnen laten groeien in plaats van koren.

Alle dingen zullen voor de mens tot een oefening worden,
en elk ding
heeft hij volgens een eeuwige ordening zo geordent en voorzien.

En veel meer nog dan een schilder zich probeert voor te stellen
hoe hij elke afzonderlijke verfstreek
aan moet brengen op het schilderij,
hoe kort, hoe lang, hoe breed,
en het niet anders zijn kan,
om het schilderij haar meesterlijke vorm te geven,
en hij de rode kleur en de blauwe dan aanbrengt,

ja, duizend maal meer is God erop gericht
om een mens
door menige verfstreek en menige kleur van lijden
tot de vorm te brengen die hem het meest bevalt;
wanneer deze mens die gaven en die mirre maar wil aannemen.

4
Toch zijn er mensen
die vinden dat ze niet genoeg hebben aan de mirre die God hun geeft;
ze proberen hiervan meer te krijgen.

Ze bezorgen zich hoofdpijn
en scheppen zich verkeerde voorstellingen.

Lang en veel hebben ze geleden, maar op de verkeerde wijze.

Weinig genade komt daaruit voort en geen vooruitgang,
want ze bouwen op hun eigen overtuiging.

es si in penitencien oder abstinencien
oder si gebet oder andaht,
iemer muos Got irre muosse beiten,
bitze das sú daz ire getuont,
do enwurt nút us.

Got het sich des beraten
daz er nút enlone wanne sinen eigenen werken,

in dem himmelriche
enkroenet er nút wan sine werg,
nút die dinen;

was er nút in dir enwurcket
do enhaltet er nút von.

5
Nu ist eine gar bitter mirre die Got git,
indewendig getreng und indewendig vinsternisse;

der des wol war nimmet und sich darin lat,
daz verzert fleisch und blout und die nature

und verwandelt die varwe vil me daz indewendige werg
wan gros uebunge von ussen,
wan Got kummet mit gruwelichen bekorungen
und in wunderlichen und sunderlichen wisen
die nieman erkennet wanne der sú bevindet.

Es hant soliche lúte also wunderliche liden under in,
also sunderliche mirre,
daz kume ieman sich darabe gerichtent kan;
aber Got weis wol war er mit wil.

Ouch das man dis nút war ennimmet,
daz ist also wunderlichen schedeliche,
den schaden enmag nieman volle klagen,
in welicher minnen die mirre Got git;

und lot man daz hingen
in einer slafheit und in unahten
und entwurt nút darus,

so kummet soliche ovch:

'herre, ich bin so durre und so vinstert von innan'.

Vil liebes kint, dem warte,
so bistu vil bas daran denne
obe du in grosseme bevindende werest.

6
Dise mirre wurdt angetastet in zweigerleige wise,
mit den sinnen und mit der vernunft.

Die usser mirre wurdt angetastet mit den sinnen,
also daz soliche lúte wellent also wise sin
und wenent es mit irre wisheit
also bewarn

und gebent dise ussere gevelle
dem gelücke und unglücke,
und meinent als sú soltent die liden bas bewart han.

Wer es alsus und also geton,
so wer es wol kummen
und das liden wer wol bewart.

Sú wellent Gotte zuo wise sin
und in leren und in meistern,

Of het nou in boetedoeningen is of in onthoudingen,
of het nou in het gebed is of in de aandacht,
steeds moet God wachten
totdat zij bereidwillig zijn het hunne te doen;
zoiets leidt tot niets.

God heeft besloten
om geen andere dan zijn eigen werken te belonen.

In het hemelrijk
bekroont hij geen andere dan zijn eigen werken,
niet die van jou.

Wat hij niet zelf in jou bewerkt heeft,
dat telt voor hem niet.

5
Nu is er een zeer bittere mirre, eentje die God aanreikt:
inwendige benardheid en inwendige duisternis.

Wie deze echt aanneemt en er zich aan overgeeft,
vlees en bloed en heel de natuur zal bij hem verteerd worden.

Zijn voorkomen zal door dit innerlijke werk nog veel meer veranderen
dan door vurige uiterlijke oefeningen,
want God komt hier met verschrikkelijke bekorungen
en op zeldzame en uitzonderlijke wijzen,
die niemand kent dan hij die ze doormaakt.

In zulke mensen treft men vaak verbazingwekkend lijden aan,
een mirre zo buitengewoon,
dat nauwelijks iemand haar aanvaarden kan;
maar God weet heel goed wat hij voor heeft.

En wanneer men dat niet inziet,
dan is dat bijzonder schadelijk,
schade die niemand genoeg betreuren kan,
dat het God is die uit liefde deze mirre aanreikt.

Men laat het dan voorbijgaan
door traagheid en onachtzaamheid
en het zal dan tot niets leiden.

Ook zijn er mensen die je hoort zeggen:

'Heer, ik ben zo dor en zo donker van binnen.'

Lieve kind, onderga het,
dan ben je er veel beter aan toe,
dan wanneer je verheven dingen ondervindt.

6
Twee soorten van weerstand tegen deze mirre zijn er:
die in de zinnen en die in het verstand.

De zinnen verzetten zich tegen de mirre die van buiten komt,
en wel zo, dat sommige mensen denken wijs te zijn
wanneer ze menen zich hier met hun wijsheid
tegen te moeten beschermen.

Alles wat hun van buitenaf overkomt,
dat is volgens hen het gevolg van geluk of ongeluk,
en zo menen ze zich beter te beschermen tegen lijden.

Zou het zus of zo geweest zijn,
dan zou het goed zijn gegaan
en het lijden zou zijn afgewend.

Ze willen wijzer zijn dan God,
hem de les lezen en hem de baas zijn,

und enkunnt nit die ding von ime genemen;
die hant gros liden und wurt in ir mirre sere bitter.

Die andern die tastent die indewendige mirre an
mit irre naturlichen behendigkeit
und brechent sich uz diseme getreng,
daz enist mit vernunftigen bilden,

und engont dicke einvaltige lúte snellicher zuo
wanne die mit den vernunftigen grossen dingen,
wanne die einvaltigen volgent Gotte einvaltecliche,
sú enwissent nit anders.

Sunder entruwen volgetent die vernunftigen
und liessent sich ime alleine,
sú kement vil edeler und wunnenklicher in,
wanne ir vernunft dienet in zuo allen dingen minnenklich.

ovch die ehte sich liessent diese,me,
so emver kein bluotes troppfe so kleine,
es dienet als sunderlich herzuo.

Hinnan von wehssset ein edel rouchelin,
ein zwigelin des edeln wirovches koernelin.

Das wirovch hat guoten rovch;
also wanne daz fúr daz koernelin begriffet,
so laget es und suechet eht den rovch in dem korne,

er loeset den gevangenen der in dem korne lag,
daz der ufgat und wurt ein guot rovch darus.

Dis fúr enist anders nút wanne búrnende minne zuo Gotte,
die in dem gebette lit.

Daz ist der wirovch
der zlat den rechten guoten rovch der heiligen andacht,

wanne also geschriben stot:

gebet ist nút anders wanne ein ufgang des gemuetes in Gotte.

Reht also daz strov ist umbe kornes willen und nit me,
man welle denne ein bette daruz machen
do du uff ruowest
oder einen mist,
also ist ussewendig gebet nút me nútze
denne also verre als es zuo diser edelen andaht den menschen reisset,
und dannan uzbrichet der edel rovch;

wanne der denne uskummet,
so la das gebet des mundes kuenliche varn.

Hie slúss ich die uz
die von den gebotten der heiligen kirchen
zuo gebette verbunden sint.

ze zijn niet in staat om de dingen van hem aan te nemen;
groot lijden ondergaan ze en de mirre wordt voor hen zeer bitter.

Anderen verzetten zich tegen de mirre die van binnen komt
met hun natuurlijke behendigheid
en ze bevrijden zich uit deze benauwenis
met behulp van verstandelijke overwegingen.

Eenvoudige mensen komen vaak beter vooruit
dan de mensen met grote verstandige opvattingen,
want de eenvoudigen volgen God op een eenvoudige manier,
een andere manier kennen ze niet.

Maar zouden deze verstandigen slechts hem volgen,
zich aan hem alleen overgeven,
ze zouden veel edeler en heerlijker hun doel bereiken,
want hun verstand zou hun bij alles op minnelijke wijze dienen.

Ach, wie zich toch hieraan zou overgeven,
geen druppeltje bloed nog zo klein
of het leverde een bijzondere bijdrage.

Daaruit groeit een edel geurig bloempje,
een twijgje uit het edele korreltje wierook.

De wierook heeft een goede geur;
wanneer het vuur het korreltje omvat,
dan speurt en zoekt het slechts naar de geur in de korrel.

Het bevrijdt de gevangene die in de korrel ligt,
zodat deze eruit zal gaan in de vorm van een geurige rook.

Dit vuur is niets anders dan brandende liefde tot God,
die in het gebed gelegen is.

Dat is de wierook
waarvan de juiste geurige rook uitgaat van de heilige aandacht.

Want er staat geschreven:

‘Het gebed is niets anders dan een opgaan van het gemoed tot God.’

Net als het stro er is omwille van het graan en niet om iets anders,
behalve als men er een bedmatras uit wil maken
waarop je kunt rusten,
of er mest van wil maken,
zo is het uitwendige gebed alleen nuttig
wanneer het de mens aanzet tot deze edele aandacht,
waaruit deze edele geur dan opkomt.

Wanneer deze in je opkomt,
laat dan het mondgebed zonder aarzeling voor wat het is.

Ik heb het hier niet over hen
die zich door de geboden van de heilige Kerk
tot het gebed verplicht weten.

Preek 04 (V04)

Fragment van een preek voor Driekoningen

Ubi est qui natus est rex Judaeorum? (Mt 2,2)

*Die bredige usser sant Matheus ewangelio des zwoelften tages
von den drien kúnigen
lert wie man die geburt suochen sol
und vinden muos
in dem liehte der gnoden
mit undergange des natúrlichen liehtes
durch langbeitsamkeit in den begerungen.*

1
'Wo ist der geborn der Juden kúnig?

wir wellent in anbetten und eren
mit mirren und mit wirovche und mit golde.'

Die sele weis wol daz Got ist,
jo ouch von natúrlichem liehte,
mer wer er si oder wo er si,
das ist zuomole ir unbekant
und verborgen
und enweis davan zuomole nihtes niht.

Nu stot uf ein minnenliche begerunge
und suochet und froget flissecliche
und wúste gerne umb iren Got
der ir alsus bedeckt und verborgen ist.

2
In disem flissigen suochende so get ir uf ein sterne,
daz ist ein schin und ein glantz goetlicher gnoden,
ein goetlich lieht,

wanne diser, sprichet daz lieht, er ist ietze geborn,
und wiset die sele uf die geburt wo die ist;
wanne daruf kunnent kein natúrlich lieht nút gewisen wo er ist.

Etliche lúte wellen mit irme natúrlicheme liehte
hernoch tasten noch diser geburt,
und alle die muessent verbliben,
sú muessent verderben,
do enwurt nút us.

Dise geburt enmag nút funden werden;
denne daz selbe lieht daz die geburt geseit hat,
daz muos ouch die geburt bewisen
wele sú si und wo sú geschehen si.

Nu dise dorehten lúte
kunnent noch enwellent nút also lange erbeiten
daz in daz lieht gelúhte
do sú inne funden wurt.

Aber sú brechent sich herus
und wellent mit irme natúrlichen liehte daz vinden,

und daz enmag nút sin,
sú muessent der zit erbeiten,
die enist noch nút.

Waar is de pasgeboren koning van de Joden? (Mat. 2,2)

*Deze preek op het ewangelie van Sint-Matteüs voor de twaalfde dag,
het feest van de drie koningen,
leert hoe men de geboorte moet zoeken
en zal moeten vinden
in het licht van de genade
onder het doven van het natuurlijke licht
met geduldige volharding in het verlangen.*

1
'Waar is de boreling, de koning der Joden?

We willen hem aanbidden en eren
met mirre, met wierook en met goud.'

De ziel weet heel goed dat God is,
ja, zelfs met het natuurlijke licht,
maar wie hij is, of waar hij is,
dat weet ze niet,
dat blijft voor haar verborgen,
zij weet hiervan helemaal niets.

Dan echter staat een minnelijk verlangen op,
en ijverig zoekt het en vraagt het,
want het zou graag iets willen weten over haar God,
die voor haar zo bedekt en verborgen is.

2
En tijdens dit ijverige zoeken komt in haar een ster op,
het is een schittering, een glans van goddelijke genade,
een goddelijk licht.

Zie toch, zegt dit licht, hij is nu geboren,
en het wijst de ziel de plaats waar deze geboorte plaatsvindt;
want geen natuurlijk licht is in staat te tonen waar hij is.

Sommige mensen willen met hun natuurlijke licht
deze geboorte zoeken,
maar ze zullen allemaal achterblijven,
zij zullen verloren gaan,
het leidt tot niets.

Deze geboorte wordt zo niet gevonden;
hetzelfde licht namelijk dat deze geboorte aangekondigd heeft,
dat zal ons tonen
welke haar aard is en waar ze heeft plaatsgevonden.

Deze dwaze mensen,
ze kunnen noch willen ze wachten
op het lichten van het licht in hen
waarin deze geboorte gevonden wordt.

Zij richten zich veeleer naar buiten
en willen haar met hun natuurlijke licht vinden.

Onmogelijk is het,
ze dienen te wachten op de juiste tijd,
en die is nog niet gekomen.

Dise begerunge wúrket sich
und wurt also gros in etlichem
das sú get durch fleisch und blut,
jo durch das marg und gebeine,
wanne das die nature geleisten mag,
das muos dis kosten,
sol diser begerunge gnuog geschehen
und sol dise geburt in der worheit funden werden;

alle natúrliche lieht enwiset sú dich nit.

3
Hie sint drú ding zu merkende,

das eine daz ist das do suochet, das ist die begerunge,
das ander die wise dis suochendes,
das dirte das vinden der geburt.

Nu sint drú ding hie,

daz eine klebet an der naturen
in fleische und in bluote,
als die liplichen sinne und sinnelicheit;
das ander daz ist die vernunft;
das dirte das ist ein lutere blosse substancie der selen;

die alle sint ungelich
und enpfindent ouch ungeliche
iegliche noch sinre wisen.

Der schin der sunnen der ist gar einvaltig an ime selber,
aber der selbe schin
wurt ungelich enpfangen in dem glase:
das eine glas das ist swartz,
das ander gel,
das dirte wis;

bi dem swartzen glase mag man nemen die sinnelicheit,
bi dem gelen die vernunft
und bi dem wissen den lutern blossen geist.

Das nu die sinnelicheit schin inziehe in die vernunft
und die vernunft in den geist,
so wurde das swartze gel und daz gele wis,
und wurde ein luter einvaltikeit
do dis lieht alleine inlúhtet und anders niergent,

und wurt dis lieht reht enpfangen in der worheit,
und do vallent alle bilde und forme und glichnisse abe
und wiset alleine die geburt in der worheit.

Der himel ist nu in sinre natúrlicher dunkelheit;
wurt er nu gewandelt
in eine luter klore sunne alzuomole,
so enmoehnte nieman des andern bilde gesehen
vor der klorheit;
und wenne dis klore lieht lúhtet in der selen,
so entwichent alle bilde und formen,
und wo das lieht sol erschinen,
do muos daz natúrliche lieht undergon und erloeschen;

wanne der sterne der dise kúnige dise geburt wisete,
daz enwaz nút ein natúrlich sterne alse ander sternen;
er stunt ouch nút an himele natúrlichen alse die andern.

Die sinne nement die bilde von den natúrlichen dingen,
und doch vil edelre in den sinnen wanne die ding von in selber sint.

Das swartze glas meinet die sinne;
die vernunft kummet do in úber

Dit verlangen laat zich zo gelden
en het wordt in sommigen zo groot,
dat het hun door vlees en bloed gaat,
ja, door merg en been;
want al wat de natuur ook maar in zich heeft,
het moet verteerd worden
wil aan dit verlangen voldaan worden,
wil deze geboorte waarlijk gevonden worden.

Alle natuurlijke licht zal niet in staat zijn om haar jou te tonen.

3
Drie dingen dienen hier onderzocht te worden.

Het eerste dat is dat wat zoekende is, dat is het verlangen;
het tweede, de manier van dit zoeken;
het derde, het vinden van de geboorte.

Nu zijn ook hier weer drie dingen te onderscheiden.

Het eerste hiervan zit vastgekleefd aan de natuur,
aan vlees en bloed,
het zijn de lichamelijke zinnen en de zinnelijkheid;
het tweede is het verstand;
het derde betreft een loutere, zuivere substantie van de ziel.

Ze zijn allemaal ongelijk aan elkaar,
en op ongelijke wijze nemen ze waar,
ieder doet dat op zijn wijze.

Het licht van de zon is van zichzelf helemaal eenvuldig,
hetzelfde licht echter
wordt op ongelijke wijze ontvangen in het glas:
het ene glas is hier zwart,
het tweede geel,
het derde wit.

Het zwarte glas staat voor de zinnen,
het gele voor het verstand
en het witte voor de loutere, zuivere geest.

Waar nu de zintuiglijkheid licht inbrengt in het verstand
en het verstand in de geest,
zal het zwarte geel worden en het gele wit,
en een loutere eenvuldigheid zou ontstaan
waar slechts dit licht oplicht, en nergens anders.

Wordt dit licht waarlijk op de juiste wijze ontvangen,
dan vallen alle beelden, alle vormen en gelijkenissen weg
en wijst het uitsluitend en waarlijk de geboorte.

De hemel toont zich nu in zijn natuurlijke duisternis;
zou hij nu helemaal veranderen
en tot een loutere, heldere zon worden,
niemand zou andermans beeld nog kunnen zien
van voor de schittering.
En schijnt dit heldere licht in de ziel,
dan wijken alle beelden en vormen;
en waar dit licht schijnen zal,
daar moet het natuurlijke licht wel ondergaan en doven.

De ster nu die deze koningen de geboorte wees,
dat was niet een natuurlijke ster zoals andere sterren;
ook stond hij niet op natuurlijke wijze aan de hemel zoals de andere.

De zinnen ontvangen de afbeeldingen van de natuurlijke dingen,
toch zijn ze in de zinnen veel edeler dan ze in zichzelf zijn.

Het zwarte glas staat voor de zinnen;
en wanneer dan het verstand komt

und enkleit die sinnelichen bilde von ire sinnelicheit
und machet sú vernúnftig,
do wurt es gele abe;
als die vernunft irs selbes entwúst
und sich ires selbes verloekent
und wandelt sich in den luterne blossen geist,
do wurt es wis,
do lúhtet diser sterne alleine;

und heruf get aller menschen leben zuomole bloeslichen,
und dise drú antwurtent den drin oppfern
die die kúnige oppfertent alhie.

en de beelden in de zinnen ontdoet van hun zintuiglijkheid
en hen vormt naar de aard van het verstand,
dan wordt het geel;
wanneer dan het verstand niet langer weet heeft van zichzelf
en het zijn eigen aard opgeeft
en opgaat in de loutere, zuivere geest,
dan wordt het wit;
alleen daar schijnt deze ster.

Het leven van alle mensen is uitsluitend hierop gericht;
en deze drie beantwoorden aan de drie geschenken
die de koningen hier offerden.

Preek 05 (V05)

Driekoningen III

Surge et illuminare, Ierusalem... (Is 60,1)

*Ein ander bredige von dem zwoelften tage usser Ysaías epistele
leret in weler wise der mensche ufston sol
von ime selber und von allen creaturen
umb daz Got sinen grunt bereit vinde
und sines werckes in ime bekummen múge*

'Stant uf, Jherusalem, und wurt erlúhtet.'

1
Got enbegert noch enbedarff nút in aller der welte denne
alleine eins dinges,

des begert er also uznemende sere
als aller sin flis do an gelige,

daz ist daz einige
das er den edeln grunt
den er in dem edeln geiste des menschen geleit hat,
daz er in blos und bereit vinde,
das er sins edeln goetlichen werkes do inne bekummen múge;

wanne Got hat gantzen gewalt in himel und in erden,
aber do an gebristet ime allein
daz er sins aller wunnendichsten werkes an dem menschen
nút bekummen enmag.

2
Nu waz sol der mensche herzuo tuon
daz Got in disen minnendlichen grunt erlúhten und gewúrcken múge?

Er sol ufston,

surge, sprichet dis wort: 'stant uf';

dis lúhtet iemer als ob der mensche darzuo tuon súlle,
er muos ufston von allem dem daz Got nút enist,
von ime selber und von allen creaturen;

und von disem ufstonde
so wurt diser grunt berueret mit einer swinden begerungen
und in der inblosekeit und inblosende aller ungelicheit,

und so der ie me ist oder gelaget,
so die begerunge ie me wehset
und hoeher úber sich selber gat,
und gat dicke
an dem beruerende des blossen grundes
durch fleisch und bluot und durch daz marg.

3
Aber diseme berueren
wurt begegnet oder gevolget zweier kunne wise
von zweier kunne lúten.

Die ersten kumment mit irre natúrlichen behendikeit
und mit vernúnftigen bilden und mit hohen dingen,
domitte verirrent sú disen grunt;

Sta op en word verlicht, Jeruzalem... (Jes. 60,1)

*Een tweede preek voor de twaalfde dag is op het epistel van Jesaja
en leert op welke wijze de mens moet opstaan
uit zichzelf en uit alle schepselen
opdat God zijn grond dan bereid mag vinden
en zijn werk in hem volbrengen.*

'Sta op, Jeruzalem, en word verlicht.'

1
Niets anders verlangt God, niets heeft hij nodig in de wereld
dan dit ene.

Zo hevig verlangt hij het,
dat hij al zijn zorg uitsluitend daarop richt.

Wat hij zoekt is slecht dit ene:
dat hij de edele grond
die hij in de edele geest van de mens gelegd heeft,
dat hij deze open en bereid aantreft,
zodat hij zijn edele, goddelijke werk daarin volbrengen kan.

En hoewel God alle macht heeft in de hemel en op aarde,
toch kan hij niet zonder dit ene, ontbreekt het,
dan kan hij zijn heerlijkste werk in de mens
niet voltooien.

2
Wat moet de mens dan doen,
opdat God in deze lieflijke grond schijnen kan en werken?

Hij moet opstaan.

De tekst zegt: 'surge, sta op'.

Het heeft er alle schijn van dat de mens moet meewerken;
hij moet opstaan uit alles wat niet God is,
uit zichzelf moet hij opstaan en uit alle schepselen.

Staat hij zo dan op,
dan wordt zijn grond aangeroerd door een hevig verlangen,
en ontbloot wil hij worden en ontdaan van alle ongelijkheid.

Hoe meer deze ongelijkheid wordt afgelegd,
des te meer groeit dit verlangen
en des te hoger stijgt het uit boven zichzelf,
en vaak dringt het
langs dit aanroeren van de blote grond
door in het vlees en het bloed en in het merg.

3
Dit aanroeren nu
wordt tegemoet getreden op tweeërlei wijze
door tweeërhande mensen.

De eersten komen met hun natuurlijke behendigheid,
met verstandelijke beelden en met hoge dingen;
daarmee vertroebelen ze hun grond.

und dise begerunge stillent sù
domitte daz sù dise ding wellent hoeren und verston,
und do inne nement sù grossen friden
und wenent in den wercken vernünftiger bilde
ein Jherusalem sin und friden haben.

Oder ouch etliche
in iren eigenen ufsetzen und in iren wisen,
es si in gebette und in betrachtungen
oder in dem also sù selber entrahtent
oder also sù sehent das ander lúte tuont,
und in disen wisen wellent sù iren grunt bereiten
und do inne den friden haben,

und so duncket sù denne sù sigent zuomole ein Jherusalem worden,
und hant in den wisen und in den werken grossen friden
und niergent anders denne in iren wisen oder ufsetzen.

Das diser fride valsch si,
daz sol man daran mercken
daz sù in iren gebresten hie biblibent,
es si hochvart oder lust des lichames,
des fleisches oder genueglichkeit der sinne oder der creaturen
und argwon in urteil,
und tete man in út
alzuohant ein unwertlichkeit oder scheltwort
oder has oder unmügen hiebi
und vil diser gliche utugende die in blibent mit willen,

so sol man bekennen daz sù disen grunt selber wellent bereiten
und drin wúrckent
und daz Got in disen grunt nüt gewúrcken enkan,

und dovon ist ir fride valsch
und ensint nüt in der worheit ufgestanden;

dise lúte ensúllent sich nüt anenemen daz sù út Jherusalem sint
oder sich eigens woren fridens út vermessen,

aber sù súllent und muessent sich ueben noch vil sicherlichen
daz sù ire gebresten überwinden
und in den bilden unsers herren Jhesu Cristi
und in demuetigen wercken und in minnewercken,
und sterben des iren in allen dingen
und leren also ufston.

4
Mer die andern daz sint edele menschen,

die stont uf in der worheit, und davon werdent sù erlúhtet,
die lossent Got iren grunt bereiten
und lossent sich Gotte zuomole

und gont des iren us in allen dingen
und behaltent in nüt
in keinen dingen noch in werken noch in wisen, in tuon noch in
lossende, noch sus noch so, in liebe noch in leide,

sù nement alle ding von Got
in demuetigen vorhten
und tragent sù ime zuomole uf wider
in eime blossen armuete irs selbes
in einre williger gelossenheit, und boeugent sich demuetecliche
under den goetlichen willen;

wie Got welle in allen dingen, des sint sù zuofriden,
in friden und in unfriden,
wanne in smacket alleine der guote wolgevallende wille Gottes.

Von den lúten mag man sprechen
also unser herre sprach zuo sinen jungern

Hun verlangen willen ze stillen
door iets over deze dingen te horen en het te begrijpen,
dan zijn ze tevreden,
en ze menen door dit werken met verstandelijke beelden
als een 'Jeruzalem' geworden te zijn en vrede gevonden te hebben.

Ook zijn er
die langs eigen wegen gaan en volgens hun manieren,
in gebed en overwegingen;
ze doen daarbij zoals zij denken dat goed is,
of op de wijze die ze bij anderen zien;
en zo willen ze dan hun grond bereiden
om daarin vrede te kunnen vinden.

Ze verbeelden zich op deze wijze een 'Jeruzalem' te worden,
en denken langs deze manieren en werken die vrede te vinden;
geen andere wijze voor hen dan hun eigen wijze.

Dat dit een valse vrede is,
dat kan men daaraan merken,
dat zij volharden in hun gebreken,
in hoogmoed of in lichamelijk genot,
die van het vlees, in de zinnenprikkeling of in de schepselen,
men merkt het aan hun argwanende manier van oordelen;
en legt men hen maar iets in de weg,
dan volgt meteen een geringschattend woord of een scheldwoord,
want haat en afkeer vormen hun antwoord,
en soortgelijke ondeugden waarmee ze behept zijn.

Hieruit kan men dan opmaken dat zij hun grond zelf willen bereiden
en zij daarin werken willen,
en dat het God niet toegestaan wordt om daarin te werken.

Hun vrede is een valse vrede,
want waarlijk opgestaan dat zijn ze niet.

Laten deze mensen zich niet inbeelden dat zij uit Jeruzalem zijn,
ze moeten zich geen ware vrede toeschrijven.

Zeker is het dat ze nog veel oefeningen moeten doen
om hun gebreken te kunnen overwinnen,
naar het voorbeeld van onze Heer Jezus Christus,
oefeningen van deemoed en van liefde,
om op deze wijze dan af te sterven aan zichzelf en aan alle dingen,
en zo te leren opstaan.

4
Die andere mensen echter, dat zijn de edele mensen.

Zij zijn het die waarlijk opstaan en verlicht zullen worden,
want ze laten God hun grond bereiden,
aan hem geven ze zich helemaal over.

In alle dingen ontledigen ze zich van zichzelf
en niets houden ze voor zichzelf,
in de dingen niet, in de werken niet, in hun doen niet of in hun laten,
niets in zus of zo, niet in vreugde noch in leed.

Alles nemen ze aan als door God gegeven
en ze ontvangen het in een deemoedig vrezin,
om vervolgens alles weer aan hem op te dragen,
zelfverzakend en in naakte armoede;
gewillig en gelaten buigen ze deemoedig
onder de goddelijke wil.

Hoe God het ook maar hebben wil, steeds zijn ze tevreden,
in vrede als in onvrede,
want hun smaakt slechts de goede aangename wil van God.

Van hen kan men zeggen
wat onze Heer tot zijn discipelen zei

do sú in uf hiesent gon zuo der hochgezit,

do sprach er:

'Gont ir uf, uwer zit ist alle zit bereit, aber mine zit enist noch nüt'.

Diser lúte zit ist alle zit,
das sú sich lident und lossent:
die zit ist alle zit;
aber sine zit ist allewegent nüt;
wenne er wúrcken oder erlúhten súlle oder welle,
das lossent sú sime goetlichen willen
in einre gelossenre gebeitsamer langmuetekeit.

5

Und dis onderscheit von disen menschen fúr den ersten ist
daz das sú Got iren grunt bereiten lossent
und nüt sú selber;

und die dis sint,
die hant wol den ersten anstos und die erste bewegunge,
wan der enist nieman lidig.

Aber darnoch so in die gebresten fúrgehalten werdent,
es si hochfart oder lust des fleisches
oder zitlicher dinge
oder zorn oder has
oder weler hande kunne daz ist domitte sú angevohten werdent,
daz sú vil groeslichen und vil swerlichen ankummet,
alzuohant noch der ersten bewegungen,
so kummet sú es an Got demuetelichen
und lossent sich sime willen
und lident und lossent sich,

und die lúte stont in der worheit uf,
wanne sú kummet allerdinge úber sich selber;

und dise werdent ouch in der worheit ein wor Jherusalem
und hant friden in unfriden und liep in leide;

in smacket der wille Gottes in allen dingen,
und dovon kan in iren friden alle die welt nüt benemen;
hettent alle die túfele und alle die menschen gesworn,
sú enkudent in iren friden nüt genemen.

Den lúten smacket alleine Got und nieman anders,

und dise werdent in der worheit erlúhtet,
wanne Got lúhtet in sú in allen dingen krefteclichen und luterlichen,
also werlichen in dem meisten vinsternisse
und noch vil werlicher denne dem schinenden liehte.

Ach dis sint minnencliche lúte,
es sint úbernatúrlliche goetliche lúte,

und dise enwúrckent noch entuont nützit
sunder Got in allen iren werken,
und obe man es getoerste gesprechen,
sú ensint nüt etlicher mossen, sunder Got ist in in.

Ach dis sint minnencliche menschen,
sú tragent alle die welt
und sint edele súlen der welte;

der in disem rehte stunde,
daz were ein selig wunnendlich ding.

6

Das onderscheit von diser zweier kunne lúte ist
daz die ersten die iren grunt mit in selber wellent bereiten
und sich nüt Gotte lossent

toen ze hem vroegen op te gaan naar het hoogtijfeest.

Hij zei toen:

'Gaan jullie maar, jullie tijd is het altijd, maar mijn tijd is het nog niet.'

De tijd voor deze mensen is altijd,
de tijd om zich over te geven, om zich los te laten,
die tijd is altijd,
maar zijn tijd, die is niet altijd;
de tijd dat hij werken zal of verlichten wil,
dat laten ze allemaal over aan zijn goddelijke wil,
in gelaten, geduldige lankmoedigheid.

5

Het verschil tussen deze mensen en de vorige is,
dat deze mensen hun grond door God laten bereiden
en het niet zelf willen doen.

Toch kennen ook zij
die eerste opwelling en aanvechting,
want niemand is daar vrij van.

Maar wanneer deze gebreken zich tonen,
hoogmoed kan het zijn of vleselijke lust
of begeerte naar tijdelijke dingen,
toorn of haat
of welke aanvechting dan ook,
hoe groot of sterk die ook zijn mag,
meteen na deze eerste aanstoot
dragen zij alles deemoedig op aan God,
en geven ze zich over aan zijn wil,
ze verdragen het en laten het los.

Deze mensen staan werkelijk op,
want bij alles geraken zij boven zichzelf.

Zij zijn het die een waar Jeruzalem worden,
die vrede kennen in onvrede en vreugde in leed.

In alle dingen smaken ze de wil van God
en niemand op de wereld kan hun deze vrede ontnemen;
al zouden alle duivels en alle mensen tegen hen samenspannen,
hun vrede zou hun niet ontnomen worden.

Alleen in God vinden ze smaak en in niemand anders.

Zij zijn het die waarlijk verlicht worden,
want krachtig en zuiver licht God voor hen op in alle dingen,
zelfs waar diepe duisternis is,
en daarin waarlijk helderder nog dan in het stralende licht.

Ach, minnelijke mensen zijn het,
het zijn bovennatuurlijke, goddelijke mensen.

Geen werk verrichten ze, niets doen ze
zonder dat God hierin zijn werk doet,
en misschien zou men hier wel mogen zeggen
dat niet zij het zijn, maar dat het God is in hen.

Ach, welk minnelijke mensen zijn het,
zij dragen de hele wereld,
het zijn de edele steunpilaren van de wereld.

Voor hem bij wie de dingen zo staan,
welk een zalig, heerlijk geluk zal het zijn!

6

Het verschil tussen deze twee soorten mensen is
dat de eersten hun grond zelf willen bereiden
en zich niet aan God willen overgeven

daz er in bereite,

der krefte blibent also gevangen in den gebresten
daz sù darüber nüt enkunnt kummen,

oder sù blibent do inne mit genuegeden
und behaltent das ire mit luste,
iren eigenen willen.

Aber die andern edelen menschen
die sich Gotte lossent bereiten,
die edelen seligen gelossenen lúte,
die sint erhaben úber sich selber,

und dovon,
zuohant also sù die gebresten anstossent
und sù es gewar werdent,
alzuohant so fliehent sù domit in Got
und ist nüt me der gebreste do,
wanne sù sint in einre goettelichen friheit;

7
súllent denne nüt dise lúte wellen
das Got iren grunt bereite?

Usserlicher werke wúrken gezimmet in nüt herzuo zuo tuonde
in keinre notdurftiger wisen, nein.

Nu sprichet doch dis wort surge

und heisset sù daz sù ufstont,
daz ist iemer ein werg;

ja ein werg gehoert in zuo,
daz súllent sù allewegent tuon on underlos
die wile sù iemer gelebent,

das der mensche niemer zuo der volkommenheit enmag kummen,
er ensúlle allewegent ufston
und ein ufrichtung des gemuetes in Got
und in ein entlidigen des innewendigen grundes,

und súllent allewegent frogen:

wo ist er der geboren ist?

in einre demuetigen vorhten
und in einem warnemen von innan
was Got von ime welle,
daz sù dem gnuog sigent.

Git in Got in lidender wisen, so lident sù,
git er in in wúrckender wise, so wúrckent sù,
in schovwen oder in gebruche wise, so gebruchent sù.

Diser grunt git des selber gezúgnis in in selber
daz in Got bereit und gelutert hat;

disen grunt wil Got alleine besitzten
und enwil nüt daz iemer creature darin kumme.

Got wúrket in disem grunde
mit mittele als in den ersten lúten,
und sunder mittel in den anderen edelen seligen lúten;

aber waz er in disen lúten in den unvermittelten grunt wúrcke,
dovon enkan nieman gesprechen
noch kein mensche enmag dem andern dovon gesagen,
sunder der es weis, hat dis befunden alleine,
aber er enkan dir selber nüt darabe gesagen;

om door hem bereid te worden.

Op deze wijze blijven hun krachten gevangen in de gebreken,
zodat ze daaruit niet ontsnappen kunnen.

Ja, met genoeg blijven ze daarin
om er bevrediging te vinden in het hunne,
namelijk hun eigen wil.

Maar die andere, die edele mensen,
zij die het bereiden aan God overlaten,
deze edele, zalige, gelaten mensen,
zij zijn verheven boven zichzelf.

Zo komt het,
dat wanneer bij hen die gebreken opwellen
en ze dit opmerken,
dat ze hiermee dan meteen naar God vluchten
waar al hun gebreken verdwijnen;
want zij bevinden zich daar in de goddelijke vrijheid.

7
Hoeven deze mensen dan geen uiterlijke werken te verrichten
wanneer God hun grond bereidt?

Nee, het past hun niet om dat hier te doen,
er is geen noodzaak.

Toch zegt de tekst hier: 'surge'.

Hij beveelt hen hier dus om op te staan
en dat is toch zeker werk?

Ja, inderdaad, één werk hoort erbij,
één werk dat ze overal dienen te verrichten, onophoudelijk
en zolang ze leven.

De mens zal nooit tot volmaaktheid geraken,
wanneer hij niet overal zal opstaan
om zijn gemoed omhoog tot God te richten
en zijn innerlijke grond te ontledigen.

Steeds zal hij moeten vragen:

'Waar is hij die geboren is?'

Vervult van deemoedige vrees moet hij dit doen,
en zorgvuldig dan acht slaan op zijn innerlijk
om te vernemen wat God van hem wil,
om hieraan dan gevolg te geven.

Laat God deze mensen lijden, dan lijden ze,
laat hij hen werken, dan werken ze,
laat hij hen schouwen of genieten, dan genieten ze.

Hun grond zelf is het die in hen getuigen zal
dat God hen bereid en gezuiverd heeft.

God wil deze grond voor zichzelf bezitten
en hij wil niet dat er ooit een schepsel binnenkomt.

God werkt in deze grond,
met middel in de eerstgenoemde mensen,
en zonder middel in de anderen, die edele, zalige mensen.

Wat hij echter in deze mensen in de grond zonder middel bewerkt,
daarover kan geen mens spreken,
niemand kan een ander hierover inlichten,
want alleen degene die het zelf ondervonden heeft, weet ervan,
maar deze mens zelf is niet in staat om daarover iets te zeggen.

wanne das Got disen grunt in der worheit besessen hat,
so vallent dem menschen alzuomole
alle werg abe die usserlich sint,
aber daz innwendige warnemen Gottes
daz nimmet in ime groeslichen zuo.

Und wenne der mensche
uf daz allerhoehste kummet das er kummen mag
von grossem flisse und von gnoden,
so sol er haben ein gantz verloeucken sin selbes,
also unser herre sprach:

'Wenne ir alles daz getuont daz ir vermügent,
so súllent ir sprechen daz ir unnütze knechte gewesen sint';

also ensol der mensche niemer so vollekomen werden,
er ensúlle allewegent in einer demuetigen vorhten ston,

in dem allerhoehsten punten
so sol er allewegent sprechen und meinen:

fiat voluntas tua, 'herre din wille werde';

und sol ouch vil eben warnemen an ime selber
ob er iergent an einigen dingen klebe
und obe Got út in disem grunde vinde
das ime widersto
sins edelen unmittelichen werckes zuo wúrkende in dem grunde.

Das wir alle also muessent ufston
das Got sins werkes in uns bekummen muesse,
das helffe uns der minnenclich Got.

Amen.

Wanneer God deze grond dan waarlijk in bezit heeft genomen,
dan verdwijnen bij deze mens
alle uiterlijke werken helemaal naar de achtergrond,
maar het innerlijk waarnemen van God,
dat wordt steeds sterker.

En wanneer de mens
door grote ijver en door genade het allerhoogste bereikt heeft
en hij niet hoger komen kan,
laat hij zichzelf dan helemaal verloochenen,
zoals onze Heer zei:

'Wanneer jullie alles gedaan hebben wat in jullie vermogen lag,
dan moeten jullie zeggen dat jullie onnutte knechten geweest zijn.'

Nooit zal de mens zo volkomen worden
dat hij niet overal in deemoedige vrees moet leven.

Op het allerhoogste punt
zal hij steeds moeten zeggen en denken:

'fiat voluntas tua, Heer, jouw wil geschiede'.

Laat hij ook zorgvuldig bezien bij zichzelf
of hij aan iets gehecht is
en of God iets in zijn grond aantreffen kan
wat hem verhinderen zal
om in die grond zijn edele werk zonder middel tot stand te brengen.

Dat wij allen zo mogen opstaan
dat God zijn werk in ons volbrengen kan,
daartoe helpe ons de minnelijke God.

Amen.

Preek 06 (V06)

Zondag voor Septuagesima

Die ewige worheit: min joch daz ist senfte (Mt 11,29-30)

*Die bredie usser sancte Matheus evangelio
des sunnentimes vor der septuagesimen
seit wie die sele si ein mittel zwúschent zit und ewikeit,
und wenne sú sich scheidet von allen bilden,
so treit sú ein suesses joch
und der ussere mensche eine lihte búrde.*

1
Die ewige worheit unsers herren Jhesu Cristi het gesprochen:

'Min joch daz ist susses und min búrde ist lihte.'

Dis widersprechent alle natúrliche menschen
alse verre alse sú nature treit,
und sprechent daz Gottes joch bitter si und sine búrde swer;
und muos doch war sin,
wanne die ewige worheit het es gesprochen.

2
Ein joch heisset ein ding
das man swerlich nochsloeffet oder zúhet,

und ein búrde heisset ein ding
daz sere trucket oder swere vellet.

By dem joche nimmet men den innewendigen menschen,
und bi der búrde nimmet man den ussere menschen,
den alten, den ersten menschen.

Der innewendige edel mensche
der ist uz dem edelen grunde der gotheit heruzkommen
und ist gebildet noch dem edeln lútern Gotte,
und ist do wider ingeladen und wider ingerueffet
und wurt wider gezogen,
das er alles des guotes teilhaftig mag werden
das der edel wunnenliche grunt hat von naturen,
daz mag sú erkriegen von genoden.

Wie Got in dem indewendigen grunde der selen, gegrúndet het
und verborgen und bedeckt lit,
der daz vinden und bekennen mochte und beschowwen,
der wer on allen zwifel selig;

und wie der mensche sine gesiht het uzgekert und irre get,
doch so het er ein ewig locken und ein neigen herzuo

und enkan kein raste niergent han waz er dis umbegat,
wan alle andere ding enmúgent ime nút genuog gesin
ussewendig dis,
wan dis treit und zúhet in alles in daz aller innerste
sunder sin wissen,
wande dis ist sin ende,
also alle ding rastent an irre stat.

Also der stein uffe der erden und das fúr in dem lufte,
also tuot die sele in Gotte.

Want mijn juk is zacht en mijn last licht (Mat. 11,29-30)

*Deze preek op het evangelie van Sint-Mattéus
voor de zondag die voorafgaat aan Septuagesima
leert hoe de ziel midden tussen tijd en eeuwigheid staat,
en dat wanneer ze zich ontdoet van alle beelden,
dat ze dan een zacht juk draagt
en de uiterlijke mens een lichte last.*

1
De eeuwige waarheid van onze Heer Jezus Christus heeft gezegd:

'Mijn juk is zacht en mijn last is licht.'

Dit weerspreken alle aan hun natuur gehechte mensen,
voor zover de natuur hen leidt,
en ze zeggen dat Gods juk bitter is en zijn last zwaar;
en toch moet het waar zijn,
want de eeuwige waarheid heeft het gezegd.

2
Een juk is een ding
dat men met veel inspanning meesleept of trekt.

Een last is een ding
dat erg op ons drukt of ons bezwaart.

Het juk heeft betrekking op de innerlijke mens
en de last op de uiterlijke mens,
de oude, de aardse mens.

De innerlijke, edele mens
is uit de edele grond van de godheid voortgekomen
en hij is gevormd naar de edele, loutere God,
en wordt uitgenodigd en geroepen daar weer binnen te gaan;
naar binnen wordt hij getrokken,
opdat hij al het goede deelachtig mag worden;
en wat de edele, zalige grond van nature heeft,
hem wordt het daar geschonken door de genade.

Hoe God zich in de innerlijke grond van de ziel gevestigd heeft
en hoe hij er verborgen ligt en bedekt,
hij die dat bij zichzelf kon waarnemen, onderkennen en schouwen,
hij zou zonder twijfel zalig zijn.

En al heeft de mens zijn gezicht naar buiten gekeerd en dwaalt hij,
toch wordt hij er eeuwig door gelokt en aangetrokken.

Nergens kan hij rust vinden, waar hij ook maar gaat,
want niets kan hem vervullen,
alleen dit,
het draagt en trekt hem naar binnen het allerinnerlijkste in,
en zonder dat hij er weet van heeft,
want het vormt zijn bestemming,
zoals alle dingen rusten op hun eigen plek.

Zoals de steen op de aarde hoort en het vuur in de lucht,
zo de ziel in God.

3

Weme ist nu dis joch suesse,
dis ziehen und dis tragen?

Niemanne wanne den menschen
die sich hant gekert, ir antlitz, ir gemuete, ir werg
von allen creaturen.

Die sele ist reht ein mittel zwüschent zit und ewikeit;

kert sú sich zuo der zit, so vergisset sú der ewekeit;
und werdent ir die ding verre und dannan abe, sint sú kleine,

also das man verre siht, das schinet kleine,
und daz nohe ist, daz schinet gros,
wenne es het wenig mittels;

also die sunne,
wie daz sú sechtzig werbe merre si danne alles ertrich,
der ein beckin mit wasser neme
zuo summer do die sunne hohe an dem himmel stat,
und leite darin einen kleinen spiegel,
darinne erschine die grosse sunne alzuomole
und schine kume als ein kleine bodem;
und wie kleine ouch daz mittel si
daz derzwüschent dem kleinen spiegel und der grossen sunnen keme,
daz neme dem spiegel daz bilde der grossen sunnen zuomole.

Also rehte also ist es umbe den menschen
der das mittel geleit het,
es si waz daz si oder wie kleine daz si,
das er in disen grunt nit kann gesehen,
one allen zwifel,
daz selbe mittel benimmet ime daz sich das grosse guot daz Got ist,
in dem spiegel sinre selen nüt erbilden mag.

4

Las, wie edel und wie luter die bilde sint,
alle machent sú mittel des unverbildeten bildes daz Got ist.

Weliche sele in der sich die sunne erspiegeln sol,
die muos blos sin und gefriget von allen bilden,
wanne wo einige bilde sich in dem spiegel wiset,
do wurt sú des bildes vermittelt.

Alle di diser blosheit nit war nement,
daz sich diser verborgen grunt nüt mag erdecken noch erbilden,
di sint alle kúchin dirnen, und den ist dis joch bitter.

Und wer nie darin gesach
noch dis grundes nie gemachte,
daz ist ein offen zeichen, sprach Origenes,
das er ewiglich des niemer sulle geschmacken noch enbissen.

Welich mensche das doch,
nüt zuo dem minsten einest an dem tage sich in erkert in den grunt,
doch noch sime vermúgende,
der enlebet nit also ein recht cristen mensche.

Aber die diseme rument
und sich ime muessigent
und bilde abelegent,
daz sich die sunne drin mag ergiessen,
den ist daz joch Gottes úber honig
und úber allen den smag suesse,
und unsmeglich und bitter als daz das nit enist,

ja alle die die dis ie gesmahtent,
den ist alle dise welt ein bitter galle,

3

Wie dan ervaart dit juk als iets zoets,
wie dit trekken en dit dragen?

Alleen zij zijn het,
die hun blik, hun gemoed en hun handelen afgekeerd hebben
van al wat geschapen is.

De ziel staat waarlijk midden tussen tijd en eeuwigheid in.

Keert ze zich naar de tijd, dan vergeet ze de eeuwigheid,
de dingen raken dan ver verwijderd van de ziel en ze worden klein.

Want alles wat men in de verte ziet, lijkt klein,
en alles wat kortbij is, lijkt groot,
want er is weinig tussenruimte.

Vergelijk het met de zon,
ze is zestig keer groter dan de gehele aarde;
wie een bekken met water zou nemen
in de zomer, als de zon hoog aan de hemel staat,
en daarin een kleine spiegel zou leggen,
de grote zon zou er helemaal in verschijnen,
maar groter dan een kleine boon zou ze niet lijken;
en hoe klein het voorwerp ook zou zijn,
dat tussen de kleine spiegel en de grote zon zou komen,
het zou de spiegel het beeld van de grote zon helemaal ontnemen.

En net zo is het met de mens gesteld
die een hindernis opgericht heeft,
welke en hoe klein ook,
die de grond aan zijn zicht onttrekt;
zonder enige twijfel,
dat voorwerp zorgt ervoor dat het grote goed dat God is
zich in de spiegel van zijn ziel niet zal kunnen afbeelden.

4

Helaas, hoe edel en puur de beelden ook zijn mogen,
ze vormen een hindernis voor het onverbeelde beeld dat God is.

Een ziel waarin de zon zich spiegelen wil,
die moet ontbloot zijn, vrij van alle beelden,
want wanneer enig ander beeld zich in de spiegel toont,
dan zal dit een hindernis vormen.

Al degenen aan wie deze blootheid zich niet toont,
aan wie deze verborgen grond zich niet onthult of openbaart,
dat zijn keukenmeiden, en voor hen is dit juk bitter.

Wanneer iemand nooit een blik in die grond wierp
en nooit zijn smaak ervoer,
dan is dat, zei Origenes, een duidelijke teken
dat zo iemand dit ook in de eeuwigheid niet zal smaken of genieten.

De mens die
niet minstens eenmaal per dag inkeert tot deze grond,
naar vermogen,
die leeft niet als een echt christenmens.

Maar voor degenen die ruimte maken,
zich vrij maken
en hun beelden afleggen,
zodat de zon zich uitgieten kan,
voor hen is dit juk van God zoeter dan honing,
zoeter dan zoet is het,
en al het andere smaakt hun niet en is voor hen bitter.

Ja, voor allen die dit ooit gesmaakt hebben,
voor hen is deze wereld als bittere gal.

wanne wo dis gesmacket ist, diser edel grunt,
da trucket er und zúhet so sere,
es zúhet daz marg uz den beinen und daz bluot uz den adern.

Und wo sich dis bilde in der worheit hat erbildet,
do verloeschent alle bilde
in schedelicher wisen.

5
Dannan von hinderent dich die ding, sú sint waz kunne sú sint,
daz ist daz du mit den, bist verbildet mit eigenschaft.

Werest du des bildes und der eigenschaft lidig,
hettestu denne ein kunigriche, es enschatte dir nút.

Wis one eigenschaft und bildelos
unde has wes du bedarft an allen dingen.

Man vindet von eime heiligen vatter,
der waz also bildelos
daz ime kein bilde enbleip;

do kloppfete einer an siner túren und hiesch ime ettewaz;

er sprach er wolte es ime holen;
do er hinin kam, do waz es ime zuemole vergessen;

genre kloppfete aber; er sprach:
'was wiltu?'

Diser hiesch aber;
er meinde aber er wolte es ime holen
und vergas es aber;

zuo dem dirten mole genre kloppfete aber;

do sprach diser:

'kum und nim selber,
ich enkan des bildes also lange in mir nit enthalten,
also blos ist min gemuete aller bilde.'

6
In disen bildelosen lúten do schinet die goetteliche sunne in
und werdent so edellich erzogen usser in selber
und usser allen dingen

und hant iren willen geben gevangen
und sich selber und alle ding dem goetlichen willen,
darin sint sú verstricket,
die werdent so wunnenklich gezogen in daz joch Gottes
daz sú vergessent der dinge, des schinent sú in kleine,
und ewige dinge sint in nohe,
die sint indewendig,
die schinent in gros von irre nehe wegen,
die sint in unmitteliche,
davon kumment sú in suessikeit.

7
Nu nement wir daz ander wort:
'min búrde ist lichte.'

Domitte nimmet man den ussern menschen,
do manigvaltig liden ufvellet.

O minnenlicher Got, wo sint nu die seligen lúte
den die burde Gottes lihte ist?

Wanne nieman enwil liden
und muos doch iemer ein liden und ein lossen sin,
kere es war du wilt.

Waar deze grond gesmaakt wordt, deze edele grond,
daar drukt en trekt hij zozeer,
dat hij het merg uit de botten trekt en het bloed uit de aderen.

En waar zich dit beeld waarlijk heeft afgebeeld,
daar vervagen alle andere beelden
en ze verdwijnen.

5
Dat jou die dingen hinderen, van welke aard ze ook zijn,
dat komt omdat je je met hen kleedt als betrof het eigendom.

Zou je van deze beelden en deze toe-eigening vrij zijn,
al bezat je een koninkrijk, het zou je niet schaden.

Wees zonder eigenwil en beeldenloos
en alles wat je nodig hebt zul je bezitten.

Van een heilige vader wordt verteld,
dat hij zo beeldenloos was,
dat hij geen enkel beeld kon vasthouden.

Toen klopte eens iemand aan zijn deur en vroeg hem om iets.

Hij antwoordde dat hij het voor hem zou gaan halen,
maar zodra hij zijn cel weer inging, was hij alles al vergeten.

De ander klopte nogmaals aan en de vader vroeg:
'Wat wil je?'

De ander vroeg het hem nogmaals
en de vader wilde het gaan halen,
maar weer vergat hij alles.

Voor de derde maal klopte de ander aan.

Toen zei de vader:

'Kom en pak het zelf maar,
ik kan het beeld niet zo lang vasthouden,
zo vrij is mijn gemoed van alle beelden.'

6
Bij deze beeldenloze mensen schijnt de goddelijke zon naar binnen
en zo worden ze op edele wijze onttrokken aan zichzelf
en aan alle dingen.

Hun wil hebben ze gevangen laten nemen,
en zichzelf en alle dingen hebben ze gegeven aan de goddelijke wil
die hen nu gebonden houdt;
en op zo heerlijke wijze wordt Gods juk hen omgedaan,
dat al die dingen hun als klein voorkomen, en ze deze vergeten;
en de eeuwige dingen zijn hun nabij,
in hun innerlijk zijn ze
en groot lijken ze door hun nabijheid,
en ongehinderd
dringen zij door in hun zoetheid.

7
Nu nemen we dat andere woord:
'Mijn last is licht'.

Daarmee wordt de uiterlijke mens bedoeld,
de mens die veel leed moet ondergaan.

O, minnelijke God, waar zijn nu die gelukzalige mensen
voor wie de last van God licht is?

Hoewel niemand wil lijden,
toch zal er altijd een lijden en een loslaten zijn,
wend of keer het hoe je wilt.

Cristus muoste liden und alsus kummen in sin ere.

Was solt du nu liden?

Du solt liden die urteil und die verhengnisse Gottes,
wo und wie die uf dich vallent,
es si von Gotte oder von den lúten.

Dir sterbent dine frúnt oder verlúrest des guotes oder der eren,
des trostes indewendig, oder ussewendig,
Gottes oder der creaturen,
die búrde soltu lichtecliche tragen
und dine eigene gebresten,
die dir leit sint
und nit überwinden kanst noch enmachst;

so leg dich under die búrde zuo lidende in dem goettelichen willen
und gip es Gotte.

8

Daz pferet daz machet den mist in dem stalle,
und wie der mist einen unflat und einen stang an im selber het,
daz selbe pferet zúhet den selben mist mit grosser arbeit
uf daz velt,

und wehset dannan uz edel schoene weisse und der edel suesse win,
der niemer also gewuehsse und were der mist nit do.

Also din mist
das sint dine eigene gebresten,
den du, nit getuon enkanst
und nút abegelegen noch überwinden kanst,

die trag mit arbeit und mit flisse
uf den acker des minnenlichen willen Gottes
in rechter gelossenheit din selbes.

Spreite dinen mist uf das edel velt,
on allen zwifel do wehset
in einer temuetigen gelossenheit
edel wunnecliche frucht us.

9

Wer sich truckete under dise
und alle die urteil und verhengnisse Gottes
mit demuetiger gelossenheit
und litte sich in Gottes willen,
in habende und in darbende,
mit eime biblibenden ernste in demuetiger hoffenuge,
und alle ding von Gotte nemen
und sú ime wider uftragen
in rechter abegescheidenheit
und mit eime inneblibende bi ime selber,
und sich insenken in den ewigen willen Gottes
in eime verloeickende sin selbes und aller creaturen,
so wer dis tete und in disem stunde,
dem wer die búrde Gottes lichte in der werheit,

jo also lichte
daz uf dem menschen alle die búrden wurdent geleit
die alle die welt treit,
die wurde ime also lichte
das es ime rechte were es were ein luter niht;

jo es were im
ein wunne, ein genuegede, ein froeide, ein himelrich,
wanne got truoge die búrde

und der mensche wer zuomole lidig
und also uz gegangen

Christus moest lijden om zo in zijn heerlijkheid in te gaan.

Wat dan moet je lijden?

Jij zult de oordelen en de beschikkingen van God moeten lijden,
waar en hoe ze je ook maar treffen zullen,
en of ze nu van God komen of van de mensen.

Je vrienden sterven, je verliest je bezit, je eer,
je inwendige troost, of je uitwendige,
Gods troost of die van de schepselen:
draag het dan als een lichte last,
en draag zo ook je eigen gebreken,
gebreken waar je onder moet lijden,
die je kunt overwinnen noch vermag te overwinnen.

Onderwerp je aan Gods wil en duld deze last,
en draag alles op aan God.

8

Het paard maakt mest in de stal
en hoewel de mest vies is en stinkt,
vervoert datzelfde paard diezelfde mest met grote inspanning
naar de akker.

Daaruit groeit dan edele, mooie tarwe en de edele zoete wijn,
die nooit zo zouden groeien als de mest er niet was geweest.

En die mest,
dat zijn je eigen gebreken,
de gebreken waarvan je je niet kunt ontdoen,
die je niet kunt niet afleggen, die je niet kunt overwinnen.

Wees vlijtig en span je in om die mest te brengen
naar de akker van de minnelijke wil van God
in een oprecht loslaten van je zelf.

Spreid je mest dan uit op dat edele veld,
en zonder enige twijfel komt,
in deemoedige gelatenheid,
edele, heerlijke vrucht daaruit voort.

9

Voor wie zich hieronder zou buigen
en onder alle oordelen en besluiten van God
in deemoedige gelatenheid;
voor wie zich zou neerleggen bij Gods wil,
in bezit of in gebrek,
met aanhoudende aandacht en in deemoedige hoop;
voor wie alle dingen van God zou aanvaarden
en aan hem terug opdragen
in oprechte afgescheidenheid
en ingekeerd blijvend tot zichzelf;
voor wie zich zou laten inzinken in de eeuwige wil van God
en daarbij afstand zou doen van zichzelf en van alle schepselen;
ja, voor wie dit allemaal zou doen en hierin zou volharden,
voor hem zou Gods last waarlijk een lichte last zijn.

Zo licht zou deze last zijn,
dat, al zouden op hem gelegd worden al de lasten
die de hele wereld moet dragen,
dat heel die last voor hem zo licht zou zijn,
dat het voor hem was alsof het louter niets zou zijn.

Ja, het zou voor hem
een genot, een genoegen, een vreugde, een hemelrijk zijn,
want God zou deze last dragen.

Deze mens zou helemaal vrij zijn,
en zoals hij uit zichzelf gegaan was,

und Got ginge zuomole in aller wise in
in alles des menschen tuon und lossen.

Das alsus der edele Got an uns wúrkende werde
das uns sin joch suesse werde und sine búrde lihte,
des helffe uns Got.

Amen.

zou God helemaal en op elke wijze bij hem ingaan
in heel zijn doen en laten.

Dat aldus de edele God in ons werkend mag worden,
opdat zijn juk voor ons zoet mag worden en zijn last licht,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 07 (V07)

Zondag Septuagesima

Simile est regnum celorum... (Mt 20, 1-16)

*Die bredige usser sancte Matheus ewangelio
des sunnentimes septuagesima,
so man das alleluia leit,
von dem wingarten,
leret einen iegelichen menschen fúrbas ufgon in sime grote
sunder alles stilleston und verbliben.*

1
Dis ewangelium húte sprach:

daz himelrich ist gelich einem menschen,
einem huswurt
der uz gieng daz er gewúnne werglúte in sinen wingarten,
und gieng uz fruege zuo prime zit,
zuo tercién zit,
zuo sexten zit
und dingete sú umb einen tegelichen pfennig.

Do es abunt was,
do vand er lúte muessig ston
und sprach zuo in:

'wes stont ir hie muessig allen disen tag?
gont ouch ir in minen wingarten,
und daz recht ist, daz gibe ich úch.'

Diser huswurt
daz ist unser herre Jhesus Cristus,
sin hus
daz ist himelrich und ertrich, vegefúr und helle;

der sach das alle die nature verirret waz
und daz sin minnenlicher wingarten muessig lag,
und menschliche nature
die darumbe gemahet waz disen edeln wingarten zuo besitzende,
die was verirret und lies den minneklichen wingarten muessig ligen.

Nu diser herre wolte disen menschen wider laden
in sinen wingarten do er in zuo gemahet hette,
und ging fruege us.

In eime sinne
so ist unser minnenlicher herre fruege uzgegangen
do er in der ewigen geburt
ist uzgegangen us dem vetterlichen hertzen
und ist doch inne bliben.

In eime andern sinne
so ist unser lieber herre Jhesus Cristus fruege uzgegangen
in menschliche nature
umb daz das er uns verdingete und widerbrechte in sinen wingarten,
und gewan lúte
zuo prime, zuo tercié, zuo sexste und zuo none zit.

Zuo vesperzit ging er aber us
und vant aber lúte,
und dise lúte student muessig,

Met het Rijk der hemelen is het als... (Mat. 20, 1-16)

*Deze preek op het ewangelie van Sint-Matteüs
voor de zondag Septuagesima,
waarop men het Alleluia weglaat,
handelt over de wijngaard,
en leert iedere mens verder te stijgen in zijn graad
zonder stil te staan of achter te blijven.*

1
Het ewangelie van vandaag zegt:

'Het hemelrijk is als een mens,
als een heer des huizes
die uitging om werklíeden te vinden voor zijn wijngaard,
en hij ging uit vroeg rond de tijd van de priem,
en rond de tijd van de terts,
en rond de tijd van de sext,
en hij nam ze in dienst voor een dagloon van één denarie.

Toen de avond viel,
vond hij nog mensen die werkloos waren
en hij zei tegen hen:

"Waarom staan jullie hier werkloos de hele dag?
Gaan jullie ook maar naar mijn wijngaard,
en wat rechtvaardig is, dat zal ik jullie geven."

Deze heer des huizes,
dat is onze Heer Jezus Christus,
zijn huis,
dat is het hemelrijk en het aardrijk, het vagevuur en de hel.

Hij zag dat heel de natuur verward was
en dat zijn minnelíjke wijngaard er onbewerkt bijlag;
en de menselíjke natuur,
die ervoor gemaakt was om deze edele wijngaard te bezitten,
die was verward en liet de minnelíjke wijngaard onbewerkt ligen.

Deze heer nu wilde deze mensen weer uitnodigen
om naar zijn wijngaard te gaan die hij voor hen bestemd had,
en vroeg ging hij uit.

Men kan zeggen
dat onze minnelíjke Heer vroeg is uitgegaan
toen hij in de eeuwige geboorte
is uitgegaan uit het Vaderlíjke hart,
en toch is hij binnengebleven.

Ook kan men zeggen
dat onze lieve Heer Jezus Christus vroeg uitgegaan is
in de menselíjke natuur,
om ons in dienst te nemen en terug te brengen naar zijn wijngaard,
en dat hij mensen wierf
ten tíjde van de priem, van de terts, de sext en de none.

Ten tíjde van de vespers ging hij nogmaals uit
en opnieuw vond hij mensen,
en deze mensen stonden daar werkloos,

und er sprach sù hertlichen an
wes sù allen den tag do muessig student;
und sù sprachent:

'wan uns nieman gedinget enhat.'

2
Das sint die lúte
die noch stant in irre natúrlichen luterkeit und unschult,
und sint sù vil selig,

und gesach sù Got ie
daz sù nùt verdinget ensint von der welte
oder von den creaturen,
oder sint ouch ettewenne verdinget gewesen,
daz sù doch nuo fri sint und lidig und unverdinget sint;
doch stont dise lúte muessig,
daz ist
sù stont in lauwikeit, in kaltheit,
minnelos und gnadelos,

wanne wo nùt die minne Gottes enist
die wile der mensche stet in der naturen,
und tete der mensche,
obe es mugelich were,
alle die guoten werg die alle die welt ie getet,
er stet noch dan alzuomole muessig und itel,
und enhilffet zuomole nùt.

Dis fruege uzgan daz meinet
der uzgang der gnoden,
wanne der morgen daz ist ein ende der naht,
do daz vinsternisse ein ende nimmet
und der tag der gnaden ufget.

3
Er sprach:

'wes stont ir hie muessig?
gont in minen wingarten,
und daz recht ist, daz gebe ich úch.'

Dise giengent ungelich in den wingarten;

die einen daz sint anhebende lúte,

die gont darin mit usserlicher arbeite,
in sinnlicher wisen und mit iren eigen ufsetzen
und verblibent doch in dem daz sù grosse werg tuont,
also vasten und wachen,
und bettent vil
und ennement irs grundes nit war.

Sù behaltent sich in sinnlicher genuegeden,
gunst und ungunst,
und daruz wurt geborn unrehte urteil,
und in in stont vil gebresten,
hochfart, geswindekeit, bitterkeit, eigenwillekeit,
kriegelicheit und manig disem glich.

Die andern die hant versmoht sinnliche genuegede
und hant ouch grosse gebresten überwunden
und sint gekert zuo eime hoehern grote;
die wandelent
in der vernúnftigen uebunge,
und do inne vindent sù solichen lust und wunne
daz sù der aller nehesten worheit verblibent.

Sunder die dirten, daz sint minnencliche menschen,
die gont über alle ding
und gont ordenlichen und edellichen in den wingarten,

en op strenge toon vroeg hij hun
waarom ze daar de hele dag werkloos stonden;
en zij antwoordden:

'omdat niemand ons in dienst heeft genomen.'

2
Dat zijn de mensen
die zich nog bevinden in hun natuurlijke louterheid en onschuld,
zeer gezegend zijn ze.

God zag almaar
dat ze niet in dienst genomen werden door de wereld
of door de schepselen,
en als ze weleens in dienst genomen zijn,
dat ze nu toch vrij zijn en ledig en door niemand ingehuurd;
maar toch staan deze mensen daar ledig,
wat betekent,
dat in hen lauwheid, en kilte heerst,
en ze zonder liefde zijn en zonder genade.

Want ontbreekt Gods liefde
waar de mens nog naar de natuur leeft
– al zou hij,
als dat al mogelijk was,
alle goede werken van de hele wereld verrichten –
dan staat hij daar nog altijd helemaal werkloos en ledig,
en het zou allemaal niets helpen.

Dit vroege uitgaan doelt
op het uitgaan van de genade,
want de ochtend vormt het einde van de nacht,
wanneer de duisternis wijkt
en de dag van de genade aanbreekt.

3
Hij zei:

'Waarom staan jullie hier werkloos?
Ga naar mijn wijngaard,
en wat rechtvaardig is, dat geef ik jullie.'

Ze gingen op ongelijke wijze de wijngaard in.

De ene groep wordt gevormd door de beginnelingen.

Zij gaan binnen met uiterlijke werken,
naar de wijze van de zinnen en op hun eigen manier;
en toch komen ze niet vooruit hoewel ze grote werken verrichten,
zoals vasten en waken;
ze bidden veel,
maar op hun grond slaan ze geen acht.

Ze houden vast aan zinnelijke genoegens,
aan gunst en afkeer,
en hieruit wordt een verkeerd oordeel geboren;
veel tekortkomingen kennen ze:
hoogmoed, prikkelbaarheid, verbittering, eigenzinnigheid,
kriegeligheid en soortgelijke zaken.

De tweede groep heeft de zinnelijke genoegens achter zich gelaten
en heeft ook grote tekortkomingen overwonnen,
en is opgeklommen tot een hogere graad;
deze mensen volgen een leven
met door het verstand gestuurde oefeningen
en daaraan beleven ze zulke grote vreugde en zoveel genot
dat hun de naaste waarheid ontgaat.

Maar de derde groep mensen dat zijn de minnelijke mensen,
zij laten al die dingen achter zich
en gaan op ordelijke en edele wijze de wijngaard binnen,

wanne die menschen
die enmeinent noch enminent nüt
denne Got in ime selber

und ensehent weder uf lust noch uf nutz noch uf enkein ding,
niht uf alle die usflüsse die uz Gotte gefliessen mügent,
dan sù versinkent inrelichen einvalteklichen in Got
und sù meinent alleine Gotz lop und sin ere,
daz sin ewig wolgevelleclicher wille alleine
gewerde in in und in allen creaturen.

Dodurch lident sù und lossent alle ding
und enpfohent von Gotte
und tragent ime alles daz sù enpfohent,
zuomole luterlich wider uf
und ennement sich des sinen zuomole nüt an.

Sù tuont rechte also ein wasser das uzflüsset und wieder in flüsset,
als daz mer daz flüsset us und ilet iemer wieder in den ursprung,
also dise,

alle ire goben tragent sù wieder in den grunt do es geborn wart,
und mit dem so fliessent sù selber wieder in;
wanne so sù alle ire goben wieder tragent
und nüt werdent enthalten weder in luste noch in nutze,
noch dis noch daz, sus noch so,
so muos Got von not ir enthalt sin inrelichen.

4
Nu wie dise meinunge
alsus luterlichen den menschen usser im tragent
und wie sù einvaltig und blos uf Got go,
so het die nature ein etwas widerboeigen uf sich selber;

des enkan der mensche nüt abegescheiden,
er welle oder enwelle;
daz ist daz der mensche gerne Got hette
und von naturen begert selig zuo sinde;

alleine daz solte gar kleine und an dem allerminsten teile
angesehen und gemeint werden;

glicher wise also der arbeiter des wingarten,
alleine er durch die arbeit do si,
doch muos er ein imbis do haben,
und daz ist gar kurzte zit und die arbeit ist gar lang,

al den tag ist die arbeit und kume also eine stunde ist die labunge
und dieselbe ist durch die arbeit alleine,
daz er gearbeiten müge, darumb ist daz essen,
und die spise die get eime
durch fleisch und blut und marg und gebeine,
und daz treit sich alzuomole wider uz
und wurt verzert mit der arbeit;

und also daz alles verzert wurt in dem werke,
so isset er aber ein kleines,
daz er es verzere aber
in dem werke des wingarten.

Rechte also sol der edel mensche tuon,
daz er also ein wiederboeigung in ime vinde
Got zuo habende,
genade und waz des ist,
daz er des sinen gar kleine und wenig daran meine,
alleine es doch sin muos dan zuo einer labunge und ermachunge,
daz er es verzeren muege in der arbeit,
und so es uf daz hoeheste verzert wurt
mit wiederfliessunge in aller wise also sù es enpfangen hant,
so muessent aber sù gelabet werden
in den minneclichen uzflüssen in den worten

want deze mensen,
op niemand zijn ze gericht en niemand beminnen ze,
slechts God zoals hij in zichzelf is.

Op genot noch op nut zijn ze uit, noch op welk ding ook,
niet op al die uitstromingen die uit God kunnen stromen,
want ze verzinken in hun innerlijk in eenvoud in God,
en ze streven slechts Gods lof na en zijn eer,
opdat zijn eeuwige welgevallige wil alleen
zich aan hen voltrekken mag en aan alle schepselen.

Alles ondergaan ze, alles laten ze los;
alles ontvangen ze als door God gestuurd,
en aan hem dragen ze op wat ze ontvangen hebben,
volledig en puur geven ze het terug,
niets van hetgeen van hem is, houden ze voor zichzelf.

Zij doen als een water dat uitstroomt en weer terugstroomt,
als de zee die na de vloed altijd weer terugijlt naar zijn oorsprong,
zo doen ook zij.

Al hun gaven dragen ze terug in de grond waaruit deze geboren zijn,
en hiermee vloeien ook zijzelf terug;
want als ze al hun gaven terugdragen
en niets voor zichzelf houden omwille van het genot of het nut,
of om dit of dat, en zus of zo,
dan kan God niet anders of hun innerlijk zal hij tot verblijf nemen.

4
En hoewel dit streven
wanneer het eenvoudig is en alleen op God gericht
de mens op loutere wijze buiten zichzelf draagt,
toch buigt de natuur daarbij altijd een beetje terug op zichzelf;

hiervan kan de mens zich niet bevrijden
of hij dat nu wil of niet,
want de mens wil God graag bezitten
en van nature verlangt hij zalig te zijn;

toch behoort het slechts weinig en in zo gering mogelijke mate
beoogd en nagestreefd te worden.

Vergelijk het met de arbeider in de wijngaard:
hij is er slechts om te werken,
maar toch heeft hij soms een kleine maaltijd nodig;
en kort is de maaltijd, lang de arbeid.

Het werk duurt de hele dag, de maaltijd amper een uur
en zij is er uitsluitend omwille van het werk;
om te kunnen werken, daartoe dient het eten;
en deze voeding dan die gaat iemand
door het vlees en het bloed, door het merg en door de beenderen,
en wordt helemaal verbruikt
en verteerd in het werken.

En als ze dan weer helemaal verbruikt is door het werken,
dan eet hij nogmaals wat,
zodat hij dat vervolgens weer verbruiken kan
tijdens het werken in de wijngaard.

Net zo moet de edele mens doen
wanneer hij een terugneigen in zichzelf waarneemt,
een honger naar God,
zijn genade of naar iets anders wat hem toebehoort;
het zijne zal hij hierbij slechts in geringe mate op het oog hebben,
het moet slechts dienen ter laving en versterking,
opdat hij het verbruiken kan in de arbeid,
en het zo op de meest verheven wijze verteerd wordt
en terugvloeit op dezelfde wijze als waarop het ontvangen werd;
en zij zullen dan opnieuw gelaafd worden
door de minnelijke uitvloeiingen in de woorden,

daz sù es aber verzeren múgent.

5
Och kinder
die die gaben Gottes
liplichen und geistlichen alsus wieder tragent alzuomole,
daz sint die alleine
die noch mere goben allezit enpfenglich und wúrdig werdent.

Dise lúte werent des wúrdig daz sù berlin und golt essent
und daz alrebeste daz die welt heb.

Aber nu ist manig edel arm mensche der dis nùt enhet;
der sol vallen in die aller vermúgende kraft Gottes
und sol der getruwen daz sù wol sulle helffen.

Kinder, kinder, kinder,
disen menschen geschicht reht also dem winholtze;
daz ist ussewendig swartz und dúrre und gar snoede,
und wer es nùt erkennete,
den enduchte es niergent zuo guot
danne in das fúr zuo werffende und zuo verbúrnende.

Mer do sint inne verborgen in dem grunde
die lebenden odern und die edele kraft,
do die aller edelste suesseste frucht uz kummet
vor allem holtze und vor allen bovmen.

Rechte also ist disem aller minneklichsten in Got versunkeme volke,
daz ist ussewendig an dem schine also ein verdorben volk
und swartz und schint dúrre,
wanne sù sint demuetig und kleine uswert;
sù sint weder von grossen Worten noch werken noch ufsetzen
und enschinent nùt
und sint die minsten in irme teile.

Aber der die lebenden aderen bekante
die in dem grunde ist do sù irme teile enpfallent
und Got ir teil und ir enthalt ist,
woffen, welich ein wunnendlich ding daz wer daz zuo bekenkende!

6
Nu get der wingarter nun schiere uz
und besnidet sin reben daz wilde holtz abe,
wanne tete er daz nùt
und liesse es ston an dem guoten holtze,
so brechte es alles suren boesen win;
also sol tuon diser edel mensche,
er sol sich selber besniden von aller unordenungen
und daz von grunde heruz rúten
in allen wísen und neigungen,
liebes und leides,
daz sint
die boesen gebresten abgesnitten,
und daz enbrichet weder hovbet noch arm noch bein.

Halt stille daz messer
untz daz du besihest waz du sniden soellest;
und kunde der wingarter nùt die kunst,
er snitte also balde abe daz edel holtz
daz die trúbel schiere bringen sol,
also daz boese
und verderbete den wingarten;

also tuont alle soliche lúte,
sù enkunnen nùt die kunst,
sù lossent die untugende und die unrechte neigung
in dem grunde der nature
und howwent und snident abe die arme nature;

die nature ist in ir selber guot und edel;

opdat ook dat verteerd kan worden.

5
Ach kinderen,
zij die de gaven van God
op lichamelijke en geestelijke wijze geheel en al terugdragen,
alleen zij zijn het
die waardig gevonden worden om nog meer gaven te ontvangen.

Deze mensen verdienen het om paarden te eten en goud
en het allerbeste wat de wereld bieden kan.

Maar nu is er menige edele en arme mens die dit niet bezit;
laat hij zich verzinken in de alvermogene kracht van God
en vertrouwen dat deze op de juiste wijze helpen zal.

Kinderen, kinderen, kinderen,
deze mensen vergaat het als de wijnstok:
uiterlijk is hij zwart en dor en armzalig,
en wie hem niet kende,
die zou denken dat hij alleen goed genoeg is
om in het vuur geworpen te worden om te branden.

Maar binnenin, in de grond, liggen verborgen
de levende aderen en de edele kracht,
waaruit een vrucht voortkomt die edeler en zoeter is
dan bij welke struik of boom ook.

Net zo staat het met deze minnelijke, in God verzonken mensen:
naar de uiterlijke schijn zijn ze als een verdorven volk,
gelijkend op de zwarte en dorre wijnstok,
want van buiten zijn ze nederig en klein;
grote woorden, werken en voornemens treft men bij hen niet,
ze treden niet op de voorgrond
en bescheiden is steeds hun aandeel.

Maar wie de levende ader zou kennen
gelegen in de grond waar deze mensen aan zichzelf ontvallen
en waar God hun deel wordt en hun toeverlaat,
oh, hoe heerlijk zou dit kennen zijn!

6
De wijngaardenier gaat binnenkort uit
om bij zijn wijnranken het wilde hout weg te snoeien,
want zou hij dit niet doen
en het op het goede hout laten staan,
het zou zure, slechte wijn opleveren;
zo moet ook deze edele mens doen,
hij moet bij zichzelf alle wanorde wegsnoeien
en die tot in de grond uitroeien
in al zijn vormen en neigingen,
in voorspoed en in tegenspoed;
dit is het wat wordt bedoeld met
'de verwerpelijke gebreken afsnijden'
en hierbij breekt men geen hoofd, arm of been.

Gebruik het mes niet
vooraleer je ziet wat je wegsnijden moet;
zou de wijngaardenier de kunst niet verstaan,
zowel het edele hout zou hij wegsnoeien,
waaruit de druiven gaan voortkomen,
als het slechte hout,
en hij zou de wijngaard te gronde richten.

Zo doen al deze mensen het,
zij verstaan de kunst niet;
de ondeugden en de verkeerde neigingen
die laten ze in de grond achter,
maar de arme natuur hakken en snijden ze af.

De natuur is in zichzelf goed en edel;

was wiltu darabe zuo howwende?

Wan dan daz zit der fruhte solte komen,
daz ist ein goettelich leben,
so hest du die nature verderbet.

7
Harnach so heftet man und sticket die reben,
man búget die reben von obenan nider
und sticket sú mit starcken stecken
domit sú ufgehalten werdent.

Dobi mag man nemen
daz susses heilige leben und heilige bilde
und daz liden unsers herren Jhesu Cristi,
der alles des guoten menschen enthalt súlle sin,
und daz der mensche wider gebouget sol werden,
sin oberstes nider,
in dem insinkende in warre underworfener demuetikeit,
in den grunt, in Cristum, in der worheit,
nú mit gelosen, sunder von grunde.

Och wan alle dise krefte,
innewendig und ussewendig,
sinnelich und begirlich und vernúnftige krefte,
so die alzuomole werdent gegúrtet
ein iegeliche uf ir stat,
daz noch die sinne noch der wille noch enkein kraft
fri werde,
dan gebunden und ufgegúrtet ston
in rehter ordenunge under dem goettelichen willen,
daz Got ewiglich gewellet hat in sime ewichlichen willen.

8
Darnoch undergrebet man die stoecke
und ruret daz unkrut uz;
rehte also sol der mensche sich undergraben
mit tieffem gemercke sins grundes,
ob noch út do si, daz er daz usruere,
umbe daz die goetteliche sunne
deste unmittellicher dem grunde múge genehen und schinen,

und lest du die oberste kraft do wúrcken,
so zúhet die sunne die fúhtheit herus
in die lebende kraft die in dem holtze verborgen lag,
und die trúbel die gont vil schoene herfúr.

Och kinder,
der sinen winstog alsus bereite
daz die goetteliche sunne drin gewúrken und geschinen moehte,
welich edele dúre fruht solte Got uz dem menschen zihen!

Danne schinet die sunne
und wúrcket in die trúbel
und tuot sú minneklichen bluegen.

Och die bluomen
sint von so guotem edelme gesmacke
daz alle vergiftnisse der smag zuomole vertribet,
noch krotte noch slange enmag den smag nú erliden.

O kinder, kinder,
do die goetteliche sunne disen grunt unmittellichen beruert,
och, in aller der frucht die dan uz gezogen wurt,
indewendig und ussewendig,
o die get so luterliche uf Got

und blueget so wunneclichen in eime lutern gotmeinende,
daz in der worheit so wunderlichen edellichen rovch git
daz von not alle vergiftnisse des alten slangen fliehen muos.

wat wil je daar dan afhakken?

Tegen de tijd dat de vruchten moeten komen
– waarmee een goddelijk leven bedoeld wordt –
heb je de natuur verwoest.

7
Hierna bindt men de ranken en hecht ze vast,
men buigt de ranken van boven naar beneden
en hecht ze vast aan sterke stokken
om hen zo te steunen.

Men kan daarbij een voorbeeld nemen
aan het zoete, heilige leven
en het heilige lijden van onze Heer Jezus Christus,
heel de goede mens zal het tot een steun zijn;
de mens moet teruggebogen worden
met zijn hoogste deel naar beneden,
inzinkend in ware, nederige deemoedigheid,
in de grond, in Christus, in de waarheid,
niet slechts naar het uiterlijk, maar tot in zijn grond.

Ach, wanneer toch al deze krachten,
de inwendige en de uitwendige,
de zinnelijke en de begeerlijke en de verstandelijke krachten,
wanneer deze toch zo helemaal vastgehecht mochten worden,
zodat ieder op zijn plek gehouden werd
en noch de zinnen, noch de wil, noch welke kracht ook
vrij kan komen,
en ze daar dan gebonden en opgericht staan
in de juiste ordening onder de goddelijke wil,
zoals God het van eeuwigheid gewild heeft in zijn eeuwige wil.

8
Daarna spit men langs de wijnstokken
en roeit het onkruid uit;
net zo moet de mens zich ompspitten
en daarbij goed acht slaan op zijn grond,
of er misschien nog iets is dat uitgeroeid moet worden,
zodat de goddelijke zon
met nog minder hinder de grond naderen kan en erop schijnen.

Laat je de bovenste kracht daarin dan werken,
dan trekt de zon de vochtigheid omhoog
tot in de levendige kracht die in het hout verborgen lag,
en daaruit zullen mooie druiven voortkomen.

Ach kinderen,
wie zijn wijnstok zo verzorgt
dat de goddelijke zon daarin kan werken en stralen,
welk edele, kostbare vrucht liet God uit deze mens groeien!

Wanneer de zon dan schijnt,
verricht ze haar werk in de druiven
en brengt ze deze tot minnelijke bloei.

Ach die vruchtjes,
hun geur is zo edel
dat al wat giftig is door deze geur verdreven wordt,
padden noch slangen kunnen die geur verdragen.

O kinderen, kinderen,
wanneer de goddelijke zon deze grond ongehinderd beroert,
och, elke vrucht die daaruit dan voortspruit,
inwendig en uitwendig,
o, hoe louter op God zal ze gericht zijn.

Heerlijk bloeit ze daar in een zuiver godsverlangen
en ze geeft waarlijk een zo wonderbaarlijke, edele geur af,
dat al het gif van de oude slang wel moet verdwijnen.

Ja in der worheit,
hettent alle die túfele gesworn die in der helle sint,
und alle die menschen die in ertriche sint,
sú enkudent dem luter gotminnenden menschen nüt geschaden;

ie me sú sich des beflissent ime zuo schadende,
so sú in ie tieffer und hoehier erhuebent,
so er rechte hie inne were;
und wurt er mit diser bluete gezogen in den tieffen grunt der hellen,
es mueste ime himelrich und Got und selikeit
do in der hellen werden.

Und darumb
wer dise bluomen hette,
der endoerfte sich nüt foerhten
in keine wise
noch fúrwúrffe die ime engegen louffent,
waz daz si,
do Got luterliche inne gemeinet wurt,
do enmag ime nüt gewerren noch geirren.

9
Dan kunt die sunne noch klerlicher
und wurfet ir hitze uf dise frucht
und machet sú túnne ie me und ie me;
und beginnet die suessekeit ie me und ie me sich sossen, und
beginnent die mittel gar dúnne werden;
alsus in diseme daz die mittel zuo lest also dúnne werdent
daz man die goetlichen inblicken hat vil nohe
on alles underlos;

also dicke und also snel also man sich zuo gekeren mag,
so vindet man von in innan die goetteliche sunne schinen
vil klorer dan alle sunnen an dem himmel ie geschinen,

und wurt also alle des menschen wise also vergoettet
daz er enkeines dinges also werlichen
also Gotz enbevindet noch ensmacket noch enweis
in einer wesenlicher wise,
doch verre úber vernúnftig wissen und wisen.

Harnoch so brichet man und bloesset die bletter abe,
daz die sunne sunder alle mittel múge uf die frucht sich gegiessen;
also so vallent rehte alle mittel in disen menschen abe,
und empfhent alles sunder alle mittel;

hie vallet gebet abe und die bilde der heiligen
und wisen und uebungen;
und ouch ensol der mensche nüt daz abe werffen
bitz daz es selber abe vellet.

Dan in dem do wurt die frucht so unsprechenlich suesse
daz dan abe kein vernunft verston mag,
und kummet also verre
daz der geist in diseme so versinket das er die onderscheit so verlúret,
er wurt also ein mit der suessekeit der gotheit
daz sin wesen also mit dem goettelichen wesen durchgangen wurt
daz er sich verlúret,

rechte also ein troppfe wassers in eime grossen vasse wines;
also wurt der geist versunken in Got
in goetlicher einekeit,
daz er do verlúst alle onderscheit,
und als daz in dar het braht,
daz verlúret do sinen nammen,
also demuetikeit und meinunge und sich selber,
und ist ein luter stille heimliche einekeit
sunder alle onderscheit.

Och kinder,
hie wurt meinunge und demuetikeit

Ja waarlijk,
zouden alle duivels in de hel samenspannen
en alle mensen van het hele aardrijk,
een louter godminnende mens konden ze geen schade berokkenen.

Hoe meer ze zich zouden inspannen om hem schade toe te brengen,
des te dieper en hoger ze hem zouden verheffen,
zou hij hier maar in volharden;
werd hij in deze bloei de diepe grond van de hel ingetrokken,
de hemel, God en de zaligheid
zouden hem daar in de hel ten deel vallen.

En daarom,
wie deze bloei bezat,
hij hoefde geen vrees te hebben,
op geen enkele wijze,
voor de dingen die hem kunnen treffen,
welke dan ook;
zou hij hierin louter op God gericht blijven,
niets kon hem storen, niets hem verwarren.

9
Nog helderder wordt de zon dan
en ze werpt haar hitte op deze vrucht
en maakt haar doorzichtig, meer en meer;
haar zoetheid neemt dan toe, meer en meer,
en haar schil wordt almaar dunner,
zodat de schil op het laatst zo dun is,
dat de goddelijke stralen haar nog meer nabij komen
en zonder ophouden.

Zodra men maar zijn aandacht erop richt,
voelt men van binnen de goddelijke zon schijnen,
veel helderder dan alle zonnen die aan de hemel ooit schenen.

Alles aan de mens wordt dan zo vergoddelijkt,
dat er waarlijk geen ding is
waarin men God sterker ondervindt, smaakt en kent
op wezenlijkere wijze,
elk verstandelijk weten gaat het te boven, elke verstandelijke wijze.

Hierna breekt en plukt men de bladeren weg,
zodat de zon ongehinderd op de vruchten kan schijnen;
en net zo vallen alle hindernissen in deze mensen weg,
en ze ontvangen alles zonder middel.

Hier valt dan het gebed weg en de voorbeelden van de heiligen,
de heilige handelingen en de oefeningen;
de mens moet dit echter niet afwerpen
vooraleer dit vanzelf afvalt.

Daarna wordt de vrucht zo onuitsprekelijk zoet,
dat geen verstand het kan begrijpen,
en het komt zover,
dat de geest hierin zo verzinkt dat hij elk onderscheid verliest;
hij wordt zo één met de zoetheid van de godheid,
dat zijn wezen met het goddelijk wezen doortrokken wordt,
zodat hij zichzelf verliest.

Als een druppel water die in een groot vat wijn valt,
zo raakt de geest verzonken in God,
in de goddelijke eenheid;
elk onderscheid gaat verloren,
en alles wat hem tot daar heeft gebracht,
deemoed, verlangen en hijzelf,
daar verliest het zijn naam,
slechts een louter, stille, geborgen eenheid is er,
zonder elk onderscheid.

Ach kinderen,
hier worden verlangen en deemoed

ein einvaltekeit,
ein wesentliche stille verborgenheit,
daz man es kume gemerken kan.

Och in diseme ein stunde zuo sinde, jo einen ougenblick,
daz ist tusent werbe nützer
und Gotte werder
dan viertzig jor in dinen eigenen ufsetzen.

Daz uns dis allen werde,
daz helffe uns Got.

Amen.

tot een enkelvuldigheid,
een wezenlijke, stille, verborgenheit,
zodat men het nauwelijks gewaar wordt.

Ach, hierin een uur te zijn, ja een ogenblik,
dat is duizend keer nuttiger
en waardiger voor God
dan veertig jaren van je eigen praktijken.

Dat ons dit alles ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 08 (V08)

Eerste vrijdag van de vastentijd

Erat festus judeorum (Io 5,1-6)

*Die bredie usser sancte Johans ewangelio
des fritages noch der grossen vastnaht,
von des wassers bewegunge in dem tyche,
seit wie Got etteliche menschen
lot in eime unwissende, in vorhten und in getrenge untze an iren tot
und ergetzet sú denne erst riliche.*

1
In diseme ewangelio sant Johannes lesen wir
daz ein hochgezit waz der juden,
und Jhesus ging uf zuo Jherusalem,

do waz ein tich mit fúnf porten,
do lag ein grosse menige der siechen,
die beitetent bitze daz der engel users herren nider ging in den tich
und bewegete in daz wasser in dem tiche:

und welich mensche zuo dem ersten kam
noch der bewegunge des wassers,
der wart zuomole gesunt
von welicher kunne siechtagen er hatte.

Do was ein mensche,
der was echtewe und drissig jor siech gewesen:

do den unser herre Jhesus sach
und bekante das er also lange do gelegen hatte,
do sprach er:

'wiltu gesunt werden?'

Der sieche antwurte:

'ich enhan nieman der mich in daz wasser losse so es beweget ist,
und wenn ich dar kumme,
so ist ein anderre vor mir do gewesen'.

Unser herre sprach:

'stant uf, hebe uf din bette und gang'.

Alzuohant wart der sieche gesunt
und huob uf sin bette und gieng.

Noch langer rede die hie noch gieng,
und so stot der mensche uf
und enwuste es nút daz es Jhesus waz:

mer darnoch do vant in unser herre und sprach:

'du bist nu gesunt worden:
ensúnde nút me, daz dir út argers geschehe'.

2
Diser tich oder dis wasser
das ist die minnecliche persone users herren Jhesu Cristi,
und daz wasser das alsus beweget wart,

Er was een feest van de Joden (Joh. 5,1-6)

*De preek op het evangelie van Sint-Johannes
voor de vrijdag na Aswoensdag,
over de beweging van het water in de vijver,
zegt hoe God sommige mensen
tot aan hun dood in onwetendheid laat en in vrees en benauwenis
en hun dan pas rijkelijk vreugde schenkt.*

1
In dit evangelie van Sint-Johannes lezen we
dat er een feest van de Joden was,
en Jezus ging op naar Jeruzalem.

Er was daar een vijver met vijf zuilengangen,
een grote menigte zieken lag daar,
wachtend tot de Engel des Heren in de vijver zou afdalen
om het water in die vijver voor hen in beweging te brengen.

Wie van deze mensen dan als eerste afdaalde
nadat het water bewoog,
die was terstond genezen,
aan welke ziekte hij ook leed.

Nu was daar een man,
hij was al achtendertig jaren ziek.

Toen onze Heer hem zag,
wetende dat hij daar zolang gelegen had,
vroeg hij hem:

'Wil je gezond worden?'

De zieke antwoordde:

'Ik heb niemand die me in het water draagt als het bewogen wordt,
en wanneer ik er dan ben,
is een ander mij voor geweest.'

Onze Heer zei:

'Sta op, neem je bed op en loop.'

Dat zelfde moment was de zieke genezen,
hij nam zijn bed op en liep.

Vervolgens lezen we nog over een lang gesprek;
die man dus stond op,
en hij wist niet dat het Jezus was.

Later trof onze Heer hem weer en zei:

'Je bent nu genezen,
zondig niet meer, opdat niets ergers je overkomt.'

2
Deze vijver of dit waterbekken,
dat is de minnelijke persoon van onze Heer Jezus Christus,
en het water dat aldus bewogen werd,

daz in diseme tiche oder in disem wiher ist,
 das ist das hochgelobete bluot dez minneklichen Gottes sunes,
 der got und mensche ist
 und uns alle in sime túren bluote geweschen het
 und von minnen alle die weschen wil die zuo ime iemer kumment.

Die siechen,
 der eine grosse schar waz,
 die bi disem tiche logent
 und wartent der beruerunge dez wassers,
 das ist in eime sinne zuo nemende als menschlich kunne,
 die under dem alten testament gevangen lagent
 in allem irme lebende,
 und noch irme tode
 so muessent sù in der vorhellen ligen
 und wartent der beruerunge,
 das dis túre edel bluot berueret wurde
 das in disem edeln tiche waz,
 soltent sù genesen,
 und nùt e mochtent sù gesunt werden noch niemer genesen.

Mer ouch in disen lesten tagen,
 das do sint die tage des heiles,
 so enmag enkein mensche niemerme genesen noch gesunt werden
 dan úbermitz daz minnekliche wasser des tiches,
 daz ist daz bluot unsers herren Jhesu Cristi.

3
 Nu die siechen die herin nùt enkumment,
 die muessent eweklich sterben und verderben.

Es sint ouch soliche siechen
 die in disen minneklichen tich kumment,
 nach dem das dis wasser berueret wurt,
 das ist ein ussewendige beruerunge:

beschicht an in
 daz sù von Gotte gemant werdent
 und geruoffet werdent
 úbermitz suhte oder betruenpnisse oder ander zuovelle
 liebes und leides,
 so kerent sù sich zuo Gotte:
 oder sù werdent berueret von dem Gottes worte
 us der lerer munde
 und kumment also zuo Gotte in dis wasser:
 aber daz tuont sù also leweklichen,
 blintlichen und treglichen,
 und darumb,
 alleine sù genesent,
 so blibent sù doch also verre
 also es an in ist,
 nùt also es an Gotte ist,
 so blibent sù also ungelutert
 daz sù muessent ingon in daz fegefúr
 und muessent do liden helsche pine, helsch fúr,
 do sin ein spot der túfele
 und do sin also lange bitz das sù gelutert werdent.

4
 Nu an disem tiche worent fúnf pforten,
 vor den lagent ein grosse menige der siechen,

daz sù alle wartent der bewegunge des wassers,
 und welicher aller erst darin kam,
 der wart on allen zwifel gesunt
 von welchem siechtagen er hatte.

Bi disen múgen wir nemen
 hochvartige und zornige und hessige und gritige und unkúsche,
 und also von allen den die in diser wise siech sint
 und sich in Cristus bluot weschen múgent,

en dat in deze vijver of in dit bekken is,
 dat is het eerbiedwaardig bloed van de minnelijke Zoon van God,
 hij die God en mens is
 en ons allen in zijn kostbare bloed gewassen heeft
 en uit liefde allen wassen wil die ooit tot hem gaan.

De zieken,
 die in groten getale aanwezig waren,
 zij die bij de vijver lagen,
 wachtend op de beroering van het water,
 hieronder kan men het menselijk geslacht verstaan
 dat ten tijde van het oude testament gevangen lag,
 zijn hele leven lang;
 en na hun dood
 moesten deze mensen in het voorgeborchte verblijven
 en wachten op de beroering,
 pas wanneer dit kostbare edele bloed in beroering werd gebracht
 dat in deze edele vijver was,
 zouden ze genezen,
 niet eerder konden ze gezond worden noch ooit genezen.

Maar ook in deze laatste dagen,
 de dagen van het heil,
 kan geen mens ooit nog genezen of gezond worden
 anders dan door het minnelijke water van de vijver,
 dan door het bloed van onze Heer Jezus Christus.

3
 De zieken nu die hierin niet geraken,
 ze zullen voor eeuwig sterven en verloren gaan.

Maar er zijn ook zieken
 die in deze minnelijke vijver terecht komen,
 nadat het water beroerd werd;
 het betreft hier een uitwendige beroering.

Overkomt het hun
 dat ze door God gemaand worden
 en geroepen worden
 door ziekte of door verdriet of door andere gebeurtenissen,
 vreugdevolle of verdrietige,
 dan wenden zij zich tot God;
 of ook wanneer het Woord van God hen beroert
 uit de mond van een leraar,
 komen ze tot God in het water;
 maar ze doen het op een lauwe manier,
 blind en traag doen ze het,
 en daarom,
 alhoewel genezen,
 blijven ze toch op afstand,
 en zij zelf zijn hiervan de oorzaak,
 niet God;
 ongelouterd blijven ze zo,
 en ze zullen binnen moeten gaan in het vagevuur
 en daar helse pijnen ondergaan, hellevuur,
 en de duivels zullen daar de spot met hen drijven
 en ze zullen er moeten blijven totdat ze gelouterd zijn.

4
 Rondom deze vijver nu waren vijf zuilengangen,
 en een grote menigte zieken lag er.

Al deze zieken waren aan het wachten op de beweging van het water,
 en wie van hen dan als eerst hierin afdaalde,
 die werd zonder enige twijfel gezond,
 aan welke ziekte hij ook maar leed.

Hieronder kunnen we verstaan,
 de hoogmoedige en toornige, hatelijke, gierige en onkuise mensen
 en allen die op een soortgelijke wijze ziek zijn,
 die zich in Christus' bloed wassen kunnen,

daz sù gesunt werdent alzuomole,
obe sù wellent in dis wasser kummen.

Die fúnf porten dis tiches
mag man nemen in eime sinne
die heiligen fúnf wunden unsers herren,
durch die und in den wir alle gesunt sint worden.

Aber in eim andern sinne so sint dise fúnf pforten
fúnf uebunge der tugende mit onderscheide genomen.

Alleine uns ir aller not si,
doch ist ein mensche an eime teile kranker wan an dem andern,
und danvon bedarf er me flisses sich mit onderscheide zuo uebende
an einer me dan an der andern.

Die erste pforte an disen uebungen
das ist ein tieffe verwoffene demuetekeit,

daz der mensche von ime selber zuomole nüt enthalte
und künne sich in lidender wisen gedruken
under Got und alle creaturen
unde ein ieglich ding wo es herkome,

das er daz demuetecliche von Gotte neme
und von nieman anders,

und las sich Gotte in einer demuetigen vorhte,
in woreme versmohende sich selber
in allen dingen,
in liebe und in leide,
in habende und in darbende.

5
Die ander pforte das ist ein flissig bibliben bi dem grunde.

O kinder, wie not wer dis manigen guoten menschen
die in guoter einvaltikeit ungewarnet uzloffent von irme grunde

in guot schinenden wisen und werken,
es si an lerende, an hoerende, an wúrkende,
und loeffent alsus uz sinnelichen und lustlichen
in daz unwisliche.

Daz geschicht,
also sancte Augustinus sprichet,
daz ir vil si die also verre loeffent
daz sù niemer me wieder in kumment.

Der mensche solte in allen sinen werken und uzgengen
sins grundes ein flissig warnemen haben
und darin sehen mit allem ernste.

Wan er darus wúrkete,
so blibe er in allen sinen werken in geworeme friden.

Und danvon hat er nüt friden in sinen werken und in sinen uzgengen,
wenne er usget unvernúnftklichen
nach bewegunge der sinne
und der ussewendigen zuovelle
und nüt von eime goettlichen tribende noch manende.

6
Die dirte porte von disen
daz ist ein war wesenlicher ruwe der sünden.

Welicher ist daz:
das ist ein gantz war abeker
von allem dem daz nüt luter Got enist
oder des Got nüt ein ware sache enist,
und ein war gantz zuoker zuo Gotte

zodat ze helemaal zullen genezen,
als ze maar in het water willen komen.

De vijf zuilengangen om de vijver,
men kan ze opvatten
als de heilige vijf wonden van onze Heer,
waardoor en waarin wij allen gered zijn.

Maar op nog andere wijze kan men deze vijf poorten opvatten,
namelijk als vijf deugdoefeningen, allemaal van verschillende aard.

Hoewel we aan alle deugdoefeningen behoefte hebben,
toch is een mens zwakker op het ene gebied dan op het andere,
daarom dient hij zich vlijtiger en nadrukkelijker te oefenen
in de ene deugd, meer dan in de andere.

De eerste poort bij deze oefeningen
bestaat uit diepe deemoedigheid en onderworpenheid.

De mens zal zich voor nietswaardig houden
en nederig buigen
onder God en alle schepselen
en onder elk ding, vanwaar het ook komen mag;

laat hij het deemoedig van God ontvangen
en van niemand anders.

Hij zal zich overgeven aan God in een deemoedige vrees
en in ware geringschatting van zichzelf,
in alles,
in voorspoed en in tegenspoed,
in bezit en in verlies.

5
De tweede poort, dat is een ijverig volharden in de grond.

O kinderen, hoe nodig zou dit zijn voor sommige goede mensen
die vanuit de juiste eenvoud ongewaarschuwd hun grond verlaten.

Met schijnbaar goede gedragingen en werken gaan ze uit,
zoals leren, horen, spreken, werken,
maar ze vervallen door zinnelijk genot gedreven
in dwaasheden.

En het komt voor,
volgens Sint-Augustinus,
dat er velen zijn die zo ver lopen
dat ze nooit weer terug kunnen inkeren.

De mens moet in al zijn werken en in het uitgaan
waakzaam blijven en acht slaan op zijn grond
en deze bezien met al zijn aandacht.

Wanneer hij aldus zou werken,
dan bleef hij in al zijn werken in de ware vrede.

Geen vrede in zijn werken en uitgaan zal hij hebben
wanneer hij uitgaat in onnadenkendheid,
gedreven door een prikkeling van de zinnen
of door uiterlijke gebeurtenissen
en niet vanwege een goddelijke aansporen of vermanen.

6
De derde poort,
dat is een waar, wezenlijk berouw over de zonden.

Dat wil zeggen:
een volledige, ware afwending
van alles wat niet louter God is
of waarvan God niet de ware oorzaak is,
en een ware toewending naar God

mit allem dem daz man ist:

und daz ist alleine der kerne und daz marg des ruwen:

und dan mit einer versaster getrúwunge versinken
in das minnenkliche luter guot das Got ist,
und an ime und in ime iemer me
zuo blibende und anzuohangende
mit minnen und mit luterre meinunge
in eime vollen bereiten willen,
den liebsten willen Gottes zuo tuonde
also verre also er mag.

Kinder,
dis ist wesenlicher ruwe,
und wer disen ruwen het,
dem werdent sunder zwifel alle sine súnde vergeben,
und wer dis me hat,
dem wurt ovch luterlicher und werlicher und me vergeben.

7
Die vierde porte ist ein willig armuete.

Kinder,
es ist zuo pruefende
ein ussewendige armuete
noch dem zuovalle,
und indewendig armuete
das daz wesen des gewaren armuetes ist.

Das ussewendige armuete daz enist aller lúte ding nút,
und zuo dem sint nút alle menschen gerueffet
das sù ussewendig arm sint.

Zuo dem wesentlichen armuete sint wir alle gerueffet,
alle die Gottes frúnde wellent sin,
das ist
das Got uns alleine besitze unsern grunt
und daz wir von keinen dingen besessen anders ensint
und das wir alle ding also haltent
also sù Got in uns wil gehalten haben
in armuete unsers geistes,

also sant Paulus sprach:

'also die nút enhabent und alle ding besitzent',

daz ist
daz sù enkein ding so liep enhabent,
weder guot noch frúnt, weder lip noch sele noch lust noch nutz,
wolte Got ein anders von uns,
wir solten ime daz zuo liebe und zuo lobe
gerne in sinem guoten willen lassen
in aller der wísen also er es gelassen wolte haben,
dis sol unser gantz guot wille sin.

Aber obe wol die krancke nature herwieder ist,
do lit nút an,
so der wille herzuo bereit ist.

Kinder,
dis ist daz wore wesentliche armuete,
zuo dem alle guote menschen in der worheit gehoerent
und daz Got von in wil,
und so daz sù habent ein fri, lidig, erhaben gemuete,
das ungefangen ist von allen dingen,
noch mit luste noch mit liebe,
und stet in der bereitschaft alle ding zuo lossende,
obe es Got wolte gelossen haben.

Hette der mensche ein kunigríche,

met alles wat men is.

Alleen dit vormt de kern en het merg van het berouw.

Laat men met een vast vertrouwen verzinken
in het minnelijke, louter goede dat God is,
en in toenemende mate
hem aanhangen en zijn verblijf zoeken in hem,
in liefde en met een zuiver verlangen
en met een wil die volledig bereid is
Gods liefste wil uit te voeren,
en zover men hiertoe in staat is.

Kinderen,
dit dan is wezenlijk berouw,
en wie dit berouw heeft,
hem worden zonder twijfel al zijn zonden vergeven,
en wie hiervan meer heeft,
hem wordt nog louterder en waarlijker en dieper vergeven.

7
De vierde poort, dat is een vrijwillige armoede.

Kinderen,
we moeten hier een onderscheid maken
tussen een uiterlijke armoede,
die het gevolg van toeval is,
en een innerlijke armoede,
die het wezen uitmaakt van de ware armoede.

De uiterlijke armoede treft niet alle mensen,
en niet alle mensen zijn geroepen
om uiterlijk arm te zijn.

Tot de wezenlijke armoede zijn wij allen geroepen,
allen die Gods vrienden willen zijn,
dat wil zeggen,
dat alleen God onze grond zal bezitten
en dat we door niets anders bezeten worden
en dat we alle dingen zó bezitten
zoals God wil dat we ze bezitten:
in armoede van onze geest.

Sint-Paulus zei het als volgt:

'zoals zij die niets hebben en toch alles bezitten';

dat wil zeggen,
dat we geen enkel ding zó lief hebben,
goed noch vriend, lichaam noch ziel, genot noch nut
dat we, als God het anders zou willen,
het uit liefde en tot zijn lof,
niet graag willen loslaten
en op de wijze die hij van ons verlangt,
ja, onze goede wil zal uit niets anders bestaan.

En hoewel de verzwakte natuur tegenstreeft,
het hindert niet,
als de wil hiertoe maar bereid is.

Kinderen,
dit is de ware, wezenlijke armoede,
die aan alle mensen toebehoort
en die God van hen verlangt,
en wel zo dat ze een vrij, ledig, verheven gemoed hebben
dat door geen enkel ding bezet is,
door genot noch liefde,
en dat steeds bereid is alles los te laten,
wanneer God wil dat dit losgelaten wordt.

Zou deze mens een koninkrijk bezitten,

das wer doch ein wesentliche arm mensche,
und enhindert in nüt der enpfenglicheit Gotz
alle die wile das dis menschen gemuete
enkein vergenglich ding zuo rasten noch zuo friden mag gesetzen,
wanne alleine ist er allewege
die hant sinre begerunge usreckende
zuo dem milten almuesen des lutern guotes
daz Got selber ist:
das mag in alleine begnuegen in sime willen und in sime grunde,

es si in den nidersten kreften und in der vihelicheit
daz lust und unlust hat in frommen und schaden,
das ist herwieder nüt,
do muos man sich inne liden und Gotte daran uftragen.

8
Die fünfte porte ist
daz der mensche Gotte steteclichen
ein wieder in
und uftragen habe,
also daz man von ime enpfangen hat luterlichen,
also wider in den ursprung,
in den grunt do es uzgeflossen ist.

O kinder,
die in dise porten wol und recht geroten weren,
wie ein minnenklich ding das were:

Und hie verblibet vil manig grosser menschen,
die sere wol daran wenent sin,

und also in Got grosse sunderliche goben schencket
do sú alzuomole mitte soltent geborn werden,
so vallent sú daruf mit liebe und mit luste
und spielent domitte
und fliehent nüt zuohant wider in den ursprung,
sunder sú heben ú an und ziehent es an sich
also es des iren si,
und tuont iren mordigen schaden hiemitte.

Dem menschen solte also ernst sin zuo Gotte
das er enkein gemercken solte haben
uf alle die ding die beden siten fúr slahent
an einige usflüsse:

rechte glicher wise
der ein ding mit allen sinen kreften sere novwe murte
durch einen engen spalt
oder ein dünne geremtze,
alle die wile daz er mit allen sinen kreften
das gerne ansehe das er durchsihet,
so enhindert in das mittel nüt:
kert er aber sin gemercke uf das mittel
und sihet das an,
wie kleine das ist und wie dünne daz mittel ist,
so wurt hie gens gehindert das er do durch sehen solte:

rechte also
mag das mittel nüt so kleine gesin,
daz man rastet uf den gaben,
oder die usflüsse mugent nüt so luter noch so edel nüt gesin,
blibet man daruffe mit lust und mit genuegede,
man werde Gotz mit gehindert,

den man in den goben solte nemmen
und solte sú wider in Got tragen
und mit den goben insinken
in den ursprung mit aller kraft, do die gobe usflússet.

9
Nu an disen porten dis tiches lagent vil siechen,

toch zou hij een wezenlijk arme mens zijn,
en niet gehinderd worden in zijn ontvankelijkheid voor God,
zolang het gemoed van deze mens
niet in iets vergankelijks zijn rust of vrede zou zoeken;
wanneer hij hierbij steeds opnieuw
de hand van zijn begeerte zal uitstrekken
naar de milde aalmoezen van het zuivere goede,
dat God zelf is,
alleen dan zal hij vrede vinden in zijn wil en in zijn grond.

En bemerkt men in de lagere krachten en de dierlijke krachten
lust of onlust bij wat nuttig is of schadelijk,
het doet er niet toe,
men dient zich hierin te schikken en het aan God opdragen.

8
Met de vijfde poort wordt bedoeld
dat de mens altijd
alles naar God moet terugbrengen,
en het aan hem weer moet opdragen;
alles wat hij van hem en op loutere wijze ontvangen heeft,
zal zo teruggaan de oorsprong in,
in de grond waaruit het gestroomd is.

O kinderen,
zij die deze zuilengang goed en op de juiste wijze bereiken zouden,
hoe heerlijk zou dat zijn!

Maar veel grote mensen blijven hier achter,
ze denken er heel goed aan toe te zijn;

maar zodra God hen grote, bijzondere gaven schenkt,
waarmee ze helemaal herboren zouden moeten worden,
dan hechten ze hieraan met liefde en lust
en beleven er genoeg aan,
ze haasten zich niet om ze terug in de oorsprong te brengen,
maar ze nemen deze op en trekken ze naar zich toe,
alsof het hun toekomst,
en ze richten hiermee dodelijke schade aan.

De mens zou zo op God gericht moeten zijn,
dat hij geen acht zou slaan
op zaken die zijdelings bijgevoegd zijn
bij wat hem toevloeit.

Het als bij iemand
die een ding met al zijn krachten heel nauwkeurig wil gadeslaan
en daarbij door een nauwe spleet moet kijken
of door fijn traliewerk:
zolang hij met al zijn krachten zo kijkt
naar hetgeen hij graag zien wil,
zolang belemmert deze hindernis hem niet,
maar richt hij zijn aandacht op die hindernis
en bekijkt hij deze,
hoe klein en hoe dun die hindernis ook zijn mag,
het zal hem hinderen bij het kijken naar wat hij zou willen zien.

Net zo is het met de genadegaven gesteld:
hoe klein het middel ook zijn mag
richt men zijn aandacht hierop
– de genadegaven mogen nog zo louter en edel zijn –
en wil men er met lust en genot op rusten,
dan zal men er door gehinderd worden in zijn opgang naar God.

God moet men ontvangen in de gaven,
om hen vervolgens weer naar God te brengen,
en om samen dan met hen in te zinken,
met heel zijn kracht, in de oorsprong waaruit de gaven stromen.

9
In de zuilengangen bij deze vijver lagen veel zieken,

und ein ieglicher der in dis wasser kam
noch der bewegunge des wassers,
der wart zuomole gesunt.

Waz ist nu dise bewegunge und dise beruerunge
dan daz der heilige geist kummet von inbofen in den menschen
und berueret dez menschen indewendekeit

und machet eine grosse bewegunge do,
also das rehte des menschen indewendekeit wurt umbegekert
und in im zuomole verwandelt,

das ime nüt der dinge smackent
die ime e smachtent,
und do ime vor gruwelte,
daz gelust im nu,
also smochheit, ellende, einoeete, lidekeit, indewendekeit,
demuetikeit, verworffenheit, abegescheidenheit von allen creaturen,
das ist nu sin allerhoeheste wonen.

Wanne dise beruerunge ist beschehen,
so kummet der sieche,
daz ist der ussewendige mensche
mit sinen ussren kreften gentzlichen und grüntlichen
in disen tich
und weschet sich rechte in Cristo in sime hochguldigen bluote:

usser disem grunde diser begerunge so wurt er erlichen gesunt,
also geschriben stot ouch anderswo:

'alle die in ruertent, die wurdent gesunt'.

10

Nu lies unser herre von grossen truwen
die lúte underwilen fúr siech ligen,
und sint sù doch genesen zuomole
und enwissent es doch nüt
und hant alles ir leben fúr siech:
wenne unser herre bekennet daz von in,
wústent sù daz das sù also gantz genesen sint
und gesunt sint worden,
sù kertent uf sich selber mit behegenlichkeit:

und darumb
von grosser trúwen so lies er sù alle ir tage
in eime unwissende ston,
in vorhten und in getreng und in demuetikeit,
und stont doch ie in dem
das sù noete wider Got entetent
umbe alles daz vor oder noch kommen moehte.

Also nu kummet der minnecliche tag
daz sù der liebe Got mit ime heim wil fueren,
die zit irs todes,
o kinder,
denne ergetzet er sù dis unwissendes und dis vinsternisses,
und tuot in denne so vetterlichen
und troestet sù denne
und lot sù dicke smacken vor irme tode
des sù ewelichen gebruchen sullent,
und sterbent denne in grosser sicherheit.

Und die ime denne in diseme vinsternisse truwe hant geleistet,
die fuert er on alles mittel
in sin unsprechenliches ewiges liep,
und werdent in der gotheit begraben
und sint selige toten, sù sint in Gotte gestorben.

11

Nu kummet unser herre und vant einen siechen do ligende,
der waz ehtewe und drissig jor siech gewesen,

en ieder van hen die in het water ging
zodra dit water bewoog,
werd meteen gezond.

Wat is deze beweging en deze beroering anders
dan de Heilige Geest die van bovenaf in de mens komt
en de innerlijkheid van de mens beroert.

Een zodanige grote beweging brengt dit teweeg,
dat de innerlijkheid van de mens omgekeerd wordt
en volledig anders gericht wordt.

De zaken waar hij voorheen smaak in vond
die smaken hem niet langer
en wat hem eerst vervulde met afkeer,
dat vindt hij nu aangenaam,
zoals smaak, verbanning, eenzaamheid, ontzegging, innerlijk leven,
deemoed, afwijzing, het afgescheiden zijn van alle schepselen;
het is nu zijn hoogste geluk.

Wanneer deze beroering heeft plaatsgevonden,
dan daalt de zieke af,
dat is de uitwendige mens,
met zijn uitwendige krachten daalt hij helemaal en grondig af
in deze vijver
en hij wast zich dan in Christus, in zijn kostbare bloed.

Door deze aanraking wordt hij waarlijk gezond,
zoals ook elders geschreven staat:

'Allen die hem aanraakten, werden gezond'.

10

Nu laat onze Heer uit grote trouw
de mensen ondertussen voor ziek liggen,
en hoewel ze helemaal genezen zijn,
beseffen ze dat toch niet
en hun hele leven beschouwen zij zich als ziek,
want onze Heer weet van hen,
dat als zij zouden beseffen dat ze helemaal genezen zijn
en weer gezond geworden,
dat ze zich tot zichzelf zouden keren met zelfbehagen.

Zo komt het,
dat hij hen uit grote trouw al hun dagen
in onwetendheid laat leven,
in vrees en benauwenis en in deemoed;
en met hen is het zo gesteld,
dat ze God nooit willen mishagen,
bij alles wat hun overkomen of treffen mag.

Wanneer dan de minnelijke dag komt
dat de lieve God hen wil meenemen naar zijn huis,
het uur van hun dood,
o kinderen,
dan verlost hij hen van deze onwetendheid en duisternis,
en hij gaat zo vaderlijk met hen om
en troost hen dan,
en hij laat deze mensen voor hun dood vaak proeven
van hetgeen ze eeuwig genieten zullen,
en ze sterven dan in een grote zekerheid.

En zij die hem dan in deze duisternis trouw geweest zijn,
hen geleidt hij rechtstreeks
zijn onuitsprekelijke, eeuwige vreugde binnen,
en ze worden in de godheid begraven;
zalige doden zijn het, ze zijn in God gestorven.

11

Nu kwam onze Heer en zag daar een zieke liggen,
achtendertig jaar was hij ziek.

und sprach zuo dem:

'wiltu gesunt werden?'

Do sprach der sieche:

'herre, ich han nieman der mich in daz wasser losse
noch der beruerunge'.

Und unser herre sprach:

'stant uf und hebe uf din bette und gang!'.

Und alzuohant was der sieche gesunt und huob uf sin bette und gieng.

Kinder, dis ist sere zuo merkende
daz diser sieche also lange und also vil jore do gelegen hatte.

Diser sieche der waz zuo den glorien Gottes
und nüt zuo dem tode.

O der diseme grunde wol noch ginge
in der waren gebeitsamkeit,
das diser sieche echtewe und drissig jor hatte gewartet
bitze daz in Got selber gesunt mahte und hies in gon:

Dis ist wider die lúte
die,
also schiere also sú eins sunderlichen lebendes bestent,
und lofffent in danne alzuohant nüt grosse ding zuo,
so ist es alles verloren,
und klagent sich von Gotte rehte als er in unrehte tuo.

O wie wenig lúte hant dise edel tugent
daz sú sich kunnt gelossen und geliden
und haltent sich fúr daz sú sint,
und lident ire krangheit,
ire gevengnisse und bekorunge
bitze sú der herre selber gesunt machet.

Und darumb entsprichet er nüt
daz sú in der worheit ufstent und gont
und tragent ir bette und sint gesunt.

Der sich in diseme gevengnisse hielte
und nüt e uz enbreche
bitze daz in der herre selber loeste,
o kinder,
welch ein edel wunnendlich ding das were,
welich gewalt, welich ein herschaft
wurt dem menschen gegeben:

Ime wurde rehte zuogesprochen:

'stant uf':

du ensolt númme ligen,
du solt allen gevengnissen úberkumen und enbunden sin
und fri sin und wandelen frilichen,
und solt rehte din bette tragen, also waz dich hie vormoles truog,
daz soltu nu ufheben und tragen gewelteklichen und mechteclichen.

O der mensche den der herre selber alsus erloeste,
der wurde wol erlost und wandelte lustlichen
und keme noch diser gebeitsamekeit
in wunderlicher friiheit,
der alle die enberent die sich selber loesen wenent
und uzbrechent e zit.

12

Hij zei tot hem:

'Wil je gezond worden?'

Toen zei de zieke:

'Heer, ik heb niemand die me in het water kan dragen
nadat het aangeroerd is.'

En onze Heer zei:

'Sta op, neem je bed op en ga!'

En terstond was de zieke genezen, nam zijn bed op en ging heen.

Kinderen, laat ons hierbij goed opmerken
dat deze zieke zo lang en zoveel jaren daar gelegen had.

Deze zieke was er omwille van Gods glorie,
niet omwille van de dood.

O, wie dit zou doorgronden,
die ware lijdzaamheid
waarin deze zieke achtendertig jaar gewacht heeft,
totdat God zelf hem genas en hem zei te gaan!

Dit is gericht tegen die mensen,
die,
meteen nadat ze zich gewijd hebben aan een bijzonder leven
en ze dan niet onmiddellijk grootse dingen beleven,
denken dat alles verloren is,
en zich voor God dan beklagen alsof hij hun onrecht doet.

O, hoe weinig mensen toch bezitten deze edele deugd,
waardoor ze zich kunnen loslaten en het kunnen lijden,
mensen die zich kunnen houden voor dat wat ze zijn,
die hun zwakte dragen,
hun gevangenschap en hun bekorungen,
totdat de Heer zelf hen gezond maakt.

En daarom beveelt hij hen niet
om waarlijk op te staan, te gaan,
hun bed op te nemen en gezond te worden.

Wie het uithield in deze gevangenschap
en niet eerder uitbrak
dan wanneer hem de Heer zelf zou verlossen,
o kinderen,
wat zou dat iets heerlijk zijn,
welke macht en welk een heerschappij
zou deze mens gegeven worden.

Tegen hem zou waarlijk gezegd worden:

'sta op',

je hoeft niet langer te liggen,
je zult niet langer gevangen zijn en gebonden,
maar vrij zul je zijn en gaan in vrijheid,
en waarlijk, dragen zul je het bed dat voorheen jou droeg,
neem het nu op en draag het op krachtige en machtige wijze.

O, de mens die zo door de Heer zelf verlost zou worden,
die zou echt verlost zijn en opgewekt wandelen
en na dit geduldige wachten terecht komen
in een wonderlijke vrijheid,
die zij allen ontberent die menen zichzelf te kunnen bevrijden
en die uitbreken voor de tijd daar is.

12

Also ouch nu dise lúte in diser friheit vallent
und irs gevegnisses los sint
und vindent sich gar gesunt,
so geschicht daz gar wol das sú usser disem friden
ettewenne unverselichen und unbehuotlichen
uzgont under die menige oder zuo den usseren dingen
oder in alle die wisen oder uebungen,
und geschicht in denne rechte also diseme,
das sú kummet Gotz in ein unbekentnisse.

Do die juden disen fragetent wer in gesunt gemaht hette,
do enwuste er es nút:
also er aber wieder in den tempel kam,
do sprach ime Jhesus zuo,
und do bekante er in
und predigte do allem dem volke.

Also sol dis minnenkliche mensche tuon:
wann er dis unkentnisse in ime gewar wurt,
so sol er alle ding lossen
und gon snelleklichen in den tempel,
das ist
daz er in einer samenungen aller siner krefte
in sinem indewendigen tempel in sinen tieffen grunt kum:
so er wol darin kummet,
on allen zwifel so vint er do werlichen Got,
und do wurt er in erkenende.

13
Und waz do Jhesus,
und der sprach ime do zuo
und seite ime
unde sprach zuo ime:

'sich, du bist nu gesunt worden,
nu huete dich fúrbaz me!'

Und dan prediget alles des menschen wúrcken und wissen und leben
dan Got in der worheit.

Und wanne also der mensche
alsus von goettelicheme waren bevindende
in dem lutern bekentnisse
in dem innewendigen tempel in sime grunde Got funden het
und ouch vil wol von eigem schaden getriben ist
und dan von Gotte gewarnet wurt,
o so ist des menschen bredigen sin got und kúndet in:
daz kummet uz bevintlicher warheit
und ist sere nútze und ouch vil fruchtber.

Das uns das allen geschehe,
des helfe uns Got.

Amen.

Wanneer deze mensen dan een dergelijke vrijheid ten deel valt,
en ze verlost zijn uit hun gevangenschap
en zich in goede gezondheid aantreffen,
dan kan het wel gebeuren dat ze deze vrede verlaten,
soms zonder opzet en achteloos,
om uit te gaan tot de menigte of tot de uiterlijke dingen
en allerhande praktijken of oefeningen;
het vergaat hun dan als die ene:
God wordt ook voor hen een vreemde.

Toen de Joden hem vroegen wie hem genezen had,
toen wist hij het niet;
toen hij echter weer in de tempel kwam,
toen sprak Jezus hem aan,
en hij herkende hem
en verkondigde het daar aan allen.

Zo moet ook de minnelijke mens doen:
wanneer hij dit niet-weten in zichzelf gewaar wordt,
dan moet hij alles laten voor wat het is
en snel in de tempel gaan,
dat wil zeggen,
dat hij onder verzameling van al zijn krachten
in zijn innerlijke tempel, in zijn diepe grond, moet zien te komen,
en komt hij daar goed binnen,
dan vindt hij daar zonder twijfel waarlijk God,
daar is het dat hij hem zal herkennen.

13
En Jezus was er,
en hij vermaande hem;
hij sprak tot hem,
en zei:

'Zie, je bent gezond geworden,
nu neem je voortaan meer in acht!'

Zijn werken en weten, zijn leven, alles aan deze mens verkondigde
sindsdien niets dan waarlijk God.

En wanneer de mens dan,
door dit waarlijk, goddelijke ervaren
van de zuivere kennis,
in de innerlijke tempel, in zijn grond, God gevonden heeft,
en hij ook door eigen schade gedreven
en door God dan gewaarschuwd werd,
o, dan verhaalt hij van zijn God, en hem verkondigt hij;
uit innerlijk ervaren waarheid komt dit
en heel nuttig is het en zeer vruchtbaar.

Dat dit ons allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 09 (V09)

Tweede zondag in de vasten

Jhesus ging us in die ende der lande Tyri und Sidonis
(Mt 15, 21-28)

*Die bredie usser sancte Matheus ewangelio
des anderen sunnentes in der vasten,
von der chaneschen frowen,
seit wie Got etteliche jaget
durch den strit des inneren und usseren menschen,
mit bewisunge einer gebesserlichen glichnisse.*

1
Jhesus gieng us in die ende der lande Tyri und Sidonis;
und us dem selben lande ging us ein wip, ein cananesche,
und die rief unserme herren noch und sprach:

'herre, Davides sun, erbarme dich über mich,
wan min tochter die ist uebel gemuot von dem boesen geiste'.

Unser herre entwurtete der frowen ein wort nüt.

Dis wip rief vaste.

Do sprachent die jungern:

'herre, dis wip ruffet uns nach, lo se!'

Do sprach unser herre:

'ich bin nüt gesant denne
zuo den verdorbene schoffen des huses zuo Israhel;
es ist nüt guot daz man den kinden daz brot neme
und es werffe den hunden'.

Do dis frowelin dis gehoerte, do sprach sú:

'doch, herre, alleine daz ist wor,
so geschicht doch ouch das die kleinen hündelin ouch werdent gespiset
von den brosemen die do vallent von des herren tische'.

Do sprach unser herre:

'o wip, gros ist din gloube;
also du wilt, also geschehe dir!'

Do wart ir tochter gesunt an der selben stunden.

O kinder,
dis ewangelium wiset uns uf
den aller edelsten, nützesten, sichersten, wesentlichen ker
den man in der zit haben mag;
und welich ker etteliche wise
nüt in diseme beschicht,
als das denne der mensche getuon mag,
das hilffet wenig oder zuomole nüt.

2
Nu nement das wort: 'Jhesus ging uz'.

Wannen us?

Vandaar trok Jezus zich terug naar de streek van Tyrus
en Sidon. (Mat. 15, 21-28)

*De preek op het evangelie volgens Matteüs
voor de tweede zondag in de vasten,
handelt over de Kananeese vrouw
en over hoe God menigeen najaagt
in de strijd tussen de innerlijke en uiterlijke mens,
en onderbouwt dit met een stichtelijke gelijkenis.*

1
Jezus trok zich terug naar de streek van Tyrus en Sidon;
een Kananeese, een vrouw afkomstig uit diezelfde streek,
riep onze Heer na en zei:

'Heer, Zoon van David, erbarm je over mij,
want mijn dochter wordt vreselijk gekweld door een boze geest.'

Onze Heer antwoordde de vrouw niet, met geen woord.

De vrouw riep nog harder.

Toen zeiden de discipelen:

'Heer, deze vrouw roept ons na, stuur haar toch weg!'

Toen zei onze Heer:

'Ik ben alleen gezonden
tot de verloren schapen van het huis Israëel;
het is niet goed dat men de kinderen het brood neemt
en het de honden toewerpt.'

Toen de vrouw dit hoorde, toen zei ze:

'Ja, Heer, dat is wel waar,
maar het gebeurt toch ook dat de kleine honden gevoed worden
door de broodkruimels die van de tafel van hun meester vallen.'

Toen zei onze Heer:

'O vrouw, groot is je geloof;
wat jij verlangt, het zal gebeuren!'

En van dat ogenblik was haar dochter genezen.

O, kinderen,
dit evangelie openbaart ons
de alleredelste, nuttigste, zekerste, wezenlijkste ommekeer
die men levend in de tijd maar hebben kan;
en wanneer welke ommekeer dan ook,
wanneer deze niet steeds op een dergelijke wijze plaatsvindt,
alles wat de mens ook maar doet,
het helpt dan weinig tot niets.

2
Nu het woord: 'Jezus trok zich terug'.

Waarvandaan?

Uz den schribern und den phariseen.

Kinder, merkent disen grunt!

Weliches sint die lúte von den daz Jhesus usging?

Die schriber
daz warent die wisen die von iren kúnsten hieltent,
und die pharisei
das worent die von irre geistlicheit hieltent,
und die student uf iren wisen in iren ufsetzen.

Hiebi sol man bekennen zwen die schedelichen grunde
die under geistlichen lúten gesin mugent;
und wele in disen so verblibent, die verderbent,
wanne dis verderbet sú,
und usser diser enkeime entwúrt nút us.

Und ist doch wenig lúte,
sú sint in diseme einen ettewaz besessen
oder in allen beiden,
mer die einen vil me dan die andern.

By den schribern verstet man die vernúnftigen
die alle ding ziehent
in ir vernúnftige wise oder in ire sinnelicheit;
sú schoepffent durch die sinne
und ziehent es also in irre vernunft
das sú grosse ding verstont,
und hant do inne ir glorien
und sprechent hohe wort,
und in dem grunde do die worheit heruz quellen solte,
da blibent sú itel und wueste.

Und dan die andern daz sint die pharisei,
das sint die geistlichen die sich fúr guot hant
und haltent von in selber
und stont in iren ufsetzen und wisen
und haltent ire gewonheit fúr alle ding
und wellent in den geachtet sin und geruemet sin,
und aller ir grunt der stet vol urteils uf alle die
die der wisen nút ensint.

Unser herre Jhesus Cristus der gíng us von disen lúten.

Dise lúte hattent in gefreget
in einre wisen eines urteiles,
warumbe sine jungern nút enthieltent die guoten gewonheit
der vorderen
und das sú mit ungetwagene henden essent.

Do sprach unser herre wieder:

'warumb haltent ir Gotz gebot nút?'

Rehte also tuont dise lúte,
sú haltent ir eigenen wisen und ufsetzen
und alle ir gewonheit
fúr die goetliche manunge
und den goetelichen willen,
und vernúntent und urteilent die edeln Gotz frúnde
die enkeinen eigenen ufsetzen noch wisen enkunnet gevolgen,
dan das sú Gotte in sinen verborgenen wegen muessent volgen.

In disem urteile en meinert man nút
daz man úppige ruochelose lúte in der samenungen
nút urteilen súlle;
so vergienge geistliche zuht.

Vor diser phariseilichen wisen huete sich iegliches in sime grunde,

Van de schriftgeleerden en de farizeeërs.

Kinderen, sla goed acht op deze beweeggrond!

Wie zijn deze mensen, van wie Jezus wegtrok?

De schriftgeleerden,
dat waren de wijzen die prat gingen op hun kennis,
en de farizeeërs,
dat waren zij die prat gingen op hun vroomheid
en die volhardden in hun manieren en bleven bij hun regels.

Hieruit kan men de twee schadelijkste beweeggronden afleiden
die er bij geestelijken maar gevonden kunnen worden;
zij die zich hierin vestigen, die gaan te gronde,
want het stort hun in het verderf
en met geen van hen wordt het wat.

En er zijn maar weinig mensen
die niet in een van deze beweeggronden en beetje gevangen zijn
of in allebei,
maar bij de ene mens is dat meer nog dan bij de andere.

Onder 'schriftgeleerden' verstaat men de verstandige mensen,
zij die alle dingen opnemen
naar de wijze van hun verstand of van hun zinnen;
ze nemen de dingen op met hun zinnen
en trekken ze dan in hun verstand
om zo grote dingen te begrijpen,
en daarin gloriëren ze,
en grote woorden zijn het die ze spreken;
maar in hun grond, waar de waarheid uit zou moeten opwellen,
daar blijft het leeg en dor.

En dan de anderen, de farizeeërs,
dat zijn de geestelijken die een hoge dunk van zichzelf hebben
en zichzelf hoogschatten,
ze houden vast aan hun regels en manieren
en denken dat hun levenswijze de enig juiste is,
en ze wenssen hierin geacht te worden en geroemd;
en diep van binnen zijn ze vol geringschatting voor hen
die niet zijn zoals zij.

Onze Heer Jezus Christus trok zich terug, weg van deze mensen.

Deze mensen hadden hem gevraagd
een oordeel uit te spreken;
hoe het kwam dat zijn discipelen zich niet aan de goede gewoontes
van hun voorvaders hielden,
en waarom ze hadden gegeten met ongewassen handen.

Toen gaf onze Heer hen ten antwoord:

'Waarom volgen jullie Gods geboden niet?'

De mensen waarover we nu spreken, ze gedragen zich net zo,
ze beschouwen hun eigen manieren en regels
en hun hele levenswijze
als zaken die door God zo opgedragen zijn
en als uitdrukking van de goddelijke wil,
en ze geringschatten en veroordelen de edele godsvrienden,
die geen eigen regels of gedragswijzen volgen kunnen,
omdat ze God langs zijn verborgen wegen volgen moeten.

Hiermee is niet gezegd
dat men vrijpostige en onbesuisde mensen in het convent
niet veroordelen mag;
de geestelijke tucht zou verloren gaan.

Laat ieder zich voor deze farizeïsche manieren hoeden in zijn grond;

obe sich ein valsche heilikeit do verborgen habe,
die ende habe oder ursprung danne als uz Gotte geborn ist,
und von den get Jhesus, sicher er enlibet do nüt.

Also vindet man lúte
die als sehent uf ussewendig guote wise
in den werken und in der haltunge,
so die guot ist, so ist es alles geton,
aber der grunt ist zuomole bekumbert mit den creaturen
und schedelichen bevangen,
und in disem lesent sú vil seltere;
also tuont ouch die juden,
dise venient, vastent, bettent,
und iedoch so ist ir grunt got nüt,
danne die leidige creature,
zuo den ist ir minne und ir meinunge und ir begerunge gekert
mit alzuogrossen swinden guoten uebungen.

Nein, kinder,
bi diser phariseilicher wisen so enlibet Got nüt,
das sint nüt die pflantzen die der himelsche vatter gepflantzet het;
sint sicher,
sú muessent mit der wurtzelen uzgeworffen werden,
wanne also er ouch selber sprach:

'wer mit mir nüt enist, der ist wider mich,
und wer mit mir nüt ensamnet, der zerstrovwet'.

Wissest,
wen die zit kummet der ernen, daz er sin korn samnet,
sint sicher,
alle die mit ime nüt gesamnet enhabent,
sunder eime andern herren,
sicher so let sú Got;
do er sine pflantze in dem grunde nüt envindet,
die werdent alle uzgeworffen.

Kinder,
dis sint zwene valsche gründe,
die nu regnieren,
die natúrlische behendekeit in der schriberlichen wisen,
oder die phariseiliche wise
in den ussewendigen schinen oder ufsetzen.

Die lúte sint ietze in der schriberlichen wisen so behende
daz wir kume eine bichte kunnet gehoeren,
und ist der behender funde also vil,
sú blibent also in irre wisen.

Nu von disen lúten ging Jhesus,
also er sicher noch allezit tuot.

3
Und war gieng er?
Er gieng in die ende der lande Tyri und Sydonis.

Tyri sprichet also vil also 'ein getrenge',
und Sydonis daz sprichet also vil also 'einer jaget'.

O kinder,
daz nement wenig lúte war
wie ein wunnendlich ding daz ist do dise zwei zuosamene sint.

O wie ein edel ding do wurt
do diz jagen reht ist
und dise behendekeit, die do wurt geboren uz dem jagen.

Weles ist nu dis jagen?

Nüt anders
denne das der indewendige mensche gerne zuo Gotte were,

of zich hierin soms verkeerde heiligheid verborgen houdt,
waarvan het doel en de oorsprong niet uit God geboren is;
van hen gaat Jezus weg, daar blijft hij zeker niet.

Zo treft men mensen aan
die almaar letten op juiste, uiterlijke manieren
in handelingen en in houding,
als die maar juist zijn, dan is alles goed;
maar hun grond is helemaal ingenomen door schepselen
en is er op schadelijke wijze door bezet,
en in deze toestand bidden ze vele psalmen;
zo doen ook de Joden:
ze vallen op hun knieën, ze vasten, bidden,
maar in hun grond wordt God niet gevonden,
want naar de ellendige schepselen,
naar hen gaat hun liefde, hun verlangen en hun begeerte uit,
in al te grote, heftige, brave oefeningen.

Nee, kinderen,
in de nabijheid van zulke farizeïsche manieren blijft God niet,
dat zijn niet de planten die de hemelse Vader geplant heeft;
wees daar zeker van,
zij moeten met wortel en al uitgerukt worden,
want zoals hij zelf zei:

'Wie niet met mij is, die is tegen mij,
en wie niet met mij bijeenbrengt, drijft uiteen.'

Weet dan,
wanneer de oogsttijd komt en hij zijn graan inzamelt,
wees ervan overtuigd,
dat allen die niet met hem inzamelden,
maar dat voor een andere heer deden,
weet dat God hen zeker zal verlaten;
de mensen in wier grond hij zijn planten niet aantreft,
deze mensen worden allemaal verworpen.

Kinderen,
dit zijn de twee soorten van verkeerde beweeggronden
die nu heersen:
de natuurlijke fijnzinnigheid naar de wijze van de schriftgeleerden
en de wijze van de farizeeërs
met hun uiterlijke schijn en regels.

De mensen zijn tegenwoordig als schriftgeleerden zo vaardig,
zodat we nauwelijks een biecht kunnen horen
die niet vol van behendige uitvluchten is,
en zo volharden zij in hun manieren.

Van deze mensen nu trok Jezus weg,
en dat doet hij ongetwijfeld nog altijd.

3
En waar ging hij heen?
Hij ging naar de streek van Tyrus en Sidon.

Tyrus wil zoveel zeggen als 'benardheid',
en Sydon wil zoveel zeggen als 'jacht'.

O kinderen,
slechts weinig mensen worden gewaar
hoe heerlijk het is als deze twee samenkomen.

O welke edele toestand ontstaat
wanneer dit jagen goed gebeurt
en men de beklemming voelt die uit dit jagen geboren wordt.

Welk jagen is dit dan?

Geen ander,
dan dat waardoor de innerlijke mens graag bij God wil zijn,

do sin eigen stat ist,
und tribet und jaget den ussewendigen menschen,
und der ussewendige mensche jaget einen andern weg
und wil als ussewendig
zuo den nidern dingen,
do sin eigen stat ist,
alsus ist ein zweiuunge in disen;

der inner mensche des eigenschaft ist Got,
und zuo dem sehent sine begerunge und sin wille und sin meinunge,
wan dar neiget sin nature;
aber dis ist dem ussere menschen wieder sin nature
und krieget dowieder,
also sanctus Paulus sprichet:

'ich vinde in mir ein ewig wieder vechten,
die inder nature wiederstet dem ewigen jagen des geistes,
und das ich nüt enwil, das tuon ich,
und das ich wil, daz tuon ich nüt'.

Alsus jagent dise wider ein ander;
und herin von oben kummet Got
und jaget sú beide und ouch die genade.

Und do dis jagen in der worheit verstanden wurt,
do stat es sere wol,
wan alle die von dem geiste Gottes gejaget werdent,
das sint die kinder Gottes.

Nu von disem jagen so kummet grosse bandikeit und getrenge.

Ouch, kinder,
in diser bandikeit, wanne der mensche hie inne stet
und wurt dis tribens in ime gewar,
on allen zwifel
so kummet Jhesus und get on allen zwifel in.

Und wo man dis tribens nit envolget
noch diser bandikeit nüt inne enist,
darin kummet er nüt,
noch alle die menschen die dis tribens
noch diser bandikeit nüt envolgent,
usser disen lúten enwúrt niemer nüt
und verblibent,
so enkummet sú ovch nüt zuo in selber,
und dannan von so enwissent sú nüt von dem daz in in ist,
wanne manige bekorunge stat in dem menschen uf
in nature und in geiste.

O hiegegen solte man nigen
und sú anbetten,
dan so ist er sicher daz Got mit ime get.

So kummet die welt mit iren starcken stúrmen
und der vigent mit sinen behenden listen
und das fleisch und die sinne und zuomole die nidersten krefte
mit grosser krangheit
und neigent sich nider zuo ussere dingen.

Und hie wider wurt der innewendige mensche getriben
von Gotte und von dem natúrlichen neigende daz er zuo Gotte het;
hie wurt billich bandikeit und getrenge.

4
Und waz sol der arme mensche danne tuon
also er in disem jagen stet und enkan keinen weg vinden?

Entruwen, so sol er tuon also dis arme wip tet,
und gan zuo Jhesu und ruoffen mit luter stimme,
daz ist mit starcker stimme und begerunge:

waar hij zijn meest eigen plaats vindt,
en dat de uitwendige mens drijft en jaagt;
maar die uitwendige mens jaagt een andere weg na
en verlangt vanwege zijn gerichtheid op het uitwendige
naar de lagere dingen,
waar hij dan zijn meest eigen plaats vindt;
en zo is er tweespalt in deze mens.

Het eigenste van de innerlijke mens dat is God,
en naar hem haakt zijn begeerte zijn wil en zijn verlangen,
want daarheen neigt zijn natuur;
maar dat gaat in tegen de natuur van de uitwendige mens
en deze gaat daartegen tekeer,
zoals Sint-Paulus zegt:

'In mijzelf tref ik een eeuwig tegenstreven aan,
dat van nature ingaat tegen het eeuwige jagen van de geest;
wat ik niet wil, dat doe ik,
en wat ik wil, dat doe ik niet.'

En zo vechten deze twee tegen elkaar;
en daarenboven komt God
die beiden najaagt en zo ook zijn genade.

En wordt dit jagen waarlijk verstaan,
dan staat het er goed voor,
want allen die door Gods Geest nagejaagd worden,
dat zijn kinderen van God.

Dit jagen nu brengt grote angst en benauwenis.

Ach, kinderen,
wanneer de mens zich in deze angst aantreft
en hij in zichzelf dit drijven gewaarwordt,
zonder enige twijfel,
dan komt Jezus en gaat ongetwijfeld naar binnen.

Waar men geen gevolg geeft aan dit drijven
en men door deze angst niet bevangen is,
daar zal hij niet zijn;
en met al die mensen die aan dit drijven
en deze angst geen gehoor geven,
met al deze mensen komt het nooit meer goed,
ze blijven zoals ze zijn;
en tot zichzelf zullen ze nooit geraken,
en daarom weten ze niet van wat in hen is,
want menige bekoring zal de kop opsteken in de mens,
in zijn natuur en in zijn geest.

O, laat een mens buigen voor deze zaken,
laat hij ze vereren,
want komen ze, dan is het zeker dat God hem vergezelt.

Dan komt de wereld met haar hevige stormen
en de boze vijand met zijn sluwe listen
en het vlees en de zinnen en alle lagere krachten
en heel zijn zwakheid,
en naar beneden neigen ze zich, tot uiterlijke dingen.

En hier tegenin zal de innerlijke mens gedreven worden
door God en door het natuurlijke neigen dat hij naar God heeft;
en hieruit ontstaat beslist angst en benauwenis.

4
En wat moet de arme mens dan doen
als hij in dit opgejaagd worden geen uitweg vinden kan?

Waarlijk, laat hij dan doen als deze arme vrouw deed,
laat hij naar Jezus gaan en roepen met luide stem,
dat is met een krachtige stem en vervuld van verlangen:

'herre, Davides sun, erbarme dich über mich!'

O kinder,
in disem jagen wurt geboren ein unmessig ruof,
dis geistes ruof
der get über tusent tusent milen und dannoch me
mit eime súftzende daz do ist über alle masse ein grundelos súftzen;
daz ist verre über die nature,
und der heilige geist
der muos dis súftzen in uns volle tuon,
also sanctus Paulus sprach:

'der heilige geist bittet fúr uns mit unzellichem súftzende'.

5
Kinder, hie wurt der grunt bereit
obe allen den bereitungen die man iemer erdenken mag in der zit.

Nemet diz war,
also der arme mensche in disem jagen
und in grundeloser bandikeit ist
und mit unsprechelichem súftzende zuo Gotte ruofte
mit solicher begerunge
das es durch die himmele tringet,
und Got dan geboret als er es einen trehen nút enhoeret
oder nút derabe wissen enwelle,
wie muos sich die begerunge hie wieder in den grunt hiemitte
ie me und ie me erbeiten und bereit werden!

O kinder, wie mag daz gesin?

Der burne der vollekomen erbarmehertzekeit slos sich zuo
do dis arme wip rief;
der burne wart zuogelossen in dem usflusse
der Adam sich ufentslos;

welich wunder ist dis daz Got suochet!

Und die jungern batent und sprachent fúr sú.

Zuo lest do sprach er vil herteclich,
er enwere nút gesant wanne
zuo den verdorbenen schaffen des huses von Israhel,
'und es enist nút guot daz man neme daz brot den kinden
und gebe daz den hunden'.

Er tet hie noch hertlicher und smehelicher
daz er ir nút alleine versagete,
sunder er prüfete es ir
mit bewerlichen reden
daz er ir unbilliche genade tete;

er versagete ir ouch nút alleine dis brot,
das doch ein notdürftig ding heisset und gemein ist,
sunder er versagete ir daz si nút ein kint enwere,
er versagete und enthies ir menschlich wesen
und hies sú einen hunt.

Wie moehte er sú
me versuoht und bekort han,
und sú naher gejaget und getriben haben?

Waz tet sú zuo allem disem jagen?

Sú lies sich jagen und jagete sich selber noch tieffer
dan er sú gejagen moehte,
sú ging mit dem jagen in den grunt,
noch naher trang sú hinin in daz abgrunde
und sprach:

'nein, herre, nút alleine ein hunt, mer also ein kleines welfelin'.

'Heer, Zoon van David, erbarm je over mij!'

O kinderen,
uit dit jagen wordt geboren een mateloze roep,
en deze roep van de geest
die weerklinkt duizend keer duizend mijlen ver en nog verder,
een verzuchten is het zonder maat, vanuit een bodemloze diepte;
ver boven de menselijke natuur stijgt dit verzuchten uit
en het is de Heilige Geest
die dit verzuchten in ons moet vervolmaken,
zoals Sint-Paulus zei:

'De Heilige Geest pleit voor ons met onuitsprekelijk verzuchten.'

5
Kinderen, hier wordt de grond beter bereid
dan welke bereiding men zich maar voorstellen kan in de tijd.

Sla hierop acht;
wanneer de arme mens dit jagen treft
en hij een bodemloze angst kent
en dan met onuitsprekelijke verzuchtingen tot God roept
en met zulk een verlangen
dat het doordringt tot in de hemel,
en God zich dan gedraagt alsof hij er geen woord van hoort
of alsof hij er niets van wil weten;
ach, hoe zal het verlangen dan hierdoor in de grond
meer en meer ontvankelijk en bereid worden!

O kinderen, hoe kan dat zijn?

De bron van de volmaakte barmhartigheid sloot zich af
toen de arme vrouw riep;
de bron hield zich gesloten voor haar uitstromen,
de bron die zich voor Adam ontsloot.

Wonderlijk is het, dat God zwijgt!

En de discipelen, ze baden en pleitten voor haar.

Uiteindelijk sprak hij op harde toon,
dat hij alleen gezonden was
tot de verloren schapen van het huis Israël,
'en het is niet goed dat men het brood neemt van de kinderen
en het de honden toewerpt.'

En hij gedroeg zich nog harder en geringschattender
door haar niet alleen iets te ontzeggen,
maar haar tevens te laten inzien,
met geloofwaardige woorden,
dat hij haar anders ten onrechte genade zou schenken.

Hij ontzegde haar niet alleen dit brood,
wat toch een noodzakelijk iets genoemd wordt voor iedereen,
maar ook ontzegde hij haar een kind te zijn,
en hij ontzegde en onthield haar het menselijk zijn
en noemde haar een hond.

Op welke wijze zou hij haar
nog meer beproefd en uitgelokt kunnen hebben,
en hoe haar van nabij nog kunnen jagen en drijven?

Hoe beantwoordde ze al dit jagen?

Ze liet zich bejagen en bejaagde zichzelf nog heviger
dan hij haar vermocht te bejagen,
tot in de grond ging ze door met dit jagen,
en dieper nog drong ze door in de afgrond
en ze zei:

'Nee, Heer, niet slechts een hond, meer nog een klein welpje'.

Bi disem versinkende und vernütende so bleip sú in getruwunge und sprach:

'o herre, ie doch geschicht es underwilen daz die kleinen welfelin, die kleinen hündelin, daz die doch gespiset werdent von dem gebrockele daz do vellet von der herren tische'.

O kinder, die alsus einen waren inslag kunnent geraten in dem grunde der warheit, nüt mit glosen noch mit den Worten noch mit den sinnen, sunder in dem woren grunde, daz in Got noch alle creatures so tief nüt kundent vertrucken noch vernúten noch versencken, er sunke in der worheit noch vil tieffer, und noch enmoehent sú ime so sere nüt versagen noch vernúten und abegetriben, er blibe ie stande in vollehertunge und trucke alles hin nahere in gantzer zuoversicht und liesse sinen flis ie me und me wahssen,

kinder, dis wer do es alles an gelegen were, der dis geraten hette, der hette wol geradt.

Ouch dise wege die leitent in der worheit alleine reht an alle mittel in Got.

Und etteliche enmugent nüt messen ein grundelos vernúten und war bibliben bi dem grunde in vollehertunge, in rehter worer zuoversiht, also dis frowwelin tet.

Ouch darumb wart ir geentwurtet:

'o wip, gros ist din geloube, also daz du gloubest, daz geschehe dir, also du wilt, also gewerde dir'.

In der worheit, alle die in disen wisen und in disem wege werdent rechte funden, den sol also geantwurtet werden:

alles daz du wilt, das sol dir geschehen in aller der wisen also du wilt; wanne du uz bist gegangen des dinen, so muostu gelich ingon in als dis mine; wan allen willen enmag man nüt haben, danne in eime núte in der creature.

Alles daz du wilt, daz sol dir sin und geschehen; diz enmag nüt geschehen dan in dem verloeuckende der mensche dez sinen; also der mensche uzget, rehte also vil gat Got in, in der worheit.

6
Kinder, ich enwil úch nu zuomole nüt me sagen wanne ein klein merlin daz hierin wol gat.

Ich weis ein Cananee, wol mag sú also heissen; dis ist geschehen innewendig vier joren, und sú lebet noch; dise wart enzúcket us den sinnen zuomole und kam also verre

In dit verzinken en vernieten bleef ze vol geloof en zei:

'O Heer, toch gebeurt het soms, dat de kleine welpjes, de jonge hondjes, dat ze gevoed worden door de kruimels die vallen van de tafel van de Heer.'

O kinderen, hij die op deze wijze kan doordringen in de grond van de waarheid, niet met geleerdheid, noch in woorden, noch met de zinnen, nee, in de ware grond, God noch alle schepselen konden hem zo diep niet te neer drukken noch vernieten, noch verzinken, of hij zonk nog dieper in de waarheid; niets kon men hem ontzeggen, niets hem ontnemen, niets hem onthouden, of hij bleef staan in volharding, om zich vol vertrouwen nog kleiner te maken, en zijn ijver, die liet hij meer en meer groeien.

Kinderen, dit is waar alles vanaf hangt, wie tot daar zou geraken, hij had iets goeds bereikt.

Ja, deze wegen, en enkel zij, leiden waarlijk, rechtstreeks en zonder hindernissen in God.

Velen die zich het bodemloze vernieten niet kunnen voorstellen, het binnen in de grond blijven, in volharding en in een waar vertrouwen, zoals deze vrouw het toonde.

Daarom ook werd haar geantwoord:

'O, vrouw, groot is je geloof, wat jij hoopt, zo zal het voor je zijn, en wat jij verlangt, het zal je gegeven worden.'

Waarlijk, allen die aldus en op deze weg waarlijk gevonden worden, allen zullen dit antwoord ontvangen.

Alles wat jij verlangt, het zal gebeuren op de wijze zoals jij het wilt; want omdat je bent uitgegaan uit het jouwe, daarom zul je nu ingaan in het mijne; want alles waar het verlangen naar uitgaat, men kan het slechts bezitten onder vernieting van het schepselijke.

Alles wat je verlangt, dat zal het jouwe zijn, zo zal het gebeuren; het zal echter alleen gebeuren onder verloochening van wat de mens eigen is; net zoveel als de mens uit zichzelf gaat, waarlijk, net zoveel komt God bij hem binnen.

6
Kinderen, ik wil jullie nu niet veel meer vertellen dan een klein verhaaltje dat past bij het voorafgaande.

Ik ken een Kananeese, want zo mag ze wel genoemd worden; het heeft zich afgespeeld nog geen vier jaar geleden, ze leeft nog; zij werd eens ontrukkt aan de zinnen en kwam zo ver

untze daz sù Got sach und unser frowen und alle heiligen.

Do sù dis sach,
do sach sù sich in einer unsprechen verre von Gotte;
do geschach dem geiste
unsprechenlichen und unglouplichen we
und bevant sich in helscher pine von diser verre wegen,
wanne daz ist ouch die meiste pine der hellen
das sù sich kennent gefuert von Gotte.

In diser unsprechenlicher not do diser geist inne was,
do kerte er sich zuo unser frowen und zuo allen heiligen
und bat sù alle sament das sù ir hulfen.

Dise alle sament die sach sù
daz sù also groeslichen in Got worent verstart und gesteckt
das sù einen trehen zuo irme ruoffe sich nie geneigetent,
so gros waz ir wunne und ire froeide
daz sù irs ruoffes nùt hortent noch enachtent.

Do kerte sù sich noch menschlicher wisen
zuo der heiligen pinen und der pinen in den tot
und zuo den wunden unsers herren Jhesu Christi;
do wart ir geantwurtet,
waz ir die an solte geruoffet
den sù nie enkein ere hette gebotten?

Do sù daz sach
das ir weder unser frowe noch die heiligen
noch die heilige pine unsers herren nùt enhalf,
do kerte sù sich zuo dem herren selber,
und sprach der geist des menschen:

'o herre, sit daz mir nieman enhilffet,
so sich, minneclicher Got,
daz ich din arme creature bin und du min Got bist,
und valle rechte in din urteil noch dime liebsten willen,
ob du mich in diser grundeloser helscher pine
eweklichen welllest haben,
daz lan ich, lieber herre, alzuomole an dinen wolgevallenden willen'.

Und aldo lie sù sich zuo grunde in ein ewikeit;
sù gelie sich nie so balde,
sù wurde do alzuohant gezogen verre über alle mittel
und wart alzuomole in das abgrunde Gottes gezogen,
sù wart rehte von der wunderlichen gotheit ingeslunden.

O wie ein wunneclich slunt ist diz!

Dise selbe persone
wurt noch alle tage uf denselben weg
antweder in den grunt oder uf den selben weg gezogen
und ist ein junge juncfrowe;
ich wene in der worheit
daz sù in allem irme lebende nie grosse sünde getete,
do sù Got mitte erzurnde.

Kinder,
waz mittels sol denne erscheinen
an den die Got dicke erzúrnet
und vil erzúrnet hant
und an den dingen so vaste klebent?

7
Dis mensche lies sich in Gotz willen
in ein ewikeit in ein hellesche pine.

Alsus tuont die nùt
die in vieren oder in fúnf joren duncket rehte
sù súllent wunder ervolgen,
und so sprechent sù:

dat ze God zag en Onze-Lieve-Vrouw en alle heiligen.

Toen ze dit zag,
toen zag ze zich op onuitsprekelijke afstand van God;
en in haar geest ontstond toen
een onuitsprekelijk en ongelofelijk lijden,
helse pijnen onderging ze vanwege die grote afstand,
want de grootste hellepijn is deze:
zich gescheiden te weten van God.

Toen haar geest zich aantrof in deze onuitsprekelijke nood,
toen wendde de vrouw zich tot Onze-Lieve-Vrouw en tot alle heiligen
en smeekte hen allen om haar te helpen.

Ze zag toen dat ze allemaal
zo volledig op God gericht waren en zo in hem waren opgenomen,
dat ze aan geen woord van haar geroep enige aandacht schonken;
zo groot was hun gelukzaligheid en hun vreugde
dat zij haar roepen niet hoorden noch er acht op sloegen.

Toen wendde ze zich op een menselijke wijze
tot de heilige pijnen en de stervenspijnen
en tot de wonden van onze Heer Jezus Christus;
toen werd haar gevraagd
waarom ze hen aan wilde roepen
aan wie ze toch nooit enige eer bewezen had.

Toen ze inzag
dat haar noch Onze-Lieve-Vrouw noch de heiligen
noch de heilige pijnen van onze Heer zouden helpen,
toen wendde ze zich tot de Heer zelf,
en haar geest sprak:

'O Heer, omdat niemand me helpt,
zie dan, minnelijke God,
dat ik jouw arm schepsel ben en jij mijn God,
en vel het juiste oordeel in overeenstemming met je liefste wil;
of je mij in deze afgrondelijke helse pijn
eeuwig wil achterlaten,
dat laat ik, lieve Heer, helemaal over aan jouw welwillende wil'.

En ze liet zich neerzinken op de grond, voor eeuwig;
maar nauwelijks lag ze,
of ze werd al opgeheven ver boven enig middel,
en ze werd de goddelijke afgrond ingetrokken,
en door de wonderlijke godheid helemaal verzwolgen.

O, hoe heerlijk, zo verzwolgen te worden!

Deze zelfde persoon,
ze wordt nog elke dag op dezelfde wijze
of in de grond of op deze weg getrokken;
een jonge vrouw is het nog;
en echt, ik ben van mening,
dat ze in haar hele leven nooit grote zonde deed,
zonde waarmee ze God vertoornde.

Kinderen,
welke hindernissen zullen er opdoemen
voor hen die God vaak vertoornen
en vaak vertoord hebben,
voor hen die zo vast verkleefd zijn aan de dingen!

7
Deze vrouw gaf zich over aan Gods wil,
aan een eeuwigheid in helse pijnen.

Zo doen zij niet,
die na vier of na vijf jaar van mening zijn
dat ze wonderen dienen te ontvangen,
en ze zeggen dan:

'ach bit fúr mich
das ich der aller liebsten frúnde Gotz
einre werde'.

Du ensoltest dich nút darzuo wirdig dunken
das du der aller minresten einre werden múgest;
setze dich in die aller niderste stat,
als dis ewangelium lert,
so wurstu erhoehet;
aber die sich selber erhoehent, die werdent genidert.

Beger also es Got eweclich gewellet hat
und also er es von dir angesehen hat in sime allergevellichesten willen
do dine stat súlle sin.

Kinder, in diser wisen gat man in Got,
daz man sich sin selbes verzihe gantz in allen wisen,
in allem habende.

Und der dis in der worheit einen troppfen erkriegen moehte
und ime dis ein funke wurde,
der solte in me bereiten
und naher in fueren
dan obe der mensche alle sine kleider von ime risse
und enweg gebe
und ob er dorne und steine esse,
obe es die nature erliden moehte;
und wer in disem ein púntelin gelebet
nútzter dan viertzig jor in eigen usetzen.

Kinder, dis wer der edelste und der kúrtzeste weg und der lichteste
vor allen den wegen die eigen vernunft bekennen mag.

O womitte gont ir umb
und verlierent úwer edel wunnecliches zit

und versument dis minnenliche luter guot,
daz in úch moehte und solte one underlos geborn werden,
und gont dise lange jor umb rechte also in eime loeffele
und kumment nút fúrbaz,
und úber manig jor so ir gelebent,
so sint ir also nahe als des ersten do irs anevingent,
in ware vollekomenheit;

sicher daz ist wol ein klegelich ding in der worheit,
eya, bekantent ir den unsprechenlichen schaden.

Nu bittent wir unsern herren
das wir uns also versenken muessent
das wir in ime funden werdent.

Amen.

'Ach, bid voor mij,
opdat ik van de allerliefste vrienden van God
deel mag gaan uitmaken.'

Je zult jezelf niet waardig achten
deel uit te maken van de alleringststen;
plaats jezelf op de laagst gelegen plaats,
zoals het evangelie leert,
en je zult verhoogd worden;
maar zij die zichzelf verhogen, die zullen vernederd worden.

Verlang naar dat wat God van eeuwigheid af gewild heeft,
En wat hij voor jou bestemd heeft door zijn allerliefste wil,
laat dat jouw plaats zijn.

Kinderen, dit is de wijze om binnen te gaan in God;
men zal zich helemaal ontdoen van zichzelf op elke mogelijke manier,
en van alles wat men bezit.

En waarlijk, hij die hiervan een druppel slechts ontvangen zou,
voor wie het tot een vonk zou worden,
hij zou beter voorbereid zijn
en verder binnengaan hierdoor,
dan de mens die zich alle kleren van het lijf scheurt
om ze weg te schenken,
verder dan de mens die doornen en stenen eet,
voor zover de natuur dit toe zou laten;
want zou men slechts een enkel ogenblik zo leven,
het zou nuttiger zijn dan veertig jaar leven naar eigen goeddunken.

Kinderen, de edelste en de kortste weg zou het zijn en de lichtste,
uitgaand boven alle wegen die het eigen verstand vermag te kennen.

O, waarmee gaan jullie toch om
en waarmee verliezen jullie je edele, heerlijke tijd!

Dit minnelijke, zuivere goed gaat verloren,
terwijl het onophoudelijk geboren had kunnen worden in jullie,
maar jullie lopen al die jaren rondjes als in een kringetje
en komen niet vooruit,
na al die jaren dat jullie zo geleefd hebben,
zijn jullie even ver als jullie waren in het begin,
voortuitgekomen in volmaaktheid zijn jullie niet.

Wat is dat toch een beklagenswaardige zaak,
och, zouden jullie toch weet hebben van de onuitsprekelijke schade.

Nu vragen wij onze Heer,
dat wij ons zo in hem kunnen verzinken
dat we in hem gevonden worden.

Amen.

Preek 10 (V10)

Zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag

Ego sum lux mundi dicit dominus (Io 8,12)

*Die bredige usser sant Johans ewangelio
des samestdages vor dem palme obende
leret uns kummen in unsern ursprung
und womitte wir des gehindert werdent,
und seit ouch onderscheit
der geworen Gottes fründe und der valschen,
das notdurftig zuo wissende ist.*

1
Unser herre sprach:

'ich bin ein lieht der welte'.

Die juden sprachent er were von Galilea,
und die lúte die dannen werent,
die hettent mit ime zuo tuonde;

'nu sie úch nút darumb!
sprach er:
'ich bin ein lieht aller der welte und aller menschen'.

Und von diseme liehte sint erlútet alle lieht in ertrich,
liplich,
also die sunne und der mane und die stern
und die liplichen sinnen des menschen;
und ouch geistlich lieht,
also die vernunft der vernunftigen menschen,
die alle creaturen wider in iren ursprung fliessent;
und obe sù nút wieder in enflussent,
so sint sù in in selber ein wore tunsternisse
gegen disem woren wesentlichen lieht,
daz ein lieht ist aller der welte.

Nu sprach unser lieber herre:

'begip din lieht,
daz in der warheit ein dunsternisse ist gegen mime liehte,
und contrarie umbe mich,
wanne ich daz gewore lieht bin,
so wil ich dir umb dine vinsternisse min ewig lieht eigenen,
daz es sí din also min,
min wesen und leben und selikeit und froede'.

Also er ovch bat sinen vatter:

'daz sù mit uns eins sint also wir eins sint,
ich in dir und du in mir,
nút vereiniget, sunder zuomole eins,
das sù also eins sint mit uns,
doch nút von naturen, mer von genaden
noch unbegriffenlicher wisen'.

Nu ilent doch alle elementen in iren ersten ursprung,
der stein, daz fúr und alle ding;
wie mag nu daz sin
daz die edele creature,
die ein wunder ist aller wunder,

Ik ben het licht van de wereld, zegt de Heer (Joh. 8,12)

*De preek op het ewangelie van Sint-Johannes
voor de zaterdag aan de vooravond tot Palmzondag
leert ons terug te keren in onze oorsprong,
toont ons waardoor dat verhinderd wordt,
en laat ons het onderscheid zien
tussen de ware godsvrienden en de valse;
noodzakelijk is het om hier weet van te hebben.*

1
Onze Heer zei:

'ik ben een licht van de wereld.'

De Joden zeiden dat hij van Galilea was,
en dat de mensen die van daar kwamen,
dat deze met hem van doen hadden.

'Wees daarover niet bekommerd,'
zei hij:
'ik ben een licht voor de hele wereld en voor alle mensen.'

En uit dit licht ontvangt alle aardse licht haar licht;
stoffelijk licht,
zoals de zon en de maan en sterren
en de lichamelijke zinnen van de mens;
en ook geestelijk licht,
zoals het verstand van de met verstand begiftigde mensen,
dat alle schepselen doet terugstromen hun oorsprong in;
en wanneer ze niet weer instromen,
dan zijn ze in zichzelf een ware duisternis
vergeleken met het ware wezenlijke licht
dat een licht is voor de hele wereld.

Nu zei onze lieve Heer:

'Doe afstand van jouw licht,
dat vergeleken met mijn licht waarlijk een duisternis is,
en dat tegengesteld is aan het mijne;
en daar ik het ware licht ben,
zal ik jou voor jouw duisternis mijn eeuwige licht geven;
het mijne zal het jouwe zijn:
mijn wezen en leven en zaligheid en vreugde.'

Zo bad hij ook zijn Vader:

'Mogen zij met ons één zijn zoals wij één zijn,
ik in jou en jij in mij,
niet verenigd, maar helemaal één,
mogen ook zij aldus met ons één zijn,
niet van nature maar door genade,
op een wijze die het begrip te boven gaat.'

Alle elementen toch haasten zich terug hun eerste oorsprong in:
de steen, het vuur en alle dingen;
hoe kan het dan zijn
dat dit edele schepsel,
dat een wonder is boven alle wonderen,

durch die daz der minnenliche Got geschaffen hat alle dise ding,
himmel und erden und alle ding,
das die so innerlich verblibent
und nüt wider in enkerent noch enilent
in iren ewigen ursprung in das ende
und in das licht?

2
Hie sint zwei ding zuo merckende;
das eine,
wie der mensche wider kommen sülle in sinen ursprung,
welches der weg si und wisen darzuo zuo komende;
daz ander,
weles die hindernisse sint
daz man disem ende nüt envolget
und nüt darin enkummet;
daz muoz iemer ein gros ding sin
daz dis unsprechenlich grosses guot hindert
und dich irret.

Dise hindernisse sint zweier leige wise
in zweigerleige lúten.

Die ersten das sint weltliche hertzen,
die iren lust und ir genuegede nement
in den creaturen und in den sinnen,
und domitte verzerent sù ir maht und ir sinne,
und alle ir zit get domitte hin;
dise sint zuomole in dem dunsternisse
unde hant contrarie in disem liehte.

Die andern das sint sus geistliche lúte
die in grosseme schine sint und von vil grossen namen,
und sint
úber dise usser vinsternisse, duncket sù, verre kummen,
und in irme grunde so sint sù phariseen
und sint vol eigener minnen und eigens willen
und sint rehte ir selbes vorwurff.

Dise sint sere boese zuo erkennende
under den frúnden Gots ussewendig,
wan sù wol von me uebunge underwilen sint
wanne die waren Gotz frúnde sint,
von ussen in bettende, in vastende
und in hertekeit des lebendes,
also daz sù von ussen nüt sint zuo bekenkende,
denne der geist Gottes, in den der ist, erkennet es.

Aber ein underscheit hant sù
von den woren frúnden Gottes ussewendig;
dise sint vol urteiles ander lúten und der Gottes frúnt
und urteilt sich selber nüt,
aber die waren Gottes frúnt enurteilt nieman danne sich selber.

Dise suochent in allen dingen das ire,
ir ding ist in inne, in allen iren dingen,
an Gotte und an allen creaturen suochent sù daz ire.

Kinder,
dise phariseliche wise daz sù meinent und suochent,
daz ist so tief und so gruntlichen gevestent in die nature
das alle die winkel des menschen sint des vol,
und wer also lihte
ysenin berge zuo durchbrechen
also dis mit der naturen úberwinden.

Aber dis ist nüt zuo úberkomende
danne mit eime dinge,
daz were daz Got zuomole úberhant neme
und die stat besesse,
das ist alleine an sinen frúnden.

en voor wie de minnelijke God al deze dingen geschapen heeft,
hemel en aarde en alle dingen,
hoe kan het zijn, dat dit schepsel in zichzelf blijft
en niet weer inkeert, zich niet haast
terug naar haar eeuwige oorsprong en einde,
terug in het licht?

2
Hierbij zijn twee dingen op te merken;
ten eerste,
hoe de mens terug moet keren in zijn oorsprong,
en welke de weg is en de wijze om daar te geraken;
en ten tweede,
welke de hindernissen zijn
waardoor men van dit einddoel afgehouden wordt
en er niet binnen kan komen;
het moet wel een grote hindernis zijn
die zich plaatst tussen jou en dit doel,
en je dwalen laat.

Van tweeërlei aard is deze hindernis,
behorend bij mensen van tweeërlei aard.

De eerste groep mensen bestaat uit de wereldse harten,
zij die hun genot en genoegens zoeken
in de schepselen en in de zinnen,
al hun krachten en al hun zinnen worden erdoor verteerd,
al hun tijd verspillen ze hieraan;
zij verblijven helemaal in de duisternis
en vormen zo het tegengestelde van het licht.

De andere groep wordt gevormd door die geestelijke mensen,
die groot aanzien genieten en grote namen dragen,
en ze zijn,
zo dunkt het hun, ver boven deze uiterlijke duisternis uitgeraakt,
maar in hun grond zijn ze farizeeën,
en vol van eigenliefde zijn ze en van eigenwil,
het voorwerp zijn ze van hun eigen toewijding.

Aan de buitenkant zijn ze erg moeilijk te onderscheiden
van de godsvrienden,
omdat ze ogenschijnlijk meer geoefend zijn,
meer dan de ware godsvrienden,
in bidden en in vasten
en een strengere levensstijl hebben;
aan de buitenkant is het niet te herkennen,
slecht hij in wie de Geest Gods is, kan het herkennen.

Maar één ding onderscheidt hen
van de ware godsvrienden aan de buitenkant:
ze oordelen steeds over andere mensen en over de godsvrienden,
maar zichzelf oordelen ze niet,
de ware godsvrienden daarentegen oordelen niemand dan zichzelf.

Ze zoeken in alles het hunne,
ze zijn gericht op zichzelf, in alles;
in God en in alle schepselen zoeken ze het hunne.

Kinderen,
de farizeïsche manier die ze nastreven en opzoeken,
die is zo diep en zo grondig geworteld in de natuur,
dat alle uithoeken van de mens hier vol van zijn,
net zo gemakkelijk zou het zijn
door ijzeren bergen heen te breken
als dit op natuurlijke weg te overwinnen.

Het zal niet lukken,
behalve dan met dit ene,
namelijk dat God helemaal de overhand krijgt
en hun plaats in bezit neemt,
maar dat gebeurt alleen bij zijn vrienden.

Mer alle die welt leider ist dis vol,
also gross schaden ist komen hinabe,
verre und nahe,
das den waren fründen Gottes ir hertze
dorren und kelten mag in irme libe,
daz sú daz sehent daz irme Gotte
so gros unreht geschiht in vil menschen
von dem mordigen schaden der lúte.

Dirre grunt muos grossen flis han;
die wile der mensche lebet,
so wurt er niemer gantz getoetet noch úberwunden,
ime si noch me zuo tuonde.

Dis ist ein swere hindernisse
in dis wore lieht und in disen ursprung zuo kummende;
so vallent soliche uf ir natúrlich lieht und verblibent do,
wan do ist so gros lust in der natúrlichen vernunft
daz aller lust der welte dawider nút enist
in allem dem daz die welt geleisten mag.

Und dis hant soliche heiden bekant
die in dem natúrlichen liehte alleine blibent
und nút fúrbas enkumment,
das sú in ewigem vinsternisse muessent bliben.

Dis sint die hindernisse des waren liehtes.

3
Das ander teil daz hie zuo merckende ist,
das ist die wise
und der wore kúrzeste weg zuo komen
in disen ursprung und in dis ware lieht;

das ist ein war verloucken der mensche sin selbes
und ein luter gruntlich blos meinen und minnen Got

und nút daz sine in keinen dingen,
dan alleine der ere und der glorie Gottes begeren
unde suochen von Gotte sunder mittel,
ouch wo es herkomme und ime wider ufrage alle ding,
ouch sunder alle umbewege und mittel,
das do si ein gantz unmitttelliches usflus und widerflos;
dis ist der wore rechte weg.

Hie scheident sich die woren frúnt Gottes und die valschen:
die valschen kerent alle ding uf sich selber
und nement sich der goben an
und tragent sú nút Gotte luterliche wider uf
mit minne und mit dangberkeit
in eime verloeickende sin selbes
und gantz gon in Gotte luterliche.

Wer dis allermeist hat,
der ist der allergantzeste frúnt Gottes,
und wer dis nút enmeint und nút enhet,
sunder bestet er uf siner eigener minne,
wurt er hie inne funden,
er gesiht daz geware lieht niemer,

und wurt dis vil soerglicher und vil schedelicher
hiemitte vermúschet
wan das man nút enprueffet noch warnimmet
das die nature also gantz do ist
do man schinet Got meinen.

Dis wurt man ouch gewar, obe man dis habe,
so gros swere liden uf die lúte vellet;

mit dem fliehent die woren Gottes frúnde in zuo Gotte

De hele wereld echter is vol van die ene manier
en grote schade is hierdoor ontstaan,
ver en nabij;
het hart van de ware godsvrienden,
het moet wel verdorren en bevrozen in hun lichaam,
wanneer ze zien dat hun God
in al die mensen zulk groot onrecht wordt aangedaan
door de verderfelijke fouten van deze mensen.

Die grond moet ijverig bewerkt worden;
zolang de mens leeft,
wordt hij nooit zo volledig gedood of overwonnen
of er blijft voor hem nog iets over om te doen.

Het vormt een grote hindernis
tot het geraken in het ware licht en in deze oorsprong;
en zo vallen ze terug op hun natuurlijke licht en ze blijven daarbij,
want zulk groot genot vindt men in het natuurlijke verstand,
dat vergeleken hiermee alle genot van de wereld als niets is,
ja, bij alles wat deze wereld ook maar te bieden heeft.

Ook enkele heidenen hebben dit gekend,
zij die in het natuurlijke licht alleen verbleven
en niet vooruit gekomen zijn,
zodat ze in eeuwige duisternis moesten blijven.

Dit dan zijn de hindernissen tot het ware licht.

3
Nu moeten we onze aandacht richten
op de manier
waarlangs men op de ware, kortste weg
in deze oorsprong geraken kan en in dit ware licht.

Gevormd wordt deze door een waar verloochenen van zichzelf
in een zuiver, grondig zoeken en verlangen naar God alleen.

In niets zal een mens zichzelf zoeken,
maar in alles slechts de eer en glorie van God nastreven
en deze van God zoeken zonder middel,
en alles, waar het ook vandaan komt, aan hem weer opdragen,
zonder omwegen en zonder middel,
zodat geen hindernis dit uitvloeien en terugvloeien zal belemmeren;
dat dan is de ware, rechte weg.

Hierin onderscheiden zich de ware godsvrienden van de valse:
de valse trekken alle dingen naar zichzelf
om zich de gaven toe te eigenen,
en ze dragen ze niet zuiver aan God weer op
in liefde en dankbaarheid
onder een verloochenen van zichzelf
om zo dan helemaal op te gaan in God alleen.

Hij bij wie dit het meest gevonden wordt,
hij is de allervolmaakte vriend van God,
maar hij die het niet nastreeft, het niet bezit,
en vasthoudt aan zijn eigenliefde,
hij zal, wanneer hij zo dan aangetroffen wordt,
het ware licht nooit zien.

En des te zorgelijker en schadelijker is het
wanneer men bovendien
niet in de gaten heeft
dat het alleen natuur is
waar men God schijnt te bedoelen.

Men kan ook ontdekken of men het bezit,
wanneer groot, zwaar lijden de mensen treft.

De ware godsvrienden vluchten hiermee dan naar God,

und lident dis ie me
und nement dis von ime,
also das sù es mit ime oder in ime lident,
oder sù verliert es in ime alzuomole,

das in Got so innan wurt
das in liden nùt liden enist in ime,
danne es wurt in ein froeide und eine wunne.

Aber dise valschen frúnt in einer phariselicher wisen,
so uf die liden vellet,
so wissent sù nùt wo sù hin louffent,
und sù lovffent alles us
und suochent helffe und rat und trost,
und do vindent sù es nùt,
so wellent sù zerbrechen und verzweifeln,

und do ist ouch grosse sorge an
das es in muesse swerlich ergan an irme ende,
wanne sù nùt Got in in vindent in dem grunde;
sù hant iren gebuw uf den stein der Cristus ist, nùt gezimbert,
des muessent sù von not nieder in den grunt vallen.

Dise lúte sint tusent werbe soerglicher dran
wanne die gemeinen weltlichen lúte,
die hant sich fùr boese und sint in demuetiger vorhte,
als ouch do das gemeine volk,
das volgete doch unsern herren,
aber die pharisei und die bischoeffe und die schriber,
das heilig schein,
das widerstunt ime strenglichen unde toten in.

Disen den getar man nùt sagen,
sù widerstant oder sù flúhent,
also dise ouch tatent do Cristus an der erden schreip,
sù enwoltent ire gebresten nùt erkennen,
von den meistern und von den altesten
huob sich die fluht von ersten
bitze sù alle geflohen.

Den einvaltigen lúten ist vil bas zuo helfende und zuo ratende,
diewile sù gebresten bekennent
und aller der guot rot wurt die sich fùr gebrestlich haltent
und in vorhten und in demuetekeit stant.

4
Wider die manigvaltige hindernisse
so het uns der minnecliche Got gegeben grosse helffe und trost
und het uns sinen eingebornen sun gesant,
das sin heilig leben und sin grosse vollekomen tugent
und bilde und lere
und manigvaltig liden usser uns leite
und uz uns selber leite zuo mole,
und das wir lassent loeschen unser vinster licht
in sinem waren wesentlichen licht;
und er het uns die heiligen sacramente gegeben,
von erst den heiligen tovf und den heiligen crisemen,
darnoch also wir usvallent,
die heilige bihte und die penitencien,
darzuo sinen heiligen lichamen und an dem lesten daz heilige oley.

Dis sint iemer starcke und grosse stúre
und helffe wider in zuo gon
in den ursprung und in unsern begin.

Sprichet sanctus Augustinus:

'die grosse sunne hat under ir gemaht eine minren sunnen
und die beschettewet mit eime wolken,
und doch nùt zuo bedecken,
sunder sù zuo tempren,

en ondergaan het steeds meer;
ze nemen het van hem aan
om het te verdragen met en in hem,
of om het helemaal in hem te verliezen,

zodat God hun zo vertrouwd wordt,
dat voor hen lijden in hem geen lijden meer is,
maar hun tot een vreugde en een zaligheid wordt.

Maar de valse vrienden met hun farizeische aard,
wanneer lijden hen treft,
dan weten ze niet waarheen,
en ze lopen alles en iedereen na,
zoekend naar hulp en raad en troost,
en ze vinden het daar niet,
en menen dan in te moeten storten en te vertwijfelen.

Men moet dan met grote zorg vrezzen
dat hun einde zwaar zal zijn,
want ze vinden God niet in zichzelf, niet in hun grond;
ze hebben hun gebouw niet opgetrokken op de steen die Christus is,
daarom zullen ze zeker te gronde gaan.

Deze mensen zijn er duizend keer zorgelijker aan toe
dan de gewone wereldse mensen,
deze houden zich voor slecht en ze leven in deemoedige angst,
net als het gewone volk
dat desondanks onze Heer volgde,
maar de farizeeërs en de opperpriesters en de schriftgeleerden
met hun uiterlijke schijn van heiligheid,
zij weerstreefden hem hardnekkig en doodden hem.

Laat men het niet wagen om iets tegen hen te zeggen,
ze zullen zich verzetten of ze vluchten,
zoals ze ook deden toen Christus op de aarde schreef,
ze wilden hun gebreken niet toegeven;
met de geleerden en de oudsten
begon de vlucht
en op het laatst waren ze allemaal verdwenen.

Aan eenvoudige mensen is veel beter hulp en raad te geven,
wanneer ze maar hun gebreken toegeven,
en er is goede raad voor allen die zich voor gebrekkig houden
en die in angst en deemoed leven.

4
Als hulpmiddel tegen deze menigvuldige hindernissen
heeft ons de minnelijke God een grote hulp en troost geschonken,
zijn eniggeboren Zoon heeft hij gezonden,
opdat zijn heilig leven en zijn grote, volmaakte deugd,
zijn voorbeeld en leer,
en zijn menigvuldig lijden ons buiten onszelf zouden leiden,
ja, ons helemaal uit onszelf zouden mogen leiden
opdat wij ons duister licht laten doven
in zijn ware wezenlijke licht;
en hij heeft ons de heilige sacramenten gegeven,
beginnend met de heilige doop en het heilige vormsel,
daarna, als we zondigen,
de heilige biecht en de boetedoening,
dan zijn heilige Lichaam en tot slot het heilig oliesel.

Sterke en grote hulpmiddelen zijn het,
die ons helpen om weer binnen te geraken
in de oorsprong en in ons begin.

Sint-Augustinus zegt:

'De grote zon heeft onder zichzelf een kleinere zon gemaakt
en deze beschaduwde met een wolk,
niet om hem te bedekken,
maar om hem te temperen,

daz wir sù gesehen múgent';

die grosse sunne das ist der himelische vatter,
der het under ime gemaht eine minre sunne,
das ist der sun;
alleine er ime gelich si noch der gotheit,
so het er sich selber geminret noch der menschheit,
nú uns zuo verbergen,
sunder daz er uns getemperiert wurde,
daz wir in gesehen moehtent;
wanne er ist daz ware lieht,
daz do erlúchtet einen ieglichen menschen
der do kummet in dise welt.

Dis lieht lúchtet in daz vinsternisse,
und daz vinsternisse enpfing des liehtes nú.

Dis lieht enpfahet nieman wanne die armen von geiste
und die ir selbes in eigener minnen und in willen blos sint.

Der ist vil die von guote arm sint gewesen
viertzig jor
und dis nie einen troppfen gesmachtent;

sù verstont es wol
und hant es wol in den sinnen und in der vernunft,
mer in dem grunde ist es in froemde
und verre in dem gesmacke.

Vil lieben kint,
hierumb setzent als daz ir geleisten múgent in geiste und in nature,
daz úch dis wore lieht luhte
in smackender wise,
so múgent ir kummen in úwern ursprung,
do dis wore lieht luchtet.

Daz úch dis werde,
darumb begerent und bittent mit nature und on nature,
herfúr setzent als das ir geleisten múgent,
bittent die Gottes frúnt daz sù úch darzuo helffen,
hangent den an die Gotte anhangent,
daz sù úch mit in in Got ziehent.

Das uns dis allen werde,
des helffe uns der minnencliche Got!

Amen.

zodat wij hem kunnen zien'.

De grote zon, dat is de hemelse Vader,
die heeft onder zich gemaakt een kleine zon,
dat is de Zoon;
en hoewel hij aan hem gelijk is naar de godheid,
heeft hij zichzelf vernederd naar zijn mensheid,
niet om zich voor ons te verbergen,
maar om zijn aanschijn voor ons te temperen,
opdat wij hem zien kunnen;
want hij is het ware licht,
het licht dat elke mens verlicht
die in deze wereld komt.

Dit licht schijnt in de duisternis,
en de duisternis nam het niet aan.

Dit licht ontvangt niemand dan de armen van geest
en zij die zichzelf van eigenliefde en eigenwilligheid ontdaan hebben.

Velen zijn er die arm geweest zijn aan uiterlijk goed,
wel veertig jaren lang,
maar hiervan nooit een druppel gesmaakt hebben.

Ze begrijpen het wel,
en in hun zinnen treft men het aan en in hun verstand,
maar in hun grond is het voor hen iets vreemds
en heeft het geen smaak.

Liefste kinderen,
leg je hierop toe met heel jullie geest en jullie natuur,
opdat dit ware licht jullie verlichten mag,
zo dat jullie het zullen smaken;
zo kunnen jullie dan geraken in jullie oorsprong,
waar het ware licht schijnt.

Dat jullie dit ten deel mag vallen,
verlang daarnaar en bid hiervoor met en zonder natuur;
wend hiertoe alles aan wat in jullie vermogen ligt,
vraag de godsvrienden dat ze jullie daartoe helpen,
wees hén toegedaan die God zijn toegedaan,
opdat zij jullie samen met zichzelf in God binnenbrengen.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons de minnelijke God!

Amen.

Preek 11 (V11)

Maandag voor Palmzondag

Si quis sitit, veniat et bibat (Io 7,37)

*Die bredie usser sancte Johans ewangelio
des mendages vor dem palmetage,
von unseres herren liden,
seit von dem minnenturste noch Gotte und von dem gejegetze,
wie der mensche gejaget wurt
mit den hunden maniger leige bekorungen.*

1
An dem lesten tage eins grossen hochgezites
rief unser herre mit einre grossen luten stimme also:

'wen do dúrste, der kumme zuo mir und trincke!'

Daz minnecliche liden unseres herren daz wir nu vorhant,
daz ensol kein mensche von sime hertzen nút lossen kummen
sunder grosse bewegunge und mitliden und dangnemeikeit.

Ouch sit unser ewiger vatter Got und herre
so grosse smacheit und manigvaltige pine gelitten hat,
so ensúllent alle die sine frúnt gerne werent,
mit noete liden so waz uf sú vellet
zuo rehte oder zuo unrechte,
sú frowwent sich der eren und der selikeit billichen
daz sú ime daran gelich mugent werden
und ime also noch volgen múgen sin selbes weg,
den er selber ging.

2
Dan so wen túrstet,
was ist diser turst?

Anders nút danne so
wanne der heilige geist kummet in die sele
und enphohet do ein minnen fúr,
einen minnen kolen,
von dem wurt ein minnenbrant in der selen;
die hitze wúrfet uz minnenfuncken,
die denne einen turst gebirt noch Gotte
und eine minnenkliche begerunge;
und enweis ettewenne nút der mensche was ime ist,
danne er bevindet ein jamer in ime
und ein verdries aller creaturen.

Dise begerunge ist drier leige
in drier leige lúten
und sint vil ungelich.

Die erste ist in anhebenden lúten,
die ander ist in zuonemenden lúten,
die dritte in den die vollkommen lúte heissent,
also hie múgelich ist in diseme lebende.

3
Der heilige David der sprach in dem selter:

'reht also den hirtz túrstet zuo dem burnen des wassers,
also, herre, túrstet min sele zuo dir, Got'.

Wie dorst heeft, die kome en drinke (Joh. 7,37)

*De preek op het ewangelie volgens Sint-Johannes
op de maandag voor palmzondag,
over het lijden van onze Heer,
spreekt over de minnedorst naar God en over de jacht,
over hoe op de mens gejaagd wordt
door de honden der veelvuldige bekoringen.*

1
Op de laatste dag van een groot feest
riep onze Heer met sterke, luide stem:

'Zo iemand dorst heeft, hij kome tot mij en drinke!'

Het minnelijke lijden van onze Heer, dat nu aanstaande is,
laat geen mens in zijn hart erdoor onbewogen blijven,
geen hart zal onberoerd blijven door medelijden en dankbaarheid.

En daar onze eeuwige Vader, God en Heer,
zoveel smaad en veelvuldige pijn moest verduren,
daarom ook moeten allen die zijn vrienden zouden willen zijn,
bereidwillig aanvaardden wat hen overkomt;
of het hen nu terecht of ten onrechte treft,
laten ze zich verheugen vanwege die eer en zaligheid,
opdat zij daarin aan hem gelijk mogen worden
en hem zo mogen navolgen op de weg,
die hij zelf ging.

2
En dan over 'wie dorst heeft';
welke dorst is dit?

Niets anders dan deze:
wanneer de Heilige Geest in de ziel komt
dan ontstaat daar een liefdesvuur,
een liefdeskooltje is het
waaruit een liefdesbrand in de ziel ontstaat;
de hitte schiet dan liefdesvonken,
die een dorst opwekken naar God
en een minnelijk verlangen;
en soms weet de mens niet wat hem overkomt,
want hij treft dan in zichzelf een afkeer aan,
een weerzin tegen alle schepselen.

Dit verlangen nu is van drieërlei aard
in drie soorten mensen,
die veel van elkaar verschillen.

De eerste vorm wordt gevonden bij beginnende mensen,
de tweede wordt gevonden bij gevorderde mensen,
de derde bij hen die wel volmaakten genoemd worden,
voor zover dat in dit leven mogelijk is.

3
De heilige David zei in het psalmenboek:

'Gelijk het hert versmacht naar de waterbronnen,
zo, Heer, versmacht mijn ziel naar jou, o God.'

Also der hirtz wurt gejaget von den hunden stergliche
durch die welde und durch die berge,
und von der grossen hitzen so wurt in ime erweget ein gros turst
und ein begerunge des wassers
vil me denne ander tier;

rehte also der hirtz wurt gejaget von den hunden,
rehte also wurt der anhebende mensche
gejaget von den bekorungen, also er alrerst abekert von der welte,
und sunderlichen von sinen starcken grossen groben gebresten
so wurt der mensche stergliche gejaget.

Das sint die súben hovbetsúnden,
die jagent ime noch mit grossen swinden bekorungen
vil me dan do man in der welte was,
wan do fúrkam in die bekorunge,
mer nu wurt man ir jagen gewar;
also sprach Salomon:

'sun min, wanne du intrittest Gotte zuo dienende,
danne alzuohant so bereite din hertze gegen der bekorunge'.

So nu dis jagen starker und geswinder ist,
so der turst den wir zuo Gotte hant,
und die hitze vil deste merre solte sin und die begerunge.

Nu geschihet underwilen
das der hunde einer den hirtz ervolget
und vert ime mit den zenen in den buch;
so der hirtz des hundes nút kan lidig werden,
so sleiffet er den hunt nach ime bitz an einen boem
und sleht in denne wol herte umb einen bovm
und brichet ime den kopf
und wurt sin also lidig.

Rechte also sol der mensche tuon;

wanne er sine hunde, sine bekorunge nút kan úberwinden,
so sol er lovffen mit grossem ilen an den bovm
des crútzes und des lidendes unsers heren Jhesu Cristi,
und also sleht er sinen hunt,
daz ist sine bekorunge,
den kopf enzwei.

das ist:
er úberwindet do alle bekorunge
und wurt ir alzuomole lidig.

4
Also nu der hirtz sich der grossen hunde hat erwert,
so kummet die kleinen húndelin
und lovffent under den hirtz
und zwickent da und da,
und dovon enhuetet sich der hirtz also gar vaste nút,
und doch entrennent sú in also
das der hirtz dovon fulen muos.

Rehte also geschihet dem menschen;
also er sich der grossen súnden erwert
und úberwindet,
so kummet danne die kleinen húndelin,
vor den er sich nút enhuetet,

es sint gespilen oder kleinoeter
oder die geselleschaft oder die kurtzewile
und der menschlichen guetlicheit,
und die rissent ime stúckelin us hie und do,
das ist
sú zerziehent ime sin hertze und sin indewendikeit,
das er von not verfulen muos in allem goetlichen lebende

Wanneer het hert wild opgejaagd wordt door de honden,
de bossen door en de bergen over,
dan ondervindt het door de verhitting een grote dorst
en een verlangen naar water,
heviger nog dan andere dieren.

Zoals het hert opgejaagd wordt door de honden,
zo wordt de beginnende mens
opgejaagd door bekoringen, zodra hij zich afkeert van de wereld;
en vooral door zijn sterke, grote, grove gebreken
wordt de mens dan hevíg opgejaagd.

Het zijn de zeven hoofdzonden,
die hem achtervolgen met hevige, vurige bekoringen,
heviger dan toen hij nog in de wereld leefde,
want toen, als bij verrassing, overrompelde hem een bekorung,
maar nu heeft hij weet van dit jagen;
volgens het woord van Salomon:

'Mijn zoon, wanneer je begint met God te dienen,
bereid je hart dan snel voor op de bekorung.'

Hoe heviger en onstuimiger dit jagen is,
des te groter zal de dorst naar God zijn,
en deste vuriger en groter het verlangen.

Soms gebeurt het,
dat een van de honden het hert inhaalt
en zijn tanden in de buik drijft;
wanneer het hert zich dan niet kan bevrijden van de hond,
zal het die hond meesleuren naar een boom
en hem dan zo hard tegen die boom slaan,
dat zijn kop verbrijzeld wordt,
zo komt hij dan van hem af.

Hetzelfde moet de mens doen.

Wanneer hij zijn honden, zijn bekoringen, niet overmeesteren kan,
laat hij dan in allerijl gaan naar de boom
van het kruis en het lijden van onze Heer Jezus Christus,
om daar de hond tegenaan te slaan,
dat is zijn bekorung,
en hem zo de kop te verbrijzelen;

dat wil zeggen:
daar bedwingt hij alle bekorungen
en komt hij van hen af.

4
Wanneer het hert zich van de grote honden heeft weten te ontdoen,
komen de kleine hondjes
en lopen onder het hert door
en ze bijten hier en bijten daar;
het hert let hierop onvoldoende,
maar ze brengen het hert zoveel wonden toe
dat het daar wel zwak van moet worden.

Zo gaat het ook met de mens;
meteen nadat hij zich tegen de grote zonden heeft verweerd
en hen overwonnen heeft,
komen de kleine hondjes,
waarvoor hij zich onvoldoende in acht neemt.

Kameraden kunnen het zijn of kleinodiën
of gezelschappen of tijdverdrijf
en menselijke liefhebberij,
ze scheuren stukjes van hem af, hier en daar,
dat wil zeggen:
ze verstrooien zijn hart en zijn innerlijk,
en hierdoor moet hij wel verslappen in zijn godvruchtig leven,

und genaden und andaht,
und aller goetlicher ernst und bevindende Gottes und heiliger andaht,
und ist ime dicke vil schedelicher
wan die grossen bekorunge,
wan vor den huetet er sich und het sie für unreht,
und daz achtet er nüt.

Also alle die ding vil schedelicher sint der man nüt bekennt,
wan die sint die man bekennt,
also ist dis geverte do man nüt uf wil achten,
also gespiltschaft oder die tuechere, die kleider, die kleinoete.

Als der hirtz von ieglicheme jagene ungeliche me wurt erhitzt
und me sin turst wechsset und mere wurt,
also in der worheit so solte der mensche
von einre ieglichen bekorunge ungeliches me werden erhitzt,
in wareme turste noch Gotte gereisset,
und von eime ieglichen
also er gereisset und getwungen wurde zuo Gotte,
do er nüt enfünde
denne worheit und fride und gerechtikeit und trost.

5
Nu tuont ettewenne die jeger,
also der hirtz zuo dürre und zuo muede ist,
so etzent sú die hunde ein wenig und werdent ufgehalten,
also sú des hirtzes sicher sint in dem tiergarten,
und lassent in sich ein wenig erkuelen eine kleine stunde,
und wurt also etwie vil gestercket,
und mag dan daz jagen deste bas erliden anderwerbe.

Rehte also tuot unser herre;
also er siht
das den menschen die bekorunge und das jagen
zuo gros und zuo swere wurt,
so haltet er sú ein wenig uf,
und wurt dem menschen ein troppfe in den munt des hertzen,
ein smag von suessekeit von goettelichen dingen,
die sterckent in also
daz ime alle ding nüt smackent die Got nüt ensint,
und duncket in danne er habe alle sine not überwunden.

Dis ist nüt dan ein erstercken zuo eime nuwen jagende;
und also er es allerminnest wenet,
so sint ime die hunde uf dem halse
und lagent ime vil me danne e,
aber er ist nu gesterket
und vermag ouch unglliche me wan e.

Aber dis tuot Got von wunderlicher truwen und grosser minnen,
das er die jegede lot kummen über den menschen,
wan von dem gejegede
wurt der hirtz billichen zuo Gotte gejaget
und ein turst gewinnen
zuo dem do aller fride und worheit
und gantz trost ist in der worheit,
und umbe daz das einem menschen
der trang der nach dem turste get,
deste suesser und gelustlicher und deste wunneclicher werde
hie in der zit und hernoch in der ewikeit,

do man den aller suessesten brunnen trincken sol
mit vollem munde uz sime eigenen ursprunge
und us sime vetterlichen hertzen,
und hie in alsolicheme troste
daz ime alle ding kleine werdent
und nüt durch Got zuo lidende.

6
Wane so der hirtz dise hunde alle überwunden hat
und zuo wasser kummet,

en genade en aandacht zullen verflauwen,
en alle godsvrucht, godzoeken en heilige aandacht,
en dat brengt hem veel meer schade,
want die grote bekorungen
daarvoor hoedt hij zich en hij houdt ze voor slecht,
maar om de kleine bekommert hij zich niet.

De dingen die men niet herkent zijn veel schadelijker
dan de dinget die men wel herkent;
dat geldt ook voor de metgezellen waar men geen acht op slaat,
zoals kameraadschap of omslagdoeken, kleren, kleinodiën.

Evenals het hert na iedere jachtaanval meer en meer verhit raakt
en zijn dorst voelt groeien en toenemen,
zo moest ook de mens in waarheid
door elke bekoring meer en meer aangevuurd worden,
om door ware dorst dan naar God gestuwd te worden;
door elke aanval
zou hij zo gestuwd en gedrongen worden naar God,
en niets zou hij er vinden
dan waarheid, vrede, gerechtigheid en vertroosting.

5
De jagers nu handelen vaak als volgt:
wanneer het hert te dorstig en te vermoeid geworden is,
roepen ze de honden terug en geven hun een beetje eten,
althans wanneer het hert niet uit hun jachtgebied kan ontsnappen;
zo kan het hert even wat afkoelen
en komt het een beetje op krachten
en is dan des te beter in staat om het jagen opnieuw te doorstaan.

Zo gaat onze Heer ook te werk;
wanneer hij ziet
dat de bekorungen en dit jagen
te groot en te zwaar worden voor de mens,
dan roept hij hen terug;
in de mond van zijn hart ontvangt de mens dan een druppel,
een smaak van zoetheid van goddelijke dingen,
die versterkt hem zo,
dat niets hem nog smaakt wat niet God is,
en het dunkt hem dat hij al zijn ellende overwonnen heeft.

Maar het is slechts opbeuren voor een nieuwe jacht;
en dan, wanneer hij het het minst verwacht,
springen de honden hem weer naar de keel
en ze vallen hem nog heviger aan dan bij die eerste keer;
maar nu is hij gesterkt
en hij kan veel meer verdragen, meer dan ooit.

Het komt door zijn wonderlijke trouw en grote liefde
dat God de mens laat opjagen;
want door deze jacht
wordt het hert op gepaste wijze naar God gejaagd,
en een dorst zal ontstaan
naar hem waar alle vrede en waarheid is
en waar volop troost gevonden wordt in waarheid,
en zo, dat deze mens
de dronk die hem zal lessen,
des te zoeter en weldadiger en des te heerlijker zal worden,
hier in de tijd en hierna in de eeuwigheid;

drinken zal men uit de zoetste bron,
met volle teugen uit zijn eigen oorsprong
en uit zijn vaderlijke hart;
zulke troost ontvangt hij hier,
dat alles voor hem klein wordt
en hij alles omwille van God verdragen kan.

6
Wanneer het hert al deze honden achter zich gelaten heeft
en het water bereikt heeft,

so lat er sich mit voellelichem munde in daz wasser
und trincket mit gantzer genuede, wie er mag;
also tuot der mensche,
also er sich mit der helffe unseres herren
lidig gemachet alles dis gezoges der grossen und der kleinen hunde
unde entruwen mit diseme turste kummet zuo Gotte.

Waz wil er dan tuon?
er ziehe als vil in sich und trincke mit allem vollen munde,

das er wol truncken wurt
und wurt Gotz also vol
das er in wunnen und in volle sin selbes vergisset,
daz in duncket daz er wunder vermüge,
in duncket er súlle wol unde froelich gon
durch fúr, durch wasser, durch tusedent swert,
ja durch die spitze des swertes,
er enforhtet weder leben noch tot, noch liep noch leit.

Daz ist des schult das sú truncken sint worden,
dis heisset jublieren,
underwilent schrigent sú, underwilent lachent sú, so singent sú.

Denne kummet die vernúnftigen
die hievon nüt enwissent
was der heilige geist wonders und werkes hat mit den sinen,
wan sú enhant noch enwissent nüt
danne in die nature git.

Dise sprechent:

'Got seggen, wie sint ir aber also ungesast und also ungestueme?'

Er tuot in das sú also truncken sint,
danvon enwissent dise nüt.

Hernoch kummet sú in unsprechenliche froeide,
das in alle ding ein wunne und ein froeide ist;
wie es in gat, waz man in tuot,
allewege sint sú in worem Friden und froeiden,
wan der minnenkole lit in in
und glimet und glueget
und loeschet als wasser daz do ist in in,
das fúr tuot sú wallen in wunnen und in froeiden.

7

Die dirten die sterbent,
den brichet ir hertze entzwei
das sú die grossen werg Gottes nüt liden enkunnet,
das so starg in in ist und so gros.

Wissent daz hievon manig mensche gestorben ist,
das man sich diseme wunderlichen grossen werke also sere ergap
das es die nature nüt erliden moehte
und derunder brach.

Also unser lieber herre dis siht
das sú alsus dis dinges zuo vil wellent machen
und sich alsus ertrenckent,
so tuot er rehte also ein guot biderbe husman,
der vil edelen guoten win het bi ime stonde
und leit sich nider und sloffet,
und gant denne sine kint dar
und trinckent des edeln wines also vil
das sú wol truncken werdent;
so der guote man ufstet und daz sihet,
er machet eine guote ruote und zerslecht sú wol,
das sú also trurig werdent alsu sú ie fro wurdent,
und git in des wassers also vil
daz sú also nuechtern werdent also sú ie truncken wurdent.

dan zal het sich met open mond naar het water buigen
en drinken met volle teugen zoveel het kan;
evenzo doet de mens,
wanneer hij zich met de hulp van onze Heer
ontdaan heeft van heel die schare grote en kleine honden
en hij welgemeend met deze dorst tot God gaat.

Wat zou hij dan anders doen,
dan zoveel mogelijk drinken en met volle teugen?

Helemaal dronken wordt hij dan
en van God zo verzadigd,
dat hij vervuld van zaligheid zichzelf helemaal vergeet;
het dunkt hem dat hij wonderen verrichten kan,
hij meent dat hij ongedeerd en opgewekt kan gaan
door vuur, door water, en door duizend zwaarden,
ja, door de punt van het zwaard:
hij vreest leven noch dood, lief noch leed.

Dat komt omdat men dronken is geworden,
het wordt 'jubelen' genoemd,
en soms huilen ze dan, en dan weer lachen ze, en soms zingen ze.

Dan komen de mensen van het verstand,
zij die niets afweten
van wat de Heilige Geest aan wonderen bewerkt heeft bij de zijnen,
want ze hebben en weten niets anders
dan wat de natuur aan hen geeft.

Ze zeggen:

'Mijn God, wat ben je toch onrustig en zo onstuimig?'

God bewerkt dit in hen omdat ze dronken zijn,
maar die anderen weten hiervan niet.

Hierna raken ze zo vervuld van een onuitsprekelijke vreugde,
dat alles voor hen een zaligheid en een vreugde wordt;
hoe het hun ook vergaat, wat men hun ook maar aandoet,
steeds blijven ze in de ware vrede en vreugde,
want het liefdeskooltje ligt in hen
en glimt en gloeit
en laat al het water verdampen dat er in hen is;
het vuur laat hen bruisen van blijdschap en vreugde.

7

De mensen uit die derde groep sterven,
hun hart breekt doormidden,
omdat ze het grote werk van God niet dragen kunnen,
zo geweldig is het in hen en zo groot.

Weet dat menig mens hierdoor gestorven is,
zozeer gaf hij zich over aan dit wonderlijke grote werk,
dat de natuur het niet kon uithouden
en eronder vermorzeld werd.

Wanneer onze lieve Heer ziet
dat zij zich op deze wijze aan deze dingen te goed willen doen
en erin wenssen te verdrinken,
dan handelt hij als een goede, fatsoenlijke huisvader
die veel edele, goede wijn bezit,
en die gaat liggen om te slapen;
gaan zijn kinderen dan naar hem toe
en drinken zoveel van de edele wijn
dat ze dronken worden,
dan, wanneer de goede man opstaat en het bemerkt,
dan maakt hij een stevige roede en geeft ze een pak rammel,
zodat ze zo verdrietig worden als ze eerst opgewekt waren,
en hij geeft hun zoveel water,
dat ze even nuchter worden als ze eerst dronken waren.

Rechte also tuot unser herre;
 er geboret rechte also obe er sloffe,
 und lot sine frúnt rechte von dem sinen nemmen und nützen
 wie vil sù es begeren múgent;
 aber also er siht daz es in nût nütze werden wil
 und es in zuo vil wil werden,
 so enzúhet er in daz bevinden und den trost
 und den starcken wine
 und machet sù das sù also trurig werdent
 also sù ie fro wurdent,
 und also nuehtern also sù ie truncken wurdent,
 so in diser trost und dis bevinden beginnet froemde werden.

8
 Und ouch leider
 waz moechtent sù nu dis
 das sù also truncken worden sint?

sù turste sere, und man gap in den vollen;
 aber hiemitte locket und loste er sù uz in selber
 und usser allem leide der gevingnisse der leiden creaturen;
 aber nu ist ir zuo vil wilde worden,
 nu wil er sù wider zuo ime selber bringen in nuechteren.

Dan werdent sù also wol getempert und alle gesast
 und sehent nu wer sù sint und waz sù vermúgent,
 diewile sù zuo in selber kummen sint.

Die zúvorderst nieman kunde han gebunden,
 sù woltent alles me denne in ieman kunde han gesaget,
 sù woltent me liden, me wúrken,
 die werdent nu also getemperieret.

Die wile sù in irre eigenre maht stont,
 so kúnnet sù kume ein kleine werg tuon one grosse swerheit
 und ein kleine woertelin
 kume getragen;

in diseme so sehent sù wer sù selber sint
 und waz sù vermúgent mit irre kost
 und mit irre eigenen kraft,
 und in diseme so werdent sù denne also gesast,
 also wesenlich geloeibig und also stille.

9
 Und daz ist noch alles in den nidersten kreften gewesen,
 alle dise wisen und gesturme und dis werg,
 und in denen enwil Got keine wise nût wonen,
 noch sine stat enist do mit nûte,
 es ist ime do zuo enge und zuo kleine,
 er enkan sich do nût bekeren,
 er kan sines werkes do nût bekummen,
 er wil unde muos wonen in den obersten kreften
 und do wúrcken goetteliche und eigenlichen,
 do alleine ist sine stat,
 do vint er sin eigen bilde und sine gelichnisse,
 do wonet Got und wúrket do,
 und wer Got eigenliche vinden wil,
 der suoche do und niergent anders;
 der dar kummet,
 der vindt daz er verre und lange umbewege gesuochet hat.

Do wurt denne der geist
 gezogen úber alle die krefte in eine wueste wilde,
 do nieman kan von gesprechen,
 in daz verborgen vinsternisse des wiselosen guotes;

do wurt der geist also nohe gefuert
 in die einikeit in der simpelen wiselosen einikeit,
 daz sù verlust alle onderscheid,
 sunder fúrwürflichen und bevintlichen,

Zo ook doet onze Heer;
 hij doet dan alsof hij slaapt,
 en laat zijn vrienden van het zijne nemen en gebruiken
 zoveel als ze maar willen;
 maar wanneer hij ziet dat het hun niet tot nut is
 en het voor hen teveel gaat worden,
 dan ontleemt hij hen de bedwelmig en de vertroosting
 en de sterke wijn
 en zorgt dat ze zo treurig worden
 als ze voorheen opgewekt waren,
 en zo nuchter als ze voorheen dronken waren,
 zodat deze troost en die bedwelmig voor hen als vreemden worden.

8
 En ach,
 wat levert het hun nu op,
 dat ze zo dronken geworden zijn?

De dorst was zo hevig en volop werd hun te drinken gegeven;
 maar hij lokte hen hierdoor en bevrijdde hen van zichzelf
 en van alle leed waarin de arme schepselen gevangen zijn;
 maar nu zijn ze veel te onstuimig geworden,
 en wil hij hen weer ontnuchterd tot zichzelf laten komen.

Dan worden ze zo goed gekalmeerd en zijn zo bedaald,
 dat ze nu kunnen zien wie ze zijn en wat ze vermogen,
 nadat ze tot zichzelf zijn gekomen.

Diegenen die voorheen door niemand afgeremd konden worden,
 ze wilden immers meer dan ooit iemand hen kon opdragen,
 meer lijden, meer werken,
 deze mensen worden nu getemperd.

Zolang ze op hun eigen krachten aangewezen zijn,
 geen werkje of het kost hun veel moeite,
 een kleine berisping,
 ze kunnen haar nauwelijks verdragen.

Ze zien dan wie ze zelf zijn
 en wat ze aankunnen op eigen kracht
 en de moeite die het hun kost,
 en hierdoor komen ze tot bedaren,
 en worden ze ten diepste gelovig en stil.

9
 En dit alles speelde zich nog af in de lagere krachten,
 al die indrukken en stormen en dit werk,
 maar daarin wil God op geen enkele wijze wonen,
 daar is zijn plaats niet,
 het is hem daar te nauw en te klein,
 hij kan zich daar niet bewegen,
 en kan er zijn werk niet doen;
 wonen wil hij en moet hij in de hogere krachten
 om daar het goddelijke werk te doen, het werk dat hem eigen is,
 daar alleen is zijn plaats,
 daar vindt hij zijn eigen beeld en zijn gelijkenis,
 daar woont God en werkt hij,
 en wie God waarlijk vinden wil,
 die moet daar zoeken en nergens anders;
 wie daar geraakt,
 die vindt wat hij langs zo verre en lange omwegen gezocht heeft.

Daar wordt de geest
 boven alle krachten uit getrokken een verlaten woesteni in,
 waarover niemand spreken kan,
 de verborgen duisternis in van het wijzeloze goede;

daar wordt de geest zo diep binnengeleid
 in de eenheid van de eenvoudige, wijzeloze eenheid,
 dat hij elk besef van onderscheid verliest
 – tot voorwerpen dan en gewaarwordingen –

wan in einikeit verlúret man alle manigvaltekeit,
und die einikeit die einiget alle manigvaltekeit.

10

Also die menschen kumment zuo in selber,
so hant sú schoenre wunneclicher underscheit
wan ieman hat von allen dingen,
das ist geboren in der einveltekeit und einikeit,
clar war underscheit von allen artickeln des luteru gelovben,
wie der vatter und der sun und der heilige geist ein got sint,
und fúrbaz von aller worheit.

Es enverstet nieman bas war underscheit
dan die die geratent in einikeit;
dis heisset und ist
eine unsprechenliche vinsternisse,
und ist doch das wesentliche lieht
und ist unde heisset
ein unbegriffenliche wilde wueste,
do nieman vindet weg noch wise,
wan es ist úber alle wise.

Das vinsternisse sol man also verstan.

Es ist ein lieht
do enkein geschaffen verstantnisse zuogelangen noch verston enmag
von naturen,
und ist darumb wilde
wanne es enkeinen zuogang enhat;
in dis wurdt der geist gefuertet úber sich selber
und úber al sin begriffen und verstan.

Do wurdt der burne getruncken uz sime eigenen grunde,
uz der waren wesentlichen quellen;
o do ist er so susses und so frisch und so luter,
als alle burnen
aller sussesste sint in irme ursprunge luter und frisch,
mer in den flússen sint sú warm und sur.

O wie ein luter wunneklich burne
wurt ir hie geschencket uz der quellen!

Herin versincket sú
zuomole mittenander mit allem dem daz sú ist und vermag,
und mit vollem munde wolte sú gerne trinken,
aber dis enmag ir nút hie geschehen.

Aber
sú sinckent und entsinckent in den grunt,
rehte also ein wasser daz uf eime ertrich gestunde
und insincket in daz ertrich.

11

Wanne nu der mensche,
alse er herkommen ist,
und wolte noch den nidersten kreften muessig ligen
und nút tuon dan lassen die nidersten krefte ligen sloffen,
so enwurt nút drus;
die nidersten krefte sol man halten noch ir wise,
oder der heilige geist ginge zuomole enweg,
und do wurde geborn geistliche hochfart
und ungeordnete friheit
und vellet in die vernúnftige bevellikeit
und enwurde nút drus
und verblibe alzuomole;

sunder
mit grosser demuetikeit sol man sich legen
under den goettelichen willen,
und der heischet dan in dem menschen
grosser abegescheidenheit dan ie,

want in de eenheid gaat alle menigvuldigheid verloren,
en deze eenheid enigt alle menigvuldigheid.

10

Wanneer deze mensen tot zichzelf komen,
dan zal hun onderscheidingsvermogen bij alles
mooier en heerlijker zijn dan dat van wie dan ook,
het is geboren in de eenvuldigheid en de eenheid,
en een helder en waar inzicht geeft het van alle geloofsartikelen,
hoe de Vader en de Zoon en de Heilige Geest één God zijn,
en voorts van alle waarheid.

Niemand begrijpt beter het ware onderscheid
dan zij die de eenheid bereikt hebben;
men noemt haar, en dat is het ook,
een onuitsprekelijke duisternis,
en toch is dit het wezenlijke licht;
en zij is, en zo wordt ze ook genoemd,
een niet te vatten, verlaten woestijn,
men weet er weg noch steg,
want het gaat elke zijnswijze te boven.

Zó moet men deze duisternis opvatten.

Het is een licht
dat geen geschapen verstand bereiken of begrijpen kan
langs natuurlijke weg,
en is daarom wildernis,
omdat er geen enkele toegangsweg is;
daarbinnen wordt de geest gebracht boven zichzelf
en boven al zijn begrijpen en verstaan.

Daar wordt uit de bron gedronken, uit zijn eigen grond,
uit de ware, wezenlijke, bronader;
o, hoe zoet is het en hoe fris en zuiver,
zoals alle bronwater,
dat het zoetst is en zuiver en fris in haar oorsprong,
warm en vuil echter in de rivieren.

O, welk een zuiver, heerlijk bronwater
wordt ons hier geschonken uit deze bronader!

Hierin verzinkt de ziel helemaal,
samen met alles wat zij is en waartoe zij in staat is,
en met volle teugen zou zij graag willen drinken,
hier beneden echter gaat dat niet.

En toch,
ze zinkt en verzinkt in de grond
zoals een op de aarde liggende waterplas
de aarde inzinkt.

11

Als de mens dan,
wanneer hij zover gekomen is,
zijn lagere krachten zou willen laten rusten in ledigheid
en hen slecht wil laten slapen,
dan zou hij niets bereiken;
de lagere krachten moet men behandelen naar hun aard,
anders zal de Heilige Geest helemaal weggaan
en geboren zal worden geestelijke hoogmoed
en ongeordende vrijheid;
zo iemand zal opgaan in de zelfzucht van het verstand
en het wordt niks met hem
en vooruitkomen zal hij niet.

Nee,
men moet zich in grote deemoedigheid onderwerpen
aan de goddelijke wil,
want deze verlangt nu van de mens
een grotere afgescheidenheit dan ooit,

aber ie in einer edelicher wisen
vil edellich dan ie oder ie,
und merre luterkeit, blosheit,
unverbildete friheit und einikeit
und innerliche und usserliche swigen
und tieffer demuetikeit
und alle tugende in den nidersten kreften,
und do wurt danne der mensche Gotte heimelich
und wurt ein goettelich mensche darus.

12
Sehent ir nu, wie und waz?

hant ir út gepruefet,
wie wunderliche wege er sú gefueret het
und sin spil hie gewiset ist?

Zuo dem ersten,
do sú das sine in sich nam in irre krefte,
wie es ir entwaste,
und dez sinen entkunde sú in ir nüt enthalten,
sú enwurde entsast
und enordent
und vertrungen;

aber nu fuert er sú alhie
und hat sú geholt úber sich selber
und úber alle ir krefte
in sich selber,
und git ir alhie sich selber ungelich dem ersten,
und hie wurt sú wunnenklich geordent.

Dis ist rechte das die brut sprach in der minne buoche:

'introduxit me rex in cellarium',

der kúnig het mich ingefueret
oder ingeleitet in sinen winkelre,
und do hat er sine minne geordent.

Sicher
er het sú hie alzuomole wole geordent
und durch wunderliche wilde wege
sú gefuert und geleitet
und úbergefuert in daz tieffe abgrunde in sich selber;
waz sú do vint, daz ist úber alle sinne,
vernunft kan es nüt erlangen,
nieman mag es begriffen noch verston,
es ist ein war fúrsmag des ewigen lebendes.

Sehent wie die minnenliche guete Gottes
mit sinen uzerwelten spilen kan;

das er uns herinbringen múge
und daz uns harnoch dúrsten welle,
darnoch túrstet in mit grossem turste,
und darumb rief er mit grosser luter stimme:

'ist ieman den túrste, der kome zuo mir und trinke'.

Ime waz so not in turste darnoch
daz er einen turst in uns vinden moehte
und daz wir uns wolten túrsten lassen,
und so wolte er uns also rilichen trencken
daz von des libe die des tranckes also trinken soltent
lebende wasser fliessen
und die do sprungent in das ewige leben.

Waz ist daz: von des libe?

Gelicher wise also der lichame nússet die lipliche spise,

op steeds edeler wijze,
veel edeler dan ooit tevoren,
en met steeds grotere zuiverheid, en puurheid,
in beeldloze vrijheid en eenheid
en met een zwijgen van binnen en naar buiten;
in diepe deemoedigheid zal men het doen
en met alle deugden die horen bij de lagere krachten,
en zo dan wordt de mens vertrouwd met God
en uit hem groeit een goddelijke mens.

12
Zien jullie nu, hoe en wat?

Hebben jullie nu gemerkt
langs welke wonderlijke wegen hij de ziel geleid heeft
en hoe hij zijn spel met haar bedreven heeft?

Op de eerste plaats,
toen zij het zijne in zich opnam in haar krachten,
en hoe het haar ontglipte,
het zijne kon ze in haarzelf niet vasthouden,
en ontzet werd ze
en geraakte in wanorde
en ze werd verworpen;

maar nu leidt hij haar naar hier
en heeft hij haar boven zichzelf gebracht
en boven alle haar krachten,
in zichzelf heeft hij haar geleid,
op een ander wijze geeft hij zich dan die eerste keer,
en hier wordt zij op heerlijke wijze geordend.

Hierover zei de bruid toen in het Hooglied:

'introduxit me rex in cellarium',

de koning heeft mij meegenomen,
binnengeleid heeft hij mij in zijn wijnkelder,
en daar heeft hij zijn liefde geordend.

Werkelijk,
hij heeft de liefde hier helemaal goed geordend,
over wonderlijke woeste wegen
haar meegenomen en begeleid,
weggevoerd heeft hij haar de diepe afgrond in, in zichzelf;
wat ze daar vindt, het gaat alle zinnen te boven,
het verstand komt daar niet bij,
niemand kan het begrijpen of verstaan,
het is een ware voorsmaak van het eeuwige leven.

Zie hoe de lieflijke goedheid van God
met haar uitverkorenen kan spelen;

opdat hij ons hier mag binnenbrengen
en wij hiernaar dorsten mogen,
hier dorst hij naar met grote dorst,
en daarom riep hij met luide stem:

'als iemand dorst heeft, hij kome tot mij en drinke.'

Hij dorste er hevig naar
om een dergelijke dorst in ons aan te treffen,
en dat wij deze dorst zouden toelaten,
om ons dan rijkelijk te drenken,
opdat uit het lichaam van hen die van deze drank dronken
een levende waterstroom zou opwellen
die zou stromen tot in het eeuwige leven.

Wat betekent dat: uit hun lichaam?

Net zoals het lichaam de aardse spijs nuttigt,

so enpfahet sú der mage
und wurt denne al umbgeteilet
in ein ieglich gelit des lichames
unde wurt danvon gestercket der lichame alzuomole,
rehte also enphohet hie der geist
die edel goetteliche spise in disem trinckende,

und wurt daz von der woren goetlichen hitzigen minnen
alle umbgeteilet in alle die gelider,
in alles des menschen leben und wesen,
daz alle sine werg bas geordent werdent,
das sú nút bas geordent moehtent sin,

und allen menschen besserlicher ouch wurt
von der indewendigen waren ordenungen,
so wurt ouch do der ussewendige mensche wol geordent

und wurt bluegende und gros und starg
zuo allem dem darzuo in Got haben wil,
und springent in daz ewige leben.

Das uns dis allen geschehe,
dez helffe uns Got.

Amen.

die dan door de maag wordt opgenomen
en vervolgens zijn weg zal vinden
in elk deel van het lichaam
zodat het hele lichaam erdoor gesterkt wordt,
net zo ontvangt de geest hier
de edele, goddelijke spijs met dit drinken;

door de ware goddelijke, vurige, liefde
wordt deze geleid naar elk onderdeel
van het hele menselijk leven en wezen,
zodat al zijn werken beter geordend worden,
en niet beter geordend kunnen zijn.

En omdat alles aan een mens beter wordt
door deze innerlijke, ware orde,
zal ook de uitwendige mens hier goed geordend worden,

en hij zal opbloeien en groot en sterk worden
in alles wat God van hem verlangt,
en oprijzen tot in het eeuwige leven.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 12 (V12)

Dinsdag voor Palmzondag

Tempus meum nondum advenit,
tempus autem vestrum semper est paratum (Io 7,6)

*Die bredige usser sant Johans ewangelio
des zistdages vor dem palmetage
seit wie wir súllent ufgon zuo der hochgezit
mit goetlichen meinungen,
dozuo dienen alle gesetzte eins ieglichen ordens
das der herre verboergenliche gegenwertig ist in unserm gebette.*

1
Unser herre sprach:

'gont ir uf zuo der hochgezit,
ich enwil nu nüt dar gon,
uwer zit die ist alle zit,
und mine zit die enist noch nüt'.

Was ist dis hochgezit
zuo dem das uns unser lieber herre uf heisset gon,
die zit alle zit ist?

Die oberste und die woreste hochzit und die aller leste
ist die hochgezit des ewigen lebens,
das ewige selikeit heisset,
do Gottes gegenwürtikeit ist in der worheit;

die enmag hie nüt sin,
mer die hochgezit die wir hie múgent haben,
das ist des ein fúrsmag und ein gefuelen
in inwendigem gebruchende inwendiger gefuelungen
der gegenwertikeit Gottes in dem geiste;
das ist die zit die unser allewegent ist,
das wir Got suochent
und sine gegenwertikeit meint
in allen unsern werken und lebende, willen und minnen;

und alsus súllent wir ufgon
úber uns selber und úber alles daz Got nüt enist,
in alleine wellende und minnende luterlichen und anders nüt;
dise zit ist alle zit.

Nu dise wore hochgezit des ewigen lebens
der begerent alle lúte von naturen,
wenne alle menschen wellent von naturen selig sin;

und dise begerunge die enist nüt gnuog,
wir muessent Got meinen und suochen
durch sich selber;

und disen fúrsmag von dem grossen woren hochgezit
den hettent ouch vil lúte gerne
und klagent das es in nüt enwerde;

und wenne sú kein hochgezit envindent in irme grunde
also sú bettent,
noch Gottes gegenwertikeit nüt enfuelent,
des verdrússet sú
und tuont es deste minre oder deste noeter

Mijn tijd is nog niet aangebroken,
terwijl voor jullie de tijd steeds gunstig is (Joh. 7,6)

*De preek op het evangelie van Sint-Johannes
voor de dinsdag voor Palmzondag
leert hoe we moeten opgaan naar het feest
met goddelijke verlangen,
en dat alle regels van elke orde daartoe dienen
de Heer op verborgen wijze aanwezig te laten zijn in ons gebed.*

1
Onze Heer zei:

'Gaaf op naar het feest,
ik zal daar nu niet heen gaan,
jullie tijd is te allen tijde,
en mijn tijd is nog niet gekomen.'

Welk feest is het
waarvan onze Heer zegt dat we er heen moeten gaan,
en waarvoor het altijd tijd is?

Het hoogste, waarachtigste en allerlaatste feest
is het feest van het eeuwige leven;
eeuwige zaligheid wordt het genoemd,
en God is er waarlijk aanwezig.

Dat kan hier niet zijn,
maar het feest dat we hier kunnen hebben,
dat vormt daarvan een voorsmaak,
een gewaarwording van een inwendig genieten,
een innerlijk aanvoelen van de aanwezigheid van God in de geest;
dát is de tijd die altijd de onze is,
dat we God zoeken
en zijn aanwezigheid op het oog hebben
in al ons werken, streven en liefhebben.

Zo dan moeten we ons verheffen
boven onszelf en boven alles wat niet God is;
hem alleen moet we najagen en liefhebben en anders niets;
deze tijd is te allen tijden.

Naar dit ware feest nu, het feest van het eeuwige leven,
hiernaar verlangen alle mensen van nature,
want alle mensen willen van nature gelukkig zijn.

Dit verlangen echter volstaat niet,
we moeten God op het oog hebben en hem zoeken
door hemzelf.

Deze voorsmaak van het grote, ware feest,
veel mensen zijn er die hem zouden willen hebben,
en ze klagen omdat hij hun niet ten deel valt.

Treffen ze geen feest aan in hun grond
bij het bidden
en ervaren ze Gods aanwezigheid hierbij niet,
dan hebben ze verdriet;
ze gaan steeds minder bidden en met steeds grotere tegenzin

und sprechent sù enfuelent Gottes nùt,
darumbe verdriesse sù des wùrckendes und des bettendes.

Des ensol der mensche nùt tuon;
wir ensùllent keins werckes deste minre tuon,
wanne Got ist do gegenwertig,
aber gefuelent wir es nùt,
er ging doch heimelichen dar zuo der hochgezit.

Wo Got ist, do ist in der worheit hochgezit,
und er enmag des nùt gelassen noch verloben,
er muesse do sin von not
do man in luterliche meinert und in alleine suochet,
do muos er von not sin,
oder er ist in einre verborgener wise do,
er ist ie doch do.

Aber das wir in alsus luterlichen suochent
und meinert in allen unsern wercken
und dicke inwert sùllent keren
und ufgon úber uns selber,
die zit ist die er meinert do er sprach:

'uwer zit die ist alle zit, daz ir ufgont';

mer sine zit enist alle zit nùt
das er sich offenbaren welle
und sùlle und entdecken und offenbaren;
die zit sùllent wir ime bevelhen.

Mer er ist on allen zwifel heimlichen
do wo er gesuochet und gemeinet wurt;
und darumb entuo nùt deste noeter enkeine guote uebunge,
wanne du vindest in sicherlichen zuo leste,
wanne er ist do,
aber er ist dir noch verborgen.

2
Dis meinert und diseme dienen
alle die wisen und alle die werg und uebungen
die wir hant in unserm heiligen ordene, und alle andere ordenunge,
sù sigent weler hande kunne sù sigent,

und in allen unsern gesetzedten und ordenunge,
daz wir unsern Got alleine luterlichen meinert
und das er in uns hochgezit mache
und wir mit ime habent ein unbekumberten grunt,
der nùt inne enhabe denne Got luterlichen;

und wie vil alle werg und wise herzuo dienen,
also vil sint sù loebelicher und heiliger und nùtzer,
und wo des nùt enist,
do ist rehte also der juden synagoge.

Die alte e die hette vil gesetzedte und heilikeit und grosser wercke
und darzuo maniger hande pinlicher uebungen,
aber mit allem dem so enmoehete nieman behalten werden,
aber alleine was es eine bereitunge der nuwen e,
und in der nuwen e wart daz rich Gottes ufgeschlossen und ufgeton.

Also ist in allen uebungen ussewendig,
die alleine ein weg sint und eine bereitunge;
und hie inne envindet man dis hochgezit nùt,
das alte es enwerde ingeneiget und geendet,
und das nuwe inkomme in den grunt und in die luterkeit,
so ist al zuo kleine oder zuomole nùt.

Lieben kint,
dis hant wir alle Gote gelobet
und mit eiden gesworn
daz wir in minnen und meinen sùllent,

en zeggen dat ze God niet ervaren
en dat het werken en bidden hun daarom tegenstaat.

Dat moeten we niet doen;
geen werk zullen we achterwege moeten laten,
want steeds is God hier aanwezig,
en ook al ervaren we het niet,
heimelijk ging hij toch naar dat feest.

Waar God is, daar is waarlijk feest,
hij kan niet afzijdig blijven noch wegblijven,
noodzakelijk zal hij er zijn;
waar men in zuiverheid hem najaagt en hem alleen zoekt,
daar moet hij wel aanwezig zijn,
misschien op verborgen wijze,
maar toch, hij zal er altijd zijn.

Wanneer we hem dan in zuiverheid zoeken
en hem op het oog hebben in al onze werken
en we hierbij vaak inkeren
en uitgaan boven onszelf,
dan is dat de tijd die hij bedoelde toen hij zei:

'het is jullie tijd te allen tijd, om op te gaan';

maar zijn tijd is het niet te allen tijd,
want, wanneer hij zich wil openbaren
en zich zal tonen en openbaren,
die tijd moeten we aan hem overlaten.

Maar ongetwijfeld is hij daar thuis
waar we hem zoeken en najagen;
daarom, verricht geen enkele goede oefening met weezin,
want, vast en zeker, je zult hem uiteindelijk vinden;
hij is er,
hoewel verborgen nog voor jou.

2
Dit beogen en daartoe dienen
alle regels en alle werken en oefeningen
van onze heilige orde en van alle andere ordes,
van welke aard ze ook mogen zijn.

In al onze voorschriften en inrichtingen,
hebben we louter en alleen onze God op het oog,
opdat hij in ons een feest mag bereiden
en wij dan met hem een onbekommerde grond bezitten,
die niets in zich heeft dan louter God.

En in de mate dat alle werken en gedragingen hiertoe dienen,
in die mate zijn ze lovenswaardig en heilig en nuttig,
en waar dat niet zo is,
daar is het als in de synagoge van de Joden.

Het oude verbond had veel wetten en vroomheid en grote werken
en bovendien menig zware oefening,
maar met dit alles kon niemand gered worden,
het was slechts een voorbereiding tot het nieuwe verbond,
en in het nieuwe verbond werd het Rijk Gods ontsloten en geopend.

Evenzo is het met alle uiterlijke oefeningen,
die slechts een weg zijn en een voorbereiding;
dit feest zal men niet vinden,
wanneer het oude niet inwaarts neigt en voltooid wordt,
en het nieuwe niet binnenkomt in de grond, in louterheid,
want dan is alles te gering of zelfs helemaal niets.

Lieve kinderen,
wij allen hebben aan God beloofd
en het met een eed gezworen
dat we hem zullen liefhebben en zoeken,

do wir die welt allererst verswuorent und verlobtent,
und swuorent ime
daz wir ime dienen soltent und in minnen und meinen soltent
und ime dienen untz in den dot;

von diseme eide enmoehent uns
alle pfaffen und bischoefe nüt geloesen die ie geborn wurdent,
und bindet vil me
denne ob wir einen eit gesworen hettent under dem sale,

und den brechent vil; me werdent wir hie meineidig
wenne wir mit willen und mit beroteme muote
unser hertze und unser meinunge einigen creaturen geben,
daz wir Gotte hant gelobet,

ouch hie mitte werdent wir me meineidig
denne mit einigeme eide.

Dis ist daz unser orden und alle unser gesetzede wisent und meinent.

Dis frogetent unser bruedere unsern heiligen vatter sant Dominicum
do er sterben solte,
und botent in daz er in underscheit seite
des wesens des heiligen ordens
und den grunt, dis subjectum
darumb daz er alle dise gesetzede gesetzet hette,
den understant woltent sù wissen;
den zuoval wustent sù wol.

Also tuont wir ouch alle, die gesetzede wissent wir wol.

Do sach er in den grunt und daz wesen
und sprach das es were wore goetliche minne und demuetikeit
und armuete des geistes und ouch des guetes.

Dis ist der grunt
Got zuo minnende von gantzeme luterme hertzen und nüt darzuo,
und wir us bruederlicher minnen undereinander minnent uns
also uns selber;

und in eime demuetigen undergeworffen gemuete under Got
und in einre minnenlichen bewisungen under einander;
und arm sin unser selbes und alles des daz Got nüt enist luterlichen,
aller eigenschaft arm sin guotes und willen,
und blos sin aller creaturen
und alles das uns sin geirren mag,
und daz Got disen grunt frilichen und gewalteclichen besitzen múge
in dem edeln minnenlichen grunde
do er sin goetlich bilde ingeleit hat,
und inne besitzen solte
do alle sine genuegede und sine woele angelit.

Lieben swestern,
dis ist alleine das unser orden meinent,
harumb sint alle oerden und alle geistliche leben
und aller cloester zuht
und gesetzede und wisen oder clusen
und aller leige leben,
wie sù schinent
oder heissent,
und darumb daz alle unser gesetzede gesetzet und geordent sint,
und also vil also sù herzuo dienen,
also vil sint sù minnenlicher und nütlicher
und me zuo minnende und zuo haltende.

Dis ist die meinunge und der grunt,
und dis ist daz wir uns me Gotte gelobt
und gesworn hant
und schuldig sint,
und haltent wir dis ordens nüt,
so brechen wir ime sicherlichen;

toen we de wereld afgezworen hebben en vaarwel zeiden,
en we een eed aflegden
dat we hem zouden dienen en liefhebben en zoeken
en hem zouden dienen tot in de dood.

Deze eed kan niet ongedaan gemaakt worden,
niet door al de priesters en bisschoppen die ooit geboren zijn,
hij bindt veel meer
dan een eed gezworen in de rechtszaal.

En meer meinedig dan in een rechtszaal zijn we hier,
wanneer we moedwillig en met opzet
aan schepselen ons hart en onze liefde schenken,
wat we toch aan God beloofd hebben.

Ook hiermee worden we meer meinedig
dan met het breken van welke eed dan ook.

Dit is het wat onze ordes en al onze regels voorschrijven en beogen.

Onze broeders vroegen onze heilige vader Sint-Dominicus
toen hij stervende was,
en ze baden hem om hun het onderscheidende kenmerk
van het wezen van de heilige orde te verduidelijken,
en de grond, de onderliggende reden
waarom hij al deze voorschriften verordend had;
die reden wilde zij weten,
de uitwerking was hun goed bekend.

Zo vergaat het ons allen: de regels kennen we goed.

Toen duidde hij de grond en het wezen,
en hij zei dat het ware goddelijke liefde en deemoedigheid was
en armoede van geest en van bezit.

Dit dan is de grond:
God lief te hebben met een geheel zuiver hart, niets meer;
en uit broederlijke liefde elkander lief te hebben
zoals we ons zelf liefhebben;

en met een deemoedig nederig gemoed opgedragen aan God,
elkander liefdevol te bejegenen;
en ontbloomt te zijn van onszelf en van alles wat niet louter God is,
van eigendom, zowel van goederen als van eigenwil,
en vrij te zijn van alle schepselen
en van alles wat ons van hem laat afdwalen;
en dat God deze grond vrijelijk en heerlijk mag bezitten,
die edele, minnelijke grond,
waarin hij zijn goddelijke beeld ingedrukt heeft,
en daar dan wonen zal
waar al zijn vreugde en zijn blijdschap ligt.

Lieve zusters,
dit alleen is het wat onze orde nastreeft,
en hier zijn alle ordes op gericht en elk geestelijk leven
en alle kloosterlijke tucht
en hiertoe dienen alle regels en observanties en clausuren
en al die levenswijzen,
onder welke vorm ze ook mogen verschijnen
of hoe ze ook mogen heten,
en dat is de reden dat al onze regels vastgesteld en verordend zijn,
en hoe meer ze daartoe geschikt zijn,
des te minnelijker en nuttiger zijn ze
en des te meer moeten ze worden bemind en nageleefd.

Dit is de bedoeling en de grond,
en dit is het waarin we ons inniger met God verloofd
en ons aan hem gebonden hebben
en waardoor we hem toebehoren;
en houden we ons niet aan de orderegels,
dan breken we ongetwijfeld onze gelofte;

aber haltent wir ime dis,
so hant wir den orden, den grunt, den wesentlichen orden,
den unser vatter gemeinet hat und alle vettere,
es si sant Benedictus, sant Augustinus,
sant Bernhardus, sant Franciscus,
alle meinent sù disen wesentlichen orden,
und darin wisent alle die ussern wisen und gesetzed.

3
Lieben kint,
disen orden bitte ich úch daz ir lerent
von grunde Got minnen
und alle ding also vil sù úch darzuo gefúrdern múgent,
sù sigent geschaffen wie sù wellent;
in der worheit so wil und sol unser herre grosse vollekome ne hochzit
mit uns machen und haben.

Nu muessent wir doch der gesetzed vil halten,
wir muessent zuo kore gon und singen und lesen,
es si danckes oder undanckes,
und darumb lossent uns lieber hochgeztlichen tuon
denne dúrre und mit swerheit,
also daz wir das ewige hochgezt nùt enverlierent
noch envermissent.

Wol ist es wor,
ein mensche der sunder dotsúnde ist
und in eime heiligen guoten willen ist,
das er mit nùte wolte tuon das wider Gottes willen were,
der wurt in dem heiligen glauben behalten;
aber sint des sicher,
wellent ir iemer dis minnenliche hochgezt bevinden
do man Gottes in gegenwertikeit gefuelet und gewar wurt,
so muessent ir ime einen luterer unbekumberten grunt erbieten,
so múgent ir sin gewar werden
in gebruchenlicher wisen.

Das heisset wore andaht alleine
das dir nùt ensmacket noch dich nùt gelust
denne dins Gottes mit minnen und meinen;

daz ist der minnenliche ruof,
darumb das uns der minnenliche Got
alleine in disen heiligen orden geruoffet hat,
dem ruoffe súllent wir volgen,
und er hat uns erlost von der boesen valschen welte
in daz heilige leben der woren penitencien,
wanne wir von naturen sint kinder des zornes
und des ewigen todes
und wúrdig des ewigen verduemprnisses von unsern wegen.

Sant Augustinus sprach:

'der mensche ist von einer fulen materien
stinkende und verderbende,
ein klotz und ein ful ertrich,
des ende ist der ewige tod;
daz úberkummet man mit dem lebende der penitencien,
und daz úch der minnenliche Got
geladen und gerueffet hat von siner frigen luterer minnen
sunder alles verdienen'.

Was ist daz leben der penitencien
in dem wesende und in der worheit?

Daz enist anders nùt denne ein gantz wor abeker
von allem dun daz Got nùt enist,
und ein gantz wor zuokeren
zuo dem luterer woren gote daz Got ist und heisset.

Wer daz me hat und dis me tuot,

maar houden we ons aan de gelofte,
dan bezitten we de orderegels, de grond, het wezen van de orde,
die onze vader op het oog had en alle vaders,
het zij Sint-Benedictus, Sint-Augustinus,
Sint Bernardus, of Sint-Franciscus;
allemaal beogen zij deze wezenlijke orde,
en hierop zijn alle uiterlijke praktijken en voorschriften gericht.

3
Lieve kinderen,
deze orderegel vraag ik jullie te leren:
heb God lief vanuit de grond
en alle dingen voor zover ze voor jullie daartoe bevorderlijk zijn
en hoe ze ook maar mogen uitzien;
waarlijk, zo wil en zal onze Heer een groot en volmaakt feest
met ons voorbereiden en houden.

Nu hebben we ons toch aan veel regels te houden:
we moeten naar het koor gaan en zingen en lezen,
of we er zin in hebben of niet;
laat het ons daarom liever op feestelijke wijze doen
dan op dorre wijze en met weezin,
opdat we het eeuwige feest niet mislopen
en het aan ons dan voorbijgaat.

Waarlijk, een mens
die zonder doodzonde
en van goede, heilige wil is,
zodat hij niets zou willen doen wat tegen Gods wil ingaat,
in het heilige geloof zal hij behouden blijven;
maar wees ervan overtuigd,
willen jullie altijd dit minnelijke feest ervaren
waarbij men Gods tegenwoordigheid voelt en gewaarwordt,
dan moeten jullie hem een zuivere, ontkommerde grond aanbieden,
zo kunnen jullie hem dan gewaarworden
op vreugdevol genietende wijze.

Dát alleen is ware aandacht:
in niets anders smaak vinden, in niets anders vreugde,
dan alleen in het liefhebben en najagen van jouw God.

Dat is de minnelijke roep,
en het is hierom dat ons de minnelijke God
tot deze heilige orde alleen geroepen heeft;
deze roep moeten we volgen,
hij heeft ons verlost van de boze, valse wereld
en ons geroepen tot het heilige leven van ware boetedoening,
want van nature zijn we kinderen van de toorn
en van de eeuwige dood
en aan onszelf overgelaten zijn we de eeuwige verdoemenis waardig.

Sint-Augustinus zei:

'de mens bestaat uit rottende materie,
stinkend en bedervend,
een klodder is hij en een smerig aardrijk,
met als einde de eeuwige dood;
men overwint het door een leven van boetedoening,
en ook doordat de minnelijke God
ons uitgenodigd en geroepen heeft uit vrije, loutere liefde
en zonder enige verdienste onzerzijds'.

Wat is dit leven van boetedoening dan,
wat is waarlijk haar wezen?

Het is anders niets dan een volledige, ware afwending
van alles wat niet God is,
en een volledige, ware toewending
tot het loutere, ware goede dat God is en genoemd wordt.

Wie daar meer van heeft en wie het meer verricht,

der tuot me penitencien.

Und sol úch, lieben kint,
billichen und von rehte
alzuo wunderlichen sere von Gotte zuo dancke sin
daz er úch her geladen und gerueffet het,
und grosse sichere hoffnunge machen
das úch Got eweclichen bi ime in ewikeit behalten wil,
der úch her gesammelt hat von der valschen welte
und ime zuo eigenen sunderlichen uzerwelten brúte und frúnden
gerúffet
und so sunderlichen minnenlichen geladen hat,
zuo sinre sunderlichen heimlicheit erwelt hat.

Und dis ist wol ein offen zeichen
daz Got uns gegenwertig ist in der worheit in diser erwelunge,

und ist ouch wol zuo merckende
daz er in gegenwertig ist,
do sich junger lúte hertze twinget,
die von naturen wilde sint und geneiget zuo der welte sint,
daz sù sich múgent lossen zemmen und vohen,
und volgent Gotte noch und lossent alle creaturen,
und alleine sù enkein gros bevinden enhant von Gotte,
so lident sù sich doch;

daz were unmúglich
und were Got nüt heimlichen do in einre verborgenre wisen.

Eya,
nu tuont es zuo frummen,
und tuont allen uweren flis darzuo
das úch dis minnenlich hochgezit werde in der worheit
und daz sich Got endecke in úch
und wunne und wore froeude ir in úch vindent
und gantze hochgezit habent und befindent in úch,
wenne ir woltent
und in úch kertent in uwerme gebette und in allen uweren werken,
die ir doch tuon muessent;
wanne do vindet man in der worheit das wore hochgezit Gottes
minnenlichen in gegenwertikeit,
do sich der mensche Gottes eigen gefuelet und niemans me.

In der worheit, des eigen ist ouch Got;
herwiderumb ist er sin eigen zuomole
und engelot in
niemer zúhet er sine gegenwertikeit von dem menschen.

Enist dis nüt ein wunnenlich ding
und ein hochgezitlich froelich selig leben,
wir in Gotte und Got in uns,
hie in der zit und do in der ewikeit
und unsprechenlicher selikeit?

Das uns das allen geschehe,
des helffe uns Got.

Amen.

hij doet meer boetedoening.

En daarom moeten jullie, lieve kinderen,
omdat het billijk en rechtmatig is,
op buitengewone wijze God danken,
dat hij jullie hiertoe uitgenodigd en geroepen heeft,
en grote, vaste hoop mogen jullie koesteren
dat God jullie voor eeuwig bij zich in de eeuwigheid houden wil,
hij die jullie hier bijeengebracht heeft vanuit de valse wereld
en jullie als zijn eigen, bijzondere, uitverkoren bruiden en vriendinnen
ingeroepen heeft
en jullie op bijzondere, minnelijke wijze uitgenodigd heeft,
en jullie tot zijn bijzondere vertrouwelingen verkozen heeft.

En dit vormt wel een duidelijk teken
dat God ons waarlijk nabij is in dit uitverkoren zijn.

En het is ook goed waar te nemen,
omdat hij hen nabij is,
jonge mensen die hun hart dwingen,
die van nature toch wild zijn en op de wereld gericht zijn,
omdat zij zich willen laten temmen en vangen,
en God navolgen en alle schepselen loslaten,
hoewel ze geen grootse gevoelens ondervinden van God,
toch zijn ze bereid dit allemaal te ondergaan.

Dat zou onmogelijk zijn
als God daar niet op een verborgen wijze aanwezig zou zijn.

Welaan dan,
doe jullie voordeel ermee,
en gebruik al jullie ijver
opdat jullie waarlijk deel kunnen nemen aan dit feest
en God zich in jullie openbaren mag,
en jullie zaligheid en ware vreugde in jezelf vinden
en een volmaakt feest ervaren in jezelf,
en dit steeds wanneer jullie maar willen
en jullie je inkeren in gebed en in al jullie werken,
waartoe jullie toch verplicht zijn;
want daar vindt men waarlijk het ware feest van God
en zijn liefdevolle aanwezigheid,
waar zich de mens eigendom van God voelt en van niemand anders.

Waarlijk, God is ook eigendom van de mens;
en andersom is de mens helemaal Gods eigendom
en God verlaat hem niet
en nooit trekt hij zijn handen van hem af.

Is dit geen heerlijk iets
en een feestelijk, vreugdevol, zalig leven,
wij in God en God in ons,
hier in de tijd en daar in de eeuwigheid
vervuld van onuitsprekelijke zaligheid?

Dat ons dit allen ten deel moge vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 13 (V13)

Woensdag voor Palmzondag

Oves mee vocem meam audiunt (Io 10,27)

*Die bredige usser sant Johans ewangelio
an der mittewochen vor dem palmetage
von der kirwihen zuo Jherusalem
seit von zwein wintern des goetlichen darbendes,
der eine kummet von sache des menschen und ist gar schedelich,
der ander ist sunder sache ein verdienliche gabe Gottes.*

1
In einre zit waz kilwihe zuo Jherusalem,
und es waz winter,
und Jhesus wandelte uf Salomons bettehus;
do umbegingent in die juden
und sprochent:

'wie lange wilt du unser sele uf enthalten?
bist du Cristus, so sage uns daz offenbare'.

Und under vil andern Worten die unser herre sprach,
so sprach er ouch:

'mine schoffe die hoerent mine stimme,
und ich bekenne sú und sú volgent mir,
und ich gibe in daz ewige leben,
und nieman nimet sú uz minre hant'.

Dis waz in Salomons bettehus;

sprach David:

'er hat gemaht sine stat in dem friden'.

Salomon sprichet also vil also 'pacificus'
dis ist der ewige Salomon,
des stat enmag niergent gesin
denne in dem friden in inwendigen friden.

Jhesus ging do in den tempel,
und es waz kilwihe.

Dir tempel do der guote Jhesus inging,
daz ist die edele minnencliche sele mit ire luter inwendikeit,
an die Got me sins flisses het geleit
wan an alle creaturen,
und me werckes domit gehebt het.

In disem minnenclichen tempel waz kilwihe,
das ist eine vernuwunge.

Wie geschicht dise vernuwunge in diseme tempel,
do der minnencliche Got so gerne inne wonet,
jo vil eigenlicher denne in allen den tempeln
die ie gebuwen oder gewihet wurdent?

Das ist und heisset nuwe daz nohe ist bi sime beginne,
wenne der mensche mit allen sinen kreften
und ouch mit sinre selen inkeert
und inget in disen tempel,

Mijn schapen luisteren naar mijn stem (Joh. 10,27)

*De preek op het ewangelie van Sint-Johannes
voor de woensdag voorafgaand aan Palmzondag,
over de tempelwijding in Jeruzalem,
spreekt over twee winters van het ontberen van God;
de ene oorzaak ligt bij de mens en is zeer schadelijk,
de ander is zonder oorzaak en is een gave van God tot heil.*

1
Eens was het de tijd van de tempelwijding te Jeruzalem,
en het was winter,
en Jezus wandelde in de tempel, in Salomons portaal;
daar was het dat de Joden hem omringden
en zeiden:

'Hoelang wil je onze ziel nog in spanning houden?
Ben jij Christus, zeg het ons dan ronduit.'

Naast veel andere woorden die onze Heer zei,
zei hij ook:

'Mijn schapen luisteren naar mijn stem,
ik ken ze en zij volgen mij,
en ik geef ze het eeuwige leven,
en niemand zal ze van mij wegroven.'

Dit geschiedde in Salomons tempel.

David zei:

'In de vrede heeft hij zijn woonstede gemaakt.'

De naam Salomon wil zoveel zeggen als 'vreedzaam',
en dit is de eeuwige Salomon
wiens woonstede nergens anders kan zijn
dan in de vrede, in de innerlijke vrede.

Daar ging Jezus de tempel binnen,
en het was het feest van de tempelwijding.

De tempel waar de goede Jezus binnenging,
dat is de edele minnelijke ziel met haar pure innerlijkheid;
God heeft hier meer aandacht aan geschonken
dan aan al de andere schepselen,
en hij heeft er meer van zijn toewijding in gelegd.

In deze minnelijke tempel was tempelwijding,
hetgeen 'vernieuwing' betekent.

Hoe vindt deze vernieuwing dan plaats in deze tempel
waarin de minnelijke God zo graag woont,
ja, veel eigenlijker nog dan in al de tempels
die ooit gebouwd of gewijd zijn?

Nieuw noemt men wat zich dicht bij zijn begin bevindt;
dat is wanneer de mens met al zijn krachten
en ook met zijn ziel inkeert
en binnegaat in deze tempel,

do er Got in der worheit inne vindet wonende und wúrkende,

und er me hie vindet in bevindender wisen,
nút in sinnelicher wisen
noch in vernúnftiger wisen,
aber also man gehoert oder gelitten het
oder durch die sinne ist inkummen,
sunder in bevindender smackender wisen,
also es uz dem grunde heruz ist quellende
also us sime eigenen burnen und us der fontenien,
und nút ingetragen,

wanne ein burne ist besser denne zisternen,
wanne die zisternen die fulent und vertruckent,
aber der burne der lovfet und quillet und wehset,
hie ist war und eigen und suesse:

denne ist in der worheit kilwihe in diseme tempel;
und also dicke also diser ker geschicht des tages,
obe daz múglich wer das diser ker tusedt werbe geschehe des tages,
also dicke wurt eine vernuwunge do,
und werdent allewegent geborn mit diseme kere
nuwe luterkeit, nuwe lieht und gnode und nuwe tugende.

Es ist ein wunnenlich ding umb disen ker,
und herzuo dienen alle uswendigen uebungen und werg
und nement ire vollekomenheit hie inne;
und usser diseme so enhant sú nút vil maht und gros,

denne alleine man sich allezit
in allen guoten wisen und werken
ueben súlle,
doch vor allen dingen so sol man dis keres warnemen,
so wurt dise kilwihe wor und gantz.

2
Dis was in dem winter.

Wenne ist diser winter?

Denne ist in der worheit winter
also wenne das hertze verkaltet und verhetet ist,
das weder gnode noch Got noch goetliche ding
in dem herten nit ensint,
denne der kalte sne und riffe,

daz sint
die leidigen verdorrende und verderbende creaturen,
die mit minnen und mit luste daz hertze besessen hant,
die verloeschent alzuomole das minnen fúr des heiligen geistes
und machent eine wunderliche kelte do
von aller gnoden und von allem goetlichen troste
und aller sinre minnenlicher heimlicheit,
die sú alzuomole verloeschent.

Es ist ouch noch ein ander winter,
do ein guot goetlich mensche,
der Got minnet und meinet
und sich mit flisse huetet vor sünden,
und doch von Gotte gelossen wurt
in bevintlicher wisen,
und dúrre und vinster und kalt wurt
von allem goetlichen troste und suessikeit.

In disem wintere
was unser lieber herre Jhesus Cristus,
der also gar gelossen waz von sime vatter
in helffender wisen
und von der gotheit,
der er doch natúrlichen waz vereiniget,
daz ein einig troppfe sinre gotheit

waar hij waarlijk God wonend en werkend aantreft.

Op ondervindelijke wijze treft hij hem hier aan,
niet op de wijze van de zinnen
noch op de wijze van het verstand,
niet als iets wat men gehoord of gelezen heeft
of als iets dat door de zinnen is binnengekomen,
maar op ondervindelijke, smakende wijze,
als iets dat uit de grond opwelt
als uit zijn eigen bron, als uit een fontein,
en niet ingedragen is.

Want een bron is beter dan een put;
het water in de put raakt vervuild, en de put verdroogt,
maar het water in de bron beweegt, het welt op en zwelt aan,
is oorspronkelijk en onvermengd en zoekt.

Daar in deze tempel is het waarlijk tempelwijding;
en even vaak als deze inkeer plaatsvindt,
al mocht het duizend maal per dag zijn,
net zo vaak vindt er een vernieuwing plaats,
en elke keer worden uit deze inkeer geboren
nieuwe puurheid, nieuw licht en genade en nieuwe deugden.

Vol zaligheid is deze inkeer;
alle uitwendige oefeningen en werken zijn hierop gericht;
hierbinnen komen ze tot hun volmaaktheid,
daarbuiten bezitten ze niet veel macht en grootheid.

Hoewel men zich altijd
in het doen van goede werken en juiste gedragingen
dient te oefenen,
zal men toch op de eerste plaats deze inkeer moeten zoeken:
dan zal deze kerkwijding waarlijk volmaakt zijn.

2
Dit gebeurde in de winter.

Wanneer is deze winter?

Waarlijk winter is het
wanneer een hart verkild en verhard is,
en zich noch genade, noch God, noch goddelijke dingen
in dit hart bevinden,
slechts koude sneeuw en rijp.

Het zijn
de ellendige, verdorrende en verdervende schepselen,
die, langs liefde en lust, het hart hier in bezit nemen,
en die het liefdesvuur van de heilige Geest helemaal doven;
een wonderlijke koude brengen ze,
want alle genade, alle goddelijke troost
en heel zijn minnelijke vertrouwdheid
laten ze helemaal doven.

En nog een andere winter is er,
die, wanneer een goede, vrome mens,
een mens die God liefheeft en nastreeft
en zich ijverig voor zonden hoedt,
toch door God verlaten wordt
op gevoelijke wijze,
en het er innerlijk dor, duister en koud wordt
zonder goddelijke troost en zoetheit.

Dit was de winter
waarin onze lieve Heer Jezus Christus zich bevond
toen hij verlaten werd door zijn Vader
en hij van hem geen hulp ontving
noch van de godheid,
waarmee hij toch van nature verenigd was,
en geen druppel van zijn godheid,

der krancker durchlidender menscheit
nie einen ougenblig
zuo helffe enkam
in allen sinen noeten und in sime unsprechenlicheme lidende.

Er waz vor allen menschen
der aller lidendeste
und der aller gelossenste
one alle helffe.

Also súllent sich sine uzerwelten frúnt froewen
mit voller froeuden irs frien willen,
und wenne sú daz vindent
daz sú irme minneclichen hirten,
des schof sú wellent sin,
noch múgent volgen in gelossenre gelossenheit
von innan und von ussen,

wie werent sú so úberselig
obe sú irme hirten alsus volgetent in diseme wintere.

Dise zuo mole gelossenheit von Gotte und von allen creaturen,
do were Got Jhesus werlicher und in nütlicher in gegenwertig
denne in allen den summeren spilender gebrúchlichkeit
die sú lihte ie oder ie gewunnen.

Enkein vernunft enmag daz begriffen
waz in diser rehter worer gelossenheit verborgen lit.

Also es zuomole winter ist
und dúrre vinstere quetschlicher quellenden vinsterteit gelossenheit,
daz get úber alle bevindende gebrúchlichkeit,
so man sich do in hielte in gelicher gelicheit.

3
Nu sprichet das ewangelium:

'die juden stundent umb in'.

Es worent zweier leige juden, guot und boese,
also sint ouch under uns.

Ein jude sprichet also vil also 'der Got begiht'.

Wenne die krefte do wir von gesprochen hant,
sich in der worheit inkerent
mit naturen und inboven der naturen
und kerent in den innwendigen grunt, in die wurtzele,
also verjehent sú Gottes in bevintlicher wisen,
und also sú Got do vindent,
so verjehent sú sin in der worheit in gebruchenlicher wisen,
und dis ist doch alles in dem woren lebenden glouben,
und alles daz hinuz wurt geboren
innewendig
in der vernunft und in dem willen,
ussewendig
in die ussere krefte,
es si mit wúrkende oder mit lidende,
in Worten, in werken, in gelosse, in wandlungen,
alles enpfindet man nüt
noch in wúrkender noch in schowender wisen
denne alles ein verjehen Gottes in der worheit.

Dise mochte Cristus meinen do er sprach:

'die min verjehent vor den lúten,
der sol ich vor mime himelschen vatter verjehen'.

Wanne wissent ouch, welich werg du ouch tuost,
dem du ein ander ende setzest wenne Got,
in dem vergisest du Gottes,

zijn zwakke, door en door lijdende mensheid,
al was het maar voor een ogenblik,
vertroosting bracht,
bij al zijn nood en al zijn onuitsprekelijk lijden.

Van alle mensen was hij het
die het meeste leed,
die het meest verlaten was,
zonder enige hulp.

Evenzo moeten zich zijn uitverkoren vrienden verheugen,
met heel hun vrije wil,
wanneer ze merken
dat ze hun minnelijke herder,
wiens schapen ze willen zijn,
toch volgen kunnen, gelaten in hun verlatenheid
van binnen en van buiten.

Welke grote zaligheid toch zou hun te beurt vallen,
wanneer ze hun herder zo zouden volgen in deze winter.

In dit volkomen verlaten zijn van God en van alle schepselen,
daarin zou God Jezus voor hen waarachtiger en nuttiger aanwezig zijn
dan in al die zomers vol van vrolijke genietingen
die ze ooit mochten meemaken.

Geen verstand kan begrijpen
wat in deze volkomen, ware gelatenheid verborgen ligt.

Wanneer het dan helemaal winter is,
dorre, donkere, kwetsend kwellende, verlaten duisternis,
alle ondervindelijke genieting zou het te boven gaan
zou men hierbinnen volharden in evenwichtige gelijkmoedigheid.

3
Nu zegt het evangelie:

'De Joden stonden om hem heen'.

Er waren Joden van tweeërlei aard, goede en slechte;
zo is het ook bij ons.

Het woord 'Jood' wil zoveel zeggen als: 'die God belijdt'.

Wanneer de krachten, waarover we spraken,
zich waarlijk naar binnen keren
met de natuur en boven de natuur
en inkeren in de innerlijke grond, in de wortels,
dan belijden ze God op ondervindelijke wijze,
en als ze God daar dan vinden,
dan belijden ze hem waarlijk op genietende wijze;
en dit alles is toch in het ware levende geloof;
en alles wat hieruit geboren wordt
inwendig
in het verstand en in de wil,
uitwendig
in de uiterlijke krachten,
in werken kan het zijn of of in het ondergaan,
in woorden, in werken, in gedrag, in levenswijze,
al dit ervaart men niet anders,
noch in werken noch in schouwen,
dan als een belijden van God in waarheid.

Dit zal Christus bedoeld hebben toen hij zei:

'Die mij belijden voor de mensen,
die zal ik voor mijn hemelse Vader belijden.'

Weet dan ook, dat welk werk je ook verricht,
wanneer je hiermee een ander doel nastreeft dan God,
dan vergeet je daarmee God,

wanne Got der sol sin von naturen
ein ende aller dinge und meinungen,
und wo du ein ander ende setzest,
do tuost du als ob du sin verloeuckenst,
wan du gist der creaturen
das daz Gottes eigen reht ist von naturen.

Es worent ouch boese juden die Jhesum umbstundent,
den waz ir hertze also vol bitterkeit
daz sù in nùt moehtent angesehen noch in geliden;
sù worent also obe sù steinin hertzen hettent wider in.

Och was vindet man noch cristenre:

wenne sù Gottes frúnt sehent
in guoter wisen und in guoten werken,
so hant sù rehte also ein contrarie wider sù
und bitterent rehte ir hertze wider sù
und vernútent ire werke und ir leben,
sù vindent so vil glosen wider sù;
daz sint rehte die boesen juden.

Und es ist ein sunderlich soerglich ding
und es ist der aller worensten zeichen eins under allen zeichenen,
das sù mit Gotte und mit allen sinen frúnden
niemer kein teil ensúllent haben ewiclichen,
die nùt in in vindent
einen gunst und eine minne und gehengnisse
doch zuo dem minnesten
zuo allem dem das guot und goetlich ist;

wan Cristus sprach:

'wer mit mir nit enist, der ist wider mich'.

Und herwiderumb so begont die als die guoten juden Gottes,
die in in vindent unberoten eine minne
und einen gunst, ein neigen zuo allem guote,
daz ist iemer ein aller worenst zeichen
das daz guot in irme grunde ist
und des wesentlichen guotes ewiclichen gebruchen súllent.

Mer die des nùt ensint, zuo den sprach er:

'ir ensint von minen schoffen nùt,
wan mine schof die hoerent mine stimme',

daz ist dise stimme.

4

Warumb heisset unser herre sine frúnt
also manig werbe alles schoffe?

Daz ist durch zwei ding die die schof an in hant,
die unser herre alzuomole und sunderlichen minnet,
daz ist unschult und senftmueteikeit.

Die luterkeit, die unschult
die mahte volgen dem lambe noch also war es gat,
die senftmueteikeit die ist Gotte nach,
die hoerent Gottes stimme,
des der ungestueme und zornige mensche niemer gehoert;
wenne der wint stúrmet
und die venster und die túren klapperent,
do enkan man nùt wol gehoeren.

Solt du daz vetterliche verborgene heimliche wort in dir hoeren
daz in dem heiligen gerúne
dem innersten der selen wurt gesprochen,
so muos in dir und uz dir alle ungestuemeikeit darnider ligen,
und solt ein senftmuetig scheffelin sin

want God moet van nature het einddoel zijn
van alle dingen en streven;
en waar je een ander doel nastreeft,
is het alsof je hem verloochent,
want je geeft de schepselen
wat God rechtens toekomt van nature.

Er waren ook slechte Joden die Jezus omringden;
vol bitterheid was hun hart,
zodat ze hem konden aankijken noch verdragen;
het was dan alsof hun hart tegenover hem van steen was.

Ach, welke christenen treft men toch aan!

Wanneer ze Godsvrienden zien
die goede oefeningen doen en goede werken,
dan voelen ze tegenover hen een diepe afkeer
en hun hart raakt vervuld van bitterheid;
hun werken en hun leven houden ze voor nietswaardig,
en altijd vinden ze afkeurende woorden;
ze zijn dan als de boze Joden.

En bijzonder zorgwekkend is het
– het is één van de zekerste tekenen onder alle tekenen
dat ze van God en van al zijn vrienden
nooit deel zullen uitmaken in eeuwigheid –
wanneer zij in zichzelf
geen welwillendheid, liefde en toegeeflijkheid aantreffen,
al is het nog zo weinig,
tot alles wat goed en goddelijk is;

want Christus zei:

'Wie niet met mij is, die is tegen mij.'

En dan zijn er nog die God omringen zoals de goede Joden deden,
die onbevangen in zichzelf een liefde aantreffen,
een welwillendheid en een genegenheid tot al het goede;
dat is dan altijd het allerzekerste teken
dat het goede in hun grond is
en ze het wezenlijk goede in eeuwigheid zullen genieten.

Maar bij wie dit niet zo is, tot hen zei hij:

'Jullie zijn mijn schapen niet,
want mijn schapen luisteren naar mijn stem';

het is deze stem.

4

Waarom noemt onze Heer zijn vrienden
vaak zijn schapen?

Het komt door twee dingen die kenmerkend zijn voor schapen
en die onze Heer vooral en bijzonder liefheeft:
onschuld en zachtmoedigheid.

De puurheid, de onschuld
maakt dat ze het lam volgen waarheen het ook maar gaat,
de zachtmoedigheid brengt God nabij,
hierdoor wordt Gods stem gehoord,
de stem die de onstuimige en toornige mens nooit hoort;
want wanneer de wind storm maakt
en de ramen en deuren laat klapperen,
kan men niet goed horen.

Wil je het vaderlijke, verborgen, vertrouwelijke woord in je horen,
dat in heilig fluisteren
tot het meest innerlijke van de ziel gesproken wordt,
dan moet binnen en buiten jou alle onstuimigheid tot rust komen;
een zachtmoedig schaapje moet je zijn,

und gesetzt und gelossen
und begeben din stürmen und losen
zuo diser minnlichen stimmen
mit stiller senftmuetikeit.

Dis ist allen den verborgen die nit schoffe ensint.

5
Mer zuo sinen schoffen sprach er
also man hennaht las in den letzen:

'ich wil dir geben ein begerlich ertrich und ein verklert erbe
und die uebunge der heidenen,
und du solt mich vatter heissen
und ensolt nüt ufohren noch mir in zuo gonde'.

Weliche ist nu dis begerlich ertrich
das er sinen fründen und sinen lieben schoffen gelobete?

Das ist das ertrich irs lichames,
die von naturen widerspenig was,
das die also begerlich wurt
und also undertenig wie sú wellent
und war sú in haben wellent,
darzuo wurt er bereit
und hat grosse wunne und gelust do inne;
daz vor dúrre waz,
daz wurt nu also ein wol gedovwet ertrich das weich ist,
daz man mag segen und egen;
also wurt diser luter lichame begirlich zuo allem guote.

Welich ist denne nu das verklerte erbe?

enist anders nüt denne unser herre Jhesus Cristus,
der ist das verklerte erbe,
wanne er ist ein erbe sins vatters
und wir sint sin miterben,
also sant Paulus sprach.

Der sun het von dem vatter genomen alles
daz er ist und het und vermag,
der vatter het ime alle ding gegeben in sine hant,
dis truog der sun dem vatter also gruntlichen wider uf
in allen den wisen und in allen dem
also ers von dem vatter empfangen het,
das er ime ein hor nüt vor enhaltet noch sich annam,
denne allein suochet er die glorie des vatters und nüt des sunes.

Also súllent wir dem sune nochvolgen,
in der selben wisen sol er unser verklert erbe sin,
so súllent wir dem vatter dis
also gruntlichen wider ufragen
alles daz wir sint und hant und vermúgent,
und alles daz wir von ime ie empfangent,
das wir es uns ein hor breit nüt ensúllent annemen
noch innewendig noch ussengewendig;
wanne er kummet mit mittel oder sunder mittel,
lo es dem des es ist und ennim dich es nüt an
und suoche in.

So sint die leiden sinne und die nature also kleberig
und die leiden ougen schalkehte,
die sleht ie zuo und suochet daz sine in allen dingen,
do wurt alzuo sere mit vervinstert das verklerte erbe.

Also wo du dich des goettelichen annimmest,
do machest du daz goetteliche creaturlichen
und verfinsterst es.

6
Und er sol dir geben die uebunge der heidenen,

bezonnen en gelaten,
je stormen tot bedaren laten komen
en luisteren dan naar deze minnelijke stem
in stille zachtmoedigheid.

Dit alles blijft verborgen voor hen die geen schapen zijn.

5
Maar tegen zijn schapen zei hij
wat vannacht voorgelezen werd tijdens de laatste lezing:

'Ik zal je een begerenswaardig aardrijk geven en een heerlijk erfdeel,
en de oefenwijze der heidenen,
en je zult me je Vader noemen
en zult niet ophouden bij mij in te gaan.'

Welk begerenswaardige aardrijk is het nu,
dat hij zijn vrienden en zijn geliefde schapen beloofde?

Het is het aardrijk van hun lichaam,
dat van nature weerspanning was;
nu begeert het
om onderdanig te doen wat men verlangt
daar waar men het hebben wil;
het is daartoe bereid
en het ervaart hierbij grote zaligheid en groot genot;
en wat voorheen dor was,
wordt nu als een zacht bedauwd aardrijk
waarin men zaaïen kan en eggen;
en aldus kijkt dit pure lichaam verlangend uit naar al het goede.

Welk dan is dit heerlijke erfdeel?

Het is niets anders dan onze Heer Jezus Christus;
hij is dit heerlijke erfdeel,
want hij is erfgenaam van zijn Vader,
en wij zijn zijn mede-erfgenamen,
zoal Sint-Paulus gezegd heeft.

De Zoon heeft alles van de Vader ontvangen,
alles wat hij is en heeft en vermag;
de Vader heeft hem alles gegeven en heeft alles in zijn handen gelegd,
en de Zoon droeg alles vanuit de grond aan de Vader weer op,
op de wijze en bij alles
zoals hij het van de Vader ontvangen heeft;
geen haartje hield hij achter, niets hield hij voor zichzelf,
want hij zoekt alleen de glorie van de Vader en niet die van de Zoon.

Net zo moeten wij de Zoon navolgen,
wil hij ons op dezelfde wijze tot heerlijke erfenis zijn;
we moeten dan alles aan de Vader
vanuit de grond weer opdragen,
alles wat we zijn, wat we bezitten en vermogen,
en alles wat we ooit van hem ontvangen hebben;
geen haartje zullen we voor onszelf houden,
noch innerlijk noch uiterlijk;
of hij nu komt met middel of zonder middel,
laat het bij hem van wie het is en eigen je niets toe
en zoek slechts hem.

De zwakke zinnen en de natuur zijn zo kleefgraag,
de zwakke ogen zo verschalkend,
steeds zijn ze erop uit om het hunne in alles te zoeken;
het heerlijke erfdeel wordt hierdoor zeer verduisterd.

Waar je je het goddelijke toe-eigent,
verander je het goddelijke in schepselrijkheid
en verduister je het.

6
Hij zal je de oefenwijze der heidenen geven;

die enhettent enkeine wise noch heilikeite noch ewig,
danne daz sù noment gnode umb gnode
sunder alle ir verdienen;
mer die juden die verliessent sich uf ir tuon,
die hettent ir cerimonie und die gebot und den ewen
und vil dinges;
aber die heidenen die hettent enkeinen enhalt
daruf sù buwetent,
denne uf Gottes gnode bloeslichen in sine barmherzikeit.

Sich,
in der wisen sol ouch dine uebunge sin,
daz du dich nùt in enthaltest
denne uf der blossen gnoden und barmhertzikeit Gottes,
und nemest und gist gnode von gnoden
von Gottes guete alleine,
und nùt enwisse
von keinre dinre bereitunge
oder wirdikeit.

Ouch dise judesche wise die hant alles vil lùte
und stont uf iren eigenen wercken,
die wellent sù ie haben zuo eime understande,
sù enhabent ire wercke geton,
so ist alles mit in verlorn,
so engeturrent sù Gotte noch niemanne gelovben
noch zuo Gotte kumen,
sù buwent verboergenliche uf ire werg
und uf ir eigen tuon,
und nùt bloeslichen uffu Got.

Ich enmeine des nùt
das man guote uebunge út lossen sùlle;
man sol sich allezeit ueben,
mer man sol nùt daruf buwen noch daruf sich halten.

So haltent soliche sere
denne ob sù habent herin hemde angetragen und halsberge
und also vil gevastet, gewachet, gebettet,
und viertzig jor ein arm mensche gewesen ist,
und alle dise wisen sint in rehte also ein zuogang zuo Gotte.

Sunder die nùt also sicher oder also kuene enwerent,

daz und alles des oder man aller menschen werg geton hette
die ie geton wurdent,
das man des also blos und also lidig sye in dem grunde
und in der haltender wisen
also die nie kein guot werg getotent
weder gros noch kleine,

denne ist es alles also blos und also lidig
also min vinger blos ist,
und ein hor nit dovon halten
denne gnode umb gnode
und von der blossen barmhertzikeit Gottes
sunder allen enthalt eigenre zuoversiht dirre bereitunge,
dis ist daz hoffen der heidenen,

und du solt mich vatter heissen
und ensolt nit ufhoeren noch mir in zuo gonde.

Das uns dis allen geschehe,
daz helffe uns Got.

Amen.

zij bezaten vaste voorschriften, heiligdom noch wet,
en ontvingen genade op genade
buiten enige verdienste van hun kant;
de Joden echter verlieten zich op hun werken,
zij hadden hun ceremoniën, de geboden en de wet
en veel soortgelijke dingen;
de heidenen echter hadden geen houvast,
niets waarop ze bouwden
dan op Gods genade die hij schonk in zijn barmhartigheid.

Zie,
oefen ook jij je op deze wijze,
zoek nergens houvast,
maar vertrouw slechts op Gods genade en barmhartigheid,
en ontvang en verkrijg genade op genade
uit Gods goedertierenheid alleen,
en wil hierbij niet weten
van enig toedoen van jouw kant
of van eigen waardigheid.

Deze Joodse wijze vindt men ook nu bij veel mensen,
zij bouwen op hun eigen werken,
steeds beschouwen ze dit als hun houvast;
en hebben zij hun werk niet gedaan,
dan beschouwen ze alles als verloren;
ze wagen het niet God of wie dan ook te vertrouwen
noch tot God te gaan:
ze bouwen in het verborgene op hun werken
en op hun eigen handelen,
en niet louter op God alleen.

Ik bedoel daarmee niet
dat men goede oefeningen achterwege moet laten;
men moet zich altijd oefenen,
maar men moet er niet op bouwen noch zijn houvast zoeken.

Zulke mensen zijn hier zeer op gesteld,
ze hebben haren hemden gedragen en een halsberg
en heel veel gevast, gewaakt, gebeden,
en veertig jaar lang in armoede geleefd,
en in al deze praktijken zien ze een toegang tot God.

Zonder deze oefeningen waren ze niet zo zeker van zichzelf of zo fier.

Al zou men al hun werken gedaan hebben en daarbij al de werken
door alle mensen ooit gedaan,
dan moest men hiervan in de grond toch geheel ontbloot blijven,
en er niet op steunen;
men moest doen als iemand die nooit enig goed werk deed,
noch een groot noch een klein.

Wees zo ontbloot en ledig,
zoals mijn vinger bloot is;
vertrouw niet op eigen kunnen
maar ontvang genade op genade,
en ontvang alles slechts uit Gods barmhartigheid;
hou niet vast aan eigen verdienste en voorbereiding:
dit dan is de hoop van de heidenen.

'En je zult mij dan Vader noemen
en je zult niet ophouden bij mij in te gaan'.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 14 (V14)

Vrijdag voor Palmzondag

Sante Johannes schribet

*Die bredie usser sancte Johans ewangelio
des fritages vor dem palmetage,
von dem worte das Cayphas sprach:
'es ist weger daz ein mensche sterbe,
wanne alles volg verderbe',
leret drier hande lúte
in weler wise sú irme eiginen willen sterben soellent,
dadurch in ewig leben moege gevolgen.*

1

Sanctus Johannes schribet in demme ewangelio
das Cayphas sprach:

'ir enwissent nút noch engedenckent nút,
es fueget sich das ein mensche sterbe fúr das volk,
das alles volk nút verderbe'.

Dis sprach er von ime selber nút,
sunder der heilige geist sprach es durch in,
und was die leste profecie vor unsers herren tode;

und sprach:

'dirre mensche tuot grosse zeichen;
lossent wir in alsus,
so kumment die Roemer und nemment unser stat
und slahent unser volk zuo tode'.

Nu súllen wir wegen
die unbegriffenliche tieffe minne die uns Cristus bewiset hat
in dem unbegriffenlichen minnewercke
in dem er so unbegriffenlichen gelitten het
in allen sinen úbersten kreften
und in allen sinen nidersten kreften
unde in allen sinen sinnen indewendig und ussewendig.

Nu sint vil menschen
die gerne woltent wissen den allernehesten weg
zuo der nehesten worheit.

Eya, nu pruefent!

Unser herre ruffet driger hande lúten.

Den einen mit offenbaren schanden,
umbe daz er ime den grunt behalte
und in in nochmoles erwerke;
die mit demuetekheit herin kaffen woltent,
die soltent wunderliche spilen in der ordenunge Gottes
mit dangberkeit;
sunder die noch den sinnen mit urteil heruf vallen wellent,
die tuont iren schaden swerlich hie inne.

Die andern lúte zúhet er mit penitencien.

Was ist nu wore penitencie?

Sint-Johannes schrijft

*De preek op het ewangelie van Sint-Johannes
voor de vrijdag voor Palmzondag,
over het woord van Kájafas:
'het is beter dat één mens sterft,
dan dat het hele volk ten onder gaat',
leert aan drieërlei soort mensen
de wijze waarop zij aan hun eigen wil moeten afsterven,
zodat eeuwig leven hun ten deel mag vallen.*

1

Sint-Johannes schrijft in dit ewangelie,
dat Kájafas zei:

'Jullie weten niets en beseffen niet
dat het beter is dat één mens voor het volk sterft,
opdat niet het hele volk te gronde gaat.'

Dit zei hij niet uit zichzelf,
de Heilige Geest sprak het door hem,
en het was de laatste profetie voor de dood van onze Heer;

en hij zei:

'Deze mens verricht grote tekens;
laten we hem zijn gang gaan,
dan komen de Romeinen en nemen onze plaats in
en ze zullen ons volk doodslaan.'

Laat ons nu stil staan
bij de onbegrijpelijk diepe liefde die Christus ons bewezen heeft
met zijn onbegrijpelijke liefdeswerk
waarin hij zo onbegrijpelijk geleden heeft
in al zijn opperste krachten
en al zijn lagere krachten
en in al zijn zinnen, innerlijk en uiterlijk.

Nu zijn er veel mensen
die graag de allerkortste weg zouden willen kennen
naar de naaste waarheid.

Welaan, overweeg dan het volgende!

Onze Heer roept drieërlei soort mensen tot zich.

De ene soort langs openbaar gelaster,
opdat hij zo hun grond bewaart
om deze later in hen te bewerken;
zij die dit met deemoed zouden willen bezien,
ze zouden zich over Gods beschikking verheugen, verwonderd
en dankbaar zouden ze zijn,
maar zij die naar de zinnen hierover een oordeel willen vellen,
zij zullen zichzelf hiermee veel schade berokkenen.

De tweede soort mensen trekt hij tot zich langs boetedoening.

Wat is nu ware boetedoening?

Das ist,
 wanne der munt allerliebest spreche,
 das er denne swige,
 und wenne daz ouge allerliebest mit gelústlicheit sehe,
 daz du es denne zuotuoost und nút sehest mit gelústlicheit,
 und warzuo dine sinne allermeist kerent mit lústlicheit,
 daz du dich daruz brechest
 und darvon kerest und dich insliessest.

Den dirten menschen den zúhet Got mit ime selber.

Nu merckent, nu muos iemer ein mensche sterben.

Wie wollen wir nu disen menschen nemmen oder heissen?

Eigenwille oder eigenschaft.

Was ist des des der mensche sterben sol?

Hettestu alle die martel gelitten
 die alle marteler ie gelittent,
 hettestu alles daz guot geton
 das alle die cristenheit ie getet oder iemer me getuon sol
 bitze an das ende der welte,
 das daz in dir nihtes nút ensi,
 me in allem dem do du ein zuohaften zuo hast
 und eine enpfenglicheit, eine genuelicheit do inne moehtest haben,
 das daz nihtes nút ensi.

Wo mitte súllent wir nu erkriegen das dis mensche also sterbe?

Das du dich alle tage zuo tusent molen zuo tode liessest stechen
 und also dicke wieder lebende wurdest
 und alle tage dich manig werbe umb ein rat liessest flechten
 und steine und dorne essest,
 hiemitte kundestu dis nút erkriegen,
 sunder sencke dich nu
 in die vertieffete grundelose erbarmhertzikeit Gottes,
 mit eime temuettigen gelossen willen under Gotte
 und under alle creaturen,
 und sich
 das es dir Cristus alleine geben muos
 von blosser miltekeit und friger guete
 und minnen und barmhertzikeit.

Hie lúhtet in daz wort daz Cristus sprach:

'so ir alles daz getuont daz ir vermúgent,
 so súllent ir úch noch danne halten fúr unnútzte knechte'.

2

Und geschicht dis nút das dis mensche nút erstirbet,
 so kumment die Roemere und besiztent die stat.

Was ist nu Rome wanne daz hoehste von der welte?

Also ist die indewendige hochvartikeit
 daz hoehste von allen untugenden,
 die besiztet die stat die Cristus besizzen solte,
 und sleht zuo tode alles daz volk,
 das sint
 die obersten krefte und ouch die nidersten,
 das ist das gesinde der sele.

Kinder, kinder, sehent fúr úch,
 es ist vil wunderliches volkes uf ertriche,
 das do mit grossen wisen und mit grossem schine
 disem edeln wege enget.

Und also lange also dis eine mensche in uns blibet und nút enstirbet,
 so spreitet es sich durch alle die krefte

Dat is,
 wanneer de mond het liefst zou spreken,
 dat hij dan zwijgt,
 en wanneer het oog het liefst genietend wil kijken,
 dat je het dan dicht doet en je niet genietend zult kijken,
 en waarheen je zinnen het meest zich wenden in begeren,
 dat je daar dan uitbreekt
 en dat je je hiervan afwendt en jezelf insluit.

De derde soort van mensen die trekt God naar zich toe door zichzelf.

Merk nu dan op: steeds moet er een mens sterven.

Hoe willen we nu deze mens noemen, welke naam hem geven?

Eigenwil of toe-eigening.

Wat is het wat in de mens afsterven moet?

Zou je alle martelingen ondergaan hebben
 die alle martelaren ooit ondergingen,
 zou je al het goede verricht hebben
 dat de christenheid ooit verrichtte of ooit nog verrichten zal
 tot aan het einde van de wereld,
 het zou wel waardevol zijn,
 maar in de mate dat er bij jou meer gehechtheid,
 genegenheid en welbehagen in aangetroffen wordt,
 in die mate heeft het niets te betekenen.

Waarmee kunnen we dan zover komen dat de mens aldus sterft?

Wanneer je je alle dagen wel duizendmaal dood zou laten steken
 en even vaak weer levend zou worden,
 en wanneer je je alle dagen veelvuldig op het rad binden liet
 en je stenen en doornen zou eten,
 nee, hiermee zou je zover niet komen;
 verzink jezelf dan nu
 in de diepe grondelose barmhartigheid van God,
 met een deemoedige, gelaten wil onderworpen aan God
 en aan alle schepselen,
 en zie
 dat het alleen Christus is die je dit geven kan
 uit louter mildheid en vrijgevigheid,
 uit liefde en barmhartigheid.

Hier verstaan we het woord dat Christus sprak:

'Wanneer jullie alles doen wat in jullie vermogen ligt,
 dan nog moeten jullie jezelf houden voor onnutte knechten.'

2

En sterft deze mens niet,
 dan komen de Romeinen en ze bezetten de stad.

Wat is Rome anders dan het hoogste op de wereld?

Net zo is de innerlijke hovaardij
 de hoogste van alle ondeugden,
 ze bezet de stad die van Christus zou moeten zijn,
 en slaat het hele volk dood,
 namelijk
 de opperste krachten en ook de lagere,
 die de dienstknechten zijn van de ziel.

Kinderen, kinderen, let toch op,
 er bevindt zich veel wonderlijk volk op aarde,
 dat met grootse manieren en onder groot uiterlijk vertoon
 van deze edele weg afdwaalt.

En zolang een dergelijke mens in ons blijft leven en niet sterft,
 verspreidt hij zijn invloed over alle krachten

des indewendigen und des ussewendigen menschen,
bitze er es alles verderbet das Cristus inplantzen solte.

O wie vil grosser menschen,
die so gros schinent und mit den Got so grosses beginnet hat,
die in dem sint hie inne verdorben!

Wir nement zuo eime exempel Salomon,
do Got mitte sprach, und in sinem sun
und Samson,
die von dem engel gebotschaft wurdent,
wie swerlich die vielent;
wan dis eine mensche nüt enstarp
und sú uf den goben Gottes mit lústlicheit ir selbes blibent
und Gotte undangber worent,
wie sint sú in daz urteil Gottes in dem lesten gevallen,
also das die heilige kirche von in zwifelt obe sú behalten sint.

3
Nu kumment dise hohen vernunft
die in irre eigen natúrlichen vernunftent ufgewachsen sint,
die wellent úber alle ding kummen sin.

Kinder, do kerent úch nüt an;
alles daz die nature git, daz nimmet sú ouch wider,
und alles daz Cristus git, daz nimmet er ouch wider.

Nu enhaltent dise grossen vernünftigen menschen
dicke den anstos in den sinnen
vil eigenlicher wan ein edel gelossen mensche;
zuo dem sprechent sú:

'Got segent, waz ungelossens mensche bistu!'

zuo den edeln menschen,
die doch harte gelossen sint in irme grunde!

Wisset daz der trug den Got verhenget
deme inren menschen, ist hie harte genueglich,
und wil in harte gerne mer truwen,
nüt also dem ussern menschen.

Kinder, nüt verwúrrrent úch noch verferrent úch!

Das bilde bewiset uns unser herre Jhesus Cristus,
do sin nature zwifelte und wasser und bluot switzete.

Lieben kinder, lerent úch alsus liden und legen
under Got und under alle creatures,
und nüt ververrent úch;
eime ieglichen tode dem volget ewig leben.

Daz wir also sterben muessent,
des helffe mir und úch der vatter und der sun und der heilige geist.

Amen.

van de innerlijke en de uiterlijke mens,
totdat hij alles verdorven heeft waarin Christus planten moest.

O, hoeveel grote mensen,
die zo groot schenen en waarmee God zo iets groots begonnen was,
zijn hierdoor verloren gegaan!

Nemen we als voorbeeld Salomon
– waar God mee sprak, hem zijn zoon noemde –
en Samson,
beiden ontvingen ze een boodschap van de engel,
en toch, hoe diep vielen ze,
omdat deze mens in hen niet stierf
en ze de gaven van God met eigenliefde bezaten
en God ondankbaar waren;
ach, hoe zijn ze daardoor op het laatst gevallen onder Gods oordeel,
zelfs zo, dat de heilige Kerk betwijfelt of ze behouden zijn.

3
Nu komen deze oordeelskrachtigen
die in hun eigen natuurlijke verstand opgegroeid zijn,
en die zich verheven wanen boven alle dingen.

Kinderen, schrik dan niet terug;
alles wat de natuur geeft, dat neemt ze weer terug,
en alles wat Christus geeft, neemt ook hij weer terug.

Nu treft deze mensen met hun grote verstand
vaak in heviger mate de verzoeking in de zinnen
dan dat dit geval is bij een edele, gelaten mens;
tegen die laatste zeggen ze:

'Gods zegen, wat een ongelaten mens ben je!'

En dat zeggen ze tegen edele mensen,
die toch zeer gelaten zijn in hun grond!

Weet dan dat het God is die hun deze benauwenis zendt;
voor de innerlijke mens koestert hij grote genegenheid
en hem heeft hij lief,
maar bij de uiterlijke mens is dat anders.

Kinderen, wees niet bevreesd, dwaal niet af!

Dat voorbeeld gaf ons onze Heer Jezus Christus,
toen zijn natuur vertwijfelde en water en bloed zweette.

Lieve kinderen, leer net zo te dulden en te buigen
onder God en alle schepselen,
en loop hiervan niet weg;
op elk sterven volgt eeuwig leven.

Dat we zo mogen sterven,
daartoe helpe mij en jullie de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

Preek 15 (V15)

Voor de vooravond tot Palmzondag

Clarifica me pater claritate
quam habui prius (Io 17,5)

*Die bredige usser sant Johans ewangelio
des balmeobendes
von der verklerunge
seit von eime wiselosen gebette,
heisset gewore einunge mit Gotte,
ist über alle wort und uebunge
des ussewendigen gebettes,
und seit ouch drie wisen
mit den man kummet zuo der lutersten worheit.*

1
Der minnenliche sun Gottes,
do der ufhuop sine goetlichen ougen in den himel und sprach:

'vatter, mache clor dinen sun',

dis werg lert uns
das wir uf súllent haben alle unser sinne, hende und krefte
und die gemuete in die hoehi,
und betten in ime, mit ime, durch in.

Dis ist das aller minnenlicheste hochwúrdigste werg
daz der ewige Gottes sun hie det,
daz er sinen geminneten vatter anbettete.

Dis ist aller vernunft zuo úberswenkig,
und enkunnet niergent herzuokommen noch verston,
es ensi in dem heiligen geiste.

Von dem gebette sprach sanctus Augustinus und sant Anshelmus,
daz gebet si ein ufgang des gemuetes in Got.

Lieben kint,
dise richen lúte kumment an úch
und gent armen verzerten krancken kinder
vier haller oder sesse,
und heissent sú úch enweis wie vil venien machen
und lihte hundert pater noster sprechen;
von diseme kouffe
und von sus und aller wisen
do halt Got in siner ewikeit also vil abe also er wil.

Aber ich sage dir ein ding:
kere dich in der worheit von dir selber
und von allen geschaffenen dingen
und rihte din gemuete alzuomole uf in Got
über alle creaturen in daz tieffe abgrunde,
darin versenke dinen geist in Gottes geist,
in wore gelossenheit aller diner obersten und nidersten kreften,
über alle sinne und verstantnisse,
in einer woren vereinigungen mit Gotte innerlichen in dem grunde;

mit diseme úberkummest du alle wise und alle wort und uebunge,
und da
do bitte Got fúr alles das do er wil fúr gebetten han
und des du und alle menschen von dir begerent;

Verheerlijk mij, Vader, met de heerlijkheid
die ik had eer de wereld bestond (Joh. 17,5)

*De preek op het ewangelie van Sint-Johannes
voor de vooravond tot Palmzondag
over de verheerlijking,
spreekt van een gebed zonder uiterlijke vorm,
dat ware vereniging met God genoemd wordt
en uit gaat boven alle woorden en oefeningen
behorend bij het uitwendige gebed,
en toont ook drie manieren
waarlangs men komt tot de meest zuivere waarheid.*

1
Toen de minnelijke Zoon van God
zijn goddelijke ogen opsloeg ten hemel en zei:

'Vader, verheerlijk je Zoon',

toen leerde hij ons hierdoor,
dat we al onze zinnen, handen en krachten
en het gemoed naar de hoogte opgeheven dienen te houden,
en dat we moeten bidden in hem, met hem en door hem.

Het is het allerminnelijkste en waardigste werk
dat de eeuwige Zoon van God hier verrichtte:
tot zijn beminde Vader bidden.

Dit gaat het verstand ver te boven
en we kunnen het op geen enkele wijze bereiken noch begrijpen,
het zij dan in de Heilige Geest.

Over het gebed zei Sint-Augustinus evenals Sint-Anselmus,
dat het gebed een opgaan is van het gemoed tot God.

Lieve kinderen,
rijke mensen komen naar jullie toe
en ze geven arme, uitgemergelde, zwakke kinderen
vier heller of zespensingstukken
en dragen ze dan op om ik weet niet hoeveel kniebuigingen te maken
en misschien wel honderd Onzevaders te bidden;
van zulke handel,
en van alle soortgelijke handelwijzen,
laat God in zijn eeuwigheid daar maar van denken wat hij wil.

Maar ik zeg je één ding:
wend je waarlijk af van jezelf
en van alle geschapen dingen
en richt je gemoed helemaal op tot in God,
boven alle schepselen in de diepe afgrond;
verzink daarin dan jouw geest in Gods Geest,
met ware gelatenheid van al je hoogste en laagste krachten,
en boven alle zinnen en verstaan,
tot ware vereniging met God, innerlijk in de grond.

Hiermee laat je al de wijzen, woorden en oefeningen achter je;
en daar aangekomen,
vraag God om alle dingen waarvan hij wil dat je er om vraagt
en om al die dingen die jij verlangt en alle mensen van jou verlangen.

und wisse:

also klein also ein klein jung haller ist
für hundert tusedt marck goldes,
also ist alle ussewendige gebette vor diseme gebette,
das do ist und heisset wore einunge mit Gotte,
dis geschaffene geist versincken und versmelzen
in dem ungeschaffenen geiste Gottes.

Vil lieben kinder,
welle dise einunge dis gebett des mundes lident
und ungehindert darabe blibent,
so tuot es kuenlichen;
zwei sint besser denne eins,

und daz darumb du gebetten bist,
ouch ist es guot das du das also bettest
mit der wisen ussewendig
also du geheissen bist und du gelobet hast,
und mit dem und in dem so tribe din gemuete uf in die hoehe
und in die inre wuestenunge,
dar trip alle dine vihe mit hern Moyses;

und hindert dich danne
ein einige wise oder gebet oder ussewendig werck,
das loss kuenlich uf mich varen,
ussgenommenlich die die zuo irme gezite verbunden sint,
anders so ist alles gebet des mundes
rehte alse spruwern und strov wider edelme weissen,
also Cristus sprach:

'die woren anbettere die bettent in dem geiste und in der worheit'.

In diseme werdent alle die uebungen vollebroht,
werg und wise,
die von Adams geziten geopfert sint
und noch súllent
bitz an den jungsten dag;
das vollbringent dise in eime ougenblicke
mit diseme woren wesentlichen inkere.

2

Also
ir sehent dise kilche und dise manigvaltikeit die herzuo gehoeret,
also daz fulment, die muren, die steine die denne herzuo dienen,
denne daz sú dis alles herzuo trúgent,
dis ist alles umbe gebet geschehen,
und wurt in diseme alles wesentliche zuo worer frucht
und in Got getragen,
darumb das es allessament worden ist;

und alle ding werdent in eime ougenblicke ingetragen
in den minnenlichen grunt,
das als ussgeflossen ist in die ewikeit,
do es ewiclichen in gegenwertelichen gewesen ist
und ietze ist und als wol da inne ist.

Davon sprach Cristus:

'ich habe alle ding geton die du mir gebe zuo tuonde'.

Hette er das genomen nach der zit,
so enwere es nüt also gewesen,
wanne es waz noch vil ungeton;
er solte noch do liden und erston,

sunder er nante noch der wisen der ewikeit,
do sint alle ding,
alse sú ewiclich sint gewesen und ewiclich sin soellent,
also sint sú ietze in diseme nu ietze,
alse dise lúte

En weet:

zo gering een kleine, onbeduidende heller is
vergeleken bij honderdduizend goudmarken,
net zo gering is al het uiterlijke gebed vergeleken bij dit gebed,
dit gebed dat is en wordt genoemd ware vereniging met God,
bij dit verzinken en versmelten van de geschapen geest
in de ongeschapen Geest van God.

Mijn geliefde kinderen,
wanneer deze vereniging het mondgebed verdraagt
en er niet door gehinderd wordt,
verricht het dan onbevreesd;
twee is beter dan één.

En datgene waarom je gevraagd bent,
daarvan is het ook goed dat je jouw gebed hierbij verricht
op uitwendige wijze
zoals je opgedragen is en zoals je het beloofd hebt te doen;
en hiermee en hierin voer je gemoed dan op naar de hoogte
en de innerlijke woestenij in,
en, samen met Mozes, drijf daarheen dan al je vee.

En hindert je dan
een bepaalde gedragswijze of een gebed of een uiterlijk werk,
laat dat dan dapper en op mijn verantwoording achterwege,
behalve dan wat tot de getijden behoort,
want voor de rest is elk mondgebed
als kaf en stro vergeleken bij edele tarwe,
zoals Christus zei:

'De ware aanbidders bidden in de geest en in de waarheid.'

Hiermee worden al die oefeningen volbracht,
de werken en wijzen,
die sinds de tijd van Adam geofferd zijn
en die nog geofferd zullen worden
tot aan de jongste dag;
volbracht wordt het in een enkel ogenblik
met deze ware, wezenlijke inkeer.

2

Welnu,
jullie zien deze kerk en al de menigvuldigheid die erbij hoort,
het fundament, de muren, de stenen die erbij nodig zijn;
men bracht het allemaal bij elkaar
omwille van het gebed,
en opdat al het wezenlijke hierin rijpen zal tot ware vrucht
en in God gedragen wordt,
want daartoe dient het allemaal.

Alle dingen worden in één enkel ogenblik binnengedragen
in de minnelijke grond,
waaruit alles gestroomd is van eeuwigheid af
en waarin alles eeuwig aanwezig is geweest
en nu is en ook zijn zal.

Daarvan zei Christus:

'Ik heb alles gedaan wat jij me opgedragen hebt te doen.'

Zou hij dit opgevat hebben naar de tijd,
dan was het zo niet geweest;
want veel bleef nog ongedaan,
hij moest toen nog lijden en verrijzen.

Hij vatte het echter op naar de wijze van de eeuwigheid,
waar alle dingen zijn
zoals ze eeuwig zijn geweest en eeuwig zullen zijn,
en zoals ze zijn nu in dit ogenblik;
net zo is het met de mensen

die hier in reht gerotent,
die wúrckent alle ire werg ussewendig der zit in ewikeit,
sú bettent in Gottes geiste und lebent und wúrckent in ime
und sint in selbes gestorben,
wanne nieman mag ein anders werden,
er enmuesse denne entwerden daz er do ist.

Do bettent dise und wúrckent in dem geiste;
do der vatter gebirt sinen sun,
do werdent sú wider in geborn;
in den grunt wurt diser geist wider in getrungen
úber alle bilde und formen,
ir selbes entformet und entbildet,
und sint in úber wise geroten.

Dise lúte in diseme gebette so erwerbent sú alle ding,
sú bittent hie den vatter fúr sinen eingebornen sun,
bitze her het der sun fúr sú gebetten.

Got segen, also wie bitten sú fúr den sun?

Unser herre lert uns betten
daz sin namen geheiliget wurde,

des bittent sú alle hie
das sin namen geheiligt werde
und gegroesset und bekant und geminnet werde
und also befunden werde
also er es ewiclichen angesehen und gemeinet und gewelet hat
in ewikeit,
und das ime sin túr verdienen und sin bitter liden
vergolten und widerlonet werde
und fruchtber werde.

Dise lúte bittent fúr die heilige cristenheit,
und ir gebet wurt allewegent erhoert.

Dise nement ouch alle ding von Gotte glich,
haben und darben, liep und leit,
gelich willig und voellig;
do lit gros verdienen an.

3
Unser herre sprach:

'ich bitte dich das sú eins werdent also wir eins sint'.

Dise einunge geschiht in zweierlei wise,
innewendig und ussewendig,
mit mittel und sunder mittel,
in geiste und in naturen.

Diz wurt dicke valschlichen verstanden,
wan goetliche nature enpfohet keinen zuoval.

Dise einunge enmag die vernunft nit begriffen,
wie daz die sele mit dem libe vereiniget ist
und wie sú wúrcket
und beweget sich in der hant, in dem fusse
noch in dinen eigenen gelidern;
wie solte denne der mensche goetteliche einunge verston?

Die herin kumment,
die wúrckent ussewendig der zit in ewikeit,
uss geschaffenheit in ungeschaffenheit,
us manigvaltikeit in einvaltikeit,
sú blibent in friden in unfridesamkeit
und sinckent mit einre minnenlicher begerunge in den grunt
und tragent Gotte alle ding wider uf,
also es eweclichen gewesen in ime ist
und er es geminnet und gemeinet het.

die hier langs de juiste weg terecht gekomen zijn:
zij werken al hun werken buiten de tijd in eeuwigheid,
zij bidden in Gods Geest en leven en werken in hem
en ze zijn afgestorven aan zichzelf;
want niemand kan een ander worden,
die niet ontwordt aan wat hij is.

Hier bidden en werken ze in de Geest;
waar de Vader zijn Zoon baart,
daarin worden ze terug geboren;
hun geest dringt binnen, terug de grond in;
boven elk beeld en elke vorm,
aan zichzelf ontvormd en ontbeeld
zijn ze boven elke wijze geraakt.

Door dit gebed verkrijgen deze mensen alles;
hier bidden ze de Vader voor zijn eniggeboren Zoon,
voorheen heeft de Zoon voor hen gebeden.

Gods zegen, hoe bidden ze dan voor de Zoon?

Onze Heer leert ons bidden,
opdat zijn Naam geheiligd zal worden.

Daarom bidden hier allen
dat zijn Naam geheiligd mag worden
en verheerlijkt, beleden en bemind,
en gekend mag worden
zoals hij het eeuwig gezien en beoogd en verkozen heeft
in eeuwigheid,
en dat hem zijn kostbare verdienste en zijn bitter lijden
vergolden en vergoed mogen worden
en vruchtbaar worden.

Deze mensen bidden voor de heilige christenheit,
en hun gebed wordt altijd verhoord.

Gelijkmoedig ook aanvaardden ze alles van God,
voorspoed en tegenspoed, lief en leed,
alles even bereidwillig;
daarin ligt grote verdienste.

3
Onze heer zei:

'Ik vraag je dat ze één worden zoals wij één zijn.'

Deze eniging vindt plaats op twee wijzen,
innerlijk en uiterlijk,
met middel en zonder middel,
in de geest en in de natuur.

Dit wordt vaak verkeerd begrepen,
goddelijke natuur namelijk ontvangt geen toevoeging.

Waar het verstand al niet begrijpen kan
hoe de ziel verenigd is met het lichaam,
hoe ze werkt
en zich beweegt in de hand, in de voet
of in enig ander gewricht,
hoe moet de mens dan de goddelijke eniging verstaan?

Zij die hier geraken,
zij werken buiten de tijd in de eeuwigheid,
uit de geschapenheit in de ongeschapenheit,
uit de menigvuldigheid in de eenvuldigheid,
zij blijven in de vrede te midden van onvrede
met een minnelijke verlangen zinken ze in de grond
en geven elk ding terug aan God,
zoals het eeuwig in hem is geweest
en zoals hij het lief heeft gehad en het gewild heeft.

Diz ist neher wan daz gebet, verre nehere;
herin enmúgent nút kummen
die in ire natúrlicher vernunft ufgewachsen sint und gezogen sint
in ire eigenre doetlicheit und in iren sinnen gelebet hant,

die enkumment herbi mit núde.

Usser diseme
lert úch und seit úch ein minnenclich meister,
und des enverstont ir nút;
er sprach uss der ewikeit, und ir vernement es noch der zit.

Lieben kint,
han ich úch nu zuo vil gesprochen,
dis enist Gotte nút zuo vil,
aber ir súllent mir es vergeben, ich wil mich gerne bessern.

Ein hoch meister der sprach von diseme sinne
sunder wise und sunder wege,
das begeisten vil lúte mit dem ussere sinne
und werdent vergiftige menschen,
und herumbe ist es hondert werbe besser
daz man mit wisen und mit wegen darzuo kumme.

4
Nu mag man fragen
weles die wisen und die wege sint die do gehoerent zuo
der lutersten und der hoehsten und der vollekomensten worheit.

Nu het unser herre Jhesus Cristus
sant Johans in drie wisen gezogen,
do zúhet er ovch noch alle die menschen mitte
die zuo der nehesten worheit kummen soellent.

Nu zoch unser herre Jhesus Cristus
sant Johans zuo dem ersten mole
do er ime von der welte rief
und mahte in zuo eime aposteln;
zuo dem andern mole
lies in unser herre Jhesus Cristus ruowen
uf sime minnenclichen hertzen;
zuo dem dirten mole, daz das volkomen ist,
daz was uf den pfingestdag,
do ime der heilige geist gegeben wart,
do wart ime die túr geoffent,
und er wart in genommen.

5
Nu zuo dem ersten mole,
also der mensche mit sante Johanse
geruffet wurt von der welte,
daz ist
das der mensche alle sine innersten kreften regniere
und ordene ussere der obersten bescheidenheit;
also
daz du lerest dich selber bekennen
und bi dir selber bliiben,
das du lernest warnemen dinre worte,
das du niemanne entsprechest
denne daz du woltest daz man dir spreche,
diner bewegunge,
obe sú von Gotte kumment und wider zuo Gotte wellent,
diner gedencke,
das du keinen boesen unnútzten gedank mit willen nút besitzest;
waz dir darúber invellent,
daz enist nút me denne eine bereitung und eine luterunge
zuo eime bessern diner wercke,
das du nút enmeinst in allen dinen wercken
denne die ere Gottes
und aller menschen fride und selikeit.

Nader geraakt dit dan het gebet, het komt vele malen naderbij;
zij kunnen hierin niet geraken
die in hun natúrlijke verstand opgegroeid en opgevoed zijn,
die in hun eigen sterfelijkeit en in hun zinnen geleefd hebben.

Zij zullen niet naderbij komen, met niets.

Van hieruit
leert en onderwijst jullie een minnelijke meester,
en jullie begrijpen het niet;
hij sprak vanuit de eeuwigheid, en jullie verstaan het naar de tijd.

Lieve kinderen,
heb ik jullie nu dan te veel gezegd,
voor God is het niet te veel;
jullie moeten het mij maar vergeven, ik wil me graag beteren.

Een edele meester sprak over deze dingen
zonder weg en zonder wijze;
veel mensen verstaan dit naar de uiterlijke zinnen
en het worden vergiftigde mensen,
en daarom is het hondert maal beter
dat men hier langs weg en wijze geraakt.

4
Nu zou men kunnen vragen
welke wijzen en wegen er horen bij
de zuiverste, de hoogste en de volmaaktste waarheid.

Onze Heer Jezus Christus nu
heeft Sint-Johannes op drie wijzen tot zich getrokken,
en zo trekt hij ook nu nog al die mensen tot zich
die tot de naaste waarheid geraken moeten.

Nu trok onze heer Jezus Christus
Sint-Johannes de eerste keer tot zich
toen hij hem weg van de wereld riep
en hem tot apostel maakte;
de tweede keer,
toen onze Heer Jezus Christus hem liet rusten
aan zijn minnelijke hart;
de derde keer, die het volmaakt is,
dat was op de pinksterdag,
toen hem de Heilige Geest gegeven werd,
toen werd voor hem de deur geopend
en hij werd binnengeleid.

5
Met die eerste wijze,
wanneer de mens evenals Sint-Johannes
uit de wereld geroepen wordt,
wordt bedoeld,
dat de mens al zijn innerlijke krachten moet beheersen
en ze dient te ordenen vanuit het hoogste oordeelsvermogen;
en wel zo,
dat je jezelf leert kennen
en bij jezelf bliiben;
dat je acht leert slaan op je woorden,
zodat je niemand toespreekt
anders dan hoe je zelf toegesproken wilt worden,
en acht leert slaan op je hartstochten,
of ze wel van God komen en of ze terug naar God willen,
en op je gedachten,
dat je geen slechte, onnutte gedachten vrijwillig koestert;
wat je daarenboven toevalt,
dat is niet meer dan een voorbereiding en een loutering
teneinde je werken te verbeteren,
dat je in al je werken niets anders op het oog hebt
dan de eer van God
en de vrede en zaligheid van alle mensen.

Alsus nimmet dich unser herre von der welte
und machet dich zuo eime apposteln Gottes,
und alsus lerest du den ussere menschen
zuo einem innern menschen machen.

Dis ist noch ein anevohender mensche.

6
Zuo dem andern mole,

wilt du ruowen
uff dem minnlichen hertzen unsers herren Jhesu Cristi
mit sant Johans,
so muost du gezogen werden
in daz minnliche bilde unsers herren Jhesu Cristi,
das du ein flissig ansehen daran habest
und sehest an sine sanftmueteikeit und demueteikeit
und an sine tieffe fürin minne,
die er hette zuo sinen fründen und zuo vigenden,
an die grosse gehorsame gelassenheit die er hette
in alle wege, in alle wise,
in alle die stetten do ime der vatter in rief.

Nu nim sine vertieffete milteikeit,
die alle menschen wisete,
und ouch sine gebenediete armuote:
himelrich und ertrich waz sin,
und enbesasz es nie mit eigenschaft;
alles daz er sprach und alles daz er wücrkete,
do meinde er des vatters ere
und aller menschen selikeit.

Nu sich in das minnliche bilde unsers herren Jhesu Cristi
vil neher und vil tieffer
wenn ich dich gelere kan,
hie habe ein flissig heischen und jagen nach,
sich dich nu mit flisse an
wie ungelich du sigest disem bilde,
und sich dine verretheit
und dine kleinheit hie ane,
hie lot dich unser herre wol ruowen.

Harzuo ist in der zit nüt nützers noch bessers
danne daz sacramente des werden lichamen unsers herren:
usser eime anderme,
dem das licht der worheit neher lúhtet denne dir
zuo tuonde und zuo lossende,
disem minnlichen bilde wurst du riche
und vindest alsolichen trost und suessikeit
do du mitte verseist allem troste und suessikeite der welte.

Dise zwo wisen stont dicke in vil menschen
die gar wol dran wenent sin
mit eigenschaft in eime swinden gemuete,
und sint doch verre den nehsten wegen;

alleine sant Johannes hette geruowet uf dem hertzen unsers herren,
er lie doch den mantel vallen und floch
da man Cristum ving;
also sigest du, mensche,
wie heilig du sigest in disen zwein wisen,
obe du angegriffen wurst,
daz du den mantel lossese vallen,
ich meine
eigenschaft und swindeikeit dins gemuetes.

7
Daz du dich in disen zwein wisen uebest,
daz ist guot und heilig,
und enloss dir dise uebunge diser wisen

Zo neemt onze Heer je uit deze wereld
en maakt hij je tot een apostel van God,
en langs deze wijze leer je de uiterlijke mens
tot een innerlijke om te vormen.

Dit alles heeft nog betrekking op een beginnende mens.

6
Dan de tweede wijze.

Wil je rusten
aan het minnelijke hart van onze Heer Jezus Christus
met Sint-Johannes,
dan moet je aangetrokken worden
door het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus,
en dit ijverig beschouwen;
beschouw dan zijn zachtmoedigheid en deemoedigheid
en de diepe, brandende liefde
die hij had tot zijn vrienden en vijanden,
en de grote, gehoorzame gelatenheid die hij had,
overal, op elke wijze,
op al de plaatsen waarheen de Vader hem riep.

Aanschouw nu zijn diepe mildheid,
die alle mensen omvatte,
en ook zijn gezegende armoede:
hemelrijk en aardrijk behoorden hem toe,
maar ze werden hem nooit tot een bezit;
in alles wat hij zei en in alles wat hij deed,
steeds had hij de eer van zijn Vader op het oog
en de zaligheid van alle mensen.

Aanschouw nu het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus,
beschouw het van meer nabij en dieper
dan ik het je leren kan,
heb hiernaar een hevig verlangen en jaag dit na,
en bezie jezelf nu met ijver
en zie dan hoe weinig gelijkenis je hebt met dit beeld,
zie hoever je ervan verwijderd bent,
hoe gering je bent hiermee vergeleken;
dan staat onze Heer je toe te rusten.

Hier toe is in de tijd niets nuttiger of beter
dan het sacrament van het eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer
– om je aldus door de ander,
voor wie het licht van de waarheid nabijer schijnt dan bij jou,
in je doen en laten te laten sturen;
want dit minnelijke beeld maakt je rijk
en je zult zulke troost vinden en zoetheid
dat je hiermee al de troost en zoetheid van de wereld kunt opgeven.

Deze twee wijzen treft men aan bij mensen die vaak
van zichzelf vinden er goed aan toe te zijn,
en die met een onstuimig gemoed menen dat het hun toekomst;
toch zijn ze ver verwijderd van de naaste weg.

Alleen Sint-Johannes heeft gerust aan het hart van onze Heer,
en toch liet hij zijn mantel vallen en vluchtte
toen men Christus gevangen nam;
zie dan toe, mens,
hoe heilig je ook zijn mag op deze twee wijzen,
zie toe, dat, wanneer je aangevallen wordt,
dat je dan je mantel laat vallen,
ik bedoel hiermee
je eigengerichtheid en de onstuimigheid van je gemoed.

7
Dat je je op deze twee wijzen oefent,
dat is goed en heilig,
en de oefeningen volgens deze wijzen,

enkeine creature nemen,
 Got der enziehe dich denne selber neher;
 zúhet dich Cristus,
 so lo dich ime sunder forme und sunder bilde,
 und lo in wúrcken, bis sin instrumente,
 das ist ime loebelicher und dir nützlicher
 das du dich hie inne lossese ein pater noster lang,
 denne du dich hundert jor uebetest in andern zwein wisen.

Nu sprechent etliche lúte:

'bist du nút noch darúber komen?'

Ich spriche:

'nein, úber das bilde unsers herren Jhesu Christi
 enmag nieman kummen'.

Sunder du soltest sprechen:

'Bist du úber die wege und wise noch nit kummen
 die du mit eigenschaft besessen hast?'

Nu sich in mit flisse
 und nim war der ordenunge Gottes von innan
 und nim eine wise noch der andern!

Hie wurt die túre uf geoffent
 ettelichen mit eime zuge, ettelichen mit einre gelossenheit,
 hie wurt sant Paulus wort volbrecht,
 das nie ouge engesach noch nie ore engehoerte
 noch in nie hertze enkam
 daz Got hie offenbart.

Niemer ensol sich der mensche des versehen
 daz er iemer volkomen werde;
 also verre also es hie múglich ist,
 der usser mensche werde broht in den innern menschen,
 do wurt der mensche ingenomen,
 do wurt alsolich wunder,
 alsoliche rícheit geoffenbart.

Entruwen, kinder,
 der vil hie in gaffen wolte,
 der mueste dicke zuo bette ligen,
 die nature enkunde es nút getragen.

Nu wissent,
 e daz vollebroht werde dovon wir hie gesprochen hant,
 do muos uf die nature manig swinde dot vallen
 ussewendig und inwendig.

Dem tode antwurtet ewig leben.

Kinder,
 dis wil nút eins tages, eins jores zuogon,
 nút enverrent úch,
 es nimmet zit
 und harzuo gehoert simpelheit und luterkeit und gelossenheit.

Und dis ist der aller volkomenste weg;
 den gebe mir und úch
 der vatter und der sun und der heilge geist.

Amen.

laat ze je door geen enkel schepsel ontnemen,
 het zij dan God zelf trekt je nader;
 trekt Christus je tot zich,
 geef je dan aan hem over, vormeloos en beeldloos,
 laat hem werken, wees zijn instrument;
 lofwaardiger voor hem en nuttiger voor jou is het
 om je één Paternoster lang hieraan over te geven,
 dan je honderd jaren lang te oefenen in de andere twee wijzen.

Nu zeggen sommige mensen:

'Ben je daar nog niet bovenuit gekomen?'

Ik zeg:

'Nee, boven het beeld van onze Heer Jezus Christus
 kan niemand uitkomen.'

Je moet liever vragen:

'Heb je die wegen en wijzen nog niet achter je gelaten,
 die je bezeten hebt als betrof het je eigendom?'

Aanschouw dat dan nu ijverig,
 en sla in je binnenste acht op de ordening van God
 en doorloop deze stap voor stap!

Hier dan wordt de deur geopend
 – bij sommigen met een ruk, bij sommigen op kalme wijze –
 en wordt het woord van Paulus bewaarheid,
 dat een oog nooit zag, een oor nooit hoorde
 en in een hart nooit geraakte,
 wat God hier openbaart.

Laat een mens zich nooit inbeelden
 ooit volmaakt te kunnen worden
 – voorzover dit hier mogelijk is –
 wordt de uitwendige mens niet opgenomen in de innerlijke mens;
 dan zal de mens naar binnen worden getrokken,
 en zal dit grote wonder
 en die grote ríjckdom worden geopenbaard.

Voorwaar, kinderen,
 wie hierin veel zou willen staren,
 die zou vaak op bed moeten liggen;
 de natuur zou het niet kunnen dragen.

Weet dan,
 alvorens volbracht zal zijn waarover we gesproken hebben,
 zal de natuur menige plotse dood moeten ondergaan,
 uitwendig en inwendig.

Op deze dood volgt eeuwig leven.

Kinderen,
 dit gebeurt niet in een dag, niet in een jaar,
 loop er niet voor weg,
 er is tijd voor nodig
 en het kan niet zonder eenvoud, zuiverheid en gelatenheid.

En dit is de allervolmaakste weg;
 moge hij mij en jullie gegeven worden
 door de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

Preek 16 (V16)

Voor de vierde zondag na Pasen

Expedit vobis ut ego vadam (Io 16,7)

*Die bredie usser sancte Johans ewangelio
des vierden sunnentages noch dem ostertage
seit wie uns der heilige geist stroffet umb alle unser sünde,
und meldet in uns alle weltliche inbildunge onderscheidenliche
und heisset uns nieman urteilen.*

1
Unser herre sprach zuo sinen geminten fründen:

'es ist úch nütze daz ich von úch var,
unde var ich nit von úch,
so enkummet der troester nüt zuo úch;
var ich aber, so sende ich in úch,
und wenne er kummet,
so sol er die welt bestroffen
von sünden und von gerechtekeit und von dem urteile'.

Kinder, in disen sin ist sere nauwe zuo sehende,
das den Gotz fründen der heilige geist nüt moehte werden,
er mueste zuo dem ersten von in varen.

Weles ist sin von úch varn anders
danne gelassenheit, trostlosekeit und ungeschickheit
zuo alleme guote,
trege und kalt und swer und dúnster?

danne ist Jhesus von uns gevarn.

Die menschen die herin sehent
und es in nütze machent,
das wer gar ein edel ding das men hiemitte spilen kunde,
dem wurde alle manigveltekeit einvaltikeit
und liden trost
und unfride fride,
und alle bitterkeit wurde ein ware suessekeit.

2
'Es ist úch danne nütze das ich von úch vare,
und also ich vare, so sende ich úch den heiligen geist,
und also der heilige geist kummet,
so sol er die welt stroffen.'

Waz und wie sol er stroffen?

Daz ist:
er sol klerliche zuo erkennende geben und melden
obe die welte in dem menschen si bedeckt und verborgen,
daz sol er bestroffen und schelten.

Weles ist nu die welt in uns?

Das ist die wise, die wúrkunge, die inbildunge der welte,
smacken in liebe, in leide,
in minnen, in vorhten,
in trurikeit, in froeiden,
in begerungen, in jomer, in sorgveltekeit.

Het is goed voor jullie dat ik heenga (Joh. 16,7)

*De preek op het evangelie van Sint-Johannes
voor de vierde zondag na Pasen
toont hoe ons de Heilige Geest straft voor al onze zonden,
en wijst ons duidelijk op elke wereldlijke verbeelding die in ons is,
en zegt ons niemand te oordelen.*

1
Onze Heer zei tot zijn beminde vrienden:

'Het is goed voor jullie dat ik van jullie heenga,
want ga ik niet van jullie heen,
dan komt de Trooster niet naar jullie;
ga ik echter, dan zend ik hem jullie,
en wanneer hij komt,
dan zal hij de wereld terechtwijzen
vanwege de zonden, de gerechtigheid en het oordeel.'

Kinderen, let dan nauwkeurig op de zin hiervan,
dat de Godsvrienden de Heilige Geest niet kunnen ontvangen
vooraleer hij van hen heen is gegaan.

Wat wil zijn heengaan van jullie anders zeggen
dan verlatenheid, troosteloosheid en ongeschiktheid
tegenover al het goede,
anders dan traag en koud, bedrukt en verduisterd te zijn?

Dan heeft Jezus ons verlaten.

De mensen die dit zouden inzien
en het voor zichzelf tot nut zouden maken
– dat zou een edel ding zijn om hiermee om te kunnen gaan –
alle menigvuldigheid werd hun tot eenvuldigheid,
alle lijden tot troost,
alle onvrede tot vrede,
en alle bitterheid werd hun tot ware zoetheid.

2
'Het is ook goed dat ik van jullie heenga,
en als ik heenga, dan zend ik jullie de Heilige Geest,
en wanneer dan de Heilige Geest komt,
zal hij de wereld terechtwijzen.'

Wie en wat zal hij terechtwijzen?

Welnu,
hij zal het duidelijk tonen en het melden
wanneer de wereld binnen in een mens toegedekt en verborgen ligt,
dat zal hij terechtwijzen en berispen.

Welke is dat dan, die wereld in ons?

Het is de wijze, de werking, de inprenting van de wereld;
het smaken van liefde, van leed,
van minne, van vrees,
van verdriet, van vreugde,
van begeerte, van onrust, van bezorgdheid.

Sante Bernhart sprach:

'mit allen den daz du trurest und dich froewest,
mit den selben soltu geurteilt werden'.

Kinder, dis sol der heilige geist, so er kummet,
klerlich in uns endecken und melden
und sol darumb uns stroffen,
und daz wir niemer enkein raste gewinnet
die wile wir dise boese schedeliche besitzunge in uns vindent,
es enwerde uzgetriben.

Und so wo dis schedeliche boeses in dem menschen
unberespet und unbestraffet blibet,
daz man mit creatures besessen ist,
sú sint dot oder lebendig,
daz ist alles welt,
und wer dis boese haltet unbestroffet,
das ist ein offen zeichen daz der heilige geist noch nüt darkomen ist,
wanne Cristus die worheit sprach,
also er keme,
so solte er dise ding bestroffen und beschelten.

3
Ouch so sol er stroffen umbe die sünde.

Weles sint nu die sünde?

Ir wissent wol, lieben kinder,
Got het alle ding gemachet,
und ein ieglich ding geordent in ir reht ende,
also hat daz fúr daz es ufгат, und der stein daz er nider get,

also hat die nature geben dem ougen daz es sehe,
und dem oren daz es hoere,
und der hand zuo wúrkende
und den fuessen zuo gande,
und ein ieglich gelide
daz ist dem natúrlichen willen gehorsam des lichamen
sunder einige widersprecheunge,
es si im liht oder swer,
suesse oder sur,
wil es ehte gentzlich der wille,
so ist es gehorsam,
es ga an leben oder tot.

Daz schinet wol an den minnern diser welte,
wie sú sich getroestent alles gemaches und guotes und eren
umbe daz sú minnent.

Nu sprechent die súnder:

'wer ist Gotte also gehorsam,
also genuog in allen sinem willen und sinen gebotten?'
Wo wogestu durch Got lip und guot, liep und leit
und lest dich selber und alle ding usser dime innerlichen grunde
do Got ein gebieter solte sin?

Nu dise sünden meldet der heilige geist,
daz du sinem willen und sinen manungen
widerstest so dicke und so vil,
da du so dicke und so vil mitte sündest;

dis und manigen verborgen bresten
die berespet und bestroffet der heilige geist, so er kummet.

Dis machet ein swinde urteil
und ein hellesche pin und ein unlidelich we,
do natúrliche lúte wenig von wissent.

Dis ist der gewarsten zeichen eins

Sint-Bernard zei:

'Met alles waarover je treurt en waarover je je verheugt,
met dit alles zul je geoordeeld worden.'

Kinderen, dit zal de Heilige Geest, wanneer hij komt,
duidelijk in ons onthullen en aanwijzen,
en hij zal ons daarom terechtwijzen,
en nooit zullen we rust kunnen vinden
zolang we dit slechte, schadelijke bezit in onszelf aantreffen,
pas als het verdreven wordt.

Waar dit schadelijke boze in de mens
onberispt en onbestrafft blijft
– waar men schepselen aankleeft,
ze mogen dood zijn dan wel levend –
daar toont zich de wereld;
en wie dit boze onbestrafft laat,
toont hiermee openlijk dat de Heilige Geest nog niet gekomen is;
want Christus sprak waarheid,
dat wanneer hij komen zou,
hij deze dingen zou terechtwijzen en berispen.

3
Ook vanwege de zonde zal hij straffen.

Wat zijn dan die zonden?

Jullie weten goed, lieve kinderen,
God heeft alle dingen gemaakt,
en elk ding heeft hij gericht op zijn einddoel;
het vuur heeft het inzicht opwaarts te gaan en de steen neerwaarts.

Zo gaf de natuur aan het oog het zien,
aan het oor het horen,
aan de hand het werk,
aan de voeten het gaan,
en aan elk gewricht,
dat het gehoorzaamt aan de natuurlijke wil van het lichaam
zonder enig tegenspreken;
of het hem licht dan wel zwaar valt,
of het zoet is of zuur,
wanneer de wil het echt geheel en al wil,
dan is het gehoorzaam,
of het naar leven voert of dood.

Dat kan men goed zien bij minnaars van deze wereld,
aan wat zij zich ontzeggen aan gemak, goed en eer,
omwille van hun liefde.

De zondaars nu zeggen:

'Wie is zo gehoorzaam aan God,
dat hij zich helemaal voegt naar zijn wil en zijn geboden;
waar waagde jij omwille van God lijf en goed, lief en leed
en liet je jezelf en alle dingen buiten je innerlijke grond,
waar God toch heerser zijn moest?'

Op deze zonden nu wijst je de Heilige Geest,
omdat je aan zijn wil en aan zijn manen
zo vaak en zo veel weerstand biedt,
want even vaak en net zo veel zondig je.

Om deze en menig verborgen tekortkoming
zal de Heilige Geest je berispen en terechtwijzen wanneer hij komt.

Dit komt in de vorm van een krachtig oordeel
en het brengt een helse pijn en een ondraaglijke lijden mee,
iets waar mensen die naar de natuur leven weinig vanaf weten.

Een van de zekerste tekenen is het

das der heilige geist do ist in der worheit,
wo dis urteil in der worheit geboren wurt,

daz ist ein alzuo sicher ding,
wanne tusent gebresten
die du in der worheit bekennest und dich dovon schuldig gebest,
enwerent dir nüt also soerglich noch also schedelich
alse ein einiger des du nüt enwoltest bekennen
noch dich nüt woltest lassen wisen
und nüt jomer noch bandikeit darumb enhettest,
dan dich wolte alles dunken du hettest reht.

Kinder,
die lúte den ir ding also wol gevellet
und ander lúte tuon úbel,
daz sint soergliche gebresten,
und us den wurt niemer nüt.

4
Nu dan
er sol urteilen oder bestroffen die gerechtekeit.

O kinder,
wie ist unser gerechtekeit so ein snoede ding vor Gotte!

Sant Augustinus sprach:

'wi und we aller gerechtekeit
obe sú Got noch sinre barmhertzekeit nüt urteilen wil'.

Unser herre sprach durch Ysaiam:

'úwer gerehtikeit ist ein unflat vor minen ovgen'.

Unser herre sprach:

'so ir alles daz getuont daz ir vermúgent,
so sprechent dennoch: wir sint unnútzte knechte'.

Wer sich fúr út het so er nüt enist, der betrúget sich selber,
also sant Johannes sprach.

Manigem menschen gevalent sine wisen also wol
daz er sich niemanne lassen enwil,
noch Gotte noch den lúten,
und huetet sich alse sins ovgen
das er sich Gotte nüt enlasse;
kummet unser herre mit einer manungen,
an mittel oder mit mittel,
do setzet er sine wise fúr
und kert sich daran nüt einen troppfen.

Dis sint ungelossene lúte zuomole;
wer der heilge geist do,
so stroffete er diser lúte wise,
wanne wo der heilige geist ist,
do bekennet der mensche sine gebresten klerlich
und lert gelossenheit und demueteikeit und alle ding.

5
Dan von dem urteile.

Weles ist daz urteil?

Des urteiles nimmet sich ein ieglicher an,
und heben nüt fúr ir ovgen ir eigen urteil
und ire mere gebresten,
und het doch Cristus gesprochen:

'mit der mossen domitte du missest,
domitte sol dir wieder gemessen werden';

dat de Heilige Geest er waarlijk is,
waar dit oordeel in waarheid geboren wordt.

Heel zeker is,
dat duizend tekortkomingen
die je waarlijk erkent en waarvan je toegeeft er schuldig aan te zijn,
dat ze voor jou niet zo gevaarlijk zouden zijn of schadelijk,
als die ene tekortkoming die je niet wilt bekennen,
die ene waar je je niet op wilt laten wijzen,
die je afkeer noch vrees inboezemt
omdat je van mening bent in je recht te staan.

Kinderen,
mensen die veel genoeg beleven aan hun eigen zaken
en misnoegen tonen bij die van anderen,
ze hebben zorgelijke tekortkomingen,
en met hen komt het nooit meer goed.

4
Welnu dan,
oordelen en straffen zal hij deze gerechtigheid.

O kinderen,
wat is onze gerechtigheid voor God toch een laag ding!

Sint Augustinus zei:

'Hoe ellendig alle gerechtigheid
wanneer God haar niet oordelen wil naar zijn barmhartigheid.'

Onze Heer sprak door Jesaja:

'Jullie gerechtigheid is vuiligheid voor mijn ogen.'

Onze Heer zei:

'Wanneer jullie alles gedaan hebben wat in jullie macht lag,
zeg dan toch: "wij zijn onnutte knechten"'.
'

Wie zich houdt voor iets wat hij niet is, die bedriegt zichzelf,
zoals Sint-Johannes zei.

Menige mens bevallen zijn eigen manieren zo goed,
dat hij zich aan niemand onderwerpen wil,
noch aan God noch aan de mensen,
en hij beschermt zichzelf als betrof het zijn ogen,
want zich aan God overleveren wil hij niet;
komt onze Heer met een vermaning,
zonder of met middel,
dan houdt hij vast aan zijn opvattingen
en trekt zich hiervan niets aan.

Dit zijn geheel ongelaten mensen;
zou de Heilige Geest daar zijn,
dan zou hij de manieren van deze mensen afwijzen,
want waar de Heilige Geest is,
daar erkent de mens zijn tekortkomingen op heldere wijze
en leert er gelatenheid en deemoed en al het andere.

5
En nu over het oordeel.

Welk oordeel is dit?

Ieder matigt zich het oordelen aan,
maar zijn eigen oordeel houdt hij daarbij niet voor ogen,
niet zijn eigen, grotere tekortkomingen,
waar Christus toch zei:

'Met de maat waarmee je meet,
daarmee zal ook jij gemeten worden.'

und sprach:

'du ensolt nüt urteilen das du út geurteilt werdest'.

Ein heilige sprichet:

'also manig mensche als du mit dime urteile under dich truckest,
under also manigen soltu undertrucktet werden'.

Die lúte wellent rechte pffaffen und provinciale sin,
einen ieglichen berichten,
und enwissent wer sù selber sint.

Wissent daz ir machent grosse starke muren
zwúschent Gotte und úch.

Kinder, also liep also úch Got und uwer sele und úwer ewig leben si,
so enurteilent nieman wan úch selber.

Man ensolte kein ding urteilen das nüt totsúnde enist;
lieber wolte ich mine zunge bissen swerlichen
dan ich enkein mensche urteilte.

Dis wurt geborn uz hochmuetekeit und eigenre gevallunge,
das ein videntlich same ist verboergenlich,
und ist der heilige geist do nüt.

Mer wo der heilige geist urteilt durch den menschen
als des not ist,
do beitet man statten und stunden als stat hat;
nüt
das man eine wunden heilen welle
und zwo dobi slahe uz ungestuemekeit,
und nüt
swere wort
noch gelas noch unmúgende
den nehsten verkleinet und vernútet
in andere hertze,
sunder
als uz minne und senftmuetekeit,
und daz der mensche blibe bi ime selber
in demuetekeit und in armuete sines geistes;

und daz treit er noch war er get und was er tuot,
er si eine oder gemeine,
und enwarte nüt denne sin selbes in einvaltikeit,
und let es vallen was in nüt ane engot noch bevolhen enist;

6
und enfrage nüt nach hohen kúnsten,
denne gang in dinen eigenen grunt unde ler dich selber kennen,
und nüt enfrage von der verborgenheit Gotz,
von dem usflusse und influsse
und von dem ihte in dem nihte
und von dem funcken der selen in der selen in der istekeit.

'Úch enist', sprach Cristus,
'nüt zuo wissende von der heimlikeit Gottes'.

Wir súllent halten einen einvaltigen waren gantzen glouben
an einen Got in drivaltikeit der personen,
nüt manigvalteklich, sunder einvalteclich und luterlichen;
wanne Arrius und Sibillus,
die wunder verstundent von der heiligen drivaltekeit,
war sint sù kummen?
und Salomon und Origenes,
die die heilige kirche gerichtet hant wunderlichen?

wir enwissent nüt war sù kummen sint.

En hij zei:

'Oordeel niet, opdat je niet geoordeeld wordt.'

Een heilige zegt:

'Zoveel mensen als jij in je oordeel onder je terneerdrukt,
onder even zoveel zul jij terneergedrukt worden.'

Mensen willen zijn als priesters en provincialen
en iedereen berechten,
en weten niet wie ze zelf zijn.

Weet dat jullie hoge, sterke muren bouwen
tussen God en jezelf.

Kinderen, als God je lief is, en je ziel en je eeuwig leven,
oordeel dan niemand behalve jezelf.

Men moet niets veroordelen dat geen doodzonde is;
liever nog wil ik mijn tong afbijten
dan dat ik oordelen zal over enig mens.

Zoiets wordt geboren uit hoogmoed en eigenliefde,
een verborgen zaad is het, afkomstig van de vijand,
en daar is de Heilige Geest niet.

Maar wil de Heilige Geest oordelen door een mens,
wanneer dit noodzakelijk is,
laat men dan plaats en tijd afwachten waar het plaats zal grijpen;
en laat het dan niet zo zijn,
dat waar men één wond wil genezen,
men er door onstuimigheid twee maakt,
en niet zo,
dat een hard woord,
een afkeurende gebaar of een afwijzende houding
de naaste kleineert en deze tot een niets maakt
in de harten van anderen,
maar zo,
zoals men doet uit liefde en zachtmoedigheid,
en men bij zichzelf dan blijft
in deemoed en armoede van geest.

Blijf zo, waarheen je ook gaat en wat je ook doet,
alleen of in het gezelschap van anderen,
en sla alleen acht op jezelf, in eenvoud,
en wat je niet aangaat en je niet is opgedragen, laat dat rusten.

6
Vraag niet naar hoge bespiegelingen,
maar keer in tot je eigen grond en leer jezelf kennen,
en speur niet naar Gods verborgenheden,
niet naar de uitvloed en de terugvloed,
naar het iets in het niets,
naar de zielenvonk in de zielen in de istigheid.

'Het komt jullie niet toe', zei Christus,
'Gods geheimen te kennen'.

Wij moeten een eenvoudig, waar, volkomen geloof hebben
in één God in de drievuldigheid van personen,
geen menigvuldig, maar een eenvoudig en zuiver;
want Arius en Sabellius,
die wonderlijks wisten van de Heilige Drievuldigheid,
waar zijn zij terechtgekomen,
en waar Salomon en Origenes,
die de Heilige Kerk onderricht hebben op wonderbare wijze?

Waar zij terechtgekomen zijn, we weten het niet.

Dovon sehent fúr úch selber;
nieman ensol fúr úch entwurten
dan ir selb selber.

Kinder,
sehent fúr úch und nement Gotz und sins liebsten willen war
und des ruffendes mit welicheme úch Got gerueffet habe,
daz ir dem volgent;
und enwissent ir nút was Gotz wille si,
so volgent den die von dem heiligen geiste me erlúhtet sint wan ir;
und enhant ir der nút,
so gont zuo Gotte,
on allen zwifel er git es úch, blibent ir dobi.

Genueget dich noch denne nút,
so nim under zwifelichen dingen war
wo du sihest das die nature aller minnest zuo geneiget ist,
daz du daz tuost,
wanne in eime ieglichen tode der naturen
do wurt aller werlichest Got inne lebende und wesende.

Lieben kint,
sit das den heiligen jungern
der heilige geist nit moehte werden,
Cristus mueste zuo dem ersten von in varn,
so sehent wir womitte wir umbegont.

O lant alle ding, so wurt úch alle ding;
in der worheit, tetent ir daz,
úch solte wunnendliche entwurte wiedervarn in der zit.

Und also der heilige geist kummet,
so sol er úch leren alle ding und kúnftige ding.

Lieben kint,
dis exist nút
wie das oder dis urlúge versuenet súlle werden
oder das korn wol wahssen súlle;
nein, nein, kint, nút also;

sunder alle ding, das sint der dinge der uns not ist
zuo eime woren goettelichen lebende
und zuo eime verborgenen bekennisse
der worheit und schalkeit der naturen;

und volgent Gotte und gont den heiligen rehten weg,
das soliche lúte nút entuont;

also sú Got in wil haben, so gont sú us,
und also sú Got us wil haben, so gont sú in,
und ist als ein verkert ding.

Dis sint die alle ding:
daz sint alle die ding der uns not ist
indewendig und ussawendig
unde tiefliche und innerlichen,
luterlichen und clerlichen,
unser gebrechen
und vernútunge unser selbes
und grosse bestroffunge
und wie wir der worheit entbliben
und schedelichen uf kleinen dingen;
unde lert uns versinken
in ein vertieffete demuetikeit
und einen gantzen underwurf tuon under Got
und alle creaturen.

Dis ist ein kunst do alle kúnste inne beslossen sint
der man zuo warer heilikeit bedarf;
daz were ware demuetikeit
sunder alle glose

Daarom neem jezelf in acht,
en laat niemand voor jou antwoorden,
ieder zal het voor zichzelf doen.

Kinderen,
neem jezelf in acht en neem God waar en zijn liefste wil
en de roep waarmee God jullie geroepen heeft,
om deze dan te volgen;
en zouden jullie niet weten wat Gods wil is,
dan volg hen die door de Heilige Geest meer verlicht zijn dan jullie;
en vinden jullie zulke mensen niet,
dan ga tot God,
hij zal het jullie ongetwijfeld ingeven, als jullie maar volharden.

Is dat dan nog niet voldoende voor je,
dan richt je bij twijfel
naar hetgeen waartoe de natuur het minst geneigd is,
om dat dan te doen;
want waar de natuur afsterft,
daarbinnen wordt God meest waarachtig levend en aanwezig.

Lieve kinderen,
zie dan dat de heilige apostelen
de Heilige Geest niet ten deel viel
voordat Christus van hen heenging,
en zie dan wat ons bezighoudt.

O, laat alles los, dan wordt alles je gegeven;
ja waarlijk, deden jullie dat,
welke zaligheden werden jullie dan gegeven in de tijd.

En wanneer de Heilige Geest komt,
dan zal hij jullie alles leren, ook dingen die komen zullen.

Lieve kinderen,
niet gezegd wordt
hoe deze of gene oorlogsstrijd bijgelegd dient te worden,
niet hoe het graan goed kan groeien;
nee, nee, kinderen, dat niet.

Met dit 'alles' wordt bedoeld op dingen die we nodig hebben
om tot een waarachtig, goddelijk leven te komen
en tot de verborgen kennis
betreffende de waarheid en de boosaardigheid van de natuur.

Volg God en bewandel de heilige, juiste weg,
– iets wat vele mensen niet doen.

Wanneer God wil dat ze binnen blijven, dan gaan ze naar buiten,
en wanneer God ze buiten wil hebben, dan gaan ze naar binnen;
steeds doen ze het verkeerde.

Dit dan wordt bedoeld met dit 'alles':
al die dingen waaraan we nood hebben
– binnen en buiten,
diep en innerlijk,
puur en helder –
vanwege onze tekortkomingen
bij het tenietdoen van ons zelf;
de straf die ons treft,
waardoor we inzien hoe ver verwijderd we zijn van de waarheid
en hoe we tot onze schade bij kleine zaken hangen blijven
– het leert ons verzinken
in een steeds diepere deemoed
en ons helemaal te onderwerpen aan God
en aan alle schepselen.

Dit is een kunst die alle kunsten in zich besloten houdt
die men voor de ware heiligheid nodig heeft;
ware deemoedigheid zou het zijn,
zonder kanttekeningen,

und nüt in den worten oder in dem schine,
sunder in der worheit und in dem grunde.

Das wir alsus bereit werdent
das uns der heilige geist in der worheit werde,
des helffe uns Got.

Amen.

niet in holle woorden of slechts in schijn,
maar in de waarheid en in de grond.

Dat wij aldus bereid mogen worden
om de Heilige Geest in waarheid te ontvangen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 17 (V60a)

Maandag voor Hemelvaart

Dixit Jhesus discipulis suis:
Quis vestrum habebit amicum? (Lc 11,5)

*Die bredie usser sancte Lucas ewangelio
des mandages vor dem nonedage,
leret uns betten, suochen und kloppfen,
und seit von waz sachen zweier leige lúte
versteinet werdent in irme gebette,
die eine ist gar schedelich,
die ander zuomole nützlich und fruchtber.*

1
Unser herre sprach:

'weler under úch hat einen frúnt
und got zuo im zuo mitternacht
und spreche zuo ime:
frúnt, lihe mir drú brot,
wan min frúnt der ist komen von dem lande zuo mir,
und ich enhan im nút fúr ze legende.
Und der inwendig ist, der antwúrt:
la mich ungemueget:
min túren sint beslossen
und mine kinder sint mit mir in dem bette
und ich mag nút uf geston und dir geben' et c.

Dis ewangelium das ist vor lang;
das lossen wir ston durch die kúrzin.

Unser lieber herre der leret uns hie inne das wir bitten súllen,
und sprichet:

'der bittet, dem wirt gegeben.

Bittent, so wirt úch gegeben;
suochent und ir súllent vinden;
klopfent, so wirt úch uf geton.

Wan wer bittet, dem wirt;
der suochet, der vindet;
der klophet, dem tuot man uf'.

Nu
was onderscheides sol man an disen drin Worten vernemen:
bitten, suochen und klophen?

das wellen wir mit dem ersten pruefen.

Das bitten das meint
ein zuogekert gemuete mit einer inniger begerunge zuo Gotte
und heischen etwas von im.

Mer das suochen:
das er uns heisset suochen,
das ist ein us erkiesen eins fúr das ander.

Wan der suochet,
der hat sinen flis gekert zuo dem sunderlichen
das er suochet fúr ander ding.

Jezus zei tot zijn leerlingen:
Wie van jullie heeft een vriend? (Luc. 11,5)

*De preek op het ewangelie van Lucas
voor de maandag voor Hemelvaart,
leert ons bidden, zoeken en kloppen,
en toont de oorzaken waardoor mensen van tweeërlei aard
verharden in hun gebed,
waarvan er een zeer schadelijk is
en de andere vooral nuttig en vruchtbaar.*

1
Onze Heer zei:

'Wie van jullie heeft een vriend
en gaat om middernacht naar hem toe
en zegt tegen hem:
"Vriend, leen me drie broden,
want mijn vriend is gekomen vanuit het land naar mij,
en ik heb niets om hem voor te zetten."
En degene die binnen is, die antwoordt:
"Laat me met rust!
Mijn deuren zijn gesloten
en mijn kinderen en ik liggen in bed
en ik kan niet opstaan om ze je te geven.'" etc.

Dit ewangelie gaat dan verder;
maar wij laten het hierbij, korthedshalve.

Onze Lieve Heer leert ons hiermee om te vragen,
en zegt:

'Wie vraagt, hem wordt gegeven.

Vraagt en jullie zal gegeven worden;
zoekt en jullie zullen vinden;
klopt en jullie zal worden opengedaan.

Want wie vraagt wordt gegeven;
wie zoekt die vindt;
wie klopt wordt opengedaan.'

Welnu,
welk onderscheid kan men aantreffen in deze drie woorden:
vragen, zoeken en kloppen?

Laat ons dit nu alleereerst bezien.

Dit 'vragen' betekent:
met een gemoed dat vol van innig begeren toegekeerd is naar God
iets van hem verlangen.

En het 'zoeken':
dat hij ons zegt te zoeken,
wil zeggen dat we het ene moeten verkiezen boven het andere.

Want wie zoekt,
die speurt ijverig naar dat bijzondere,
dát wat hij zoekt vóór al het andere.

Aber der klopphet:
das meinet ein volherten und nút ablossen
bis man das erkrieget das man meinet.

Und hant dise wort guoten onderscheit:
bitten, suochen und klopphen.

Nu nemen wir her fúr uns des lerers uslegunge
in der omelien.

Beda der sprach:

'diser frúnt der alsus von dem lande zuo sinem frúnde ist komen,
das ist das gemuete des menschen;
das gemuete das get al ze dike und swerlichen
von den menschen
in ein verre froemdes lant der ungelicheit
und kumet denne etwenne wider hungerig und turstig alles guotes,
und so enhat im der mensche nút fúr ze legende;
so get er zuo sinem frúnde - das ist Got – und klopphet
und bittet vor siner túr das er im gebe drú brot,
das ist:
verstentnisse der heiligen drivaltekeit.

Und der do inne ist,
der entschuldiget sich und spricht:

la mich ungemueget,
wan mine túren sint beslossen und mine kinder
sint mit mir an den betten:

das sint die lerer,
die sint mit Got an den betten der heiligen contemplacien.

Nu diser behert also lange klopphende
das diser durch sins hertendes willen uf stet
und git im alles das er wil:
das ist das Got ime git,
antweder durch die lerer oder durch sich selber sunder mittel.

Und dar umbe sprach Christus:

bittent, so wirt úch geben;
suochent, so vindent ir;
klopphent, so wirt úch uf geton .

Hie ist sere ze pruefende
die unsprecheliche unbegriffenliche miltikeit Gotz,
das er so gerne gebe,
ob wir in echt wolten bitten;
der uns so flissekliche manet und reisset
und leret das wir echt bitten wellen.

Aber die gaben
enwerdent den muessig gonden nút gegeben
und den italen umbegonden,
sunder den bettern und den hertern in dem gebette.

2
Nu súllen wir merken
was und wie wir bitten súllen.

Wenne der mensche sich wil geben zuo sinem gebette,
vor allen dingen so sol er
sin gemuete heim holen und rueffen
dem von allen den usloeffen und zerstroewunge
do es gewesen ist von allen dingen,
und sol denne mit also grosser demuetkeit
vallen fúr die fuesse Gotz
und bitten die milten almuosen Gotz,

En dan dit 'kloppen',
daarmee wordt bedoeld : volharden en niet opgeven,
totdat men datgene verkrijgt waar het verlangen naar uitgaat.

Aldus verschillen deze woorden duidelijk van elkaar:
vragen, zoeken en kloppen.

Wenden we ons nu tot de uitleg van een leermeester,
die hij gaf in zijn preek.

Beda zei:

'De vriend die aldus van het land naar zijn vriend is gekomen,
daarmee is het gemoed van de mens bedoeld;
het gemoed dat gaat al te vaak en op ellendige wijze
van de mens vandaan
naar een ver, vreemd land van ongelijkheid;
ooit komt het dan terug, hongerig en dorstig naar al het goede,
en dan kan de mens het niets voorzetten;
het gaat dan naar zijn vriend – dat is God – en klopt aan
en vraagt aan de deur of hij hem niet drie broden wil geven,
wat wil zeggen:
kennis van de Heilige Drieuldigheid.

En wie daar binnen is,
die verontschuldigt zich en zegt:

'Laat me met rust,
want mijn deuren zijn gesloten en mijn kinderen en ik
liggen al in bed.'

Het zijn de leraren;
met God liggen ze op het bed van de heilige contemplatie.

Nu blijft hij echter doorgaan met kloppen,
totdat die ander door dit volhardend willen opstaat
en hem alles geeft wat hij verlangt:
dat wil zeggen dat God hem geeft,
of door de leermeesters, of door zichzelf zonder middel.

En daarom zei Christus:

'Vraagt, dan wordt jullie gegeven;
zoekt, dan vinden jullie;
klopt, dan wordt jullie opengedaan.'

Hier moet men zich rekenschap geven
van die onuitsprekelijke, onbegrijpelijke vrijgevigheid van God,
waardoor hij zo graag wil geven
wanneer wij hem oprecht zouden vragen;
hij die ons zo ijverig aanspoort en voortdrijft
en ons leert om oprecht te vragen.

Deze gaven echter,
ze worden niet gegeven aan de traaggangers
en de leeglopers,
slechts aan hen die bidden en in het gebed volharden.

2
Nu willen we onze aandacht laten uitgaan
naar het wat en het hoe van ons vragen.

Wanneer de mens zich wil overgeven aan het gebed,
dan moet hij vóór al het andere
zijn gemoed terug naar huis halen en het naar binnen roepen,
terug van al dat uitgaan en ronddwalen
waardoor het verloren liep,
en hij moet dan in grote deemoedigheid
neervallen voor Gods voeten
en vragen om de milde aalmoezen van God,

klophen vor dem vetterlichen herzen
und heischen das brot:
das ist die minne.

Wan der alle die edel spise hette die die welt hat,
ane brot, si enwere nüt essig noch lustlich noch nützlich:
also sint alle ding ane die goetliche minne.

Nu sol der mensche bitten
das im Got gebe und in wise ze bittende
was im aller meist bevelt
in sime gebette und in siner inniger uebung,
und dem menschen aller nüttest si,
und was wise es denne sint die ime denne engegen lovfent,
die sol er für sich nemen,
es si von der gotheit,
von der heiligen drivalteit
oder von dem liden oder von den wunden unsers herren.

Nu verstent von dem bittende:
unsern herren an ze bittende.

Alle menschen enkünnet nüt in dem geiste betten,
sunder mit worten muessent si betten.

Liebes kint,
so solt du unsern lieben herren
also lieplichen und also guetlich
mit den minnendesten worten an sprechen
als du iemer erdenken kanst.

Und das sol och dine minne und din herze reissen.

Bit den himelschen vatter
das er dir durch sinen einbornen sun gebe sich selber
einen fürwurf in der aller bevellichesten wise.

Und als du denne vindest ein wise
die dich aller meist zuo andacht reisset
und aller gevellichest ist,
es were och
dine sünde und dine gebresten oder was das si:
do bi blib und kús sú us.

Und das ist dis suochen
das man suoche den liebsten willen Gotz
und des menschen bestes
und klophet mit emziger volhertunge;
wan der volhert, dem wirt die krone.

3
Nu sprichet unser herre:

'wel vatter were der sinen kinden,
als si im heiscent einen visch, gebe einen slangen?'
– bi dem vische verstet man ware zuoversicht –
'und ob er im ein ei hiesche,
das er ime denne gebe einen scordio?'
– bi dem ei verstet man einen lebenden gelovben.

Und sprichet er:

'die wile ir die da boese sint,
kúnnet úwern kinden guote gaben geben:
wie vil me úwer himelscher vatter git guote
und die aller besten
den die in bittent?'

Nu sprach der munt der worheit,
der bittet, dem súlle geben werden.

kloppen moet hij aan het vaderlijke hart
en bedelen om het brood,
waarmee de liefde is bedoeld.

Al bezat men alle edele spijzen die de wereld te bieden heeft,
zonder brood waren ze eetbaar noch aangenaam noch nuttig;
en zo is het met alle dingen die zonder de goddelijke liefde zijn.

De mens moet nu vragen,
dat God het hem schenkt, en hem leert vragen
wat hem – God – het meest behaagt
in zijn gebed en in zijn innerlijke oefeningen,
en wat de mens het meest tot nut is;
en welke wijze van bidden hem dan tegemoet komt,
laat hij zich daar dan naar richten,
of het nou de godheid betreft,
de Heilige Drievuldigheid,
of het lijden of de wonden van onze Heer.

Nu over het vragen:
hoe onze Heer te vragen.

Niet alle mensen kunnen in de geest bidden,
met woorden moeten zij bidden.

Lief kind,
je moet dan Onze Lieve Heer
vervuld van liefde en genegenheid
toespreken met de minnelijkste woorden
die je maar bedenken kunt.

Ook jouw liefde en jouw hart zal het aansporen.

Vraag de hemelse Vader
dat hij zichzelf in zijn eniggeboren Zoon aan jou geven mag
tot onderwerp voor gebed op de meest heerlijke wijze.

En wanneer je dan een manier vindt
die jou het allermeest tot aandacht aanspoort
en het meest bevalt,
al ging de aandacht uit
naar je zonden of je tekortkomingen of wat dan ook,
blijf daar dan bij en verkies deze.

Zoeken wil zeggen,
dat men Gods liefste wil moet zoeken
en wat voor de mens het beste is,
en aanklopt in ijverig volharden;
want hij die volhardt, hij zal de kroon ontvangen.

3
Nu zegt onze Heer:

'Welke vader zou zijn kind,
wanneer het hem om een vis vraagt, een slang geven?'
– met de vis bedoelt men 'ware hoop' –
'en wanneer het hem om een ei vraagt,
dat hij het dan een schorpioen geeft?'
– met het ei bedoelt men een levend geloof.

En hij zegt:

'Waar jullie, terwijl jullie slecht zijn, in staat zijn
om aan jullie kinderen goede gaven te geven,
hoeveel te meer dan zal jullie hemelse Vader goede,
zelfs de allerbeste,
geven aan hen die hem hierom vragen?'

Nu sprak de mond van de waarheid,
dat aan wie vraagt, gegeven zal worden.

Wie mag nu das iemer gesin das alse manig mensche bittet,
und bittet alle sine lebtag
und erwirt im doch dis lebende brot nüt,
und Got so unsprechelich milt ist
und ane alle mosse und úber alle wise so gerne git und vergit
und tusent werbe bereiter ist ze gebende
wan der mensche ze nemende?

Und dise lúte sprechent die selben heiligen gebet,
das heilige pater noster und vil selter und die heiligen collecten
die der heilig geist gelert hat,
und noch denne so enwerdent si nüt erhoeret:
das muos ie ein grosse sache sin
und ein wunder.

Kint, ich wil dir sagen:
ir herze und ir grunt, ir minne und ir meinunge
die ist besessen mit froemder minne,
das si was das si,
tot oder lebent,
si sins selber oder út des iren.

Und das selbe das hat die stat also besessen und bekuembert
das die wore goetliche minne,
die das wore lebende brot ist,
die enmag do enkeine wis in sú komen,
sú bitten und betten, wie vil des si.

Meister Hug sprach:

'es ist als unmúglich
das der mensche lebe ane deheiner dinge minnen,
als das er lebe sunder sele.'

Nu merke ein ieklichs wo mit es umbe ge.

Wan sol die eine minne in,
so muos die ander von not us.

'Gús us', sprach Augustinus, 'das du vol werdest.'

Nu dise menschen kument mit iren weltlichen hertzen,
mit irem besessen grunde,
und bitten und betten,
und in wirt das brot nüt.

Das ist nüt Gotz schulde, sunder ir eigen schulde.

Und den wirt der stein fúr das brot,
das ist:
ein hert steinin herze, hert und dúrre unde kalt,
und verloeschen ane andacht und gnade,
und lesent vaste die buecher us,
eins nach dem andern,
und das ensmacket im nüt,
und des endacht er nüt
noch er enquillet noch er enturst dar nach nüt.

Als er das getuot in einer grober blinder wise,
so leit er sich nider und sloffet.

Des morgens hebet er aber an als von erst,
das er also sin gebettelin getuo;
so dunket in es si gnuog.

Und hie bi wirt sin grunt als hert als ein múlstein,
das man si weder gebrechen noch gebiegen enkan.

Kumet man si an mit einem dinge das wider si ist,
es si an tuonde oder an lossende,
so wirt man des grundes so gewar,

Hoe kan het nu toch zo zijn dat zo menig mens vraagt,
ja, al zijn levensdagen,
en hij toch niet dit levende brood ontvangt,
terwijl God toch zo onuitsprekelijk mild is,
en zo mateloos en boven elke wijze graag geeft en vergeeft,
en hij duizend malen meer bereid is te geven
dan de mens bereid is te ontvangen?

En deze mensen zeggen hetzelfde heilige gebed,
het heilige Paternoster en veel psalmen en de heilige kerkgebeden
die de Heilige Geest geleerd heeft,
en dan nog worden ze niet verhoord;
daar moet toch een belangrijke oorzaak voor te vinden zijn
en een wonderlijke.

Kind, ik zal je zeggen welke het is:
hun hart en hun grond, hun liefde en hun verlangen,
alles is in beslag genomen door vreemde liefde,
wat het ook mag zijn,
door iets doods of iets levends,
door henzelf of iets van het hunne.

En het heeft deze plaats zo in beslag genomen en versperd,
dat de ware goddelijke liefde,
die het ware levende brood is,
op geen enkele wijze bij hen binnen kan komen,
hoeveel ze ook bidden en smeken.

Meester Hugo zei:

'Het is net zo onmogelijk voor een mens
om te leven zonder enige liefde voor deze dingen,
als het is om te leven zonder ziel.'

Laat ieder maar onderzoeken hoe met hem gesteld is.

Want wil de ene liefde naar binnen,
dan moet de andere noodzakelijkerwijs naar buiten.

'Giet uit', zei Augustinus, 'opdat je gevuld wordt.'

Welnu, deze mensen komen met hun wereldse harten,
met hun in beslag genomen grond,
en ze bidden en smeken,
en dit brood wordt hun niet gegeven.

Dat is niet de schuld van God, maar hun eigen schuld.

Een steen krijgen ze in plaats van brood,
wat wil zeggen:
een hard, stenen hart, hard en dor en koud,
uitgedoofd, zonder aandacht en genade;
een dergelijke mens leest snel de boeken uit,
het ene na het andere,
maar het smaakt hem niet,
hij heeft er geen aandacht voor
en niets welt er in hem op, noch dorst hij daar naar.

Wanneer hij dat dan gedaan heeft op grove, blinde wijze,
dan legt hij zich neer en slaapt.

's Morgens begint hij weer van voor af aan,
hij doet zijn gebedje,
en dat, dunkt hem, is voldoende.

En zijn grond wordt hierdoor zo hard als een molensteen,
zodat men hem breken noch buigen kan.

Komt men bij hen aan met iets wat hun tegenstaat
en vraagt men hun om iets te doen of te laten,
dan wordt men hun grond echt gewaar;

man mag wonder sehen, herte steinin berge.

4

Liebes kint, vor disem steinin grunde huete dich
und hab nüt vil redendes mit in,
das du si út berichten wellest denne ein wort,
und flúch.

Unser herre sprach:

'ja ja, nein nein.'

Gedenke und tuo als der wise man sprach:

das úch und uns nüt gebreste.

Si och das dir dise steine an din kopf varen,
búg dich
und huet dich das du in nüt wider steinest.
Es sint och kleine kiselsteine.

Nein, liebes kint, nein:
tuo den munt zuo und tuo das herze engegen Gotte uf.

Lieben kint,
tuont es umbe Got und umbe alles das ich gebitten mag,
und sint senftmuetig und demueteige lembelin
gegen den die úch wider sint.

Swigent und vertragent und nement úwers grundes war.

Dise steine ligent dicke verborgen in dem menschen lange wile
bis man si an kumet in etlicher wise.

Wissent:
do ich dise lúte wiste mit verborgem hasse oder ungunst,
und nüt sich entlossent berichten,
ich engebe in Gottes lichamen nüt.

Man vindet vil menschen,
die bichtent zwenzig oder drissig jar
und engetaten nie rechte bichte
noch si enwurden nie absolviert
und gont do mit zuo dem heiligen sacrament:
das ist ein engstlich soergklich grúwelich ding.

Wan der babst
der den obersten gewalt hat,
der enmoechte den menschen nüt loesen.

Und so dise me dar gent
und me bettent und guotter werk tuont,
es si was das si,
so si ie herter
und versteinter werdent
und blinder und grober,
wan si lossent sich uf ir guoten werk,
und in wer verre besser das si ir nüt entetent

wan das si zuo dem heiligen lichamen unsers herren gont
und die ursache nüt wellent lossen
und och die gebresten wissent,
das das Got niemer enlat ungerochen:
er enrichtet es nüt allein an der selen, mer och an dem libe.

In wirt och der slange fúr den visch.

Kinder, das sint alle urteilten lúte.

Als der slange slichet al umbe und gússet sin vergift,
also sint dise urteilten lúte:

verbazingwekkende, harde, stenen bergen kan men dan zien.

4

Lief kind, hoed je voor deze stenen grond,
en praat niet veel met hen;
wijs je hen terecht, doe het met een enkel woord,
en vertrek.

Onze Heer zei:

'Ja, ja, nee, nee.'

Denk en doe, zoals de wijze maagden zeiden:

'opdat het jullie en ons aan niets ontbreekt.'

Zorg dat wanneer deze stenen je naar het hoofd vliegen,
dat je je dan bukt,
en hoed je ervoor om ze terug te gooien,
al zijn het kleine kiezelstenen.

Nee, lieve kind, nee:
sluit dan je mond en open je hart voor God.

Lieve kinderen,
doe het voor God en voor al die zaken die ik van jullie vragen mag,
en wees als zachtmoedige en deemoedige lammetjes
tegenover hen die jullie weerstreven.

Zwijg en verdraag, en sla acht op je grond.

Deze stenen liggen verborgen in de mens, vaak gedurende lange tijd,
totdat men ze op de een of andere wijze ontdekt.

Weet dan:
wist ik van mensen dat ze verborgen haat en misgunst koesteren,
en dat ze zich niet terecht zouden laten wijzen,
ik zou hun Gods Lichaam niet geven.

Men treft veel mensen
die twintig of dertig jaar al te biecht gaan,
maar nog nooit oprecht gebiecht hebben,
nooit werden ze geabsolveerd;
zo gaan ze tot het heilige sacrament:
het is een onrustmakende, zorgelijke, vreselijke zaak.

Want zelfs de paus,
hij die de hoogste macht heeft,
zou deze mens niet kunnen vrijspreken.

En hoe vaker ze erheen gaan
en hoe vaker ze bidden en goede werken doen,
van welke aard ook,
des te harder worden ze,
hard als steen worden ze,
en blinder en grover,
want ze verlaten zich op hun goede werken,
terwijl het voor hen beter zou zijn dat ze dat niet deden.

Dat ze tot het heilig Lichaam van onze Heer gaan,
en de oorzaak van hun tekortkomingen niet willen loslaten,
hoewel ze deze toch kennen,
God zal het nooit ongestraft laten;
hij bestraft niet alleen de ziel, maar ook het lichaam.

Ze krijgen een slang in plaats van een vis.

Kinderen, het zijn allemaal mensen die oordelen.

Zoals de slang, die overal rondsluipet en zijn vergift uitgiet,
zo doen deze oordelende mensen:

was si sehent oder hoerent,
das wirt vergift in in,
und das giessent si us mit verkleinunge und vernichtende,
und sint die slangen in in
als lange als von einer want zuo der andern.

Si ensehent nüt wer si selber sint;
aber also und alsus solte dis und das sin.

Dise slangen die sint och wol klein als blintslichen:
das ist
verborgen ungunst und behende stiche und verkleinunge
di us einem boesen grunde her us slichen;
do vor huetent úch.

Urteilent úch selber und nieman anders.

Disen menschen wirt das scorpio fúr das ei,
das ist:
ein valsch gelovbe von im selber,
eine valsche zuoversicht und ein vermessenheit.

War umbe ensolte ich nüt als wol varn als die und die?
Ich bette, ich singe und lise und leben als wol als si tuont.

Als das scorpio,
das lechelet vornan und smeichelet mit dem munde
und hinden stichet es mit dem sterze:
als geschicht diser valscher zuoversicht an dem ende;
als der grunt sich endecket,
der valsche besessen grunt,
so vallent si in missetrost und in zwivel
und werdent eweklich verlorn:
so kumet der stich des ewigen todes.

Kinder,
dis tuot,
das man des grundes und der gebresten nüt war ennimet:
das ist ein hert soergklich ding.

Der babst der hat etliche artikel im selber behalten
ze loesende,
etliche den penitentiern verluhen,
etliche den bischofen
und ander den priestern.

Dis enist nüt getan zuo herter verduemekeit,
sunder das die súnne do mit bekant
und gewegen
und gros geachtet werde
und der rúwe deste merre werde
und denne gewegen werdent und behuot werdent.

5
Kinder,
wistint ir wie soergklich dise lúte mit disem besessen grunde
das hoch wirdige túre bluot
das Got durch uns vergossen hat,
enphiengent
und irs falschen grundes noch irre gebresten nüt war ennemet,
ir moechtent vervarn von engsten.

Und dar umbe hat man in etlichen kloestern gebotten
das man zuo drin wuchen muos zuo dem sacrament gan:
dar umb also lange zit das man alle die wile
wol und sere sich berichte gegen der grossen wirtschafft,
das das heilige sacrament
sines werkes in dem menschen bekommen múge.

Aber, lieben kinder Gotz,
reissent úwer begerunge dar zuo

wat ze zien en horen,
in hen verandert het tot vergift,
en ze gieten het uit bij het kleineren en het tenietdoen;
die slangen in hen,
die zijn even lang als de afstand is van die ene wand tot die andere.

Wie ze zelf zijn, dat zien ze niet;
maar wel hoe zus of zo, dit of dat moet zijn.

Soms zijn deze slangen zo klein als hazelwormen;
wat zeggen wil:
verborgen misgunst en behendige steken en kleineringen,
zaken die uit de boze grond naar boven kruipen;
hoeden jullie je daarvoor.

Oordeel jezelf en niemand anders.

Deze mensen krijgen een scorpioen in plaats van een ei,
en dat wil zeggen:
een verkeerde indruk van zichzelf,
een verkeerd zelfvertrouwen en overmoed.

'Waarom zou het mij niet net zo goed vergaan als die en die?
Ik bid, ik zing en lees en leef even deugdzzaam als zij.'

De steek van een scorpioen,
die aan de voorzijde lacht en vleit met de mond
en met de achterzijde steekt met de staart,
dat staat hun eigendunk te wachten aan het eind,
wanneer de grond zich toont,
deze grond die door verkeerde dingen in beslag is genomen,
en wanneer mistroostigheid en twijfel hun overvalt;
voor eeuwig gaan ze verloren:
het is de steek van de eeuwige dood.

Kinderen,
dat komt ervan,
wanneer men geen acht slaat op de grond en op de tekortkomingen;
een zeer zorgelijke zaak is het.

De paus heeft het aan zichzelf toebedeeld
om sommige zonden te absolveren,
sommige liet hij aan de boetepredikers,
sommige aan de bisschoppen
en weer andere aan de priesters.

Hij heeft dit niet gedaan om harder te kunnen straffen,
maar omdat de zonde op deze wijze meer bekendheid krijgt,
beter gewogen wordt
en nauwkeuriger waargenomen kan worden,
en teneinde het berouw hierover des te groter te laten zijn,
opdat de mensen zich voor haar beter kunnen hoeden.

5
Kinderen,
zouden jullie weten op welke zorgwekkende wijze deze mensen
het eerbiedwaardige, kostbare bloed
dat God voor ons vergoten heeft,
ontvangen,
en deze boze grond en hun tekortkomingen niet gewaarworden,
jullie zouden vergaan van angst.

Meerdere kloosters kennen daarom nu een voorschrift:
elke drie weken zal men nu tot het sacrament gaan,
zodat de tussenliggende tijd lang genoeg is om zich
goed en gedegen voor te kunnen bereiden op dit grote maal,
en het heilige sacrament
zijn werking in de mens kan ontplooiën.

Maar jullie, lieve kinderen van God,
wekken jullie je verlangen daartoe op

und haltent úch also
das ir dicke mügent das hoch wirdige sacrament nemen.

Bittent unsern herren das er úch selber bereite,
und lebent also minneklich innerlich;
sint senftmuetic und demuetic und abgescheiden.

Velt nu wol her umbe uf úch liden,
swigent und enantwürtent nüt.

Ein meister der heiligen geschrift wart gefraget
wie im das geveile
das etliche geistliche lúte unsern herren als dicke wolten nemen
uswendig irre gesellschaft und irre gewonheit.

Do sprach diser meister:

'owe, herre Got,
wir solten uns des so inneklichen froewen
das ieman were den Gottes gelustete und sin begerte,
und den kloestern die das tuont,
den dienen die andern
und helfent in zuo mit also grossem flisse'.

Nieman gedenke der die zuo unserm herren gont;
aber dise sint verre besser die es nüt tuont,
wan sú lossent es von grosser erwidikeit und demuetickeit,
das ein gros ding ist.

6
Ist
das úch ieman steine engegegen wirffet
mit urteillunge
und slecht úch mit schlechten worten,
gedenket das es sunder mittel von Gotte komen ist.

Es sint och noch ander steine,
das der mensche von innen wirt gelossen
der von allem sinem herzen Got begert,
und vindet sich hert, dúrre, kalt und trege.

Denne sol man sich me innerlichen halten und hueten,
als der mensche innerliche hertekeit bevidet,
das er do bi blibe
und sich huete
das nüt anders zuo enslahe das im das erlichte.

Denne blibe bi dir selber,
und lovfent dir och dine gebresten engegegen
mit swerem strengem urteil und straffende dich,
do bi blip und straffe dich selber vil hert.

Und stuende das urteil och ein gantz wuchen,
das were vil guot.

Steine dich selber mit, vor Gotte in dir selber.

Und alsus solt du tuon:
als balde als du in dehein ding in unordenunge gevallen bist,
al ze hant so bichte Gotte sunder beiten.

Enphallent dir denne die gebresten,
das du nüt enweist ze sagende als du zuo dem bichter kumest,
so gelovbe das die sünde bas si vergeben
denne du si dem pffaffen selber gebichtet hettest.

Aber ich bitte úch das ir nüt vil worte enhabent
in der bichte uswendig.

Die heilige kilche hat die bichte geordent uf totsünde,
und ob man in zwivel were

en gedragen jullie je zo,
dat jullie het hoogheilig sacrament vaak mogen ontvangen.

Vraag onze Heer of hijzelf jullie wil voorbereiden,
en leef daarom innig en vol liefde;
wees zachtmoedig en deemoedig en abgescheiden.

Treft jullie hierdoor lijden,
zwijg dan en antwoord niet.

Een leermeester van de heilige schrift werd eens gevraagd
wat hij ervan vond
dat sommige geestelijken onze Heer zo vaak tot zich wilden nemen
buiten hun eigen gemeenschap en buiten haar gebruiken om.

Toen zei deze leermeester:

'Och, lieve God,
laten we ons hierover toch innig verheugen:
er is iemand die naar God verlangt en naar hem hongert;
en de kloosters die dat doen,
ze dienen zo de andere
en helpen hen door hun grote ijver.'

Laat niemand hén berispen die tot onze Heer gaan;
beter echter zijn zij die het zo niet doen,
want ze laten het achterwege uit grote eerbied en deemoed,
wat iets groots is.

6
Zou het zo zijn
dat iemand stenen naar jullie gooit
in de vorm van oordelen
en dat hij jullie slaat met harde woorden,
denk dan dat het zonder omwegen van God afkomstig is.

Er zijn ook nog andere stenen,
zoals wanneer een mens zich van binnen verlaten voelt;
hij die met heel zijn hart naar God verlangt,
hij treft zichzelf dan als hard, dor, koud en traag.

Laat hij zich nog meer naar binnen keren en zich hoeden,
wanneer een mens die innerlijke hardheid bespeurt,
zodat hij standvastig blijft
en zich hoedt
voor iets anders dat toeslaat en hem verlichting geeft.

Blijf slechts bij jezelf;
lopen jouw tekortkomingen tegen je te hoop,
jou met een hard, streng oordeel straffend,
blijf dan standvastig en straf jezelf heel hard.

En al zou dit oordeel een hele week in beslag nemen,
het zou heel goed zijn.

Stenig jezelf mee, binnen in jezelf, tegenover God.

Doe als volgt:
zodra je door iets dergelijks ontregeld bent,
biecht het God meteen en zonder dralen.

Ontvallen je dan je tekortkomingen,
zodat je niets weet te zeggen wanneer je naar je biechtvader gaat,
wees er van overtuigd dat je zonden je dan beter vergeven zijn
dan wanneer je ze aan een priester gebiecht zou hebben.

Maar ik vraag jullie om niet veel woorden te gebruiken
bij de uitwendige biecht.

De heilige Kerk heeft de biecht ingesteld voor doodzonden;
en wanneer men twijfelt

das ein ding totsúnde moechte sin und nút uf tegeliche schulde,
das mache einvaltig und kurtz.

Eya, bichte Gotte;
och, dunket dich das dich dise uswendigen werk hinderen,
als kor gan und dienstliche werk der gehorsamkeit:
liebes kint,
die werk die enhinderent dich nút,
sunder dine unordenunge in den werken die hinderent dich

das du Got nút luterlichen fúr enhast
in diner minne, in diner meinunge, in dinem gemuete,
das du zerstroewet bist und verbildet bist
und dir Got nút gentslich inne enist;
entrúwen, kint,
das hindert dich
und nút die werk noch kein ding denne du selber.

7

Dis ist ein zuowurf uf dise klopfunge,
do dis ewangelium ab sprach.

Unser herre sprach anderswo,
er si die túr durch die man gan muos.

Zuo diser minneklichen túre
sol der bettende mensche klophen in drin enden,
das er in der worheit in gelossen werde.

Er sol mit aller andacht klophen
vor dem minneklichen uf getanem herzen
und uf geslossener siten unsers herren Jhesu Christi,
und dar in sich tragen mit aller andacht
und in bekentnisse sines grundelosen armuetes und sines nichtes,
als der arme Lazarus fúr des richen mans túr,
und hiesch die brocken siner gnaden.

Die gnade die git dir ein goetlich úber natúrlich wesen.

Denne klopfe zuo dem anderen mole
vor den túren
der heiligen uf getaner wunden der heiligen hende,
und bit umbe wore goetlich bekentnisse,
das dich erlúchte und zuo im erhebe.

Denne klopfe vor den túren der heiligen fuesse
und bit al da umbe wore goetliche minne,
die dich al ze mole mit im vereine
und dich in im al ze mole versenke und versliesse.

Das wir nu alle also muessen bitten, suochen und klophen,
das wir werden in gelossen,
des helf uns der minnekliche Got.

Amen.

of iets doodzonde is of behoort tot de dagelijkse zonde,
houd het dan eenvoudig en kort.

Voorwaar, biecht voor God;
en wanneer je mocht denken dat de uiterlijke werken je hinderen,
zoals de koordienst en het dienstbare werk van gehoorzaamheid,
lieve kind, weet dan:
niet de werken zijn het die je hinderen,
maar jouw wanorde in de werken is het die je hindert.

Je hebt niet louter God voor ogen
in je liefde, in je streven, in je gemoed,
en dat komt doordat je verstrooid bent en vol van beelden
en God bij jou niet helemaal inwoont;
voorwaar, kind,
dat is het wat je hindert:
niet je werk, noch iets anders, jijzelf bent het.

7

Dit is dat dichtslaan van de deur toen er aangeklopt werd,
waar het evangelie over sprak.

Onze Heer zei ook, op en andere plaats,
dat hij de deur is waardoor men gaan moet.

Op deze minnelijke deur
moet de biddende mens op drie plaatsen kloppen,
opdat hij in waarheid binnen gelaten mag worden.

Hij moet zeer aandachtig kloppen
op het minnelijk, geopend hart
en de geopende zijde van onze Heer Jezus Christus,
en daar zichzelf binnenbrengen, zo aandachtig mogelijk
en doordrongen van zijn grondeloze armoede en zijn niets,
zoals de arme Lazerus deed voor de deur van de rijke,
waar hij bedelde om de kruimels van zijn genade.

De genade geeft je een goddelijk, bovennatuurlijk wezen.

Klop dan nogmaals,
nu aan de deuren
van de heilige, geopende wonden van de heilige handen,
en vraag om ware, goddelijke kennis
die je zal verlichten en die je tot hem zal opheffen.

Klop vervolgens aan de deur van de heilige voeten,
en vraag daar om ware, goddelijke liefde,
die je helemaal met hem verenigen zal
en je in hem helemaal verzinken zal en je zal omsluiten.

Dat wij nu allen zo zullen vragen, zoeken en kloppen,
dat we binnen gelaten worden,
daartoe helpe ons de minnelijke God.

Amen.

Preek 18 (V60b)

Hemelvaart I

Recumbentibus undecim discipulis (Mc 16,14)

*Dise allernehesten nochgonden vier bredien
von unsers herren uffart
sint gezogen usser sancte Marx ewangelio
das man haltet
an dem nonetage und den gantzen ahtesten,
und die fúnfte bredige von der uffart
ist gezogen uff sancte Mathyses kleinheit,
usser der epistelen die men ierliche haltet
an sime hochgezeit umbe die vastnaht.*

*Die eine uzlegunge von der uffart
seit wie aller leyge lúte von gotte gestroffet werdent
umb iren ungelouben und umb die hertikeit ires hertzen,
und verwurffet gar trovweliche alle sinneliche ufsetze
und glichet sú den fulen smackenden zisternen.*

1
Do die jungern unsers herren bi einander sassen
und unser herre Jhesus der erschein in
und strafte si umbe iren ungelovben und die hertikeit ir herzen.

Dise stroffunge die tuot unser herre noch alle tage und alle stunde
umbe den ungelovben und die hertikeit des hertzen
die alle menschen hant von allen stetten die in der welte sint.

Mer sunderlich so stroffet er geistliche lúte,
es sien lúte von bewerten oerdenen
oder angenomen geistliche lúte,
als beginen oder swestern und der gelich.

Dise bestraffet unser lieber herre
under wilen durch die lerer
oder durch sich selber in irre inwendikeit,
ob si echt das straffen woelten nemen.

Dise geistlichen lúte
die sint al ze wunderlichen sere ze straffende,
das si sint herte von herzen und nút engelovbent,
wan das ist ein al ze wunderlich usgenomen gros ding
das Got einen menschen dar zuo erwelt
das er zuo dem hohen adel ist gerueft eins geistlichen lebens.

Kinder,
dannan ab sin wir Gotte
als usgenomen grosse minne schuldig
und ein als grosse dankberkeit vor allen dingen.

Dise lúte die bestraffet unser herre
dar umbe das dise sint ungeloebig und herte von herzen.

Koende es doch dar zuo komen
das si sich wolten lossen stroffen
und wolten bekennen die hertikeit irre herzen und iren ungelovben,
so moechte ir noch rat werden,
und sich schuldig geben.

Sant Jacob sprach:

Toen de elf jongelingen aan tafel aanlagen (Mar. 16,14)

*De nu volgende vier preken
over de Hemelvaart van onze Heer
zijn preken op het evangelie van Sint-Marcus
dat gelezen wordt
op Hemelvaartsdag en het hele octaaf;
de vijfde preek over Hemelvaart
handelt over de deemoed van Sint-Matteüs,
en is een preek op het epistel dat men jaarlijks leest
op zijn feestdag rond het begin van de vastentijd.*

*De eerste uitleg over de Hemelvaart
toont ons hoe allerlei mensen door God berispt worden
om hun ongelooft en de hardheid van hun hart,
en verwerpt op duidelijke wijze al wat de zinnen beogen
en vergelijkt hen met vervuilde, vieze waterputten.*

1
Toen de jongelingen van onze Heer bij elkaar zaten
en onze Heer aan hen verscheen,
berispte hij hen om hun ongelooft en de hardheid van hun harten.

Deze berisping geeft onze Heer nog elke dag en op elk uur
vanwege het ongelooft en de hardheid van het hart
die alle mensen, van welke stand en waar ook, hebben.

Maar in het bijzonder berispt hij religieuzen,
mensen van beproefde ordes kunnen het zijn
of aangenomen religieuzen
zoals begijnen of zusters en anderen die hieraan verwant zijn.

Hen berispt Onze Lieve Heer,
soms door de leraren,
soms doet hij het zelf in hun binnenste,
zo ze daar een berisping wilden toelaten.

Deze religieuzen
dienen bijzonder ernstig berispt te worden,
wanneer ze hard zijn in hun hart en ongelovig,
want het is een zo verbazingwekkend, buitengewoon, groot iets,
dat God een mens uitverkiest
om tot de hoge adel van een geestelijk leven te worden geroepen.

Kinderen,
hierdoor zijn we God
buitengewoon grote liefde verschuldigd
alsook, en op de eerste plaats, grote dankbaarheid.

Deze mensen berispt onze Heer
vanwege hun ongelovigheid en vanwege de hardheid van hun hart.

Kon het toch maar zover komen
dat zij zich wilden laten berispen
en de hardheid van hun harten en hun ongelooft wilden erkennen,
ze zouden raad ontvangen,
bekenden ze zich schuldig.

Sint-Jacobus zei:

'der gelovbe ane werk der ist tot.'

Christus sprach:

'der gelovbet und getoeiffet ist, der wirt behalten.'

Wir sprechen den gelovben alle mit dem munde.

Sant Paulus sprach:

'wir sind alle getoeiffet in dem tode Jhesu Christi'.

Sant Augustinus sprach:

'das ist nüt ein wor gelovbe,
do er nüt mit lebender minne und mit den werken in gat zuo Gotte,
das man gelovbet mit dem munde'.

Disen ungelovben den vindt man groeslich
an dem das uns út smacket oder uns eines dinges gelustet,
denne das wir múgen sprechen:

'herre, du bist min Got,
wan mir enist niergen wol denne in dir',

das die lúte dem woren lebenden gelovben
enpfallen sint also gar,
und aber sunderlich die geistlichen namen hant
und die etwenne von Gotte etwas berueret sint gewesen,
das si slaffende oder wachende,
und gemant in dem grunde
und dem enpfallen sint.

Unser herre stroffet si och umbe die hertikeit irre herzen.

Kinder, dis ist ein gar gros grúwelic ding,
das dise lúte die Got gerueffet hat zuo im selber,
also verhertet sint
das in goetliche ding nüt ensmackent,
es si ir gebet, es si weler guoter kúnne uebunge,
und ander ding,
das in die also sinneklich sint, licht und lustlich,
und zuo Gotte sint ir herze als steine.

Von den sprach unser herre durch den propheten:

'ich sol ab nemen úwer steinin herze
und geben úch wider ein fleischin herze'.

Was machet dise herten herzen
das si dem menschen als durre und als kalt sint
zuo allem dem das er guotes tuon solte,
das er das als tuot in einer unsinnlicher wise:

do muos das herze út anders han
das Got nüt enist,
er si es selber oder was das si,
und dise wellent nüt gestraffet sin.

2

Von disen sprach unser herre durch Jeremias den propheten:

'ir himele,
verwunderent und verbildet úch;
ir himelpoorten,
entsliessent úch von unbilde úber min volk,
wan si hant geton zwei úbel:
si habent mich gelossen, das lebende wasser,
und si habent in selber gegraben ein cisterne,
die cistern die enkein wasser inenthaltet',

'Het geloof zonder werken is dood.'

Christus zei:

'Wie geloofd en gedoopt is, die blijft behouden.'

We belijden het geloof allemaal met de mond.

Sint-Paulus zei:

'We zijn allen gedoopt in de dood van Jezus Christus.'

Sint-Augustinus zei:

'Het is geen waar geloof,
waar niet met levende liefde en met werken ingaat tot God
wat men met de mond belijdt.'

Dit ongeloof toont zich duidelijk
bij wat ons aantrekt of bij wat we begeren;
het verhindert ons te zeggen:

'Heer, jij bent mijn God,
want nergens anders vind ik vreugde, slechts in jou'.

Daaraan zie je dat de mensen het ware, levende geloof
geheel en al verloren hebben;
vooral bij hen die geestelijke namen dragen
en ooit door God aangeraakt zijn,
het zij slapende of wakend,
en gemaand werden in de grond,
en het verloren hebben.

Onze Heer berispt hen ook om de hardheid van hun harten.

Kinderen, dat is iets vreselijks,
dat deze mensen die God tot zich geroepen heeft,
zo verhard zijn
dat hun de dingen van God niet meer smaken,
hun gebed niet of welke goede oefening ook,
en dat andere dingen,
voor hen zo zinnenstrelend zijn en licht en aangenaam,
waar hun hart voor God als van steen is.

Hierover zei onze Heer door de profeet:

'Ik wil jullie je stenen hart wegnemen
en jullie weer een hart van vlees geven.'

Wat maakt deze harten hard,
waardoor het voor de mens zo dor en koud is
tegenover alles wat het goede van hem vraagt,
en hij het doet op vreugdeloze wijze?

Hier moet het hart door iets anders bezet zijn,
door iets anders dan God,
het zij door zichzelf of door wat ook;
en deze mensen zijn het die niet berispt willen worden.

2

Van hen zei onze Heer door de profeet Jeremia:

'Jullie, hemelen,
verwonder je en wees ontsteld;
jullie, hemelpoorten,
open je uit ontsteltenis over mijn volk,
want dubbel kwaad hebben ze misdreven:
mij hebben ze verlaten, het levende water,
en zichzelf hebben ze een waterput gegraven,
een waterput die geen water binnenhoudt.'

und was drin kumet,
das kumet von ussen oder von obenan in,
und der regen oder ander wasser das fulet und stinket,
und von innan in dem grunde do inhant si nüt.

Dis klaget Got
himmel und erden und allen creatures,
dis gros unbilde,
und allen sinen fründen.

Weles ist dis volk úber das Got alsus klaget?

Das ist sin volk, das sint geistliche lúte,
und die als gar die lebenden wasser gelossen hant
und in der gründe als wening wores liechtes ist und lebens,
denne alles uswendige ding,
und verblibent al ze male
mit iren sinnelichen usserlichen wisen und werken
und iren ufsetzen,

alles von ussen in getragen
von hoerende oder alles durch die sinne von ussen
in bildelichen wisen,
und von innen in dem grunde,
do es her us solte springen und qwellen,
da enist al ze male nictes nicht.

Ensint das nüt werlichen die cisternen
do nüt inne ist
das us dem grunde us gesprungen oder gequullen si,
denne alles von ussen in komen,
und vellet och schiere ab, als es zuo gevallen ist?

Und das selbe das út sol sin an in,
das sint ir ufsetze und ir wisen,
die si in irem guot dunkende gestiftet und gesast hant.

Si enkerent sich in den grunt nit:
do inne hant si kein qweln noch dúrsten,
noch si ensuochent nüt fúrbas.

So si ir ding getuont in iren wisen,
die ingetragen sint von ussen durch die sinne,
denne genueget in gar wol.

Si haltent sich an ire cisterne,
die sú in selben gemachet hant,
und smacket in Got nüt.

Och trinkent si von dem lebenden wasser nüt,
das lossent si sin.

Und so legent si sich nider und slaffent,
und des morgens hebent si aber an ir alte wise:
do mit genueget in gar wol.

Aber in einer blinder kalter dúrrer herter wise,
so si in iren cisternen, die si in selber gemachet hant, blibent,
so lossent si den lebenden burnen bliben.

Und sprach unser herre:

'du hast vil unkúschekeit getriben und dich verunkúschet'.

Das sprach er vor in einem andern capitel:

'das ist alles das du mich, den lebenden burnen, hast gelossen
und hast dir eine cisterne gegraben,
und mich gelossen hast'.

En wat erin komt,
dat komt er of van buiten of van boven in,
en regen of ander water bederft en stinkt;
van binnenuit echter, uit de grond, komt bij hen niets.

God klaagt het aan,
in de hemel en op de aarde en tegenover alle schepselen,
dit onvoorstelbare,
en tegenover al zijn vrienden.

Welk volk is het waarover God zo klaagt?

Het is zijn volk, geestelijken zijn het,
zij die geheel en al het levende water verlaten hebben
en in wier grond zo weinig van het ware licht en leven is,
slechts uiterlijkheden overal;
en die altijd maar volharden
in hun aan de zinnen gebonden, uiterlijke manieren en werken
en blijven bij wat hun zelf goeddunkt.

Alles is er van buitenaf naar binnengedragen,
door het gehoor of door de uiterlijke zinnen
en op de wijze van beelden,
maar van binnen, in de grond,
waaruit het zou moeten ontspringen en opwellen,
daar is niets, helemaal niets.

Zijn dat niet waarlijk regenputten,
die niets bevatten
van wat aan de grond ontsprongen is of eruit opgeweld is,
maar waar alles van buiten naar binnen komt
en even snel weglegt als het erin is gekomen?

En wat bij hen iets moet lijken,
dat zijn hun opvattingen en hun manieren,
die ze naar eigen goeddunken gevormd en opgesteld hebben.

Zij keren niet in tot hun grond:
geen kwellen noch dorsten treft men daar,
en ze zoeken er verder ook niet naar.

Wanneer ze hun werkzaamheden doen op hun manier,
aangedragen van buitenaf door de zinnen,
dan volstaat dat voor hen.

Zij houden zich bij hun waterput,
die ze voor zichzelf gemaakt hebben;
bij hen geen smaak voor God.

Ook drinken ze niet van het levende water,
dat laten ze voor wat het is.

En dan gaan ze liggen en slapen ze,
en 's morgens beginnen ze opnieuw op de hun bekende wijze;
daar zijn ze heel tevreden mee.

Maar, op een blinde, koude, dorre, harde wijze,
bij de waterput verblijvend die ze zelf gemaakt hebben,
laten ze de levende bron voor wat hij is.

En onze Heer zei:

'Je hebt veel onkuisheid bedreven en je bevlekt.'

En hij zei daarover in een ander hoofdstuk:

'Dat komt allemaal doordat je mij, de levende bron, verlaten hebt,
jezelf heb je een waterput gegraven,
mij heb je verlaten.'

In disen cisternen fulet und wirt stinkende das drin getragen ist:
das torret, das ist mit disen sinnelichen ufsetzen;

so blibet in dem grunde
hofart, eigenwillikeit, hertmueteikeit und swer urteil,
swere wort und gelos und berespunge des nechsten,
nút us minnen noch mit senftmueteikeit,
sunder do es noch stat noch zit enhet.

Maniges wenet eime anderen sin hus loeschen
und verburnet das sin.

Ja hette er drú húser
mit sinen herten swinden worten und gelessen,
so sprechent si, kumet ein arm kint zuo in:

'nein, es ist ein trunffecht mensche';

kumet zuo den andern ein mensche:

'nein, es ist ein begine'.

Wol hin,
ir rechten cisternen:
wer der lebende burne ie geqwillen in úwern dúrren grunt,
so enwurde niemer an úch funden
underscheit der personen,
denne alles gelich wore goetliche minne
in dem grunde her us qwellende;
do enwer kein verkleinen
noch kein swer urteil noch hertmueteikeit.

Dise fulunge wachsent alle in den cisternen.

Och sint die cisternen
dise vernúnftigen mit iren hohen worten
und hohem verstande.

Den einen den genuet
mit iren guotschinenden werken unde schine,
den andern mit irem hohen verstande.

Wie wenent ir das es denne gan súlle
an der zit als
die grossen winde koment rúschende
und alle ding úber einander vallent
und die plagen koment, die so grúwelich und engstlich sint?

Denne wirt man solichen jamer sehent der ungeloeiplich ist.

Die nu vil schone geschinen hant mit grossen namen
und mit grossem verstande
und worent von grossen behenden worten
und mit valscher schinender heilikeit
und nút wores lebendes grundes in in ist
- alles in getragen, alles cisternen -:
denne an dem ende
so kumet der túfel mit einer ackes
und slecht einen slag derdurch.

Al zehant verstúbet und verflúget alles das do was,
das ein trahen nút do blibet:
es ist alles verblasen und vervarn al ze mole,
wan do enwas nút inne.
Es worent fule wasser das in den cisternen was.

Si wolten etwas schinen und út sin,
und do enwas nút inne.

Kinder, wa wenent ir das man dis alles vinden súlle?

In deze waterput bederft wat er ingebracht is en het gaat stinken;
het verdroogt, door de zinnen is het aangedragen.

Wat in de grond blijft is
hoogmoed, eigenwilligheid, stijfkoppigheid, en een hard oordeel;
men berispt de naaste met harde woorden en bejegening,
en doet het niet uit liefde noch uit zachtmoedigheid,
en steeds op ongepaste plaats en tijd.

Menigeen meent andermans huis te blussen
maar brandt zijn eigen huis neer.

Ja, al zouden ze drie huizen hebben,
deze mensen met hun harde, onstuimige woorden en gedrag,
zou een arme ziel naar hen toe komen, ze zouden zeggen:

'nee, het is een bedrieger';

komt een ander:

'Nee, het is een begin'.

Welaan nu,
jullie echte waterputten:
zou de levende bron ooit opgeweld zijn in jullie dorre grond,
niet vatbaar zouden jullie zijn
voor dit onderscheid naar personen,
want alles gelek op ware, goddelijke liefde
opwellend uit de grond;
geen kleineren zou men aantreffen,
geen hard oordelen, noch stijfkoppigheid.

Al dit bederf ontstaat in de waterputten.

Waterputten, ook zij zijn het,
deze verstandige mensen met hun grote woorden
en hun groot verstand.

Sommigen zijn tevreden
met hun schijnbaar goede werken en uiterlijk vertoon,
anderen met hun verheven inzicht.

Hoe menen jullie dat het zijn zal,
wanneer de tijd aanbreekt
dat de stormen zullen gaan woeden
en alles zal omvallen, het ene over het andere,
en de plagen komen, die zo gruwelijk zijn en beangstigend?

Veel ellende zal men dan zien; niet te bevatten is het.

Zij dan, die zo mooi schitterden met grote namen,
met hun groot verstand,
met grote, behendige woorden
vol van schijnheiligheid,
zij waarin geen ware, levende grond te vinden is
– alles is aangedragen, allemaal waterputten –
wanneer zij aan hun einde komen,
dan komt de duivel met een bijl
en hakt er met één enkele slag doorheen.

Meteen verstuift en vervliegt alles wat er is,
zodat er geen druppel overblijft;
het is allemaal weggeblazen en helemaal verdwenen,
want er zit niets in;
slechts bedorven water was het, wat er in die waterput zat.

Ze wilden iets voorstellen, iets zijn,
en er zat niets in.

Kinderen, waar, volgens jullie, zal men het allemaal ontdekken?

Dis gedenkent als ir koment an en welt,
 das ich úch dis geseit han,
 und ich pruefe vil wol das dise valsche schine und wise
 nu al der gemeine lovf aller der geistlicher lúte verblibent
 mit uswendiger guotschinender
 sinnelicher blinder wise,
 und wenne das weltliche e lúte und etliche witwen
 verre dise lúte fúr lovfent,
 verre, alze verre.

Und ob disen Got von siner erbermde des gan
 das si an irem ende behalten werdent,
 so súllent si doch
 als unmessig vegfúr liden
 als lange als es Got geordent hat,
 und darnach súllent si als wunderlichen verre
 von der nacheit Gotz sin
 hie hindenan verre.

3
 Kinder, sehent fúr úch,
 des bit ich úch durch Got.

Nement úwers grundes war und sehent fúr úch,
 wo mit ir umbe gont,
 und sind senftmuetig und demuetic
 und lossent úch under Got und under alle creaturen,
 wan Got der klaget
 himel und erden und allen creaturen úber úch.

Dise himele
 das sint alle himelsche herzen,
 wan ein ieklich guot mensche der ist ein himel Gotz,
 und dise selben
 die tragent den himel in in;
 mer doch so enkomt si ní drin.

Und das ist den vertuemten ir meiste pin,
 das si das bekennt in in
 und si niemer drin komen ensúllent.

Und als wir ietzunt ruorten
 das unser herre sprach durch den propheten:

'ir hant úch verunkúschet
 und du bist einem froemden und dinem minner nach gegangen;
 du hast mich versmohet
 und bist eime froemden dime minner nach gegangen;
 doch noch
 kum zuo mir, und ich wil dir geworen rúwen geben,
 und denne wolt ich dir in giessen lebendig wasser,
 ob du gentslich zuo mir kemest'.

Nu merkent und sehent
 die unbegriffenlich unsprechelich barmherzikeit
 und gueti Gotz,
 und wie gerne er uns húlfe
 ob wir wolten,
 und rette gerne mit uns
 als frúnt mit frúnde,
 ob wir iena zuo im wolten.

Und sprach vor unser herre:

'unde tuost du dis nút,
 so muos ich mit dir kriegen an dem gerichte'.

Mit im ze kriegende,
 das ist ein soergklich krieg,
 wan er nimet do oberhand.

Wanneer jullie aankomen in gene wereld,
 herinner je dan dat ik jullie dit gezegd heb;
 ik merk dat deze valse schijn en gedragswijze
 nu algemeen is onder al die religieuzen
 met hun uiterlijke, goedschijnende,
 aan de zinnen gebonden, blinde manieren,
 en dat wereldlijke echtelieden en menige weduwe
 ver op deze mensen vooruitlopen,
 ja, ver, al te ver.

En wanneer God deze mensen door zijn barmhartigheid toestaat,
 om, aan hun einde gekomen,
 gered te worden,
 dan nog zullen ze het mateloze vagevuur moeten ondergaan,
 zo lang als God het voorgeschreven heeft,
 en vervolgens zullen ze bijzonder ver verwijderd
 van Gods nabijheid staan,
 ergens ver achteraan.

3
 Kinderen, wees op je hoede,
 dat vraag ik jullie te doen omwille van God.

Sla acht op je grond en wees op je hoede,
 bij alles waar je omgang mee hebt,
 en wees zachtmoedig en deemoedig
 en buig je onder God en onder alle schepselen,
 want God klaagt over jullie,
 in de hemel, op aarde en tegenover alle schepselen.

Deze hemel,
 dat zijn alle hemelse harten,
 want iedere goede mens is een hemel Gods;
 ook degenen waarover we spraken,
 dragen de hemel in zich;
 binnen geraken ze echter niet.

En dit is het wat de verdoemden de meeste pijn bezorgd,
 dat ze deze in zichzelf waarnemen
 en er nooit binnen zullen geraken.

En net roerden we aan
 wat onze Heer zei door de profeet:

'Onkuisheid hebben jullie bedreven,
 en je bent een vreemde, je minnaar, nagelopen;
 versmaad heb je mij,
 en bent een vreemde, je minnaar, nagelopen;
 maar toch,
 kom tot mij en ik zal je ware rust geven;
 en ik zal levend water in je gieten,
 wanneer je maar geheel en al naar me zou toekomen.'

Bemerk nu en zie
 de onbegrijpelijke, onuitsprekelijke barmhartigheid
 en de goedheid van God,
 en hoe graag hij ons zou willen helpen,
 zouden we het willen,
 en met ons zou willen spreken,
 als vriend tegenover vrienden,
 als we maar naar hem toe wilden gaan.

En voordien zei onze Heer:

'En doe je dit niet,
 dan zal ik met je moeten strijden voor het gerecht'.

Met hem te moeten strijden,
 een zorgwekkende strijd zal het worden,
 want hij heeft de overhand.

Kinder, huetent úch
das er denne nût enspreche
das ir von sinen schoffen nût ensint.

Wan sine schaf
die hant sine stimme gehoert
und ensint inkeime froemden nach gegangen,
als er selber sprach.

Weles ist nu dise unkúschekeit
die unser herre sprach der du vil getriben hast?

Das ist in einem geistlichen sinne,
ob es nût groblich enist,
do du zuo dem minsten bist verbliben uf den bilden.

Und dem froemden dem du nach bist gangen, dinem minner,
das sint
alle die froemden bilde und die fúrúrfte
durch die du zuo mir soltest sin gegangen:
mit den hast du dich verunkúschet.

Doch nu kum zuo mir,
und ich wil dich enphahen und giessen in dich lebende wasser.

Von disem wassere sprach unser herre in der núwen e
an zwein stetten in dem ewangelio.

'Alle die',
sprach er,
'die do túrstet,
die komen zuo mir und trinken,
und die in mich gelovbent,
von der libe súllent springen lebende wasser,
und súllent springen in das ewig leben'.

Und von disem wasser sprach er zuo der frowwen uf dem burnen:

'der von disem wasser trinket,
den túrstet aber,
sunder die von dem wasser trinkent das ich gibe,
den getúrstet eweklich niemer me,
und hetttest du das von mir geheischen,
das het ich dir gegeben'.

'Ach herre',
sprach sú,
'das wasser gib mir,
das ich nût her wider in dúrfte komen und wasser schepphen'.

Do sprach unser herre:

'gang zem ersten und hole dinen man (das ist bekentnisse din selbes)
und bichte mir zuo grunde
das du eine cisterne als vil und als lange bist gewesen,
also das du die lebenden wasser nût getrunken enhast;
denne múgen si dir werden.

Und fúnf man hest du gehebt (das sint dine fúnf sinne):
ach den hest du gelebet
und der gebruchet nach dinem lust
und hast dich des lebenden burnen unwardig gemachet
mit diner sinnelichen uswúrkunge,
da du alles inne gestanden hast unordenlich:
dannan ab ker dich noch und ker zuo mir wider umbe,
und ich wil dich enphohen'.

Er sprach och durch den selben propheten Jeremiam
in dem vierden capittel,
und beklaget sich och do von dir
und sprach:

Kinderen, geef acht,
opdat hij dan niet zeggen zal
dat jullie niet tot zijn schapen behoren.

Want zijn schapen,
ze hebben zijn stem gehoord
en geen vreemden zijn ze nagelopen,
zoals hijzelf gezegd heeft.

Wat is dan deze onkuisheid,
waarvan onze Heer zei dat je haar vaak bedreven hebt?

In geestelijke zin wil dit zeggen,
indien het niet in meer grove zin is op te vatten,
dat je, op zijn minst gezegd, bent blijven hangen bij de beelden.

En de vreemdeling die je bent nagelopen, je minnaar,
dat heeft betrekking
op al de vreemde beelden en de voorwerpen
langs wie je tot mij had moeten komen:
met hen heb je je bevlekt.

Maar kom nu tot mij,
en ik zal je ontvangen en levend water in je gieten.

Over dit water sprak onze Heer, in het Nieuwe Verbond,
op twee plaatsen in het evangelie over dit water.

'Ieder',
zei hij,
'die dorst heeft,
die kome tot mij en drinke,
en wie in mij geloven,
uit hun lichaam zal ontspringen levend water,
en het zal uitstromen in het eeuwige leven.'

En van dit water zei hij tot de vrouwen bij de bron:

'Wie van dit water drinkt,
die krijgt weer dorst,
maar wie van het water drinkt dat ik geef,
die zal in eeuwigheid geen dorst meer hebben,
en zou je het van mij hebben verlangd,
ik zou het je gegeven hebben.'

'Ach Heer',
zei ze,
'geef me van dat water,
zodat ik hier niet terug hoef te komen om water te scheppen.'

Toen zei onze Heer:

'Allereerst, ga en haal je man (dat is: kennis van jezelf)
en geef me een grondige bekentenis,
dat je als een waterput bent geweest gedurende al die tijd
waarin je het levende water niet gedronken hebt;
dan kan het je ten deel vallen.

En je hebt vijf mannen gehad (dat zijn de vijf zintuigen);
ach, met hen heb je geleefd
en je hebt je van hen bediend zoals het je beliefd,
en de levende bron ben je onwaardig geworden
door dit najagen van de zinnen,
waaraan je je helemaal overgaf op ongeoorloofde wijze;
wend je daarvan af en keer terug naar mij,
en ik zal je ontvangen.'

En hij sprak ook door dezelfde profeet Jeremia,
in het vierde hoofdstuk,
en ook daar beklagt hij zich over jou,
waar hij zegt:

'ich han dich gemacht minen userwelten wingarten,
und ich han gebeitet
das du mir soltest han bracht
den aller besten edelsten win von Kipern,
win von Engadi',

und sprach von grossem flisse
den er an den wingarten geleit hat:

'ich han in umbegraben
und einen hag dar umbe und einen zun gemacht
und eine trotten drin gebuwen
und die steine dar us gelesen'
(alleine er dis sprach zuo dem volke,
so meinet Got alle menschen hie mitte
bis an das ende der werlte)
'und du bist mir alze bitter worden.

Du hast mir bracht bitteren win,
suren húnschen win,
und hast mir
fúr den edelen win und fúr die trúbel
braht wintertrolen und boes ding,
und des muos ich mit dir kriegen an dem gerichte.

Wer das du dich woltest zuo mir keren,
so wolt ich dir in giessen lebent wasser und wore minne'.

4
Von disem lebenden wasser sprach ein meister, heisset Richardus,
ein grosser meister der heiligen geschrift,
das die minne hat vier grete.

Der erste grat der minne heisset eine wunde minne,
wan die sele mit der stralen der minne von Gotte wirt verwunt,
das ir
dis lebende wasser wirt geschenket der woren minne:
so wundet si Got wider mit irre minne.

Und von der minne sprach unser herre in der minne buoch:

'swester min,
du hast min herze verwunt mit eime dinre ovgen
und mit eime hore dines halses'.

Das emzige ovge das ist
ein emzige angesicht des bekentnisse und des gemuetes
das luterlichen uf Got gat.

Und das emzige har das ist
luter und unvermengte minne.

Hie mit wirt Got verwunt von der selen.

Der ander grat der woren minne,
das nemmet diser meister eine gevangene minne.

Es stet geschriben:

'ich sol dich ziehen in dem seile Adams'.

Die dritte minne das ist ein qwellende minne.

Von der sprach die brut in der minne buoche:

'ir toechteren von Jerusalem,
vindent ir minen geminten,
sagent im das ich von minne qwele'.

Die vierde minne das ist die verzerende minne.

'Ik heb je gemaakt tot mijn uitverkoren wijngaard
en gewacht heb ik
totdat je mij zou brengen
de allerbeste, meest edele wijn van Cyprus:
wijn van Engadi.'

En hij sprak over de grote ijver,
het werk dat hij gestoken had in de wijngaard:

'Ik heb hem omgespit
en een haag en een omheining eromheen gemaakt,
een wijnpers daarbinnen aangelegd
en de stenen eruit verwijderd,'
(hoewel hij dit tot het volk zei,
had God hiermee alle mensen op het oog
tot aan het einde van de wereld)
'en al te bitter ben je me geworden.

Je hebt me wrange wijn gebracht,
zure, heunische wijn,
en je hebt me
in plaats van edele wijn en in plaats van druiven,
onrijpe druiven en bocht gebracht,
en daarom moet ik met je strijden voor het gerecht.

Zou het echter zijn dat je je tot mij wilde wenden,
ik zou levend water in je gieten en ware liefde.'

4
Van dit levende water sprak meester Richard,
een groot leermeester in de gewijde tekst;
hij zei dat de liefde vier graden heeft.

De eerste graad van liefde heet 'wondende liefde';
wordt de ziel door stralen van liefde door God verwond,
zodat haar
het levende water geschonken wordt van de ware liefde,
dan wondt zij God weer met haar liefde.

En over deze liefde zei onze Heer in het Hooglied:

'Mijn zuster,
je hebt mijn hart verwond met een van je ogen
en met een haar, een enkele, van je hals'.

Met dit 'ene oog', wordt bedoeld:
een ijverig schouwen van de kenkracht en het gemoed,
dat louter gericht is op God.

En met die 'ene haar', daarmee wordt bedoeld:
reine en zuivere liefde.

Hiermee wordt God door de ziel verwond.

De tweede graad van de ware liefde
wordt door deze meester 'een gevangen liefde' genoemd.

Er staat geschreven:

'Ik zal je mennen met de teugels van Adam.'

De derde liefde, dat is 'kwellende liefde'.

Hierover sprak de bruid in het Hooglied:

'Jullie dochters van Jeruzalem,
vinden jullie mijn geliefde,
zeg hem dat de liefde mij tot kwellig is.'

De vierde liefde, dat is 'verterende liefde'.

Von der sprach der prophete in dem salter:

'defecit;
min sele die ist verzert und ist ab genomen, herre, in dinem heile'.

Von den zwein ersten minnen wellen wir ein wening sprechen.

Bi der wunden minne nemen wir ein gelichnisse.

Der verwunt ist von minnen,
der tuot recht als ein kovfman der ein schif wil us fueren
umbe gewin:
so ist recht sin herze als es verwunt si von begerunge,
das er vil gesamene aller leige;

so respet er hie, so samenet er do,
das sin schif vol werde.

Also tuot der verwunte mensche:
er samenet und zúhet ze samene
alle bilde und gedenke und uobunge was er mag,
dem minner ze liebe den er minnet.

Denne als das schif wol geladen ist, so stosset er von dem lande.

Noch ist er des schiffes wol gewaltig ze fuerende
engegen dem sturme.

Also ist der verwundeten minne:
die wirffet ir schif in den sturm der gotheit
und vert do herlichen vor
und spilt do mit nach irem gunste
und willen
und wirfet ir ruoder in das mer das grundelos ist,
und ie me si in sich zúhet der goetlichen usflússe,
ie me si witer wirt,
und ir enphenglicheit die fúllet er alle zuomole,
und die erfúllunge die machet ein núwe enphenglicheit
und núwe wite,
und machet núwe wunden der minne.

Her nach
so snidet denne der herre das seil des schiffes en zwei
und lat das schif denne en gegen dem sturm rúschen:
so ist da weder rieme noch ruoder
die das schif múgen uf enthalten.

So enist der mensche nút sin selbes me gewaltig:
das ist die gevangen minne.

Denne geschicht ime als einem ritter
der in einem strite sere verwunt wirt.

Noch denne entrinnet er wol gewelteklich;
sunder wirt er gevangen,
so wirt er sin selbes ungeweltig;
so enist er weder gedenke noch werke geweltig;
denne er muos sich dem minner und der minne gar lossen.

Von diser minne wer noch vil ze sagende.

Es mag geschehen her nach.

Das wir also lossent alle cisternen,
das uns das wasser der woren minne werde in gegossen,
des helf uns die ewige minne.

Amen.

Van haar sprak de profheet in de psalmen:

'defecit';
'mijn ziel is verteerd en heeft het begeven, Heer, in jouw heil.'

Over de twee eerste graden van liefde willen we nu kort iets zeggen.

Bij de 'wondende liefde' maken we gebruik van een gelijkenis.

Wie gewond is door liefde
handelt als een koopman die een schip wil bevrachten
omwille van gewin:
zijn hart is als het ware gewond door begeerte;
veel wil hij vergaren, en van alles wat.

En hij sprokkelt wat van hier en verzamelt wat van daar,
opdat zijn schip vol zal zijn.

Net zo doet de verwonde mens:
hij verzamelt en brengt bijeen
alle beelden en gedachten en oefeningen, zoveel hij maar kan,
uit liefde tot de minnaar die hij liefheeft.

En wanneer het schip volgeladen is, dan steekt hij van wal.

Nog is hij in staat om het schip te leiden
doorheen de storm.

Zo is ook is het met de wondende liefde:
zij werpt haar schip in de storm der godheid
en vaart beheerst voort,
speelt ermee naar haar believen
en volgens haar wil
en ze gooit haar roer in de bodemloze zee;
en hoe meer zij van de goddelijke uitvloed in zich trekt,
hoe wijder ze wordt,
en haar ontvankelijkheid wordt door hem helemaal gevuld,
en deze vervulling zorgt voor een nieuwe ontvankelijkheid
en een nieuwe wijdte,
en maakt nieuwe liefdeswonden.

En dan,
dan snijdt de Heer het touw van het schip in tweeën
en laat het schip vervolgens met de storm vechten:
riem noch roer
wat het schip in bedwang kan houden.

En zo is de mens zichzelf niet meer de baas,
en dat is 'gevangen liefde'.

Dan vergaat het hem als een ridder
die in de strijd ernstig verwond wordt.

Ontsnapt hij dan, hij blijft zijn eigen baas;
maar wordt hij gevangen genomen,
dan is hij niet meer de baas over zichzelf;
over gedachten noch over doen heeft hij nog macht;
hij moet zich wel helemaal overgeven aan de minnaar en de liefde.

Over deze liefde zou nog veel te zeggen zijn.

Maar dat is voor later.

Dat wij aldus alle waterputten mogen verlaten,
en dat ons het water van de ware liefde mag worden ingegoten,
daartoe helpe ons de eeuwige liefde.

Amen.

Preek 19 (V19)

Hemelvaart II

Ascendens Christus in altum,
captivam duxit captivitatem
(Eph 4,8)

*Die ander uzlegunge von der uffart
seit von fünf kunne gevegnisse
domitte die lúte hie in zit swerliche gefangen werdent,
und ouch
womitte sú der boese geist in der gevegnisse behebet
und in weler wise man ir lidig mag werden.*

1
Unser herre Jhesus Cristus fuor uf zuo himel
und fuerte mit ime das gevegnisse gefangen.

Man findet fünf kunne gevegnisse
domitte die lúte hie swerlich gefangen werdent in diser zit,
die Cristus uffuert und abe nimmet,
so er in uns ufgevert.

Das erste ist daz der mensche wurt gefangen
mit minne der creaturen, sú sint tot oder lebende,
so es Got nüt enist;
und sunderliche menschliche minne,
die also nahe in der naturen sint
von gelicheit der menschen.

Der schade der dovon kummet,
der enist nüt zuo vollesprechende;
den hat man in zweiger hande wise.

Die einen die bekennt sich
und voerhtent sich
und hant ein we do inne
und ein angst mit wiederbissende,
und hant do straffunge umbe.

Das ist ein edel guot zeichen
daz sú von Gotte nüt verlassen ensint,

wanne Got let und lat den menschen liden nacht und tag,
er esse, er trincke;
und dem nüt sin oren verstopfet ensint
und des gewar wurt,
der wurt noch selig.

Aber ander lúte
sind so fri in dem schedelichen gefengnisse
und sint zuomole tovp und blint in dem gefengnisse,
und sint wol zuofrieden und wellent also gereht sin,

sú tuont vil gueter wercke,
singen, lesen, swigen, dienen und betten vil,
das sú deste bas moegent tuon
und daz man in deste bas gúnne Got und die lúte,
und ie so sint sú so andehtig,
so múgent sú weinen
und ist in so wol.

Onze Heer Jezus Christus steeg op ten hemel
en nam de gevangenschap gefangen met zich mee
(Ef. 4,8)

*De tweede uitleg van de Hemelvaart
spreekt over een vijfvoudige gevangenschap
waarin de mensen hier in de tijd op pijnlijke wijze gefangen zitten,
en ook over datgene
waarmee de boze geest hen in gevangenschap houdt
en op welke wijze men zich van haar ontdoen kan.*

1
Onze Heer Jezus Christus steeg op ten hemel
en nam de gevangenschap gefangen met zich mee.

Vijf soorten gevangenschap zijn er
waarbinnen de mensen hier in deze tijd wreed gefangen zitten,
en die Christus mee omhoog neemt en van ons wegneemt,
wanneer hij in ons opstijgt.

De eerste is dat de mens gefangen wordt
door liefde tot de schepselen, dode of levende,
en daarin niet op God is gericht;
in het bijzonder liefde tot mensen,
die ons van nature zo nabij zijn
vanwege de gelijkenis tussen mensen onderling.

De schade die daardoor ontstaat,
die is in woorden niet uitputtend te vangen;
op tweeërlei wijze toont hij zich.

Sommige mensen hebben hier weet van
en ze zijn vervuld van vrees
en hebben een pijn van binnen
en een bijtende angst,
en ze voelen daarover wroeging.

Dat is een edel, goed teken,
want ze zijn door God niet verlaten.

God zoekt deze mensen en trekt aan hen, dag en nacht,
bij het eten, bij het drinken;
en degene wiens oren niet verstoep zijn
en hier acht op slaat,
die wordt alsnog zalig.

Andere mensen echter
bewegen zich erg vrij binnen deze schadelijke gevangenschap
en ze zijn compleet doof en blind in deze gevangenschap,
en ze zijn erg tevreden en menen dat ze het zo goed doen.

Ze doen veel goede werken,
ze zingen, lezen, zwijgen, dienen en bidden veel,
om er beter van te worden
en opdat men hun zo God en de mensen des te meer gunt;
ja, hier gaat al hun aandacht naar uit,
hier vergieten ze tranen over,
en het is zo goed voor hen.

Die lúte sint vil soerglich daran,
und tuot in der vigant umb
daz er sù behalte in dem gevengnisse,
und die nature trúget denne den menschen,

und ist der mensche
in grossen soerglichen bekörungen,
und wer ime vil besser daz er nüt enbettete in diseme,
wan er bettet hie wider sich selber,

und wer ime vil weger
dass er in grossem getrenge und we stunde und in trurikeit,
er wurde vil e los und lidig
des soerglichen schedelichen gefengnisses;

wan, wurt er dinne funden,
er blibet sicherliche ewekliche gevangen des tufels,
des enhilffet ime nieman.

2
Daz ander gevengnisse ist
daz manige lúte,
also sù werdent von dem ersten gevengnisse erloeset,
von minnen der creaturen in den ussewendigen dingen,
so vallent sù in eigene minne ir selbes.

Die minne stet so gereht und in so grosser billicheit in in
daz daz ein wunder ist.

Do enstroffet sù nieman umb,
noch ouch sù sich selber,
und hant so schoene mentele
und so rehten schoenen schin
das do nüt wieder enmag sin,
und kummet darzuo das die eigene minne
die tuot sù daz ire suechen in allen dingen,
iren nutz, iren lust, iren trost, ir gemach und ere,

und werdent also versuncken in daz ire
daz sù in allen dingen, ouch an Gotte,
daz ir suechent und anders nüt mit núte.

Ouch, waz sol man des alhie vinden,
also man in den grunt kummet!

Das nu grosse heilikeit schinet,
was valsches grundes sol alhie funden werden!

Ouch, wie swerliche
sol do zuo helffende sin
do die lúte mit zartekeit der naturen
und mit vernúnftiger wisen in den geist kummet,
wie swerlich sint die uz dem gefengnisse zuo lossende!

Wan also man also besessen ist mit der naturen,
wer mag do gehelffen?

sicher nüt wol ieman denne Got.

Es schinet so vil dinges notdurft,
und ist die notdurft so wit, so breit,
und duncket man sich so krang, so zart.

Ouch geschicht dicke,
daz die ding benummen werdent
oder angestattet werdent,
es si daz gemach, der frúnt oder daz guot
oder die troestlichen ding,
daz man Got dicke let gon
mit zornigen worten, mit wercken
oder mit unworheit oder mit heimelichen dingen uz zuo ruffende;

Deze mensen zijn er zeer zorgelijk aan toe;
de vijand doet hen dit aan
om hen zo gevangen te kunnen houden,
en de natuur bedriegt de mens dan.

De mens bevindt zich
te midden van grote, zorgwekkende bekörungen,
en het zou voor hem beter zijn om dan niet te bidden,
want bidden zou hij tegen zichzelf.

Beter zou het voor hem zijn
zich in grote beklemming en nood aan te treffen en in droefenis,
hij zou dan veel eerder verlost en vrij zijn
van de zorgwekkende, schadelijke gevangenschap.

Zou hij hierbinnen aangetroffen worden,
hij zou heel zeker voor eeuwig een gevangene blijven van de duivel;
en niemand die hem dan bevrijden kan.

2
De tweede vorm van gevangenschap is die
waarbij sommige mensen,
meteen nadat ze verlost worden uit de eerste gevangenschap
die bestaat uit liefde voor de schepselen in de uiterlijke dingen,
vervallen tot de liefde voor zichzelf.

Deze liefde is volgens hen zo rechtmatig en zo billijk,
dat het verwonderlijk is.

Hierover berispt niemand hen,
noch berispen ze hierover zichzelf,
en ze dragen dit met een dermate fraaie mantel
en een zo overtuigende, schone glans,
dat daar niets tegen in te brengen is,
en zo gebeurt het dat de eigenliefde maakt
dat ze in alle dingen het hunne zoeken:
hun voordeel, hun genoegen, hun troost, hun gemak en eer.

Zo diep raken ze verzonken in het hunne,
dat ze in alle dingen, ook in God,
het hunne zoeken, niets anders.

Ach, wat zal men dan aantreffen,
wanneer men in de grond komt!

Bij wat nu grote heiligheid lijkt,
welke valse grond zal hieronder aangetroffen worden!

Ach, hoe moeilijk,
zal men daar kunnen helpen
waar deze mensen met een tedergevoelige natuur
en met verstandelijke manieren in de geest geraken;
hoe moeilijk zijn ze uit deze gevangenis te bevrijden!

Want wanneer men zo in beslag is genomen door de natuur,
wie vermag daar dan te helpen?

Nee, niemand; slechts God alleen.

Zoveel dingen lijken noodzakelijk,
en de nood is zo wijd, zo breed,
en men dunkt zich zo zwak, zo teer.

Ook gebeurt het dikwijls
dat de dingen ons ontnomen worden
of dat ze aangetast worden,
het zij gerieflijkheid, vriend of goed
of de dingen die troost brengen,
en dat men zich dan van God verwijderd
door toornige woorden, wraakzuchtige handelingen
of met onwaarheden en met heimelijke verwensingen.

und so ist der mensche nüt ein mensche,
er ist also ein zornig hunt oder ein reissender wolf.

Dis ist ein schedeliche gevengnisse, eigene minne.

3
Das dritte gevengnisse das ist das gevengnisse der vernunft.

Darin vallent etteliche lúte vil swerlichen,
wan als daz in dem geiste solte geborn werden,
daz verderbent die lúte
domitte das sú domitte flogierent in der vernunft,
es si lere, es si worheit, welicher kunne daz si,
daz sú daz verstont und dovon kunnent gereden
und domitte út schinen und erhoehet werden,
unde enbringent es weder zuo wercken noch zuo lebende.

Ouch die minneklichen bilde unsers herren Jesu Cristi
die nement sú in vernünftiger wisen;
truegent sú die in das goetteliche úbernatúrliche lieht,
do schinent sú ungeliche deme:
rehte also ungelich daz onderscheit were
daz ich neme von eime liehte das ein vadem lúhten moehte,
gegen der cloren sunnen,
noch vil miner ist natúrlich lieht
bi dem goettelichen liehte.

Dis onderscheit dis goettelichen liehtes
daz sol man bekennen daran:
das natúrliche lieht daz schinet alles uswert
in hochfart, in eigene behagunge
und in ruom der lúte und in urteil ander lúte,
ouch so wiset es alles uzwert
zuo verstrovungue der sinne und des gemuetes;

aber das goetteliche lieht, do daz in der worheit ist,
daz trucket alles sich nider in den grunt,
es wiset sich und duncket sich der minste, der snoedeste,
der krenkeste, der blindeste;
und daz ist wol recht,
wan ist út do,
daz ist zuomole Gottes;

ouch es wiset als innerlich, nüt usserlich,
es suochet als den indewendigen grunt darus es geborn ist,
do ilet es wider in mit aller kraft;
als des menschen tuon daz get innerlich noch der wurtzeln
do es uzgesprungen ist,
der jaget es wieder in mit allem flisse.

Und herumb ist gros onderscheit
enzwúschent den die der geschrift lebent,
und in den die alleine sú lesent.

Die sú lesent,
die wellent gegroesset sin
und versmohent die die ir do lebent,
die hant sú vor affen und verkerte lúte
und verfluochent und verjaget und verdampnent sú.

Und die ir do lebent,
die hant sich selber fúr súnder
und erbarment sich úber die andern.

Und noch ungelicher ir leben ist, noch ungelicher ist ir ende.

Die einen die vindent das leben, die andern den ewigen tot.

Paulus der sprach:

De mens is dan geen mens,
hij is als een toornige hond, een verscheurende wolf.

Een schadelijke gevangenschap is het, deze eigenliefde.

3
De derde gevangenschap is de gevangenschap van het verstand.

Daartoe vervallen ettelijke mensen, en op beroerde wijze,
want alles wat in de geest geboren zou moeten worden,
dat bederven deze mensen
door er mee te spelen met hun verstand,
of het nu de leer betreft of de waarheid,
begrijpen willen ze die om er dan over te praten
en zo dan te kunnen pronken en in hoger aanzien te komen,
maar het voert hen noch tot werken noch tot leven.

Ook het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus
bezien ze op de wijze van het verstand;
zouden ze het in het goddelijke, bovennatuurlijke licht houden,
het zou er anders uitzien:
een verschil even groot als tussen
het licht dat van een kaarsenpitje uitgaat
en het licht dat uitgaat van de heldere zon;
ja, veel geringer nog is het natuurlijke licht
vergeleken bij het goddelijke licht.

Dit verschil met het goddelijke licht
kan men hieraan herkennen:
het natuurlijk licht dat schijnt naar buiten
en toont zich in hoogmoed, zelfbehagen,
in lofprijzing voor deze en veroordeling van andere mensen;
alles is hier naar buiten gericht,
is uit op verstrooiing van de zinnen en van het gemoed.

Echter waar het goddelijke licht waarlijk is,
daar gaat alles bij de mens inwaarts, in de grond;
hij weet zich en dunkt zich de minste,
de gebrekkeligste, de zwakste, de blindste;
en dat is terecht,
want mocht er ook maar iets zijn,
dan is het helemaal van God.

Dit licht wijst naar binnen, niet naar buiten,
het zoekt de innerlijke grond waaruit het geboren is,
daarin ijlt het terug met alle kracht;
elk handelen van de mens gaat inwaarts naar de wortels
waaruit het ontsprongen is
en daarheen streeft het terug met alle vlijt.

En daarom is er een groot onderscheid
tussen hen die de Schrift leven
en hen die haar alleen lezen.

Die haar lezen
willen hooggeacht worden,
en ze geringschatten die haar leven
en houden hen voor dwazen en verkeerde mensen
en ze vervloeken en verjagen en verdoemen ze.

Maar zij die haar leven,
ze houden zich voor zondaren
en ze erbarmen zich over de anderen.

Groter verschil dan tijdens hun leven, wordt gezien bij hun einde.

Die enen zullen het leven vinden, die anderen de eeuwige dood.

Paulus zei:

'die geschrift toetet und der geist machet lebende'.

4

Das vierde gevegnisse ist suessekeit des geistes;
do ane ist manig ewig mensche verirret,
das er dem zuo verre volgete
und sich daran lies unordenlichen
und daz zuo viele suochete
und do ane bestunt,
wie es ein gros guot schine daran sich lossen
und das mit luste zuo besitzen,

do behalt die nature daz ire
und wurt do lust genommen do man wenet Got nemen.

Und daz sol men do ane pruefen,
obe es Got oder nature gewesen si,
obe der mensche sich vindt
ungeruewig und in unfrieden und in bandekeit,
so ime die suessekeit enpfellet und enget,
und enkan Gotte
also gerne und also getruwelichen nüt gedienen
noch nüt gesin also ob er dis hette,
do sol man es bekennen;

oder daz daz man es nüt mit Gotte enhatte,
ob er ein soliche besitzen hette viertzig jor gehebet
und ime denne genommen wurde,
noch denne moechte der mensche groesliche vallen;
und obe man uf den obersten grot keme der suessekeit
und stunde do inne,
dennoch wil sich es Got beroten
obe er in behalten welle oder nüt,
und mügent verlorn werden.

5

Daz fúnfte gevegnisse ist des eigenen willen,

das der mensche sinen willen wil haben
ouch an allen goetlichen dingen und an Gotte selber.

Wer

daz Got in dez menschen willen sesse und in sinem wunsche,
das er aller siner gebresten lidig werden moechte
und alle tugende und vollekomenheit gewinnen moechte,
das schine ein torheit
obe ich des nüt enwolte oder enneme.

Aber ich han mich bas beroten
obe ich den willen und den wunsch mit Gotte moechte haben, so wolte
ich sprechen:

'nein, herre, nüt min gnoden oder goben oder wille,
sunder, herre, wie du wilt,
herre, so nim ich es oder so wil ich es,
oder enwoltest du es nüt,
so wil ich es in dinem willen enbern und darben'.

Also darbende und enberende in rechter gelossenheit
het man me und nimet man me
danne nemmende und habende in eigen willen.

Alles daz der mensche moechte haben in eigen willen,
es si Got oder creature,
do ist ime unzellicher vil nützer
ein willig demuetig darben desselben und alles habendes
in rechter gelossenheit
und in uzgon dins willen in gelossenheit.

Und darumb hette ich vil lieber
einen gerechten gelossen menschen

'De letter doot en de Geest maakt levend.'

4

De vierde gevangenschap is de zoetheid van geest;
menig mens is hierin verdwaald,
te ver volgde hij haar,
zich eraan overgevend op ongeordende wijze,
te veel joeg hij haar na,
om er te verwijlen,
en iets groots leek het om zich daaraan over te geven
en het genietend te bezitten.

De natuur blijft daar bij het hare
en genot wordt verkregen waar men dacht God te ontvangen.

En daaraan zal men kunnen herkennen
of het God is geweest of natuur:
wanneer de mens zichzelf aantreft
in onrust en onvrede en in angst
wanneer hem die zoetheid ontvalt en verlaat,
en deze mens God dan niet meer
zo van harte en zo getrouw kan dienen
en hij niet langer zijn kan als toen hij haar nog bezat:
ja, daaraan zal men dit kunnen herkennen.

Had hij haar niet van God ontvangen,
zelfs al had hij haar gedurende veertig jaar bezeten,
en zou die zoetheid hem ontnomen worden,
deze mens zou nog diep kunnen vallen;
en wanneer men de hoogste trap van die zoetheid zou bereiken
en zo dan zou sterven,
dan nog zal God zich beraden
of hij deze mens wil behouden of niet;
nog kan hij verloren gaan.

5

De vijfde gevangenschap is die van de eigen wil.

De mens wil zijn wil laten gelden,
ook in al de goddelijke dingen en bij God zelf.

Zou het zo zijn

dat God zich in de wil van de mens bevond en in zijn verlangen,
waardoor deze mens al zijn tekortkomingen zou verliezen
en hij elke deugd en volkomenheit zou winnen,
ja, een dwaasheid zou het lijken
dat ik dat dan niet zou wensen of aan zou nemen.

Maar ik heb iets beters in gedachten:
wanneer ik de wil en het verlangen met God kon laten samenvallen,
dan zou ik zeggen:

'Nee, Heer, niet mijn genaden of mijn gaven of mijn wil,
maar, Heer, zoals jij wilt,
Heer, zo aanvaard ik het, zo wil ik het,
en zou jij het niet willen,
dan zal ik het overeenkomstig jouw wil ontberen en derven.'

In het op deze wijze derven en ontberen in de juiste gelatenheid,
ontvangt men meer en wint men meer
dan door het toe-eigenen en in bezit nemen langs de eigen wil.

Wanneer de mens iets verlangt te bezitten passend bij zijn wil,
het zij God of schepsel,
dan is het voor hem onmetelijk veel nuttiger
om dit, en al wat te verkrijgen is, gewillig en deemoedig te derven
in de juiste gelatenheid
en om afstand te doen van de eigen wil in gelatenheid.

En daarom zie ik veel liever
een goede, gelaten mens,

mit minre wercken
und minre schine,
denne ein vil hohen menschen in wercken und in schine
mit vil grossen bilden,
und wer minre gelossen.

6
Do unser herre bi sinen jungern waz,
do minneten sù so wunderlichen sine menscheit
daz sù nùt zuo der gotheit gelangen kundent
vor der minnen der menscheit.

Do sprach er:

'es ist ùch nùtze das ich von ùch vare,
oder der heilige geist, der troester,
enmag ùch nùt werden'.

Do muestent sù noch do beiten viertzig tage
e er zuo himel fuor,
das er alles ir genuete mit ime fuerte und himmelsch mahte,
und darnoch beiten zehen tage
e danne in der heilige geist wurde gesant, der gewore troester.

Daz in woren tage,
daz sint uns jore;
wanne sù das fundamente soltent sin,
des wart ir frist kurtz,
also ein tag vor ein jor.

Der mensche tuo was er tuo und lege es an wie er welle,
er enkummet niemer zuo worem Friden
noch enwurt niemer ein wesentlich himmelsch mensche,
es ensi denne daz der mensche kumme an sine viertzig jor.

Es ist so maniger kummer mit dem menschen,
und tribet in die nature
nu har nu dar,
und ist manigerleige daz die nature dicke do regniet,
do man wenet das es zuomole Got si,
und kan der mensche
nùt so zuo worem vollekomenen Frieden kummen
noch zuomole himmelsch werden,
e der zit.

Danne sol der mensche zehen jor beiten hernoeh
e im der heilige geist, der troester,
in der worheit werde,
der geist der alle ding leret,
also die jungern zehen tage muestent beiten,
noch dem das alle die bereitunge lebendes und lidendes
und alle ding gelossen worent von in
und das sù die allerhoehsten bereitunge hatten,

daz sù den gelossen hattent
den sù ùber alle ding minnetent
und durch den daz sù alle ding gelossen hattent
und er alle iren geist und ir hertze, ir minne
mit ime hatte zuomole gefuert in den himmel
und alle ir meinunge, ir minne, ir hertze, ir sele
alzuomole in ime und mit ime in dem himmel waz.

Nach aller diser beitunge und edeler wisunge
muestent sù dennoch zehen tage beiten
e denne sù den heiligen geist enpfingent.

Sù worent ingelossen und versammet und vereinet und beiten.

Also muos der mensche tuon,
noch dan das er ist in ein gesastekheit kummen
an sine viertzig jor

wiens werken geringer zijn
en een geringer voorkomen hebben,
dan een mens van grote werken, hoger aanschijn
en met veel verheven gedachten,
maar minder gelaten is.

6
Toen onze Heer met zijn jongelingen was,
toen beminden zij op zulk buitengewone wijze zijn mensheid,
dat ze niet tot de godheid konden geraken
vanwege die liefde voor zijn mensheid.

Toen zei hij:

'Het is goed voor jullie dat ik van jullie ga,
want de Heilige Geest, de Trooster,
kan anders niet tot jullie komen.'

Toen moesten ze nog veertig dagen wachten
vooraleer hij zou opstijgen naar de hemel,
heel hun gemoed met zich meenemend om het hemels te maken,
en daarna moesten ze nog tien dagen wachten
vooraleer de Heilige Geest tot hen gezonden werd, de ware Trooster.

Wat voor hen dagen waren,
dat zijn voor ons jaren;
want omdat zij het fundament moesten zijn,
daarom was hun tijd beperkt,
en vandaar een dag voor een jaar.

De mens kan doen wat hij wil en het inrichten hoe hij wil,
nooit geraakt hij tot ware vrede
noch wordt hij een wezenlijke, hemelse mens,
alvorens hij zijn veertigste jaar bereikt.

Want zoveel zaken zijn er die hem bezighouden;
en steeds is er de natuur die hem opjaagt,
nu eens naar hier dan weer naar daar;
en zo vaak zijn het dingen waarover natuur heerst,
waar men meent dat het geheel en al God is;
de mens kan
niet tot ware, volkomen vrede geraken
noch helemaal hemels worden,
voordat de tijd rijp is.

En dan moet de mens nog tien jaren wachten
vooraleer hem de Heilige Geest, de Trooster,
waarlijk ten deel wordt,
de Geest die alle dingen leert,
zoals de jongelingen tien dagen moesten wachten,
nadat al de voorbereidingen tot leven en lijden
en alle dingen achter hen lagen,
en ze de allerhoogste voorbereiding ondergingen.

Want hem toch moesten ze laten gaan,
hem die ze bovenal liefhadden,
hem omwille waarvan ze alles verlaten hadden,
die heel hun geest, hun hart, en hun liefde
met zich mee gevoerd had naar de hemel,
waardoor al hun verlangens, hun liefde, hun hart, hun ziel
helemaal in hem en met hem in de hemel waren.

Na al deze voorbereidingen en edele onderwijzingen
moesten ze toch nog tien dagen wachten
vooraleer de Heilige Geest tot hen kwam.

Ze waren ingesloten en verzameld en verenigd en wachtende.

Zo moet ook de mens doen,
zelfs wanneer hij tot bezonnenheid is gekomen
rond z'n veertigste levensjaar

und himmelsch und goettelich worden ist
 und naturen ettelicher mossen úberkummen ist,
 noch dan gehoeret do zehen jor darzuo,
 das der mensche kummen ist an sine fúnfzig jor,
 e danne ime der heilige geist
 in der hoehsten und in der edelsten wisen werde,
 der heilige geist,
 der alle worheit leret in den zehen joren,
 do der mensche kummen ist in ein goettelich leben
 und die nature úberwunden ist,

denne in den zehen joren sol der mensche haben eine inker
 und ein insinken, ein insmelzen
 in daz luter goetteliche einveltige indewendige guot,
 do daz edele indewendige fúnkelin
 hat ein gelich widertragen und ein gelich widerfliessen
 in sinen ursprung do es usgeflossen ist.

Do der wiederflus rechte geschiht,
 do wurt alle schulde gentzlich bezalt,
 jo und wer ir also vil
 also alle menschen ie schuldig wurdent von dem beginne der welte,
 und alle genode und alle selikeit wurt dovon ingegossen,
 und wurt der mensche ein goettelich mensche,
 und dis sint die súlen der welte und der heiligen kirchen.

Amen.

en hij hemels en goddelijk geworden is
 en de natuur enigmate achter zich gelaten heeft;
 er volgen nog tien jaren
 alvorens de mens gekomen is bij zijn vijftigste levensjaar,
 de leeftijd waarop hem de Heilige Geest
 op de hoogste en in de edelste wijze ten deel wordt;
 de Heilige Geest,
 die alle waarheid leert in die tien jaren,
 alvorens de mens is aangekomen in een goddelijk leven
 en de natuur overwonnen heeft.

In die tien jaren moet zich in de mens een inkeer voltrekken,
 een inzinken, een insmelten
 in het zuivere, goddelijke, eenvoudige, inwendige goed,
 waar het edele, inwendige vonkje
 als gelijk terugkeert en als gelijk terugstroomt
 in zijn oorsprong waar het uitgestroomd is.

Wanneer dit terugstromen goed geschiedt,
 dan wordt alle schuld geheel betaald,
 ja, al was zij even groot
 als die van alle mensen samen vanaf het begin van de wereld;
 en alle genade en alle zaligheid wordt hierdoor ingegoten;
 en deze mens zal een goddelijke mens worden;
 en zij vormen de zuilen van de wereld en van de heilige Kerk.

Amen.

Preek 20 (V20)

Hemelvaart III

Dominus quidem Jesus, postquam locutus est eis,
assumptus est in coelum (Mc 16,19)

*Die dirte uzlegunge von der uffart
seit wie der mensche Cristo stetekliche nochvolgen sol,
also er uns vorgegangen ist drú und drissig jor
durch manigvaltig gros liden,
ebe er wider zuo dem vatter kummen moehte.*

1
Do der minnekliche Cristus uf dem berge Oliveti
mit sinen geminneten jungern gessen hette
und er sú gescholten hatte umb daz sú
also lange bi ime gewesen worent
und noch also herte woren zuo geloebende,
und er von in uffuor in den himmel irs angesihtes,
o kinder,
wie wenent ir das der gienre hertze die in so wunderlichen minneten,
in senendem jomer noch fueren,
wanne wo din schatz ist, do ist ouch din hertze.

Hie mit diser minneclicher vart
so wil er rehte noch ime zihen sinre frúnde hertze
und sinne und krefte indewendig und ussewendig,
daz wir nimmerme
merrrens oder wonens mit lust oder genuegede haben in der zit,
danne daz alle ire wandelunge si in den himmeln,
minne, meinunge, genuegede und trost.

Lieben kinder,
wie moehte daz iemer minner gesin,
die gelieder volgetent irme houbete,
daz húte ufgevarn ist
und ist uns vorgegangen uns die stat bereiten
ime nochzuovolgende,
und daz wir sprechent mit der brut in der minnen buoche:

'trahe me post te, zúch mich nach dir'.

Ouch, minneclichen kinder,
wer mag uns des hindern
daz wir unserme minneclichen houbete nüt on underlos envolgent?

Wanne rehte also er ouch sprach:

'ich gan zuo uwerme vatter und mime vatter',

sin grunt und sin ende und selikeit und unser selikeit
ist rechte ein selikeit in ime;
wir sint uz dem selben grunde heruzgeflossen,
und mit allem dem daz wir sint,
so gehoerent wir rechte in das selbe ende
und wider in den selben grunt.

2
Lieben kint,
nu sehent wir daz er uns vorgangen ist in die selikeit,
und wellen wir ime nochvolgen,
so muessent wir ovch den weg mercken

Nadat de Heer Jezus aldus tot hen gesproken had,
werd Hij ten hemel opgenomen (Mar. 16,19)

*De derde uitleg van de Hemelvaart
leert hoe de mens Christus standvastig moet navolgen,
zoals hij ons drieëndertig jaren voorgegaan is
doorheen menigerlei hevige lijden,
alvorens hij weer tot zijn Vader gaan kon.*

1
Toen de minnelijke Christus op de Olijfberg
met zijn beminde jongelingen gegeten had
en hij hen terecht gewezen had, omdat ze,
terwijl ze toch al zo lang bij hem waren,
nog altijd zo ongelovig waren,
en toen hij voor hun aangezicht opsteeg naar de hemel,
o kinderen,
stel je eens voor hoe deze herten, die hem zozeer liefhadden,
door verlangen gekweld hem volgden:
want waar je schat is, daar is ook je hart.

Met deze minnelijke opvlucht
wil hij waarlijk de herten van zijn vrienden tot zich trekken,
hun zinnen en hun krachten, de inwendige en de uitwendige,
zodat we nooit weer
behaaglijk en voldaan verwijlen noch wonen in de tijd,
maar heel onze levenswandel in de hemel mag zijn:
liefde, verlangen, voldoening en troost.

Lieve kinderen,
hoe kan het ooit anders zijn,
dan dat de ledematen hun hoofd volgen,
dat vandaag opgestegen is
en ons voorgegaan is om voor ons de plaats te bereiden
waarheen wij hem volgen moeten,
zodat wij zeggen met de bruid uit het Hooglied:

'trahe me post te, trek me heen, naar jou.'

En, minnelijke kinderen,
wie kan ons hier zo hinderen
dat we ons minnelijke hoofd niet onafhankelijk volgen kunnen?

Want terecht zij hij:

'ik ga tot uw Vader en mijn Vader',

zijn grond, zijn bestemming, zijn zaligheid en onze zaligheid,
ze vormen waarlijk één zaligheid in hem;
uit dezelfde grond zijn we uitgestroomd
en met al hetgeen we zijn
hebben we dezelfde bestemming,
gaan we terug diezelfde grond in.

2
Lieve kinderen,
nu zien we dat hij ons is voorgegaan in de zaligheid;
willen wij hem navolgen,
laat ons dan ook acht slaan op de weg

den er drú und drissig jor uns bewiset het
in ellende, in armuete, in bitterkeit úber die masse,
und muessent rehte den selben weg noch gon,
wellent wir mit ime kummen úber alle himmele.

Obe alle meister tot werent
und alle buoch verbrant werent,
so vindent wir an sime heilige lebende iemer lere genuog,
wan er selber ist der weg und kein ander;
gon wir ime noch
und kumment ouch zuo dem minneclichen ende
dar er uns nu vorgegangen ist,
mit aller unser kraft.

Rechte als der agestein der zúhet noch ime daz isen,
also zúhet der minnecliche Cristus nach ime
alle hertzen die von ime ie beruert wurdent;
alse dis isen von dem steine wurt beruert mit sinre kraft,
so hebet es sich uf úber sin natúrlích art
und get zuo berge dem steine noch,
wie es sin art nút enist, so rastet es nút in ime selber,
es kumme úber sich.

Kinder, also alle die grúnde
die von dem agesteine Cristo ie beruert wurdent,
die enbehebet noch liep noch leit,
sú kumment úber sich an in,
sú vergessent alle irre eigen nature und volgent diseme,
und also vil also sú edellicher beruert sint,
also vil volgent sú luterlicher und werlicher und bloeslicher
und ovch lichtlicher.

3
Hie mercke menglich uf sich selber,
ob er von Gotte beruert si oder nút,
wan alle die dis nút ensint,
die vohent dicke vil schoene an,
das man wenet es súlle gros ding derus werden,
und e man es wenet,
so wurt nút darus,
sú sigent darnieder vil schiere und stúrtzen
uf ir alte gewonheit und uf lust der naturen;

sú tuont rechte also die unnútzen hunde tuont,
so man jaget, die enwissent nút von dem edeln wilde,
dann sú lovfent vaste den edeln winden noch,
ovch und blibent sú bi dem louffe,
sicher sú ervolgetent ouch mit in,
nein nút,
danne des stúdelins mag gar lichte sin
do sú an sument oder do sú blibent kleben,
und lossent die jene fúr sich louffen
und sú blibent;
aber die edeln hunde die daz wilde gespúret habent,
die gont durch fúr, durch wasser,
durch spies, durch sper und durch alle ding
bitz sú es ervolgent.

Also tuont dise edeln menschen,
die dis edeln lutern guotes gewar sint worden,
die volgent und ervolgent es;
die andern verblibent gentslich,
und alle die hie verblibent,
die muessent eweklich verbliben,
also lange alse Got ewig ist.

Kinder,
die sache daz man nút beruert enist,
des endarf man Gotte keine schulde nút geben,
also die lúte dicke blintliche sprechent:

die hij ons gedurende drieëndertig jaar getoond heeft,
in ellende, in armoede, in bitterheid die elke maat te boven gaat;
we zullen waarlijk dezelfde weg moeten volgen,
willen we met hem geraken boven alle hemelen.

Zelfs als alle leermeesters dood zouden zijn
en alle boeken verbrand,
we zouden uit zijn heilige leven genoeg lering kunnen trekken,
want hij is zelf de weg en niemand anders;
wanneer we hem volgen,
dan bereiken ook wij deze minnelijke bestemming
waarheen hij ons voorgegaan is;
volgen we hem met al onze kracht.

Net als de magneetsteen het ijzer tot zich trekt,
net zo trekt de minnelijke Christus tot zich
alle harten die door hem ooit aangeraakt zijn;
wanneer dit ijzer door de kracht van de steen aangeraakt is,
dan verheft het zich boven zijn natuurlijke aard
en het gaat omhoog en volgt de steen;
niet langer rust het in zichzelf, wat overeenkomstig zijn aard is,
maar boven zichzelf stijgt het uit.

Kinderen, net zo gaat het met al die gronden
die door de magneetsteen Christus ooit aangeraakt zijn:
lief noch leed kan hun opeisen,
boven zichzelf uit stijgen ze op tot hem,
ze vergeten allemaal hun eigen natuur en volgen hem,
en hoe sterker ze op deze edele wijze aangeraakt zijn,
des te zuiverder, oprechter en reiner volgen ze hem,
en ook lichter.

3
Laat eenieder hier onderzoeken
of hij door God aangeraakt is of niet;
want allen die dat niet zijn
beginnen vaak heel goed,
zodat men meent dat er iets prachtigs uit voortkomt,
maar voor men het in de gaten heeft,
is het voorbij;
snel verzinken en vervallen ze
in hun oude gewoontes en het natuurlijke genot.

Zij doen als de onnutte honden:
tijdens het jagen weten zij niet van het edele wild,
ze lopen de edele jachthonden maar achterna;
zouden ze dat volhouden en op deze wijze blijven lopen,
ze zouden zo zeker slagen;
maar nee,
het struikgewas, het kan toch zo verleidelijk zijn,
ze vertragen of blijven er hangen,
en ze laten de anderen dan voor zich uitlopen
en zij, ze blijven achter;
maar de edele honden die het wild op het spoor gekomen zijn,
die gaan door vuur, door water,
ze ontwijken piek en speer en alle dingen
om bij het wild te komen.

Zo doen ook deze edele mensen
wanneer ze dit edele, loutere goed ontwaard hebben:
ze volgen het en ze bereiken het;
de anderen blijven ver achter;
en allen die hier achterblijven,
die zullen eeuwig achterblijven,
net zolang als Gods eeuwigheid duurt.

Kinderen,
het feit dat men niet aangeraakt is,
daarvan mag men God niet de schuld geven;
mensen zeggen dan vaak in hun blindheid:

'Got enruert mich noch entribet mich nüt also ander lúte'.

Got ruert und tribet und manet und gert alle menschen gelich
und wil alle menschen gliche,
sunder sin rueren und sin manen und sine goben
die werdent vil ungelich enpfangen und genummen.

So Got mit sinen beruerungen und mit sinen goben kummet
zuo vil menschen, so vindet er die stat bekúmbert
und vindet ander geste do
und muos widerkeren
und enmag nüt in,
wir minnent und meinent anders;
des muessent sine goben,
die er sunder underlos eime ieglichen menschen erbútet,
do ussen bliben;
dis ist die sache unsers ewigen schaden und verblibens,
die ist unser und Gotz nüt.

Also vil itelre unmuossen machen wir
und hant wir
daz wir unser selbes und Gotz nüt warnement
und tuont unsern unsprechenlichen schaden;

daz enmúgent wir nüt erwenden
denne mit eime geswinden dappferen ernste
und mit hertzelichem innigem steten gebette,
domitte wir dis unverbliben ervolgent, und anders nüt,
und ein minneklich getruwen
der grundelosen barmhertzeikeit Gottes,
an der das alles lit,
und ein flissig und getrúwelich anhangen sunder mittel.

4
Kinder,
die stat do der minnecliche Cristus uffuor,
die waz zue Oliveti,
und heisset
ein berg drijer liehte.

Das eine das waz von der sunnen,
wan der berg ist hoch und stet engegen der sunnen,
und wanne die sunne von dannen gieng,
so wart er erlúhtet von dem liehte des tempels.

Und uf dem berge wesentlich so wuohs
die materie des liehtes, dis oley.

Kurtzlich,
die sele do Got inne wunnenclich uf sol varen,
die muos ein berg sin
und muos in uns erhaben sin
úber dise nidern vergenglichen ding,
und sin enpfenglich drier liehte,
das sú stat gebe in ir
daz die heilige hoche drivaltikeit in sú lúhten múge
und ir werk in ir gewúrken moege
nach allem irem willen,
daz der gotvar schin in sú gefliessen moege.

5
Diser berg lag zwúschent Jherusalem und Betaniam.

Kinder,
wer Cristus wil nachvolgen, der muos uf den berg klimmen.

Es ist kein berg so wunnesam noch so schoene,
es si doch erbeitsam druf klimmen;
also, kinder,
wer Cristus nachvolgen wil, der muos der naturen urlap geben.

'God raakt mij noch spoort hij me aan, zoals bij andere mensen.'

God beroert en drijft en maant en zoekt alle mensen op gelijke wijze
en hij verlangt naar alle mensen op gelijke wijze,
maar zijn aanraken en zijn manen en zijn gaven,
ze worden op zeer ongelijke wijze ontvangen en aangenomen.

Wanneer God met zijn aanrakingen en met zijn gaven komt,
dan vindt hij bij veel mensen zijn plek bezet,
hij treft er andere gasten aan
en moet terugkeren,
want naar binnegaan kan hij niet:
iets anders beminnen en verlangen we;
zo komt het dat zijn gaven,
die hij onophoudelijk aan iedere mens aanbiedt,
buiten moeten blijven;
dit is de oorzaak van ons eeuwige verloren gaan en achterblijven;
het ligt aan ons en niet aan God.

Tallose gebreken verzamelen we zo,
en ze worden de onze
omdat we op onszelf en op God geen acht geven,
en we bezorgen onszelf onuitsprekelijk veel schade.

We kunnen dit niet anders afwenden,
dan met dappere doortastendheid
en met een hartelijk, innig, volhardend gebed;
we kunnen het slechts volgen, en niet anders,
dan in een minnelijk vertrouwen
op Gods grondeloze barmhartigheid,
waar alles van afhangt,
vlijtig en getrouw hem aanhangend zonder middel.

4
Kinderen,
de plek vanwaar de minnelijke Christus opsteeg,
lag op de Olijfberg,
die genoemd wordt:
een berg van drieërlei licht.

Het ene komt van de zon,
want de berg is hoog en is gekeerd naar de zon;
en ging de zon onder,
dan werd hij verlicht door het licht van de tempel.

En op de berg zelf, daar groeide
de grondstof van het licht: de olie.

Kort en wel:
de ziel waarin God op heerlijke wijze moet opstijgen,
moet een berg zijn;
verheven in ons moet hij zijn,
boven de lage, vergankelijke dingen,
en ontvankelijk voor drie lichten,
die ze een plek in haarzelf moet geven,
opdat de hoogheilige Drievuldigheid in haar kan oplichten
en zo haar werkzaamheid in de ziel ontplooien kan
overeenkomstig haar wil,
opdat de godkleurige schittering dan in haar moge instromen.

5
Deze berg lag tussen Jeruzalem en Betanië.

Kinderen,
wie Christus navolgen wil, die moet deze berg beklimmen.

Er is geen berg zo zalig of mooi,
of het kost moeite hem te bestijgen;
daarom, kinderen,
wie Christus navolgen wil, moet de natuur met verlof sturen.

Diser lúte vindet man vil die ime gerne volgetent
 one pin und sunder alle erbeit,
 daz es in nút sure enwurde,
 und werent gerne uf dem berge
 also verre er zuo Jherusalem ist,
 das 'ein friden' meint,
 und dieselben lúte werdent in in gewar
 friden und froeden und trostes;
 mer do enwürt nút us,
 sú habent denne ouch die ander site
 die gegen Betanien lit,
 daz sprichet also vil also
 'ein pinlicheit, ein gehorsam und ein lidunge'.

Von diseme sprach der prophete in dem salter:
 'disposuit in valle lacrimarum;
 er hat gesat sine stat in dem tal der trehene'.

Wissent das, kinder,
 so wer sinen stat herin nút ensetzet, der verblibet,
 und us demme enwurt niemer nút,
 wie schoene der friede ouch schine,
 es muos verbliben.

Der mensche sol haben einen senenden jomer
 noch sime geminneten,
 der ime so hoch und so verre entvaren ist
 und also zuomole unbekant und verborgen ist,

und so der grunt ie werlicher und grúntlicher beruert ist,
 so dis tal der trehenen ie eigenlicher do ist an einre siten,
 und enwer es nút me,
 so wers wol not
 umb die súnde und der unflat der in der leiden naturen ist,
 do er so dicke von gehindert wurdt so maniger edelre kere
 die sunder underlos soltent und moehtent sin,
 und manig minneklich uftragen
 in dem er Gotte
 alle ding on underlos solte uftragen,

do in die nature so groeblich an hindert;
 und daz sú so verboergenlich regnieret,
 do es Got on underlos solte sin
 und anders nút,

dis ist die site gegen Betanien.

6
 Kinder,
 der dis war in ime neme,
 er verflússe nút zuomole;
 zuo Jherusalem alleine wer wol sin gros trost
 und gesmack und gefallen;
 das ist do zuo guot
 daz der mensche mitte gestercket werde
 das er dis we, den jomer deste bas erliden moege,
 daz er nút zuo krank
 in dem liden und dem ellende werde
 und nút erlige,
 also er von Gotte gelossen ist
 und ungetroestet ist
 und in grosser bitterkeit ist.

Also sprach der wise man:

'in den boesen tagen so soltu der guoten tage nút vergessen'.

Dise siten, Jherusalem und Betanien,
 die muessen alle beide in einander sin.

Veel mensen treft men aan die hem graag zouden volgen,
 maar zonder pijn, zonder inspanning,
 zodat het hun geen moeite zou kosten,
 en ze zouden zich graag op de berg bevinden
 waar deze toegewend is naar Jeruzalem,
 hetgeen 'vrede' betekent,
 en deze mensen ontwaren in zichzelf
 vrede en vreugde en troost;
 meer dan dat zal het niet zijn
 wanneer er niet tevens die andere zijde is,
 de zijde die naar Betanië ligt,
 wat zoveel zeggen wil als:
 'pijn, gehoorzaamheid en lijden'.

Over deze mensen zei de profeet in de psalmen:
 'disposuit in valle lacrimarum;
 gevestigd heeft hij zich in het dal der tranen'.

Weet dan, kinderen,
 wie zijn verblijf niet daar kiest, hij zal achterblijven;
 het wordt nooit iets met hem,
 hoe mooi zijn vrede ook mag schijnen:
 hij moet achterblijven.

Een schrijnend verlangen moet de mens hebben
 naar zijn beminde,
 die hem zo hoog en zo ver ontstegen is,
 die hem zo onbekend is en zo verborgen.

En hoe dieper en indringender de grond aangeroord is,
 hoe werkelijker het een dal der tranen zal zijn aan die ene zijde;
 en was het er niet meer,
 het zou er moeten komen
 vanwege de zonde en vuilheid die in de armzalige natuur steekt
 die hem zo vaak afhoudt van een edele ommekeer
 – die er zonder ophouden kon en moest zijn –
 en van menige, minnelijke toewijding
 waarbij hij aan God
 alle dingen onophoudelijk zou moeten opdragen.

De natuur hindert hem hier krachtig,
 en heerst aldus op verborgen wijze
 waar God toch zonder ophouden zou moeten heersen
 en niemand anders.

Dit dan is de zijde die gericht is naar Betanië.

6
 Kinderen,
 wie dit in zichzelf gewaarwordt,
 hij gaat niet helemaal verloren;
 in Jeruzalem alleen vindt hij zijn grote troost,
 dat wat hem vervult en wat hij zoekt;
 want het is er
 opdat de mens ermee gesterkt wordt
 en hij deze ontbering en verschrikking beter kan doorstaan
 en niet te zwak
 te midden van dit lijden en deze ellende zal worden,
 en te gronde zal gaan
 wanneer hij door God verlaten is
 en hij zonder troost is
 en vol grote bitterheid.

Daarom zei de wijze man:

'In de slechte dagen moet je de goede dagen niet vergeten'.

Deze twee zijdes, Jeruzalem en Betanië,
 steeds hoort de een bij de ander.

7

Jherusalem waz und heisset eine stat des friden.

Do in der selben stat
do wart Cristus getoetet
und muoste manige martel liden in der stat des friden.

Entruwen, kint,
du muost ouch in dem friden sterben des dinen
und tragen in dime Gotte uf,
und verlouckene des dinen do an,

du muost ouch herus under die boesen juden,
die súllent dich geischlen und vertuemen
und dich zuo velde bringen,
also du ein valscher mensche sist,
und alles din leben verurteilen
und in allen hertzen toeten.

Liebes kint, du muost sterben,
sol der minnecliche Got
din leben one mittel werden und din wesen werden.

Eya, und also Cristus sprach:

'die úch toetent,
die duncket des
daz sú Gotte einen dienst daran tuont'.

O wie wer dem menschen denne so wol geschehen
das er denne in Jherusalem wonete und het friden in unfriden,
do wurt der wore friden wesenlich
und wurde recht geborn.

Kinder, uf disem berge Oliveti do wahsset das oley uffe.

Bi dem oleije verstat man wore andaht.

Kinder, wesenliche andaht das ist
ein gemuetlich anhangen Gottes mit einem bereiten gemuete,
minnen und meinen alles daz Gotte zuogehoeret,
und das man sich innerlich Gotte verbunden habe
und welle und meinen in allen dingen.

Dis ist ein oley
daz ufwimmert und úberget smacken und bevinden.

Hastu dis, so bistu andechtig in der worheit in dem grunde.

Mer dis werg der andacht
das ist daz der grunt mit minnen und mit flisse
werde dicke erfrischet und ernuwet
und angesehen
weles der grunt der meinungen in allen wisen unde werken si,
daz sich nút valsches dorin verberge
und do nature wúrcke do man wenet daz es alles Got si,
das leider der mensche
dicke Got luter nút enmeinet,
sunder sich selber oder út des sinen,
es si susseskeit oder selikeit.

Das wir nu alle mit unserme herren ufvarent,
das wir in ewekliche gebruchent,
des helffe uns Got.

Amen

7

Jeruzalem was en betekent: een stad van de vrede.

Daar, in diezelfde stad,
werd Christus gedood;
en hij moest menige marteling ondergaan in de stad van de vrede.

Voorwaar, kind,
ook jij moet in vrede afsterven aan wat je eigen is
en het aan jouw God opdragen,
opgevend wat hieraan het jouwe is.

Je moet je ook ontdoen van kwade Joden;
zij zullen je geselen en veroordelen
en je naar het veld brengen
als was je een slechte mens;
alles aan je leven zullen ze veroordelen,
jouw aanzien in ieders hart doden.

Lieve kind, sterven moet je,
wil de minnelijke God
zonder middel jouw leven en jouw wezen worden.

Voorwaar, Christus zei het zo:

'Zij die jullie doden,
zij zijn ervan overtuigd
dat ze God hiermee een dienst bewijzen'.

Ach, wat zou het met de mens goed gaan,
zou hij in Jeruzalem wonen en vrede hebben in onvrede;
daar zou de ware vrede wezenlijk worden
en waarlijk geboren worden.

Kinderen, op de Olijfborg groeit de plant die de olie geeft.

Met deze olie wordt ware aandacht bedoeld.

Kinderen, wezenlijke aandacht is:
God aanhangen van ganser harte en met een bereidwillig gemoed,
en alles liefhebben en nastreven wat bij God hoort,
en dat men zich innerlijk met God verbonden heeft,
en hem in alles zoekt en op het oog heeft.

Het is een olie
die elke smaak en ondervinding overtreft en te boven gaat.

Bezit je deze, dan ben je werkelijk aandachtig in de grond.

Tevens vraagt dit werk van de aandacht,
dat de grond met liefde en met ijver
herhaaldelijk bewerkt wordt en vernieuwd
en dat bekeken wordt
wat de beweegreden is van elke wijze en elk werk,
of er zich daar niet verkeers in verborgen houdt
en natuur werkt waar men meent dat het geheel en al God is
en de mens hier helaas
niet God op het oog heeft,
maar zichzelf, of iets van het zijne:
zoetheid kan het zijn of zaligheid.

Dat wij nu allen met onze Heer opstijgen,
opdat wij hem eeuwig genieten,
daartoe helpe ons God.

Amen

Preek 21 (V21)

Hemelvaart IV

Hic Jesus qui assumptus est a vobis in coelum
(Act 1,11)

*Die vierde uzlegunge von der uffart
leret uns suochen friden in unfriden,
froeyde in trurikeite
und trost in bitterkeite,
und Gottes gezúge sin mit lebende und mit nochvolgende,
und sin verjehen
nú alleine in luste und troste,
sunder ouch in widerwertikeite und in lidende.*

1
Dis ist Jhesus,
der von úch genummen ist in den himmel wart.
Nieman kummet in den himmel dan der von himmel kummen ist,
daz ist Cristus, also daz ewangelium sprach.

Lieben kinder,
alle die wile daz unser hovbet ist ufgevarn,
so ist das zimmeliche rede
daz die gelieder nochvarent irme houbte
und enkeinen trost noch enthalt ennemen in diser welte,
denne ime volgen mit minnen und mit meinunge,
und das sú den weg gont den er so werlich gegangen hat;

wanne also muoste Cristus liden und komen also in sin ere.

Dem minneklichen hertzogen
súllent wir nochvolgen, der uns die banier vorgetragen hat;
und neme ieder mensche sin crúzte und volge ime,
so kummet er do er ist.

Und ir sehent wol
daz manig mensche der welte volget umb úppige ere
unt troestet sich libes, gemaches und heimuetes und frúnde,
und vert in strit unde umbe guot gewinnen;
so muos man ouch billich ein gantz getroosten tuon
umbe daz luter guot das Got heisset und ist,
und volgen unserme minnenlichen hovbete.

Es ist enkein glide an demme lichamen,
es werde mit dem houbte vereinet;
und enpfohet es nú einen steten influus von dem hovbete,
es verfulte und verdurbe,
und man mueste es kúrtzlich abehowwen.

2
Unser herre sprach zuo sinen jungern:

'ir súllent min gezúg sin
in Judeam, in Jherusalem und zuo Samarien
bitze an daz ende der welte'.

Jherusalem was eine stat des friden und ouch eine stat des unfriden,
wan Cristus do so unmessekkliche leit
und bitterlichen starp.

Kinder,

Deze Jezus die is weggenomen van u naar de hemel
(Hand. 1,11)

*De vierde uitleg van de Hemelvaart
leert ons vrede te zoeken in de onvrede,
vreugde in de droefheid
en troost in de bitterheid,
en om Gods getuige te zijn met ons leven en in ons navolgen,
en om zijn belijder te zijn,
niet alleen in genot en troost,
maar ook in tegenspoed en in lijden.*

1
'Dit is Jezus,
die van jullie is weggenomen en die in de hemel opgenomen werd.
In de hemel komt slechts hij die vanuit de hemel gekomen is',
en dat is Christus, zoals het Evangelie zegt.'

Lieve kinderen,
omdat hij, ons hoofd, is opgevaren,
is het passend
dat de ledematen hun hoofd navolgen
en geen troost en oponthoud zoeken in deze wereld,
maar hem volgen in liefde en verlangen
en de weg gaan die hij met zoveel pijn gegaan is.

'Want zo moest Christus lijden om in zijn glorie binnen te gaan.'

De minnelijke leidsman,
hij die ons voorging met de banier, hem moeten we volgen;
ieder mens moet zijn kruis opnemen en hem volgen,
dan zal hij aankomen waar deze zich bevindt.

En jullie kunnen goed zien
dat menig mens de wereld volgt omwille van ijdele eer,
en daarvoor lijfelijk welbehagen, huis en haard en vrienden opgeeft
en ten strijde trekt om bezittingen te verwerven;
billijk is het dan ook zich veel te getroosten
omwille van het zuivere goed dat God genoemd wordt en ook is,
en ons minnelijke hoofd te volgen.

Geen ledemaat is er aan het lichaam
dat niet met het hoofd verbonden is;
en ontving het geen aanhoudende inwerking van het hoofd,
het zou wegrotten en bederven,
en niet lang zou het duren of men moest het afhakken.

2
Onze Heer zei tot zijn discipelen:

'Jullie moeten mijn getuigen zijn
in Judea, in Jeruzalem, en Samaria
tot aan het uiteinde van de wereld.'

Jeruzalem was een stad van vrede en ook een stad van niet-vrede,
want Christus onderging er grenzeloos lijden
en stierf er een bittere dood.

Kinderen,

in diser stat súllent wir sin gezúg sin,
und nút mit den worten, sunder in der worheit,
mit lebende und mit nochvolgende noch unserre maht.

Vil menschen werent gerne Gottes gezúg in dem friden,
das in alle ding noch willen giengent,
und werent gerne heilig,
das es in nút sur enwurde an uebungen unde an arbeit,
und smacketent gerne und woltent und bekantent gerne
one alle bitterkeit und one arbeit und one untröst.

Und also in kumment starcke bekörungen und vinsternisse,
und Got nút voelen noch ensmacket
und alsus gelossen sint indewendig und ussewendig,
so kerent sú wider
und ensint do nút wore gezúg.

Alle menschen suochent friden
und suochent in allen stetten, in werken und in wisen, friden.

O kundent wir disem entpfallen
und suochetent fride in unfrieden
(do wurt alleine gewar friede geborn,
der blibende und werende were;
was du anders suochest, du irrest,
du ennemest sin wol war)
und in trurikeit froeide
und in unfriden friden,
in manigvaltikeit einvaltikeit,
in bitterkeit trost;
also wurt man Gottes gezúg in der worheit.

Er sprach sinen jungern alles friden
vor sime tode und ouch noch siner urstende als friden,
und sú gewunnt doch nie frieden ussewendig,
sunder sú nament fride in unfride
und in liebe leit,
und in dem tode nament sú daz leben
und einen froelichen sig,
also man sú vor gefragete
und verurteilte und verduemete.

Dis warent die waren gezúge.

Ja es sint vil menschen
die also sint gewesen durchflossen mit suessekeit
durch ir lip und durch ire sele, ich han ir bekant,
und gieng in rehte durch marg und durch adern;
und so dan daz liden und daz vinsternisse kam
und sú gelossen worent indewendig und ussewendig,
so enwústent sú nút wo sú hin soltent,
und verblibent zuomole,
und enwart nút drus.

Also die gruwelichen sturmwinde koment
und so stiessent indewendige gelossenheit
und ussewendige bekörunge
von der welte und von dem fleische und von dem viande,
der dis durchbreche,
der funde wesenlicher fride
den ime nieman genemmen moehte.

Wer disen weg nút enget,
der verblibet
und bevindet niemer rechten frieden.

Dis sint die wesentlichen gezúge Cristi.

3
'Ir súllent ouch sin min gezúg in Judeam.'

in deze stad moeten wij zijn getuigen zijn;
niet met woorden, maar in de waarheid,
met ons leven en in ons navolgen, voor zover het in onze macht ligt.

Veel mensen zouden graag Gods getuigen zijn in de vrede,
wanneer hierbij maar alles overeenkomstig hun wil ging,
graag zouden ze heilig zijn,
zolang ze maar geen bitterheid ondervonden in oefening en arbeid,
graag zouden ze smaken, nastreven en belijden,
maar zonder bitterheid, zonder inspanning en zonder ontmoediging.

En wanneer hun sterke bekörungen belagen en duisternissen
en ze God dan bespeuren noch smaken
en aldus verlaten zijn, inwendig en uitwendig,
dan keren ze om,
en ware getuigen zijn ze dan niet.

Alle mensen zoeken vrede;
overall zoeken ze, in werken en in gedragingen, vrede.

Ach konden wij ons hiervan toch ontdoen
en vrede zoeken in de onvrede
(alleen daar wordt ware vrede geboren
die blijvend en aanhoudend is;
zoek je wat anders, dan vergis je je,
al ontwaar je de vrede)
en in verdriet vreugde,
in onvrede vrede,
in menigvuldigheid enkelvoudigheid,
in bitterheid troost;
zo wordt men Gods getuige in waarheid.

Steeds beloofde hij zijn discipelen alle vrede,
vrede zowel voor zijn dood als na zijn opstanding,
nooit echter viel hun uitwendige vrede ten deel,
maar ze wonnen vrede in onvrede
en liefde in leed;
en in de dood wonnen ze het leven,
en een vreugdevolle overwinning
toen men hen liet voorkomen
en hen veroordeelde en verdoemde.

Dit waren de ware getuigen.

Ja, veel mensen zijn er
die doordrenkt waren van zoetigheid,
ik heb er gekend, hun lichaam en hun ziel,
hun merg en aderen waren hiervan doortrokken,
maar wanneer dan het lijden en de duisternis kwam
en ze verlaten waren, inwendig en uitwendig,
wisten ze niet waarheen te gaan,
en ze bleven helemaal achter,
en er kwam niks van terecht.

Wanneer de gruwelijke stormwinden komen,
stootwinden van innerlijke verlatenheid
en van uitwendige bekörungen,
van de wereld en van het vlees en van de vijand
– hij die hier dan doorheen zou breken,
hij zou ware vrede vinden,
vrede die niemand hem af kon nemen.

Wie deze weg niet gaat,
die blijft achter;
nooit zal hij echte vrede ervaren.

Die anderen echter, dat zijn de ware getuigen van Christus.

3
'Ook dienen jullie mijn getuigen te zijn in Judea'.

Judea sprichet also vil also 'Got begehén' oder 'Got loben'.

Hie súllent wir ovch Gotz gezúge sin,
daz wir in allen werken und wísen und meinungen
Gotz verjehent.

Dis ensol nút sin alleine
so dir es wol get
und voelet und smackent in gevoellet;
jo so dunket soliche lúte
daz sú danne sere wol Gotz
verjehen, bekennen und minnent
so es in noch irme willen get;
aber also die gruwelichen anstoesse kummet,
so enwissent sú nút
womitte sú umbgegangen hant
und wo sú dran sint,
so daz liden kummet.

Die geburt die wiset sich do
wo der grunt ire verjehunge heruskam;
daz enwas nút wesenliche Got,
sunder ir gefuelen
das waz ein krang fundamente und ein risende sant;

sunder die Gottes gezúge sint in der worheit,
die gestont wol in liebe, in leide uf Gotte
und in sime willen sunder wang,
er gebe, er neme.

Sú ensint ouch nút enthalten uf iren eigenen ufsetzen;
so es in domitte wol zuo handen get
und sú grosse ding duncket,
wie sú die wol vermúgent und tuont,
do buwent sú sere uf,
rehte also ir tuon get;
was si daruf dis haltent,
das brichet Got dicke von grosser truwen,
und geschicht dicke das der mensche nút vermag;
wachete er gerne, so muos er sloffen sunder sinen willen;
vastet er gerne, so muos er essen;
und so er gerne in stille und in raste were,
so muos er anders sin,
umb das ime alles enthált gebrochen werde
und uf sin blos luter niht gewiset werde
und uf Got wesenlichen blibe
und sin vergehen alleine
in eime simpellen einveltigen gelouben
unde enthált von nichte nút me.

Wan also weltliche lúte und súndige menschen
verblibent in gelúcke der sinne,
in guote und in eren,
also verblibent die lúte in eigenre genuegede,
es si in wirkender oder in smackender wísen,
und entwallent
eime einvaltigen gruntlich uf Got sich lossen
und wareme armuete irs geistes in Gottes willen.

Es sprichet ouch Judea also vil also 'Got loben'.

Kúnde der mensche den weg geroten
daz er Got lobete umb alle ding,
wie alle ding gevielent ussewendig oder indewendig,
mit ime oder wieder in,
so het er wol geroten.

Ouch kinder,
daz er alle ding mit dangnemekeit Gotte wieder uftruede,
daz wer ein sicher und ein war gezúg.

Judea betekent zoveel als 'God belijden' of 'God loven'.

Ook hier moeten we Gods getuigen zijn,
zodat we in alle werken, gedragingen en strevingen
God belijden.

En laat het niet alleen zo zijn
wanneer het je goed gaat
en welbevinden, welbehagen en verzadiging je deel zijn;
ja, zulke mensen menen
dat ze op de juiste manier God
belijden, bekennen en liefhebben,
althans, wanneer het gaat zoals zij willen;
maar wanneer de gruwelijke aanvechtingen komen,
dan dringt het niet tot hen door
waarmee ze omgang hebben gehad,
en ze weten niet waar ze aan toe zijn,
wanneer het lijden komt.

De geboorte toont zich daar
waar de grond van hun belijdenis geopenbaard wordt;
het was niet waarlijk God,
maar hun eigen aanvoelen:
een zwak fundament, drijfzand was het.

Maar degenen die Gods getuigen zijn in de waarheid,
stevig staan ze op God, zowel in liefde als in leed,
en onwankelbaar staan ze in zijn wil,
of hij nu geeft of neemt.

Houvast ondervinden ze ook niet in zelfverkozen oefeningen;
wanneer het hun goed gaat
en ze ervan overtuigd zijn
dat ze deze aankunnen en goed uitvoeren,
dan bouwen ze daar heel erg op,
in al hun doen;
maar wat zij als houvast zien,
dat breekt God vaak uit liefdevolle trouw,
en vaak gebeurt wat de mens niet verkiest;
waakt hij graag, toch slaapt hij tegen zijn wil;
vast hij graag, toch eet hij;
en wanneer hij graag had dat het stil en rustig zou zijn,
dan is het toch anders,
allemaal opdat elke houvast gebroken wordt
en hij op zijn loutere, pure niets geweest wordt
en op God alleen zal bouwen,
en hij hem alleen belijdt,
ongekunsteld en in eenvoudig geloof,
en nergens anders nog houvast zal vinden.

Wanneer daarentegen wereldse lieden en zondige mensen
verwijlen in zingenot
en zich vergenoegen in goed en eer,
en aldus blijven hangen in hun eigen genoegens,
werkende of genietende,
dan zijn ze niet meer in staat
om zich eenvoudig en grondig aan God over te geven
in de ware armoede van geest zoals God het wil.

Judea wil ook zoveel zeggen als 'God loven'.

Kon de mens de weg vinden
waarop hij God zou loven om alle dingen,
welke dan ook, uitwendige of inwendige,
in zijn voordeel of in zijn nadeel,
deze mens had de juiste weg gevonden.

Ach kinderen,
dat hij alles in dankbaarheid weer zou opdragen,
een zeker en waar getuigenis zou het zijn.

Trage es rehte wieder in den grunt
do es usgeflossen ist,
und merre du niht uf nichte,
sunder flús selbe mit in mit allen dingen.

Do wurt der wore lop Gottes geborn
und bringet in der worheit frucht in deme grunde;
do ist der bluome und die frucht ein,
do Got ist und Gotte daz lit in dem liehte.

Dar trag din ufvelle und din invelle,
was es ist und wo es her kummet,
oppfers ime wider uf und dich domitte.

4
Er sprach ouch:

'zu Samariam súllent ir sin min gezúg'.

Samarien sprichet also vil also 'ein vereininge mit Gotte'.

Da ist daz allerwareste sicherste gezúg,
do man Gotte vereinet ist in der worheit.

Do entwúschet der geist ime selber und allen creaturen,
wan in Gotz einikeit do verlúret man alle manigvaltekeit
und wurt do erhaben úber manigvaltekeit.

Do in disem gezúge
so werdent die obersten krefte ufgefuert in den himmel,
do der heilige Got vereinet ist
und do sú ire selikeit inne enpfindent
und do sú Gotz gebruchent in der worheit,
und sú ziehent die nidersten krefte noch in
also verre also in daz múglich ist;
danne in disem mag der mensche vergen
und endarf nút me denne Got loben
aller der minneklicher sunderlichen goben
die der herre mit ime getan hat,
wanne er bekennet sú in Gotte
und ennimmet er sich zuomole nút an.

Darnach so wurt er gefuert in den andern himmel,
in daz goetteliche wesen;
do verlúret der geist so gar in dem himmele
daz er sich selber do verlúret alzuomole, und do versincket er.

Wie es ime do get
und was er do bevint und smacket und gefuelet,
dannanvon enkan nieman gesprechen
noch gedencken
noch verstan;

und wie solt das ieman múgen verstón
oder gewissen?

Der geist enweis es selber nút,
wanne er ist also versmolten in das goetteliche abgrunde
das er nút enweis, enfuelet noch ensmacket
dan einen einigen lutern blossen einvaltigen Got.

Darnoch so sicht der geist herwieder
verre in den allertieffesten grunt
der allerniedersten uebunge die er ie geuebete,
obe ime do út entbliben si
daz das vol maht werden
und wieder anderwerbe geborn werde und erfrischet werde.

Und alsus so hanget rechte der mensche
enzwúschent himmel und erden:

Draag het weer terug de grond in
waaruit het gestroomd is,
en laat je niet ophouden, door niets,
maar stroom zelf mee in, met alle dingen.

Daar wordt de ware lof Gods geboren
en dat geeft de grond waarlijk vruchtbaarheid;
daar is de bloem en de vrucht één,
waar God is en God het licht in het licht.

Draag daarheen dan wat je overvalt en bij je binnenvalt,
wat het ook zijn mag en vanwaar het ook komen mag,
en offer het aan hem op, samen met jezelf.

4
Ook zei hij:

'In Samaria moeten jullie mijn getuigen zijn.'

Samaria wil zoveel zeggen als 'vereniging met God'.

Daar is het waarste, zekerste getuigenis,
waar men waarlijk met God geënid is.

Daar ontsnapt de geest aan zichzelf en aan alle schepselen,
want in Gods eenheid verliest men alle menigvuldigheid,
daar wordt hij verheven boven menigvuldigheid.

Daar, in dit getuigenis,
worden de bovenste krachten opgeheven tot in de hemel,
waar de heilige God geënid is
en zij hun vervulling vinden
en God genieten in de waarheid;
en de lagere krachten trekken ze achter zich mee
voor zover ze daartoe in staat zijn;
daar dan kan de mens vergaan,
slechts in staat om God te loven
voor de liefelijke, bijzondere gaven
die de Heer hem gegeven heeft,
want hij erkent dat ze van God zijn
en schrijft ze niet aan zichzelf toe.

Daarna wordt hij in de andere hemel binnengevoerd,
het goddelijk wezen in;
daar, in deze hemel, gaat de geest zo verloren,
dat hij zichzelf volledig verliest, en er verzinkt.

Hoe het hem daarbij vergaat
en wat hij daar ervaart en smaakt en voelt,
daarover kan niemand spreken
noch zich een voorstelling maken,
noch kan iemand het verstaan.

Hoe zou iemand dat ook kunnen begrijpen
of daarvan iets afweten!

De geest weet het zelf niet,
want hij is zo versmolten in de goddelijke afgrond
dat hij niets weet, voelt of smaakt,
niets dan een enige, loutere, zuivere, enkelvoudige God.

Daarna kijkt de geest ver terug,
en hij blik in de allerdiepste grond
van de alleringste oefening die hij ooit verrichtte,
of daar misschien iets bij hem achtergebleven is,
iets dat voltooid kan worden
en opnieuw en anders geboren of verfrist zou kunnen worden.

En zo hangt de mens echt
tussen hemel en aarde.

mit sinen úbersten kreften so ist er erhaben
 úber sich selber und úber alle ding
 und wonet in Gotte,
 aber mit sinen nidersten kreften
 so ist er verdunst under alle ding
 in den grunt der demuetekheit
 und ist rechte also ein anhabende mensche,
 in der allniedersten uebung kan er sich halten,
 do er es zue dem aller ersten begunde,
 und verkleinet kein ding,
 wie snoede es ouch si,
 und het in eime ieglichem gewaren frieden;

und alsus ist er ein wesentlich gezúg unsers herren,
 das er der ist der von dem himmel kummen ist nider,
 wider in den himmel gevorn ist
 und úber alle himmele.

Und alle die die dar iemer kummen wellent,
 die muessent mit ime vereint werden
 und in ime und mit ieme und durch in
 dar kummen.

Kinder,
 der disen weg gienge,
 der ginge gewerlichen und sicherlichen
 und gienge nút irre,
 noch enwurde nút von irrender conciencien,
 noch engewunne nút rasende hovbet,
 noch benement uns nút also vil zit
 mit fragende mit iren irren sinnen.

Das uns dis allen geschehe,
 des helfe uns der ewige Got.

Amen.

Met zijn bovenste krachten is hij verheven
 boven zichzelf en boven alle dingen
 en woont hij in God,
 maar met zijn lagere krachten
 ligt hij, neergedrukt onder alle dingen,
 in de grond van deemoedigheid
 en is hij als een beginnening;
 de allernederigste oefening verricht hij daar,
 dezelfde waarmee hij ooit begonnen is,
 niets acht hij te klein,
 hoe gering het ook mag zijn,
 en in alles vindt hij ware vrede.

Zo dan is hij een ware getuige van onze Heer,
 getuigend dat hij het is die afgedaald is vanuit de hemel,
 en weer opgestegen is naar de hemel
 en boven alle hemelen.

En allen die daar ooit willen geraken,
 die moeten met hem vereend worden
 en in hem en met hem en door hem
 daar aankomen.

Kinderen,
 wie deze weg gaan zou,
 die zou een zekere, veilige weg gaan
 en hij zou niet verdwalen;
 hij zou niet dolen vanwege een dwalend geweten,
 noch zou zijn hoofd op hol slaan,
 en ons zou hij niet zoveel tijd ontnemen
 door vragen te stellen die ingegeven zijn door verwarde gedachten.

Dat zich dit aan ons allen mag voltrekken,
 daartoe helpe ons de eeuwige God.

Amen.

Preek 22 (V22)

Hemelvaart V

In diebus illis reversi sunt apostoli ad montem qui vocatur... (Act 1,12-26)

*Du fúnfte uzlegunge von der uffart
seit von dem nutze der demuetikeit,
wie sú úbertriffet gehorsame und gerehtekeit,
also bezeichent ist bi sancte Mathise,
uf den das los viel von siner kleinheit wegen,
und nút uff Joseph,
wie doch er gereht und gehorsam was.*

1
Die jungern unsers herren
do die wieder gingent von Jherusalem an den berg Oliveti,
der do was bi Jherusalem,
unde giengent in das cenaculum,
und Petrus stunt uf
en mitten den jungern und sprach
von dem der abgefallen was,
so solte man einen andern an sine stat setzen;

unde wurdent do zuo zwene gesat,
der eine hies Joseph Justus, und was Barrabas sun,
der ander waz Mathias;
under disen zwein solte man einen welen,
der die grosse edel stat solte halten
do Judas abgefallen was,
das er solte sin der gezúg Jhesu Cristi.

Nu merkent hie, vil lieben kinder,
die jungern die komet von Jherusalem.

Das waz,
also wir dise tage gesprochen hant,
ein stat des rechten friden und ovch des unfriden;
wan nieman kummet zuo worem friden,
er ensi in disen zwein wisen,
das ist
daz er habe fride in unfriden
und in leide liep
und lere in darbende haben.

Nu dise jungern wieder gingent in dem berge Oliveti;
von der eigenschaft des nammen daz seite ich diser tage mer.

Nu merckent, sú gingent uf den berg.

Der mensche muos von not ufgon
mit allen sinen kreften und sime gemuete
in die hocheit der ewikeit
úber alle dise nidern geschaffenen ding
und lassen hie nidennan alle ding,
also Abraham tet,
er lies hie nidennan den esel und den knecht
do er Gotte oppfern wolte,
und er und sin sun die giengent uf daz gebirge.

Disen ufgang den leit der wille,
wanne der mag rechte gebieten allen den kreften,

In die dagen keerden de apostelen terug naar de berg die genoemd wordt... (Hand. 1,12-26)

*De vijfde uitleg over de Hemelvaart
handelt over de waarde van deemoed,
hoe ze gehoorzaamheid en gerechtigheid overtreft,
zoals getoond werd in het voorbeeld van Sint-Mattias,
op wie het lot viel omdat hij klein was voor God,
en niet op Jozef,
terwijl deze toch rechtvaardig en gehoorzaam was.*

1
Toen de discipelen van onze Heer
vanuit Jeruzalem weer de Olijfberg opgingen,
die bij Jeruzalem lag,
en ze het cenakel binnengingen,
toen stond Petrus op
en te midden van de discipelen sprak hij
over hem die weggefallen was,
en dat een ander zijn plaats moest bezetten.

Twee werden er naar voren geschoven,
de ene heette Jozef Justus, de zoon van Barrabas,
de andere was Mattias;
uit deze twee moest men er een kiezen,
hij zou de voorname, edele plaats moeten gaan innemen
die Judas prijsgegeven had;
de nieuwgekozene moest een getuige zijn van Jezus Christus.

Merk nu op, lieve kinderen,
dat de discipelen vanuit Jeruzalem komen.

Het was,
zoals we dezer dagen gezegd hebben,
een stad van waarlijke vrede en ook van onvrede;
want niemand komt tot de ware vrede
wanneer hij niet in beide leeft,
en dat wil zeggen,
dat hij vrede kent in onvrede
en vreugde in lijden
en dat hij leert bezitten in het derven.

De discipelen gingen terug naar de Olijfberg;
over de betekenis van deze naam heb ik dezer dagen gesproken.

Onthoud nu goed, dat ze de berg opgingen!

De mens moet noodzakelijkerwijs opgaan
met al zijn krachten en heel zijn gemoed,
op naar de hoogte van de eeuwigheid,
die verheven is boven al deze lage, geschapen dingen,
en hier beneden moet hij alles achterlaten
zoals Abraham het deed:
de ezel en de knecht liet hij beneden
toen hij een offer wilde brengen aan God;
hijzelf en zijn zoon bestegen de berg.

Deze bestijging wordt geleid door de wil,
alleen hij kan al de krachten gebieden;

also ein fúrste gebútet in sime lande
und ein wurt in sime huse.

Diser fúrste
der sol den menschen allezit uftriben
úber alle dise ding.

Dise gingent ouch in das cenaculum;
daz sprichet also vil also 'ein essehus';
cena daz ist also vil gesprochen also 'ein abunt wurtschaft'.

Nach dem abuntessende envolget keine wurtschaft me
noch nút arbeitendes eigenlichen,
sunder rasten.

Und ist sere zuo merkende warumb daz sú in dem huse worent.

Also daz gemuete und krefte súllent rasten
und ir ende setzen in wesenlicher und in wúrklicher wisen
in dem do alle ding inne endent
und do enkein widerwertikeit noch arbeit enget,
wanne in diseme ist ewige raste.

Wer sine meinunge in dem grunde innerlich
uf út anders richtet
und út meinet,
der enmeint daz luter guot das Got ist,
nút und enist nút
in worer wartunge und bereitunge
des heiligen geistes.

Nú also man ist in dem cenaculum, do stat uf Petrus.

Petrus betútet also vil also 'ein bekennner'.

Diser wolte einen woren gezúgen setzen
an die stat dovon Judas gefallen was.

Judas was ein diep und ein verreter;
dis bedros Petrus den bekennner,
und wolte einen andern vor in setzen,
do er abegefallen waz.

Diser Judas der ist in uns,
das ist die leide annemlicheit,
die stilt und verratet alles das guot
daz Got von frier luterre guete wúrkcket in dem menschen.

Des nimmet sich Judas in uns an zuo unrechte,
als es dez sinen si und er út darzuo geton habe;

dis bedrússset das bekentnisse
und wil einen andern an des diebes stat setzen.

2
Hie wart ein los geworffen uf zwen;
der eine was Joseph, der ander was Mathias.

Joseph der hies 'der gerechte',
und er waz es ovch an der worheit ein gereht man;
diser der was Barrabas sun;
Barrabas sprach also vil also 'der gehorsam ist'.

Nu gegen disem wart gesetzet Mathias;
Mathias sprichet also vil also 'der kleine ist vor Gotte'.

Uf wen viel dis los
zuo diseme úberminnenlichem wesende,
disem edeln apostollichen ambahte?

Es envil nút uf den gehorsamen Joseph,

hij is als een vorst die over zijn land heerst,
als een huisbaas is hij over zijn huis.

Deze vorst,
altijd dient hij de mens omhoog te drijven,
boven al deze dingen uit.

En ze gingen ook in het cenakel,
dat zoveel betekent als 'eetzaal';
cena betekent hier zoveel als 'avondmaal'.

Na het avondeten is er geen maaltijd meer
noch volgt er enige echte arbeid,
slechts rust.

Laat ons goed acht slaan op redenen waarom ze in deze zaal waren.

Het gemoed en de krachten dienen aldus te rusten
en ze moeten wezenlijk en werkelijk gericht zijn
op hem waar alles in uitkomt
en waar tegenstrijdigheid noch arbeid binnengaat,
want in hem is eeuwige rust.

Wie zijn streven, innerlijk, in de grond,
op iets anders richt
en zijn verlangen daarnaar uit laat gaan,
die streeft niet het louter goede na dat God is,
en in hem treft men niet
de ware verwachting en voorbereiding
gericht op de komst van de Heilige Geest.

Toen men dan in het cenakel was, stond Petrus op.

'Petrus' betekent zoveel als 'belijder'.

Hij wilde een ware getuige zetten
op de plaats waar Judas van afgevallen was.

Judas was een dief en een verrader;
dit deed Petrus, de belijder, verdriet,
en voor hem wilde hij een ander,
omdat hij was weggevallen.

Deze Judas zit in ons,
het is de boze zelfzucht
die al het goede steelt, en zo verradert
wat God in de mens, uit louter, pure goedheid bewerkt.

Die Judas in ons, hij schrijft zich dit ten onrechte toe,
zo alsof dit het zijne is en van hem afkomstig is.

Dit was het wat deze belijder verdriet deed,
en hij wilde een ander op de plaats van die dief zetten.

2
Toen werd daar het lot geworpen over deze twee;
Jozef was de ene, de ander was Mattias.

Jozef werd 'de gerechte', genoemd,
en hij was waarlijk een gerechte mens;
hij was de zoon van Barrabas;
'Barrabas' betekent zoveel als 'hij die gehoorzaam is'.

Tegenover hem nu werd Mattias geplaatst;
'Mattias' betekent zoveel als 'hij die klein is voor God'.

Op wie dan viel het lot
dat toegang gaf tot dit bovenminnelijke zijn,
dit edele apostelambt?

Het viel niet op de gehoorzame Jozef;

noch umb daz er gereht was in der worheit
und daz er geborn was von dem goettelichen troste,
das uns doch gar ein gros ding het geduht,
dis enhalf alles herzuo nüt
das daz edele los út uf in viele;
es vil uf den kleinen vor Gotte.

Ouch kinder,
dis úbertriffet alle gerechtikeit, gehorsamekeit,
wie sú doch ein alzuomole gros ding si,
und den goettelichen troste Gotz;

aber daz ist ein gros wunder.

Herumb doch der kleine,
der demuetige úbertriffet alle ding,
der wurt alleine erwelt.

Und wissest,
wiltu kummen zuo dem hohen und allerhoehsten wesen,
das du Gotz junger werdest und sin war gezúg
in der hoehsten wisen,
so muost du
der allermínneste, der allerkleíneste
dich vor Gotte bekennen und achten;
so vellet das los uf dich,
und anders nüt.

La allen dinen flis heruf gan
das du ehte kleine und vernüt werdest,
so wurt dir
das du wurst in der worheit erhaben,
das du wurst gesat
in das groeste, in daz nehste und daz allerwerdeste daz Got hat,
also ime die aposteln fúr alle menschen worent.

Zuo diseme enmachtu nüt komen
danne mit der nidersten verkleínunge.

Kinder,
der mensche der in disen grunt geratet und in dise wise,
das er in sin nüt kunde kummen

und kleine vor Gotte sich kunde bekennen in der worheit,
nüt in dem gedanke oder in dem schine,
also in gemachte, ein gedichte demuetekeit,
die ein swester ist und ein gespüle der hochfart,

in der schinender oder gesprochenre demuetekeit
do lit die grosse demuetekeit groebelichen unden
und ist dicke harte verre dem verkleínende
in dem underwurffe under Got und alle creaturen.

Dis wer die nehste und die woreste bereítunge
den heiligen geist zuo enpfohende.

Und wer dise wise hette,
dem mueste guote entwurte in disem leben widervarn.

Das wir alle alsus bereit werden muessent
daz wir den heiligen geist in der worheit enpfohen muessent,
des helffe uns Got.

Amen.

zijn waarachtige rechtvaardigheid
noch het feit dat hij geboren was uit de goddelijke troost,
wat voor ons toch veel betekend zou hebben,
nee, dit alles droeg er niet toe bij
dat het lot op hem viel;
het viel op hem die klein was voor God.

Ach kinderen,
dit overtreft alle gerechtigheid, alle gehoorzaamheid,
hoewel dit toch iets zeer groots is,
en zelfs de goddelijke troost van God.

Welk groot wonder moet dit zijn!

Daarom, hij die klein is,
de deemoedige is het die alles overtreft,
alleen hij wordt verkozen.

Weet dan,
wil je geraken tot het hoge en allerhoogste zijn,
en Gods discipel worden en zijn ware getuige
op de meest verheven wijze,
dan moet je
jezelf als de allergeringste, de allerkleínste
tonen en achten voor God;
dan valt het lot op jou,
en anders niet.

Zet al je ijver in
om klein te worden en teniet te gaan;
dan kan het gebeuren
dat je waarlijk verheven wordt,
zodat je geplaatst wordt
in het grootste, in het naaste en waardevolste dat God bezit
– zoals hij de apostelen verkoos vóór alle mensen.

Wil je tot daar geraken,
dan kan dat alleen in de nederigste deemoed.

Ach kinderen,
de mens toch die in deze grond geraakt en op deze wijze,
zodat hij in zijn niets zou geraken!

De mens toch die zich waarlijk klein kon bekennen voor God,
niet in de verbeelding of naar het uiterlijk,
zoals bij geveinsde, toegedichte deemoed,
die een zus is en speelgenote van de hoogmoed!

Onder de schijnbare, de in woorden beleden, deemoed,
zal de grote deemoed erg te lijden hebben,
en de mens raakt er zeer ver verwijderd door van het kleine,
weg van het zich onderwerpen aan God en alle schepselen.

Dit laatste, het zou de naaste en de beste voorbereiding vormen
tot het ontvangen van de Heilige Geest.

En wie deze weg zou gaan,
hem zal wel een goed antwoord in dit leven ten deel moeten vallen.

Dat wij allen zo voorbereid mogen worden,
opdat we de Heilige Geest waarlijk ontvangen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 23 (V23)

Zondag na Hemelvaart

Estote prudentes et vigilate in orationibus. (1 Ptr 4,7)

*Die bredie usser sancte Peters epistole
des sunnentages noch dem nonetage
leret uns kunde haben
geworer abgescheidenheit, lidikeit, innikeit und einikeit,
die eine bereitschaft sint
das wir enpfenglich werdent des heiligen geistes.*

1
Die heilige kirche beget nu zuo dirre zit
die sendunge des heiligen geistes,
das die enpfangen wart von den jungern
in einer sunderlicher innerlicher wisen.

Und des was not,
wan sù einen anevang hattent
und eins nuwen wesens an in beginnet wart,
und darumb was der wisen der enpfohungen not
umb der willen die noch in soltent kumen.

Mer alle die wile sù iemer gelebetent in der zit,
so nament sù iemer me zuo in allen stunden
in der enpfohunge des heiligen geistes.

Alsus sol ein ieglich Gottes frunt
dis minnekliche hochgezit alle tage und alle stunt begon,
das er den heiligen geist enpfohe ie
in einer iegelichen stunde.

Darnoch sin bereitunge
und sin enpfenglicheit ist
und er sich me darzuo keret,
darnoch wurt sù an ime hoehelicher vollenbraht.

Dise sendunge,
die den heiligen jungern wart gesant uf den heiligen pfingesttag,
die geschicht alle tage geistlich
an allen den die sich grüntlich darzuo bereitent.

Also kummet der heilige geist
mit sunderheit
und mit núwer sunderlicher genoden und goben,
die wile der mensche iemer gelebet
und sich zuo im keret innerlich
und bereit ist darzuo.

2
Nu kummet sant Peter
und wiset uns also klerlich und eigenlich
weles die bereitunge sint hergegen,
und sprach:

'estote prudentes'.

Dis meinert nüt eigenliche wisheit
in unserme tútsche,
sunder es ist also vil also 'kúndekeit',
daz ist:

Weest bezonnen en waakt in de gebeden. (1 Petr. 4,7)

*De preek op een brief van de heilige Petrus
voor de zondag na Hemelvaartsdag
laat ons kennismaken
met ware afgescheidenheit, lijdzaamheid, innerlijkheid en eenheid,
die een voorbereiding zijn
tot het ontvangen van de Heilige Geest.*

1
De heilige Kerk viert nu in deze tijd
de zending van de Heilige Geest,
die door de discipelen ontvangen werd
op een bijzondere, innerlijke wijze.

En dat was noodzakelijk,
want zij stonden aan het begin;
iets nieuws was in hen begonnen
en daarom was deze wijze van ontvangen noodzakelijk
omwille van diegenen die na hen zouden komen.

En hoe langer ze daarna leefden in de tijd,
hoe meer ze groeiden, met ieder uur,
in de ontvangst van de Heilige Geest.

Laat elke godsvriend
dit minnelijke feest op alle dagen en op elk uur vieren,
opdat hij de Heilige Geest almaar zal ontvangen,
op elk uur van de dag.

Naarmate zijn voorbereiding,
zijn ontvankelijkheid
en toewending toenemen,
zal het aan hem volmaakter voltrokken worden.

Deze zending,
die de heilige discipelen werd gezonden op de heilige Pinksterdag,
die komt alle dagen op geestelijke wijze
tot hen die zich daarop grondig voorbereiden.

En zo komt de Heilige Geest dan
op bijzondere wijze
en met steeds nieuwe, bijzondere genadeblijken en gaven
zolang de mens leeft
en wanneer hij zich innerlijk tot hem wendt
en hij daartoe voorbereid is.

2
Nu komt de heilige Petrus
en laat ons helder en trefzeker zien
waaruit die voorbereidingen bestaan,
hij zei:

'estote prudentes'.

Niet 'wijsheid' wordt hiermee bedoeld,
naar onze taal verdietst,
maar zoiets als 'kundigheid',
dat is:

also ein mensche ein ding wol und dicke versuht het,
so ist ime das wol kúndig
unde het es wol durchsehen
und ist wol getreigert in den dingen.

Also meinet dis wort, daz er uns hie heisset
und daz wir kúndekeit súllent han
und soellent an allem unserm tuonde und lossende
mit eime lichte unser redelicheit ein ieglich ding durchsehen,
daz wir wol wissent und uns wol kúndig si womitte wir umbegont.

Die nu gegriffen kundent die nehste und die woreste bereitunge
zuo dirre enpfenglicheit des minneclichen heiligen geistes,
und die do rechte one mittel
inbringent den heiligen geist in einer hohen wisen,
daz ist wore abgescheidenheit und lidikeit und innikeit und einikeit;
dis ist die allernehste und die woreste bereitunge,
und wer dis het und me an diseme zuonimmet,
der ist allermeist und aller enpfenglichest
der enpfenglicheit des heiligen geistes.

3
Was ist nu wore abgescheidenheit,
das dis erste ist von disen vieren?

Das ist
daz sich der mensche abekere und abescheide
von allem dem das nút Got luter und blos enist,
und mit dem liehte siner bescheidenheit
alle sine werg, wort und gedenke durchsehe
mit eime verstanden gemuete,
obe út do si in dem grunde das Got nút luterlich ensi
oder Got nút bloeslichen enmeine
in allen dingen, in tuonde und in lossende,
und vindet er út do das do gemeinet wurt anders denne Got,
das man daz abescheide und uzsliesse.

Und dis enhoeret nút alleine
eime edeln indewendigen menschen zuo,
sunder ouch eime ieglichen guoten menschen,
also man vil guoter menschen vindet
die grosser guoter uebungen sint
und doch von indewendikeit zuomole nút enwissent,
ie doch so sint sú alle schuldig das sú alle warnement
waz sú Gotes geirren múge,
daz sú das lossent
und sich dana bescheident zuomole.

Dise abegescheidenheit muos man von not haben,
so er den heiligen geist und sine goben entpfohen sol,

er sol Got meinen bloeslichen
und sich abescheiden von allem dem das Got nút enist.

Und dise abegescheidenheit und die wartunge des heiligen geistes
die ist ungelich in den luten.

Die einen die enpfohent den heiligen geist
in sinnelicher biltlicher wisen mit den sinnen.

Mer die andern enpfingent in vil edellicher
in die oebersten krefte und vernúnftigen krefte
in vernúnftiger wisen verre úber die sinne.

Die dritten enpfingent in nút alleine in der wise,
sunder sú enpfingent in in das verborgen abgrunde,
in daz heimeliche rich,
in den wunnendlichen grunt,
do daz edele bilt der heiligen drivaltikeit verborgen lit,
das daz alledelste der selen ist.

wanneer een mens een ding goed en vaak geoefend heeft,
dan is zo iemand kundig
en hij heeft inzicht op dat gebied
en is bedreven in die dingen.

Het woord, waarop hij ons hier wijst,
doelt op de kundigheid die we moeten verwerven
om zo in al ons doen en laten
met het licht van ons verstand elk ding te doorzien,
zodat we goed weten en beseffen met wat we omgaan.

Zij die de hoogste en waarachtigste voorbereiding troffen
tot deze ontvangst van de minnelijke Heilige Geest
en waarlijk en onvermiddeld
de Heilige Geest binnenbrachten op hogere wijze,
in ware afgescheidenheit, lijdzaamheid, innigheid en enigheid
– wat de allerhoogste, waarachtigste voorbereiding is –
zij die dit zo deden en hierin zouden groeien,
zij zouden de grootste ontvankelijkheid bezitten
tot het ontvangen van de Heilige Geest.

3
Wat is nu ware afgescheidenheit,
die eerste van deze vier?

Dat is
dat de mens zich afkeert en afscheidt
van alles wat niet louter en alleen God is,
en hij in het licht van zijn onderscheidingsvermogen
al zijn werken, woorden en gedachten onderzoekt
met een bedachtzaam gemoed,
of er iets in de grond is dat niet louter God is,
of niet uitsluitend gericht is op God,
bij alles en in heel zijn doen en laten,
en vindt hij daar iets dat op iets anders gericht is dan op God,
dat hij dat dan afscheidt en buitensluit.

En dat geldt niet alleen
voor een edele, naar het innerlijk levende mens,
maar ook voor iedere goede mens;
veel goede mensen vindt men
die grote, goede dingen doen
en die toch van het innerlijke leven helemaal geen weet hebben,
en toch zijn ook zij allemaal verplicht waar te nemen
wat hen van God kan afleiden,
om dit vervolgens dan los te laten
en zich hiervan volledig te ontdoen.

Deze afgescheidenheit is noodzakelijk
wil men de Heilige Geest en zijn gaven ontvangen.

Men moet uitsluitend op God gericht zijn
en zich afscheiden van alles wat niet God is.

Deze afgescheidenheit en het opwachten van de Heilige Geest
is niet bij alle mensen gelijk.

Sommigen ontvangen de Heilige Geest
op zintuiglijke, beeldvormige wijze met de zinnen.

Anderen ontvangen hem op veel edeler wijze,
in de hoogste krachten, de verstandelijke krachten,
op verstandelijke wijze ver boven de zinnen.

De derde groep ontvangt hem niet alleen op deze wijze,
maar ze ontvangt hem in de verborgen afgrond,
in het beschutte rijk,
in de zalige grond,
waarin het edele beeld van de Heilige Drievuldigheid verborgen ligt;
van de ziel is dit het edelste deel.

O wie wunnenklich vindt der heilige geist do sine stat!

Und do werdent sine goben edellichen enpfangen
noch goettelicher wisen.

Und also dicke also der mensche herinloget
mit dem liehte der redelicheit
und hie zuo Gotte keret,
also dicke wurt ein vereininge do
und ein núwe ingeistunge des heiligen geistes
in eime iegelichen ovgenblicke,

und enpfohet núwe goben und gnode,
also dicke er sich hiezuo keret
mit diser kúndekeit und wore abegescheidenheit
und úbersihet und durchsihet mit worem ernste
alles sin tuon
und alle sine wege, wort und werg und wise,
obe út si daz Got nút ensi,
noch die meinunge uf in alleine nút engo,
und wo man des út vindt das Got nút enist,
daz die bescheidenheit das richte und regniere.

Dis lieht sol berihten mit sime liehte die natúrlichen tugende,
sú sint demuetikeit, senftmuetekeit, miltekeit, barmhertzikeit,
stillekeit, und diser glich
das natúrliche tugende sint, ebe die uz Gotte geborn sint.

Ouch sol dis lieht lúchten in die sittelichen tugende,
also ist wisheit, gerechtikeit und stercke und messikeit;
dis heissent ordenunge,

die sol alle dis lieht der bescheidenheit
in worer luterre meinunge durchsehen
und berichten und ordenen,
und in einer rehten besastikeit
und in eine goetteliche ordenunge setzen,
also daz das in Gote und durch Got geton werde.

Also der heilige geist danne vindt
daz der mensche das sine getuot,
so kummet er mit sime liehte danne
und úberlúhtet daz natúrliche lieht
und gússet darinúbernatúrliche tugende,
also gelovbe, hoffenunge, goetteliche minne und sine genade.

Und alsus wurt der mensche
ein kúndig mensche und ein wol edel mensche
in diser abegescheidenheit;
aber dis muos wol durchsehen sin mit dem liehte,
wanne vil dinges sleht dicke zuo
das man wenet das Got gemeinet si,
und so man in den grunt kummet,
so vindt man es nút also.

4
Doch sol man sich ouch hievor warnen
daz der mensche der Got luterliche meinnet,
in den kummet ouch ettewenne bandekeit, und ein trurikeit
of er habe Got nút gemeinet und es si alles verlorn,
und wurt entsast.

Dis kummet underwilen von natúrlicher swermuetekeit
und von dem himmel oder von dem wetter
oder ouch von dem viende;
dis sol man fúrkummen mit senftmuetekeit.

Nu so wellent soliche lúte
dis durchbrechen rechte mit gewalte in eime gestúrme
und machent boese hovbeter,
oder soliche louffent zuo den lerern und zuo den Gottes frúnden,

O, hoe zalig vindt de Heilige Geest daar zijn woonstede!

Daar is het dat zijn gaven edel ontvangen worden
op goddelijke wijze.

En even vaak als de mens hier naar binnen kijkt
met het licht van zijn verstand
en zich hierin tot God keert,
even vaak vindt er een vernieuwing plaats
en een hernieuwde ingeesting van de Heilige Geest,
op elk ogenblik.

En hij ontvangt nieuwe gaven en genade
steeds wanneer hij zich daarheen wendt
met deze kundigheid en in ware afgescheidenheit
en hij met ware ernst overziet en doorziet
geheel zijn doen,
al zijn wegen, woorden, werken en wijzen,
of er iets is dat niet God is
of dat niet op hem slechts gericht is;
en waar men ook maar iets aantreft dat niet God is,
dat het onderscheidingsvermogen dit dan stuurt en leidt.

Dit licht moet schijnen over de natuurlijke deugden,
zoals deemoedigheid, zachtmoedigheid, mildheid, barmhartigheid,
zwijzaamheid, en dergelijke,
om te bezien of ze uit God geboren zijn of niet.

Ook moet dit licht zijn schijnsel werpen op de zedelijke deugden,
het zijn: wijsheid, gerechtigheid, sterkte en matigheid,
die wel de kardinale deugden genoemd worden.

Het licht van het onderscheidingsvermogen
moet hun ware, zuivere gerichtheid doorschouwen
en hen schikken en ordenen,
en hen op de juiste plek
en in een goddelijke ordening plaatsen,
en wel zo, dat ze in God en door God beoefend worden.

Wanneer de Heilige Geest dan merkt
dat de mens het zijne doet,
dan komt hij met zijn licht
en overstraalt daarmee het natuurlijke licht
en hij giet bovennatuurlijke deugden in deze mens,
namelijk geloof, hoop, goddelijke liefde, en zijn genade.

En dan wordt de mens
een kundige en zeer edele mens
in deze afgescheidenheit;
maar het moet wel doorschouwen zijn met dit licht,
want van veel dingen denkt men vaak
dat God hiermee bedoeld is,
en komt men dan in de grond,
dan blijkt het toch niet zo te zijn.

4
Toch moeten we ook waken voor het volgende:
de mens die louter op God gericht is,
hem overvalt soms een angst en een treurigheid,
hij vreest niet op God gericht te zijn en dat alles verloren is,
en hij is daarover ontzet.

Soms komt het door een in de natuur gelegen zwaarmoedigheid,
of door de sterrenhemel of het weer,
het kan ook afkomstig zijn van de boze vijand;
men moet het tegemoet treden met zachtmoedigheid.

Deze mensen nu, ze willen dit
krachtdadig en stormenderhand bestrijden
en ze krijgen een kwaad hoofd,
of ze lopen naar de leraren en naar de godsvrienden,

und wenig kan sich ieman hie uz verrichten,
und sù werdent ettewenne vil me verirret.

So dis gros gewitter in eime ufstot,
so solte der mensche rechte tuon
also die lúte so ein wetter kummet, regen und hagel,
so fliehent sù under ein tach
und beitent bitz das wetter vergat;
rehte also sol der mensche tuon
so er daz einveltekliche in ime vindet
das er nùt anders enwil noch enbegert danne Gottes.

Wenne denne dise bekorunge kummet,
so sol er also werlich entwichen bitz er vil wol besast wurt,
und sol sich liden in gelossenheit
und in lidiger gelossenheit
und warte Gottes in dem getrenge.

Wer weis
wo und in welicheme daz Got kummen welle
und ime sine goben geben welle?

Ein mensche stande under dem tache des goettelichen willen
in senftmueteikeit,
das ist ime hundert stunt besser
danne gros bevinden in uftragende der tugende,
in bluegender gruenender erlúchteter wisen,
das er vil haben moehte;

wenne in disem
so mag der mensche nùt wol behalten das sine,
also er tet in wale und bevinden;
do slecht zuohant die nature zuo
und underwindet sich der goben mit luste,
und do wurt alzuohant ein flecke von dem luste in der selen,

wanne Gottes goben daz enist nùt Got;
lust sol alleine in Gotte sin und nùt in sinen goben.

5
Sunder nu ist die leide nature also griffig
und also sere geboeget uf sich selber
das sù alzuohant zuo slichet
und annimmt sich des daz ir nùt ist,
und verderbet und beflecket die goben Gottes
und hindert Got sins edeln werkes;

wanne von der vergiftekeite wegen die in die nature gevallen ist
von der erbesúnde,
so ist die nature alles uf sich selber nidergekeret in allen dingen;

und sprichet meister Thomas
das von der selben vergifte wegen
so minne der mensche me sich selber
denne Got oder sine engel oder alles daz Got ie geschuof.

Das enist nùt von dem das Got die nature gemaht het,
sunder das sù also verdorben
in der entmachunge ist
von der wiederkerunge von Gotte.

Nu ist dise vergiftekeite die ist so tief in den grunt gewurtzelt
das alle kúnsteriche meister
disem mit sinne nùt enmogent nochgegon,
und mit allem flisse
múgent sù ime kume iemer getuon
oder uzgerúten.

Dieser valsche grunt in geiste und in nature
wonet dicke do man wenet das es Got si zuomole,
do ist do dicke dise vergiftige widerboeigunge,

maar het baat hun weinig
en ze raken vaak nog meer van streek.

Wanneer een dergelijk hevig onweer in iemand opkomt,
laat deze mens dan doen
zoals de mensen doen bij onweer, regen en hagel:
de mensen vluchten onder een dak
en wachten tot de bui over is;
net zo moet deze mens doen
wanneer hij in zichzelf aantreft eenvoudig
niets anders te willen, niets anders te begeren dan God alleen.

Wanneer deze bekoring dan komt,
laat hij dan beschutting zoeken totdat alles weer tot rust komt,
en zich overgeven in gelatenheid,
en in geduldige gelatenheid
op God wachten te midden van die benarring.

Wie weet
waar en op welke wijze God komen wil
om hem zijn gaven te schenken?

Zou een mens onder het dak van de goddelijke wil staan
in zachtmoedigheid,
het zou voor hem honderd keer beter zijn
dan op te gaan in deugden om grootse dingen te ondervinden
op bloeiende, groenende, verlichte wijze,
hopend er maar veel van te krijgen;

want bij dit eerste
zal de mens zijn zelfzucht niet willen behouden,
wat wel het geval zal zijn bij de zaligheid van dit ondervinden;
want dan slaat dadelijk de natuur toe
en verlustigt zich aan deze gaven,
en de ziel wordt bevekt door deze lust.

Gods gaven zijn niet God zelf;
lust moet er zijn in God alleen, niet in zijn gaven.

5
Maar nu is de boze natuur zo grijpgraag
en zo gericht op zichzelf,
dat ze meteen aan komt sluipen
om zich toe te eigenen wat niet van haar is;
Gods gaven bederft en bevekt ze
en ze hindert God bij zijn edele werk.

Want door het gif dat in de natuur gevallen is
vanwege de erfzonde,
is de natuur in alle dingen naar zichzelf gekeerd.

Meester Thomas zegt,
dat vanwege ditzelfde gif
de mens meer zichzelf liefheeft
dan God of zijn engelen of alles wat God ooit geschapen heeft.

Dat komt niet doordat God de natuur zo gemaakt heeft,
maar doordat ze bedorven is
en in staat van verval is geraakt
omdat ze zich afkeerde van God.

Dit gif nu, het is zo diep in de grond geworteld,
dat alle hooggeleerde meesters
het met hun denken niet kunnen peilen;
en met al hun vlijt
slagen ze er niet in het voor altijd achter zich te laten
of het uit te roeien.

Deze valse grond in de geest en de natuur
wordt vaak daar aangetroffen waar men God waant,
en vaak bevindt zich daar dit vergiftigende terugbuigen,

und meinet der mensche alles daz sine
in allem tuonde.

Dis waz der minneliche Paulus
ein worer prophete do er sprach:

'in den lesten tagen
so súllent die lúte werden grosse minner ir selbes';

sit daz ist so schinberliche ietze
daz man jomer daran sihet in aller der welte
wie unbegriffenlich sorglich
menglich dem andern daz sine abebrichet
in unrechten wisen und listen und uflahende,
und suochent bichter noch irre wise,
und nement froemde glosen us den heiden in der heiligen geschrift.

Dis sage ich aber zuo eime glichnisse,
das dis ussewendig ist,
hundert werbe me ist es in dem geiste,
wan dis ist wor luter guot;

und es ist ein klein ding
burge und lant, golt und silber zuo lossende
wider dem indewendigen in dem annemende der eigenschaft,
es si in dem geiste oder in der nature
oder an der uebung der tugende oder an Gotte selber;
alles slichet die nature mit in
e eines iht wisse,
das alles dise ungeordente minne het der nature.

6
Herumbe het unser lieber herre
uns ein alzuomol geordente wise geben
zuo der lere die uns sant Peter heisset,
daz wir súllent wise sin,
und nu leret unser herre Jhesus Cristus
wie geton dise wise solle sin,
unde sprichet:

'ir súllent wise sin also der slange'.

Nu mercke wie der ewige Gottes sun,
die wisheit des vatters,
wie er die unsprechenliche clorheit siner wisheit
alle zit verbarg under einvaltige grobe glichnisse;
wanne er zuomole demuetic waz,
darumb waz ouch alle zit sin lere demuetic und einvaltig.

Wise nu also der slange wisheit hat.

Der slange, so er bevindet
das er beginnet alten und rimpfen und stinken,
so suochet er wo zwene steine bi ein ander ligent,
und dodurch sloiffet er sich vil enge,
also daz ime die alte hut zuomole abeget,
und unden an ist ime ein nuwe hut gewahssen.

Rechte also sol der mensche tuon der alten hut,
das ist als das er von naturen hat,
es si wie gros oder wie guot das si,
daz ist sicher in eime veraltende,
und das hat in der worheit gebresten,
es werde denne durch dise zwene steine,
die gar nohe uf einander ligent,
gesloeffet.

Weles sint die zwene steine?

Der eine stein ist die ewige gotheit,
die die worheit ist;

waardoor de mens enkel het zijne op het oog heeft
bij alles wat hij doet.

Hierop doelde de minnelijke Paulus
toen hij naar waarheid profeteerde, zeggend:

'In de laatste dagen
zullen de mensen grote minnaars van zichzelf worden.'

Zie, het lijkt wel op wat nu aan de hand is,
pijnlijk is het dit te moeten zien overal om zich heen;
hoe onvoorstelbaar zorgwekkend is het
dat menigeen de ander het zijne ontnemt,
wederrechtelijk, door streken en listen en met geweld,
hoe de mensen biechtvaders zoeken naar hun eigen smaak,
en met vreemde, heidense woorden de Heilige Schrift uitleggen.

Beschouw dit maar als gelijkenis,
het gaat over uiterlijke zaken,
honderd keer sterker geldt het voor de geest,
want daar vindt men een waar en louter goed.

Een kleine zaak is het
die burcht en dat land, dat goud en zilver los te laten,
vergeleken bij wat men zich innerlijk toe-eigent,
in de geest of in de natuur,
aan deugdoefeningen of aan God zelf;
bij alles sluipt de natuur mee naar binnen
nog voor men het beseft,
waardoor alles deze ongeordende liefde tot de natuur in zich draagt.

6
Daarom heeft Onze Lieve Heer
ons een nadere, ordebrengende aanwijzing gegeven,
behorend bij de woorden die de heilige Petrus ons hier geeft
waarin hij zegt dat we wijs moeten zijn;
en onze Heer Jezus Christus leert ons nu
op welke wijze we dit moeten zijn,
hij zegt:

'Jullie moeten wijs zijn als de slang.'

Let nu dan op hoe Gods eeuwige Zoon,
de wijsheid van de Vader,
hoe hij de onuitsprekelijke helderheid van zijn wijsheid
steeds verborg onder eenvoudige, sobere gelijkenissen;
want volmaakt deemoedig was hij,
daarom ook was zijn leer altijd deemoedig en eenvoudig.

Laat ons nu zien op welke wijze de slang wijsheid bezit.

Wanneer de slang merkt
dat zij begint te verouderen, te rimpelen en te stinken,
dan zoekt zij een plek waar twee stenen bij elkaar liggen,
en daar wringt zij zich dan tussendoor
zodat haar oude huid helemaal afgestroopt wordt;
onder de oude blijkt een nieuwe huid gegroeid.

Hetzelfde moet de mens doen met zijn oude huid,
hiermee wordt alles bedoeld wat hij van nature bezit;
hoe groot en hoe goed deze ook is,
hij is zeker aan het verouderen
en heeft zonder twijfel gebreken,
het zij dan dat hij tussen deze twee stenen,
die zeer dicht bij elkaar liggen,
getrokken wordt.

Welke twee stenen zijn het?

De ene steen is de eeuwige godheid,
die de waarheid is;

der ander stein ist die minnecliche menschheit Cristi,
die der weg wesentlichen ist.

Durch dise zwene stein
sol der mensche alles sin leben und wesen
wúrken, sloeiffen und tragen,
obe út ist in eime veraltende,
es si natúrliche tugende oder sitteliche tugende.

Dannanvon sol nu singen die heilige kirche
in einer sequencien:

'Sine tuo numine
nichil est in lumine
nichil est innoxium,'

'sunder dine gotheit
so enist nút in dem liehte,
unde nút ist unschedeliches'.

Also in der worheit, nim die tugende,
wie subtile oder wie edel sú sin múgent,
sint sú natúrlich, so machen sú geistliche blotern;
ie behender sú sint,
ie behender blotern sú machent.

Aber sint sú sitteliche oder uftragende tugende,
so machent sú geistliche flecken und eine veraltunge.

Es si denne daz sú durch disen stein der Cristus ist,
werdent gesloeffet
und do vermenghet mit inniger begerunge
und in hertzeklichem gebette,
und in getragen und wiedergeboren und vernuwet,
so enhilffet es zuomole nút und ist ime ungeneme.

Diz ist der minnenkliche stein
von dem sant Paulus sprichet,
daz er ist der stein uf dem alle gezimmer gebuwen sint,
und er ist ouch der eckstein von dem er selber sprichet.

Und sloeiffest du dich in der worheit nút alzuomole grúntlich
durch disen stein,
und werestu also wise also Salomon und also starg also Sampson,
es enhúlffe dir nút.

Sencke dich
in sin armuete, in sine kúscheit, in sine gehorsamkeit
und nim von allen tugenden;

und hie in ime werdent eime menschen
gegeben die heiligen súben goben des heiligen geistes
und die drige goettelichen tugende,
also geloube, zuoversiht und minne,
und alle vollekomenheit und worheit
und innerliche froeide und fride in dem heiligen geiste;

hie inne wurt gelossenheit und senftmuetige gebeitsamkeit,
also daz man alle ding von Gotte genemen kan
in gelicheme gemuete.

7
Waz Got úber den menschen verhenget und gestattet,
gelúcke und ungelúcke, liep und leit,
das dienet alles dem menschen zuo selikeit;
wanne ein ieglich ding das do úber den menschen kummet,
das ist ewiglich von Gotte also angesehen
und vor in ime gewesen,
das daz in der wise geschehen sol und in keinre andern,
des blibet man aller dinge in fride.

de andere steen is de minnelijke mensheid van Christus,
die wezenlijk de weg is.

Tussen deze twee stenen
moet de mens zich met zijn hele leven en wezen
heenwerken, wringen en dragen
wanneer er iets in hem aan het verouderen is,
een natuurlijke deugd kan het betreffen of een zedelijke deugd.

Hierover zal de heilige Kerk binnenkort gaan zingen
in een sequens:

'Sine tuo numine
nichil est in lumine
nichil est innoxium';

'Zonder jouw godheid
is niets verlicht,
niets onschadelijk.'

Want voorwaar, bezie de deugden:
hoe subtiel of hoe edel ze ook mogen zijn,
heerst hierin natuur, dan veroorzaken ze geestelijke pustels;
hoe behendiger ze worden beoefend,
des te gemakkelijker vormen deze pustels zich.

Zijn het echter zedelijke of omhoog strevende deugden,
dan maken ze geestelijke vlekken en veroorzaken ze veroudering.

Wanneer ze niet door deze steen, die Christus is,
afgeslepen worden,
en aldus vernieuwd met innerlijke begeerte
en door een gebed van het hart
binnengedragen, wedergeboren en vernieuwd,
dan zal het niet helpen: hij vindt in hen geen genoegen.

Dat is de minnelijke steen
waarvan Sint-Paulus zegt,
dat het de steen is waar elk bouwwerk op gebouwd is;
en het is ook de hoeksteen waarover Christus zelf spreekt.

Werd je niet waarlijk helemaal en grondig afgeslepen
door deze steen,
al was je zo wijs als Salomon en zo sterk als Samson,
niets zou je helpen.

Verzink
in zijn armoede, in zijn zuiverheid, in zijn gehoorzaamheid,
met al je deugden.

En hier, in hem, worden aan een mens
de heilige zeven gaven van de Heilige Geest gegeven
en de drie goddelijke deugden,
geloof, vertrouwen en liefde,
en alle volkomenheit en waarheid,
innerlijke vreugde en vrede in de Heilige Geest.

In hem vindt men gelatenheit en zachtmoedige duldzaamheid,
zodat men alle dingen als van God komend aanvaardt kan
met een gelijkmatig gemoed.

7
Wat God voor een mens beschikt en wat hij hem toebedeelt,
geluk en ongeluk, lief en leed,
het staat in dienst van de zaligheid van die mens;
want alles wat de mens overkomt
is eeuwig door God zo voorzien
en vooraf in hem geweest,
zodat het op deze wijze moet gebeuren en op geen andere;
laat men daarom dan bij alles wat gebeurt in vrede blijven.

Disen frieden in allen disen dingen
den leret man alleine
in worre abegescheidenheit und in innekeit;
so wer daz haben sol,
der sol und muos es da leren,
er muos es mit ingekertem gemuete suochen
und niergent anders;
und hie wurt es gevestent und gewurtzelt.

Und alle dise ding die in allem disem sermone sint gesprochen,
die gehoerent einem edeln menschen an,
daz er die alle sammet vor habe in eime iegelichen ougenblicke
in worten und in wercken, in wisen;
und daz ist wol múglich.

Das kummet von dem das man drin gewurtzelt und gevestent ist
in vorgesastikeit des gemuetes in Got,
ein luter Got meinen,
und in diser kúndekeit und inlúchtunge aller dinge,
und dis alles durchslúffet durch Cristum

und aller diser gelich
die hie geborn und gevestent werdent in der indewendikeit
und in worre abegescheidenheit.

Dis ist:
also vil also dis me wehsset und zuonimmet,
also vil wurt der heilige geist edellicher gegeben
und hoehelicher enpfangen.

Von den andern stúcke die hie blibent,
sol man fúrbas sagen in dem nehsten sermon.

Das uns dis allen geschehe,
daz wir in worre abegescheidenheit
Got luterlichen und innerlichen meinen muessent,
des helffe uns der minnekliche Got durch sich selber.

Amen.

Deze vrede in al die dingen,
die leert men alleen
in ware afgescheidenheit en in de innerlijkheid;
dus wie haar bezitten wil,
die moet en zal het daar leren;
hij moet het met ingekeerd gemoed daar zoeken
en nergens anders;
en hier zal ze wonen en wortelen.

Al de dingen die in deze preek gezegd zijn,
hebben betrekking op een edele mens,
hij moet ze allemaal voor ogen hebben, elk ogenblik,
in woorden, in werken en in gedrag;
en dat is heel goed mogelijk.

Dat komt doordat men geworteld en gevestigd is
in een gemoed dat rust in God
en doordat men louter op God gericht is;
kundig doorlicht men alles,
bijgeschaafd door Christus.

Zo is het met allen die hier geboren worden
en die gegrondvest worden in de innerlijkheid
en in ware afgescheidenheit.

Dit wil zeggen:
hoe meer men groeit en toeneemt,
hoe edeler de Heilige Geest geschonken wordt
en hoe verhevener hij ontvangen wordt.

Over de punten die nog niet behandeld zijn,
daarover zal in de volgende preek gesproken worden.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
opdat wij in ware afgescheidenheit
louter en innerlijk op God gericht zullen zijn,
daartoe helpe ons de minnelijke God door hem zelf.

Amen.

Preek 24 (V24)

Maandag vóór Pinksteren

Estote prudentes et vigilate in orationibus. (1 Ptr 4,7)

Eine andere uzlegungunge der egenanten sante Peters epistele leret uns alles unser tuon in Got rihten und uzrúten und umbkeren und abehovwen was Got nút enist, glich eime ackermanne der sine bovme besnidet und sin krut uzgittet und sin ertrich umbkeret zuo mertzen.

1
Sancte Peter sprach in der episteln:

'sint wise und wachent in dem gebette'.

Also wir nu fúrhant daz minnenkliche hochgezit des heiligen geistes, gegen den sol sich ein ieglich mensche noch allem sime vermúgende bereiten in zuo enpfohende, also, also gestern hie gesprochen wart, mit luterme Gotmeineude, und das der mensche mit dem liehte siner redelicheit durchschowwe alles sin tuon und sin leben, obe út do inne lebe und wone daz Got nút ensi,

und das dise bereitunge lige an den vier stúcken die wir do sagetent, das was abegescheidenheit, lidekeit, innikeit und einikeit,

und wie der usser mensche sol gesat und geuebet sin mit natúrlichen tugenden und die niderste krefte mit sittelichen tugenden, und wie der heilige geist danne die obersten krefte zieret mit goettelichen tugenden,

und wie dis mit der bescheidenheit sol als gericht und geordenieret werden, ein iegliches in allem sime tuonde, in allem sime lebende, wo ime reht si, ob es alles uf Got get oder nút, und wo es út vindet in sime tuonde daz Got nút luterlichen meinet, das er daz berichte.

2
Und sol rechte tuon also der ackerman der zuo pruefende hat in dem mertzen, so er siht daz die sunne beginnet nahen, so behovwet er und besnidet sin bovme und gittet sin krut zu und keret sin ertrich umb und grebet es mit grossem flisse;

also sol der mensche mit vil grossem flisse sich selber umbegraben und sehen in sinen grunt und keren rechte den werken den grunt umbe zumole

und behovwe sin bovme, daz sint sine ussern sinne und sine nidersten krefte,

Weest bezonnen en waakt in de gebeden. (1 Petr. 4,7)

Een tweede uitleg van de eerder genoemde brief van Petrus leert ons al ons handelen op God te richten en uit te trekken, uit te spitten en af te hakken wat niet van God is, zoals een akkerbouwer die zijn bomen snoeit, zijn onkruid wiedt en zijn aarde omploegt in de maand maart.

1
De heilige Petrus zegt in zijn brief:

'Weest wijs en waakt in het gebed.'

Nu het minnelijke hoogfeest van de Heilige Geest nadert, moet elke mens zich naar zijn beste vermogen voorbereiden om hem te ontvangen, en wel zo, zoals gisteren hier besproken werd: in een louter op God gericht zijn, waarbij de mens met het licht van zijn verstand heel zijn handelen en zijn levenswijze doorschouwen moet om te zien of daarin iets leeft en woont wat niet God is.

Deze voorbereiding bestaat uit vier zaken, het zijn, zoals we gisteren zeiden: afgescheidenheit, lijdzaamheid, innerlijkheid en eenheid.

Ook spraken we over hoe de uiterlijke mens rust moet vinden en geoefend moet zijn in de natuurlijke deugden, hoe de laagste krachten geleid moeten worden door de zedelijke deugden, en hoe de Heilige Geest de hoogste krachten dan zal sieren met goddelijke deugden.

We zeiden hoe dit allemaal door het onderscheidingsvermogen gericht en geordend moet worden; van elk onderdeel van zijn handelen en zijn levenswijze moet de mens weten of het op God gericht is of niet; en vindt het iets in zijn doen en laten dat niet louter op God gericht is, dat hij dat dan rechtzet.

2
En hij moet doen als de akkerbouwer die in maart wil enten: wanneer hij ziet dat de zon gaat stijgen, dan kapt en snoeit hij zijn bomen, trekt het onkruid uit, hij ploegt zijn grond en spit hem ijverig om.

Net zo moet ook de mens met veel en grote ijver zichzelf ompspitten en in zijn grond kijken, en de grond aldus werkend helemaal omkeren.

Snoeien moet hij zijn bomen, dat zijn zijn uiterlijke zinnen en zijn lagere krachten,

und rúte sin unkrut zuomole us.

Er sol zuo dem ersten
 abehowwen und uzrúten die súben hovbtsúnde
 gruntlichen und weckerlichen,
 von aller hochfart indewendig und ussewendig,
 und von aller gritekeit,
 von aller zornekeit, hasse und nide
 und von unkúschikeit, lust in lichamen, in hertzen, in sinnen,
 in aller wise, in nature, ouch in geiste,
 obe iergent út klebe indewendig und ussewendig,
 obe kein trockeit iergent sich do verberge.

Dis und diseme glich
 daz sol man alles abehowwen und zuomole uzjetten.

3
 Aber noch ist es dúrre und herte.

Die sunne die nohet,
 sú ist noch nút klerlichen drin geschinen,
 aber sú kummet vaste her naher,
 der summer der nohet hie sere.

Die goetteliche sunne beginnet schire
 in den wol bereiten acker zuo schinende.

Also der usser mensche
 und die nidersten und obersten krefte
 wol behowwen und bereit sint
 und der mensche indewendig und ussewendig,
 so kummet denne die suesse goetteliche sunne,
 und beginnet die klerlich in den grunt,
 in den edeln acker lúhten klerlichen,
 und wurt ein wunnenklich summer do,
 rechte wore meigenbluete,
 also es ietztent ist ussewendig.

Also tuot der minnenkliche ewige Got
 den geist do gruenen und bluegen
 und die allerwunnenklicheste frucht bringen,
 von der enkein zunge kan gesprechen
 noch kein hertze gedenken,
 also grosse wunne wurt in dem geiste.

Also der heilige geist gegenwerteklichen
 sinen wunneclichen glantz und sinen goettelichen schin
 mag unmittellichen in den grunt giessen,
 und der geist der do heisset und ist der ware troester,
 also sine suessen inflússe do stat haben moegent,
 o wie ein suesses niessen wurt do:

do ist hochgezit,
 do rúchet die kuchin
 so wol der edelen guoten spise die do wurt angerichtet,
 die ist so ungewonliche suesse und so wunderlich begirlich,
 do stat der meige in siner rechten bluete;

o wie smackent die leckermursel so wol heruz in die arme nature,
 und der wurt dannan uzgeschencket ouch gros bevinden.

Der wunnen
 die der heilige geist do anrichtet riliche und ruelichen
 und dem wol bereiten geiste
 do schencket und zuo bruchende git,
 des bevindens ein einigen troppfen gewar werden
 und smecken, der einig troppfe
 úbertriffet und verloeschet allen den gesmag und suessikeit
 den alle creaturen geleisten múgent
 in aller der wise daz man gedenken oder gegeben mag.

en zijn onkruid moet hij helemaal uitrukken.

Op de eerste plaats
 moet hij de zeven hoofdzonden afkappen en uitrukken;
 grondig en wakker zal hij zich ontdoen
 van alle hoogmoed, innerlijk en uiterlijk,
 van alle hebzucht,
 van alle toorn, haat en nijd
 van de onkuise lust in het lichaam, het hart en de zinnen,
 van welke aard dan ook, in de natuur alsook in de geest,
 en kijken zal hij of iets blijft kleven, innerlijk of uiterlijk,
 en of geen traagheid zich daar verbergt.

Dat en al het soortgelijke,
 men moet het afkappen en helemaal uittrekken.

3
 Maar nog is de grond dor en hard.

De zon stijgt,
 ze heeft er nog niet helder in geschenen,
 maar zij komt gauw dichterbij,
 de zomer nadert nu snel.

De goddelijke zon begint weldra
 in de goed voorbereide akker te schijnen.

Wanneer de uiterlijke mens
 en de lagere en hogere krachten
 op de juiste wijze afgekapt en voorbereid zijn,
 en daarmee de mens inwendig en uitwendig,
 dan komt de zachte goddelijke zon
 en ze begint helder in de grond,
 in de edele akker helder op te lichten;
 en een heerlijke zomer zal er komen,
 een echte, ware meibloei,
 net zoals we die nu buiten kunnen ervaren.

Zo doet de minnelijke eeuwige God
 de geest dan groenen en bloeien
 en de allerheerlijkste vrucht voortbrengen;
 geen tong die hierover spreken kan,
 geen hart dat zich een voorstelling hiervan maken kan,
 zo groot is de gelukzaligheid die in de geest dan opkomt.

Wanneer de Heilige Geest dan door zijn aanwezigheid,
 zijn heerlijke glans en zijn goddelijke schijnseel
 ongehinderd in de grond kan gieten,
 en de Geest, die de ware trooster genoemd wordt, en het ook is,
 zoet kan binnenvloeien, zijn woning daar vinden zal,
 o, hoe zoet het genieten daar zal zijn!

Daar is hoogtijfeest,
 en heerlijk geurt de keuken
 naar de edele, goede spijs die daar bereid wordt,
 zo ongewoon zoet is ze en zo wonderlijk aantrekkelijk;
 mei toont zich daar in volle bloei.

O, hoe doordringt de geur van die lekkernijen de arme natuur,
 en ook aan haar wordt dan een grote vreugde geschonken.

De zaligheid
 die de Heilige Geest daar zo rijkelijk en vrijgevig toebereidt
 en daar dan aan de goed voorbereide geest schenkt
 en hem te genieten geeft,
 ja, het proeven van slechts één druppel hiervan,
 de smaak van één enkele druppel,
 het overtreft elke genieting en doet alle zoetheid vergeten
 die alle schepselen samen teweeg kunnen brengen
 op welke denkbare of bestaande wijze dan ook.

4

Also nu etteliche lúte
diser grossen ungewonlichen troste unde diser wunnen
in in bevindent und gewar werdent,
so woltent sù sich gern zuomole darin versencken
und woltent do inne gerne entslaffen und inne rasten,
und blibent gerne in der begnuegede.

Also sant Peter
wollte drú tabernackel von eime troppfen machen
und wolte do bliben gerne,
also wolte, entruwen, unser herre nút,
es waz noch do harte verre
von dem das in unser herre fueren und bringen wolte;
ouch wie er doch sprach:

'es ist guot daz wir alhie blibent',

rechte also wellent soliche lúte;

also sù diser suessekeit gewar werdent,
so alzuohant so wenent sù die sunne alzuomole begriffen han
und woltent gerne do inne rasten und nider ligen,
und die daz tuont, die verblibent allesamen,
und enwurt nút usser den lúten,
sù enkumment nút fúrbas.

Etteliche verblibent ouch also
daz sù in der suessekeit vallent in unrechte friheit;
und in disem lust und bevindende
so widerboeiget die nature uf sich selber mit behendekeit
und besitzet sich selber do,
darzuo daz der mensche geneiget ist vor allen dingen,
und verlot sich uf daz gewar werden;

und ist do rechte also ich han gehoeret von artzoten,
daz den lúten boese were
daz sù vil artzote hettent:

wo die nature bevindet der helfe,
so verlot sù sich daruf
und lat sich darnider und rastet
und duncket das sù rehte helffe habe,
und enwúrkent nút also flisseckliche also sù sus tete;
und also so sù unsicher ist aller helffe,
so wirbet sù und wúrkent sù
und hilffet ir selber.

Sehent, vil liben kinder,
wie behendeckliche
sichet dise widerboigende vergiftige nature
in alle ding
und suochet ire raste und ir gemach,
noch tusent werbe me in den geistlichen,

wan den menschen duncket zuohant,
also er diser lust und dis sunderlichen ungewonlichen guotes
in ime bevindet,
so verlet er sich deruf
und dunket sich deste sicherer,
und enwúrkent nút also flissecklichen noch also getruwelichen,
und wurt alzuohant so zart und so verwenet,
und duncket in er múge nút geliden oder gewúrkent also vor
und muesse rechte sich in raste halten.

Und also der vident daz siht daz der mensche darnider lit,
so kummet er denne und gússent darin valsche suessekeit,
umbe daz der mensche verblibe
und in also behalte in der unrechter rasten.

5

4

Wanneer nu enige mensen
deze grote ongewone troost en deze zoetheid
in zichzelf aantreffen en gewaar worden,
dan willen ze daar graag helemaal in verzinken,
erin slapen en erin rusten,
en verwijlen willen ze in dit genot.

Zoals Sint-Petrus,
die vanwege een dergelijke druppel drie tenten wilde maken
om er te verwijlen
– maar nee, dat wilde onze Heer niet,
te ver verwijderd nog was datgene
waarheen onze Heer hem wilde leiden en brengen;
ook toen Petrus zei:

'het is goed dat we hier blijven' –

net zo verlangen zulke mensen het;

wanneer ze deze zoetheid gewaar worden,
dan menen ze meteen de zon helemaal gegrepen te hebben
en ze willen graag daarin rusten en gaan neerliggen;
en zij die dat doen, ze blijven allemaal achter,
en het wordt niets met deze mensen,
ze komen zo niet verder.

Anderen dan weer blijven op zulke wijze achter
dat ze binnen die zoetheid vervallen tot onjuiste vrijheid;
in de lust die ze ondervinden
buigt de natuur zich behendig terug op zichzelf
om zich aldus zelf te bezitten
– de mens is daartoe toch vooral geneigd –
in het zich overgeven aan die gewaarwording.

Het is dan vergelijkbaar met wat ik over artsenijen gehoord heb:
het zou slecht voor mensen zijn
wanneer ze te veel artsenijen hebben.

Waar de natuur ook maar hulp vindt,
ze zal zich daarop verlaten,
ze vestigt zich daar en rust er;
ze denkt dan dat ze de juiste hulp heeft
en werkt niet zo ijverig als ze zonder zou doen;
maar wanneer ze niet zeker is van al die hulp
dan handelt ze en werkt ze
en helpt zo zichzelf.

Zie, mijn lieve kinderen,
hoe behendig toch
sluipst deze op zichzelf terugbuigende, vergiftigde natuur naar binnen
in alle dingen
om haar rust te zoeken en haar gemak,
in geestelijk zaken nog duizend maal meer dan elders;

want zodra de mens
deze lust en dit zonderling, ongewone goed
in zichzelf waarneemt,
meent hij zich daarop te kunnen verlaten
en er meer zekerheid door te bezitten
en werkt hij niet langer ijverig en trouw;
en het duurt niet lang of hij wordt week en verwend,
en hij meent niet meer te kunnen lijden en te werken als voorheen,
en dat hij wel moet verwijlen in die rust.

En wanneer de vijand dan ziet dat de mens daar terneerligt,
dan komt hij en giet er valse zoetheid in
opdat de mens zich daarin zal blijven ophouden
en hij hem in die verkeerde rust dan kan achterhouden.

5

Wie suollent wir tuon?

Súllent wir diser suessekeit entlovffen und sú vertriben?

Nein, in keine wise nüt;

wir súllent sú mit grosser dangberkeit nehmen
und mit demuetekheit Gotte wider ufragen,
und dancken und loben Got groeslich darumb
und bekennen ir in uns alzuomole unwürdig,

und súllent rechte tuon also ein frisch geselle,
der wenig hat
und hungerig und turstig ist und zu lovvfende hat,
und der zuo ime spreche,
kunde er vier milen gelovffen,
ime wurde wol zuo essende
und wurde ime sin kropf wol gefúllet,
er wurt so fro und strag und gemeit
und lovvfet zehen milen;

rechte also sol dirre mensche tuon
den Got also sterket und spiset
mit sime goettelichen troste und bevindende,
der sol vil me tuon úber daz er vormoles tet,
me minnen, me dancken und me loben und leben
vil me denne e,
und sol sich also vil me ufrichten
in hertzeklicher begerunge und in brinnender minne,
und also verzern
daz men ime noch me goben schuldig were,
merre goben, merre trostes, merre bevindendes.

Rechte also ein mensche wolte gon zuo dem babeste
und wil ime bringen einen gulden,
und der babest gienge ime engegene
und gap ime hundert tusedt pfunt goldes wider,
und aber und aber ie mer
also dicke er ime einen guldin bútte,
rechte also geschihit diseme menschen,
also dicke er sich mit dangnemekeit zuo Gotte keret;
also dicke also er Gotte sich erbúttet
mit minnen und mit dangnemekeit,
so lovvfet ime Got engegen
mit hundert tusedt werbe also vil merre goben und genoden,
merre trostes in eime ieglichen ougenblicke.

Und alsus wurt uns die suessekeit ein helffe,
ein leitunge zuo Gotte und zuo merem guote.

Wir súllent sú bruchen und nüt gebruchen.

Gelicher wise der varen wolte uf eime karriche,
mere er bruchet in nüt,
er neme sinen nutz dran
und nüt wollust,

also sol man an den goben Gotz nüt me nemen denne den nutz
und an Gotte alleine woelde.

Vor diseme schaden warnet uns sant Peter
und sprichet daz wir súllent sin nuechtern und wachen,
und warnet uns daz wir nüt entsloffent in disem gevoelende,
wanne der do sloffet, der ist also er halb tot si,
und enhet kein eigen werg.

Wir súllent uns rechte erwackern und wacker sin und nuechtern.

Der nuechterliche mensche
der tuot sin werg lieplichen und weckerlichen und vernunfteklichen.

Wat moeten we doen?

Moeten we deze zoetheid uit de weg gaan, haar verdrijven?

Nee, op geen enkele wijze.

We moeten haar met grote dankbaarheid aannemen
en haar met deemoedigheid aan God weer opdragen,
en God daarvoor zeer danken en loven,
en bekennen dat ons innerlijk niet waardig is haar te ontvangen.

We moeten doen als een frisse werkgezel
die weinig bezit
en die hongerig is en dorstig en nog lopen moet;
tegen zichzelf zegt hij dan,
dat als hij vier mijl zou kunnen lopen,
dat hij dan goed te eten zou krijgen
en zijn maag goed gevuld zou worden,
en hij wordt hiervan dan zo monter en vlug en opgewekt
dat hij wel tien mijl loopt.

Net zo moet ook de mens doen
die door God gesterkt en gevoed wordt
met zijn goddelijke troost en zoetheid;
hij zal veel meer doen dan hij voorheen deed,
meer liefhebben, meer danken en meer loven en leven,
veel meer dan voorheen;
en laat hij zich aldus dan nog meer oprichten
in hartelijke begeerte en brandende liefde,
en het zo verteren
dat men hem nog meer gaven schuldig zal zijn,
meer gaven, meer troost, meer zoetheid.

Net zoals wanneer een mens naar de paus zou gaan
om hem een gulden te geven
en de paus hem dan tegemoet gaat
en hem honderdduizend pond goud teruggeeft,
en dit keer op keer en steeds maar weer,
steeds als hij hem een gulden aanbiedt,
net zo gebeurt dat met deze mens,
wanneer hij zich met dankbaarheid tot God wendt;
want net zo vaak als hij zich God aanbiedt
met liefde en met dankbaarheid,
net zo vaak loopt God hem tegemoet
met honderdduizend maal meer gaven en genaden,
met meer troost op elk ogenblik.

En zo wordt ons die zoetheid tot een hulp
en is ze een weg naar God en naar een groter goed.

We moeten haar gebruiken, niet haar genieten.

Vergelijk het met iemand die op een kar wil rijden,
hij doet dat alleen
omdat het nuttig is
en niet omwille van het plezier.

En zo moet men van Gods gaven niet meer nemen dan nuttig is,
en alleen aan God zelf vreugde beleven.

Voor deze schade waarschuwt ons Sint-Petrus
en hij zegt dat we nuchter moeten zijn en waken,
en hij waarschuwt ons om niet in te slapen in dat gevoel,
want wie daar slaapt, die is als was hij half dood,
en hij verricht geen eigen werk.

Wij moeten onszelf goed wakker, en wakker zijn en nuchter.

De nuchtere mens,
hij doet zijn werk liefdevol, monter en met verstand.

Also sprichet sant Peter:

'fratres sobrii,
brueder sint nuechtern und wachent,
wanne der widerwertige vigent get umbe also ein grinender lowe
und suochet das er úch verslinde,
darumbe widerstant ime stergliche mit dem gelouben'.

Vil lieben kint,
nú ensint also slefferig noch trege,
noch enrastent nú in allem dem daz nú luter Got enist,
sunder sehent flissecliche umb úch mit dem liehte der redelicheit
unde nement uwer selbes dicke war und Gottes in úch
in einer minnender begerunge.

6
Nu enmoechtent doch die minnenden jungern unsers herren
in der lustlichen gegenwertikeit unsers herren nú bliben,
sollte in der heilige geist werden.

'Si abiero, es si denne', sprach er, 'daz ich von úch vare,
so enwurt úch der heilige geist nú,
der troester, der heilige geist'.

Die heiligen jungern worent also
gar besessen von innan und von ussen
mit der gegenwertikeit unsers herren Jhesu Cristi,
und also erfüllet alzuomole alle ire winkel,
hertze, sele, sinne, krefte, indewendig und ussewendig,
daz daz besessen uz mueste und abe mueste,
soltent sú zuo dem woren geistlichen indewendigen troste komen.

Diz mueste in abgesnitten werden,
wie sur und wie bitter es in iemer wurde,
soltent sú iemer fürbas kumen;
sú werent anders zuomole verbliben
in dem nidersten und in den sinnen.

Nu obe es úber die sinne kummet,
so kummet es in die úbersten krefte,
in die vernúnftigen krefte,
do wurt es vil edellicher und vil wunnenklicher enpfangen;
danne kummet es in den indewendigen grunt,
in das verborgen des geistes,
und do hat diese suessekeit alleine rechte eigen stat
und wurt do werlichen und wislichen enpfangen,
und aldo wurt alleine der mensche in diser nuechterkeit wacker.

7
Nu sprichet sant Peter:

'ir súllent sin wacker in dem gebette,
wanne der widerwertige viant lofffet umbe
also ein luegende lowe'.

Weles gebett meinet nu sancte Peter?

meinet er daz gebet des mundes,
daz etteliche lúte gebet heissent,
also sú vil selter uzlesent?

Nein, daz enmeinet er nú,
sunder er meinde daz gebet
von dem unser herre Jhesus Cristus sprach,
daz daz wore gebet were
und die woren anbetter,
die bettent in dem geiste
und in der worheit.

Die heiligen und die meister sprachent,
daz gebet si ein ufgang des gemuetes in Got,

Sint-Petrus zegt:

'fratres sobrii,
broeders weest nuchter en wordt wakker,
want de tegenstrevende vijand zwerft rond als een brullende leeuw
en probeert jullie te verslinden;
weerstaat hem dan, sterk door het geloof.'

Lieve kinderen,
wees slaperig noch traag,
en rust niet uit in al datgene wat niet louter God is,
maar kijk ijverig om je heen met het licht van het verstand,
en sla steeds acht op jezelf en op God in je,
en doe het in liefhebbend verlangen.

6
Nu konden de liefhebbende discipelen van onze Heer
in de weldadige aanwezigheid van onze Heer niet blijvend verwijlen,
wilden zij de Heilige Geest ontvangen.

'Si abiero, tenzij,' zei hij, 'ik van jullie heenga,
kan de Heilige Geest niet tot jullie komen,
de trooster, de Heilige Geest.'

De heilige discipelen waren
zowel innerlijk als uiterlijk zo in bezit genomen
door de aanwezigheid van onze Heer Jezus Christus
en er zo van vervuld, tot in de kleinste hoekjes
van hun hart, ziel, zinnen, krachten, inwendig en uitwendig,
dat dit in bezit genomen zijn wel moest ophouden en verdwijnen,
wilden zij tot de ware geestelijke, innerlijke troost geraken.

Het moest bij hen afgesneden worden,
hoe zuur en bitter het voor hen ook werd,
wilden ze ooit verder komen;
want anders waren ze achtergebleven
in het lagere, in de zinnen.

Wanneer het nu boven de zinnen uitkomt,
dan komt het in de bovenste krachten,
in de verstandelijke krachten,
daar wordt het veel edeler, en heerlijker ontvangen;
dan komt het in de innerlijke grond,
in het verborgene van de geest,
waar dit zoete haar hoogsteigen woning heeft,
en het wordt er waardig en wezenlijk ontvangen,
en pas daar, in deze nuchterheid, wordt de mens wakker.

7
Nu zegt de Sint-Petrus:

'Jullie moeten wakker zijn in het gebed,
want de tegenstrevende vijand zwerft rond
als een brullende leeuw'.

Welnu, welk gebed bedoelt de heilige Petrus?

Bedoelt hij het mondgebed,
dat ettelijke mensen gebed noemen,
zoals zij die het ene psalmboek lezen na het andere?

Nee, dat bedoelt hij niet;
hij bedoelde met het gebed,
het gebed dat onze Heer Jezus Christus aanwees
als het ware gebed;
en met de ware aanbidders,
zij die in de geest baden
en in de waarheid.

De heiligen en de leermeesters zeiden
dat het gebed een opgang van het gemoed is in God;

mere lesen und gebet des mundes daz dienet zuo disem ettewenne,
und also verre mag es loebelich sin;

also min kappe und min kleider, das enbin ich nüt,
aber sú dienet mir,
also dienet alles gebet des mundes,
daz dienet ettewaz zuo dem woren gebette,
es enist es aber nüt,
sunder do muos der geist und daz gemuete
unmittelichen in Got gon;
daz ist alleine dis wesen des woren gebettes und anders nüt.

Daz dis gemuete ge mit minnen in,
in inniger begerunge, in einem demuetigen underwurffe under Got,
das ist dis wore gebet alleine.

One alleine
geistliche und geordente und gepruefete lúte,
die sint verbunden zuo iren ziten und des mundes gebet;
sunder alle usserliche gebet ensint so andechtig nüt,
so minnenkliche nüt
so daz heilige pater noster,
daz leret uns der oberste meister Cristus und sprach selber;
daz dienet allernehest zuo dem woren wesentlichen gebette,
das ist ein himmelsch gebet.

Man sprichet und meinet dis
eigenliche on underlos in dem himmel
dis wore gebet,
das ein worer ufgang ist in Gotte,
das treit rechte das gemuete zuomole uf,
also das Got in der worheit múge eigentliche ingon
in daz luterste, in das innigeste, in daz edelste,
in den innerlichsten grunt,
do wore einikeit alleine ist,

von dem sancte Augustinus sprichet
das die sele habe in ir ein verborgen appetgrunde,
daz enhabe mit der zit noch mit aller diser welte
nüt zuo tuonde,
und es ist verre úberhaben úber das teil
das dem licham leben und bewegunge git.

In dem edeln wunneclichen abgrunde do in dem himmelischen riche,
dar sich die susseskeit inversencket von der wir gesprochen hant,
do ist ir stat eweklichen,
und do wurt der mensche so stille und so wesenlich und so gesast
und me abgescheiden und me ingezogen
und mere ufgerichtet in merre luterkeit und lidekeit,
und me gelossen in allen dingen,
wanne Got ist selber gegenwertig in daz edel rich komen
und wurket do und wonet do und richset do;

und daz mag dem ersten nüt gelichen,
wanne er gewinnet rechte ein zuemole goettelich leben,
und versmiltzet der geist hie alzuomole
und inzúndet ime selber in allen dingen
und wurt ingezogen in das heisse fúr der minnen,
die selber Got ist wesenlichen und natúrlich.

Und us disem gont sú denne hernider
in alle die not der heiligen cristenheit
und gont denne mit heiligem gebette und begerunge
in alles daz do Got fúr wil gebetten han

und fúr ire frúnt,
und gont alles in die súnder und in daz fegefúr,
und gont alle umbe rat schaffen
in aller minnen in eins iegelichen menschen not
in der heiligen cristenheit,
doch nüt also daz sú bittent fúr ver Metzen und Cuontzen,

maar lezen en het mondgebed kunnen daartoe behulpzaam zijn,
en in zoverre kunnen ze lovenswaardig zijn.

Zoals mijn kap en mijn kleren geen deel uitmaken van mijzelf,
maar wel nuttig voor me zijn,
zo kan ook het mondgebed dienstig zijn,
het helpt een beetje bij het ware gebed,
hoewel het dit niet is,
want daarbij moet de geest en het gemoed
rechtstreeks tot God gaan;
dat alleen is het wezen van het ware gebed en niets anders.

Het gemoed dat met liefde ingaat,
met innig verlangen en in deemoedige onderwerping aan God,
dat alleen is het ware gebed.

Een uitzondering
vormen geestelijken, zij die een orde toebehoren en proveniers,
want zij zijn gebonden aan de vaste getijden en het mondgebed;
maar geen uiterlijk gebed is zo godvruchtig,
zo minnelijk,
als het heilige pater noster,
onze hoogste meester Christus leerde het ons en bad het zelf;
dit dient het allermeeste tot het ware wezenlijke gebed;
een hemels gebed is het.

Men bidt en overweegt het
in de hemel op zuivere wijze en zonder ophouden;
dit ware gebed,
het is een ware opgang in God,
het verheft ons gemoed helemaal,
zodat God waarlijk heel eigenlijk kan binnengaan
in het zuiverste, in het innigste, in het edelste,
in de innerlijkste grond,
daar waar enkel ware eenheid is.

Sint-Augustinus zegt hierover,
dat de ziel een verborgen afgrond in zichzelf heeft,
die met de tijd noch met alles wat van deze wereld
iets van doen heeft
en ver verheven is boven dat deel van de ziel
dat het lichaam leven en beweging geeft.

In die edele, heerlijke afgrond in dat hemelse rijk,
waarin deze zoetheid, waarover we spraken, verzinkt,
daar is haar eeuwige woning,
en daar wordt de mens zo stil, en zo wezenlijk en zo bezadigd;
en hij wordt daar meer afgescheiden, meer verinnerlijkt,
meer opgericht in meer zuiverheid en ontvankelijkheid
en meer gelaten in alle dingen,
want God zelf is met zijn tegenwoordigheid in dat edele rijk gekomen
en werkt daar en woont daar en heerst daar.

Dit leven is niet te vergelijken met het eerdere,
want de mens ontvangt een echt, helemaal goddelijk leven,
en de geest versmelt hier helemaal
en ontvlamt aan alle dingen
en wordt naar binnen getrokken in het gloeiende liefdevuur
dat God zelf is naar wezen en natuur.

En van daaruit dalen deze mensen weer neer
naar de nood van de heilige christenheit,
en ze gaan dan in heilig gebed en verlangen
tot alles waarvoor God gebeden wil hebben.

Hun vrienden,
de zondaars, zij die in het vagevuur zijn,
allen verschaffen ze raad,
vol liefde zijn ze voor de nood van elke mens
in de heilige christenheit,
niet door te bidden voor mevrouw Mathilde of mevrouw Cunegunde,

sunder in einer einvaltigen wislichen wisen;

also ich úch all hie vor mir sehe sitzen mit eime angesicht,
also zúhent sù als mit in in,
in daz selbe abgrunde, in den selben minnengluot
und in ein anschowwelichen wisen
und widersehent aber wider
in der minnen abgrunde, in der minnen gluot
und rastent do;

und denne aber so dovwent sù in daz minnenkliche heisse fùr,
und aber hernider uf alle
die in noeten sint in der heiligen cristenheit,
und aber wider
in das minnenkliche dunster stille rasten in dem abgrunde.

Alsus gont sù uz und in,
und blibent doch allewegent inne
in dem minnelichen stillen abgrunde,
do ist ir wesen und ir leben,
in dem ist ovch alles ir wúrcken und ir bewegen;

man vindet ouch nùt an in, wo man sù vindet,
denne ein goettelich leben;
ir gelesse, ir tuen, ir wise
ist zuomole goettelich.

Dis sint edele menschen
und sint nùtzlich aller der heiligen cristenheit,
unde allen menschen sint sù besserlich
und Gotte loebelich und allen menschen troestlich;
sù wonent in Gotte und Got wonet in in;
wo sù sint, man sol sù loben.

Daz wir daz alle muessent ervolgen,
daz helffe uns Got.

Amen.

maar door te bidden op een enkelvoudige, wezenlijke wijze.

Net zoals ik jullie allemaal met één oogopslag hier voor me zie zitten,
zo omvatten ze alles en trekken het met henzelf naar binnen,
in dezelfde afgrond, in dezelfde liefdesgloed;
en op een beschouwende wijze
blikken ze dan opnieuw
in de afgrond van liefde, in de gloed van de liefde
en daar rusten ze.

In deze gloed van het lieflijk gloeiende vuur duiken ze
om als een dauw dan over allen te komen
die in nood verkeren in de heilige christenheid,
om dan weer terug te keren
tot dit minnelijke, duistere, stille rusten in de afgrond.

Zo gaan ze dan in en uit;
en toch blijven ze aldoor binnen
in die minnelijke, stille afgrond
waar hun wezen is en hun leven,
alsook al hun werken en hun bewegen.

Niets anders vindt men bij hen, waar men hen maar aantreft,
dan een goddelijk leven;
heel hun wijze van doen en laten,
alles is helemaal goddelijk.

Het zijn edele mensen,
tot nut voor de heilige christenheid zijn ze,
stichtelijk voor alle mensen,
tot lof van God en alle mensen tot troost;
zij wonen in God en God woont in hen,
laat men hen eren waar ze ook maar zijn.

Dat ons dit allen ten deel zal vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 25 (V60e)

Pinksteren I

Repleti sunt omnes Spiritu Sancto
(Act 2,4)

*Die allernehesten nochgonden drie bredien
von dem hochgezit der pfingesten
sint zwo die ersten genommen uz der episteln des pfingesttages
usser den worten:
sú sint alle erfüllet von dem heiligen geiste, et cetera;
und die dirte bredige
ist genommen usser sancte Johans ewangelio
des zinsttages in den pfingesten
von dem schofstalle.*

Repleti sunt omnes.

*Die eine uzlegunge von den pfingesten seit:
wele menschen erfüllet werden súllent mit dem heiligen geiste,
die muessent vor irre hertzen lidigen von eigener minnen,
von eigener meinunge und von eigeme willen
und gelossen sin in sworheit und in ungeschicketheit.*

1
'Sú sint alle erfüllet mit dem heiligen geiste
und begudent zuo sprechende die grossen ding Gottes.'

Lieben kinder,
der minnencliche tag ist húte,
daz der edel túre schatz ist widergeben
der so schedeliche waz verlorn in dem paradise
mit den sünden und allermeist mit ungehorsamkeit,
das alles menschlich kunne
was vervallen in den ewigen tot,
und was der heilige geist der ein troester ist,
zuomole verlorn mit allen sinen goben und troeste,
und worent alle menschen gevallen
in den ewigen zorn Gotz
und in die bant des ewigen todes.

Dis bant brach unser lieber herre Jhesus Christus
an dem heiligen karfreitag,
do er sich lies vahen und binden,
und starb an dem krúze.

Do machte er ein gantze suone
zwischen dem menschen und sinem himelschen vatter.

Nu als hütte uf disen tag so ist die suone bestetiget
und ist der edel túre schatz wider gegeben
der ze mole verlorn was:
das ist der minnekliche heilig geist,

von des rícheit und minne und der foelle die in im ist,
do enkoendent alle herzen und alle verstantnisse nút zuo komen.

Diser minneklicher heiliger geist
der kam in die junger
und in alle die sin enphenklich warent,
mit also grosser rícheit und volheit und úberflússikeit
und úber gos si inwendig

Zij werden allen vervuld van de Heilige Geest
(Hand. 2,4)

*Van de drie hiernavolgende preken
over het Pinksterfeest
zijn de eerste twee genomen uit het epistel van de Pinksterdag
op de woorden:
'ze zijn allen vervuld van de Heilige Geest', et cetera;
de derde preek
is genomen uit het evangelie volgens Johannes
voor de dinsdag in de Pinksterweek
en handelt over de schaapsstal.*

Repleti sunt omnes.

*De eerste uitleg op Pinksteren leert,
dat alle mensen die vervuld willen worden van de Heilige Geest
eerst hun hart moeten bevrijden van eigenliefde,
van eigengerichtheid en van eigenwilligheid,
en dat ze gelaten moeten zijn bij moeilijkheden en tegenslag.*

1
'Ze werden allen vervuld van de Heilige Geest
en begonnen te spreken van de grote daden van God.'

Lieve kinderen,
vandaag is dan die minnelijke dag,
waarop de edele, kostbare schat teruggegeven werd,
de schat die tot onze grote schade verloren ging in het paradijs
door de zonde, vooral door de ongehoorzaamheid,
zodat het hele menselijke geslacht
veroordeeld werd tot de eeuwige dood;
de Heilige Geest, die een trooster is,
verloren was hij helemaal, met al zijn gaven en troost;
en alle mensen waren uitgeleverd
aan de eeuwige toorn Gods
en aan de heerschappij van de eeuwige dood.

Deze heerschappij nu doorbrak onze lieve heer Jezus Christus
op de heilige Goede Vrijdag,
toen hij zich gevangen liet nemen en vastbinden,
en stierf aan het kruis.

Toen was het dat hij volledige verzoening bracht
tussen de mens en zijn hemelse Vader.

Vandaag dan, op deze dag, is deze verzoening bekrachtigd
en is deze edele, kostbare schat teruggegeven,
de schat die eens verloren was:
de minnelijke Heilige Geest.

Zijn glorie en liefde en de volheid die in hem is,
geen hart noch welk begrip ook kan dit bereiken.

De minnelijke Heilige Geest
nam zijn intrek in de discipelen
en in allen die voor hem ontvankelijk waren;
met grote luister en volheid en overvloed
overgoot hij hen innerlijk

gelicher wise als ob der Rin sin schutz hette
und das mittel und hindernisse ab were;
wie er denne
mit vollem flusse und úber gusse solte komen rúschende,
als ob er alles das ertrenken und versenken wolte,
und fulte alle telre und die grúnde die vor im weren.

Also tet der heilig geist den jungern
und allen den die er sin enphenglich vant.

Und also tuot er noch
alle stunde ane underlos;
so fúllet er und úber gússet
alle die grúnde und alle die herzen und die selen
wo er stat vindet:
die fúllet er mit aller der rícheit,
gnaden, minnen und gaben von den nút ze sprechent ist.

Und er fúllet die telre und die tieffe die im fúr gehalten sint.

'Repleti sunt omnes.'

Wer es nu als es was in Helyas ziten,
do es was drú jar und sechs manode das es nút enregente
und man weder seien noch ernen enmochte,
und ob denne ein sues voller regen keme
das alles dis ertrich erfúllet und erkicket wúrde:
blibe denne eins menschen acker usgescheiden trucken und dúrre,
das solte dem und allen sinen frúnden
ein unlidelich rúwen und schrijen machen.

'Repleti sunt omnes,
si sint alle erfúllet mit dem heiligen geiste'.

Wie mag denne dem ze muote sin
des herzen und sele und grunt,
sin uswendig und inwendig mensche,
ze male dúrre und scharpf
und gnadelos, minnelos ist bliben
dis unsprechlichen úbertreffelichen trostes!

Nu súllen wir merken was uns ze tuonde si,
das wir disen úber wírdigen heiligen geist múgent enphohen.

Die nechste und die aller hoechste bereitunge in ze enphahende
die muos er selber bereiten und wúrken in den menschen.

Er muos die stat selber bereiten zuo im selber
und muos sich selber och enphahan in dem menschen.

Was ist nu sin werk
mit dem das er den menschen bereitet
sich selber ze enphahende?

Der heilig geist hat zwei werk in dem menschen.

Das ein ist: er itelt.
Das ander: das er fúllet das ital
als verre und als vil als er ital vindet.

2
Dise italkheit
die ist die erst und die groste bereitunge
den heiligen geist ze enphahende.

Wan recht als verre und als vil der mensche geitelt ist,
als vil und als vil me ist er enphengklich.

Wan sol man ein vas fúllen,
so muos zem ersten us was dinne was.

als was het de Rijn die zijn vrije loop kreeg
nadat wal en dijk waren doorgebroken;
zo kwam hij
in heel zijn overstromende vloedkracht aanbruisen,
alsof hij alles wilde verdrinken en verzinken,
en vullen wilde alle dalen en al de gronden die voor hem lagen.

Net zo kwam de Heilige Geest tot de discipelen
en tot allen die hij aantrof als voor hem ontvankelijk.

En dit doet hij nog altijd;
elk uur en zonder ophouden
vult en overstroomt hij
al de gronden, al de harten en de zielen
waar hij ruimte vindt;
met weelde vult hij hen,
met genade, liefde en gaven te groot voor woorden.

En hij vult de dalen en de valleien die hem aangeboden worden.

'Repleti sunt omnes'.

Zou het nu zo zijn zoals in de tijd van Elia,
toen het drie jaren en zes maanden niet regende
en men zaaien kon noch oogsten,
en dat er dan een milde, overvloedige regen zou komen,
zodat heel het aardrijk hierdoor gedrenkt en verkwikt zou worden,
behalve dan de akker van één mens, deze bleef droog en dor,
wat zal dit hem en al zijn vrienden dan
onverdraaglijke veel pijn en verdriet doen.

'Repleti sunt omnes,
allen zijn ze vervult van de Heilige Geest.'

Hoe moet het hem dan wel te moede zijn,
in hart en ziel en grond,
wanneer zijn uitwendige en inwendige mens
zo helemaal dor en schraal
en zonder genade en liefde is gebleven,
verstoken van deze onuitsprekelijke, alles overtreffende troost!

Nu willen we bezien wat ons te doen staat,
opdat we deze verheven Heilige Geest mogen ontvangen.

De naaste en allerhoogste voorbereiding tot dit ontvangen
zal hij zelf moeten treffen en bewerken in de mens.

Hij moet deze woonstede zelf bereiden
en hij moet zichzelf ook ontvangen in de mens.

Waaruit bestaat dan zijn werkzaamheid,
het werk waardoor hij de mens voorbereidt
tot het ontvangen van zichzelf?

De Heilige Geest kent twee soorten van werk in de mens:

het ene is: hij maakt leeg;
het andere is: hij vult het ledige
voor zover en in de mate dat hij er ontleding in aantreft.

2
Dit ontledigen,
het vormt de eerste en belangrijkste voorbereiding
tot het ontvangen van de Heilige Geest.

Want voor zover en in de mate dat de mens ontledigd is,
in die mate, en evenveel wordt hij ontvankelijk.

Want wil men een vat vullen,
dan moet er eerst uit wat erin zit.

Sol win drin,
so muos das wasser us,
wan zwei materieliche ding enmúgent nút in einer stat gesin.

Sol das fúr in,
so muos das wasser von not us,
wan si sint widerwertig.

Sol Got in,
so muos von not die creature us.

Es muos von not alles dannan;
es si in weler wise das si,
es muos alles dannan das in dir ist
und angenommen ist.

Nu muos die tierliche viheliche sele in aller wise dannan,
sol die vernúnftige sele in dem menschen geoffent werden.

Also muos sich der mensche lossen vahan
und italen und bereiten
und al lossen
und des selben lossendes also gar und ze mole us gon und lossen
und dannan ab von allem dem nút enthalten
denne vallen in sin luter nicht.

Anders sicher er
vertribet und verjaget den heiligen geist
in im ze wúrkende in der hoehsten wise.

An disen weg wil nieman.

So wenne dise bereitunge in dem menschen geschicht,
denne ze hant
so wúrket der heilig geist das ander werk
in dem bereiten menschen:
er fúllet al zemole alle die enphengklicheit.

Ja ob du wol in der worheit geitelt bist,
so enphahest du och als vil:
als vil dis minre,
als vil jens mere:
eigener minne, eigener meinunge, eigens willen,
ja des solt du alles gar sin us gegangen.

Stuonde das himelrich vor dir offen,
du ensoltest nút wellen drin gon;
du soltest zem ersten war nemen
ob es Got also von dir haben wolte.

'In eodem loco;
do ist alleine die stat
in der der heilig geist wird gegeben,
und er fúllet al ze mole.'

Och das der mensche vindt sich ungeschicket
und in sworheit und in tragheit siner naturen
wider sinen friden,
und er dem nút getuon enkan,
in dem selben sol er sich sin selbes italn,
das er sich Gotte do inne losse
und lide sich in dem selben ane bekorunge:
das und alles das uf den menschen vallen mag.

Das sint die woren armen des geistes:
die er fúllet der heilig geist
und ruschet in den menschen,
das ist:
er begússet in mit allem sime richtuome
und mit allem sinem schatze,
sinen inwendigen und sinen uswendigen menschen,

Moet er wijn in,
dan moet het water eruit,
want twee stoffelijke dingen kunnen niet dezelfde plek bezetten.

Moet het vuur erin,
dan moet het water noodzakelijkerwijs eruit,
want ze zijn tegengesteld aan elkaar.

Om God toe te kunnen laten,
moet noodzakelijkerwijs het schepselijke wijken.

Dat alles moet noodzakelijkerwijs wijken,
op welke wijze dan ook;
eruit moet alles wat zich in je bevindt
en aangenomen is.

De dierlijke, veelijke ziel moet helemaal wijken,
wil de verstandelijke ziel in de mens ontsloten worden.

Zo moet de mens zich laten vatten,
ledigen en voorbereiden;
alles moet hij loslaten,
en zelfs dit loslaten moet hij helemaal loslaten en laten gaan,
om losgekomen en ontdaan van alles
slechts nog te vallen in zijn loutere niets.

Hij zal anders vast en zeker
de Heilige Geest verdrijven en verjagen,
zodat deze niet meer op volmaaktste wijze in hem werken kan.

Maar deze weg, niemand wil hem gaan.

Zodra deze voorbereiding in de mens is gedaan,
dan en terstond
bewerkstelligt de Heilige Geest het tweede werk
in deze voorbereide mens:
hij vult alles naar de mate van zijn ontvankelijkheid.

Ja, waarlijk, net zoveel als je ontledigd bent,
net zoveel zul je dan ontvangen:
hoe minder van het ene,
hoe meer van het andere;
eigenliefde, eigengerichtheid, eigenwil,
ja, hiervan moet je helemaal zijn losgekomen.

Al stond het hemelrijk voor je open,
je zou er niet naar binnen moeten gaan
vooraleer je zou bemerken
dat God dit van je verlangde.

'In eodem loco';
daar alleen bevindt zich de woonstede
waarin de Heilige Geest gegeven wordt;
en hij vult haar helemaal.

Zelfs wanneer de mens zich ongeschikt acht
en de zwaarte en traagheid in zijn natuur
zich tegen zijn vrede verzetten,
en hij er niets tegen doen kan,
dan nog kan hij zich ontledigen van zichzelf:
hij moet zijn toevlucht zoeken bij God
en het uithouden te midden van die aanvechtingen
en al die zaken die een mens kunnen overvallen.

Dat zijn de ware armen van geest;
zij raken vervuld van de Heilige Geest,
hij bruist bij hen naar binnen,
wat zeggen wil
dat hij hen overgiet met al zijn rijkdom
en dat hij al zijn schatten uitschenkt
over hun inwendige en hun uitwendige mens,

sine krefte inwendig und uswendig,
obersten und nidersten.

Und des menschen tuon ist her zuo,
das er sich losse bereiten
und im stat gebe und gerum,
das er sines werkes in im bekomen múge.

Das tuot wening ieman,
noch die in geistlichem schine sint,
die doch Got her zuo erwelt hat.

Wan der verleitunge und des anklebendes ist so vil:
nu hie, nu do,

und sint die angenomenheit und die uswúrkunge und die ufsetze
und guotdunklicheit,
und nieman wil sich dem heiligen geiste lossen,
und schaffet mengelich sin ding.

Dis ist aller der lúte tuon
nu in disen soergklichen ziten.

3
Alsus vil ist dins tuondes her zuo
das du in sins werkes in dir bekomen lossest
und in ungehindert lossest:
denne erfúllet er dich alzuomole.

So du dich also gewerlich und also goetelich haltest
in dime ussers menschen,
ouch als es dem Gotz geiste gezimmet,
an worten, an wercken,
an wandelunge in aller ordenunge,
abegescheidenlich und stilleclich,
danne so wúrcket der heilige geist grosse ding
in dem ingekerten menschen,
noch denne das der mensche zuomole nút do von weis:

rechte also die sele verborgenliche wúrket das leben in dem lichamen,
daz der lichame dovon nút bevindet
noch weis,
also wúrket der heilige geist
in dem geiste und in dem grunde des menschen
unwissentliche.

Sol aber dis der mensche werden gewar,
das muos geschehen mit widerboeigeten krefthen
wider in den grunt,
do der heilige geist sine wonunge
und sin werg inne hat.

Also nu der torechte mensche daz in ime bevindet,
do vellet er zuo hant daruf mit annemelicheit,
also obe es sin si,
und verderbet es zuomole;

und tuot der mensche also
ein grosser meister eins werkes begunde
und er daz in der hant hette,
und einer keme
und es nút kunde
und verderbete daz werg zuomole,
das es niergent me zuo nútze were;
rechte also tuot der mensche
wenne er sich út an nimmet der werke Gottes;

und geschicht dem menschen von unmessiger lust und froeide
die man in diseme tuonde vindet,
wanne die ist verre úber alle froeide der welte;
und in diseme zuoslahende mit annemelicheit

over hun krachten, de inwendige en uitwendige,
de hogere en de lagere.

En de werkzaamheid van de mens bestaat eruit
dat hij zich moet laten voorbereiden
en hem een plaats bereiden en ruimte geven,
opdat hij zijn werkzaamheden in hem ontplooiën kan.

Zelden doet iemand dit,
ook zij niet die de kleren der geestelijkheid dragen,
mensen die God hiertoe toch uitverkoren heeft.

Want zoveel verleiding is er en zoveel natuurlijk aankleven,
nu eens hier, dan weer daar.

Steeds treft men de gewoonte en de uiterlijke werken, de gebruiken,
het eigen goeddunken;
niemand wil zich aan de Heilige Geest overgeven,
ieder is gericht op zijn eigen zaken.

Zo is het doen van alle mensen,
nu in deze zorgelijke tijd.

3
Alles wat je hier te doen staat,
dat is dat je hem zijn werk in jou laat uitvoeren
en hem hierbij ongehinderd laat:
dan vervult hij je helemaal.

Wanneer je je dan welvoeglijk en vroom toont
naar je uiterlijke mens,
zoals Gods Geest het verlangt,
in woorden, in werken,
door ordentelijk gedrag,
afgescheiden en stil,
dan bewerkt de Heilige Geest grote dingen
in de naar binnen gekeerde mens,
zelfs dan wanneer de mens er helemaal geen weet van heeft.

Net zoals de ziel op verborgen wijze leven geeft aan het lichaam,
zodanig dat het lichaam daarvan niets bemerkt,
er geen weet van heeft,
net zo werkt de Heilige Geest
in de geest en de grond van de mens
buiten diens weten om.

Zou een mens het dan gewaarworden,
het zou moeten zijn met teruggebogen krachten,
terugneigend in de grond,
waar de Heilige Geest zijn woning heeft
en zijn werk uitoefent.

Zodra de dwaze mens dit in zichzelf gewaarwordt,
dan stort hij zich daarop en eigent het zich toe,
alsof het van hem is,
en hij bederft het daardoor helemaal.

Een dergelijke mens gedraagt zich hierbij als iemand die,
wanneer een grote meester die een werk was begonnen
en het onder handen had,
dan kwam aanzetten,
onkundig als hij was,
en dit werk helemaal vernielde,
zodat het nergens meer toe diende;
net zo doet de mens
wanneer hij zich toe-eigent wat Gods werk is.

Dit komt door de mateloze genieting en de vreugde
die deze mens hier al doende ondervindt,
want ze gaat alle vreugde in de wereld ver te boven;
maar door deze aanmatigende inbezitneming

wurt das werg des heiligen geistes zuomole verderbet.

Doch alle die wile der mensche in totsúnde nüt vellet,
so wurt er nüt alzuomole von ime verjaget,
aber er stot verre von disem.

Daz der mensche sin selbes nüt geitelt ist,
so wenet der besessene mensche dicke
das es alles Got si das in ime wúrket:
so ist er es alles selber
und ist sin eigen werg
und sin angenummenheit und guotduncklicheit;
und were es wol das dem selben menschen
grosse verborgene ding und offenbarunge unde grosse goben
geben wurdent,
es ist noch denne in grosseme zwifel
wie es dem menschen an dem ende ergan súlle,
und mag denne noch wol eweklichen verlorn werden.

Kinder,
es get nüt also ir wenent;
es muos gar luter sin,
und der mensche muos sin selbes usgangen sin,
do der heilige geist sol wúrken
so eigentlich noch sime adel
und noch siner unmuosse,
und solt mit diner annemelicheit
nüt ein hindernisse ime sines werkes sin.

Aber obe du dich in dem vindest,
so soltu hiemitte nüt zuohant zuo dem bichter lovffen:
lovf in dich selber und domitte zuo Gotte
und gip dich ime schuldig von grunde;
zuohant leit er sine goetteliche hant uf din houbet
und machet dich gesunt,
so du dich ime underwürffest in aller demuetikeit
und dich ime schuldig gibest.

4
Von disem zeichen sprach ich gestern,
von dem unser herre sprach,

sú súllent den siechen die hende uf das houbt legen
und súllent gesunt werden.

Daz ander zeichen,

sú súllent die vigent vertriben,

ouch die lage und daz nohe warnemen
die der vigent dem menschen anleit,
und wie manigen valschen fúrwurf er ime fúrbringet,
do er mitte betrogen wurt:
allen disen stricken engienge der mensche
in rechter gelossenheit.

Sú súllent ovch die slangen ufheben,

daz sind die slangechten menschen;
die kumment dich an
mit iren gruwelichen geberden und ruschenden Worten,
und nement sich meisterschaft an die in nüt bevolhen ist;

sú wudent und stechent dich

wol in den nidersten kreften;
so es in die úbersten nüt kummet,
so wurt es guot rat:
swig und búg dich.

Und vergift súllent sú trinken

wordt het werk van de Heilige Geest helemaal tenietgedaan.

Zolang de mens echter geen doodzonde begaat,
wordt hij niet helemaal van hem verjaagd,
maar staat hij op grote afstand.

Wanneer hij niet leeg is van zichzelf,
dan meent de zo in bezit genomen mens vaak
dat het allemaal Gods werk is wat in hem werkt;
het komt echter allemaal uit hemzelf,
het is zijn eigen werk,
zijn aanmatiging en eigendunk;
en zou het zijn dat deze mens
grote, verborgen dingen en openbaringen en grote gaven
gegeven werden,
dan nog bleef het zeer onzeker
hoe het deze mens bij zijn einde zou vergaan,
want nog altijd zou hij voor eeuwig verloren kunnen gaan.

Kinderen,
Het gaat niet zoals jullie menen;
ledig moet het daar zijn,
uitgegaan uit zichzelf moet de mens zijn,
wil de Heilige Geest daar werken
overeenkomstig zijn eigen adel
en met zijn mateloze overvloed;
en laat je zelfingenomenheid
geen hindernis vormen voor zijn werk.

Mocht het zijn dat je je hierin herkent,
dan moet je hiermee niet meteen naar een biechtvader lopen;
ga in tot jezelf en ga ermee tot God
en belijd je schuld tegenover hem, uit de grond van je hart;
terstond legt hij zijn goddelijke hand op je hoofd
en maakt je gezond,
wanneer je je aan hem overgeeft in alle deemoed
en hem je schuld bekent.

4
Gisteren verwees ik naar een van de wonderen,
die onze Heer aankondigde, toen hij zei:

‘Zij zullen de zieken de handen op het hoofd leggen
en ze zullen gezond worden.’

Het tweede wonder:

‘Zij zullen de vijand verdrijven’,

en de hinderlaag en het gevaar zien
die de vijand de mens bereidt,
en hoe hij hem menig valse verlokking voorhoudt,
waarin hij bedrogen wordt:
al deze valstrikken zou de mens kunnen ontwijken,
bezat hij de juiste gelatenheid.

‘Ook zullen ze slangen opnemen’:

dat zijn de slangachtige mensen,
die je aanvallen
met hun angstaanjagende bewegingen en lawaaierige woorden,
en zich bevoegdheden aanmatigen die hun niet toekomen.

‘Ze verwonden en steken je’;

ja, in de lagere krachten;
maar zolang ze niet tot de hogere geraken,
is er een goede raad:
zwijs en buig:

‘en al drinken ze vergift,

und daz sol inen nüt schaden.

Sint daz nüt vergiftige menschen in den alles das vergift wurt das in sù kummet?

Wo út an ist,
daz kerent sù zuo dem boesten
und ergerent alle ding;
sù sint rechte der spinnen nature.

Und obe du bist in eime gar guoten tuonde,
daz dich der heilige geist alzuomole solte erfüllen,
und keme denne swester Rusche über dich
mit iren scharpfen worten,
kundestu dich darin gelossen in Gottes willen
und nemest es,
so wissest,
es ist des heiligen geistes werg;
daz solte dich sere wol bereiten
so du ehte swigest und dich lidest;
berueret es wol dinen ussere menschen,
es sol dir nüt schaden.

Kinder,
wellent ir iemer türre werden
und zuo úwerme besten kumen,
so behaltent dise zwei púntelin:
das eine
daz ir úch italent und lidig machent
aller geschaffener dinge und uwer selbes,
und haltent uweren ussere und indewendigen menschen
in ordenunge,
also daz der heilige geist sins werkes
von úch ungehindert blibe.

Das ander ist
das ir ufvalle,
wo sù her kummet,
es si indewendig oder ussere,
waz daz si,
daz von Gotte sunder mittel nement
und nüt anders,
wan daz dich Got domitte bereiten wil
zuo im selber und zuo sinen grossen goben,
die úbernatürlich und wunderlich sint,
zuo den du niemer kumen kundest
denne mit lidende
und an wirkende ussere von dem viende
oder von den ruschenden menschen.

5
Denne súllent sù mit núwen zungen sprechen,

daz ist:
der mensche sol die alte natürliche zunge zemmen.

Kinder,
obe allen kúnsten
so lerent die kunst daz ir uwere zungen huetent,
und sehent fúr úch was ir sprechent,
oder ussere úch wurt niemer nüt;
sehent obe úwer wort sint zuo den eren Gottes
und uwers nehsten besserunge und úwers selbes fride.

Ir súllent mit Gotte on underlos sprechen.

Bernardus:

'also ich vermaledige und verwúrffe vil redendes ussere,
also lobe ich vil redendes indewendig mit Gotte,
der mag nüt zuo vil sin'.

het zal hun geen schade toebrenge'.

Zijn dat geen giftige mensen in wie alles tot vergift wordt,
wat er ook maar bij hen binnen komt?

Er hoeft maar iets te zijn,
of ze maken het tot het allerslechtste,
en alles wordt nog erger;
hun natuur is als die van spinnen.

En net ben je goed bezig,
zodat de Heilige Geest je geheel vervullen kan,
valt daar zuster Gedruis over je heen
met haar bijtende woorden;
zou je het gelaten kunnen ondergaan met Gods wil
en het over je heen laten komen,
weet dan,
het is het werk van de Heilige Geest;
goed voorbereiden zal het je
wanneer je zwijgt en het ondergaat;
al mag het je uiterlijke mens raken,
het zal je geen schade toebrenge.

Kinderen,
willen jullie in volmaaktheid blijven toenemen,
en tot volkomenheid geraken,
onthoud dan deze twee kleine punten:
het eerste is,
dat jullie je ontdoen en ontledigen
van alle geschapen dingen en van jezelf
en jullie je met je uiterlijke en innerlijke mens houden
aan de juiste orde,
zodat het werk van de Heilige Geest
door jullie niet gehinderd wordt.

Het tweede is,
dat jullie dat wat je overkomt,
waar het ook vandaan mag komen,
het zij van binnen of van buiten,
en wat het ook maar zijn mag,
dat jullie dat aannemen als kwam het rechtstreeks van God,
en niet anders dan zo;
want God wil je daarmee toebereiden
voor zichzelf en zijn grote gaven,
die bovennatuurlijk en wonderlijk zijn;
want nooit zou je tot daar geraken
zonder dit verduren
en zonder die uitwendige aanvallen, die van de vijand
of van de mensen met hun gedruis.

5
'Dan zullen ze in nieuwe talen spreken',

dat wil zeggen:
de mens zal de oude natuurlijke tong teugelen.

Kinderen,
vóór alle andere kunsten,
leer de kunst je tong te bewaken,
en let op je woorden,
anders wordt het nooit iets met jullie;
zie toe dat je spreekt ter ere Gods
en tot verbetering van je naaste en van je eigen vrede.

Met God echter moeten jullie zonder ophouden spreken.

Bernardus:

'Zoals ik het vele uitwendige spreken vermaledij en verwerp,
zo loof ik de innerlijk gesprekken met God,
hiervan kan men er niet genoeg hebben.'

Denne mit núwen zungen,
daz ist Got groeslichen loben und ime dancken.

Und hettestu nût Gotte me zuo dankende
denne daz er lidet dich und vertreit
und dich spart und din beitet
und zuo aller diner unordenunge also groeslichen swiget,
und er sins goettelichen werckes niergent in dir bekummen mag,
noch denne hettestu ime vil zuo danckende.

Mit núwen zungen, daz ist
wenne ir zuo ennander kummet,
so súllent ir reden von Gotte
und von tugentlichem leben
und nût disputieren von der gotheit in ander wise noch der vernunft;
daz get úch nût an,
noch mit behenden worten und subtilen worten,
sunder uz dem grunde der tugende.

Ir múgent úch also halten
und reden in vernúnftiger wise,
ir vertuement úch domitte
unde ouch die den ir es intragen.

Und ouch soltu vor subtilen menschen dich hueten,
das die slangen usgetriben sint,
das du die in geistlicher wise nût inzihest,
wan der vigent laget dir on underlos
wie er dich geneiget vinde.

Also ist ouch dis werg des heiligen geistes,
das schickete sich gerne
nach dem also er die nature geschicket vindet,
wanne Got wil mit sinen goben wuochern
und wil geist und nature zuo ime zihen.

Do er denne vindet eine guote gevolgige nature,
darnoch richtet er sin werg;
wanne so der slegeregen nidervellet
und niht ital wieder inkummet,
also wil er nût daz sine goben unfruchtberlich widerkummet,
sú bringent nature und geist mit in wider in vermúgende;

und alsus so wúrket der heilige geist
obe er dich in worem armuete vindet dins geistes
und alles das dise stat fúllen mag in allen wisen,
in alleme besesse,
was du in dich gezogen hast
oder geziehen maht,
und alle hertekeit und ark und urteile
und alle die ding die der heilige geist in dich nût gewúrket enhat.

Aber hie soltu pruefen
alle invelle die in dich vallent
oder dir zuovallent
wider dinen willen,
die dir doch nût geschaden múgent.

6
Ouch súllent ir nu nût gedencken,
ob ir des heiligen geistes alsus warten súllent,
daz úch denne uwer usswendigen guoten werg
des heiligen geistes súllent hindern,
als werg der gehorsamkeit, singen und lesen
und dienst den swestern und minne werg;
nein, liebes kint,
nût also, das man alle ding muesse begeben
und warten also.

Ein mensche der Got gerne minnete

Spreken in een nieuwe taal wil zeggen:
God grotelijks loven en hem danken.

En zou je God voor niets anders hoeven te danken
dan hiervoor, dat hij je duldt en het met je uithoudt,
dat hij je spaart en over je waakt
en dat hij over al je wanordelijkheden zo groothartig zwijgt,
hoewel hij zijn goddelijke werk nergens in je volbrengen kan,
dan nog zou je hem veel dank schuldig zijn.

Een nieuwe taal wil zeggen,
dat wanneer jullie samenkomen,
dat jullie dan over God moeten spreken
en over het deugdzaam leven,
en disputeer dan niet over de godheid naar de wijze van het verstand
– het is niet aan jullie dit te doen –
niet met spitsvondigheden noch met subtiele woorden,
maar vanuit de grond van de deugd.

Gedragen jullie je aldus
en spreken jullie naar de wijze van het verstand,
dan richten jullie jezelf te gronde
en ook hen bij wie jullie dit aandragen.

En ook moet je je voor spitsvondige mensen hoeden,
opdat je de slangen die uitgedreven zijn
niet in geestelijke vermomming weer binnenhaalt;
want de vijand wacht je daar steeds op
waar hij je neigingen heen ziet gaan.

Zo gaat het ook met het werk van de Heilige Geest;
het richt zich graag
naar waar hij de geneigdheid van de natuur geschikt acht,
want God wil met zijn gaven woekeren
en hij wil geest en natuur tot zich trekken.

Wanneer hij dan een goede, volgzaam natuur aantreft,
dan stemt hij zijn werk daar op af;
en zoals de slagregen valt
en niet weerkeert zonder vrucht gebracht te hebben,
zo wil hij dat ook zijn gaven niet zonder vrucht terugkeren:
ze moeten natuur en geest verrijkt terugbrengen.

De Heilige Geest verricht dit werk
wanneer hij je aantreft in de ware armoede van geest,
vrij van alles wat deze plek bezetten kan, op welke wijze dan ook;
ontdaan van elke inbezitneming
door hetgeen je tot je getrokken hebt
of nog tot je trekken mag,
en van alle hardheid, boosheid en oordeel,
en van alles wat in jou niet door de Heilige Geest bewerkstelligd is.

Maar beproef hier dan
al de ingevingen die zich bij je naar binnen dringen
of zich aan je opdringen:
gebeurt het tegen je wil,
ze kunnen je geen schade toebrengen.

6
Ook moeten jullie nu niet denken,
dat wanneer jullie de Heilige Geest op deze wijze verwachten,
dat de uiterlijke, goede werken
jullie bij het wachten op de Heilige Geest dan tot hinder zijn,
zoals het werk van gehoorzaamheid, het zingen en lezen,
de dienst aan de zusters en de werken van liefde;
nee, lieve kind,
het is niet zo dat men dit allemaal moet opgeven
om zo te kunnen wachten.

Een mens die God wenst lief te hebben,

und meinde,
der sol alle ding von minnen tuon
Gotte zuo lobe in rechter ordenunge,
die uf in vallent,
wie es Got ime fueget,
in minnen und in senftmuetiger guetlichkeit
und in fridelicher gelossenheit,
dir und dinen nehsten in friden zuo blibende;

die werg hinderent dich nüt,
sunder die unordenunge in den wercken hinderent dich.

Lege abe
und meine Got luterlichen in allen dinen werken
und anders nüt.

Zuo dem andern mole nim din selbes dicke war
und huete dins gemuetes
und la dozuo kein unordenunge kummen
und huete diner wortten und diner wandelungen von ussen,
so blibestu zuofriden in allen dinen werken,
und der heilige geist sol zuo dir kummen
und dich erfüllen und in dir wonen
und wunder in dir wúrcken,
obe du sin lere behaltest.

Das uns dis allen beschehe,
des helffe uns Got.

Amen.

naar hem verlangt,
die moet alles uit liefde doen
om God op de juiste wijze te prijzen,
bij alles wat hem treffen mag,
zoals God het voor hem beschikt heeft;
doe het met liefde en zachtmoedige goedheid
en in vredige gelatenheid,
teneinde in vrede met jezelf en je naaste te blijven.

Niet de werken zijn het die je hinderen,
het zijn de wanordelijkheden in de werken die je hinderen.

Ontdoe je hiervan
en heb uitsluitend God op het oog in al je werken,
niets anders.

En sla vervolgens vaak acht op jezelf
en bewaak je gemoed
en laat daar geen wanorde toe;
waak over je woorden en je uiterlijke gedrag,
want zo blijf je in vrede te midden van al je werken,
en de Heilige Geest zal je bezoeken,
je vervullen en in je wonen
en wonderlijks in je verrichten,
wanneer je zijn onderwijzing blijft volgen.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 26 (V26)

Pinksteren II

Repleti sunt omnes spiritu sancto
et ceperunt loqui. (Act 2,4)

*Die andere uzlegunge von den pfingesten
seit wie sich der mensche muos sammeln zuo ime selben
und sich insliessen von allen usseren dingen,
das der heilige geist stat vinde,
die er ouch selber bereiten muos
und enpfenglich machen.*

1
'Sú sint alle erfüllet mit dem heiligen geiste
und begundent zuo sprechende die grossen ding Gottes'.

Dis ist der minnenkliche tag
das der heilige geist wart gesant den heiligen jungern
und allen den die mit in vereiniget warent,
in fúrigen zungen,
do der minnenkliche schatz wider gegeben wart
der in dem paradise verlorn waz
von des viendes rate und von menschlicher krangheit,
der ist húte uf disen tag wider gegeben.

Dise wise waz ussewendig wunderlich,
on daz indewendige hie inne verborgen und beslossen waz,
das waz allen vernunften und allen sinnen und allen creaturen
unbekentlich und unbegriffenlich und unsprechenlich.

Der heilige geist
der ist ein also unbegriffenlich gros wunnecliche unmasse,
daz alle die groesse und unmasse
die einige vernunft
in bildelicher wisen nüt begriffen mag,
das enist nüt herwider,
himmelrich noch erterich
und alles das man do inne begriffen mag
daz enist nüt herwieder,
alle creaturen mitenander zuomole
die sint nüt also der allerminneste
gegen alle der welte,
noch tusedt werbe und sunder einige begrif
so sint minre alle creaturen
wider dem minneste
das man von dem heiligen geiste gedencken mag;
und darumb,
wo der heilige geist enpfangen sol werden,
do muos er selber die stat bereiten
unde die enpfenglicheit selber machen mit ime selber
und enpfahen ouch sich selber.

Das unsprechenliche abegrunde Gottes das muos sins selbes stat
und der enpfenglicheit sin
und der creaturen.

Dis hus wart alzuomole erfüllet.

Got fúllet alzuomole;
war Got kummet,
do fúllet er alle die enpfenglicheit

Allen werden vervuld van de Heilige Geest
en begonnen te spreken. (Hand. 2,4)

*De tweede uitleg over Pinksteren
leert hoe de mens zich in zichzelf moet verzamelen
en zich afsluiten van uiterlijke dingen,
opdat de Heilige Geest een verblijfplaats kan vinden,
die hij voor ons ook moet toebereiden
en ontvankelijk maken.*

1
'Zij werden allen vervuld van de Heilige Geest
en begonnen te spreken over de grote daden van God'.

Dit is de minnelijke dag
waarop de Heilige Geest gezonden werd tot de heilige discipelen
en tot allen die met hen verenigd waren;
in de vorm van vurige tongen kwam hij toen over hen,
die dag dat de minnelijke schat terug werd gegeven,
de schat die verloren ging in het paradijs
door een list van de vijand en door menselijke zwakte;
op deze dag werd hij ons teruggegeven.

Die vorm nu was naar het uiterlijk wonderbaarlijk,
afgezien nog van wat er innerlijk in verborgen en besloten lag
en voor alle verstand en alle zinnen en alle schepselen
onkenbaar, niet te begrijpen en onuitszegbaar was.

De Heilige Geest
is een zo onbegrijpelijke grote, lieflijke mateloosheid,
dat al het grootte en bovenmatige,
al hetgeen door enig verstand
op voorstelbare wijze niet te begrijpen is,
hiermee vergeleken is als niets;
hemel en aarde
en alles wat ze omvatten kunnen,
hiermee vergeleken is het als niets;
alle schepselen tezamen,
kleiner nog dan het allerkleinste zijn ze
tegenover de hele wereld;
en nog duizend keren geringer en zonder enig begrip
zo gering zijn alle schepselen
tegenover het allergeingste
dat men van de Heilige Geest denken mag;
en daarom,
waar de Heilige Geest ontvangen zal worden,
daar moet hij voor zichzelf een verblijfplaats toebereiden
die hij ontvankelijk moet maken voor zichzelf
en ook zichzelf zal hij dan moeten ontvangen.

De onuitsprekelijke afgrond Gods moet zijn woonplaats zijn
en de plaats waar hij ontvangen wordt,
en de schepselen.

'Dit huis werd helemaal vervuld'.

God vervult op volkomen wijze;
waar God komt,
daar vervult hij alle ontvankelijkheid

und alle die winkel der selen alzuomole.

2

Die jungern wurdent alle erfüllet mit dem heiligen geiste.

Hie ist zuo merckende
weles die gelegenheit werent die dise jungern hettent
die alsus erfüllet wurdent,
und ein ieglich mensche haben sol:

sú worent versamnet und worent inbeslossen,
und sú sassent stille
do in der heilige geist gesant wart.

Diser minneclicher heiliger geist der wurt eime ieglichen menschen
also dicke und also manig werbe,
also sich der mensche mit aller kraft kert von allen creaturen
und keret sich zuo Gotte;
in demselben ougenblicke wan der mensche dis tuot,
so kummet der heilige geist alzuohant mit allem sime husrate
und erfüllet alzuohant alle die winkele und den grunt;
und also herwiderumb
in dem selben ougenblicke und in dem nuo
das sich der mensche keret von Gotte
zuo den creaturen mit willen,
er si es selber oder welicher kunne die creaturen sint,
so alzuohant so flúhet der heilige geist
und gat eweg mit allem sime richtuome und allen sime schatze.

War der mensche sich kert
on in Got und usser Gotte,
der mensche meinet sich selber also in allen dingen.

Dis hus wart zuomole erfüllet
do die jungern sassent.

Dis hus meinet
die heilige kirche in eime sinne,
die ein wonehus Gottes ist;
in eime andern sinne so meinet es einen ieglichen menschen
in dem der heilige geist wonet.

Also,
alse vil wonungen und kammeren sint in eime huse,
also sint in dem menschen
vil krefte und sinne unde wúrkunge;
in alle dise kummet er mit sunderlicher wisen.

Also er kummet,
so trucket und reisset und neiget er den menschen
und wúrket und erlúchtet in.

Aber dis inkummendes und inwúrkendes
werdent alle menschen nút gelich gewar;
ouch wie er doch ist in allen guoten menschen,
doch wer sin werg bevinden sol
und sin bisin gefuelen und smacken mag oder wil,
der muos sich samenen zuotz ime selber
und sliessen sich in von allen ussere dinge
und geben dem heiligen geiste stat
in ime zuo wúrkende in rastende und in stillen.

Denne so wurt der mensche allererste gewar
und offenbart sich der heilige geist in ime;
also vil me also sich der mensche darzuo ergit
von stunden zuo stunden,
so wurt er es me und me gewar und uffenbart,
alleine er in dem ersten zuomole wurde gegeben.

3

Die jungern warent in beslossen umb die vorhte der juden.

en alle hoeken van de ziel geheel en al.

2

'De discipelen werden allen vervuld van de Heilige Geest.'

Hierbij dienen we aandacht te hebben
voor de ruimte waarin deze discipelen zich bevonden
toen ze zo vervuld werden;
elke mens zou zich hierin moeten bevinden.

Ze waren verzameld en hadden zich ingesloten;
en stil zaten ze daar
toen de Heilige Geest tot hen gezonden werd.

Deze minnelijke Heilige Geest wordt tot iedere mens gezonden
net zo vaak en steeds
als de mens zich met heel zijn kracht afwendt van alle schepselen
en zich keert tot God;
en op datzelfde ogenblik waarop de mens dit doet,
komt de Heilige Geest onverwijld met zijn huisraad
en vult terstond elke hoek en de grond;
en omgekeerd:
meteen, hetzelfde ogenblik
waarop de mens zich afwendt van God
en hij zijn wil richt naar de schepselen,
naar zichzelf of welk schepsel ook,
dan meteen vlucht de Heilige Geest
en vertrekt met al zijn rijkdom en heel zijn schat.

Waarheen de mens zich maar wendt
– is het zonder God en buiten God
dan heeft hij in alles slechts zichzelf op het oog.

En het werd helemaal vervuld, dit huis
waarin de discipelen zich bevonden.

Met dit huis is bedoeld
enerzijds de Heilige Kerk,
die een woonhuis is van God,
en anderzijds is hiermee elke mens bedoeld
in wie de Heilige Geest woont.

Welnu,
net zoals er veel vertrekkende en kamers in een huis zijn,
net zo vindt men in een mens
veel krachten en zinnen en werkzaamheden;
en in al deze ruimtes komt de Heilige Geest op bijzondere wijze.

Zodra hij komt,
stuwt en trekt en richt hij de mens
en bewerkt en verlicht hem.

Maar zijn binnenkomen en inwerken,
niet elke mens wordt dit op gelijke wijze gewaar,
hoewel hij toch in alle goede mensen is;
maar wie zijn inwerking wenst te ervaren
en zijn aanwezigheid wil voelen en smaken of ernaar verlangt,
die moet zich verzamelen in zichzelf,
zich insluiten en alle dingen buiten laten,
en de Heilige Geest een plek bereiden in zichzelf,
opdat deze werken kan in rust en in stilte.

Dan pas wordt de mens de Heilige Geest gewaar
en openbaart hij zich in hem;
hoe meer zich de mens hiertoe aanzet,
uur na uur,
hoe meer hij het gewaar wordt en aan het hem geopenbaard wordt,
hoewel hij hem vanaf het begin al geheel en al gegeven werd.

3

'De discipelen hadden zich ingesloten uit angst voor de Joden.'

O minnenklicher Got,
wie vil tusent werbe merre not were nu
dem menschen zuo fliehende
und sich inzuosliessende vor den leiden juden,
die allenthalben sint an allen enden,
und alle die husere und winkele vol sint!

Eya lieben kinder,
huetent úch vor disen alzuo schedelichen juden,
die úch Got und goetteliche heimlicheit
und daz minnenkliche gewar werden des heiligen geistes
und goetteliches trostes
wellent úch benemen;
das tuot úch tusent valt noeter dan in tete;
wanne die giene enmoehent in nüt me getuon wan den lip benemen,
aber dise benement úch Got und uwer sele und ewiges leben;

dise fliehent und sliessent úch in
und lossent uwer schedelich uzlovffen sin;
huetent úch vor den ursachen,
vor der geselleschaft
und kurtzewile der worte, der werg,
der wisen;
huetent úch,
sú sehent zuo den venstern in;
huetent úch, sú sint dem venster alzuo nahe;
anders sicher,
ir verjagent und verlierent den heiligen geist alzuomole.

So sprechent sú:

'nein, herre,
min bichter sprach es enschat mir nüt,
ich enmeins nuet úbel,
ich muos mich ergetzen und kurtzewile haben'.

O minnenclicher Got,
wie mag daz sin
das daz luter minnenkliche, suesse,
ewige, goetteliche, geminnete guot,
das dich daz weder enlustet noch dir ensmacket,
und das die leidige verstoerende,
verterbende, toetende, unsinnige creature,
das du an der lust und genuegede solt vinden
und kurtzewile und froeiden und frieden,

und vertribest daz edel luter guot daz dich geschaffen hat,
und tribest uz dime hertzen den minneclichen heiligen geist,
der ein troester ist und heisset,
und daz dir das nüt súlle schaden,

daz ist iemer ein jamer.

Kinder,
fliehent aber nüt die wisen seligen menschen
den nüt ensmacket wan Got und goetteliche ding,
die ein ware Got meinen hant in dem grunde;
war die uswert gont,
so blibent sú doch alle zit inne und heime,
und die hant den heiligen geist und fride
war sú sich kerent.

4
Die jungern warent versamnet.

Hie werdent wir geleret eine versamenunge aller unser krefte
inwendig und ussawendig,
das der heilige geist stat zu wúrkende vindet,
wan er wúrket wunderliche ding wo er stat vindet.

O minnelijke God,
hoeveel duizenden keren noodzakelijker is het nu
voor de mens om te vluchten
en zich in te sluiten voor de boze Joden,
die overal zijn en allerwegen,
vol zijn alle huizen en hoeken van hen!

Welaan dan lieve kinderen,
hoed je voor deze al te gevaarlijke Joden,
die jullie God en de goddelijke inwoning
en het minnelijke gewaarworden van de Heilige Geest
en de goddelijke troost
willen ontnemen;
duizend keren meer is dat voor jullie nodig dan toen voor hen;
want hun zouden ze slechts het lijf kunnen nemen,
jullie echter ontnemen ze God en jullie ziel en het eeuwige leven.

Ontvlucht hen en sluit je in
en laat dat gevaarlijke naar buiten gaan van jullie achterwege;
hoed je voor wat je daartoe aanzet,
voor gezelschap
en voor het tijdverdrijf door woorden en werken,
op welke wijze dan ook;
hoed je,
ze kijken door de ruiten naar binnen;
hoed je, ze staan al voor je ruiten;
want anders, zonder twijfel,
verjagen en verliezen jullie de Heilige Geest helemaal.

En dan zeggen ze:

'Nee, heer,
mijn biechtvader zei dat het me geen schade zou berokkenen,
ik meen het niet slecht,
ik moet wat afleiding en verstrooiing hebben.'

O, minnelijke God,
hoe kan het zijn,
dat het louter minnelijke, zoete,
eeuwige goddelijke, geliefde goede,
dat je daaraan vreugde noch smaak beleeft,
en dat het leedbrengende, verwarringstichtende,
verdervende, dodende, onzinnige schepsel,
dat je daaraan genot en genoeg beleeft,
en je daar verstrooiing bij zoekt en vreugde en vrede?

Het louter goede dat jou geschapen heeft, dat verdrijf je,
en je verjaagt uit je hart de minnelijke Heilige Geest,
die een trooster genoemd wordt en ook is;
zul je daar dan geen schade van ondervinden?

Welk een jammer toch!

Kinderen,
ontvlucht toch niet de wijze, godzalige mensen,
niets smaakt hun dan alleen God en de goddelijke dingen,
en ze hebben een waar godsverlangen in de grond;
waarheen ze ook uitgaan,
steeds blijven ze binnen en bij zich;
in hen is de Heilige Geest en vrede,
waarheen zij zich maar keren.

4
'De discipelen waren verzameld.'

Hiermee wordt ons geleerd al onze krachten te verzamelen,
inwendig en uitwendig,
opdat de Heilige Geest ruimte vindt om te werken;
wonderlijke dingen verricht hij waar hij ruimte aantreft.

Sú sassent ouch do der heilige geist kam.

Also muost du in der worheit sitzen
und in Gottes willen setzen
alle creaturen,
liep und leit,
wille und unwillig;

daz ist ein notrede
allen geistlichen menschen;
danvon heissent sú geistlich
das sú mit Gotte einen willen hant
und einformig sint und mit ime vereint.

Aber do sint alle cristene menschen zuo verbunden
die behalten súllent werden,
daz sú wider Gottes willen nüt enwillent.

Man froget obe alle geistliche lúte
sint schuldig vollekomen zuo sinde,
alleine sú des nüt ensint schuldig.

'Sú sint schuldig',
sprach meister Thomas,
'zuo lebende und zuo ramende noch volkommenheit'.

5
Nu merke,
der heilige geist git súben goben
unde wúrket in den goben súben werg,
so er in den menschen kummet.

Der goben drige
bereiten den menschen zuo dem ersten
zuo hoher und zuo worer vollekomenheit,
mere die andern viere die vollebringent den menschen,
und wurt der mensche mit den vollemaht,
indewendig und ussewendig,
zuo dem hoehsten, lutersten,
verklaresten ende der woren vollekomenheit.

Die erste gobe,
daz eine goetteliche vorhte ist,
daz ist ein sicher und ein gewerlicher anevang
und ein weg zuo dem allerhoehsten ende zuo kummende,
und ist ein sichere starke veste mure
den menschen zuo huetende vor allen gebresten und hindernúse
und vor den schedelichen stricken;
in den tieffen vellen tuot sú in fliehen
und tuot rechte also ein wildes tier oder ein wilder vogel,
daz schúhet oder snelleclichen flúhet
von allen den die es fahen súllent oder begriffen wellent.

Also daz Got der naturen das gegeben hat,
also git der heilige geist allen den sinen dise minneliche vorhte,
domitte sú behuet werdent vor den hindernissen
die sú von ime gehindert múgent.

Das hat die vorhte von irs adels wegen,
daz sú behuetet vor der welte, vor dem vigende,
vor dem menschen selber
und vor den wegen und wisen und werken
do der mensche sinen geistlichen friden verlieren mag
und innerliche raste,
do Gottes stat inne ist in der worheit.

Do flúhet alles,
wan die naturen enwil nüt in dem mittele nu bliben also wilde.

Antweder du muost dich Gotte zuomole ergeben,
oder dich sin getroesten

'Ze zaten toen de Heilige Geest kwam.'

Daarom moet ook jij waarlijk zitten,
en in Gods wil plaatsen
alle schepselen,
alle vreugde en verdriet,
alle willen en niet-willen;

nodig is het dit te zeggen
tot alle geestelijk levende mensen;
geestelijk worden ze namelijk genoemd
omdat ze één van wil zijn met God,
eenvormig en verenigd met hem.

Ja, alle christenen moeten hieraan voldoen
willen ze behouden worden,
namelijk dat ze niets willen dat tegen Gods wil ingaat.

Nu hoort men vragen of alle geestelijk levende mensen
de opdracht hebben volmaakt te zijn,
of dat ze die opdracht niet hebben.

'Ze zijn gehouden',
zei meester Thomas,
'te leven en te streven naar volmaaktheid.'

5
Merk nu op:
de Heilige Geest schenkt zeven gaven
en hij bewerkt door deze gaven zeven werken,
wanneer hij in de mens komt.

Drie van deze gaven zijn het
die de mens eerst zullen voorbereiden
tot een hogere en waarachtigere volkomenheit;
de andere vier dan voleinden de mens,
en met hen wordt de mens gebracht,
inwendig en uitwendig,
naar de hoogste, de louterste,
de verlichtste graad van de ware volmaaktheid.

De eerste gave,
de goddelijke vrees,
is een betrouwbaar en zeker begin
en een weg die voert naar het allerhoogste;
ze is een zekere, sterke vestingmuur,
die de mens beschermt tegen elk gebrek, alle hindernis
en tegen gevaarlijke valstricken;
bij ernstig gevaar laat ze hem vluchten;
hij doet als de wilde dieren of wilde vogels,
die zich verstoppen of snel op de vlucht slaan
voor ieder die hen wil vangen of overmeesteren.

Wat God aldus aan de natuur gegeven heeft,
dat geeft de Heilige Geest al de zinnen in de minnelijke vrees,
opdat ze ermee behoed worden voor hindernissen
die hen van hem verwijderd houden.

De adelheid van deze vrees is het
die hen behoedt voor de wereld, voor de vijand,
voor de mens zelf,
en voor de wegen, wijzen en werken
die de mens zijn geestelijke vrede laten verliezen,
zijn innerlijke rust,
waarbinnen Gods woonstee in waarheid is.

Ontvlucht deze hindernissen,
want de natuur in haar wildheid kan in dit midden niet volharden.

Je moet je of helemaal aan God overgeven,
of hem helemaal missen

das du in manige swere totsúnde vallest,
du wellest oder enwellest.

Dise wege flúhet die goetteliche vorhte,
wanne sù ist ein beginnen der wisheit,
also der prophete sprach.

6
Hernoch so kummet ein ander gobe,
daz ist die senftmuetige miltekeit,

die fuert den menschen in einen hoehern grat
zuo der hoechsten gereitschaft,
wan sù benimmet ime alle ungeordente trurikeit und bandikeit,
die ime die vorhte moehte insenden
und in domitte niderwerffen;

das richtet ime dise miltekeit uf
und setzet den menschen in ein goetteliche vertragsamekeit
von innen und von ussen in allen dingen,
und benimmet ime unwerksamkeit und hertmuetekeit
und alle bitterkeit in ime selber,
und machet in sussesmuetig gegen sime nehsten
in allen dingen,
in worten und in werken,
und machet in fridesam und guetlich
in siner ussewendiger wandelunge und gesast.

Das stat alles noch in der vorhte wol,
wan die swindekeit
die verjaget und vertribet den heiligen geist zuomole.

7
Hernoch so kummet die dirte gobe,
die den menschen noch hoeher fueret.

Also leitet der heilige geist ie den menschen
usser einer in die andern,
und doch get die eine ie merre und ie noher wege
wanne die andere;

die heisset die kunst.

Kinder,
hie wurt der mensche geleret
wie er indewendig warnemen sol der manunge,
der warnunge des heiligen geistes,
wan, also unser herre Cristus sprach,

so wanne er kummet,
er sol úch alle ding leren;

das sint alle ding der der mensche bedarf;

daz sint warnungen:

'huete dich do,
daz mag dir dannan von kummen,
und sprich des nùt, entuo des nùt, engang dar nùt!'

so manet er:

'halte dich also,
wùrcke do und lo dich do und vertrag das!'

Er wil alles den geist ziehen úber den lip hoch
und in sinen hohen adele úber alle ding,
und daz der licham hie in sinre wùrdekeit blibe
und in tugende sich uebe
und in arbeit und in versmehunge mit getult;
ein iekliches wil er haben in daz sine,

en zo tot menig, zware doodzonde vervallen,
of je dat nou wil of niet.

De goddelijke vrees leert ons deze wegen ontvluchten,
want ze is het begin van wijsheid,
zoals de profeet zei.

6
Hierna komt de tweede gave:
de zachtmoedige mildheid.

Zij leidt de mens op meer verheven wijze
naar de hoogste toerusting,
want ze ontnemt hem elke ongeordende droefenis en angst
die de vrees hem mocht ingeven,
en die hem te neer zou kunnen drukken.

De mildheid richt weer op
en voert de mens tot een goddelijke verdraagzaamheid
van binnen en van buiten en in alle dingen;
ze neemt misprijzing en hartvochtigheid van hem weg
en alle verbittering aangaande zichzelf,
en ze maakt hem zachtmoedig ten opzichte van zijn naaste
in alle dingen,
in woorden en in daden;
vreedzaam en minzaam maakt ze hem
en bezonnen in zijn uitwendige levenswandel.

Het wordt allemaal ingegeven door de vrees;
de onstuimigheid echter
die verjaagt en verdrijft de Heilige Geest helemaal.

7
Dan volgt de derde gave,
die de mens nog hoger brengt.

En zo leidt de Heilige Geest de mens steeds verder,
van de ene naar de andere,
en deze opent dan weer meer wegen, inniger nog
dan de eerdere.

Deze derde gave wordt genoemd: de kennis.

Kinderen,
hierin wordt de mens geleerd
hoe hij inwendig de aansporingen moet waarnemen,
de waarschuwingen van de Heilige Geest;
want, zoals onze Heer Christus zei:

'wanneer hij komt,
dan zal hij jullie alles leren';

hiermee is alles bedoeld wat de mens nodig heeft.

Het zijn waarschuwingen als:

'Hoed je,
want dit of dat kan je overkomen,
zeg dat niet, doe dit niet, blijf daar weg!';

en hij maant ons:

'Je moet je zus of zo gedragen,
verricht daar je werk, wees geduldig en verdraag het!'

Hij wil de geest in alles optrekken boven het lichaam uit,
omhoog tot zijn hoge adel, boven alle dingen,
en hij wil dat het lichaam hierbij zijn waardigheid behoudt
en zich oefent in deugden,
zowel in doen als in laten, vol duldzaamheid;
hij wil hen allebei laten in het hunne,

und hernach
so wil er sú dan in tusentvaltiger hoher wúrdikeit vereinen
sunder alle vorhte.

8
Die diser kunst volgent und diser goben,
die leitet sú in die vierde gobe,
die heisset goetteliche stercke.

O kinder,
welich ein hoehe úberedel gobe
ist dise!

Hie fuert rechte der heilige geist den menschen
zuomole úber menschliche wise und krangkeit und vorhte;
usser diser goben
wúrcketent die heiligen marteler daz sú froelichen den tot littent
durch Got.

In diser goben wurt der mensche so grosmuetig
daz er gerne
aller menschen werg wúrkete
und alle ding litte,
also sant Paulus sprach:

'ich vermag alle ding in dem der mich do stercket'.

Also in diseme envoerhtet der mensche
noch fúr noch wasser,
dot noch nút,
und sprichet er mit sancte Paulus:

'noch hunger noch durst noch principatus
enmag mich gehindern von der minnen'.

Hie wurt der mensche also starg
daz er nút alleine nút ein totsúnde entete,
ja e danne er sinen Got erzurnde
mit einer tegelichen sünden mit muotwillen und furdachtes,
er wolte e lieber sterben.

Das sprechent die heiligen
daz der mensche lieber sterben solte,
aber das lasse ich nu ligen;
aber do enist enkein zwifel an,
der mensche solte e lieber sterben
e denne er eine totsúnde wolte tuon
wider Got mit willen und mit wissende.

In diser goben vermag der mensche wunderliche ding.

Nu wissest,
wenne der heilige geist kummet in den menschen,
so bringet er alle wege mit ime grosse minne
und lieht und smag und trost,
wanne er heisset der troester.

Also der toechte mensche dis geware wurt,
so vellet er heruf mit lust,
und genuet in
und minnet den lust
und got also von dem woren grunde;

aber also tuot der wise mensche nút in disen goben,
und kert er zuomole in disen ursprung,
er tringet durch alle goben und genade
in verklerte lúterunge,
und ensiht weder uf dis weder uf das,
danne blos uf Got on allen zuoval.

9

om ze dan
in een duizend maal grotere waardigheid te verenigen,
bevrijd van alle vrees.

8
Het acht slaan op deze kennis en deze gave
leidt ons naar de vierde gave:
de goddelijke sterkte genoemd.

O kinderen,
welk een hoge, bovenmatig edele gave,
deze vierde gave!

Hier tilt de Heilige Geest de mens uit
boven elke menselijke gesteldheid en boven zwakte en vrees;
deze gave was het
die de heilige martelaren zo opgewekt de dood kon laten ingaan,
omwille van God.

Door deze gave wordt de mens zo groot van moed,
dat hij graag
het werk van alle mensen tezamen op zich zou willen nemen
en alles zou willen lijden,
zoals Sint-Paulus sprak:

'Alles vermag ik in hem die mij kracht geeft.'

Hierdoor vreest de mens
vuur noch water,
dood noch wat ook,
en zegt hij met Sint-Paulus:

'Noch honger noch dorst noch macht
kan mij scheiden van de liefde.'

Hierdoor wordt de mens zo sterk,
dat hij niet alleen geen doodzonde wil doen,
maar dat hij eerder nog dan zijn God te vertoornen
door een vrijwillig en weloverwogen, dagelijkse zonde,
dat hij eerder nog sterven wilde.

De heiligen zeggen
dat een mens liever moest willen sterven;
maar ik laat dit nu rusten;
daarover echter bestaat geen enkele twijfel,
dat een mens liever moest willen sterven
dan een doodzonde te doen,
willens en wetens, tegenover God.

Door deze gave nu is de mens tot wonderlijke dingen in staat.

Weet dan,
wanneer de Heilige Geest in de mens komt,
dat hij dan steeds grote liefde met zich meebrengt
en licht en smaak en troost;
'de trooster' wordt hij genoemd.

Wordt de onbezonnen mens dit gewaar,
dan stort hij zich hierop vol genot,
en hij is tevreden,
en het genot heeft hij lief;
en zo verwijdert hij zich van de ware grond.

De wijze mens daarentegen gaat zo niet om met deze gave,
hij keert helemaal in tot haar oorsprong;
gestuwd wordt hij door al de gaven en genaden
tot een verlichte klaarheid,
geen acht slaat hij op dit of op dat,
slechts op God alleen, niet op bijkomende zaken.

9

Hernoch kummet die fúnfte gobe,
daz ist der rat;
und diser goben bedarf der mensche harte wol,
wanne nu wil ime Got alles das nemen
daz er ime hiervoor gap,

und wil in rechte uf sich selber wisen
und wil sehen und daz der mensche ouch sehe
was und welich er si
und wie er sich hie inne halten kunne.

Hie wurt er rechte zuo grunde gelossen,
das er erweis von Gotte noch von genoden
noch von troste noch von allem dem das er ie gewan
oder ie einig guot mensche,
das wurt ime hie zuomole verborgen und benomen.

In diseme ist
dem menschen grosse not diser goben,
daz er von disem rate kunne sich halten
also Got von ime wil;
und úbermitz diser goben so lert der mensche
gelossenheit und sterben
und sich ergeben den gruwelichen verborgenen urteiln Gottes
und den wewen
des berovbendes des edeln lutern guotes
an dem alle sin heil, froeide und trost gelit.

Do wurt der mensche berovbet sin selbes
in rechter worer gelossenheit
und versincket in den grunt des goettelichen willen,
nú in diseme armuete und blosheit
zuo stande ein wochen oder ein manot,
mere, obe Got wil,
tusent jor oder eweklichen,
oder, obe in Got
ein ewigen hellebrant wolte haben in ewiger pinen,
daz er sich darin zuo grunde gelossen kan:

kinder,
dis were gelossenheit.

Es were ein klein ding und nút
daz man tusent welte liesse,
herwider,

und was ein klein ding
und ein nút herwider
daz die heiligen ir leben liessent,
wanne sú hattent Gottes trost so gros von innen
daz sú es fúr ein gespoette nament
und froelichen sturbent mit wunnen,
und was ein nút herwider;

sunder Gottes enberen und darben,
das ist verre úber alle ding.

Und dan so stot darzuo in dem menschen uf
alles daz unglúcke und bekorange und gebreste
die hie vormoles úberwunden warent,
die vehtent in nu an und in der allerswersten wisen,
vil me denne do man zuomole dinne waz.

Hie lat er sich in
und lidet es also lange also Got wil,
wanne wenne der mensche im selber gelassen wurt,
dan so enblibet er niemer ein stunde in ime do,
so ist nu dis nu das,
sus und also,
das muos er alles liden
unde lassen sich zuo grunde darinne.

Dan volgt de vijfde gave:
de raad;
aan deze gave heeft de mens grote behoefte,
want nu wil God van hem wegnemen alles
wat hij hem voorheen gegeven heeft.

Hij wil dat mens nu helemaal op zichzelf aangewezen is
en hij wil zien dat ook de mens zelf inziet
wat hij is en hoe het met hem gesteld is
en hoe hij zich in deze beproeving staande kan houden.

Hier wordt hij aan zichzelf overgelaten,
zodat hij weet van God noch van genade,
van troost noch van alles wat hij ooit verkreeg,
hij of welke goede mens dan ook;
verborgen wordt het en het wordt hem ontnomen.

En dan is het,
dat de mens grote nood heeft aan deze gave,
opdat hij door deze raad zich zo gedragen kan
zoals God het van hem verlangt;
en door deze raad leert de mens
gelatenheit en sterven,
en zich over te geven aan de vreselijke, verborgen oordelen Gods
en aan de pijnen
die voortkomen uit dit ontnomen worden van het edele, loutere goed
waarin heel zijn heil zijn vreugde en zijn troost gelegen is.

Dan wordt de mens beroofd van zichzelf
en verzinkt hij in oprechte, ware gelatenheit,
in de grond van de goddelijke wil,
niet om in deze armoede en naaktheid
slechts een week of een maand te verwijlen,
maar, wanneer God het wil,
wel duizend jaren of voor eeuwig,
en dat, wanneer God hem
eeuwige hellebrand zou willen laten ondergaan en eeuwige pijn,
dat hij zich daar dan tot in de grond aan kan overgeven.

Kinderen,
dat zou ware gelatenheit zijn!

Een kleinigheid zou het zijn, een niets
om duizend werelden achter te laten,
vergeleken hiermee.

Een kleinigheid was het,
niets vergeleken hiermee,
toen de heiligen het leven lieten,
want zij kenden Gods troost in zulke grote mate op inwendig wijze,
dat ze erover spotten,
en vrolijk en gelukkig stierven;
ja, het betekende niets vergeleken hiermee.

Het ontberen en het derven van God daarentegen,
dat gaat alles ver te boven.

En dan verheft zich in de mens opnieuw
elke tegenslag, bekoring en tekortkoming,
alles wat voorheen overwonnen was
het brengt hem in verzoeking op de allerergste wijze,
veel erger nog dan voorheen toen hij er middenin zat.

Hieraan dient de mens zich over te geven,
hij moet het ondergaan zolang God het wil;
want een mens aan zichzelf overgelaten
die blijft geen uur bij zichzelf,
dan is het dit en dan weer dat,
dan zus dan zo;
ondergaan moet hij alles
en zichzelf moet hij hierbinnen loslaten, tot in de grond.

Warumb wenent ir
das zuo sant Peter gesprochen wart
das er súben werbe súbentzig werbe solte vergeben?

wanne in dem lassende zuo ime selber so ist er so krang,
nú alleine súbentzig werbe súben werbe,
sunder tusend werbe
und one zal,
und naht und tag,
und also dicke wurt ime vergeben
also dicke er ehte widerkert und den uzval bekennet.

Das ist ein edel guot ding
das men ehte den uzval bekennet
und kummet ie wider zuo Gotte.

Kinder,
in diseme und in alleme muos man sich lassen
und volgen dem rate,
und lassen und úbertretten alle ding
und keren in den ursprung wider in,
in den grunt und in Gottes willen.

Kinder,
mit den ersten drin goben was man wol ein heilig guot mensche,
mer in disem hindersten
wurt man zuomole himmelsch und goettelich,
und in diser gelassenheit
so setzet rechte der mensche sinen fuos in das ewige leben,

und noch diser pin
so enkummet er niemer in keine pin noch helle noch liden,
und daz ist unmúglich
das Got disen menschen iemer gelasse;

also wenig also sich selber Got mag gelassen,
also mag er dise gelassen,
wan sú habent sich im gelassen
und haltent sich an daz eine
und an den ursprung.

Noch denne das alle pine und alles daz liden aller der welte
uf sú viele,
sú enachtetet es nú
noch enschat in zuomole nú,
wan es ist irme gemuete ein weide,
und ein himmelrich hant sú in allen dingen,
und in dem ist ir wandelunge und ir wonunge.

Sú endúrrffent nú me
denne daz sú den andern fuos
den sú noch hie habent in der zit,
noch in ziehent,
so sint sú sunder alle mittele in dem ewigen leben,
es ist ietztent mit in angefangen und sol eweklichen weren.

10
Hernoch so kummet denne die sehsten und die súbenden goben,
daz ist verstentnisse und smackende wisheit;
dise zwo goben
die fuerent den menschen rechte alzuomole in in den grunt,
úber menschliche wise in daz goetteliche abgrunde,
do Got sich selber bekennet und verstat sich selber
und smacket sin selbes wisheit und wesenlicheit.

In dem abgrunde verlúret sich der geist so tief
und in so grundeloser wisen
das er von ime selber nú enweis,

er enweis do noch wort noch wise,

Waarom denken jullie
is er tot Sint-Petrus gezegd
dat hij zeven keer zeventig maal moest vergeven?

Aan zichzelf overgelaten is hij zo zwak;
niet slechts zeventig keren zeven,
maar duizend keren,
ja, ontelbare keren,
dag en nacht,
ja, net zo vaak wordt hem vergeven,
net zo vaak als hij zich omkeert en zijn val oprecht bekennt.

Edel en goed is het
om oprecht zijn val te bekennen
en steeds weer terug te keren tot God.

Kinderen,
hierin en in alles moet men zichzelf loslaten
en de raad volgen;
alles moet men loslaten en opgeven,
en wederkeren terug in de oorsprong,
in de grond en in Gods wil.

Kinderen,
met de eerste drie gaven was men reeds een heilige, goede mens,
maar door deze laatste gave
wordt men helemaal hemels en goddelijk,
en in deze gelatenheid
staat de mens waarlijk met een voet in het eeuwige leven.

Na deze pijn
is er voor hem noch pijn, noch hel, noch liden,
en onmogelijk is het
dat God deze mens ooit nog verlaten zal.

En net zo min als God zichzelf verlaten kan,
net zo min kan hij hen verlaten,
want ze hebben zichzelf aan hem gegeven
en houden zich aan dat ene
en aan de oorsprong.

Zelfs wanneer alle pijn en lijden van de hele wereld
op hen zou vallen,
ze zouden er geen acht op slaan
noch zou het hun enige schade kunnen toebrengen,
want voor hun gemoed is dit als een weidegrond,
en in alles vinden ze een hemelrijk,
en daarin is hun wandel en woning.

Het enige wat hun rest,
is dat ze hun andere voet,
waarmee ze nog in de tijd staan,
naar zich toe trekken,
dan zijn ze zonder enige hindernis in het eeuwige leven,
dat hier voor hen reeds begonnen is en eeuwig duren zal.

10
Hierna komen dan de zesde en de zevende gave:
de gave van verstand en van smakende wijsheid;
deze twee gaven
brengen de mens waarlijk helemaal naar binnen in de grond,
boven elke menselijke wijze uitgaande in de goddelijke afgrond,
waarin God zichzelf kent en zichzelf verstaat
en waar hij de wijsheid en wezendheid smaakt die hem eigen is.

In deze afgrond verliest de geest zich zo diep
en op zulk grondeloze wijze,
dat hij van zichzelf geen weet meer heeft.

Van woord noch wijze heeft hij weet,

noch smacken noch fuehlen,
 bekennen noch minnen,
 danne es ist alles ein luter blos einvaltig Got,
 ein unsprechenliches abgrunde,
 ein wesen, ein geist;

von genaden git Got dem geiste daz
 das er ist von naturen,
 und hat dem geiste do geeiniget
 das namelose formelose wiselose wesen;

do muos Got in dem geiste alle sine werg wúrken,
 bekennen, minnen, loben und gebruchen,
 und ist der geist lidig in einer gotlidender wisen.

Von diseme mag man also wenig gesprechen wie es do get,
 also man von goettelicheme wesen gesprechen mag
 noch ouch verstan,
 wan es ist allen geschaffenen verstantnissen,
 engelen und menschen,
 zuo hoch von naturen und ouch von genaden.

Alsus fuert der heilige geist
 alle die die ime die stat bereitent
 daz er sú erfúllen mag,
 und die in huswurt lassent sin
 und die ime volgent.

O kinder,
 wie gerne und wie úbergerne
 moehtent wir herumb uns selber und alle ding lossen
 und volgetent diseme suessen geiste,
 der also húte ist gegeben
 und alle tage und alle stunde wurt gegeben
 allen den die sin enpfenglich sint.

Das wir nu in alle enpfohen muessent in der edelsten wisen,
 des gunne uns Got.

Amen.

van smaak noch gevoelen,
 van kennen noch liefhebben,
 want alles is een loutere, zuivere, eenvuldige God,
 een afgrond onnoembaar,
 één wezen, één geest.

Uit genade geeft God aan de geest
 wat hijzelf van nature is,
 en de geest heeft hij daar geëinigd
 met het naamloze, vormeloze, wijzeloze wezen.

Daar moet God in de geest al zijn werk werken;
 al zijn kennen, liefhebben, loven en genieten,
 de geest ondergaat het daar op een godlijdende wijze.

Over hoe het daar toegaat, daarover kan men net zo weinig zeggen
 als men zeggen kan over het goddelijke wezen,
 of ervan begrijpen kan,
 want het gaat alle geschapen verstand,
 dat van engelen en dat van mensen,
 te boven, zowel naar natuur als naar genade.

Aldus geleidt de Heilige Geest
 al degenen die hem een plek bereiden
 opdat hij hen vervullen mag,
 al degenen die hem hun huismeester willen laten zijn
 en die hem volgen.

O kinderen,
 hoe graag en meer dan graag
 moesten wij hierom onszelf en alle dingen loslaten,
 teneinde deze zoete Geest te volgen
 die ons heden gegeven is
 en die elk uur en elke dag gegeven wordt
 aan allen die ontvankelijk voor hem zijn.

Dat wij allen hem nu mogen ontvangen op de alleredelste wijze,
 dat vergunne ons God.

Amen.

Preek 27 (V27)

Pinksteren III

Dixit Jhesus discipulis suis:
qui non intrat per hostium. (Io 10,1)

*Die dirte uzlegunge von den pfingesten seit
wie die schof muessent ingon durch die túr in den schofstal,
das betútet
Got luterliche meinen und nút des unseren,
one alle annemmenlicheit,
und wie wir ouch nieman soellent urteilen in keinen sinen wisen.*

1
Unser herre Jhesus sprach zuo sinen geminneten jungern:

'fúrwar sage ich úch:
so wer nút in engot durch die túre in das schafhus,
sunder klimmet uf anderswo,
der ist ein diep, ein morder;
der aber ingat durch die túr,
der ist ein hirt der schaffe,
dem tuot der torwerter uf
und die schaf hoerent sine stimme,
und die eigenen schaf heischet er nemelichen
und fuert sú us;
und also er die eigenen uzbringet,
so gat er in vor und sú volgent ime nach,
wan sú bekennent sine stimme;
keime froemden volgent sú nút noch,
von dem ilent und fliehent sú,
wanne sú bekennent sinre stimmen nút'.

Dis bispel sprach Jhesus zuo sinen jungern,
mere sú enbekanten es nút;

do sprach er:

'ich sage úch in der worheit,
ich bin die túr der schaffe,
sunder wie vil der ander kummen ist,
sú sint alle diebe und moerdere,
und die schaf enhant sú nút gehoert;

ich bin die túre,
wer durch mich inget,
der wurt behalten
und get in und us
unde sol weide vinden;
mer der diep
der enkummet nút denne das er stele und moerde und verliese;
und ich bin komen darumb daz sú lebet vollekomenlich'.

Dis sint die wort unsers lieben herren,
also sant Johannes schribet.

Unser herre sprach, er si ein túr des schafstalles.

Welich ist nu diser schafstal,
dis schafhus, do Cristus ein túr an ist?

Das ist daz vetterliche hertze;

Jezus zei tot zijn discipelen:
'wie niet binnengaat door deze deur...' (Joh. 10,1)

*De derde uitleg over Pinksteren leert
hoe de schapen door de deur de schaapsstal binnen moeten gaan;
het betekent:
God alleen op het oog hebben en niet het onze,
onszelf niets toeschrijven
en niemand oordelen op een wijze die ons niet toekomt.*

1
Onze Heer Jezus zei tot zijn beminde discipelen:

'Voorwaar ik zeg jullie:
wie niet door de deur de schaapskooi binnengaat
maar langs een ander weg,
een dief is het, een moordenaar;
maar hij die naar binnengaat door de deur,
hij is een herder van de schapen,
hem doet de deurwachter open
en naar zijn stem luisteren de schapen,
en zijn eigen schapen roept hij bij hun naam
en hen leidt hij naar buiten;
en wanneer hij dan de zijnen naar buiten geleidt,
dan gaat hij ze voor en ze volgen hem,
want ze herkennen zijn stem;
een vreemde volgen ze niet,
snel vluchten ze van hem weg,
want zijn stem herkennen ze niet.'

Deze gelijkenis vertelde Jezus zijn discipelen,
maar zij begrepen haar niet.

Toen zei hij:

'Voorwaar ik zeg jullie,
ik ben voor de schapen de deur,
maar al die anderen die kwamen,
allen zijn het dieven en moordenaars,
en naar hen hebben de schapen niet geluisterd.

Ik ben de deur,
wie door mij naar binnengaat,
zal worden gered,
naar binnen en naar buiten zal hij gaan
en hij zal weide vinden;
maar de dief,
die komt slechts om te stelen, te moorden en te vernielen;
ik echter ben gekomen opdat ze leven zullen in volkomenheid.'

Dit zijn de woorden van onze Lieve Heer,
zoals Johannes ze opgeschreven heeft.

Onze Heer zei, dat hij de deur was van de schaapsstal.

Wat wordt nu bedoeld met 'de schaapsstal',
die schaapskooi waarvan Christus de deur is?

Dat is het Vaderlijk hart;

in dem und von dem ist rechte Cristus ein minnenkliche túre,
die uns das minnenkliche hertze hat rechte entslossen und ufgeton
daz allen menschen fúr beslossen was.

In diseme schaffus ist ein versammenunge aller heiligen.

Der scheffer
daz ist daz ewige wort;
die túr
daz ist Cristus menscheit;
die schaf dis huses daz nemen wir nu
das das sint die menschlichen selen;
alleine ouch engelsche nature hoerent in disen stal;

und in dis minnenkliche hus
hat das ewige wort allen vernúnftigen creaturen
weg gegeben
und ist der gerechte guote scheffer dis huses.

Aber der hostarius, der torwerter dis huses,
daz ist der heilige geist,
wanne also sancte Ambrosius und ovch Jheronimus sprach
das alle worheit die verstanden wurt und gesprochen,
daz kummet alles von dem heiligen geiste.

2
Wie der heilige geist dez menschen hertze
reisset, neiget und tribet und jaget on underlos,
danvon hant wir in disen pfingesttagen gesprochen,
und des hant die wol ein wor bevinden
die zuo in selber sint gekert.

O wie minneklichen und lieplichen er dise túre entslúset,
dis vetterlich hertze,
und on underlos uftuot allen
den verborgenen schatz
und die heimelicheit und den richtuom dis huses!

Do enist noch enmag nieman vone gedencken noch verston
wie offene und wie gereit und wie enpfenglich
und wie túrstende Got ist
und engegeen lofffende
in eime ieglichen ovgenblicke und in einre ieglicher stunde.

O kinder,
wie wurt dem lieplichen inladen und manen und sinre begerungen
groeslichen entbliben,
und das zuokomen
ime unzellichen dicke frefelichen versaget!

In dem buoch Hester stet geschriben
daz der kúnig Aswerus die kúnigin Vasti
zuo einem mole luot
und ir enbot daz sú zuo ime keme;
do er in sime hochgezit waz und sú enkam nút,
darumbe versmehete und verwarf er sú ewelichen
niemer zuotz ime zuo kommende,
niemer fúr sin antlitze,
und erwelte ein ander,
die hies Hester,
an ire stat.

O lieben kinder,
wie manige manunge und ladunge
wurt versaget so dem heiligen geiste selber,
und mit allen creaturen
dem also entbliben und widerstanden wurt;
war uns Got wil haben,
so wellent wir ie ein anders.

Diser torwerter heischet us die eigenen schaf,

hierin en hiervan is Christus een minnelijke deur;
ontsloten en geopend heeft deze ons dit minnelijke hart
dat voorheen gesloten was voor alle mensen.

In deze schaapskooi zijn alle heiligen samengekomen.

De herder,
dat is het eeuwige woord;
de deur,
dat is Christus' mensheid;
de schapen in deze kooi, begrijpen we nu,
dat zijn de menselijke zielen;
en ook engelennatuur hoort thuis in deze stal.

En tot dit minnelijke huis
heeft het eeuwige Woord voor alle redelijke schepselen
de toegang geopend;
de gerechte, goede herder van deze kooi is het.

Maar de hostarius, de deurhoeder van deze kooi,
dat is de Heilige Geest,
want zoals Sint-Ambrosius en ook Sint-Hieronymus zeiden:
elke waarheid die verstaan wordt en uitgezegd,
die komt van de Heilige Geest.

2
Zoals de Heilige Geest het mensenhart
onophoudelijk trekt en richt en drijft en jaagt,
daarover hebben we op deze Pinksterdag gesproken;
zij zullen het waarlijk ondervonden hebben,
zij die tot zichzelf zijn ingekeerd.

Ach, hoe minnelijk en liefdevol hij deze deur ontsluit,
dit Vaderlijk hart,
om onafgebroken allen toegang te verschaffen
tot die verborgen schat
en tot de geborgenheid en de rijkdom van dit huis!

Niemand die het bedenken of begrijpen kan,
hoe open en bereidwillig, hoe ontvankelijk,
hoe dorstend God is,
en hoe hij ons tegemoet ijlt
op elk ogenblik, van welk uur ook.

Ach kinderen,
aan deze lieflijke uitnodiging, aan deze oproep en aan zijn verlangen,
hoe weinig gehoor wordt hieraan gegeven,
en wat wordt onze komst
hem toch ontelbare malen en op wrevelige wijze onthouden!

In het boek Esther staat geschreven,
dat koning Ahasveros koningin Vasti
uitnodigde voor een maaltijd
en haar opdroeg naar hem te komen;
toen het feest in volle gang was en zij maar niet kwam,
verwierp en verstootte hij haar voor eeuwig;
nooit weer zou ze voor hem verschijnen,
nooit weer voor zijn aangezicht;
en hij koos een ander,
Esther heette ze,
voor haar in de plaats.

Ach lieve kinderen,
hoeveel oproepen en uitnodigingen
van de Heilige Geest zelf afkomstig blijven hier onbeantwoord;
omwille van schepselen
gaat men er niet op in en verzet men zich ertegen;
waar God ons ook hebben wil,
steeds willen wij iets anders.

Deze deurhoeder roept zijn eigen schapen naar buiten,

und heischet sú ouch der scheffer
und leit sú,
der do ist das ewige wort des vatters,
der heischet und leit sú nemmelichen us,
und er get in vor und sú volgent ime noch.

Diser scheffer der leit und heischet die eigenen schaf:

war?

dar er wonet;
er gat in vor das sú ime volgent:

war?

in das schafhus, des vatters hertze,
do ist sin wonunge, sin sin, sin rasten.

Aber alle die dar kummen súllent,
die muessent gan durch die túre die Cristus ist nach siner menscheit.

Das sint die eigenen schaf
die des iren nút ensuoquent noch enmeinent in enkeinre wisen,
und meinent und suoquent alleine Got
luterlichen und bloeslichen in ime selber,
und nút anders danne sin ere und willen,
nút darzuo.

Diesen get er vor und sú volgent ime noch
und nút envolgent sú keime frovmden,
von dem fliehent sú und ilent von dem,
aber diseme volgent sú,
wanne sú bekennt sine stimme.

Wanne nu Cristus sprach selber daz er die túre were in der worheit,
und wie vil ir anderswo ingingent
danne durch dise túre,
die werent alle diebe und moerder,

weles sint nu dise diebe?

Daz sint alle
die in irre natúrlicher behendikeit irre vernunft stant
und domitte ingant,
und nút Got blos und luterlichen enmeinent
und dem minnelichen bilde unsers herren Jhesu Cristi
nút volgent in demuetiger gelossenheit
und sich selber verwerffent
und fúr gebrestenlich und kleine habent;
dise die gant zuo einer unrechten túren in.

3

Wer ist diser diep der do stilet?

das ist, ein boese verborgen angel ist in dem menschen,
ein leit ougenschalk,
das ist ein annemlicheit
unde eine valsche nimlicheit, die alle ding an sich trucken wil,
das sú begriffen mag
an Gotte und an den creaturen,
ie wil sú zuoslahen mit eigenschaft
und wil das sin;
und duncket sú ie út von ir selber,
so hat sú út geton;

und so wil sú lust,
trost, smacken und fuehlen haben
und wil also gros sin, also heilige, also selig,
und bekennen und wissen,
sú wil ie út sin
und sich iemer nút verlieren.

en net zo doet de herder dit,
en hij leidt hen,
hij, het eeuwige Woord van de Vader,
hij noemt hen bij hun naam en leidt hen naar buiten,
hij gaat hen voor en zij volgen hem.

Deze herder leidt en roept zijn eigen schapen.

Waarheen?

Naar waar hij woont;
hij gaat hen voor, opdat zij hem volgen.

Waarheen?

In de schaapskooi, het Vaderlijk hart,
daar is zijn woning, zijn verblijf, zijn rustplaats.

Maar allen die tot daar willen geraken,
ze moeten door de deur gaan die Christus is naar zijn mensheid.

De schapen die hem toebehoren,
nergens zoeken ze het hunne,
slechts God zoeken ze, hem slechts hebben ze op het oog
in henzelf, zuiver en puur,
en niets anders dan zijn eer en zijn wil hebben ze op het oog,
meer niet.

Hen gaat hij voor en hem volgen ze,
geen vreemde volgen ze,
voor hem vluchten ze en ze rennen weg,
hem echter volgen ze,
want ze herkennen zijn stem.

Want Christus zelf heeft gezegd dat hij de ware deur is,
en dat zij die op andere wijze naar binnen zijn gegaan,
anders dan door deze deur,
dat dit dieven en moordenaars zijn.

Wie zijn dit dan, deze dieven?

Het zijn al die mensen
die zich van de natuurlijke behendigheid van hun verstand bedienen
en daarlangs naar binnen gaan;
zij die God niet puur en louter nastreven
en het minnelijke beeld van onze Heer Jezus Christus
niet in deemoedige gelatenheid navolgen,
zichzelf niet misprijzen,
en zich niet voor gebrekkig en klein houden;
zij zijn het die binnengaan door een verkeerde deur.

3

Wie is deze dief dan die hier steelt?

Het is een boosaardige, verborgen angel in de mens,
een huichelachtige ogendief is het,
iemand die zich alles wil toe-eigenen
en het onterecht in bezit wil nemen;
iemand die alle dingen naar zich toe wil trekken,
alles wat hij maar grijpen kan van God en van de schepselen;
steeds maar wil hij toeslaan en innemen
en zorgen dat het van hem wordt;
en bij alles is hij vol eigendunk,
schrijft het allemaal zichzelf toe.

Genot streven deze mensen na,
troost, smaak en aangename gevoelens,
en ze willen groot lijken, heilig, en gezaligd;
kennen en weten jagen ze na,
steeds willen ze iets zijn,
nooit zichzelf verliezen.

Dis ist der diep der in tufelscher wisen zuoslichet
und benimmet Gotte sin ere und dem menschen alle worheit
und sú vollekomenheit berovbet.

O kinder, kinder,
welichen grossen schaden tuot diser diep in dem menschen,
me danne alle die diebe ie getatent
die ie erhangen wurdent in der zit!

O nement dez in úch war
und sehent fúr úch
und huetent úch!

4
Weles nu der moerder si do Cristus von sprach?

das ist ein unsagelich urteil,
das stet in dem menschen,
des sint vil menschen vol;
daz stat rechte in der naturen
das der mensche alles einen andern wil berichten
und kan sich selber dicke berichten nút,
also vol ist er urteiles;

der sprichet ime ze vil und der ze kleine;
der isset ime ze vil und der ze wenig;
der weinet zuo viel, der ze wenig;
dis ist mit allen dingen, dis mordige urteil,

und dem volget denne vernúten
in dem hertzen und in dem grunde,
und ettewenne brichet es ouch uz
an dem gelasse unde ouch an den Worten,
und moerdet einen andern mit der selben wunden
domitte er ist gewunt,
und bringet ime ein boese urteil ouch in
und moerdet ouch den nehsten
uf den daz dis urteil vellet,
in dem daz ers hoeret.

Was weistu dines nehsten grunt?

was weistu Gottes willen an ime
oder durch welichen weg das Got ime gerueffet oder geladet habe?

Und die werge di wiltu noch dime houbete richten und regieren
und wilt Gottes willen moerden
und mit dime valschen urteile berichten?

Diser moerder tuot also unbegriffenlichen grossen schaden
under geistlichen lúten,
und gedenckent nút daz der liebe Got sprach:

'du ensolt nút urteilen,
obe du nút wilt verurteilt werden;
also du uzmissesest,
also sol dir wider gemessen werden'.

Man ensolte enkein ding urteilen daz nút totsúnde enwere.

Stuende der mensche in dem puntten
das er ie urteilen solte und mueste,
daz solte der heilige geist durch in tuon,
daz solte sin mit stunden und mit statten
und senftmueteklichen und demueteklichen,
und nút slahen zehen wunden
do man eine heilet,
und nút ruoffende noch ungestuemeklichen,
sunder minneklichen und mit getult.

Dit is de dief, op duivelse wijze sluipt hij binnen,
hij ontnemt God zijn eer en de mensen elke waarheid,
en hij berooft hen van de volmaaktheid.

Ach kinderen, kinderen,
welke grote schade richt deze dief toch aan in de mens,
ja, meer dan alle dieven hebben aangericht
die ooit werden opgehangen in dit tijdelijke!

O, neem dit in jezelf waar
en bescherm jezelf tegen hem,
en wees op je hoede!

4
En wie is nu de moordenaar waar Christus over sprak?

Het is dit mateloos oordelen
dat zich genesteld heeft in de mens,
veel mensen zijn er vol van;
zo verankerd is het in zijn natuur,
dat de mens alles in een ander wil berechten;
zichzelf berechten lukt hem niet,
zo in bezit genomen is hij door dit oordelen.

De een spreekt in zijn ogen te veel, de ander te weinig;
de een eet volgens hem te veel, de ander te weinig;
deze huilt te veel en die te weinig;
in alles treft men het aan, dit moordende oordeel.

Dan volgt het verachten,
in het hart en in de grond
en soms ook naar buiten brekend
in gedrag en ook in woorden.
De ander verwondt men dan met dezelfde dodelijke wonden
als die waarmee men zelf verwond is;
ook hem treft dan het giftig oordeel,
en ook hij slaat een volgend iemand weer een dodelijke wond,
hij die getroffen wordt door dit oordeel
wanneer hij het verneemt.

Wat weet je van de grond van je naaste?

Wat weet je van Gods bedoeling met hem
of van de weg waarop God hem geroepen en uitgenodigd heeft?

En zijn werken wil je naar jouw gedachten richten en plooiën
en jij wilt Gods wil vermoorden
en met jouw verkeerde oordelen berechten?

Aldus bewerkt deze moordenaar onbegrijpelijk grote schade onder
geestelijk levende mensen,
en hij vergeet dat de lieve God zei:

'Oordeel niet,
wil je niet veroordeeld worden;
de maat waarmee jij meet,
daar wordt ook jij mee gemeten.'

Men zou niets moeten oordelen wat geen doodzonde is.

Zou de mens ooit op het punt komen
dat hij oordelen moet omdat hij daartoe verplicht is,
de Heilige Geest moest het dan door hem doen;
gebeuren moest het op de juiste tijd en de juiste plaats,
en zachtmoedig en met deemoed;
niet door tien verwondingen te slaan
om er eentje te willen genezen,
niet schreeuwend noch driftig,
maar liefdevol en geduldig.

So wo dis nüt enist,
do ist man in dem vinsternisse und nüt in dem woren liechte.

Lieben kinder,
nement úwer selbes war unde urteilent úch selber,
und wisse,
alle die tage die du iemer gelebest,
so treistu an dime halse ein nature vol sünden,

und darumb
urteile dich
und la dinen nehsten mit Gotte geworden
und Got mit ime geworden,
ob du iemer in dis minnekliche schafhus denckest zuo komende;

und wisse,
úber also manigen menschen
du dich erhebest mit dime urteile und vernútende,
under also manigen soltu getrucket werden.

5
Also nu der mensche sich zuo ime selber keret
mit diseme moerder und wil sich selber urteilen
in eime flissigen tieffen innerlichen warnemende sin selbes,
so vindet diser morder den diep
in dem grunde verborgen ligen,

daz ist die unrechte annemlichkeit,
wie der mensche dem geiste
hat verstolen und noch stilt Got und genade
und den schatz dem geiste alzuomole,
do der wore richtuom inne verborgen lit.

So wurt diser diep dem moerder gemeldet
und gerueget das er disen schaden tuo,
und wurt von ime gefangen und von ime getoetet,

und geschehe nu, also etwenne geschehen ist,
daz ir ieklicher den andern stach
und daz sú alle bede tot bliben:
o kinder,
kunde dis geschehen
daz der moerder ouch mit dem diebe tot blibe,
das were ein selig wunnenkliches ding,

daz alle urteile stúrbe und viele alzuomole in Got,
in Gottes urteile, in Gottes willen, in Gottes grunt,
wie, wo und wenne er wolte.

Kinder,
hie were wor wesentlich fride,
do der diep und der moerder
alle bede tot werent;

dise werent selig
und gingent in daz minnekliche schafhus
zuo der rechten túren in,
und dem tete der torwerter uf
und liesse in rechte in in daz vetterliche abgrunde,
und do gienge er allewege in und uz
und fúnde allewege volle weide;

er versúnke mit unsprechenlicher weide in der gotheit
und gienge mit minnen
an die heilige vergoettete minnekliche menschheit
in voller weiden und wunnen,
und wurt an ime vollebracht
das unser herre anderswo sprach durch den propheten Johel:

'ich sol mine schaf weiden und sol sú lassen ruowen,
da wurt wúrcken und rasten eins,

En waar men dit niet aantreft,
daar verkeert men in duisternis en niet in het ware licht.

Lieve kinderen,
sla acht op jezelf en oordeel jezelf,
en weet:
al je levensdagen
zul je om je hals een natuur vol zonden met je meedragen.

Daarom:
oordeel jezelf
en laat het aan je naaste over zijn zaken met God te doen
en God met hem,
wil je ooit in deze minnelijke schaapskooi komen.

En weet:
even groot is het aantal mensen
waar je je boven verheft met je vernietigend oordeel,
als het aantal waar je onder terneergedrukt zult worden.

5
Wanneer de mens zich tot zichzelf wendt
om zichzelf met deze moordenaar te oordelen,
en hij dan ijverig en diep en innerlijk acht slaat op zichzelf,
dan treft deze moordenaar de dief aan,
liggend in de grond verborgen.

Het blijkt de onrechtmatige inbezitneming;
de mens heeft hiermee zijn geest
van God en de genade weggehouden, en nog steeds doet hij dit,
en zo heeft hij de geest zijn hele schat genomen,
waar de ware rijkdom in verborgen ligt.

En dan wordt deze dief door de moordenaar ontdekt,
en hem wordt verweten dat hij hem schade berokkent,
en hij wordt door hem gefangen genomen en door hem gedood.

Zou nu gebeuren, wat wel vaker is gebeurd,
dat de een de ander steekt
en beiden dan gedood worden,
ach kinderen,
mocht het gebeuren
dat beiden, de moordenaar met de dief, gedood werden,
wat een gelukzalige zaak zou dit zijn.

En al dit oordelen zou sterven en aan God toekomen,
aan Gods oordeel, aan Gods wil, aan Gods grond,
hoe, waar en wanneer het hem behaagde.

Kinderen,
daar zou ware vrede heersen,
waar zowel de dief als de moordenaar,
ja, waar ze allebei dood zouden zijn.

Zalig zouden deze mensen zijn;
ze zouden de minnelijke schaapskooi binnengaan
door de goede deur;
hun zou de deurwachter opendoen
om hen waarlijk binnen te laten in de Vaderlijke afgrond,
en ieder kon daar altijd in en uit
en steeds zouden ze rijke weidegronden vinden.

Verzinken zou de mens in de godheid met onuitsprekelijke vreugde,
en in liefde zou hij uitgaan
naar de heilige, vergoddelijkte, minnelijke mensheid,
vervuld van vreugde en van zaligheid;
en in hem wordt vervuld
hetgeen onze Heer elders zei door de profeet Joël:

'Ik zal mijn schapen weiden en hen laten rusten,
en werken en rusten worden daar één;

und uf den hohen bergen von Israhel
sol ich sú fuoren an die gruenen krúter
an der vetterlichen weide,
ich sol die minen fueteren'.

Diser minnenklicher edeler scheffer,
das ewige wort,
der get danne sinen geminneten schaffen vor,
und sú volgent ime und nút keime froemden,
und darumb wurt in ouch mit voller massen gegeben
das edel túre minnecliche fuoter,
daz ist
das sú desselben gebruchent und nützent
und selig sint des Got selig ist eweklichen.

Das uns dis allen geschehe,
des gúnne uns Got.

Amen.

in de hoge bergen van Israel
zal ik hen geleiden naar het groene gras
en de vaderlijke weidegronden;
ikzelf zal de mijnen voeden.'

Deze minnelijke, edele herder,
het eeuwige Woord,
gaat zijn beminde schapen dan voor,
en alleen hem volgen ze, geen enkele vreemde;
daarom ook wordt hun met de volle maat gegeven
het edele, kostbare, minnelijke voer:
dat wil zeggen,
ze gebruiken en genieten hetzelfde,
zijn zalig door hetzelfde, als dat waardoor God zalig is in eeuwigheid.

Dat ons dit allen mag geschieden,
dat vergunne ons God.

Amen.

Preek 28 (V28)

Heilige Drievuldigheid I

Quod scimus loquimur,
et quod vidimus testamur (Io 3,11)

Dise nehesten nochgonden zwo bredigen von der heiligen trivaltikeit sint genommen in sancte Johans ewangelio von irme hochgezeit, usser den worten die Cristus sprach:

'das wir wissent, daz sagent wir, unde das wir sehent, daz bezúgent wir.'

In illo tempore erat homo ex phariseis.

Die erste uslegung von der trivaltikeit seit das ein iegelich mensche muos haben zwene gezúgen, glich und ungelich, sol er zuo dem edelen ende kummen, und dozuo gehoerent vil toede, das men neme in leide liep und in sure suesse.

1
Dis ist der minnekliche tag daz man beget die heilige wunnenkliche hochwúrdige drivaltikeit.

Alle hochgezeit bitzehir die dis jor lang sint gewesen, sú sint welicher kunne sú werent, daz sint alle sament gewesen also bluomen wider der frucht und hant alle zuo diseme gedienet, wan dis ist daz ende und der lon der arbeit,

und ich kan nút gedencken mit was kunne worten man hievon múge gesprechen, wan es ist úber alle wort und wise und úbertriffet unsprechenlichen úber alle verstentnisse engele und menschen; tusedt werbe me wenne des obersten seraphins verstentnisse úbertriffet eins esels verstentnisse, unsprechenlichen vil me úbertriffet dis alle verstentnisse und sinne,

und darumbe also sant Dyonisius sprach:

'alles daz man hievon gesprechen mag, daz enhat nút worheit an ime, sunder es ist gelicher gelogen denne warheit'

2
Nu kummet etliche unwissende lúte und geborent rechte also obe sú es rehte durchsehen habent, und sagent also herlichen dervon do alle creatures nút von gesprechen kunnt.

Eya lieben kinder, nút underwindent úch zuo hoher wisheit, also sant Paulus sprach, und lant die hohen pfaffen darnoch studieren und disputieren, und in der unkunst

Wij spreken over wat wij weten,
en wij getuigen van wat wij gezien hebben (Joh. 3,11)

De twee preken over de Heilige Drievuldigheid die nu volgen, zijn op woorden uit het evangelie volgens Johannes voor dit feest, de woorden die Christus sprak:

'Wat wij weten dat zeggen we, en wat we zien, daarvan getuigen we.'

In illo tempore erat homo ex phariseis.

De eerste uitleg over de Drievuldigheid zegt dat iedere mens twee getuigen moet hebben, gelijkheid en ongelijkheid, wil hij tot de edele bestemming geraken; en daar hoort een meervoudig sterven bij, en wel zo, dat men in het lijden vreugde vindt en in het bittere zoetheid.

1
Dit is de minnelijke dag, de dag waarop het feest gevierd wordt van de heilige, heerlijke, hoogverheven Drievuldigheid.

Alle feesten die dit jaar gevierd zijn, van welke aard ze ook waren, ze zijn als de bloemen tegenover de vrucht, en ze hebben allemaal als voorbereiding daartoe gediend, want dit is het doel en het loon van het werk.

Ik kan geen geschikte woorden vinden waarmee men hierover spreken kan, want het overtreft alle woorden en vormen en het gaat op onuitsprekelijke wijze alle kenkracht te boven, die van engelen en van mensen; duizend maal meer als de hoogste kenkracht van de serafijn die van een ezel overtreft, ja, onuitsprekelijk veel meer, overtreft dit alle kenkracht en voorstellingskracht.

Daarom is het dat Dyonisius zei:

'Alles wat men hierover zou zeggen, het raakt de waarheid niet, integendeel, het zou meer op een leugen lijken dan op waarheid.'

2
Veel onwetende mensen zijn er die doen alsof ze het wel begrepen hebben, en ze spreken op heerlijke wijze waarvan geen schepsel over vermag te spreken.

Welaan dan, lieve kinderen, waag je niet aan hoge bespiegeling, zoals Sint-Paulus zei, en laat de geleerde geestelijkheid hierop maar studeren en erover disputeren; en ondanks hun onvermogen

muessent sú wol mit urlovbe stammelen
umb der heiligen kirchen willen,
obe sú in not keme mit ketzern;
aber daz si úch verbotten.

3
Nu sprach Cristus hûte in dem ewangelio:

'das wir wissent, daz sagent wir,
und daz wir sehent, das zügen wir'.

Kinder,
dis enweis nieman
noch enhat gesehen
denne Cristus nach siner goettelicher naturen,
und darumb so múgent wir herzuo nût kummen
dan durch den gezúgen Jhesum Cristum.

Er ist gewesen ein gezúg zweier wege,
daz ist gelich und ungelich
mit sinen obersten und nidersten kreften;
und wemme diser gezúgen einer bristet,
der mag zuo deme edeln ende nût kummen.

Dise gezúge sint rechte also zwo geswestern
und louffent one underlos sament an einen menschen;
nût das er einen weg fúrge und den andern darnoch,
sunder sú súllent mit einander sin,
daz man sich in dem gelichen bereit vinde
gegen dem ungelichen,
und daz man sich in dem ungelichen
gelich gehalten kunne
und neme in leide liep und in sur suesse.

Kinder,
dise gelicheit enmag nût sin in dem ussern menschen
noch in der nature,
aber man mag wole werden gelich.

Kinder,
es muos manig bitter tot uf die nature vallen
ussewendig in diseme ungelicheme;
ouch sint wir Gotte also manigen tot schuldig,
dem ieklicheme antwurtet ein wunnenklich goettelich leben,
obe wir es wole warnement.

4
Kinder,
dise lebene und dise toede
und alle ding der uns gebristet,
der moehten wir ervolgen
mit innigem gebette des geistes,
und das dicke und krefteklichen.

Der verklerte geist
der minnet und meinet gelich und ungelich
in eime gelicheme gemuete;
vil menschen woltent Gotte gerne volgen,
also es in dem gelichen stuende,
mere also es in das ungeliche vellet,
so kerent sú zuohant wider.

Nu ist doch dis ungeliche
vil fruchtberer, nûtzer und besser wan daz geliche,
dis bringet die wesenden worheit;
das geliche ist der bluomen und das ungeliche ist die frucht;
das geliche ist ein dienst dem ungelichen
und get ime vor,
es hilffet
und stercket zuo der búrden des ungelichen.

heeft men hen maar geoorloofd te stamelen
omwille van de heilige Kerk
wanneer deze in het nauw gedreven wordt door ketters;
jullie echter wordt dit ontzegd.

3
In het evangelie voor vandaag zegt Christus:

'Wat wij weten dat zeggen we,
en wat we zien, daarvan getuigen we.'

Kinderen,
niemand heeft hier kennis over
noch heeft iemand het gezien,
slechts Christus naar zijn goddelijke natuur,
en daarom kunnen we hier niet anders geraken
dan door de getuige Jezus Christus.

Hij is een getuige geweest langs twee wegen,
te weten gelijkheid en ongelijkheid
met zijn hogere en zijn lagere krachten;
en ontbreekt bij iemand één van deze getuigen,
dan zal hij tot deze edele bestemming niet geraken.

Deze getuigen zijn net als twee gezusters,
en steeds lopen ze gezamenlijk naast een mens;
niet zo, dat hij dan de ene volgt en vervolgens de andere,
nee, steeds tezamen zullen ze zijn;
in het gelijke zal men zich bereid tonen
tegenover het ongelijke,
en in het ongelijke
zal men zich gelijk kunnen houden,
zodat men in lijden vreugde ervaart en in bitterheid zoetheid.

Kinderen,
deze gelijkheid kan niet in de uiterlijke mens zijn
noch in de natuur,
maar wel kan men gelijk worden.

Kinderen,
menige bittere dood moet de natuur overvallen,
uiterlijk in haar ongelijkheid;
en ook God zijn we menige dood schuldig,
waarna steeds een heerlijk, goddelijk leven volgt,
wanneer we er maar acht op willen geven.

4
Kinderen,
dit leven en dit sterven
en alle dingen die ons ontbreken,
ze konden ons ten deel vallen
door een innig gebed van de geest
krachtig en steeds herhaald.

De verlichte geest,
gelijkheid en ongelijkheid, beide heeft hij lief
op gelijkmoedige wijze;
veel mensen zouden God graag willen volgen,
wanneer het maar in de gelijkheid is;
komen ze echter in de ongelijkheid,
dan keren ze zich meteen af.

En toch, dit ongelijke,
het is veel vruchtbaarder, nuttiger en beter dan het gelijke:
het brengt de wezenlijke waarheid;
het gelijke is de bloem, het ongelijke de vrucht;
het gelijke is dienstbaar aan het ongelijke
en gaat eraan vooraf,
het sterkt ons
en het helpt ons de last te dragen van het ongelijke.

Aber hie inne wurt der mensche in der worheit geboren.

Dis bringet die frucht nüt, dis geliche,
also vil also es herzuo dienet;
nieman wil Got in diseme minnen noch meinen,
sunder er wurt rechte in diseme gehasset.

Daz enist nüt das gezúge Jhesu Cristi,
wanne er ist der slange
den Moyses ufhieng in der wuestenunge,
den alle die an muestent sehen die gesunt woltent werden;
disen súllent wir ansehen
und nemen sin gezúg
und volgen deme mit warem armuete unsers geistes
und mit grundeloser gelassenheit und mit búrmender minnen,
und liden bekorunge und anevchtunge
indewendig und ussewendig
und getrenge in geiste und in naturen,
von den lúten und von dem fleische, von dem vigende.

Und werent die bekorunge enweg und alle úberwunden,
man solte sú herwider laden
und bitten sú das sú wider kement
und das sú abschúrten den rust
den sú hie vormoles do gemaht hattent in den boesen tagen,
unde dannan tragen den sú dargetragen hattent.

Das ist wol múglich daz ein edel luter verklert mensche,
daz in die súnden me ansehent
und sú bas bekennet
und sich in ime erbildet
in gevoellicher und bewegenlicher wisen,
in fleische und in bluote,
wanne ein grop gros súnder
der enmitten in der súnden ist;

und diser mensche stat hie mitte in grosser bitterkeit
und ist ein vollekomen mensche,
und diser gat hiemitte in daz ewige leben,
und der ander get in den ewigen tot
und ist ein boese ungereht mensche
und enweis von der bekorunge nüt.

Weles ist die sache
daz also gros underscheit enzwúschent disen zwein menschen ist,
die beide mit der sünde verbildet sint,
allein doch gar die wise ungelich si?

Der guote lidet sich darinne durch Got,
und der ist luterlichen sin grunt, sine meinunge,
und nimmet von deme
gelich und ungelich
und lot sich do inne Gotte;
aber der boese enmeinet Got nüt
und vellet in die sünde sunder bekorungen;
und wie Got mit ime tuot,
so solte ie ein anders sin;
moehte er grosse ding haben
sunder kost und arbeit und ime nüt sur enwurde,
daz neme er wol.

O kinder,
waz moehte úch gewerden
obe ir Got luterlichen minnetent und meindent!

Dis moehte úch nüt geschaden,
obe joch alle die túfele die in der hellen sint,
mit aller irre bosheit fliessent durch uwern lip
und durch uwer sele, durch uwer bluot und durch uwer marg,
die welt mit aller ire unflat,
und daz wider uwern willen,

En net hierin is het dat de mens geboren wordt in de waarheid.

De vrucht geeft het niet, dit gelijke,
hoe noodzakelijk het daartoe ook is;
niemand wil God daarin liefhebben en nastreven,
hij wordt er juist in gehaat.

Zo is niet het getuigenis van Jezus Christus,
want hij is de slang
die door Mozes werd opgehangen in de woestijn,
en die allen aanschouwen moesten die gezond wilden worden;
hem moeten we aankijken,
zijn getuigenis moeten we aannemen,
hem moeten we volgen in ware armoede van geest,
met grondeloze gelatenheid en met brandende liefde;
bekoringen moeten we verduren en aanvechtingen,
innerlijk en uitwendig,
en beklemming in de geest en in de natuur,
van de mensen, van het vlees, en van de vijand.

Zouden alle bekoringen verdwenen zijn en overwonnen,
men zou hen weer moeten uitnodigen
en hen bidden terug te komen,
opdat ze de roest zouden afschuren
die ze eerder veroorzaakt hebben in die boze dagen;
om dan weg te dragen wat ze aangedragen hebben.

Het is goed mogelijk dat een edele, reine, verlichte mens
de zonden scherper voor ogen heeft
en dat hij ze beter herkent
en dat ze zich aan hem tonen
op gevoeliger en beweeglijker wijze,
in het vlees en het bloed,
meer dan dit het geval is bij een grove, grote zondaar
die helemaal in zonde ondergedompeld is.

En die eerste mens, hij leeft in grote bitterheid
maar is een volmaakte mens,
en hij gaat aldus het eeuwige leven tegemoet,
en die ander gaat de eeuwige dood tegemoet,
een slechte, ongerechte mens is hij
en van bekoringen weet hij niet.

Wat is dan de oorzaak
van dit grote verschil tussen deze twee mensen,
die beiden door de zonde belaagd zijn,
maar op zulk verschillende wijze?

De goede mens legt zich erbij neer omwille van God,
die zijn grond is en heel zijn verlangen,
en hij aanvaardt van hem
zowel wat gelijk is als ongelijk
en geeft zich hierin aan God over;
maar de slechte heeft God niet voor ogen
en hij vervalt tot zonde zelfs zonder bekoringen;
en hoe God ook met hem doet,
steeds moet het voor hem anders;
zou hij grote gaven kunnen ontvangen
zonder kosten of arbeid en zonder bittere inspanning,
hij zou ze graag aannemen.

Ach kinderen,
wat kon jullie toch ten deel vallen,
zouden jullie louter God liefhebben en hem slechts nastreven!

Geen schade zou het je toebrengen
wanneer alle duivels uit de hel
met al hun slechtheid door je lichaam en je ziel zouden stromen,
door je bloed en door je merg,
samen met de hele wereld en al haar vuiligheid;
zou het gebeuren tegen je wil,

es enschat úch ein har nüt,
 es bereitet úch zuo grossem guote,
 so ir luterlichen und bloeslichen Got meindent
 und anders nüt des uwern in keinre wisen,
 und sinen willen nement
 in gelich und ungelich.

5
 Danvon sprach ouch Cristus in disem ewangelio:

'es si denne daz ir anderwerbe geboren werdent
 in dem geiste und in dem wasser,
 so enmügent ir nüt gan in daz ríche der himmele'.

By dem geiste nimmet man dis geliche
 und bi dem wasser das ungeliche.

Noch diseme ussewendigen groben ungelichen
 so ist ein indewendiger edelre luter ungelich,
 und daz ungeliche wurt geboren us dem ersten ungelichen.

Der sich in diseme gewerlich hielte,
 in dem wurde endecket und geoffenbaret
 eine erkennisse des unsprechenlichen ungelichen,
 daz alle creaturen nüt ervolgen mügent mit enkeinre wise;
 denne ein gelutert geist in dem ussewendigen ungelichen
 der minnet und meint me das ungeliche
 und smacket ime bas
 und voeilet und bevindet me do inne
 denne in allem dem gelichen do man zuo komen mag
 oder verstan mag.

Ie dis ungeliche
 ie klerlicher und bloeslicher und offenlicher bekant wurt,
 ie noherre und innerlicher
 die glichheit geboren und drinne ervolget wurt.

Dis ungeliche daz ensach nüt an der Lucifer
 do er sich wolte in daz geliche setzen,
 und danvon kam er in ein unsprechenliches ungelich
 und verlor alle gelicheit
 und niemer wider zuo komende.

Mer aber die minneklichen edelen engel
 die kertent und sohent an ir ungelich,
 und domitte sunkent sú in in ein unsprechenlich gelicheit.

O wie ein unsprechenliche frucht wurt geborn uz diseme grunde,
 do der verklerte geist mit disem ungelichen
 mit minnen insinket
 unde smiltzet in dem woren erkennisse sins ungelichen,
 und do der geist einen überslag tete über sin vermügen
 in das goetteliche abgrunde.

6
 Welich mensche sich denne wol vor geuebet hat
 und sich gelútert hat in naturen und in geiste
 noch sime vermügende,
 do wurt ein minneclicher sunk,
 und also denne die nature das ire getuot
 und sú nüt fúrbas enmag
 und sú uf ir hoehestes kummet,
 so kummet das goetteliche abgrunde
 und lat do sine funken stieben in den geist,
 und von der kraft der úbernátúrlichen helffe
 so wurt der verklerte geluterte geist uz ime selber gezogen
 in ein sunderlich gelutert unsprechenlich gotmeinen.

Die meinunge die ist obe dem ertriche,
 ja one alle masse,
 wanne dis ist in einer goettelichen kraft,

geen haar van je werd erdoor gekrenkt;
 voorbereiden zou het je op een groot goed,
 zolang je maar louter en alleen God voor ogen had
 en niets van het jouwe op geen enkel wijze,
 en je zijn wil zou aanvaarden
 in het gelijke als in het ongelijke.

5
 Ook Christus sprak hierover in dit evangelie:

'Wanneer jullie niet andermaal geboren worden
 in de geest en in het water,
 dan zullen jullie niet ingaan in het rijk der hemelen.'

Onder 'de geest' versta men het gelijke
 en onder 'het water' het ongelijke.

Naast dit uitwendige, grove, ongelijke
 is er een innerlijk, edel, zuiver ongelijke,
 en dit ongelijke wordt geboren uit dat eerste ongelijke.

Wie hierin opmerkzaam zou blijven,
 in hem zou ontdekt worden en geopenbaard
 een inzicht in het onuitzegbare ongelijke,
 dat geen schepsel verwerven kan, op geen enkele wijze;
 want een gelouterde geest in het uitwendig ongelijke,
 hij heeft het meer lief en verlangt meer naar het ongelijke
 en het smaakt hem beter,
 en hij doorvoelt en ondervindt hierin meer
 dan in al het gelijke waartoe men geraken kan
 of dat men vatten kan.

Naarmate dit ongelijke
 meer helder, meer ontbloot, en duidelijker gekend wordt,
 des te nabijer en inniger
 wordt de gelijkheid geboren en aldus verkregen.

Dit ongelijke werd door Lucifer niet gezien
 toen hij zich in het gelijke wilde plaatsen,
 en daardoor geraakte hij in een onuitsprekelijke ongelijkheid
 en hij verloor elke gelijkheid,
 en nooit zou hij tot daar weer geraken.

Maar de minnelijke, edele engelen daarentegen,
 zij wendden hun blik en aanschouwden hun ongelijkheid,
 en daarmee verzonken zij in een onzegbare gelijkheid.

O welk een onnoemelijke vrucht zou uit deze grond geboren worden,
 wanneer de verlichte geest hierin
 met dit ongelijke in liefde zou verzinken
 en er zou insmelten in het ware inzicht van zijn ongelijkheid,
 en de geest dan uitstijgen zou boven zijn vermogen,
 de goddelijke afgrond in.

6
 De mens die zich goed voorbereid heeft
 en zich gelouterd heeft in natuur en in geest
 naar zijn beste kunnen,
 hem geworden een minnelijk verzinken;
 en wanneer dan de natuur het hare gedaan heeft
 en niet meer verder komt
 en haar hoogste punt bereikt heeft,
 dan verschijnt de goddelijke afgrond
 en laat er zijn vonk opvliegen in de geest,
 en door de kracht van deze bovennatuurlijke hulp
 wordt de verlichte, gelouterde geest uit zichzelf getrokken
 in een uitzonderlijk, puur, onuitsprekbaar godsverlangen.

Dit verlangen gaat uit boven het aardse,
 ja, alle maat gaat het te boven,
 want het is gelegen in een goddelijke kracht;

und diser ker der ist obe aller verstennisse
und obe allen sinnen
und wunderlich und ungedenglich;

und alleine diser ker si verre obe den andern allen,
so hant die andern alle herzuo gedienet und gefürdert,
ein ieglich guot wille und meinunge und begerunge,
wort und werg, und ein ieglich liden und swerheit.

Disen ker den kundent alle engele und alle heiligen nüt gegeben,
noch alles daz in himmelrich und ertrich ist,
nüt gemachen,
noch alle ding,
sunder alleine daz goetteliche abgrunde in aller sinre unmassen,
wanne dis ist verre über alle creatürliche wise
in einre goettelicher kraft verre über alle masse
in eine goetteliche unmasse.

In diseme versinket der geluterte verklerte geist
in daz goetteliche vinsternisse, in ein stille swigen
und in ein unbegriffenlicheme und unsprechenlicheme vereinen,
und in diseme insinkende wurt verlorn alles gelich und ungelich,
und in diseme abegrunde verlúret der geist sich selber
und enweis von Gotte noch von ime selber
noch gelich noch ungelich
noch von nüte nüt,
wan er ist gesuncken in Gottes einikeit
und hat verlorn alle onderscheide.

Lieben kinder, so welich mensche dis bevinden wil,
der muos allen creaturen und ime selber sterben
und Gotte alleine luterlichen leben,
und nüt in den sinnen enmuos er leben
und nüt uzlouffen nu har nu dar, nu sus nu so,
in manigvaltige manigvaltikeit und ussewendikeit;
alleine es guote werg schinent,
so ist es diseme ein gros hindernisse

danne alleine Gotte leben luterlichen in allen dingen
und Got in allen dingen nemen und alle ding in ime.

Alsus kummet man
zuo diser heiliger wunnenklicher hochgelobeter drivaltikeit,
von der ich mich zu krank und zuo snoede bekennen zuo sprechende.

Das uns dis allen geschehe,
des helfe uns got.

Amen.

en deze inkeer, hij gaat elk begrip te boven
en ook alle zinnen,
wonderlijk is hij en onvoorstelbaar.

En hoewel deze inkeer ver verheven is boven al het andere,
heeft al dat andere wel gediend om tot daar te komen:
elk goed wilsbesluit, elk verlangen en elke begeerte,
elk goed woord en werk, elk lijden en elke last.

Al de engelen en heiligen konden deze inkeer niet teweeg brengen,
noch kon alles wat in het hemelrijk en het aardrijk is
hem bewerkstelligen,
niets,
slechts de goddelijke afgrond in heel zijn mateloosheid;
want ver boven de wijze van al het geschapene is het,
in een goddelijke kracht ver boven elke maat,
in een goddelijke mateloosheid.

Dan verzinkt de gelouterde, verlichte mens
in de goddelijke duisternis, in een kalm zwijgen
en in onbegrijpelijke en onuitspreekbare vereniging,
en met dit inzinken gaat al het gelijke en ongelijke verloren;
in deze afgrond verliest de geest zichzelf
en weet van God noch van zich,
noch van het gelijke of het ongelijke,
van niets niet,
want gezonken is hij in Gods eenheid
en elk onderscheid gaat hem verloren.

Lieve kinderen, wie dit ervaren wil,
hij moet aan alle schepselen en aan zichzelf sterven
en louter en alleen God leven;
niet naar de zinnen moet hij leven
en niet uitgaan moet hij, dan hier dan daar, dan zus dan zo,
in een veelsoortige veelvuldigheid en uitwendigheid;
en zelfs al dunkt hem dat het zo goed is,
toch vormt het een grote hindernis.

Slechts God zal hij leven, louter hem, in alles,
en hem zal hij ontvangen in alles en alles in hem.

Zo komt men
tot deze heilige, zalige, hooggeëerde Drievuldigheid;
maar te zwak en onwaardig acht ik me hierover te spreken.

Dat dit zich aan ons allen voltrekken mag,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 29 (V60d)

Feest van de Heilige Drievuldigheid II

Quod scimus, loquimur,
et quod vidimus, hoc testamur,
et testimonium nostrum non accipitis et c. (Io 3,11)

*Die andere uzlegunge von der heiligen drivaltikeit
seit wie sú das bilde in uns ist unbiltliche,
in dem selben gründe der mensche vindet
alles das von gnoden
das got von naturen het,
also verre er sich darin liesse
und kerete
one alle bilde und manigvaltikeit.*

1
Sprach unser lieber herre:

'das wir wissen, das sprechen wir,
und das wir sehen, das zügen wir,
und unser gezúgnissehant ir nút genomen.

Und so ich úch sage von irdenschen dingen,
so gelobent ir es nút,
und ob ich úch denne von himelschen dingen seite,
wie moechtent ir das gelovben?'

Dise wort liset man hütte in dem ewangelio
von disem hochwirdigen hochgezeit
der hohen úbertreffender wirdigen drivaltikeit.

Und alle die hochgezeit die durch dis jar sint gewesen,
weler kúnne die woren,
die hant alle ir zil und ir ende genomen,
und alle sint si her uf gericht;
und aller creaturen lovf
und sunderlichen vernúftigen creaturen,
der zil und ende ist die heilige drivaltikeit,
wan si ist recht begin und ende.

Von diser hochgelobter drivaltikeit
so enkúnnen wir enkein eigenlich wort vinden
die wir hinnan ab múgen gesprechen,
und muessent doch wort sin
von diser úber weselicher unbekentlicher drivaltikeit;
do wir nu ab solten sprechen,
do ist als unmúglich ze komende
als mit dem kophe an den himel ze reichende.

Wan alles das man hinnan ab sprichet oder gedenken mag,
das ist hundert werbe tusent werbe minre
denne ein nadelspitz klein si
wider himel und erden engele,
ja tusent werbe
und sunder alle zal und mosse.

Dis ist zemole unmúglich allen verstantnissin
hinnan ab ze verstonde
wie die hohe weseliche einikeit so einveltig ist an dem wesende,
die einige einikeit und drivaltig an den personen,
wie der onderscheit der personen ist,

Wat we weten, daarover spreken we,
en wat we zien, daarvan getuigen we,
maar onze getuigenis aanvaardt gij niet. (Joh. 3,11)

*De tweede uitleg over de Heilige Drievuldigheid
zegt ons hoe haar beeld ongebeeld in ons is;
in zijn grond vindt de mens
al dat door genade
wat God van nature bezit,
zou hij zich daarin verzingen,
daarheen zich wenden,
ontdaan van elk beeld en alle menigvuldigheid.*

1
Onze Lieve Heer zei:

'Wat we weten, daarover spreken we,
en wat we zien, daarvan getuigen we,
maar onze getuigenis hebben jullie niet aanvaard.

Wanneer ik jullie vertel over aardse dingen,
dan geloven jullie het niet,
zou ik jullie over hemelse dingen vertellen,
hoe kunnen jullie dat dan geloven?'

Deze woorden leest men in het evangelie van vandaag,
op deze hoogedele feestdag
van de hoge, alles overtreffende, eerbiedwaardige Drievuldigheid.

En alle vieringen die er dit jaar geweest zijn,
van welke aard ook,
hierin vinden ze hun doel en voltooiing,
hierop zijn ze gericht;
de gang van alle schepselen
en in het bijzonder die van de redelijke schepselen,
vindt haar doel en voltooiing in de Heilige Drievuldigheid,
want deze is met recht begin en einde.

Willen we spreken over deze hooggeprezen Drievuldigheid,
dan vinden we geen passende woorden
om er iets over te zeggen,
en toch worden er woorden verlangd
om te spreken over deze verheven, onkenbare Drievuldigheid;
waar we nu over zouden moeten spreken,
even onmogelijk is het dit te bereiken
als met ons hoofd de hemel te raken.

Want alles wat men hierover zou kunnen zeggen of denken,
honderd maal minder is het
dan de punt van een naald klein is
vergeleken met hemel en aarde,
ja, honderd keren duizend maal,
het kent getal noch maat.

Volslagen onmogelijk is het, voor welk verstand ook,
om te vatten
hoe de hoge wezenlijke eenheid zo enkelvoudig is naar haar zijn,
een enige eenheid en drievuldig naar de Personen;
hoe het onderscheid is tussen de Personen,

wie der vatter gebirt sinen sun,
 der sun usgande und doch inne blibende
 (in eime bekentnisse sin selbes sprach der vatter sin ewig wort),
 und wie von dem bekentnisse das von im usget,
 usflúset ein unsprechlich minne,
 das do ist der heilig geist,
 und die usfliessenden wunder in fliessent
 in unsprechlicher bevellikeit ir selbes
 und in eime gebruchende ir selbes und in weselicher einikeit.

So ist der vatter, das der sun ist
 in múgenheit, in wisheit und in minnen.

Also ist der sun und der heilig geist als ein,
 und ist doch so gros unsprechlich onderscheit an den personen,
 und das in einikeit der naturen usfliessende unbiltlichen.

Hinnan ab moecht man wunderlich vil wort machen,
 und enist doch alles nút gesprochen nach verstonde
 wie die úber weseliche úber treffende einikeit
 in onderscheide ist.

2
 Hinnan ab ist besser ze bevindende wan ze sprechende.

Und es ist nit lustlich von diser materien ze redende
 noch ze hoerende,
 aller meist do die wort in getragen sint,
 und och von der ungelicheit wegen,
 wan es alles ungesprochen verre und froemde ist
 und in uns ungeboren ist;
 wan es ist úber engelsch verstentnisse.

Und wir bevelhen dis den grossen phaffen;
 die muessent doch hinnan ab etwas worte haben
 ze beschirmende den gelovben,
 und die hant grosse buoch hinnan ab.

Aber wir súllen einveltklich gelovben.

Sant Thoman sprach och:

'nieman ensol och dar úber griffen das die lerer gesprochen hant,
 die es mit lebende erfolget hant
 und disem nach gegangen sint
 das si es von dem heiligen geiste habent.'

Wan als inkein ding enist lustlicher noch minneklicher
 ze bevindende,
 also ist kein val soergklicher denne hie an ze irrende.

Und dar umbe
 lossent úwer tispitieren hinan ab sin
 und gelovbet es einvelteklich
 und lossent úch Gotte.

Die phaffen was hant si anders ze tuonde?

und die enwurden och nie also subtil als ietz in der vernunft.

Aber sehent das es in úch geboren werde in dem grunde,
 nút in vernúnftiger wise,
 sunder in weselicher wise,
 in der worheit,
 nút in redende, sunder in wesende.

3
 Diser drivaltikeit der súllen wir war nemen in uns,
 wie wir nach der gebildet sin in der worheit;

wan man vindet dis goetliche bilde

hoe de Vader zijn Zoon baart,
 de Zoon uitgaande is en toch binnen blijvend
 (in een kennen van zichzelf sprak de Vader zijn eeuwige Woord)
 en hoe mét het kennen dat van hem uitgaat,
 een onuitsprekelijke liefde uitstroomt:
 de Heilige Geest;
 en hoe de uitstromende wonderen terug instromen,
 met onuitsprekelijk welgevallen in zichzelf
 en in een genieten van zichzelf en in wezenlijke eenheid.

Als de Vader de Zoon,
 naar kracht, wijsheid en liefde.

En zo is de Zoon en de Heilige Geest als één,
 en toch is er onuitsprekelijk groot onderscheid naar de Personen,
 hoewel ongebeeld uitstromend in eenheid van natuur.

Hierover zou men wonderlijk veel kunnen spreken,
 en het zou toch niets bijdragen aan het begrijpen
 van hoe de overwezenlijke, alles overtreffende eenheid
 zich verhoudt tot dit onderscheid.

2
 Beter is het dit te ervaren dan erover te praten.

En het is onbevredigend om over deze materie te spreken
 of om erover te horen,
 vooral daar woorden van buiten komen,
 en ook vanwege de ongelijkheid,
 want het is allemaal onzegbaar ver en vreemd
 en niet geboren in ons;
 het gaat zelfs het begripsvermogen van engelen te boven.

Laat de grote leermeesters dit maar doen;
 zij zullen toch wat woorden ter beschikking moeten hebben
 ter bescherming van het geloof,
 en ze hebben dikke boeken over deze dingen.

Aan ons is het om eenvoudig te geloven.

Sint-Thomas zei ook:

'Niemand zal uitgaan boven hetgeen die leermeesters gezegd hebben
 die het geleefd hebben,
 en het nagevolgd hebben
 omdat ze het van de Heilige Geest ontvingen.'

Want niets is aangener en lieflijker
 dan dit ervaren,
 niets zorgwekkender dan hier te dwalen.

En daarom,
 zie af van jullie disputeren hierover
 en geloof het in eenvoud
 en geef je over aan God.

De leermeesters, kunnen zij wel anders?

Nooit waren ze zo spitsvondig als nu met hun verstand.

Maar zie toe dat het in jullie geboren wordt, in de grond,
 niet naar de wijze van het verstand,
 maar op wezenlijke wijze,
 in de waarheid,
 niet in woorden, maar in wezen.

3
 Deze Drievuldigheid kunnen we in onszelf waarnemen;
 zie hoe we waarlijk naar haar beeld gevormd zijn.

Het goddelijke beeld dat men dan vinden kan,

eigenlichen und werlichen und bloesklich in der selen natúrlích,
mer doch nút also adellich als es an im selber ist.

Nu ist unser fúrgang
das wir des minneklichen bildes in uns war nemen
vor allen dingen,
das so minnenklichen und eigenlichen in uns ist.

Von dem adel dis bildes kan nieman eigenlich gesprechen,
wan Got ist in disem bilde
und ist dis bilde selber unbiltlichen.

Von disem sprechent die meister gar vil
und suochent dis bilde in maniger natúrlích wísen
und wesentlichen;
so jehent alle meister
das es eigenlichen ist in den obersten kreften,
gehugnisse und verstentnisse und wille;

mit den kreften sin wir eigenlichen enpfenglichen
und gebruchlichen der heilgen drívalteit;
dis ist wor in dem aller nidersten grote,
wan dis ist in der nature ein nochrede.

Meister Thomas sprach
daz vollekomenheit dis bildes
lige an der wúrglicheit dis bildes,
an der uebung der krefte,
also an gehugnisse gegenwúrklich
und wúrklich verstentnisse
und an minnen wúrklich;
do lat er das ligen in disem sinne.

4
Aber nu sprechent ander meister,
und daz ist unzellichen vil und verre harúber,
und sprechent das es lige
in dem allerinnigesten,
in dem allerverborgenen tieffesten grunde der selen,
do sú daz in dem grunde hat Got
wesentlichen und wúrklich und isteklich,
in dem wurket und weset Got
und gebruchet sin selbes in dem,
und man moehte Got also wenig dannan abe gescheiden
also von ime selber;
daz ist von siner ewigen ordenunge,
das er es also geordent hat
das er sich nút gescheiden enmag noch wil,
und do in dem grunde
so hat diser grunt alles das von genaden daz Got von naturen hat.

Also verre sich der mensche in den grunt liesse und kerte,
do wúrt die genode geborn
und anders nút eigenlich in der hoehsten wísen.

Hievon sprach ein heidenscher meister Proclus:

'alle die wile und also lange
da der mensche mit den bilden die under uns sint,
umbget und mangelt do nút,
so ist daz nút gelouplích
daz der mensche in disen grunt iemer komen múge;

das ist uns zuomole ein ungloube daz das in uns si;
wir múgent nút gelouben das es si
und ouch in uns si,

sunder', sprach er,
'wiltu daz bevinden das ez si,
so la alle manigvalteit
und sich dis an mit eime verstentlichen gesichte dis ein;

het is waarlijk en puur eigen aan de ziel haar natuur,
hoewel niet op de adellijke wijze zoals het op zichzelf is.

Voortgaan moeten we nu
met dit minnelijke beeld in ons waar te nemen
vóór al het andere,
dit beeld dat zo minnelijk in ons is en dat ons zo eigen is.

Van de adel van dit beeld kan niemand spreken in eigenlijke zin,
want God is in dit beeld
en is dit beeld zelf op ongebeelde wijze.

De leermeesters spreken er veel over
en op menig natuurlijke wijze zoeken ze naar dit beeld,
ook naar zijn wezen;
alle leermeesters zijn het erover eens
dat het eigen is aan de hogere vermogens:
geheugen, verstand en wil;

Door deze vermogens zouden we in onszelf ontvankelijk zijn
voor de Heilige Drievuldigheid, haar kunnen genieten;
dit is juist naar de laagste graad,
want daar vormt de natuur een nabootsing.

Meester Thomas zei,
dat de volmaaktheid van dit beeld
pas tot uitdrukking komt in zijn werkzaamheid,
in de uitoefening van deze vermogens,
dus in het werkende geheugen
en het werkende verstand
en de werkende liefde;
en daar laat hij het bij.

4
Andere leermeesters echter zeggen
– en dat gaat daar grenzeloos ver bovenuit –
ze zeggen dat dit beeld zou rusten
in de allerinnigste,
in de meest verborgen, diepste grond van de ziel,
daar waar de ziel in de grond God bezit,
wezenlijk, werkelijk en istiglijk,
en het is daarin dat God werkt en is,
en daarin geniet God zichzelf;
en men kan God hiervan net zo min scheiden
als hij van zichzelf gescheiden kan worden;
het is door zijn eeuwige ordening
dat hij het zo geordend heeft
dat hij hiervan niet scheiden kan noch wil;
en daar in de grond,
daar bezit deze grond alles uit genade wat God van nature bezit.

In de mate dat de mens ingaat en inkeert in die grond
wordt de genade er geboren;
niet anders ontvangt hij haar in haar hoogste wijze.

Hierover zei een heidense leermeester, Proclus:

'Terwijl en zolang de mens
met de mindere, zich onder hem bevindende beelden
blijft omgaan,
kan niet aangenomen worden
dat de mens in deze grond ooit terecht zal komen.

Dat deze in ons is, dat vervult ons met ongeloof;
we kunnen niet geloven dat iets dergelijks bestaat,
niet dat in ons zoiets kan zijn.

Maar', zei hij,
'wil je ervaren dat het wel zo is,
laat dan alle menigvuldigheid los
en aanschouw dan met de ogen van je verstand dit ene;

wiltu nu noch hoher kummen,
so la das vernúnftige gesichte und daz ansehen,
wan die vernunft ist under dir
unde wurt eins mit dem einen',

und er nemmet dis eine alsus:

'eine stille swigende sloffende goetteliche unsinnige
dúnsternisse.'

5
Kinder,
das ein heiden dis verstunt und darzuo kam,
das wir dem also verre
und also ungelich sint,
das ist uns laster und grosse schande.

Dis bezúgete unser herre
do er sprach:

'das rich Gottes ist in úch'.

Das wurt alleine indewendig
in dem grunde
obe allen werken der krefte.

Von diseme sprach das ewangelium húte:

'das wir wissent, daz sprechent wir,
und das wir sehent, das zúgen wir,
und unser gezúgnisse hant ir nút genummen.'

Jo
wie solte der sinnelich tierlich uswúrkliche mensche
dis gezúgnisse mugen genemen?

Die in den sinnen und mit sinnelichen dingen umbgont,
den ist es zuomole ein ungloube,
wan unser herre sprach also:

'als der himmel ist erhaben úber alles ertrich,
also sint mine wege von uweren wegen
und mine gedencke von uweren gedencken.'

Dis sprach ouch unser herre húte:

'ich sage úch von irdenschen dingen und ir geloubent es nút;
seite ich úch denne von himmelschen dingen,
wie moehtent ir des gelouben?'

Also ich vor geseit habe von der verwundeten minne,
und ir sprachent
ir wustent nút waz ich seite,
und was doch wol ein irdensch ding:
wie soltent ir denne verstont
von disen goettelichen indewendigen dingen?

Ir hant so vil uzwúrkendes,
nu sus nu so,
als mit den sinnen;
das ist dis gezúge nút;
das wir sehent, das zúgen wir.

Dis gezúg vindet man in dem grunde unbittlichen;
sicherliche in diseme grunde
gebirt der himmelsche vatter sinen eingebornen sun
hundert tusent werbe sneller denne ein ougenblik
noch unserme verstonde,
und in dem blicke der ewikeit
allezit nuwe in dem adel
in der unsprechenlichen klorheit sin selbes.

wil je dan nog hoger geraken,
laat dit verstandelijk kijken en deze aanblik los
– want het verstand bevindt zich onder jou –
en word één met het ene'.

En hij noemt dit ene dan:

'een stille, zwijgende, slapende, goddelijke, bovenzinnenlijke
duisternis'.

5
Kinderen,
dat een heiden dit verstaan heeft en tot daar kwam,
en dat wij er zo ver van verwijderd zijn
en er als vreemden tegenover staan,
een vermaning is het en een grote schande voor ons.

Hierover getuigde onze Heer
toen hij zei:

'Het Rijk Gods is in jullie.'

Alleen in het innerlijk is het,
in de grond
boven elk werken van de vermogens.

Hierover zegt het evangelie van vandaag:

'Wat we weten, daarover spreken we,
en wat we zien, daarvan getuigen we,
maar onze getuigenis hebben jullie niet aanvaard.'

En ja,
hoe zou de zinnelijke, dierlijke, naar buiten gerichte mens
dit getuigenis kunnen aannemen?

Die naar de zinnen leeft en met zinnelijke dingen omgaat,
hij staat hier vol ongeloof tegenover;
want onze Heer zei hierover:

'Zoals de hemel hoger is dan het aardrijk,
zo gaan mijn wegen uw wegen te boven
en mijn gedachten uw gedachten.'

Ook vandaag zegt onze Heer dit.

'Ik spreek tegen jullie over aardse dingen en jullie geloven het niet,
zou ik nu tegen jullie spreken over hemelse dingen,
hoe wilden jullie dat dan geloven?'

Toen ik jullie onlangs iets gezegd heb over de wondende liefde,
en jullie toen zeiden
dat jullie niet begrepen waar ik het over had,
toen ging het nochtans over aardse dingen;
hoe zullen jullie dan iets kunnen verstaan
van deze goddelijke, innerlijke dingen?

Met zoveel uiterlijk werk houden jullie je bezig,
dan weer zus dan weer zo,
en steeds met de zinnen;
hierover gaat dit getuigenis niet:
'wat we zien, daarvan getuigen we'.

Dit getuigenis vindt men in de grond, ongebeeld;
waarlijk, in deze grond
baart de hemelse Vader zijn eniggeboren Zoon
honderdduizend keer sneller dan in een oogwenk
naar ons begrip,
en gezien vanuit de eeuwigheid
steeds vernieuwd in zijn adel
en in de onuitsprekelijke helderheid van zichzelf.

Der das bevinden sol, der kere sich in,
verre úber alle wúrklichkeit
siner ussendigen und indewendigen kreften und fantasien,
und alles daz ie ingetragen wart von ussen,
danne versinke und versmeltze in den grunt.

Denne kummet die vetterliche kraft
und rueffet den menschen in sich durch sinen eingebornen sun,
und also der sun wurt geborn uz dem vatter
und widerflúset in den vatter,
also wurt dis mensche in dem sune von dem vatter geborn
und flúset wider in den vatter mit deme sune
und wurt eine mit ime.

Von disem sprach unser herre:

'du solt mich vatter heissen
und solt nút ufhoeren inzuogande noch miner hoehi;
húte han ich dich geborn durch minen sun und in mime sune.'

Und do gússet sich us der heilige geist
in einer unsprechenlicher úbertrefflicher minne und lustikeit,
und durchgússet und durchflúset den grunt in dem menschen
mit sinen minnelichen goben.

Der sint zwo wúrklich:
daz ist die guetlicheit und die kunst;
denne wurt der mensche so guetlich und senftmuetig,
und die kunst git ime underscheide
waz do des menschen fúrgang si,
und alle die tugende disem glich sullent alle fúr sin gangen,
und die goben wisent den menschen fúrbas in die tugende.

Denne kummet die lidelichen goben
und die haltent sich zuosamene,
das ist der rot und die stercke;

und denne die dritte gobe die ist schowwelich,
das ist vorhte,
die behuetet und vestent alles daz der heilige geist gewúrkert hat;

und denne komet die zwo obersten goben,
verstentnisse und smackende wisheit.

Kinder,
disen lúten loget der vigent vor allen menschen,
und sunderlich die vigende
die gar wunderlich behende sint in einer subtiler wisen;
denne so bedarf der mensche der goben der kunst.

Kinder,
in diseme ston ein ogenblick,
das ist verre besser
denne alle die ussendigen werg und ufsetze,
und in diseme grunde hat der mensche zuo bittende fúr sine frúnt,
lebende und tot:
das were nützer denne hundert tusent selter gelesen.

Hie ist daz wore gezúgnisse:

der heilige geist bezúget unserm geist
das wir Gotes sune sint;

und alsus vinden wir dis wore gezúgnisse in uns,
also man húte liset in dem ewangelio.

In dem himmel sint drige gezúgnisse,
das ist in dem indewendigen himmel,
das ist der vatter, das wort und der geist;
dise bezúgent dir und gebent dir ein wor gezúgnisse

Wie dat ervaren wil, die kere zich inwaarts,
ver boven alle werkzaamheid
van zijn uitwendige en inwendige krachten en voorstellingsbeelden
en alles wat ooit van buiten naar binnen werd gebracht,
en hij verzinke en versmelte dan in de grond.

Dan komt de kracht van de Vader
en roept de mens tot zich door zijn eniggeboren Zoon;
en zoals de Zoon geboren wordt uit de Vader
en terugstroomt in de Vader,
zo wordt deze mens uit de Vader in de Zoon geboren
en stroomt terug in de Vader met de Zoon,
en hij wordt één met hem.

Hierover zei onze Heer:

'Vader zul je me noemen,
en niet ophouden tot mijn hoogten in te gaan;
vandaag heb ik je gebaard door mijn Zoon en in mijn Zoon.'

En dan stort de Heilige Geest zich uit
in een onuitsprekelijke, alles overtreffende liefde en vreugde,
en hij doorstroomt en doorvloeit de grond in de mens
met zijn minnelijke gaven.

Twee daarvan zijn werkende gaven:
het zijn de goedertierenheid en de kennis;
de mens wordt dan zachtaardig en zachtmoedig,
en de kennis leert hem onderscheiden
wat de mens tot voordeel strekt,
en alle soortgelijke deugden dienen er aan vooraf gegaan te zijn,
en de gaven voeren de mens verder in het deugdenleven.

Vervolgens komen de gaven van lijdzaamheid,
hand in hand komen ze:
het zijn raad en sterkte;

Dan de derde gave, die beschouwend van aard is:
het is de vrees;
ze behoedt en bevestigt alles wat de Heilige Geest bewerkt heeft.

Dan komen de twee hoogste gaven:
verstand en smakende wijsheid.

Kinderen,
op deze mensen loert de vijand meer nog dan op alle andere mensen,
en vooral die vijanden
die wonderbaarlijk behendig zijn met spitsvondigheden;
en dan heeft de mens behoefte aan de gave van het onderscheid.

Kinderen,
hierin één ogenblik verwijlen,
het brengt ons veel verder
dan alle uitwendige werken en leefregels;
en in deze grond moet de mens bidden voor zijn vrienden,
de levende en de dode;
nuttiger zou het zijn dan het bidden van honderdduizend psalmen.

Hier is het ware getuigenis:

'De Heilige Geest getuigt aan onze geest
dat we Gods zonen zijn.'

Zo vinden we dan dit ware getuigenis in onszelf;
vandaag lezen we hierover in het evangelie.

In deze hemel zijn drie getuigenissen,
waarmee hier de inwendige hemel bedoeld is:
de Vader, het Woord en de Geest;
zij verkondigen je en geven je een waar getuigenis

das du Gottes kint sist,
und lúchtent dir in disen grunt,
und der grunt zúget dir selber;

und daz selbe gezúget ouch wider dich
und alle dine unordenunge
und lúchtet dir in dine redelicheit,
du wellest oder enwellest,
es git dir gezúgnisse von allem dime lebende,
obe du es wilt nemen.

Hoerestu nu disem gezúgnisse
und blibest dobi von innen und von ussen,
so wurstu an dem jungesten zúgnisse erloest;
aber nimmestu sin nút
úber alle dine wort, werg und leben,
so sol diz selbe gezúge
an dem jungesten tage urteil úber dich geben,
und daz ist din schult und nút Gottes.

Lieben kint,
blibent bi úch selber und nement dis in úch war:
es wurt úch lieb.

6
Liebes kint,
du bist den Rin herabe geflossen,
das du ein arm mensche woltest sin,
und bist du in disen grunt nút kommen,
so solt du harin nút kommen in diner uzwúrklicheit,
so hab din gemach;

hastu dinen ussern menschen úberwunden,
louf wider heim
und ker in dich selber und suoche disen grunt;
du vindest es hie usse
in den dingen und in den wisen und in den ufsetzen nút.

Dis vindet man in der altvetter buoche
das ein guot eman,
umbe das er die hündernisse wol moehte abegelegen,
so floch er in den walt
und hatte wol zwei tusent brueder under ime
die disen indewendigen grunt suochetent,
und sin husfrowwe hatte vil frowwen under ir.

Dis ist ein einveltig úberwesenliche verborgene wueste
und frie dúnsternisse;
daz wil mit sinnlicher wisen nút funden werden.

Ir sprechent:

ich helffe den innigen lúten;
ich húlffe gerne allen den die von disem ie wurdent berueret
und dis ie ingeblicket wurdent.

Hinnanvon zúhet in sine ussewendige grobe wise,
das sú dis vermissent;
der machet ime selber ein gruwelich urteil,
wanne soliche mit iren wisen, daz sú dise inziehen wellent,
tuont merre hindernisse
wenne die heiden und die juden hievor tatent.

Und darumb, ir urteilende lúte
mit scharpfen worten und zoernlichen geberden,
sehent fúr úch wie ir mit disen lúten varent.

Liebes kint,
wiltu nu daz ervolgen,
so nim diser driger punten war mit flisse.

dat je Gods kind bent,
en ze verklaren je deze grond,
en de grond getuigt het aan jezelf.

Ditzelfde getuigenis echter, het getuigt ook tegen je
en tegen al je wanorde
en het werpt licht op je verstandig oordelen,
of je nou wilt of niet,
en het geeft je een getuigenis over heel je leven,
als je het maar wilt aannemen.

Geef je gehoor aan dit getuigenis
en houd je stand van binnen en van buiten,
dan zul je op de dag des oordeels gered worden;
maar bekrachtig je dit niet
met al je woorden, werken en heel je leven,
dan zal ditzelfde getuigenis
op de jongste dag jou veroordelen,
en jouw schuld zal het zijn, niet die van God.

Lieve kinderen,
richt je op jezelf en neem dit getuigenis in jezelf waar;
jullie zullen het lief krijgen.

6
Lieve kind,
de Rijn ben je afgevaren
om een arme mens te worden;
maar ben je niet in deze grond geraakt,
dan zul je er door uiterlijk werk niet binnenkomen;
bewaar daarom je rust.

Heb je je uiterlijke mens overwonnen,
ga dan terug naar je huis,
en keer in tot jezelf en zoek deze grond;
je zult het niet vinden aan de buitenkant,
in de dingen, in de richtlijnen en in de oefeningen.

In de boeken van de oude vaders leest men
dat een goede echtgenoot,
om de hindernissen achter zich te kunnen laten,
het woud in vluchtte,
waar hij de leiding kreeg over wel twee duizend broeders
die deze innerlijk grond zochten;
en zijn echtgenote gaf leiding aan veel vrouwen.

Het is een eenvoudige, overwezenlijke, verborgen woestenij
en open duisternis;
langs de zinnen kan die niet gevonden worden.

Jullie zeggen:

'Ik heb de innige mensen lief;
ik zou graag allen helpen die hierdoor ooit werden aangeraakt
en verlicht werden.'

Wie hen aan zich bindt op een uitwendige, grove manier
waardoor ze dit mislopen,
die roept een gruwelijk oordeel over zich af,
want zulke mensen die hun manieren aan anderen opleggen,
veroorzaken hiermee meer hindernissen
dan de heidenen en de joden voorheen opwierpen.

En daarom, jullie, oordelende mensen,
met je snijdende woorden en toornige gebaren,
neem jezelf in acht in de omgang met deze mensen.

Lieve kind,
wil je er geraten,
beijver je dan in het opvolgen van drie dingen.

Das eine ist
daz du Got bloeslichen und luterlichen meinest
und die ere Gottes in allen dingen
und nüt des dinen.

Das ander:
in allen dinen werken und usgengen nim din selbes flissecliche war
und sich in din grundelos niht
mit einem biblibende
und nim war womitte du umbegost
und waz dir inne si.

Dis dirte:
nüt nim war des usser dir ist,
und das dir nüt bevolhen ist,
des nim dich nüt an
und lo alle ding uf in selber ston:

das guot daz la guot sin;
daz boese ist, daz berichte nüt noch froge nüt;
kere dich in disen grunt und blip dobi,
und nim war der vetterlichen stimmen die in dir rueffet:
die rueffet dich in sich
und git dir soliche richteit:
wer es not, der selbe mensche
gebe allen pfaffen genuog,
so klerlich
wurt der ingenummen mensche begobet und erlúhtet.

Liebes kint,
obe du vergissest alles das wir geseit habent,
so behabe eht dise zwei púntelin,
so ervolgest du dise ding.

Das eine ist
das du luterlichen klein sigest indewendig und ussewendig
zuo grunde,
nüt von schine noch von Worten,
sunder von worheit in allem dime verstonde:

so bis nüt in dime grunde, in dinen ougen
sunder alle glose.

Das ander:
habe ware goetteliche minne,
nüt also wir minne heisset in sinnelicher wise,
sunder in weselicher wise
in einem allerindewendigsten Got minnende;
dis ist nüt ein einvaltig ussewendig sinnelich Got meinen,
also man gemeinlich heisset
das man Got meine,
sunder es ist ein anesehendes meinen mit dem gemuete,
ein gemuetlich meinen,
also einer der in wette lovvfet
oder also ein schutze der do schiessen wolte.

Daz wir nu alle in disen grunt geroten muessent
da wir das ware bilde der heiligen drivaltekeit vinden muessent,
des helffe uns die heilige drivaltekeit.

Amen.

Op de eerste plaats:
heb slechts God puur en louter op het oog
en beoog in alle dingen Gods eer
en zoek daarin niet het jouwe.

Ten tweede:
beschouw ijverig jezelf in heel je handel en wandel
en schouw in je grondeloze niets,
volhard hierin
en geef acht op alles waarmee je omgaat
en wat er in je binnenste is.

Ten derde:
sla geen acht op wat buiten jezelf is;
en wat je niet is opgedragen,
maak het niet tot het jouwe
en laat deze dingen rusten.

Laat het goede goed zijn,
en wat slecht is, berecht het niet en bevraag het niet;
keer in tot deze grond en blijf daar dan;
luister naar de stem van de Vader die in je roept:
hij roept jou tot zich,
en hij geeft een mens zulke rijkheid
dat, wanneer het nodig zou zijn, een dergelijke mens
alle priesters van een antwoord kon voorzien,
ja, met een dergelijk grote helderheid
wordt de van God vervulde mens begiftigd en verlicht.

Lieve kind,
zou je alles vergeten wat we gezegd hebben,
onthoud toch twee kleine punten,
dan kom je er wel.

Het eerste is:
wees louter klein, inwendig en uitwendig,
tot in de grond,
niet in schijn of met woorden,
maar in waarheid en bij al je gedachten.

Wees als niets in je grond, in jouw ogen
en zonder omhaal van woorden.

Het tweede:
heb ware liefde tot God,
en dan niet zoals wij de liefde opvatten naar de wijze van de zinnen,
maar naar haar wezenlijke wijze,
met een allerinnerlijkste liefde voor God;
dit is niet een simpel naar God streven met de uitwendige zinnen,
de wijze die men doorgaans voor ogen heeft
wanneer men zegt God na te streven,
maar het is een schouwend streven van het gemoed,
een richten van het gemoed;
vergelijk het met iemand die een wedstrijd loopt
of met een schutter die gaat aanleggen tot het schot.

Dat wij allen in deze grond geraken
en dit ware beeld van de Heilige Drievuldigheid dan vinden mogen,
daartoe helpe ons de Heilige Drievuldigheid.

Amen.

Preek 30 (V60c)

Sacramentsdag I

Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem,
in me manet et ego in eo. (Io 6,55-58)

*Dise allernehesten nochgonden vier bredigen
von dem heiligen sacramento
sint genommen in sancte Johans ewangelio
von dem hochgezeit unsers herren lichamen
usser den Worten die Cristus sprach:*

*min fleisch ist eine gewore spise und min bluot ist ein gewores trang
et cetera. 'Joh. 6,55—58';*

*dann: Die eine uzlegunge von dem sacramento
leret uns drie grete des goettelichen lobes
und seit von vil nützlicher wúrkungen
und wie dicke und mit weler bereitschaft es ein iegelich mensche
noch sime lebende und geschicketheit
enpfohen sol.*

1
Es ist hütte der hochgezeitliche tag
das man beget das wirdige hochgezeit
des sacramentes des heiligen lichamen unsers herren.

Alleine wir dis alles dis jor alle tage begont gemeinlich
und an dem heiligen gruenen donrstag sunderlich,
so hat doch unser muoter die heilige kilche
disen tag sunderlichen geordent,
das wir núwe gereisset und gemant werden
zuo einer núwer sunderlicher erwardikeit und innikeit
dem úber wirdigen lichamen ere ze erbietende
mit núwer andacht, als man beget an der heiligen hochgezeit.

Und hie mit hat uns die heilige kilche genuog getan,
und tuont die lúte uswendige werk ze bewisende erwardikeit
die si zuo dem heiligen sacramento hant in vil wísen.

Man treit das heilig sacramento von einer kilchen zuo der andern
und die lúte henkent dergengen us silber und golt,
und die gloggen lútet man sere,
und das gesang ist hoch, und die orgellen lútent hoch,
und dis dinges ist vil.

Lieben kinder,
dis alles dienet dem inwendigen lobe
den man Gotte von innen tuon sol,
und es ist nüt so kleines, es diene alles her zuo.

Aber dise alle uswendigen werk und wísen
das ist das aller minste lob das man Gotte getuon mag,
alleine man es alles von erwardikeit gar billich tuon sol
was man erdenken mag;
wan es ist niergent enkein so klein wúrmelin:
hette es vernunft,
es solte billichen sin hovbet uf heben im ze eren
und nigen dargengen,
noch en keine creature.

Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt,
blijft in mij en ik in hem. (Joh. 6,55-58)

*De navolgende vier preken
handelen over het heilige sacrament;
het zijn preken op het evangelie van Sint-Johannes
voor het hoogfeest van het Lichaam van Onze Heer
op de woorden die Christus sprak:*

*'mijn vlees is ware spijs en mijn bloed is ware drank'
etc. (Joh. 6,55-58).*

*De eerste uitleg over dit sacrament
wijst ons op drie graden in de lof voor God
en spreekt over zijn vele nuttige uitwerkingen
en hoe vaak en met welke bereidheid elke mens,
afhankelijk van zijn levensstaat en beschikbaarheid,
het ontvangen moet.*

1
Vandaag is het de hoogtijdag
waarop men het hoogfeest viert
van het sacrament van het heilige Lichaam van onze Heer.

Hoewel we dit gemeenlijk elke dag van het jaar vieren
en op de heilige Witte Donderdag in het bijzonder,
heeft onze moeder de heilige Kerk
deze dag desalniettemin als bijzondere dag ingesteld,
opdat we nogmaals aangezet en gemaand worden
tot hernieuwde, bijzondere eerbied en innigheid
om zo het eerbiedwaardige lichaam eer te bewijzen
met hernieuwde aandacht en op de wijze die een hoogtijdag past.

Hiermee heeft de heilige Kerk voor ons gedaan wat nodig is;
en de mensen verrichten op deze dag veelsoortige, uiterlijke werken
om daarmee hun eerbied te tonen voor het heilige sacrament.

Men draagt het heilig sacrament van de ene kerk naar de andere
en de mensen hangen vlaggen van zilver en van goud langs de weg,
en veelvuldig luidt men de klokken,
en er is verheven zang en de orgels klinken luid,
en zo is er nog veel meer.

Lieve kinderen,
dit alles dient het inwendige lofgebed,
dat men innerlijk aan God moet opdragen,
en niets is zo gering of het dient hiertoe.

Maar al die uiterlijke werken en manieren
vormen slechts de allergeeringste lof die men God kan opdragen,
en toch moet men al deze dingen uit eerbied en oprecht doen,
al de dingen die men maar bedenken kan;
want nergens vindt men een wormpje zo klein,
dat, zou het verstand hebben,
zijn hoofd niet oprecht zou opheffen uit eerbied voor hem,
of zich voor hem niet buigen zou,
noch enig ander schepsel.

2

Nu ist noch ein hoher grat Got ze lobende:
das ist das der mensche mit aller siner vernunft und redelicheit
Got lobe groesliche mit minnen,
mit meinunge von grunde sines herzen,
und dis ist verre úber alles das man von ussen getuon mag.

Dar nach ist noch ein vil verre hoher grat
denne dise alle sint:
das ist das der mensche Got also gros erkent
und sich als gar klein in sinem grunde
das er Got nût geloben kan;
das lob úber trifft verre
sprechen und gedenken und verstentnisse.

Ein meister sprach:

'der spricht aller schonest von Gotte,
der von bekenntnisse inwendiges richtuomes
von Gotte kan geswigen'.

Ein meister lobet Got mit Worten.
Do sprach ein ander meister:

'swig, du lesterst Got'.

Und si sprachen beide werlichen.

Das ist ein wunderlich ding
das die unsprechliche grosse guete also gros ist,
das sich des ieman annemen wolte
das man in loben solte mit Worten,
die als unsprechlich úber alle verstentnisse ist
engel und menschen und aller creaturen.

Dis loben ist unzellichen úber
die zwene ersten grete,
das die grosheit der unbegriffenlicher erwidikeit Gotz
in eime luter bekenntnisse
also in im selber enpfallent alle wort, alle wise;
denne versinke und entsinke im selber
und sinke und smelze in in,
das er sich selber muesse loben
und im selber muesse danken.

So wel mensche in dise wise recht versunken ist,
es were nût ze versehende
das in Got iemer vervallen liesse.

3

Nu sprach unser lieber herre:

'Caro mea,
min fleisch das ist ein gewore spise,
und min bluot das ist wor trunk,
und der mich isset,
der blibet in mir und ich blibe in ime'.

Hie ist sere ze merkende
die abgründige demuetkeit unsers herren,
das er geswiget des aller groesten
und sprach von dem minsten.

Dis groeste das ist sin hoch wirdige gotheit,
und sprach von fleische und von bluote,
alleine die gotheit und sine heilige sele
alle do sint als werlichen als das fleisch und das bluot.

Die unsprechlich úber weseliche minne schinet wunderlichen da an
das ime das nût genuogte das er unser bruoder was worden
und unser snoede kranke verdorbene nature an sich nam.

2

En een nog hogere graad in het loven van God is er,
namelijk dan, wanneer de mens met heel zijn verstand en inzicht
God grotelijks zal loven vanuit de grond van zijn hart,
vervuld van liefde en verlangen;
het gaat ver uit boven alles wat men uitwendig maar verrichten kan.

Daarna komt een graad die nog veel hoger is
dan al die voorafgaande graden;
hierin erkent de mens God als zo verheven
en zichzelf als zo klein in zijn eigen grond,
dat hij God niet vermag te loven;
deze vorm van loven gaat ver uit
boven elk spreken, denken en begripen.

Een leermeester zei:

'Hij spreekt het allermooist over God,
die, in het weet hebben van innerlijke rijkdom
over God zwijgen kan.'

Een leermeester loofde God met woorden;
toen zei een andere leermeester:

'Zwijg, je lastert God'.

En beiden zeiden waarheid.

Het is een wonderlijke zaak,
dat, waar de onzegbaar grote goedheid toch zo groot is,
iemand het aandurft
om met woorden te loven
wat onuitsprekelijk ver het begrip te boven gaat
van engelen en mensen en alle schepselen.

Dit loven gaat oneindig veel verder
dan de twee eerste graden;
de grootsheid van de onbegrijpelijke waardigheid van God,
zuiver begrepen,
ontneemt vanzelf alle woorden, elke wijze;
dan verzinkt dit loven en ontzinkt aan zichzelf
en zinkt en versmelt in God,
waardoor hij zichzelf zou moeten loven
en zichzelf zou moeten danken.

En de mens die op deze wijze goed verzonken zou zijn,
niet gevreesd hoeft te worden
dat God hem ooit nog verloren laat gaan.

3

Nu zei onze Onze Lieve Heer:

'Caro mea;
mijn vlees is ware spijs,
en mijn bloed is ware drank,
en wie mij eet,
die blijft in mij en ik in hem.'

Hier moet men goed acht slaan
op de grondeloze deemoed van onze Heer:
hij zwijgt over het allergrootste
en spreekt over het allergeringste.

Onder dit 'grootste' verstaan we zijn hoge, eerbiedwaardige godheid;
hij sprak slechts over vlees en bloed,
hoewel de godheid en zijn heilige ziel
waarlijk even aanwezig zijn als het vlees en het bloed.

De onuitsprekelijke, overwezenlijke liefde licht daarin op,
waar hij het niet voldoende vond onze broeder geworden te zijn
en hij onze slechte, zwakke, verdorven natuur aannam.

Wan dar umbe wart er mensche,
das der mensche Got wúrde,
das im das nût genuog enwas:
er wolte och unser spise werden.

Dannan ab sprach S. Augustinus:

'es enist kein geslechte als gros als das cristen geslechte,
dem sin Got als nahe kome als uns Got nahe komen ist'.

Wir essent unsern Got.

Was wunderlicher unsprechlicher minne,
das er dise wunderliche wise vant!

Und dise minne gat úber alle sinne,
und solte dise minne aller menschen herze verwunden,
das sine minne also úbertreffent ist engegeen uns.

Nu ist enkein materielich ding
das als nahe und inwendiklich den menschen kume
als essen und trinken,
das der mensche zuo dem munde in nimet,
und dar umbe
das er sich in das aller nechste und inwendigste uns vereinde,
so vant er dise wunderlichen wise.

Nu muessen wir sprechen von der liplicher spise;
aber es lutet groblichen und machet doch verstentlich.

Sant Bernhardus sprichet:

'als wir dise spise essent, so werden wir gessen'.

Die lipliche spise die wir essen
zuo dem munde in,
die kúwet man zuo dem ersten,
und denne get si senfteklich durch die kelen bis in den magen,
und do wirt si verzert von der hitze der lebern.

Und der mage der kochet die spise
und teilet das grobe, das boese von dem guoten.

Und wenne ein mensche als vil spise esse als eines phundes gros,
des enkunt an die nature nût als vil das aller minste gewichte.

Das ander
wirffet der mage al toewende alles us
in manigen enden.

Und als es in den magen kumet,
so hat es noch denne wol dri grete
e es zuo der naturen kome;
und das der mage denne
also gekochet und getoewet hat mit der natúrlichen hitze,
so kumet ein oberste kraft der selen,
die Got dar zuo geordent hat,
und teilet das al umbe dem hovbte und dem herzen
und eime ieklichen gelide,
und wirt denne fleisch und bluot, und dis gat durch die aderen.

Recht alsus ist dem lichamen unsers herren.

Als die lipliche spise in uns wirt gewandelt, recht
also wer dise wirdekliche isset,
der wirt gewandelt in die spise.

Also sprach unser herre zuo S. Augustinus:

'nût ensol ich gewandelt werden in dich,

Want mens werd hij,
opdat de mens God zou worden;
en omdat hem dat niet genoeg was,
wilde hij ook nog onze spijs worden.

Hierover zei Sint-Augustinus:

'Geen gemeenschap zo verheven als de christelijke gemeenschap,
geen waarin God zo nabij komt zoals hij ons nabij gekomen is.'

Wij eten onze God.

Welke wonderlijke, onuitsprekelijke liefde,
dat hij deze wonderlijke wijze vond!

En deze liefde gaat alle zinnen te boven,
en deze liefde zou het hart van alle mensen moeten verwonden,
want zijn liefde voor ons, alles gaat ze te boven.

Nu is er geen stoffelijk ding
dat de mens inwendig zo nabij komt
als het eten en drinken
dat de mens door mond tot zich neemt;
en omdat hij
zich met het innigste en meest inwendige van ons wilde verenigen,
daarom koos hij voor deze wijze.

Nu moeten we spreken over de lichamelijke spijs;
het kan misschien grof klinken maar het helpt ons begrip.

Sint-Bernard zei:

'Wanneer we deze spijs eten, dan worden we gegeten.'

De lichamelijke spijs die we eten,
ze gaat in de mond
en we beginnen er dan op te kauwen,
vervolgens gaat ze zachtjes door de keel tot in de maag,
en daar wordt ze verteerd door de hitte van de lever.

En de maag kookt de spijs
en scheidt het grove, slechte van het goede.

En wanneer een mens een heel pond voedsel zou eten,
zou de natuur hiervan slechts een zeer klein gedeelte opnemen.

Wat overblijft,
werpt de maag, al verterende, allemaal naar buiten,
langs verschillende wegen.

En wanneer de spijs in de maag komt,
dan moet hij nog drie stappen gaan
alvorens hij in de menselijke natuur geraakt;
en wanneer de maag dit alles dan
zo gekookt en verteerd heeft door de natuurlijke hitte,
dan komt er een hogere kracht van de ziel,
door God daarvoor bedoeld,
en verdeelt het onder het hoofd en het hart
en elke ledemaat,
en het wordt dan vlees en bloed dat door de aderen stroomt.

Net zo gaat het met het lichaam van onze Heer.

Zoals de lichamelijke spijs in ons lichaam wordt omgevormd,
zo gaat het bij hem die dit lichaam waardig eet:
hij wordt omgevormd tot deze spijs.

Zo zei onze Heer tot Sint-Augustinus:

'Niet ik zal omgevormd worden in jou,

sunder du solt gewandelt werden in mich'.

Dise spise, der si wirdeklich enphahet,
so get si durch die adern
in den inwendigen grunt.

Nu nemen wir S. Bernhartz wort.

Als wir lipliche spise essent,
so kúwen wir zem ersten,
und denne sinket si nider in den lichamen senfteklich.

Was ist dis kúwen?

Sprach S. Bernhardus:

'wenne wir Got essen, so werden wir von im gessen;
so isset er uns.'

4
Wenne isset uns Got?

Das tuot er wenne er in uns unser gebresten straffet
und unser inwendigen ovgen uf tuot
und git uns ze erkennende unser gebresten;
wan sin essen das straffet die consciencie, das bissen und das kúwen:
als man die spise in dem munde wirffet um her und dar,
also wirt der mensche in dem straffende Gotz har und dar geworfen
in angst unde vorchte und in trurikeit und in grosse bitterkeit,
und enweis wie es im ergan súlle.

Liebes kint,
lide dich in dem
und lo Got wol essen und kúwen
und engang dannan us nút
und kúwe dich vaste mit núte,
das du dis straffen út da mit vertribest,
das du ze hant us lovffest zuo dem bichter.

Und denne dunket dich
es si alles getan in dir,
do mit du dich dis stroffendes erwerest.

Nein,
bichte Gotte zem ersten,
och das du denne nút dine ufsetze,
dine gewonlichen gebettelin út anhebest.

Aber sprich mit eime innerlichen súfzen us grunde dines herzen:

'eya, herre,
erbarme dich úber mich armen súnder'

und blib bi dir selber:

sich,
das ist dir tusent werbe besser
denne das du wunder lesest oder was du tetest,
do du disem mit entgiengest.

Aber hie huete dich das der vident út do zuo slahe
mit ungeordeneter trurikeit.

Er bringet gerne in dis ein boesen suren senf.

Mer unsers herren senf der ist sues und guot;
nach sinem stroffende kumet ein susses senftunge des gemuetes,
ein minneklich getruwen
und ein guetlich zuo verlas mit heiliger hoffenge.

Denne so slindet dich Got:

maar jij zult omgevormd worden in mij.'

Deze spijs zal bij wie haar waardig ontvangt
door de aderen stromen
tot in de innerlijke grond.

Nemen we nu een woord van Sint-Bernardus.

'Wanneer we spijs eten,
dan kauwen we er eerst op,
en dan zakt ze omlaag, in het lichaam, zachtjes.'

Wat betekent dit kauwen?

Sint-Bernardus zegt dan:

'Wanneer we God eten, worden we door hem gegeten;
en zo eet hij ons.'

4
Wanneer eet God ons?

Dat doet hij wanneer hij, in ons, onze gebreken straft
en hij onze innerlijke ogen opent
om ons onze gebreken te tonen;
want dit eten, zijn bijten en kauwen, het straft het geweten;
zoals men de spijs heen en weer in de mond laat gaan,
zo wordt de mens door Gods straf heen en weer geworpen
in angst en vrees, in verdriet en grote bitterheid;
en hoe het hem vergaan zal, hij weet het niet.

Lieve kind,
laat het gebeuren
en laat God eten en goed kauwen
en onttrek je hieraan niet;
en zie ervan af om jezelf te kauwen
en deze straffen te verdrijven
door meteen naar een biechtvader te lopen.

Want je zou kunnen denken
dat het allemaal in jezelf plaatsvindt
om je tegen deze straffen te weren.

Nee,
beken eerst God je schuld,
en ga niet met je oefeningen
en je gebruikelijke gebeden beginnen.

Zeg met een innerlijke zuchten uit de grond van je hart:

'Ach, Heer,
erbarm je over mij arme zondaar',

en blijf bij je zelf.

Weet,
dit is duizend keer beter voor je
dan het lezen over buitengewone dingen of om deze te doen,
wanneer dit erbarmen je daarmee zou ontgaan.

Maar hoed je hierin dan voor de vijand die nu kan toeslaan
met een ongeordende droefheid.

Hij mengt hierin graag wat van die slechte, zure mosterd.

De mosterd echter van onze Heer is zoet en lekker;
na zijn straffen volgt een zoet bedaren van het gemoed,
een minnelijk vertrouwen
en een vriendelijke bevestiging van heilige hoop.

Dan is het dat God je verslindt.

als die spise wol gekúwet ist,
so get si senfteklischen in
und also sinket si niderwert in den magen.

Och
als du alsus wol bist gekúwet in der consciencie
und doch mit einer goettelichen minneklichen zuoversicht,
und dich denne lost uf unsern herren,
so gast du im senfteklisch in.

Alsus ist das wir uns selber wol gepruefet hant
nach S. Paulus wort,
der sprach:

'als man dise spise sol nemen,
merke der mensche sich selber;
denne gat die spise in den magen,
und der kochet und vertoewet die spise,
und get die spise denne durch die adern in alle die lider'.

Alsus als wir uns selber wol gepruefet hant
engegen diser goetlicher spise,
und wir in erlichen und wirdeklichen essen,
so isset er uns,
und wir werden von im geslunden und gekochet und getoewet:

das geschicht wanne wir von aller unserheit entwerden
und al verwerdent.

Wan ie me die spise gekochet wirt,
ie me si an ir selber verwirt
und ir selber froemder und ungelicher wirt.

5
Also, liebes kint,
hie an solt du bekennen ob dich Got gessen und verslunden habe,
ob du dich vindest in im und in in dir,
und du dich niergent anders envindest
und nüt anders in dir.

Wan als er sprach:

'der min fleisch isset, der blibet in mir und ich blibe in ime.'

Solt du denne von im getoewet und gekochet werden,
so muost du an dir selber verwerden
und des alten menschen entwerden.

Wan sol die spise in des menschen nature gewandelt werden,
so muos si von not ir selber entwerden.

Wan ein ieklich ding, sol es werden des es nüt enist,
so muos es al zemole des entwerden das es ist;
sol holtz fúr werden,
so muos es von not siner holtzheit entwerden.

Solt du in Got gewerden, so muost du din selbes entwerden.

Sprach unser herre:

'der mich isset, der lebet durch mich'.

Liebes kint,
das du her zuo komest,
dar zuo enist dir kein ding also nütze
als dis zuo gan zuo dem hohen wirdigen sacrament;
wan das zúhet dich gentzlich ab,
das der alte mensche gentzlich verwirt inwendig und uswendig.

Als alle die nature gentzlich wúrket und verdoewet

Wanneer de spijs goed gekauwd is,
dan glijdt hij zachtjes naar binnen
en hij zinkt naar omlaag de maag in.

Ach,
wanneer je op deze wijze goed fijngekauwd bent in je geweten,
maar in een goddelijke, minnelijke, hoopvol vertrouwen,
en je je dan toevertrouwt aan onze Heer,
dan ga je zachtjes tot hem in.

En dan is het dat we onszelf goed beproefd hebben
overeenkomstig het woord van Sint-Paulus;
hij zei:

'Wanneer men deze spijs tot zich wil nemen,
moet de mens acht slaan op zichzelf';
dan gaat de spijs de maag in,
en deze kookt en verteert de spijs,
en vervolgens gaat de spijs door de aderen naar alle ledematen.

En wanneer we onszelf aldus goed beproefd hebben,
vanwege deze goddelijke spijs,
en wij deze dan eenzaam en waardig eten,
dan eet hij ons,
en wij worden door hem verslonden en gekookt en verteerd.

Dit gebeurt wanneer we van al het onze ontdaan worden
en helemaal oplossen.

Want hoe meer de spijs wordt gekookt,
des te meer gaat zij zichzelf verloren
en wordt zij zichzelf vreemd en ongelijk.

5
Welnu lieve kind,
hieraan zul je herkennen dat God je gegeten en verslonden heeft:
wanneer jij jezelf in hem aantreft en hem in jou,
en jij je nergens anders aantreft,
en je in jezelf niets anders aantreft.

Want zoals hij zei:

'Wie mijn vlees eet, die blijft in mij en ik blijf in hem.'

Wil je dan door hem verteerd en gekookt worden,
dan moet je jezelf tot niets laten worden
en jezelf ontdoen van de oude mens.

Want wil de spijs veranderd worden tot menselijke natuur,
dan is het noodzakelijk om aan zichzelf te ontdoen.

Want elk ding, wanneer het worden wil wat het niet is,
moet zich helemaal van datgene ontdoen wat het is;
wil het hout tot vuur worden,
dan moet het noodzakelijk ontdoen aan zijn 'houtheid'.

Wil je in God opgaan, dan moet je aan jezelf ontdoen.

Onze Heer zei:

'Wie mij eet, die leeft door mij.'

Lieve kind,
wil je tot daar geraken,
dan is niets nuttiger voor je
dan op te gaan naar het hoge, eerbiedwaardige sacrament;
want dit ontdoet je helemaal van jezelf,
zodat de oude mens verdwijnt, innerlijk en uiterlijk.

En zoals de natuur de spijs bewerkt en verteert

und zúhet durch die adern die kraft der spise,
und wird ein leben und ein wesen mit dem menschen,
also zúhet dise goetliche spise dich gentslich ab;

6
da an solt du bekennen an dir selben
wie du dise spise gessen habest,
ob din herze út me ab gezogen werde von allem dem das er nüt enist,
und ob das leben das er in dir geworcht hat,
dur die adern út wúrket an dime usseren menschen,
an dinen sinnen, an dinen sitten,
an diner wandelunge, an worten, an werken.

Dis heilige sacrament das toewet und vertoewet alles das boes ist,
das unnütze und des ze vil ist,
und wirffet es us und ab gnote,
und Got gat in,

und denne so er gezogen ist mit disem essen,
das wúrket sich us an allem lebende:
an der minne, an der meinunge, an den gedenken,
das alles núwer und luter und goetlicher wirt.

Und dis sacrament wirffet blindheit ab
und git dem menschen sich selber ze erkennende,
und leret in abkeren von im selber und von allen creaturen.

Wan also ist geschriben:

'er hat uns gespiset mit dem brote des lebens und des verstentnisses'.

Dise spise die wandelt den menschen also in sich
das alles des menschen leben wirt
geregeliert und geformiert von Gotte,
und denne
das er mit diser spise gezogen und verwandelt ist;

7
wo der mensche dis nüt in ime envindet,
denne daz sin herze blibet ital
und sin uswendig leben ruochlos, lachen und klaffen,
und man wirt an im gewar an allem sinem lebende,
an kleidern, an affenheit, an kurtzwilen,
an herzen ze verlierende,
und do bi mit wissende und mit willen bliben
und hie mit zuo dem heiligen sacrament gan,
das ist ein soergklich ding.

Unser herre wirffet si usser sinem magen
als der eine spise wider git.

Und wer disen menschen tusent werbe weger
das si es nüt ennement.

Si bichtent
und wellent der ursachen der sünden nüt lossen.

Der babst enmag nüt sünde vergeben
sunder rúwe,
man enwelle ir denne me hueten,
und alsus gant si vaste zuo
mit den anderen.

8
Es were guot das man bichter hette,
die seitent eime ieklichen wenne er zuo solte gan.

Es sint etliche die wol dicke dar múgen gon,
und etliche zuo achtagen,
und etliche zuo vier wuchen.

en de kracht van de spijs door de aderen dan laat trekken,
zodat deze één leven, één wezen wordt met de mens,
net zo doortrekt deze goddelijke spijs je helemaal.

6
Hieraan zul je aan jezelf kunnen herkennen
hoe jij deze spijs gegeten hebt:
aan je hart, dat meer bevrijd wordt van alles wat God niet is;
en aan het leven dat hij in je heeft gewekt,
dat het doorheen de aderen werkt tot in je uitwendige mens,
je zinnen, je gewoontes,
je levenswandel, je woorden, en je werken.

Het heilige sacrament weekt en verteert alles wat slecht is,
alles wat niet nuttig is en wat overbodig is,
en werpt dit naarstig buiten en van zich af;
en dan gaat God naar binnen.

Wanneer hij dan naar binnen is getrokken in dit voedsel,
dan wordt daarvan de uitwerking gezien aan al wat leven heeft:
aan de liefde, aan het verlangen, aan de gedachten:
het wordt allemaal nieuwer, zuiverder en goddelijker.

En dit sacrament verdrijft de blindheid
en laat de mens zichzelf kennen,
en het leert hem zich afkeren van zichzelf en van alle schepselen.

Want zo staat er geschreven:

'Hij heeft ons gevoed met het brood van het leven en van het inzicht.'

Deze spijs vormt een mens zo om,
dat het hele leven van deze mens
gereguleerd en gevormd wordt door God,
en wel in de mate
dat deze spijs hem geleid en omgevormd heeft.

7
Wanneer de mens dit niet in zichzelf aantreft,
dan blijft zijn hart leeg
en zijn uitwendige leven een onbekommerd lachen en kletsen,
en men kan het zien aan al wat in hem leeft,
aan zijn kleren, zijn onnozelheden, zijn tijdverdrijf,
aan alles waaraan hij zijn hart verliest;
en hij kiest ervoor en wil niet anders;
gaat hij zo op, naar het heilige sacrament,
dan is dat een zorgelijke zaak.

Onze Heer werpt ze uit zijn maag,
zoals iemand voedsel opgeeft.

En voor deze mensen zou het duizend keer beter zijn
dat ze dit voedsel niet tot zich namen.

Ze biechten,
maar van de oorzaken van hun zonden willen ze niet scheiden.

De paus kan mensen hun zonden niet vergeven
zonder dat ze berouw hebben
en zich hoeden willen voor nieuwe zonden,
en toch gaan deze mensen onbekommerd op,
samen met de anderen.

8
Het zou goed zijn wanneer men biechtvaders zou hebben
die zeiden wanneer iemand ter communie kon gaan.

Velen konden vaak gaan,
anderen om de acht dagen,
en weer anderen elke vier weken.

Und die das tuont,
die soltent vor und nach ein wuchen sin,
das si kume nein und ja soltent sprechen,
und solten des morgens ir notdurft essen
und des abendes kume enbissen,

und etliche zuo hochgeziten
und etliche zuo ostern,
und das ist vollen klein
das die ein gantze vaste sich dar gegen bereiten.

Und etliche sint die niemer me dar in súllent gegang
ze tusent joren;

wan sint des sicher in der worheit:
wem sin sünde nüt leit ensint
und sich nüt wil hueten,
der wirt in der worheit schuldig an dem lichamen unsers herren,
und sich selber nüt gepruefet enhant:
dar umbe sint ir vil krank und vil slaffig.

Ir kinder,
ir enwissent nüt wie soergklich und engstlich ein ding es ist.

Wenent ir das es ein spil si?

Nein es, entrúwen.

So sint etliche,
die wellent dar gan zuo der wuchen etwie dicke,
nüt von grossem tribende,
sunder von gewonheit
oder das si es sehent ander lúte tuon.

Nein, liebes kint, nüt also,

sunder das ein mensche der gerne guot were
und sich vor den ursachen der sünden hueten wil,
das der zuo achtagen dar gange
mit einer ersamen vorchte, umbe das er nüt vervalle,
nüt uf sin volkommenheit,
sunder umbe sin krankheit.

Ir súllent wissen:
do ich fúnde einen menschen
der ein grúwelich mensche in der welte wer gewesen
und hette einen gantzen woren ker getan,
ich wolte im lieber ein halb jor alle tage unsern herren geben
denne disen lewen lúten,
und do mit wolt ich in disem die welt gentzlichen verloeschen.

9
Ich han befunden von was sachen das ist
das in den selben menschen die etwas Gottes befunden hant,
dis heilige sacrament als wening wúrket,
und blibent doch also lewe und kalt.

Des sint zwo sachen.

Die eine ist:
si habent etwas verborgen gebresten
die si hindert, die lichte sint inwendig oder uswendig;
si sint lichte unbehuet irs mundes.

Ach kinder,
der mordige schade der dannan ab kumet,
der ist nüt ze gründende.

Sehent fúr úch durch Got:
anders usser úch enwirt niemer nüt.

En zij die dat laatste doen,
ze zouden een week ervoor en een erna
nog geen 'nee' of 'ja' moeten uitbrengen,
en 's morgens slechts het noodzakelijke eten
en 's avonds nauwelijks.

Dan zijn er nog die alleen met hoogtijfeesten moesten gaan,
weer anderen alleen met Pasen,
en het zou weinig uitmaken
of ze zich daar een vastentijd lang op zouden voorbereiden.

En dan zijn er nog die nooit ter communie zouden moeten gaan,
in geen duizend jaar.

Want waarlijk, neem dit aan:
wie geen berouw heeft over zijn zonden
en zich hiervoor niet wil hoeden,
die maakt zich waarlijk schuldig tegenover het Lichaam van de Heer,
en zichzelf heeft hij niet gewetensvol onderzocht:
daarom zijn er onder hen zoveel zwak en slap.

Jullie, kinderen,
jullie weten niet hoe zorgwekkend en beangstigend dit is.

Menen jullie soms dat het een spel is?

Nee, dat is het voorwaar niet.

Zo zijn er,
die doorheen de week ter communie willen, wie weet hoe vaak,
en niet uit een groot verlangen,
maar uit gewoonte,
of omdat ze het andere mensen zien doen.

Nee, lieve kind, zo moet het niet!

Een mens echter die graag goed wil zijn
en die zich voor de oorzaken van zijn zonden hoeden wil,
hij zou elke achtste dag ter communie kunnen gaan,
vervuld van eerbiedige vrees om niet tot zonde te vervallen;
niet uit volmaaktheid gaat hij,
maar vanwege zijn zwakheid.

Jullie moeten weten:
zou ik een mens treffen
die een wereldse, zondige mens geweest was
maar tot ware inkeer gekomen was,
liever zou ik hem een half jaar lang elke dag de communie geven
dan deze te geven aan deze lauwe mensen;
ik gaf het hem om het wereldse bij hem helemaal uit te wissen.

9
Ik heb ontdekt hoe het komt
dat bij hen die iets van God ervaren hebben,
dit heilige sacrament zo weinig uitwerking heeft,
en deze mensen zo lau en koud blijven.

Er zijn twee oorzaken.

De eerste oorzaak is,
dat ze een verborgen tekortkoming hebben,
die hen innerlijk of uitwendig belemmert;
ze zijn snel onachtzaam met de mond.

Ach kinderen,
het moordende kwaad dat daaruit voortkomt,
peilloos diep is het.

Sla hier acht op, omwille van God,
want anders wordt het niets met jullie.

Die ander sache ist
das ir dar gant von gewonheit
und nüt von wirklicher minne.

Etliche gewonheit sint gar guot,
das der mensche von gewonheit ein inne bliben hette bi im selber.

Das tuot den grossen schaden
das ir nüt bi úch selber enblibent
und nüt war ennement der frucht der spise.

Si wúrket des dritten, des vierden tages,
nemest du sin war
und blibest bi dir selber:
des entuont ir iemer nüt.

Die frucht die das heilige sacrament wúrket,
die enmag nüt in dir geboren werden,
du enhabest denne ein zuo gekert gemuete
mit einem minneklichen bi blibende.

Dis sol sin in allen stetten,
in allen wisen,
in allen werken,
bi allen lúten,
als das not und nüt ist bi in ze sinde;
aber des si so man aller minste mag.

Sicher,
hieltent ir úch flisklich bi úch selber,
so solte das heilig sacrament in úch wúrken und durch úch,
und ir wúrdent adellich verwandelt in in

und es wurde úch durch alle priester
enent mers und disent mers.

Es moechte geschehen vil fruchtberlicher
wan dem priester selber.

Und des sol der mensche och alle tage begeren
durch alle priesterliche uebunge.

Das bringet grosse frucht
an der wúrklicher zuo kerunge mit meinunge.

Das wir nu dis úberwirdige sacrament also enphahen muessent
das wir in in múgent gewandelt werden,
des helf uns Got.

Amen.

De tweede oorzaak is,
dat jullie ter communie gaan uit gewoonte
en niet uit werkelijke liefde.

Er zijn ook goede gewoontes,
zoals wanneer de mens uit gewoonte verzameld blijft in zichzelf.

Grote schade ontstaat
als je niet verzameld blijft in jezelf
en geen acht slaat op de vrucht van deze spijs.

Zelfs op de derde dag, en op de vierde nog, zou deze doorwerken,
wanneer je er maar acht op sloeg
en in jezelf verzameld bleef:
maar dat doen jullie nooit.

De vrucht die dit heilige sacrament voortbrengt,
die kan in jou niet geboren worden
wanneer je geen ingekeerd gemoed hebt
en je niet verzameld bent in liefdevolle innigheid.

Zo moet het zijn, overal,
onder alle omstandigheden,
tijdens al je werken,
en wanneer je je onder de mensen begeeft
omdat het nodig en nuttig is dat je hun gezelschap opzoekt;
dat laatste echter dient zo weinig mogelijk te gebeuren.

Zeker,
zouden jullie je vol vlijt in jezelf verzameld houden,
dan zou het heilige sacrament in en door jullie werken,
en op heerlijke wijze werden jullie in hem omgevormd.

Jullie zouden het kunnen ontvangen van alle priesters
aan deze of aan de andere zijde van de zee.

Het zou in jullie zelfs veel vruchtbaarder kunnen zijn
dan in de priester zelf.

En het is dit wat de mens alle dagen zoeken moet
in alle priesterlijke handelingen.

Het zal zeer vruchtbaar blijken
waar werkelijke inkeer en verlangen is.

Dat wij dit eerbiedwaardige sacrament aldus ontvangen mogen
en wij in hem omgevormd mogen worden,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 31 (V60f)

Sacramentsdag II

Qui manducat meam carnem... (Io 6,56)

*Die andere uzlegunge von dem sacramente
leret vier stücke
domitte man zuo sol gon,
und seit
wie wir muessent gejaget werden in maniger leige wise
von innen und von ussen,
und ouch wie wir entwerden muessent
in aller der wise do wir uns selber besessen hant.*

1
'Der min fleisch isset und min bluot trincket,
der blibet in mir und ich in ime.'

Von deme minnelichen sacramente
do wir dise tage vaste von geseit habent
und des úberwürdekeit
alle hertzen, alle zungen noch alle verstantnisse
múgent niergent herzuokommen,
und heruf so got alle unser uebunge,
wanne alles unser heil und unser selikeit kummet hinnan von
und wirt hiemitte vollebracht.

Nu muessent wir aber sant Bernhart fúr uns nemmen,

der do sprach von eime liplichen essende,
bi der er von diser spise wil sprechen
also von eime kuwende und slindende
und kochende und tovwende.

Von dem das dis groebelichen hillet,
so súllent sich hueten die subtilen
vor dem vigentlichen hochvertigen geiste,
wanne eime demuetigen geiste smackent nidere ding.

Von dem sprach unser herre:

'ich danke dir, himmelscher vatter,
daz du dise ding hest verborgen
vor den grossen und den wisen dirre welte
und hast sú geoffenboret den kleinen'.

Wir súllent dis werg
mit einer vernúnftiger angesichte,
mit grosser minne und lobe anesehen,
das unser herre also grundelos demuetig ist
das er sich also geben hat in einer grober usswendiger wise,
also in glichnisse brotes und wines,
und das wir in zuo dem munde innemen súllent
also lipliche spise;

dis meinert
das er gar nohe und indewendeclich sich in uns wil sencken
und trucken und uns zuomole vereinen,
als man mit den sinnen vernemen mag und begriffen;

er moechte wol ein vil hoher behender wise han geben
von grossem schine und von klorheit.

Wie mijn vlees eet... (Joh. 6,56)

*De tweede uitleg van het sacrament
wijst ons op vier punten waaraan voldaan moet zijn
bij het ter communie gaan,
en vertelt ons
hoe we op velerlei manieren aangespoord moeten worden,
van binnen en van buiten,
en ook hoe we moeten loskomen
van al die manieren waarop we onszelf bezeten hebben.*

1
'Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt,
die blijft in mij en ik in hem.'

Het minnelijke sacrament
waar we deze dagen veel over gesproken hebben,
zijn eerbiedwaardigheid:
geen hart, geen woord, geen begrip
kan deze vatten,
en al onze oefening is erop gericht,
want geheel ons heil en onze zaligheid komt hiervandaan
en wordt ermee voltooid.

Laat ons nu nogmaals de uitleg van Sint-Bernardus overwegen.

Hij sprak van een lichamenlijk eten,
en hij wilde over deze spijs spreken
in termen van kauwen en verslinden,
van koken en verteren.

Degenen voor wie dit grof mag klinken,
laat deze fijngevoeligen oppassen
voor de vijandelijke, hoogmoedige geest,
want een deemoedige geest heeft smaak aan bescheiden dingen.

Hiervan sprak onze Heer:

'Ik dank je, hemelse Vader,
dat je deze dingen verborgen hebt gehouden
voor de groten en wijzen van deze wereld
en ze geopenbaard hebt aan de kleinen.'

We moeten dit werk
met een verstandige blik,
met grote liefde en vol lof betrachten:
onze Heer die zo onmetelijk deemoedig is,
dat hij zichzelf gegeven heeft op een grove uitwendige wijze,
in de gedaante van brood en wijn,
en dat we hem met de mond tot ons kunnen nemen
als lichamenlijke spijs.

Hiermee wordt bedoeld,
dat hij zich innig en innerlijk in ons wil verzinken
en wil indalen om zich met ons te verenigen,
voor zover men dit met de zinnen waarnemen kan en begrijpen.

Hij had zich ook op veel verhevener wijze kunnen schenken,
met grote helderheid en klaarheid.

Aber S. Hilgart schribet
das das alle tage geschicht ungesichteklich.

Und das selbe sach
ein unser swester oben im lande
das ein unbegriflich klorheit
umbe vieng den priester und den alter,
und wunder von engelen und vil minneklicher dinge.

Dis sach si mit iren liplichen ovgen;
dis enhat unser herre nüt geton.

2
Lieben kinder,
als enkein uebunge nützer noch besser enist,
also enist kein ding grúwelicher noch soergklicher
denne das man dis uebe unwirdeklich
und unbereit.

Nu sprach S. Dyonisius
das der mensche súlle haben vier stúk
der zuo dem hohen wirdigen lichamen unsers herren gan súlle.

Das erste ist:
der mensche sol sin unschuldig von allen sünden.

Das ander ist:
er sol sin gekleidet mit den tugenden unsers herren Jhesu Christi.

Das dritte ist:
das der mensche werde entsast sin selbes
und werde in Got gesast.

Das vierde ist:
das der mensche werde ein tempel Gotz.

Dis súllen wir bas uslegen wie man ane sünde súlle sin.

Wenne der mensche sin sünde bekent von innan und die bichtet
und buosse enphahet und das dar zuo gehoert,
als es die heilige kilche geordent hat,
und er denne ein innerlich sútzen uslat
usse eime gruntlichen bekentnisse siner gebresten:
das lútert vil me denne lesen oder betten.

Alsus wirt man ane sünde
und mit gantzem willen
die sünde und die ursachen der sünden
me ze huetende.

Das ander
das der mensche werde angetan
mit den tugenden unsers herren Jhesu Christi, als ist:
demuetkeit, senftmuetikkeit, gehorsamkeit, luterkeit,
gedultikeit, barmherzikeit, swigen und gemeine minne
und diser gelich.

Das dritte:
als der mensche alsus mit den tugenden ist gekleit,
so wirt der mensche al zemole entsast sin selbes,
und mit dem wirt er gesast in einen innerlichen goetlichen friden.

Also bevindet er das wort das unser herre sprach:

'der mich isset, der blibet in mir und ich blibe in ime'.

Och disen friden
sol der mensche mit allem flisse hueten,
das er út zerstroewet werde an worten und an werken
noch entsast werde.

Maar Sint-Hildegard schrijft
dat dit alle dagen geschiedt op onzichtbare wijze.

En hetzelfde werd gezien
door een van onze zusters uit de hoge landen;
het was een onbegrijpelijke helderheid
die de priester en het altaar omgaf
en ze zag wonderlijke engelen en veel minnelijke dingen.

Met haar lichamelijke ogen zag ze het;
maar zo is onze Heer niet te werk gegaan.

2
Lieve kinderen,
net zoals er geen oefening nuttiger noch beter is,
is er niets vreselijker of zorgwekkender
dan deze oefening op een onwaardige wijze
en onvoorbereid te verrichten.

Sint-Dionysius zei
dat de mens aan vier voorwaarden moet voldoen
wil hij tot het eerbiedwaardige lichaam van onze Heer opgaan.

De eerste is:
de mens moet vrij zijn van alle zonden.

De tweede is:
hij moet gekleed gaan met de deugden van onze Heer Jezus Christus.

De derde is:
de mens moet ontzet raken aan zichzelf
en geplaast worden in God.

De vierde is:
de mens moet een tempel voor God worden.

We gaan nu verder verduidelijken hoe zonder zonden te zijn.

Wanneer de mens innerlijk zijn zonden bekent en deze opbiecht
en boete ontvangt en doet wat gedaan moet worden,
zoals het de heilige Kerk voorgeschreven heeft,
en er dan in hem een innerlijk verzuchten ontstaat
vanwege een grondige kennis van zijn gebreken,
dan loutert dit veel meer dan lezingen of gebeden.

Op deze wijze verliest men zijn zonden
en groeit de wil
zich voor de zonden en de oorzaken van de zonden
beter te behoeden.

De tweede voorwaarde is,
dat de mens bekleed wordt
met de deugden van onze Heer Jezus Christus, zoals:
deemoedigheid, zachtmoedigheid, gehoorzaamheid, puurheid,
geduld, barmhartigheid, zwijgen en algemeenzame liefde,
en zo meer.

De derde:
wanneer de mens dan met deugden is bekleed,
dan raakt hij helemaal ontzet aan zichzelf,
en hiermee wordt hij gezet binnen een innerlijke, goddelijke vrede.

En zo wordt in hem het woord levend dat onze Heer sprak:

'Wie mij eet, die blijft in mij en ik blijf in hem.'

Ach, deze vrede,
laat de mens hem met al zijn ijver hoeden,
opdat niets hem kan afleiden, geen woorden en geen werken,
en niets hem kan ontstellen.

Dis meinet man nüt einen sinnelichen natúrlichen friden;
man meinet einen innerlichen friden des geistes,
einen goetlichen friden.

Wan also vil in Gotte, als vil in friden,
und als vil us Gotte, als vil us friden.

Ist út des sinen in Gotte, das selbe hat friden.
Ist út des sinen us Gotte, das selbe hat unfriden.

Alsus als der mensche in disen friden kumet,
so wirt er eigenlich und werlich ein tempel Gotz.

In pace, in dem friden ist sine stat;
er wirt recht ein tempel des heiligen geistes.

Das ist das vierde púnctelin.
Denne so wúrket Got alles
des menschen werk in ime und usser ime,
und der mensche wúrket nüt usser im selber.
Denne Got wúrket,
und der mensche ist nüt denne ein gezowe das Got wúrket.

3
Nu nement wir herfúr die wort sancte Bernhartz:

'so wir in essent, so werden wir von ime gessen;
sin essen ist das stroffen unser conciencien,
das bissen der conciencien'.

Got will nüt alleine stroffen,
er wil das wir von allen creaturen gestroffet werdent.

Zuo glicher wise wurt der mensche gejaget
also ein wildes tier daz man dem keiser wil geben:
daz wurt gejaget, von den hunden gerissen und gebissen,
und das ist dem keiser vil genemer
denne obe man es senftelichen genomen hette.

Got ist der keiser der dise gejagete spise essen wil.

Er het ouch sine jagehunde;
der viget jaget den menschen mit maniger hande bekorange;
der slichet zuo allen enden in, in allen wisen,
und jaget dich mit maniger hande bekorange:
es ist mit hochvart, mit grite, mit allerlei untugende;
so ist denne missetot und ungeordente trurikeit.

Liebes kint,
stant vaste,
es schadet dir nüt:
du solt gejaget sin.

So kummet die lúte ungestuemeklich
mit iren sweren ruschenden Worten
und mit urteil und jagent dich;
so kummet din eigen gebreste und neigelicheit der naturen.

Und so der mensche alsus gejaget wurt von allem dem das ime nahet,
so sol er gon durch die demuetikeit
und durch die senftmuetikeit und getuld,
und sol sich erbarmen úber die gruwelichen menschen
die in jagent und in uzgent
als obe er ein boese mensche si;

so sprich uz einem minnenden grunde:

'lieber herre, erbarme dich úber mich und úber sú'.

Und huete dich

Hiermee wordt niet een waarneembare, natuurlijke vrede bedoeld,
men bedoelt een innerlijke vrede van de geest,
een goddelijke vrede.

Want hoe verder in God, hoe verder in de vrede,
en hoe verder buiten God, hoe verder buiten de vrede.

Is iets van het zijne in God, het kent vrede.
Is iets van het zijne buiten God, het kent onvrede.

Als de mens aldus in deze vrede geraakt,
dan wordt hij zelf en waarlijk een tempel Gods.

In pace, in de vrede, is zijn woning;
hij wordt waarlijk een tempel van de Heilige Geest.

Dat is de vierde voorwaarde;
en dan bewerkt God alles
wat een mens in zichzelf en door zichzelf verricht;
niet de mens is het die dit werk verricht vanuit zichzelf,
God is het die werkt,
en de mens is niets dan een werktuig voor Gods werken.

3
Keren we nu weer terug naar de woorden van Sint-Bernardus:

'Wanneer we hem eten, dan worden we door hem gegeten;
zijn eten is het straffen van ons geweten,
het bijten van het geweten.'

Alleen wil God ons niet straffen,
hij wil dat we door alle schepselen gestraft worden.

Op de mens wordt gejaagd
zoals men op een wild dier jaagt dat men de keizer schenken wil:
het wordt opgejaagd en door honden verscheurd en gebeten,
want de keizer ziet het liever zo
dan wanneer men het voorzichtig gevangen genomen had.

God is de keizer die deze gejaagde spijs eten wil.

En hij heeft ook zijn jachthonden;
de vijand jaagt op de mens door velerlei bekoringen;
langs alle kanten sluipt hij binnen, op elk wijze,
en hij jaagt op je door veelsoortige bekoringen:
hoogmoed kan het zijn, hebgier, allerlei ondeugden;
en dan is daar nog de mistroostigheid en de ongeordende droefheid.

Lieve kind,
blijf standvastig,
het brengt je geen schade toe;
het is nodig dat er gejaagd wordt op je.

Dan weer zijn het de onstuimige mensen
met hun snijdende, schelle woorden,
die je met hun oordelen najagen,
dan weer zijn het je eigen gebreken en je natuurlijke neigingen.

En wanneer de mens dan belaagd wordt door alles wat hem omgeeft,
laat hij dan deemoedig zijn
en zachtmoedig en vol geduld,
en laat hij erbarmen hebben met die vreselijke mensen
die op hem jagen en zich van hem willen ontdoen
als van een slecht mens.

Zeg dan vanuit de grond van een liefhebbend hart:

'Lieve Heer, erbarm je over mij en over hen.'

En wacht je ervoor

daz du út durch die boesche und daz ruwe in lovfest,
 wanne das wilde tuot nüt also,
 sunder es lovfet die richte fúr;
 weder es bisset noch billet nüt wider,
 sunder es lovfet fúr sich an.

Und huete dich das du nüt ein hunt werdest, das du wider bissest;
 wanne unser herre hat sine jagehunde úberal:
 in klosen, in kloestern und in húsern,
 mit den ir muessent gejaget werden.

Flúch in Got;
 also als den hirtz wurt túrstende noch dem jagende,
 also soltu die richte slechteclichen lovfenn
 und las dich túrsten in núwer wise noch Gotte:
 du wirst darumb gejaget.

Unser herre jaget einen ieglichen
 noch dem das im nütze und not ist;
 lovf durch senfmueteclichen mit getult,
 so wurstu so wunderliche múrwe
 und smackest denne unserm herren úber alle masse wol.

Und obe du disen grunt hast,
 so kummestu zuo dem allerhoehesten,
 und gat dir selber zuo durch dise tugende,
 demuetikeit, barmhertzekeit und minne.

Die gemeine minne
 ist ietzent also gar verloeschen in allen stetten der welte:
 wo man ein menschen fúnde der sime grunde nochgienge,
 dem solte man also getrúwelich vorgan.

Disen grunt vindet man in elúten;
 ire kint daz sint ir hunde,
 bede, man und frowen, in kloestern und in klosen.

Nút sol dine minne alleine sin
 uf die von diner stat
 oder von diner wise sint:
 die uzgenomenheit das heissent secten,
 die die heiligen also sere verwerffent.

4
 Und dise wise, wie man sich alle creatures sol lossen jagen
 und daz liden
 in rechter gelossenheit und swiglicheit,
 das got úber alle uebunge,
 vasten oder wachen oder betten
 oder halsberge tragen
 oder tusent ruoten uf dir zerslagen.

Kint,
 stundestu in diseme,
 so mochtestu wole zuo der wúrdigen spise gan.

Wissent,
 es ist ein soerglich ding das man zuo Gotte get unwúrdeclich
 und sunderlich mit weltlichen hertzen,
 besessenen grúnden willen und wissendes,
 es si von waz kunne sachen das si, tot oder lebende.

Sunder die menschen die sich vindent bereit alle ding zuo lossende
 die sú wustent das Got gelossen haben wolte,
 und ze lidende,
 und lident sich in dem stroffende Gottes
 und gant durch die tugende Gottes
 und mit getult durch das gejege de von Gotte
 und von den creatures,
 wie dicke súllent die zuogon?

om je in de struiken en het kreupelhout vast te lopen,
 want het wild doet dat ook niet,
 het loopt rechtdoor;
 het bijt niet en laft niet terug,
 maar het loopt recht vooruit.

En wacht je ervoor een hond te worden en terug te bijten;
 want onze Heer heeft zijn jachthonden overal:
 in kluizen, in kloosters en in huizen;
 door hen moet er op jullie worden gejaagd.

Vlucht in God;
 doe zoals het hert dat dorstig is na het jagen,
 ook jij zult recht vooruit lopen
 en een dorst in je laten opkomen naar God:
 want daarom wordt op je gejaagd.

Onze Heer jaagt op een mens
 op de wijze die voor hem nuttig is en nodig;
 ga dan in zachtmoedigheid en geduld,
 zo word je heerlijk mals
 en zo val je dan bij onze Heer buitengewoon goed in de smaak.

En heb je deze grond eenmaal bereikt,
 dan zul je opgaan tot het allerhoogste;
 als vanzelf geraak je daar door deze deugden:
 deemoedigheid, barmhartigheid en liefde.

De liefde tot de naasten
 is in onze tijd en overal in deze wereld vrijwel geheel verdwenen:
 zou men een mens vinden, waar dan ook, die zijn grond zocht,
 men moest hem zorgvuldig begeleiden.

Deze grond treft men aan zowel bij echtelieden
 – hun kinderen vormen voor hen de honden –
 alsook bij de mannen en vrouwen in de kloosters en in de kluizen.

Laat je liefde niet slechts uitgaan naar hen
 die aansluiten bij jouw levensstaat
 of naar hen die zijn zoals jij:
 uitsluiten is iets van sekten,
 iets wat de heiligen ver van zich werpen.

4
 En het zich op deze wijze door alle schepselen laten bejagen
 en dit dan lijdzaam te ondergaan,
 zwijgend en met de juiste gelatenheid,
 dat gaat elke oefening te boven,
 of het nou vasten is of waken of bidden,
 of het dragen van een halsberg,
 of het op jezelf kapotslaan van wel duizend roeden.

Kind,
 was het zo met je gesteld,
 je zou waardig ter communie kunnen gaan.

Weet,
 zorgwekkend is het om tot God te gaan op een onwaardige wijze,
 en vooral met een werelds hart
 dat willens en wetens in zijn grond bezeten wordt
 door welk schepsel ook, dood of levend.

Die mensen die bereid zijn om al de dingen los te laten
 waarvan ze weten dat God ze als losgelaten wilde zien,
 en die dit lijdzaam ondergaan
 en zich overgeven aan de straffende God,
 en voortgaan langs de weg van de goddelijke deugden
 en zich geduldig laten bejagen door God
 en door de schepselen,
 die mensen dan, hoe vaak moeten zij nu ter communie gaan?

Vindestu daz in dir das das stroffen Gottes in dir merre wurt,
und lidest das mit einer senftmuetiger gelossenheit,
und daz die minne zuo Gotte groesser wurt
und in dir verloeschet den turst geschaffener dinge,
und das die goetteliche vorhte wahsset,
so ist kein uebunge die nützer si
denne der werde licham unsers herren zuo nemende.

Nu wie dicke?

Dannanvon sprichet sant Ambrosius:

'diz ist unser tegelich brot'.

Wo nemen wir nu den priester der uns tegelichen gebe?

Liebes kint, sich:
obe dir hie von dem priester verseit wurt,
so sich das du in rechter gelossenheit und in frieden blibest,
und val uf din niht und nüt zwifele,
er wurt dir geistliche
vil lichte fruchtberlicher,
denne obe er wurde dir in dem sacramente:

do soltu in in dem geiste essen;

'der mich isset, der blibet in mir und ich in ime';

5
das ist in eime grate.

Nu sint noch zwene grete,
die verre hoeher sint.

Einer ist mit bekennisse und mit bevindende,
der ander mit bevindende sunder bekennisse.

Das erste ist
in eime lutern entsetzen und entwerdende
aller eigenheit unde sinsheit.

Der ander grat
daz ist das indewendige getreng
das geborn wurt von der entsetzung;
und also der mensche me eigenheit hat gehabet
und me enthaltendes,
in dem er me angenomenheit haben hatte,
also vil bitterre, swerre
und merre der truk muos sin.

Die spise so die ie me gekochet wurt,
so sú ir selber me verwurt.

Kint,
soltu in Got geinniget und verwandelt werden,
so muostu an dir selber verwerden
und aller eigenheit und minneklicheit
und wúrklicheit und angenommenheit
in aller der wise do du dich selber besessen hast;
dez mag nüt minre gesin.

Zwei wesen, zwo formen,
des mag nüt mit einander gesin:
sol warm in,
so muos von not kalt uz;
sol Got in,
so muos creatúrlicheit uz und alle besitzunge;
sol Got eigenliche in dir wúrken,
so muostu sin in einer lutern lidekeit

und muessent alle dine krefte also gar entsast sin

Bemerk je in jezelf dat Gods straffen heviger wordt,
en onderga je het met een zachtmoedige gelatenheid,
en merk je dat de liefde tot God groter wordt
en dat in jezelf de dorst voor de geschapen dingen verdwijnt,
en dat je godsvrees toeneemt,
dan is er geen oefening die nuttiger is
dan die waarbij je het eerwaardige lichaam Gods tot je neemt.

Wel dan, hoe vaak?

Daarover zegt Sint-Ambrosius:

'Dit is ons dagelijks brood'.

Waar vinden we dan de priester die het ons dagelijks geeft?

Lieve kind, let wel:
zou het je door een priester ontzegd worden,
dan zie toe dat je in de juiste gelatenheid en de vrede blijft,
en daal af tot je eigen nietheid en twijfel niet,
op een geestelijke wijze
zal hij zo voor jou wellicht meer vruchten dragen
dan wanneer je hem zou ontvangen in het sacrament.

In de geest dan, moet je hem eten;

'Wie mij eet, die blijft in mij en ik in hem.'

5
Dit dan is de eerste graad.

En dan zijn er nog twee graden,
die van veel hogere aard zijn.

Een hiervan gaat gepaard met kennis en met ondervinding,
de andere met ondervinding zonder kennis.

De eerste bestaat uit
een op loutere wijze opgeven en zich ontdoen
van alle eigenheit en bezitsdrang.

De tweede graad,
dat is de innerlijke beklemming
die geboren wordt uit deze ontzetting;
en hoe meer eigenheit bij een mens
en hoe groter de bezitsdrang,
waardoor hij zich meer toe-eigende,
hoe meer bitterheid en zwaarheid
en hoe heviger de beklemming zal zijn.

Hoe meer een spijs gekookt wordt,
des te meer ontwordt deze aan zichzelf.

Kind,
wil je in Gods innerlijk opgenomen en in hem omgevormd worden,
dan moet je aan jezelf ontworden
en aan elke eigenheit en zelfgenoegzaamheid,
en aan bedrijvigheid en aanmatiging
en aan elke wijze waarop je jezelf bezeten hebt;
met minder gaat het niet.

Twee wezens, twee vormen,
die kunnen niet tezamen één zijn:
wil iets warm zijn,
dan zal het koude moeten wijken;
wil God naar binnen,
dan moet het schepselijke naar buiten, met alles wat het bezit;
wil God in jou waarlijk kunnen werken,
wees dan louter ontvankelijkheid.

Al je vermogens moeten ontdaan zijn

aller ir wúrklichkeit und angenomenheit
und ston in einem lutern verlouckenen ir selbes,
und muessent ir selbes enkreftiget werden
und sten uf irme lutern blossen nút.

Und so ie das niht so grundloser ist,
so die vereinunge do ie wesenlicher und gewerlicher wurt;

wanne wurde das niht also wesenlich und also bloeslich endecket
also an der selen unsers herren Jhesu Cristi,
die darzuo keme,
obe daz múglichen were, das nút ist,
die vereinunge wurt also gros als an ime:
also vil entwerdendes, also vil gewerdendes.

Sol Got werlichen sprechen,
alle die krefte muessent swigen;
es sol hie nút sin ein tuon, es muos sin ein entuon;
sol die spise in die nature des menschen gewandelt werden,
so muos sú vor allen dingen an ir selber verwerden
und ir selbes alzuomole froemde und ungelich werden.

Hie in disem so geschicht der allermeiste schade,
das die vernunft wil zuoslahen;
es wil ein zuowurken haben
und wil wissen was es si,
und wil nút entwerden.

Ach dovor hueete dich!

In diseme enwerdende,
vindestu du das dir daz sacramente ein helffe harzuo ist,
so moehdestu in der wochen dargon zwurent oder drige werbe
oder alle tage,
aber nút mit einer hungeriger begerunge zuo lovffen,
sunder obe du vindest
das es dir herzuo hilfzet us diseme grote.

6
Die hie inne stont,
reht do wurt uz geborn ein unlidlich getrenge
von dem entwerdende,

das dem menschen dise wite welt zuo enge wurt,
und die nature wurt so gequetschet und getrucket,
und der mensche weis nút was ime ist,
und ist ime also wunderlichen enge.

Liebes kint,
ich wil dir sagen was dir ist:
dis entwerden machet dir dis,
du wilt noete sterben.

In disem wurt wor sant Paulus wort:

'ir súllent sinen tot kúnden bitz er kummet'.

Das kúnden ist nút mit Worten noch mit gedenckende,
sunder ez ist mit sterbende unde entwerdende
in der kraft sines todes.

7
In diseme grote hinderent dich drú ding
der du in diseme enberen muost:
das ist unsers herren lichame
und das Gottes wort
und din eigene uebung;
wan alle behelfunge die ist in disem dir ein hindernisse.

Sich, liebes kint,
kundestu dich in diseme geliden,

van hun werkzaamheid en zelfbetrokkenheid
en zich bevinden in een staat van louter zelfverloochening,
en ze moeten aan zichzelf ontnomen worden
en zich ophouden in hun pure, loutere niets.

En hoe dieper dit niets en hoe grondeloz, des te dieper, wezenlijker en waarlijker de vereniging.

Want zou dit niets zo wezenlijk en puur aangetroffen worden
als in de ziel van onze Heer Jezus Christus,
in hem die tot daar zou geraken,
wanneer het mogelijk zou zijn – wat niet het geval is –
zou de vereniging even volmaakt zijn als bij hem:
zo veel het ene ontwordt, zo veel gewordt het andere.

Wil God waarlijk spreken,
dan moeten al je vermogens zwijgen;
het gaat hier niet om een doen, maar om een ontdoen;
wil de spijs tot menselijk natuur omgevormd worden,
dan moet ze vóór al het andere aan zichzelf ontworden,
en zichzelf helemaal vreemd en ongelijk worden.

De allergrootste schade zal dan ontstaan
wanneer het verstand zich wil inmengen,
wil samenwerken,
wil weten wat het is,
en niet wil ontworden.

Ach hoed je hier toch voor!

Wanneer je in dit ontworden
van mening bent dat het sacrament je hierbij helpen kan,
ontvang het dan per week twee of drie keer,
of elke dag,
maar wees hierin niet gedreven door een hongerende begeerte,
ga alleen wanneer je ondervindt
dat het je helpt bij je ontwikkeling.

6
In hen die zich hierbinnen aantreffen,
groeit er een niet te verdragen beklemming
voortkomend uit dit ontworden.

Deze mens ervaart de wijde wereld als te eng,
de natuur raakt bekneld en komt in verdrukking,
en de mens weet niet waar hij aan toe is:
een zeldzame benaauwenis maakt zich van hem meester.

Lieve kind,
ik zal je vertellen wat er met je gebeurt:
dit ontworden bezorgt je dit,
je wilt niet afsterven.

Hier wordt het woord van Sint-Paulus bewaarheid:

'verkondigt zijn dood totdat hij komt.'

Dit verkondigen gebeurt door woorden noch door overdenkingen,
maar het gebeurt door het afsterven en ontworden
in de kracht van zijn dood.

7
Drie dingen zijn het die je binnen deze graad zullen hinderen
en die je zult moeten ontberen:
het lichaam van onze Heer,
het woord van God,
en je eigen oefening;
want elke hulp vormt voor jou nu een hindernis.

Zie, lieve kind,
zou je het hierbinnen kunnen uithouden,

das du hinnan uz nût enlieffest,
daz wer dir nützer und besser dan alles wúrcken.

Und harin wellent ir nût,
und so lovffent sú den lerern noch,
eime fúr den andern.

Ouch blibest du bi diseme,
do wurde daz wore wesen geborn.

Das verbliben daz geschih, do kan man nût uzgesprechen

mit dem leiden gesuoche der behenden nature,
die des getrenge gerne lidig were:
so kummet die vernunft
und wil ie einen fúrwurf haben;
so kummet din eígen redelicheit unde sprichet:

'womitte gast du umb?
du soltest fúrhaben anders;
du versumest dich alzuomole;
du solt gedencken und betten';

so kummet der vigent:

'wes gastu harsitzen?
du solt dich ueben;
gang enweg;
du verlurest din zit,
tuo dis oder das guote werg';

so kummet die groben menschen und sprechent:

'wes sitzestu und enhoerest nût Gottes wort?'

Dis sint alles jagehunde,
und wurst selber ein jagehant
und billest selber dich an:

'du soltest dich behelffen mit dem sacramente'.

In diseme soltu kein behelffen suochen;

kemestu zuo mir in disem
und ich es wúste
und hieschest mir daz sacramente,
ich fragete dich wer dich zuo mir gesant hette,
obe es Got were
oder die nature were, umb ir behelffe,
oder dine gewonheit.

Funde ich denne in dir die zwei lesten bede,
ich engebe dirs nût,
es were denne das din nature also krang were
daz du dis anders nût uzgeliden moehstest,
so moehstestu in der wochen einest oder zwúrent zuogon,
und nût zuo einer uzloffunge,
sunder daz du es deste bas geliden moehstest,
und och
obe du vindest das dir der truck dovon nût vergienge.

Du solt wissen daz die wore geburt in dir niemer geschih,
dis getrenge muosse e von not vorgon,

und welich ding dir daz entloeset, daz gebirt sich in dich
und benimmet dir die geburt die do geborn solte sin worden
obe du es hetttest uzgelitten.

Och
die nature waget sich lieber zuo Rome zuo gonde
denne dis uzliden,

zodat je er niet van weg zou lopen,
het zou nuttiger en beter voor je zijn dan al het werken.

Maar hierin volharden, dat willen jullie niet,
vandaar dat jullie de leermeesters achternalopen
en de ene inruilen voor de andere.

Ach, zouden jullie hier wél binnen blijven,
het ware zijn zou er geboren worden.

Dit blijven dan, men vindt hiervoor geen woorden.

De ene keer is er dit naarstige gezoek van de sluwe natuur
die graag van die beklemming af zou zijn;
dan weer komt het verstand
dat een voorwerp zoekt om zich op te richten;
dan weer is er je eigen verstandigheid die zegt:

'Waarmee ga je om?
Onderneem iets anders;
je verdoet je tijd;
geef je over aan beschouwing en bidden';

dan weer komt de vijand:

'Waarom blijf je hier zitten?
Doe je oefening;
ga heen;
je verdoet je tijd,
verricht dit of dat goede werk';

dan weer komen de grove mensen en ze zeggen:

'Wat zit je hier en waarom luister je niet naar het woord Gods?'

Het zijn allemaal jachthonden,
en je wordt zelf tot een jachthond
en vervolgens blaf je tegen jezelf:

'Ga, en help jezelf door het sacrament'.

Maar hierin moet je geen hulp zoeken.

Zou je hiermee naar mij komen
en ik hier weet van hebben,
en zou je dan om het sacrament vragen,
dan vroeg ik je wie je naar mij toegestuurd had,
of het God was,
of de natuur die hulp zoekt,
of dat het je gewoontes waren.

Zou ik in jou de beide laatstgenoemde zaken ontdekken,
ik zou het je niet geven;
slechts wanneer je natuur zo zwak was,
dat je het hierin op geen ander wijze zou uithouden,
zou je elke week een of twee keer ter communie mogen gaan;
niet om weg te vluchten,
maar opdat je het des te beter ondergaan kon,
en alleen dan,
wanneer je zou ervaren dat de beklemming je niet zou verlaten.

Je moet weten dat de ware geboorte in jou nooit zal plaatsvinden,
wanneer deze beklemming hier niet aan voorafgaat.

Alles wat je hiervan verlost, dat baar je zelf,
en het ontnemt je de geboorte die hier geboren moest worden,
had je het uitgehouden in die benauwenis.

Ach,
de natuur durft het eerder aan naar Rome te gaan,
dan dit te verduren tot het einde toe;

und daz were dir verre besser
denne alles daz du diewile geueben moehstest,
wan es ist besser liden denne wúrcken.

Och
so gedencke dir der suessekeit
die du an dem heiligen sacramente underwilen gehebet hast,
und an die guoten mursel
und an das Gottes wort:
so zabelt die arme nature und neme aber vil gerne.

Kinder,
nút envohent mich hie an,
daz ir út sprechent ich habe úch das heilige sacramente
und das Gottes wort verbotten:
nein ich!

Aber in den zwein ersten greten
so wart nie kein ding nútzter
zuo eime woren lebenden fúrgange
wan daz heilige sacrament und daz Gottes wort.

Sunder in diseme so hindert alles daz behelffen mag;

und mit diseme behelffen
so tuot der mensche also ob er Gotte den rúcken oder den nack kere
und spreche:

'ich wil din nút, ich wil anderswo hin';

und wurt rechte unser herre also ob er nuwe gecruciget werde,
das er sines werkes in dir nút bekummen mag.

O wel ein gros unmessig guot wurt hie versumet in disem!

8
Nu nement wir herfúr sant Bernhartes wort:

'ach wo nimmet dis leit ein ende?
wo gelendent dise
mit diseme entwerdende und mit diseme trucke?'

Ach kinder, wel ein wunneclich ende!

Sú werdent úberformet und geeiniget in Got.

Das bewert uns der edel fúrste
der es in der woren schulen des dirten himels,
in dem spiegel der goettelichen worheit het geleret.

Sant Paulus sprach:

'wir werdent transformieret von klorheit in klorheit
in das selbe bilde von dem geiste Gottes'.

Hinnan von wie der geist den menschen zúhet und in sich verwandelt,
also er zuo sant Augustinus sprach:
'du solt gewandelt werden in mich'.
Wie dise wandelunge geschehe,
das werdent die gewar die disen weg gegangen sint;

aber dis kunt nút in sú in manigvaltekeit,
sunder in einer lutern einvaltikeit.

Nu sint etteliche lúte die in der vordersten uebungen noch stont,
den dise úberformunge inlúchtet,
also in eime úbernatúrlichen blicke
etwenne lichte zuo der wuchen einest oder manig werbe:

dis daz ist alles dernach also es Got git

en dat laatste zou veel beter zijn
dan alles wat je ondertussen mocht uitvoeren:
want beter is het om 'te ondergaan' dan om 'te doen'.

Ach,
en jij denkt slechts terug aan de zoetheid
die je aan het heilig sacrament hebt kunnen beleven,
aan dat goede broodstukje
en aan het woord van God;
de arme natuur trappelt wat en zoekt het steeds weer op.

Kinderen,
versta me niet verkeerd
en zeg niet dat ik jullie het heilige sacrament
en Gods woord zou willen onthouden:
nee, dat zeg ik niet!

In de twee eerste graden,
daarbinnen is er niets nuttiger
voor een ware, levendige vooruitgang
dan het heilige sacrament en het woord van God.

Maar hier in deze graad, hier vormt elke hulp een hindernis.

En met dit zoeken naar hulp
doet de mens dan als iemand die God de rug en nek toekeert,
als wilde hij zeggen:

'Het jouwe wil ik niet, ik zoek het ergens anders wel';

en dan is het voor onze Heer alsof hij opnieuw gekruisigd wordt,
omdat hij zijn werk in jou niet voltooiën kan.

O, welk een groot, onmetelijk goed gaat er dan verloren!

8
Luisteren we nu weer naar het woord van Sint-Bernardus:

'Ach, wanneer houdt dit leed op?
Waarheen brengt het deze mensen,
dit ontworden en dit ingeklemd zijn?'

Ach kinderen, wat een heerlijk einde!

Omgevormd worden ze en geëinigt in God.

Dit verzekert ons de edele vorst
die het in de ware school, in de derde hemel,
in de spiegel van de goddelijke waarheid heeft geleerd.

Sint-Paulus zei:

'We worden omgevormd van heerlijkheid naar heerlijkheid,
omgevormd naar hetzelfde beeld, door Gods Geest'.

Hoe de Geest mensen aantrekt en in zich omvormt
– zoals hij tot Sint-Augustinus zei:
'je zult in mij omgevormd worden' –
ja, hoe deze omvorming plaatsgrijpt,
dat worden slechts zij gewaar die deze weg zijn gegaan.

Niet in menigvuldigheid,
slechts in pure eenvoudigheid komt het tot hen.

Nu zijn er mensen die nog aan het begin staan,
deze omvorming licht in hen op
als een bovennatuurlijke lichtflits,
misschien een keer per week, misschien vaker.

Het komt zoals God het hun schenkt

und sù sich herin kerent
underwile mit onderscheide
und underwile sunder unterscheit in eime dúnsternisse.

In diseme werdent die menschen gerueret
mit der wunden minne;
sunder die andern sint inconformieret und ingenummen
in die gevangene minne.

Wie es do gat in der ingenummenheit,
do were besser von zuo bevindende denne zuo sprechende,
und die menschen
werdent denne
die allergesasteten und geordensten menschen fúr alle menschen.

Das wir dis alle ervolgen, das helffe uns Got.

Amen.

en in de mate dat zij zich daarheen wenden;
soms met onderscheid
en soms zonder onderscheid in een duisterheid.

Hier worden de ene mensen aangeraakt
door de liefde die verwondt;
maar de anderen worden opgenomen en verslonden
in de gevangen liefde.

Hoe het daar toegaat, in dit verslonden zijn,
beter is het om dit te ervaren dan om erover te spreken;
deze mensen dan,
ze worden
de meest bezonnen en de meest geordende mensen van allen.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 32 (V32)

Sacramentsdag III

Scriptum est in Johanne:

'caro mea verre cibus est,
sanguis meus vere est potus'. (Io 6,55)

*Die dirte uzlegunge von dem sacramente
seit von der würdikeit,
von dem nutze und von der bereitschaft,
mit vil hoher úberswenckiger sinne,
die alleine
eime luterer, einfaltigen, lebelichen gelouben zuogehoerent.*

*'Min fleisch ist ein wore spise und min bluot ein gewore trang,
und wer hievon trincket und isset,
der sol eweklichen leben'.*

1
So der mensche ie merre genoden enpfohet,
so er ie me schuldig ist,
und so der mensche ie me dangnemekeit sol haben
unde lop und ere und dienst.

Nu sint alle uebungen und alle goben und genoden
ein weg und eine bereitung zuo Gotte,
das der mensche mitte zuo Gotte kome und in Got;
mer dise gobe
die ist daz ende und der lon
und ist Got selber sunder mittel und on allen onderscheit,
und git sich dem menschen alhie selber
mit ime selber sunder mittel one alle gelichnisse,
und vereinet sich alhie dem menschen
alzuomole einvelteklichen und luterlichen;
und dannanvon ist dis ein úberminnlich
und ein úberwesenliche gobe
und hochgezit, die alle ding úbertriffet.

An dem heiligen gruenen dunrestdage
so mag man diseme nût sin volle getuon,
wanne die oesterlichen hochgezit kumment ime zuo nohe,
daz wir von unserre krankheit und sinre grosheit
ime nût getuon enkúnnet,
und darumbe so hat es die heilige kirche gebessert
und hat es herwider gerueffet,
daz wir nu mit aller kraft und minnen herin gerueffet sint
in daz wunderliche werg, anzuosehende
mit alleme vermúgende und sinnen
und mit dangberem lobe und minnen,
und verre darin úber das man vermag.

Denne

'min fleisch ist ein gewore spise und min bluot ist ein wares trang':

die dis also ansehent mit den sinnen ussewendig
also spise, trang, brotes und wines,
die ensmackent noch enwissent nût von diser edelen frucht
und von der unsprechenlichen suessikeit die hie inne verborgen lit.

Ander spise die der mensche nûtzet,
die ist in ir selber tot und snoede

Bij Johannes staat geschreven:

'mijn vlees is waarlijk spijs,
mijn bloed is waarlijk een drank'. (Joh. 6,55)

*De derde uitleg van het sacrament
handelt over zijn waardigheid,
over zijn nut en over de voorbereiding tot het ontvangen;
hij bevat vele hoge, verheven gedachten,
die slechts
voor een puur, eenvoudig, levendig geloof toegankelijk zijn.*

*'Mijn vlees is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank,
en wie hiervan eet en drinkt,
die zal eeuwig leven'.*

1
Hoe meer genaden een mens ontvangt,
hoe meer hij verschuldigd is
en hoe meer dankbaarheid hij moet tonen
en lof en eer en dienstbaarheid.

Nu zijn alle oefeningen en alle gaven en genaden
een weg en een voorbereiding gericht op God,
opdat de mens hierlangs tot God komt en in God;
deze gave echter
vormt het doel en het loon,
en het is God zelf zonder middel en zonder elk onderscheid;
en hij geeft zichzelf hier aan de mens,
zichzelf zonder middel en zonder gelijkenis,
en hij verenigt zich hier met de mens,
helemaal eenvuldig en puur;
en dit is dan een liefde boven alle maat
en een overwezenlijke gave,
een hoogfeest, allesovertreffend.

Op de heilige Witte Donderdag
kan men dit onvoldoende tot uitdrukking brengen,
want het hoogfeest van Pasen is te nabij,
en vanwege onze zwakheid en zijn verhevenheid
zijn we daartoe dan niet in staat;
de Heilige Kerk heeft het verholpen
door er nogmaals aandacht aan te besteden;
met heel onze kracht en liefde worden we nu opgeroepen
om dit wonderbaarlijke werk te beschouwen
met al onze vermogens en zinnen
en om het te loven in dankbaarheid en liefde,
om aldus uit te gaan ver boven onze zwakte.

Want:

'Mijn vlees is waarlijk spijs en mijn bloed is waarlijk drank'.

Zij die het beschouwen naar de uitwendige zinnen,
als betref het spijs, drank, brood en wijn,
zij smaken noch weten van deze edele vrucht
en van de onuitsprekelijke zoetheit die hierin verborgen ligt.

Ander voedsel dat de mens tot zich neemt,
is in zichzelf doods en verwerpelijk,

und enpfohet leben in dem menschen und wurt in ime geedelt;

mer dise edele spise die lebet
und ist selber das wesen des lebendes,
und alle die die von diser spisen gelabet und gespiset werdent,
die lebent eweklichen,
also unser herre selber sprichet:

'der min fleisch isset und min bluot trinket, der lebet ewecliche'.

Do er dise rede gesprach,
do giengent vil siner fründe hinder sich von ime
und verstundent sinre rede nüt
und sprochent:

'wer mag dise rede gehoeren?'

Sú nament es mit den sinnen,
in dem gingent sú von ime.

Mere dise gobe ist verre úber alle sinne;
hie ist der spiser und die spise ein.

2
Nu were von diser hoher wúrdekeit drú púntelin
zuo sagende:

das eine
von der úberedelre wúrdekeit diser spisen;

das ander
von dem grossen unbegriffen nutze
den dis bringet mit wúrklichkeit den die sú enpfohent;

das dirte
weliche die bereitunge si die man herzuo haben sol.

Nu wil ich gerne hievon sagen
also verre mir Got genade herzuo git.

Aber
von disen hohen, wunderlichen, verborgenen, túren dingen
so enkan ich nüt gedencken noch gepruefen
mit welicher kunne worten daz man hievon muge gesprechen,
das so unwortlichen ist
und verre úber allen gedang und vernunft
menschen und engelen und allen creaturen
in himmele und in erden.

Lieben kint,
hettent wir nu
einen zuomole rechten lutern indewendigen menschen,
der werlichen innig were,
der moehte hievon wissen
in gefuelender, smackender und in wesenlicher wisen,
aber er enmoehte es nüt
zuo worten bringen noch nieman dervon gesagen,
noch er enkan es mit sinnen noch mit vernunft nüt begriffen.

Aber leider nu vindet man vil lúte
in geistlichem schine,
das sú allen iren lebetagen von irre kintheit untz uf ir alter
alles uf in selber stont in sinnelicher wisen
und in manigvaltiger wúrkunge uz eime in das ander,
nu her nu der;

die enmoegent von dem richtuome nüt wissen
noch múgent des túren edeln schatzes nüt gesmacken
noch gewar werden,
wanne sú kunnt nüt
danne also sú in sinnelicher wisen enphohen.

pas in de mens ontvangt het leven en wordt het geadeld.

Maar deze edele spijs leeft,
is zelf het wezen van het levende,
en allen die er verkwikt en gevoed door worden,
ze zullen eeuwig leven,
zoals onze Heer zelf zegt:

'Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, die zal eeuwig leven'.

Toen hij dit zei,
gingen veel van zijn vrienden van hem weg
zijn woorden begrepen ze niet,
en ze zeiden:

'Wie kan daarnaar luisteren?'

Ze begrepen het naar de zinnen;
daarom verlieten ze hem.

Maar deze gave gaat ver uit boven alle zinnen;
de spijsgever en de spijs zijn hier één.

2
Drie kleine punten, ze handelen over dit eerbiedwaardige voedsel,
willen we nu aanstippen.

Het eerste betreft
de alles overtreffende waardigheid van deze spijs.

Het tweede betreft
het grote, onbegrijpelijke nut van deze spijs
dat ze door haar werkzaamheid hen brengt die haar ontvangen.

Het derde betreft
de juiste voorbereiding tot het ontvangen van deze spijs.

Nu wil ik hierover iets zeggen
voor zover God mij daartoe zijn genade geeft.

Maar
deze hoge, wonderbaarlijke, verborgen, kostbare dingen,
ik kan niet bedenken noch beoordelen
in welk soort woorden men hiervan spreken kan;
in woorden kan niet gevat worden
wat ver verheven is boven alle gedachten en elk begrijpen
van mensen, engelen en van alle schepselen
in de hemel en op aarde.

Lieve kind,
zou hier iemand zijn,
een volledig oprechte, loutere, innerlijke mens,
een waarlijk innige mens,
dan zou zo iemand hiervan weet kunnen hebben
op doorvoelde, smakende en wezenlijke wijze,
maar hij zou niet in staat zijn
om het te verwoorden noch om iemand hierover in te lichten,
ook hij kan het met de zinnen noch met zijn verstand begrijpen.

Helaas treft men veel mensen aan
die onder een schijn van geestelijkheid
al hun levensdagen, van kinds af aan tot hun oude dag,
volledig gericht zijn op zichzelf naar de wijze van de zinnen;
hun bedrijvigheid stuurt hen van het een naar het ander,
dan weer hier dan weer daar.

Van deze rijkdom kunnen zij niet weten
noch kunnen ze deze kostbare, edele schat smaken
noch hem gewaarworden,
want ze zijn niet in staat
anders dan op de wijze van de zinnen te ontvangen.

Mere die dis unwoertlichen und unbegriffenlichen adels
süllent gewar werden in der worheit,
die muessent sich halten abescheidelichen,
lidelichen und einelichen und innerlichen.

3
Nu ensol man dis nüt also verston
also vil lúte wenent,
das man dis nüt múge haben,
man muesse alle ding begeben und lidig sin zuomole
und muesse rehte eine sunderliche wise herzuo haben,
und obe das nüt mag gesin,
so kerent sú sich rehte abe und getroestent sich sin.

Nein, liebes kint,
nüt also;

engetroeste dich sin nüt also lichteclichen,
des allerbesten lutersten guotes,
also eines dinges das nüt sin enmuge;
wanne wiltu flis haben,
so mahtu Got erkriegen
und das edel luter guot
in allen wisen und wesende do du inne bist.

Aber du solt ein getruwelich flissig warnemen haben din selbes
und ein anesehen und insehen
in aller manigvaltikeit,
in wisen, in werken,
bi allen menschen,
in tuonde und in lassende,
in ussewendiger uebunge
sol daz aller meiste teil ingekert sin
und fürbas jagen
und ein insehen haben.

Und aber also man lidig und muessig ist,
danne sol man mit allen teilen
und mit allen kreften und sinnen
inne sin gesammet und füreinet
und in den grunt versuncken sin.

4
Kinder,
von disem unsprechenlichem adel enist uns nüt múglich
zuo sprechende
noch enkunnen es mit núte verston;
und der uns einen menschen her satte
der in sime natúrlichen adel stunde,
in der luterkeit also Adam stunt in dem paradise,
in der naturen sunder alle genade
danne in blosser naturen,
der selbe mensche were
also klare und also luter und also wunnesam und vol genaden
das enkein menschliche verstentnisse
enmoehnte die luterkeit nüt begriffen noch verston mit vernunften.

Und wie solte denne enkeine vernunft
dis überwesenliche abgrunde begriffen,
do dise minneliche lebende spise
dem menschen wunderlichen wurt vereinet
und in alzuomole in sich zúhet
und in sich verwandelt,
me wanne alle die einunge si
die menschliche verstentnisse erdencken mag
in alle und über alle verwandelunge,
verre me denne ein kleines troepfelin wassers
in eime fuoder wines sich verliere
und vereinet mag werden,
oder der sunnen schin irme glaste,

Zij echter die de onuitsprekelijke en onbegrijpelijke adel
in waarheid gewaar willen worden,
zij dienen zich afgescheiden te houden,
lijdzzaam, eenvuldig en innerlijk.

3
Nu moet men niet menen,
zoals veel mensen,
dat men tot daar slechts komen kan
door alles op te geven in een volledig ledig-zijn
en het daarbij passende leven te leiden,
en om wanneer het dan zo niet zijn kan,
zich af te keren hiervan en zich daar dan bij neer te leggen.

Nee, lieve kind,
zo niet!

Leg je daar niet zo gemakkelijk bij neer,
menend dat het allerbeste, zuiverste goed
voor jou niet bereikbaar zal zijn;
want wanneer je je beijvert,
dan kun je God winnen
en het edele, zuivere goed,
waar en hoe je jezelf ook maar aantreft.

Sla echter zorgvuldig en vlijtig acht op jezelf
en bezie jezelf van buiten en binnen
met al die veelvuldige manieren
van handelen en werken
waarmee je je onder de mensen begeeft,
bij al je doen en laten;
bij uitwendige oefeningen
dient het grootste deel naar binnen gekeerd te zijn,
het moet voorwaarts dringen
en inwaarts schouwen.

En wanneer men vrij is en ledig,
laat men dan met alle delen
en met alle krachten en zinnen
inwendig verzameld en verenigd zijn,
verzonken in de grond.

4
Kinderen,
onmogelijk is het om over deze onzegbare adel
te spreken
noch kunnen we er iets van begrijpen;
en toonde men ons hier een mens
die zich in zijn natuurlijke adel bevond,
puur, zoals Adam zich bevond in het paradijs,
in een natuurlijk staat zonder elke genade,
slechts in zijn natuurlijke toestand,
een dergelijke mens zou
zo helder zijn en puur en heerlijk en rijk aan gaven,
dat geen menselijk begrip
deze louterheid verstandelijk vatten of verstaan kon.

Hoe zal het verstand, welk dan ook,
deze overwezenlijke afgrond kunnen bevatten,
die afgrond waarin deze minnelijke, levende spijs
zich zo met de mens verenigt,
hem helemaal in zich trekt
en in zich omvormt,
inniger nog dan welke eniging ook
die het menselijk verstand maar bedenken kan
in en voorbij welke omvorming ook,
inniger dan die van een klein druppeltje water
dat zichzelf in een foeder wijn verliest
en er aldus één mee wordt,
of van de zonneshijn en haar glans,

oder die sele dem libe,
die einen menschen und ein wesen machent.

Hie in diser vereinunge wurt der geist gezogen
und erhaben
über alle sine krangheit und natúrlicheit und ungelicheit,
und wurt do gelutert und verklert und erhaben
über alle sine kraft und über sich selber und sine wise,
und alles sin wurken und sin wesen
wurt mit Gotte durchgangen
und wurt in eine goetteliche wise gewiset und überfuert,
und do wurt die geburt in der worheit geborn,
und do verlúret der geist alle gelicheit
und verflússet in goetteliche einikeit,

gelicher wise also das fúr wúcket in daz holtz
und benimmet ime die fúchtekeit,
die gruenekeit und die grobekeit
und machet es warmer und hitziger
und gelicher.

Also danne das holtz also lange der gelicheit neher kummet,
so die ungelicheit me und me flúhet,
so in einer sneller stunden
so zúhet daz fúr die materie des holtzes abe
und wurt ovch fúr
und verlúret die materie
beide ungelich und gelich
und ist fúr worden und ist nút me gelich,
sunder ist eins mit dem fúre worden.

In einikeit verlúret man glicheit.

Also rechte zúhet dise minnecliche spise
den geist usser aller ungelicheit in gelicheit
und den us gelicheit in ein goetteliche einikeit.

Daz geschihet dem verklerten geist,
der verlúrt ungelich und gelich.

Dem die goetteliche hitze in der minnen fúre
alle fúchtekeit und gropheit und ungelicheit
hette abgezogen,
der verlúret sich in der gotheit in diser spisen,

also unser herre ovch sprach zuo sant Augustinus:

'ich bin ein spise grosser lúte,
wahsse und is mich,
und du solt mich nút verwandeln in dich,
sunder du solt zuomole verwandelt werden in mich'.

5
Ouch kinder,
e dis geschihet in diser wisen,
do muos die nature maniges todes vor sterben,
herzuo gehoert manig wilde wueste unbekant weg,
do Got den menschen leitet und zúhet
und leret in sterben.

O kinder,
wie ein edel fruhtber und ein wunderlich wunnenklich leben
wurt geborn in sterbende!

Ach
wie ist es ein so edel grundelos luter guot,
kunnen sterben!

Nu sehent ihr doch wol, lieben kinder,
das die lipliche spise die wir essent,
brot und win und das alles daz wir nützent,

of van de ziel en het lichaam,
die tezamen één mens en één wezen vormen.

Naar deze vereniging wordt de geest getrokken,
en hij wordt er verheven
boven al zijn zwakheid en natuur en ongelijkheid;
gelouterd en verlicht en verheven wordt hij
boven al zijn krachten en boven zichzelf en zijn aard;
al zijn werken en zijn zijn,
het wordt van God doortrokken
en wordt langs goddelijke wijze gevormd en omgevormd;
daar dan vindt de geboorte waarlijk plaats,
daar verliest de geest elke gelijkheid
en vervloeit in goddelijke eenheid.

Het is als het vuur dat werkt in het hout:
het vuur ontnemt het hout
zijn vochtigheid zijn groenheid en zijn grofheid,
en het maakt het almaar warmer en heter
en steeds meer gelijk aan zichzelf.

En hoe meer het hout gelijkend wordt,
hoe meer de ongelijkheid zal verdwijnen,
en dan duurt het niet lang meer
of het vuur zal het hout aan zijn eigen materie onttrekken,
en het hout zal in vuur overgaan;
zijn materie verliest dan
zowel de ongelijkheid als de gelijkheid
en is vuur geworden en is niet langer gelijk,
maar is één met het vuur geworden.

In de eenheid verliest men de gelijkheid.

Evenzo trekt deze minnelijke spijs
de geest uit alle ongelijkheid de gelijkheid in,
en uit de gelijkheid de goddelijke eenheid in.

Dit is het wat met de verlichte geest gebeurt;
hij verliest ongelijkheid en gelijkheid.

Hij aan wie de goddelijke hitte, temidden van het liefdevuur,
alle vochtigheid en grofheid en ongelijkheid
onttrokken heeft,
hij zal zich met deze spijs verliezen in de godheid.

Hierover zei onze Heer tot Sint-Augustinus:

'Ik ben een spijs voor volwassenen,
groeit dan en eet me,
en niet ik ben het die omgevormd moet worden in jou,
maar jij bent het die helemaal omgevormd moet worden in mij.'

5
Maar, kinderen,
alvorens dit gebeurt op deze wijze,
moet de natuur menige dood sterven,
en daar hoort menige, wilde, woeste, onbekende weg bij,
waarlangs God de mens leidt en trekt
en hem sterven leert.

O kinderen,
welk een edel, vruchtbaar en wonderlijk heerlijk leven
wordt geboren in dit sterven!

Ach,
het is een zo edel, grondeloos, louter goed,
zo te kunnen sterven!

Jullie zien nu wel in, lieve kinderen,
dat de lichamelijke spijs die we eten,
brood en wijn en alles wat we nuttigen,

das muos alles an ime selber sterben
und zuomole verwerden
e danne es an unser nature gezogen
und geeinigt werde,
do gehoeret manig tot zuo,

und muos so gruntlich verderben
und verwerden an ime selber
e denne es in den magen kumme,
und dann von nuwes verwerden
e denne es zuo dem hertzen und zuo der lebern kumme
und in das hovbet
und ein werde mit den sinnen
und danne vernunftig werde.

So ist die spise also ungelich ir selber
daz nie ouge so klar enwart noch so subtil
noch kein sin der das begriffen moehte
das daz eine spise were;
jo,
sú wurt so kleinlich
das keine vernunft enkan vinden
wie und wo die subtilkeit lige und wurke;
man mag es wol gelouben,
aber nüt mit sinnen begriffen.

Vil minre ist daz zuo begriffende und nachzuogonde
wie der geist verwurt in goettelicher einikeit,
do er sich also verlúret
das enkeine vernunft darbi kan kummen obe ie creature wart.

Dis nemment tumbe affehte lúte fleischlichen
und sprechent,
sú súllent gewandelt werden in goetteliche nature,
und das ist zuomole boese valsche ketzerige.

Von der allerhoehster innigester nehster einunge mit Gotte
so ist noch goetteliche nature und sin wesen
hoch und hoch úber alle hoehi,
daz get in ein goetteliche abgrunde
das nimmer keine creature und ouch keine enwurt.

Nu enist doch keine vernunft so scharpf
die die wunderlichen wege der spisen muge begriffen
oder ouch den adel der naturen;
und wie wiltu dem verborgen abgrunde nohe kummen
das dise edele spise wurket
innerliche in demme gelutersten geiste der fúrklert ist,
noch denne das der arme usser mensche trege und slefferig
und ungefueget ist zuo allen dingen.

Es ist ein grundelos ding;
des lont uwer klaffen
und uwer uzlegen und uwer disputieren hievon sin;
es ist in disem verklerten geiste
indewendig in dem grunde verborgen in Gotte.

6
Also nu etliche lúte sich des tages
zuo drigen oder zuo vier molen sich versammelent
und edele gedencke habent und ir gebet getuont
und in wole get und trost und suessekeit vindent,
so duncket sú es si rechte alles geton
und sú sint rechte wol dran.

Nein entruwen, kinder,
es ist noch unmessecliche verre.

Wir sint zuo unmessigen grossen dingen geschaffen,
gerueffet und geladen,
und nimmet das der getruwe Got sere und groesliche fúr úbel von uns

dat dat allemaal aan zichzelf sterven moet
en helemaal vergaan moet
vooraleer het in onze natuur getrokken kan worden
om zich daarmee dan te verenigen;
menige dood moet hier gestorven worden.

Dit alles moet zo grondig tenietgaan
en vergaan aan zichzelf
vooraleer het in de maag kan komen,
en dan moet het nogmaals tenietgaan
voordat het in het hart en in de lever kan geraken
en in het hoofd
om één te worden met de zinnen
en tot verstand te worden.

En dan is de spijs zo ongelijk aan zichzelf,
dat geen oog helder noch doordringend genoeg is
en evenmin een andere zin,
om waar te kunnen nemen dat het spijs geweest is;
ja,
zo fijn wordt ze,
dat geen verstand achterhalen kan
waar die teerheid zich bevindt en hoe deze werkt;
geloven kan men het,
maar begrijpend vatten kan men het niet.

Nog veel minder valt het te begrijpen en na te gaan
hoe de geest opgaat in de goddelijke eenheid,
waar hij zich zo verliest,
dat geen verstand herkennen kan dat hij ooit schepsel was.

Ongevoelige, dwaze mensen verstaan dit op vleselijke wijze
en ze zeggen
dat ze omgevormd worden tot goddelijke natuur,
en dat is ten enenmale verderfelijke en valse ketterij.

Hoger dan de allerhoogste innigste, naaste vereniging met God
verheft zich de goddelijke natuur en zijn wezen;
hoog is deze boven alle hoogten gelegen,
in een goddelijke afgrond
waar nimmer enig schepsel was noch geraken zal.

Geen verstand is zo scherpzinnig
dat het de wonderlijke wegen van de spijs kan nagaan
of de adel van zijn natuur begrijpen kan;
en hoe wil jij dan die verborgen afgrond nabij komen
die deze edele spijs bewerkstelligt
in het inwendige van het meest pure van de verlichte geest,
terwijl toch de arme, uiterlijke mens traag is en slaperig,
en onbeholpen staat tegenover alle dingen.

Het valt niet te doorgronden;
zie daarom af van jullie gepraat hierover,
van jullie uitleggerij en jullie discussies;
in deze verlichte geest is het gelegen,
inwendig in de grond, verborgen in God.

6
Er zijn mensen die, wanneer ze doorheen de dag
drie tot vier maal bij elkaar komen
en dan nobele gedachten hebben en gebeden verrichten
en zich daarbij goed voelen en troost en zoetheid vinden,
denken dat ze alles goed gedaan hebben
en dat ze er goed aan toe zijn.

Nee, kinderen, zo is het niet;
onmetelijk ver verwijderd ligt dat nog.

Tot onvoorstelbaar grote dingen zijn we geschapen,
geroepen en uitgenodigd,
en de trouwe God neemt het ons in hoge mate kwalijk

das wir uns mit also rechte kleinen dingen lossent genuegen,
 wanne er ist nihtes also milte zu gebende und also bereit
 also sin selbes,
 und das ist in der hoechsten und in der edelsten wisen sin selbes
 vil und groeslichen;
 und darumb solten wir in einer ieklichen goben
 rechte ufgetenet und gespannen werden
 mit allen unsern sinnen und kreften und herten
 und ginender begerunge und quelunge
 also noch Gotte selber,

und do alles unser vermügen libes und selen
 darzuo uns dennen
 das uns mit nûte minners genuegete,
 nût in sinnelicher biltlicher wisen,
 sunder in einer ûbernâtrlicher wisen;
 alles gont dem goettelichen abgrunde noch,
 wanne man nie mer zuo dem grunde kummen enmag
 so noch noch so hoch,
 man múge noch vil hoeher und neher kummen.

O kinder,
 wie grossen unmessigen schaden tuont in vil menschen
 den dis alles blibet
 in den sinnen und in den nidersten kreften,
 und nement dis alles in gefueglicher wisen
 und verblibet alzuomole und wurt nût do us.

Glicher wise also obe die lipliche spise blibe in dem magen
 und sich nût fûrbas ingetruenge
 noch mitte enteilt dem herten
 noch dem hovbte noch den glidern,
 die nature muete verderben
 und wurde do nût us,

also tuont alle die menschen
 die Got nement in den nidersten kreften,
 in den sinnen und in dem gedanke
 und nût fûrbas;
 der enkummet niemer keines zuo dem lutern guote
 dar uns Got zuo gerueffet und geladen hat
 mit diser hoher edelre minnelicher spisen,
 dis gemuete werde denne
 mit allen kreften, den obern und den nidersten,
 Gotte zuomole zuogefueget
 und ime mit aller kraft erbotten verre úber alles vermügen
 mit dem luterer einveltigen gelouben
 der lebende si,
 nût ein gedaht gemaht geloube
 der in dem lebende nût enlúhtet.

So wanne danne die gotheit Gottes das gesiht
 daz der mensche nût fûrbas enmag,
 so kummet sú und wúrket verboergenlich,
 do die nature nût von enweis,
 und fueret den menschen fûrbas
 verre úber nature und úber natúrliche wise.

7
 Dise helffe die ist in diser wisen dem menschen
 aller gereitet und allereigenst
 und sicherlichest und bevintlichest
 in disem edeln wúrdigen sacramente,
 do sich Got zuomole
 wesenlichen und persoanlichen und eigenlichen und werlichen git.

Und darumb
 alle menschen die minne und begerunge habent
 das sú zuo der nehsten warheit gerne kement,
 die súllent sich halten also
 das sú zuo diser lebendiger spisen dicke und zitlichent múgent gon;

wanneer we met zulke kleine dingen genoeg nemen;
 want niets geeft hij zo mild en zo bereidwillig
 als zichzelf,
 en hij geeft zichzelf op de meest verheven en edele wijze
 en in de hoogste mate;
 en daarom moeten we door elke gave
 uitgerekt en opgespannen worden,
 met al onze zinnen, onze krachten en heel ons hart,
 in een kwellende geeuwthonger
 naar God zelf.

Met al onze krachten, van lichaam en ziel,
 moeten we ons zo oprekken
 dat niets geringers ons hier zal vervullen,
 en dit niet op de beeldrijke wijze der zinnen,
 maar boven natuurlijke wijze;
 laat ons steeds en met alles streven naar de goddelijke afgrond;
 want nooit kunnen we de grond
 zo nabij komen, nooit zijn we zo hoog,
 of we kunnen nog hoger, nog meer nabij komen.

Ach kinderen,
 welke grote, onmetelijke schade doen veel mensen zichzelf aan,
 mensen die het niet verder laten komen
 dan de zinnen en de laagste krachten,
 en het verstaan op zintuigelijk waarneembare wijze;
 ze blijven hierdoor achter en het leidt tot niets.

Zou de lichamelijke spijs in de maag blijven
 en niet verder komen,
 zich niet verder geven aan het hart
 noch aan het hoofd, noch aan de ledematen,
 de natuur zou wegwijnen,
 en het leidde tot niets.

Net zo doen alle mensen
 die God slechts ontvangen in de lagere krachten,
 in de zinnen en in de gedachten,
 en niet verder;
 van hen geraakt nooit iemand bij het loutere goed
 waartoe ons God geroepen en uitgenodigd heeft
 in deze hoge, edele, minnelijke spijs,
 wanneer zijn gemoed niet
 met alle krachten, de hogere en de lagere,
 aan God wordt opgedragen
 en aan hem aangeboden wordt ver boven elk vermogen,
 in een louter, eenvoudig geloof;
 een levend geloof met het zijn,
 niet een bedacht, gemaakt geloof
 waaruit geen leven opgloeit.

En wanneer dan de godheid van God ziet
 dat de mens geen voortgang maken kan,
 dan komt ze en verricht haar werk in het verborgene
 – de natuur heeft hiervan geen weet –
 en aldus leidt ze de mens verder,
 ver boven de natuur en boven de wijze van de natuur.

7
 Deze hulp, ze vormt op deze wijze voor de mens
 de meest aangewezen, passende,
 zekere en gevoelijke,
 hier in dit edele, waardige sacrament,
 waarin God zich bovenal
 wezenlijk en persoonlijk en in eigenlijke zin en waarlijk geeft.

Daarom,
 alle mensen die een liefdesverlangen en honger hebben
 om tot de naaste waarheid te geraken,
 ze dienen zich zodanig te gedragen,
 dat ze tot deze levende spijs vaak en tijdig kunnen opgaan.

und die sich also vindent das sú einen fúrgang
und ein merunge irre minnen dinne vindent
und das nüt ein unahtsamkeit drin envalle
noch verkleinunge,
so sú es denne ie dicker tuont,
so es besser und nützer ist.

Dis sprichet sante Augustinus offenbar:

'o
die dis zuonemen in in vindent
und sin fúrgang
und minne und begerunge darzuo hant,
ist es denne zuo sunderlichen ziten
wúrdig zuo enpfohende,
warumbe enwere es nüt alle tage wúrdig?'

Wanne die wúrdikeit
enkummet niemer noch niemer
von menschlichen werken noch von verdiende,
sunder von luterre genaden
und von dem verdiende unsers herren Jhesu Christi,
und flússet zuomole von Gotte an uns;

mag das gesin
einest des jores oder des monates oder der wuchen,
warumb enwere nüt die selbe genade alle tage,
so es der edel mensche begerte
und er das sine darzuo getete das er vermoehete?

Und wissent
das ich allen begirlichen menschen die gerne zuo irme besten kement,
enkeinen sicheren, reissenden, kürzern, nützern weg enweis,
und getar es allen minen frúnden raten sicherlichent,
so sú iemer vindent und das gewar werdent
daz die erwúrdige vorhte nüt abe ennimmet
und die minne und andaht wahsse und zuonemme.

Núschet enbereitet die materie also sere und also wol
das sú zuo fúre werde,
also das sú nohe bi daz fúr gefueget werde
und die werme me und ie me enpfohet,
so enmag sú nüt so nas noch so steinin noch so stehelin gesin,
blibet sú darbi,
das fúr ist ein wúrken drin
und mache es ime gelich,
oder es zúhet es zuomole in sich und machet es fúr
oder materie die es enpfenglichen ist.

Also enist kein mensche so verkert noch so herte
noch so nas von sünden und zuogeneiget zuo gebresten,
es si danne die welt oder die creature,
wil er sich disem goettelichen fúre dicke
mit guoter andaht und luterre meinunge nehen,
und so er tuot das er mag
und denne ein inbliben hat bi disem fúre,
sin dúrre, steinin, stehelin hertze
muos warm, weich, fúrig und goettelich werden.

Es enist keine merre noch naher bereitunge nüt denne Got selber ist.

8
Also morne ein gros hochgezit solte sin
und ich mich sere wolte derzuo bereiten,
die nehste und die hoehste bereitunge were
das ich mit aller andaht húte
den werden Got enpfinge in dem heiligen sacramento.

Wie wolte ich mich bas bereiten
und minnenklicher und heillicher und goettelicher

En voor hen die dan een vooruitgang bemerken
en een vermeerdering van hun liefde ondervinden,
en er geen onachtzaamheid binnensluipt
noch verslapping,
voor hen geldt dat naarmate ze vaker gaan,
dat het dan voor hen beter en nuttiger is.

Sint-Augustinus is daar heel open over, hij zegt:

'O,
voor hen die deze toename in zichzelf gewaar worden
en hier een vooruitgang bespeuren
en een liefdesverlangen, zij die een honger daartoe hebben,
wanneer het op bijzonder tijden
waardig en gepast is het te ontvangen,
waarom dan niet elke dag?'

Want wat ons waardig maakt,
dat komt nooit of te nimmer voort
uit menselijk handelen of uit menselijke verdienste,
het wordt verkregen uit louter genade
en door de verdienste van onze Heer Jezus Christus,
en het stroomt geheel over van God naar ons.

Wanneer dit dan zo is,
één keer in het jaar, in de maand of in de week,
waarom zou diezelfde genade dan niet elke dag aanwezig zijn
wanneer de edele mens hiernaar zou verlangen
en het zijne gedaan had zoveel hij kon?

En weet dan,
dat ik voor alle mensen die uitzien naar volkomenheid,
geen zekerdere, aantrekkelijker, kortere, nuttigere weg weet,
ja, ik durf het al mijn vrienden zeker aan te bevelen,
wanneer ze hierbij maar ondervinden en bemerken
dat hun eerbiedige vrees niet vermindert
en hun liefde en aandacht groeit en toeneemt.

Niets is er dat de materie geschikter maakt
om vuur te worden
dan haar bij dat vuur te brengen
zodat ze de warmte meer en meer kan opnemen;
ze mag van steen zijn of staal, ze kan nog zo nat zijn,
blijft ze erbij in de buurt,
dan zal het vuur zijn werk blijven doen
en de materie gelijk aan zichzelf maken,
want, of het vuur trekt haar helemaal in zich en maakt het tot vuur,
of het maakt haar tot materie die voor het vuur ontvankelijk is.

En geen mens kan zo verkeerd of hard zijn,
of doordrenkt van zonden en geneigd tot gebreken,
gericht op de wereld of op schepselen,
wilde hij dit goddelijk vuur vaak
en met de juiste aandacht en in puur verlangen naderen,
zo goed hij maar kon,
en standhouden dan bij dit vuur,
zijn dorre, versteende, stalen hart
zou warm, zacht en vurig en goddelijk worden.

Geen betere noch geschiktere voorbereiding tot God dan God zelf.

8
Zou er morgen een groot feest zijn
en zou ik me daar zo goed mogelijk op willen voorbereiden,
de naaste en hoogste voorbereiding zou zijn,
dat ik vandaag met al mijn aandacht
de lieve God zou ontvangen in het sacrament.

Hoe kon ik me beter voorbereiden,
hoe minnelijker en heiliger en goddelijker,

zuo enpfohende den selber zuo ime selber?

Womitte

woltestu ouch dine groben unvolkomenheit
und dinen ungeistlichen fúralteten menschen
und nature und sitten und wísen
me vernúwen und widertoeiffen und anderwerbe geberen,
danne in demme do du enpfohest den woren Gottes sun,
sinen waren, lebenden, goettelichen, heiligen lichamen
und sin heilig weschende reine machende bluot,
sine heilige sele, sinen heiligen geist, sin minnendes hertz,
sin ewige gotheit, sine zarte menscheit,
sine heilige drivaltekeit
und alles das er ist und hat und vermag?

Und wie mag man eime des minnesten versagen,
so man ime des meisten versichert het?

Welich gobe were dem zuo gros zuo gebende
der sich selber alzuomole und gentslichen gegeben hat?

Sin wille enlit nút daran das er in der blosheit stet,
sunder do an das er mit des menschen kinde si,
also er selber sprichet:

'min wille ist das ich wone mit dem menschen
also in mime hertzen und selen'.

9

Kinder,
dis han ich gesprochen alzuomole von der gnade Gottes,
wan dis ist úber das die meistere hievon sprechent,
das beste das ich gelesen han.

Sancte Thomas sprichet:

'alle die gnade
die unser herre Jhesus Cristus aller der welte brahte
do er mensche wart,
die bringet er eime ieglichen menschen
mit sime heiligen lichamen,
und alle die frucht die man nam an sime heiligen tode
und an sinre urstende und an siner uffart,
die verklerunge und die selikeit
sines heiligen lichamen und sinre heiligen selen und sinre gotheit,
daz bringet er als eime ieglichen menschen'.

Er nennet als das hie inne das men gedennen mag.

10

Nu nement ein grop gelichnisse
weltliche lúte
die kein ding ennement denne noch sinnelicher wísen.

Were ein geweltiger keiser,
des alle die schetze, herschaft, rícheit,
schoenheit, kunst
und alle genuege aller menschen und aller creaturen
were,
nach allem wunsche und in aller wísen
daz kein hertze erdencken mag,

und neme derselbe herre
den aller ussetzigesten menschen
mit blotern und stinkende, blind und lam,
und fúreinde sich alzuomole mit demselben menschen,
das die einunge also ein wurde
das er sin hertze, sin hovbet,
sin hende, sine fuesse und alles das er were
indewendig und ussewendig
liesse alzuomole fliessen

dan door hem te ontvangen in en door hemzelf?

Op welke andere wijze

zou je je grove onvolkomenheit
en je verouderde, van de geest ontdane mens,
je natuur, je moraal en je manieren,
meer kunnen vernieuwen en opnieuw dopen en nogmaals baren,
dan met het ontvangen van de ware Zoon Gods,
zijn ware, levende, goddelijke, heilige lichaam
en zijn heilig, schoonwassend, reinmakend bloed,
zijn heilige ziel, zijn Heilige Geest, zijn minnend hart,
zijn eeuwige godheid, zijn zachtaardige mensheid,
zijn Heilige Drievuldigheid
en alles wat hij is en heeft en vermag?

En hoe kan men iemand ook maar het geringste weigeren,
wanneer men hem het hoogste heeft toevertrouwd?

Welke gave zou voor hem dan te groot zijn om te geven,
voor hem die zichzelf geheel en al gegeven heeft?

Zijn verlangen is het niet in de louterheid te staan,
hij wil bij de mensenkinderen zijn,
zoals hijzelf zegt:

'Mijn wil is het om te wonen onder de mensen',
zoals ze wonen in mijn hart en in mijn ziel.

9

Kinderen,
alles wat ik gezegd heb, het komt voort uit de genade van God,
want het gaat verder dan wat de leermeesters hierover zeggen,
het beste dat ik gelezen heb.

Sint-Thomas zei:

'Al de genade
die onze Heer Jezus Christus gaf aan geheel de wereld
toen hij mens werd,
die geeft hij aan elke afzonderlijke mens
door zijn heilige lichaam;
en alle vrucht die men verkreeg door zijn heilige dood
en door zijn opstanding en zijn hemelvaart,
de glorie en zaligheid
van zijn heilige lichaam en zijn heilige ziel en zijn godheid,
dat geeft hij aan elke afzonderlijke mens.'

Hierin verwoordt hij alles dat men vermag met denken.

10

Laat ons nu een grove gelijkenis overwegen
voor wereldse mensen,
die alles opvatten op de wijze der zinnen.

Stel er leefde een machtige keiser,
aan wie alle schatten, heerschappijen, rijkdommen,
alle schoonheid en wetenschap
en alle genoegens van alle mensen en van alle schepselen,
toebehoorden,
ja, alles wat men maar wensen kon en op elke wijze
die een hart maar begeren kon.

Stel je nu voor dat deze heer bij zich zou nemen
de meest leproze mens,
iemand vol stinkende zweren, blind en lam,
en zich geheel en al verenigen zou met deze mens,
en dat hij zo één met hem werd,
dat hij zijn hart, zijn hoofd,
zijn handen, zijn voeten en alles aan hem,
inwendig en uitwendig,
helemaal liet invloeden

in des armen menschen lichamen,
also das alle sine gelieder dis keisers werent,
das were ein wunderliche und alzuogrosse minne;

noch tusedent werbe
und sunder aller begriffenlicheit
ist dise einunge mere
und ist ovch die minne merre
sunder alle mosse.

Von der frucht were nu fúrbas zuo sagende,
und dis ist nút geseit
wider demme das es sin solte.

Bitten wir unsern lieben herren,
was an uns gebristet,
das er das an uns vollebringe.

Amen.

in het lichaam van deze arme mens,
zodat al zijn ledematen tot die van de keizer gingen behoren,
dan zou dat een wonderlijke en buitengewoon grote liefde zijn.

Welnu, nog duizend keren groter,
alle begrip te boven gaand,
is de vereniging in het sacrament,
en ook de liefde is zoveel malen groter,
ja, zonder maat is ze.

Over deze vrucht zou nog veel meer te zeggen zijn,
en wat gezegd werd zou als niets zijn
vergeleken bij wat gezegd had moeten worden.

Bidden wij Onze Lieve Heer,
dat wat ons ontbreekt,
dat hij ons dit geven mag.

Amen.

Preek 33 (V33)

Sacramentsdag IV

Caro mea vere est cibus
et sanguis meus vere est potus. (Io 6,55)

*Die vierde usselegunge von dem sacramente
seit von den stonden und fliessenden hindernissen
die den menschen tuont verbliben,
das er die frucht nüt empfohet,
und nennet ir vil underscheidenliche weles tegeliche sünden sint
eine grosser danne die andere.*

1
'Min fleisch ist eine spise und min bluot ein gewor trang.'

Also ich gestern sprach das ich ettewas wolte sagen
also von der wúrdekeit,
alleine das nieman kan getuon,
und von dem nutze und von der bereitunge hie herzuo,
das leste stúcke blibet ouch úber.

Alleine alle dise uns zuo úberswenkig sint,
doch so rotent wirs eins teil,
also wir do sprachent das sante Thomas sprichet,
das alle die verklerunge und die genade und selikeit
die unser herre Jhesus Cristus aller der welte hatte braht
an sinre menscheit, lebende und tote und lidende
und urstende und uffart,
das er alzuomole eime ieglichen menschen bringe
mit sime heiligen licham,
so mag men enkeine genade erdencken
der enkein mensche begeren mag,
die do inne nüt begriffen und beslossen enist.

Gedenke
wie tieffe, wie hohe und wie innerlich du iemer wilt,
wanne alle die uebunge
die der mensche von siner eigenre kraft mag geueben,
die ensint nüt wider diseme,
wanne die múgent goetteliche sin,
aber dis ist Got selber,

unde alhie wurt der verklerte mensche in Got gewandelt,
und also er zuo sancte Augustinus sprach, selber unser herre:

'nüt ich in dich, sunder du zuomole in mich'.

Was du wilt zuomole oder begeren maht,
gebresten uberwinden,
genade unde tugende gewinnen,
trost, liep,
das vindestu alhie,
obe du rehte suochen wilt.

Hette ein mensche gelebet hundert jor
und hette alle tage hundert oder tusent totsúnden geton,
und gebe ime Got einen gantzen woren ker
von den sünden zuo gonde,
und ginge domitte mit dem kere zue dem heiligen sacramente,
so were das also ein klein ding unserme herren,
in diser hoher edelre goben

Mijn vlees is waarlijk spijs
en mijn bloed is waarlijk drank. (Joh. 6,55)

*De vierde uitleg van het sacrament
handelt over de bijblijvende en de voorbijgaande hindernissen
die de mens doen achterblijven,
zo dat hij de vrucht niet ontvangt,
en onderscheidt meerdere soorten van dagelijkse zonden,
de een groter dan de andere.*

1
'Mijn vlees is een spijs en mijn bloed waarlijk een drank.'

Toen ik gisteren zei dat ik iets wilde zeggen
over de eerbiedwaardigheid van het altaarsacrament
– hoewel niemand dat echt vermag te doen –
en over het nut en over de voorbereiding hiertoe,
toen is dit laatste punt nog blijven liggen.

Hoewel al deze dingen onze vermogens te boven gaan,
toch kunnen we iets hiervan vermoeden;
we wezen op Sint-Thomas, dat hij zei,
dat al de glorie en de genade en de zaligheid
die onze Heer Jezus Christus aan heel de wereld schonk
door zijn mensheid, zijn leven en sterven, zijn lijden,
opstanding en hemelvaart,
dat hij dat allemaal aan elke afzonderlijke mens schenkt
in zijn heilige lichaam;
een mens kan daarom geen genade bedenken,
geen waarnaar het menselijk verlangen uitgaat,
of deze wordt erdoor omvat en ligt erin besloten.

Denk hierover na,
zo diep, zo hoog en zo innerlijk als je maar zou willen:
alle oefeningen
die de mens op eigen kracht uitvoeren mag,
vergeleken hiermee stellen ze niets voor;
ze mogen dan goddelijk zijn,
dit echter is God zelf.

In dit sacrament wordt de verlichte mens in God omgevormd,
zoals Onze Heer zelf tot Sint-Augustinus zei:

'Niet ik in jou, maar jij helemaal in mij'.

Wat je ook maar verlangen mag,
het overwinnen van gebreken,
het winnen van genade of deugden,
troost, vreugde,
je vindt het hier,
wanneer je maar oprecht zoeken wilt.

Had een mens honderd jaren geleefd
en had hij alle dagen honderd of duizend doodzonden begaan,
schonk God hem een volledige en ware omkeer
waardoor hij zijn zonden achter zich liet,
en ging hij zo dan tot het heilige sacrament,
dan zou het voor God net zo'n kleinigheid zijn
om in deze hoge, edele gave

alle die sünde in eime ougenblicke zuo vergebende,
also ein stueppe von diner hant zuo blosende,
und der ker moehte so krefftecliche sin,
alle pine und buosse ginge mit abe,
und moehstest ein gros heilige werden.

2
Es ist eine guote gewonheit zuo Koelle
das man gerne das heilige sacramente enpfohet,
aber es wurt gar ungelich genummen;

die einen nement es sacramentlich
und nüt geistlichent noch seliklichent;
das sint die die es nement mit totsünden,
die nement es also Judas.

Die andern nement es sacramentliche
und ouch geistliche in ire selen,
sú enpfohent doch wenig genode und frucht und trostes dannanvon;
das sint die die mit vil tegelichen sünden
und unbereit und unandechtig es enpfohent.

Die dirten
die enpfohent es mit grosser heilger frucht und unmessigem nutze.

Die vierden
die nement diz sacramente geistlichent, sunder sacramente;
das sint guote luterre herten
die dis heiligen sacramentes begerent
und in nüt also zuo der zit werden enmag;
die enpfohent die genade des sacramentes
villiht me
denne die es sacramentlichen enpfohent,
darnoch das ir begerunge und ir meinunge ist.

Und dis
mag ein guot mensche hundert werbe des tages alsus nemen,
er si wo er si, siech oder gesunt.

Alleine man es sacramentlichent enkeine wise me sol nemen
denne des tages ein mol,
on alsus geistlichent, so mag man es
mit unmessiger genaden und frucht nemen
mit heiliger begerunge und andaht.

Wanne manig mensche allezit daz sacramente wol enpfohet,
in sinre sele und in dem ewigen lebende sol er es wol gebruchen,
obe ime Got des gan
das er ane totsünden funden wurt;
doch der minnelichen uzflüsse und der unzellicher genoden
die hie gegeben werdent,
die enwerdent ime niemer,
wanne sú blibent uf der bezeichunge ussewendig
und enkumment nüt in den grunt
und gont mit vil vil tegelichen sünden,

und leweclichen gont si der
unde genodelos gont sú dannan,

und sú blibent itel und werkelos und kalt
und fúrblibent alzuomole von der grossen hindernisse wegen.

3
Weles sint nu die eigenen hindernisse
die dem menschen disen unsprechenlichen schaden tuont,
das inen dis túren schatzes nüt enwurt
der himmel und ertrich erfüllet in richeit,
und alle itel und wan dobi blibent,
also ir alle tage wol sehent an manigen menschen?

Dis súllent ir mercken.

alle zonden in één enkel ogenblik te vergeven
als het voor jou zou zijn om een plujsje van je hand te blazen;
deze omkeer zou zo krachtig kunnen zijn
dat alle pijn en boetedoening ermee verdwenen,
en je zou een grote heilige kunnen worden.

2
Het is een goede gewoonte te Keulen
om het heilige sacrament vaak te ontvangen,
maar men doet dat op uiteenlopende wijze.

Er zijn er die het sacramentelijk
maar niet in de geest of de ziel ontvangen;
dat zijn degenen die het ontvangen in staat van doodzonde,
en ze ontvangen het als Judas.

Anderen ontvangen het niet alleen sacramentelijk
maar ook geestelijk in de ziel,
en toch verkrijgen ze weinig genade en vrucht en troost hiervan;
dat zijn degenen vol dagelijkse zonden,
die het onvoorbereid en met weinig aandacht ontvangen.

De derde groep
ontvangt het met grote vrucht en tot onmetelijk veel profijt.

De vierde groep
ontvangt het geestelijk, niet sacramentelijk;
dat zijn goede, reine herten
die uitzien naar het heilige sacrament
maar aan wie het tijdelijk niet toekomt;
zij ontvangen de genade van het sacrament
misschien wel in hogere mate
dan zij die het sacramentelijk ontvangen,
en wel naar de maat van hun begeren en verlangen.

En op deze wijze
kan een goed mens het wel honderd keer per dag ontvangen,
waar hij zich maar bevindt, ziek of gezond.

Hoewel men het sacramentelijk niet vaker ontvangen moet
dan éénmaal per dag,
op geestelijke wijze evenwel kan men het
met eindeloze genade en vrucht ontvangen
in heilig verlangen en overgave.

Wanneer een mens het sacrament steeds op de juiste wijze ontvangt,
zijn ziel zal er in het eeuwige leven voordeel door hebben,
wanneer het hem door God vergund is
om zonder doodzonden te worden aangetroffen;
de minnelijke uitstromingen echter en de ontelbare genades
die hier gegeven worden,
ze zullen deze mensen nooit ten deel vallen
wanneer ze blijven steken bij de uitwendige tekenen
en niet in hun grond geraken
en vele, vele dagelijkse zonden begaan.

Lauw gaan ze op
en zonder genade komen ze terug.

Leeg, werkeloos en koud blijven ze,
en ze blijven achter vanwege de grote hindernissen.

3
Welke hindernissen zijn er nu
die de mensen zodanig onzegbare schade toebrengen,
dat hun deze kostbare schat niet ten deel valt,
de schat die hemel en aarde met rijkdom vervult,
en ze leeg en onvervuld blijven,
iets wat jullie elke dag wel zien kunnen bij menigerlei mens?

Let hier goed op.

Es sint tegeliche gebresten
die die minnehitze in irme werke erkaltent
und das hertze zerstrowwent
und andaht vertribent und hinderent,
und den heiligen trost benimment und vertribent
und Got ime unheimelichen und froemde machent.

Alleine sù nùt
die gnode gerwe toetent in dem wesende,
so tuont sù doch disen schaden
und gebent grossen gefuog und nehe und neigunge
die genade zuo verlierende und in totsúnden zuo vallende,
ouch wie sù doch tegeliche sint.

4
Nu dise tegelichen hindernisse die sint zweierleige,
dise gebresten: die einen das sint stande gebresten,
die andern daz sint fliessende gebresten;
dise alle bede hinderent
disen seligen influz der genaden des heiligen sacramentes.

Den onderscheit verstont:
die gestandenen gebresten die sint etteliche hinderent groeslichen,
das ist
das der mensche ist mit willen und wissende besessen
mit den creaturen
und verhenget das mit minnen und genuegede,
sù sint welicher kunne in ertriche daz sù sint,
lebende oder tot,
der Got nùt ein ware sache exist.

Kinder,
alles daz do der mensche sinneliche genuegede an suochet
oder minnet,
das ist alles tegeliche sùnde,
und etteliche ist also gros
das man lihte zehen jor oder vil me darumb
sol búrnen in dem fegefúre.

Nu dise gebresten stont also
das der mensche die creaturen und dise genuegede
nùt durch Got wil lossen,
und die creature besitzet die stat Gottes in ime,
also das Got nùt do gewonen noch gewúrken enmag.

Dis muos der mensche pruefen was do in ime si,
er mag es ouch selber sin in eigener unordenunge
uf sine moge oder uf sine spuntzieren.

Ach kinder,
der gebreste ist nu leider so gemeine,
wie ein iegliches vil gewunne und gewinnet
unde samelet
und haltent
und sint so karg!

Das tuont geistliche lúte und ander lúte,
nieman engenuaget,
iederman gedencket wie er vil gesament,

und so buwent sù grosse húser und molent die mit affenheit,
und der in ziehent sù wunder
und iren sinnen lust,
so sint es denne die silberin trinckevass und denne die gezierde,
und sint denne die kleider und die gerihte,
und wellent in allen disen dingen lust haben
und gesehen sin,

und vestent rechte die steten tegelichen sùnden
mit iren sinnelichen gelústen

Het zijn de dagelijkse zonden
die de liefdesgloed in het werk van deze mensen afkoelen,
die het hart verstrooien,
de aandacht verdrijven en hinderen,
en die de heilige troost wegnemen en verdrijven;
ze maken God voor hen tot een onbekende, een vreemdeling.

Hoewel deze dagelijkse zonden
de genade niet volledig vernietigen naar haar wezen,
toch brengen ze schade toe:
met hen verschijnt de gelegenheid, nabijheid en neiging,
en de genade kan verloren gaan en men vervalt in doodzonden
– ook al zijn het slechts dagelijkse zonden.

4
Deze dagelijkse hindernissen nu zijn tweeërlei:
er zijn blijvende zonden,
en er zijn voorbijgaande zonden;
allebei hinderen ze
deze zalige invloed van de genade van het heilige sacrament.

Begrijp dan dit verschil:
de blijvende zonden vormen voor velen een grote hindernis,
dat wil zeggen,
dat de mens willens en wetens bezet wordt
door de schepselen
en dit liefdevol en genoeglijk goedkeurt,
van welke aard deze schepselen op de aarde ook zijn mogen,
levend of dood,
en zo, dat God hiervan niet de ware oorzaak vormt.

Kinderen,
alles waarin de mens zinnelijke genoegens zoekt
of waaraan hij deze beleeft,
dat is dagelijkse zonde,
en soms is deze zo groot,
dat men hierom licht tien jaar of meer
branden moet in het vagevuur.

Deze gebreken nu zijn zo geworteld,
dat de mens de schepselen en deze genoegens
voor God niet verlaten wil;
de schepselen bezetten in deze mens de plaats van God,
zodat God daar wonen noch werken kan.

Laat een mens daarom onderzoeken wat er in hem is:
wellicht is er ongeregelde gericht op hemzelf,
zijn verwanten, of op zijn vrouw.

Ach kinderen,
dit gebrek is nu helaas zo algemeen;
men bezit veel en wil maar bezitten,
en men gaat maar door met verzamelen
en houdt het vast,
en men is zo gierig!

Religieuzen doen dat en ook andere mensen,
niemand heeft genoeg,
iedereen is maar bezig veel te verzamelen.

Men bouwt grote huizen en verft daarop vreemde afbeeldingen;
en in hun huizen verzamelen de mensen wonderlijke zaken
om hun zinnen te bevredigen,
zoals zilveren drinkbekers en sieraden,
kleren en meubels;
en in al deze dingen zoeken zij hun genoegens
en ze willen ermee pronken.

Ze bevestigen hiermee hun blijvende dagelijkse zonden
door hun zinnelijke genoegens aan en in zichzelf,

fúr sich und in sich,
und ist in ettewenne leit das sú ir so wenig habent,
und suochent frúntschaft und kurtzewile und lihtvertikeit,
do sú Got weder ensuochent noch enmeinent
noch envindent.

Ach kinder,
wie nahe sippe
sind dise dem mordigen schaden der totsúnden
indewendig und ussewendig!

E man es gedencket oder gepruefet,
so ist man in manige gesuncken.

Kinder,
dis sint die standen hindernisse
da ieder mensche mitte vaste get, der eine mit dem andern,
zuo dem heiligen lichamen unsers herren Jhesu Cristi,
und wil ein iegliches doch sine wise halten
und diser dinge enkeines lossen
und enbevindet Gottes noch sins trostes nüt,
des lossent sú wol sin
und kerent
und haltent sich an ir ding, an die creaturen,
und verblibent also viertzig oder fúnftzig jor
in geistlichem schine;

und wissent
es ist grosse sorge obe sú iemer behalten werdent,
wanne ir grunt ist gewennet
und wissenliche verstricket mit creatúrlicheit;
wissent, sú enwissent nüt wo sú daran sint.

Nu vindet sú so vil glosen:

'ich muos dis haben,
dis schat nüt, das schat nüt',

und alsus wisent sú die hindernisse in sich
und werdent in also wesentlichen
das sú enkeine concienzie darumbe nüt enhant
noch enkeine ahte.

Dis sint starcke grosse hindernisse,
rechte vormuren vor dem werke Gottes,
daz sú das niemer mugent gewar werden,
sú tuont was sú tuont;
wanne also vil die creature do füllet,
also vil muos Got widerkeren mit sinen genaden.

5
Danne der fliessende gebreste,

der ist das der mensche
unbesessen, unbevungen ist mit keiner creaturen,
tot noch lebende,
und vindent sich allezeit bereit zuo lossende
so was er wuste wissentliche das Got nüt von ime wolte haben,
das were was das were,
menschen oder sine frúnt oder guot;
doch so enist diser mensche nüt also bewarsam also er solte,
und ist úberwindelich von naturen
an sinen natúrlichen gebresten,
welicher kunne die sint,
es si zornikeit, hochvertikeit oder trackeit
oder lichtvertiger worte.

Also er denne kummet zuo der ursachen diser dingen do ime zuo ist,
so úbertritt er sich, es si an zuo vil klaffende
oder an zu vil trinckende oder an zuo vil essende
oder an zuo vil gemueteikeit oder an zuo vil bekúmberrnisse;

en af en toe vinden ze het jammer
dat ze er zo weinig van hebben,
en ze zoeken dan vriendschap, tijdverdrijf en verpozing,
waarin ze noch God zoeken noch hem op het oog hebben,
noch hem vinden.

Ach kinderen,
hoe nauw verwant
is het aan de moordende schade van de doodzonden,
inwendig en uitwendig!

Nog voor men het beseft of bemerk
is men hiertoe al vervallen.

Kinderen,
dit zijn de bijblijvende hindernissen
waarmee elke mens steeds opgaat, de ene meer dan de andere,
tot het heilige lichaam van onze Heer Jezus Christus;
en toch wil eenieder vasthouden aan zijn eigen wijzen
en deze niet loslaten,
en hij ondervindt noch iets van God noch iets van zijn troost,
dat laten zulke mensen voor wat het is,
en ze keren zich weerom
en houden vast aan hun eigen dingen, aan de schepselen,
en veertig of vijftig jaren leven ze zo
in een schijnmantel van geestelijk leven.

Weet dan:
het is zeer de vraag of ze ooit behouden blijven,
want hun grond is er gewend aan geraakt,
ze zijn willens en wetens verstrikt in schepseljkheid;
weet, ze weten niet wat hun wacht.

Aan woorden hebben ze geen gebrek:

'Ik moet dit hebben,
dit is niet schadelijk, en dat is ook niet schadelijk',

en zo plaatsen ze de hindernissen in zichzelf
en raken er zo mee verbonden
dat ze er geen bezwaard geweten bij hebben
en er geen acht op slaan.

Dit zijn sterke, grote hindernissen,
het zijn echte schutsmuren opgesteld tegen Gods werk,
zodat ze hiervan niets meer gewaar worden
bij al hun doen;
want in de mate dat ze van de schepselen vervuld zijn,
in diezelfde mate zal God zijn genade van hen moeten afkeren.

5
Nu over de voorbijgaande zonden.

Ze verwijzen naar de mens
die bezeten noch bevangen is door welk schepsel ook,
dood of levend;
steeds bereid is hij om wat dan ook te verlaten,
alles waarvan hij zou beseffen dat het God kon mishagen,
wat het ook maar zijn mocht:
mens, vriend of goed;
en toch, deze mens is niet zo waakzaam als hij zou moeten zijn,
want van nature is hij geneigd zich te laten leiden
door zijn natuurlijke gebreken,
van welke aard ook,
zoals toorn, hovaardij, traagheid
of lichtvaardig woordgebruik.

Komt hij waarheen zijn neigingen hem trekken,
dan geeft hij zich over aan te veel gepraat
of aan te veel drinken, aan te veel eten,
aan te veel gezelligheid of aan te veel bekommernissen;

und alleine die sünde an in selber ettewenne merre sünde sint,
 doch wenne dis zuo kummet von krankheit
 und unversehen zuovellet,
 so ist es ungeliche minre hindernisse
 und mittel vil minre,
 wan der grunt do luter ist,
 alleine der zuoval boese ist.

Doch also der mensche zuo wolte gon
 morne oder húte
 und denne diser zuovelle nút behuot enwerde,
 das hinderte den menschen alzuomole sere
 an der minneclicher zuofuegung in fúreinender wisen,
 und verkleinent die getruwunge
 und zerzúhet und zerstrowwet das gemuete,
 und wurt dis minneclichen influusses unenpfenglich
 und des verklerten liehtes in ime.

Doch obe dise hindernisse
 ungewillichent also gestern werent gefallen,
 so sù mit hertzeleide an werent gesehen,
 so hinderent sù nút also sere
 also obe sù húte werent geschehen,
 wanne die bitterkeit und daz getreng mit wewen dis angesehendes,
 das schúret den rost des gebresten ein gros teil abe,

unde wolte der mensche aber húte unbehuet sin,
 das er hiemitte zerstrowwet wurde,
 es were mit klaffende,
 mit zit verlierende
 oder mit bekúmbernisse,
 daz hinderte zuo sere,
 eine hindernisse uf das ander.

Mer doch endarf der mensche umb susliche ding
 nút zuomole lossen;
 get man zuo,
 man ensúndet nút domitte,
 so es deme menschen leit ist,
 men moehte sich wol erkobern des nehsten tages.

6
 Ovch hindert die nature,
 das der mensche ungeschicket ist
 so der mensche zuo vil oder zu wenig gesloffen hat
 oder gessen:
 ein mensche solte ettewenne kume einen muntvol essen
 und besehen obe es die nature zuokomen moehte.

Kinder,
 es muoz gar luter sin
 do Got sin unsprechenlichen heilikeit instúrtzen und ingiessen sol.

Kinder,
 dis sint die hindernisse
 des goettelichen minneclichen influusses
 des edelschatzes der do verborgen blibet.

Ouch sint guote luterre menschen ettewenne trege und slefferig,
 mere wider alle gehengnisse,
 das sù des sloffes vil von naturen habent,
 me wenne ir fride si;
 die endurffent es ouch derumb nút lossen.

Es sint ovch etteliche hindernisse
 das etliche lúte alles das ire suochent,
 trost und bevintlicheit und wolsin,
 und enfundent sù des nút,
 sù engingent nút zuo;
 die meinent sich verboergenlichen me denne Got;

hoewel deze zonden op zichzelf genomen soms grotere zonden zijn,
 toch, wanneer ze het gevolg zijn van zwakte
 en door onoplettendheid zijn ontstaan,
 dan vormen ze slechts een kleinere hindernis
 en een kleinere versperring:
 puur is hier de grond,
 kwaad de omstandigheid.

Maar wanneer de mens wil opgaan tot het sacrament,
 is het vandaag of morgen,
 zou hij zich dan tegen deze dingen niet beschermen,
 ze zouden de mens zeer kunnen hinderen
 bij de minnelijke vereniging in deze samenkomst;
 ze zouden het vertrouwen kleiner maken
 en het gemoed uiteenrukken en verstrooien,
 niet ontvankelijk zou het zijn voor deze minnelijke invloed
 en voor het klare licht dat in hem is.

Maar wanneer deze hindernissen
 gisteren tegen zijn wil waren opgekomen,
 en dan met pijn in het hart aanschouwd zijn,
 ze zouden minder hinderen
 dan wanneer ze pas vandaag opgekomen waren,
 want de bitterheid en benauwenis waarin men hen beschouwt
 schuurt de roest van deze gebreken voor een groot gedeelte weg.

Zou deze mens vandaag opnieuw onvoorzichtig zijn,
 zodat hij verstrooid werd,
 het zij door gepraat,
 door het verspillen van tijd,
 of door bekommernissen,
 dan zou hem dit zeer hinderen,
 en de ene hindernis werd dan gestapeld op de andere.

En toch mag de mens het vanwege zoetigheden
 niet helemaal achterwege laten;
 want gaat men ter communie
 dan zondigt men hiermee niet
 wanneer men berouw heeft;
 men kan zich de volgende dag wel hernemen.

6
 Ook vormt de natuur soms een hindernis,
 ze maakt de mens ongeschikt
 wanneer hij bijvoorbeeld te veel of te weinig geslapen heeft
 of gegeten;
 een mens moet eens nauwelijks een mondvul eten
 en vervolgens gadeslaan of de natuur het verdragen kan.

Kinderen,
 helemaal rein moet het er zijn,
 waar God zijn onzegbare heiligheid instorten en ingieten zal.

Kinderen,
 dit zijn de hindernissen
 tot de goddelijke, minnelijke invloeiing
 waardoor de edele schat verborgen blijft.

Ook goede, loutere mensen zijn soms traag en slaperig,
 maar zonder dat zij hierin toestemmen;
 van nature hebben ze veel slaap nodig,
 meer dan hun lief is;
 laat hen de communicatie ook daarom niet achterwege laten.

En dan zijn er nog andere hindernissen,
 zoals bij al die mensen die hierin slechts het hunne zoeken,
 en troost, en een verheven en goed gevoel;
 zouden ze hiervan niets bespeuren,
 ze zouden niet ter communie gaan;
 zichzelf hebben ze, op verholen wijze, meer op het oog dan God.

dise lúte die wiset Got dicke uf sich selber
mit grossen hammerslegen von ussen,
die er uf sú losset vallen,
und indewendig, das sú werdent getrunge mit getrenge
also obe sú helscher pine befudent;
engeschiht diser enkeines,
so sint gewis gruweliches fegefúres.

Dise verblibent
und sint rehte hure also vernent,
und enwurt nút drus.

Ouch sint etteliche guote menschen
also vol blinder vorhten,
wanne sú nút in bevindender wise
eines brandes oder grosses werkes in in bevindent,
alleine sú doch kein mergklich hindernisse enwissent,
so endurrent sú ouch nút zuogon
und verblibent ouch.

7
Sunder die enpföhent diser edelre frucht allermeist,
die iren grunt und ire meinunge luter vindent
und denne uf zuo Gotte gont,
er gebe oder neme,
und lossent nút abe
und truwent und geloubent ime
in habende und in darbende;
sú werdent in Gotte geboren und Got in in,

und vellet wol uf sú ein hindernisse von innan oder von ussen,
do kerent sú snelleclichen von
und enblibent nút deruf mit langeme kifelende,
sunder sú minnent und meintent Got,
darin versenket sú sich
unde engesehent ouch nimmer uf sine goben,
sunder uf in selber,
sú nement alle dinge usser ime
und tragent sú wider in in.

In disen menschen wúrocket daz heilige sacramente
wunderlich edele verklerunge,
in den ist dis der nehste und der kúrtzeste weg.

Der mensche der moehte mit solicheme ernste zuogon,
wer er in dem grote iezent
das er kummen moehte in den nidersten kor,
er moehte ervolgen in dem einen
das er geordent wurde
in den andern oder in den dirten oder in den vierden kor.

Er moehte wol also dicke und und also vil zuogon,
er wurde úbermittes disen weg erhaben in den obersten kor,
jo úber cherubin und seraphin,
úber alle engelsche nature.

Aber
dis ensol der mensche nút meinen
nút anders denne den liebsten willen Gottes und sine ere.

Die wunder die dis edel sacramente wurket in eime lutern grunde,
das ist úber aller engele und menschen verstentnisse,
wie der geluterte mensche wurt
alzuomole erhaben mit diseme
úber sich selber und úber menschliche wise
und wurt in Gotte gezogen
und mit imme in demme grunde vereinet.

8
Enmag denne demme edeln geluterten menschen
dise gobe sacramentlichent nút werden,

God wijst deze mensen vaak op henzelf:
uitwendig, door ferme, hamerslagen
die hij op hen neer laat komen,
inwendig, door beklemming en benauwenis,
alsof ze helse pijnen ervoeren;
en gebeurt dit alles niet,
ben dan maar verzekerd van gruwelijk vagevuur.

Ze blijven achter
en elk uur is hetzelfde als het vorige,
en in hen is geen voortgang.

Ook zijn er goede mensen,
maar vol van blinde angst zijn ze,
wanneer ze op ondervindelijke wijze
geen gloed of een groot werk in zichzelf ervaren;
zelfs wanneer een waarneembaar beletsel hen onbekend is,
ter communie gaan durven ze niet;
en ook zij blijven achter.

7
Maar die van deze edele vrucht het allermeest ontvangen,
zijn zij die hun grond en hun verlangen rein aantreffen
en zo tot God opgaan;
God mag geven of nemen,
ze zullen niet aflaten,
en ze vertrouwen en geloven hem
zowel in bezit als in gebrek;
zij worden in God geboren en God in hen.

En treft hen een hindernis van binnen of buiten,
snel wenden ze zich daarvan af
en blijven daar niet bij hangen in eindeloos gekauw;
alleen God hebben ze lief en op het oog,
daarin verzinken ze zich;
ze slaan geen acht op zijn gaven,
slechts op hem;
alles ontvangen ze van hem
en alles dragen ze aan hem weer op.

In deze mensen bewerkt het heilig sacrament
wonderlijke en edele verlichtingen,
voor hen is dit de naaste en de kortste weg.

De mens zou er in zulke oprechtheid heen kunnen gaan,
dat, zou hij op het punt staan
om in het laagste engelenkoor opgenomen te worden,
dat het door deze communiegang zo kon zijn,
dat hij zijn plaats vond
in het tweede of het derde of vierde engelenkoor.

En ging hij op deze wijze vaak en veel ter communie,
hij zou langs deze weg verheven worden tot het hoogste koor,
ja, uitstijgen boven cherubijn en serafijn,
boven alle engelennatuur.

En toch,
niet dát is het wat de mens nastreven moet,
slechts de liefste wil van God zal het zijn en zijn eer.

Wat dit edele sacrament aan wonderen bewerkt in een reine grond,
dat gaat het begrip van alle mensen en engelen te boven,
en niemand begrijpt hoe de gelouterde mens
hierdoor geheel en al verheven wordt
boven zichzelf en boven elke menselijke wijze,
hoe hij in God getrokken wordt
en met hem in zijn grond verenigd.

8
En zou een edele, gelouterde mens
deze gave niet sacramentelijk kunnen ontvangen,

so ergebe er sich darzuo
das er es geistlichen neme,
und das sol er zuo dem minnesten einest des tages tuon,
er hoere messe oder nüt,
er lige siech
oder wo er si.

9
Ach kinder,
wel ein wunder fürmoehten wir mit Gotte,
obe wir zuo uns selber kertent
und dobi blibent
und nement der genoden in uns war!

So fürmoehtent wir rechte alle ding
und fundent rechte himmelrich in uns.

Leider, leider, das entuont wir nüt,
und ist des leiden uzlouffendes so vil
das es sunder alle mosse ist,
so ist es dis, so ist es das.

Also ir nu mit flisse hant gelovffen
und das wort Gottes gehoert hant,
und e man es wenet,
so enwisset ir nüt me darumbe
und louffent denne eime andern noch
und wissent weder jens noch dis
und kerent uz,
und ist des leiden gerummels also vil.

Wir sint rechte wispelechter naturen,
ich mit úch und ir mit mir,
unstete, wanckelsam.

Ich bin in solichen landen gewesen
do die lúte also menlich sint
und tuont also wore starke kere und blibent dobi,
und bringet das Gottes wort do
merer wúrklicher frúhte in eime jore
denne hie in zehen joren,
und sach man wunder an disem wunnenclichen volke
und grosse genode.

Sunder etteliche lant do geberent sú alles wipliche,
wie manges an sú kummet,
so enwurt doch niemer nüt derus.

Diz enhoerent ir nüt gerne
daz man úch hiemitte meine.

Kinder,
wir muessent man werden und tuon einen kreftigen ker,
oder do enwurt nüt usser uns.

Wie jemerlichen ist das
daz die grosse genade Gottes von uns verwarloset wurt!

Des moehte eime mensche sin hertze dovon dorren und sin lip.

Und ist nu leider in maniger samenunge
das men also gerne nuwe mere seit,
was die und die und der und der seit und tuot,
so sint es alles affechtige bilde.

Und die gerne von Gotte hoerent und sagent,
die enmúgent disen nergent wol getuon,
und das urteilent sú.

Kinder,
dise stette und diser lúte heimelicheit

laat hij er zich dan toe aanzetten
om deze op geestelijke wijze te ontvangen,
en dat moet hij ten minste één keer per dag doen,
of hij de mis nu bezoekt of niet,
of ergens ziek ligt,
ja waar hij maar is.

9
Ach kinderen,
welke wonderen zouden we kunnen volbrengen met God,
zouden we ons maar naar onszelf toewenden
en daarin volharden,
en de genade die in ons is waarnemen!

Zo vermochten we echt alles,
en een waar hemelrijk vonden we binnen in ons.

Helaas, helaas, dat doen we niet,
en we richten ons op een bedroevende wijze naar wat buiten is,
zo zeer dat het zonder maat is,
en dan weer is het dit en dan weer dat.

Wanneer jullie je nu beijverd hebben
het Woord Gods hier te horen,
dan, voor men het beseft,
veranderen jullie van richting
en lopen jullie een ander achterna,
en noch van deze noch van die ander dringt iets door;
jullie keren je uitwaarts,
en groot en armzalig is het rumoer.

Wij zijn waarlijk van wispelturige natuur,
ik met jullie en jullie met mij,
onstandvastig, wankelbaar.

Ik ben in landen geweest
waar de mensen zeer mannelijk zijn
en zich op krachtdadige wijze bekeren en daarin volharden,
en daar brengt Gods woord
in één jaar meer ware vruchten voort
dan hier in tien jaar;
wonderbaarlijke dingen zag men bij deze zalige mensen
en grote genade.

Maar in andere landen gedraagt men zich zo verwijfd,
en wat er ook gebeuren mag,
er komt niets goeds uit.

Nee, dat horen jullie niet graag,
dat men jullie hier op het oog heeft.

Kinderen,
we moeten man worden en een krachtige ommekeer maken,
of het wordt niets met ons.

Hoe betreuenswaardig is het
dat Gods grote genadegaven door ons verwaarloosd worden!

Het hart van een mens kan ervan verdorren, evenals zijn lichaam.

En het is nu helaas in menig convent zo,
dat men zich graag nieuwigheden vertelt,
wat zij en zij en hij en hij gezegd heeft en deed;
dwaze beelden worden zo in je gevormd.

En zij die graag over God horen of ervan spreken,
nergens kunnen ze dat zoals ze willen,
want anderen veroordelen hen hierom.

Kinderen,
dergelijke plaatsen en de vertrouwelijkheid van deze mensen,

die fliehent uffe mich,
und fliehent fúr uwer bette sitzen und enslieffent uwer hertzen
und wartent was Gottes und sines willens si,
dem volgent!

10

Und obe ir des willen Gottes nút enwissent,
so nement einen guoten rat von mir,
wie ir tuon súllent:
wanne ir zwei werg oder zwo wisen vor hant,
das ist tuon und lossen,
und nút enwissent in den daz beste,
so nement alle wege aller erste uwer selbes war,
und das ist das sicherste
das der naturen aller widerst ist,
und do sú aller meist zuo geneiget ist,
in demme sint ir aller unsicherst;

wanne ie me ir der naturen lebet und irme luste,
ie me ir Gotte minre lebet und sinem willen;
wie ir der naturen minre lebet und iren lusten,
ie me ir Gotte lebet und sinem willen;

ie me ir dem geiste wellent leben,
ie me ir der naturen muessent leren sterben.

11

Nu dis ist denne die rede
von disem úbereigenlichem sacramente.

Es ist demme also ungelich welich man davon sagen wolte,
welichen nutz, welichen frummen
und Gottes ere und aller seligen froeide
und aller menschen besserunge
und grosse bekerunge der toetlichen súndern
und erloesunge der selen in dem fegefúre.

Man vindet das ein geist eime Gottes frúnde erschein
in einre liechten flammen
unmenschlichen allezuemole vackelnde,
und sprach daz were darumbe alleine
das er fúrsúmig were gewesen an dem enpfengnisse
des heiligen lichamen unsers herren Jhesu Cristi
und litte darumbe unsprechenliche pine
der nieman gelouben moehte.

Aber sprach er zuo dem guoten menschen:

'wiltu einest mit andaht
den werden licham unsers herren Jhesu Cristi
enpfohen fúr mich,
daz sol mir helffen';

der det dis;

der geist kam zuohant des nehsten tages zuo dem menschen
und blickete und glentzete me denne die sunne
und was von dem einen enpfengnisse
aller sinre unlidelicher pinen quit worden,
und fuor alzuohant in daz ewige leben.

Got gebe uns allen wol zuo lebende,
das gebe uns allen
der vater und der sun und der heilge geist.

Amen.

op mijn woord, ontlucht ze;
vlucht, en ga dan voor je bed zitten en open je hart
en wacht op God en wat zijn wil is,
en volg die dan!

10

En is de wil van God voor jullie niet duidelijk,
neem dan van mij deze goede raad aan
hoe te handelen:
wanneer jullie uit twee werken of twee gedragswijzen kunnen kiezen,
dat wil zeggen, je kunt iets doen of laten,
en jullie weten niet wat te doen,
neem dan steeds en op de eerste plaats jezelf waar,
en dan is het beste om dátgene te doen
waartegen de natuur zich het meest verzet;
en waar ze het meest naar neigt,
in deze neiging ligt voor jullie de geringste zekerheid.

Hoe meer jullie naar de natuur leven, haar lust zoeken,
hoe minder jullie God volgen en zijn wil;
hoe minder jullie naar de natuur leven, haar lust zoeken,
hoe meer jullie God volgen en zijn wil.

Hoe meer jullie leven willen naar de geest,
des te meer moeten jullie leren sterven aan de natuur.

11

Dit is wat hierover gezegd kan worden,
over dit sacrament bij uitstek.

Maar het blijft ver achter bij wat men er over zou willen zeggen:
over zijn nut en zijn voordelen,
over Gods eer en de vreugde van alle zaligen,
en over de vervolmaking van alle mensen
en de grote bekering in hen die doodzonde bedreven,
en over de verlossing van de zielen in het vagevuur.

Men leest dat er eens een geest verscheen aan een godsvriend,
omhuld door lichtende vlammen was hij,
geheel fakkellend op onmenselijke wijze;
hij vertelde dat het alleen kwam
door nalatigheid bij het ontvangen
van het Heilige Lichaam van onze Heer Jezus Christus
en dat hij daarom nu deze onzegbare pijnen moest lijden,
pijnen die niemand voor mogelijk hield.

En hij zei tegen de goede mens:

'Wil je voor mij één keer en op aandachtige wijze
het eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer Jezus Christus
ontvangen voor mij,
het zal me helpen.'

Hij deed het.

Toen die geest de volgende dag naar deze mens kwam,
toen straalde en schitterde hij meer dan de zon;
hij was door deze eenmalige communie
van al zijn pijnen verlost
en terstond het eeuwige leven binnengegaan.

God geve ons allen goed te leven,
dat geve ons allen
de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

Preek 34 (V60g)

Sacramentsdag V

Homo quidam fecit cenam magnam etc. (Lc 14,16)

*Die bredie usser sante Lucas ewangelio
des anderen sunnentages noch der trivaltekeit
von dem obentessende,
seit von drien wurtschaften,
bezeichent bi den drien entschuldigern
die do nüt kummen woltent von unmuossen zitliches gescheffedes.*

1
Ein mensche mahte ein gros abuntessen
und sante uz
und hies kummen die geladen wurdent zuo sime abuntessende:
alle ding werent bereit.

Ein ieglicher entschuldigete sich;

der eine sprach er hette ein dorf kouft;

'ich bitte dich, entschuldige mich';

der ander sprach:

'ich han fúnf joch ohssen kouft;
ich bitte dich, entschuldige mich';

der dirte sprach, er hette ein husfrowwe,
er kunde nüt kummen,
und bat keiner entschuldigunge.

Der herre sprach:

'diser keiner besitzet miner wurtschaft niemer me'.

Dise wurtschaft in eime sinne, sprach sanctus Gregorius,
darzuo wir alle geladen und gerueffet sint,
das ist das aller indewendigeste und das aller luterste,
blosseste, bevtintlichest bekennen und gewar werden
des inwendigen grundes
do das rich Gotz ist,
und das smacken wie Got do wonet und wúrket,
und das sol man beviden mit disem bekentnisse,
und die minne.

In eime andern sinne so ist dise wirtschaft
das wirdige heilige sacrament.

Zuo dem dritten mole so ist dise wirtschaft
das ewig leben:
das ist die wore wirtschaft.

Alle die wirtschaft
die alle creaturen ie gewunnet in diser zit
oder iemer gewinnen súllent in geist und in nature,
das ist als verre minre wider der wirtschaft
denne ein klein broesemlin
wider allem dem
das alle die welt mit einander geleisten mag.

Een zeker mens gaf een groot maal etc. (Luc. 14,16)

*Deze preek op het ewangelie van Sint-Lucas
voor de tweede zondag na het Drievuldigheidsfeest,
over het avondmaal,
handelt over drie gastmalen,
weergegeven door de drie die zich verontschuldigen;
vanwege drukte door wereldse zaken wilden ze niet komen.*

1
Een mens bereidde een groot avondgastmaal
en zond zijn dienaar uit
om allen te verzamelen die uitgenodigd waren voor dit avondeten:
alles stond klaar.

Maar ieder van hen verontschuldigde zich.

De eerste zei dat hij een landgoed gekocht had:

'Ik vraag je, verontschuldig me.'

De tweede zei:

'Ik heb vijf span ossen gekocht;
ik vraag je, verontschuldig me.'

De derde zei dat hij net een vrouw had,
komen kon hij niet;
verontschuldiging vroeg hij niet.

De heer sprak:

'Geen van hen zal ooit nog van mijn gastmaal proeven.'

Dit gastmaal, naar haar eerste betekenis, zoals Sint-Gregorius zei,
daartoe zijn wij allen uitgenodigd en opgeroepen;
het is het allerinnerlijkst en allerlouterste,
reinste, bevindelijkste kennen en gewaarworden
van de innerlijke grond,
daar waar het Rijk Gods zich bevindt,
en het is het smaken van hoe God daar woont en werkt;
dat is wat men zal ervaren in dit kennen,
en de liefde.

In haar tweede betekenis verwijst dit gastmaal
naar het eerbiedwaardige, heilige sacrament.

In haar derde betekenis verwijst dit gastmaal
naar het eeuwige leven:
dát is het ware gastmaal.

Al de gastmalen
waaraan alle schepselen ooit deelnamen hier in de tijd
of waaraan ze ooit zullen deelnemen in de geest en in de natuur,
ze blijven ver achter bij dit gastmaal:
een kruimeltje brood
vergeleken met
wat heel de wereld gezamenlijk voort kan brengen.

Kinder,
wel mensche zuo diser edelen wirtschaft komen wil,
der muos der vorderesten zweijer wirtschaft mit flisse war nemen.

Wan die meister und die heiligen sprechent:
wele menschen dis nüt
in einer wise einen fürsmak enhaben etwas,
die ensüllent des niemer gebruchen.

Aber der fürsmak der ist gar ungelich;
als ungelich sol och dis gebruchen sin.

Mer doch
wie dis wol wor si in einer wise,
so verzúhet doch Got
die smeklichen bevintlicheit des grundes
manigen guoten luterer menschen vor alle sine lebtage,
das im niemer ein trophe der wirtschaft enwirt
bis an sin ende
oder lichte bis er dar kunt.

Und der selbe mensche sol tusedt grete úber die komen
die es hie wunderlich vil gehebt hant.

Och ist manig mensche
der hie vil offenbarungen hette:
es mag geschehen,
er mag ir also gebruchen
und im als unnütze machen:
der gene der dannan ab nie nüt bevant,
der sol da Gotte in diser wirtschaft hundert grete naher sin.

Wan Got der misset dise wirtschaft mit der mosse der minne
und git eime ieklichen als im aller best ist.

Aber wer disen grunt smacken sol,
der muos von not
sin herze und sine minne gekert haben
von allem dem das nüt luter Got enist
noch Got ein wore sache enist.

2
Die ander wirtschaft das ist das heilig sacrament,
unsers herren licham.

Die wirtschaft
die bringet so unsprechlich vil gnaden und selikeit
do nüt von ze sagen enist,
und dis ist úber aller menschen sinne.

Und diser grossen gnaden solte der mensche als danknem sin,
das wir alle tage haben und ueben múgen.

Es ist ein frage was not des si
das man alle tage in dem heiligen sacrament
den tot unsers herren núwe begange,
wie unser herre an dem heiligen karffritage
al ze mole genuog tet für alle die welt.

Ja weren tusedt welte súnde gewesen,
er hette für si alle genuog geton.

Das hat unser lieber herre von grosser minne getan
und uns die wunnekliche wise funden,
wan wir von menschlicher krankheit alle tage sünden,
das das hohe wirdige opher
alle tage núwe geophert werde
für die súnde und krankheit des menschen.

Wan nach S. Thomas Worten,
alle die fruchtberkeit und den nutz

Kinderen,
de mens die naar dit edele gastmaal wil komen,
laat hij zich ijverig richten op de eerste twee gastmalen.

Want de leermeesters en de heiligen zeggen,
dat de mens die van dit hemelse maal
niet op enigerlei wijze en enigszins een voorproef gehad heeft,
dat hij het nooit zal genieten.

Maar de voorsmaak is erg ongelijkend,
en net zo ongelijk zal het genieten zijn.

En toch,
hoewel dit in zekere zin wel waar is,
toch onthoudt God
de smakende bevindelijkheid van deze grond
aan menig goede, zuivere mens, zijn hele leven lang,
zodat hem geen druppeltje van dit gastmaal ten deel zal vallen
tot aan zijn levenseinde;
misschien pas daar bij het hemelse gastmaal.

En diezelfde mens dan, duizend trappen hoger zal hij staan
dan zij die het hier veelvuldig hebben ervaren.

Ook is er menige mens
die hier in de tijd veel openbaringen gehad heeft,
maar zo,
dat hij deze op een wijze geniet
die hem elk voordeel hiervan ontnemt;
degene dan die het hier zonder moet stellen,
die zal God in het hemelse gastmaal duizend treden meer nabij zijn.

Want God meet in dit gastmaal met de maat van de liefde,
en hij geeft ieder wat voor hem het beste is.

Hij dan die deze grond smaken wil,
noodzakelijk is het voor hem
zijn hart en zijn liefde af te wenden
van al datgene wat niet louter God is
of waarvan God niet waarlijk de oorzaak is.

2
Het tweede gastmaal, dat is het heilige sacrament,
het Lichaam van onze Heer.

Dit gastmaal,
het geeft zo onzegbaar veel genade en zaligheid,
dat woorden hier tekort schieten,
en elk menselijk begrip gaat het te boven.

En voor deze grote genade moet de mens erg dankbaar zijn;
elke dag mag hij haar ontvangen en benutten.

Men zou kunnen vragen waarom het noodzakelijk is
dat men dagelijks in het heilige sacrament
de dood van onze Heer opnieuw gedenkt,
onze Heer, die toch op de heilige Goede Vrijdag
volledige genoegdoening bracht voor heel de wereld.

Ja, al zouden het de zonden van duizend werelden geweest zijn,
hij zou voor alle voldoende genoegdoening gebracht hebben.

Dat heeft Onze Lieve Heer uit grote liefde gedaan
en hij stichtte voor ons deze heerlijke wijze,
omdat wij uit menselijke zwakte dagelijks zondigen,
en opdat dit hoge, eerbiedwaardige offer
elke dag opnieuw geofferd werd
omwille van de zonde en de zwakheid van de mensen.

Want Sint-Thomas zei
dat al de vrucht en het nut,

den der über wirdige Got do worchte an dem tage do er starb,
die selben frucht die vindet man alle tage in einer ieklichen messe,
und die selbe gnade die enphahet ein ieklich guot mensche
der den wirdigen lichamen unsers herren
wirdeklichen enphahet.

Dis heilige sacrament das vertribet und toetet die sünde,
und es git grosse núwe gnade
und tuot den menschen wachsen
und zuonemen an tugentlichem lebende.

Es behuetet den menschen vor künftigen zuovellen
und vor des vigendes stricken
die si ane underlos dem menschen legent,
das er groesselich mueste vallen geistlich und och liplich,
enwere dise krefftige helfe und huote nüt,
und den selen in dem vegfúre wirt wunderlich grosse gnade dar ab.

Es sint manig tusent selen
die in dem wallenden ofen solten ligen bis an den jungsten tag,
enwere die heilige uebunge der messe nüt,
die mit disem heiligen ambacht ze uebent snelleklich werdent erloest,
und sunderlich von heiligen lutern priestern.

Der uebunge die wúrket unbegriffenlich gros wunder
in dem vegfúre und och in der zit.

Mit disem opher sol ein ieklich mensche sich hin tragen alle tage
mit siner inniger begerunge
zuo aller priester uebunge der messen als wit die welt ist,
und sunderlichen zuo den heiligen priestern,
und sol das heilige sacrament von in allen
und von disen sunderlich begeren
von den dis opher Gotte als geneme ist,
und sol dar in zihen
alle die in siner meinunge sint
lebet und tot.

Der mensche wirt teilhaft
nüt alleine der messe die er hoert,
sunder aller der messen die in aller der welte gelesen werdent
ensit mers und hie disent mers.

Und do ein inwendig mensche were
und sich inkeren koende,
dem toerste ich wol raten,
als er ein messe gehorte uswendeklich des tages,
das er sich zuo im selber kerte,
wand ie innerlicher er sich kerte zuo Gotte,
ie fruchtberlicher er alle messen horte
und liesse do mit im genuegen.

3
Was ist nu die sache
das als grosse unmessige gnade
an dem heiligen sacrament ist
und dannan us get,
und das als manig mensche
dis heilige sacrament
als dicke nimet die noch denne in der gnade sint,
und doch an in als wening schinet
in deheiner fruchtberkeit?

Das ist des schult:
die selben menschen
nemen nüt mit flisse ires tegelichen gebresten war
noch ensehent ir nüt an denne in einer slumerender wise,
und die gebresten die stont in fúr die gnade
und iren influ.

Ach kinder,

door de eerbiedwaardige God bewerkt op de dag dat hij stierf,
dat men diezelfde vrucht dagelijks vinden kan in elke mis,
en dat het dezelfde genade is die elke goede mens ontvangt
die het eerbiedwaardige Lichaam van Onze Heer
op waardige wijze ontvangt.

Dit heilige sacrament verdrijft en doodt de zonde,
het geeft grote, nieuwe genade
en het laat de mens groeien
en toenemen in deugd.

Het behoedt de mens voor een toekomstige val
en voor de strikken van de vijand
die zonder ophouden geplaatst worden;
de mens zou diep vallen, zowel geestelijk als lichamelijk,
zou deze krachtige hulp en bescherming er niet zijn;
en ook de zielen in het vagevuur ontvangen hieruit grote genade.

Duizenden zielen
zouden in de ziedende oven moeten liggen tot aan de jongste dag
zou het heilige misoffer er niet zijn,
zielen die door deze heilige dienst snel verlost worden,
vooral indien opgedragen door heilige, reine priesters.

Deze oefening bewerkt onbegrijpelijk grote wonderen,
in het vagevuur en ook hier in de tijd.

Met dit offer moet iedere mens zich verenigen alle dagen,
en hij zal zijn innig verlangen laten uitgaan
naar de door alle priesters opgedragen missen over de hele wereld,
vooral die, die opgedragen zijn door heilige priesters;
van allen moet hij het begeren,
maar van hen in het bijzonder
wier offer God zo aangenaam is,
en hij zal hierin betrekken
allen waar zijn gedachten naar uitgaan,
levenden en doden.

De mens heeft daardoor deel
niet alleen aan de mis die hij bezoekt,
maar aan alle missen die gelezen worden over de hele wereld,
aan deze zijde of de andere zijde van de zee.

En zou er een innige mens zijn,
een mens die zich kon inkeren,
hem zou ik durven aanraden,
dat wanneer hij eenmaal daags een mis bijwoonde,
dat hij hierna tot zichzelf zou moeten inkeren;
hoe inniger hij zich dan tot God zou wenden,
des te vruchtbaarder zou elke mis voor hem worden,
en dat zou voor hem zo voldoende moeten zijn.

3
Hoe komt het dan toch,
dat, hoewel er onmetelijk grote genade verbonden is
aan het heilig sacrament
en er zoveel van uitgaat,
dat er toch menig mens is
die dit heilige sacrament ontvangt,
en dat vaak en in staat van genade,
en er bij hem toch zo weinig zichtbaar wordt
van de vrucht van dit sacrament?

Het ligt hieraan:
deze mensen,
ze slaan niet vlijtig acht op hun dagelijkse gebreken,
ze bezien deze slechts op slaperige wijze,
en deze gebreken vormen zo een hindernis voor de genade
en voor haar inwerking.

Ach kinderen,

der mensche solte als newelichen
sehen in sin leben und in sine wandelunge
das er inkeinen standen gebresten enbehelte.

Und vor allen dingen sol man sich hueten
vor unbehuoten worten und unnützen worten;
wan alle die wort heissent unnütz
wo die andacht des nutzses nüt bi enist.

Ein mensche solte siner worten hueten
mit allem dem des er vermochte.

4
Die ander hindernisse
die den menschen hindert an der gnaden influus wirklichen,
das ist
das im gebristet gegenwürtiger andaht
und das man kein bibliben hat,
und louffent zuo vil us uf andere ding

und wartent der gnoden nüt,
das man ir stat gebe zuo würende in in
mit eime ingekerten gemuete,
wanne über zwene oder über drije tage
so würet das heilige sacramente, der es war nimmet.

Der dise frucht bevinden sol,
der muos uz Egypten gevorn sin,
uss dem lande der düsternisse,
sol ime daz himmelbrot werden
das do smacket wie man es begert.

Das brot wart aber dem userwelten volke nüt
also lange also sú des meles iergent trahen hattent
daz sú uz Egypten braht hettent,

und do sú das mel zuomole verzert hettent,
do gap in Got daz himmelbrot,
an dem fundent sú aller hande gesmag,
so ir hertze gelusten moehte.

Noch demme so der mensche uz Egypten gevorn ist,
uz der welte und uss weltlicher wandelunge,
und wenet zuomole uzkommen sin
und geistlich sin,
alle die wile denne der mensche
das mel der naturen oder der creaturen an im hat
und die neigelicheit der inbildunge,
so smacket ime dise goetteliche spise niemer
in irme adel und noch rechtem luste siner indewendikeit.

5
Alle die ie út befundent von innan,
die súllent alzuomole warnemen diser anklebelicheit
und súllent zuo diser würdiger spise gon,
nüt uf ire vollekomenheit,
sunder umb ir grosse krankheit.

Gelicher wise also obe ein mensche keme in also grosse krankheit
das men zuomole verzweifelte an sime lebende;
vermoehete aber er es
an demme usswendigen guote wol,
und moehete man ime sin leben domitte gefristen,
so mahte man ime ein túre latwerge von golde und von berlin,
daz ime sin leben domitte gefristet wurde;
nüt gebe man ime die spise durch lust,
denne durch not sines lebendes:

also sol der mensche diser túren edeln spisen
nüt nemen dann um sine krankheit,
das er nüt valle in den tot,

laat de mens van zeer nabij
zijn leven en zijn gedragingen bezien,
opdat geen blijvende gebreken in hem achterblijven.

Laat men voor alles zich hoeden
voor ijdele woorden en onnutte woorden;
want al die woorden noemt men onnuttig
waarbij de gedachte ontdaan is van nut.

Een mens zou op zijn woorden moeten letten,
zoveel hij vermag.

4
De andere hindernis
die de mens afhoudt van de inwerking van de genade
wordt gevormd
door een gebrek aan aandacht voor de tegenwoordigheid;
hij verwijlt niet bij deze aanwezigheid,
te veel gaat zijn aandacht uit naar andere dingen.

Hij slaat geen acht op de genade
en biedt haar geen plek aan om haar werk in hem te doen:
een ingekeerd gemoed ontbreekt hier;
want zeker twee of drie dagen
werkt dit heilige sacrament voor hem die er acht op geeft.

Wil men van deze vrucht smaken,
dan zal men uit Egypte getrokken moeten zijn,
weg uit het land van de duisternis,
om het hemelse brood deelachtig te kunnen worden
dat smaakt naar het verlangde.

Dit brood echter ontving het uitverkoren volk niet
zolang het meel bij zich droeg
dat het meenam uit Egypte.

En toen ze dit meel helemaal verbruikt hadden,
toen gaf God hun het hemelse brood,
en hierin vonden ze de smaak
waar hun hart naar verlangde.

Zelfs nadat de mens uit Egypte getrokken is,
uit de wereld en de wereldse wijze,
overtuigd het allemaal achter zich gelaten te hebben
en een geestelijk leven te leiden,
zolang de mens
het meel van de natuur of van het schepsel bij zich draagt
en zijn neiging hiernaar uitgaat,
zolang smaakt hem deze goddelijke spijs niet
in al haar adel en naar het verlangen van zijn innerlijk.

5
Allen die iets hiervan innerlijk ervoeren,
laat hen acht slaan op dit aankleven,
en ze moeten ter communie gaan
niet vanwege hun volmaaktheid
maar omwille van hun grote zwakte.

Vergelijk het met een mens die een ernstige ziekte krijgt
waarbij men vreest voor zijn leven:
zou hij in staat zijn
door het bezit van uitwendige eigendommen
zijn leven te verlengen,
men zou voor hem een dure siroop uit goud en parels maken
om zijn leven te verlengen.
Men gaf hem dit niet omwille van het genot,
maar vanwege zijn levensnood.

En daarom moet een mens deze kostbare, edele, spijs
uitsluitend tot zich nemen vanwege zijn zwakte,
opdat hij niet aan de dood wordt prijsgegeven:

das ist in minne geschaffener dinge.

Und also der mensche dise túre edele spise het gessen,
und truncke denne wasser deruf,
so verderbet die kelte des wassers der spise ir wúrkliche hitze
und hindert ire weg:

rechte also geschihit hie,
wenne der mensche
dise edel hohe wúrdige spise hat genummen,
das heilige sacramente,
und darnoch nimet froemde bilde in sich
und bekúmbernisse und manigvaltikeit der dinge ussewendiger,
so wurt der mensche gehindert
daz er nút enpfenglich ist dez adels,

und die hitze der minne wurt verloeschen und verkaltet,
und der geist und die nature werdent ungeschicket
zuo dem innerlichen wartende des heiligen werkes.

6

Nu kummet der vigent,
wenne der mensche in daz kunt
das er sich wil abescheiden von allen creaturen,
und sprichet es si ein trogheit:

'du maht nút geston'.

So tuot der blinde mensche als das Israhelische volk
do si Moyses us dem lande von Egypten gefuorte,
und do si hinder sich sahen
das in die von Egypten nach volgeten
wol mit sechs hundert wegenen kament in nach rúschende,
do sprachen si:

'woffen!
hettest du uns noch in Egypten gelossen
und hetten gelitten was wir moechten,
denne wir nu hie verderben muessen!'

Recht also tuont dise zaghaften lúte, die von kleinen gelovben sint.

Als der vigent in nohet
al rúschende úber die steine
mit den manigvaltigen wegenen der bekorunge,
so gedenkent si:

'es ist ein affenheit;
mir geschicht vil bas das ich in Egypten, in der welte,
in bekúmbernisse der creaturen
und in ir minne blibe,
in der angste miner selen,
denne ich si doch verlieren sülle'.

Alsus verlibet manig mensche,
das si Gotte nút engetrúwent.

So sol der mensche vallen
an unsern herren Jhesum Christum
und bitten den
das er sinen himelschen vatter fúr in bitte,
mit vollem trúwende vallen uf in.

Von der dritten wirtschaft sullen wir bevinden als wir dar komen:
des helf uns Got.

Amen.

de liefde tot geschapen dingen.

En wanneer de mens deze kostbare, edele spijs gegeten heeft
en hij daarna water zou drinken,
dan bedierf de kou van het water de hitte-uitwerking van deze spijs
en het zou haar bij haar gang hinderen.

Net zo gebeurt het hier:
wanneer de mens
deze edele, hoogwaardige spijs tot zich genomen heeft,
dit heilige sacrament,
en daarna vreemdsoortige beelden zou toelaten
en bekommernissen en veelsoortige uiterlijkheden,
dan zou dit de mens hinderen,
want hij zou niet ontvankelijk zijn voor de adel van deze spijs.

De hitte van de liefde zou dan minderen en tenietgaan,
en de geest en de natuur zou ongeschikt worden
om inwendig te waken bij het heilige werk.

6

De vijand nu komt,
wanneer de mens op het punt staat
zich af te willen scheiden van alle schepselen,
en beweert dat het dwaasheid is, en zegt:

'Volharden zal je niet'.

De verblinde mens doet dan als het volk Israël:
toen Mozes hen uit het land van Egypte leidde,
en ze toen achterom keken
en zagen dat de Egyptenaren hen volgden
en met wel zeshonderd wagens achter hen aanzaten,
toen riepen ze:

'Ach, wee!
had ons toch in Egypte gelaten,
dan hadden we geleden wat we dragen konden;
nu gaan we hier ten onder!'

Vreesachtige mensen, kleingelovigen, zij doen net zo.

Wanneer de vijand nadert
en met veel gedruis achter hen aanjaagt
met zijn veelsoortige bekorungen,
dan denken ze:

het is een dwaasheid;
veel beter is het voor me in Egypte, in de wereld te blijven,
in de bekommernis om de schepselen,
in hun liefdevolle aandacht,
en in de angst om mijn ziel,
want verliezen zal ik haar hoe dan ook.

Zo blijft menige mens dan achter
bij gebrek aan vertrouwen in God.

Laat de mens zich werpen
voor de voeten van onze Heer Jezus Christus
en laat hij hem vragen
om het in zijn plaats aan zijn hemelse Vader te vragen;
vol vertrouwen moet hij het aan hem overlaten.

Het derde gastmaal zullen we ervaren wanneer wij daar geraken:
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 35 (V60h)

Derde zondag na Drievuldigheid I

Karissimi, humiliamini
sub potenti manu Dei et c. (1 Ptr 5,6)

*Die bredige usser sant Peters epistole
von dem dirten sonnendage,
leret drie tugende,
demuetikeit, goetlich minne und bescheidenheit,
und ouch wackerkeit wider den luegenden lovwen
des boesen geistes.*

1
'Aller liebsten,
demuetigent úch under die gewaltigen hant Gotz,
uf das er úch erhoehe in der zit der beschovwunge.

Alle úwer sorgveltikeit die werffent in in;
wan er sorget fúr úch.

Sint nuechtern unde wachent;
wan úwer widersache der túfel
der lovffet umbe als ein brimmender luegender loewe,
suchent wenne er úch verslinde:
dem widerstont mit dem gelovben.

Ir súllent wissen
das ir die selbe lidunge hant
die úwer bruoderschaft lidet in der welte;
sunder Got der úch geladen het in sin ewige ere,
der sol úch volbringen
und sol úch sterken und stetigen in Christo Jhesu.

Der nu durch in ein kleines lidet umbe sin ere,
dem si lob iemer ane ende.'

Dis ist die epistole
die uns der minnekliche fúrste min herre S. Peter fúr leit,

an der wir vindent ein gantze lere
ze volbringende und ze ervolgende

alles das die heilige kilche alles das jor
begangen hat mit allen den hochgeziten,
und wirt dis alles mit disem beslossen und ervolget,
ob wir das halten.

Er sprach:

'lieben bruoder, aller liebsten,
ir súllent úch demuetigen under die gewaltigen hant Gotz'.

Hie súllent ir drú stúk merken
die der mensche von not muos han,
und uf die gat alle unser uebunge,
wesen und leben,

und ob uns diser eins gebristet, weles es ist,
so ensol alles unser wesen, leben und alle unser uebunge
die enhilfet al ze mole nút,
und ist alle unser arbeit nütz nút wert.

Beminden, houdt u dan klein
onder de sterke hand van God, etc. (1 Petr. 5,6)

*De preek op de brief van Sint-Petrus
voor de derde zondag na Drievuldigheid,
handelt over drie deugden:
deemoedigheid, liefde tot God en omzichtigheid,
en ook over de waakzaamheid tegenover de brullende leeuw:
de boze geest.*

1
'Beminden,
verdeemoedigen jullie je onder de sterke hand van God,
opdat hij jullie verheffen zal in de tijd van de bezoeking.

Al jullie zorgen, werp ze op hem;
want hij zorgt voor jullie.

Weest nuchter en waakt,
want jullie tegenstrever de duivel,
hij waart rond als een briesende, brullende leeuw,
het juiste moment zoekend waarop hij jullie verslinden kan;
weerstaat hem door het geloof.

Weet dan,
jullie ondergaan hetzelfde lijden
als jullie broeders in de wereld;
maar God, die jullie genodigd heeft tot zijn eeuwige heerlijkheid,
hij zal jullie werk voltooiën
en jullie sterken en bevestigen in Christus Jezus.

Wie nu omwille van zijn heerlijkheid een klein beetje lijdt,
hem valt ooit lof ten deel zonder einde.'

Dit is de brief
die de minnelijke vorst Sint-Petrus aan ons schrijft.

We treffen hier een volledige leer aan,
en aan ons is het om deze te volbrengen en op te volgen.

Alles wat de heilige Kerk een heel jaar lang
met al haar hoogfeesten gevierd heeft,
al dit wordt hierin afgerond en voltooid,
wanneer we ons er maar aan houden.

Hij zei:

'Lieve broeders, beminden,
verdeemoedigen jullie je onder de sterke hand van God.'

Jullie moeten hier drie zaken opmerken
die voor de mens noodzakelijk zijn;
hierop zijn al onze oefeningen gericht,
geheel ons wezen en ons leven.

Wanneer er ook maar één van deze ontbreekt, welke dan ook,
geheel ons wezen, ons leven en al onze oefeningen,
ze zullen ons dan niet helpen,
en al ons werk is dan helemaal niets waard.

Die eine von disen
das ist das uns S. Peter hie heisset
das wir uns súllen demuetigen.

Das ist der grunt
do alles das gezimmer des menschen leben
und alle sine werk uf gebuwen muessent werden,
oder es velt alles do nider.

Das ander das ist wore goetliche minne.

Das dritte das ist bescheidenheit.

In disen drin ervolget der mensche alle volkommenheit.

2
Nu het der minnenliche erbarmherzige Got
die tugent alzuomole gesenket in unser nature,
wie er das bekante das uns diser dinge also notdurftig ist,
und so hat er uns dis also heimlichen
und in diseme dinge ein grosse sipschaft geben
und das edele gotvar fúnckelin,
das uns vil innewendiger und noher ist denne wir uns selber,
und uns gar froemde und unbekant ist
umb unsere hochfart.

Obe die nature nu in einer ordenunge stunde,
so fundent wir die materie diser tugende
in uns one underlos,
und moehtent uns darmitte entsagen wol,
obe uns reht were,
und blibent wir bi uns selber.

Die materie und sache der demuetekait
fúnden wir in unserme indewendigen und ussewendigen menschen
an zwein sachen,
daz ist natúrliche gebreste, súntlich gebreste.

Weles der natúrliche gebreste si,
das sehe an ein ieglich mensche
wie sin nature bedarff und verzert der dinge
und wie die alle in ime verwerdent;

das ist uns allen wol bekant, der gebreste der naturen,
und dis endet alles in einem nihte:
also wir sint kummen von nichte,
also werden wir wider zuo nihte.

Die ander sache ist súntlich gebreste.

O, der wol bi ime selber blibe
und ime selber heimlich were,
wie grundlosecliche fúnde er sich
in dem súntlichen gebresten,
und vindet wol
wie one mosse sine nature in disem gebresten stot;
und behuete sú Got nút,
wie krang, wie vellig, wie geneiglich dis ist
one alles ende, unbegriffenlich,

und wol endet diser gebreste in dem ewigen tode
und in der helle zuo wonende mit den túfeln.

Nu mercke,
ist dis nút grosse materie zuo demuetekait?

Uf dise tugent wiset uns unser nature,
wo wir uns anesehent
indewendig oder ussewendig,
das wir bevindent daz wir nút guotes hant

De eerste van deze drie,
daarover vernemen we van Sint-Petrus
wanneer hij ons opdraagt om ons te verdeemoedigen.

Dat is de bodem
waarop de mens gedurende heel zijn leven moet bouwen
en waarop al zijn werken opgetrokken dienen te worden,
want anders stort het allemaal in.

De tweede doelt op de ware liefde voor God.

De derde op de omzichtigheid.

Langs deze drie bereikt de mens alle volkommenheit.

2
De minnelijke, barmhartige God nu,
hij heeft de deugden geheel en al verzonken in onze natuur,
omdat hij wel wist dat we hieraan zoveel behoefte hadden;
in ons binnenste heeft hij ons ermee vertrouwd gemaakt
en ons hierin zijn verwantschap geschonken:
het edele, godkleurige vonkje,
dat ons meer innerlijk en nabij is dan wij aan onszelf zijn,
en dat ons nochtans zo vreemd en onbekend is
vanwege onze hoogmoed.

Bevond onze natuur zich in de juiste orde,
we troffen de materie van deze deugden
onuitputtelijk aan in onszelf,
en we konden ons daarmee dan van onszelf losmaken
wanneer het goed met ons gesteld was
en we bij onszelf bleven.

Stof en reden tot deemoed
treffen we aan in onze innerlijke en uiterlijke mens,
en wel bij twee zaken:
natuurlijke zwakte en zondige neigingen.

Welke natuurlijke gebreken dit zijn,
dat kan men zien aan elke mens,
aan hoe zijn natuur de dingen nodig heeft en ze verbruikt
en hoe ze allemaal in hem tenietgaan.

Wij allen kennen ze goed, de gebreken van de natuur,
alles eindigt in een niets,
en zoals we voortkwamen uit het niets,
zo zullen we eindigen in dit niets.

De tweede oorzaak vinden we in de zondige gebreken.

O, wie bij zichzelf zou blijven
en zichzelf vertrouwd zou zijn,
hoe grondeloos diep trof hij zichzelf aan
te midden van de zondige gebreken;
ontdekken zou hij
hoe mateloos zijn natuur overgeleverd is aan deze gebreken,
en, zou God hem hier niet behoeden,
hoe zwak, hoe broos, hoe vatbaar dit alles zou zijn,
eindeloos en niet te vatten.

Ja, deze gebreken voeren uiteindelijk tot de eeuwige dood,
tot het wonen in de hel te midden van de duivels.

Overweeg het;
is dit niet voldoende aanleiding tot deemoedigheid?

Onze natuur wijst ons op deze deugd
wanneer wij onszelf beschouwen,
inwendig en uitwendig,
en we vaststellen dat we niets goeds bezitten

noch vermúgent.

Die ander tugent ist wore goetteliche minne;
die tugent het Got gepflantzet
und gewurtzelt in die nature.

Von naturen minnet der mensche,
und also ist die demuetekeit nüt gepflantzet in den menschen,
aber die kummet von ussen zuo;
die minne die ist gegruntfestent in den menschen.

Beda sprach,
es were also unmugelich das der mensche lebet one minne,
also das der mensche lebet one sele.

Stunde nu der mensche
in rehter ordenunge siner naturen,
so muete er Got me minnen denne sich selber.

Das ist ein jemerlich ding
das der mensche sin edel art also verkert
und daz neigeliche werg siner nature kert zuo den creaturen
und lot den schöpffer der naturen.

Die dritte tugent ist bescheidenheit,
die kunt von der vernunft,
wanne der mensche ist ein redeliche creature.

Wissent,
wel werg ir wúrkent
das die bescheidenheit nüt meistert,
das ist nüt guot,
wanne es ist Gotte nüt geneme.

Und darumb sprach sante Peter hie in der epistelen:

'ir súllent sin nuechtern und wacker',

das ist:
uwer bescheidenheit sol nuechterlingen richten und regieren
des menschen werg und sine wort und sin leben
in allen stetten und in allen lúten, zuo allen ziten und in allen wisen
indewendig und ussewendig.

3
Nu nement wider die erste tugent:

ir súllent úch temueteigen under die gewaltige hant Gottes,
so erhoeret er úch an dem tage siner visitacien.

Kinder,
wenne uns Got visitiere,
und vindet er uns nut in dem grunde der woren demuetekeit,
so sint wir ubel dran,
wan also die geschrift seit,

Got hasset die hochvertigen,
den demueteigen git er sine gnode;
wanne also vil me demuetig,
also vil grosser gnoden;
also vil minner demuetig,
also vil minner gnoden in siner visitacien;

vindet er uns denne hoch,
sint sicher: so trucket er uns;
vindet er uns nider,
er erhabet uns uf;

die niderunge gebirt die hoehe;
darumb demuetigent úch und niderent úch,
so werdent ir erhohet.

noch in staat zijn tot iets goeds.

De tweede deugd, dat is ware liefde tot God;
deze deugd is door God geplant,
en hij heeft haar laten wortelen in de natuur.

Van nature heeft de mens lief,
de deemoedigheid echter is niet op die wijze in de mens geplant,
van buiten wordt ze toegevoegd;
de liefde echter is gegrondvest in de mens.

Beda zei,
dat leven zonder liefde voor een mens even onmogelijk zou zijn
als leven zonder ziel.

Zou de mens zich bevinden
in de juiste geordendheid van zijn natuur,
hij zou God meer moeten liefhebben dan zichzelf.

Het is een betreuenswaardige zaak
dat de mens zijn edele aard bederft
door zijn natuur in genegenheid te richten op de schepselen
en de schepper ervan laat vallen.

De omzichtigheid is de derde deugd;
ze komt vanuit het verstand,
want de mens is een met rede begaafd schepsel.

Weet dan:
welk werk je ook onderneemt,
gebeurt het niet geleid door de omzichtigheid,
dan is het niet goed,
want het is God niet aangenaam.

En daarom zei Sint-Petrus in het epistel van vandaag:

'Jullie moeten nuchter zijn en waakzaam';

dat wil zeggen:
de omzichtigheid moet op nuchtere wijze richting en leiding geven
aan de mens, aan al zijn doen, aan zijn woorden, zijn leven,
overal, altijd, bij iedereen, en op elke wijze,
zowel inwendig als uitwendig.

3
Keren we nu terug naar de eerste deugd:

'Jullie moeten je verdeemoedigen onder de sterke hand van God,
dan zal hij jullie verhogen op de dag van zijn bezoeking.'

Kinderen,
wanneer God ons bezoekt
en ons dan niet aantreft in de grond van de ware deemoed,
dan zijn we er slecht aan toe,
want er staat geschreven:

'God haat de hoogmoedigen,
de deemoedigen schenkt hij zijn genade';
hoe groter de deemoed,
des te groter de genade;
en hoe kleiner de deemoed,
des te kleiner de genade in zijn bezoeking;

treft hij ons dan hooghartig,
wees ervan overtuigd: hij zal ons terneer drukken;
en treft hij ons nedermoedig,
hij zal ons omhoog heffen.

De nederheid baart de hoogheid;
maak je jezelf klein en nederig,
je zult verhoogd worden.

Kinder,
sin hant ist also gewaltig, sù ist wise und guot und minnesam;
so sint wir krang und blint und boese
und moegent nùt one in getuon.

Darumb sprach er:

'alle uwer sorge werffent in in,
wan er sorget fùr uns'.

Und hettent wir an Gotte
nùt me fùrganges und nochkomendes
denne die getruwe sorge die wir tegeliche bevindent
und wie er uns fùrsiht
in aller unser notdurft geistes und naturen
und uns behuetet vor manigem hertzeleide libes und der selen
und uns tegelichen troestet und loeset,
und blibent wir bi uns selber,
so wurdent wir sin wol gewar
und solte uns vaste zuo ime ziehen und reissen.

Alleine alle ding in ime sint sunder manigvaltikeit
und sorgveltikeit,
so kunt uns niemer so kleines zuo
das von ime nùt geordent und angesehen si,
das also sin solte und nùt anders.

Nu sant Peter sprach fùrbas:

'sint nuechter und wacker',

wanne der vigent, der lovwe,
wenne er lueget mit siner stimme,
so erschreckent die tiere also sere
das sù nidervallent;
so vert er úber sù und isset sù:
rechte also kummet der vigent luegende
úber den kleinen krancken menschen der nùt wol gegruntvestent ist;
so vellet er zuohant darnider und lat sich den vigent essen.

Hie heisset sant Peter wacker sin,
das wir sinem boesen inwerffende widerston múgent
mit dem glouben.

Der mensche sol tuon
als ob ein stat belegen were:
so man wisti das das her aller starkest were
und die stat aller krankest,
do leit man aller meist huote zuo,
und tete man des nùt,
man verlúre die stat.

Reht also sol der mensche wackerlichen war nemen
an welem ende im der vigent aller meist zuo setze
und wo sin nature aller krankest si und was aller meist sin gebreste si,
und do sol man wackerlich egegen huote setzen.

4
Nu bringet der vigent also gerne den menschen
in ungeordent trurikeit;
wan von dem das der mensche och ansicht
sinen natúrlichen gebresten und die sùntlichen gebresten
do wir vor ab sprachen,
so machet es den menschen trurig und enge;
so kumet diser loewe, der vijent, und bloset dir in:

'sich, solt du alsus in sorgen und in rúwen leben?

Nein, es ist ein affenheit.

Kinderen,
zijn hand is zo sterk, en wijs, en goed en liefdevol is ze;
maar wij, wij zijn zwak, blind en slecht
en tot niets in staat zonder hem.

Daarom zei hij:

'Al jullie zorgen, werp ze op hem,
want hij zorgt voor ons'.

Al gaf God ons
geen grotere voorspoed en ruggensteun
dan de trouwe zorg die we dagelijks ervaren
– waarmee hij ons voorziet
van alles wat we nodig hebben in geest en natuur,
en ons behoedt voor menige hartenpijn in lichaam en ziel,
en ons dagelijks troost en bevrijdt –
zouden we standvastig blijven in onszelf,
we zouden hem zeer wel gewaar worden,
en het moest ons sterk naar hem toe trekken en drijven.

Daar in hem alle dingen zonder menigvuldigheid zijn,
gekenmerkt door zorgzaamheid,
daarom overkomt ons niets, al is het nog zo klein,
of het is door hem zo geordent en bedoeld:
zó moest het zijn en niet anders.

Nu zei Sint-Petrus voorts:

'weest nuchter en waakzaam';

want de vijand, de leeuw,
wanneer deze zijn brullende stem laat horen,
dan schrikken de dieren zo erg
dat ze neervallen,
en dan slaat hij toe en eet ze op;
en net zo bespringt de brullende vijand
een kleine, zwakke mens die niet goed gegrondvest is:
hij valt dan ter plekke neer en laat zich door de vijand opeten.

Hier maant Sint-Petrus ons tot waakzaamheid,
opdat wij deze boze aanvallen kunnen weerstaan
met het geloof.

De mens moet zich gedragen
als bevond hij zich in een stad die belegerd is:
wanneer men weten zou waar het leger het sterkst
en de stad het zwakst was,
dan zou men vooral op die plek waakzaam zijn,
en was men dat niet,
men zou de stad verliezen.

Net zo moet de mens dáár waakzaam zijn
waar de vijand hem het meest belaagt;
waar zijn natuur het zwakst is en zijn gebreken het grootst zijn,
vooral daar moet men waakzaam zijn en zich het meest beschermen.

4
De vijand nu brengt de mens graag
in een staat van ongeordende bedroefdheid;
want, wanneer de mens zijn oog laat vallen
op zijn natuurlijke gebreken en zijn zondige gebreken,
we spraken hier eerder over,
dan maakt dit de mens bedroefd en angstig;
en dan komt deze leeuw, de vijand, en fluistert je toe:

'Zie, wil je dan zo je leven leiden, vol zorgen en berouw?

Nee, waanzin is het.

Lebe du in froeiden als ander lúte und gebruche dines lebens;

Got sol dir wol rúwe geben an dinem ende.

Lebe nach dinem willen
unde gebruche der creaturen die wile du jung bist;
als du nu alt wirst, so wirt denne heilig'.

Ach kinder,
sehent fúr úch die wile es tag ist,
das úch die vinsternisse nút begriffe,
und sint nuechtern und wacker
und sehent fúr úch,
wan do ist enkein wider keren,

und sehent das denne nút in úch funden enwerde,
wan unser herre selber sprach:

'alle die pflanzen die min himelscher vatter nút gepflanzet enhat,
die muessent mit der wurzel us geworfen werden'.

Ach kinder,
dar an sehent mit einem vernúnftigen angesichte!

Diser vigent
der bringet den menschen in manigvaltige invelle.

'Ach', gedenket der mensche denne, 'hettest du nu einen bichter!

mir ist dis und das in gevallen.
Woffen,
wo bist du nu dran!

Nein, liebes kint, von den in vellen
do weis ich gar wol von.

Aber ich sage dir:
ist dir in gevallen,
so las och us vallen
und bis ze friden
und ker din herze zuo Gotte und ensich es nút an,
enkose nút der mit.

Lo vallen,

und manig getrenge kumet dir in
die dir der vigent in bringet;
das kumet alles von ungeordenter trurikeit.

Ze lest bringet er den menschen in zwifel
und sprichet:

'es ist ze mole verlor'n'.

Was sol der mensche tuon?

Er sol sine sorge al ze mole legen in Got.

Wirf dinen enker in Got!

Wenne man in schiffen in noeten ist
und ze mole wenet verderben,
so wirfet man den enker in den Rin, in den grunt:
so erwerent si sich.

Also wenne der vigent den menschen an kumet
mit sweren bekorungen,
es si inwendig oder uswendig,
so losse der mensche alle ding
und griffe an den enker und werfe den al ze mole in den grunt:
das ist

Leef in vreugde, net als de andere mensen en geniet je leven;

God zal je wel berouw geven aan het einde ervan.

Leef zoals jij het wilt,
en geniet van de schepselen zolang je jong bent;
wanneer je oud zult zijn, word dan maar heilig.'

Ach kinderen,
wees op je hoede zolang het dag is,
opdat de duisternis je niet omvangt,
en wees nuchter en waakzaam
en behoed jezelf,
want van daar is geen terug.

Laat niets van die dingen in jullie gevonden worden,
dingen waar onze Heer op doelde toen hij zei:

'Elke plant die niet door mijn hemelse Vader is geplant,
die moet met wortel en al uitgetrokken worden.'

Ach kinderen,
bezie het allemaal met een verstandige blik!

Deze vijand,
hij laat menigerlei gedachte bij de mens opkomen.

Ach, denkt de mens dan, had ik nou maar een biechtvader!

Dit en dat overvalt me innerlijk.
Help me!
Hoe is het toch met me gesteld.

Nee, lieve kind, deze invallen,
ze zijn mij niet onbekend.

Maar ik zeg je:
valt jou zoiets te binnen,
laat het weer naar buiten vallen
en wees tevreden,
wend je hart tot God en kijk er niet naar om,
maak er geen praatje mee.

Laat het vallen.

Menigerlei benauwdheid komt in je op,
door de vijand bij je opgeroepen;
het komt allemaal voort uit ongeordende bedroefdheid.

Uiteindelijk brengt hij de mens aan het twijfelen
en zegt dan:

'Alles is verloren'.

Wat zal de mens dan doen?

Hij moet al zijn zorgen aan God opdragen.

Werp je anker in God!

Wanneer men met een schip in nood is
en men waant zich verloren,
dan werpt men zijn anker in de Rijn, in de grond:
zo weert men zich.

Als de vijand de mens dan aanvalt
met zware bekorungen,
het zij inwendig of uitwendig,
moet de mens alles laten voor wat het is
en het anker grijpen en het werpen, diep in de grond,
wat zeggen wil:

gantz vol trúwen und hoffen in Got.

Al zehant so leit man riemen und ruoder zuo
und griffent alle an den enker.

Also solt du tuon,
in wel not du iemer kumest selen oder libes.

5
Ach,
koende der mensche disen enker getreffen in einer rechten wise
an sime lesten ende,
das er in einer goetlichen hoffenuge und getrúwunge stúrbe:
das wer ein selig sterben!

Ein mensche solte sich an getrúwunge gewennen
als an ander tugende:
das húlfe im an sinem ende.

Dis ensol nút sin ein valsche getrúwunge.

Das ein mensche úbel wil leben
und denne wil Gotte getrúwen,
das ist ein súnde in den heiligen geist,
das man wissende und wellende úbel tuot
uf Gotz barmherzikeit.

Aber
die getrúwunge meinert man,
das der mensche
us deme grunde der woren demuetikeit und minne
bekenne sin nicht vermúgen
und valle do mit in rechter bescheidenheit
in die helfe Gotz.

Und das tuo mit einem gantzen woren kere
froelich,
wan den froelichen uf geber den minnet Got.

Ensolt du dem nút zemole getrúwen
der dir als unmossen vil grosses guotes geton hat?

E du ie mensche wúrde,
so bekante er dine krankheit, das du súnnden soltest,
und vant ze vorderest die wise
do du dine súnnde mit verloeschen soltest,
mit sime wirdigen tode,
ane unzellich guot
das er dir alle tage und alle stunde und sunder underlos tuot.

Ker gentslich ab und zuo im.

Wissent wel bekorunge der mensche hat:
alle die wile das du stest in einem wankende,
du súllest oder ensúllest,
so engelat der vigent niemer ab;
du bist in dem vil nach als úberwunden.

Aber wilt du úber winden,
so tuo einen wackern ganzen abker
und sprich du enwellest niemer me getuon,
mit eime gantzen kere:
so hast du úber wunden
unde flúhet denne der vigent mit schanden.

Das der mensche sich iemer lot den vigent úber winden,
do tuot der mensche recht
als ob ein wol gewoffent man gienge ligen fúr ein fliegen
und liesse sich ze tode bissen.

Wan der mensche hat verre starker woffen:

al zijn vertrouwen en hoop vestigen op God.

Meteen laat men riem en roer varen
en grijpt naar het anker.

Net zo moet jij doen,
in welke nood, van ziel of lichaam, je jezelf ook maar zult aantreffen.

5
Ach,
kon de mens dit anker toch op de juiste wijze vatten
wanneer zijn einde nabij is,
zodat hij hopen op God en met godsvertrouwen sterven kon:
wat een zalig sterven zou dat zijn!

Een mens moest zich aanwennen te leven in dit vertrouwen,
net zoals hij het doet bij andere deugden:
het zou hem helpen bij zijn levenseinde.

En laat het geen vals vertrouwen dan zijn.

Dat een mens slecht wenst te leven
en daarbij zijn vertrouwen stelt op God,
dat is een zonde tegen de Heilige Geest,
omdat men willens en wetens kwaad doet,
daarbij hopen op Gods barmhartigheid.

Nee,
met vertrouwen bedoelt men
dat de mens,
gegrond in ware deemoed en liefde,
zijn onvermogen bekent
en zich daarbij, door zijn juiste oordeel, overgeleverd weet
aan Gods hulp.

En doe dat dan vanuit een volledige en ware omkeer
en doe het opgewekt;
want hij die opgewekt geeft, hem heeft God lief.

Zou je hem niet al je vertrouwen geven,
hij die jou zo oneindig veel goeds bewezen heeft?

Lang voor je mens werd,
kende hij je zwakheid en wist hij dat je zou zondigen;
lang hiervoor kende hij reeds de wijze
waarlangs je vergeving voor je zonden moest zoeken;
met zijn edele dood gaf hij je dit,
om nog maar te zwijgen over het mateloos goede
dat hij je elke dag, op elk uur en zonder ophouden schenkt.

Keer om dan, en wend je tot hem.

Weet welke bekorungen de mens kent:
zolang je wankelt
– wil je wel of wil je niet –
laat de vijand je niet met rust;
lang zal het niet meer duren en je zult overwonnen zijn.

Maar wil je dit achter je laten,
wend je hiervan dan vastberaden en helemaal af,
en zeg wanneer je je hiervan afkeert,
dat je zoiets nooit weer doen zult:
dan heb jij overwonnen,
en schandvol vlucht de vijand.

Immers, wanneer de mens zich aan deze vijand gewonnen geeft,
dan doet deze mens
net als een goed bewapende man die gaat liggen voor een vlieg
en zich dan dood laat bijten.

Want de mens heeft veel betere wapens:

den heiligen gelovben, das heilig sacrament, das wort Gotz,
 aller guoter menschen bilde
 und der heiligen kilchen gebet,
 ane manig ander grosse bevestenunge,
 da fúr des vigendes gewalt vil minre ist
 denne ein fliege gegen einem bern,

ob anders der mensche wil wider ston weckerlichen
 und werfe sinen enker in Got manlichen,
 der im vil guotz hat geton.

Kinder, sehent fúr úch:
 wenne ir koment an en welt,
 enhant ir dem vigende nút wider standen,
 so vallent ir in sine hant;
 er sol úch do wirs tuon,
 das ir im gevolget hant;
 do enist kein wider keren.

Och sol der mensche mit allem flisse sines grundes war nemen,
 wan der mensche als valschlich lebet
 und betrúget sich selber.

Er wenet Got und die lúte betriegen
 und verlúrt sin edel zit und die gnade.

Des git Got dem vigende die gewalt
 das er den menschen enkein guot werk lot tuon.

Sehent fúr úch die wile es tag ist
 und ir das liecht hant,
 und wandelent in dem liechte
 und huetent úch das úch das vinsternisse nút begriffe,
 und sehent in úwern grunt wackerlich von innan.

6
 Alsus entuont etliche nút;
 alle ir wúrklicheit get uswert;
 wenne si von innan berueret werdent,
 alzehant uf und enweg
 in ein ander lant, in ein ander stat;
 so enkunnt si nút,
 si hebent ein ander wise an
 und lovfent maniges in sin eigen verderbnisse.

So sol er ein arm mensche werden;
 denne sol er in ein klosten, denne in ein kloster.

Entrúwen
 die in das kloster koment,
 in einen bewerten orden und in ein slos,
 den ist wol;
 die koment in das sicherste,
 und ist das dinen ufsetzen ungelich;

alleine si nút alle, aber ir ein teil
 us eime goetlichen tribende dar in ensint komen,
 so sint si doch do und sprechent:

'herre, ich danken dir das ich hie bin;
 ich wil dir iemer dienen, danken und loben,
 wie ich och her komen bin'.

Und ir súllent das wissen:
 das aller minste snoedeste werk
 das getan wirt in worer gehorsamin,
 das das selbe klein werk
 von der gehorsamin wegen
 wirdiger und besser und lonberer ist
 wan alle die grossen werk die dehein mensche wúrket.

het heilige geloof, het heilige sacrament, het woord Gods,
 het voorbeeld van alle goede mensen,
 het gebed van de heilige Kerk,
 en vele andere flinke versterkingen;
 hierbij is de macht van de vijand geringer nog
 als de macht van een vlieg is tegenover die van een beer.

De mens dient zich slechts op wakkere wijze te verzetten
 en hij moet zijn anker manhaftig in God werpen,
 God die hem zoveel goeds heeft geschonken.

Kinderen, geef acht op jezelf:
 wanneer jullie aankomen in de andere wereld,
 hebben jullie de vijand niet weerstaan,
 dan behoren jullie hem toe,
 hij zal jullie kwaad doen,
 want hem hebben jullie gevolgd;
 er is daar geen terug.

Ook moet de mens ijverig zijn grond waarnemen,
 want wat leeft de mens verkeerdt,
 hoe bedriegt hij toch zichzelf!

Hij meent God en de mensen te kunnen bedriegen
 en verliest zijn kostbare tijd en de genade.

God geeft de vijand hier macht,
 en geen goed werk, niet één, laat hij de mens nog doen.

Waak hierover zolang het dag is
 en het licht er voor jullie is;
 ga in dit licht
 en waak ervoor dat de duisternis jullie niet grijpt;
 richt je blik wakker inwaarts, naar binnen, in jullie grond.

6
 Velen zijn er die dit niet doen
 en al hun werken gaat uitwaarts;
 worden ze van binnen door iets geraakt,
 dan staan ze meteen op en vertrekken,
 weg naar een ander land, naar en andere stad;
 en ze komen zo tot niets,
 want steeds beginnen ze met nieuwe manieren van leven;
 menigeen loopt zo zijn eeuwig verderf tegemoet.

Hij wil leven in armoede,
 maar dan weer moet het in een kluis zijn, dan weer in een klooster.

Waarlijk,
 de mensen die intreden in een klooster,
 in een slotklooster van een orde die haar waarde bewezen heeft,
 zij doen het goed;
 zij gaan de zekerste weg;
 heel wat anders dan de weg die jij wilt gaan.

Hoewel ze niet allemaal, een gedeelte van hen wel,
 als gevolg van goddelijk aandrift zijn ingetreden,
 toch zeggen ze allemaal:

'Heer, ik dank je dat ik nu hier ben;
 ik wil je altijd dienen, danken en loven,
 hoe ik hier ook mag zijn gekomen.'

En jullie moeten dit weten:
 het geringste en meest onbeduidende werk
 in ware gehoorzaamheid verricht,
 dat wordt, hoe klein het ook mag zijn,
 door deze gehoorzaamheid
 waardiger, beter en verdienstelijker
 dan al de grote werken door welke mens ook maar verricht.

Wenne ein mensche eins núwen werkes,
einer núwen wise wil beginnen,
so valle des al zemole in Got,
das er sin ere in im fuege,

und besehe vil eben
ob siner gnaden also genuog si
und ob siner trift recht si
und ob sin nature also gevoelig si
und ob er die kost bezalen múge die dar uf vellet,
und kere in sin nicht vermúgen
und sehe in sinen grunt und warte des
und losse sin us lovffen sin

und sehe ob er disen grunt in der worheit in ime vinde:
wore weseliche demuetkeit, minne und bescheidenheit;
het er dise,
sicher so solte Got grosse und wunderliche ding in im wúrken.

7
Nu sprach min herre S. Peter fúrbas:

'bruoder, wissent das ir die selbe lidunge lident
die úwre bruoder lident in der welte'.

Lieben kinder, es muos iemer gelitten sin.

Der mensche der si wo er si,
er muos ie liden,
die dem vigende dienen in der welte.

Sehent wie maniger stolzer helt und frisch geselle ir leben wogent
und hant verlorn in dem dienste,
den kein ander lon enwirt denne
das fleisch den wúrmen und die sele dem túfel.

Was git in ieman her umbe?

So múgent ir gerne durch Got liden
der sich selber und himelrich und ewig leben úch geben wil,
und er hat selber gelitten.

Sit das hovbet hat gelitten,
so schemen sich die lidere
ob si nút enlident.

Wer lidet noch als vil als unser lieber herre
lasters und smacheit noch alle tage lidet?

Were er in lidender wise als er was,
so litte er nu verre me
denne er do leit do im der tot wart an geton;
wan er wirt manig werbe des tages gekrúziget
mit grúwelichem swerende,
und im sin tot, sine wunden also verwissen werdent,

und sin marter die wirt im tegelich ernúwet,
und erfrischet sine wunden
und vergossen sin túr bluot
mit einer ieklicher totsúnde in einer wise.

Was lasters geschihet im tegelich,
das sin reiner wirdig goetlich licham
tegelich wirt enphangen
in als manig unrein stinkent túfellich vas,
das der welte der creaturen willeklich vol ist!

Und wer es im in pinlicher bevintlischer wise,
so wer es im swerer
das in die nement,
denne das in Judas enphieng.

Wil een mens een nieuw werk,
een nieuwe manier van leven beginnen,
laat hij daarmee dan helemaal verzinken in God,
opdat hem alle eer kan toekomen.

En een mens dient hierbij te onderzoeken
of hij daartoe wel voldoende genade ontvangen heeft,
of zijn drijfveren zuiver zijn,
of zijn natuur volgzzaam genoeg is
en of hij de lasten dragen kan die hem dan worden opgelegd;
inkeren tot bij zijn onmacht moet hij,
blikkend in zijn grond om er te waken;
en niet weer uitwaarts zal hij gaan.

Bezien moet hij of deze grond zich waarlijk in hem bevindt:
ware, wezenlijke deemoed, liefde en omzichtigheid;
en vindt hij dit dan in zichzelf,
dan zal God zeker grote en wonderlijke dingen in hem bewerken.

7
Sint-Petrus zei vervolgens:

'Broeders, weet dat jullie hetzelfde lijden ondergaan
als het lijden dat jullie broeders in de wereld ondergaan.'

Lieve kinderen, altijd moet er geleden worden.

Waar de mens zich ook bevindt,
steeds zal hij lijden,
hij die de vijand in de wereld dient.

Zie hoe menige trotse held en frisse gezel zijn leven waagde
en het verloren heeft tijdens deze dienst;
geen ander loon voor hen dan:
hun vlees voor de wormen en hun ziel voor de duivel.

Wat kun je daarvoor nu kopen?

Bereidwillig zullen jullie daarom lijden omwille van God;
hij wil zichzelf, het hemelrijk en het eeuwige leven aan jullie geven,
hij die zelf geleden heeft.

Waar het hoofd geleden heeft,
daar schamen zich de ledematen
wanneer ook zij niet geleden hebben.

Wie lijdt er zoveel als wat Onze Lieve Heer
aan laster en smaad moet lijden, nog elke dag?

Zou hij nog lijden kunnen ondergaan als toen,
veel meer lijden zou hij nu moeten ondergaan
dan toen hij daar lag en men hem doden ging;
zo vaak op een dag wordt hij gekruisigd,
en lasterlijk zweert men op zijn lijden,
hierbij zijn dood en zijn wonden nemend als onderpand.

Zijn folteringen moet hij elke dag hernieuwd ondergaan,
zijn wonden worden overnieuw geslagen,
vergoten wordt zijn kostbare bloed,
met elke doodzonde en steeds weer.

Welke smaad toch moet hij elke dag verduren;
zijn rein, eerbiedwaardig, goddelijke lichaam
wordt dagelijks ontvangen
in menig onrein, stinkend, duivels vat,
dat vrijwillig vervuld is van de wereld der schepselen!

En zou hij nog pijn kunnen voelen,
zwaarder zou het hem vallen
door deze mensen ingenomen
dan door Judas ontvangen te worden.

Wan dise bekennt in dem glovben das er ir Got und ir schepper ist,
und das was im unbekant.

Und moechtent sin frúnt
dis mit bevintlicher materielicher pine liden
als si es von herzen und mit smerzen der minne lident,
so wundet dis ir herze
und gienge durch ir sele
und durch ir marg.

Und moechtent si dis gewandelen
mit liplichem sterbende,
das sterben wer in froelicher
wan ir natúrlich leben,
das irem geminten Gotte und herren
das laster und unere geschicht.

Lieben kinder,
dis ist denne alles sament
der wore und der sicher rechte weg,
als uns min herre S. Peter geleret hat,

das wir uns súllen demuetgen
und wie die demuetkeit sol unser grunt sin
und minne sol unser gezimber sin
und redelicheit, bescheidenheit,
die wir uf den grunt súllen gebuwen han:
so erhoehet uns Got in dem tage der visitacien.

Kinder,
der ist vil die uf sint gegangen in der vernúnftiger wise
und hant geflogiert in hohem verstone
und ensint durch disen weg nút gegangen:
die vallent alle dernider und vallent in den grunt.

Wan:
so hoher berg, so tieffer tal.

Das wir nu alle in dem rechten grunde muessen funden werden,
das uns Got ufziehen muesse und sprechen:

'frúnt, gang uf',

des muesse er uns allen helfen.

Amen.

Want deze mensen belijden dat hij hun God en schepper is,
Judas had hiervan geen weet.

En zouden de vrienden Gods
dit lijden op een lichamelijke wijze kunnen ondergaan
en op de wijze zoals zij het in hun hart en in liefdespijn ondergaan,
het zou hun hart verwonden,
het sneed hun door de ziel,
door merg en been zou het gaan.

Konden ze er iets aan doen
door te sterven naar het lichaam,
dit sterven zou hun aangenamer zijn
dan hun natuurlijke leven;
liever dit, dan te moeten zien dat hun beminde God en Heer
belasterd en gehoond wordt.

Lieve kinderen,
dit is, samengevat,
de ware en de rechte, zekerste weg,
zoals die ons door Sint-Petrus gewezen is.

Hij wijst ons hoe we ons moeten verdeemoedigen;
hoe de deemoed onze grond moet zijn,
en hoe de liefde ons tot woning zal zijn
en verstandigheid en omzichtigheid,
door ons gebouwd op deze grond;
zo zal God ons verhogen op de dag van zijn bezoeking.

Kinderen,
velen zijn er die opgegaan zijn langs de weg van het verstand
en zich hierbij verloren hebben in subtiliteiten;
deze rechte weg zijn ze niet gegaan
en ze vallen allen naar omlaag, de afgrond in.

Want:
hoe hoger de berg, hoe dieper het dal.

Dat wij nu allen in de ware grond gevonden mogen worden,
opdat God ons omhoog zal trekken en zeggen:

'Vriend, rij op';

daarbij moge hij ons allen helpen.

Amen.

Preek 36 (V36)

Derde zondag na Drievuldigheid II

Erant appropinquantes ad Jhesum.
(Lc 15,1)

*Die bredie usser sancte Lucas ewangelio
von dem vorgeant dirten sunnentage
seit von vier leige sündern,
von iren strengen toeden,
und ouch wie Got
einen iegelichen guotwilligen menschen
suochet mit maniger leige widerwertikeit.*

1
Man liset in dem ewangelio von diser wochen
das sich die sündner nohetent zuo unserm herren,
und stot in dem ewangelio
das unser herre ein glichnisse seite und sprach:

'wer ist under úch
der hundert schof hat, und verlúret er der eins,
lat er nüt denne die nún und núnzig in der wueste
und suochet daz eine das er verlorn het
untze das ers vindet?

So setzet ers uf sine achselen
und ladet alle sine frúnt und sine nochgeburen
das sú sich mit ime frovwent,
er habe sin verlorn schaf funden.'

Uf dis wort gat die bredige.

Kinder,
wir sint alle sündner und alle mensche,
und wer das spreche das er one sünde were,
der were ein lúgener,
und die worheit were in ime nüt,
also sancte Johannes sprach.

Nu wil ich sagen von vier partien der sündere.

2
Die ersten von disen vieren
das sint dise groben, weltlichen,
frefeln, muotwilligen,
fleischlichen wilden lúte,

die Got weder enforhtent noch enminnet
und in grossen groben totsúnden lebet frevelliche
alle ir tage,
und sú enwellent weder wissen noch hoeren von Gotte;
sullent sú ein messe hoeren,
so stont sú also springlichen,
und duncket sú gar zuo lang.

Dise sint Gottes unahtsam
und aller tugentlicher dinge also verre
also es Got und sin ere anget.

Dise selben
nohent unserm herren,

En al de tollenaars en de zondaars naderden tot Jezus.
(Luc. 15,1)

*De preek op het Evangelie van Sint-Lucas
voor de derde zondag na Drievuldigheid
handelt over vier soorten van zondaars,
over hun bittere dood,
en ook over hoe God
elke mens van goede wil
bezoekt met menigerlei tegenspoed.*

1
In het evangelie van deze week leest men
dat de zondaars naderden tot onze Heer,
en in het evangelie staat
dat onze Heer een gelijkenis vertelde en zei:

'Wie is er onder jullie,
die, wanneer hij honderd schapen heeft en er een van verliest,
de negenennegentig niet achterlaat in de wildernis
om het ene te zoeken dat hij verloren heeft,
totdat hij het vindt?

Dan legt hij het op zijn schouders
en nodigt al zijn vrienden en zijn burenen uit
om zich met hem te verheugen:
zijn verloren schaap, hij heeft het teruggevonden.'

Over deze woorden handelt de preek.

Kinderen,
allen zijn we zondaar en allen mens,
en wie zeggen zou dat hij zonder zonden was,
een leugenaar zou het zijn,
en in hem was de waarheid niet,
zoals Sint-Johannes zei.

Nu wil ik spreken over vier soorten van zondaars.

2
De eerste groep van deze vier,
het zijn de grove, wereldse,
lasterende, kwaadwillende,
zinnelijke en wilde mensen.

God vrezzen ze noch hebben ze hem lief
en ze leven lasterend en in grote, zware doodzonde,
hun hele leven lang,
en ze willen weten noch horen van God;
bezoeken ze een mis,
dan worden ze onrustig,
het duurt hun allemaal veel te lang.

Onachtzaam zijn ze tegenover God,
en afwezig bij alle oefeningen van deugd
waar het God en zijn eer betreft.

Deze mensen,
ze zoeken de nabijheid van Onze Heer,

sú gont zuo dem heiligen lichamen unsers herren zuo vasten,
und hant doch nüt ganzen willen von iren wisen zuo lassende,
sú wellent tuon also e.

Wissent das disen menschen besser were
daz sú hundert tusent túfele in iren lichamen enpfingent,
wanne sú nement den lichamen rechte also in Judas nam,
und werdent schuldig an dem licham unsers herren,
also sancte Paulus sprach.

Wer in nimmet
in keiner totsünde,
kinder,
wustent ir wie engestlichen und wie soerglichen
es umb dise lúte stot,
uwer hertzen moehtent úch darvon dorren in uwerme libe;
und wustent sú es selber
wele martel und jomer und das gruwelich urteil
und die engestliche not so sú ewelichen liden súllent und muessent,
ir bescheidenheit entmoehtent es nüt erliden;

und also sú zuo dem ende komment
und sehent wie es umb sú stat und gestanden hat,
so hebet sich denne erst jomer und not in in,
das sú dicke in zwifel vallent und in einen gantzen untrost
unde werdent eweliche verlorn;
und werdent ir etteliche ussprechen,
also wol kurtzeliche befunden ist,
so sprichet man sú rosent;
es kummet von dem bitterlichen angst do sú inne sint,
und ouch von der grundloser barmhertzekeit Gottes
das andere menschen domitte gewarnet werdent.

Kinder,
dis were grosse not das sú getruwe bihter hettent
die in den lichamen unsers herren verbúttent
und in seitent wie soergliche es umb sú stúnde;
der nu tapfere lerer unde bichter hette,
des enwart nie so grosse jemerliche not
mit disen verharteten steinen hertzen.

3
Das ander von disen partien
daz sint ouch grosse súnder,
und dise menschen sint gar in eime guoten schine
und sint von grossen uebungen
und tuont vil guot werke und tragent
den lúten ein vil guot bilde vor;
und dis sint ypocriten
und hant eine phariseliche wise und vol eigens willen
und minnent sich selber und das ir in allen dingen
und sint hofertig
und ungelossen.

Diser leije lúte sint och grosse súnder
und do fúr enhant si sich selber nüt;
denne si sint minner irs selbs.

Kinder,
dis sint och gar soergkliche wege di si gont,
die Gotte gar wider sint,
und mit den selben wisen und werken
mit den si zuo Gotte solten gan,
mit den selben fliehent si verre von Gotte und verrent sich von im,
als wie sie tuont grosse guote werk,
die schin hant von tugenden,
als demuetkeit in Worten, in werken,
und mit dem selben kerent si zuo in selber mit hofart
und tuont do mit iren ewigen schaden.

Und dise selben lúte die gevallent in selber,

en ze gaan op tot het heilige lichaam van onze Heer in de vastentijd,
maar de vaste wil om af te zien van hun levenswijze bezitten ze niet,
ze willen dat alles bij het oude blijft.

Weet dan dat het voor deze mensen beter zou zijn
honderdduizend duivels in hun lichaam te ontvangen,
want het lichaam van de Heer ontvangen ze net zoals Judas dit deed,
en ze bezondigen zich aan het lichaam van onze Heer,
zoals Sint-Paulus zei.

Deze mensen dan die hem aldus ontvangen
in staat van doodzonde,
ach kinderen,
zouden jullie weten hoe zorgwekkend en onrustbarend
het met hen gesteld is,
jullie hart zou verdorren in je lichaam;
en beseften ze zelf,
welke kwelling, ellende en gruwelijk oordeel,
welke benauwenissen zij daar moesten en zouden ondergaan,
ze zouden bezwijken onder die gedachte.

En wanneer hun einde dan nadert
en ze inzien hoe het met hen staat en gestaan heeft,
dan pas verheft zich in hen de jammer en de nood,
en ze raken vertwijfeld en zijn ontroostbaar,
want voor eeuwig zijn ze verloren;
en zouden enkelen zich uitspreken,
zoals onlangs nog gezien werd,
dan dicht men hen waanzin toe;
het komt door de bittere angst die hen bevangen heeft,
en ook door de bodemloze barmhartigheid van God,
die andere mensen hiermee waarschuwen wil.

Kinderen,
grote nood hebben ze aan betrouwbare biechtvaders,
biechtvader die hun het lichaam van onze Heer zouden ontzeggen
en hun zouden zeggen hoe zorgelijk het met hen gesteld is;
hadden ze onverschrokken leermeesters en biechtvaders,
men zou nooit zulke grote, vreselijke nood aantreffen
en dergelijke versteende harten.

3
Zij die behoren tot de tweede soort,
ook zij zijn grote zondaren;
deze mensen leven schijnbaar goed,
ze doen hoogstaande oefeningen
en verrichten veel goede werken
en ze laten de mensen veel goede voorbeelden zien,
maar ze zijn hypocriet:
ze gedragen zich als farizeeën en ze zijn eigenwillig,
zichzelf hebben ze lief en het hunne, in alles,
en ze zijn hoogmoedig
– gelaten zijn ze niet.

Deze mensen dan, ook zij zijn grote zondaars,
al denken ze dat van zichzelf niet;
minnaar van zichzelf zijn ze.

Kinderen,
ook dit zijn zorgwekkende wegen, de wegen die zij gaan,
tegen Gods wensen gaan ze in;
de wijze en de werken
die hen tot God zouden moeten brengen,
diezelfde wijze en werken voeren hen nu ver van God vandaan;
in elke hoogstaande oefening
die de schijn draagt van deugd,
zoals deemoed in woorden en werken,
daarin keren ze zich tot zichzelf in hoogmoed,
en zo berokkenen zij zich eeuwige schade.

En deze zelfde mensen, ze zijn zo ingenomen met zichzelf,

und dannan von so enkan kume ieman vor in genesen.

Si sint vol urteils anderre lúte.

Als unser herre
och nie vor den phariseen enkonde genesen,
also ist disem volke.

Si sint vol urteiles
und slahent uf alle die die von ir wisen nút ensint,
wan si sint irs selbes vol in geistlicher hofart.

Und diser gebrest
der warf die aller hochsten engele in das aller tiefste abgrúnde.

Do von
huetent úch hiervor als vor dem ewigen tode.

Kerent zuo úch selber und da urteilent
und ennement úch niemans urteils an!

Wer ein ding ze mole boes,
noch denne so beguettent es,
wo ir múgent, in úch selber und engegent úwern nechsten,
das nieman vol gebresten enwerde.

Kinder,
dis sint die von den nún vnd núnzig schoffen
die er lies in der wuesti und suochte das ein schof.

Das ander:
Got enthalt zemole nút von disem verkertem volke
noch er engedenket ir nút
noch er enweis ir nút,
als ein ewangelium spricht:

'ich enweis úwer nút.' –

4
Die dritte partie von súndern
die sind kalt slaffige lewe menschen.

Dise menschen
die sint in dem heiligen tovfte gewesen als sie alle.

Aber das hat Got verhalten
das si nút ensint in nimmliche totsúnde gevallen
der dinge die die heilige kilche gebotten oder verbotten hat.
Dar uf verlossent si sich
und hant enkeinen flis noch ernst zuo Gotte
noch zuo goetlichen dingen.

Si singent und lesent vil buecher
und kerent der bletter vil har und dar.
Mer do enist weder smak noch gnade inne,

und in ist wol mit den creaturen:
do hant si minne und genuegde,
und die smakent in
und do mit ist in wol
und dar in gewennent si sich
muotwilklichen und frilichen
und suchent do an den lust und die genuegde die in werden mag,

vnd reissent sich selber dar zuo mit allen den wisen,
worten und werken,
mit kleidern,
mit gelosse und mit maniger hande wise und wandelunge,
in gande, in stonde,
mit goben, mit botten und mit brieven:
so gent si sich us

in hun ogen zal zelden iemand gered worden.

Almaar oordelen ze anderen.

Zoals Onze Heer
in de ogen van de farizeeën ook nooit kon genezen,
net zo zijn ook zij.

Almaar oordelen ze,
en ieder die niet is zoals zij vliegen ze aan,
want uit geestelijke hoogmoed zijn ze vervuld van zichzelf.

Dit gebrek,
de allerhoogste engelen deed het in de allerdiepste afgrond vallen.

Daarom:
wachten jullie je hiervoor als voor de eeuwige dood.

Keer in tot jezelf en oordeel daar,
en matig je niet aan een ander te oordelen!

Zo er iets zeer slecht zou zijn,
verontschuldigt het zoveel je kunt,
doe het in jezelf en ten overstaan van je naasten,
opdat niemand erdoor zal zondigen.

Kinderen,
dit nu zijn de mensen van de negenennegentig schapen
die hij achterliet in de woestijn om dat ene schaap te zoeken.

En weet ook:
God geeft helemaal niets om dit verkeerde volk,
hij bekommert zich niet om hen,
wil van hen niet weten;
zoals het evangelie zegt:

'Ik ken jullie niet.'

4
De derde soort van zondaren,
dat zijn de koude, slaperige, trage mensen.

Deze mensen
hebben, net als de anderen, het heilige doopsel ontvangen.

Hen echter heeft God behoed
voor doodzonden;
de geboden of verboden van de heilige Kerk,
daar houden ze zich aan,
maar ijver noch ernst tot God
of goddelijke dingen kenmerkt hen.

Ze zingen en lezen veel boeken
en ze keren de bladzijden om en om,
maar smaak of genade wordt er niet aangetroffen.

Bij de schepselen voelen ze zich goed,
daar zoeken ze liefde en genoegens,
en dat smaakt hen
en bij hen voelen ze zich goed,
naar hen gaat hun verlangen uit,
moedwillig en uit vrije wil,
in hen zoeken ze de vreugde en genoegens die ze najagen.

Dit is het wat ze najagen, op elke wijze,
met hun woorden en werken,
met hun kleren,
in al hun doen en laten,
in gaan en staan,
met geschenken, boodschappen en brieven;
en zo overschrijden ze dan

in maniger unbehuotheit irre sitten, irre sinne,
und meinent doch
si wolten gar noete tot sünde tuen,
ja, die merklich weren.

Aber wie es umbe dise lúte stot, das weis Got wol.

Si múgent sich wol fúrchten.

In ist recht geschehen als den lúten die boese magen hant,
die unreine boese ding, das ful und unrein ist,
do inne hant,
das stinket und gat in uf,
das si enkein guot spise gessen enmúgen,
und der gesmak ze aller guoter spise ist in vergangen,
und ob sie och essent, es ensmaket in nút,
und guote ding die dunket si bitter
nach der bosheit die in in ist,
und in ist als den frowwen die swanger sint,
die gelust etwenne erde und unrein ding.

Recht also ist disem verdorbenem volke.

Der mage irre minne,
ir inwendikeit, die ist vol mistes der creaturen;
dar umbe ist der gesmak aller goetlicher himelscher dinge vergangen,
und die dunket sie bitter und unsmeklich.

Si sint swanger worden in irme inwendigen grunde von den creaturen,
si sin tot oder lebent,
und do von gelust si erden und unreins dings,
und das ist ir spise,
ir lust und alles uswendig italkeit.

Die meister sprechent
das die erste materie die túrst alles nach formen die ir eigen ist.

Die materie in der muoter libe, als si swanger worden ist,
zem ersten so ist es ein blosse materie.

Dar nach gewint die materie ein tierliche forme.

Die materie wartet und túrstet nach einer menschlichen forme.

Als die materie des menschen bereit wirt,
die túrstet nach einer ewigen, vernúnftiger,
nach Got gebildeter formen.

Die forme die engewint niemer ewekliche raste,
si enwerde úber formet
mit der forme die alle formen in ir treit und volmachtet:
das ist das ungeschaffene ewig wort des himelschen vatters.

Die sele die hat einen funken, einen grunt in ir,
das des Got nút envermochte, der alle ding vermag,
das er den turst geloeschen mochte
mit út anders denne mit im selber.

Aber gebe er ir och den geist der formen,
alles das er ie geschuof in himel und in erden,
es enbenuogte in nút noch ensettet in nút;
das ist im inne von nature.

Disen grunt und dis hoeischen
das verdammnet dise verkerten menschen.
und ginent
als ob si mit dem winde wenent gesettet werden;
und dar umbe ensmaket in alle goetlichen ding nút;
wan der gesmak ist enweg,
des magen kropf ist verfolet;
si nohent sere dem ewigen tode.

de grenzen van de zede en de zinnen,
en toch menen ze
dat ze nooit doodzonde zouden bedrijven
– ja, die men opmerken kon.

God echter weet heel goed hoe het met deze mensen gesteld is.

Genoeg reden voor hen om zich zorgen te maken.

Het is bij hen net als bij mensen die een zwakke maag hebben
en onreine, slechte, vervuilde en bedorven dingen
in die maag hebben:
de kwade geur hiervan komt naar boven,
zodat ze zelfs geen goed voedsel meer kunnen verdragen;
de zin naar alle goede spijs is hun vergaan,
ja, al zouden ze hiervan eten, smaken zou het niet,
want de goede zaken smaken bitter
vanwege de bedorven dingen die in hen zijn;
en ze zijn als vrouwen die zwanger zijn:
af en toe hebben ze trek in aarde en onreine dingen.

Ja, net zo vergaat het deze verdorven mensen.

De maag van hun liefde, hun inwendigheid,
die is gevuld met de mest van schepselen,
en de smaak voor goddelijke, hemelse zaken is hiermee verdwenen,
want bitter smaken deze en vies.

Bezwangerd zijn ze in hun innerlijke grond door iets schepselijks,
levend of dood,
en daardoor hebben ze trek in aarde en in onreine dingen;
dat is hun voedsel,
hun lust, en alles is uitwendige ijdelheid.

De leermeesters zeggen
dat de eerste materie dorst naar de vorm die haar eigen is.

De materie in het lichaam van de moeder, als ze zwanger is geraakt,
is in het begin enkel en alleen materie.

Vervolgens krijgt deze materie een dierlijke vorm.

Deze materie wacht een menselijke vorm waarnaar ze dorst.

Wanneer de menselijke materie bereid is,
dan dorst deze naar een eeuwige vorm, een redelijke,
een vorm naar Gods beeld.

Deze vorm zal nooit eeuwige rust verkrijgen,
wanneer hij niet overvormd wordt
in de vorm die alle vormen in zich draagt en vervolmaakt:
het ongeschapen eeuwige Woord van de hemelse Vader.

De ziel heeft een vonkje, een grond in zichzelf,
en God, die toch alles kan,
hij kan hiervan de dorst niet lessen
het zij dan met zichzelf.

Al gaf hij haar de geest van de vormen
van alle dingen die hij ooit geschapen heeft in de hemel en op aarde,
het was niet genoeg, het zou haar niet verzadigen;
haar innerlijk is zo van nature.

Deze grond en dit verlangen,
deze mensen dammen het in,
en ze geeuwen
alsof ze met de wind verzadigd denken te kunnen worden;
hierdoor smaken hun de goddelijke dingen niet,
want de smaak is verdwenen;
hun maagingang is vervuild;
nabij is voor hen de eeuwige dood.

Lieben kinder,
was went ir das dise lúte tuon súllen
an irem ende,
als si das sehent das si iren natúrlichen adel
alsus verkert hant
und mit so italen affenheiten
als unmessig guot versumet hant
und iren grunt verderbet und verqwetschet hant?

Och kinder,
die not und der jomer der do werden sol,
der gat úber alle not.

5
Nu prueve!

Nu hat der mensche doch alle ding von Got enphangen,
alles das er hat inwendig und uswendig:
guot der naturen, guot der gnaden und guot des gelúkes.

Dis hat er alles dar umbe,
das er es Gotte wider uf súlle tragen mit minnen
und danken im und loben.

Dise stumphen selen die alsus ir zit volbringent,
si tuont kume als vil
das si dem tegelichen das in zuo velt, bezalen.

Wo blibt denne unmessige schulde,
die der mensche alle schuldig blibt?

Kinder,
als man dar in sicht
und das gevordert alles wirt bis uf den hindersten puncten,
was went ir das do gewerden súlle?

Si sehen
das in nút geschehe als den toechten megden:
von den enstot och nút das si ie grobe súnde geteten,
ane das si nút bereit funden enwurden.

Si wolten sich bereiten: das schein ein harte guoter wille.

Noch denne bliben si ussen;
si wurden us geschlossen,
und wart in zuo gesprochen:

'ich enweis úwer nút'.

Och es engat entrúwen nút als ir wenent.

Nein, entrúwen, nein!

Dise blinden menschen wenent
das die minneklichen bilde unsers lieben herren Jhesu Christi
und sin túr bluot
also mit spilende hin súlle gon,
ane frucht lidig lossen ligen.

Nein, es get nút also dar.

So sprechent si:

'wir sint in einem heiligen orden
und haben die heiligoste gesellschaft
und betten und lesen'.

Das tuost du alles alsus ane minne und andacht
mit einem zerstroewetem herzen
also blintlichen und kaltlichen.

Lieve kinderen,
wat denken jullie dat deze mensen doen zullen
als hun einde daar is
en ze dan inzien dat ze met hun natuurlijke adel
zo verkeerd zijn omgegaan,
en ze door deze ijdele onzinnigheden
zulk onmetelijk goed misgelopen zijn
en hun grond bedorven en verwoest hebben?

Ach kinderen,
de nood en de jammer die daar zal ontstaan,
groter dan elke andere nood zal deze zijn.

5
Overweeg nu het volgende!

De mens heeft alle dingen van God ontvangen,
alles wat hij inwendig en uitwendig bezit:
het goed van de natuur, van de genade en van het geluk.

Alles heeft hij gekregen
om het weer in liefde op te dragen aan God,
dankbaar en hem tot lof.

Deze verstompte zielen, die zo hun tijd doorbrengen,
ze doen nauwelijks meer
dan dat te betalen wat hun dagelijks gegeven wordt.

Hoe zit het dan met de bodemloze schulden,
die de mens allemaal verschuldigd blijft?

Kinderen,
als men dit nader beziet,
en beseft dat het allemaal ingevorderd wordt tot de laatste penning,
ach, wat menen jullie wat er zal gaan gebeuren?

Laat ze erop toezien
dat hun niet overkomt wat met de dwaze maagden gebeurde:
ook van hen staat er niet dat ze ooit grote zonde deden,
slechts dat ze onvoorbereid aangetroffen werden.

Ze wilden zich voorbereiden: het leek een vast, goed voornemen.

En toch moesten ze buiten blijven;
ze werden buitengesloten,
en er werd tot hen gezegd:

'Ik ken jullie niet'.

Ach, het gaat echt niet zoals jullie menen.

Nee, zo niet!

Deze blinde mensen, ze menen
dat het minnelijke voorbeeld van Onze Lieve Heer Jezus Christus
en zijn kostbare bloed
op deze wijze verspeeld kan worden,
en zonder vrucht ledig kan blijven.

Nee, zo gaat het niet!

Je hoort ze zeggen:

'Wij zijn in een heilige orde,
te midden van het heiligste gezelschap
en we bidden en lezen'.

Ja, maar je doet het allemaal zonder liefde, zonder aandacht,
met een verstrooid hart,
zo blind en zo lauw.

In disem bichtent si,
und den heiligen lichamen unsers herren enphohent si.

Si tuont recht als der einen kúnig ze hus ladet
und in setzet
in einen unreinen stinkenden stal under die swin.

Kinder,
es were in tusentwerbe weger das si in niemer engenemen.

Der denne keme
und warnete si dis grúwelichen angstes
in dem si lebent,
und wie soergklichen si sterben súllent,
des spottetin si
und sprechent denne:

'er ist ein beghart',

und sagent es sin núwe geiste,
also das juden noch heiden nie die cristenen
also verspotteten noch versprachen.

Dise valschen cristenen versmohent si verre me
und verspottent si:

'hie ist ein núwer geist komen;
dise sint die von den hohen geisten'.

Dis tuont si den
die wol sehent
iren ewigen moerdigen schaden,
und wellent si dannan us wisen uf die rechten strosse;
und wissent:
blibent si in disem ane rúwe und bekentnisse,
si enkomt fúr das antlit Gotz niemer me.

So sprechent si, si woelten noete úbel tuon.

Dunket dich das wolgeton?

Du gist dis snoedeste uswendig,
die húlsen die gist du Gote
mit dinen vihelichen sinnen,
als lesen und betten uswendig,
und dine gunst, dine minne, dine meinunge, din herze
gist du den creaturen mit dinem frijen willen,
dar umbe allein er den tot hat gelitten.
So engit er umbe das ander nút dri bonen.

Dis sint dú schof die er lies in der wueste.

Da ist wening frucht.

Aber wissest:
ob dir Got der gnaden gan
das dir rúwe wirt an dinem ende,
do gros angst an ist,
das du behalten wirst,
so muestu als unmessig vegfúr liden,
und solt gebachen und gebraten werden
licht bis an den jungsten tag.

Als si daz denne alles gelident,
so súllent si denne so unsprechelichen verre sin
von den sunderlichen frúnden Gotz
her ab in einem winkellin verre.

Dis sint súnder,
und si enhant sich nút derfúr.

En in deze gesteldheid biechten ze,
en het heilige lichaam van onze Heer ontvangen ze zo.

Ze doen als iemand die een koning in zijn huis uitnodigt
en hem dan zijn plaats wijst
in een onreine, stinkende stal tussen de varkens.

Kinderen,
duizend malen beter zou het voor hen zijn hem nooit te ontvangen.

Wie naar hen toekomt
om hen te waarschuwen voor het vreselijke gevaar
waarin ze zich bevinden,
en hun zegt hoe deerniswekkend hun sterven zal zijn,
die bespotten ze,
en ze zeggen:

'een begharde is het';

allemaal nieuwlichters zijn het volgens hen;
joden noch heidenen hebben de christenen
ooit zo erg bespot en beschimpt.

Deze valse christenen minachten hen in nog hoger mate
en ze bespotten hen:

'Hier is een nieuwlichter verschenen,
eentje uit die groep van verheven geesten'.

Dat doen ze deze mensen aan,
mensen die toch weet hebben
van de eeuwige en odelijke schade die dreigt,
en die deze mensen de uitweg willen wijzen;
en weet:
blijven deze mensen volharden zonder berouw en bekentenis,
voor Gods aangezicht zullen ze nooit verschijnen.

Ze zeggen dat ze nooit kwaad wilden doen.

Denk je dat dit voldoende is?

Het minste van alles, het uitwendige, geef je hem,
de huls geef je aan God,
je dierlijke zinnen,
je uitwendige lezen en bidden,
maar je genegenheid, je liefde, je begeerte, je hart,
dat geef je allemaal aan de schepselen, en uit vrije wil,
terwijl hij daarom toch geleden heeft en gestorven is;
om al dat andere geeft hij nog geen drie bonen.

Dit dan zijn de schapen die hij achterliet in de woestijn.

Weinig vrucht treft men hier.

Maar weet:
mocht God je dan de genade schenken
dat je berouwvol wordt wanneer je einde nadert
en je overvallen wordt door grote angst,
waardoor je behouden mag blijven,
dan toch zul je het onverdraaglijke vagevuur moeten lijden:
gebakken en gebraden zul je worden,
misschien wel tot aan de jongste dag.

En is dit geleden,
dan zullen ze daarna onmetelijk ver verwijderd moeten staan
van Gods bijzondere vrienden,
ver weg gestopt in afgelegen hoekje.

Zondaren zijn het,
hoewel ze van zichzelf denken het niet te zijn.

Si nohent sich alsus
mit uswendigem lebende und mit ir uswendiger unschult
unserm herren,
und ir herze, ir grunt und ir minne
ist ime froemde und verre.

6
Die vierde partie von den sündern
das sint selige minnekliche sündern.

Es mag wol sin das si sin gevallen
verre me wan alle dise in manige grúweliche totsúnde:
do enacht ich nu nút uf, wie vil oder wie gros.

Aber dise die nohent sich zuo unserm herren nu von grunde,
und tuont oder hant geton einen waren gruntlichen abker
von allem dem das Got nút luter und blos enist,
oder do er nút inne enschint,

und hant ir herze und iren gunst gekert zuo Gotte in alsolicher wise
das si in fúr alle minnent und meinent,
und begerent von ganzem grunde
das si in alleine minnen und meinen muessen fúr alle ding.

In dem so lossent si sich Gotte
ussen und innan
in weler wise er wil.

Von diser lúte sünden
enwil Got niemer enkeine vorderunge getuon
noch enwil ir nút wissen.

Si hant sich gantzlichen dar ab gekert,
so hat sich och Got dar ab gekert;
enwellent si ir nút me wissen,
so enwil ir och Got nút me wissen.

Wie ist dise wise die her zuo gehoert?

Die ist das der mensche das in ime vindet,
und in der worheit ane alle glose,
das er alleine meine von grunde sines herzen
Gotte alleine ze lebende
und nút noch nieman me enmeine,

und begere in alleine
fúr alle ding und ob allen dingen
in bloeslichen minnen und in meinen in allen sinen werken,

und vinde des in ime einen wol bereiten guoten willen,
was er wiste das Got von ime wolte,
das were was das were,
das er sich dar zuo zemole bereit vinde das ze tuonde,
oder das er wolte von im gelossen han,
das er do enkein ding in ertrich so lieb enhabe,
er vinde sich bereit das ze lossende,

und meine Gotte ze folgende,
welen weg er in ziehen oder fueren wil,
es sie durch mittel oder ane mittel,
das er dem gerne volgen welle lideklichen und abgescheidenlichen,
wie es Got wil und in weler wise.

7
Dis ewangelium sprach das er suochte dis schof.

Nu wie sol man dis suechen verston?

Got suocht und wil haben einen demuetigen menschen,
einen senftmuertigen menschen,

Aldus naderen ze
met hun uitwendige leven en met hun uitwendige onschuld
onze Heer,
hun hart echter, hun grond en hun liefde,
het blijven vreemden voor hem en op grote afstand.

6
De vierde groep van zondaars
wordt gevormd door de gelukzalige, minnelijke zondaars.

Misschien zijn ze wel veel dieper gevallen dan alle anderen,
dieper nog dan zij gevallen zijn in vele, gruwelijke doodzonden;
aan getal en grootte van deze zonden ga ik nu voorbij.

Zij zijn het die tot onze Heer gaan vanuit hun grond,
en ze keren of keerden zich op grondige wijze af
van alles wat niet louter en alleen God is,
en van alles waarin hij niet verschijnt.

Hun hart en genegenheid hebben ze gekeerd tot God,
hem beminnen en zoeken ze;
in hun grond verlangen ze ernaar
slechts hem alleen te beminnen en te zoeken, vóór al het andere.

En zo geven zij zich dan aan God over,
van buiten en van binnen,
en op de wijze zoals hij het wil.

De zonden van deze mensen,
God verlangt hiervan geen vereffening,
hij wil hiervan niet weten.

Ze hebben zich er helemaal van afgekeerd,
en daarom heeft ook God zich hiervan afgekeerd;
willen zij hiervan niet meer weten,
dan wil ook God hiervan niet langer weten.

Welke levenswijze hoort hierbij?

De mens zal dan in zichzelf bemerken,
waarlijk en zonder omhaal van woorden,
dat hij vanuit de grond van zijn hart verlangt
slechts voor God alleen te leven,
en daarbij niemand anders op het oog te hebben.

Alleen hem heeft hij op het oog,
vóór en boven al het andere,
met pure liefde en zuiver verlangen in al zijn werken.

In zichzelf bemerkt deze mens een ontvankelijke, goede wil
om, waarvan hij zou weten dat God het van hem verlangde,
wat het ook zijn mocht,
om daartoe dan bereid te zijn en het te doen;
en wilde God dat hij ergens van afzag,
al was er in het hele aardrijk niets wat hij meer lief zou hebben,
hij zou bereid zijn om het los te laten.

Deze mens verlangt God te volgen
langs welke wegen hij hem ook maar leiden of geleiden wil,
met of zonder middel;
Gods weg wil hij gaan in lijdelijke afgescheidenheid
en op elke wijze die God van hem verlangt.

7
Het evangelie zegt dat dit het schaap was dat hij zocht.

Wat moet men onder dit zoeken verstaan?

God zoekt en verlangt naar een deemoedige mens,
naar een zachtmoedige mens,

einen armen menschen,
einen lutern menschen
und einen gelossenen menschen der gelich ste.

Dis enist nüt das man do nider sitze
und die fel úber das hovbt slahe;
entrúwen, kinder, nein!

Aber du solt dich Got lossen suochen,
das du als vil getrukt werdest und vernút werdest
das du demuetkeit gelerest
in allen den wisen, wo oder durch wen das kome.

Also wer ein ding suochet das er verlorn hat,
der ensuocht es nüt an eime ende:
er suochet es an manigen enden, do und do,
also lange untz er es vindet.
Sich entrúwen, kint:
also muos dich Got suochen in maniger wise.

Lo dich echt vinden in allen den wisen
und uffellen die uf dich vallent,
wo es her kumet,
durch wen er wil,
in weler smocheit, in weler niderunge,
das ennim nüt anders denne von Gotte:
der suocht dich do.

Er wil einen senftmuetigen menschen haben.

Des solt du als dike und als vil an geworffen werden
das du als wol getretten werdest in dem lidende
das du senftmuetkeit dinne lerst.

Got wil haben einen armen menschen.

La dich!

Man sol dir das guot nemen oder den frúnt, den mogen, den schatz,
was das ist do du an klebest,
das du dinen grunt
blos und arm Gotte múgest geantwúrten.

Got suochet dich do:
lo dich vinden!

Er wil einen lutern menschen haben:
den suochet er.

So suochet er dich mit als vil widerwertikeit
das du gelútert werdest und verklert werdest

do und in allem dem das uf dich velt oder vallen mag,
wo es her stiebe oder fliege,
durch wen es kome,
es si der vijent oder der frúnt,
es tue dir die muoter, die swester, die núftel, die muome:
nüt ennime es von den menschen,
sunder alleine luterlichen vnd bloeslichen von Gotte,
und lo dich Got do suochen!

Lieben kinder,
und hette ein mensche ein wunden
do im etwas boeses und fules inne wuechse,
er liesse sich sniden und handelen
grúwelichen uf etwie manigen ende,
das im nüt wúrde,
und in der grossen pine schonde er nüt
umbe das das boese her us keme, und also genese.

Lieben kint,

een arme mens,
een reine mens,
een gelaten mens, een gelijkmoedige.

Dat wil niet zeggen dat men maar neer moet zitten
en zich de kap over het hoofd moet trekken;
nee, kinderen, dat niet!

Maar laat je door God zoeken,
opdat je door hem zo terneergedrukt wordt en teniet zult gaan,
dat je leert wat deemoed is,
in elke omstandigheid, door wie of wat dan ook.

Zoals iemand die iets verloren heeft
het verlorene niet op slechts een enkele plaats zoekt
maar op meerdere plaatsen, hier en daar,
en dan zolang zoekt totdat hij het vindt,
zo, kind,
zo zal ook God jou langs vele wegen zoeken.

Laat je maar vinden langs al die wegen
en bij alles wat je overkomt,
waar het ook vandaan mag komen,
en door wie hij het je ook maar geven wil;
door welke krenking, welke vernedering ook,
neem het aan als iets dat van God komt:
dit is de wijze waarop hij jou zoekt.

Want God zoekt een zachtmoedige mens.

Daarom moet je zo vaak en zo veel heen en weer geworpen worden,
om aldus platgedrukt door het lijden
zachtmoedig te leren zijn.

God zoekt een arme mens.

Laat het aan hem over!

Men kan je je goed afnemen, of je vriend, je verwanten, je rijkdom,
alles waaraan je hangt,
het gebeurt allemaal opdat je je grond
puur en arm aan God kunt overgeven.

Op deze wijze zoekt God je:
laat je vinden!

Hij zoekt een reine mens:
dat is wat hij zoekt.

Hij bezoekt je met al die tegenspoed,
opdat je gelouterd en verlicht mag worden.

Alles wat je maar overkomt of overkomen mag,
waarvandaan het ook gestoven of gevlogen komt,
van wie het ook mag komen,
van de vijand of van een vriend,
van je moeder, je zus, je nicht, je tante,
neem het aan, niet als van mensen gegeven,
maar louter en alleen als van God gegeven,
en laat je door God dan op deze wijze zoeken!

Lieve kinderen,
had een mens een wond
waarin zich vuil en etter ophoopte,
hij zou zich laten snijden en behandelen
op een pijnlijke manier en op velerlei wijze,
allemaal om maar niets ergers op te lopen;
ja, al die pijn weerhield hem hiervan niet,
zou hierdoor het vuil maar verdwijnen en hij genezen.

Lieve kinderen,

also múgent ir verre lieber liden die uffelle
in den dich Got suochet,
umbe das der grunt zemole gesunt und heil werde eweklichen.

So sprich, wenne unversehen liden uf dich velt,
es si von innan oder von ussen:

'bis wilkomen, min lieber einiger getrúwer frúnt;
hie enhatte ich mich din nút versehen
noch din gewartet',

und nige vil demuetsklichen dar engegen.

Also wissest,
Got der suochet dich in allen dingen.

Er wil dich haben einen gelossenen menschen.

Eya nu
lo dich und wirde ein gelossen mensche!

Got ensuochet nút grosse ros noch starke oxsen,
das sint lúte die von grosser swinder uebunge sint;
er ensuocht nút die die von grossen uswendigen werken sint;
er suocht allein demuetkeit, senftmuetkeit,
das sint kleine gelossene menschen, die sich lossent Got suochen,
und wo man si suocht,
das man si do schof vint.

Wilt du dis scheffelin werden und sin,
so setze dich in einen woren gelichen friden
alles des das uf dich vallen mag,
in weler wise das si.

Als du getuost das din, so bis ane vorchte aller dinge,
wie sie komet,
in friden, und bevilhe alle ding Gotte,
und losse du dich ime zemole

och an dinen gebresten nach sinnelicher wise,
nút in vernúnftiger wise,
das ist in einem abker
und in eime missevallende;
do enmag es nút ze vil sin;
aber in sinnelicher wise
so were es eime ein grosse hindernisse.

Alsus halt dich aller dinge in friden,
och an den goben Gotz.

Er git dir, er nint dir:
alles blibe gelich.

Alsus wirst du ein gelossen mensche,
das du alle ding gelich von Gotte nimest:
liep und leit, sur und sues,
in eime worem volkommenen friden.

8
Och, kinder,
dis ist das also geminte schof,
das der herre hat gesuocht
und hat es recht funden.

Er lies die nún und núnzig;
ja nún und núnzig hundert
lies er e der klebrechten lúte in der wueste,
do wennig frucht inne ist:
also ist in disen klebrechten lúten
wennig oder lichte nút frucht.

onderga dan op dezelfde wijze het lijden
waarmee God jullie bezoekt,
opdat de grond helemaal gezond en geheeld zal worden voor eeuwig.

Zeg dan, wanneer onverzien lijden je mocht treffen,
zij het van binnen of van buiten:

'Wees welkom, mijn lieve, enig trouwe vriend;
hierin heb ik me op je komst niet voorbereid
noch had ik je zo verwacht',

en buig heel deemoedig dan, hem aldus groetend.

En weet:
God zoekt je in alle dingen.

Hij zoekt je als gelaten mens.

Welaan dan,
geef je over en word een gelaten mens!

God zoekt grote rossen noch sterke ossen:
de mensen die onstuimig grote oefeningen doen;
zij die grote uiterlijke werken doen, die zoekt hij niet,
hij zoekt slechts deemoedigheid, zachtmoedigheid:
kleine, gelaten mensen, die zich door God laten zoeken;
en waar men hen ook maar zoekt,
als schaaft treft men hen aan.

Wil jij dit schaapje worden en zijn,
plaats jezelf dan in een ware, gelijkmoedige vrede
bij alles wat je mag overkomen,
langs welke wijze het ook komen mag.

Wanneer jij het jouwe doet,
heb maar geen vrees bij wat er ook komen mag;
wees in vrede, en draag alles aan God op,
geef je helemaal aan hem over.

Niet naar de wijze der zinnen,
maar naar de wijze van het verstand
keer je af van je gebreken,
wees vervuld van mishagen hierover
– daarvan kun je niet genoeg hebben –
want zou je het doen naar de wijze der zinnen,
het zou een grote hindernis vormen.

Behoud in alles de vrede,
ook bij Gods gaven.

Hij geeft, hij neemt;
bij alles: blijf gelijkmoedig.

Een gelaten mens word je
dan wanneer je gelijkmoedig alles van God aanneemt:
lief en leed, bitter en zoet,
in ware, volmaakte vrede.

8
Ach, kinderen,
dit is dan het zo beminde schaap,
het schaap dat door de Heer gezocht werd
en dat door hem waarlijk gevonden is.

De negenennegentig andere schapen liet hij achter;
ja, negenennegentig keer honderd
van deze zelfzuchtige mensen liet hij liever achter in de woestijn;
zoals in de woestijn weinig vrucht te vinden is,
zo is ook in deze zelfingenomen mensen
weinig of zelfs helemaal geen vrucht.

Und als er dis minnekliche schof vint, das er alsus gesuoht hat,
das nint er uf sin schultern oder uf sin achsele
und gat zuo sinen fründen und zuo sinen nachgeburen
und sprichet:

'congratulamini mecum,
froewent úch mit mir;
wan ich han min schof funden'.

Die frúnt und die nachgeburen
das ist alles himelsches her:
engel und heiligen und alle sine lieben geminten frúnt
in himel und in erden;
die hant alle die unsprechlichsten froeide,
und ist die froeide unsprechlich die do ist von disem schoffe.

Die froeide
die enkoende enkein menschliche verstentnisse
begriffen noch verston di do wirt von disem,
das gat recht in ein abgrúnde.

Denne so nimet er dis schof, das minnekliche,
und setzet das uf sine schultern und treit es mit ime.

Die schulter die ist enzwiscent dem lichamen und dem hovtbe
und ruert si alle beide.

Das ist:
er setzet dis minnekliche schof
enzwiscent sine úber heilige menschheit
und sine hochgelobete gotheit.

Die úberheilige menschheit
die wirt diser lúte understant
und úbertreit si in die wírdige gotheit.

Die minnekliche menschheit die underwint sich diser lieben schoffe
und treit dise lieben schof in allen iren werken
bis do si ire werk mit in und usser in selber taten.

Aber nu treit si Got
und wúrket alle ir werk in in und durch si:
si sprechent, si essent, si stont:
alle ir werk die wúrket Got in in,
und lebet und swebent in Gotte.

Si gont us der menschheit in die gotheit
und her wider umbe,
und gont in und us
und vindent volle weide.

Dise wunne und genúchte die do dem geiste geschenket wirt
och hie in der zit,
die ist als unbegriffenlichen hoch
úber alle die froeide die alle die welt ie gewan,
ob si alle ze huffen gesparet were
die alle creaturen in der zit ie gewinnen,
engegen diser froeide.

Ja, die aller minste die der geist hat in disem,
die ist all ungelich als ein trophe wassers si gegen dem grossen mere.

Dis sint die lúte von den das ewangelium sprach,
das merre froeide si in allen heiligen und engelen
do sich ein súnder bekert,
denne von hundert anderen, ja von tusent werbe tusenden;
wan Got hat ir ere,
und dis sint die súnder die Got in der worheit genohet hant.

Nu belibet hie úber von einem phenning
den ein froewe verlorn hatte,

En wanneer hij het minnelijke schaap vindt dat hij gezocht heeft,
dan neemt hij het op zijn schouders of op zijn bovenarmen
en gaat naar zijn vrienden en naar zijn bureu,
en hij zegt:

'Congratulamini mecum,
verheugen jullie je met mij,
want ik heb mijn schaap gevonden.'

De vrienden en de bureu,
dat is het hemelse heir:
de engelen en heiligen en al zijn beminde vrienden
in de hemel en op aarde;
zij allen zijn vervuld van de diepste vreugde,
en onuitsprekelijk groot is de vreugde vanwege dit schaap.

Deze vreugde,
geen menselijk verstand
kan haar begrijpen of verstaan,
zo afgronddiep gaat ze.

Dan neemt hij het schaap, het minnelijke,
zet het op zijn schouders en draagt het met zich mee.

De schouder ligt tussen het lichaam en het hoofd
en hij zit vast aan allebei.

Dat wil zeggen:
hij plaatst dit beminde schaap
tussen zijn hoge, heilige mensheid
en zijn hoogaanbeden godheid.

Deze hoge, heilige mensheid
wordt deze mensen tot een dragende steun
en brengt hen tot in de eerbiedwaardige godheid.

De minnelijke mensheid neemt deze schapen onder haar hoede
en draagt deze lieve schapen in al de werkzaamheden
die ze voorheen uit zichzelf en door zichzelf deden.

Nu echter draagt God hen,
en hij verricht al hun werken in hen en door hen,
of ze nu spreken, eten of staan;
ja, in elke werkzaamheid werkt God in hen,
en ze leven en zweven in God.

Zij gaan uit de mensheid de godheid in
en vandaar weer terug,
in en uit gaan ze,
en ze vinden grazige weiden.

De zaligheid en de blijdschap die de geest hier geschonken worden,
ook hier in de tijd,
onbegrijpelijk hoog verheven is deze
boven elke vreugde die wie ook ter wereld ooit ervoer,
en groter nog dan de som is ze
van wat alle schepselen tezamen ooit ervoeren;
als niets is dat vergeleken bij deze vreugde.

Ja, de geringste vreugde die de geest hier ondervindt,
ze is als een druppel water vergeleken met de grote zee.

Dit zijn de mensen waar het evangelie over sprak;
heiligen en engelen ondervinden meer vreugde
waar één zondaar zich bekeert,
dan van honderd anderen, ja van duizend keer duizend;
want God vindt in hen zijn eer en glorie;
ja, dát zijn dan de zondaars die God in waarheid genaderd zijn.

Nu is nog blijven liggen de gelijkenis van de penning
die door een vrouw verloren werd;

und die materie die dar zuo gehoert, die súllen wir morn sagen.

Bitten wir unsern herren das wir also lossen uns suochen,
das man uns schof vinden muesse in der worheit.

Des helf uns Got!

Amen.

deze en de bijbehorende stof zullen we morgen bespreken.

Vragen we onze Heer dat wij ons aldus zoeken laten,
en dat men ons dan als schapen vinden mag in de waarheid.

Daartoe helpe ons God!

Amen.

Preek 37 (V37)

Derde zondag na Drievuldigheid III

Quae mulier habens dragmas decem et cetera. (Lc 15,8)

*Die bredie usser eime andern worte
in dem egenanten sancte Lucas ewangelio,
von dem verlornen pffenninge,
seit von vil wissen der burnenden minnen,
und wie der mensche got suochet in zwo wisen
und wie er von gotte gesuochet wurt
mit benemunge aller lustlicher fürwürffe.*

1
An disem tage seit ich alhie
von disem ewangelio,
wie die súnnder noheten unserm herren,
als ir do wol hortent
und wie das verlorn schof gesuocht wart
und wie es funden wart.

Kinder,
kerent es war ir wellent:
ir muessent schof sin
in worer senftmueteikeit, in stillikeit
und aller gelossenheit, lidelicheit,
das du habest ein under geworffen gemuete under Got
und durch in under alle creaturen in lidelicher wise,

wie dich Got suocht oder suochen wil,
in weler wise er wil und durch wen er wil,
es si dur sich selber oder durch die menschen
oder durch den vijent
oder durch alle creaturen in himel oder in erden,
durch grúweliche herte wort und gelosse,
in weler ungestuemkeit man dich ankumet,
das du dich denne nút verantwürtest.

Und in dem solt du volgen dem aller minneklichsten bilde,
unserm lieben herren Jhesu Christo,
der das aller senftmuetigost lembelin was
und sinen munt nút uf entet
unde für den scherer gefuert wart.

Also, liebes kint,
man sol dich scheren mit herten worten und werken,
wie dich der herre suochen wil:
also wirst du im gelich
und wirst das minnekliche scheffelin
das er uf siner achselen tragen sol
von der vergotteter menscheit
der du an disem nach gevolget hast,
bis in die úberweseliche gotheit,
do alle volkomene weide ist.

Kinder,
dis muos vor allen dingen von not sin.

Nu wissest,
als du alsus ein scheffelin bist worden
und dem minneklichen bilde,
unserm herren Jhesu Christo,

En als een vrouw tien drachmen heeft etc. (Luc. 15,8)

*Deze preek op een ander gedeelte
uit het eerder genoemde ewangelie van Sint-Lucas,
over de verloren penning,
handelt over meerdere soorten van brandende liefde,
en hoe de mens God zoekt op twee manieren,
en hoe hij door God gezocht wordt
en hem hierin elke zinbevrediging ontnomen wordt.*

1
Vandaag heb ik hier gesproken
over dat deel van het ewangelie
dat vertelt over de wijze waarop de zondaars naar onze Heer gingen;
jullie hebben het gehoord,
en ook hoe het verloren schaap gezocht werd
en hoe het gevonden werd.

Kinderen,
hoe jullie het ook keren of wenden,
jullie moeten als schapen zijn,
in ware zachtmoedigheid en in stilte leven ze
en in alles zijn ze gelaten en lijdzaam,
zodat je een aan God onderworpen gemoed hebt
en door hem dan alle schepselen op lijdzame wijze zult verdragen.

Hoe God je ook zoekt of zoeken wil,
op welke wijze en door wie dan ook,
hetzij door zichzelf of door de mensen,
of door de vijand,
of door alle schepselen in de hemel of de aarde,
of door gruwelijk harde woorden en daden,
weet: hoe heftig men je ook aanvalt,
je zult jezelf daarbij niet dienen te rechtvaardigen.

Daarin zul je dan volgen het allerminnelijkste voorbeeld:
onze Heer Jezus Christus;
het allerzachtmoedigste lammetje was hij,
en zijn mond bleef gesloten
toen hij voor de scheerder geleid werd.

Zo dan, mijn lieve kind,
zo zal ook jij geschoren worden door harde woorden en daden
op de wijze waarlangs de Heer je zoeken wil;
en zo word je aan hem gelijk,
en je wordt tot het minnelijke schaapje
dat hij op zijn schouders wegdragen zal;
dragen zal hij je, weg uit de vergoddelijkte mensheid
die je naar zijn voorbeeld gevolgd hebt,
tot in de overwezenlijke godheid,
waar de volmaakte weide is.

Want dit, kinderen,
dit moet er allereerst zijn, voor al het andere.

Weet dan:
als je aldus een schaapje geworden bent,
en het minnelijke voorbeeld,
onze Heer Jezus Christus,

bist nachgevolget,
das von not sin muos,
denne bist du alrerst wol ein guot heilig mensche.

Aber solt du ein edel mensche werden,
so wissest das es noch unmossen verre ist,
do du noch úber klimmen muost.

2
Kinder,
dis ewangelium das was
vor das ein frowwe verlorn solte haben einen pfenning
und entzunte ein lucernen und suochte den phenning.

Dise frowwe das ist die gotheit.
Die lucerna das ist die vergoettete menscheit.
Der phenning das ist die sele.

Diser phenning der muos haben drú ding,
und gebriest im diser eins,
so enist er nút ein recht phenning.

Er sol haben sin gewicht und sin materie,
sin múntze und sin bilde:
dis mus er alles von not haben.

Er muos sin von golde oder von silber:
das muos sin materie sin.

Och kinder,
was wunders ist umbe disen phenning!

Dis ist wol ein gúldin phenning,
und ist ein unmessig und ein unbegriffenlich ding
umbe disen minneklichen phenning.

Diser phenning sol haben sin gewicht.

Wissist:
dis gewichte dis phennings das ist unwigelich;
er wigt me denne himelrich und ertrich
und alles das do inne beslossen ist.

Wan Got ist in disem phenning,
und dar umbe wigt er als vil als Got.

Die materie dis phennings ist die ingesunkene gotheit,
die sich mit der úberweselicheit siner unsprechlicher minne
in disen geist versenket hat
und in herwiderumbe alzemole gar und gar
in sich selber verslonden hat und versoeift hat.

Sol dis geschehen,
so muost du entrúwen
einen vil noheren und einen vil behenderen weg gan,
der verre úber das ist
das der uswendige mensche gesuochen mag,
und alle die uebungen des uswendigen menschen,
es si in lidender oder in wúrkender wise
oder wie man es nemen wil,
es si in bilden oder in formen:

als wie?

Dise frowwe die enzunte ein lucerne
und si kerte das hus zemole umbe.

Dise lucerne die enzunte die ewige wisheit.

Und das hie enzúnt wirt,
bi dem nemen wir nu die wore goetliche minne:

bent gevolgd,
wat noodzakelijk is,
dan pas ben je een goede, heilige mens.

Maar is het je bestemming om een edele mens te worden,
weet dan: onmetelijk is
de hoogte waar je nog overheen moet klimmen.

2
Kinderen,
in dit evangelie lezen we
over een vrouw die een penning verloren had,
en ze ontstak een lantaarn en ging die penning zoeken.

Deze vrouw, dat is de godheid;
de lantaarn, dat is de vergoddelijkte mensheid;
de penning, dat is de ziel.

Deze penning moet drie kenmerken hebben,
en ontbreekt er ook maar één hiervan,
dan is het geen echte penning.

Hij moet het juiste gewicht, de juiste materie,
en de juiste slag en afbeelding hebben:
al dit is noodzakelijk.

Van goud of van zilver zal hij zijn,
daaruit dient zijn materie te bestaan.

Ach kinderen,
wat een wonder, deze penning!

Een echte gouden penning is het,
en iets ondoorgroendelijks en onbegrijpelijks
is er aan de hand met die penning.

De penning moet het juiste gewicht hebben.

Weet:
het gewicht van deze penning valt niet te wegen;
hij weegt meer dan het hemelrijk en het aardrijk
met alles wat daarin besloten ligt.

Want God is in deze penning,
en daarom weegt hij evenveel als God.

In de materie van deze penning is de ingezonken godheid;
met de overwezenlijkheid van haar onuitsprekelijke liefde
heeft zij zich in deze geest gedrukt
en hem aldus geheel en al
terug in zichzelf verslonden en verdrongen.

Wil dat gebeuren,
dan moet je echt
een weg gaan die meer rechtstreeks en korter is,
een weg die veel verder gaat
dan wat de uitwendige mens zoekt,
en die uitstijgt boven al de oefeningen van de uitwendige mens,
zowel naar lijdzame als werkende wijze,
of op welke wijze dan ook,
of het nu in beelden is of in vormen.

Hoe dan?

Deze vrouw ontstak een lantaarn
en ze keerde het hele huis ondersteboven.

Deze lantaarn, het was de eeuwige wijsheid die haar onstak.

En wat hier ontstoken wordt,
daaronder verstaan we hier de ware goddelijke liefde;

die sol enzünt sin;
si sol burnen.

Lieben kinder,
ir enwissent nüt was minne ist.

Ir wenent das das minne si
das ir gros bevindent und smackent und wollust habent:
das heissent ir minne.

Nein, das enist nüt minne.

Das enist ir wise nüt.

Aber das ist minne,
do man hat ein burnen
in darbende und in berovbunge, in einem verlossende,
das da stande ein stetes unbeweglich quelen
und man dabi bestat in rechter gelossenheit,
und in der quale ein versmelzen und ein verdorren
in dem brande dis darbens
und do in glicher gelossenheit:

das ist minne und nüt als ir wenent.

Dis ist die enzündunge dieser lucernen.

3

Nu

si kert dis hus umbe und suocht den phenning.

Wie geschicht diese suochunge die in den menschen geschicht?

Die eine die ist in im wirklich und die ander ist lidelich.

Die wirklich das ist da der mensche suocht;
in der anderen so wirt er gesuecht.

Die suochunge do der mensche mit suocht, die ist zweijer leije.

Die eine suochunge do der mensche mit suocht, die ist uswendig,
und die ander die ist inwendig,
und ist die eine úber die ander
als der himel ist úber die erde,
und ist al ze mole ungelich.

Die uswendige suochunge do der mensche Got mit suocht,
das ist
in uswendigen uebungen guoter werke in maneger hande wise,
als er von Gotte gemant und getriben wirt
und von sinen frúnden angewiset wirt,

und aller meist mit uebungen der tugende,
als demuetkeit, senftmuetikkeit, stillikeit, gelossenheit
und mit allen anderen tugenden die man uebet oder geueben mag.

Mer die ander suochunge die ist verre úber dise.

Das ist das der mensche in gange in sinen eiginen grunt,
in das innerste,
und do suoche den herren,

als er uns och selber dar gewiset hat,
do er sprach:

'das rich Gotz das ist in úch.'

Der das rich vinden wil
- das ist Got mit allem sinem richtuom
und in sin selbes eigenem wesen und naturen -,
die muostu dor suochen do es ist:

zij moet hier ontstoken worden,
zij is het die branden moet.

Lieve kinderen,
jullie weten niet wat liefde is.

Jullie menen dat het liefde is
wanneer jullie grootse gevoelens en smaak en genot ondervinden;
en jullie noemen dit dan liefde.

Nee, dit is geen liefde.

Zo is haar aard niet.

Maar liefde is het,
wanneer men ontbrandt
in ontbering, in gemis, in verlatenheid;
een onophoudelijke, aanhoudende kwelling is het,
en men ondergaat haar in ware gelatenheid;
een versmelten is het en een verdorren
in het vuur van dit ontberen
en in gelijkmoedige gelatenheid.

Dát is liefde, en niet wat jullie menen dat het is.

En dat wordt bedoeld met 'het ontsteken van de lantaarn'.

3

Nu dan:

ze zet het huis op z'n kop en zoekt de penning.

Hoe voltrekt het zich, dit zoeken dat in de mens plaats vindt?

De ene wijze is werkend, de andere is lijdend.

Werkend wil zeggen dat de mens zoekt;
de andere wijze, dat hij gezocht wordt.

Op tweeeërlei wijze zoekt de mens.

Het ene zoeken waarmee de mens zoekt is uitwendig,
en het tweede is inwendig,
en het tweede zoeken staat boven dat andere
als de hemel staat boven de aarde;
en dit ene lijkt in niets op dat andere.

Het uitwendige zoeken waarmee de mens God zoekt,
dat treffen we aan
in oefeningen van goede werken van velerlei aard,
waartoe hij door God wordt opgeroepen en opgewekt,
en door zijn vrienden wordt aangespoord.

Het allermeest treft men dit aan in oefeningen van deugden:
deemoedigheid, zachtmoedigheid, stilte, gelatenheid,
en in al die ander deugden die men beoefent of beoefenen kan.

Maar dat andere zoeken, dat gaat daar ver boven uit.

De mens gaat dan binnen, in zijn eigen grond,
in het innerlijkste,
en zoekt de Heer daar.

Hijzelf heeft ons deze wijze geleerd,
toen hij zei:

'Het Rijk Gods is in jullie.'

Wie dit rijk vinden wil
- God met al zijn rijkdom
en in zijn eigen wezen en natuur -
moet het zoeken waar het is:

das ist in dem innersten grunde,
do Got der selen naher und inwendiger ist verrer wan si ir selber ist.

Diser grunt muos gesuocht und funden werden.

In dis hus muos der mensche gon
und enpfallen allen den sinnen und das sinnelich ist,
und allem dem das mit den sinnen zuo getragen wirt
und in getragen ist von bilden und von formen,
und von allem dem
das die fantasie und die bilderinne und alle sinneliche bilde
ie in getruogen in eigener wise,
ja och über die vernünftigen bilde
und die wirkunge der vernunft
nach vernünftiger wise und irre wúrkunge.

Als der mensche in dis hus kumet und Got do suochet,
so wirt dis hus umgekeret,
und denne suochet in Got und kert dis hus umbe und umbe,
als einer der do suocht:
der wirffet das ein her, das ander dar,
bis er vint das er suocht.

Alsus geschicht disen menschen:
als der mensche in kumet in dis hus
und Got gesuocht hat in disem innersten grunde,
so kumet Got und suocht den menschen
und kert das hus alzemole umb und umbe.

Nu wil ich sprechen einen sin
den nút ein iekliches verstot,
und doch sprich ich iemer guot tútsch.

Mer die verstont disen sin allein
den dis etwas fúr gespilt hat
und etwas in gelúchtet hat,
und anders nieman.

Dis in gan enist och das nút,
das man under wilen in ge
und denne her us ge
mit den creatures schaffen.

Dis umbe keren dis hus
und dis suochen das Got den menschen hie suochet,
das ist
alle die fúrwúrfe und die engegenwúrfe
in aller der wise im Got hie fúr gehalten wirt,
als er in disen inwendigen grunt kumet,
in dis hus,
das im das alzemole als gar benomen wirt,

und wirt als gar umbekert
als er es nie noch nie engewunne;
und aber und aber,
alle die wise, alle die liechter,
und in allem dem das do gegeben wirt und geoffenbart wirt
oder ie sich fúr getruog,
das wirt in disem suochende alzemole umgekeret.

Und ob es múgeliich were
das die nature moechte erliden
das dise umbekerunge moechte geschehen
under nacht und tag siben werbe sibenzig,
das ers erliden moechte,
das were im nützer,
und er sich her in gelossen koende,
denne im alles das were das er ie verstuont
oder im gegeben wart.

In diser umbekerunge

in de meest innerlijke grond,
waar God de ziel meer nabij en inwendiger is dan zij zichzelf is.

Deze grond is het die gezocht en gevonden moet worden.

In dit huis moet de mens binnengaan
onder achterlating van zijn zinnen en al wat zintuiglijk is
en van alles wat met de zintuigen aangedragen wordt
en naar binnen gedragen is aan beelden en vormen,
en van al hetgeen
de verbeelding, de verbeeldingskracht, en de zintuiglijke beelden
ooit, elk op hun wijze, naar binnen droegen;
ja, ook boven de beelden van het verstand
en het werken van het verstand,
en de wijze van het verstand en al zijn uitwerkingen.

Wanneer de mens in dit huis komt en daar God zoekt,
dan wordt dit huis ondersteboven gekeerd,
en dan zoekt God hem en keert dit huis om en om,
als iemand die iets zoekt:
het ene werpt hij hier, het andere daar,
totdat hij vindt wat hij zoekt.

Zo gebeurt het met deze mens:
wanneer hij in dit huis komt
en hij God heeft gezocht in deze meest innerlijke grond,
dan komt God en zoekt de mens
en keert het huis om en om.

Nu wil ik een gedachte uitspreken
die niet iedereen begrijpen zal,
ook al spreek ik in gewone moedertaal.

Alleen zij zullen het begrijpen
die er al een voorspel van gehad hebben
en al enig licht ontvingen;
niemand anders.

Met dit 'ingaan' wordt ook niet bedoeld
dat men er nu en dan naar binnen gaat,
en weer naar buiten gaat
om zich met de schepselen in te laten.

Dit ondersteboven keren van het huis
en dit zoeken van God naar de mens,
daarmee wordt bedoeld,
dat elke opvatting, elke ontkenning,
elke wijze waarlangs de mens God voor ogen had,
wanneer God in deze innerlijke grond komt,
in dit huis,
dat dit hem dan allemaal ontnomen wordt.

Alles wordt ondersteboven gekeerd
en het is als had hij het nooit bezeten;
en steeds maar weer overnieuw begint het;
al die zienswijzen, al die lichten,
en alles wat daar gegeven en geopenbaard wordt
of wat zich ooit voordeed,
het wordt in dit zoeken helemaal ondersteboven gekeerd.

Zou het mogelijk zijn
dat de natuur het verdragen kon
om zo omgekeerd te worden,
dag en nacht, zeven maal zeventig keer,
ja, kon de natuur het verdragen,
dan zou dat nuttiger voor hem zijn,
voor de mens die zich hieraan kunnen overgeven,
dan alles wat hij ooit begreep
of wat hem ooit gegeven werd.

Door dit omkeren

do wirt der mensche so unsprechelichen verre gefuert,
ob er sich her in gelossen koende,
denne in allen den werken und wisen und ufsetzen
die ie oder ie erdocht oder ie funden wurden.

Ja die her in recht gerotent,
das werdent die aller minneklichsten menschen,
und wirt in also licht,
wenne si wellent
in einem ieklichen ovgenblicke, so kerent si in
und fliegent alle úber die nature;

4
die ist als klebrecht in vil menschen
und wil ie etwas haben dar an si hange
und ir enthalt si.

Und etliche menschen sint als ungelossen und klebrecht:

in ist recht als dien die ein tenne machen súllent und slahent;
das ist denne also schornechtig und als hogrecht,
und die das sint,
do muos man nemen einen starken herten besemen
und fúrwen vil scharpf und hert und úber gon,
untz das er slecht und gelich werde.

Aber do ein glat tenne ist,
do endarf man nút
denne das man mit einem vederwúsche hie úber var.

Also sint etliche menschen als hogrecht und als ungelossen:
die muos Got úberstrichen
mit einem herten scharphen besemen
manigvaltiger bekorunge und lidens,
das er si lere das si sich lossen.

Aber die minnekliche menschen
die sleht sint und gelossen sint,
der ding gat recht selber zuo,
und do wurden also minnekliche menschen us geborn,
und entsunken und enpfielen
allem dem do sich die nature an enthalten mochte oder wolte,

und trunge echt fúr sich in in den grunt
das alles ist ane alles anhangen oder enthalten ichtes,
und hielte sich in dem armuete und blosheit in worer gelossenheit.

Kint,
wie blos, wie blint, wie gelossen
das der herre wolte,
und in aller der wise als er wolte,
das du dich alsus lossest suochen
und din hus umbekeren,
do wúrde der phenning funden,
verre úber das das ein ieklich mensche erdenken oder bekennen mag.

Och kinder,
die sich in diser wise liessen umbekeren,
das gienge verre úber alle die ufsetze
und alle die werk und wise
die alle die welt gewúrken mag
uswendig in sinnelicher wise und werk.

Dis bewerte unser herre,
do er sprach:

'wer zuo mir wil komen,
der verzihe sich sin selbs und kome zuo mir.'

Alsus muos der mensche sin selbes verzihen
in allem enthalten,

zou de mens onuitsprekelijk veel verder gebracht worden,
kon hij het toelaten,
dan door alle werken, alle werkwijzen en alle goede voornemens
die ooit bedacht of uitgevonden werden.

Ja, zij die op de juiste wijze tot daar geraken,
het worden de allerminnelijkste mensen,
en het kost hun geen moeite,
om, wanneer ze ook maar willen,
zich in een oogwenk in te keren
en boven de natuur uit te stijgen.

4
De natuur echter heeft bij veel mensen iets kleverigs
en wil altijd iets hebben waaraan zij hechten kan,
iets wat haar houvast biedt.

En veel mensen, ongelaten zijn ze en kleverig.

Het is als bij hen die een dorsvloer moeten maken en vlegelen,
waarbij die vloer ruw is en hobbelig:
bij hen, die als die vloer zijn,
moet men een sterke, harde bezem nemen
om die vloer flink en hard uit te vegen en hem te bewerken,
totdat hij glad en effen is geworden.

Maar heeft men een gladder dorsvloer,
dan is dat niet nodig,
een vederborstel om er over heen te gaan zal volstaan.

Zo zijn er nogal wat mensen die ruw en ongelaten zijn:
God zal deze mensen moeten vegen
met de harde, stugge bezem
van allerlei bekorungen en lijden,
om hen zo dan te leren zichzelf los te laten.

Maar de minnelijke mensen,
zij die effen zijn en gelaten,
bij hen gaat het als vanzelf
en uit hen worden minnelijke mensen geboren;
verlost en bevrijd zijn ze
van alles waaraan de natuur zich zou kunnen of willen vasthouden.

Ze dringen in zichzelf door, tot in de grond,
en dit zonder aan iets te hangen of het vast te blijven houden;
en arm en bloot blijven ze, in ware gelatenheid.

Kind,
dat je zo bloot, zo blind en zo gelaten mag zijn
als de Heer verlangt dat je zult zijn,
dat je elke weg mag volgen, naar zijn wens,
en dat je je zo mag laten zoeken,
je huis zo ondersteboven mag laten keren,
ja, de penning zou er gevonden worden;
alles wat een mens kan bedenken en begrijpen gaat het te boven.

Ach kinderen,
wie zich op deze wijze liet omkeren,
ver uitgaan zou het boven alle goede voornemens,
boven alle werken, boven elke wijze,
ver boven alles wat de hele wereld verrichten mag
naar uitwendige wijze en met uitwendige werken.

Onze Heer zelf heeft het gezegd;
hij zei:

'Wie tot mij komen wil,
die verlate zichzelf en kome tot mij.'

Laat de mens zich dan van zichzelf ontdoen
bij alles wat hem vasthoudt

das in des woren fúrganges hindert.

Denne koment die ungelossenen menschen in grosse bekorunge,
und werdent mit dem herten scharphen besmen überstrichen;
so dunket si es si alles verlorn,
und koment in grosse swinde bekorunge,
zwivel und grúweliche vorchte.

So sprechent si:

'nein herre,
es ist als verlorn.

Ich bin berovbet alles liechtes, aller gnaden.'

Werist du ein wol geslichtet gelossen mensche,
so engieng es dir nie so wol
noch enwart me so guot,
denne wie dich der herre suochen wolte,
des genuogte dir;
dar inne hettest du woren friden.

Wolt er blint, wolt er vinsten,
wolt er kalt, wolt er warn,
wolt er arm
und wie es im geveile in allen wisen,
in habende, in darbende:
alles do er dich inne suochte,
do liessist dich inne vinden.

Och kinder,
die disem wege volgeten
und sich alsus von innan und von ussen liessen,
wie went ir das Got mit den lúten varn solte?

Och,
er solte si also minneklichen úberfueren úber alle ding.

Ir lieben erbern lúte,
núť enfúrchtent úch,
es sint och lúte und lebent
och die wasser trinken und guot girstin brot essent.
Si koment och also hin;
enwellent ir núť hoeher komen,
so enfúrchtent úch núť.

5
Diser phenning der muos sin swere,
sin múntze haben.

Sine swere,
das er nider in den grunt wider in valle
und in sinke als er us gevallen ist,
in aller der luterkeit, in aller der unbeflektheit,
als blos und als unbehangen als er us geflossen ist.

Er hat sin bilde blos.

Dis bilde enist núť das die sele nach Gotte si alleine,
aber es ist das selbe bilde
das Got selber ist in sinem eigenen luteren goetlichen wesen;
und alhie in disem bilde
do mint Got, do bekent Got, do gebrucht Got sin selbes;
Got lebt und wesent und wirkt in ir.

In disem wirt die sele alzemole gotvar, gotlich, gottig.

Si wirt alles das von gnaden das Got ist von naturen,
in der vereinunge mit Gotte, in dem inversinkende in Got,
und wirt geholt úber sich in Got.

en hem bij zijn ware voortgang hindert.

Geraken de ongelaten mensen dan in grote bekoringen,
en worden ze met de harde, stugge bezem geveegd,
dan denken ze dat alles verloren is;
in grote, hevige bekorning treffen zij zichzelf aan
en in twijfel en vreselijke angst.

Ze zeggen dan:

'Nee, Heer,
alles is verloren.

Ik ben beroofd van alle licht, van alle genade.'

Zou je een welgeëffende, gelaten mens zijn,
nooit zou het je beter kunnen gaan,
nooit werd het nog zo goed,
want elke wijze waarop de Heer je zocht,
je nam er altijd genoeg mee;
ware vrede zou je hierin vinden.

Wilde hij blindheid, wilde hij duisternis,
wilde hij kou, wilde hij hitte,
wilde hij armoede,
hoe en op welke wijze het hem ook maar beviel,
in het bezitten van iets of in het derven ervan:
bij alles waarin hij je zou zoeken,
steeds zou je je hierin laten vinden.

Ach kinderen,
zij die deze weg volgden
en zich zowel innerlijk als uiterlijk loslieten,
wat menen jullie dat God met deze mensen zou doen?

Ach,
op minnelijke wijze zou hij hen opheffen, boven alle dingen uit.

En jullie, lieve eerbiedwaardige mensen,
wees niet bevreesd;
er zijn mensen, ze leven,
ze drinken water en eten goed gerstebrood,
en ook zij zullen er wel komen;
willen jullie niet hoger komen,
wees dan niet bevreesd.

5
Deze penning moet het juiste gewicht
en de juiste stempel hebben.

Het juiste gewicht,
opdat hij weer omlaag valt naar de grond
en inzinkt waar hij uitgevallen is,
in alle zuiverheid, in alle onbevlektheid,
en even bloot en zuiver als hij er is uitgekomen.

Hij draagt uitsluitend zijn afbeelding.

Die afbeelding betekent niet dat de ziel slechts naar Gods beeld is,
maar dat dit hetzelfde beeld is
als God zelf is in zijn eigen zuivere, goddelijke zijn;
en hier in dit beeld
bemint God, kent God, en geniet God zich zelf;
God leeft en woont en werkt in haar.

Daardoor wordt de ziel helemaal godkleurig, goddelijk, godvormig.

Door genade wordt ze alles wat God van nature is;
in de vereniging met God, in het verzinken in God,
wordt ze, uitgaand boven zichzelf, binnengehaald in God.

Also gotvar wirt si do:
were das si sich selber sehe,
si sehe sich zemole fúr Got.

Oder wer si sehe,
der sehe si in dem kleide, in der varwe, in der wise,
in dem wesende Gotz von gnaden,
und wer selig in dem gesichte,
wan Gott und si sint ein in diser vereinunge
von gnaden und nút von naturen.

Und her wider umbe,
der eine sele sehe in irem grunde
die willeklichen ir minne und iren grunt
nach creaturen hant gewerwet,
ane allen zwivel
si enwere nút anders geschaffen denne der túfel,
der doch als grúwelich und als unlidelich geschaffen ist:

wer das in ein ieklich mensche solte sehen
in sinem rechten bilde,
si zerstúben alle von der grúwelicheit,

und in der grúwelicheit sol die sele selber eweklichen in an sehen
ane ende und ane underlos,
ist das si
in dem grunde der creaturen fúnden wirt
also unnútzlich und engstlich als der túfel ist.

Und die lutere goetliche lidige sele
die sol eweklichen gesehen werden als Got
und als si alle ir selikeit súllen
in ir und usser ir nemen in dieser vereinunge,
und si sol sich selber an sehen als Got,
wan Got und si sint ein in disem.

Och kinder,
wie sint die so selig und úber selig
die sich alsus lossent suochen und vinden,
das si der herre alsus in fuere
und si mit im vereine in unsprechlicher wise!

Das gat verre úber alle sinne und verstentnisse
und das man geworten oder gedenken mag.

Kinder,
wer her zuo komen wil,
der muos alsus ordenlichen disen weg und dise strosse gon,
so enmag er nút verirren,
und entuot er och des nút
und blibet in dem sinne
und in den creaturen und in geschaffenen dingen,
der muos von not nu und eweklichen beliben.

Das wir nu alle volgen muessen,
des muesse uns der herre helfen!

Amen.

Zo godkleurig wordt ze daar,
dat, wanneer ze zich zelf zou kunnen zien,
ze zich helemaal voor God zou aanzien.

Wie haar maar zou zien,
hij zou haar zien in de kledij, in de kleur, in de verschijning,
in het wezen van God door genade,
en zalig zou hij zijn door dit aangezicht;
want God en zij zijn één in deze vereniging
door genade en niet van nature.

En omgekeerd geldt:
wie een ziel zou bezien in haar grond,
een ziel die vrijwillig haar liefde en haar grond
naar de schepselen heeft gekleurd,
zonder enige twijfel,
haar voorkomen zou niet anders zijn dan dat van de duivel,
wiens voorkomen toch gruwelijk en onuitstaanbaar is.

Wie hem in zijn ware gestalte zou zien,
naar zijn ware beeld,
hij zou wegstuiven, weg van dit gruwelijke aanzicht.

En dit gruwelijke aanzicht zal de ziel eeuwigdurend hebben,
eindeloos en onophoudelijk,
wanneer zij
aldus in de grond der schepselen gevonden wordt
even onnuttig en beangstigend als de duivel zelf.

De zuivere, goddelijke, ongebonden ziel echter,
die zal voor eeuwig gezien worden als God,
en zij zal al haar zaligheid
in en uit haarzelf ontvangen binnen deze vereniging;
en zij zal zichzelf zien als God,
want God en zij zijn één hierbinnen.

Ach kinderen,
hoe zalig en meer dan zalig zijn zij
die zich aldus laten zoeken en vinden,
zo dat de Heer hen zal binnenleiden
om hen op onuitsprekelijke wijze met hem te verenigen!

Dat gaat ver boven de zinnen uit en het verstand
en wat zich verwoorden of bedenken laat.

Kinderen,
wie zo ver wil komen,
die moet op welgeordende wijze deze weg en dit pad gaan,
dan zal hij niet verdwalen,
en doet hij dat niet
en blijft hij in de zinnen
en in de schepselen en in geschapen dingen,
dan moet hij daar noodzakelijk nu en eeuwig blijven.

Mogen wij nu allen de juiste weg volgen,
daartoe helpe ons de Heer!

Amen.

Preek 38 (V38)

Vierde zondag na Drievuldigheidsdag I

Estote misericordes sicut et pater vester misericors est.
(Lc 6,36)

*Die bredige usser sancte Lucas ewangelio
des vierden sunnentages,
leret barmhertzikeit
und nüt urteilen
und unsern gebresten usliden
und indewendige menschen werden
und gelossen sin in allen goben gottes,
sur und süsse.*

1
Sant Lucas der verschribet in dem ewangelio
das unser herre sprach zuo sinen jungern:

'sint barmherzig als úwer vatter barmherzig ist!

Enurteilent nieman, das ir nüt verurteilt enwerdent,
sunder vergebent, das úch vergeben werde,
und gebent das úch gegeben werde
ein guote mosse,
und ein volle und ein getruckte und ein úberflússige mosse
sol man úch geben in úwer schos,
und mit der selben mosse do ir mit messent,
do mit sol man úch wider messen.'

In disem ewangelio werden wir zwei ding gelert.

Das ein das heisset unser herre,
das wir das tuon súllen.

Das ander ist das wir etliche ding lossen súllen.

Hie ist ein tuon und ein lossen.

Das tuon das uns hie fúr wirt geleit,
das ist das wir súllen sin barmherzig.

Das lossen das ist,
wir ensúllen nieman verurteilen.

Kinder,
von disem sinne sprach ich gester,
wie soergklich und wie engstlich es ist
das ein mensche den andern urteilt
und das ein ieklich mensche wol bedarf
fúr sich ze sehende wie er sich hie an beware.

Wan der munt der worheit der sprach alhie:

'mit derselben mosse mit der ir usmessent,
mit der sol man úch wider in messen in aller wise.'

Bist du vil barmherzig,
so solt du vil barmherzikeit vinden.

Bist du wening,
so solt du wening vinden.

Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is.
(Luc. 6,36)

*De preek op het ewangelie van Sint-Lucas
voor de vierde zondag,
leert ons barmhartig te zijn
en niet te oordelen,
onze gebreken te verdragen,
een innerlijke mens te worden,
en gelaten te zijn bij alle gaven van God,
de bittere en de zoete.*

1
Sint-Lucas schrijft in het ewangelie,
dat onze Heer zei tot zijn discipelen:

'Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is!

Oordeelt niemand, opdat jullie niet geoordeeld zullen worden,
maar vergeeft, opdat jullie vergeven zal worden,
en geeft opdat jullie gegeven zal worden;
een goede maat,
een volle en aangestampde, een overlopende maat
zal men jullie in je schoot geven,
en met dezelfde maat waar jullie mee meten,
daarmee worden jullie gemeten.'

In dit ewangelie worden ons twee dingen geleerd.

Het eerste betreft de dingen waarvan onze Heer verlangt
dat we ze doen.

Het tweede betreft allerhande dingen die we moeten laten.

Het gaat dus om een doen en om een laten.

Dit 'doen', waarover hier gesproken wordt,
dat houdt in dat we barmhartig moeten zijn.

Dit 'laten' wil zeggen,
dat we niemand zullen veroordelen.

Kinderen,
hier heb ik gisteren van gezegd,
hoe zorgwekkend en gevaarlijk het is
wanneer de ene mens de andere oordeelt,
en dat het voor iedere mens noodzakelijk is
voor zichzelf te bezien hoe hij zich hiervoor bewaren kan.

Want de mond van de waarheid, hij zei hiervan:

'Met dezelfde maat waarmee jullie meten,
zal men jullie vervolgens meten, in alles.'

Toon je veel barmhartigheid,
dan zul je veel barmhartigheid vinden.

Toon je weinig,
dan zul je weinig vinden.

Enbist du nüt barmherzig,
so solt du nüt barmherzkeit vinden.

Dise barmherzkeit sol der mensche vinden und ueben
an sinem gemuete inwendig,
also das er in ime
vinde ein gruntlich getrúwlich mitliden
mit sinem nechsten, also wo er den in lidende weis,
es si inwendig oder uswendig,
und solt mit herzeklicher mitleidunge von Gotte begeren
das er in troeste.

Kanst du och im uswendig gehelfen,
es sie mit rate oder mit gaben,
es sie mit wortten oder mit werken,
als verre als es an dich kumet,
das solt du tuon.

Enkanst du nüt vil getuon,
so tuo doch ie etwas,
es si mit innewendiger oder uswendiger barmherzkeit,
oder sprich im doch ein guetlich wort zuo!

Und in diser wise so hast du disem genuog geton
und solt einen barmherzigen Got vinden.

2
Nu das ander wort:

'du ensolt nüt urteilen, das du nüt verurteilet enwerdest.'

Kinder,
wissent das diser gebrest
also grossen mordigen schaden iezunt tuot
gemeinlichen under den lúten,
das das ein ungebruevet und ungezalt wunder ist.

Kinder,
tuont wie vil guoter werke ir wellent
von grossen uswendigen werken
und ufsetzen, weler kúnne die sin:
der guoten werken hat der túfel sinen spot,
ist das ir in disem gebresten stont.

Nieman enneme sich des an das er des andern richter si,
er si e zuo dem ersten sins selbes richter gewesen.

Das ist iemer wol ein jemerliche blindheit
das der mensche wil das iemer von eim anderen haben
das er nach sinem willen und sime wolgevallende si,
und er enkonde sich selber nie gehaben
mit allem sinem flisse und arbeit;
so enkonde er sich selber nie gemachen,
das er were als er sin solte
und als er sich gerne hette.

Der mensche ensol niemans gebresten gros wegen,
ob er wil das Got sin gebresten úber sehe mit barmherzkeit.

Noch denne das er das fúr wor weis das es zemole boes ist,
noch denne ensol er bi sime libe niemer me dar ab gewogen;

der mensche sol zuo dem ersten
den tramen usser sinem ovgen werfen,
e das er
das stúppe beginne zerwerfen usser sines nechsten ovgen.

Kerent úch zuo úch selber und nement úwer eigenen gebresten war,
und niemans anders.

Toon je geen barmhartigheid,
dan zul je geen barmhartigheid vinden.

Deze barmhartigheid moet de mens vinden en beoefenen,
inwendig, in zijn gemoed,
zo dat hij in zichzelf
een gegrond, betrouwvol medelijden zal ervaren
dat uitgaat naar zijn naaste, overal waar hij deze lijdend weet,
zij het inwendig of uitwendig,
en hij uit de grond van zijn hart het medelijden van God verlangt
opdat hij hem troosten zal.

Kun je hem ook uitwendig helpen,
met raad of met gaven,
met woorden of met werken,
en voor zover het aan jou is om dit te doen,
doe dat dan.

Ben je daartoe niet in staat,
doe dan toch iets:
betoon inwendige of uitwendige barmhartigheid
of richt je eens tot hem met een vriendelijk woord.

Zo heb je dan voor hem gedaan wat mogelijk was
en zul je een barmhartige God vinden.

2
Nu het andere woord:

'Oordeelt niet, opdat je niet geoordeeld wordt.'

Kinderen,
weet dat dit gebrek
in de huidige tijd grote, dodelijke schade aanricht,
overal onder de mensen;
wonderbaarlijk groot, nog niet te overzien is het.

Kinderen,
verricht zoveel goede werken als je wilt,
grote uiterlijke werken,
en heb voornemens, van welke aard ze ook mogen zijn:
met al deze goede werken drijft de duivel zijn spot,
wanneer dit gebrek jullie kenmerkt.

Niemand zal zich aanmatigen om andermans rechter te zijn,
wanneer hij niet eerst zijn eigen rechter is geweest.

Het getuigt van een erbarmelijke blindheid,
wanneer de ene mens almaar van een ander verlangt
dat deze overeenkomstig zijn wensen en verlangens is,
iets wat die ene zelf niet lukt
met al zijn ijver en werken;
het lukt hem niet eens zelf te worden
wie hij zou moeten zijn,
en te zijn zoals hij zich graag zelf zou willen hebben.

De mens zal niemands gebreken zwaar wegen
als hij wil dat God zijn gebreken beziet met barmhartigheid.

Zelfs wanneer hij zeker wist van kwade zaken bij een ander,
dan nog zal hij daar zijn leven lang niet van gewagen.

Een mens moet eerst
de balk uit zijn eigen oog verwijderen
alvorens hij
de splinter zal verwijderen uit het oog van zijn naaste.

Keer in je tot jezelf en bezie je eigen gebreken,
niet die van een ander.

Ist din stat also das es dir gebürt ze tuonde,
so solt du stunt und stat dar zuo bieten,
und das solt du tuon von minnen und senftmueteklichen
und mit einem suessen antlit und worten,
schribet S. Gregorius.

Und es ist groeslichen den pffaffen verboten
das si nüt herteklichen súllen stroffen,
die richter sint der kilchen.

Wie getúrrent ir denne
das gedenken
vor Gotte und den lúten?

Wissent,
ir múgent also zuo einem mole
úweren nechsten verurteilen
das ir úch selber
und alle úwere werk und úwer leben
in Gottes urteil also werfent
das ir es vor Gotte niemer úber windent
und das úch Got ein grúwelich richter werden sol.

Durch Got huetent úwerre wort!

Dis leiden klaffendes ist so wunderlichen vil das das ein jomer ist,
und verlierent do mit Got und sin gnade
und úwer ewige selikeit.

Ir ensullent niemer úweren munt uf getuon,
ir súllent e driwerbe úch betrachten
ob úwere wort súllen sin zuo den eren Gotz
und úwers nechsten besserunge
und úch selber bringen friden
inwendig und uswendig.

Her umbe das als unmessig schade kumet von worten,
dar umbe hant hie vormalis die heiligen vetter der heiligen oerdenen
mit also grossem flisse
alle rede verboten in den kloestern uf allen stetten
ane uf einer stat,
und das selbe nüt ane sunderlich urlob.

Den schaden der von worten kumet,
den enkoende dir alle die welt nüt bewisen.

3
Nu vor so sprach das ewangelium von einer guoten mosse.

Dise mosse das ist des menschen gemuete:
do mit wirt gemessen.

In diser mosse so wirt Got gemessen,
was dir des werden sol.

Lieben kinder,
nu ist die edel mosse
do Got so wunneklichen inne solte wonen,
die ist also entreint und entsúvert
und also vol fules mistes
das Got dar in nüt enmag,
des eigen stat es von rechte solte sin,
das ist vol stinkendes dinges und irdenscher fuler erden und mistes.

Dis gemuete das stet recht schedelichen ze phande.

Die selbe stunde
als du ze Gotte soltest keren in dime gebette,
so stet dis gemuete ze phande,
und du bist sin ungewaltig
und Got enmag niergent dar in.

Is je levensstaat zo dat het je opgedragen is te oordelen,
wacht dan tijd en gelegenheid af,
en doe het dan met liefde en zachtmoedigheid
en straal daarbij zachtheid uit in woord en in gebaar,
zo schrijft Sint-Gregorius.

Priesters wordt het streng verboden
hard te straffen;
de priesters, die kerkelijke rechters zijn.

Hoe wagen jullie dit dan
te verantwoorden
tegenover God en de mensen?

Weet,
het kan weleens zo zijn,
dat wanneer jullie je naaste veroordelen,
dat jullie jezelf
en al jullie werken en heel jullie leven
aan Gods oordeel onderwerpen
en dat jullie het dan voor God nooit meer goed kunnen maken,
en God voor jullie een vreselijke rechter zal worden.

Omwille van Gods liefde, hoed je tong!

Dit ellendige geklets, je treft het overal, een plaag is het;
en jullie verliezen er God en zijn genade mee,
en de eeuwige zaligheid.

Nooit moeten jullie je mond nog open doen
alvorens je jezelf drie keer afgevraagd hebt
of het woorden zullen zijn ter ere Gods,
of je naaste er beter door zal worden
en of ze jezelf vrede zullen brengen,
inwendig en uitwendig.

Omdat er mateloze schade veroorzaakt wordt door woorden,
daarom hebben eertijds de heilige vaders der heilige ordes
met grote nadruk
het gesproken woord binnen kloosters op elke plek verboden,
slechts op één plek was het toegestaan,
en dan alleen met bijzondere toestemming.

De schade die van woorden komt,
niemand ter wereld die jou kan laten zien hoe groot deze is.

3
Voorts lezen we in het evangelie over een goede maat.

Onder deze maat wordt het gemoed van de mens verstaan:
hiermee wordt gemeten.

Met deze maat wordt je van God toegemeten
hetgeen jou toe zal komen.

Lieve kinderen,
deze edele maat,
waarin God zo heerlijk zou moeten wonen,
die is zo vies en vuil
en zo vol van smerige mest,
dat God daarin niet wonen wil;
de plek die de zijne zou moeten zijn,
die is gevuld met stinkende dingen en vuile aardse drek en mest.

Dit gemoed, verpand is het, tot eigen schade.

In het uur van het gebed,
wanneer je je tot God wil wenden,
blijkt je gemoed een onderpand;
jij hebt er geen zeggenschap over
en God kan er niet in.

Nein, nüt,
du hast die torwarter der creaturen dar fúr gesetzt,
die Got des hinderent das er nüt drin enmag.

Und dar umbe als du alsus bettest ane gemuete,
so ensmakt dir es nüt.

Wan Got nüt dar inne enist,
so verdrúset dich schiere
und lovfest us.

Liebes kint,
loesse din gemuete von allen den enden do es ze phande stot,
von aller der minne und meinunge
und gunst der creaturen.

Wan sol Got in,
so muos von not die creature us.

Mache din vas lidig
und halt dich fri von italen bekúmbernisse,
wan es enwart dem fúre nie als natúrlích uf ze gande
noch einem vogel als licht ze fliegende
als einem rechten lidigem gemuete
uf ze gonde in Got.

Und dar umbe wissent fúr wor:
súllen wir iemer komen in den grunt Gotz und in das innigoste Gotz,
so muessen wir zuo dem aller minsten zem ersten
komen in unsern eigenen grunt und in unser innigostes,
und das sol sin in luterre demuetkeit,

und do sol sich die sele
ze mole uf tragen
mit allen iren gebresten und allen iren súnnden,
und legen sich fúr die porte
der grossen erwardikeit Gotz,
do Got us smilzet in barmherzkeit,

und was er guotz und tugenden
von Gotz gnaden
in im vint,
do mit sol er sich setzen under die porte
der mitikeit Gotz,
do Got us smilzet in wisen der guete
und in der unsprechlichen minne.

Als du dich alsus abzúhest
von allem dinem vermúgende
und gezogen hast
von minnen und bekomernisse aller creaturen
und dich uf getragen hast,
so ist denne dar úber
das dich die bilde der dinge hinderent
und du dem nüt getuon enkanst, als wol múglich ist.

Liebes kint,
so nim es recht fúr ein uebunge
und lo dich Gotte hie in disem, und blibe bi dir selber
und enlofv nüt us, sunder lide dich in disem
und sprich mit grosser demuetkeit:

'lieber herre,
erbarme dich úber mich!

Deus in adjutorium meum,
Eija, lieber herre, hilf!

Tring dich in dich selber nüt in,
begin denne eins andern werkes;

Nee, waarlijk niet,
schepselen heb je daar als poortwachters geplaatst
en ze hinderen God om naar binnen te gaan.

En daarom, omdat je dan bidt los van je gemoed,
daarom smaakt het je niet.

Wanneer God daarin niet aanwezig is,
dan gaat het je snel vervelen
en je loopt weg.

Lieve kind,
verlos je gemoed van al die zaken waaraan het verpand is,
van de liefde, het verlangen,
en het haken naar de schepselen.

Want waar God naar binnen wil,
daar moet het schepsel naar buiten.

Maak je vat ledig
en onthoud je van ijdele bezigheden;
geen vuur is het ooit gegeven van nature zo op te stijgen,
geen vogel zo gemakkelijk te vliegen,
zoals het een oprecht, ledig gemoed gegeven is
op te gaan tot God.

Weet dan,
willen we ooit geraken in Gods grond en in Gods innigste,
dan is het geringste wat we doen moeten en het allereerste:
geraken in onze eigen grond en in ons eigen innigste,
en dat in zuivere deemoed.

Daar zal de ziel zich dan
geheel en al aanbieden,
met al haar gebreken en al haar zonden,
en liggen gaan voor de poort
tot de grote eerbiedwaardigheid Gods,
daar waar God uitsmelt in barmhartigheid.

En wat de mens aan goeds en aan deugden,
verkregen uit Gods genade,
in zichzelf aantreft,
daarmee moet hij zitten gaan voor de poort
tot de mildheid Gods,
daar waar God uitsmelt op lieflijke wijze
en met onzegbare liefde.

Wanneer je je dan aldus afwendt
met alles wat in je vermogen ligt,
en je weggetrokken bent
uit de liefde en bekommernis gericht op de schepselen,
en je jezelf aldus dan hebt aangeboden,
dan kan het ook nog zijn
dat je hinder ondervindt van voorstellingen van de dingen
en dat je je niet verweren kunt op de wijze die gewenst is.

Lieve kind,
beschouw dit als een oefening,
geef je over aan God, blijf bij jezelf,
loop niet weg, maar houd het hierin uit
en spreek met grote deemoed:

'Lieve Heer,
erbarm je over mij!

Deus in adjutorium meum,
kom dan, lieve Heer, en help!

Dring dan in jezelf niet binnen,
begin maar een ander werk,

an allen zwivel es velt selber ab und loeset sich.

Als ich han gesehen,
als man silber grebt,
so verwechset sich das wasser,
das mans nüt wol gewinnen enkan.

So hat man gemacht mit behentkeit
das sich das wasser selber us schüt,
und denne so vint man den schatz
der alle die kost bezalt die dar uf gezert ist,
und do úber grosse gewinnunge.

Also solt du dich liden
und lossen dise truk und dise bilde
und die widerwertigen gebresten
die du wider din gemuete und herze liden muost
dich pingende;
sicher es schüt sich selber us,
und das sol alle die erbeit bezalen,
und dir sol gros guot der mit in komen.

So sol unser herre sprechen:

'vil lieber minneklicher mensche,
ich danken und loben mich von dir,
das du mir mins lidens hast gedanket,
und min swere búrdin mins krúzes hast du mir geholfen tragen
mit dinen gebresten, die du us gelitten hast.

Sich,
nu solt du eweklichen mich selber do wider haben.'

4
Wilt du nu ein inwendig mensche werden,
so muost du vor haben ein úberstrichende mosse:

als wie?

Entrúwen, kint,
du muost uswendige ding abstrichen
als das widerwertig ist wider inwendikeit.

Besich dich selber in aller diner wandelunge
und minne und meinunge,
wort, werk,
kleider, kleinoeten,
frúnt, mage,
guot, ere,
gemach, gelust,
gelas und sitten:

so was an allem dinem lebende ist das dich hindert
das Got in dir nüt enlebet noch nüt enwúrket
noch ein wore sache enist,
entrúwen, kint,
das solt du alles abstrichen,
solt du ein inwendig edel mensche werden.

So solt du prueven die uswendigen uebungen,
die einen grossen schin habent:
vindest du das si dich hinderent,
so strich si ab!

War umbe ensage ich nüt von grossem vastende und wachende?

Wissent das vasten und wachen ein gar grosse starke helfe ist
zuo einem goetlichen leben,
so es der mensche vermag!

Aber do ein krank mensche ist eines kranken hovbtes

zonder twijfel, het verdwijnt vanzelf en lost zich op.

Ik heb gezien,
dat waar men zilver delft,
dat daar het water wast,
waardoor men het niet goed winnen kan.

Vernuftig heeft men het zo ingericht
dat het water vanzelf wegstroomt,
en op deze wijze vindt men dan de schat
die alle onkosten dekt die men gemaakt heeft,
en die daarenboven groot gewin geeft.

En zo moet ook jij het verdragen
en het uithouden bij deze druk en deze beelden
en bij de afschuwelijke gebreken
die je gemoed en je hart belagen;
houd het uit wanneer ze je pijnigen,
want echt, ze vloeien vanzelf af,
en alle moeite zal vergoed worden,
en een groot goed zal je deel worden.

Dan zal onze Heer zeggen:

'Innig geliefde, minnelijke mens,
ik dank je en loof mezelf om jou,
omdat je mij voor mijn lijden hebt gedankt
en de zware last van mijn kruis hebt helpen dragen
door jouw gebreken, die je tot het einde toe gedragen hebt.

Zie,
nu zul je voor eeuwig mijzelf daarvoor in de plaats krijgen.'

4
Wil je nu een innerlijke mens worden,
zorg dan voor een afgestreken maat.

Maar hoe?

Waarlijk, kind,
je moet uitwendige dingen afstrijken
voor zover deze ingaan tegen de inwendigheid.

Onderzoek jezelf in al je handelingen,
je voorkeuren en bedoelingen,
in woord en werk,
kleren en kleinodiën,
vrienden en verwanten,
goed en eer,
gemakken en genoegens,
houding en gewoontes.

Al die dingen in je leven die verhinderen
dat God in je leeft en in je werkt,
alles waarvan hij niet de ware oorzaak is,
waarlijk kind,
dat moet je allemaal afstrijken,
wil je een edele mens worden.

Onderzoek op deze wijze de uitwendige oefeningen
die veel opzien baren;
ben je van mening dat ze je hinderen,
strijk ze weg!

Waarom zeg ik niets over het grote vasten en waken?

Weet dat vasten en waken een zeer grote, krachtige hulp vormen
op de weg naar een goddelijk leven,
wanneer de mens dit vermag!

Maar wanneer een mens zwak is vanwege hoofdpijnen

- in disem lande
hand die lúte gar boese hovbt –
und bevint der mensche das,
das es sin nature qwetschet und wil verderben,
so striche abe,

und ob och wer ein tag den man vasten solte,
so nim urlub von dinem bichter,
und ob der urlub dir nüt enmag werden,
so macht du doch denne von Gotte urlub nemen,
und isse etwas untz morne,
das du zuo dem bichter oder zuo dem pffaffen macht komen,
und sprich denne:

'ich was krank und as',

und nim denne darnach urlub.

Die heilige kilche gemeinde noch gedochte das nie
das sich ieman solte verderben.

Lieben kinder,
und dis ist iemer ein gar schlechte rede.

Also:

was das ist das dich hindert
an dem nechsten wege der worheit,
das striche alles ab,
es si uswendig, es si inwendig,
es si liplich, es si geistlich,
das schine oder heisse wie man welle.

Lieben kinder,
alsus muessent ir zuo hohen dingen komen,
ob ir in diser wise ordenlichen volgetint
und edel menschen wúrdent.

5

Nu sol hie sin ein getrukke ze samene gejagte mosse.

Vil lieben kint,
nu verstont das ich sage.

Swenne der mensche dise ordenliche wegen gegangen hat
und alsus alle hindernisse abgestrichen hat,
so engegen lovft ime manig wunneklich fúr wurf,
das im so gros suessekeit und so grosse wollust inkumet
in bevintlicher wise
das die wollust durch gat geist und nature.

Und die genuegde, der trost und das bevinden
das gat unsprechlichen úber aller diser welte froeide,
das in den menschen do geborn wirt,
das lustlich und wunneklich ist.

Kinder,
dar úber wirt dem geiste fúr gehalten alsolicher truk
das im alle die suessekeit und wollust wirt als gar ze mole benomen
als es nie nüt engewunne,
und wirt im do ein als in getrukke und zesamen gejagte mosse,
und wirt ze grunde in sich selber geslagen,
das im die wollust al zemole wirt benomen.

Und sol der mensche fride haben,
in der worheit,
so muos er dis armuetes und dis truckes
also gelossen sin
und also lidig ston,
das er von allem disem wolluste nüt enhalte,

denne allein trucke sich in in einer gelossener wise

– in dit land
hebben veel mensen een hoofd dat hiervoor ontvankelijk is –
en wanneer deze mens dan bemerkt
dat het zijn natuur verwondt en te gronde zal richten,
laat hij dit vasten en waken dan afstrijken.

Al zou het een dag betreffen waarop men diende te vasten,
probeer toch toestemming te verkrijgen van je biechtvader,
en is dat niet mogelijk,
vraag het dan aan God;
eet wat, voorafgaand aan de ochtend
waarop je tot je biechtvader of tot een priester kunt gaan,
en zeg dan:

'Ik was zwak en at',

en ontvang later dan toestemming.

De heilige Kerk heeft nooit de bedoeling gehad noch de wens
iemand te gronde te richten.

Lieve kinderen,
korter en duidelijker kan men het niet zeggen.

Daarom:

alles wat je maar mag hinderen
op de naaste weg naar de waarheid,
strijk dat af
– of het nou iets uitwendigs of inwendigs is,
iets lichamelijks, iets geestelijks,
of hoe het ook mag uitzien of heten.

Lieve kinderen,
tot hoge dingen zullen jullie geraken
wanneer jullie deze weg op de juiste wijze volgen
en edele mensen worden.

5

Welnu dan, een samengedrukte, aangestampte maat moet het zijn.

Lieve kinderen,
versta nu wat ik zeg.

Wanneer de mens deze geordende weg gegaan is
en hij alle hindernissen aldus weggestreken heeft,
dan komt hem menig heerlijke aankondiging tegemoet;
zulke grote zoetheid en zulk groot genot komt bij hem binnen
op gevoelijke wijze,
dat het genot geest en natuur doortrekt.

En de vreugde, de troost en het ondervinden hiervan,
het gaat op onzegbare wijze alle wereldse vreugde te boven,
alles wat in de mens geboren wordt
aan genot en heerlijkheid.

Maar, kinderen,
hierna wordt de geest onder zulke grote druk gezet
dat elke zoetheid en elk genot hem helemaal ontnomen wordt
en het is alsof had hij die nooit ervaren had;
in zichzelf wordt hij geperst als een aangestampte maat,
en tot de grond wordt hij in zichzelf geplet,
zodat elk genot hem wordt ontnomen.

En wil de mens waarlijke vrede hebben,
waarlijk,
dan moet hij deze armoede en deze druk
zo gelaten aannemen
en zo ontbloot staan,
dat niets van dit genot bij hem achterblijft.

Op gelaten wijze dient hij zich in te drukken

in den einveltigen grunt des aller liebsten willen Gotz,
das armuete von Gotte ze nemende
und sich do inne ze lidende,
ob es Got wolte han gelitten untz an den jungsten tag.

Och kinder,
do wirt der truk so unlidelich und so wi und so we,
so wirt der armen naturen dise wite welt verre ze enge
und dorret recht von jomer,
als ir dise minnekliche liechter und die grosse wollust
also ze mole werdent als gar benomen
als si si nie engewunnen.

So sint etliche menschen als klebrecht
und enkünnen sich in diseme nüt geliden.

Das kumet von zwein sachen, dise unlidelicheit.

Die eine sache ist
das der mensche nüt zuo grunde sins selbes gestorben enist
noch nüt tot enist.

Die andere sache ist
das er Gotte nüt zemole engetrúwet.

Her umbe ist der mensche als ungelossen
und bricht us
und enkan sich in disem trucke nüt geliden:
da lit also gros wunderlich schade an.

6
Liebes kint,
belibe bi disem:
getrúwe Gotte;
ane allen zwivel er loeset dich.

Und halt dich in demuetkeit und in erwirdiger vorchte.

So bút die hant us diner begerunge
alleine zuo dem úberweselichen blossen luterme wesende
das Got alleine weselichen ist,

und nüt enhalt von allem dem das minre ist wan das,
und nüt entuo als einr der ein kleinoeter von eime neme
und sich daran liesse, und spilte do mit
und liesse den ders im gab.

Halt dich als ein slaffent mensche
zuo allem dem das dir gelúchten oder gesmaken mag,
ane der herre selb selber alleine.

Es si vernúnftig oder unuernúnftig:
alles das do fliegen oder stieben mag,
do enker dich zemole nüt an,
denne trucke dich zemole in wore demuetkeit
und in din nicht
und in Gottes liebsten willen
in wore gelossenheit.

Nu muosten doch die jungern unsern herren lossen,
die aller minneklichsten engegenwúrtkeit,
die so trostlich und úber gros und gotlich was,
solten si mit dem hoeheren begabet werden,
so muosten si sich lossen.

'Extendens se superne vocatione.'

Du muost, als der liep Paulus sprach,
sin usgedent zuo den vordersten der obersten ruffunge,
das du enphallest allem dem das minr ist wan das,
und das do so lustlich und so wunnlich was.

in de enkelvoudige grond van de allerliefste wil van God,
om deze armoede van God dan aan te nemen
en deze lijdzaam te ondergaan,
wanneer God het zou willen zelfs tot aan de jongste dag.

Ach kinderen,
deze druk wordt zo ondraaglijk en zo benauwend en beklemmend;
voor de arme natuur wordt de wijde wereld veel te eng,
en van ellende verdort ze
wanneer haar deze minnelijke lichten en dit grote genot
zo geheel en al ontnomen worden
en het is alsof ze deze nooit bezeten had.

Sommige mensen zijn hieraan zo gehecht,
dat ze zich hierbij niet kunnen neerleggen.

Twee oorzaken worden gevonden voor dit onvermogen.

De eerste oorzaak is,
dat de mens niet tot in de grond aan zichzelf gestorven is,
nog niet dood is.

De tweede oorzaak is,
dat hij niet volledig op God vertrouwt.

Hierdoor is de mens ongelaten,
en hij breekt uit,
want hij kan het bij deze druk niet uithouden;
en verbazingwekkend grote schade ontstaat aldus.

6
Lieve kind,
blijf dit doen:
vertrouw op God;
ongetwijfeld, hij zal je er van verlossen.

Bewaar deemoed en eerbied.

Strek de hand van je begeerte alleen uit
naar het overwezenlijke, blote, loutere zijn,
dat alleen God wezenlijk is.

Behoud van alles niets wat geringer is dan dit,
en doe dan niet als iemand die een kleinood van iemand ontvangt
en er helemaal in opgaat, zijn genoegen hieraan beleeft
en hém vergeet van wie hij het kreeg.

Houd je slapend
voor alles wat je opwekken kan of wat smaak voor je heeft,
behalve voor de Heer zelf.

Of het nou verstandig is of onverstandig:
alles wat er voorbij komt vliegen of wervelen,
wend je daarheen niet;
druk jezelf geheel neer in ware deemoed,
in je niets
en in Gods liefste wil,
in ware gelatenheid.

De discipelen toch, ze moesten onze Heer loslaten,
zijn allerminnelijkste aanwezigheid
die zo troostrijk was, zo alles ontstijgend en goddelijk;
wilden ze hogere gaven ontvangen,
dan moesten ze loslaten.

'Extendens se superne vocatione.'

Je moet, zoals de lieve Paulus zei,
uitgestrekt staan naar wat voor je ligt, naar de hoogste roeping,
daarbij achterlatend alles wat geringer is dan dit,
alles wat eens zo genoeglijk en zo heerlijk was.

So stat der arme mensche recht als ob er hange
enzwischen zwein wenden,
und in dunket,
er en habe weder hie noch do,
und ist alsus in noeten
recht als ob er under einer keltern lige,
und wirt gedruckt.

Liebes kint,
gehab dich wol und enbrich nüt us.

Dis wirt schier weger,
es enwart noch nie so nach,
und sol dir recht sin;

des selben solt du ledig sin
und enkein sehen haben uf nüt denne blos in den willen Gotz
und in sinem willen din ellendig ellende ze lidende
als lange als im behagt,
was din och gewerde.

Als unser herre denne sicht din ellendig liden,
das du das vertreist
und dich do inne tugentlichen haltest
und lidest
und dich lost
do es alles an gelit,
denne kumet der herre mit der überflüssigen mosse
und gússet sich selber in die mosse,
wann ir enmag anders genuegen nüt,

und macht die mosse als überfliessende
von dem überweselichen guote das er selber ist,
das si an allen enden über gat.

Do tuot der geist einen über swank
in das goetlich abgründe.

Er gússet sich us und blibet doch vol;
als der ein klein krusen stiesse in das grundelose mer:
das würde bald vol und gieng über
und blibe doch vol.

Hie git Got dem geiste sich selber in einer überflüssiger wise,
das verre ist und ob allen dingen das si ie begerte.

Als er si vint in disem ungetrosten ellende,
denne tuot er recht als geschriben stot das der kúnig Aswerus,
do er die seligen geminten Hester
vor ime stonde sach in bleichem antlit
und ir irs geistes gebrast und geneiget was,
do bot er ir zehant das gúldin zepter

und stuont uf von sinem kúniglichen trone
und umbe vieng si und gab ir sinen kus,
und bot ir mit ir ze teilende sin kúnigrich.

Diser Aswerus das ist der himelsche vatter.

Als er die geminten sele alsus vor im sicht
in verloeschem antlit ungetroest von allen dingen,
und ir des geistes gebrist
und stat also geneiget,
denne zuohant so büt er ir sin gúldin zepter
und stat uf von sime trone,
nach reden ze sprechende und nüt nach wesende,
und git ir sinen goetlichen umbevang
und hebt si uf über alle ir krankheit
in dem goetlichen umbevang.

Het is alsof de arme mens hangt
tussen twee wanden,
waarbij het hem dunkt
dat hij hier noch daar steun vindt;
hij verkeert in nood
en het is alsof hij onder een wijnpers ligt
en samengeperst wordt.

Lieve kind,
houd vol en breek niet uit.

Het zal snel beter worden,
nog nooit was het zo nabij;
wat zal het je goed doen!

Laat het allemaal los
en richt je op niets anders dan op de wil van God;
draag jouw kwellende ellende overeenkomstig zijn wil,
zolang het hem behaagt,
bij wat je ook maar overkomen mag.

Wanneer onze Heer dan jouw ellende ziet,
en ziet dat je het verdraagt,
dat je je daarbinnen dapper toont,
het ondergaat,
en ziet dat je jezelf loslaat
– waar het allemaal om gaat –
dan komt de Heer met een overvloedige maat
en giet zichzelf in die maat,
en niets anders vervult haar als dit.

Die maat vult hij overvloedig
met de overwezenlijke goedheid die hijzelf is,
zodat ze overstroomt naar alle kanten.

Dan stroomt de geest over,
de goddelijke afgrond in.

Hij schenkt zich uit en blijft daarbij even vol;
net als hij die een kruikje onderdompelt in de eindeloze zee:
het zou snel vol zijn, over lopen,
en bleef toch even vol.

Hier geeft God zich aan de geest op overvloedige wijze,
en ver gaat het uit boven alles waarnaar deze verlangde.

En als hij deze geest aantreft in troosteloze ellende,
dan doet hij als koning Ahasveros; geschreven staat,
dat toen deze de liefvallige, beminde Esther
met haar bleek gelaat voor zich zag staan
en zij de macht over haar geest verloor en bijna bezweek,
dat hij haar toen meteen zijn gouden scepter aanreikte.

Hij stond op van zijn koninklijke troon,
ving haar op en kuste haar,
en bood aan zijn koninkrijk met haar te delen.

Met deze Ahasveros wordt de hemelse Vader bedoeld.

Wanneer hij de beminde ziel dan voor zich ziet,
met een verbleekt gelaat en nergens troost vindend,
en ze de macht dan over haar geest verliest
en dreigt te bezwijken,
dan reikt hij haar meteen zijn gouden scepter,
staat op van zijn troon
– de vergelijking hier volgend, niet het wezen –
en omvat haar in zijn goddelijke omhelzing,
en hij richt haar boven haar zwakte op
in deze goddelijke omarming.

Ach was wonders wenent ir
das do in dem geiste gewerde?

Er git ir sinen einbornen sun
in dem neigende des zepters,
und in dem aller suessesten kusse
in gússet er ir alzemole
die oberste úberweselichen sueskeit des heiligen geistes.

Er mit teilt ir sin kúnigrich,
das ist:
er git ir ganzen gewalt úber sin rich,
das ist úber himelrich und ertrich,
ja úber sich selber,

das si des alles frowwe si des er herre ist,
und Got in ime si von gnaden,
das er ist und hat von naturen.

Alsus wirt dise mosse úberflússig,
das alle die welt hin ab wirt gericht.

Und enweren dise lúte nút in der cristenheit,
die welt enstuende nút ein stunde;
wan ire werk sint verre mere und besser
wan alle die werk sin
die alle die welt iemer gewúrken mag.

Wan Got wúrkt alles des menschen werk,
und dar umbe gant ire werk úber aller menschen werk
als vil als Got besser ist wan die creaturen.

Dise mosse ist als úberflússig worden
das si gat úber alle sinne
und alle menschlich, ja engelschlich verstentnisse.

Hie ist wore und selige froeide,
und dis mag wol sin der fride der alle sinne úber trift,
von dem S. Paulus sprach.

Und dis ist ein gar schlechte rede,
und wissent:
es enist nút als grúwelich
mit Gotte umbe ze gande
als ir wenent.

Kinder,
wer dise wege gan wil
als ir hie gehoert hant,
die koment zuo disem ende.

Und wissent fúr die luter worheit:
weler mensche disen weg nút engat,
der enkumet zuo der lebendiger worheit niemer me.

Er mag wol komen zuo vernúnftigem bekentnisse,
als rot moesch schinet etwenne als golt.
Aber es ist ime gar verre in der worheit.

Also ist vil valsches schines;
aber die lebendige worheit
die muos in diser wise und wegen gesuocht werden.

Nu were der wol ein tore
der sinen wingarten
hinder einen berg saste, dar die sunne niemer engeschine,
und der begerunge hette die sunnen ze sehende,
und kert ir den nacken und sin antlit kerte von der sunnen.

Under hundred menschen die doch guote lúte wellent heissen,
so vint man kume einen menschen

Ach, welk wonder zal het zijn, denken jullie,
dat deze geest daar ten deel valt?

Zijn eniggeboren Zoon geeft hij haar
in dit neigen van zijn scepter,
en met die allertederste kus
laat hij bij haar helemaal invloeiën
de hoogste, overwezenlijke zoetheid van de Heilige Geest.

Met haar deelt hij zijn koninkrijk,
wat wil zeggen,
dat hij haar volledige macht geeft over zijn rijk,
dat is over hemel en aarde,
ja, over hemzelf.

Heerseres zal ze zijn over alles waar hij heerser over is,
zodat zij door God krachtens genade datgene bezit,
wat hijzelf van nature is en bezit.

Deze maat vloeit zo over,
dat heel de wereld ermee opgericht wordt.

Zouden deze mensen er niet zijn binnen de christenheid,
dan zou de wereld het nog geen uur uithouden;
want de werken van deze mensen zijn veel talrijker en beter
dan al de werken
die heel de wereld ooit tot stand zou kunnen brengen.

Want God verricht elk werk in deze mensen,
en daardoor reiken al hun werken hoger dan alle mensenwerk,
ja, even hoog als God uitgaat boven de schepselen.

Deze maat is zo overvloedig gevuld,
dat dit uitgaat boven alle zinnen,
boven alle mensenverstand, zelfs boven dat van engelen.

Hier heerst ware en zalige vrede,
en dit zal de vrede zijn die alle zinnen te boven gaat,
de vrede waarover Sint-Paulus sprak.

Een kort en duidelijk woord is het;
en weet dan:
zo vreselijk is hij niet,
de omgang met God,
zoals jullie wel menen.

Kinderen,
wie deze wegen gaan wil,
waarover jullie hier gehoord hebben,
die zal tot daar geraken.

En neem het aan als de zuivere waarheid:
de mens die deze weg niet gaat,
nooit komt hij nog tot de levende waarheid.

Het kan zijn dat hij komt tot verstandige inzichten;
als rood messing is het, dat als goud blinkt
maar daar in waarheid ver van verwijderd is.

Zo is er veel valse schijn;
de levende waarheid echter,
die moet langs deze wijze en wegen gezocht worden.

Een ware dwaas zou hij zijn
die zijn wijngaard
achter een berg zou aanleggen waar de zon nooit scheen,
of hij, die de zon wil zien,
maar haar de nek toekeerde en zijn aangezicht van haar afwendde.

Op elke honderd mensen die voor goed willen doorgaan,
vindt men er amper één

der sich gantzlichen zuo der worheit kert.

Das wir uns nu alle also muessen keren
das uns dise volle und überflüssige mosse muese werden,
des helf uns Got!

Amen.

die zich geheel toekeert naar de waarheid.

Dat wij ons nu allen kunnen keren,
zodat ons deze volle en overvloedige maat ten deel zal vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 39 (V62)

Vierde zondag na Drievuldigheid II

Estote misericordes sicut et pater vester misericors est.
(Lc 6,36)

*Ein ander uzlegunge des egenanten ewangelies,
seit von vier mossen
die dem menschen súllent geben werden
und von zweien greten eines goettelichen lebendes
und wie wir unsern ebenmenschen minnen súllent.*

1
Man liset dis ewangelium von der wuchen,
das unser herre sprach:

'sint barmherzig als úwer vatter barmherzig ist;
vergent, das úch vergeben werde;
gent, das úch geben werde.

Mit der selben mosse so ir us messent,
mit der selben mosse sol man úch wider messen.

Man sol úch geben ein guote mosse,
ein zuo gegeben mosse und ein getrukte mosseund
ein überfliessende mosse in úwer schos'.

Von dem ersten ein wort:

'sint barmherzig als úwer vatter'.

Kinder,
die tugent die ist ietzunt gar froemde,
ein ieklichs engegegen sime nechsten
in aller der wise do er es bedarf,
nú allein an den gaben,
sunder och an dem vertragende sine gebreste
mit barmherzikeit;
nein,
sunder ein ieklichs vellet uf den andern mit urteil.

Als ein slag vellet uf den menschen
al zehant sunder beraten,
so kumet dis und leit des sinen dar zuo,
das ze beswerende und ze verkerende
und das in dem aller boesten und sweresten fúr ze bringende,
und die leide zunge
von der unzellich leit kumet,
die ist al zehant do,
e denne er zuo siner bescheidenheit kome.

Arm mensche, beite doch
als lange das du zuo diner bescheidenheit komest,
das du doch wistist und gedechtest was du sprechest,
und das ist doch ein schentlich lesterlich ding.

Wer hat dir dis urteil bevolhen?

Unser herre sprach:

'der urteilt,
der sol verurteilt werden;

Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is.
(Luc. 6,36)

*De tweede uitleg van het eerdergenoemde evangelie
spreekt over vier maten
die aan de mens gegeven zullen worden,
over twee trappen van goddelijk leven,
en over hoe we onze medemens lief moeten hebben.*

1
In het evangelie van deze week lezen we
dat onze Heer zei:

'Weest barmhartig zoals jullie Vader barmhartig is;
vergeeft, opdat jullie vergeven wordt;
geeft, opdat jullie vergeven wordt.

Met dezelfde maat waarmee jullie meten,
met diezelfde maat zullen ook jullie gemeten worden.

Een goede maat zal jullie gegeven worden;
een volle, een aangestampte,
een overvloeiende maat zal jullie in de schoot gestort worden.'

Nu een woord over het eerste punt:

'Weest barmhartig als jullie Vader'.

Kinderen,
zelden wordt ze nog gezien, deze deugd,
waarbij ieder zich tegenover zijn naaste verhoudt,
en in alles, op de wijze waaraan deze behoefte heeft,
en men niet alleen door het geven van geschenken
maar ook in het verdragen van diens gebreken,
barmhartigheid toont;
nee,
ieder stort zich al oordelend op die ander.

Ondervindt een mens een tegenslag,
dan, meteen en zonder nadenken,
is die ander erbij en voegt het zijne toe,
en hij maakt alles nog zwaarder en erger
door alle aandacht te richten op het slechtste en pijnlijkste;
zijn boze tong,
die onmetelijk leed voortbrengt,
is er meteen bij,
nog voor hij de zaak overdacht heeft.

Arme mens, houd je toch in
zolang je er nog niet over nagedacht hebt
en je nog niet weet en begrijpt wat je zegt,
het is anders maar een schandelijke, verfoeilijke zaak.

Wie heeft je opgedragen zo te oordelen?

Onze Heer zei:

'Wie oordeelt,
zal veroordeeld worden;

wan also als du us missest,
also sol man dir wider messen'.

2
Hie von nüt me,
denne von den mossen verstant von den unser herre sprach.

Er rueret vier leige mosse
die den menschen süllent gegeben werden:
ein guote mosse,
ein zuo gegeben mosse,
ein getrukte mosse
und ein überfliessende mosse.

Dis legent die heiligen alsus us:

die guote mosse,
das si das der mensche stet in dem
das er in das ewig leben komen mag.

Die ander,
das der licham mit der selen
nach dem jungsten tag sol geclarificiert werden:
das ist die zuo gegeben mosse.

Die getrukte mosse,
das ist
das der mensche sol mit gebruchlich sin mit allen heiligen.

Die überflüssige mosse das ist die grosse mosse:
Gotz gebruchen sunder mittel.

Nu süllen wir noch in eime anderen sinne us legen.

Hie stet uns zuo dem ersten ze merkende weles dise mosse si,
das vas do man mit misset;
zuo dem andern mole:
wer der si der hie misset.

Die mosse do man mit misset,
das ist die minnende kraft,
das ist der wille.

Dis ist die rechte eigenliche mosse
do alles des menschen werk und leben
und sin ewige selikeit
mit gemessen wirt;
dem enget weder ab noch zuo,
denne als gros und wit die mosse ist.

Der messer der dise mosse us misset,
das ist din erluchtet bescheidenheit.

3
Nu verstant zuo dem ersten von diser guoten mosse:
das ist
das der mensche sinen willen zuo Gotte kere
und lebe in den gebotten Gotz und der heiligen kilchen
und lebe in aller ordenunge,
in den heiligen sacramenten, in dem gelovben,
und im sine sünde leit sind,
und gantzen willen habe die niemer me ze tuonde,
und lebe in penitencien,
das nu wening ieman tuon wil,
und lebe in der vorchte Gotz
und minne Got und sinen nechsten.

Kinder,
dis ist und heisset ein recht cristen leben
und ein cristen mensche,

want zoals jij meet,
zo zal men ook jou meten.'

2
Genoeg hierover;
nu dan over de maat waar onze Heer over sprak.

Hij spreekt over viererlei maat;
aan de mens zal gegeven worden:
een goede maat,
een volle maat,
een aangestampte maat
en een overvloeiende maat.

De heiligen leggen dit als volgt uit.

Met de goede maat wordt bedoeld,
dat het met de mens zo gesteld is
dat hij het eeuwige leven zou kunnen binnengaan.

Met de tweede,
dat het lichaam met de ziel
na de jongste dag verheerlijkt zal worden:
dit is dan de volle maat.

De aangestampte maat,
daarmee wordt bedoeld
dat de mens de zaligheid zal genieten samen met alle heiligen.

De overvloeiende maat is de grote maat:
God genieten zonder middel.

Nu willen we deze verschillen nog op een andere wijze uitleggen.

We zullen allereerst aandacht hebben voor de soort maat,
voor het vat waarmee men meet;
en vervolgens voor:
wie het is die hier meet.

De maat waarmee men meet:
het is de minnende kracht,
het is de wil.

Deze vormt de maat
waarmee het werk en het leven van de mens
en zijn eeuwige zaligheid
gemeten wordt;
niets gaat eraf, niets komt erbij;
de breedte en diepte van de maat is hiermee bepaald.

En de maatopnemer, hij die meet met deze maat,
jouw verlicht oordeelsvermogen is het.

3
Nu begrijp op de eerste plaats het volgende van deze goede maat:
het wil zeggen,
dat de mens zijn wil tot God zal keren
en dat hij leven zal naar de geboden van God en de heilige Kerk,
dat hij de regels zal naleven
met betrekking tot de sacramenten en het geloof,
en dat hij berouw heeft over zijn zonden
en de vaste wil heeft om ze nooit weer te doen,
en dat hij boete zal doen
– wat tegenwoordig maar weinigen willen doen –
en leven zal in de vreze Gods
en God liefhebben en zijn naaste.

Kinderen,
dit is dan een echt christelijk leven,
dit maakt iemand tot een christenmens,

und dis ist ein guote mosse,
und dis leben das gehoert in das ewig leben sunder zwivel,
und dis ist ein notdürftige rede.

In dise mosse hat Got etteliche lúte geladen und gerueffet,
und er enhoeischet nüt me von in denne dis,
und moechte wol geschehen
das die selben menschen in disem wege als luterlichen lebten
das si sunder alles vegfúr
in das ewige leben fueren.

4
Noch denne ist dis der niderste grat ze Gotte ze komende,
und die andern menschen
die Got geruoffet hat, zuo eime vil hoheren grate
und zuo eime vil hoheren ende komen súllent,
das doch die selben menschen súllent komen in ens vegfúr
und súllent do gesotten und gebraten werden
und also unmessig vegfúr liden
das enkein herze gegrúnden enmag.

In disem so dis us gelitten ist,
so úbervert er disen menschen
tusent tusent grete hoher.

Als der mensche an hebet ein geistlich leben,
zuo dem ersten so halt er im fúr
vil guoter uswendiger uebunge:
betten, venien, vasten
und vil guoter wise.

Denne wirt im ein zuo gegeben mosse,
das ist:
ein innerlich inwendig uebunge,
das der mensche in kert
allen sinen flis Got ze suochende in dem grunde,
wan do ist das rich Gotz.

Kinder,
das ist dem ersten lebende als ungelich
als lovffen und sitzen.

Koende das der mensche nu gehaben
das das uswendige das innerlich nüt enhinderte,
so weren besser zwei denne eins.

Aber vindest du das das dich das uswendig des innerlichen hindert,
so losse ab kuenlich.

Nu tuont die pffaffen also in der vasten:
so lesen wir so vil der salmen und vil wisen;
ze ostern so slahen wir ab
und lesen denne ein lange wile dri salmen,
ein antiphone und ein collecte.

Als hochgezit ist,
so slahen wir ab unser frovwen zit und preces.

Also, liebes kint,
als das hochgezit mag gesin eines innerlichen keres,
so slahe das uswendige kuenlich ab,
ob es dich dises hindert;
wan das inwendige das ist ein goettelich wunneklich leben.

Nim fúr dich
was dich dunket das dich aller meist reissen mag,
es si das leben oder das liden
oder die minnenden wunden
oder das goetlich wesen
oder die heilige drivalentikeit
oder der gewalt, die wisheit oder die guete

dit is wat bedoeld wordt met deze goede maat,
en zulk leven voert zonder twijfel tot het eeuwige leven;
het is noodzakelijk hier nog wat over te zeggen.

Tot deze maat heeft God menige mens uitgenodigd en geroepen,
en meer dan dit verlangt hij van hem niet;
en het zou goed kunnen
dat de mensen die deze weg gaan zo zuiver leven,
dat ze zonder enig vagevuur
het eeuwige leven binnengeleid zullen worden.

4
Weet dat dit nog de laagste graad is van de weg die naar God leidt;
en andere mensen,
zij die God geroepen heeft en die tot een veel hogere graad
en tot een veel hoger doel moeten geraken,
ze kunnen toch in het vagevuur belanden
om er gekookt en gebraden te worden
en om zo mateloos te lijden in dat vagevuur
dat geen hart het doorgronden kan.

Maar wanneer dit is doorstaan,
dan staat deze mens
op een duizend maal duizend keer hogere trede dan die andere.

Wanneer de mens aan het begin staat van een geestelijk leven,
dan wil hij op de eerste plaats
veel goede, uitwendige oefeningen doen:
bidden, knievallen maken, vasten
en vele andere goede oefeningen.

En dan ontvangt hij een volle maat,
dat wil zeggen:
innerlijke, inwendige oefening,
waarin de mens inkeert tot zichzelf
om met al zijn ijver God te zoeken in zijn grond,
want daar bevindt het Rijk Gods zich.

Kinderen,
dit leven verschilt evenveel van dat eerste
als lopen verschilt van zitten.

Kon de mens zover komen
dat het uitwendige leven het innerlijke niet zou hinderen,
dan geldt hier dat twee beter is dan een.

Maar bemerk je dat het uitwendige je afhoudt van het innerlijke,
wees dan vastberaden en zie ervan af.

De priesters nu, ze doen in de vastentijd als volgt:
we bidden dan veel psalmen en veel andere gebeden;
met Pasen worden er dat minder
en bidden we gedurende langere tijd drie psalmen,
een antifoon en een collecte.

Op hoogtijdagen
laten we het Mariagebed en de voorbeden achterwege.

Wanneer dan, lieve kind,
bij jou het hoogfeest gevierd wordt van een innerlijke inkeer,
laat dan vastberaden al het uitwendige achterwege
wanneer het je tot hinder is;
want het innerlijk viert een goddelijk, heerlijk leven.

Neem in je beschouwing dát voor je
waarvan je denkt dat het je het meest zal opwekken:
het leven kan het zijn of het lijden,
of de liefdeswonden
of het goddelijke wezen
of de Heilige Drievuldigheid
of de macht, de wijsheid of de goedheid,

oder das guot das dir Got geton hat:
weles das si das dich reissen mag,
do mitte versink in den grunt
mit danknemkeit
und warte Gotz in disem.

Dise uebunge mit minnen
die machent grosse enphenglicheit Gotz
verre ueber usserlich uebunge;

wan das innerste
das ist alwegen das aller beste;
wan das uswendige das nimet alle sine kraft von disem.

Ze gelicher wise ob du hetttest einen als edelen win
der als kreftig were
das ein trophe vermoechte,
ob der trophe keme in ein fuoder wassers,
und das wasser alles edel guot win wúrde:

also ist dem inwendigen,
des ein einig trophe úber gúlte alles das uswendig.

Nu vindet man menschen
die also grosse bereite wite vas habent:
si kúnnet als wol gedenken und innig sin;
aber si sint kume zweijer finger breit tief;
in gebristet der demuetkeit und der gemeinre minne.

Sant Augustinus sprach:

'es engelit nút an langheit der zit
noch an vilheit der werke,
sunder an grosheit der minne'.

Das sicht man an den die das korn arbeitent und den win;
disen wirt des besten nút:
si essent den roggem und trinkent das wasser.

5
Denne kumet die zuo gehuffete getrukte mosse:
das ist die fliessende minne;

die zúhet alle ding zuo ir:
alle guote werk,
alle leben,
alle liden,
alles in ir vas,
das in aller der welte guotes geschicht
von allen menschen guot und boese.

Wan ist din minne merre
wan ens si der si tuot,
so werdent si mit dinre minne me din
wan des der si tuot.

Ach
was wirt manig salter und vigilien gelesen
und manig messe gelesen und gesungen
und manig gros oppher geophert,
das es den die es tuont, niemer nút da von enwirt,
und wirt al zemole disem mit siner minne,
und trucket es alles in sin vas.

Nút enmag im engon in aller der welte;

der und aller der werke
der Got nút ein ende ist,
der ennimet sich Got nút an.

Do von sprichet Paulus:

of het goede dat God jou gaf;
wat het ook zijn mag wat je opwekt,
verzink daarmee in de grond,
doe het in dankbaarheid
en wacht zo op God.

Een dergelijke oefening in liefde verricht,
wekt grote ontvankelijkheid voor God,
groter dan langs welke uitwendige oefening ook.

Dat wat innerlijk is,
is altijd het allerbeste;
het uitwendige ontleent hieraan al zijn kracht.

Het is als wanneer men een edele wijn zou hebben
die zo krachtig was
dat een druppel van deze wijn genoeg zou zijn,
om wanneer deze in een vat met water viel,
dit water in goede, edele wijn te veranderen.

Zo is het ook met het innerlijk:
een enkele druppel hiervan geeft rijke glans aan al het uitwendige.

Er zijn mensen
die een groot, breed, wijd vat hebben,
zij weten van aandachtigheid en innigheid,
maar hun vat is amper twee vingerbreedtes diep;
het ontbreekt hun aan deemoedigheid en aan algemeenzame liefde.

Sint-Augustinus zei:

'Noch op hun duur komt het aan
noch op de hoeveelheid van de werken,
maar op de grootte van de liefde.'

Kijk naar hen die de graanakker bewerken en de wijngaard;
het beste hieruit ontvangen ze niet,
ze eten roggebrood en drinken water.

5
Nu over de volledig gevulde, aangestampte maat,
waarmee de stromende liefde is bedoeld.

Zij trekt alles tot zich:
alle goede werken,
al het leven,
al het lijden,
alles trekt ze in haar maatvat,
alles wat in de hele wereld aan aan goeds gevonden wordt,
van alle mensen, de goede als de slechte.

Is jouw liefde groter
dan de liefde van hem die dit allemaal doet,
door jouw liefde zal het meer nog van jou worden
dan dat het van hem is.

Ach,
hoe menige psalm en vigilie wordt gebeden,
hoe menige mis gelezen en gezongen
en hoe menig offer wordt geofferd,
waarbij zij die dit doen nooit iets zullen verkrijgen
van hetgeen hem allemaal ten deel valt die grotere liefde kent
en het allemaal in zijn maatvat drukt.

Niets op de hele wereld kan hem ontgaan.

Deze en al die werken
waarvan God het doel niet is,
ze zullen door God niet aanvaard worden.

Daarover zegt Paulus:

'ob ich alle mine habe gebe den armen
und minen lip liesse verburnen
und enhab ich der minne nüt,
so enbin ich nüt';

alles in der minne.

Hat ieman út boeses,
das blibe ime;
aber was do guotes ist,
das wirt der minne;

als der korn gússet in ein vas,
so ilt es und trucket sich in ein
als ob es alles ein welle werden.

Och verslindet si
alles das in himelrich ist
an allen engelen und heiligen,
das aller marterer liden:

dis alles verslindet sú in sich
das alle creaturen guotes habent
in himel und in erden,
des unzellichen vil verlorn ist,
das doch schinet das es si,
und sú enlat nüt verlorn werden.

Die meister und die heiligen sprechent
das in dem ewigen lebende
als grosse minne si:
do ein sele bekent
das ein andere me minne hat denne si,
des froewe si sich also sere
als ob si es selber habe.

Und als vil gelicheit man mit dem hat,
als vil adellicher sol mans do eweklich seliklicher gebruchen.

Wer nu in der minne masse alles guotes me in sich vasset,
der sol es do aller meist besitzen.

6
Dis hat der vigent has
und bringet dem menschen
ein valsche gerechtkeiteit,
ein missefallen uf sinen nechsten,
uf die wise und etliche sine werk,
das si nüt als guot ensúllent sin:
da enphelt im die minne,

und urteilt, es solte alsus und also sin,
und us dem urteil kumet die schedelich vergiftige zunge
als ein boge und schússet einen phil her us.

War get der phil?

Er schússet dir in dine sele
und verwundet die mit dem schosse des ewigen todes,
und dar zuo alles das du in din masse gevasset hattest,
das schúttet er alles umbe und wirt dir alles verstoeret:

das ist ein engstlich soergklich ding
vor allen dingen.

huetent der zungen!

Och kumet der vigent
und bringet dir ein unmügen
und ein urteil uf einen guoten menschen;

'Wanneer ik al wat ik bezit aan de armen zou geven
en ik mijn lichaam verbranden liet,
zou ik de liefde niet hebben,
ik betekende niets.'

Alles behoort aan de liefde.

Heeft iemand iets slechts gedaan,
het zal bij hem blijven,
maar wat aan goeds gedaan is,
het zal aan de liefde toebehoren.

Het is als graan dat in een maatvat glijdt:
de korrels haasten zich, persen zich bijeen
als wilden ze tot één worden.

Ook verzwelgt de liefde
alles wat zich van het goede in het hemelrijk vinden laat
bij engelen en heiligen,
en in het lijden van de martelaren.

Ja, ze verzwelgt alles,
alles wat de schepselen tezamen aan goeds hebben
zowel in de hemel als op de aarde;
en wat hiervan mateloos verloren lijkt,
zoals het zich althans laat aanzien,
de liefde laat het niet verloren gaan.

De leermeesters en de heiligen zeggen
dat in het eeuwige leven
een zulke grote liefde gevonden wordt;
wanneer daar een ziel bemerkt
dat een andere meer liefde heeft dan zijzelf,
dan verheugt zij zich hierover zo zeer
als was zij het zelf die haar bezat.

En hoe meer gelijkenis men nu met hen heeft,
hoe edeler men het daar voor eeuwig genieten zal in heerlijkheid.

Wiens maatvat aan liefde nu het meeste goeds bevat,
die zal het daar het meest bezitten.

6
Dit kan rekenen op de haat van de vijand;
deze verleidt de mens
tot een verkeerde vorm van gerechtigheid:
hij wendt zich af van zijn naaste,
van diens manieren en werken,
want minder goed zouden ze zijn dan die van hem;
en zo verliest hij dan de liefde.

Hij oordeelt dat het zus moet zijn of zo;
en uit dit oordeel komt de schadelijke, giftige tong voort
die als een boog haar pijl afschiet.

Waarheen vliegt die pijl?

Hij treft je in je eigen ziel
en wondt haar met dit schot dat de eeuwige dood brengt;
en je maatvat, met alles wat erin zit,
hij gooit het om en alles is weg.

Angstwekkend en zorgwekkend is dit,
meer dan wat ook.

Hoed je tong!

Soms komt de vijand
en wekt bij jou afkeer voor een goede mens;
je veroordeelt deze dan

dar velst du uf mit unmügende.

Al zehant so scheidet die teilsamkeit siner usflüsse,
siner guoten gaben und werke
von dir in der besten wise,
in dem innigosten der minne.

Von dem sprach der prophete:

'recht als die salbe nider gieng
von dem hovbte in den bart her Aarons'.

Der bart der hat vil hars,
und ist das alles ein bart;
in den get die suesse salbe in sú alle;
aber weles har,
wie klein es were,
das usser der einikeit sich schiede,
in das enflüsse die edel salbe nüt:

also,
alle die wile ein ganze minne, ein ganze ungeteilet gunst ist,
so flússet in den menschen die suesse edel salbe alles guotes;
aber
scheidest du út oder ieman von dem selben,
so enwirt dir siner salbe nüt.

Kinder,
sehent fúr úch mit diser gemeiner minne
und haltent úwern gunst gantz zuo einem ieklichen
und entfrident och nieman
und enzerstoerent nüt Gotz tempel,
der von dem obersten babste gewihet ist,
und enwirt dich nüt in Gottes ban.

Leider,
die nature ist als verkert von bruoderlicher minne:
sicht ein mensche sinen nechsten vallen,
noch denne das es im herzeklich we tuot,
- der mensche stet derbi und lat es:

also ist es ein verkert ding.

Nement úwer gebresten war,
wie es mit úwer minne stet,
und lerent die vorchte Gotz die wile ir in der zit sint;
wenne ir us der koment,
so ist es alles getan;
da enist dan ab
noch zuo ze legende:

das unser froewe mit allen heiligen Got
mit bloutigen trehen fúr den menschen denne bete,
das enhúlfe nüt,

und dar umbe sehent fúr úch.

Got ist nu unser steteklich beitende
und ist ane underlos bereit uns núwe gaben ze gebende,
und was wir nu versumen,
das enwirt uns niemer me;

die rechte minne die en versumet niemer nüt.

Sant Paulus:

'die minne enwirt niemer muessig:
sú wúrkent, si lidet alle ding';

das ist in disen die ir hie gehoert hant.

en spreek hard je afkeuring uit.

Terstond verdwijnt jouw deelname aan zijn uitstromingen,
aan zijn goede gaven en werken;
verdwenen is die verheven wijze
waarop de innigheid van zijn liefde jou toestroomde.

Hierover zei de profeet:

'Zoals de olie nedervloei
vanaf het hoofd over de baard van Aäron'.

De baard heeft veel haren
en alle tezamen maken ze een baard
en over al die haren vloeit de zoete olie;
maar over het ene haartje,
hoe klein ook,
dat zich zou afscheiden van deze eenheid,
daarover zou de edele olie niet vloeien.

Zo ook met de liefde:
zolang ze in haar heelheid een enkele, ongedeelde gave is,
stroomt over de mens de zoete, edele olie van al het goede,
maar,
sluit je iets of iemand buiten,
dan zul je niets van deze olie ontvangen.

Kinderen,
vestig je oog op de algemeenzaamheid van de liefde
en laat heel je goedgunstigheid uitgaan naar iedereen
en ontnem ook niemand de vrede
en verniel de tempel van God niet,
die door de hoogste paus gewijd is;
zorg dat God je niet in de ban doet.

Helaas,
de natuur staat afgekeerd van de broederlijke liefde:
ziet een mens zijn naaste vallen,
ook al doet het hem oprecht pijn,
hij staat erbij en laat het gebeuren.

Zoiets is verkeerd.

Sla acht op je gebreken,
op hoe het met je liefde gesteld is,
en leer de vrees Gods kennen zolang jullie in de tijd leven;
wanneer jullie deze verlaten,
is alles voorbij;
want daar kan er niets van worden weggenomen
noch iets bijgevoegd.

En wanneer Onze-Lieve-Vrouw samen met alle heiligen,
met bloedige tranen dan bidden zouden voor deze mensen,
helpen zou het niet.

Wees daarom op je hoede.

God nu wacht steeds op ons,
en steeds is hij bereid om ons nieuwe gaven te schenken;
en wat we nu verzuimen,
het zal ons nooit meer gegeven worden.

Oprechte liefde verzuimt nooit.

Sint-Paulus zegt:

'Nooit kent de liefde ledigheid:
ze werkt en alles draagt ze.'

Zo is het met hen gesteld over wie jullie hier hebt horen spreken.

7

Denne kumet die úberflússige masse;

dise masse ist so vol,
so rich,
so milt:
si gat ze mole an allen enden úber.

Unser herre rueret das vas mit einem vinger,
so vert es alzemole úber alles das es in sich ie gevassete
und sich selber mitte;

es schút sich ze mole eines ganges wider us,
wider in den ursprung do es us geflossen ist;
dar flússet es wider in sunder mittel
und verlúret sich da ze mole:
willen, wissen, minnen, kennen;
es ist alles úber geflossen,
es ist alles in Gotte verlorn
und ein mit im worden;

Got minnet sich in in
und er wúrket alle ir werk in in.

Noch enkan sich der úber gus nút uf gehalten in in;
si habent ein minneklich begeren.

'Eya, lieber herre', meint si,
'erbarme dich úber die armen súnder
die die werk geworcht und verlorn habent!

Gib in der broeckelin von dime richen tische
und bekere si dan us ins vegfúr!

Eya, herre,
gib in der brocken;

und also úber flússet ir mosse in alle die heiligen kilchen,
in guoten und in boesen,
und tragent es alles wider in den grunt

alles das ie geworcht wart.
Si lossent nút verlorn werden
von dem minsten in dem meisten
das ie geschach,
noch einkein so klein gebettelin
noch bilde
noch glovben der lúten:

alles tragent si es Gotte uf mit irre wúrklicher minne
und opherent es alles dem himelschen vatter,
alles das alle engele und heiligen in himelrich hant:
ir minne, ir selikeit,
nút entget irme úbergange irre mosse.

Kinder,
hetten wir diser menschen nút,
so weren wir úbel dran.

Nu bitten wir unsern herren
das wir dise mossen ervolgen muessent alle sament.

Amen.

7

Nu over de overvloeiende maat.

Deze maat is zo vol,
zo rijk,
zo mild:
aan alle kanten vloeit ze over.

Onze Heer beroert het vat met een vinger,
en meteen stroomt het uit met alles wat het ooit in zich bevatte,
en zichzelf daarbij.

Het stort zich helemaal en in één keer weer uit,
terug in de oorsprong waaruit het gestroomd is;
het stroomt daarin terug zonder middel,
en het verliest zich daar helemaal;
willen, weten, beminnen, kennen:
overgevloed is alles;
in God is het verloren,
één geworden is het met hem.

God heeft zichzelf lief in hen
en hij werkt al hun werken in hen.

En dit overstromen kan tot henzelf niet beperkt blijven;
een minnelijk verlangen drijft hen verder.

Ach, lieve Heer, denken ze,
erbarm je over de arme zondaars,
zij die hun werken deden en hun loon misliepen!

Geef hun van de kruimels van je rijke tafel
en bekeer hen dan in het vagevuur!

Ach, Heer,
geef hun van de kruimels.

En hun maatvat stroomt over in heel de Heilige Kerk,
in de goede mensen en de slechte,
en alles dragen ze weer terug in de grond.

Al het goede werk dat ooit gedaan werd,
niets hiervan laten ze verloren gaan,
hoe klein of hoe groot het ook mag zijn,
niets van wat ooit geschiedde,
geen gebedje hoe klein ook,
noch enig goed voorbeeld,
noch enige daad van geloof.

Alles dragen ze op aan God met hun werkdadige liefde;
alles offeren ze op aan de hemelse Vader,
alles wat alle engelen en heiligen in het hemelrijk bezitten:
geheel hun liefde, hun zaligheid,
niets ontsnapt aan hun overvloeiend maatvat.

Kinderen,
zouden deze mensen er niet zijn,
we zouden er slecht aan toe zijn.

Bidden we onze Heer nu
dat ons allen zulke maat ten deel mag vallen.

Amen.

Preek 40 (V39)

Vijfde zondag na Drievuldigheid I

Karissimi, estote unanimes in oratione et c. (1 Ptr 3,8)

*Die bredige usser sancte Peters epistele
des fünften sunnentages,
seit wie wir unser kraft ufspannen soellent
und in dem geiste betten
ünd alle unsere fürwürffe goettelich machen
und drie grete eines indewendigen lebendes.*

1
Man liset hütte in der epistolen von dem sunnentage
das min herre S. Peter sprach:

'aller liebsten,
sint einmuetig in dem gebette.'

Kinder,
hie ruert S. Peter
das aller nützeste und lusticheste und edelste werk.

Es ist das fruchtberste, minneklichste werk
das man in der zit getuon mag.

Nu verstant was gebet si,
das wesen des gebettes,
wel wise si des gebettes, wie man betten sülle
und wo, und wel die stat si do man betten sol.

Nu was ist nu das gebet?

Das wesen dis gebettes das ist
ein ufgang dis gemuetes in Got,
als die heiligen und die meister sprechent.

Die stat do man betten sol,
das ist in dem geiste,
als unser herre selber sprach.

Nu wie man betten sülle,
wie man sich darzuo fuegen
und halten sülle,
dar uf wil ich nu enwening sprechen.

Ein ieklich guot mensch,
wenne es betten wil,
so sol es sammen sine uswendigen sinne zuo im selber,
und sol in sin gemuete sehen,
das das wol zuo Gotte gekert si.

Dise wise
die mag der mensche haben
in dem obersten, in dem nidersten
oder in dem mittelsten grade oder wise.

Und dar zuo ist guot
daz ein ieklich mensche vil eben brueve
was das si das ime aller ebenest kome
und was in aller meist reisse
zuo rechter worer andacht,

Beminden, weest allen één in het gebed, etc. (1 Petr. 3,8)

*De preek op het epistel van Sint-Petrus
voor de vijfde zondag na Drievuldigheid,
leert hoe we onze kracht moeten uitstrekken naar omhoog
om in de geest te bidden
en al onze voornemens goddelijk te maken,
en spreekt over drie treden binnen een innerlijk leven.*

1
Vandaag lezen we in het epistel voor de zondag,
dat Sint-Petrus heeft gezegd:

'Allerliefsten,
weest eensgezind in het gebed.'

Kinderen,
hier wijst Sint-Petrus ons
op het allernuttigste, heerlijkste en edelste werk.

Het is het vruchtbaarste, minnelijkste werk
dat men in de tijd verrichten kan.

Nu verneem wat het gebed is,
wat het wezen van het gebed is,
en op welke wijze en hoe,
waar en op welke plek men bidden moet.

Welnu dan, wat is het gebed?

Onder het wezen van het gebed wordt verstaan:
een opgang van het gemoed in God;
zo zeggen de heiligen en de leermeesters het.

De plek waar men moet bidden,
wordt gevonden in de geest,
zoals onze Heer zelf zei.

Nu over hoe men bidden moet,
hoe zich hierop voor te bereiden
en hoe zich hierbij te gedragen,
daar wil ik nu kort iets over zeggen.

Elke goede mens,
wanneer hij bidden wil,
moet zijn uitwendige zinnen verzamelen in zichzelf,
en hij moet zijn gemoed bezien,
of het wel goed naar God gekeerd is.

Deze wijze van gebed,
die kan de mens hebben
in de hoogste, de laagste,
of in de middelste graad of wijze.

En hierbij is het wenselijk
dat elke mens zorgvuldig onderzoekt
wat het beste bij hem past
en wat hem het meest aanspoort
tot de juiste, ware aandacht,

und die wise oder das werk das ueb er.

Aber wissent:

wel guot mensch sich zuo dem woren gerechten gebette keren wil,
das sin gebet in der worheit gehoert werde,
der sol den rúggen haben gekert
allen zitlichen und usserlichen dingen
und was nút goetlich enist,
es si frúnt oder froemde,
und von aller italkheit,
es si kleider oder kleinoeter,
oder was es ist des Got nút ein wore sache enist,
und gehoert im zuo das er besnide sine wort und wandelunge
von aller unordenunge
inwendig und uswendig.

Alsus

sol sich der mensche bereiten zuo dem woren gebette.

Das S. Peter heisset das es einmuetig súlle sin,
das ist
das dis gemuete an Gotte alzemole und alleine klebe
und das der mensche das antlit sines grundes und gemuetes
alzemole an Got gegenwertklichen gekert habe
und habe ein milt gunstlich anhangen an Gotte.

Kinder,

nu han wir doch alles das von Gotte was wir han.

Und wie mag des iemer minr gesin,
wir entragen das alzemole wider uf
alles das wir von im enphangen han,
mit einem inwendigen zuo gekerten antlit
und gemuete, das das ungeteilt si und einmuetig.

Und denne sol der mensche uf spannen alle sine krefte
uswendig und inwendig
und sol die alle zemole uf tragen in Got.

Dis ist die rechte wise die zuo dem woren gebette gehoert.

2

Und nút enwenent
das das wor gebet si
das man vil gepoppelt mit dem munde uswendig
und vil selter und vil vigilien liset
und die ringe strichet
und das herze har und dar loeft.

Wissent fúr wor:

alle die gebet oder die werk
die úch an dem gemuete des gebettes hinderent,
die losse kuenlichen varn,
es si oder heisse wie es welle
oder wie gros oder guot es schine,
usgenommen das gezit alleine
die das schuldig sint
von ordenunge der heiligen kilchen;
ane das
so los kuenlichen varn
so was anders dich hindert an dem woren weselichen gebette.

Nu gevelt das under wilen
das einre gemeinde wirt uf geleit
gros swer gebet uswendig fúr etliche sachen.

Wie sol sich dar zuo gehalten ein inwendig mensche
den die gebet des mundes
inwendiges gebettes hinderent mit der uswendikeit?

Er sol beide lossen

en laat dát dan zijn wijze en oefening zijn.

Maar weet:

elke goede mens die zich tot het ware, oprechte gebed wil keren,
zal, wil zijn gebed in waarheid verhoord worden,
zijn rug gekeerd moeten houden
naar al het tijdelijke en uitwendige
en naar alles wat niet God is,
zij het vriend of vijand,
van alle ijdelheid,
kleren kunnen het zijn of kleinodiën,
of wat het ook mag zijn waarvan God niet de ware oorzaak is;
en laat deze mens zijn tong en zijn gedragingen in toom houden
en er elke onorde uit wegsnijden,
inwendig en uitwendig.

Dit is de wijze

waarop de mens zich moet voorbereiden tot het ware gebed.

Wanneer Sint-Petrus zegt dat het gebed 'eensgezind' moet zijn,
dan wil dit zeggen,
dat dit gemoed helemaal en uitsluitend aan God moet kleven
en dat de mens het aangezicht van zijn grond en gemoed
helemaal en aandachtig naar God gekeerd moet houden,
en hij in milde, welwillende gehechtheid God wil aanhangen.

Kinderen,

Van God toch hebben we alles ontvangen wat we bezitten.

Het geringste wat we kunnen doen,
is om alles wat we van hem ontvangen hebben,
om dat allemaal weer op te dragen
met een naar het innerlijk toegekeerde blik
en met een onverdeeld en eendrachtig gemoed.

En dan moet de mens al zijn krachten uitstrekken,
de uitwendige en de inwendige,
en ze geheel en al opdragen, omhoog tot in God.

Dit is de juiste wijze; deze hoort bij het ware gebed.

2

En meen nou niet
dat het ware gebed erin bestaat
om uitwendig prevelend veel te af te raffelen
en om veel psalmen en vigiliën te lezen
en de gebedskralen door de vingers te laten glijden
terwijl het hart daarbij van hot naar haar gaat.

Voorwaar, weet dit:

al de gebeden of werken
die je in je gemoed als hinderlijk ervaart voor je gebed,
laat ze onbevreesd achterwege,
welke het ook maar zijn, hoe ze ook maar mogen heten,
of hoe groot of goed ze jullie ook maar toeschijnen,
afgezien dan van het bidden van de getijden
door hen die dat dienen te doen
vanwege de verordeningen van de heilige Kerk;
afgezien dus van dat laatste,
laat het allemaal maar onbevreesd achterwege,
al wat je hindert bij het ware, wezenlijke gebed.

Nu kan het gebeuren
dat het een gemeenschap wordt toebedeeld
om uiterlijke gebeden te verrichten voor allerlei zaken.

Wat moet een innige mens dan doen,
een mens voor wie dit uiterlijk mondgebed
het innerlijke gebed tot hinder is?

Hij moet beide achterwege laten,

und och tuon:
als wie?

Er sol sich samnen zuo im selber
und in sinen inwendigen grunt keren
mit uferhabenem gemuete
und ufgetenten kreften,
mit einem innerlichen angesicht der gegenwürtikeit Gotz
und mit inwendiger begerunge vor allen dingen
des aller liebsten willen Gotz,
in einem entsinkende der mensche sins selbs
und aller creatúrlicher dinge
und do in sinken ie tieffer und tieffer
in den clarificierten willen Gotz.

Und denne sol der mensche
dar in ziehen mit trúwen alle die sachen die im enpholhen sint,
und begeren das da Got sin ere und sin lob wúrke
und nützlichen und trostlichen
den lúten die im bevolhen sint.

Kint,
also hast du vil bas gebettet
denne ob du tusent múnnden gebet tetest.

Dis gebet,
das in dem geiste geschiht,
das úbertrifft ane mosse alle uswendige gebet.

Wan der vatter begert alsolich die in also anbettent,
und alle andere gebeten dient zuo disem.

Und wo es her zuo nút endienet,
do las es kuonlichen varn.

Es sol alles her zuo dienen.

Ze gelicher wise als die do zimberent in dem tuome,
do ist maniger kúnne wise und werk;
do múgen vil lichte me denne hundert menschen inne arbeiten
oder dar zuo dienen maniger kúnne wise.

Die einen tragent steine, die andern moerter,
alle dise manige kúnne.

Man geleit das dienen alles zuo dem einen werke
das der tuom volle zimbert werde und das er gemacht werde;
das ist alles dar umbe das es ein bethus werde.

Und ist alles dis wunder umbe dis gebetz willen,
das alle dise manige kúnne werk und wise
dient alle her zuo.

Und als dis inwendige wore geistes gebet getan wirt,
so ist alles das behalten und wol verendet,
das her zuo gedienet hat.

3
Und dis gat verre úber das uswendige gebet,
es enwere denne das der mensch also wol geuebet were
das dis uswendige mit dem inwendigen moechte gestan
ane alle hindernisse,
und in dem were gebruchlicheit und wúrklicheit ein,
als das ein von dem anderen ungehindert belibe.

Das gehoert wol zuo
einem rechten wesenden ingenomenen verklerten menschen,
das wúrken und gebruchen ein werdent
und eines von dem andern ungehindert blibe,
also es in Gotte ist.

en toch ook weer niet;
maar hoe dan?

In zichzelf zal hij zich verzamelen
en inkeren dan in zijn innerlijke grond,
het gemoed omhoog heeven,
de krachten uitgestrekt,
en het innerlijk gelaat gekeerd naar Gods tegenwoordigheid;
voor alles innerlijk verlangend
de liefste wil van God te ontdekken,
ontzinkend aan zichzelf
en aan alle schepselen,
om aldus dieper en dieper in te sinken
in de verheerlijkte wil van God.

Laat de mens dan,
trouw aan wat hem is opgedragen, al deze zaken hierin betrekken,
biddend dat God zijn eer en lof hier zal stichten
tot nut en troost
voor de mensen die deze gebeden aangevraagd hebben.

Kind,
zo heb je dan veel beter gebeden
dan wanneer je duizend mondgebeden deed.

Dit gebed,
dat plaatsheeft in de geest,
dat overtreft op onmetelijke wijze elk uitwendig gebed.

Want de Vader zoekt hen die hem op deze wijze aanbidden,
en alle andere gebeden zijn hierop gericht.

En dienen ze dit doel niet,
laat ze dan onbevreesd achterwege.

Want daartoe zal alles dienen.

Kijk naar hen die de dom aan het bouwen zijn;
zoiets vereist veel kennis, kunde en arbeid,
en er kunnen soms wel meer dan honderd mensen aan werken,
ieder op zijn eigen wijze.

De een draagt stenen, de ander kalkmortel,
ieder heeft zijn eigen taak.

Alles is ondergeschikt aan dit ene doel:
het optrekken van de dom en het afbouwen hiervan;
en dit alles wordt gedaan opdat het een gebedshuis mag worden.

En al dit werk is er omwille van het gebed,
en al deze veelsoortige kennis, kunde en arbeid,
het dient allemaal dit ene doel.

En wanneer dit innerlijke gebed in de juiste geest gedaan wordt,
dan blijft alles behouden en wordt tot een goed einde gebracht,
alles wat hiertoe gediend heeft.

3
En dit gaat ver boven het uitwendige gebed uit,
het zij dan dat de mens zo ervaren zou zijn,
dat bij hem dit uitwendige kon samengaan met het inwendige
zonder het te hinderen;
genieten en werken, het zou dan één zijn,
en het ene zou ongehinderd blijven door het andere.

Het is eigen aan
een oprechte, aanwezige, opgenomen en verlichte mens,
dat werken en genieten één worden
en het een door het ander niet gehinderd wordt,
zo als het in God is.

Do ist das aller oberste wúrken
und das aller luterste gebruchen
ein einig ein
ane hinderen
und ein ieklich in dem aller hoechsten,
und das ein ieklich ane des anderen hinderen.

Das wúrken ist in den personen,
das gebruchen git man dem einvaltigen wesende.

Der himelsche vatter
nach der eigenschaft siner vatterheit
so ist er ein luter wúrken.

Alles das das in ime ist, das ist wúrken,
do er in dem bekenntnisse sin selbes gebirt sinen geminten sun,
und si beide geistend usser in beiden
den heiligen geist in einem unsprechlichen umbevange.

Die minne ir beider
dis ist ein ewig weselich wúrken der personen
und darnach istikeit und einvaltikeit des wesens.

So ist do ein stilles einvaltig gebruchen
und ein einvaltig niessen sins goetlichen wesens,
und wúrken und gebruchen ist er ein.

4
Alsus hat Got alle creaturen
gemacht wirklich im selber gelich:
den himel, die sunne, die sternen
und denne úber alle ding verre
den engel, den menschen,
ieklich nach siner wise.

Es enist niergent so klein bluemlin noch ein bletlin
noch enkein gras sprúnglin,
der grosse himel,
die sternen, die sunne und mone, es enwúrke alles darin,
und vor allen dingen Got mit im selber.

Solte denne
der edel nach Gotte gebildet werde mensche
nú wirklich sin nach Gotte
in Gotte gebilt an sinen kreften
und ime gelich nach sinem wesende?

Die edele creature die muos vil adellicher wirklich sin
wan die unvernúnftigen creaturen,
als der himel.

Und dise súllent ime
in einer gelicheit nach volgen
an wúrkende und schoewende,
in weler wise der mensche mit allen sinen kreften,
den obersten und den nidersten,
gekert ist.

So ist der mensche wirklich,
und iekliche in irem fúrwurf ze wúrkende,
dar nach ir fúrwurf ist,
es si goetlich oder creaturlich fúrwurf,
dar in wúrkent si dar nach das in engegen getragen wirt.

Der nu alle sine fúrwúrfe goetlich machte und himelsch
und gentzlichen den nacken kerte allen zitlichen dingen,
des werk wúrden also goetlich.

Die edele minnekliche sele, unser herre Jhesus Christus,
die was nach iren obersten kreften ane alle underlos
gekert fúrwúrflichen in die gotheit,

Daar treft men het meest verheven werken
en het meest loutere genieten aan als
één enig één,
zonder hinder;
en alles in de hoogste mate,
waarbij het ene het ander niet tot hinder is.

Het werken is in de Personen,
het genieten koppelt men aan het eenvuldig zijnde.

De hemelse Vader
genomen naar de eigenschap van zijn vaderlijkheid,
is louter werken.

Al hetgeen in hem is, dat is werken,
waarbij hij in het kennen van zichzelf zijn beminde Zoon baart;
en zij beiden geesten uit hen beiden
in een onuitsprekelijke omhelzing de Heilige Geest.

Hun beider liefde,
dat is een eeuwig, wezenlijk werken der Personen
en vervolgens istigheid en enkelvoudigheid van wezen.

En zo is daar een stil, enkelvoudig genieten
en een enkelvoudig smaken van zijn goddelijk wezen;
en werken en genieten is in hem één.

4
Zo heeft God al wat geschapen is
werkende gemaakt naar zijn gelijkenis:
de hemel, de zon, de sterren,
en dan, ver boven alle dingen uitgaande,
de engelen, de mensen,
alles naar zijn eigen wijze.

Geen bloemetje zo klein, geen blaadje,
geen grassprietje,
of de grote hemel,
de sterren, de zon en de maan zijn hierin werkend,
en bovenal werkt God hierin door zichzelf.

Zal dan de edele,
de naar Gods beeld gevormde, eerbiedwaardige mens
niet als God werkende zijn;
naar God gevormd is hij toch in zijn vermogens,
hem gelijkende is hij toch naar zijn wezen?

Dit edele schepsel moet wel op edeler wijze werkende zijn
dan de niet met verstand begiftigde schepselen,
zoals de hemel.

En deze dan,
ze zullen de mens, hem gelijkend, op hun beurt volgen
in werken en schouwen,
enwel langs de wijze waarop de mens met al zijn krachten,
de hogere en de lagere,
naar hen toegekeerd is.

Zo dan is de mens werkende,
en elke kracht werkt naar haar eigen wijze
op het ding dat haar tot voorwerp wordt,
een goddelijk voorwerp mag het zijn of een schepselijk,
werkend gaan de krachten uit naar wat hun aangedragen wordt.

Hij dan die al zijn voorwerpen goddelijk zou laten zijn en hemels,
zijn nek hierbij toekerend naar alle dingen in de tijd,
al zijn werk zou goddelijk worden.

De edele minnelijke ziel van onze Heer Jezus Christus nu,
ze was naar haar bovenste krachten zonder ophouden
gericht op de godheid;

und was in irem ersten beginne das si geschaffen wart,
in den fürwurf gekert
und was denne aber als selig und gebruchlich als si ietzunt ist.

Und nach sinen nidersten kreften so was er wirklich,
beweglich, lidelich
unde hatte gebruchen und wúrken und liden mit einander.

Do er leit an dem krúce und starb,
do was er nach sinen obersten kreften
in dem selben gebruchen do er ietzunt inne ist.

Die im
aller gelicheit nu nachvolgent
an den goetlichen fürwürfen,
in dem wirken und gebruchen ein wirt,
die súllent im aller glicheit her nach sin
in weselichem gebruchen eweklichen.

5
Och kinder,
die menschen die dise edelen werk versument
und muessig ire edelen krefte lossent ligen,
kinder,
die menschen die lebent in selber
in grossem wunderlichen engstlichen schaden
und lebent in selber also soergklichen,
und verlúrt der mensche
sin edel zit
und verdienet unmessig unlidelich vegfúr,
und im sol wening ewiges lones werden.

Recht sol im geschehen als eim groben geburen,
der nút geschicket enist
zuo des kúniges heimlicheit
und aller nechst bi im ze sinde in siner kameren.

Noch tusent werbe minre ane alle za
súllent dise italen uswendigen menschen
eweklichen sin ungeschickt ze sehent
das do die edelen heimlichen Gotz frúnt
in Gotte súllen eweklichen wonen.

Und dis muessig,
inwendig ane Got und uswendig,
die reissent recht die boesen geiste si ze bekorende
und gent in grosse ursache.

6
Nu seiten wir vor von unser materie.

Die gelicheit hat der mensche mit Gotte
das er mag sin wirklich und gebruchlich mit ein ander,
das ist
das der inwendige mensche habe
ein unwandelberig anhangen an Gotte innerlichen
in eime inwendigem, volkomenem, luterem Got meint.

Das meinen ist als ungelich dem
das man nach uswendiger wise
heisset Got meinen,
als lovffen und sitzen.

Dis ist ein engegenwúrtig inwendig ansehent meinen;
mit der inwendikeit hat er ein gebruchen,
und usser dem selben so kert er sich
ze note oder ze nutze
us ze wúrkende us dem selben
in das selbe.

So úbersicht das inwendig das uswendig gar kurtz,

vanaf haar eerste begin, vanaf dat ze geschapen werd,
was ze hierop gericht
en ze was toen net zo zalig en genietend als ze nu is.

Naar zijn lagere krachten was hij werkend,
beweegbaar en lijdelijk,
en in hem gingen genieten, werken en lijdelijkheid samen.

Toen hij aan het kruis hing en stierf,
toen bevond hij zich naar zijn hogere krachten
in hetzelfde genieten als waarin hij zich momenteel bevindt.

Zij nu,
die in hun navolging hem het meest nabijkomen
in het gericht zijn op de goddelijke dingen,
in wie werken en genieten één worden,
zij zullen hem hiernamaals het meest nabijkomen
in het wezenlijke genieten in eeuwigheid.

5
Ach kinderen,
de mensen die dit edele werk veronachtzamen
en hun edele krachten onwerkzaam en ledig laten liggen,
kinderen,
deze mensen voegen zichzelf
grote en uitzonderlijk beangstigende schade toe
en ze leven een zorgwekkend leven;
een dergelijke mens,
hij verliest zijn kostbare tijd
en wint het mateloze, niet te dragen vagevuur;
van het eeuwige loon zal hij slechts weinig ontvangen.

Het is met hem gesteld als met een onbeschaafde landman:
niet geschikt is hij
om met de koning vertrouwelijk omgang te hebben
of om hem nabij te staan in zijn vertrekken.

En duizend maal minder nog, ja, ontelbare malen minder,
zullen de ledige, uitwendige mensen
in staat zijn om ooit te zien
hoe daar de edele, vertrouwelijke vrienden van God
voor eeuwig zullen wonen in God.

En deze ledigen,
inwendig en uitwendig zonder God,
ze sporen de boze geesten aan hun te verleiden
en geven hun daartoe grote aanleiding.

6
Nu verder met onze materie.

We zeiden dat de mens gelijkend is aan God;
werken en genieten kan hij ter zelve tijd,
hetgeen zeggen wil,
dat de inwendige mens gekenmerkt wordt
door een onveranderlijk, innerlijk aanhangen aan God,
in een inwendig, volmaakt, louter op God gericht zijn.

Dit 'gericht zijn', het verschilt evenveel van dat
wat men naar uitwendige wijze
wel verstaat onder 'op God gericht zijn',
evenveel als lopen van zitten verschilt.

Het is een aandachtig, innerlijk schouwend gericht zijn;
in dit innerlijk is zijn genieten,
en van hieruit keert hij zich,
vanwege de nood of het nut,
werkend naar buiten
om er dan weer in terug te keren.

En zo bewaakt het innerlijk het uitwendige van zeer nabij;

als ein werkmeister
 der vil junger und amtlúte under im hat,
 die wúrkent alle nach der anwísunge des meisters,
 und enwúrkent selber nút;
 er kumet och selten dar,
 denne gehelingen so git er in ein regele und ein forme,
 und darnach wúrkent si denne alle ire werk,
 und heisset doch
 von der selben anwísunge und meisterschaft
 alles das si hant gewúrkent,
 das er es allein hab geton,
 und heisset alles sin
 von des gebottes wegen und von sinem anwísende:
 so ist es eigenlicher sin
 denne es der si
 die mit der arbeit gewúrkent hant.

Also tuot der inwendige verklarthe mensche:
 der ist inwendig in sinem gebruchende,
 und mit dem liechte siner redelicheit
 so úbersicht er gehelingen die uswendige krefte
 und berichtet die zuo irem wúrklichem amte,
 und inwendig ist er versunken und versmolzen
 in sinem gebruchlichen anhangende an Gotte,
 und blibt in siner friheit
 ungehindert sins werkes.

Doch disen inwendigen
 dient alle die uswendigen werk,
 das enkein so klein werk enist, es diene alles her zuo.

So ein guot werk mag heissen
 alle die manigvaltikeit.

7
 Also ist ein ordenunge in der heiligen kilchen,
 das heisset Corpus mysticum:
 ein geistlicher licham,
 und des ist unser herre Jhesus Christus ein hovbt.

In disem ist vil gelider.

Das ein ist ein ovge,
 und das sicht allen den lichamen
 und nút sich selber.

Und ein ander ist ein munt,
 und der isset und trinket alles dem lichamen vor
 und nút im selber.

Also die hant, der fuos,
 und alsus vil und maniger kúnne gelider.

Und ein ieklichs hat sin sunder werk,
 und dis gehoert alles dem lichamen zuo
 und under das ein hovbt.

Also enist in aller der cristenheit
 enkein werk so snoede, so klein,
 weder gloggen noch kerzen,
 es diene alzemole zuo disem inwendigen werke,
 das dis werk vollebracht werde.

8
 Lieben kinder,
 in disem Corpus mysticum,
 in disem geistlichen lichamen,
 do sol als gros eindrechtikeit sin
 als ir sehent das úwere gelider hant,
 und ein ieklich gelide
 als fúr sich selber den andern dehein leit tuon

het is als een werkmeester
 die veel gezellen en werklíeden onder zich heeft:
 allen werken ze volgens de aanwísingen van de werkmeester,
 maar hijzelf werkt niet;
 zelden verschijnt hij in de werkplaats,
 en snel geeft hij hun dan een vingerwízing en een richtsnoer
 en aan de hand daarvan verrichten ze vervolgens al hun werken;
 en toch wordt gezegd
 dat het zijn aanwízing en meesterschap zijn geweest
 die alles tot stand hebben gebracht,
 dat hij alleen het gedaan heeft,
 en alles wordt het zijne genoemd
 vanwege deze opdrachten en zijn aanwísingen;
 en zo is het in eigenlijke zin meer het zijne
 dan dat het van hen is
 die het door hun arbeid tot stand hebben gebracht.

En zo is het ook met de innerlijke, verlichte mens:
 zijn geníeting ligt in zijn innerlijk,
 en in het licht van zijn verstand
 overziet hij snel de uitwendige krachten
 en zegt hoe ze hun werk moeten doen,
 maar innerlijk is hij verzonken en versmolten
 in een geníetend aanhangen aan God
 en verblijft hij in zijn vrijheid,
 ongehinderd door zijn werk.

En dit inwendige is het,
 waar al het uitwendige werken op gericht is,
 en geen werk zo klein of het is hierop gericht.

Daarom kan het één enkel, goed werk genoemd worden
 bij al die veelsoortigheit.

7
 Er is een ordening in de heilige Kerk,
 'Corpus Mysticum' wordt deze genoemd,
 een geestelijk lichaam,
 waarvan onze Heer Jezus Christus het hoofd is.

Dit lichaam heeft vele onderdelen.

Eén hiervan is het oog;
 het hele lichaam kan het zien,
 zichzelf echter niet.

Een ander is de mond;
 deze eet en drinkt ten behoeve van het lichaam,
 niet voor zichzelf.

Net zo is het met de hand, de voet,
 en met allerlei lichaamsdelen.

Ieder heeft zijn bijzondere taak,
 en alles behoort toe aan het lichaam
 en valt onder het ene hoofd.

En zo is er in de hele christenheit
 geen werk nog zo gering, zo klein,
 klokken noch kaarsen,
 of het is dienstig aan dit innerlijke werk,
 opdat dit werk volbracht zal worden.

8
 Lieve kinderen,
 in dit Corpus Mysticum,
 in dit geestelijk lichaam,
 moet een even grote eendracht zijn als die
 welke jullie kunnen zien bij jullie ledematen:
 ieder lid,
 doet hier het andere geen leed aan, als betrof het zichzelf,

oder drang,
alles gelich im selber,
alle in ein und ein in alle.

Und in disem lichamen
wo wir ein edelr gelit wistin denne wir uns bekennen,
den solten wir vil werder haben denne uns selber.

Als der arm oder die hant
merre huot hant dis hovbtes oder dis herzen oder dis ovgen
denne irs selbes,
also solte ein unberatene minne sin
under den gelidern Gotz,
das wir uns me solten froewen
eins ieklichen mit gunstlicher minne
als er dem edeln hovbte werder und lieber were.

Und alles das unser herre wolte,
das solt mir sin als es min were.

Und minne ich es me in ime wan er es selber minnet,
so ist es eigenlicher min wan es si sin.

Hat er út boes,
das blibet ime.

Aber was ich guotz in ime minnen,
das ist eigenlichen min.

Das S. Paulus enzucket wart,
das wolt im Got unde nüt mir.

Smakt mir nu der wille Gotz,
so sol es mir lieber sin in ime wan in mir,
und minnen ich es nu recht in ime,
so ist do als werlichen min
das und alles das im Got ie getet, als sin,
ob ich es recht minnen in ime
als in mir.

Und also solt mir sin
von eime der
über mer were,
und ob er och min vijent were.

Dise eindrehtikeit die gehoert zuo disem geistlichen lichamen.

Und also wurt ich rich alles des guotz
das in dem himel und in der erden ist
in allen gotzfründen und in dem hovbte;

es mueste wúrklichen und weselich in mich alles flissen
das dis hovbt mit den lidern hat
in himel und in erden,
in engelen und in heiligen,
ob ich alsus in Gottes willen gebilt wúrde
under dis edel hovbt
in minnen gelichen der gelider in disem geistlichen lichamen,
und were dem ze mole gelich
und denne dar in gebilt
und mins selbes entbilt.

In der worheit,
sehent, nu schint das wol alhie
ob wir Got minnen und sinen willen
oder uns selber oder das unser
me oder minre minnen.

Und schint vil dicke do golt,
das in im selber in dem grunde
nüt kupphers wert enist.

oefent er geen dwang op uit
en alles behandelt het als zichzelf;
alles in één en één in alles.

En wanneer we in dit lichaam
een lid zouden kennen, edeler dan wijzelf,
we moesten het hoger inschatten dan onszelf.

Net zoals de arm of de hand
meer zorg dragen voor het hoofd of het hart of het oog
dan voor zichzelf,
net zo moet er een ongedwongen liefde heersen
onder Gods geledingen,
zodat we ons meer zouden verblijden
in welwillende liefde voor de ander
naarmate deze het edele hoofd waardiger en liever was.

En alles wat onze Heer een ander zond,
aanvaarden zal ik het als het mijne.

En zo ik het in de ander meer lief zou hebben dan hij het liefheeft,
meer nog dan het zijne is het dan het mijne.

Wat er aan slechte dingen in hem is,
het behoort hem toe.

Het goede echter dat ik in hem liefheb,
meer dan aan hem behoort het mij toe.

Dat Sint-Paulus weggevoerd werd,
dat had God voor hem bestemd en niet voor mij.

Heb ik smaak in de wil van God,
dan verheug ik me hier meer over dan wanneer het mijzelf betrof;
en wanneer ik het in hem oprecht liefheb,
dan is alles waarlijk net zo goed het mijne,
dit en alles wat God hem ooit liet toekomen, als het zijne,
wanneer ik me maar verheug over wat hem treft,
als trof het mijzelf.

En net zo moest ik me verheugen
wanneer het iemand overkwam
die zich aan de andere kant van de zee bevond,
ja, al was het mijn vijand.

Deze eendrachtigheid hoort bij dit geestelijke lichaam.

En zo zou ik rijk worden aan al het goede,
al het goede dat in de hemel en op de aarde is
in alle godsvrienden en in dit hoofd.

Werkend en wezenlijk moest het bij mij naar binnen stromen,
dit goede dat het hoofd en de ledematen bezitten
in de hemel en op aarde,
in de engelen en de heiligen,
zou ik naar Gods wil gevormd worden
onder dit edele hoofd,
in liefde gelijk aan de ledematen van dit geestelijk lichaam;
en ik zou er volkomen gelijk aan zijn,
erin omgevormd zou ik zijn,
ontbeeld aan mijzelf.

Waarlijk,
kijk, hieraan kunnen we zien
of het God en zijn wil is,
of dat we het zelf zijn met het onze,
namelijk aan wat we het meest dan wel het minst liefhebben.

En dan blijkt vaak als goud te glinsteren,
wat in zichzelf, in zijn grond,
nog minder waard is dan koper.

Aber die die des iren sint gelich us gegangen,
das sint die geworden armen des geistes,
hettent si och alle ding.

Och kinder, in der werheit,
geliche minne
und mit froeide und mit liden
ist ein vil froemdes ding under der gemeinen welte.

9
Nu wellen wir sagen von drin greten,
die mag der mensche haben
in dem nidersten, in dem mittelsten oder in dem obersten grate.

Der erste grat
eins inwendigen tugentlichen lebens
die do die richten leitent in die hochste naheit Gotz,
ist
das der mensche kere ze mole sich in die wunderlichen werk
und bewisunge
der unsprechelicher gaben und der usflüsse
der verborgener guotheit Gotz,
und dannan us wirt geborn ein uebunge,
die heisset jubilacio.

Der ander grat
das ist ein armuete des geistes
und ein sunderlich in ziehen Gotz
in einer qwelender berovbunge des geistes.

Das dritte
das ist ein úbervart in ein gotformig wesen
in einikeit des geschaffenen geistes in den istigen geist Gotz,
das man einen weselichen ker mag heissen.

Und die her in recht geratent,
das enist nút gloeiplich
das si iemer von Gotte múgen gevallen.

Uf den ersten grat der jubilacien
kumet man mit flissigem warnemende
der wunneklicher minne zeichen
die uns Got wunderlichen bewiset hat
in himel und in erden;
wie wunderlichen vil guotz
er uns geton hat und allen creaturen;
wie es alles bluejet und gruonet und vol Gotz ist,
und wie die unbegriffenliche miltikeit Gotz
alle creaturen úber gossen hat mit sinen grossen gaben
und wie in Got gesuocht hat, vertragen hat
und gabet hat und in geladen hat und gemanet hat
und sin gebeitet hat und gewartet
und durch in mensche ist worden
und gelitten hat
und sin leben und sin sele und sich selber fúr uns gesetzt hat,
und ze weler unsprechlicher nehin sin selbes er in geladen hat
und wie sin die hoch heilige drivaltikeit
eweklichen gebeitet hat und gewartet,
und der eweklichen zuo gebrechende.

Und als dis dirre mensche
mit einem minneklichen durch sehen
wol durch gat,
so wirt in im geborn grosse wirkliche froeide.

und wirt der mensche
der dise ding in rechter minne an sicht,
als úber gossen mit innerlicher froeide
das der kranke licham die froeide nút enthalten enmag
und bricht us mit eigener sunderlicher wise.

Maar zij die het hunne gelijkmoedig achterlieten,
dat zijn de ware armen van geest,
al bezaten ze alles.

Ach kinderen, voorwaar,
gelijkmoedig liefhebben,
in vreugde als in lijden,
het wordt zelden gezien bij de mensen, waar dan ook.

9
Nu willen we spreken over de drie graden;
een mens kan zich bevinden
in de laagste, de middelste of in de hoogste graad.

De eerste graad
van een innerlijk, deugdzzaam leven
dat ons rechtstreeks brengt in de hoogste nabijheid van God,
daarvan spreken we
wanneer de mens zich helemaal toewendt naar de wondere werken,
de openbaringen,
en de onuitsprekelijke gaven en uitstromingen
voortkomend uit de verborgen goedheid van God;
hieruit wordt dan een zielstoestand geboren,
die 'jubilatio' genoemd wordt.

De tweede graad,
dat is een armoede van geest
en een zonderling terugtrekken Gods,
de geest in kwellende ontbloting achterlatend.

De derde,
dat is een overgaan in een godvormig zijn,
door vereniging van de geschapen geest met de istige Geest Gods,
wat men een wezenlijke inkeer noemen kan.

En zij die hiertoe geraken,
van hen kan niet geloofd worden,
dat ze ooit nog uit God kunnen vallen.

Tot de eerste graad, de jubulatio,
komt men door ijverig acht te slaan
op de heerlijke liefdetekenen
die God ons op wondere wijze bewezen heeft
in de hemel en op aarde;
hoe wonderlijk veel goeds
hij ons gegeven heeft en alle schepselen;
hoe alles bloeit en groent en vol is van God,
en hoe de niet te begrijpen mildheid van God
over alle schepselen gegoten wordt door zijn grote gaven,
en hoe God de mens gezocht en gedragen heeft,
hoe hij hem gegeven heeft en genood en vermaand,
hem verwacht heeft, op hem gewacht heeft,
en hoe hij vanwege hem mens geworden is
en geleden heeft
en zijn leven en zijn ziel en zichzelf voor ons heeft ingezet,
en tot welke onzegbare nabijheid aan zichzelf hij hem genood heeft,
en hoe de hoogheilige Drievuldigheid hem
van eeuwigheid verwachtte en op hem heeft gewacht,
opdat hij haar eeuwig mocht genieten.

En wanneer de mens dit
in een minnelijk doorschouwen
goed tot zich door laat dringen,
dan wordt er in hem een grote, werkzame liefde geboren.

En dan wordt de mens
die deze dingen in oprechte liefde aanschouwt,
zo overgoten met innerlijke vreugde,
dat het zwakke lichaam deze vreugde niet in zich vermag te houden
en bij hem naar buiten barst op een zonderlinge wijze.

Und tete er des nüt,
das bluot breche im lichte zuo dem munde us,
als dike gesehen ist,
oder der mensche keme in grosse qwetschunge.

Und so wirt er von unserm herren mit grosser suessikeit begobet,
und wirt im ein innerlich umbevang in bevintlicher vereinunge.

Alsus locket und zúhet und reisset Got
den menschen usser im selber zuo dem ersten
und usser aller ungelicheit
zuo im selber.

Das si allen menschen verboten
das sich diser kinde nieman underwinde
noch hie an in hindere noch si vermanigvaltige
mit uswendigen groben wisen oder werken,
oder ir verwúrkent úch selber.

Der prior enhat nüt zuo frogende
war ein bruoder gange us dem kore
wenne us gesungen ist,
es were denne ein ital mensche:
des wege und werk muos man war nemen.

Es geschach einem sunderlichen frúnde unsers herren,
dem bot unser herre sinen goetlichen kus.

Do sprach der geist:

'entrúwen, lieber herre,
des enwil ich recht nüt.

Wan so keme ich
von der wunne
als gar us mir selber,
das ich dir fúrbas nicht nütze enkoende gesin.

Wie wolt ich denne fúr dine armen selen gebitten
und in usser dem vegfúr gehelfen,
und fúr die armen súnder?'

Die súnder und die selen die enmúgen in selber nüt gehelfen,
wir wellen in denne helfen
die in der zit noch sint.

Got enmag in ane unser helfe nüt getuon,
wan siner gerechtekeit der muos gnuog geschehen.

Und das muessen iemer sine frúnt tuon in der zit.

Was minnen was das,
das diser mensche des grossen trostes wolte enbern
von alsolicher sache!

10
Der ander grat ist also:

wenne Got den menschen als verre hat usser allen dingen gezogen
und er númme ein kint enist,
und in gesterket
mit der labunge der suessikeit,
entrúwen,
denne git man im guot hert roggin brot;
er ist nu ein man worden
und ist zuo sinen tagen komen.

Dem alten menschen ist nüt zuo guot herte starke spise;
im insol númme milch und brot,
und denne wirt im fúr gehalten

En zou het niet gebeuren,
het bloed zou wellicht uit zijn mond kunnen stromen,
zoals wel dikwijls gezien is,
of de mens werd bevangen door hevige benauwenis.

En door onze Heer wordt hem hier een grote zoetheid geschonken,
en hij voelt zich innerlijk omvangen in tedere vereniging.

Zo lokt en trekt en stuwt God
de mens eerst buiten zichzelf,
elke ongelijkheid uit,
tot zichzelf.

Alle mensen zij het verboden
hen die dit overkomt te storen
of hen hierbij te hinderen of hen te verstrooien
door het laten doen van uiterlijke oefeningen of werken;
jullie zouden je zelf te gronde richten.

De prior behoort niet te vragen
waarheen een broeder gaat als deze het koor verlaat
wanneer het zingen gedaan is,
behalve wanneer het een ledigganger betreft:
van zo iemand moet men wegen en werken bewaken.

Een bijzondere vriend van onze Heer overkwam het
dat onze Heer hem zijn goddelijke kus boodt.

Toen zei de geest:

'Waarlijk, lieve Heer,
dit is niet wat ik verlang.

Ik zou dan,
door zaligheid omvangen,
helemaal buiten mezelf geraken,
waardoor ik jou niet meer tot nut kon zijn.

Hoe moest ik dan voor jouw arme zielen bidden,
hen aldus helpend uit het vagevuur te komen,
hoe kon ik nog bidden voor de arme zondaars?'

De zondaars en de zielen kunnen zichzelf niet helpen,
laten wij hen dan helpen,
wij die nog in de tijd leven.

God zal hen zonder ons niet helpen,
want zijn gerechtigheid verlangt genoegdoening.

En dit moeten zijn vrienden onophoudelijk doen, levend in de tijd.

Welke grote liefde toch,
wanneer deze mens zulk grote troost wil ontberen
voor een dergelijke zaak!

10
Nu over de tweede graad.

Nadat God de mens op deze wijze van alles weggetrokken heeft,
hij niet langer kind is,
en hem gesterkt heeft,
hem gelaafd heeft met zijn tedere zoetheid,
waarlijk,
dan komt de tijd dat hij goed, hard roggebrood zal krijgen;
hij is nu een man geworden,
hij is volwassen geworden.

Voor de volwassen mens is harde, krachtige spijs nuttig en goed,
melk en brood past hem niet langer;
en dan wordt hem een zeer woeste weg getoond,

und er wirt gefuert
einen gar wilden weg, der gar vinsten und ellent ist.

Und in dem wege benimet im Got
alles das er im ie gegab.

Und al do wirt der mensche als gar ze mole zuo im selber gelossen
das er von Gotte al zemole nüt enweis,
und kumet in alsolich getrenge
das er nüt enweis ob im ie recht wart
und ob er einen Got habe oder nüt habe
und ob er es si oder nüt si,
und wirt im do so wunderlichen we und we
das im alle dise wite welt ze enge wirt.

Er enbevindet noch enweis sines Gottes ze mole nüt,
und aller ander dinge der enmag er nüt,
und ist im als er enzwiscent zwei wenden hange
und als hinder im ste ein swert
und vor im si ein scharpfes sper.

Was wil er denne tuon?

Er enmag weder hinder sich noch fúr sich,
denne er setze sich do nider und spreche:

'Got gruesse dich,
bitterre bitterkeit vol aller gnaden!'

Moechte helle gesin in disem lebende,
so dúchte si das me denne helle
sere minnen und des geminten guotes darben.

Alles das man dem menschen denne gesagen mag,
das troest in als vil als ein stein.

Und noch minre mocht der mensche
von creaturen hoeren sagen.

So das bevinden und das bevoellen ie mere ze vorderest was,
so die bitterkeit und der jamer in disem berovbende
och mere und unlidelicher ist.

Och nu gehab dich wol,
der herre ist sicherlichen hie bi,
und halt dich an dem stammen des woren lebendigen gelovben;
es wirt schiere gar guot.

Das ist der armen selen in dem qwellende als ungeloeiplich,
das das unlidelich vinsternisse iemer ze liechte múge komen.

11

Als unser herre den menschen alsus
in disem unlidelichen trucke wol bereit hat
- wan dis bereit in me denne alle uebunge moechten bereiten
die alle menschen moechten getuon -,
denne kumet der herre und bringet in uf den dritten grat.

Und in dem so tuot im recht der herre den mantel von den ovgen
und endecket im die worheit.

Und denne gat uf der liechten sunnen schin
und hebet in alzemole usser aller siner not:
das ist dem menschen recht
als ob er in von dem tode hette lebent gemacht.

In disem so fuert recht der herre den menschen usser im selber
in sich.

Und do ergetzet er in alles sines ellendes,
und werdent alle sine wunden heil,

en hij wordt er heen geleid;
duister is die weg, wild en woest.

En op die weg ontnemt God hem
alles wat hij hem ooit gegeven heeft.

En daar wordt dan de mens helemaal aan zichzelf overgelaten,
zodat hij van God geen weet meer heeft;
zulke benauwenis bevangt hem,
dat hij niet weet of hij ooit de rechte weg ging
en of hij een God heeft of niet
en of hij zichzelf wel is of niet;
en het is hem dan zo zonderling angstig te moede,
dat deze wijde wereld hem te eng wordt.

Hij ervaart zijn God niet, noch heeft hij weet van hem,
iets anders echter smaakt hem niet;
het komt hem voor alsof hij tussen twee muren ingeklemd is
en er achter hem een zwaard staat
en voor hem een scherpe speer.

Wat kan hij nog doen?

Naar achter noch naar voor kan hij gaan,
slechts neerzitten kan hij, en zeggen:

'God begroete je,
bittere bitterheid vol van genade!'

Zou er een hel zijn in dit leven,
voor hen zou dit erger nog zijn dan die hel:
zo zeer lief te hebben en het beminde goed te derven.

Al hetgeen men de mens dan antwoorden zal,
het troost hem evenveel als een steen.

En minder nog wil de mens
over schepselen horen spreken.

Naarmate dit ervaren en ondervinden sterker is geweest,
zal de bitterheid en kwelling door het wegvallen hiervan
heviger zijn en ondraaglijker.

O, vat nu moed,
de Heer is vast en zeker nabij,
houd je maar vast aan de stam van het ware geloof;
nog even, alles komt goed.

Maar de arme ziel die zo gekweld wordt, ze kan niet geloven
dat deze ondraaglijke duisternis ooit nog tot licht kan worden.

11

Wanneer onze Heer de mens dan aldus
langs deze ondraaglijke beklemming goed heeft voorbereid
- want dit bereidt hem beter voor dan alle oefening
door alle mensen verricht -
dan komt de Heer en leidt hem binnen in de derde graad.

En door de mantel weg te slaan die hij voor de ogen heeft,
ontsluiert onze Heer hem nu de waarheid.

En dan schijnt het licht van de zon hem tegemoet
en het ontdoet hem van al zijn nood:
het is voor de mens
als werd hij hierdoor van dood levend gemaakt.

Hier dan voert de Heer de mens buiten zichzelf,
en bij hem binnen.

En daar vergoedt hij hem al zijn ellende,
en al zijn wonden worden geheeld;

und in dem so zúhet Got
den menschen us menschlicher wise
in ein goetliche wise, usser aller jomerkeit in ein goetlich sicherheit,
und wirt do der mensche als vergottet
das alles das der mensche ist und wúrket,
das wúrket und ist Got in ime,

und wirt als verre uf erhaben úber sin natúrlích wise
das er recht wirt von gnaden
das Got weslichen ist von naturen.

Hie inne voelt und bevint sich der mensche selber verlorn haben
und enweis noch enbevint noch engevoellet sich niergen;
er enweis nút
denne ein einvaltig wesen.

Kinder,
in disem in der worheit ze sinde, das ist
der tiefster grunt gerechter demuetkeit und vornichtkeit
den man mit sinnen nút begriffen enmag in der worheit.

Wan in disem ist das aller woreste bekennisse
sines eigenen nichtes.

Und hie ist das aller tiefste versinken in den grunt der demuetkeit;
wan ie tieffer, ie hoeher;
wan hoch und tief ist do ein.

Und wer och
das der mensche
ze beiden siten sluege
in eigener wise uf sich oder uf das sin
usser diser hoheit
in eigner annemlichkeit,
das were recht Lucifers valle.

Dis in disem so wirt die ware einmuetkeit des gebettes,
do die epistole ab sprach
das man in der worheit ein mit Gotte wirt.

Das uns dis allen geschehe,
des helf uns Got.

Amen.

en dan trekt God de mens weg uit de wijze der mensen
en trekt hem de goddelijke wijze binnen;
weg uit alle ellende trekt hij hem de goddelijke zekerheid binnen,
en daar wordt de mens vergoddelijkt,
en al wat de mens is en werkt,
dat werkt en is God in hem.

Zo hoog verheven boven zijn natuurlijke staat wordt hij,
dat hij door genade wordt
wat God wezenlijk is naar zijn natuur.

Hier voelt en ervaart de mens zich als verloren aan zichzelf;
nergens nog weet, ervaart of voelt hij zichzelf;
van niets anders heeft hij weet,
slechts van één enkelvoudig zijn.

Kinderen,
hier in waarheid te zijn, betekent gekomen te zijn
in de diepste grond van oprechte deemoed en vernieting;
waarlijk, met de zinnen kan het niet gevat worden.

Hierin is de meest waarlijke kennis gelegen
van ons eigen niets.

Het is het allerdiepste verzinken in de grond van de deemoed;
want hoe dieper, hoe hoger;
want hoog en diep is hier één.

En zou het zo zijn
dat de mens
op de een of de ander wijze terug zou vallen
op zijn eigen wijze, op zichzelf of het zijne,
vanuit die hoogte
zal dit terugvallen zijn
als de val van Lucifer.

Hier valt ons de ware eenmoedigheid in het gebed ten deel,
waarvan het epistel zei,
dat men dan waarlijk één wordt met God.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 41 (V41)

Vijfde zondag na Drievuldigheid II

Ascendit Ihesus in naviculam qui erat Symonis. (Lc 5,4)

*Die bredige usser sancte Lucas ewangelio
des vorenanten fünften sunnentages,
von dem schiffelin,
ist eine warnunge vor künftigen pflogen,
und leret uns unser gemuote uferhaben von allen creaturen
und verklerete gotfoermige menschen werden.*

1
In dem ewangelio von der wuchen und von der zit
liset man under anderen worten
das unser herre Ihesus gieng in ein schif das was Symonis,
und bat in
das er das schif enwening uf in die hoehi von dem stade fuorti,

und sas und lerte das volk us dem schiffe
und sprach zuo Symon:

'fuere dis schif in die hoehi und henkent úwer netz us ze vohende.'

Und Symon sprach:

'gebieter, wir han alle dise nacht gearbeit
und enhan nüt gevangen.

Aber in dinen worten so henke ich das netz us.'

Und do si das getaten,
do beslussen si als vil vischen das das netz reis.

Nach vil anderen worten
so fulten si das schif als vol das si sunken.

Do viel Peter fúr unsern herren und sprach:

'gang us von mir, wan ich bin ein súnder.'

Von disem schiffe wellen wir sagen.

Dis schif das unser herre in der hoehin hies uf fueren
- 'duc in altum' -,
das enist anders nüt
wan das gemuete des menschen inwendig, und sine meinunge.

Dis schif das vert in disem soergklichen wuetenden mere
diser engstlichen welt,
die alwegent in eime uebent und wuetent ist:
nu liep nu leit,
nu sus nu so.

Wie soergklichen es
umb alle die stot der herze in diser wuetunge stat
mit minnen oder mit meinunge,
und do an noch hangent,

der das bekante,
sin herze moechte im torren von leide.

Jezus steeg in een boot die van Simon was. (Luc. 5,4)

*Deze preek op het ewangelie van Sint-Lucas
voor de hiervoor genoemde vijfde zondag,
gaat over het scheepje
en is een waarschuwing voor toekomstige plagen,
en leert ons het gemoed te verheffen boven alle schepselen,
en verlichte godvormige mensen te worden.*

1
In het ewangelie van deze week en behorend bij deze tijd,
lezen we onder andere
dat onze Heer Jezus in een schip ging dat van Simon was,
en hem verzocht
om het schip van de oever af te varen, wat verder de zee op.

En hij ging zitten en onderrichtte het volk vanuit het schip
en hij zei tegen Simon:

'Vaar met dit schip de zee op en hang jullie net uit voor de vangst.'

En Simon zei:

'Heer, we hebben al de hele nacht gewerkt
en we hebben niets gevangen.

Maar op jouw woord zal ik het net uithangen.'

En toen ze dat gedaan hadden,
toen vingen ze zoveel vis dat het net scheurde.

En even verder lezen we
dat het schip door hen zo vol geladen werd dat ze zonken.

Toen viel Petrus voor onze Heer neer en zei:

'Ga weg van mij, want ik ben een zondaar.'

Over dit schip willen we nu spreken.

Dit schip dat onze Heer ver de open zee op liet varen
- 'duc in altum' -
dat is niets anders
dan het gemoed van de inwendige mens en zijn gerichtheid.

Dit schip vaart op de zorgwekkende, woelige zee
van deze beangstigende wereld
die ons onophoudelijk heen en weer slingert:
dan is er vreugde dan weer verdriet,
soms is het zus dan weer zo.

Hoe zorgelijk staat het
met allen wier hart nog meedeint,
woelend is hun liefde en verlangen
hakend nog naar het wereldse.

Hij die dit bij zichzelf mocht herkennen,
zijn hart zou moeten verdorren van leed.

Wie es her nach gon sol,
dar an engedenkent ir nüt

und gont mit blintheit und mit affenheit umbe,
wie ir úch gekleident und gezierent,
und vergessent úwer selbes
und des engstlichen urteils des ir wartent sint,
ir enwissent hütte oder morne.

Wistint ir
in welen engstlichen engsten und sorgen es wirt stonde mit der welte
und mit allen den
die Got nüt luterlichen in irem grunde an enhangent!

Alle die zuo dem minsten denne nit an in hangent
die es in der worheit sint,
den wirt es úbel ergant,
als es kúrtzlichen den woren frúnden Gotz geoffenbart ist.

Und der das wiste,
sine natúrlichen sinne enmoechten das niemer erliden,
und wie der gelovbe wirt undergande.

Die das gelebent,
die múgent es gedenken
das úch dis geseit ist.

Nu denne unser materie:

'duc in altum, fuere das schif uf in die hoehin.'

Dis ist der erste weg,
der von not sin muos vor allen dingen,
das dis gemuete sol und muos uf gefuert sin in die hoehin,
das si minne oder meinunge und gunst
von allem dem das Got nüt enist und creatur ist.

So wer in disem grúwelichen mere
nüt enwil verderben noch ertrinken,
des gemuete muos von not
uf erhaben sin von allen creaturen,
si sin oder heissen wie man welle.

Nu sprach S. Peter:

'herre gebieter,
wir han alle dise nacht gearbeit und enhan nüt gevangen.'

In der worheit, das was wol gesprochen.

Alle die mit disen uswendigen dingen umbe gont,
die arbeitent wol in der nacht
und envohent nütznút.

Do sprach unser herre:

'nu werfent aber us dis garn, und ir súllent vohen.'

Und si viengen als vil fische das dis netz zerreis.

Dis was vor unsers herren uferstandunge.

Aber dar nach do si aber vischeten,
do zerreis das netz nüt,
sprach das ewangelium.

2
Kinder,
was ist dis netz das unser herre hies us werfen,
do si als vil mit viengen?

Hoe het hierna zal gaan,
daaraan denken jullie niet.

Door blindheid en dwaasheid bevangen,
zijn jullie alleen bekommerd om kleren en opsmuk
en vergeten jullie jezelf
en het vreselijke oordeel dat jullie wacht,
wie weet, vandaag nog, misschien morgen.

Wisten jullie maar
hoe vreselijk beangstigend en zorgelijk het gesteld is met de wereld
en met allen
die niet louter en alleen God aanhangen in hun grond!

Allen die niet ten minste hen aanhangen
die in de waarheid zijn,
hen zal het slecht vergaan;
kort geleden nog is dit aan de ware godsvrienden geopenbaard.

Wie het zou weten,
zijn natuurlijke zinnen zouden het niet kunnen verdragen,
hoe het geloof ten onder zal gaan.

Die het zullen meemaken,
zij zullen zich dit dan herinneren;
het is jullie gezegd.

Nu dan ons onderwerp:

'duc in altum, vaar het schip hogerop.'

Dit is de eerste weg,
de weg die vóór al het andere nodig is:
dat dit gemoed hogerop zal en moet gaan,
weg van de liefde, het verlangen en de gunsten
die niet gericht zijn op God, weg van het schepselijke.

Dus wie op deze woeste zee
niet ten onder wil gaan en verdrinken,
diens gemoed moet noodzakelijkerwijs
opgeheven zijn boven alle schepselen,
welke ook en hoe men ze maar noemen mag.

Nu zei Sint-Petrus:

'Heer en meester,
we hebben de hele nacht gewerkt, niets hebben we gevangen.'

Voorwaar, dat was juist gezegd.

Allen die met deze uitwendige zaken omgang hebben,
ze moeten hun werk wel in de nacht doen,
en ze vangen helemaal niets.

Toen zei onze Heer:

'Werpen jullie het net nu maar uit, en jullie zullen vangen.'

En ze vingen zoveel vis dat het net scheurde.

Het gebeurde allemaal nog vóór de opstanding van onze Heer.

Maar toen ze daarna uit vissen gingen,
toen scheurden de netten niet,
zegt het evangelie.

2
Kinderen,
welk net is het dat onze Heer uit liet werpen,
dit net waar ze zoveel mee vingen?

Dis netz das man us sol werfen, das ist der gedank:

dis gehúgnisse des menschen
das sol der mensche zem ersten us werfen in heiliger betrachtunge
und sol mit ganzem flisse fúr sich nemen
alle die materien die in ze heiliger andacht reissen
oder neigen múgen:
das hochwirdig leben und liden
und die heilige minnekliche wandelunge
und werk unsers lieben herren,

und sol sich dar in als tief erbilden
daz im die minne und die liebe
durch ge alle sine krefte und sine sinne

mit also grosser minne und froeiden
das er die froeide nút verbergen enmúge,
si breche us mit einem jubiliere.

3
Nu
'duc in altum, fuere uf das schif in die hoehi',
wan dis was noch der niderste grat.

Dis muos uf hoher gefuert werden.

Sol der mensche werden uswendig und inwendig
ein gelassen mensche und gelútert,
und inwendig ein verklert mensche,
den S. Dyonisius
nemmet ein verklert, gotformig mensche,
so muos sin schif verre me in der hoehi gefuert werden,

das ist:
der mensche kumet dar zuo
das im alles das enphellet das die nidersten krefte begriffen múgen:

alle die heiligen gedenke und die minneklichen bilde
und die froeide und jubel
und was im von Gotte ie geschenket wart,
das dunket in nu alles ein grob ding,
und wirt dannan us alzemale getriben,
also das ime das nút ensmakt noch enmag da bi nút bliiben,

und dis enmag er nút,
und des in lust,
des enhat er nút,
und also ist er enzwischen zwein enden
und ist in grossem we und getrenge.

Dis schiffelin ist in die hoehin gefuert,
und dar zuo das der mensche in diser not stat von verlossenheit,
so stot in im uf
alles das getrenge und alle die bekoringe und alle die bilde
und die unselikeit die der mensche lange úber wunden hat:
die stritrit nu wider in;
mit aller kraft koment si
und stossent im uf das schif in grossem sturmewetter.

So slahent die unden uf das schif.

4
Liebes kint, enfúrch dich nút!

so echt din schif vaste und hert gemert und geankert si,
so enmúgen im die unden nút schaden:
so wirt es alles guot rat.

Job:

'post tenebras spero lucem,

Het net dat men uit moet werpen, dat is de herinnering.

Dit geheugen van de mens
moet hij als eerste uitwerpen in heilige beschouwing,
en vol ijver moet hij dan speuren
naar al die zaken die in hem heilige aandacht opwekken
of die hem hiernaar doen neigen:
het eerbiedwaardige leven en lijden,
het heilige, minnelijke rondgaan,
en de werken van Onze Lieve Heer.

Hij moet zo diep van deze beelden doortrokken zijn,
dat minne en liefde
al zijn krachten en zinnen zullen doortrekken.

Zo groot zal zijn minne en vreugde zijn,
dat hij die vreugde niet verbergen kan
en deze bij hem al jubelend uitbreekt.

3
Welnu dan:
'duc in altum, leidt het schip de hoge zee op',
want dit was nog maar de laagste graad.

Het moet hogerop gaan.

Wil de mens uitwendig en inwendig
een gelaten mens worden en gelouterd,
en inwendig een verlichte mens,
– door Sint-Dionysius
een verlichte en godvormige mens genoemd –
dan moet zijn schip naar veel hogere zee gevoerd worden.

Dat wil zeggen,
dat de mens zo ver geraakt,
dat alles wat de lagere krachten vatten kunnen hem ontvalt.

Al de heilige gedachten en minnelijke beelden,
de vreugde en jubel,
en wat hem door God ooit geschenken werd,
het komt hem nu voor als waren het grove zaken,
en hij drijft er helemaal van weg,
het smaakt hem niet langer, hij kan daar niet langer blijven.

Dit ene wil hij niet,
en wat hem aantrekt,
dat bezit hij niet,
en zo bevindt hij zich tussen twee uitersten
en hij is in grote nood en benauwenis.

Het scheepje wordt naar hoge zee gebracht,
en omdat de mens nu verlaten staat in deze nood,
komen in hem boven
alle benauwenissen, alle bekoringen en al de beelden
en de onzaligheid die de mens allang overwonnen heeft;
ze strijden nu weer tegen hem;
met al hun kracht staan ze op
en ze stoten hem neer op het schip bij hevige storm.

De golven, ze beuken tegen het schip.

4
Lieve kind, vrees niet!

Wanneer je schip vast en stevig vertuid en verankerd is,
dan kunnen de golven geen kwaad:
alles komt dan goed.

In het boek Job staat:

'post tenebras spero lucem,

nach dem vinsternisse hoffen wir des liechtes.'

Blibe allein bi dir selber und enlofv nút us
und lide dich us
und ensuoche nút ein anders!

So lovfent etliche menschen
als si in disem inwendigen armuete stont,
und suochent iemer út anders,
das si des getrenges dar mit engont.

Das ist als schedelich.

Oder si gont klagen oder lerer fragen
und werdent me verirret.

Blibe bi disem ane allen zwivel;
nach dem vinsternisse kumet der liechte tag, der sunnen schin.

Huet dich als dines libes
das du uf nút anders enslahest,
wan warte.

In der worheit, blibest du do bi,
die geburt die ist nach
und sol in dir geborn werden.

Und wissist uf mich
das niemer enkein getrenge in den menschen uf gestot,
Got enwelle nach dem ein núwe geburt in im ernúwen.

Und wissest:
so wel sache dir das getrenge oder den truk benimet
oder gestillet oder entloest,
das sich das gebirt in dich.

Und des ist die geburt, das si was das si, Got oder creature.

Und nu bueve:
benimet dir das ein creature,
si heisse wie si heisse,
die verderbet dir Gotz geburt alzemole.

Nu bueve welen schaden du dir do mit tuost.

Were din schiffelin, din gemuete,
hert geankert an den herten stein
von dem der edel Paulus sprach,
so enmoecht dich weder tot noch leben
noch principatus noch potestates
dannan ab gewenken.

Hettent alle túfele und alle menschen gesworn:
ie wider si dir weren,
ie fúrbas si dich in trengeten in din schiffelin
und ovch ie hoeher uf gienge
in die hoehin.

Kinder,
in disem neme der mensche me zuo und gienge me uf
denne in allen den usserlichen uebungen
die alle welt mit einander tuon mag,
das er sich hie inne lide und losse
und dis vinsternisse us lide oder die qwetschunge,
weler kúnne in smirzet oder truket,
und in suochte kein behelfen sus noch so.

Es kome och was es kome, von ussen oder von innan:
losse alles us sweren und ensuoche enkeinen trost,
so loeset dich sicher Got,
und desselben stant lidig

na de duisternis hopen we op het licht.'

Blijf dan bij jezelf en loop hiervan niet weg, naar buiten,
doorlijd jezelf
en zoek niet iets anders!

Enkele mensen lopen weg
wanneer zij in deze innerlijke armoede staan,
ze zoeken steeds iets anders
om daarmee hun benauwenis te ontlopen.

Dat is zeer schadelijk.

Of ze gaan klagen en leermeesters bevragen,
en raken zo nog meer verward.

Blijf en laat geen twijfel toe;
na de duisternis komt de lichte dag, de zonneshijn.

Hoed je ervoor – alsof je leven ervan afhangt –
om op iets anders in te gaan,
en wacht.

Waarlijk, blijf je bij jezelf,
dan is de geboorte nabij
en deze zal in jou geboren worden.

Geloof me,
nooit staat een benauwenis in de mens op,
of God wil hem gaan vernieuwen in een nieuwe geboorte.

En weet:
dát wat bij jou de benauwenis of de druk wegneemt,
deze stilt of oplost,
dát is hetgeen er in jou geboren wordt.

En die geboorte, ze zal zijn wat ze is: God of creatuur.

En onderzoek nu:
is het een creatuur die de druk bij je wegneemt,
hoe deze ook maar heten mag,
Gods geboorte wordt je hierdoor helemaal ontnomen.

Overweeg nu welke schade je jezelf zult toebrengen.

Zou dat scheepje, je gemoed,
stevig verankerd zijn aan de harde rots,
waar de apostel Paulus over sprak,
dan zouden leven noch dood,
principatus noch potestates,
jou hiervan kunnen losmaken.

Zouden alle duivels en alle mensen samenzweren:
hoe meer ze zich tegen je keerden,
des te meer stuwden ze jou je scheepje in,
en des te verder zou het gaan,
almaar hoger de zee op.

Kinderen,
de mens zal groeien en hoger geraken,
meer dan door alle uiterlijke oefeningen
door heel de wereld verricht,
wanneer hij zich hierbij neerlegt en het laat gebeuren,
en hij deze duisternis of deze kwetsure doorlijdt,
hoe deze hem ook maar kwelt of bedrukt,
en hij hierbij zonder hulp is van welke aard ook.

Kome wat kome, of het van buiten is of van binnen:
laat het allemaal uitzweren, zoek geen troost,
en God zal je ervan verlossen;
bekommer je er niet om,

und la es ime gantz.

Kinder,
dis ist der aller kurzeste weg und der nechste
zuo der goetlichen woren geburt,
die lúcht in dis ane alles mittel.

Und es kumet dicke
eime uswendigen menschen ein usserlich liden zuo,

das im licht wirt gesprochen
oder geton,
das in dunket das ime ze unrecht geschehe,
und im wirt denne aber so enge
als im die welt ze enge si.

Kúnd der mensche das selbe in im vertrucken
und liesse das in im us sweren
den wunden Gottes ze liebe
und enklagte es nit noch en andet es:
im solt der wunden ein wunneklich fride antwúrten.

Was sol denne eime inwendigen menschen
friden und froeiden antwúrten
der sich alzemole lies Gotte?

Dem menschen dem antwúrt nút minre denne Got selber.

Kinder,
wellent ir úch selber werlichen bekennen
wie ir sint an ganzen waren zeichen,
so besehent was das si das úch aller meist
bewegen mag ze liebe oder ze leide
oder ze froeiden oder ze jamer;
das si was das si,
das ding ist din bestes,
das si Got oder creature.

Aber bist du besessen mit Gotte,
so enmúgen dir din schiffelin, din gemuete, alle creaturen
nút getriben noch entsetzen.

Dem menschen git der aller guotste Got ein soelich kleinoeter,
das ist alsolich froeide,
das der mensche in siner innewendikeit
smakt alsolichen woren friden und veste,
von der nieman enmag verston wan der es hat.

Es kumet wol
das die unden in sturm wetter
uf sin schiffelin etwie dicke von ussen slahent
als si in ieze versoeiffen wellent:
das enmag so ungestuemlichen nút in an slahen,
er soelle von innen in guotem friden bliben.

Oder sin schiflin wirt wol
von ussen gewenket und beweget,
aber niemer me entsast:
im bliibt ie sin inwendig goetlich fride und wore froeide.

5
Ir erbern lúte,
nu erschreckent nút, ob ir dis nút enmackent;
man vindet och als wol arm vischer als rich.

Mer doch súllent ir ein ding wissen,
das enkein mensche enist von also kleiner uebunge,
meint er es
und meint er es von grunde
und begert ein hoch gros minner Gotz ze sinde
und bliibt do bi

laat het aan hem over.

Kinderen,
dit is de allerkortste en de naaste weg
naar de goddelijke, de ware geboorte;
lichtend toont zij zich hierbinnen zonder middel.

Nu komt het vaak voor
dat een uitwendige mens overvallen wordt door uiterlijk lijden.

Er wordt iets over hem gezegd,
er wordt hem iets aangedaan,
volgens hem ten onrechte,
en hij voelt zich dan zo benauwd,
dat het is alsof de wereld te nauw is.

Zou de mens dat in zichzelf kunnen onderdrukken
en liet hij het in hem uitzweren
omwille van de wonden Gods
en zou hij niet klagen of vergelding zoeken:
zijn wonden zouden een zalige vrede als antwoord vinden.

Wat zal een inwendige mens dan
aan vrede en vreugde ontvangen
wanneer hij zich helemaal aan God zou overgeven?

Niemand minder dan God zelf krijgt de mens als antwoord.

Kinderen,
willen jullie jezelf in waarheid leren kennen,
zo als jullie zijn, en aan heel ware tekens,
onderzoek dan wat jullie het allermeest
tot liefde en tot lijden beweegt,
of tot vreugde of verdriet;
wat het ook moge zijn,
dat is het wat bij jou op de eerste plaats staat,
het is God of creatuur.

Ben je dan van God helemaal vervuld,
alle schepselen samen kunnen je scheepje, je gemoed,
losmaken noch laten wegdrijven.

Aan deze mens geeft de goede God zulk een kleinood,
een zodanige vreugde,
dat deze mens in zijn innerlijk
ware vrede en zekerheid smaakt,
die niemand verstaan kan dan hij die haar bezit.

Het gebeurt wel
dat de golven tijdens stormweer
zo sterk van buiten inbeuken op zijn scheepje,
dat het is als wilden ze hem laten verdrinken;
maar ze mogen nog zo onstuimig beuken,
hij zal steeds innerlijk in goede vrede blijven.

Al wordt er aan zijn scheepje
van buitenaf getrokken en gerukt,
toch zal het nooit worden losgerukt:
steeds blijft hem zijn inwendig goddelijke vrede en ware vreugde.

5
Jullie eerbare mensen,
jullie moeten niet schrikken wanneer jullie dit niet ervaren;
ook onder vissers treft men rijken en armen.

En toch, één ding moeten jullie weten:
geen mens die, al is hij nog zo weinig geoefend,
wanneer hij zou verlangen,
ja, het tot in zijn grond zou verlangen
een sterke, grote minnaar van God te zijn,
en daarin zou volharden,

und mint es in allen den die es do sint,
und ob er sich denne
einvaltklichen halt an mittellich hindernisse
und Got meine
in allem sinem tuonde:
sint des sicher,
es wirt ime aber,
wer es och an der zit sines todes.

6
Nu diser fride
den die woren Gotz frúnt habent,
die hant och einer kúnne unfriden:
das ist ein us denen dis netzes,

das er Got nút so vil enkan gesin als er gerne were,
und das im och Got nút als vil enist
das ime volkomenlichen genuege.

Also liset man von einem,
gieng in dem walde vierzig jor uf henden und uf fuessen,

und stot von ime
das er nie goetlichen trost enbefúnde:

do ist enkein zwivel an,
er enhette me goetliches trostes wan tusedt ander;

aber im engenuogte nút,

er hette es in der aller hoehster wise do man es múge haben,
und in der hoehster wise
do ist der weseliche fride von dem geschriben stat:

'quere pacem et persequere eam,
si suochent den friden, und der volget in'.

Diser fride der volget dem weselichen kere,
der fride der alle sinne úbertriffet;

wenne sich das ungenante,
das namlos das in der selen ist,
in Got zemole kert,
so volget und kert sich da mit
alles das namen hat in dem menschen,

und in dem kere
antwúrt alle zit alles das namlos ist in Gotte,
das ungenante,
und alles das in Gotte namen hat,
das antwúrt alles dem kere.

In disem so sprach Got sinen woren friden,
und denne mag der mensche wol sprechen:

'audiam quid loquatur,
ich will hoeren was der herre in mir spreche',

wan er sprach:

'fride in sin volk und in die die zuo iren herzen sint gekert'.

Dis sint die menschen die S. Dyonisius
nemmet gotformige menschen.

Dise menschen und lúte mochte S. Paulus meinen,
do er sprach:

'ir súllent sin gefundiert in der minne,
das ir múgent begriffen
mit allen heiligen

hetzelfde liefhebbend in alle anderen,
ja, geen mens die wanneer hij dan
eenvoudig blijft en ongestoord door hindernissen
zijn oog slechts op God gericht houdt
in al zijn doen en laten,
ja, wees er dan zeker van:
geen mens die dit dan niet ten deel zal vallen,
al was het in het uur van zijn dood.

6
Maar deze vrede
die de ware godsvrienden hebben,
brengt ook een zekere onvrede,
namelijk het opgerekt worden van dit net.

Hij kan voor God niet zo ontvankelijk zijn als hij graag zou willen,
want God vult hem niet zo,
dat hij volledig verzadigd is.

Zo lezen we van iemand die in een woud leefde,
veertig jaren ging hij op handen en voeten.

Over hem staat geschreven,
dat hij nooit goddelijke troost ondervond.

Hierover bestaat echter geen twijfel:
méér goddelijke troost ontving hij dan duizend anderen.

Toch was hem dit niet genoeg.

Hij zou hem willen ontvangen in de hoogst mogelijke mate
en op de meest verheven wijze;
daarin ligt de wezenlijke vrede waarover geschreven staat:

'quere pacem et persequere eam,
zij zoeken de vrede, en zij volgt.'

Deze vrede volgt de wezenlijke omkeer,
de vrede die alle zinnen te boven gaat.

Wanneer het ongenoemde,
het naamloze dat in de ziel is,
wanneer het zich helemaal naar God keert
dan volgt en keert mee in
alles in de mens dat naam heeft.

En in die ommekeer,
antwoordt steeds alles dat naamloos is in God,
het ongenoemde,
en ook alles wat in God een naam heeft,
ja, dat alles antwoordt in die ommekeer.

In die mens sprak God zijn ware vrede uit,
en dan mag de mens wel zeggen:

'audiam quid loquatur,
ik wil horen wat de Heer in mij spreekt',

want hij zei:

'Vrede aan zijn volk en aan hen die tot hun hart zijn ingekeerd.'

Dit zijn de mensen die Sint-Dyonisius
godvormige mensen noemt.

Deze mensen had Sint-Paulus vermoedelijk op het oog,
toen hij zei:

'Jullie moeten gegrond zijn in de liefde,
opdat jullie begrijpen kunnen
met alle heiligen,

weles si die hoehi, die breiti und die tieffi und lengi Gotz.'

Kinder,
die hoehi und die tieffi
die sich entekt in disen menschen,
das enkan enkein vernunft noch sinne begriffen enkeins menschen;
es gat über alle sinne in ein abgründe.

Dis guot wird den lúten allein entekt
die do sint uswendig gelútert menschen
und inwendig sint verklerte menschen
und inwonende menschen.

Disen lúten den ist himel und erde und alle creature
als ein luter nút,
wan si sint selber ein himel Gotz,
wan Got hat raste in in.

Unser herre der sas in dem schiffe und lerte das volk.

Got rastet und richet
und berichtet alle die welt und alle creature in disen lúten.

7
Kinder,
kumet der mensche recht in disen grunt und in dis wesen,
sint sicher,
so mues dis netz von not rissen.

Nút wenent das ich mich dis út anneme das ich út her zuo komen si,
allein enkein lerer nút ensülle leren
das er selber von lebende nút enhabe.

Doch ist es ze noeten gnuog
das er es minne und meine
und nút do wider entuo.

Doch wissent das es nút anders enmag sin.

Do der vische als vil beslagen und gevangen wart,
do reis das netz.

Also wenne der mensche zuo disem vohende kumet,
das er dis ervolget,
so muos die nature, die her zuo ze krank ist,
von not rissen,
also das der mensche niemer gesunden tag engewinnet.

Und das lit gar wol, als S. Hiltgart schribet:

'Gotz wonunge enist nút in einem starken gesunden libe ze sinde',

als S. Paulus sprach:

'die tugent wirt vollebracht in der krankheit'.

Aber dise krankheit enkumet nút von uswendiger uebunge,
sunder
von der überflüssikeit des úbergusses der gotheit,
der disen menschen also úbergossen hat
das des der arme irdensche licham nút erliden enmag.

Wan Got hat disen menschen als gar in sich gezogen
das der mensche wirt als gotvar
das alles das in im ist,
das wirt von einer úberweselicher wise
durch gossen und úber formet,
das Got dis menschen werk wúrket.

Und dis heisset wol ein gotformiger mensche,
wan wer den menschen recht sehe,

welke de hoogte, de breedte en de diepte en de lengte is van God.'

Kinderen,
de hoogte en de diepte
die zich in deze mensen toont,
menselijk verstand en menselijke zinnen kunnen dit niet bevatten;
boven de zinnen gaat het uit, een afgrond in.

Dit goed wordt alleen aan die mensen onthuld
die uitwendig gelouterd
en inwendig verlicht zijn,
mensen die in hun innerlijk wonen.

Voor deze mensen is hemel en aarde en alle schepselen
als een louter niets,
want zij zijn zelf een hemel Gods,
want God woont in hen.

Onze Heer zat in het schip en onderwees het volk.

God rust en heerst er
en in hen onderricht hij de wereld en alle schepselen.

7
Kinderen,
komt de mens echt in deze grond en in dit zijn,
weet voorzeker,
dit visnet zal noodzakelijkerwijs moeten scheuren.

Denk niet dat ik me aanmatig zo ver gekomen te zijn;
hoewel geen leraar moet onderwijzen
wat hij zelf niet heeft beleefd.

Toch, uit nood geboren, is het voldoende
dat hij het liefheeft en ernaar verlangt
en niets doet wat zich daartegen verzet.

Maar weet: anders dan zo gaat het niet.

Toen zoveel vissen ingenomen en gevangen waren,
toen scheurde het net.

Wanneer de mens dan een dergelijke vangst doet,
en hij in deze toestand komt,
dan moet de natuur, die hiertoe te zwak is,
uit nood wel scheuren,
en de mens zal nooit één gezonde dag meer beleven.

En het is dan zoals de Sint-Hildegard schrijft:

'God heeft zijn woning niet in een sterk, gezond lichaam';

en zoals de Sint-Paulus zei:

'De deugd wordt volbracht in de zwakte.'

Maar deze zwakte ontstaat niet door uitwendige oefening,
maar
uit de overvloedigheid van het overstromen van de godheid,
die de mens zo overgoten heeft,
dat het arme aardse lichaam het niet uithouden kan.

Want God heeft deze mens zo geheel en al in zich getrokken,
dat de mens zo godkleurig wordt,
dat alles wat in hem is
op een overwezenlijke wijze wordt
doorgoten en overvormd,
zo dat God zelf het werk in deze mens verricht.

En deze wordt terecht genoemd een godvormig mens,
want wie hem goed zou bekijken,

der sehe in als Got,
nút denne von gnaden,
wan Got lebet und weset und wúrket in im alle sine werk
und gebruchet sin selbes in ime;
Got hat ir ere.

Si hant wol ir schif in die hoehi gefuert
und si hant ir netz wol us geworfen
und hant vil gevangen.

Als dis schif alsus kumet
in die hoehi und die tieffi,
so versinket das schif mit dem netz
und zerbrichet alles sament;
das ist wol recht das sin eigenheit
zerbrochen und zerrissen werde:
wan sol ein ieklich ding geworden des es nút enist,
so muos es des entwerden das es ist.

Hie get in etlicher wise
under beide lib und sele in disem tieffen mere,
und verlierent ir natúrliche werk
und uebunge nach iren eigenen kreften in natúrlicher wise
und hant in dem versinkende in disem grundelosem mere
weder wort noch wise.

Denne tuot er recht als S. Peter tet:
alhie viel er al ze mole do nider
fúr unsern herren
und sprach ein unsinnig wort:

'herre, gang us von mir,
wan ich bin ein súnder.'

Dem menschen sint enpfallen wort und wise.

Das ist ein sache.

Die ander sache ist
das der mensche in disem also velt in sin grundelos nút
und wirt also ze mole klein und also gar nút
das er allem dem enpfelt das er von Gotte ie oder ie enpfing,

und wirt das al ze mole luterlichen wider in Got,
des es och ist,

als er es nie gewúnne,
und wirt mit allem dem nút
und also bos als das nút en ist und nie nút engewan,

und al do versinkt das geschaffen nút in das ungeschaffen nút:
das ist nit was man verstan oder geworten mag.

Hie wirt das wort wor
das in dem salter der prophete sprach:

'abyssus abyssum invocat,
das abgründe das inleitet das abgründe.'

Das abgründe das geschaffen ist,
das inleit in sich das ungeschaffen abgründe,
und werdent die zwei abgründe ein einig ein,
ein luter goetlich wesen,
und do hat sich der geist verlorn in Gotz geiste;
in dem grundelosen mere ist er ertrunken.

Kinder,
hie stot es als wol verre bas
wan ieman verstan oder begriffen múge.

Her nach so wirt der mensche

die zou hem als God zien
– alleen uit genade welteverstaan –
want God leeft en is en werkt in hem al zijn werken
en geniet zichzelf in hem;
God vindt zijn eer in hen.

Zij hebben hun schip goed op de hoge zee gebracht
en hun net goed uitgeworpen,
en ze hebben veel gevangen.

Wanneer dit schip aldus komt
in de hoogte en de diepte,
dan verzinkt dat schip samen met het net
en alles breekt af;
heel goed is het dat zijn eigenheid
gebroken en gescheurd wordt:
want wil een ding worden wat het niet is,
dan moet het ontworden aan wat het is.

Hier gaan op een bepaalde wijze
zowel lichaam als ziel ten onder in de diepe zee,
en ze verliezen hun natuurlijke werkzaamheid
en de natuurlijk uitoefening van hun eigen krachten;
en ze kennen in dit verzinken in deze grondeloze zee
woord noch wijze.

Dan doet de mens zoals Sint-Petrus deed:
hier aangekomen wierp hij zich helemaal
voor de voeten voor onze Heer
en sprak hij een onzinnig woord:

'Heer, ga heen van mij,
want ik ben een zondaar.'

Ontvallen zijn hier de mens woord en wijze.

Dat vormt één oorzaak.

De andere is,
dat de mens hierbij zo in zijn grondeloze niets valt,
zo helemaal klein wordt en zo helemaal niets,
dat hij alles kwijt is wat hij van God ooit ontving.

Hij werpt het allemaal en geheel terug in God,
aan wie het ook toebehoort.

Alsof hij het nooit bezeten had,
zo wordt hij tot niets
en even bloot als dat wat niets is en wat nooit iets ontving.

Daar dan verzinkt het geschapen niets in het ongeschapen niets:
begrijpen noch verwoorden kan men het.

Hier wordt het woord bewaarheid
dat de profeet in het boek der psalmen sprak:

'abyssus abyssum invocat,
de afgrond die leidt de afgrond binnen.'

De afgrond die geschapen is,
leidt de ongeschapen afgrond bij zich naar binnen,
en de twee afgronden worden één enig één,
één louter goddelijk zijn;
daar heeft de geest zich verloren in Gods Geest,
en verdronken is hij in de grondeloze zee.

Kinderen,
hier is het veel beter gesteld
dan iemand maar verstaan of begrijpen kan.

Hierna wordt de mens

also weselich und als gemein und tugentlich, guetlich
und von minsamer wandelunge mit allen menschen
gemein und gesellig,
doch das man iemer enkeinen gebresten
von ime enkan gesehen noch vinden.

Und dise menschen sint allen menschen
geloebig und barmherzig;
si ensint nüt strenge noch hertmuetic,
denne vil gnedig.

Und das enist nüt ze glovende
das dise lúte iemer von Gotte múgen gescheiden werden.

Das uns dis allen geschehe,
des helf uns Got.

Amen.

zo wezenlijk, algemeenzaam, deugdzaam, goedhartig,
en in de minzame omgang met alle mensen
zo open en vriendelijk,
dat men nooit ook maar een gebrek
bij hem zal kunnen ontdekken of aantreffen.

En deze mensen zijn tegenover alle mensen
vol vertrouwen en barmhartig;
ze zijn streng noch hardvochtig,
maar zeer mild.

En men kan niet geloven
dat deze mensen ooit van God nog gescheiden kunnen worden.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 42 (V63)

Vijfde zondag na Drievuldigheid III

Duc in altum
et laxate recia vestra in capturam. (Lc 5,4)

*Die andere uzlegung
des ersten ewangelies von dem fúnften sunnendage
seit wie wir gotte soellent gehorsam sin
und sime insprechende stat geben
und armuot minnen in rehter gelossenheit
geistes und naturen.*

1
Man liset in dem heiligen ewangelio von der wuchen
das unser herre Jhesus kam zuo dem mere
und gieng in Symons schif,
und er bat in das er das schif von dem lande furte en wening
und saste sich drin und lerte das volk
und sprach zuo Symone:

'duc in altum,
fuere das schif in die hoehin
und henkent úwer netz ze vohende'.

Und Symon sprach:

'gebieter,
wir han alle dise nacht gearbeitet und enhan nút gevangen;
aber in dime worte so henke ich das netz'.

Do si das getatent,
do beslussent si als vil vische das das netz reis,
und si woren vil nohe versunken.

Sant Peter viel uf sinú knú und sprach:

'herre, gang us von mir, wan ich bin ein súnder'.

Dis ewangelium liset man,
das dis was vor unsers herren tode

und nach unsers herren tode:
do vischeten si aber
und viengent hundert grosser vische und dri und fúnfzig,
und do enreis das netze nút noch si ensunken nút.

Dis hat wunderlichen vil verborgener sinne:
der ein vernunft hette die wol erlúchtet were,
der solte vil guoter sinne hie inne vinden,
der bi im selber were.

Dis schif was Symons des gehorsamen menschen,
der Gotte gehorsam ist in der worheit.

Weles ist nu das schif
da unser herre in sitzet ze lerende?

Das ist das inwendige, der grunt des menschen:
da setzet unser herre inne sine raste;
sin woele die ist da.

Vaar opwaarts naar diep water
en gooi jullie netten uit voor de vangst. (Luc 5,4)

*De tweede uitleg
van het eerste evangelie voor de vijfde zondag
zegt ons hoe God te gehoorzamen
en plaats in te ruimen aan zijn spreken,
en de armoede lief te hebben in oprechte gelatenheid
naar geest en natuur.*

1
Men leest in het heilige evangelie van deze week,
dat onze Heer Jezus naar het meer kwam
en in Simons schip stapte
en hem vroeg om het schip een eindje van de oever te brengen,
en hoe hij zitten ging en het volk leerde;
en hij zei tot Simon:

'duc in altum,
vaar opwaarts naar diep water
en werp jullie netten uit om te vangen.'

En Simon zei:

'Meester,
we hebben de hele nacht gewerkt en niets gevangen;
maar op uw woord wil ik het net uitwerpen.'

Toen ze dat hadden gedaan,
vingen ze zoveel vis dat het net scheurde,
en bijna waren ze verdronken.

Sint-Petrus viel op zijn knieën en zei:

'Heer, ga heen van mij, want ik ben een zondig mens.'

In het evangelie leest men,
dat dit geschiedde vóór de dood van onze Heer.

Ook ná de dood van onze Heer
voeren ze uit vissen,
en ze vingen honderddrieënvijftig grote vissen,
en het net scheurde toen niet en ook zonken ze niet.

Dit bevat veel verborgen betekenissen;
wie een welverlicht verstand zou hebben,
die kon hierin veel heilzame lering ontdekken,
zou hij bij zichzelf blijven.

Dit schip was van Simon, de gehoorzame mens,
hij die God waarlijk gehoorzaamt.

Wat dan is de betekenis van dit schip,
het schip waarin onze Heer zit en van waaruit hij leert?

Het is het innerlijk, de grond van de mens;
daarin vindt onze Heer zijn rustplaats,
zijn vreugde bevindt zich daar.

Der des grundes war neme von innan
und liesse alle ding
und kerte sich in den grunt,

- des entuot nieman,

und geschicht dicke das der mensche in usserlichen werken
zehen werbe gemant wirt das er sich in kere,
und des entuot er iemer nüt.
Hie enist nüt Symon
- und blibet in sime willen und gewonheit
und enist Got nüt gehorsam.

Alle gehorsamin enist dem nüt gelich,
wan sine gehorsamin die get fúr alle gehorsamin.

Und geveile
das eine swester stuende in dem kore und súnge
und befúnde das das si Got manete
sich in ze kerende
und si das guote werk des hindert, des inkeres:
si solte den sang lossen sinken unde volgen Gotte
und lossen die anderen gar vaste singen.

Mer moechte sis beide getuon,
das uswendig mit dem inwendigen,
das were besser.

Der sang us dem grunde der gienge gar hoch.

2
Kinder,
wistint ir wie schedelichen das ist
das ir den manungen Gotz widerstant
und das man Gotte ungehorsam ist,
úch grúwelte dar ab,
und wie gros vegfúr man dar umbe liden sol,
ir getúrrant Gotte nüt geloben noch getrúwen.

Kinder,
von der grundeloser gueti Gotz kumet das
das die menschen die Got gerueffet hat zuo eime hohen ende
und enphallent dem grunde,
das si daz muessent ervolgen mit lidende,
die wile si es nüt ervolgent mit lebende.

Und die menschen lident grosse not an irem ende,
merre vil denne ander lúte,
und dar nach al ze grúwelich vegfúr,
und nach allem disem
so koment si denne wunderlich verre
úber die die lichte kume zem aller nidersten grate gerueffet sint.

Kinder,
das schif was Symons,
da unser herre in sas und lerte.

Wan sint sicher:
in dises gehorsamen menschen grunt dar in setzet sich Got
ze lerende:
wan Got git da grosse gnade und alsoliche lere
das der mensche von Gotte von innen geleret wirt.

Wer es not,
er solte aller der welte lere gnuog geben.

Nu unser herre bat Symon
das er das schif fuorte von der erden.

Des menschen herze in dem aller nidersten grate
das sol und muos von der erden

Ach, hij toch, die acht zou slaan op deze grond, van binnen,
alle dingen zou achterlaten
en in zou keren in de grond

– maar niemand doet dit.

En vaak gebeurt het dat de mens in zijn uiterlijke werken
tien keer opgeroepen wordt om in te keren;
geen enkele keer doet hij het:
een Simon is hij niet,
deze mens houdt vast aan zijn wil en gewoontes
en God gehoorzaamt hij niet.

Geen enkele gehoorzaamheid komt hiermee overeen,
want zijn gehoorzaamheid gaat elke gehoorzaamheid te boven.

En zou het gebeuren
dat een zuster bij het koorgezang tijdens het zingen
zou bemerken dat God haar opriep
om in zichzelf te keren,
en dat dit goede werk haar dan af zou houden van deze inkeer:
ze moest het zingen laten en God volgen,
het zingen mag ze wel overlaten aan de anderen.

Maar zou ze het beide kunnen doen,
het uiterlijke samen met het innerlijke,
dan zou dat beter zijn.

De zang vanuit de grond zou zo tot grote hoogte stijgen.

2
Kinderen,
zouden jullie weten hoe schadelijk het voor jullie is
weerstand te bieden aan Gods manen
en ongehoorzaam te zijn aan God,
jullie zouden ontsteld zijn,
beseften jullie welk vagevuur je hierdoor te wachten stond,
jullie durfden God niet geloven noch vertrouwen.

Kinderen,
het komt door Gods grondeloze goedheid,
dat mensen die God geroepen heeft tot een hoger doel
maar die zich toch afkeren van de grond,
dat zij door lijden moeten verkrijgen
wat ze door hun levenswijze nog niet verkregen hebben.

Grote nood bevangt deze mensen bij hun einde,
groter nog dan in andere mensen,
en daarna wacht hun een vreselijk vagevuur,
en na dit alles
worden zij dan op wondere wijze verheven
ver boven hen die niet verder dan de laagste graad geroepen zijn.

Kinderen,
het was het schip van Simon
waarin Jezus zat en vanwaaruit hij leerde.

Want weet dit voorzeker:
in de grond van deze gehoorzame mens neemt God plaats
om te onderrichten;
en God schenkt daar grote genade en grote lering,
zodat de mens door God van binnenuit onderricht wordt.

Zou er nood aan zijn,
deze mens had genoeg lering voor de hele wereld.

Onze Heer vroeg Simon toen
om het schip van de oever af te sturen.

Het hart van de mens, de laagste graad,
dat moet weg van het vasteland,

von aller minne irdenscher und zergengklicher dinge gefueret sin
und der lust der creaturen und der naturen.

Wenne der mensche Got erkriegen wil,
der sol einen steten unbewegelichen flis haben,
also nüt
das er hütte an hebe und morne abe losse,
sunder er sol sin stete an der uebunge
alle zit, alle stunde und alle tage,
ob er zuo sinem besten komen wil;
nüt hütte leben Gotte
und morne der naturen oder den creaturen.

Hie ab grúwelet etlichen lúten
und getúrrent Gotte nüt gelovben noch getrúwen,
und dunket si ein gros ding
und kerent wider
und gedenkent, si envermúgent dis nüt;
si wellent leben als die und die
die der naturen lebent,
und wellent als wol varn als si
und kerent wider
zuo der welte.

Wan alles das ist welt, das Got nüt ist.

Da zerrisset das netz,
und alle die vische die dar in koment,
die vallent derdurch.

3
Kinder,
ir súllent wissen das alle die werk,
wie gros und wie guot si sint,
der Got nüt ein sache enist,
der ennimet er sich ein trahen nüt an,
und alle habent si etwas naturen der symonien.

Das ist symonie
das man git geistlich guot umbe liplich zitlich guot,
und ist der meisten sünden eine.

So wel mensche
nu tuot guote geistliche werk
die goetlich solten sin und och schinent,
und git die in sinre meinunge
umbe zitlich zergenkliche sachen,
weler kúnne die sint, es si inwendig oder uswendig,
die in der worheit Got nüt ensint,
die machent sich etwas schuldig an der sünde
in geistlicher wise.

Si buostent ir netz.

Also sol der mensche sin netz,
das zerrissen ist mit deheinem schedelichen usgange
und im zerrissen ist, buessen
mit eime gantzen widerkere,
und sol tuon als
der ein krumb holtz slichten wil:
der wider búget es me denne recht,
und von dem widerbúgende so wirt es recht.

Und mit worem bekentnissin und mit tieffer demueteit
so klage Gotte mit S.Peter:

'herre, ich han alle dise nacht gearbeit und han nüt gevangen'.

Alles das der mensche arbeit sunder Got,
das ist alles nacht und vervoht ze mole nüt.

van alle liefde voor aardse en vergankelijke dingen
en van de begeerte tot de schepselen en de natuur.

Wanneer de mens tot God geraken wil,
dan moet hij een niet aflatende en standvastige ijver hebben,
en het moet niet zo zijn
dat hij vandaag iets begint en het morgen weer laat;
nee, volharden moet hij in het doen van deze oefening,
altijd, elk uur van iedere dag,
wil hij tot volmaaktheid geraken;
niet vandaag leven voor God
en morgen naar de natuur of voor de schepselen.

Dit schrikt heel wat mensen af;
ze durven God geloven noch vertrouwen,
het dunkt hun zulk een grote zaak
dat ze omkeren,
overtuigd dat ze het niet aankunnen;
leven willen ze als die of als die,
als zij die naar de natuur leven,
en even welvarend willen ze zijn;
en ze keren om,
terug naar de wereld.

Want wereld is alles wat niet God is.

Dan scheurt het net,
en alle vissen die gevangen zijn,
ze vallen eruit.

3
Kinderen,
jullie moeten weten dat al de werken,
hoe groot of goed ze ook mogen zijn,
waarvan God niet de oorzaak is,
dat hij deze niet zal aannemen,
allemaal hebben ze iets van de natuur van simonie in zich.

Simonie is het
wanneer men een geestelijk goed geeft in ruil voor een tijdelijk goed,
het is een van de meest voorkomende zonden.

Wanneer een mens, wie ook,
goede geestelijke werken doet
die voor God bedoeld zijn en er zo ook uitzien,
wanneer hij hierin zijn eigen streven legt
naar tijdelijk en vergankelijk gewin
– wat het ook moge zijn, inwendig of uitwendig –
dat in waarheid niet op God gericht is,
zulke mens maakt zich enigszins schuldig aan deze zonde
op een geestelijke wijze.

Zij moeten hun visnet herstellen.

Zo ook moet de mens doen met dit net
dat gescheurd is bij een dergelijk schadelijk uitwerpen:
herstellen moet hij wat gescheurd is
door een volledige ommekeer;
en hij moet doen als iemand
die een krom stuk hout wil rechtmaken:
buigen zal hij het verder nog dan recht,
en in het terugbuigen wordt het recht.

En met ware kennis en diepe deemoed
moet hij tot God klagen met Sint-Petrus:

'Heer, de hele nacht heb ik gewerkt en ik heb niets gevangen.'

Al het werk van de mens dat verricht werd zonder God,
het blijft allemaal nacht en het levert helemaal niets op.

So vellet er och wol in dem wege Gotz in tragheit und in slafheit,
das die nature ungeschicket ist zuo allen guoten dingen:
denne ist es nacht.

Denne sol man den uswendigen menschen ueben
mit arbeit, hende und fuesse und rúgge,
und sol alles meinen wider in den grunt.

'Herre, in dime worte wirf ich us min netz';

das súllent sin
alles des menschen werk, wort und gedenke:
essen, trinken, slaffen, wachen,
alles in sime worte.

4
Unser herre sprach zuo S.Peter:

'Duc in altum, fuere das schif in die hoehin',

das ist:
erhebe din gemuete und alle dine krefte in die hoehin
úber dich selber und úber dise nideren sinnelichen ding;
wan unser herre der enkan mit disen nideren dingen nút;
es ist im ze enge da; er enkan sich niergent bekeren.

Er ist behende und subtil
und die nidersten krefte die sint ze grob,
und dar umbe:

'Duc in altum, fuere das schif in die hoehin';
ker dich úber zit mit dinen obersten kreften,
wan do sitzet Got;
do ist Got in der worheit;
do leret er das úber weselich wort
in dem und mit dem alle ding geschaffen sint.

Das wort sol man enphahen in senftmuetekeit,
das in gepflanzete wort.

Kinder,
der dem wort stat gebe in senftmuetekeit,
das von not sin muos,
und mit allen sinen kreften sich erhuebe
in die hoehin úber zit in ewikeit,
dem solte das wort Gotz wunnenklich in gesprochen werden
und von dem erlúchtet werden
verre úber das man mit den sinnen begriffen mag.

Dise richheit die hie geborn wirt, die ist so úberswendende!

Do unser herre dis wort alsus leret
und es von ime recht enphangen wirt,
das das netz risset und das schif das sinket und gat under:
so wenet die nature ze mole verderben.

Denne ensol der mensche nút us lovffen umbe deheine behelfunge,
sunder er sol tuon als S. Peter tet:
der enlief noch enrief,
sunder er winkte sinen gesellen heimlich
und sunderlich S. Johans;
das ist:
die erlúchte bescheidenheit sol man her zuo winken
und sol sinre bescheidenheit in disem undergange gebruchen.

Wann wenne das ware licht das Got ist, us get,
so muos das geschaffen licht under;
so das ungeschaffen licht beginnet glenzen und schinen,
so muos von not das geschaffen licht dunster und dunkler werden,
ze glicher wis als der klare schin der liplichen sunnen
machtet dunkel und dunster der kerzen licht ze erlúchtende.

Ook vervalt hij wel op Gods wegen in traagheid en lauwheid,
waardoor de natuur ongeschikt is voor alle goede dingen:
want het is nacht.

Dan moet men de uitwendige mens belasten
met arbeid van handen en voeten en rug,
en alles moet gericht zijn op de terugkeer naar de grond.

'Heer, op jouw woord gooi ik het net uit';

daaronder wordt verstaan:
al het werk van de mens, zijn woorden en gedachten;
eten, drinken, slapen, waken,
men doet het allemaal op zijn woord.

4
Onze Heer zei tegen Sint-Petrus:

'Duc in altum, vaar het schip opwaarts naar diep water.'

Dat wil zeggen:
verhef je gemoed en al je krachten opwaarts,
boven jezelf en boven deze lagere, zinnelijke dingen uit;
want onze Heer kan hier niets mee, met deze lagere dingen;
te beëngd zijn ze hem, nergens kan hij zich keren.

Hij is beweeglijk en fijnzinnig
en de lagere krachten ze zijn te grof,
en daarom:

'Duc in altum, vaar het schip opwaarts naar diep water':
verhef je met je hogere krachten boven de tijd,
want daar zetelt God;
daar is God in waarheid;
daar leert hij het overwezenlijke woord
waarin en waardoor alle dingen geschapen zijn.

Dit woord, laat men het ontvangen in zachtmoedigheid,
dit ingeplante woord.

Kinderen,
wie dit woord een plaats zou bereiden in zachtmoedigheid,
waarzonder het niet gaat,
en zich met al zijn krachten verheffen zou,
opwaarts boven de tijd naar de eeuwigheid,
hem zou het woord Gods op heerlijke wijze ingesproken worden
en hij zou hierdoor verlicht worden
ver boven hetgeen men met de zinnen vatten kan.

De rijkdom die hier geboren wordt, die is zo overvloedig!

Waar onze Heer dit woord aldus leert,
en waar het oprecht ontvangen wordt,
zodat het net scheurt en het schip zinkt en onder gaat,
daar zal de natuur menen helemaal verloren te gaan.

De mens moet dan niet weglopen om hulp te zoeken,
maar hij zal doen zoals Sint-Petrus deed:
hij liep niet en riep niet,
maar hij wenkte zijn metgezellen op onopvallend wijze,
in het bijzonder Sint-Johannes;
wat wil zeggen,
dat men het verlichte verstand hier moet toewenken
en men zich van zijn verstand moet bedienen bij deze ondergang.

Want, wanneer het ware licht, wat God is, opgaat,
dan moet het geschapen licht ondergaan;
zodra het ongeschapen licht begint te stralen en te schijnen,
kan het geschapen licht niet anders dan duister en donker worden,
net zoals de heldere stralen van de opkomende zon aan de hemel
het licht van een kaars donker en duister laten zijn.

Ach kinder,
der des liechtes ein blik wirt gewar,

die wunne und die froeide und genuegde die do ist,
die get unsprechlich
úber alle die wollust und froeide und genuegde
die alle dise welt geleisten mag;
das get úber alle mosse.

Noch denne ist dis in den nidersten kreften,
alle dise grosse bevintlicheit.

5
Unser herre der sprach:

'wirf us das netz zuo der rechten siten und du solt vohen'.

Und do si das getotent,
do viengent si anderhalb hundert grosser vische und dri,
und ie doch so enreis das netz nút,
noch si ensunkent och do nút.

Dis was nach unsers herren tode.

Do sprach unser herre:

'kinder, hant ir út das man múge essen?'

(Der mensche muos pur sin, luter und arm sin selbes.)

Si sprachen: 'nein'.

'So werffent us zuo der rechten hant'.

'Herre, in dime worte so wirf ich us das netz.'

In sime worte do vohet der mensche
das verre ist ob dem das in den nidersten kreften ist gewesen.

Wan in disem wirt der mensche úberformet
und úber menschlich wise gefuereet
und mit goettelichen formen úberformet,
als S. Paulus sprach:

'wir súllen úberformet werden in das selbe bilde
von klarheit in klarheit'.

E denne der mensche her zuo kome,
so ist vor unser herre in im geborn und gestorben und uf erstanden;

und der mensche sprichet alle zit
als die sprachent do er si fragete ob si út hettent;
si sprachent: 'nein'.

Dise stant
in dem wroesten lutersten armuete
und vernichtikeit ir selbes ze mole.

Dise enwellent
noch si enhabent noch enbegerent noch enmeinent nút denne Got
und nút des iren,

und geschicht das dike
das si koment in die arbeit der nacht,
das ist
in gelossenheit, in armuete
und stark kreftig dúnsternisse und untröst,
also das si habent enkeinen enthalt
noch lúchten noch burnen
in bevintlicher wise noch in smackender wise,

Ach kinderen,
wie hiervan een glimp zou opvangen!

De verrukking en de vreugde en de zoetheid die hierin is gelegen,
het gaat onzegbaar ver uit
boven alle voldoening en vreugde en zoetheid
die de hele wereld bieden kan;
dit gaat alle maat te boven.

En toch voltrekken ze zich in de lagere krachten,
al deze grote gevoelens.

5
Onze Heer sprak:

'Gooi het net uit aan de rechterzijde en je zult vangen'.

En toen ze dat gedaan hadden,
vingen ze honderddrieënvijftig grote vissen,
en toch scheurde het net niet,
noch zonk het schip.

Dit vond plaats na de dood van onze Heer.

Toen sprak onze Heer:

'Kinderen, hebben jullie iets om te eten?'

(De mens moet puur zijn, ontbloot en arm in zichzelf.)

Ze zeiden: 'Nee'.

'Werp het dan uit ter rechterzijde'.

'Heer, op jouw woord gooi ik het net uit.'

Op zijn woord doet de mens een vangst
die ver uitgaat boven hetgeen in de lagere krachten geweest is.

Want aldus wordt de mens overvormd,
en geleid wordt hij boven menselijk vermogen,
en met goddelijke vormen wordt hij overvormd,
zoals Sint-Paulus zei:

'Wij zullen overvormd worden naar hetzelfde beeld,
van glorie tot glorie'.

Maar vooraleer de mens hiertoe geraakt,
moet de Heer in hem geboren worden en sterven en verrijzen.

En steeds zegt deze mens
wat zij zeiden toen hij hun vroeg of ze iets te eten hadden;
ze zeiden: 'Nee.'

Zulke mensen bevinden zich
in de meest ware, de louterste armoede
en de vernietigheid van heel hun zelf.

Deze mensen,
zij bezitten, begeren en zoeken niets dan God,
in niets het hunne.

En vaak gebeurt het
dat ze terecht komen in het werk van de nacht,
wat zeggen wil:
in de gelatenheid, in de armoede
en in de diepe, zware duisternis en troosteloosheid,
zodat ze geen houvast vinden;
noch licht, noch gloed
ondervinden ze of smaken ze.

und stont die menschen in dem dúnsternisse
in rechter worer gelossenheit,
also ob Got das armuete von in wolte eweklich gehebet han
und das darben und das verdorren,
das si dar in willeklich sint bereit
ze gonde in Gotz willen eweklich
und niemer gedenkent út do mit ze gewinnende.
Ach kinder,
das wer ein wor arm mensche,
und wer alle die welt sin!

Wie wening wene ich das man diser menschen in aller der welte vinde
die enkein sehen noch enthalt enhabent
noch hoffen noch meinen uf nüt
denne das der aller liebste wille Gotz in in gewerde,
und nüt denne als unser herre sprach:

'als ir alles das getuont das ir vermúgent,
so súllent ir sprechen das ir unnütze knechte sint gewesen'.

Ein unnützer knecht der tuot unnütze werk.

Nein, entrúwen,
ein ieklicher enwil nüt ein unnützer knecht sin;
er wil ie wissen das er út geton habe,
und dar uf buwet er verborgenlichen
und wil das wissen.

Nein, liebes kint,
enbuwe nüt denne uf din luter nicht
und tuo do mitte einen val in das abgrúnde des goetlichen willen,
was er von dir machen wil.

Tuo als S.Peter tet,
der sprach:

'herre, gang us von mir, wan ich bin ein súnder'.

Also val
uf dine kleinheit und uf din nicht múgen und nüt wissen,
und do mitte losse dich in den hohen adel des goettelichen willen
und enlosse nüt anders zuo slahen,
denne halt dich ellende und arm in sinen willen.

Dise menschen kerent sich in den grunt
einer messe lang:
so hant si alle ir ding verrichtet,
und fúrbas so sint alle ir werk in grossem friden,
und alles ir leben das ist gesasset
und vol tugende,
senftmuetic und gelossen und guetlich.

Si habent ir netz zuo der rechten hant us geworffen
und hant die wunden minne gevangen.

Das wir denne nu alle also arbeiten muessen
das wir vohen,
des helf uns Got durch sine guete!

Amen.

En wanneer de mens zich bevindt in deze duisternis
in oprechte, ware gelatenheid
– zelfs al zou God de armoede voor eeuwig zijn deel laten zijn,
alsook het derven en verdorren –
wanneer hij dan bereid is
zijn wil voor eeuwig op te laten gaan in Gods wil,
zonder de gedachte daarbij iets voor zichzelf te winnen,
ach kinderen,
zo iemand zou waarlijk een arme mens zijn,
zelfs al was de hele wereld zijn bezit!

Op de hele wereld zal men, denk ik, weinig van zulke mensen vinden,
mensen die zicht noch stut kennen;
op niets anders hopen ze, naar niets anders verlangen ze
dan dat de allerliefste wil van God zich in hen voltrekt,
op de wijze zoals onze Heer het zei:

'Wanneer jullie alles gedaan hebben wat in jullie vermogen ligt,
zeg vervolgens dat jullie onnutte knechten geweest zijn'.

Een onnutte knecht die doet onnuttig werk.

Nee, heus,
geen mens wil een onnutte knecht zijn;
steeds wil hij weten dat hij iets volbracht heeft;
heimelijk bouwt hij hierop
en hij wil het weten.

Nee, lieve kind,
bouw slechts op je loutere niets
en doe hiermee een voetval tot in de afgrond van de goddelijke wil,
wat het ook maar is wat hij uit je maken wil.

Doe zoals Sint-Petrus deed;
hij zei:

'Heer, ga heen van mij, want ik ben een zondaar.'

Werp je voor hem neer
met je kleinheit en je onvermogen en onwetendheid,
en geef je aldus over aan de hoge adel van de goddelijke wil
en laat niets anders tot je toe,
maar houd je hulpbehoevend en armoedig in zijn wil.

Wanneer deze mensen inkeren in hun grond,
een mis lang,
dan hebben ze het hunne gedaan,
en dan zijn al hun werken vervuld van vrede;
heel hun leven is dan tot rust gekomen
en vol van deugden is het,
zachtmoedig, gelaten en vol van goedheid.

Hun net hebben ze ter rechterzijde uitgeworpen
en de wondende liefde hebben ze gevangen.

Dat we dan allen zo mogen werken
dat ook wij deze vangst doen,
daartoe helpe ons God door zijn goedheid!

Amen.

Preek 43 (V40)

Feest van de heilige Johannes de Doper I

Johannes est nomen eius. (Lc 1,63)

*Die bredige von der geburt sante Johans baptisten
seit von zweien lidungen
dadurch die gnade gottes wurt geborn in eime ieglichen menschen
das er geistliche das priesterliche ambaht mag begon,
und leret ouch underscheit des valschen liches und des geworen.*

1
Man begat hütte den hochwirdigen tag der geburt
des usgenommenen heiligen sant Johannes baptisten;
die geburt dekeines heiligen
begat man me in der wise.

Kürzlichen gesprochen:
der name Johannes spricht als vil als 'in dem gnade ist.'

Kinder,
wo die gnade sol geborn werden,
do muos diser weg vor gon von dem das ich gisteren sprach.

Ich sprach gestern von zweijer künne lidunge.

Die eine das ist die die in der naturen ist
von dem ersten valle des menschen.

Die ander lidunge das ist ein lidunge der pinlicheit.

Die erste lidunge das ist das der mensche geneiglich ist
ze gebresten,
und das ist gepflanzt in die nature.

Und die lidelicheit die sol alwegen dem menschen wider sin,
und sinen willen dannan ab keren mit gantzer kraft,
als verre es Gotte wider ist.

Die ander lidelicheit die ist komen us dem ersten:
das ist pin und jomerkeit,
die sol dem menschen willig und anneme sin
als verre als die lidelicheit uf in velt
dem minneklichen bilde
unsers herren Jhesu Christi nach ze folgende,
der alwegen in grossem swerem lidende was alles sin leben.

Nu lat Got dicke
die lidunge der gebrestelicheit
uf manigen menschen vallen in den worten
das der mensche in dem swerlichen valle sich groesselichen bekenne
und lere minnen
und sich losse willeklichen in den weg der pinlicheit in der lidunge,
als die uf in vellet und im engegen lovft.

Kinder,
der disen weg sich lossen koende,
das wer ein also wunneklich ding,
und in disem aller seligosten wege der pinlicheit
sol der mensche alwegen leren
nider sehen in sin krankheit,
in sin nüt vermügen

Johannes is zijn naam. (Luc. 1,63)

*De preek over de geboorte van Sint-Jan de Doper
spreekt over twee soorten lijden
waarin de genade Gods geboren wordt in iedere mens
en hij op geestelijke wijze het priesterambt kan uitoefenen;
ook wijst ze op het onderscheid tussen het valse licht en het ware.*

1
Vandaag viert men de hoge eerbiedwaardige geboortedag
van de uitverkoren heilige Sint-Johannes de Doper;
de geboorte van geen enkele andere heilige
viert men op dergelijke wijze.

Kort gezegd:
de naam Johannes betekent zoveel als 'in wie genade is'.

Kinderen,
wil de genade geboren worden,
dan moet eerst de weg begaan worden waarover ik gisteren sprak.

Gisteren sprak ik over twee soorten lijden.

De eerste soort is het lijden dat in de natuur is
door de eerste val van de mens.

Dat andere lijden is een lijden in pijn.

Dat eerste lijden wil zeggen dat de mens geneigd is
tot het in gebreke blijven,
en dat is geplant in de natuur.

En dit lijden moet de mens altijd mishagen,
en hij moet zich hier met zijn wil van afkeren met alle kracht,
voor zover het ook God tegenstaat.

Het andere lijden is voortgekomen uit het eerste:
het is pijn en ellende;
de mens moet het bereidwillig aannemen en het verwelkomen,
en, wanneer dit lijden hem treft,
het minnelijke voorbeeld
van onze Heer Jezus Christus navolgen,
die overal groot lijden onderging, zijn hele leven lang.

Vaak nu laat God
het lijden dat voorkomt uit het in gebreke blijven
menig mens treffen langs woorden,
opdat de mens in deze diepe val zichzelf beter leert kennen
en hij leert liefhebben
en zich bereidwillig overgeeft aan de weg van het pijnlijke lijden
wanneer het hem treft en naar hem toe komt.

Kinderen,
wie zich zou kunnen overgeven aan deze weg,
het zou zoiets heerlijks zijn;
en op de allerzaligste weg van dit pijnlijke lijden
moet de mens altijd en overal leren
om neer te zien op zijn zwakte,
op zijn niet-vermogen,

noch tovgen noch nicht sin.

2
Och der disen weg wol lerte und begriffe
und anders kein uebunge entete
denne das er ane underlos echt nider sehe
in sin nicht
und in sin niht sin noch vermügen,
da wúrde die gnade Gotz werlichen geborn.

Lieben kinder,
nu enhat der mensche doch nictes nicht von im selber;
es ist al zemole luterlichen Gotz
sunder mittel und von im,
gros und klein,
und von im selber nüt
denne das er ist ein verderbnisse alles guotes
inwendig und ussewendig;
und ist út do, das enist zemole nicht sin.

Dis ensolte der mensche niemer me von sime herzen lossen komen;
er solte sehen in sin nicht.

Und wie sere der mensche ist geneiget zuo allem arg,
als verre als die nature ir friiheit hette,
er solt also grossen flis haben ze bekennent sich selber
war uf sin grunt gienge,
sin meinunge, sin minne und flis,
ob ein unkrut do under gewachsen si;
wan der grunt muos luterlichen und bloslichen uf Got gon
und nüt anders meinen denne in.

Och solt du durch sehen din usser wandelunge,
wort, werk, sitten, gelas, kleider,
gesellschaft in allen wisen.

Wo du denne vindest das sich út vergangen hat
an allen tagen,
das solt du mit leide Gotte klagen
und dich im schuldig geben
und ein inwendig suochen dar fúr zuo Gotte senden,
so ist das alzehant gericht.

Dis inwendig suochen von grunde das ist sere nütze.

Dis hatten die heiligen apostolen
nüt umbe ir sünde,
sunder das das verbliben als gros ist in allen menschen,
und umbe das qwelen
das si nach Gotte hatten ane underlos.

So wenne dem menschen wirt fúr gehalten ein inblicken,
ein smak der ewikeit,
so wirt in im geborn ein innerlich suochen,
und das gat durch die uswendigen sinne,

und dis ist recht der uswendige alter
der do stat vor dem sancte sanctorum uswendig,
do man die boecke und die oxsen Gotte uf opherte.

Also ophert der mensche alhie sin fleischlich bluot
zu einem widergelte
dem hoch gülten bluote users herren Jhesu Christi.

In disem nidersehende in sine gebresten
sol sich der mensche sere demuetigen
und legen sich fúr die fuesse Gotz,
das er sich erbarme úber in.

So sol er gantz hoffen das Got alle die schult lat varn.

zijn ondeugdelijkheid en zijn niets-zijn.

2
Ach, degene toch die deze weg goed leerde kennen en begrijpen,
die geen enkele andere oefening deed
dan alleen maar zonder ophouden neerzien
op zijn niets
en op zijn niets-zijn en zijn onvermogen,
de genade van God zou hier waarlijk geboren worden.

Lieve kinderen,
de mens nu, hij bezit van zichzelf niets;
het is allemaal louter van God,
hem behoort het toe, onvermiddeld,
het grote en het kleine;
en niets is de mens eigen,
slechts gebrek aan al het goede is hij,
inwendig en uitwendig;
en zou er wel iets zijn, dan behoort het hem niet toe.

Nooit meer zal de mens dit uit zijn hart laten gaan;
laat hij in zijn niets blikken.

En omdat de mens geneigd is tot al het boze
– liet men de natuur haar vrijheid –
moet hij zeer ijverig zijn in het zichzelf leren kennen
en ontdekken waar zijn grond naar overhelt,
zijn verlangen, zijn liefde en zijn streven,
of er hiertussen geen onkruid is gegroeid;
want de grond moet rein en puur op God gericht zijn
en niets anders nastreven dan hem alleen.

En ook moet je je uiterlijke levenswandel onderzoeken,
je woorden, werken, opvattingen, gedragingen, kleren,
je gezelschap bij alles.

Wanneer je dan ontdekt dat iets misgegaan is
op een van je levensdagen,
dan moet je dit met leedwezen aan God bekennen
en schuld belijden tegenover hem
en een innerlijk zuchten laten opstijgen tot God,
dan is alles snel rechtgezet.

Dit innerlijk zuchten vanuit de grond, dat is zeer nuttig.

De heilige apostelen deden dit,
niet vanwege hun zonden,
maar omdat het gehecht zijn zo groot is bij alle mensen,
en vanwege een kwelen
dat hen onophoudelijke naar God dreef.

Wanneer de mens dan een blik vergund is in de eeuwigheid,
een voorsmaak van de eeuwigheid,
dan wordt er in hem een innerlijk zuchten geboren,
en het doordringt de uiterlijke zinnen.

Het is als het uitwendige altaar
dat zich buiten bevindt voor het sancta sanctorum,
waarop men de bokken en ossen aan God offerde.

Zo offert de mens hier zijn lichamelijk bloed,
hiermee vergeldend
het zo kostbare bloed van onze Heer Jezus Christus.

Met dit neerzien op zijn gebreken
moet de mens zich verootmoedigen
en zich werpen aan Gods voeten,
opdat deze zich over hem mag erbarmen.

Zo zal hij mogen hopen dat God alle schuld zal kwijtschelden.

Und do wirt alzehant Johannes (das ist die gnade) geborn
usser disem grunde der demuetkeit;
wan so ie niderre, so ie hoehere:
das ist ein ding.

Von disem sprach S. Bernhardus:

'alle die uebunge die man mag iemer getuon uswendig,
enist dem nüt gelich das man habe den dal der demuetkeit.'

In dem tal do wachset
senftmuetikeit, gelossenheit, stillikeit, gedult, guetlicheit.

Dis ist der rechte wore weg.

Wele disen weg nüt engont, die gont irre.

Und wie vil er uswendiger werke tuot,
das enhilfet doch zemole nüt,
und si erzürnent Got verre me denne si versuenen.

3
Kinder,
wellen wir nu das ewangelium her fúr nemen ein teil,
das sprach das Zacharias was der oberste priester,
und er und sin froewe woren unfruchtber,
und das was do im grosse schande.

Diser meister gieng in das heilig der heiligen allein,
und das volk bleib alles do usse,
und er solte das grosse priesterliche ampt tuon.

Do stuont der engel Gabriel bi dem alter
und kunte im
das ein geburt solte von im geborn werden
und solt Johannes heissen;
das ist als vil als: 'in dem gnade ist.'

Dis englobte er nüt vollen,
und dar umbe wart er stum bis dis alles volbracht wart.

Das wort Zacharias das betútet als vil als
'an Got gedenken, Gotz gehúgnisse.'

Diser gotdehtiger mensche
das ist ein inwendiger mensche,
der sol ein priester sin,
und der sol in gan in das sancte sanctorum
und lossen das volk alles hie usse.

4
Nu merkent was sin wesen si und das ambacht
dannan ab ein priester ein priester ist.

Das amt des priesters,
dar umbe das einr ein priester ist und heisset,
das ist das er
den einbornen sun sinem himelschen vatter ophere fúr das volk.

Nu fúrch ich und ist och schinber
das alle priester nüt ensin volkomen,

und stuendent etlich priester in ir eigener personen do,
als si do stont in der personen fúr die cristenheit,
si moechtent si verre me irren wan in helfen
und Got me erzürnen wan versuenen.

Aber si tuont das heilig amt in stat der heiligen kilchen,
und dar umbe tuont si das amt sacramentlichen,

und in der wise so enmag das amt nieman tuon

En terstond wordt daar Johannes (dat is de genade) geboren
uit deze grond van deemoed;
want hoe nederiger, hoe hoger;
dat is één en hetzelfde.

Hierover zei Sint-Bernardus:

'Al de oefeningen die men ooit verricht heeft op uitwendige wijze,
het is niet te vergelijken met het staan in het dal van de deemoed.'

In dit dal groeit
zachtmoedigheid, gelatenheid, stilte, geduld, goedheid.

Dit is de juiste, de ware weg.

Zij die deze weg niet gaan, zij verdwalen.

En hoeveel uitwendige werken hij ook verricht,
het helpt allemaal niets,
veeleer vertoornen zij God dan dat zij hem verzoenen.

3
Kinderen,
laat ons nu het gedeelte van het evangelie overwegen
waar staat dat Zacharias de opperste priester was;
hij en zijn vrouw waren onvruchtbaar,
wat in die tijd een grote schande was.

Deze meester ging naar binnen in het heilige der heiligen, alleen,
en heel het volk bleef buiten,
en hij moest het grote priesterlijke werk verrichten.

En daar stond toen de engel Gabriël bij het altaar
en deze kondigde aan
dat hem een kind geboren zou worden
en dat het Johannes genoemd moest worden,
wat zoveel wil zeggen als: 'in wie genade is'.

Helemaal geloven deed hij het niet,
en daarom werd hij stom totdat alles volbracht was.

Het woord 'Zacharias' betekent zoveel als:
'aan God denken, Gods gedachtenis'.

De mens die met zijn gedachten bij God is,
het is een innerlijke mens,
een priester zal hij zijn,
en hij zal ingaan in het sancta sanctorum
en geheel het volk buiten laten staan.

4
Laat ons nu bezien wat wezen en werk is van een priester,
wat een priester tot priester maakt.

Het ambt van priester
en de reden dat iemand een priester is en zo genoemd wordt,
dat is dat hij
de eniggeboren Zoon van zijn hemelse Vader offert voor het volk.

Nu vrees ik, en het blijkt ook,
dat niet alle priesters volmaakt zijn.

Zouden er priesters in eigen persoon aan het altaar staan
in plaats van uit naam van de hele christenheid,
ze zouden haar meer in verwarring brengen dan haar helpen
en God meer vertoornen dan verzoenen.

Het heilige ambt echter, dat bekleden ze uit naam van de heilige Kerk,
en daarom doen ze het op sacramentele wijze.

Op dergelijke wijze mag niemand het ambt uitoefenen

denne mannes personen,
und mügen den heiligen lichamen consecrieren oder segnen
und anders nieman,

sunder geistlichen
in der wise das den priester machet,
dar umbe das er ein priester ist.

Das zuo dem amte gehoert, das ist das opher.

In der wise geistlichen
so mag es als wol tuon einr frovwen persone als ein man,
und in weler zit si das tuon wil, nacht und tag;
denne sol si in gan in die sancte sanctorum
und sol das gemeine volk alles do ussen lossen.

Si sol alleine in gan,
das ist das si mit eime gesamneten gemuete
sol in sich selber gan
und alle sinneliche ding do ussen lossen,
und sol do das minnekliche opher opheren dem himelschen vatter:
sinen geminten sun mit allen sinen werken, Worten
und mit allem sinem lidende und sinem heiligen lebende
für alles do si es für begert,
und alles das in irre meinunge ist,
und sol mit aller andacht dar in ziehen alle menschen,
die armen sündler und die guoten
und die gevangenen des vegfürs.

Dis ist ein gar kreftig ding.

5
Bischof Albrecht der schribt
das dis die wise was des obersten priesters:
er gieng in die heilikeit der heiligen
und truog mit ime bluot das von einem roten kelbelin was,
und brennet für.

Und als er drin kam,
so bestreich er alle die güldin vas mit dem bluote,
und denne macht er ein versamenunge von dem aller edelsten krute
und enzunte denne das,
und dannan ab wart ein suesser rovch als ein nebel.

Und in dem nebel so kam denne Got und sprach zuo in.

Kinder, diser oberster priester
das ist ein ieklich guot inwendig mensche
der alsus gat in sin inwendikeit
und treit mit im
das hoch clarificierte bluot unsers herren Jhesu Christi
und fúre der andacht und der minne,
und werdent alle die güldine vas mit disem bluote bestrichen.

Das sint alle die in der gnaden Gotz sint
und die noch dar in kommen süllent,
und die armen selen die der selikeit beitent:
alle werdent si getroost und gerichet von disem priesterlichen amt.

Kinder, ir enwissent nüt was minnekliches dinges dis ist.

Und der mensche sol sich selber mit uf tragen
in das vetterlich herze und in den vetterlichen willen,
mit im ze tuonde was im behaget
in zit und in ewikeit.

So sprechent etlich:

'keren wir uns in dise inrlliche wise,
so enphallent uns die bilde unsers herren lidens.'

dan alleen zij die van het mannelijk geslacht zijn,
want zij alleen kunnen het heilige lichaam consacreren of zegenen,
niemand anders.

In de geest echter mag iemand dit doen
op de wijze zoals de priester het doet,
wat maakt dat hij priester is.

Het offer is het, dat tot dit ambt behoort.

Op deze geestelijke wijze
kan zowel een vrouw dit doen als een man,
en op elk tijdstip, wanneer ze maar wil, nacht mag het zijn of dag;
dan zal ze binnengaan in het sancta sanctorum
en geheel het lagere volk zal ze buiten laten staan.

Ze zal alleen naar binnen gaan,
dat wil zeggen, dat ze met een verzameld gemoed
tot zichzelf moet ingaan
en dat ze alle dingen van de zinnen buiten moet laten;
en dan moet ze het minnelijke offer offeren aan de hemelse Vader:
zijn beminde Zoon met al zijn werken, woorden
en met geheel zijn lijden en zijn heilige leven,
voor alles waar haar verlangen naar uitgaat,
en voor alles waar ze naar uitziet,
en aandachtig moet ze daarin alle mensen betrekken,
de arme zondaars en de goeden
en zij die in het vagevuur gevangen zijn.

Dat is een zeer krachtige oefening.

5
Bisschop Albertus schrijft
dat dit de werkwijze was van de opperste priester:
hij ging binnen in het heilige der heiligen
en droeg bloed met zich mee dat van een rood kalfje afkomstig was,
en brandend vuur.

En wanneer hij dan binnen was,
dan bestreek hij alle gouden vaten met dat bloed,
en dan maakte hij een bundeltje van de alleredelste kruiden
en ontstak dat,
en daaruit kwam een zoete rook, een nevel gelijk.

En in deze nevel verscheen dan God en sprak tot hem.

Kinderen, deze opperste priester,
dat is elke goede, innerlijke mens
die aldus in zijn innerlijk gaat
en met zich meedraagt
het hoogverheerlijkte bloed van onze Heer Jezus Christus
en het vuur van de aandacht en de liefde;
en alle gouden vazen worden met dit bloed aangestreeken.

Zij die zich in de genade van God bevinden
en zij die daar nog in zullen geraken,
en de arme zielen die de zaligheid verwachten,
allen worden ze getroost en verrijkt krachtens dit priesterlijke amt.

Kinderen, jullie weten niet wat een minnelijk ding dit is.

En de mens moet zichzelf mee opdragen
in het Vaderlijk hart en in de Vaderlijke wil,
opdat deze met hem doen kan wat hem behaagt
in de tijd en de eeuwigheid.

Sommigen nu zeggen:

'Wanneer we ons inkeren op deze innerlijke wijze,
dan gaan ons verloren de beelden van het lijden van onze Heer.'

Nein, lieben kinder,
ir sülent úch in keren in den grunt
do die gnade allein geborn wirt in der worheit,

und mit der blicket dir
das liden und das leben unsers herren in
in einer gevoellicher minne und einvaltikeit
und in einem einvaltigen angesicht,

als es alles vor dir ste
nú nach eigener manigvaltikeit,
also als ich úch alle mit einer angesicht ansehe,
als ob ein ieklichs vor im ste,

und also dem vatter werde uf getragen.

Und dis ansehen ist verre nützer
denne ob du fúnf manot stuendest
in gedenkende mit onderscheide,
wie er an allen enden stuont
an der sul
und da und da.

In disem minneklichen priesterlichen amte,
da der mensche ist alsus allein in gegangen
und stat mit uf getenten kreften hie
und wirt ein wort nüt gesprochen:
so stat der engel Gotz, der Gabriel heisset,
bi dem alter
do dis wirdige goetliche amt wirt getan.

Gabriel betút als vil als 'ein goetlich vermúgenheit;'
die wirt disem priester gegeben
alle ding ze vermúgende in unserm herren.

Die versamenunge der krúter macht diser priester
und enzúnt die
und machet dannan ab einen tampf, in dem das im Got zuo spricht:

das ist
ein versamenunge heiliger tugende,
als demuetekeit, gehorsamkeit, senftmuetekeit und vil ander.

Wan so wer die tugende nüt enhat noch ensamenet,
es si
in dem nidersten oder in dem mittelsten oder in dem obersten grate,
alles sin leben das ist valsch
und ensol zemole nüt.

6
Hie in diser versamnunge
wirt ein enzúndunge geborn in dem brande der minne
und wirt ein nebel, ein vinsternisse,
in dem wirt dir din geist recht verstoln
licht eins halben Ave Marien lang,
das du dinen sinnen und diner natúrlícher vernunft entnomen wirst.

Und in dem vinsternisse do spricht dir Got zuo in der worheit,
als geschriben stat:

'do alle ding woren in dem mittel swigende und die naht,
das vinsternisse sinen lovf hatte geton,
do wart dis wort gesant
von obenan von dem kúnigklichen stuol.'

Hie wirt gesprochen ein verborgen wort,
und die oren hant
enphangen die aderen sines bevindendes.

Hie wirt gekúndet die geburt
von der grosse und vil froeiden sol werden.

Nee, lieve kinderen,
jullie moeten inkeren in de grond,
alleen daar wordt de genade waarlijk geboren.

Door haar verthoont zich aan jou
het lijden en het leven van onze Heer
langs gevoelige liefde en in enkelvoudigheid,
en in een enkelvoudig aanblik.

Het is daarbij alsof het allemaal voor je staat,
niet in haar menigvuldigheid,
maar zoals ik jullie nu samen zie als in een enkele blik,
terwijl ieder toch afzonderlijk hier staat.

Aldus zal alles aan de Vader worden opgedragen.

Deze wijze van aanschouwen is veel nuttiger voor je,
dan wanneer je vijf maanden lang
je denken afzonderlijk zou richten op
hoe hij zich gedroeg in zijn lijden,
hoe aan de geselzuil,
en hoe hier en dan daar.

Bij het uitvoeren van dit minnelijke priesterlijke ambt,
wanneer de mens alleen naar binnen is gegaan
en daar met uitgestrekte krachten staat
waarbij geen woord gesproken wordt,
staat de engel Gods, Gabriël is zijn naam,
bij het altaar
waar dit eerbiedwaardige, goddelijke ambt uitgeoefend wordt.

'Gabriël' betekent zoveel als: 'een goddelijke kracht';
deze wordt aan deze priester geschonken
om alle dingen te volbrengen in naam van onze Heer.

De kruidenbundel wordt door de priester gemaakt
en door hem ontstoken,
en dan komt uit haar een rook waarin God hem toespreekt.

Hiermee is bedoeld:
een bundeling van heilige deugden,
zoals deemoed, gehoorzaamheid, zachtmoedigheid en vele andere.

En indien iemand deze deugden niet bezit of ze niet bundelt,
het mag zijn
in de laagste of de middelste of in de hoogste graad,
wat dan uit dit leven voortkomt is verkeerdt,
het leidt tot niets.

6
Binnenin deze bundeling
en ontstoken door het vuur van de liefde ontstaat een brand;
een nevel ontstaat, een duisternis,
en je geest die wordt je hierbinnen ontnomen
gedurende licht een half Ave Maria lang,
zo dat je van je zinnen en je natuurlijke verstand beroofd wordt.

En in deze duisternis spreekt God je waarlijk toe,
zoals geschreven staat:

'Toen alle dingen in stilzwijgen lagen in de nacht,
en de duisternis haar loop beëindigd had,
toen werd dit woord gezonden,
vanaf de hoogte, vanaf de koninklijke troon.'

Hier wordt een verborgen woord gesproken,
en zij die oren hebben,
zij geraken tot de bron hiervan.

Hier wordt de geboorte verkondigd
waar veel en grote vreugde van zal uitgaan.

Von fro Elyzabethen sol dise geburt geschehen;
das betút als vil als 'ein goetlich volbringen.'

Denne wirt gekúndet von dem goetlichen vermúgende
das dis minnekliche werk, dise froeliche geburt
súlle geborn werden.

Dis ist noch alles in den nidersten kreften.

7
Nu koment die vernúnftigen mit irem natúrlichen liechte
und kerent in ir inwendig natúrlich liecht,
in iren blossen lidigen unverbildeten grunt,
und besiztent do ir natúrlich liecht
mit eigenschaft,
recht als es Got si,
und es enist nút denne ir blosse nature.

In disem ist merre lust
wan alle sinliche lust si.

Und wan si dis selber sint und dis mit eigenschaft besiztent,
so werdent si die boesten die lebent,
und die schedelichesten menschen.

Die zeichen do man si an sol bekennen, das sint dise.

Si ensint nút durch den weg der tugende gegangen,
und der uebunge
die zuo heiligem lebende und ze toetunge der untugende hoerent,
der enachtent si nút.

Denne si minnent ir inwendige valsche lidikeit,
die nút gesuochet enist
mit wúrklicher minne von innan und ussen,
und si hant den bilden urlob gegeben e zit.

Denne kumet der túfel
und bringet in in valsche suessekeit und valsche liecht,
und do mit verleit er si,
das si eweklichen verlorn werdent.

War zuo er si geneiget vint in ir naturen,
es si unkúschkeit oder gritkeit oder hofart,
dar in zúhet er si.

Und umbe des inwendigen bevindendes der liechter
die in der túfel hat fúr gehalten,
sprechent si das es werlichen Got si,
und in das nút enlossent nemen
von dem si so das mit eigenschaft besiztent;
hinnan ab vallent si in unrechte friheit
ze volgende war sich ir nature zuo neigt.

Dise sol man me fliehen wan den vijent,
wan si sint von iren wisen uswendig und inwendig,
als verre als man si sehen mag,
als gelich
das si nút wol ensint ze bekennent.

8
Aber die gerechten die hant dis onderscheit von disen.

Si sint her komen durch den weg der tugende:
demuetheit, vorchtsamkeit, gelossenheit und senftmuetikheit.

Und dise sint in grossen vorchten
und engetúrrent sich uf nút frilichen gelossen
und in selber niergent getrúwen
und stont in grossem getreng und in trucke

En uit Elizabeth zal het geboren worden,
wat zoveel zeggen wil als: 'een goddelijk volbrengen'.

Door deze goddelijke kracht dan wordt verkondigd
dat dit werk van liefde, deze vreugdevolle geboorte,
geboren zal worden.

Al dit gebeurt nog in de lagere krachten.

7
Nu komen de verstandigen met hun natuurlijke licht
en ze keren met hun natuurlijke licht in
tot hun zuivere, ledige, ongebeelde grond,
en ze verheugen zich daar over hun natuurlijk licht
als betref het hun eigendom,
alsof het God is,
terwijl het toch slechts hun loutere natuur is.

Hierin is groter genoeg gelegen
dan in alle zinnelijke genoegens tezamen.

En zijn ze het zelf en bezitten ze het als hun eigendom,
onder de levenden worden het de slechtste
en schadelijkste mensen.

De tekenen waaraan men ze zal herkennen, zijn de volgende:

de weg van de deugden zijn ze niet gegaan,
en de oefeningen
die bij het heilige leven horen en bij het doden van de ondeugden,
die betrachten ze niet,

want ze houden van hun inwendige, valse ledigheid,
die door hen niet gezocht is
in werkende liefde, van binnen of van buiten,
en hun beelden hebben ze voortijdig laten gaan.

Dan komt de duivel
en hij brengt bij hen valse zoetheid binnen en vals licht,
en daarmee verleidt hij hen,
zodat ze voor eeuwig verloren gaan.

En waartoe hij ze geneigd vindt in hun natuur,
het zij onkuisheid of gierigheid of hoogmoed,
daarheen trekt hij ze.

En door dit inwendig ervaren van de lichten
die hun door de duivel voorgehouden worden,
zeggen ze dat het waarlijk God is,
en zij laten zich dit niet nemen
omdat ze dit bezitten als hun eigendom;
en dan vervallen ze tot ongeordende vrijheid
en volgen datgene waar hun natuur toe neigt.

Hen moet men meer ontvluchten dan de vijand;
maar, hun manieren zijn uitwendig en inwendig,
voor zover men dit kan waarnemen,
zo aan die van de goeden gelijk,
dat men hen niet gemakkelijk herkennen kan.

8
Maar de rechtvaardigen, ze onderscheiden zich van hen.

Zij zijn gekomen langs de weg van de deugden:
deemoed, godsvrees, gelatenheid en zachtmoedigheid.

In grote vrees leven ze
en ze durven zich nergens zonder meer op te verlaten,
zichzelf vertrouwen ze niet;
grote benaauwenis en beklemming ondervinden ze,

und begerent das in Got helfe.

Mer die frijen
die sint kueene und muotwillig und stritig und ungelossen,
und wo man si ankumet,
so sint si balde funden in bitterkeit
und sworem gelesse und in worten und in hofart
und wellent nüt verkleint sin.

Och was sol man wunders sehen
und mordiges jomers in enre welt,
das nu vil schoene schint,
do man sich weder wenden noch keren enmag!

Und muos man ie do beliben und bachen und braten!

Do vor huetent úch,
das rat ich úch,
und kerent úch in den woren grunt
do dise wore goetliche geburt geborn wirt,
do vil und grosse froeide ab wirt
aller der cristenheit,
ja siner heiligen cristenheit.

Nu endúrfent ir nüt me fragen
ob úch reht oder unrecht si;
ir hant hie dise unterscheide wol gehoert,
ob ir es bruefen wellent
oder ir den rechten oder den krumben weg gont.

Sint ir in disen sicheren wegen gegangen der tugende,
und ob ir die hant
in dem nidersten oder in dem mittelsten oder in dem obersten grot,
das súllent ir brueven.

9
Dise geburt sol grosse froeide bringen.

Von diser geburt, als die geschicht,
do wirt also grosse froeide in dem geiste
das dannan ab nieman enmag gesagen.

Lieben kinder,
dise ensol nieman verirren,
das man si iergen us ziehe und si vermanigvaltige;
aber losse Got mit in gewerden.

Sprach unser herre in der Minne buoch:

'ich beswer úch bi den geissen der velde
das ir die lieben nüt in tuot wachen noch enwecket si,
bis das si selber welle.'

Si ensúllent och selber nüt unverstandene lerer fragen;
si moechten si sere verirren,
und moechten einest also usgon
das si niemer wider in kemen
in zwenzig oder in vierzig joren.

Dise menschen muessent ir selbes war nemen,
wan dise froeide die ist als gros
das si inwendig qwilt reht als ungehoben win,
der brocht in dem vasse.

Es ist besser das es usbreche,
denne das die nature ze krank werde;
wan das bluot brichet
ze munde und ze nasen us.

Aber dis ist noch verre dem obersten grate;
es stat noch in der sinlichkeit

en ze verlangen dat God ze helpt.

Maar de vrije geesten,
zij zijn onbevreesd en overmoedig en strijdbaar en niet gelaten,
en komt men hen nabij,
dan treft men hen meteen aan in bitterheid
met een zuur gelaat, woordenwisselingen en hovaardij;
ze willen niet verkleind zijn.

Ach, welke verbazing zal men zien,
welke vreselijke ellende,
in die wereld die nu zo mooi schijnt,
dan, wanneer men zich wenden noch keren kan!

En altijd zal men daar moeten blijven en smoren en braden!

Hoeden jullie je hiervoor,
dat raad ik jullie aan,
en keer in tot de ware grond
waar deze ware goddelijke geboorte geboren wordt,
daar komt veel en grote vreugde uit voort,
voor geheel de christenheid,
ja, voor zijn heilige christenheid.

Nu hoeven jullie je niet meer te blijven afvragen
of het goed of slecht met jullie staat;
jullie hebben zojuist de onderscheidingsteken goed gehoord,
en hiermee kunnen jullie onderzoeken
of jullie de juiste of de verkeerde weg gaan.

Of jullie deze zekere weg van de deugden gegaan zijn,
en of jullie deze bezitten
in de laagste of de middelste of in de hoogste graad,
beproof het maar.

9
Deze geboorte zal grote vreugde brengen.

Uit deze geboorte, wanneer ze geschiedt,
ontspruit zulk een grote vreugde in de geest,
dat niemand dit in woorden kan uitzeggen.

Lieve kinderen,
niemand moet deze mensen afleiden
door hen hiervan weg te trekken de menigvuldigheid in;
laat God in hen zijn werk doen.

Onze Heer sprak tot ons in het boek van de liefde:

'Ik bezweer jullie bij de gazellen in het veld,
laat de geliefde niet waken of ontwaken,
slechts wanneer zij het zelf wil.'

Laten ze ook geen onbegrepen leermeesters raadplegen;
deze zouden hen zeer kunnen verwarren,
en hen naar buiten trekken,
zodat ze niet weer binnen zouden geraken,
in geen twintig of veertig jaren.

Deze mensen moeten zichzelf in acht nemen,
want deze vreugde is zo groot
dat ze inwendig gist als jonge wijn
die opborrelt in het vat.

Beter is het om het uit te laten breken
dan om de natuur te verzwakken;
het bloed zou naar buiten breken,
de mond en de neus uit.

Maar ver nog staat het af van de de hoogste graad;
het bevindt zich nog in de zinnelijkheid,

hie niden an.

10

Aber der engel der sprach
das dise wore geburt ensolt nüt wins trinken
noch dekein ding das trunken machen mag.

Das ist

der mensche in dem dise geburt geborn sol werden
in der obersten wise in dem hoechsten grate;
die werdent verre einen hoehern weg gefuert,
wan er ist guot und besser und aller best.

Dise ensüllen nüt trinken

dannan ab si trunken werden mügen,
als dise sint worden
von den wir vor geseit han
die lustlicheit die disen geschenket wirt
in den fúrwürffen,
es si in smackender oder in bevindender wise,
es si schovwelich oder gebruchlich;

sunder si werdent gesaste und gezogen in einen engen weg,
der zemole vinster und trostlos ist,
in dem stont si in einem unlidelichen trucke,
das si nüt us enmügen;
so wa si sich hin kerent,
so vindent si ein grundelos ellende,
das wuest und trostlos ist und vinster.

Dar in muessent si sich wogen

und lossen sich dem herren in disem wege
als lange als es im behagt.

Und in dem lesten

tuot der herre als ob er von siner quale nüt enwisse;
da ist als unlidelich darbende und also gros belangen,
und doch in gelossenheit.

Das heissent weseliche kere,

den aller weselich lon antwürtet.

Andern keren den antwürtet zuo vallender lon.

Hin ab schribt S. Thomas

das grosse uswendig werk, wie gros die sint,
als verre als si werk sint,
den enantwürt nüt denne zuovallender lon.

Aber in dem inkere des geistes

inwendig zuo Gottes geiste
us dem grunde sunder allen zuo val,
denne alleine suochet Got
blos und luter und úber alle werk oder wise
und úber allen gedank oder vernunft,
- ja sprach S.Dyonisius:

'es ist unvernúnftig, es ist ein unsinnig minne.'

Dis ist ein recht weselich ker;

disem muos alwegen antwürtten weselich lon
und Got mit im selber.

Ein ander ker mag och wol

in einer gemeiner usserlicher wise weselich heissen,
das ist in allen den keren
do der mensche Got luterlichen und bloeslichen meint
und nüt anders, noch enkein warumbe,
denne Got durch sich selber in im selber.

Aber der erste ker

in de lagere natuur.

10

Maar de engel zei
dat deze ware geboorte geen wijn zou drinken
of andere zaken die dronken konden maken.

Dit wil zeggen,

dat de mensen in wie deze geboorte geboren zal worden
in de hoogste graad en volgens de hoogste wijze,
dat zij verder en langs een hogere weg geleid zullen worden,
want er is een goede, een betere en een allerbeste.

Drinken zullen ze niet

van dingen die hen dronken kunnen maken,
zoals zij het geworden zijn
van wie we net zeiden
dat ze het werden van de vreugde die hun geschonken werd
langs de voorwerpelijheid,
het zij op een smakende of ondervindelijke wijze,
het zij schouwend of genietend.

Zij daarentegen, ze worden gezet en meegetrokken op een weg
die helemaal donker en troosteloos is,
en ze ondervinden dan een ondraaglijke druk
waar ze niet onderuit kunnen komen;
waar ze zich ook wenden of keren,
ze treffen er een bodemloze ellende,
die woest is en troosteloos en donker.

Hierop moeten zij zich wagen,

en zich op deze weg aan de Heer overgeven
zolang het hem behaagt.

En tot slot

doet de Heer alsof hij van hun kwelling geen weet heeft;
het is een niet te dragen ontbering en een even groot verlangen,
en dat toch in gelatenheid.

Dit wordt de wezenlijke keer genoemd,

hem komt het wezenlijke loon toe.

Op elke andere keer zal het toevallende loon volgen.

Hierover schrijft Sint-Thomas,

dat bij grote uitwendige werken, hoe groot ze ook zijn,
voor zover ze werk zijn,
slechts het toevallende loon hoort.

Maar bij de inkeer van de geest

inwendig tot Gods Geest
vanuit de grond buiten elke bijkomstigheid,
waarbij slechts God gezocht wordt,
puur en louter en verheven boven alle werken en wijzen
en boven elke gedachte of verstand,
ja, van deze inkeer zei Sint-Dionysius:

'Het is een liefde die verstand en zinnen te buiten gaat.'

Dit is een waarachtige wezenlijke keer;

hem zal altijd het wezenlijke loon toekomen
en God zelf door zichzelf.

Een andere inkeer kan ook wel

op een algemene, uiterlijke wijze wezenlijk genoemd worden,
namelijk wanneer bij een dergelijke inkeer,
de mens louter en alleen God op het oog heeft
en niets anders, zonder waarom,
en slechts God door zichzelf in zichzelf.

Maar de eerste inkeer,

der ist in einer inwendiger unformlicher unwislicher engegenwürtkeit
in einem úber substantklichen intragende
des geschaffenen geistes
in den ungeschaffenen geist Gotz.

Und koende der mensch alles sin leben
der ker einen getreffen,
so were im wol geschehen.

11
Disen menschen, der Gotte alsus gevoelig ist
und im in disem getrenge trúwe gehalten hat,
dem muos der herre mit im selber antwürten
und zúhet disen menschen also grundeloslichen in sich selber
und in sins selbes selikeit;
do wirt der geist also wunneklichen in gezogen,
und wirt alzemole
mit der gotheit durchflossen und úber gegossen
und in in gezogen,
das er in Gottes einikeit verlúret alle manigvaltikeit.

Dis sint die die Got ergetzet hie in der zit aller ir arbeit,
und hant einen woren fúrsmak
des si eweklichen gebruchen súllent.

Dis sint die uf den die heiligen kilchen bestont,
und enweren dise nút in der heiligen cristenheit,
die cristenheit enmoechte ein stunde nút geston.

Wan ir sin, das si alleine sint,
das ist verre wirdiger und nützer
denne aller der welte tuon.

Dis sint die von den unser herre sprach:

'der si an griffet, der grifit mir in die sehen miner ovgen.'

Dar umbe huetent úch das ir in nút entuont enkein unrecht.

Das wir dis alle ervolgen
in der nechsten wise das im loebelich si,
des helf uns Got.

Amen.

die gaat in tot een innerlijke, vormeloze, wijzeloze tegenwoordigheid,
langs een overwezenlijk ingedragen worden
van de geschapen geest
in de ongeschapen Geest van God.

En kon de mens eens in zijn hele leven
een dergelijke inkeer doormaken,
hem zou iets goeds overkomen zijn.

11
De mens die God aldus gevolgd is
en hem in deze benauwenis trouw gebleven is,
hem zal de Heer zichzelf als antwoord geven,
en hij trekt deze mens aldus grondeloos in zichzelf
en in zijn eigen zaligheid;
daar wordt de geest zo heerlijk naar binnen getrokken,
en wordt hij helemaal
van de godheid doorstroomd en ermee overgoten
en in hem naar binnen getrokken,
dat hij in Gods eenheid alle menigvuldigheid verliest.

Zij zijn het wier arbeid God hier in de tijd zal vergelden,
en ze zullen een ware voorsmaak ontvangen
van hetgeen zij in eeuwigheid genieten zullen.

Zij zijn het op wie de heilige Kerk rust;
zouden zulke mensen er niet zijn binnen de heilige christenheid,
de christenheid zou geen uur bestaan.

Hun aanwezigheid, dat alleen al,
is veel kostbaarder en nuttiger
dan alle bedrijvigheid van de hele wereld.

Zij zijn het waarvan onze Heer zei:

'Wie naar hen grijpt, die grijpt mij naar mijn oogappel.'

Zorg er daarom voor dat je hun geen onrecht doet.

Dat wij dit allen mogen bereiken
op de wijze die ons zijn lof het meest nabij brengt,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 44 (V61)

Feest geboorte Johannes de Doper II

Hic venit ut testimonium perhiberet de lumine. (Io 1,7)

*Die ander bredige von sant Johans baptisten
seit von zweien liechten
der gnoden und der glorien
und wie wir das gezúgnisse enpfoben súllent
das wir bevindent
die minnende minne, die quelende minne und die rasende minne.*

1
'Diser ist komen das er gezúgnisse gebe von deme liechte.'

Unser muoter die heilige kilche
die beget dise wuche das hochgezit
des hohen wirdigen heiligen mins herren S. Johans Baptisten.

Das wir den mit worten wolten loben,
das wer gar ein klein ding;
wan unser herre Jhesus Christus
der hat in wirdeklichen gelobet und hochlichen
und hat gesprochen das under der wiben sune
ensi nieman uf gestanden als gros als Johannes.

Er sprach och:

'wes sint ir usgegangen ze sehende?
Einen propheten?
Diser ist merre denne ein prophete',

und sprach:

'war zuo sint ir usgegangen?
ze sehende einen menschen der mit weichem gekleidet ist?
oder suochent ir ein ror
das von dem winde wirt geworffen har und dar?
Nein, des ist hie nút'.

Und er sprach selber von im selben,
er wer ein stimme die do rueffet in der wuesti:

'bereitent den weg unserm herren und machent gereht sine phede'.

Und man singet dise wuchen von im
das er si ein lucerne lúchtende und burnende.

Und S. Johans ewangelist schribet dis wort von im
das er were ein gezúgnisse von dem liechte.

Dis ist das wort do unser rede uf sol gon.

2
Nu wie moechten wir nu disen heiligen her úber geloben?

Nu ist dis wort:

er ist ein gezúg von dem liechte.

Das liecht
das ist ein weselich, ein úber bekentlich úbertrefflich liecht, des er ein

Hij kwam, om te getuigen van het Licht. (Joh. 1,7)

*De tweede preek over Sint-Johannes de Doper
spreekt over twee soorten van licht:
dat van de genade en dat van de glorie,
en hoe we het getuigenis moeten ontvangen,
opdat we ervaren:
de liefhebbende liefde, de kwellende liefde en de razende liefde.*

1
'Deze kwam om te getuigen van het licht.'

Onze moeder de heilige Kerk
viert deze week het feest
van de eerbiedwaardige heilige Johannes de Doper.

Hem met onze woorden te loven,
het zou geringe betekenis hebben,
want onze Heer Jezus Christus,
hijzelf heeft hem op waardige en verheven wijze geprezen
en hij heeft gezegd dat onder de zonen uit vrouwen geboren
er niemand is opgestaan zo groot als Johannes.

En ook zei hij:

'Waar toe zijn jullie uitgetrokken, wie wilden jullie zien?
Een profeet?
Dit is meer dan een profeet.'

En hij zei:

'Waar toe zijn jullie uitgetrokken?
Om een mens te zien in zachte kleren gekleed?
Of zoeken jullie een riet,
dat door de wind heen en weer bewogen wordt?
Nee, dat vinden jullie hier niet.'

En over zichzelf zei hij,
dat hij de stem was van een roepende in de woestijn:

'Bereidt de weg des Heren en maakt recht zijn paden'.

En deze week zingt men over hem
dat hij een lantaarn was, lichtend en brandend.

En Sint-Johannes de evangelist schrijft over hem dit woord,
dat hij een getuigenis was van het licht.

Dit dan is het woord waarover we zullen spreken.

2
Konden wij deze heilige nog hoger prijzen?

Er staat:

'Hij was een getuige van het licht'.

Dit licht,
dat een wezenlijk, een alle kennis overtreffend licht is,

gezúg was.

Dis liecht das lúchtet in das aller inwendigoste,
in das aller tiefste des menschen grunt.

Und wenne dis liecht und dis gezúgnisse den menschen an kumet
und beginnet rueren,
so des der mensche warten solte do es ist,
so kert sich der mensche von dem grunde
und kert den orden umbe

und wil us lovffen gegen Triele und neiswo hin
und enphahet des gezúges nút,
umbe ir sinnelich uswúrklicheit.

Also sint och ander lúte die dis gezúg nút enphiengent.

Er kam in sin eigen,
und die sine die enphiengent sin nút.

Dise die sint widerwertig wider das liecht.

Si sint von weltlichen herzen
und sint als S. Johannes sprach zuo den pharisen: natren geslechte,
und si sprachen si weren Abrahams geslechte.

Si sind widerwertig allen den die das liecht minnent.

Das ist ein soergklich engstlich ding.

Dise hangent kume als an eime vademe
an dem liechte und an dem glovben.

Nu súllen wir hie pruefen:
die nature die ist krank und envermag zemole nút;
des hat ir der barmherzig Got gegeben ze helfe
ein úbernatúrlích helfe
und ein úbernatúrlích kraft:
das ist das liecht der gnaden.

Das ist ein geschaffen liecht;
das úber hebet die nature verre úber sich,
und das bringet alle die kost mit im
der die nature bedarf in der wise.

Dar úber ist denne ein ungeschaffen liecht:
das heisset man das liecht der glorien.

Das ist ein goetlich liecht und das ist Got selber.

Wan súllen wir Got bekennen,
das muos sin durch Got, mit Gotte, in Got,
Got durch Got,
als der prophete sprach:

'herre, in dime liechte so sehen wir das liecht'.

Dis ist ein úber swenklich liecht;
das liecht erlúchtet einen ieklichen menschen
die do koment in dise welt.

Das liecht úbersicht alle menschen
boes und guot,
also als die sunne schinet úber alle creaturen:
sint si blint, der schade si ir.

Wer das der mensche were in einem vinstern huse,
koende er denne als vil liehtes gehabt
das er ein venster oder ein loch koende vinden uf geton,
das er sin hovbt koende us gestossen:
so were er in dem liechte.

hiervan was hij een getuige.

Dit licht, in het allerinwendigste licht het op,
in het allerdiepst van de grond van de mens.

En wanneer dit licht of dit getuigenis de mens nadert
en hem aanraakt,
dan, in plaats van te waken bij waar het zich bevindt,
keert de mens zich af van zijn grond;
het is de verkeerde volgorde.

Op weg naar Trier wil hij dan, of waarheen dan ook,
maar het getuigenis ontvangt hij niet
vanwege zijn naar buiten gerichte zinnen.

Nog andere mensen zijn er die dit getuigenis niet ontvangen.

'Hij kwam in het zijne,
maar de zijnen ontvingen hem niet.'

Weerstand bieden ze aan het licht.

Een werelds hart hebben ze
en ze zijn wat Sint-Johannes zei van de farizeeën: 'adderengebroad',
zij die van zichzelf zeiden dat ze kinderen van Abraham waren.

Allen die het licht liefhebben, die weerstreven ze.

Zorgwekkend is het en beangstigend.

Aan niet meer dan een dun draadje hangen ze
aan het licht en aan het geloof.

Bedenken we hierbij het volgende:
de natuur is zwak en ze vermag niets,
daarom heeft de barmhartige God haar hulp aangeboden,
een bovennatuurlijke hulp is het,
een bovennatuurlijke kracht:
het licht van de genade.

Een geschapen licht is het;
het verheft de natuur ver boven zichzelf,
en het brengt alle voedsel
waaraan de natuur behoefte heeft en die passend is bij haar aard.

Dan is er nog het ongeschapen licht:
het wordt het licht van de glorie genoemd.

Een goddelijk licht is het; het is God zelf.

Want willen we God kennen,
dan moet het zijn door God, met God, in God,
God door God,
zoals de profeet zei:

'Heer, in jouw licht zien we het licht.'

Een licht dat overvloedig is het;
dit licht verlicht elke mens,
die in deze wereld komt.

Dit licht schijnt over alle mensen,
de slechte en de goede,
net zoals de zon schijnt over alle schepselen;
zijn ze blind, het gebrek is het hunne.

Zou de mens zich bevinden in een donker huis,
en zou hij dan net genoeg licht hebben
nodig om een venster of luik te vinden om het te openen,
zodat hij zijn hoofd naar buiten kon steken:
hij zou in het licht zijn.

3
Diser git gezúgnisse von dem liechte.

Nu súllen wir war nemen
wie der mensche sich zem ersten zuo dem gezúgnisse halten súlle,
das er es enphahen múge.

Das ist das der mensche sich ab scheidet
von allem dem das zitlich und zergenglich ist;
wan dis gezúgnisse wirt geben
in die nidersten und obersten krefte.

Die niderste das ist
die begirliche kraft und die zúrnende kraft:
das ist die lustheit die do das gezúgnisse nemen sol;
die sol sich zem ersten abscheiden
von lustlicheit der naturen und der sinne,
wo er vindt genuegde:
es si an menschen oder an kleidern
oder kúrtzlichen
wo er siner sinne lust vindt;
der notdurft
der gan Got den menschen wol.

Dis ist wol ein wuestunge do die stimme Gotz in ruffet,
und dis heisset ein abgescheiden leben,
dise abgescheidenheit von aller lust geistes und naturen
inwendig und uswendig.

Zuo dem andern mole so wirt dis gezúgnisse gegeben
in die zúrnende kraft:
do wirt der mensche geleret stetekeit und starkheit,
das der mensche als unbeweglich wirt recht als ein stehelin berg,
ob er dis gezúg enphangen hat;
nút das der mensche sich her nider losse werfen als ein ror.

Das unser herre von im sprach,
er wer nút der mit weichen kleidern gekleidet were,
bi dem verstot man
lúte di irs libes gemach minnent und suochent.

Nu vindt man die lúte die das wol versmohent;
aber das ror sint si al ze sere,
das si umb ein affechtich torecht spottende oder hert wort
al zehant werdent beweget
und entsetzet als das ror.

Ina, selig mensche,
was schadet dir ein wort?

Aber nu kumet der vigent und bringet dir in
nu dis, nu das;
so wirst du unordenlich trurig:
nu fro, nu unfro,
nu alsus, nu also:
ir sint recht rorecht volk.

4
Nu wirt dis gezúg och gegeben in die obersten krefte:
in die vernunft, in den willen, in die minne.

In der vernunft do ist es ein prophete.

Propheta spricht als vil als
der verre sicht: videns.

Die vernunft die sicht verre,
so verre das es ein wunder ist wie verre si sicht;
do ein erlúchtet mensche were der noch denne nút in disem enwere,
als er horte verborgene ding,

3
Hij komt tot getuigenis om te getuigen van het licht.

Nu moeten we acht geven aan
hoe de mens zich in het begin moet verhouden tot dit getuigenis,
opdat hij het aannemen kan.

De mens moet zich dan afscheiden
van alles wat tijdelijk is en vergankelijk;
want dit getuigenis wordt gegeven
aan de lagere en de hogere vermogens.

De lagere vermogens zijn:
het begeervermogen en het weerstrevend vermogen;
en het is dit begeren dat het getuigenis moet aannemen;
het dient zich allereerst af te scheiden
van de genotsverschaffing door de natuur en de zinnen
waar het bevrediging zoekt,
zij het in mensen of in kleren,
of kort gezegd:
van al datgene waarin het zijn zinnenlust vindt;
waaraan de mens nood heeft,
het wordt hem door God wel geschonken.

Dit is waarlijk een woestijn waarin Gods stem roepende is,
een afgescheiden leven wordt het genoemd,
deze afgescheidenheid van elke genot in geest en natuur,
zowel de inwendig als de uitwendige.

Tevens wordt dit getuigenis gegeven
in het weerstrevend vermogen:
hier wordt de mens standvastigheid en sterkte geleerd,
waarmee hij zo onverzettelijk wordt als een ijzeren berg;
wanneer hij dit getuigenis ontvangen heeft,
zal hij zich niet omver laat werpen als was hij een riet.

Waar onze Heer zei van Johannes
dat het geen mens was die in zachte kleren gekleed ging,
dan moet men hier onder verstaan:
mensen die het lijfelijk welbehagen liefhebben en het najagen.

Nu zijn er mensen die dit weliswaar versmadden,
maar te zeer zijn ze nog als een riet;
door een afwijzend, boos, spottend of hard woord
zijn ze gelijk ontsteld,
en trillen dan als riet.

Kom, gelukzalige mens,
welke schade kan een woord je toebrengen?

Maar dan komt de vijand en fluistert je toe,
dan dit en dan weer dat;
en op ongeordende wijze raak je droevig:
dan eens opgewekt ben je, dan weer bedrukt,
nu weer zus, dan weer zo:
jullie zijn gelijk rietgelijke mensen.

4
Dit getuigenis wordt ook gegeven in de hogere vermogens:
in het verstand, in de wil, in de liefde.

In het verstand is het een profeet.

Profeet wil zeggen:
iemand die ver ziet, 'videns'.

Het verstand dat ziet ver,
zo ver dat het een wonder is hoever het zien kan;
zou er een verlicht mens zijn die nog niet zo ver was,
zou hij van verborgen dingen horen,

so git im sin grunt des ein gezúg und sprichet:
es ist recht also.

Nu sprach er:

'er ist me denne ein prophete',

das ist:

in disem grunde do die vernunft nút gelangen enkan,
do sicht man das liecht in dem liechte,

das ist:

in dem inwendigen liechte do sicht man,
in dem creaturlichen liechte
do sicht man, do verstet man das goettelich,
das ist in dem liechte der gnaden.

Zuo dem ersten in einer bedekter wise.

In disen grunt so enmúgent die krefte nút gelangen
bi tusedt milen nahe.

Die wite die sich in dem grunde do wiset,
die enhat weder bilde noch forme noch wise;
es enhat weder hie noch do;
denne es ist ein grundelos abgrúnde
swebende in im selber sunder grunt,
als die wasser wallent und flogierent:
iezent sinkent si in ein abgrúnde
und schinent als do kein wasser ensi;
úber ein kleine stunde rúschet es her us
als ob es alle ding ertrenken welle.

Dis gat in ein abgrúnde;
in disem ist eigentlich Gotz wonunge verre me
denne in dem himel oder in allen creaturen;
der har in gelangen koende,
der fúnde do werlichen Got und fúnde sich in Gotte einvelteklich;
wan Got enscheidet niemer von disem;

im wer Got gegenwúrtig,
und ewikeit wirt hie bevintlichen und smeklichen funden,
und do enist weder fúr gondes noch nach komendes.

In disen grunt enmag kein geschaffen liecht nút gereichen
noch gelúchten,
wan allein Gotz wonunge und sin stat ist hie.

Dis abgrúnde
das enmúgent mit núte erfüllen noch gegrúnden alle creaturen;
si enmúgent mit núte begnuegen
noch gefriden,
noch nieman
wan Got mit aller siner unmosse.

In dis abgrúnde gehoert allein das goettelich abgrúnde.

Abyssus abyssum invocat.

Diser grunt, der des mit flisse war neme,
der lúchtet in die krefte under sich
und neiget und reisset beide die obersten und die nidersten
zuo irem beginne und zuo irem ursprunge,
ob es der mensche war neme
und bi im selber blibe
und wer gehoerig der minneklichen stimme
die in der wuestunge in disem grunde ruffet
und leitet alles in bas in.

In diser wuesti do ist also wuest
das nie gedank in die in kan.

dan geeft zijn grond hem hiervan getuigenis en zegt:
'het is waar'.

Nu zei onze Heer:

'Hij is meer dan een profeet',

dat wil zeggen:

in deze grond, waarin het verstand niet vermag te geraken,
daar ziet men het licht in het licht,

dat wil zeggen:

in het innerlijke licht ziet men;
in het geschapen licht
ziet, verstaat men het goddelijke,
in het licht namelijk van de genade.

Vooreerst op bedekte wijze.

In deze grond kunnen de vermogens niet reiken,
nog tot geen duizend mijl afstand.

De wijdheid die zich in de grond toont,
ze bezit beeld noch vorm noch wijze,
noch een hier noch een daar;
het is een grondeloze afgrond
zwevend in zichzelf zonder grond,
als het golven en op en neer gaan van de wateren:
het ene moment zinken ze in de diepte
en het lijkt alsof er geen water is,
maar nog geen uur later bruist het weer op
alsof het alles overspoelen wil.

Een afgrond in gaat het;
en Gods eigenlijke woning ligt hier veel meer nog
dan in de hemel of in alle schepselen;
wie daar binnen kon gaan,
die zou God daar waarlijk vinden en zichzelf eenvuldig in God,
want nooit gaat God hiervandaan.

God zou hem tegenwoordig zijn;
en eeuwigheid wordt hier ervaren en gesmaakt,
en er is daar noch een voor noch een na.

Geen geschapen licht kan tot deze grond reiken
noch er naar binnen schijnen,
want alleen Gods woning en zijn verblijf is hier.

Deze afgrond,
alle schepselen tezamen kunnen hem vullen noch dempen,
met niets kunnen ze hem tot bedaren brengen
met niets hem stillen,
niemand kan dit,
slechts God, die alle maat te boven gaat.

Aan deze afgrond beantwoordt alleen de goddelijke afgrond.

Abyssus abyssum invocat.

Deze grond, voor wie er ijverig acht op slaat,
licht de vermogens onder zich in,
en buigt en trekt beide, de hogere en de lagere,
naar hun begin en naar hun oorsprong,
wanneer de mens er maar acht op zou slaan
en bij zichzelf zou blijven,
en luisteren zou naar de minnelijke stem
die vanuit de woestijn tot deze grond roept
om alles meer en meer naar binnen te leiden.

In deze woestijn is het zulk woestijn
dat geen gedachte daar ooit naar binnen kan.

Nein, nût:

alle die vernünftigen gedenke die ie mensche gedachte
von der heiligen drivalteit,
do etliche vil mit umbe gont,
der enkan nie keiner her in.

Nein, nût;

wan dis ist so innig, so verre und so verre;
wan es enhat weder zit noch stat.

Es ist einvaltig und sunder onderscheit,
und wer her in geratet recht,
dem ist als er alhie eweklich gewesen si
und als er ein mit dem selben si,
noch denne das es nût enist denne ovgenblike,
und die selben blicke
die vindent sich und zoeigent sich ein ewigkeit;
dis lúchtet es us und git ein gezúg das
das der mensche was eweklichen in Gotte in siner ungeschaffenheit.

Do er in im was,
do was der mensche Got in Gotte.

Sant Johannes schribet:

'alles das gemacht ist, das was in im ein leben.'

Das selbe das der mensche nu ist in siner geschaffenheit,
das ist er eweklich gewesen in Gotte
in ungeschaffenheit,
ein istig wesen mit im.

Und als lange als der mensche nût in die luterkeit enkumet,
als er us dem ursprunge geflossen ist
in sin geschaffenheit us der ungeschaffenheit,
so enkumet er niemer wider in Got,

alle die neiglichkeit und die ankleblichkeit und guotdunklichkeit
und alles das den grunt verunlútert hat
in deheiner besitzunge,
das ensi al ze mole us,
und alles das der mensche mit lust ie besas willeklich
in geist oder in nature,
das in unordenunge ie in in geviel
und wissendes und wellendes enphieng,
das enwerde als gantz abgetilgget
als er us im flos,
so enkumet er niemer wider in den ursprung.

Und do mit enist der luterkeit nût genuog,
der geist enwerde
über formet mit dem liechte der gnaden zem ersten.

Und der der überformunge nu voelleklichen volgete
und ein in gekert mensche were
in sinen innigen grunt in rechter ordenunge,
es moechte im wol erlingen
das im in disem lebende
würde ein blik der obersten überformunge,
sunder wie das nieman in Got enmag komen
noch Got enmag erkennen
denne in dem ungeschaffen liechte
und das ist Got selber.

Domine, in lumine tuo videbimus lumen.

5

Der nu in sinen innigen grunt dicke kerte
und dem heimlich were,
dem würde manig edel blik
von dem inwendigen grunde,

Nee, nee,

van al de verstandelijke gedachten ooit door mensen gedacht
over de Heilige Drievuldigheid,
waar menigeen zich druk mee bezighoudt,
daarvan geraakt geen enkele hier binnen.

Nee, nee;

want het is zo innerlijk, zo ver, en verder nog,
want het kent tijd noch plaats.

Het is eenvuldig en zonder onderscheid;
en wie hierin waarlijk terecht komt,
hem komt het voor alsof hij hier van eeuwigheid af geweest is
en of hij een is met dit ene,
hoewel niet meer dan een ogenblik,
hoewel dergelijke ogenblikken
zich laten voelen en ervaren als een eeuwigheid;
hieruit blijkt, en het geeft daarvan getuigenis,
dat de mens in ongeschapenheid van eeuwigheid af in God is.

Toen hij in hem was,
was de mens God in God.

Sint-Johannes schrijft:

'Alles wat gemaakt is, dat was één leven in hem.'

Dat wat de mens nu is in zijn geschapenheid,
datzelfde is hij van eeuwigheid af geweest in God
in ongeschapenheid:
een istig wezen met hem.

En gaat de mens niet in tot de puurheid
zoals hij uit de oorsprong gestroomd is,
vanuit zijn ongeschapenheid zijn geschapenheid in,
dan zal hij nooit weer in God geraken.

Wanneer alle geneidheid, gehechtheid en eigendunk
en alles wat de grond onrein gemaakt heeft,
door welke inbezitname ook,
niet volledig buiten blijft,
en wanneer niet alles wat de mens ooit vrijwillig
naar geest en natuur op genotvolle wijze bezat,
alles wat onordelijk in hem toegang zocht
en hij toen willens en wetens toeliet,
wanneer dat niet geheel en al afgelegd is
en hij niet is als toen hij van hem uitstroomde,
dan zal hij nooit weer in zijn oorsprong geraken.

Maar die puurheid kan niet volledig zijn,
wanneer de geest niet
eerst overvormd wordt door het licht van de genade.

En wie de weg van deze overvorming volledig zou volgen
en een mens werd
ingekeerd in zijn innerlijke grond op geordende wijze,
hem zou het kunnen overkomen
dat hem in dit leven
een blik op de hoogste overvorming ten deel viel;
zonder deze kan niemand in God geraken
noch iemand hem kennen,
slechts in het ongeschapen licht,
en dat is God zelf.

Domine, in lumine tuo videbimus lumen.

5

Wie vaak zou inkeren in zijn innerlijke grond
en er vertrouwd mee zou worden,
hem zou menige verheven blik ten deel vallen
op de innerlijke grond,

der im noch klorer und offener were (das Got ist)
denne sinen liplichen ovgen die materieliche sunne.

Disem grunde woren die heiden heimlich
und versmochten ze mole zergengliche ding
und giengen disem grunde nach.

Aber do kamen die grossen meister
als Proclus und Plato
und gabent des ein klor onderscheit
den die dis onderscheit als verre nüt vinden enkonden.

Sant Augustinus sprach
das Plato das ewangelium In principio al zemole hette vor gesprochen
bis an das wort:
'fuit homo missus a Deo',
und das was doch mit verborgen bedekten worten,
und dise fundent onderscheit von der heiligen drivalteit.

Kinder,
dis kam alles us disem inwendigen grunde:
dem lebent si und wartent des.

Das ist ein gros laster und schande
das wir armen verbliben volk,
die cristen sint und als grosse helfe hant,
die gnade Gotz und den heiligen glovben und das heilig sacrament
und als manig grosse helfe,
und gont recht umbe als blinde huenr
und erkennt unser selbes nüt das in uns ist,
und enwissent dannan ab ze mole nüt:
das machet unser grosse manigvalteit und uswendikeit,
und das wir als vil mit den sinnen wúrken, und unser ussetze,
die vigilien und die selter und die des gelich
die uns uf haltent,
das wir in uns selber niergent enkúnnen komen.

Nu, lieben kinder,
der sine vas nu nüt enkúnne gefúllen mit edelem kipper wine,
der fülle si aber mit steinen und mit eschen,
das sine vas nüt ze mole ital und lidig enbliben,
das der túfel nüt drin envar.

So ist besser das er der fúnfzige vil bette.

6
Noch ist ein gezúg in den obersten kreften,
das ist in der minnenden kraft, das ist der wille.

Wir han dise wuchen von im gesungen:

'lucerna lucens et ardens,
er ist ein lúchtende und brinnende lucerne'.

Dise lucerne hat hitze und liecht.

Du bevindest der hitze an der hant,
und doch sichst du des fúres nüt,
du sehest denne obnan in,
und dis liecht ensihest du nüt denne durch das mittel des hornes.

Ach, kinder,
der disen sin wol markte und neme dis liechtes
und der hitze dicker war!

Das ist die wundende minne,
die sol dich in disen grunt fuoren.

Und alle die wile so du in der bist,
so solt du dich reissen und stúrmen mit der minne

en nog duidelijker en helderder zou deze hem God openbaren
dan zijn lichamelijke ogen de zon aan de hemel.

De heidenen waren vertrouwd met deze grond
en ze versmadden vergankelijke dingen geheel en al
en verdiepten zich in deze grond.

Maar toen kwamen de grote meesters
zoals Proclus en Plato
en deze gaven hiervan een heldere uitleg
aan hen die dit onderscheid in die mate niet vinden konden.

Sint-Augustinus zei
dat Plato het evangelie 'In principio' al helemaal verwoord had
tot aan de woord:
'fuit homo missus a Deo',
en al was het in verborgen en bedekte woorden,
zij vonden hierdoor het onderscheid binnen de Heilige Drievuldigheid.

Kinderen,
het kwam allemaal uit deze innerlijke grond:
deze leefden ze en hierover waakten ze.

Grote smaad en schande,
dat wij, arme nakomers,
wij die christen zijn en zulke grote hulp hebben
– de genade van God en het heilige geloof en het heilig sacrament
en nog menige andere grote hulp –
dat wij rondlopen als blinde kippen
en uit onszelf niet inzien wat in ons is
en hier niets van afweten;
dat komt door onze grote menigvuldigheid en uitwendigheid,
en omdat we zo gericht zijn op de zinnen en op onze eigen doelen,
op de vigiliën en de psalmen en soortgelijke oefeningen
die ons maar bezighouden,
zodat we op geen enkele wijze in onszelf kunnen komen.

Welnu, lieve kinderen,
wie zijn vat dan niet vullen kan met edele wijn uit Cyprus,
die vult het maar met stenen en met as,
zodat zijn vat niet helemaal leeg en ongevuld blijft
en de duivel er in kan binnendringen.

Beter dit, dan vaak een vijftiger te bidden.

6
Nog een ander getuigenis is in de hogere vermogens,
het is in het liefhebbend vermogen: de wil.

Deze week hebben we hierover gezongen:

'lucerna lucens et ardens,
hij is een lichtende en brandende lantaarn'.

Deze lantaarn geeft warmte en licht;

je voelt zijn warmte aan je hand,
en toch zie je het vuur niet,
het zij dan dat je er van bovenaf naar kijkt;
en zijn licht zie je niet anders dan door het hoorn.

Ach, kinderen,
wie deze betekenis goed tot zich door liet dringen
en dit licht en deze warmte vaker zou waarnemen!

Dat is de verwondende liefde,
zij is het die je in deze grond zal leiden.

En zolang je je in haar aantreft,
moet je jezelf opwekken en voortstuwen met deze liefde

und tennen und spannen dinen bogen in das aller hoechste.

Aber kumest du in die gevangene minne
in disem tieffen verborgenen abgründe,
so muost du dich lossen der minne nach irem willen;
do bist du in ungewalt din selbes:
do ist weder gedanke noch uebunge der krefte
noch werk der tugende.

Aber wirt dir als vil gerumes
das du als vil lidig wirst das dir ein gedanke mag werden
und wider in die wunden minne vellest,
so tuo al zehant einen swank
und richte und reisse dich in sturm mit der minne
und beger und bit und trib die minne.

Enkanst du nüt gesprechen,
so gedenke unde begere, als S. Augustinus sprach:

'herre, du gebútest mir das ich dich minne:
gib mir das du mir gebútest;
du gebútest mir dich ze minnende von allem herzen,
von aller sele, von allen kreften
und von allem gemuete:
gib mir, herre, das ich dich minne fúr al, úber al.'

Ob du nu als grob bist
das du mit dem gedanke nüt enkanst,
so sprich mit dem munde.

Dis entuent die nüt
die sich ungeuebet do nider setzent
als es alles geton si,
und hant diser minne nüt.

Her nach kumet die qwelende minne;
denne zuo dem vierden mole so kumet die rasende minne.

Ach, lieben kinder,
die minne ist recht under gegangen
und die vernunft die ist recht uf gegangen.

Die lúte die enwurdent nie als vernúnftig
ze geltende und ze verkoffende als nu.

Die rasende minne die gelichet sich der lucernen.

Der minne hitze der wirt er wol gewar;
si machet in ungestueme in allen sinen kreften:
er qwilt nach der minne,
und das er si hat, des enweis er nüt.

Si verzert dir das marg und das bluot.

Hie sich fúr dich
das du die nature nüt mit dinen uswendigen ufsetzen enverderbest,
wenne die minne ir werk súlle wúrken,
das du ir denne út entwichen dúrfest,
du múgíst ir denne gevolgen in irme sturme und in ir uswúrklichkeit.

Dis sprechent etliche,
si wellent sich vor dem sturme hueten,
das si nüt ze schanden enwerden;
es engehoere zuo irem leben nüt.

Kinder,
wenne die unsinnige minne kumet,
so get das menschlich werk under:
so kumet denne unser herre
und sprichet ein wort denne durch den menschen:
das wort das ist edeler und nützer

en je boog buigen en opspannen naar het allerhoogste.

Maar kom je binnen de vangende liefde
in deze diepe, verborgen afgrond,
dan moet je je overgeven aan de liefde, aan wat zij wil;
daar heb je geen macht over jezelf:
er is daar geen gedachte, geen inoefening van de vermogens
noch werken van deugd.

Maar ontvang je genoeg ruimte
om plaats te geven aan een opkomende gedachte,
zodat je weer in de verwondende liefde terugvalt,
maak dan meteen een ommezwaai
en rijs op en wakker jezelf met deze liefde aan tot een storm,
en verlang naar haar, smeek en stuw de liefde.

En kun je niet spreken,
denk en verlang dan zoals Sint-Augustinus sprak:

'Heer, je beveelt me jou lief te hebben:
geef me wat je van me eist;
je gebiedt me jou lief te hebben met geheel mijn hart,
met geheel mijn ziel, met al mijn krachten
en met geheel mijn gemoed:
geef mij, Heer, dat ik jou liefheb vóór alles, en boven al.'

Als je nu zo ontdaan bent
dat je niet goed denken kunt,
spreek dan met je mond.

Zij die dit verzuimen
en ongeoeffend neer gaan zitten,
alsof alles al gedaan is,
zij kennen deze liefde niet.

Hierna komt de kwellende liefde;
en dan op de vierde plaats komt de razende liefde.

Helaas, lieve kinderen,
de liefde is hede ten dage waarlijk ondergegaan,
het verstand opgestaan.

Nooit trof men mensen zo verstandig als nu
bij het kopen en verkopen.

De razende liefde is als een lantaarn.

De hitte van de liefde die wordt men wel gewaar;
ze maakt onrustig in alle krachten:
men haakt naar de liefde,
maar, dat men ze bezit, men weet het niet.

Ze verteert je je merg en bloed.

Zie erop toe
dat je de natuur niet met je uitwendige oefeningen bederft,
en dat wanneer de liefde haar werk moet doen,
je haar dan niet zal mislopen;
volg haar liever in haar stormen en in haar uitbarstingen.

Sommige mensen zeggen
dat ze zich willen hoeden voor deze storm,
opdat ze niet te schande worden;
het past niet bij hun wijze van leven.

Kinderen,
wanneer de verrukkende liefde komt,
dan gaat het mensenwerk onder:
onze Heer komt dan
en spreekt een woord door de mens:
dat woord is edeler en nuttiger

denne hundert tusent wort die alle menschen múgent gesprechen.

Sant Dyonisius sprach:

'wenne das ewig wort wirt gesprochen in den grunt der selen,
und der grunt als vil bereitschaft und enphenglicheit hat
das er das wort mag enphahen
in siner allikeit und geberlichen,
nút teilhafteklich, sunder gentzlich:
do wirt der grunt ein mit dem worte
unde wirt das selbe selb in dem worte,
allein doch der grunt sine geschaffenheit behalte in der weslicheit,
mer in der vereinunge'.

Und das bezúget unser herre do er sprach:

'vatter, das si ein werden als wir ein sint';
und als er och sprach zuo S. Augustinus:

'du solt gewandelt werden in mich'.

Kinder,
her zuo mag nieman komen
denne durch disen weg der minne.

7
Nu sprach S. Johans
das er si ein stimme des rueffenden:

'bereitent den weg dem herren':

das ist
der weg der tugende.

Der weg ist ein gar slecht ding.

Und er sprach:

'und machent slecht - oder richtent – sine fuosphede'.

Die fuosphede sint behender wan der weg.

Der ietzunt in dem korne die fuosphede solte suochen,
es mueste im gar sur werden
und irre gan,
und die fuosphede die richtent doch
und kúrzent den weg gar vil me
wan die gemeinen breiten strossen.

Kinder,
der die phede gereichen koende
die do leitent in den grunt,
ach wie richtet er und kúrzete er sinen weg so sere
das er echt des grundes war neme
und vor allen dingen bi im selber blibe
und neme der phede war;

die sint gar wilde, gar behende und dúnster,
gar unbekant und froemde:

der es war neme,
so enist kein widerwertikeit
noch getrenge uswendig noch inwendig,
ja och gebreste die uf den menschen vallent,
es ensi alles leitende und lockende und tribende in den grunt.

Och sol man slichten die phede von innan;
der sol man war nemen,
des geistes zuo Gotte
und Gottes zuo uns;
wan die sint gar behende

dan honderdduizend woorden uitgezegd door mensen.

Sint-Dyonisius zei:

'Wanneer het eeuwig Woord gesproken wordt in de grond van de ziel,
en de grond zoveel bereidheid en ontvankelijkheid heeft
dat deze het Woord ontvangen kan
in zijn omvattendheid en naar zijn vruchtbaarheid,
niet slechts ten dele maar geheel en al,
dan wordt de grond één met het Woord
en wordt zelf gelijk aan het Woord,
zij het dan dat de grond zijn geschapenheid behoudt naar zijn wezen
in deze vereniging'.

En daarvan getuigt onze Heer toen hij zei:

'Vader, laat hen één worden zoals wij één zijn';
en tevens zoals hij tot Sint-Augustinus zei:

'Je zult omgevormd worden in mij'.

Kinderen,
tot daar kan men slechts geraken
langs deze weg van de liefde.

7
Sint-Johannes nu zei
dat hij de stem was van een roepende:

'Bereid de weg van de Heer';

dat wil zeggen:
de weg van de deugden.

Een weg is een goed geëffend iets.

En hij zei:

'en maak effen – of recht – zijn voetpaden'.

De voetpaden zijn doelgerichter dan de weg.

Wie nu in het korenveld de voetpaden zou zoeken,
het zou hem veel moeite kosten
en hij zou verdwaald kunnen raken,
terwijl de voetpaden toch het meest doelgericht zijn
en de weg korten,
veel meer dan de gangbare, grote straten.

Kinderen,
wie de paden zou kunnen vinden
die naar de grond leiden,
ach, hoe recht en kort zou hij zijn weg kunnen maken,
zou hij acht slaan op de grond
en bij zichzelf blijven boven al,
en deze paden gaan.

Wild zijn ze, ze verlangen behendigheid, en ze zijn duister
en in hoge mate onbekend en vreemd.

Wie hier acht op slaat:
geen wederwaardigheid,
geen benauwenis, uitwendig of inwendig,
ja, zelfs geen gebrekkigheden die een mens treffen kunnen,
of ze leiden, lokken en drijven naar de grond.

Ook de paden in het innerlijk zal men slechten;
men zal acht geven
op de paden van de geest naar God
en die van God naar ons;
het verlangt veel behendigheid,

und verborgen.

Und dis verkerent vil lúte
und lofffent alles uf uswendig uebunge und wúrklicheit
und tuont recht als der ze Rome solte gon, das ist das lant uf,
und gienge denne das lant ab gen Hollant:
so er fúrbas gienge, so er me des gondes verirrete.

Und als dise menschen denne her wider umbe koment,
so sint si alt und tuot in das hovbt we,
und enkúnnet der minne nút genuog gesin
in irem werke, in irem sturme.

Kinder,
wenne der mensche in disem sturme der minne ist,
so ensol er nút gedenken uf sine súnde noch uf demuetkeit
noch nút
denne das er der minne genuog si in irem werke.

Man stúrmet och wol mit der minne
in kaltheit, in gelossenheit, in hertikeit;
da sol man sich der minne lossen
und halten ir gantze trúwe
und arm und ellent sin von allem dem das die minne nút enist,
und hab stete emzeklich begerunge und ein gantz sicher getrúwen,
und halt dich hert zuo der minne,
und du solt als gros und als vil bevinden
als ie mensche in der zit bevant.

Als din trúwe nút gantz enist,
so sinket din begerunge nider,
und dine minne die verloeschet,
und also enwirt dar us nút.

8
Und wissest:
hast du alle die wortzeichen die man gehaben mag,
und envindest dis gezúg nút der minne,
so ist es alles verlorn.

Dis mag dich harte wol bedunken,
und der vigent der lot dir gerne alle die andern,
echt das dir dis wore gezúg der waren minnen
nút enwerde.

Die betrogene minne die lat er dir.

Och wol maniges dunket es habe die minne;
aber sehe er tief in den grunt,
er fúnde wol wie es umbe sine minne stuende.

Alles das úch gebrist, das ist:
ir enkúnnet in den grunt nút komen;
kement ir dar in,
so fúndent ir die gnade,
wie úch die ane underlos manet
zuo eime uf erhabenen gemuete úber úch selber.

Der manunge widerstat der mensche als vil und als dicke
das er der als unwirdig wirt
das si im eweklich niemer me enwerdent;
das verderbet der mensche alles mit sime guotdunkende.

Aber wer der mensche gehorsam den blicken der gnaden,
sie solten in fueren und bringen in alsolich vereinunge
das er in der zit befúnde des er eweklich gebruchen sol,
als wol befunden ist.

Das uns dis allen geschehe, des helf uns Got.

Amen.

ze bevinden zich in het verborgene.

Maar veel mensen draaien dit om
en ze doorlopen alles langs uiterlijke oefeningen en werken,
en ze doen als hij die moest gaan naar Rome, landopwaarts,
maar die landafwaarts ging naar Holland:
hoe verder hij kwam, des te erger zou hij dwalen.

En wanneer deze mensen hiervan dan terugkomen,
dan zijn ze oud en het hoofd doet hen pijn,
en ze kunnen aan de liefde niet voldoen
in haar werken en in haar stormen.

Kinderen,
wanneer de mens zich in deze storm van liefde bevindt,
moet hij niet denken aan zijn zonde of aan zijn deemoed,
aan niets,
laat hij slechts het werk van de liefde volbrengen.

Men kan zich ook aantreffen in deze liefdesstorm
tijdens kilheid, verlatenheid, hardheid;
dan moet men zich overgeven aan de liefde,
haar trouw blijven
en vrij en ledig zijn van alles wat de liefde niet is;
heb steeds een volhardend verlangen en een vast vertrouwen,
en blijf hardnekkig gericht op de liefde,
en je zult dingen ervaren, evenveel en even groot
als ooit door mensen in de tijd ervaren.

Wanneer je trouw niet volkomen is,
dan zakt je verlangen weg,
en je liefde verflauwt,
en het zal tot niets voeren.

8
En weet:
heb je al de ware kenmerken die men maar hebben kan,
maar ervaar je dit getuigenis van de liefde niet,
dan is alles verloren.

Het komt misschien hard op je over;
de vijand, hij laat je graag al die andere behouden,
zolang je dit ware getuigenis van de waarachtige liefde
maar niet bereiken zal.

De misleidende liefde, die geeft hij je.

Menigeen mag wel denken dat hij de liefde bezit,
maar zou hij diep in zijn grond kijken,
dan zou hij wel ontdekken hoe het met zijn liefde gesteld is.

Al wat jullie ontbreekt is dit:
jullie kunnen niet in de grond geraken;
geraakten jullie er wel in,
dan zouden jullie de genade vinden,
en hoe deze jullie zonder ophouden manen zou
tot het verheffen van het gemoed, boven jezelf uit.

Tegen dit manen verzet de mens zich zo zeer en zo vaak,
dat hij zich daarmee onwaardig maakt
en hij haar voor eeuwig misloopt;
de mens bederft dit allemaal door zijn eigendunk.

Maar zou de mens opvolgen wat de genade hem toonde,
het zou hem leiden en brengen tot een zodanige vereniging,
dat hij in de tijd zou ervaren wat hij in de eeuwigheid zal genieten;
zoals vaker al ervaren is.

Dat dit ons allen ten deel mag vallen, daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 45 (V43)

Achtste zondag na Drievuldigheid

Qui spiritu dei aguntur,
hij filij dei sunt. (Rom 8,14)

*Die bredie usser sanct Pauwels epistele
von dem ahtesten sunnendage seit
wie uns got selber wolte wurcken,
liessent wir unser ufsetze,
und seit wie etteliche betwungene knechte gottes sint
und etteliche verdingete knechte
und von zweiger leige sune gottes.*

1
Die von dem geiste Gotz gewürket werdent
oder getriben werdent,
das sint die kinder Gotz.

Alle die werk die alle menschen und alle creaturen
mochten ie gewürken
oder iemer gewürken súllen an ende der welt,
das ist alles mit einander ein luter nicht,
wie gros werk man gedenken oder gewürken mag,
engegen dem aller minsten werke
das von Gotte in den menschen gewürket wirt,
umbe das der mensche von Gotte gewürket werde.

Als vil als Got besser ist wan alle creaturen,
als ist sin werk besser werk
wan alle die werk oder wise oder ufsetze
mit aller der annemlichkeit die alle menschen erdenken kúnnen.

Nu kumet der heilig geist
dicke in den menschen und manet in und tribet in
in sinem inwendigen grunde
oder och durch die lerer,
und tuot als ob er spreche:

'liebes mensche,
woltest du dich mir lossen,
und woltest du mir alleine al ze mole und gentslichen volgen,
so wolt ich dich uf die rechte strosse bringen,
so moecht ich in dir gewürken
und wolt ich dich selber wúrken.'

Och kinder,
das ist ein jomer das wening ieman ist
die disem wisen guoten ratgeben wellen volgen
oder in gehoeren wellen,
sunder menlich blibt uf sinen eigenen ufsetzen
und uf sinen eigenen angenommenen wisen
und uf blinden sinlichen werken und guotdunklichkeit:
die hinderent der minneklicher in wúrkunge des heiligen geistes,
das er weder siner sprache nút enhoert noch enverstat
noch zuo sinem minneklichen werke
kein stat noch gerum engit.

War umbe?

das ist wol ein notrede
das man dem worte ze hoerende

Die zich laten leiden door de Geest van God,
zijn kinderen van God. (Rom. 8,14)

*De preek op het epistel van Sint-Paulus
voor de achtste zondag zegt
hoe God in ons zelf zou willen werken,
zouden we afzien van eigen voornemens,
en zegt dat sommigen gedwongen knechten zijn van God,
anderen ingehuurde knechten;
en spreekt van tweeërlei zonen Gods.*

1
Zij die zich laten leiden door de Geest van God,
of door hem voortgestuwd worden,
dat zijn kinderen van God.

Al de werken die alle mensen en alle schepselen
ooit verricht hebben
of die ze ooit nog zullen verrichten tot aan het einde van de wereld,
het is allemaal louter niets;
hoe groot het werk ook is dat men bedenken mag of verwerkelijken,
niets is het vergeleken bij het allerkleinste werk
dat door God in de mens verricht wordt,
want de mens werkt dan door God.

Zoveel als God beter is dan alle schepselen,
net zoveel is zijn werk beter
dan al de werken of werkwijzen of voornemens
die alle mensen in hun aanmatigende houding bedenken kunnen.

De Heilige Geest nu,
hij komt vaak in de mens en maant hem en drijft hem voort
naar zijn innerlijke grond,
ook doorheen de leermeesters kan het gebeuren,
en het is alsof hij zegt:

'Lieve mens,
zou je je aan mij kunnen overgeven,
en zou je alleen mij geheel en al volgen,
ik zou je op de juiste weg brengen,
en ik zou in jou dan kunnen werken
en jouw werken zou het mijne zijn.'

Ach kinderen,
wat jammer is het dat er bijna niemand is
die deze wijze, goede raad wil opvolgen
of er gehoor aan wil geven;
manhaftig houdt men vast aan zijn eigen voornemens,
en aan werkwijzen waaraan men zich gewend heeft
en aan blinde, zinnelijke werken en eigen goeddenken:
ze hinderen de minnelijke inwerking van de Heilige Geest,
zodat men zijn spreken niet hoort noch begrijpt
en men voor zijn minnelijke werk
plaats noch ruimte maakt.

Waarom dan wel?

Het dient gezegd,
dat, wil men het woord horen

nút bas enkan gedienen
denne mit stillin und mit losende, mit swigende;
sol Got spreken, alle ding muessen swigen;
sol Got eigenlichen und adellichen wúrken,
so ist des not
das ime ein stat und gerum gegeben werde
und man Got lide.

Wan zweijer leige werke envertragent sich nút mit ein ander.
Eins muos sich halten lidende und das ander wúrkende.

Hie mit, kinder, so mein ich nicht
junge starke ungeuebte menschen,
das sich die nút in wúrklichkeit ensúllen ueben,
wan die bedurffen
das si sich vil groeslichen und vil vaste súllen ueben,
und maniger guoter wise
und vil guoter werk inwendig und uswendig,
war si an gewiset werdent.

Aber ich meine alle geuebte lúte,
die gerne weren die aller besten kinder Gotz,
der wege die muessent vil anders sin und ir wise
wan der anhebender lúte.

2
Nu nemen wir die welt al ze mole her fúr,
so sicht man das der aller meiste hoebetteil von alr der welt
die sint alle leider vijent Gotz.

Denne sint andere
die sint betwungene knechte Gotz,
die muos man twingen zuo dem dienste Gotz.

Und das selbe wening das si tuont,
das entuont sie nút von goetlicher minne noch von andacht,
aber si tuont es von vorchten.
Und das sint gnadelose minnelose geistliche lúte
die man ze kore und ze vil anderem dienste Gotz
twingen muos.

Denne sint andere das gemeine verdingete knechte Gotz sint.

Das sint pfaffen und nunden
und alle soliche lúte die Gotte dientent
umbe ir pfuonde und umbe ir presencien,
und enweren si der nút sicher oder enwúrde in der nút,
si endienden Gotte nút
und kerten wider umbe
und wúrden gesellen der vijende Gotz.

Von allen disen lúten so enhalt Got einen trahen nút,
das si die kinder oder die sune Gotz út múgen
von irs dienstes wegen sin,
aber tuont och vil grosser werke uswendig;
der ennimet er sich nút an,
wan er enist der grunt nút,
wan si sint es selber das der werke sache ist.

3
Mer die vierden
das sint sune Gotz,
mer doch nút die aller liebsten sune:
das sint die lúte die stont
uf ir uswendigen oder inwendigen ufsetzen
und eigenen wisen
und wúrken ir guote werk
und ensúchent nút fúrbas.

Dise lúte die stont undenan an der rinden des bovms
und habent sich gar vaste dar an;

men dit niet beter doen kan
dan in verstillen en in loslaten, in zwijgen;
wil God spreken, dan moeten alle dingen zwijgen;
wil God in eigenlijke zin en op edele wijze kunnen werken,
dan is het noodzakelijk
voor hem een plaats te bereiden en hem ruimte te geven
en het aan hem over te laten.

Want tweeërlei werk kan niet samengaan;
één moet lijdelijk zijn, het ander werkend.

Hiermee, kinderen, bedoel ik niet te zeggen
dat jonge, sterke, ongeoeffende mensen
zich niet al werkend moeten oefenen,
zij hebben het namelijk nodig
om zich veel en zeer vaak te oefenen
op al die goede wijzes
en in die vele, goede werken, inwendig en uitwendig,
waarin zij onderwezen worden.

Maar ik doel op alle geoefende mensen,
zij die graag de allerbeste kinderen Gods zouden willen zijn;
hun wegen evenals hun wijze, ze moeten heel anders zijn
dan die van de beginnende mensen.

2
Bezieet men de wereld in zijn geheel,
dan ziet men dat het allergrootste deel van alle mensen
helaas vijand van God is.

Andere mensen dan weer,
zijn gedwongen knechten van God,
hen moet men dwingen tot de dienst aan God.

En het weinige wat ze doen,
dat doen ze niet uit liefde tot God noch uit toewijding,
maar dat doen ze uit vrees;
genade noch liefde bezitten ze, deze religieuze mensen
die men tot het koorgebed en ander dienstwerk aan God
dwingen moet.

Weer anderen zijn gewone, ingehuurde knechten van God.

Het zijn de priesters en nonnen
en al die mensen die God dienen
omwille van hun prebende en hun presentiegelden,
en waren ze hiervan niet verzekerd of ontvingen ze deze niet,
ze zouden God niet dienen
en ze zouden zich omkeren
en gezellen worden van de vijanden van God.

Van hen neemt God niets aan,
kinderen noch zonen Gods worden ze
vanwege dit dienstwerk;
ook al doen ze nog zulke grote, uitwendige werken,
hij neemt deze niet aan,
want hijzelf is de grond niet,
in henzelf ligt de oorzaak tot dit werk.

3
De vierde groep dan,
dat zijn de zonen Gods,
hoewel het niet zijn allerliefste zonen zijn:
het zijn de mensen die vasthouden
aan hun uitwendige of inwendige voornemens
en aan hun eigen werkwijzen,
en ze verrichten hun goede werken
en verder gaat hun streven niet.

Deze mensen staan onderaan aan de bast van de boom
en daar houden ze zich met alle kracht aan vast,

aber si enwellent uf den bovm nüt klimmen.

Aber si lont in genuegen an iren wisen,
die si uebent in ir angenomenheit,
und denket gar sere nach sinlicher wise
und minnent in iren ufsetzen
und in bildelicher wisen und uebungen
und hant Got gar lieb
und unser herre hat si och gar liep.

Dis sint wol sune,
aber es ensint nüt die aller liebsten sune:
si stont uf iren eigenen werken,
und anders so enhant si enkeinen friden,
die ensin alle us getan.

4
Aber die aller liebsten sune von den S. Paulus sprach,
die werdent von dem geiste Gotz geworcht
uf das wort das do sprach
das man von Gotz geiste geworcht werde;
wie das wúrken si,
dar uf sprach S. Augustinus:

'in zwein wisen ist dis wúrken des heiligen geistes in den menschen.

Die eine wise ist
das der mensche ze allen ziten wirt von dem heiligen geiste
geordiniert und beweget,
das ist,
das in der geist ze allen ziten manet und tribet und locket und zúhet
in ein geordnet leben;
das tuot er allen den die im nach wartent
und im stat gebent das si im volgent.

Die ander wise die der heilig geist hat
in sinen werken in den sinen,
das ist
das er si gehelingen zúhet
úber alle die wise und die wege
in einem blicke
in einen vil hoeheren grat
ob allem irem werke und irem vermúgende
zuo einem hoeherem zil:
dis sint die aller liebsten kinder Gotz.'

Nu engetúrrent noch enwellent sich vil lúte
uf Gotz werk nüt lossen
und wellent iemer ston uf iren werken.

Die tuont recht als ze glicher wise
als die einen grossen túren edelen schatz fueren solten
und fueren in einen grúwelichen tieffen se,
und fuere mit grossen swinden arbeiten
einen unrechten irrigen weg,
der ze mole vinster und vol nebels were
und do unrein trophen im uf sinen schatz vielen
und im sinen schatz entreinten und rostig und unrein machten:

keme denne ein erber biderber worhaftiger man
und spreche:

'folge mir; ker din ruoder umbe;
ich wil dich fueren und wisen uf ein wunnekliche vart,
do es ze mole heiter und klar unde schoen ist,
stille und wider liecht ist,
und do schinet die sunne
und sol dir dinen schatz schoen und trucken machen,
das aller der rost vergat,
und och nüt als swerlichen endarft arbeiten
als du nu in disem woge tuost':

maar omhoog de boom in klimmen, dat willen ze niet.

Tevreden zijn ze over hun werkwijzen
die ze zich helemaal eigen gemaakt hebben,
en denken doen ze voornamelijk langs de wijze van de zinnen,
en liefhebben doen ze op hun eigen wijze,
in hun verbeelding en met hun oefeningen;
en God hebben ze zeer lief
en onze Heer heeft hen ook zeer lief.

Kinderen Gods zijn het,
de allerliefste zonen echter zijn het niet:
ze houden vast aan hun eigen werken
en zijn pas tevreden
wanneer deze volbracht zijn.

4
Maar de allerliefste zonen waarover Sint-Paulus sprak,
die worden door de Heilige Geest gedreven
overeenkomstig het woord dat zegt
dat men door Gods Geest gedreven wordt;
hoe dit drijven plaatsgrijpt,
daarover zei Sint-Augustinus:

'Twee wijzen van werken heeft de Heilige Geest in de mens.

De ene is,
dat de mens op elk moment door de Heilige Geest
geleid wordt en bewogen,
dat wil zeggen,
dat de Geest hem op elk moment maant en drijft en lokt en trekt
naar een geordend leven;
dat doet hij bij allen die hem verwachten
en hem ruimte geven teneinde hem te volgen.

De andere werkwijze van de Heilige Geest
in zijn werken in de zijnen,
dat is,
dat hij hen plotseling optrekt
boven alle wijzen en wegen,
in een oogwenk
omhoog naar een veel hogere graad
boven al hun werken en hun vermogens,
op tot een hoger doel:
dit dan zijn de allerliefste kinderen Gods.'

Veel mensen wagen het niet, willen het niet,
om zich aan het werken Gods over te geven;
steeds willen ze op hun eigen werken bouwen.

Zij doen net als mensen
die een grote, kostbare, edele schat moesten vervoeren
en daarbij over een wilde, diepe zee voeren,
en die met veel moeite en inspanning
toch een verkeerde weg gingen;
een duistere was het, eentje omhuld door nevelen,
eentje waarbij vieze druppels op hun schat vielen,
zodat hun schat bevuild werd en roestig en vies.

Zou er dan een ervaren, rechtvaardige, oprechte man verschijnen
die zou zeggen:

'Volg me; wend je roer;
ik zal je brengen en leiden op een heerlijke weg,
zo helder en klaar en mooi,
zo rustig en licht;
de zon schijnt er
en zal je schat mooi en droog maken,
en alle roest zal verdwijnen;
een weg zal het zijn waarop je ook niet zo zwaar hoeft te werken
als je nu bij deze golven moet doen':

wer enspreche nüt
'gerne'?

Dis ist der mensche
der den also túren schatz hat ze fuerende
über das wuetende mer diser grúwelicher welt.

Das schif do wir inne varn,
das ist unser sinlicheit.

Mit disem schiffe varn wir verre her us
an unserre uswendigen angenomenheit und wúrklicheit
und arbeiten iemer dar mit disen ufsetzen
und varen in die vinster nebele,
das ist
blintheit und unbekantheit des menschen
sins selber in der worheit.

In disem
so wirft der vijent unreine boese trophen her in,
die im sinen schatz entreinent,
das ist
eigene behagunge ir eigener wúrklicheit und ander hofartkeit
und eigenwillikeit und guotdunklicheit,
ungelossenheit und swarmuetikeit, abgúnstikeit
und ander manig unreine trophen,
die der vijent her in wirffet
und entreint ime sinen edelen schatz.

Und als der mensche diser trophen gewar in im wirt,
so wil er dis alles us richten mit bichten,
und vallent noch vil tieffer in den nebel
mit dem us loffende und us suochende.

Kertent ir zuo úch selber
und bekantint úwer krankheit
und klagetint ir es Gotte
und bichtetint ir ime
und sprechent denne úwer schulde,
wan do mit wer es alles genuog;
dis liesse ich minen kopf kosten.

Nu denne so kunt der heilig geist:

'och, lieber mensche, woltest du mir gelovben vnd volgen,
ich wolt dich einen gar sicheren weg fueren und leiten'.

Wer enwolte deme guoten getrúwen rat geben nüt gelovben
und volgen?

Das der mensche also selig und also wise were
das er sich liesse
und Gotz geiste volgete,
sinen anwisungen und manungen volgete
und sinem tribende gnuog were,
do wúrde ein wunneklich ding us.

Leider des entuot der arme mensche nüt.

Denne er blibet alles uf sinen uswendigen ufsetzen
und uf
sinen uswendigen angenomenen sinlichen wisen
mit eigenheit.

Nu ensúllent ir des nüt also verston,
man ensúlle harte wol guot ufsetze und angenomenheit
von guoten innigen uebungen wol haben.

Aber der ensol man nüt haben mit eigener eigenschaft,
und us den sol man eintweder warten

wie zou dan niet tegen hem zeggen:
'graag!'

Zo is het ook met de mens gesteld
die een zo kostbare schat vervoeren moet
over de woeste zee van deze gruwzame wereld.

Het schip waarin we varen,
het wordt gevormd door onze zinnen.

Met dit schip varen we ver uit,
onze uitwendige gebruiken en werkzaamheid volgend
en hierbij steeds werkend naar eigen goeddunken;
en zo varen we dan de duistere nevel in,
dat is:
de blindheid en onbekendheid van de mens
aangaande zijn ware zelf.

Op deze weg
werpt de vijand onreine, schadelijke druppels naar binnen,
die zijn schat bevuilen,
het zijn:
welbehagen in eigen werkzaamheid en andere hovaardigheid
en eigenwilligheid en goeddunkendheid,
ongelatenheid en zwaarmoedigheid, afgunst;
en nog menige andere, onreine druppel
werpt de vijand hier naar binnen
waarmee hij zijn edele schat bevuilt.

En wanneer de mens deze druppels gewaar wordt in zichzelf,
dan wil hij dit allemaal recht zetten door te biechten,
en veel dieper nog valt hij in de nevel
door dit naar buiten lopen om het daar te zoeken.

Zouden jullie tot jezelf inkeren
en je eigen zwakte bekennen
en zouden jullie hierover weeklagen bij God
en het hem biechten
en zouden jullie je schuld dan belijden,
het zou zo voldoende zijn;
hiervoor gaf ik mijn hoofd.

Dan komt de Heilige Geest:

'Ach, lieve mens, zou je mij geloven, mij volgen,
op een heel zekere weg zou ik je dan brengen en leiden.'

Wie zou iemand die een dergelijke goede raad geeft dan niet geloven,
hem niet volgen?

Dat de mens toch zo gelukzalig en wijs mocht zijn,
dat hij zich hieraan overgaf
en hij Gods Geest zou volgen,
zijn aanwijzingen en vermaningen,
om zich te voegen naar dit voortstuwen,
ach, daaruit zou iets moois voortkomen.

Maar helaas doet de arme mens dit niet.

Hij houdt steeds maar vast aan zijn uitwendige voornemens
en hij volhardt
in zijn uitwendige, door de zinnen gestuurde wijze van doen,
steeds naar eigen goeddunken.

Nu moeten jullie dat niet zo verstaan
alsof men geen vaste, goede voornemens en gebruiken
die passen bij goede, inwendige oefeningen moet hebben.

Men moet er echter niet aan vasthouden als was het eigendom,
maar hierbij wachten

uf den aller liebsten willen Gotz und uf sin werk
in aller gelossenheit
und nüt Gotz werk verderben
in eime vermessenlichen guot dunkende.

5
Als die mit iren vernünftigen wisen
und in irem natürlichen verstentnisse verblibent,
mit den kumet es rechte als do ein schoen bovmgarte stuende
vol schoener bovme und die alle mit vollen fruchten
und die oepfel vielen alle ab e si zitig wúrdin,
und wúrdin alle wurmessig,

und do in dem selben garten stuende als guot krut und valwet.
Nu kemen dise unreinen wúrme und slúffen
us den wurmessigen oepfelen
und essent das edel guot krut
und machent es locherechtig.

Dise oepfel die wile si do ligen,
so sint si als wol geschaffen und als schoen geschaffen
als die guoten
e man si an ruere und si uf hebe
und si handele.

Also, lieben kinder,
ieklichs sehe fúr sich das der grunt ze mole luter Got si;
anders es ensol ze mole nüt.

Noch denne das ich wene
man súlle kume zwene rechter guoter oephele
under disen kúnnen finden,
si ensint ie wurmstichig;
wie si doch gar schoene uswendig schinent,
ie in dem grunde vint man locher.

Also sint vil
und wunderlichen vil guoter uebungen,
gros hoch schinent uebungen
und wunderlichen hoch lebende
wort und werk,
das alles inwendig in dem grunde wurmstichig ist
und werden mag,

noch wúrkent leben noch schowwent leben
noch iubilacio noch enkein contemplacio
noch das man wúrde entzukt in den dritten himel
(das vint man an dem edelen Paulus,
der sprach das er genakslaget mueste werden von der bekorunge,
das er im selber nüt engienge
und in der hoehin der gnaden nüt enirrete),

und gros prophecien und zeichen tuon:
siechen gesunt machen
und heimlicheit der herzen bekennen
und onderscheit der geiste
und verborgene zuokünftige ding.

Kinder, mit kurzen worten:
alle die wisen und leben die man haben mag,
die múgen alle wúrmstichig werden,
der mensch enstande denne uf siner huote.

Nu legen wir das niderste und das grobste us.

Die lúte gebent ir almuosen
oder tuont grosse minne werk oder dienst ieman
oder grosse goben,
und ist dir nüt gelich
ob es der mensche wisse
oder niemer begriffe oder verneme,

op de allerliefste wil van God en op zijn werk
en dat in volledige gelatenheid;
men zal Gods werk niet bederven
door aanmatigende eigendunkelijkheid.

5
Houden ze vast aan hun verstandelijke wijzen
en hun natuurlijke begrippen,
dan kan men dit vergelijken met een mooie boomgaard
die vol staat met mooie bomen allemaal met vruchten vol behangen,
maar waar alle appels afvallen voordat ze rijp zijn;
en allemaal worden ze wormstekig.

En daar, in diezelfde tuin, staat goede groente die hierdoor verwelkt,
want de onreine wormen kruipen
uit de wormstekige appels
en eten van de edele groente
en ze maken er één en al gat van.

Die appels die daar op de grond liggen,
ze zijn net zo fraai gevormd en ze zien er net zo mooi uit
als de goede appels,
zolang men ze maar niet aanraakt en ze oppakt
en in de hand neemt.

Daarom, kinderen,
iedereen moet er op toezien dat de grond helemaal en louter God is;
anders wordt het niks.

En men zou, vermoed ik,
nog geen twee echt goede appels
onder hen kunnen vinden,
appels die niet wormstekig zijn;
maar, hoewel ze van buiten toch goed schijnen,
in hun binnenste treft men gaten aan.

Zo is het gesteld met velen,
verbazingwekkend veel goede oefeningen verrichten ze,
grote en verheven oefeningen lijken het,
van mensen die een verbazingwekkend hoogstaand leven leiden
naar woorden en werken:
inwendig in de grond blijkt het allemaal wormstekig,
of kan het dit worden.

Noch een werkend noch een schouwend leven is hiervan uitgesloten,
noch iubilatie, noch contemplatie,
noch het ontrukkt worden tot in de derde hemel
(zoals men aantreft bij de edele Paulus,
die zei dat hij de nekslag van de bekoring voelen moest,
opdat hij zichzelf niet verliezen zou
en verdwalen in de hoogte van de genade).

Ook geldt dit voor het verrichten van grote profetieën en tekenen:
zieken genezen,
de geheimen van het hart kennen,
het onderscheid der geesten
en zaken die verborgen liggen in de toekomst.

Kinderen, kort gezegd,
elke gedragswijze, elke levenswijze, welke dan ook,
het kan allemaal wormstekig worden,
zou de mens niet steeds op zijn hoede zijn.

Laat ons nu spreken over het lagere en over het meest grove.

De mensen geven aalmoezen
of verrichten grote werken of diensten van liefde
of schenken iemand grote gaven,
maar het laat ze niet onberoerd
wanneer deze mens het niet doorheeft
of dat er niemand is die het ziet of verneemt,

so es doch Got alleine wisse;
wisset das die gobe der dienste wurmstichig ist.

So gebent die lúte ir almuosen
und wellent das es die lúte wissen,
als das si fúr si súllen bitten.

Und so machent si venster und elter und gerwe
und wellent das man das wisse,
und zeichent das mit schilten,
das es alle lúte sehen.

Wissent, si hant genomen iren lon.

Nu entschuldigent si sich:
si meinent das man fúr si bitte.

Inen were nützer
ein klein almuosen die si zemole verbúrgen
in der schosse Gotz im alleine,
denne ob si ein grosse kilchen machten
mit wissende aller der lúte und si alle fúr si beten;
wan Got solt das wol ersetzen
das alle menschen gebetten moechten,
liessen si ime ir guoten werk
und getrúwetent ime;
wan die almuosen die bittent selber me
us einer Gotte gelossener lutterre Got meinunge
denne alle menschen mit wissen gebetten múgen.

Und in dem so ist manig mensche der alle sine werk
hat verderbet und verqwetscht,
das er wening werke
alle sine tage hat getan;
es si dienst Gotz oder der lúte,
es si gebet oder gewachtet oder gevastet,
es si almuosen,
er en habe ie ein ufsehen
das im dannan ab werde;

es si von Gotte oder von den lúten,
er wil ie do ab eht gewis sin
und út dar ab haben des sinen,
es si dank oder lon oder gunst
oder wider als vil geton oder bevintlichkeit,
ie etwas des sinen.

6
Kinder,
alle dise werk die sint alle wurmfressig,
und weren ir als vil
das si in alle dise welt reichten.

Dis ennement nút von mir als min wort;
sunder ich wisen úch an den munt der worheit;
der sprichet dis an manigen enden
und git diser worte volkomen gezúg
durch S. Matheus ewangelie und sprach:

'ir ensúllent nút tún als ypocriten
die sich wisent vastent.

Wissent, si hant enphangen iren lon.

Sunder verberg dine vasten
(das meint: alle dine guote uebunge),
so lonet dir es din vatter,
der in der verborgenheit ist'.

Anderswa sprichet och er:

en dat het slechts God is die er weet van heeft;
weet dat deze gaven en deze diensten wormstekig zijn.

De mensen geven dan hun aalmoezen
en ze willen dat de mensen het weten,
opdat deze voor hen bidden.

Ze schenken vensters en altaren en gewaden
en ze willen dat men dat weet,
en ze merken deze dingen met hun wapenschilden,
zodat alle mensen het kunnen zien.

Weet, zij hebben hun loon reeds ontvangen.

Ze praten het goed:
hun verlangen was dat men voor hen zouden bidden.

Nuttiger voor hen zou het zijn
een kleine aalmoes te verbergen
in de schoot van God alleen,
dan een grote kerk te bouwen,
waardoor allen die dit zagen voor hen bidden zouden;
God zou hun immers wel geven
waar al die mensen voor bidden,
zouden ze hem hun goede werken maar opdragen
en zich op hem maar verlaten;
want de aalmoezen zelf bidden hier meer,
komen ze uit een gelaten en louter op God gericht zijn,
dan het gebed van alle mensen die er weet van hebben.

Hierdoor zijn de werken van menig mens
bedorven geraakt en beschadigd,
waardoor hij er slechts een gering aantal
gedurende zijn hele leven verricht heeft;
bij de dienst aan God of aan de mensen,
bij het bidden, waken of vasten,
bij het geven van aalmoezen,
steeds is het hem er om te doen
om er zelf beter van te worden.

Of het nu komt van God of van de mensen,
steeds wil hij er zeker van zijn
er iets voor zichzelf aan over te houden,
het zij dank of loon, een gunstbewijs,
een wederdienst of voldoening,
steeds iets voor zichzelf.

6
Kinderen,
al deze werken zijn wormstekig,
al zouden het er genoeg zijn
om de hele wereld mee te bedekken.

Zie het niet als mijn eigen woorden,
want uit de mond van de waarheid komen ze;
hij zegt dit op meerdere plaatsen
en geeft hiervan volledig getuigenis
in het evangelie van Sint-Mattheus waar hij zegt:

'Jullie moeten niet doen als de schijnheiligen
die zo vasten dat iedereen het zien kan.

Weet, zij hebben hun loon reeds ontvangen.

Maar verberg dat je vast,
(bedoeld is: al je goede oefeningen)
dan zal je Vader het je vergelden,
hij die in het verborgene is.'

Elders zegt hij:

'merkent
das ir úwere gerechtekeit nút entuont
vor den lúten,
das ir von in út gesehen werdent.

Anders ir ensúllent enkeinen lon haben
von úwerm vatter, der in dem himel ist.

Und ir ensúllent enkein busunen blasen
(das meint das erb zeichen,
als ir úwer almuosen gent),
als die gelichsener tuont.

Ich sag úch in der worheit: si hant genomen iren lon.

Aber wenne du almuosen gist,
so ensol din lingge hant nút wissen so was din rechte hant tuot,
das es din vatter in der heimlicheit
wisse
und dirs lone'.

Und noch anderswo sprach er:

'als du bettest,
so solt du in gan in din kemerlin
und din túrlin úber dich zuo besliesen
und in diner heimlicheit dinen vatter an sprechen' et c.

Kinder,
sehent an das wort der worheit und nút min wort,
und sehent ein ieklichs
ob er siner werke frucht út vil an Gotte vinden sülle,
die er im nút allein getan enhat,
und ob si út wurmstichig sin.

7
Nu sint vier stúck,
wer die hette,
der were dis wurmstiches wol versichert,
das er niemer drin enviele.

Das erste were
das der mensche in dem stuende
das er
von sinen werken
al zemole nút enhielte
und doch alle sine werk inwendig und uswendig tete
das er nút fúr habe denne Got alleine
und in alleine minne und meine.

Sind si im geneme und wert,
das si im liep,
und sint si des nút,
so vallent si binamen ab,
des er si echt im ze liebe und ze lobe hab geton.

Das ander,
das der mensche ein grundelos gehorsam gemuete
demuetig habe under Got und under allen menschen,
den aller minsten als den aller meisten,
als der grosse hochwirdig meister Thomas tet,
der sunder alles beraten oder rede
dem ruschenden bruoder nach gieng
in der stat do er wonet,
mit einem liechte,
und im nach gieng demuetklichen.

Also sol der mensche sich under werffen einem ieklichen;
in sol dunken
das alle menschen rechter haben wan er,
und sol sich gegen nieman setzen

'Geef acht,
beoefen je gerechtigheid niet
voor het oog van de mensen
om door hen gezien te worden.

Jullie zullen anders geen loon mogen verwachten
van jullie Vader die in de hemel is.

Bazuin het niet voor je uit,
(bedoeld wordt het blazoen
waaraan men jullie kan herkennen bij het geven van je aalmoezen)
zoals de huichelaars doen.

Ik zeg jullie in de waarheid: zij hebben hun loon ontvangen.

Maar wanneer je aalmoezen geeft,
dan zal je linkerhand niet weten wat je rechterhand doet,
opdat je Vader die in het verborgene is
het weten zal
en het je vergelden mag.'

En op een nog andere plaats zegt hij:

'Als je bidt,
ga dan in je kamer
en sluit de deur achter je dicht
en in die beslotenheid, roep dan je Vader aan.' etc.

Kinderen,
betracht dan het woord van de waarheid en niet het mijne;
ieder onderzoekte
welke vrucht hij bij God vinden kan voor de werken
die niet uitsluitend aan hem zijn opgedragen,
of deze niet wormstekig zijn.

7
Vier punten bespreken we nu;
wie ze in acht zou nemen,
hij zou goed tegen deze wormstekigheid beschermd zijn,
nooit zou deze hem nog treffen.

Het eerste punt is,
dat het met de mens zo gesteld moest zijn,
dat hij,
hoewel hij aan zijn werken
helemaal niets voor zichzelf over zal houden,
hij toch al zijn werken innerlijke en uitwendig zal verrichten,
omdat hij alleen God voor ogen heeft,
en hem alleen liefheeft en najaagt.

Heeft God ze lief en zijn ze hem welgevallig,
laat hij zich verheugen,
en is dit niet het geval,
dan gaan zijn werken verloren:
hij heeft ze niet uit liefde voor hem noch tot zijn lof verricht.

Het tweede punt is,
dat de mens een grenzeloos gehoorzaam gemoed zal hebben
deemoedig onderworpen aan God en aan alle mensen,
zowel aan de geringste mens als de meest vooraanstaande;
zoals de grote, eerbiedwaardige meester Thomas deed,
die zonder zich te bedenken of tegen te spreken
achter een scheldende broeder aanliep,
de stad in waar hij woonde,
met een lantaarn,
en hem zo in alle deemoed volgde.

Aldus zal de mens zich onderwerpen aan elke andere mens;
hij moet denken
dat alle mensen meer in hun recht staan dan hijzelf,
en aan niemand zal hij weerstand bieden,

in deheiner wise,
und losse einen ieklichen recht haben.

Denne in sol von grunde des dunken
das alle menschen rechter haben wan er.

Das dritte,
das der mensche habe ein vertieft demuetkeit
und sol ston uf sime eigenen,
das ist: nicht.

Ist út anders do,
das enist sin ze mole nüt,
und alles sin tuon und sin werk,
als verre als si von im sint,
sol er haben fúr boes
und sich selber fúr boes.

Als stuont ein heiliger bruoder,
durch den Got manig zeichen
und grosse wunderliche ding hatte geton,
von sime goetlichem lebenne
in unserm kore
und sprach us dem grunde sines herzen zuo mir:

'wissist, das ich bin der aller boeste und meiste súnder
der in aller der welte lebet'.

Also sol sich der mensche halten
von grunde sines herzen.

Wan hette Got dem boesten súnder
also vil und also manig guot geton
als er dir hat geton,
er moechte ein gros heilig sin worden.

Und die in disem worem sicherem grunde stont,
die envermoechten des nüt
das si einen menschen vermoechten verurteilen
in deheiner wise
oder werk die si tuon múgent;
und wer es och ze mole boes,
so kertent si doch zehant mit dem uf ir eigen krankheit,
und do mit vallent si von aller menschen urteil.

Das vierde,
das der mensche stande alwegen
in einer demuetiger uebunge
und in engsten fúr die verborgenen urteil Gotz,
und das nüt als die zwiveler,
sunder als ein liep frúnt,
der alwegen in sorgen ist
das sin liep frúnt sich nüt uf in enzúrne.

Dise vier stúcke schribt der minnende Bernhardus,
und wissent:
wer in disem grunde in der worheit nüt enstot,
und tete als vil guoter werke als alle die welt mit einander tuot:
si werdent alle wurmstichig.

8
Kinder, wissent wie disem ist.

In disem garten der heiligen kilchen
do stot manig wunneklich bovme mit vollen frúchten:
das ist manig guot demuetig mensche
an dem allein die ware frucht hanget,
und anders an nieman.

Under den stont bovme, die tragent alles wurmessig obs,

op geen enkele wijze,
daarbij ieder in zijn recht latend.

Uit de grond van zijn hart zal hij denken
dat alle mensen meer gelijk hebben dan hijzelf heeft.

Het derde punt is,
dat de mens een diepe deemoedigheid bezit
en zich houdt aan wat het zijne is,
namelijk aan zijn niets.

Treft men iets anders aan,
dan is dat niet het zijne;
en al zijn doen en zijn werk,
voor zover het uit hemzelf voortkomt,
zal hij voor slecht houden
en ook zichzelf.

Zo stond eens een heilige broeder,
door wie God menig teken
en grote, wonderlijke dingen heeft gedaan
vanwege zijn goddelijke leven,
in ons koor,
en hij sprak tot mij en uit de grond van zijn hart:

'Weet, dat ik de allerergste en grootste zondaar ben
van allen die in de hele wereld leven'.

Laat de mens zichzelf voor zo iemand houden,
vanuit de grond van zijn hart.

Want, zou God aan de grootste zondaar
evenveel en even vaak goeds bewezen hebben
als hij jou bewezen heeft,
een groot heilige had hij kunnen worden.

En zij die op deze ware, zekere grond staan,
ze zijn ze niet in staat
om een mens te veroordelen,
op geen enkele wijze
en door geen werk waartoe ze in staat zijn;
en zelfs wanneer het heel erg was,
ze zouden ze zich meteen toewenden naar hun eigen zwakheid,
en afzien van het oordelen van andere mensen.

Het vierde punt is,
dat de mens zich overal zal bevinden
in een oefening van deemoed,
vrezend het verborgen oordeel van God,
en dit niet zoals bij de weifelaars,
maar als een liefhebbende vriend,
die steeds in zorgen verkeert
of hij zijn lieve vriend niet vertoornen zal.

Over deze vier punten schrijft de liefdevolle Bernardus,
en weet:
wie in waarheid niet op deze grond staat,
al deed hij goede werken zoveel als de hele wereld tezamen doet,
ze zouden allemaal wormstekig worden.

8
Kinderen, weet hoe het hiermee gesteld is.

In deze tuin van de heilige Kerk
staat menig heerlijke boom met vruchten vol;
bedoeld is de goede, deemoedige mens,
slechts aan hem hangt de ware vrucht,
aan niemand anders.

Er staan ook bomen tussen die wormstekig fruit dragen.

und das obs oder die oepfel die stont und schinent
als recht geil und als schoen,
etwenne vil geiler und vil schoener wan die guoten.

Und als lange als stille und sues wetter ist, so stont si vaste.

Aber als ungewitter wirt und wint und sturm,
so vallent si ab,
und fint man das si ze mole vol wúrme sint
und niergent zuo guot ensint,
und dar zuo ir wúrme verderbent und entreinent das guot krut.

Dise bovme, die dis boese obs alles tragent,
das sint eigene ungelossene muotwillige menschen,
die uf iren grossen guoten werken stont,
unde tuont der vil me
und schinent verre me denne die gerechten,
und stont uf ir usgenommen wísen,
die die heilige kilche nút gesetzt enhat,
und verlossen sich uf ir uebunge und ir guot verston
und ir werk und grossen schin.

Kinder,
alle die wile so es stille wetter ist und si in irem friden sint
und die sunne in schint
in iren wísen und ir wolbevelligkeit,
so schint ir tuon schoen und besser
wan ander guoter gerechter lúte.

Das schint in selber und och anderen lúten.

Aber
als der wint und das sturm wetter kumet uf si,
das sint die grúwelichen bekorungen und anvechtungen dis gelovben,
als man noch wol geleben mag,
oder ander gros gestúrme,
denne vallent si ze mole ab
und sint in dem grunde ze mole wurmessig,
das ir deheins nút ensol,
und die wúrme die in in sint,
die slihent usser in und entreinent das guot krut.

Das sint arme ungelerte einvaltige lúte,
die verderbent si
mit ir valscher friheit und mit iren leren.

Och kinder,
an der zit des todes
wel angst und jomer sol denne do begangen werden
wo Got weselich nút in dem grunde funden enwirt,
denne also ein getichet ding?

Wirt der deheiner behalten, so hant si guot gelúcke.

Dise hant den wíten breiten weg gewandelt
verborgenlichen
in der volung ireden eigenen natúrlichen tribens und neiglichkeit.
Aber in die engen phede der woren grundeloser gelossenheit
den enhant si nút gevolget,
wan si enwolten sich nie ze grunde gelossen
und der naturen nút urlob geben.

Under wílen howwent si wol an die smalen engen phede,
und al zehant vallent si wider in den breiten weg uf die nature.

9
Nu griffen wir wider an unser materie,
der wir ze verre nicht engangen sin
mit disen wurmessigen lúten.

Die von dem geiste Gotz gewúrkt werdent,

Het fruit of de appels die ze dragen, ze lijken erbij te hangen
even weelderig en net zo mooi als de goede,
en soms nog weelderiger en mooier.

En zolang het maar rustig en mooi weer is, hangen ze stevig vast.

Maar gaat het onwieren en waait en stormt het,
dan vallen ze naar beneden
en ontdekt men dat ze helemaal vol wormen zitten
en nergens goed voor zijn,
en ook dat hun wormen de goede groentes bederven en bevuilen.

De bomen die dit slechte fruit dragen,
dat zijn de ongelaten, eigenwillige mensen
die op hun goede werken steunen,
waarvan ze er veel meer doen,
en waardoor ze meer schijnen te zijn, dan de rechtvaardigen;
ze houden vast aan hun bijzondere manieren,
manieren die de heilige Kerk niet ingevoerd heeft,
en ze verlaten zich op hun oefeningen en hun goed verstand
en op hun werken en hun groot aanzien.

Kinderen,
zolang het rustig weer is en ze in vrede verkeren
en de zon schijnt
in hun levenswijze en hun welbehagen,
zolang schijnt hun doen mooi en beter
dan dat van andere goede, rechtvaardige mensen.

Zo schijnt het hunzelf toe en ook andere mensen.

Maar dan,
wanneer winden en stormen hen belagen,
dat zijn de gruwelijke bekorungen en aanvechtungen in het geloof,
wat we ook nu nog meemaken,
of enig ander groot noodweer,
dan vallen ze naar beneden
en ze zijn in de grond helemaal wormstekig,
en ze deugen nergens voor,
en de wormen die in hen zijn,
kruipen naar buiten en bevuilen de goede groente.

Het zijn de ongeleerde, eenvoudige mensen,
die ze bederven
met hun valse vrijheid en met hun leerstellingen.

Ach kinderen,
in het doodsuur,
welke angst en ellende zal daar dan doorstaan moeten worden
waar God niet wezenlijk in de grond aangetroffen wordt,
maar als een verzonnen iets?

Wie van hen behouden blijft, die mag wel van geluk spreken.

Deze mensen hebben de wijde, brede weg bewandeld,
op verscholen wijze
hun eigen natuurlijke driften en neigingen volgend,
maar de nauwe paden van de ware, grondeloze gelatenheid,
die hebben ze niet gevolgd;
zichzelf wilden zij in de grond nooit loslaten,
hun natuur geen verlof geven.

Ja, soms gaan zij weleens de smalle, nauwe paden,
maar al heel vlug vallen ze terug op de brede weg van de natuur.

9
Maar keren we terug naar ons onderwerp,
waarvan we niet te ver afgeweken zijn
in ons spreken over deze wormstekige mensen.

Zij die door de Geest Gods gedreven worden,

das sint die aller liebsten kinder Gotz.

Das sint die menschen die ein stetes war nemen tuont
ze volgende dem aller liebsten willen Gotz,
und sinem insprechende und sinen manungen gnuog sint.

Kinder,
disen wirt underwilent ein gar wuest ellent weg fúr gehalten,
do er sich in wogen muos.

Getoersten si sich denne verwegentlichen
dar in wogen in dem geiste,
glovben und getruwen,
wie edel ein ding wúrt dannan us,

und kerten echt in sich selber
und nemen sines werkes in in war:
do solten si in in vinden wunderliche ding
die Got in in wurkte,
und die werk
die alle sinne und nature und verstentnisse úbertreffent.

Und entete der mensche in einem ganzen jore niemer nút anders
denne des werkes in im war nemen,
so enwart nie enkein jor so wol von in angeleit,
het er och nie enkein guot werk anders geton,
si weren weler kúnne si weren,

und wúrt im danne an dem ende des jars
ein einig blik endecket des verborgenen werks
das Got da wúrket in dem grunde,
ja und enwurt im joch nút endecket,
noch denne het der mensche das jor bas an geleit
wan alle die die mit ir wúrklichkeit
die grosse werk geworcht hant.

Wan mit Gotte enmag man nicht versumen,
und dis werk ist Gotz werk und niht des menschen.

Nu enist enkein zwivel,
Got ensi verre edeler denne die creature.

Als ist och sin werk úber alle creaturen.

Und disem menschen enpfallet ab alle wúrklichkeit uswendig,
und er hat och iemer werkes genuog inwendig ze tuonde.

Er wirt fride und ganze sicherheit vindent.

Dis enwillent die lúte nút gelovben
und brechent mir min hovbt.

Kinder, wissent,
alle die pflanzen die der himelsche vatter nút gepflanzet enhat,
die muessent mit der wurzellen usgeworffen werden.

Kinder,
was went ir mit weler minne
Got den menschen minnen solte,
der im alsus stat gebe
sines edelen wunneklichen werkes in ime
und sin selbes in ime ze gebruchende,
wel minne als gros und als úber treffent ist?

Das gat úber alle menschlich verstentnisse,
ja verre úber engels verstentnisse,
wan der mensche wirt gemint mit der minne
da der himelsche vatter sinen einbornen sun mit mint.

Dise wise das der mensche geworcht werde alsus,
der gat in ein abgrúnde.

dat zijn de allerliefste kinderen van God.

Het zijn de mensen die zich aanhoudend inspannen
om de allerliefste wil van God te volgen,
en om aan zijn inspreken en manen gehoor te geven.

Kinderen,
hun wordt soms een zeer woeste, lastige weg getoond,
waarop ze zich dan wagen moeten.

Zijn ze dapper en durven ze het dan aan
zich hierop te wagen in de geest,
in geloof en in vertrouwen,
dan zal daaruit waarlijk iets edels ontstaan.

Keerden ze maar in tot zichzelf
om acht te slaan op zijn werken binnen in hen,
in zichzelf zouden ze dan wonderlijke dingen aantreffen
die God in hen verrichtte,
en werken
die alle zinnen, natuur en begrijpen te boven gaan.

En deed een mens een heel jaar lang niets anders
dan acht slaan op dit werken binnen in hem,
geen jaar dat zo goed door hem benut zou zijn,
ook al had hij geen enkel ander goed werk verricht
van welke aard dan ook.

Werd hem dan aan het einde van dat jaar
een korte blik vergund in dit verborgen werk
dat God verricht in de grond,
ja, zelfs al werd hem dit niet vergund,
dan nog had de mens dat jaar beter benut
dan al die mensen die door hun eigen werkzaamheid
grote werken verricht hebben.

Want met God kan men niet verzuimen,
want dit werk is Gods werk en niet dat van de mens.

Hierover bestaat geen twijfel:
veel edeler dan de schepselen is God.

Net zo staat zijn werk boven dat van de schepselen.

En bij deze mens vallen alle uitwendige werken weg,
steeds is er voldoende innerlijk werk voor hem om te doen.

Vrede en volle zekerheid zal hij vinden.

De mensen willen dit niet geloven
en ze bezorgen me hoofdbreken.

Kinderen, weet,
al de planten die niet door de hemelse vader geplant zijn,
die moeten met wortel en al uitgetrokken worden.

Kinderen,
met welke liefde denken jullie,
zal God die mens liefhebben
die hem een plaats bereid heeft
opdat hij zijn edele, heerlijke werk in hem kon doen
en hij zichzelf in hem kon genieten;
welke liefde is zo groot, zo allesovertreffend?

Het gaat elk menselijk bevattingsvermogen te boven,
ja, ook dat van de engelen gaat het ver te boven,
want de mens wordt bemind met de liefde
waarmee de hemelse Vader zijn eniggeboren Zoon liefheeft.

De wijze waarop de mens aldus gedreven wordt,
voert in een afgrond.

Thymotheus der was ein Got lidender man
der antwurt gab.

Sant Dyonisius des jungere den wunderte
wie er also unmossen sere vor in allen zuo neme;
si teten alle als vil als er aller guoter werke,
und er si alle also unmossen sere úber flúge und úber gienge.

Do sprach der meister
das were dannan ab, wan er were ein gotlidender man.

Kinder,
dis ist alles in dem lebenden glovben,
und dis ist unsprechlich úber alles das wúrken
das alle die welt von ussen disem wúrket.

In diser wise bedarf der mensche vor allen dingen
eines tieffen entsinkens
in den grunt der vernútheit sin selbes,
also das er sich Gotz werk zemole nút an enneme
und losse Gotte das sin
und er behalt das sin:
das ist vernúkeit;
wan neme sich der mensche dis eins an,
das were der sorglicheste val vor allen vellen.

Das uns nu allen der minnekliche Got gebe
das wir uns zuo sinem werke adellichen halten,
des helf uns der es allein geben und wúrken muos.

Amen.

Timoteus was een mens waarin God zijn werk deed,
een mens die antwoord gaf.

Leerlingen van Sint-Dionysius vroegen zich af
hoe het kwam, dat hij oneindig meer vooruitgang boekte dan zij;
zij deden evenveel goede werken als hij,
terwijl hij hun allemaal toch oneindig ver overvleugelde en overtrof.

Toen zei deze meester,
dat dit kwam omdat het een mens was waarin God zijn werk deed.

Kinderen,
dit alles voltrekt zich binnen het levende geloof,
en het gaat onzegbaar ver uit boven al de werken
door heel de wereld daarbuiten verricht.

Dit verlangt van de mens voor alles
een diep ontzinken
in de grond van de nietheid van zichzelf,
enwel zo dat hij Gods werk niet tot het zijne rekent,
God het zijne laat
en hij het zijne behoudt,
dat wil zeggen: de nietheid;
want eigende de mens zich ook maar iets toe,
het zou de zorgelijkste val zijn die maar zijn kan.

Moge ons allen dan de liefhebbende God zover brengen,
dat we ons op edele wijze verhouden tot zijn werken,
daartoe helpe ons hij die het alleen geven en bewerken kan.

Amen.

Preek 46 (V72)

Tiende zondag na Drievuldigheid I

Cum appropinquaret Jhesus Jerusalem
videns civitatem
flevit super illam (Lc 19,41)

*Die bredige usser sante Lucas ewangelio
des zehenden sunnedages noch pfingesten
von unsers herren weinen úber Jherusalem
und von den kouffern und verkouffern die er uss dem tempel treip,
stroffet alle muotwillige lustsuocher
weltliche und geistliche
grusenliche sere
bi ewiger verdampnisse.*

1
Do unser herre der stat von Jherusalem nohete,
er sach sú an
und weinde úber sú
und sprach:

'Jherusalem,
bekantest du nu die tage die dir nohende sint,
du weindest ouch,
wan dine vigende súllent in dich kummen
und dich zerstoeren,
und ensúllent einen stein in dir nút uf dem andern lossen.'

Und er ging fúrbasser in den tempel
und warf und sluog us die
die do kouftent und verkouftent,
und sprach:

'min hus sol sin ein hus des gebettes,
und ir hant es gemaht zuo einer mortgruoben.'

Dise stat do unser herre úber weinde,
das ist zuo dem ersten die heilige kirche, die heilige cristenheit;
zuo dem andern mole so sint
weltliche hertzen úber die unser herre weinet
und wol zuo weinende ist,
und enkunnet alle menschen nút noch enmúgent
niemer volle weinen,
wan sú nút enwissent noch enwellent wissen
die tage ire visitacion.

Ach und wustent sú!

nein, sú sint in grosseme friden.

Die von Jherusalem worent in grosseme friden
do Cristus úber sú weinde.

Wer sint die lúte?

alle die die do nu lebet
noch dem luste und begerunge ire usserlicher sinne,
die sint in grosseme friden;

so sú guotes gnuog hant,
herschaft, frúnt und moge

En toen Jezus Jeruzalem naderde,
liet hij zijn blik over de stad gaan
en hij weende over haar (Luc. 19,41)

*De preek op het evangelie van Lucas
van de tiende zondag na Pinksteren
handelt over het wenen van onze Heer over Jeruzalem
en over de kopers en verkopers die hij uit de tempel joeg,
en berispt allen die moedwillig begeertes najagen,
zowel wereldlijken als geestelijken,
op zeer strenge wijze,
eeuwige verdoemenis hierbij in het vooruitzicht stellend.*

1
Toen onze Heer Jeruzalem naderde,
liet hij zijn blik over de stad gaan
en hij weende over haar
en zei:

'Jeruzalem,
zou je nu de dagen kennen die naderbij komen,
ook jij zou wenen,
want je vijanden zullen binnenvallen
en ze zullen je vernielen,
en ze zullen in jou geen steen laten op de andere.'

En toen ging hij de tempel binnen
en gooide en sloeg hen naar buiten,
zij die daar aan het kopen waren en die er verkochten,
en zei:

'Mijn huis zal een huis van gebed zijn,
en jullie hebben het gemaakt tot een moordenaarshol.'

Die stad waar onze Heer over weende,
dat is op de eerste plaats de heilige Kerk, de heilige christenheid;
op de tweede plaats zijn het
de wereldse herten waar onze Heer over weent;
genoeg reden is er om over hen te wenen,
alle mensen tezamen waren niet in staat
om hierover voldoende te kunnen wenen,
want ze kennen noch willen ze deze kennen,
deze dag van hun bezoeking.

Ach, zouden ze het weten!

Maar nee, tevreden leven ze verder.

De inwoners van Jeruzalem leefden in een grote tevredenheid
toen Christus over hen weende.

Wie zijn deze mensen?

Het zijn allen die momenteel leven
naar de lust en begeerte van hun uiterlijke zinnen;
in grote tevredenheid leven ze allen.

Bezitten ze voldoende goede dingen,
invloed, vrienden en verwanten,

und guot und ere und wes ir hertze gelustet,
so hant sù grossen friden
aller irs hertzen lust,
aller irs hertzen genuegede,
wunne, froeude,
alse sù ewelichen leben sùllent;
sù bihtent wol, sù bettent wol,
sù duncket das sù wol dran sigent;

wer ein einig wort dowider spreche,
denne das in gar reht were,
so were es alles verlorn;
sù sitzent in ire gerehtikeit,
do sù gar sicher inne wellent sin.

Aber was get noch diser froeuden,
friden, sicherheit?

Ir vigende sùllent úber sù kummen
und einen stein uf dem andern nit lossen.

So die zit kummet ire visitacien,
alse sù Got visitieren sol, wenne sù sterben sùllent,
so kummet der vigent
und umbgriffet sù mit der grueben des leitlichen verzweifeldes,
und welen weg sù wenent fliehen,
so vallent sù ie in
und enkunnet
einen einigen gedang von Gotte nùt gedencken.

Und daz enist kein wunder,
Got enwaz nie in in,
und uf den enhant sù nit gebuwen,
gegruntvestent
noch nùt geahtet,
wanne iren sinnelichen zitlichen genuegen.

Und also der grunt, daz fundament vellet,
so vellet ouch der fride
der daruf gebuwen waz.

Ach so wurt ein solich unlidelich ewig iemerwerende unfride,
von dem alle menschen erbiben sùllent,
nùt alleine weinen,
sunder dorren
und alzuomole uz ime selber kummen,
und moehtent sù blutende trehen herúber weinen.

Es enwaz nùt one grosse sache daz Cristus weinde,
wan es waz und ist alzuomole zuo weinende und zuo klagende
daz sù nu nùt bekennent
als Cristus sprach:

'bekantest du, du weindest.'

Ach welich genuegde, welichen friden!

Also stot geschriben in dem buoche der heimlicheit:

'alle die welt get umbe mit sinnelicher genuegede
und mit geluste des lichams
oder mit hochfart des lebens;

wie Got hernoch rihten sol, wolte Got
und bekantent ir das,
disen gruwelichen dag des urteils,
dis unfriden do niemer fride noch in get.'

Dis vernement nùt als min wort,
sunder sant Gregorius wort in der omelien.

goed en eer en alles wat hun hart begeert,
dan zijn ze helemaal tevreden,
ze hebben alles wat hun hart begeert;
vervult is hun hart
met zoetheid en vreugde
alsof ze eeuwig blijven leven;
ze gaan te biecht, en bidden ook goed,
en ze menen er goed aan toe te zijn.

Weerspreekt men hen met slechts een woord,
dan is hun dat niet welgevallig,
en het zou verloren moeite zijn;
ze zijn overtuigd van hun eigen gelijk,
iets waarvan ze graag verzekerd willen zijn.

Maar wat volgt op deze vreugde,
op deze vrede en deze zekerheid?

Hun vijanden zullen bij hen binnenvallen
en geen steen op de andere laten.

Wanneer de tijd van hun bezoeking komt,
en God hen bezoeken zal in het uur van hun dood,
dan komt de vijand
en omgraaft hen met een greppel van pijnlijke vertwijfeling,
en langs welke weg ze ook maar vluchten willen,
steeds vallen ze erin,
en ze zijn niet in staat
om ook maar één gedachte over God in zich op te laten komen.

En dat is niet verwonderlijk,
God was nooit in hen,
nooit hebben ze op hem gebouwd,
nooit zich op hem gegrondvest
noch hebben ze acht op hem geslagen,
slechts op de tijdelijke genoegens van hun zinnen.

En wanneer de grond dan, het fundament, instort,
dan stort daarmee de vrede neer
die hierop gebouwd was.

Ach, hierop volgt zulk een niet te dragen, eeuwigdurende onvrede,
alle mensen zouden er voor moeten sidderen,
niet slecht wenen moesten ze,
maar verschrompelen,
uitzinnig zouden ze moeten worden
en hierover bloedige tranen huilen.

Het was niet zonder goede reden dat Christus wenen moest,
want er was en is genoeg grond om te wenen en te klagen
over wat nu niet gekend wordt,
zoals Christus zei:

'Zou je het weten, je zou wenen.'

Ach, welke vervulling, welke vrede!

Zoals geschreven staat in het boek Openbaring:

'Heel de wereld jaagt de genoegens van de zinnen na
en de begeerte van het lichaam
of de hovaardij van het leven.'

Hoe God hier oordelen zal, zou hij het willen,
ach, hadden jullie hiervan een voorstelling,
van deze gruwelijke dag des oordeels,
deze onvrede waar de vrede nooit meer binnen zal gaan!

Beschouw dit niet als mijn woord,
maar als het woord uit Sint-Gregorius' homilie.

2

Nu unser herre ging fúrbasser in den tempel
und sluog us
alle die do verkoufent und koufent,
und sprach:

'min hus sol sin ein hus des gebettes
und ir hant es gemaht zuo einre mortgruoben.'

Ein morthus, ein hule der moedere.

Merckent, vil liben kindere,
weles ist dirre tempel
der alsus ein mortgruobe ist worden!

Das ist die sele und der lichame des menschen,
die ist eigenlicher ein tempel Gottes
wanne alle die tempel die ie gezimbert wurdent,
wan sant Paulus sprach:

'der tempel Gottes ist heilig, daz sint ir.'

Wenne unser herre in disen tempel wil gon,
so ist ein morthus worden darus
und ein koufhus.

Was ist kouffen und verkouffen?

Die lúte gent korn umb win des sú nút enhant,
und also wurt ein kouf darus.

Wer sint aber dise kouflúte?

Daz sint die
die do gebent daz sú habent, umb daz des sú nút enhabent.

Der mensche enhat kein ding eigenre wan sinen frien muotwillen,
mit dem kouffent sú zitlicher dinge genuegede,
weler hande kunne das sí,
darumb gebent sú iren eigen willen,
so suochent sú lust
an spisen, an kleidern, die muessent vereinet sin, kleinoeter,
behagunge irs selbes und der lúte,
wo sú múgent;

'entruwent,
wir muessent zuo leste ouch einen gespuntzen haben,
ey herre,
es enschat nütztit, es ist ein geistliche minne,
wir muessent uns ergetzen, wir muessent kurtzewile han,
wir enwellent es nit enbern.'

Nu wissest uf mich,
du tuost einen solichen kouf,
alle die wile du dinen frien willen harumbe gist
und in diseme stost,
das dir die wile Got iemer froemde
und verre solt sin.

Sant Bernhart sprach:

'goetlicher trost sol sin also zart
das er in keine wise gestot
do man andern trost enphohet.'

'Eya herre, wir sint geistliche lúte,
wir sint in eime ordene.'

Nu tuo alle die cappen und habit an die du wilt:
du tuegest denne das du von rehte tuon solt,
es enhilffet dich nút.

2

Toen ging onze Heer de tempel in
en gooide allen naar buiten
die daar aan het verkopen en kopen waren,
en zei:

'Mijn huis zal een huis van gebed zijn
en jullie hebben het gemaakt tot een moordenaarshol.'

Een moordenaarshuis, een hol van moordenaars.

Let nu op, inniggeliefde kinderen,
welke die tempel is
die tot een moordenaarshol geworden is!

Het is de ziel en het lichaam van de mens,
zij zijn in de eigenlijke zin van het woord meer een tempel van God
dan al de tempels die ooit gebouwd werden;
hiervan zei Sint-Paulus:

'De tempel van God is heilig, dat zijn jullie.'

Wanneer onze Heer deze tempel binnen wil gaan,
is deze tot een moordenaarshuis geworden
en tot een handelshuis.

Wat betekent 'kopen' en 'verkopen'?

Hun graan geven deze mensen voor wijn die ze niet bezitten,
en zo ontstaat een koop.

Wie zijn dan die kooplieden?

Zij zijn het,
die geven wat ze bezitten, in ruil voor wat ze niet bezitten.

Niets is de mens meer eigen dan zijn vrije wil,
hiermee koopt hij tijdelijke genoegens,
van welke aard dan ook,
daarvoor geeft hij zijn eigen wil;
en deze mensen zoeken dan hun genot
in voedsel, in kleren, en bijbehorende kleinodiën,
in zelfbehagen en in andere mensen,
waar ze die maar kunnen vinden.

'Waarlijk,
en we moeten per slot van rekening ook een geliefde hebben,
ach Heer,
het schaadt niet, het is een geestelijke liefde,
we moeten ons vermaken, tijdverdrijf hebben,
we willen dit niet missen.'

Neem van mij aan,
een dergelijke koop sluit je slechts
onder het opgeven van je vrije wil,
en is het zo met je gesteld,
dan zal God steeds een vreemde voor je zijn
en ver van je verwijderd.

Sint-Bernardus zei:

'Goddelijke troost is zo teer,
dat hij niet gevonden kan worden
waar men andere troost ontvangt.'

'Maar, Heer, wij zijn kloosterlingen,
we horen bij een orde.'

Draag alle kappen en mantels, welke je ook maar wilt:
doe je niet wat je behoort te doen,
het zal je niet helpen.

Einre det unrehte
und det ein kappe an
und behilte sin unreht;
der túfel kam und nam den man
und zertzerte in in hundert stúcke
und lies die kutte also gantz
und fuerte den man mit libe und mit sele mit ime,
das man zuo sach.

Dovon huetent úch fúrbasser me.

Wie diser kouflúte alle die welt vol ist
under pfaffen und under leigen,
geistliche, múnche und nunnen,
ach wie ein wite materie
daz ist der dem noch solte gon,
das menglich vol sines eigenen willen ist,
vol, vol, vol!

Und dovon siht man
das sunderliche dise starcken man,
der do wenig ist die sich Gottes underwindend;
daz selbe wies leider kleine si,
daz selbe sint arme frowen nammen;
wanne es stot alles vol naturen,
vol eigen willen;
und domitte suochent sù daz ire in allen dingen.

3
Woltent sù mit Gotte kouffen
und ime iren willen geben,
so tetent sù einen seligen kouf.

Was hant sù nu von irme kouffe?

Sù hant dovon steten unfriden;
und dise sint doch bas dran wanne die ersten,
das sù doch leit und liden hant,
und domitte súllent sù werden behalten,
des die ersten nùt entuont.

Dise sint in stetem unfriden;
wanne
(alse die geschrift sprichet daz ein ieglich ungeordent gemuete
ist ime selber eine martere und ein burde)
dise hant grossen unfriden
und enwissent selber nùt waz in ist;
und ist daz ir tempel vol kouffes ist,
daz sù sich nùt enwellent lossen.

Diser bruoder sprach anderswo:

'das der mensche begit frúnt und moge,
erbe und eigen und alle die welt:
der mensche losse sich selber,
so enist es nùt.

Er sol sin selbes also blos sin
also do er usser Gotte flos.'

Wol,
der mensche muos doch vil behagens han mit ime selber,
er muos essen, trincken, sloffen, sprechen, hoeren,
und vil der wisen,
die alle bilde bringent.

Mercke hie,
der mensche sol zuomole Got meinen,
Got jagen,
suochen in allen sime tuonde,

Iemand heeft onrecht begaan,
zou hij een ordenskap gaan dragen,
het onrecht zou er niet door verdwijnen;
de duivel zou komen en de man vastgrijpen
en hem in honderd stukken scheuren
en de pij zou hij daarbij heel laten;
en hij nam de man, met lichaam en ziel, met zich mee,
zodat iedereen het zien kon.

Wees voortaan beter op je hoede hiervoor.

Hoe vol is de wereld toch van deze kooplieden,
zowel onder priesters als onder leken vindt men hen,
onder kloosterlingen, monniken en monialen;
ach, wat een uitgebreide materie
voor iemand die wilde nagaan
hoe vol menigeen is van zijn eigen wil,
zo vol, vol, vol!

En dan zal men zien
dat er vooral bij het sterke geslacht
maar weinigen zijn die zich aan God onderwerpen;
zij die het wel doen – hun aantal is helaas klein –
zijn arme vrouwen;
want alles is vervuld van het natuurlijke,
vol is het van eigen wil;
en zo zoeken ze dan het hunne in alle dingen.

3
Wilden ze met God een koop sluiten
en hem hun wil geven,
het zou voor hen een zalige koop zijn.

Wat verwerven ze dan met hun koop?

Ze krijgen er een aanhoudende onvrede door;
en toch zijn ze er beter aan toe dan de eersten,
net omdat ze leed en lijden kennen,
en daarmee blijven ze behouden,
iets wat bij de eersten niet het geval zal zijn.

In aanhoudende onvrede bevinden deze zich;
want
– de schrift zegt dat ieder niet-geordend gemoed
zichzelf tot een folter en straf is –
ze leven in grote onvrede
en weten zelf niet hoe het met hen gesteld is;
hun tempel is namelijk een koophal,
en ze willen hem niet loslaten.

Deze broeder sprak op een andere plaats:

'Zou de mens vriend en verwant verlaten,
have en goed opgeven en de hele wereld:
wanneer hij zichzelf niet losliet,
dan had het niks te betekenen.

Van zichzelf moet hij ontdaan zijn,
bloot als hij was toen hij uit God vloot.'

Inderdaad,
een mens zal toch veel bezig moeten zijn met zichzelf,
hij moet eten, drinken, slapen, spreken, horen,
en meer van deze zaken,
en allemaal roepen ze beelden op.

Onthoud dan:
de mens moet slechts God op het oog hebben,
God najagen,
alleen hem zoeken bij alles wat hij doet;

also der mensche geton hat;
so losse die bilde der dinge alzuomole varen
und mache und halte sinen tempel lidig,
alse ers nie begonnen hette;
so mag er sprechen mit der brut:

'unser bette daz ist gebluemet',

es ist vol himelscher bilde
und himelscher gedencke.

Wanne were der tempel gerumet
und wer die koufmanschaft und fantasien us
die den tempel bekumberent,
so mochtest du ein gotzhus werden
und niemer e,
du tuost was du tuost;
und so hetttest du hertzen friden und froeude,
und gewurre dir niemer nüt,
do dir nu steteclichen muos gewerren
und in trucke sin und liden.

Anderswo wart gesprochen:
'unser herre zoeugete eime propheten den tempel von Jherusalem
und sprach:

"grabe durch die muren in den tempel von Jherusalem";

do das der prophete getet,
do sprach er:

"herre, hie sint gruweliche bilde inne.;"

do sprach unser herre:

"die gruwelichen bilde
het ir die dochter selber gemolet,
alsus getan het sú sich selber gemaht
die dochter
mit manigem itelen bilde,
des muos sú ouch manige ungeordente trurikeit haben.""

Und daran sol man bekennen daz underscheit
zwúschent den erwelten und den nüt erwelten,
wanne die erweleten
enkunnen keine ruowe vollekomenliche gehan
in ungeordenten dingen;

wie sú doch ettewenne zuomole engont in selber
und zuomole erdorret sint
und alle goetteliche ding hinder sich werffent,
doch hant sú eine grosse vorhte,
ein stete we, ein wider raftzelen
also sú zuo in selber kumment,
und daz tuot der heilge geist;
wanne also geschriben stot
das der heilge geist bitte fúr uns mit unzellichem súftzende.

Dise lúte kumment zuo leste in rehten ruwen
und das sú weinent umb ire itele ungeordent leben,
und also werdent sú zuo leste behalten;
aber es wurt in ettewenne gar zuo lang.

4
Und dis ist ein unmessige grosse gnode
von der guetekeit Gottes;
dem Got des gan,
der ist vil selig
das er gemanet und gewarnet wurt,
es si innewendig oder ussawendig;
wanne es stot leider an

en heeft hij dit,
dan moet hij de afbeeldingen van de dingen helemaal loslaten
en zijn tempel leeg maken en houden,
alsof het nooit anders geweest was;
dan zal hij met de bruid kunnen zeggen:

'Ons bed, het is bebloemd',

vol van hemelse beelden is het,
vol van hemelse gedachten.

Want was de tempel ontruimd
en waren de handelaars en de inbeeldingen weg
die de tempel bezet hielden,
dan pas zou je een godshuis kunnen worden,
niet eerder,
wat je ook zou mogen doen;
en dan kende je de vrede van het hart en de vreugde,
en niets zou je verstoren,
niets van de dingen die je nu steeds storen
en die terneerdrukken en laten lijden.

En op een andere plaats wordt gezegd,
dat onze Heer een profeet de tempel van Jeruzalem toonde,
en zei:

'Graaf door de muren heen de tempel in van Jeruzalem.'

Toen de profeet dit gedaan had,
toen zij hij:

'Heer, hierbinnen bevinden zich gruwelijke beelden.'

Toen zei onze Heer:

'Deze gruwelijke beelden
heeft de dochter van Israël zichzelf geschilderd,
zichzelf heeft ze hier gemaakt,
deze dochter,
met menig afgodisch beeld,
vandaar dat ze ook menig ongeordende droefenis ondergaat.'

En daaraan zal men dan het onderscheiden herkennen
dat er is tussen de uitverkorenen en de niet-uitverkorenen:
de uitverkorenen
kunnen de volkomen vrede niet vinden
temidden van ongeordende dingen.

En, hoewel ze soms zichzelf mislopen
en ze soms verdord zijn
en alle goddelijke dingen van zich afwerpen,
deze mensen bevangt toch grote vrees,
en een aanhoudende pijn, gewetenswroeging,
wanneer ze tot zichzelf komen,
en dat doet de Heilige Geest;
want geschreven staat,
dat de Heilige Geest voor ons bidt met oneindige verzuchtingen.

Deze mensen komen uiteindelijk tot waarachtig berouw
en ze wenen over hun ijdele, ongeordende leven,
en zo blijven ze uiteindelijk behouden;
hoewel ze er soms zeer lang op moeten wachten.

4
En dit is een onmetelijk grote genade
voortkomend uit de goedheid van God;
aan wie God hiervan schenkt,
voor hem betekent het een grote zaligheid
zo vermaand en gewaarschuwd te worden,
het zij inwendig of uitwendig;
want de tijd nadert

daz dem dinge anders wil werden;
man muos schiere nût leren,
nût bredigen, nût warnen,
und ist das in vil landen;

do von sage ich úch vor,
die wile ir noch dis Gotz wort hant,
wanne es ist soerglich wie lange,
und machent es úch vil nütze.

Loss daz wort kummen zuo der vernunft,
do man es verston mag.

Das edel wort wurt wenig verstanden;
das ist des schult, es blibet in der sinnelicheit,
es kummet hinin nût.

Wes schult ist daz?

dovon ist daz das der weg ist bekumbert
und belachet und verirret mit andern bilden,
also daz daz wort nût zuo sinre rehten stat mag kummen,
die wege werdent denne gerumet,
die froemden genuegede, die creaturlichen bilde
werdent denne uzgetriben,
so enwurt die worheit nût verstanden.

Ach waz man brediget,
húte ein worheit und morne die selbe,
und also dicke eine bredige,

und allewegent sol man daz selbe hoeren
mit minnen und mit flisse,
wanne allewegent ist ein nuwe worheit verborgen
die allewegent zuo vindende ist
und niemer alzuomole verstanden enwurt;

und sunderlingen wurt den vil
die mit blossen selen dar kumment;
denne wurt vil Gotz wort verlorn
und unverstanden von den die nût blos noch ensint,
es kummet in in die sinne und fantasie
und enkunt nût fúrbasser in sine eigene stat
von des hindernisses wegen.

Were dis hindernisse abe
und werent die kouflúte uzgetriben und der tempel gerumet,
so zuohant so wurde es und so were es ein bettehus,
ein gotzhus,
do Got inne wonen solte;
es were alzuohant ein hus des gebettes.

Weles nu daz gebet si
und daz betten si,
dovon ist fúrbas zuo sagende.

Das wir alsus uztribent
und die kouflúte gelossent,
das unser hus Gotte geneme werde,
das helffe uns Got.

Amen.

dat de omstandigheden anders zullen zijn;
binnenkort kan men niet meer leren,
niet prediken, niet waarschuwen,
iets wat nu al het geval is in veel landen.

Daarom zeg ik jullie nu:
zolang jullie dit woord van God nog hebben
– onzeker is het hoelang nog –
maak er goed gebruik van.

Laat het woord tot het verstand doordringen,
waar het verstaan wordt.

Het edele woord wordt vaak niet verstaan;
dat komt doordat het in de zinnen blijft,
en niet binnen geraakt.

Waardoor komt dat?

Dat komt doordat de weg versperd wordt
en bezet en gestoord wordt door andere beelden,
zodat het woord niet op zijn juiste plek kan komen:
wanneer de wegen niet geruimd worden,
de vreemde genoegens en de schepselijke beelden
niet uitgedreven worden,
dan zal de waarheid niet verstaan worden.

Wat men ook predikt,
vandaag een waarheid, morgen dezelfde,
en dat voor elke preek.

En overal en steeds zal men er naar luisteren
met liefde en met toewijding,
want in alle dingen ligt een nieuwe waarheid verborgen;
ontdekken laat ze zich overal,
nooit zal ze helemaal verstaan worden.

Zij ontvangen het meest
die met een vrije ziel naderen;
want veel van het Gods woord gaat verloren
en wordt niet verstaan in hen die niet vrij zijn;
het komt bij hen tot in de zinnen en de verbeelding,
maar komt niet op de hem eigen plaats
vanwege de hindernissen.

Zouden die hindernissen verdwenen zijn,
de kooplieden uitgedreven en de tempel geruimd,
terstond zou het worden tot een gebedshuis;
een huis van God zou het zijn,
waarin God woonde;
een huis van gebed zou het zijn, geheel en al.

Welk gebed dit dan is,
en hoe dit bidden zal moeten zijn,
daarover een andere keer.

Dat wij hen dan aldus uitdrijven
en de kooplieden laten gaan,
opdat ons huis God aangenaam mag worden,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 47 (V42)

Tiende zondag na Drievuldigheid II

Divisiones ministracionum sunt,
idem autem spiritus et cetera. (1 Cor 12,4-11)

*Die bredie usser sant Pauwels epistele
von dem zehenden sunnendage
manet einen iegelichen menschen warzuonemende
zuo was ambahtes er von gotte gerueffet si,
und leret minnewerg und tugende ueben
und eigens willen uzgon.*

1
Min herre S. Paulus der sprach hütte in der epistolen:

'es sint teilunge der werk,
und wirket alles sament ein geist
ze frucht und ze nutze des menschen.'

Und es ist aber der selbe geist, der wirket alle ding in allen dingen.

Eime ieklichen wirt gegeben offenbarunge des geistes
ze sinem nutze und frucht.
Einem andern wirt gegeben rede der kunst
in dem selben geiste,

und nemment da vil onderscheides der gaben,
und wúrket alles ein und der selbe geist,

und er sprichet vil zuo bewerunge des gelovben.

Hie vor moles do wurkte der geist Gotz
gar grosse wunderliche ding
in sinen frúnden
ze bewerunge des gelovben:

das woren grosse zeichen
und manigvaltige prophecien,
und vergiessunge der heiligen ir bluoet und liden den tot.

Diser wise enist nu enkein not.

Mer doch wissest leider
das des woren lebenden wirklichen gelovben
in ettelichen cristenen menschen als wening ist
als in heidenen und in juden.

2
Nu nemen wir das wort S.Paulus:

'es sint teilunge der werke und der dienst
und wúrket alles ein und der selbe geist.'

Kinder,
als ir sehent uswendig das ein licham ist
und der selbe licham der hat vil lider und vil sinne,
und ein ieklich teil der lider die hant ir sunderlich amt und werk,

Er zijn verschillende gaven,
maar slecht één Geest etc. (1 Kor. 12,4-11)

*De preek op het epistel van Sint-Paulus
voor de tiende zondag
maant elke mens tot zich door te laten dringen
tot welke dienst hij door God geroepen is,
en leert om werken van liefde en om deugden te beoefenen
en om de eigenwil op te geven.*

1
Sint-Paulus zegt vandaag in het epistel:

'Velerlei soorten werken zijn er,
en in alles werkt één Geest
tot nut en voordeel van de mensen.'

En het is dezelfde Geest, die alles in allen tot stand brengt.

Ieder wordt de openbaring van de Geest geschonken
tot zijn voordeel en zijn nut;
aan de een wordt de kunst van het uitleggen gegeven,
in diezelfde Geest.

Vele verschillende gaven worden er genoemd,
en steeds werkt een en dezelfde Geest.

En veel zegt hij tot bevestiging van het geloof.

Eertijds bewerkte de Geest van God
zeer grote, wonderlijke zaken
in zijn vrienden
tot bevestiging van het geloof.

Grote tekenen waren het
en allerlei profetieën;
de heiligen vergoten hun bloed en stierven de dood.

Dat is nu niet meer nodig.

Maar weet, helaas is het zo,
dat er van het ware, levende, werkelijke geloof
bij menige christenmens even weinig aanwezig is
als bij heidenen en bij joden.

2
Overwegen we nu het woord van Sint-Paulus:

'Velerlei soorten werken en diensten zijn er,
en in alles werkt één Geest.'

Kinderen,
aan de buitenkant kunnen jullie zien dat iets een lichaam is
en ditzelfde lichaam heeft veel ledematen en zinnen,
en elk afzonderlijk deel heeft zijn bijzondere taak en werk,

als das ovge, das ore, der munt, die hant, der fuos,
und nieman ennimet sich nüt an das ander ze sinde
noch anders denne als im Got geordent hat.

Also sin wir alle ein licham
und gelider under ein ander,
und Christus ist dis lichams hovbt,
und an disem lichamen so ist gros onderscheit der gelider.

Das ein ist ein ovge, das ander ein hant, das dritte ein fuos,
ein munt, ein ore.

Die ovgen des lichams der heiligen cristenheit
das sint die lerer.

Das engat úch nüt an.

Aber wir gemeinen cristene menschen
wir súllen vil eben war nemen was unser ambacht súlle sin
dar zuo uns der herre gerueffet und geladen hat,
wele die gnade si
zuo der uns der herre gefueget hat.

Wan ein ieklich kunst oder werk, wie klein die sint,
das sint alles sament gnaden,
und wúrket alle der selbe geist
ze nutze und ze frucht des menschen.

Nu heben wir an dem nidersten an.

Der eine kan spinnen, der ander der kan schuoch machen,
und etliche die kúnnen wol mit disen uswendigen dingen,
das si wol gescheffig sint,
und das enkan ein ander nüt.

Und dis sint alles gnaden die der geist Gotz wúrket.

Wissent,
und wer ich nüt ein priester
und wer under einer samenunge,
ich nems fúr gros ding das ich koende schuoch machen,
und die wolt ich in allen vor machen,
und och wolt ich gerne min brot mit minen henden verdienen.

Kinder, der fuos noch die hant die ensol nüt wellen das ovge sin.

Ein ieklichs sol sin ambacht tuon, das im Got zuo gefueget hat,
wie grob das ist,
und das ein ander lichte nüt getuon enkan.

Und unser swestern ein iekliche sol ir amt tuon.

Die einen kúnnen minnekliche singen
und súllent ir salmen lesen.

Und dis kunt alles von Gotz geiste.

Sant Augustinus sprach:

'Got der ist ein einförmig goetlich einvaltig wesen
und wúrket doch alle manigvaltikeit
und ist al in allen dingen,
ein in al und al in ein.'

Es enist niergen enkein werklin so klein
noch kúnstelin noch so snoede,
es kome al von Gotte,
und es ist sunderlich gnade.

Und das sol ein ieklich dem nechsten vor tuon
des es nüt als wol enkan,

zoals het oog, het oor, de mond, de hand, de voet,
en er is geen dat zich aanmatigt een ander te zijn
of anders te zijn dan waartoe God het heeft geordend.

Ook wij vormen samen een lichaam,
gezamenlijk met al de ledematen
en Christus is het hoofd van dit lichaam;
en dit lichaam bezit een grote verscheidenheid aan delen.

Het ene is een oog, het andere een hand, het derde een voet,
een mond, een oor.

De ogen van het lichaam van de heilige christenheid,
dat zijn de leermeesters.

Niet jullie zaak is dat.

Wij gewone christenen echter,
wij moeten goed acht geven op wat het ambacht zijn zal
waartoe ons de Heer geroepen heeft en uitgenodigd,
en welke de genade is
die de Heer ons toebedeeld heeft.

Want elke vaardigheid, elk werk, hoe klein ook,
het is allemaal genade,
en het is dezelfde Geest die hier werkt
tot voordeel en nut van de mensen.

Laat ons beginnen met het nederigste.

De een kan spinnen, de tweede schoenen maken,
anderen weer beheersen op hun beurt soortgelijke uitwendige zaken,
waarmee zij dan druk bezig zijn,
zaken die anderen dan weer niet kunnen.

En allemaal zijn het genaden, die de Geest van God bewerkt.

Weet,
zou ik geen priester zijn
en zou ik in een gemeenschap leven,
mijn verlangen zou zijn schoenen te kunnen maken,
en ik zou ze voor hen dan willen maken zo goed ik kon;
graag zou ik mijn brood met mijn handen willen verdienen.

Kinderen, de voet noch de hand moet een oog willen zijn.

Ieder moet het werk doen dat God voor hem bestemd heeft,
hoe gering het ook mag zijn,
een ander is hiertoe wellicht niet in staat.

En elk van onze zusters moet haar taak uitoefenen.

Sommige zusters kunnen minnelijk zingen,
laat hen dan de psalmen zingen.

Uit Gods genade komt dit alles voort.

Sint-Augustinus zei:

'God is een eenvormig, goddelijk, enkelvoudig wesen
en bewerkt toch alle menigvuldigheid
en is alles in alle dingen,
alles in een en een in alles.'

En nergens een werkje zo klein,
een maaksel zo gering,
of het komt van God
en is een uiting van zijn bijzondere genade.

Laat ieder die dingen voor zijn naaste doen
waar deze zelf niet goed toe in staat is,

und geb gnade von minnen umbe gnade.

Und wissist das:
wel mensche nüt enuebet
noch us engibet
noch enwürkt dem nechsten ze nutz,
er muos Gotte grosse rede und antwürt dar ab geben,
als das ewangelium sprach
das der mensche muoste antwort geben von sinre meigerschaft;
das sol und muos ein ieklichs wider geben
das er von Gotte enphangen hat,
als er es vermag,
für einen anderen und im Got gegeben hat.

3
Wannan kunt nu das als vil geklagt wirt
und ein ieklich klagt úber sin amt
das es in hinderte,
daz doch von Got ist,
wan Got engit nieman nüt ze hindernisse.

Wannan ab kumet denne dis straffen in dise consciencie,
sit es von Gotz geiste kumet,
und straffent doch
und machent unfriden?

Vil liebes kint, wissest:
was dir disen unfriden machet, das entuont nüt die werk,
nein nüt,
es tuot din unordenunge, die du hast in den werken.

Te test du dine werk als du si billichen und von recht tuon soltest
und Got luterlichen und allein meintest und nüt des dinen,
noch gevallen noch missefallen
noch enmintest noch enfürchtest,
und das weder nutz noch lust do inne enwurde gesuoht
denne allein die ere Gotz,
und wúrkte man die werk allein Gotte,
sehent,
so were denne unmúglich das do iemer stroffen in gevieler
oder consciencie.

Und solt sich ein geistlich mensche billichen des schamen
das er sine werk als unordenlichen getan hette
und als unluterlichen
das man das von im horte
das si in straffen.

Wan man hoert wol
das die werk nüt in Gotte
noch in rechter luterer meinunge enwaren geton
noch von worer luterer minne Gotz
und in frucht des nechsten.

Und do an solt du och bekennen und bekant werden,
weder din tuon allein uf Got gegangen habe,
ob du ir ze friden blibest oder nüt.

Unser herre der enstrafte nüt Marten umb ir werk,
wan die woren heilig und guot,
aber er strafte si umbe ir sorgvaltekeit.

Der mensche sol guote nütze uebunge haben,
als es gevelt,
und er sol die sorge Gotte befehlen,

und sine werk sol er tuon vil behuotsamklich und in stillin
und sol bi im selber bliben und Got drin ziehen
und dike dar in blicken
mit einem zuogekerten gemuete
vil inneklichen und andecktklichen

en hem uit liefde genade om genade schenken.

En weet dit:
de mens die zich hierin niet oefent,
die niet geeft,
die niets doet voor zijn naaste,
hij zal zich voor God moeten verantwoorden,
zoals het evangelie zegt
dat de mens rekenschap moet geven van zijn beheer;
ieder zal en moet datgene teruggeven
wat hij van God ontvangen heeft,
zo goed hij maar kan,
en een ander zal hij geven wat God hem gegeven heeft.

3
Hoe komt het nu dat er zoveel geklaagd wordt
en dat iedereen zich beklaagt over zijn werk
omdat het hem zou hinderen,
hoewel het toch van God komt
en God voor niemand hindernissen plaatst?

Vanwaar dan toch dit morren in het geweten,
waar het toch van Gods Geest komt;
vanwaar dan toch dit morren,
dit stichten van onvrede?

Mijn liefste kind, weet:
niet het werk is het wat deze ontevredenheid veroorzaakt,
nee, dat is het niet,
de ordeloosheid in jouw werken, die is daarvan de oorzaak.

Zou je je werk doen zoals het behoorde en betaamde,
en zou je alleen God op het oog hebben en niet het jouwe,
zou noch genoeg en misnoegen,
noch wat je lief is noch waarvoor je bang bent,
zou nut noch genot je hierbij sturen,
maar slechts Gods eer alleen,
ja, zou je zo je werk voor God alleen doen,
weet dan,
onmogelijk zou het zijn tot gemor te vervallen
of gewetenswroeging te krijgen.

En geestelijke mens zou zich terecht moeten schamen
dat hij zijn werk op dusdanig ordeloze wijze heeft gedaan
en zo onzuiver,
dat men van hem zelf horen moet
dat het hem tot last is.

Want zo verneemt men
dat het werk noch in God
noch met oprechte, zuivere bedoeling is gedaan,
noch uit ware, loutere liefde tot God
en tot nut van de naaste.

En hieraan zul je herkennen en kunnen anderen zien
of jouw werken alleen op God gericht is:
of je er vrede mee hebt of niet.

Onze Heer berispte Martha niet om haar werken,
want die waren heilig en goed,
maar hij berispte haar vanwege haar grote zorgen.

De mens zal goede werken verrichten,
waar het maar nodig is,
en aan God zal hij de zorgen opdragen.

Zijn werk zal hij doen omzichtig en in stilte
en hij zal bij zichzelf blijven en God naar binnen trekken,
en vaak naar binnen zal hij kijken
met een naar binnen gekeerd gemoed,
vol innigheid en aandacht,

und sin selbes war nemen,
was in jage oder tribe zuo dem werke.

Und och sol der mensche vil innerlichen war nemen
wenne in der geist Gotz mane
och ze lidikeit oder ze wúrklicheit,
das er einem ieklichen volge
und tuo usser der anwisinge des heiligen geistes:
nu rusten, nu wúrken,
und tuo denne sine werk als guetlichen und fridelichen.

Do ein alt, krank oder unbehulffen mensche ist,
dem solte man engegen lovffen und stríten
einr fúr den anderen,
minne werk ze tuonde,
und trage ieklichs des anderen búrdin.

Und entuost du dis nút,
bis gewis,
Got sol dir dasselbe nemen
und geben einem anderen der es wol usgericht kan,
und last dich der tugent ital und wan bliben und och der gnaden.

Und vindest du in den werken ein innerlich beruerunge,
der nim in den werken als subtilklichen war
und lere also in die werk Got tragen,
und enlofv nút al zehant enweg.

Kinder, alsus sol man leren sich ueben in tugenden.

Wan du muost dich ueben, solt du kúnnen.

Nút enwarte das dir Got die tugende in stúrze sunder din arbeit.

Man ensol niemer ungeuebten tugenden gelovben,
das der vatter und der sun und der heilig geist
in den menschen flussen.

Man ensol nút dar ab halten,
der mensche enhave es e mit uebungen ervolget
eintweder inwendig oder uswendig.

Ein guot man stuont und trasch sin korn,
und in dem wart er verzuket,
und der engel muoste den phlegel haben
oder er hette sich selber geslagen.

Nu wellent ir echt ledig sin.

Es kumet sere von tragheit:
ieklichs wil ein ovge sin
und wellent alle schovwen und nút wúrken.

Ich weis einen den aller hoechsten frúnt Gotz,
der ist alle sine tage ein ackerman gewesen
me denne vierzig jor
und noch ist.

Und er fragte einest unsern herren
ob er wolte das er das begebe
und in die kilchen gienge sitzen.

Do sprach er:
nein, er ensolt es nút tuon;
er solte sin brot mit sinem sweisse gewinnen
sinem edelen túren bluote ze eren.

Der mensche sol under nacht und tag iemer ein guote zit nemen,
und in der sol er sich in senken in den grunt,
ein ieklichs nach siner wise.

en bij zichzelf dan nagaan
wat hem jaagt en drijft tot dit werk.

En de mens zal ook goed acht geven op zijn innerlijk,
zodat wanneer de Geest van God hem oproept
te rusten dan wel te werken,
dat hij dan elke oproep zal volgen
en hij handelen zal volgens de aanwijzingen van de Heilige Geest:
nu rusten, dan weer werken,
en laat hij zijn werk dan verrichten zachtvaardig en in vrede.

Is er een oude, zieke of hulpbehoevende mens,
laat men hem dan tegemoet gaan,
en met anderen om het hardst strijden
teneinde een werk van liefde te kunnen doen,
en laat ieder de last van de ander dragen.

En doe je dit niet,
wees er dan van overtuigd
dat God je deze taak ontnemen zal
om deze te geven aan een ander die haar wel kan uitvoeren;
jou laat hij achter zonder deugden en zonder genade.

En bemerk je in de werken een innerlijke aanraking,
let hier dan in de werken zo goed mogelijk op
en leer zo om in het werk God te dragen,
en loop niet te snel daarvan weg.

Kinderen, zo zal men leren om zich te oefenen in deugden.

Want je moet je oefenen om iets te kunnen.

Verwacht niet dat God deugd bij je instort zonder jouw medewerken.

Hecht geen geloof aan ongeoeffende deugden,
dat zo de Vader en de Zoon en de Heilige Geest
in de mens zouden instromen.

Men moet er niet veel waarde aan hechten
wanneer de mens dit niet langs oefeningen bereikt heeft,
inwendige dan wel uitwendige.

Een goede man was zijn graan aan het dorsen,
toen hij in de geest werd opgetogen,
en een engel moest de dorsvlegel overnemen
anders zou hij zichzelf ermee geslagen hebben.

Jullie dan, jullie willen helemaal ledig zijn.

Het komt vast door traagheid:
ieder wil wel oog zijn,
en allen willen schouwen zonder werken.

Ik ken één van de allergrootste vrienden van God,
zijn leven lang is hij landbouwer geweest,
meer dan veertig jaar,
en nog steeds is hij dat.

En hij vroeg eens aan onze Heer
of deze wilde dat hij dat zou opgeven
om in de kerk te gaan zitten.

Toen sprak hij:
nee, hij zou dat niet doen;
zijn brood moest hij met zijn eigen zweet verdienen
ter ere van zijn edele, kostbare bloed.

De mens zal 's nachts of overdag voldoende tijd uittrekken
om zich dan te kunnen verzinken in de grond,
ieder naar zijn wijze.

Die edele menschen
die mit luterkeit
und an bilde und an formen
sich in Got kúnnen keren,
die súllen tuon nach ir wise.

Und die anderen nach ir wise súllent sich da
ein guote stunde inne ueben,
ein ieklichs nach siner wise,
wan wir enmúgen nút alle ovgen gesin.

Denne fúrbas súllent si ir guote uebunge tuon,
wie in Got zuo fueget
in grosser minne und in friden
und guetlichen nach Gotz willen.

Der Gotte dienet in Gotz willen,
dem sol Got antwürten nach des menschen willen.

Der aber Gotte dienet
in sinem willen
und nach sinem eigenen willen,
dem ensol Got nút antwürten nach des menschen willen,
sunder nach Gotz willen.

Kinder,
von disem usgange des eigenen willen
dannan von wirt geborn und gat hin us
der weseliche fride der kumet usser der geuebter tugent.

Und sint sicher,
es ist anders falsch,
er enkome us geuebter tugent;
inwendig und uswendig muost geuebet sin.

Aber der fride der von innen kumet,
den enmag in nieman benemen.

5
So koment dise nasewise lúte,
die sint als naswis:
es solt alsus sin und also sin;
und wellent einen ieklichen richten
nach irem hovbte und nach iren sinnen und nach irre wise.

Und die selben sint vierzig jar geschinen in geistlichem lebende
und enwissent noch hütte dis tages nút wo si dran sint.

Dise sint vil kuener wan ich si.

Ich solt ein lerer sin,
und als ich die lúte hoeren,
so frage ich wie in were
und wie si drin sint komen.

Und noch denne engetar ich nút ein urteil drum geben,
und suoche an unserm herren,
und engit er mir es denne nút,
so spreche ich:

'lieben kint,
suochent selber an unserm herren, er sols úch geben'.

Und ir wellent einen ieklichen setzen
und urteilen nach úwer wise
und nach úwerm gutdunkende.

Alsus koment die wúrme
und essent das guot krútelin
das in dem garten Gotz wachsen solte.

De edele menschen,
die geheel ontbloomt
en zonder beelden of vormen
zich naar God kunnen inkeren,
laat hen het doen op hun manier.

De anderen, moeten zich daarin, op hun manier,
een goed uur oefenen,
ieder naar zijn wijze;
want ons allen is het niet gegeven ogen te zijn.

En laat hen dan hun goede oefeningen doen
zoals God ze voor hen bestemd heeft,
vol van liefde en in vrede
en zachtmoedig overeenkomstig Gods wil.

Wie God dient naar Gods wil,
hem zal God antwoorden naar menselijke wil.

Wie echter God wil dienen
overeenkomstig zijn wil
en zijn eigen wil hierbij volgt,
hem zal God niet antwoorden naar menselijke wil,
maar naar Gods wil.

Kinderen,
uit dit opgeven van de eigen wil,
daaruit wordt geboren en daarvan gaat uit
de wezenlijke vrede die voortkomt uit de deugdoefening.

En wees ervan overtuigd:
bedrieglijk is deze vrede
wanneer ze niet voortkomt uit deugdbeoefening;
inwendig en uitwendig moet men zich oefenen.

Maar de vrede die van binnen komt,
die kan niemand van je wegnemen.

5
En dan komen de wijsneuzen,
overall zijn ze met hun neus bij:
zus zal het zijn en zo;
en ze willen iedereen vormen
naar hun eigen denkbeelden, hun gevoelens, en hun manieren.

Veertig jaren lang dragen ze het gewaad van geestelijken
en tot op vandaag weten ze niet hoe het met hen gesteld is.

Ze zijn veel stoutmoediger dan ik.

Ik ben geroepen leraar te zijn
en wanneer ik deze mensen hoor,
vraag ik hoe ze eraan toe zijn
en hoe ze tot daar gekomen zijn.

En dan nog durf ik hierover geen oordeel te geven,
en ik wend me tot onze Heer,
en geeft hij het me dan niet,
dan zeg ik:

'Lieve kind,
wend je zelf tot God, hij zal het je geven.'

Jullie echter willen iedereen op zijn plaats zetten
en beoordelen op jullie eigen wijze
en naar eigen goeddunken.

Zo komen dan de wormen
en ze eten van de goede groente
die in Gods tuin zou moeten groeien.

So sprechent si:

'dis enphlagen wir nût;
dis ist ein núwe wise und von dem núwen geiste',

und engedenkent nût
das in unbekant sint die verborgenen wege Gotz.

Och
was sol man wonders sehen her nach
von den die nu gar wol dran wenent sin!

6
Nu sprach min herre S. Paulus:

'der geist wúrket
und git onderscheit der geiste'.

Kinder,
wel wenent ir das die lúte sin
den Got ze bekennende git onderscheit der geiste?

Wissent, die lúte die das sint,
die sint also durch geuebet
in aller wise durch fleisch und durch bluot,
und sint die bekorunge durch si gegangen
in den grúwelichsten und in den sweresten wisen,
und der vijent ist durch si gevarn
und si wider durch in,
und ist marg und bein durch geuebet.

Und dise lúte bekennent
underscheit der geiste.

Wenne si sich dar zuo wellent keren
und si die lúte ansehent,
al zehant so bekennent si ir geiste
obe si von Gotte sin oder nût,
und weles die nechsten zuo genge sin
und was si des hindere.

Och kinder,
wie versumen wir uns so schedelichen der edeler nechster worheit
mit so kleinen snoeden dingen
und des iemer und eweklichen muessen mangel han,
alle die wile das Got ewig ist,
und das wir nu versumen,
das enwirt uns niemer me.

Und das wir alle in worheit us richten
beide die dienste und die wúrkunge
die Gotz geist uns gegeben und geleret hat,
ein ieklichs nach dem das der geist Gotz in uns gemeint hat,
des helf uns Got.

Amen.

Ze zeggen dan:

'Zo plegen wij dat niet te doen;
dat is een nieuwe manier en het komt voort uit een nieuwe geest',

en ze vergeten
dat hun de verborgen wegen Gods onbekend zijn.

Ach,
welke wonderlijke zaken zal men later nog zien
bij hen die nu denken dat ze er goed aan toe zijn!

6
Sint-Paulus zei:

'De Geest werkt
en geeft het onderscheid van geesten.'

Kinderen,
wie denken jullie, wie zullen het zijn
aan wie God deze gave verleent van het onderscheid van geesten?

Weet, die mensen zijn het,
die door en door geoefend zijn
op elke mogelijke manier, in het vlees en in het bloed,
en ze hebben bekoringen doorleefd
van de gruwelijkste en de zwaarste soort,
en de vijand is in hen geweest
en zij in hem,
en geoefend zijn ze in merg en been.

Dit zijn dan de mensen
die de gave hebben van het onderscheid van geesten.

Wanneer zij hiervan gebruik maken
en de mensen in zich opnemen,
dan zien ze meteen aan de geesten
of ze van God komen of niet,
wat de naaste weg voor hen is
en wat hen hindert om die te gaan.

Ach kinderen,
hoe schadelijk is het voor ons om de naaste waarheid te verliezen
vanwege zulke kleine, onbenullige zaken,
zodat we er voor altijd en eeuwig gebrek aan zullen hebben,
ja, zolang God in de eeuwigheid is;
wat we nu zullen mislopen,
nooit valt het ons nog ten deel.

Dat wij dan allen in waarheid mogen verrichten
zowel de diensten als de werken
die Gods Geest ons gegeven en geleerd heeft,
eenieder op de wijze die Gods Geest voor ons bedoeld heeft,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 48 (V57)

Elfde zondag na Drievuldigheid

Duo homines ascenderunt ut orarent (Lc 18,10)

*Die bredige usser sant Lucas ewangelio
des eifften sunnendages
von dem phariseo und publicano,
wiset uns uf unser kleinheit und nüt vermügen
und ist ein guote regele aller geistlicher lüte
wie sich ein iegliche sammenunge halten sol.*

1
Zwene menschen giengen uf in den tempel das si bettatoen;
der was einer ein phariseus und der ander ein publicanus.

Dise zwene menschen giengen in den tempel.

Diser tempel
das ist der überminnekliche inwendige grund der selen,
do die heilige drivalteikeit so lieplichen inne wonet
und so adellichen inne würrt
und so richlichen allen iren schatz in geleit hat
und ir spil und ire wollust inne hat
und irs edelen bildes und iredelichnisse do inne gebruchet.

Hin ab enmag nieman die voelle von gesprechen,
wie edel und hochwirdig dis tempel ist.

In disen sol man gan betten.

Und diser menschen muessen zwene sin, die sullen uf gan,
das ist:
über alle ding gan und über sich selber gan
und gan in.

Und diser menschen muessen zwene sin,
das ist der uswendige mensche und der inwendige mensche,
sol dis gebet recht geschehen.

Und was der usser mensche bit sunder den inwendigen menschen,
das toewet wenig oder lichte ze mole nüt.

Lieben mine swesteren,
zuo diseme rechten woren gebette
enist enkein merer noch nützer helfe
zuo einem woren fúrgange
wan der heilige wirdige fronlicham
unser herren Jhesu Christi;
das der mensche den zitlichen enphohe
und sich do inne zemole vernúwe und do inne wider geborn werde.

Und min lieben kinder,
das úch dise grosse gnade nu fúrbas erlovbet ist denne e,
des sullen ir wunderlichen sere dankneme sin
und sullen es úch vil nütze machen
vor allen dingen;
wan die nature die ist ietz so krank
und wunderlichen sere geneiget nider wert ze vil gebresten und velle,
das der mensche sere bedarf
grosser helfe und enthaltes,

Twoe mensen gingen op naar de tempel om te bidden
(Luc. 18,10)

*De preek op het ewangelie van Sint-Lucas
voor de elfde zondag
over de farizeeër en de tollenaar
wijst ons op onze kleinheit en onmacht
en bevat een goede richtlijn voor alle geestelijke mensen,
waar elke gemeenschap zich aan houden moet.*

1
Twoe mensen gingen op naar de tempel om te bidden;
een van hen was een farizeeër en de andere was een tollenaar.

Deze twee mensen gingen de tempel binnen.

Deze tempel,
dat is de zeer minnelijke, inwendige grond van de ziel,
waarin de Heilige Drievuldigheid zo liefdevol woont
en zo edel werkt
en zo rijkelijk al haar schatten heeft binnengeleid;
en waarbinnen haar speling gelegen is en haar genoegten,
en waarbinnen ze haar edele beeld en haar gelijkenis geniet.

Niemand kan hier uitpuittend over spreken,
want zo edel en verheven is deze tempel.

Hier dan moet men binnengaan om te bidden.

Twoe mensen moeten het zijn die opgaan tot het gebed,
wat zeggen wil:
uitgaan boven alle dingen, uitgaan boven zichzelf,
en binnengaan.

Twoe mensen moeten het zijn,
de uiterlijke mens en de innerlijke mens,
wil dit gebed tot zijn recht komen.

En bidt de uiterlijke mens zonder de innerlijke mens,
dan is dat van weinig waarde en het leidt tot niets.

Mijn lieve zusters,
voor dit oprechte, ware gebed
vindt men geen betere, geen nuttigere hulp
om waarlijk vorderingen te maken,
dan het heilige, eerbiedwaardige Lichaam
van onze Heer Jezus Christus;
moge een mens dit tijdig ontvangen
en zich daarin vernieuwen en daarin wedergeboren worden.

Mijn liefste kinderen,
dat jullie deze grote genade nu vaker mogen ontvangen dan vroeger,
hiervoor moeten jullie bijzonder dankbaar zijn,
en jullie moeten hiervan profijt trekken,
meer dan van al het andere;
want de natuur is vandaag aan de dag zo zwak
en sterk geneigd tot gebreken te vervallen,
waardoor de mens veel behoefte heeft
aan krachtige hulp en een houvast,

das in wider uf ziehe und in enthalte:
das ist dise goetliche spise vor allen dingen.

2

Nu diser menschen eins was ein phariseus
– wie es dem ergieng, dannan ab sprach das ewangelium –
und der ander ein publicanus,
und stuont verre
und engetorste sin ovgen nüt uf heben in den himel
und sprach:

'herre, erbarme dich mins armen sünders'.

Dem ergieng es seliklichen.

Ich wolte das ich in der worheit also tete als diser tet,
und sehe alle zit in min nicht:
das were der edelste nützeste wege
den man iemer gehalten moechte.

Wan diser weg
der bringet dem menschen Got steklichen in ane alles mittel;
wan war Got kumet mit siner barmherzikeit,
dar kumet er mit allem sinem wesende und mit im selber.

Nu kumet dirre sündner wise in etliche lúte,
und die lúte wellent
mit bekentnisse irre sünden
von Gotte fliehen
und von disem heiligen sacramente,
und sprechent, si engetúren.

Nein, lieben swesteren,
vil deste lieber súllent ir dar gon
umbe das die sünden ab vallen,
und sprechent:

'kum, herre, kum balde,
e denne min sele sterbe in den sünden:
des ist not das du balde komest,
e si ze mole sterbe'.

Und wissent in der worheit:
wo ich einen menschen in der rechten publicanisser wise fúnde,
und sich fúr sündig in der worheit hette,
so er gerne wolte guot sin in diser demuetkeit,
und het ein erwidige vorchte
und wolte gerne leben nach dem liebsten willen Gotz,
und von dem besesse der creaturen sich keren
als verre als er moechte:
ich wolte dem selben menschen mit guoter consciencie
alle zit úber den anderen tag unsers herren lichamen geben frilichen,
und das wolt ich mit aller der heiliger schrift beweren.

Do wir in den heiligen tovf wurden gestossen
und uns Gotte verbunden,
do al zehant gewonnen wir recht an dem heiligen sacrament,
und das recht enmúgen uns alle creaturen nüt benemen,
wir benemen es uns denne selber.

3

Min lieben swesteren,
des enist enkein not das man gros bevintliche andacht habe
und och grosse usserliche werk geton habe;
des ist genuog das man sunder tot sünde si
und das man gerne guot were
und in einer demuetiger erwidiger vorchte ste
und sichs unwirdig bekenne und sin notdurft bekenne:
hie mit ist es genuog,
und dis ist not und gar nüt.

die hem optrekt en hem ondersteunt,
en dit is deze goddelijke spijs meer dan al het andere.

2

Een van deze mensen nu was een farizeeër
– hoe het hem verging, dat is te vinden in het evangelie –
de andere was een tollenaar,
en hij bleef op afstand
en durfde zijn ogen niet op te slaan naar de hemel,
en hij zei:

'Heer, erbarm u over mij, arme zondaar.'

Gelukzaligheid viel hem ten deel.

Waarlijk, ik zou willen dat ik deed zoals hij deed,
en dat ik altijd mijn niets voor ogen had:
het zou de edelste, nuttigste weg zijn
die men maar vinden kan.

Want het is deze weg
die de mens gestadig en zonder middel in God binnenvoert;
want waar God komt met zijn barmhartigheid,
daar komt hij met heel zijn wezen en met zichzelf.

Net zoals deze zondaar deed, zo gedragen ook andere mensen zich,
en deze mensen willen,
omdat ze weet hebben van hun zonden,
wegvluchten voor God,
weg van dit heilige sacrament,
en ze zeggen dat ze het niet aandurven.

Nee, liefste zusters,
net daarom moeten jullie er graag heen gaan,
om aldus van je zonden verlost te worden,
en zeg dan:

'Kom, Heer, kom snel,
voordat mijn ziel in zonde sterven zal,
want het is nodig dat je snel komt,
voordat ze helemaal gestorven is.'

En weet dan waarlijk:
waar ik een mens zou vinden die deed als deze tollenaar
en die zich waarlijk voor een zondaar hield,
zou hij deemoedig verlangen een goede mens te zijn,
en bezat hij oprechte vrees,
verlangde hij te leven naar de liefste wil van God
en wilde hij zich van zijn gehechtheid aan de schepselen afkeren
zo goed hij maar kon,
ja, diezelfde mens zou ik in goed geweten
om de andere dag zonder aarzelen het Lichaam van onze Heer geven,
en ik zou dit vanuit de heilige schrift rechtvaardigen.

Toen wij het heilig doopsel ontvingen,
ons aan God verbonden,
toen kregen we daarmee het recht op dit heilige sacrament,
en dit recht kan ons door geen schepsel ontnomen worden,
of we zouden het ons zelf moeten ontnemen.

3

Mijn liefste zusters,
het is niet nodig dat men grote, ondervindelijke aandacht heeft
en dat men grote, uiterlijke werken heeft gedaan;
het is voldoende wanneer men zonder doodzonde is
en graag goed zou willen zijn
en door een deemoedige, eerbiedwaardige vrees gekenmerkt wordt
en dat men toegeeft onwaardig te zijn en hulp nodig te hebben;
dat is voldoende,
en het is noodzakelijk en zeer nuttig.

Wolt der mensche hie inne bliben,
das er sunder swere sünde und velle blibe,
so ist ein grosse not
das er mit diser edeler starker spise gespiset werde,
und zúhet in fúrbas uf den tolden eines goetlichen lebens.

Und dar umbe ensúllent ir nút lichtklich hindersich tretten,
umbe das ir úch gebrestlich bekennent,
sunder ir súllent deste me ilen zuo ze gonde;
wan dis ist do alle kraft, alle heilikeit und alle helfe und trost ab kumet
und inne gelit und verborgen ist.

Und och ensúllent ir die nút urteilen die es nút entuont.

Und die anderen die ensúllent och dise nút urteilen
die zuo gant.

Wan S. Augustinus sprach:

'man ensol enkeinen menschen urteilen
umbe dehein ding das er getuot,
es enwere das in die heilige kilche verurteilt hette
geistlich und weltlich'.

Es enwere das ein mensche
in einem frevelen stolzem hovertigem gemuete
inwendig und uswendig stuende
und die ding die sú hinderent,
die creaturen, vaste willeklichen uebten:
ob die gewerlichen zuo gen,
das wellen wir ir meisterschaft bevelhen;
ob si es iemer sicherlichen getuont,
des sehen si.

Dis alles, lieben kinder,
ensúllent ir nút urteilen,
umbe das ir nút gelichet werdent disem phariseus,
der sich erhuob
und urteilte den der hinder im stuont.

Huetent úch hie vor als vor der ewigen verlust úwer selen,
und nút enfúrchtent úch,
ob úwer gebresten úch sere fúr gehalten werdent;
des huetent úch vor disem sorgklichem gebresten dis urteiles.

4
Hie vor moles
als ich die heiligen bruodere sach
die den orden in der strengheit hielten,
do het ich wunderlichen gerne och also geton,
und des enwolt unser lieber herre nút;
wan ich bekenne mich also krank:
ich fúrchte, ich moechte lange
in phariseilich wise sin gevallen
mit eigener behagunge.

Und dar umbe, min lieben,
enfúrchtent úch nút;
wan unser lieber herre der ist also recht getruwe,

und er lat dicke einem vil guot willigem menschen
einen merklichen gebresten
alle sine lebtage
dar umbe das der mensche gedemuuetiget werde
do mit in im selber und och vor den die mit im umbe gont,
und werde gewiset uf sin nút.

Und her umbe ensol der mensche nút ab ston,
sunder mit minnen fúr gon und spreche:

'ich enbin nút wírdig das du komest under min tach;

Wanneer de mens zo blijven wil,
zo zonder zware zonde en terugval,
dan is het noodzakelijk
dat hij gevoed wordt met deze edele, sterke spijs;
ze zal hem voeren naar de hoogten van een goddelijk leven.

Daarom moeten jullie niet lichtzinnig hiervan afzien
omdat jullie je gebrekkig weten,
want dit moet net de reden zijn om er heen te snellen;
want van daar komt alle kracht, alle heiligheid, alle hulp en troost,
daarin treft men het aan, daar ligt het verborgen.

En oordeel niet over hen die dit niet doen.

En die anderen zullen op hun beurt niet oordelen
over hen die wel gaan.

Want Sint-Augustinus zei:

'Men zal geen enkele mens oordelen
vanwege iets wat hij doet,
het zij dan dat de heilige Kerk hem veroordeeld heeft,
geestelijk en wereldlijk.'

En zou een mens
een boosaardig, trots, hovaardig gemoed
innerlijk en uiterlijk tonen
en zou hij de dingen die hem hinderden,
de schepselen, vrijwillig opzoeken:
of zo iemand op waardige wijze opgaat,
laat zijn oversten dat maar beslissen;
of deze mens het ooit zonder gevaar zal kunnen doen,
laten zij dat maar bepalen.

Over al deze zaken, lieve kinderen,
moeten jullie je oordeel niet uitspreken,
opdat jullie niet vergeleken zullen worden met de farizeeër
die zichzelf verhief
door over hem te oordelen die achter hem stond.

Hoed je hiervoor als voor het eeuwig verlies van je ziel,
en wees niet benauwd
zouden jouw gebreken je duidelijk voor ogen gehouden worden;
hoed je voor het zorgwekkende gebrek van dit oordelen.

4
Vroeger,
toen ik de heilige broeders zag,
die zich streng aan de orderegels hielden,
wat had ik toen graag zo gedaan als zij,
maar Onze Lieve Heer wilde het zo niet;
ik beken dat ik zwak ben;
ik vrees dat ik anders gedurende lange tijd
vervallen zou zijn tot een farizeïsche levenswijze,
vol van eigenliefde.

En daarom, mijn geliefden,
vrees niet,
want Onze Lieve Heer heeft het goed met jullie voor.

Vaak laat hij een mens van goede wil
een zichtbaar gebrek behouden,
zijn leven lang,
opdat deze mens verdeemoedigd mag worden,
in zichzelf en ook tegenover hen die met hem omgaan,
om aldus gewezen te worden op zijn niets.

En laat een mens hierdoor dan niet op een afstand blijven staan,
maar vol liefde opgaan en zeggen:

'Ik ben niet waardig, dat je onder mijn dak komt;

denne uf dine grundelose erbarmherzikeit
und uf den richen schatz dines wirdigen verdienens
gon ich zuo;
wan mir gebrist rúwen,
minnen und gnade:
das vinde ich alles gantz in dir;
do vint man tugende und gerunge und alles guot'.

Kinder,
die sorgklichen wise
umbe die das der himelsche vatter als zornig was
das er alle die welt wolte vertilgget han
in unsers vatters S.Dominicus ziten,
und er es im do ab bat:
die selben wisen und gebresten
die sint nu gar wider uf gestanden,
und wir enwissen nút wie es uns ergon sülle.

Wir bedoerften wol
das wir ein wise koenden vinden
do mit wir die barmherzikeit Gotz erkiegen moechten,
und do enist enkein wise besser zuo denne
das der mensche alle ding úber gebe und hinder rúggen werffe
und sich minneklichen mit Gotte vereine
in dem heiligen lichamen unsers herren.

Min aller liebsten swestern,
min lieben zarten kinder,
dis süllent ir iemer mit allem flisse tuon,
wenne es úch geschehen mag,
und dis niemer versumen uf den grunt,
wellent ir das in úch vinden
das ir gerne Gotte luterlich lebent,
und wo úch das ab ge, das úch das entget,
das úch das leit si und wider si,
und gerne fliehen wellent
alle die ursachen die úch an úwer lidiger luterkeit múgen gehinderen
als verre als ir múgent, und in trúwen.

5
Kinder, und úwer heiligen oerden do ir inne sint,
- het ich uswendige lúte vor mir,
den enwolt ich in keine wise als grossen urlob geben,
es enweren denne gar sunderliche menschen,
und ich das vil wol bekante und von in wiste.

Aber entrúwen, kint,
der heilig orden do wir inne sin,
ir mit mir und ich mit úch,
das ist ein gar hoch wirdig ding,
des wir al ze dankneme süllen sin,
das uns der herre dar in geladen
und gerueffet hat von diser sorgklicher welte,
das wir alleine süllen sin warten und im allein leben.

Kinder,
disem ruffen süllen wir volgen
mit allen trúwen und andacht.

Lieben kinder,
nempt dis hochwirdigen ruoffes vil dicke war,
das ir úwer volgunge selber bekennt,
und och von anderen bekant werde,
und die fruchtberkeit
dis zuoganges des hochwirdigen sacramentes:
dar an ir süllent dis heiligen ordens
in allen úwern gesetzdén gar und gar flissig sin.

Nu enmein ich mit disen allen gesetzdén des nút
das ein alte kranke swester sülle wachen oder vasten
oder usserliche werk sülle tuon úber alle ire macht,

want naar jouw bodemloze barmhartigheid
en naar de kostbare schat van jouw eerbiedwaardige verdienste
ga ik op;
het ontbreekt mij aan berouw,
aan liefde en genade,
wat ik bij jou vind;
daar vindt men deugd en verlangen en al het goede.'

Kinderen,
die zorgwekkende levenswijze
waarover de hemelse Vader zo vertoornd was
dat hij de hele wereld wilde vernietigen
in de tijd van onze vader Sint-Dominicus,
en het zijn gebed alleen was dat hem hiervan afhield,
diezelfde levenswijze en diezelfde gebreken
zijn overal weer opgekomen,
en we weten niet hoe het ons zal vergaan.

Er leeft bij ons een grote behoefte
om een wijze te vinden
waarlangs we de barmhartigheid van God kunnen verkrijgen,
en hier past geen betere dan die
waarbij de mens alles aflegt en het achter zich werpt,
om zich dan liefdevol met God te verenigen
in het heilige Lichaam van onze Heer.

Mijn allerliefste zusters,
mijn lieve, tedere kinderen,
doe dit dan altijd vol ijver
en wanneer het jullie maar gegeven is,
en laat het in de grond nooit moedwillig na
wanneer je in jezelf het verlangen voelt
om puur naar God te leven;
en komt dit verlangen niet op,
heb er verdriet van en voel hiertegen weerstand,
en verkies dan al die zaken te ontvluchten
die je afhouden van je zuivere louterheid,
voor zover je daartoe in staat bent, en getrouw hieraan.

5
Kinderen, en de heilige orde waartoe jullie behoren
- zou ik wereldse mensen voor me hebben,
ik het zou het hun nooit zo vrijelijk geven,
het zij dan ze waren bijzondere mensen,
en ik kende hen en ze hadden me overtuigd.

Waarlijk, kinderen,
de heilige orde waartoe wij behoren,
jullie met mij en ik met jullie,
zeer eerbiedwaardig is deze,
en dankbaar moeten we allen zijn,
dat ons de Heer hierin uitgenodigd heeft
en ons geroepen heeft weg uit de zorgwekkende wereld,
om hem alleen te dienen en hem alleen te leven.

Kinderen,
laat ons gehoor geven aan dit roepen,
toegewijd en vol aandacht.

Lieve kinderen,
sla steeds acht op deze eerbiedwaardige roep,
zodat je je voortgang zelf kunt waarnemen
en ook anderen die zullen kennen,
en je de vruchten leert zien
van de opgang naar het eerbiedwaardige sacrament;
alle voorschriften dan van deze heilige orde,
volg ze en wees hier ijverig.

Ik bedoel met al deze voorschriften niet
dat een oude, zwakke zuster waken moet of vasten,
of uiterlijke werken moet doen die boven haar macht liggen,

oder úwer stille ze haltende
in allen den ziten und stetten
als ir von dem heiligen orden hant.

Kinder,
die frucht und der nutz der dannan von kumet,
das enkoende nieman bekennen noch gegrúnden.

6
Das ander:
die selben wort die man spricht,
die súllent sues und guetlich und fridelich sin.

Enpfert úch ein hert woertlin,
al zehant das do ein demuetig val geschehe
under Got und under den menschen.

Kumet úch ieman an mit herten sweren ruschenden worten,
des ensúllent ir mit núte verantwortwúrtten
denne mit einem guetlichen suessen antlit
und ein wort oder zwei
und nút me.

Ir súllent úwers selbes gnot war nemen,
das ir enkein ding mit lust enbesizent oder gebruchent
oder habent
oder eigen behaglichkeit úwers selbs oder iemannes,
es si an kleidern oder an tuechern
oder an kleinoede oder an gespilschaft.

Und alles
des ir not hant nach redelicher ordenlicher wise,
es sin kleider oder belze,
und der als vil als ir bedúrrffent,
des gan úch Got und der orden wol.

Ir súllent haben grosse bruederliche minne under einander
und ein demuetige underworfenheit eine der anderen in minnen
und in guetlichkeit,
niemer swer gelos noch froemtkeit eine der anderen
umb dehein ding das gevallen mag under úch.

Ir súllent úch ueben
an tugentlichen werken
in minnen under ein ander
und súllent stritten minneklichen
ze dienstlichen werken ze tuonde úwer eine der anderen:
nút den úwern,
sunder einer ieklicher alter kranker swester
und ir das werk und die búrdin
usser den henden froelichen und guetlichen nemen
und ir vor tragen;
das irs den úwern tuont,
was nimet sich des Got an?

Das tuont och die heiden,
als unser herre in dem ewangelio sprach.

Und ob ir nu umbe eine guote uebung werdent an geworcht
oder verspot oder versmecht,
des ensúllent ir nút verantwortwúrtten
noch anden noch klagen.

In dem kore
do súllent ir sunderlichen úwer stille als flisklichen haben,
an allen unerlobten stetten:
in dem tormenten und vil anderen stetten halten.

In dem kore
súllent ir mit also grosser erwidikeit ston,
do unsers herren licham gegenwúrtig in der warheit ist,

maar ik doel op het stilzwijgen
op de tijden en de plaatsen
zoals voorgeschreven door de heilige orde.

Kinderen,
de vrucht en het nut die hieruit voortkomen,
niemand kan die volledig kennen of doorgronden.

6
En daarbij:
de woorden die men spreekt,
die moeten zoet zijn en zacht en vreedzaam.

Ontvalt je een hard woord,
laat daarop onmiddellijk een deemoedige buiging volgen
voor God en de mensen.

Valt iemand je aan met harde, pijnlijke en luide woorden,
beantwoord dat dan
met een zachtmoedig, vriendelijk gelaat
en een of twee woorden,
en laat het daarbij.

Neem jezelf ook goed waar,
opdat je niets met genot zult bezitten of gebruiken
en aan niets vast wil houden
omwille van het genoeg aan jezelf of aan iemand anders,
niet aan kleren of omslagen,
aan kleinodiën of gezelschap.

En alle dingen
die jullie redelijkerwijs en volgens voorschrift nodig hebben,
kleren of pelzen,
zoveel als nodig is,
God en de orde zullen het jullie wel geven.

Heb grote broederliefde onder elkaar
en wees dienstbaar in deemoedigheid en in liefde naar elkaar,
en wees zachtmoedig
en niet hard of afwijzend tegenover een ander,
wat er tussen jullie ook gebeuren mag.

Jullie moeten je oefenen
in het doen van deugdzaam werken
op liefdevolle wijze en onder elkaar,
en liefdevol moeten jullie wedijveren
in het verrichten van dienstbaar werken aan elkaar,
niet ten behoeve van je gelijken,
maar ten behoeve van iedere, oude, zwakke zuster,
haar moet je het werk en de last
opgewekt en dienstbaar uit handen nemen
om deze voor haar dan te dragen;
want deed je dit alleen voor je gelijken,
welke waarde had het dan voor God?

Ook de heidenen doen dit
– zoals onze Heer in het evangelie zegt.

En wanneer je dan om een goede daad beschimpt wordt
of bespot of gesmaad,
geef dan geen weerwoord,
rechtvaardig je niet en klaag niet.

In het koor,
beijver je daar vooral om de stilte te bewaren,
net als op alle plaatsen waar dat hoort:
in de slaapzaal en op veel andere plaatsen.

In het koor,
wees daar van grote eerbied vervuld,
want het Lichaam van onze Heer is daar waarlijk tegenwoordig;

und mit nider geslagenen ovgen
und mit zuo gekertem gemuete
und versamnetem gemuete
vor des ewigen kúniges gegenwúrtikeit
und angesicht.

Stuende ein jungfrowwe vor einem kúnige
und si wiste das er si sunderlichen ansehe:
wer si sinnig,
si solte ir zucht gar sere bi ir han
und gar erberlichen und zúchteklischen und hoevelichen ston.

Wie solt denne ein ieklich mensche mit allen sinen kreften
von innan und von ussen
ston vor sins herren und Gotz
und úwers userwelten brútgomens,
der úch ane underlos an sicht
von innan und von ussen?

Och, vil liben swestern,
súllent ir úwer gezit mit grosser erwirdikeit singen oder lesen
und mit zuo gekertem gemuete
als verre als ir múgent.

Aber wissent: umbe sicherheit úwer consciencie
so ist von gebottes wegen genuog
das man die wort gentzlichen spreche,
und ob der gedank do bi nút enist,
so endarf mans nút anderwarb sprechen:
so bezalt man wol mit den Worten,
so es der mensche nút mit willen entuo und och nút engedenket,
das do widerwertig si.

Nu sprach das ewangelium:

'an iren frúchten sol man si bekennen'.

Alsus sint dis úwer uswendige frúchte,
an den ir úch selber súllent bekennen und bekant werden:
zuo diser wise aller sament enist nieman ze alt noch ze krank,
das man habe minne
und trúwe under einander
und gedult und senftmuetikeit.

Dis moecht ein mensche halten uf sime bette,
ob er als krank were.

Och nu súllent ir úwer frúchte inwendig bekennen;
das ist,
das ir úch súllent abgescheidenlichen halten
von allem dem des Got nút ein wore sache enist.

Zit verlieren das sol von úch als ein boese vergiftekeit geachtet sin.

Ir súllent úch gerne
in die winkel und in die einnoete machen
und do lideklischen mit Gotte úch vereinen
und uf den bluejenden minneklichen bovnm klimmen
des wirdigen lebens und des lidens unsers herren Jhesu Christi
und in sine klarificierten wunden
und denne fúrbas uf klimmen
uf den tolden siner hoher wirdiger gotheit,
und súllent in gon und us gon
und súllent volle weide vinden.

7

Und bi disen frúchten alsoliches lebens súllent ir
diser úber wirdiger gnaden des hohen sacramentes
mit grossem nütze und fúrgange gebruchen.

Und ob den guoten swestern die dis von vorchte lossent

sta er met neergeslagen ogen
en met toegewend gemoed
en verenigd in je gemoed
voor de tegenwoordigheit van de eeuwige koning,
voor zijn aangezicht.

Zou een jonge vrouw voor een koning staan,
wetend dat hij haar gadesloeg,
wanneer ze verstandig zou zijn,
ze zou zich weten te gedragen
en zeer eerbiedig en beleefd en beschaafd zijn.

Hoe dient elke mens met al zijn krachten,
de innerlijke en de uiterlijke,
dan te staan voor zijn Heer en God,
en jullie voor je uitverkoren bruidegom,
hij die jullie onophoudelijk gadeslaat,
zowel jullie innerlijk als uiterlijk?

En ook, zeer geliefde zusters,
moeten jullie de getijden met grote eerbied zingen of lezen
en met een ingekeerd gemoed,
voor zover jullie daartoe in staat gesteld zijn.

En weet dan, voor je gewetensrust:
je voldoet aan het gebod
door de woorden helemaal uit te spreken,
en mocht je er met je gedachten niet bij zijn,
dan hoeft je ze niet te herhalen;
de mens betaalt dan met de woorden,
als hij zijn verlangen en gedachten maar niet gericht houdt op iets
dat tegenstrijdig is aan het gebed.

Nu staat er in het evangelie:

'Aan de vruchten zal men hen kennen.'

Dit dan zijn jullie uitwendige vruchten
waaraan jullie jezelf kunt kennen en gekend zult worden
en waarvoor niemand te oud is of te zwak:
dat men liefde geeft
en trouw is aan elkaar
en dat men geduldig is en zachtmoedig.

Hieraan kan een mens voldoen, liggend op zijn bed,
hoe zwak hij ook zijn mag.

Jullie moeten nu ook de vruchten van jullie innerlijk kennen,
dat wil zeggen,
dat jullie je afgescheiden moeten houden van alles
waarvan God niet de ware oorzaak is.

Tijdverspilling moet voor jullie zijn als een kwaadaardig gif.

Graag moeten jullie je
in de afzondering en in de eenzaamheid begeven,
om je daar over te geven aan God en je met hem te verenigen,
en in de bloeiende, minnelijke boom dan klimmen
van het eerbiedwaardige leven en lijden van onze Heer Jezus Christus
en in zijn verheerlijkte wonden,
om vervolgens hoger te klimmen
tot de hoogten van zijn eerbiedwaardige godheid;
daar zullen jullie in- en uitgaan
en jullie zullen grazige weiden vinden.

7

En bij de vruchten van een dergelijk leven zullen jullie
deze hoogst eerbiedwaardige genade van het hoge sacrament
tot jullie nut en voortgang gebruiken.

En wanneer de goede zusters die dit uit vrees niet doen

(das och guot ist),
dise wise nüt enbehaget
und ob denne wol liden dar uf viele
oder swere wise oder wort
- als enkein guot werk enmag nüt wol geschehen,
do valle gerne liden uf -:
das súllent ir
vil demuetklichen und senftmuetsklichen vertragen.

Und allein das wol guot si
das mans von tieffer versinkender demuetkeit losse,
mer dis ist unzellichen und unbegrifflichen
vil und verre besser und mere,
das mans von minnen tuo.

Der sieche der bedarf des artzates
und sunderlichen soliches artzates des bi sin gesuntheit ist.

Die demuetige vorchte die ensol úch nüt ab ziehen:
das úch úwer gebresten gros fúrgehalten werdent,
das ist ein gewis zeichen
das dis heilige sacrament an úch geworcht hat.

Wan ze gelicher wis als die artzenie die súchte uswert tribet,
das si usslecht,
so schint das der mensche genesen sol
und das der siechtagte vergon sol.

Also wenne dem menschen
sine gebresten vor den ovgen siner bescheidenheit
sere und gros erschinen
und im sere wider sint,
das ist ein gros wor zeichen
das der mensche ze grunde gesunt súlle werden.

So wenne der mensche das in im vint
das er gerne lebte nach dem liebsten willen Gotz
und tete recht und wol ob ers vermoechte,
und och das es der mensche nüt entuo
von einer tumber kuonheit oder von einer blinder vermessenheit
oder einer guotdunklicheit und getoerstikeit:
denne als er diser vergiftlicher boeser dinge nüt in ime envint,
denne mag er frilichen und sicherlichen und wol zuo gan,
und im leit ist das er missetan hat,
und so er es dicker tut,
so es ie besser und nützer und fruchtberer ist.

Und ob nu unser lieben swesteren
diser frucht und dis grossen guotz der wúrklicheit
nüt enkúnnen gewarten des morgens zehant,
wan si muessen lichte singen oder lesen
oder dem covent in allen dingen volgen,
als es recht und gewonlich ist,
lichte in dem reventor:
hie alles engelit nüt an;
so wartentz nach dem essende
oder ze vesperen oder nach der complete:
denne kumet unser herre als wol mit sinem werke als des morgens;
wartent es iemer.

Dis heilige sacrament das wúrket iemer wo es stat vint.

8
Nu och, lieben swesteren,
umbe dise uf velle von tegelichen gebresten und sünden,
der der mensche in diser zit
nüt wol lidig enmag sin,
do ensúllent ir enkeine grosse not umbe tuon,
ob si nüt alle gebicht enwerdent,
sunder mit aller demuetkeit und ernst
so súllent ir si Gotte bichten

- ook dat is goed -
omdat deze handelwijze hun niet bevalt,
en er hierdoor lijden ontstaat
of moeilijkheden rijzen of woorden vallen
- want elk goed werk
zal vaak met lijden gepaard gaan -
dan moeten jullie dit
in grote deemoedigheid en zachtmoedigheid verdragen.

En ook al is het goed
dat men het uit diepe, nederige deemoed achterwege laat,
het is mateloos en onbegrijpelijk
veel beter en verhevener
om het uit liefde toch te doen.

De zieke heeft een arts nodig
en vooral een arts die hem gezondheid brengt.

Laat deemoedige vrees jullie er niet van afhouden:
worden jullie gebreken je duidelijk voor ogen gehouden,
dan is dat een zeker teken
dat dit heilige sacrament zijn werk bij jullie ontplooid heeft.

Want wanneer het geneesmiddel de ziekte uitdrijft,
en er uitslag verschijnt,
dan ziet het er naar uit dat de mens zal genezen
en dat de ziekte zal verdwijnen.

Net zo is het met de mens gesteld:
wanneer zijn gebreken zich voor de ogen van zijn verstand
groot en duidelijk openbaren
en ze hem dan tegenstaan,
dan is dat een groot en zeker teken
dat de mens in de grond genezen zal.

Wanneer de mens in zichzelf de wens bespeurt
om graag te willen leven overeenkomstig de liefste wil van God
en hij zich hier dan naar gedraagt zo goed hij kan,
en wanneer hij het bovendien niet doet
uit domme overmoedigheid of uit blinde vermetelheid
of uit eigendunk en verwaandheid,
ja, wanneer hij van deze giftige dingen niets in zichzelf aantreft,
dan kan hij vrijelijk en onbezwaard opgaan;
en lijdt hij onder zijn misstappen:
hoe vaker hij gaat,
des te beter en nuttiger en vruchtbaarder het zijn zal.

En wanneer onze lieve zusters dan
deze vrucht en het grote goed van haar werkzaamheid
niet meteen 's ochtends bespeuren,
omdat ze misschien moeten zingen of lezen
of hun werk in de gemeenschap moeten doen,
zoals de regel en gewoonte het voorschrijven,
bijvoorbeeld in de refter,
dan geeft dat niet;
laat hen wachten tot na het eten
of tot de vespers of tot na de complete:
dan komt onze Heer net zo goed met zijn werk als 's ochtends;
verwacht het altijd.

Waar het maar ruimte vindt, daar werkt het heilig sacrament.

8
Wat betreft, lieve zusters,
het overvallen worden door dagelijkse gebreken en fouten,
het is iets waar de mens zich in dit leven
niet helemaal van bevrijden kan;
maak je er maar geen al te grote zorgen over
wanneer ze niet allemaal gebiecht worden,
maar wees deemoedig en oprecht
en biecht ze aan God,

und vor im úch schuldig geben
mit rúwen und mit allem ernste und andacht.

Und man ensol den bichtern nút als vil ir zit benemen,
sunder alsoliche ding sol man in einer gemeente rueren.

Und von rechte engehoerent nút zuo der bichte von notdurft
denne tot sünde.

Aber dise tegeliche schulde
die vallent ab mit rúwen und mit dem pater noster,
mit knúwende und des geliches manigen dingen.

Und hat der mensche nút rúwen,
so hab umbe das selbe rúwe.

Das ist rúwe,
das man hab rúwe umbe rúwe.

Und hat man nút begerunge,
so begere das man begere,
und minne die minne umbe die minne.

9
Und under allen dingen
so sol man sich ueben an der wúrklichen minne:
das ist usser der mosse nút und fruchtber.

Das ist
das der mensche danknem si des manigvaltigen guotz
das Got im und allen menschen und engelen hat geton,
und kere sich mit allen sinen kreften in die grossen minne zeichen
die im Got bewiset hat
in allen wisen und werken gemeinlichen
und im sunderlichen
und mit im selber in allem sinem lebende und sinem lidende,

und dar engegen trage
sin kleinheit und unwirdikeit und vernútheit
und lade himel und erde und alle creaturen dar zuo,
das si im helfen danken und loben,
wan er des nút envermag,

und ziehe denne her in
mit einem einvaltigen an sehende
alle die heiligen cristenheit,
lebenden und toten,
und die die in siner meinunge sint:

fúr alle dise ding tuo ein inner minnekliche begerliches uf tragen
und in einem einvaltigen an sehen
und die sunderliche minne
des lebens und des lidens unsers herren Jhesu Christi:
dis alles mit einem einvaltigen úber sehende,
als der tusent menschen úbersicht
mit einem gesichte.

Und dis zuokeren des gemuetz
das sol man dicke und dicke ernúwen
bliklichen aber und aber
und mit allem disem
wider in Got fliesen
wúrklichen und vernúnftklichen mit wúrklicher minne,
und alles das man ie von Gotte enpfing,
sich des och nút annemen mit enkeiner eigenschaft;
denne tragent es im also ze mole wider uf,

und ensol och dar ab nút halten,
denne von sinem luterem núde und armuete,

und lossen och sin frogen und dispitieren sin,

beken voor hem je schuld
en wees berouwvol, oprecht en vol aandacht.

En de biechtvader moeten jullie niet te veel van zijn tijd nemen,
zulke zaken moet men in de vergadering bespreken.

De regel stelt dat niets uit noodzaak in de biecht thuishoort,
slechts doodzonden.

Maar de dagelijkse zonden,
die worden gedelgd door berouw en door een Paternoster,
door kniebuigingen en meer van soortgelijke zaken.

En voelt de mens geen berouw hierover,
laat hem daar dan berouw over hebben.

Want dit is berouw:
berouw te hebben over dit gebrek aan berouw.

En ontbreekt begeerte,
laat men dan begeren te begeren,
en heb de liefde lief uit liefde.

9
En bij alles
moet men zich oefenen in daden van liefde,
dat is nuttig en vruchtbaar bovenal.

Het wil zeggen,
dat de mens dankbaar moet zijn voor de vele goede dingen
die God hem en alle mensen en engelen gegeven heeft;
al zijn krachten zal hij richten op de grote liefdestekenen
die God hem bewezen heeft
op elke wijze en in elk werk in het algemeen
en hem in het bijzonder,
door zichzelf, door zijn leven en zijn lijden.

Laat hem dan hier tegenoverstellen
zijn eigen kleinheit, zijn onwaardigheid en nietigheid
en de hemel en aarde vragen, en alle schepselen daarbinnen,
hem te helpen danken en loven,
want hij kan het niet alleen.

En laat hem hier dan in betrekken,
in één enkelvoudige blik,
de gehele christenheit,
de levenden en de doden,
vooral hen waarvoor hij bidden wil.

Al deze mensen zal hij vol innig verlangen gedenken,
in één enkelvoudige blik,
en met bijzondere liefde
voor het leven en lijden van onze Heer Jezus Christus:
in één enkelvoudige blik zal hij het overzien,
zoals men naar duizend mensen kijken kan
als hadden ze één gelaat.

Dit inkeren van het gemoed,
steeds en steeds opnieuw dient het te gebeuren,
met iedere blik, keer op keer,
om hiermee dan
terug te stromen in God,
werkend en denkend in werkdadige liefde,
met alles wat men ooit van God ontving,
niets beschouwend als behoorde het ons toe;
steeds zal men het allemaal aan hem weer opdragen.

Aan niets zal men vasthouden,
slechts aan zijn loutere niets en armoede.

En men zal zich ook niet afvragen en disputeren

ob es Got si das ime sich inwendig engegen treit
und erbüt,
und alleine ste uf siner kleinheit
und uf sinem luterem armuete und nichte,
das er in der worheit ist,

und losse Gotte das sin
und ker echt wider in sin begin,
als unser herre Jhesus Christus:
der was mit allen sinen kreften alle zit uf gekert,
den obersten und den nidersten.

Wel mensche nu dem aller glichest ein nach volgen hat,
das ist der aller beste,
wan der mensche
enmag nüt so lichtlichen noch so snelleklichen
dem entsinken niderwert,
er envalle etwas in ungelicheit
und werde ein teil entlüttert.

Denne sol der mensche mit grundloser demuetkeit wider anheben
und wider in blicken
und sinken wider in den ursprung.

Und dis alles
durch das leben und liden unsers herren Jhesu Christi:
ie glicher,
dar durch ie hoher und weselicher
und goetlicher und worer;
und das alles mit verkleinunge sin selbes
und ein gantz vernúten,

und sol tuon oder gedenken als das sieche frowwelin,
das sprach:

'ob mir das geschehen moechte
das ich geruorte den sovms kleides,
so wúrde ich sicherlichen gesunt'.

Die brawe oder sins kleides sovms,
das meint das minste
das von siner heiligen menscheit ie geflos;
wan das kleit das ist die heilige menscheit,
aber die brawe mag man meinen einen trophen sins heiligen bluotz.

Nu sol der mensche das bekennen
das er das aller minste von allen disen
nút enmag berueren
von siner snoedikeit;
wan moecht er von siner krankheit die berueren,
so wúrde er ane zwivel gesunt von allen sinen gesúchten.

Alsus sol der mensche vor allen dingen sich setzen in sin nút.

Wenne der mensche kumet uf den tolden aller volkommenheit,
so enwart im nie so not
nider ze sinkende in den aller tiefsten grunt
und an die wurzele der demuetkeit.

Wan also als des bovms hoehi kumet
von der tiefsten der wurzelen,
also kumet alle hoehin dis lebens
von dem grunde der demuetkeit.

Und dar umbe wan sich diser publicanus bekante in dem nidersten,
also das er sin ovgen nút engetorste erheben in den himel,
dar umbe wart er erhaben in die hoehin,
wan er gat gerecht in sin hus.

Das wir uns nu allen
also muessen mit disem publicano demuetigen in der worheit,

of het God is die ons innerlijk tegemoet treedt
en zich aan ons toont;
laat men zich maar houden bij zijn kleinheit
en zijn loutere armoede en niets,
overeenkomstig de waarheid.

Men zal God het zijne laten
en geheel terugkeren in zijn begin,
zoals onze Heer Jezus Christus:
met al zijn krachten was hij hier steeds naar toegewend,
zowel met de hogere als met de lagere.

Die mens dan die het meest hem gelijkend is in zijn navolging,
dat is de meest volmaakte;
want de mens
zal niet zo gemakkelijk en snel
wegzinken naar omlaag
zonder enigszins in ongelijkheid te vallen
en een deel van zijn louterheid te verliezen.

Laat hij dan met bodemloze deemoed opnieuw beginnen
en zijn blik weer naar binnen richten
en verzinken terug in de oorsprong.

En dit alles
door het leven en het lijden van onze Heer Jezus Christus:
hoe gelijkjer,
hoe hoger en zuiverder daardoor,
hoe goddelijker en waarachtiger;
en steeds onder verkleining van zichzelf
en in een volledig vernietigen.

Men zal doen of denken als de zieke vrouw
die zei:

'Kon ik toch
de zoom van zijn kleed aanraken,
ik zou zeker genezen'.

Met de rand of de zoom van zijn kleed
wordt het kleinste ding bedoeld
dat ooit van zijn heilige mensheid uitging;
en wanneer dan het kleed de heilige mensheid betekent,
dan is de rand van het kleed een druppel van zijn heilige bloed.

De mens nu zal moeten erkennen
dat hij het allerkleinste van dit alles
niet aanraken kan
vanwege zijn eigen armzaligheid;
zou hij dit in zijn zwakheid aanraken,
hij zou zonder twijfel genezen van al zijn ziektes.

Laat de mens zich daarom bovenal neerleggen bij zijn niets.

Wanneer de mens de hoogte van alle volmaaktheid bereikt,
meer dan ooit is het voor hem dan nodig
om te verzinken in de allerdiepste grond,
tot aan de wortels van de deemoed.

Want zoals het hoogste punt van een boom
voortkomt uit het diepste van de wortels,
zo komt elke top van het leven voort
uit de grond van de deemoed.

En daarom werd de tollenaar toen hij zich als de geringste bekende
en zijn ogen niet naar de hemel durfde opslaan,
hoog verheven;
en gerechtvaardigd keerde hij huiswaarts.

Dat wij ons nu allen
op de wijze van deze tollenaar waarlijk mogen verootmoedigen,

das wir gerecht múgen werden,
des helf uns der vatter und der sun und der heilig geist.

Amen.

opdat wij gerechtvaardigd worden,
daartoe helpe ons de Vader en de Zoon en de Heilige Geest.

Amen.

Preek 49 (V44)

Twaalfde zondag na Drievuldigheid I

Bene omnia fecit:
surdos fecit audire et mutos loqui. (Mc 7,37)

*Die bredige usser sant Marx ewangelio
des selben zwoelften sunnendages
seit wie ein got minnender mensche
blibet in liebe unerhaben
und in leide unentsetzet,
dem sine oren sint ufgeton
mit den siben goben des heiligen geistes.*

1
Man liset hütte in dem heiligen ewangelio von der zit
das unser herre gieng von einer gegeni in die andern,
und man bracht im einen menschen
der was tovb und ein stumme geborn.

Und das muos von not sin:
wel mensche tovb geborn ist,
der muos och stum sin;
wan er nüt hat gehoerde,
so enweis er nüt was sprechen ist.

Nu disem tovbten menschen
dem stach unser herre sinen vinger in sin ore
und sine speichelen tet er uf sine zungen
und sprach:

'Effece',

das sprach:

'tuo dich uf'.

Do das volk das werk gesahen,
do kamen si
und sprachen von grossem wunder:

'er hat alle ding wol gemacht,
er hat gemacht die tovbten hoerende und die stummen sprechende.'

Kinder, dis ist also sere ze merkende das man prueve
was das si das den menschen alsus tovb machet.

Von dem das unser vettere, der erste mensche,
ire oren erbuttert dem insprechende des vijendes,
von der gehoerde sint si tovb worden vor
und wir alle nach in,

also das wir die minneklichen insprachen des ewigen wortes
nüt gehoeren enmügen noch verston,
und wissent doch
das das ewig wort
uns also unsprechlichen nach und inwendig ist in unserem grunde
das der mensche im selber
und sine eigene nature
noch sin gedank

Hij heeft alles wel gedaan.
Hij laat doven horen en stommen spreken. (Mar. 7,37)

*De preek op het ewangelie volgens Sint-Marcus
voor dezelfde twaalfde zondag
toont hoe een godlievende mens
niet aanmatigend wordt bij vreugde
en niet moedeloos in het lijden,
wanneer zijn oren geopend zijn
door de zeven gaven van de Heilige Geest.*

1
We lezen in het ewangelie voor vandaag
dat onze Heer uit de ene landstreek opging naar een andere,
en men bracht een mens naar hem,
doof en stom was hij vanaf zijn geboorte.

En dat gaat noodzakelijkerwijs samen:
is een mens doof geboren,
dan zal hij stom zijn;
wanneer hij nooit heeft gehoord,
dan weet hij ook niet wat spreken is.

Deze dove mens nu,
onze Heer stak zijn vinger in diens oor
en zijn speeksel deed hij op diens tong
en hij zei:

'Effece',

wat zeggen wil:

'Wordt geopend'.

Toen het volk het gebeuren zag,
kwamen ze nader
en vol van verwondering zeiden ze:

'Hij heeft alles goed gemaakt,
hij heeft de doven horend gemaakt en de stommen sprekend.'

Kinderen, het is belangrijk dat men onderzoekt
wat het is dat de mens hier doof maakt.

Omdat onze voorouders, de eerste mensen,
een open oor hadden voor de influisteringen van de vijand,
zijn ze door wat ze hoorden toen doof geworden
en wij werden het na hen.

De minnelijke influisteringen van het eeuwige Woord
kunnen we hierdoor horen noch verstaan,
en toch weten we
dat het eeuwige Woord
ons onuitsprekelijk en inwendig nabij is in onze grond;
zichzelf
noch zijn eigen natuur
noch zijn denken

noch alles das man genemmen oder gesagen mag oder verston mag,
das enist alles nüt
als nach noch inwendig
als das ewig wort in dem menschen ist,

und spricht ane alle underlos in dem menschen,
und der mensche enhoert dis alles nüt
von grosser tovpheit
die den menschen besessen hat.

Wes schult ist dis?

Das sag ich úch.

Da ist neiswas dem menschen fúr die oren gevallen,
das hat im die oren verstopfet,
das er dis minnekliche wort nüt gehoeren enmag,
und ist von dem also verblent das er och stum ist worden,
das er sich selber nüt enbekent.

Und wolt er von siner inwendikeit sprechen,
er koende es nicht getuon
und enweis wo er dar an ist,
und er erkent sin eigen wise nüt.

Dis ist die sache.

Der vijent der hat sin gerúne mit im gehabet,
und dem hat er geloset,
und dannan ab ist er tovb und stum worden.

Wels ist dis schedelich gerúne des vijendes?

Das ist alle die unordenunge die dir in lúchtet und in sprichet,
es si
mit minnen oder mit meinungen der creaturen
oder es si die welt und was der anhaft:
guot oder ere, frúnt oder moge
und din eigen nature
und was dir in bildet
minne oder gunst der creaturen:
mit allem disem hat er sin gerúne,
wan er ist alle zit bi dem menschen.

Und merket,
war zuo der mensche geneiget si inwendig oder uswendig,
das si nu liep nu leit,
zehant so menget er sich dar under
und bekort den menschen da mit
und spricht im das in.

Und die bilde die er dannan von hat,
die fliessent fúr die oren siner inwendikeit,
das das ewig wort
von im nüt enmag gehoert werden.

Wer das der mensche nu al zehant snelleklichen sine oren,
sin gemuete dannan ab ze mole kerte,
so wer die bekorunge al ze licht ze úber windent.

Aber alle die wile der mensche sin oren dar zuo als vil erbút
das er es ansicht
und mit dem koset
und si undersehent sich
und stat also als in eime wanke
ab oder zuo ze kerende,
so ist er nach úberwunden
und ist die bekorunge in dem swersten.

Al zehant so kere mit herzen verwegentlich
din ore ze male dar ab:

noch alles wat men een naam geven kan of uitzeggen of verstaan kan,
niets van dit alles,
is hem innerlijk zo nabij
als het eeuwige Woord dat in de mens is.

Onophoudelijk spreekt het in de mens;
maar de mens hoort het allemaal niet
door de grote doofheid
die zich van hem meester maakte.

Wiens schuld is het?

Ik zal het jullie zeggen.

Er is de mens iets, ik weet niet wat, ter ore gekomen,
en het heeft hem zijn oren verstopet,
zodat hij het minnelijke Woord niet kan horen,
en verblind is hij geraakt en stom,
zodat hij zichzelf niet kent.

Zou hij van zijn innerlijkheid willen spreken,
het zou hem niet lukken,
hij weet niet hoe hij het met hem gesteld is
en zijn gangen zijn hem niet bekend.

Dat is de oorzaak.

De vijand heeft hem iets in zijn oor gefluisterd,
en de mens liet het binnen,
en zo kwam het dat hij doof en stom geworden is.

Wat is dat dan, dat schadelijk gefluister van de vijand?

Het is alle wanorde die in je opkomt en op je inspreekt,
het kan gelegen zijn
in de liefde voor of de gerichtheid op de schepselen,
of het is de wereld en wat daar allemaal bij hoort:
goed of eer, vrienden of verwanten,
je eigen natuur
en wat aangedragen wordt
door de liefde en gunsten van de schepselen:
langs al deze dingen dringt zijn gefluister bij je binnen,
altijd zoekt hij de mens op.

Let goed op,
waarheen de mens geneigd is, inwendig of uitwendig,
het zij tot vreugde of tot verdriet,
meteen zal hij zich ertussen mengen
en hem langs die weg verleiden
door hem dat in te fluisteren.

En de beelden die opgeroepen worden,
die stromen voor de oren van zijn innerlijk,
waardoor het eeuwige Woord
door hem niet gehoord kan worden.

Zou dan de mens meteen en snel zijn oren,
zijn gemoed hiervan afkeren,
hij zou deze verleiding gemakkelijk achter zich kunnen laten.

Maar zolang de mens zijn oor hier te luister legt
en het gefluisterde overweegt,
er gesprekjes mee voert
en er omgang mee heeft,
en hij daar dan wankelmoedig staat,
twijfelend of hij toegeven zal of niet,
is hij zo goed als overwonnen;
de bekorung is dan op zijn sterkst.

Beter is het om ogenblikkelijk, vol overtuiging en vastbesloten
je oren af te wenden:

so hast du nach überwunden.

Dis git dir das du dis inwendig wort macht gehoeren,
und benimet dir dise tovbheit.

2
Dise tovbheit enhant nüt alleine weltliche lüte,
sunder och geistlich lüte,
die mit minnen und mit meinunge sint gekert
zuo den creaturen
und mit den sint besessen,
und das hat der tûfel gebruefet
und sprach in die bilde dannan ab
und wan er si dar zuo geneiget vint.

Etliche werdent verdobt
mit iren eigenen ufsetzen und iren annemheiten
in sinlich wûrklichkeit,
und das mit eigenschaft und mit usselichen wisen,
die si mit den sinnen uswendig genomen hant
von den creaturen.

Dis alles flûsset den menschen fûr die oren,
das das ewige wort in dem menschen nüt gehoert enmag werden
noch verstanden enkeine wis.

Wol ist das wor, der mensche muos wol haben
guote innige angenomenheit
sunder eigenschaft,
es si gebet oder heilige betrachtunge
und vil des gelich,
do mit das die nature erwackert werde
und der geist uf gezogen werde
und der mensche do mit in gelocket werde.

Sunder dis sol sin sunder alle eigenschaft,
also
das er me ein inwendig losen habe
nach dem inwendigen worte und dem inwendigen grunde.

Und ensol nut der mensche tun als etliche verblibende menschen,
die untz an iren tot also uf iren uswendigen wisen stont,
die nüt fûrbas in suochent,
und als in Got wil insprechen,
so ist iemer út das inen in die oren zehant vert,
das sin wort do nüt enmag gehoert werden.

Kinder,
diser mittel der ist so wunderlichen vil
und stat der lüte so vil in diser wise
das man jamer wirt sehende
an dem ende, als alle ding endecket werdent.

3
Nu dis wort
wirt in niemans oren gesprochen,
er enhabe goetliche minne.

Wan als das ewangelium sprichet:

'minnent ir mich, so hoerent ir mine wort'.

Nu sprach S. Gregorius:

'wilt du wissen ob du Got minnest,
so nim war,
als pin und liden uf dich velt swerlichen,
es si von innan oder von ussen,
wo es her kome,
inwendig
mit etlichem getreng,

je hebt dan al bijna gewonnen.

Het stelt je in staat om dit inwendig Woord te horen,
en het bevrijdt je van deze doofheid.

2
Deze doofheid treft niet alleen wereldlijke mensen,
maar ook mensen die een geestelijk leven leiden
bij wie de genegenheid en aandacht uitgaat
naar schepselen;
zijn ze hiervan vervuld
en de duivel merkt het,
dan roept hij die beelden in hen op
waarvan hij weet dat ze ervoor ontvankelijk zijn.

Sommigen worden doof
door hun eigen opvattingen en hun gewoontes
in de werken van de zinnen,
en ze maken zich in hun uiterlijke manieren eigen
wat ze langs de uiterlijke zinnen overgenomen hebben
van de schepselen.

Dit alles stroomt de mensen voor de oren,
zodat het eeuwige Woord in de mens niet gehoord
en op geen enkele wijze verstaan kan worden.

Weliswaar is het voor de mens nodig
goede innerlijke gewoontes te hebben,
maar dan zonder eigenwilligheid
– zoals het gebed of de heilige beschouwing
en andere zaken
waarlangs de natuur opgewekt wordt
en de geest verheven
en de mens naar binnen getrokken wordt.

Maar dit moet gebeuren zonder toe-eigening,
enwel zo
dat zijn innerlijk hierdoor beter luistert
naar het inwendige woord en de inwendige grond.

En laat de mens niet doen als sommige verstokte mensen,
die tot aan hun dood volharden in hun uiterlijke gewoontes
en die geen vooruitgang zoeken,
en bij wie, wanneer God in hen spreken wil,
er altijd iets is dat hun oren verstopt houdt,
waardoor zijn woord door hen niet gehoord kan worden.

Kinderen,
van deze hindernissen zijn er zo wonderlijk veel,
en zoveel mensen bevinden zich in een dergelijke toestand;
welke ellende zal men zien,
aan het einde, wanneer alles geopenbaard wordt.

3
Dit woord nu,
in niemands oren wordt het gesproken,
slecht bij hem die liefde heeft tot God.

Want zoals het evangelie zegt:

'Hebben jullie mij lief, dan zullen jullie mijn woord kunnen horen.'

Sint-Gregorius zegt:

'Wil je weten of je God liefheeft,
dan sla er acht op,
of, wanneer pijn en lijden je treffen,
het zij van buitenaf of van binnenuit,
vanwaar het ook komen mag
– inwendig:
door herhaaldelijk benauwenis,

das du enweist noch enkanst weder hin noch har gekeren,
und enweist nüt wo du dar an bist,
und enkeinen onderscheit enkanst gehaben,
und uswendig
mit dem sturme des liden
in unversehen wisen
und grossem getrenge:
blibest du des in dinem grunde inwendig
ze friden und unversoert,
als das du dar umbe enkeinen gebresten enuebest
an ungestuemkeit an worten und an werken noch an gelosse,

so enist do enkein zwivel nüt an,
du minnest Got.'

Da die wore minne in der worheit ist,
da blibt der mensche von liebe uswendig unerhaben
und von leide unentsetzet.

Man neme dir, man gebe dir,
so dir der geminte minner blibe,
so blibest du inwendig in friden.

Ob der usser mensche grinet oder och weinet,
das muos man wol liden,
so echt der inwendige mensche in friden si
und ime mit Gotz willen wol genuege,
so ime Got blibe.

Und vindest du das nüt an dir,
so bist du in der worheit tovb,
und das ewig wort enist nüt gehoert in der worheit.

Du solt och dar an dich bekennen,
ob du habest die wúrkliche minne,
das ist das man sich uebe an danknemkeit
des grossen guotz
das Got mit dir und mit allen creatures hat getan
in himel und in erden
und an siner heiliger vergotteter menscheit
und in manigvaltigen gaben und gnaden
die von im ane underlos an alle menschen flússet,
und sin uebunge sol sin gemeine minne zuo allen menschen,
nüt allein zuo den sinen,
sunder zuo allen menschen,
es si nunnen oder múnche oder begine,
von was art er si oder von weler wise er si,
so solt ein wúrkliche minne do sin.

Nüt ensolt du mit einer eigener minne minnen dich
und das din.

Kinder,
dise wúrkliche gemeine minne
die ist unmossen wunderlich nütz.

Wissent, kinder,
wo die woren gelúterten verklareren Gotz frúnt sint,
den versmilzet recht ir herze von minnen aller menschen,
lebet und tot.

Und enweren die lúte nüt,
so weren wir úbel dar an.

Du solt och dine minne lossen lúchten uswendig
als verre als du es vermacht:
mit goben, mit trost und helfen und raten,
allein der mensche im selber nüt ensúlle benemen sin notdurft ab,
und ob er es nüt envermag,
so sol er doch sine minne alle zit reissen,
ob er es vermoechte gerne ze tuonde,

zodat je niet meer weet hoe je je nog keren of wenden kan
en niet weet waar je aan toe bent,
en je nergens meer over weet te oordelen;
uitwendig:
door de storm van het lijden,
die op onvoorspelbare wijze komt
en met een beklemmende aandrang –
of je dan desondanks in je innerlijke grond
kalm en onaangedaan blijft,
en of je je hierdoor niet laat verleiden
tot onbetamelijkheden in woorden, handelingen of gedrag.

Is dat het geval, dan hoeft er niet aan getwijfeld te worden:
je hebt God lief.'

Waar er waarachtige liefde is,
daar blijft de mens uitwendig ingetogen bij vreugde
en beheerst bij lijden.

Word je ontnomen, word je gegeven,
blijft de beminde minnaar je nabij,
dan behoud je de inwendige vrede.

Of de uitwendige mens nu klaagt of huilt,
laat men het verdragen;
wanneer de inwendige mens maar in vrede blijft
en hij aan Gods wil genoeg heeft,
en God hem nabij blijft.

En is het met jou zo niet gesteld,
dan ben je waarlijk doof,
en het eeuwige woord is waarlijk niet gehoord.

Hieraan kun je ontdekken
of je een werkdadige liefde bezit:
dat steeds wanneer je je oefent in dankbaarheid
voor het vele goeds
dat God jou en alle schepselen heeft gedaan
in de hemel en op aarde,
door zijn heilige, vergoddelijkte mensheid
en door al die gaven en genaden
die uit hem onophoudelijk toestromen tot alle mensen,
dat je oefening hierbij in liefde dan uitgaat tot allen,
niet slechts tot de jouwen,
maar tot alle mensen,
nonnen, monniken of begijnen,
van welke aard en met welke levenswijze dan ook,
ja, dat hierin dan steeds werkdadige liefde aanwezig is.

Je moet je zelf niet met een op jezelf gerichte liefde liefhebben,
en ook het jouwe niet.

Kinderen,
de werkdadige liefde die uitgaat naar allen,
die is uitermate en wonderbaarlijk nuttig.

Weet, kinderen,
bij de ware, gelouterde, verlichte vrienden van God
smelt het hart van liefde voor alle mensen,
de levende en de dode.

En zouden deze mensen er niet zijn,
we zouden er slecht aan toe zijn.

Je zult je liefde ook naar buiten laten uitstralen,
zoveel je maar kunt:
door gaven, troost, hulp en raadgevingen
– zonder je zelf daarbij te beroven van het noodzakelijke –
en wanneer iemand dat dan niet vermag,
laat hij dan zijn liefde aansporen,
om, zou hij daartoe in staat zijn, het graag te doen

nach sinem vermügende.

Dis sint die woren zeichen der minne
und das der mensche nüt tovb enist.

4

Nu kumet unser herre
und sticht sinen heiligen vinger dem menschen in sin ore
und sine speichelen uf des menschen zungen,
und der mensche wirt redende.

Och, kinder,
von disem wer wunder ze sagende.

Aber wir nemen hie
die heiligen siben gaben des heiligen geistes,
die werdent dem menschen mit disem in stossende gegeben.

Und denne wirt der mensche in der worheit hoerende.

Zem ersten wirt im gegeben der geist der vorchte,
die benimet dem menschen eigenwillikeit
und lert in fliehen
und sich in allen dingen lossen
in aller ungeordenter angenomenheit und guot dunklichkeit.

Zem andern mole der geist der miltikeit,
der machet den menschen
suesgemuetig und guetlich und barmherzig,
und envelt uf niemans werk mit eigenem sworem urteil,
und wirt der mensche als vertragsam.

Denne wirt im der dritte vinger, das ist der geist der kunst:
da wirt der mensche kúndig,
das ist:
der mensche wirt versuoct inwendig,
wie er sich inwendig halten sol
nach dem liebsten willen Gotz.

Der vierde das ist goetlich sterki:
in der gabe wirt der mensche als Got vermügent,
das im licht und klein werdent
alle ding durch Got ze lident,
wúrken unde lossen.

Denne der fúnfte das ist der geist des ratz;
die dem wartent und volgent,
das werdent al zuo minnekliche menschen.

Denne koment zwene grosse lange vinger,
das ist verstentnisse und smackende wisheit.

Och, kinder,
die sint so hoch und so úber edel,
das do ab bas ist ze bevindende wan ze sprechende.

Das uns nu in der worheit unser oren werden uf geton,
das wir das ewige wort in uns gehoeren múgen,
des helf uns Got.

Amen.

en zo goed hij kon.

Dat dan zijn de ware tekenen van liefde
waaraan men zien kan dat een mens niet doof is.

4

Nu komt onze Heer
en steekt zijn heilige vinger in het oor van de mens
en met zijn speeksel bevochtigt hij de tong van de mens,
en de mens gaat spreken.

Ach, kinderen,
wonderlijke dingen zouden hierover gezegd kunnen worden.

Maar we willen nu spreken
over de zeven heilige gaven van de Heilige Geest
die de mens gegeven worden met dit naar binnen dringen.

En hierdoor wordt de mens waarlijk horend.

Bij de eerste wordt hem de geest van vrees gegeven,
deze ontnemt de mens zijn eigenwilligheid
en leert hem wegvluchten
en zich in alles te hoeden
voor elke ongeordende aanmatiging en eigendunk.

Dan de geest van mildheid;
deze maakt de mens
zachtmoedig, vriendelijk en barmhartig;
over het werk van een ander velt hij geen hard oordeel,
veeleer benadert hij hem verdraagzaam.

Met derde vinger komt de geest van wetenschap;
hierdoor krijgt de mens inzicht,
dat wil zeggen:
inwendig wordt hem gewaar
hoe zich inwendig op te stellen
overeenkomstig de liefste wil van God.

De vierde gave is de goddelijke sterkte;
met deze gave ontvangt de mens een goddelijke kracht,
zodat het voor hem lichter wordt en minder moeite kost
alles omwille van God te dragen,
te doen of te laten.

Dan de vijfde, dat is de geest van raad;
zij die hier acht op slaan en hem volgen,
het worden zeer minnelijke mensen.

Vervolgens komen twee grote, lange vingers,
namelijk 'verstand' en 'smakende wijsheid'.

Ach, kinderen,
ze zijn zo verheven en van zulk een bovenmatige edelheid,
beter is het hen te ervaren dan over hen te spreken.

Dat ons nu waarlijk de oren geopend mogen worden,
opdat we het eeuwige Woord binnen in ons mogen horen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 50 (V73)

Twaalfde zondag na Drievuldigheid II

Littera occidit, spiritus autem vivificat. (2Cor 3,6)

*Die bredige usser sant Paulus epistele
des zwelften sunnendages
leret wie wir Got liden súllent
in allen sinen goben, in allen sinen búrden
mit rehter langbeitekeit.*

1
'Die geschrift doetet und der geist machet lebende.'

Es sint zwei wesen,
zwo wísen des volkes und der frúnde Gotz;
die eine das waz die alte e, das alte gesetzede;
das ander die nuwe e, das nuwe gesetzede.

Das alte gesetzede
die muestent alle menschen halten
die behalten soltent werden
bitze daz Cristus geborn wart,
und mit allen iren ampten,
bitze daz die nuwe e kam
mit iren gesetzeden und iren ampten.

Und ist dise alte gesetzede gewesen ein weg,
ein gantze figure der nuwen gesetzede,
und siht ein ieglich disem nuwen reht under die ougen
und wurt mit dem alten bereit zuo dem nuwen;
wan ein ieglich ding das enpfohen sol,
daz muos zuo dem ersten enpfenglich werden.

Die alte gesetzede die hatte vil untregentliche búrden
und hatte gruweliche urteile
und strenge bewísunge der gerechtikeit Gottes,
und ein vinstere verre hoffnung e inre erloesunge;
wanne die porten
warent in gar und zuo mole beslossen,
daz sú mit allem irme lidende und iren werken
nú in enmoehtent.

Aber sú begertent sere
und muestent lange und swerliche beiten
e danne die nuwe e keme,
daz ist
fride und froeude in dem heiligen geiste.

Wer nu zuo dem nuwen wil kummen,
on allen zwifel
er muos mit dem alten vereinet werden,
er muos liden und tragen die búrden
und boeugen sich under die gewaltige hant Gottes,
das sú lident innewendig und ussawendig
wanne es her kummet.

Kinder, sehent fúr úch,
den dingen muos vil anders sin denne ir wenent,
und haltent die lere Gottes vaste,

und wer enpfangen hat,

De letter doodt, maar de Geest maakt levend. (2 Kor. 3,6)

*De preek op het epistel van Sint-Paulus
voor de twaalfde zondag
leert ons hoe God te lijden,
in al zijn gaven, in al zijn lasten,
met ware lankmoedigheid.*

1
'De letter doodt en de Geest maakt levend.'

Twee manieren van zijn treft men aan,
tweeërlei levenswijze bij het volk en de vrienden van God;
hoorde de ene bij het oude verbond, de oude wet,
de andere hoort bij het nieuwe verbond, de nieuwe wet.

De oude wet,
alle mensen dienden zich hieraan te houden,
wilden ze behouden blijven
zolang Christus nog niet geboren was;
alle voorschriften moesten ze opvolgen,
totdat het nieuwe verbond kwam
met haar wet en haar voorschriften.

Deze oude wet is een weg geweest,
een volledig voorafbeelding van de nieuwe wet,
en in elk gedeelte kan men de nieuwe reeds ontdekken,
de oude weg bereidt aldus de nieuwe voor;
want wil een ding ontvangen,
dan moet het eerst ontvankelijk worden.

De oude wet kende veel niet te dragen lasten,
en gruwelijke oordelen,
en strenge bewízen van Gods gerechtigheid,
en slechts een in duisternis gelegen, verre hoop op verlossing;
maar de poorten daartoe,
voor hen bleven ze stevig gesloten,
zodat ze er met al hun lijden en met al hun werken
niet binnen konden gaan.

Hun verlangen hiernaar was groot,
en lang en moeizaam was het wachten
voordat het nieuwe verbond kwam,
wat zeggen wil:
vrede en vreugde in de Heilige Geest.

Wie toetreden wil tot het nieuwe verbond,
daarover kan geen twijfel bestaan,
hij moet vanuit het oude komen,
hij zal de lasten moeten dragen en hen ondergaan
en zich buigen onder de machtige hand van God;
alles moet hij dragen, innerlijk en uiterlijk,
waarvandaan het ook mag komen.

Kinderen, let hier goed op,
de dingen kunnen heel anders zijn dan jullie menen dat ze zijn;
houd vast aan Gods leer.

Wie ontvangen heeft,

der halte vil wisliche,
wie lange ir sù habent,
und underbiegent úch und fragent Got
in allen den wisen und durch wen er kummet.

Wellent ir iemer zuo dem nuwen kummen,
so muessent ir das alte vor liden,

und voerhtent úch in demuetekeit uwers hertzen,
so wo úch iemer trost geschiht
von innan und von ussen,
wan es enmag den weg nüt durch,
es muos disen weg und keinen andern,
kerent es wie ir wellent,
es muos sin;

darumb getroestent úch
der sacramente, geistlicher erlúhtunge,
goettelich gefuelen und alle menschliche helffe.

Ir lieben,
boeugent den alten menschen
under die ambaht der alten e
mit aller demuetekeit und gelassenheit,
und lident Got in allen sinen goben,
mit allen sinen búrden;
in der worheit sin búrden sint lihte und sin joch daz ist sentfe.

2
Lieben kinder,
ich bevilhe úch von grunde mins hertzen
under das gevangnisse des crútzes
unsers herren Jhesu Christi,
das daz si in úch und usser úch,
hinder úch und fúr úch,
und mit starker truckunge, mit grundeloser gelossenheit,
wie Got wil und ewelich gewellet hat;
dan fúr úch,
mit verwegenheit aller zuokunftiger lidunge,
noch úch
mit vernichtung aller menschen und smacheit und hinderreden.

Alsus undertrug den alten menschen under die alte e,
bitze daz Cristus in der worheit geborn wurt in úch
in der nuwen e,
do wor fride und froeude ufstot in der worheit.

Die heiligen vettere,
wie sere sù begertent,
do muessent sù dennoch beiten
fúnf tusent jor.

Aber in der worheit,
woltent ir úch alsus lossen,
ir endúrftent niemer ein jor gebeiten.

Gedenckent,
ob ir ein viertegigen ritten hettent
ein jor oder zwei,
ir muessent in liden.

3
Die ander lidunge der alten e
das worent gruweliche urteil
und swere bewisunge der gerechtekeit Gottes.

Das bewiset sich mit maniger wise,
mit lidunge, mit bissen der concienzien;

daz wellent sumliche uswúrcken mit bihtende
das du tusentwerbe bihtest,

laat hij hier wijselijk aan vasthouden,
zolang hij het bezit;
en onderwerp je en zoek God in alles,
op elke wijze en door wie hij ook maar tot je komt.

Willen jullie tot het nieuwe geraken,
dan moeten jullie eerst het oude lijden.

Wees op je hoede, in deemoed van hart,
bij elke troost die je zal toevallen,
van binnen of van buiten,
want hiermee kan men niet voortgaan op de weg,
en deze weg moet men gaan, geen enkele andere;
je mag het draaien of keren hoe je wilt,
zo moet het zijn.

Zoek je troost daarom niet
in de sacramenten, in geestelijke verlichtingen,
in goddelijke gevoelens of in de hulp van mensen.

Lieve mensen,
laat de oude mens buigen
onder de arbeid van het oude verbond
en doe het in deemoed en gelatenheid;
en draag God in al zijn gaven,
verdraag al zijn de lasten;
want waarlijk, zijn last is licht en zijn juk zacht.

2
Lieve kinderen,
vanuit de grond van mijn hart vertrouw ik jullie toe
aan de gevangenschap van het kruis
van onze Heer Jezus Christus,
moge het in en buiten jullie zijn,
voor en achter jullie;
mogen jullie de zware last met oneindige gelatenheid dragen,
zoals God het wil en het eeuwig zo gewild heeft;
voor jullie uit,
opdat het jullie moed mag geven in elk toekomstig lijden,
en achter jullie,
waar verachting door de mensen is en bespottig en achterklap.

Zo zal de oude mens dan buigen onder het oude verbond,
totdat Christus waarlijk geboren wordt in jullie
met het nieuwe verbond,
waar dan waarlijk vrede zal opstaan en vreugde.

De heilige vaders,
hoe groot hun verlangen ook was,
ze moesten desondanks wachten,
wel vijfduizend jaren.

Maar waarlijk,
wilden jullie je op die wijze overgeven,
jullie hoefden niet eens een jaar te wachten.

Bedenk,
hadden jullie de vierdaagse koorts
een of twee jaren lang,
jullie zouden hem moeten lijden.

3
Het andere lijden in het oude verbond
bestond uit gruwelijke oordelen,
en uit strenge bewijzen van Gods gerechtigheid.

Deze maakten zich op menigerlei wijze bemerkbaar,
in lijden en in gewetenskwelling.

Menigeen wil ze kwijtraken door te biechten;
maar al biechte je duizend keer,

es enhilffet dich nût:
so wanne dotsünde verrihtet sind mit gnuog tuonde,
so sol man daz ander Got lossen
und liden bitz das es Got guot machet:
bihte ime.

Die andern mit verdunsterunge innewendig;
das wellent sù abelegen
mit fragende und mit hoerende,
und hoffent ie sù súllent do út nuwes hoeren,
und senent sich darnoch.

Nu lovf alle dine jor,
es enhilffet dich nût,
du muost es von innan warten
und do nemen,
oder do wurt nût us.

4
Ich han ovch gesehen den heiligsten menschen
den ich ie gesach innewendig und usswendig,
der nie denne fúnf bredigen
allen sinen lebetagen gehoert hette:
do er wuste und sach was der mere was,
do gedohte er es were gnuog,
und starp dem er sterben solte,
und lebetem dem er leben sollte.

Lasse das gemeine volk louffen und hoeren,
daz sù nût verzweifelen
noch in ungelovben envalent,
aber alle die Gottes innewendig und usswendig wellent sin,
die kerent sich zuo in selber und in sich selber,

und wellent ir iemer túre werden,
so muessent ir uwer ussuochen begeben
und úch in keren;
und mit worten gewinnent ir es niemer,
hoerent wie vil ir wellent,
danne alleine minnent und meinent Got
von grunde uwers hertzen
und uwer nehsten also úch selber,
und lossent alle ding uf in selben ston,
und tuont uwer hertze mit den heiligen vettern Gottes zuo begerende,
und begerent das ir begerent,
und lossent alle ding.

5
Das dirte das die alte e hatte,
daz waz ein vinsten hoffnung und verre einer erloesunge;
wanne die porten worent beslossen
und enwaz kein prophete der gesprechen moehte
wanne die loesunge beschehen solte.

Also muos der mensche sich Gotte lossen
einvalteclichen in gantzer getruwunge
und in sinen ewigen willen,
wanne er wil daz es geschehe,
in gebeitsamer gelossenheit:
sicher so kummet er, er wurt geborn.

Aber wanne?

daz los ime;
ettelichen an irme altere,
ettelichen an irme ende,
das bevilhe ich alles ime.

Und du endarft dich keinre sunderlichen uebungen annemen;
dan halt die gebot und den heiligen glouben;
die artickele des glouben die lerent und die heiligen gebot,

het zou je niet helpen:
wanne een doodzonde gebiecht is en genoegdoening gedaan,
dan moet men al het andere aan God overlaten
en het dragen totdat God het wegneemt:
biecht tot hem.

Anderen ondervinden inwendig duisternis;
die willen ze van zich afschudden
door vragen te stellen en met toe te horen,
en ze hopen op deze wijze ooit iets nieuws te horen,
en reikhalzend kijken ze hiernaar uit.

Loop het je leven lang na,
het zal je niet helpen,
van binnen moet je hulp verwachten,
en daar moet je het aannemen,
want anders leidt het tot niets.

4
Ook heb ik een mens gezien, de heiligste,
inwendig en uitwendig, die ik ooit gezien heb;
niet meer dan vijf preken
had hij gehoord in zijn leven;
toen hij wist en zag waar het over ging,
toen was het genoeg voor hem,
en hij stierf waar hij aan sterven moest,
en leefde waar hij voor leven moest.

Laat het gewone volk lopen en toehoren,
opdat het niet vertwijfelen zal
noch tot ongeloof vervallen,
maar zij die God inwendig en uitwendig willen toebehoren,
laten zij zich tot zichzelf wenden en tot zichzelf inkeren.

Willen jullie ooit waardig worden,
zoek dan niet langer buiten
maar keer inwaarts in jezelf;
door woorden zullen jullie het nooit verkrijgen,
horen mag je er zoveel je maar wil,
maar heb God lief en zie naar hem uit
vanuit de grond van je hart
en heb je naaste lief als jezelf,
laat alles voor wat het is,
en laat je hart zoals dat van de heilige vaders naar God uitgaan,
en verlang te verlangen,
en laat de dingen zijn.

5
Het derde kenmerk van het oude verbond,
het was de in duisternis gehulde, verre hoop op verlossing;
de poorten waren gesloten,
en er was geen profeet die kon zeggen
wanneer die verlossing zou komen.

De mens moet zich aan God overgeven
in eenvoud en vol vertrouwen
en het overlaten aan zijn eeuwige wil;
en wil de mens dat dit geschieden zal,
laat hij dit dan doen in geduldige gelatenheid:
zonder twijfel, God zal komen, en geboren worden.

Maar wanneer?

Laat dat aan hem over;
bij sommigen in hun oude dagen,
bij sommigen in hun laatste dagen,
laat het allemaal aan hem over.

Het is niet nodig om bijzondere oefeningen te doen:
houd je aan de geboden en het heilige geloof;
leer de artikelen van het geloof en de heilige geboden,

und lident und lossent úch in allen dingen:
sicher so wurt in úch geborn Cristus,
die nuwe e,
fride in der worheit und froeude in dem heiligen geiste;
in úch wurt geborn

ein engelsch leben in subtilheit, in vernunft.
Das duncket úch ein gros ding;
nein, des ist vil me;

der geist machet lebende ein wor goetlich leben sin selbes
úber alle engelsch leben
oder menschen verstentnisse,
úber alle sinne und vernunft,
aber durch disen weg und nút anders.

Wol kummet der mensche darzuo
das er dis edel wesen verstet
und floiert mit den sinnen hie inne und in der vernunft;
aber das man es sige und das man es gewerde,
do enmag man nút zuo kummen
dan durch disen weg:
wore gelossenheit;
dan vindet man es sicherlichen.

Die leviten truogent die arken,
me hie tragent uns die arken.

So wer Got nu nút wil liden in sinre gerehtekeit
und sinen urteilen,
on allen zwifel er vellet eweclichen
under sine gerehtekeit
und in sin ewig urteil.

Des enmag nút anders sin,
kere es wie du wilt,
du muost dich lossen und liden,
in der worheit so treit uns Got in allen dingen,
in allem lidende, in allen búrden,
so bútet Got sin ahssle under unser búrden
und hilffet uns unser liden tragen.

Durch Got lident,
wan leitent wir uns werlichen under Got,
so enwurde uns kein liden noch nút unlidlich;
wan wir nu sint one Got
und stont in unsere eigenere krangheit,
darumb enmúgent wir uns nút geliden
noch ouch gewúrcken.

Das wir dis joch Gottes alle tragen wúrdeclichen,
des helffe uns Got.

Amen.

verdraag en laat alles aan God over;
vast en zeker, in jullie zal Christus geboren worden;
het nieuwe verbond,
de vrede in de waarheid en de vreugde in de Heilige Geest
zal in jullie geboren worden.

Een leven engelachtig in geestesscherpte en verstand,
jullie beschouwen dit als iets groots,
en toch, nog veel groter dan dit is het.

De Geest verwekt een waar goddelijke leven van zichzelf,
boven engelachtig leven
of menselijk begrip,
en boven alle zinnen en het verstand,
maar slechts langs deze weg en langs geen andere.

Iemand kan wel zover komen
dat hij dit edele zijn verstaat
en dat hij er met de zinnen bij rondwaalt en met het verstand,
maar om er binnen te geraken en het te leven,
op geen andere wijze zal men zover kunnen komen
dan door deze weg te gaan:
ware gelatenheid;
men zal het dan ongetwijfeld vinden.

De levieten droegen de ark,
maar hier draagt de ark ons.

Hij die God nu niet wil lijden in zijn gerechtigheid
en in zijn oordelen,
hij ondergaat zonder enige twijfel in de eeuwigheid
zijn gerechtigheid
en zijn eeuwige oordeel.

Niet anders dan zo zal het zijn,
draai of keer het hoe je wilt,
laat af en lijd het,
waarlijk, zo draagt God ons in alles,
in elk lijden, in elke droefheid,
zo drukt God zijn schouder onder onze last
en helpt hij ons ons lijden te dragen.

Lijd omwille van God,
want onderwierpen we ons waarlijk aan God,
geen lijden zou voor ons ondraaglijk zijn;
want daar we nu zonder God zijn
en bevangen door onze eigen zwakheid,
daarom zijn we niet in staat te dulden
en brengen we niets tot stand.

Dat wij allen Gods juk waardig mogen dragen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 51 (V45)

Dertiende zondag na Drievuldigheid I

Beati oculi qui vident quod vos videtis et c. (Lc 10,21-24)

*Die bredige usser sant Lucas ewangelio
des drizehenden sunnendages
leret uns noch dem einen werben das got selber ist
und bekennen unser selbes blintheit und snoedekeit,
dodurch wir gezogen werdent
zuo rehter demuetikeit geistes und naturen.*

1
Man liset das sich unser herre zuo einem mole froeite,
do er inwendig
die an sach die von sinem vatter versehen woren,
und sprach:

'ich danken dir, himelscher vatter,
das du dise ding hast verborgen
vor den grossen und den wisen diser welt
und hast si geoffenbart den kleinen'.

Do kert er sich ze sinen geminten jungern
und sach si an,
und al do huob er an das ewangelium das man nu liset
hütte von der wuchen, von der zit:

'Beati oculi qui vident que vos videtis,
selig sint die ovgen die do sehent das ir sehent;
wan vil wise künigen und propheten begerten ze sehende
das ir nu sehent,
und ensahent es nüt,
und ze hoerende das ir hoerent,
und si enhorten es nüt'.

Do kam ein meister von der e
und wolt unsern herren versuochen
und in do nider werffen,
und fragte in und sprach:

'meister,
was sol ich tuon das ich das ewig leben besitze?'

Und unser herre antwurt im guetlich,
allein er doch wol wiste das sin meinunge valsch was:

'wie lises du in der e?'

Do sprach genre:

'das man Got sol minnen
von allem herzen und selen und von allem gemuete
und den nechsten als sich selber'

Do sprach unser herre:

'das tuo und du solt leben'.

Nu nemen wir das erste wort:

'selig sint die ovgen die do sehent das ir sehent'.

Zalig de ogen die zien wat jullie zien etc. (Luc. 10,21-24)

*De preek op het ewangelie van Sint-Lukas,
voor de dertiende zondag,
leert ons te zoeken naar dat ene dat God zelf is
en leert ons onze eigen blindheid en kleinheid te onderkennen,
waardoor we gevoerd worden
tot de juiste deemoedigheid van geest en natuur.*

1
Men leest dat onze Heer zich ooit verheugde
toen hij in zijn innerlijk
hen zag die door zijn Vader uitverkoren waren;
en hij zei:

'Ik dank je, hemelse Vader,
dat je deze dingen verborgen hebt
voor de groten en de wijzen van deze wereld
en geopenbaard hebt aan de kleinen.'

Toen wendde hij zich tot zijn beminde leerlingen,
keek hen aan,
en vertelde hun wat we nu lezen in het ewangelie
voor deze dag van de week van dit tijdeigen:

'Beati oculi qui vident que vos videtis,
zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien;
want veel wijze koningen en profeten verlangden te zien
wat jullie nu zien,
en zagen het niet,
verlangden te horen wat jullie horen,
en hoorden het niet.'

Toen kwam een wetgeleerde
en deze wilde onze Heer op de proef stellen
en hem ten val brengen;
hij ondervroeg hem en zei:

'Meester,
wat moet ik doen opdat ik het eeuwige leven zal bezitten?'

En onze Heer antwoordde hem zachtmoedig,
hoewel hij goed wist dat zijn bedoeling vals was:

'Wat lees je in de wet?'

Toen zei die ander:

'Dat men God zal liefhebben
met heel z'n hart en ziel en met heel z'n gemoed,
en de naaste als zichzelf.'

Toen zei onze Heer:

'Doe dat en je zult leven.'

Nemen we nu het eerste woord:

'Zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien.'

Der mensche hat zweiger leige ovgen:
uswendig ovgen und inwendige ovgen.

Und enwere das innerlich ovge nüt,
so wer es ein hert snoed krank ding
mit dem uswendigen ovge
und umbe den menschen al ze mole,
und so were der mensche als ein ander vihe oder tier.

Lieben kinder,
wie mag nu das sin
das die edel vernunft, das inwendig ovge,
alsus bermgklichen verblent ist
das es dis woren liechtes nüt ensicht?

Der múrdige schade ist dannan ab komen:
do ist ein dicke grobe hut,
ein dickes vel über gezogen,
das ist minne und meinunge der creaturen,
oder es si der mensche selber oder etwas des sins,
und von dem ist der mensche blind und tovb worden,
si sin in welicher stat si sint,
weltlich oder geistlich.

Und hie mit
gont si zuo dem heiligen lichamen unsers herren,
und ie me si dar gont,
ie tovber si sint und ie blinder si werdent
und die hut ie dicker wirt.

Kinder,
wannan ab wenent ir das das kome
das der mensche in sinen grunt enkeine wis nüt komen enmag?

Das ist des schult:
do ist als manig dicke grúweliche hut über gezogen,
recht dick als oxsen stinren,
und die hant im sin innerkeit also verdeckt
das Got noch er selber nüt drin enmag:
es ist verwachsen.

Wissent,
etliche menschen múgent drissig oder vierzig húte haben,
dicker grober swarzer húte als beren húte.

Wele sint dise húte?

Das ist ein ieklich ding
do du dich mit willen zuo kerst,
es si muotwillikeit an worten, an werken,
an gunst, an ungunst,
hochmuetikeit, eigenwillikeit,
beheglicheit deheins dinges ane Got,
hertmuetikeit, lichtvertikeit, unbehuotsamkeit der wandelungen et c.

Diser gelich machent alle dicke húte
und gros mittel
die dem menschen die ovgen verblendent.

Und als balde als der mensche dis mit liden ansicht
und sich demuetsklichen dis Gotte schuldig git
und me sich willen hat ze besserende
nach siner macht,
zehant so wirt es also guot rat;
so echt sich der mensche demuetsklichen bekennet,
so wirt es alles guot rat.

Aber etlichen lúten den ist recht,
was man in seit,
das engat in nüt me in denne ob si entslaffen sin.

Tweeërlei ogen heeft de mens:
uitwendige ogen en inwendige ogen.

En zou het inwendige oog er niet zijn,
slecht en armzalig gesteld zou het zijn
met dat uitwendige oog,
ja, met de mens in zijn geheel:
als een stuk vee zou de mens zijn, of als welk dier ook.

Lieve kinderen,
waardoor komt het toch
dat het edele verstand, het inwendige oog,
zo erbarmelijk verblind is,
zodat het het ware licht niet ziet?

Dat verderfelijke gebrek ontstaat
doordat er een dicke, grove huid,
een dik vel overheen is getrokken;
het is namelijk de liefde en genegenheid voor het schepselijke,
voor zichzelf of voor iets van het zijne,
waardoor de mens blind en doof geworden is,
tot welke stand die mens ook mag behoren,
de wereldlijke of de geestelijke.

En in deze toestand
ontvangen ze het heilige Lichaam van onze Heer,
en hoe vaker dit gebeurt,
hoe dover ze zijn en hoe blinder ze worden,
en hoe dikker die huid wordt.

Kinderen,
hoe komt het, denken jullie,
dat een mens op geen enkele wijze in zijn grond geraken kan?

Schuld hieraan zijn
die dicke, afzichtelijke huiden
zo dik als het voorhoofd van ossen;
zijn innerlijk is door hen zo toegedekt,
dat God noch hijzelf daarin doordringen kan:
het is dichtgegroeid.

Weet dan
dat sommige mensen wel dertig of veertig huiden kunnen hebben,
huiden dik, grof en zwart als berenhuiden.

Wat zijn dat voor huiden?

Het zijn al die dingen
waaraan je je vrijwillig overgeeft,
het zij moedwillig in woorden of in werken
met welwillendheid of in onwelwillendheid,
aan hoogmoedigheid, eigenwilligheid,
behagen aan iets zonder God,
hardvochtigheid, lichtvaardigheid, onachtzaamheid in gedrag etc.

Al deze dingen maken die dicke huiden
en vormen zo een grote belemmering,
want ze bedekken mensen de ogen.

En zodra de mens dit met pijn ontdekt
en hij deemoedig dan tegenover God schuld bekent
en, meer nog, het besluit neemt zich te beteren
voorzover dat in zijn macht ligt,
ja, vanaf dan zal het goed komen;
want wanneer de mens oprecht en deemoedig bekent,
dan zal alles goed komen.

Maar bij veel mensen is het zo dat,
wat je hun ook zegt,
ze nemen het niet op, het is net alsof ze slapen.

Also sint in die vel gewachsen vor den ovgen und den oren;
die abgoet die enwelled si nüt lossen,
weler künne die sint.

Si tuont als fro Sare tet,
die uf die abgoette gieng sitzen.

Die bilde die man von den hat,
die machent die hindernisse.

Und die vel die vallent in fúr die inwendigen ovgen, in die oren,
das die ovgen der vernunft nüt enkünnen gesehen
dannan ab si selig werden.

'Selig sint die ovgen denne die do sehent das ir sehent'.

Ein mensche der sinne hette,
der moechte an im selber bruefen
itale weltliche herzen,
den als hertzlichen wol ist
mit den creaturen
die ze mole nüt ensint.

So muest es ein wunder sin mit dem
do alles dis wunder us geflossen ist.

Unser herre der sprach
das sine jungern selig weren
von irem gesicht.

Wellen wir nu recht prueven,
so súllen wir wol selig sin,
wan wir sehen verre me von unserm herren Jesu Christo
wan die junger taten,
wan S. Peter oder S. Johans.

Si sahen
einen armen kranken lidelichen totlichen menschen vor in gon,
und wir bekennen in dem heiligen wirdigen glovben
einen grossen wirdigen gewaltigen Got und herren,
der himel und erde und alle creaturen
von nicht gemacht hat.

Sehen wir dis nu recht an,
so sint unser ovgen, ja unser selen,
eweklichen selig.

2
Lieben kinder,
die grossen pfaffen und die lesmeister
die tispitierent
weder bekentnisse merre und edeler si
oder die minne.

Aber wir wellen nu al hie sagen
von den lebmeistern.

Als wir dar komen,
denne súllen wir aller dinge worheit wol sehen.

Unser herre sprach:

'eins ist not'.

Weles ist nu das eine des als not ist?

Das eine das ist
das du bekennest din nicht,
das din eigen ist,
was du bist und wer du bist von dir selber.

Zo zeer zijn hun de vellen gegroeid voor de ogen en de oren;
hun afgoden willen ze niet loslaten,
van welke aard die ook zijn.

Zij doen als Sara deed,
die op de afgoden ging zitten.

De beelden zijn het die men hiervan heeft,
die de hindernis vormen.

En de vellen vallen hun voor de inwendige ogen, in de oren,
zodat de ogen van het verstand het zicht ontnomen wordt
op wat hen zalig zou kunnen maken.

'Zalig zijn de ogen van hen die zien wat jullie zien.'

Een mens die bij zinnen is,
hij zou voor zichzelf kunnen nagaan
wat ijdele, wereldse harten
aan genoegens beleven
in schepselen,
die feitelijk toch niets zijn.

Hoe wonderbaarlijk dan bij hem
uit wie al deze wonderen zijn voortgekomen!

Onze Heer zei,
dat zijn discipelen zalig waren
door wat ze zagen.

Wanneer we dat tot ons laten doordringen,
dan moeten we wel zalig zijn,
want wij zien veel meer van onze Heer Jezus Christus
dan de leerlingen deden,
meer dan Sint-Petrus of Sint-Johannes.

Zij zagen
een arme, zwakke, lijdende, sterfelijke mens voor zich,
en wij belijden hem in het heilige, waardige geloof
als een grote, eerbiedwaardige, geweldige God en Heer,
die hemel en aarde en alle schepselen
uit het niets heeft gemaakt.

Bezien we dit nu goed,
dan zijn onze ogen, ja onze zielen,
eeuwig zalig.

2
Lieve kinderen,
de grote theologen en de leesmeesters
disputeren erover
of kennis belangrijker en edeler is
of de liefde.

Maar wij willen hier nu spreken
over de leefmeesters.

Wanneer we in de hemel komen,
dan zullen we de waarheid van alle dingen wel zien.

Onze Heer zei:

'Een ding is noodzakelijk.'

Wat is nu dat ene dat noodzakelijk is?

Dat ene is,
dat je je eigen niets erkent:
dat wat eigen is aan jou,
wat je bent en wie je bent van jezelf.

Umbe dis ein
hast du unserm herren als angst gemacht
das er bluot switzte.

Umbe das du dis ein nút enwoltest wellen bekennen,
so ruoft er an dem crúze:

'Got, Got min, wie hast du mich gelossen!'

wan dis ein des not ist,
als gar von allen menschen solte verlossen sin.

Liebes kint,
los varn alles das ich und alle lerer ie gelerten,
und alle wúrklicheit
und schowelicheit und hoch contemplacie,
und lerent allein dis ein,
das úch das werde:
so hant ir wol gearbeit.

Dar umbe sprach unser herre:

'Maria hat das beste teil erwelt'.

Ja, das beste alles.

In der worheit, koendest du dis allein erlangen,
so hettest du al erlanget,
nút ein teil,
sunder alles.

3
Dis enist nút
das etliche lúte
kúnnen als vernúnftklichen sagen von irem nicht
und als demuetsklichen,
recht als ob si die edel tugent
weselichen besessen haben,
und die selben sint in irem grunde
noch grosser wan der tuom si.

Dise wellent gros schinen;
triegent si die lúte,
si triegent aller meist sich selber,
wan sie sint die
die in dem truge in der warheit belibent.

Kinder, diser grunt der ist wening lútz bekant.

Zelent
das drú menschen al hie sin
die dis an gange.

Dis enist nút in dem gedanke noch in der vernunft.

Aber entrúwen,
es hilft gar wol dar zuo
das man es stetlichen fúr sich neme
und von flisse kome zuo wesende,
wan flissig uebunge
die machet ze lest formelich und weselich.

Als balde als man eines ufsehendes gewar werde
inwendig oder uswendig,
denne al zehant sol man nider sinken
in den aller tiefsten grunt,
snelleklichen, sunder beiten;
in dem grunde entsinke in din nicht.

So koment etliche:

Vanwege dit ene
heb je onze Heer zoveel angst bezorgd
dat hij bloed zweette.

Omdat je dit ene niet hebt willen erkennen,
roept hij aan het kruis:

'God, mijn God, hoe heb je mij verlaten!'

want dit ene dat noodzakelijk is,
het zou door alle mensen helemaal verlaten worden.

Lieve kind,
laat alles varen wat ik en alle leraren ooit onderwezen,
en alle werkzaamheid
en beschouwing en verheven contemplatie,
en leer alleen dit ene,
opdat het jullie ten deel valt:
dan hebben jullie goed gewerkt.

Daarom zei onze Heer:

'Maria heeft het beste deel gekozen.'

Ja, het beste van alles.

Zou je alleen dat bereiken, waarlijk,
dan had je alles bereikt,
niet een deel,
maar alles.

3
Het is hierbij niet
zoals bij al die mensen
die zeer verstandig over hun niets praten
en op deemoedige wijze,
zo alsof ze deze edele deugd
wezenlijk zouden bezitten,
maar die in hun grond
nog hoger zijn dan de dom.

Zij willen groot lijken;
de mensen bedriegen ze,
maar het meest nog bedriegen ze zichzelf,
want zij zelf zijn het
die in dit bedrog waarlijk achterblijven.

Kinderen, weinig mensen weten van deze grond.

Zouden we tellen,
het betrof wellicht drie mensen
van allen die hier aanwezig zijn.

In het denken noch in het verstand is hij te vinden.

Maar echt,
zeer behulpzaam is het
om het steeds voor ogen te hebben
en om tot dit zijn te geraken met vlijt,
want vlijtige oefening is het
die uiteindelijk wezenlijke gelijkvormigheid brengt.

Zodra men bespeurt opzien te willen baren,
inwendig of uitwendig,
moet men terstond verzinken
in de allerdiepste grond,
snel en zonder te talmen;
in de grond dan verzink in je niets.

Veel mensen zijn er die zeggen:

'ich tuon alle tage dis oder das,
das ist das leben unsers herren,
und alsus und also'.

Liebes kint,
halttest du
von deheime tuonde oder wise die du getuon macht,
das das út soelle,
so wer dir vil besser
das du nút entetest
und kertest in din luter nicht,
nicht tovgen, nicht vermúgen,
denne du in also grosser wúrklicheit stuendest
inwendig oder uswendig
und du dines nictes vergissest.

4
Nu heben wir den usseren menschen an.

Sich an was du bist:
wannen ab bist du komen?

Von einer unfletiger fuler boeser unreiner materien,
die unmuotsamlich und ein ungelust ist
an ir selber und allen menschen.

Und nu was bist du worden?

Ein unrein smekender sak vol bochtes.

Und kein so rein,
so edel spise noch trunk
in dich enkumet noch so schoen noch so rein,
es enwerde
ein unfletig unlidelich smekent unreinheit in dir.

Und es enhat nieman den andern so lieb,
und der dar umbe sich dicke
sins ewigen lebens hat entrost
und ein ewig hellebrant hat gewoget ze sinde:
stirbt er, das er in múge bi im geliden,
er enfliehe in me wan einen fulen hunt.

Nu hat Got alle creaturen
wider die nature gesast:
den himel, die sunne, die sternen;

nu frúrt dich, nu ist dir ze heis;
nu ríffen, nu sne;
nu ist dir wol, nu zehant we;
nu hunger, nu turst;
nu di wolfe, nu die spinnen,
nu die fliegen, die floehe,
und der enkanst du dich dicke nút erwerben.

Nu sich wie die tumben vich
herlicher sint in ir nature,
und wachsent ir kleider,
do in mit genuet,
ist warn, ist kalt;
und du muost von in lehenen din kleit.

Und denne an dem selben armuete
nimest du lust und genuegde und hofart.

Ist das nút ein unsprechlich blintheit?

Die tier, das vihe,
den genuegt an spise, an tranke,
an kleidern, an betten,

'Ik doe elke dag dit of dat,
zoals onze Heer het voorleefde,
net zus en net zo.'

Lieve kind,
zou je menen
dat de handelingen en gedragingen die je verricht
hier iets tot stand zouden brengen,
dan zou het veel beter voor je zijn,
dat je niets deed
en dat je zou inkeren in je loutere niets,
in je ondeugdelijkheid, je onvermogen,
veel beter dan het verrichten van grote werken,
innerlijk of uiterlijk,
en je eigen niets te vergeten.

4
Beginnen we nu met de uiterlijke mens.

Aanschouw wat je bent:
waaruit ben je voortgekomen?

Uit vieze, vuile, slechte, onreine materie,
die weerzinwekkend en walgelijk is
in zichzelf en voor alle mensen.

En wat ben je nu geworden?

Een onsmakelijke zak vol bocht.

En niets is zo rein,
geen spijs of drank zo schoon
en edel en rein bij inname,
of het wordt
in jou tot een vieze, onsmakelijke onreinheid.

En niemand heeft de ander zo lief
(voor hem nog zo vaak
zijn eigen eeuwig leven op het spel gezet
en het eeuwige hellevuur gewaagd)
dat wanneer deze sterft hij hem bij zich wil houden:
hij is sneller bij hem weg dan bij een rottende hond.

God nu heeft alle schepselen
tegenover de menselijk natuur geplaatst:
de hemel, de zon, de sterren.

Nu eens bevries je van de kou, dan weer is het te warm;
nu is er rijp, dan weer sneeuw;
nu eens voel je je goed, en kort daarna weer slecht;
nu is er honger, dan weer dorst;
nu zijn het de wantsen, dan weer de spinnen,
nu de vliegen, dan de vlooiën,
en je kunt je daartegen vaak niet verweren.

En kijk vervolgens eens naar het stomme vee;
hoe veel heerlijker is hun natuur toch,
hun groeien kleren,
en het is goed zo,
of het nu warm is of koud;
en jij, jij moet je kleren van hen lenen.

En bezie je eigen armoede dan,
waaruit je hoogmoedig genot en genoegten put.

Is dat niet een onuitsprekelijke blindheid?

De dieren, het vee,
zij zijn tevreden met het voedsel, het drinken,
de kleren en de ligplaats,

als es Got gemachet hat.

Nu sich,
was gehoert wunders her zuo
das din arme nature enthalten werde!

und do ab nimet man dar zuo grossen lust
und uebet grosse gebresten
an der nützung der toten vihe.

Hie vormoles als die heiligen solten essen,
so weinden si,
und als si solten sterben,
so lacheten si.

5
Nu sich vor an din nicht:
was hast du jomers in diner nature?

Bettest du gerne?
Vastest du gerne?
Wachest du gerne?
Venjest du gerne?
Was wirt hie us?

Das du wilt, des entuost du nüt,
und das du nüt enwilt, das tuost du.

Was wunders stat dicke in dir uf
von maniger grúwelicher bekorunge!

Und sich,
manigen gebresten verhenget Got uber dich
inwendig und uswendig:

acht das du dis ein gelerest des ist not.
Gehab dich wol!

Got verhenget es alles umbe din guot,
das du mit allem disem in din nicht geratest,

und ist dir dis vil lichte vil besser
denne das du in grossen dingen stuendest.

So koment die lúte úber dich
mit grúwelichen geberden und sweren worten,
und denne dise grossen vernúnftigen
mit den geschwindesten grosten hohen worten,
recht als ob si die apostelen sin.

Lieb,
entsink, entsink in den grunt,
in din nicht
und lo den torn mit allen den stoecken uf dich vallen!

Lo alle die túfel die in der helle sint
úber dich komen!

Himmel und erde mit allen creaturen,
es sol dir alles wunderlichen dienen.

Sink echt du:
dir wirt das aller beste alles.

6
Nu sprechent si:

'herre,
ich denk alle tage das liden unsers herren,
wie er stuont vor Pylato und vor Herode
und an der sul

zoals God dat heeft ingericht.

En bezie dan eens
wat er allemaal nodig is
om jouw arme natuur in stand te houden!

En daaraan beleeft men bovendien nog veel genot;
en men begaat grote zonde
in het gebruik van dode dieren.

Vroeger wanneer de heiligen eten moesten,
dan huilden ze,
en wanneer de tijd gekomen was om te sterven,
dan lachten ze.

5
En bezie dan jouw niets:
hoe beklagenswaardig jouw natuur!

Bid je graag?
Vast je graag?
Waak je graag?
Werp je je graag ter aarde?
Wat komt hieruit voort?

Wat je wilt, dat doe je niet,
en wat je niet wilt, dat doe je.

Wat komt er niet al in je boven
aan vreselijke bekoringen!

En zie,
vele gebreken heeft God je opgelegd,
innerlijk en uiterlijk.

Geef acht, dat je dit ene leert wat noodzakelijk is,
en gebruik het ten goede!

God legt je dit alles op voor jouw bestwil,
opdat je hiermee in je niets geraakt.

Het is voor jou wellicht veel beter zo,
dan om jezelf met verheven zaken bezig te houden.

Mensen zullen er zijn die je aanvallen
met dreigende gebaren en harde woorden,
en ook grote verstandigen zullen komen
met de gladste, grootste en hoogstverheven woorden,
als waren ze de apostelen zelf.

Mijn lief,
verzink, verzink in de grond,
in je niets,
en laat die toren met al z'n klokken op je vallen!

Laat alle duivels die er in de hel zijn
over je heen komen!

Hemel en aarde met alle schepselen,
het zal je alles wonderbaarlijk dienen.

En jij, verzink maar:
het beste van alles zal je ten deel vallen.

6
Ze zeggen:

'Heer,
ik gedenk elke dag het lijden van onze Heer,
hoe hij stond voor Pilatus en voor Herodes
en aan de zuil

und do und do.'

Liebes kint,
ich wil dich leren:
du solt alsus dinen Got ansehen,
nit als einen luterer menschen,
sunder sich an
den aller grosten gewaltigen ewigen Got,
der himelrich und ertrich
mit einem worte gemacht hat
und ze núte machen mag
und der
úber weselich und úber bekentlich ist,
das der wolte also ze núte werden
fur sine armen creature;

und schame dich,
du toetlich húndin mensche,
das du ie
ere und vorteil und hofart gedochtest,
und under trucke dich under das crúze,
wo es her kumet,
uswendig oder inwendig.

Búge din hofertig gemuete
under sine dúrnin krone
und folge dinem gekrúzigotten Gotte
mit underworfenem gemuete
in wore verkleinunge din selbes
in allen wisen inwendig und uswendig,
sit din grosser Got also ze núte ist worden
und verurteilt ist von sinen creaturen
und gekrúziget ist
und gestorben ist.

Alsus solt du
mit gedultigem lidende und mit aller demuetkeit
dich in sin liden erbilden
und dich dar in trucken.

Nu entuont dis die lúte nicht;
aber ein ieklichs gedenket wol
an das heilige liden unsers herren
in einer verloeschener blinder rower minne,
also das der gedank
in der uebungé nút enwúrket
das er sins gemaches oder hofart oder eren
oder liplicher genuegden ir sinne
dar umbe enberen welle,
denne si blibent alles als si sint.

Och wie wenig frucht
bringet das minnekliche liden an den lúten!

Die frucht schint
an dem nach erbilden
und an dem leben gewar werdende
und an den sitten und an den werken.

7

Liebes kint,
alsus solt du das heilig liden unsers herren
ueben und úber denken,
das es lebende frucht an dir bringe.

Und du solt dich selber vernúten
und solt dich lossen dunken
das dich die erde unbillichen uf irem rúggen trage
und das si dich nút enverslindt in sich,
und gedenke
das manig tusent menschen in der helle sint

en daar en daar.'

Lieve kind,
leer dan van mij:
je zult God moeten beschouwen
niet als was hij louter mens,
maar hem zien
als de allergrootste, geweldige, eeuwige God,
die hemelrijk en aardrijk
met één woord gemaakt heeft
en tot niets maken kan,
en als degene
die boven het zijnde en boven het kennen staat,
en dat hij aldus tot niets wilde worden
voor zijn arme schepselen.

En schaam je,
jij sterfelijke hond mens,
dat je ooit
eer en voordeel en hovaardij in gedachten had,
en buig onder het kruis,
waar het ook vandaan mag komen,
van buiten of van binnen.

Buig je hovaardige gemoed
onder zijn doornenkroon
en volg jouw gekruisigde God
met een onderworpen gemoed
en in ware verkleining van jezelf
op elke wijze, innerlijk en uiterlijk;
jouw grote God toch is aldus tot niets geworden
en veroordeeld door zijn schepselen
en gekruisigd
en gestorven.

Aldus moet jij je
in lijdzaam geduld en vol deemoed
naar zijn lijden vormen
en jezelf daarin indrukken.

Net dit is het wat de mensen niet doen;
ieder van hen gedenkt weliswaar
het heilig lijden van onze Heer,
maar met een uitgebluste, blinde, grove liefde,
waardoor het gedenken
in de oefening niet doorwerkt;
gemakzucht, hovaardij, eer
of lichamelijke genoegens der zinnen
willen ze daarvoor niet loslaten,
en ze blijven wie ze zijn.

Ach, hoe weinig vrucht
brengt dit minnelijke lijden in deze mensen voort!

De vrucht toont zich
in de navolging
en wordt zichtbaar in de levenswijze
en in de zeden en de daden.

7

Lieve kind,
je moet het heilige lijden van onze Heer
zo oefenen en overdenken,
dat het levende vrucht in je draagt.

En je moet jezelf tot niets maken
en van jezelf vinden
dat de aarde je ten onrechte op haar rug draagt
en je ondanks dat niet verslindt,
en bedenk
dat er duizenden mensen in de hel zijn

die lichte nie
als vil unertikeit an in engewunnen;
und het in Got also vil liechtes gegeben
und also manig gros guot getan
als er dir het geton,
si weren dir ungelich worden.

Und er hat din geschonet und gebeitet,
und er hat si eweklichen verdamnet.

Und dis solt du dik an sehen
und solt einen trehen wassers nüt
mit friheit noch vermessener getoerstikeit
getúrren nemen,
denne mit demuetiger vorchte.

Nútze alle ding
nach notdurft diner krankheit
und nüt nach genuegde.

So koment etliche
und sagent
von also grossen vernúnftigen
úber weselichen
úberformlichen dingen,
recht als si úber die himele sin geflogen,
und si enkamen noch nie
einen trit usser sin selber
an bekennisse irs eigenen nictes.

Si múgen wol sin komen
zuo vernúnftiger worheit,
sunder zuo der lebenden worheit,
do die worheit worheit ist,
dar zuo enkumet nieman
denne durch disen weg sins nictes.

Und wer disen weg nüt gegangen enist,
der sol mit grossem schaden und schanden do ston
do alle ding entecket súllent werden.

Och kinder,
denne moechten soliche wellen
das si nie geistlichen schin gewinnen enhetten
und das si nie von hohen vernúnftigen dingen
enhetten gehoert sagen
noch do mit umbe gegangen enhetten
noch als grossen namen nie gewinnen enhetten,
und súllen si denne wunschen
das si alle ir tage
mit dem vihe uf dem velde hetten gegangen
und ir broetlin
mit irem sweisse gewinnen hetten.

Kinder,
es kumet der tag das Got sol vorderung tuon
von den minneklichen gaben
die er nu so milteklichen umbe stroewet
und der man so krenklichen nu gebruchet
sunder alle frucht.

Dise verkleinunge
ensol nüt bringen ein zwivellich vorchte
also die zwivelere,
sunder
si súllent wúrken einen demuetigen underval
under Got und under alle creaturen
in rechter gelossenheit.

Het och der mensche nu in ime
út fúr demuetkeit,

die misschien nooit
zoveel boosaardigheid bedreven hebben;
en had God hun evenveel licht gegeven
en even vaak zoveel goeds gedaan
als hij jou heeft gedaan,
ze zouden anders geworden zijn dan jij.

En jou heeft hij verschoond en bewaard,
hen echter heeft hij voor eeuwig verdoemd.

Overweeg dit dan en doe dat vaak;
en geen druppel water
moet je vrijpostig of met aanmatigende gretigheid
tot je durven nemen,
slechts met deemoedige eerbied.

Maak gebruik van al de dingen,
en doe het voor zover je die nodig hebt vanwege je zwakheid,
niet voor je genoegen.

Sommigen komen aanzetten
en ze spreken
over zulke grote, verstandelijke,
overwezenlijke,
boven elke vorm verheven zaken,
alsof ze boven de hemelen hebben gevlogen,
en toch, nooit kwamen ze
ook maar een stap buiten zichzelf
door hun eigen niets te onderkennen.

Ze mogen dan wel gekomen zijn
tot de waarheid van het verstand,
tot de levende waarheid echter,
daar waar de waarheid waarheid is,
komt niemand
dan enkel langs deze weg van zijn niets.

En wie die weg niet is gegaan,
hij moet tot zijn grote schade en schande achterblijven
wanneer alle dingen geopenbaard zullen worden.

Ach kinderen,
dan mochten ze willen
dat ze nooit geestelijk aanzien verkregen hadden,
nooit over hoge verstandelijke zaken
hadden horen spreken
noch daarmee waren omgegaan,
nooit een grote naam verworven hadden,
en ze zouden dan wensen
dat ze al hun levensdagen
met het vee het veld op waren gegaan
en hun stukje brood
met hun eigen zweet verdiend hadden.

Kinderen,
de dag komt dat God rekenschap verlangt
voor de minnelijke gaven
die hij nu zo mild uitstrooit
en waar men nu zo weinig gebruik van maakt,
en zonder vrucht.

Deze zelfverkleining
moet geen vreesachtige twijfel met zich meebrengen,
zoals bij twijfelaars,
maar
moet een deemoedige onderwerping bewerkstelligen
aan God en aan alle schepselen
in ware gelatenheid.

Zou de mens in zichzelf
ook maar iets voor deemoed houden,

so wer es valsch.

Dar umbe sprach unser herre:

'ir enwerdent als dis kint,
niergen ab ensol man halten;
lasent die kleinen zuo mir komen'.

Das ertrich
das ist das aller niderste von allen den elementen
und hat den himel von siner niderheit
aller meist gefiohen,
und dannan ab so jaget im der grosse himel
mit aller siner kraft aller meist nach
und sunne und mone und alle die sternen,
und wúrkent die aller groste frucht in der erden
vor allen den hohen obersten elementen.

So wo och das tal aller tieffest ist,
da flússet des wassers aller meist.

Die telre sint vil fruchtberer gemeinlichen
wan die berge.

8
Dise wore verkleinunge
die versinkt in das goetlich innerlich abgrúnde.

Kinder,
da verliessent si sich al ze mole
in rechter worer verlornheit ir selbs.

'Abyssus abyssum invocat,
das abgrúnde das in leitet das abgruende'.

Das geschaffen abgrúnde
das in leitet von siner tieffe wegen.

Sin tieffe und sin bekant nicht
das zúhet das ungeschaffen offen abgrúnde in sich,
und do flússet das ein abgrúnde in das ander abgrúnde
und wirt do ein einig ein,
ein nicht in das ander nicht.

Das ist das nicht
da S. Dyonisius ab sprach,
das Got nicht ensi
alles das man genemmen oder verston oder begriffen mag:
da wirt der geist als gelossen;
in dem wolt in Got
al ze mole zuo nichte machen,
und mocht er in dem ze mole ze nichte werden,
er wurde es von des ichtes minnen
und das das er versmulzen ist,
wan er enweis nicht,
er mint nicht,
er ensmakt nicht
wan das ein.

Kinder,
dise ovgen die alsus sint sehent worden,
die sint wol selig,
und von disen
mochte unser herre wol sprechen das wort:

'selig sint die ovgen die do sehent das ir sehent'.

Das wir nu alle denne selig muessen werden
mit einer woren gesicht users eigenen nictes,
des helf uns Got.

dan zou dat verkeerd zijn.

Daarom zei onze Heer:

'Slechts wanneer jullie worden als dit kind,
dat men niet van mij zal afhouden;
laat de kleinen tot mij komen.'

Het aardrijk
is het laagstgelegene van alle elementen
en van de hemel is het vanwege zijn laagte
het allermeest weggevluht,
daarom ook jaagt de grote hemel het
met al zijn krachten het meest na;
zon en maan en alle sterren,
zij verwekken de allergrootste vrucht in de aarde,
meer nog dan in de hoger gelegen elementen.

Want daar waar het dal op z'n diepst is,
daar stroomt het meeste water.

De dalen zijn gewoonlijk veel vruchtbaarder
dan de bergen.

8
De ware verkleining,
ze verzinkt in de goddelijke, innerlijke afgrond.

Kinderen,
daar verliest men zich helemaal
in echte, ware zelfverlorenheid.

'Abyssus abyssum invocat,
de afgrond leidt de afgrond binnen.'

De geschapen afgrond
leidt inwaarts vanwege zijn diepte.

Zijn diepte en zijn onderkende niets
trekken de ongeschapen open afgrond in zich binnen,
en daar stroomt de ene afgrond in de andere afgrond
en wordt daar één enig één,
een niets in het andere niets.

Dat is het niets
waarover de heilige Dionysius zei
dat God niets is
van al wat men benoemen of verstaan of begrijpen kan:
daar wordt de geest gelaten;
hierin zou God hem
helemaal tot niets willen maken,
en kon hijzelf daarin helemaal tot niets worden,
hij werd het uit liefde voor dit niets
waarmee hij versmolten is,
want niets weet hij,
niets bemint hij,
niets smaakt hij,
slechts dit ene.

Kinderen,
de ogen die aldus ziende zijn geworden,
die zijn wel zalig,
en over hen
kon onze Heer het woord spreken:

'Zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien.'

Dat wij nu allen dan zalig mogen worden,
waarlijk schouwend ons eigen niets,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Amen.

Preek 52 (V54)

Dertiende zondag na Drievuldigheid II

Diliges dominum deum tuum (Lc 10,27)

*Die dirte uszlegunge von dem ewangelio
des drizehenden sunnendages
seit von drierleige phariseilicher wisen
und von drier leige minne,
bezeichent bi drier leige gemoelter bilde,
und von drien eigenschafthen der starcken minne.*

1
Ein phariseus wolte unsern herren bekoren
und fragte in was er tuon solte,
das er das ewige leben behielte.

Und unser herre wisete in
uf sin eigene kunst und sinne
und fragte in wie er gelesen hette in der e.

Do sprach er:

'du solt minnen dinen Got
von allem herzen und diner selen
und von allem dinem gemuete'.

Kinder,
dirre enmeinte nüt Got noch das ewig leben,
denne sin meinunge die was valsch.

Och
was ist diser phariseilicher wisen
nu al in ertrich,

das die lúte gemeinlich meint uswendige ding
in den werken und worten,
das do einen geistlichen schin hat,
und ist doch me gemeint uswendige ding,
guot und ere und vorteil,
und gewist sin und geacht sin,
und gunst und gelust.

Kúrtzlichen gesprochen:
alle die werk die der mensche tuot,
die me ze wesende ilent,
das ist
das si me oder gerner geschinen
oder gesehen oder gewist werdent,
denne ob si niemer bekant enwuerden:
aller der werke der ennimet sich Got nüt an,
wie gros und wie hoch si och schinen.

Wer des werkes ein sache ist,
der die geburt gebirt,
des ist die geburt
und nüt eins andern;
das ende das antwúrt dem beginne.

Nu ist och ein innerliche phariseilich wise.

Kinder,

Gij zult de Heer, uw God, beminnen (Luc. 10,27)

*De derde uitleg van het evangelie
voor de dertiende zondag
spreekt over drie vormen van farizeïsme
en over drie vormen van liefde,
weergegeven door drie beschilderde beelden,
en over drie eigenschappen van de sterke liefde.*

1
Een farizeeër wilde onze Heer op de proef stellen
en vroeg hem wat hij moest doen
om het eeuwige leven te verwerven.

En onze Heer wees hem
op zijn eigen kennis en overwegingen
en vroeg hem wat hij gelezen had in de wet.

Toen zei hij:

'Je zult je God liefhebben
met geheel je hart en geheel je ziel
en met geheel je gemoed.'

Kinderen,
deze mens zocht God noch het eeuwige leven,
want zijn bedoelingen waren niet zuiver.

Ach,
deze farizeïsche manier van doen,
het hele aardrijk is er vol van!

De mensen jagen slechts uiterlijke dingen na
met hun werken en woorden,
en onder een schijn van geestelijkheid
wordt gejaagd naar uiterlijkheden:
goed, eer en voordeel,
en ze willen gekend zijn en geacht,
en zijn uit op voorrechten en vertier.

Kort gezegd:
wanneer een mens al zijn werken verricht
om maar belangrijker te lijken,
dan wil dat zeggen
dat hij zijn werken liever belangrijk wil laat schijnen
om aanzien te verwerven en geacht te worden
dan dat hij ze verborgen wil houden:
geen van deze werken neemt God aan,
hoe groot en belangrijk ze ook mogen schijnen.

Hij die van het werk zelf de oorzaak is,
hij die de vrucht baart,
aan hem behoort de vrucht toe,
en aan niemand anders;
het einde beantwoordt aan het begin.

Maar er is ook een innerlijk farizeïsme.

Kinderen,

was der phariseiliche mensche tuot,
do meint er alles sich selber an.

Also tuont etliche geistliche lúte,
die gar wol dunket das si dran mit Gotte sin.

Aber als man ir werk recht an sicht,
so sint si es alles selber
das si minnent und meinent in dem grunde,
es si gebet und was es ist.

Und dis enpruefent si nút.

Und kume wirt diser grunt
iemer gevoelig in dem menschen,
mer in dem einen
denne in dem andern.

Dise tuont vil grosser schinender werke
und lovfent umbe iren apas,
und bettent und slahent sich fúr ir herze
und sehent die schoenen bilde an,
und knúwent und lovfent die stat umbe.

Und dis ennimet sich alles Got nút an,
wan ir minne und ir meinunge
enist nút zuo im gekert.

Aber si gant her nider zuo den creaturen:
do ist ir lust und genuegde
mit willen und mit wissende,
oder es ist ir eigen guot oder gemak
oder lust oder nutz
inwendig oder uswendig.

Dis enist nút dis wort dis gebotz,
das man sol Got minnen
von allem herzen und selen
und von allem gemuete.

Und dar umbe ennimet es sich Got nút an.

2
Her nach vint man och lúte
die enwening besser dran sint.

Die hant sich gekert von disen weltlichen dingen
in der ersten irrung
als verre als si múgen.

Aber ir wise ist als sinnelich,
als biltlich:

si kúnnen als vil gedenken
an den suessen menschen Christum,
wie er geborn wart
und wie sin leben und sin liden und sin tot was,
und das flússet mit grosser lust
und mit trehenen durch si
recht als ein schif durch den Rin,
und dis alles als sinnelich:
das heisset man in der omelien
ein fleischlich minne.

Aber wir wellen es ein sinliche minne heissen,
das ist:
das si alsus an unsern herren gedenkent,
recht von dem hovbte bis zuo den fuessen
in biltlicher wise nach dem sinne.

Und dise lúte zúhet etwenne me

wat de farizeische mens ook doet,
steeds heeft hij daarbij zichzelf op het oog.

Veel geestelijk levende mensen doen zo,
mensen die denken op goede voet met God te staan.

Maar als men hun werk van dichtbij bekijkt,
dan blijken ze hierin steeds zichzelf lief te hebben,
want dat is het wat ze in de grond op het oog hebben,
of het nu bij het bidden is of bij wat dan ook.

Maar beseffen doen ze dit niet.

En zelden wordt deze grond
nog toegankelijk in deze mensen,
iets wat bij de een meer het geval is
dan bij de ander.

Ze doen ogenschijnlijk veel grote werken,
ze gaan hun aflaten halen,
ze bidden en slaan zich daarbij voor de borst,
ze kijken naar de mooie afbeeldingen,
en lopend en knielend gaan ze door de stad.

God aanvaardt van dit alles niets,
want hun liefde en aandacht
gaat niet naar hem uit.

Ze buigen zich naar de schepselen,
om hun eigen genot en genoegens daar te zoeken,
willens en wetens,
of ze zijn uit op eigen bezit of gemak,
of op eigen plezier of voordeel,
inwendig of uitwendig.

Daarop doelt het gebod niet
dat zegt dat men God zal liefhebben
met geheel zijn hart en geheel zijn ziel
en met geheel zijn gemoed!

En daarom aanvaardt God hiervan niets.

2
Daarnaast vindt men ook mensen
die er wat beter aan toe zijn.

Ze hebben zich van deze wereldse dingen afgewend
na die eerste dwaling,
zo goed ze konden.

Maar hun benadering stoelt op de zinnen,
is in beelden.

Ze kunnen zoveel denken
aan de zoete mens Christus,
hoe hij werd geboren
en hoe zijn leven, zijn lijden en zijn dood was,
en heerlijk stroomt het dan
en onder tranen door hen heen,
als een schip dat over de Rijn gaat;
het is allemaal gebonden aan de zinnen,
en in de homilieën noemt men het
'een vleselijke liefde'.

Maar wij zullen het 'een zinnelijke liefde' noemen,
wat zeggen wil:
denken zij aan onze Heer,
dan steeds van zijn hoofd tot aan zijn voeten
in beelden, naar de wijze van de zinnen.

Wat deze mensen aantrekt,

der lust und das wol sin,
denne si tuot die wore goetliche minne.

Und dis ist och ein phariseilich wise,
und dise lúte sehent me uf die werk
denne uf den da die werk inne endent.
wan si meinent und minnent
me ir genuegde und ir wol sin
wan den den si meinen solten.

Und dar umbe sehent si uf
den zuo val
me denne uf das wesen,
und me uf den weg
denne uf das ende,
und me uf das usserlich
denne uf das innerlich.

Und alsus ist diser zuo val als sere gemint
das Gotz teil an dem minsten teil
luterlichen gemeint wirt;
wan die natúrlliche minne und die goetliche
die lovffent als gelich
das man die eine fúr die anderen
nút wol bekennen enmag.

Und es wer wol sicher
das der mensche nút bevintliche susseskeit enhette
und tete doch alles das er vermoechte
in aller wise:
so bekante er sich selber bas.

Doch wie die wise und diser smak
das hochste nút ensi,
und woelt Got
das wir doch diser selber lúte vil hetten!

3
Kinder,
von diser minne,
die ein gebot ist,
von der spricht S. Bernhardus
und heisset ein minne
ein susses minne und die ander ein wise minne;
die dritte heisset er ein starke minne.

Diser drijer leije minne
die súllent ir brueven
in eime gelichnisse
von drijer leije bilden.

Das eine das ist ein húltzin bilde
und ist úber gúlt.

Das ander das ist ein silberin bilde
und ist och úber gúlt.

Das dritte das ist ein bilde von vinem luterem golde.

Das húltzin bilde das ist die susses minne.

Und das silberin bilde das gelichet sich der wisen minne.

Aber die starke minne
die gelichet sich dem gúldin bilde.

Die erste sinliche susses
biltliche minne
die ist gelich dem húltzinen bilde:
das sicht man och etwenne mit grosser lust,
so es wol geformiert und gebilt ist

vaker is het zinneweelde en welbehagen
dan ware goddelijke liefde.

En ook dit is een farizeísche wijze van doen,
want deze mensen slaan meer acht op het werk
dan op degene op wie het werk gericht is,
en hun verlangens en liefde richten zich
meer op eigen voldoening en welbehagen
dan op degene op wie deze gericht zouden moeten zijn.

En daarom hebben ze meer aandacht
voor begeleidende zaken
dan voor het wezenlijke,
letten ze meer op de weg
dan op het doel
en slaan meer acht op het uitwendige
dan op het inwendige.

En de bijkomstigheid wordt zo zeer liefgehad
dat voor een zuivere gerichtheid op God
nog maar weinig ruimte is;
want de natuurlijke liefde en de goddelijke,
beiden lopen ze in dezelfde pas
waardoor men tussen de ene en de andere
moeilijk onderscheid kan maken.

Zeker is het,
dat wanneer de mens geen zoetheid zou ervaren
en hij toch alles zou doen wat in zijn vermogen lag
en op elke mogelijke wijze,
dat hij zichzelf dan beter zou kennen.

Hoewel deze levenswijze en ondervinding
niet de hoogste is,
moge God toch willen
dat er veel van deze mensen bij ons zijn!

3
Kinderen,
over deze liefde,
die een gebod is,
daarover spreekt Sint-Bernardus,
en hij maakt hierbinnen een onderscheid tussen
de zoete liefde en de wijze liefde,
een derde noemt hij de sterke liefde.

Deze drievoudige liefde
zullen jullie beter leren kennen
aan de hand van een gelijkenis
die handelt over drie beelden.

Het eerste beeld is van hout
dat verguld is.

Het tweede is een zilveren beeld
en ook dat is verguld.

Het derde beeld is gemaakt van fijn, zuiver goud.

Het houten beeld staat voor de zoete liefde.

Het zilveren beeld staat voor de wijze liefde.

Maar de sterke liefde kan vergeleken worden
met het gouden beeld.

De eerste op de zinnen betrokken, zoete,
aan voorstellingen gebonden liefde
gelijkt op het houten beeld:
aangenaam is het om er naar te kijken
wanneer het fraai van vorm en gestalte is

und über gúlt ist.

Aber als man das golt ab geschabet,
so were es kume zwelf phenning wert.

Also ist mit diser suesser
biltlicher minne:
die ist über gúlt mit einer guoter meinunge.

Als man die alleine ab geschuebe,
so were, was do blibe,
harte kleines schatzes wert;
aber es ist gar lustlich
den sinnen in der naturen.

Aber Got zúhet und reist
mit alsolicher suessikeit
den menschen fúrbas in einen fúrgang
das die wore minne
mit disem bevinden zuo lege
und in ime gebilt und geboren werde
und also mit dem smacken
in ime
verlesche smak und lust
der creaturen
und aller ander dinge.

Aber der mensche ensol dis nút verwerffen,
und solt dis
mit erwirdiger vorchte und demuetkeit nemen,
und solt es siner kleinheit und snoedekeit
an schriben,
das man in dar umbe alsus locken und reissen muesse,

und sol her durch gon
durch die bilde in in über bilde,
durch die uswendige sinliche uebung
inwendig
in sich selber in den grunt,
do das rich Gotz in der worheit ist.

Wan man vint manigen menschen
der vil wol
mit der biltlicher wise kan
und do grosse wollust inne hat
und den ir inwendikeit vor beslossen ist:
recht als ein isenin berg,
der enkeinen weg inne hat.

Das kumet in von unuebungen
und och dannan ab das si ze vil verblibent
uf disen sinlichen bilden
und do bestant
und nút fúr in koment
und enkeinen durbruch tuont
in den grunt do die lebende worheit lúchtet;
wan man enmag nút zwein herren gedienen,
das ist den sinnen und dem geiste.

4
Her nach kumet die ander minne
von der S. Bernhardus schribt,
die er nemmet ein wise minne,
das ist: ein vernúnftige minne.

Kinder,
dise minne die ist über die erste wunderlichen verre.

Und dise gelichen wir dem silberin bilde über gúlt.

Das ist in im selber als koestlich:

en verguld is.

Maar schaaft men het goud eraf,
dan is het amper twaalf penningen waard.

Zo is het ook met deze zoete,
aan beelden gebonden liefde:
ze is verguld met goede bedoelingen.

Wanneer men deze eraf zou schrapen,
wat er dan van overbleef,
het zou nauwelijks waarde hebben;
maar het is zeer aantrekkelijk
voor de aan de zinnen gebonden natuur.

Maar God trekt en lokt
door een dergelijke zoetheit
de mens voorwaarts,
opdat de ware liefde met het ondervinden ervan
toe zal nemen
en in hem vorm zal krijgen en geboren worden,
en dat dan in het smaken hiervan
bij hem
de lust en begeerte zal verdwijnen
gericht op de schepselen
en op alle andere dingen.

Laat de mens dit niet afwijzen,
hij moet het
in nederige eerbied en deemoed aanvaarden,
en hij zou het aan zijn kleinheit en geringheid
moeten toeschrijven
dat men hem op deze wijze trekken en lokken moet.

Laat hij er doorheen gaan:
door de beelden naar de beeldloosheid,
door de uitwendige, op de zinnen betrokken oefeningen
naar het inwendige,
naar de grond in hemzelf,
waar het Rijk van God waarlijk is.

Want men vindt veel mensen
die bedreven zijn
in de aan beelden gebonden wijze
en die hierbij veel vreugde ondervinden,
maar voor wie hun innerlijkheid gesloten is
als een berg van ijzer
waar geen weg naar binnen voert.

Het komt door hun gebrek aan oefening
en ook doordat ze te veel blijven hangen
bij deze aan de zinnen gebonden beelden
en eraan vasthouden;
voortkomen zullen ze zo niet,
geen doorbraak bij hen
naar hun grond waar de levende waarheid schijnt;
want men kan geen twee heren dienen:
de zinnen en de geest.

4
Dan komt de tweede liefde
waar Sint-Bernardus over spreekt
en die hij 'een wijze liefde' noemt,
dat wil zeggen: een verstandelijke liefde.

Kinderen,
deze liefde gaat wonderlijk ver boven de eerste uit.

En we vergelijken haar met het vergulde, zilveren beeld.

Het is van zichzelf zo kostbaar,

wer es gros,
man zierte ein gantze kilchen dermit.

Also ist die edele vernúnftige wise minne
ein gar edel kostber wunneklich ding.

Nu brueve, liebes kint,
wie du her zuo komen solt.

Du solt din gemuete in keren an ewige ding:
als du vor alles dachttest an die biltliche wise,
es wer an die geburt oder an die wise und werk,
also ker dich nu an die inwendige wise und werk,
an die ewige geburt:
wie das ewige wort wirt geborn
in dem vetterlichen herzen,
usgeboren und inne blibende,
und wie der heilig geist
ustringet und us bluet in einer unsprechelichen minne
und in einem wol gevallen,
und wie das goetliche wesen
in drin personen
ein einvaltig luter einikeit ist.

Dar in gang;
trag din unwesen und din vernúkeit
und dine manigvaltige zerstroewunge
dar in
und sich an die verborgene inwendige verborgenheit,
und dar engegen trag
dine usserliche uswendikeit,
und an sine ewikeit,
die enkein fúr noch dekein nach enhat
denne ein engegenwúrtig besitzten
in eime einzigen nu
sich selber und alle ding in eime,
und das unwandelberlichen;
dar engegen trag
die verflossenheit und unstetikeit diner zit
und dins wandelberens lebens und gemuetz,
das enkein stetikeit inne enhat.

Und alsus zúhet sich die minne bas uf
in ein abgescheidenheit
und wirt der wisen minne gelich
und kumet
úber alle bilde und formen und gelichnisse
und kumet alsus
durch die bilde úber die bilde.

Kinder,
dise wise minne
die zúhet des menschen gemuete
verre von disen froemden usserlichen dingen,
das er ir rechte kumet
als mer als in ein vergessen.

In der ersten suessen minne
do kert er sich wol mit arbeit von den dingen.

Aber hie in disem
enpfallent im die ding und versmehet die ding
und wirt in im geborn
recht ein urdrutz und ein unwertikeit
zuo allem dem das unordenlich ist,
und dis treit din gunst vil naher uf
und von den dingen die zitlich sint,
denne vil grosse uswendige uebunge.

Kinder,
hie wirt der mensche naher in geborn

dat, zou het groot zijn,
men er een hele kerk mee kon opsieren.

Daarom is de edele, verstandelijke, wijze liefde
een zeer edel, kostbaar, heerlijk iets.

Overweeg nu, lieve kind,
hoe er te geraken.

Keer je gemoed inwaarts tot de eeuwige dingen;
en waar je je voorheen richtte op beelden,
zij het de geboorte, de levenswijze of het werk,
moet je nu gericht zijn op het innerlijke leven en werk,
op de eeuwige geboorte:
hoe het eeuwige Woord geboren wordt
in het hart van de Vader,
naar buiten gebaard en toch binnen blijvende,
en hoe de Heilige Geest
uitgaat en uitbloeit in onuitsprekelijke liefde
en in welbehagen,
en hoe het goddelijke Zijn
in drie personen
één enkelvoudige, loutere eenheid is.

Ga daar dan binnen;
draag je niet-zijn en je niets
en je veelsoortige verstrooidheden
daar naar binnen,
aanschouw de verborgen, innerlijke verborgenheit,
en draag daarheen dan
je naar buiten gerichte uitwendigheid;
en naar zijn eeuwigheid
– die geen ‘voor’ noch ‘na’ heeft
en slechts aan zichzelf aanwezig is
in een eeuwig ‘nu’,
zichzelf en alle dingen omvattend:
het onveranderbaar Ene –
draag daarheen dan
het wegvloeiën en onstandvastige van je tijd
en van je onbestendige leven en gemoed,
dat geen standvastigheid in zichzelf heeft.

Aldus kan de liefde zich beter optrekken
tot in de afgescheidenheit
en wordt aan de wijze liefde gelijk,
en ze geraakt
boven alle beelden, vormen en gelijkenissen
en geraakt aldus
door de beelden boven de beelden.

Kinderen,
deze wijze liefde
trekt het gemoed van de mens
ver weg van deze vreemde, uiterlijke dingen,
zodat ze zullen zijn
als bij iemand die ze vergeten is.

In de eerste liefde, de zoete,
wendt hij zich werkend af van de dingen.

Maar hier,
hier raakt hij de dingen kwijt en zoekt hij ze niet;
en in hem wordt geboren
oprechte weerzin en afkeer
die gericht is tegen alles wat onordelijk is;
en dit drijft je voorkeur veel beter weg
van de tijdelijke dingen
dan uiterlijke oefeningen dat zouden kunnen.

Kinderen,
hierbinnen wordt de mens innerlijker geboren

und sicht an das goetliche vinsternisse,
das von überflüssigkeit
der unbekentlichkeit und ansenlichkeit
vinster ist allem geschaffnem erstentnisse,
engele und aller creaturen,
also als die sunne
die ovgen des menschen vervinstert
von ir klarheit,

und als S. Dyonisius schribet
das Got ist über alles
das man im zuo gelegen mag
von namen oder von wisen oder von bilden,
überweselichen über alle ding.

5
Als der mensche dis gesmakt innerlichen,
das tuot in versinken und versmelzen
in sin eigen nicht und in sin kleinheit;
wan so im ie klerlicher und bloslicher
in lúcht Gottes grosheit,
so im ie bekentlicher wirt
sin kleinheit und sin nichtkeit.

Und do an sol man bekennen
worheit dis goetlichen in lúchtens
das es ein weselich in lúchten ist gewesen,
nú in bilden oder in die krefte,
sunder in den grunt der selen,
do an das der mensche tieffer versinkt
in sin eigen nicht.

Dis ist wider die frijen geiste,
die mit iren valschen liechtern wenent
die worheit bekant han,
und swimment do mit uf
in ir eigen beheglicheit und in ir guot dunklicheit
und kerent den sin in in ir valsche lidikeit
und sprechent us
dem unserm herren unerlichen,
ob man noch nú über die bilde
in si komen,
und andere frije wort.

Wissent,
ein guot mensche enacht sich
nú an deheinen dingen über komen,
wie klein oder snoede das iemer gesin mag,
so es guot si,
und wie man och wol durch soliche ding kome,
so sint si im doch als gemint
und als erwirklichen gemint als si ie wurden;
er achtet sich under alle ding
und über nú komen.

So koment si
mit ir vernúnftiger wise
und flogierent,
und als si
út wilder worde hoerent bredien,
die weder leben noch wise mit in inbringent,
denne hat man in
das luterste guot geseit;
so hoert man als wol welich si sint.

Aber die lebende blosse worheit
der si vil notdúrfziger weren,
die ensmakt in nú.

Dis sint verblibende menschen;
dise stont in irem natúrliehen liechte und flogierent

en aanschouwt hij de goddelijke duisternis,
die in haar overvloeien
voor het kennen en het zien
als duisternis is voor elk geschapen verstand,
voor dat van engelen en alle schepselen;
vergelijk het met de zon
die de ogen van de mensen verblindt
met haar straling.

Sint-Dionysius schrijft,
dat God uitgaat boven alles
wat men hem toeschrijven kan
aan namen, handelwijzen of beelden:
overwezenlijk is hij aan alle dingen.

5
Wanneer de mens dit innerlijk smaakt,
dan verzinkt en versmelt hij
in zijn eigen niets en in zijn kleinheid;
want hoe helderder en zuiverder
Gods grootheid in hem oplicht,
des te duidelijker wordt hem
zijn eigen kleinheid en zijn nietigheid.

Daaraan kan men zien
of de waarheid van het goddelijke inlichten
een wezenlijk inlichten is geweest,
niet slechts in beelden of in de krachten
maar in de grond van de ziel,
daar de mens hier dan dieper inzinkt
in zijn eigen niets.

Dat gaat in tegen de vrije geesten
die, door hun valse verlichting, menen
de waarheid te hebben gezien;
en ze baden zich dan
in hun eigen welbehagen en zelfingenomenheid,
en hun zinnen zetten ze op valse ledigheid
zich hardop afvragend,
op een wijze die onze Heer geen recht doet,
of men nog niet boven de beelden uit,
binnen is geraakt;
en meer van die vrije woorden.

Weet,
een goede mens acht zich
nergens boven verheven,
hoe klein of onbetekenend het ook mag zijn,
zolang het maar iets goeds is;
en hoewel hij deze zaken achter zich heeft gelaten,
toch heeft hij ze even lief
en vindt hij ze even waardevol als voorheen;
lager dan alles denkt hij te staan
en boven niets uit te komen.

Dan komen die mensen
met hun door het verstand gestuurde manieren,
en met veel ophef,
en wanneer ze
ook maar iets van wilde woorden horen prediken,
woorden die leven noch leer in zich dragen,
dan heeft men daar volgens hen
de meest loutere waarheid gesproken;
en zo merkt men wel wie men voor zich heeft.

Maar de levende, zuivere waarheid,
waaraan ze meer nood hebben,
die smaakt hun niet.

Het zijn mensen die achterblijven;
zwalkend verblijven ze in hun natuurlijk licht

und enhant enkeinen durbruch geton
 durch das hoch wurdige leben
 unsers herren Jhesu Christi,
 noch ir nature enhant si nüt durch brochen
 mit uebungen der tugende
 und ensint nüt gegangen durch
 den weg der woren minne;

mer si stont in irem vernünftigen liechte
 und in inwendiger valscher lidikeit.

Und das ist der naturen so lústlich
 das si stent in disem unverbildeten grunde
 in stillin und in rasten;
 das ist der naturen so in gewurzelt,
 die raste und das gemach,
 das dar in die lúte ietzunt also gemeinlichen slahent
 das es den erbarmherzigen Got
 iemer erbarmen muesse,

wan in diser kranker zit
 so enwil im selber nieman we tuon;
 wan die menschen sint worden minner irs selbes.

Mer die minneklichen menschen
 die recht gelangent in dise wise minne,
 die túrstet nach lidende
 und nach verkleinunge irs selbes
 und och der lere, der minneklichen,
 irs geminten herren Jhesu Christi nach ze volgende.

Und dise envallent in keine valsche ledikeit
 noch in unrechte friiheit
 und enflogierent nüt;
 denne si sint klein und nüt in iren ovgen,
 und dannan ab sint si Gotte gros und wert.

6
 Denne kumet die dritte,
 die starke minne,

das ist die weseliche minne;
 bi der nemen wir das fin luter golt.

Kinder,
 envint sich der mensche in diser minnen enkeiner
 und envint er in sime grunde enkeine,
 so sol er wissen
 das es gar soergklichen und engstlichen umbe in stot,
 und die múgent wol weinen nacht und tag.

Kinder,
 dis golt das wir bi diser minne nemen,
 das ist so gepaliert und glisset,
 das man es vor siner klarheit kume mag an gesehen.

Der glantz ist den ovgen ze stark.

Also geschicht dem geiste in diser starken minne
 der gegenwúrtkeit des herren.

Und die lúchtet so weselich dem grunde in
 das des der geist nüt erliden enmag
 von siner menslicher krankheit,
 und muos do von not versmelzen
 und wider uf sin unvermúgen geslagen werden.

Und denne enhat der geist enkein enthalt
 denne das er versinke und ertrinke in das goetlich abgruende
 und in dem sich verliere,
 als das er von im selber nüt enweis,

en nooit hebben ze een doorbraak gekend
 door het eerbiedwaardige leven
 van onze Heer Jezus Christus;
 nooit zijn ze uit hun natuur gebroken
 met deugdoefeningen
 en nooit gingen ze de weg
 van de ware liefde.

Ze houden vast aan hun natuurlijke verstandslicht
 en hun innerlijke en valse ledigheid.

En dat vindt hun natuur zo aangenaam,
 dat ze in deze beeldloze grond blijven staan,
 er stilletjes blijven rusten;
 het is zo geworteld in de natuur,
 dit behaaglijke rusten,
 dat zo vele mensen deze richting nu inslaan,
 zodat de barmhartige God zich hierover
 steeds opnieuw erbarmen moet.

Want in de huidige verzwakte tijd
 wil niemand zichzelf pijn doen:
 de mensen zijn zichzelf tot minnaar geworden.

Maar de minnelijke mensen
 die langs de juiste weg tot deze wijze liefde komen,
 hun verlangen gaat uit naar deze pijn
 en naar het kleiner worden van zichzelf,
 en ze willen de leer, de minnelijke,
 van hun geliefde Heer Jezus Christus navolgen.

Tot valse ledigheid vervallen ze niet,
 noch tot onjuiste vrijheid,
 en protserig zijn ze niet,
 want klein en nietig zijn ze in hun eigen ogen,
 en daarom voor God groot en kostbaar.

6
 Hierna komt de derde:
 de sterke liefde.

Het is de wezenlijke liefde;
 we vergelijken haar met het fijne, zuivere goud.

Kinderen,
 treft de mens zichzelf in geen van deze liefdes aan
 en treft hij er geen aan in zijn grond,
 dan moet hij weten
 dat het zeer zorgwekkend en verontrustend met hem gesteld is,
 en hij mag wel huilen, dag en nacht.

Kinderen,
 het goud waarmee we deze liefde vergelijken,
 het is zo opgewreven en glad gemaakt,
 dat men er door zijn schittering nauwelijks naar kijken kan.

De glans is te sterk voor de ogen.

En net zo vergaat het de geest bij deze sterke liefde,
 vanwege de aanwezigheid van de Heer.

Deze is het die zo wezenlijk oplicht in de grond,
 dat de geest het niet verdragen kan
 vanwege zijn menselijke zwakheid;
 hij moet daar wel versmelten
 en teruggeworpen worden op zijn onvermogen.

En dan heeft de geest geen enkel houvast;
 hij verzinkt en verdrinkt in de goddelijke afgrond
 en verliest daarin zichzelf,
 zodat hij niet langer van zichzelf weet heeft:

und denne der goetliche fúrwurf
der dirre starken minne antwúrt,
die ist im ze úberswenkig.

Und denne tuot er recht als Elyas tet,
do er stuont in der túrin der húlin,
das was
in siner menschlicher krankheit
in der túrin der gegenwúrtkeit Gotz.

Do tet er den mantel fúr die ovgen,
das ist:
der geist enphellet hie
sinem eigenen bekenntnisse und sines eigenen werkes,
und Got muos alle ding do
in ime wúrken,
in im bekennen,
in im minnen,
wan er ist im selber in diser starken minne entsunken
in den geminten
in dem er sich verlorn hat
als der troppe wassers in dem tieffen mere,
und ist verre me mit im eins worden
denne der luft si vereiniget
mit der klarheit der sunnen,
als die schint an dem liechten tag.

Wie es do get,
do ist bas ab ze bevindende
denne man dar ab gesprechen kúnne.

Und was blibet denne hie in dem menschen?

nút anders denne
ein grundelos vernúten sin selbes
und ein gantz verloeigenen aller eigenschaft
an willen und an gemuete und in wisen und an lebende.

Wan alhie in diser verlornheit
do versinkt der mensehe als gar ze grunde;
moechte er tieffer sinken denne
das er ze núte wúrde
von minnen und von demuetkeit,
das tet er úber gerne;
wan alsolich vernúten sin selbes
ist in im geborn.

Denne dunket in
das er unwirdig si das er ein mensehe si
oder das er in ein kilche gange
und das crucifixum ansehe,
do es an der want gemolet ist,
und dunkt sich arger wan der vident.

Aber das liden unsers herren
und sin heilige menscheit
die enwart im nie so gruntlichen lieb,
und denne dunkt in
das er welle alr erst beginnen ze lebende,
und vohet recht an
an allen tugenden und heiligen uebungen.

Und dis wirt in ime
in einer weselicher wise
in dem minsten als in dem aller groesten;
wan das meiste und das minste
sint in im ein.

Wan Got hat also och in der naturen geordent
das dis niderste das antwúrt dem obersten.

het goddelijke beeld
dat zijn sterke liefde antwoordt,
het is te overweldigend voor hem.

En dan doet hij net zoals Elia deed
toen deze voor de deur tot de grot stond,
wat zeggen wil,
in al zijn menselijke zwakheid
voor de deur tot de tegenwoordigheid Gods.

Toen sloeg hij zijn mantel voor de ogen,
wat zeggen wil:
de geest verliest hier
eigen kennen en eigen werken,
en God moet alle dingen
in hem doen,
in hem kennen,
in hem liefhebben,
want aan zichzelf is hij in deze sterke liefde ontzonken,
verzonken is hij in de beminde
in wie hij zich verloren heeft
zoals een druppel water in de diepe zee;
en één geworden is hij met hem, veel meer nog
dan de lucht die zich verenigd heeft
met de helderheid van de zonneschijn
op een klaarlichte dag.

Hoe zich dat voltrekt,
het laat zich beter ervaren
dan dat men er over spreken kan.

Wat blijft er dan over voor de mens om te doen?

Niets anders
dan een grondeloos vernieten van zijn zelf
en een volledig opgeven van alle eigenheid,
in de wil, het gemoed, de levenswijze en het leven.

Want hier in deze verlorenheid
verzinkt de mens helemaal in de grond;
kon hij nog dieper zinken
en tot niets worden
in liefde en deemoed,
niets liever zou hij willen doen;
want het vernieten van zijn zelf,
geboren is het in hem.

En hij denkt van zichzelf
dat hij onwaardig is mens te zijn,
om naar een kerk te gaan
en een crucifix te aanschouwen
die daar op de muur geschilderd is,
ja, hij denkt er erger aan toe te zijn dan de vijand.

Maar het lijden van onze Heer
en zijn heilige mensheid,
nooit had hij ze zo grondig lief,
en het dunkt hem
dat hij voor het eerst begint met leven
en een aanvang maakt
met deugden en heilige oefeningen.

En het groeit in hem
op een wezenlijke wijze
zowel in het kleinste als in het grootste;
want het grootste en het kleinste,
bij hem is het één.

Want net zo heeft God het in de natuur geordend:
het lagere beantwoordt hier aan het hogere.

Der himel ist das oberste
und das ertrich ist das niderste.

Nu enwürkt der himel niergent als fruchtberlichen
als er tuot in der niderheit der erden.

Und also enwürket die hocheit Gotz
niergen als fruchtberlichen noch als goetlichen
als in der tiefster niderheit des menschen;

und als die sunne uf zúhet die fúchtikeit us der niderre erden,
also zúhet der hoch Got den geist uf in sich,
das er recht bevindet und wenet und dunkt sich
al ze mole Got sin,
und denne in im selber sinkt er rechte nider
und meinet minre denne ein mensche ze sinde;

recht als ein gros kessel,
der sere welt:
ein wile welt er oben uf
als er ze mole us welle,
und wenne man denne das fúr us zúhet,
so sinkt es tieffe hin nider.

Alsus recht tribt dise starke minne:
si tribet und zúhet den geist,
das er tuot einen úber swank
und wil ze male us im selber in ein unwissen,
das haltet in denne in ein unbekentnisse,
und denne her wider in ein bekentnisse sines nichtes.

7
Dise starke frije minne
die hat dise drije eigenscheffe an ir:

Zuo dem ersten
das si den geist des menschen
also úberswenklichen erhebt
in jenem den er mint,
und zúhet in
verre us der eigenschaft
und vermúgen
und wúrklicheit der krefte gehúgnisse und wille.

Dis ist úber alle wise und sinne.

Die ander eigenschaft:
das si in so tieffe nider trukt in den grunt,
das ist in ein vernúten das grundelos ist,
und ist die demuetkeit
unbekentlich den sinnen
und hat do iren namen verlorn.

Die dritte eigenschaft ist
das die minne denne den menschen machet als weselich;
das ist ein wunder
und get also in
und ist aller dinge also ze friden,
wie alle ding koment,
und enhat nút vil wúrklicheit,
denne stet in einer stillen ruowe
und ist bereit war in der herre fueren
oder mit im wúrken welle,
als ein knecht
der vor sines herren tofellen stot
unde nút anders entuot denne sicht den herren an,
was er von im welle, das er bereit si das ze tuonde.

Nach allem disem fúrgange das diser edel mensche hat,
so ist das wol múgeliich
das der vigent im

De hemel is het hogere
en het aardrijk het lagere.

Nergens zorgt de hemel voor zoveel vruchtbaarheid
als in de laagvlakten van de aarde.

En net zo is het met Gods hoogheid,
die nergens zo vruchtbaar of goddelijk is
als daar waar de nederigheid van de mensen het diepst is.

En zoals de zon de vochtigheid laat optrekken uit de laagvlakten,
zo trekt de hoge God de geest omhoog in zichzelf,
zodat deze gelooft en meent en denkt
geheel en al God te zijn,
en dan weer zinkt hij helemaal in zichzelf neer
en hij meent geringer dan een mens te zijn.

Het is als met een grote ketel
met ziedend water:
wanneer het omhoog bruist,
klaar om over te koken,
en men het vuur dan weg neemt,
dan zinkt het weer naar omlaag.

Net zo stuwt deze sterke liefde:
ze stuwt en trekt de geest,
zodat deze boven zichzelf uitstijgt
en buiten zichzelf wil gaan in een niet-weten:
ze voert hem in een niet-weten
en dan weer terug in een weten omtrent zijn niets.

7
Deze sterke, vrije liefde
draagt drie kenmerken.

Het eerst kenmerk is,
dat ze de geest van de mens
overvloedig laat opgaan
in degene die hij liefheeft
en hem wegtrekt
ver weg uit het eigene,
uit de vermogens
en de werkzaamheid van geheugen en wil.

Boven elke wijze en alle zinnen gaat dit uit.

Het tweede kenmerk is,
dat ze hem diep neerdrukt in de grond,
in een vernieten dat grondeloos is;
een deemoed is het
onkenbaar voor de zinnen,
want verloren heeft ze daar haar naam.

Het derde kenmerk is,
dat deze liefde de mens wezenlijk maakt;
wonderlijk is het,
inwaarts keert hij,
en bij alles is hij tevreden,
hoe het ook maar komen mag,
en grote werkzaamheid is hem vreemd,
want in stille rust bevindt hij zich,
bereid om te gaan waar de Heer hem maar hebben wil
of waar hij maar wil dat hij voor hem werkt;
als een knecht is hij
die voor de tafel van zijn heer staat
en die niets anders doet dan naar de heer kijken,
bereid om wat ook maar gewenst wordt meteen uit te voeren.

Wanneer hij dan alles doorlopen heeft, deze edele mens,
is het heel goed mogelijk
dat de vijand bij hem

die fúlste und die boeste bekorunge in bringet
und die selben in der aller swerster wise
als ein mensche si haben mag.

Aber da mit get der mensche so ungedenklichen uf
das das sunder masse ist.

In disem gestúrme werdent die velse noch hoher gebrochen;
ob út in der naturen ist
das nût ze mole durch enist,
das wirt hie mit al ze mole volbracht und durch lútert.

8
Als nu der mensche dis alles durch litten hat,
so stet er recht als der priester stet ob dem alter,
der ist von Gotz ordenunge
in der heiligen kilchen heilig gewicht,
und alles das er umbe und an hat,
das ist alles heilig,
und hat den werden lichamen unsers herren in siner gewalt
ze hebende und ze legende war er wil:
nu uf, nu nider,
und bi allem disem engetar er nût sprechen: 'pater noster',
er enhabe des ein vorrede und ein entschuldigen
und spreche ze vorderest:

'oremus preceptis salutaribus moniti!'
wir bitten mit allem himelschen her,
wir sin gemanet mit dem goetlichen gebotte
und dem goetlichen gesetзде informiert,
das wir getúrren sprechen: 'vatter unser'.

Dis ist von der grosser kleinheit des menschen
und der grossen erwirdikeit Gotz des vatter,
den man mit bibenden vorchten ansprechen muos.

Kinder,
alsus sol der mensche an sehen
wel wunder das ist
das in sin snoedeikeit und krankheit getar
vatter heissen.

Disem gotformigen menschen
was blibt denne im?

im blibet eine sele vol Gotz
und ein licham vol lidens.

Denne blicket Got so dicke
bliklichen in den grunt
das alles liden wirt dem menschen ze klein.

Und in dem bliklichen in komende Gottes in den grunt
so kumet dem menschen in einem blike in
was er tuon sol oder do er fúr bitten sol,
oder er lichte bredien sol.

Das wir nu alle dem leben
das die wore minne unsers herren uns lúchte,
des helf uns der die wore minne ist weselich.

Amen.

de meest vuile en kwade bekorungen naar binnen brengt
en in een wijze zo grof
als een mens ze maar ervaren kan.

Maar hiermee stijgt de mens zo onvoorstelbaar hoog,
dat het voorbij elke maat is.

In deze storm worden de rotsen nog meer gebroken;
en wanneer er in zijn natuur nog iets is
dat hiervan niet doortrokken is,
dan wordt het hierdoor geëffend en gelouterd.

8
Wanneer de mens dit dan allemaal doorstaan heeft,
dan staat hij daar zoals een priester staat voor het altaar:
door Gods ordening heeft deze
de wijding ontvangen van de heilige Kerk,
en alles wat hij draagt en aan heeft,
het is allemaal geheiligd,
en hij is gemachtigd het lichaam van onze Heer
te heffen of neer te leggen waar hij wil:
soms omhoog dan weer omlaag;
en bij dit alles waagt hij het niet te zeggen: 'pater noster',
het zij dan hij heeft dit ingeleid en zich eerst verontschuldigd
met de woorden:

'oremus preceptis salutaribus moniti!'
'met alle hemelkoren bidden we,
en door goddelijke voorschriften gemaand
en door goddelijke lering onderwezen
durven we zeggen: Onze Vader.'

Hier staat de grote kleinheid van de mens
tegenover de grote eerbiedwaardigheid van God de Vader,
en bevend van vrees zal men hem aanspreken.

Kinderen,
het laat de mens inzien
hoe wonderlijk het is
dat hij het in zijn kleinheid en zwakte aandurft
om hem 'Vader' te noemen.

Deze godvormige mens,
wat rest hem nu nog?

Hem rest een ziel vol van God
en een lichaam vol van lijden.

En vaak werpt God dan
plotseling een blik in de grond,
waardoor de mens zijn lijden als te gering gaat ervaren.

En met dit bliksemachtige inslaan van God in de grond
beseft de mens ogenblikkelijk
wat hij doen moet of waarvoor hij bidden moet,
of waarover hij preken moet.

Mogen wij allen dan zo leven
dat de ware liefde van onze Heer ons verlichten zal,
moge hij ons daartoe helpen, hij wiens wezen ware liefde is.

Amen.

Preek 53 (V64)

Dertiende zondag na Drievuldigheid III

Beati oculi qui vident que vos videtis. et c. (Lc 10,23)

*Eine hoehere geistliche usslegunge
des ersten ewangelies von dem drizehenden sunnentage,
wie der mensche muos lossen von eigeme willen
und muos gon durch minne
und muos in siner redelicheit ervolgen sehs stücke,
sol er bekennen das wesen siner selen.*

1
In disem ewangelio von der wuchen
ist die luterste worheit,
do die oberste selikeit an gelit,

von dem do ich dise tage alhie ab sprach,
das unser herre sprach zuo sinen jungern:

'selig sint die ovgen die do sehent das ir sehent;
wan vil kúnige und propheten die woltent sehen das ir sehent,
und si ensahent es nút'.

Und do stet wie ein gelerter von den buochen
kam und wolte unsern herren versuochen und bekoren,

und wer den andern versuochen wil,
das ist alles valsch.

Diser sprach:

'meister,
was tuon ich das ich das ewige leben besitze?'

Do antwurt im unser herre vil senftklich,
als ob er sine valscheit nút enbekante,
und wiste in uf das gezúgnisse das er hatte von der geschrift.

Wan ein ieklich mensche muos haben drú gezúgnissin,
sol im recht sin.

Das eine das sol sin ein gezúgnissin von Gotte.

Das ander us im selber,
us sime eigenen grunde, sime lebenden geiste.

Das dritte gezúgnisse sol sin us der heiligen geschrift.

Diser enhatte nút me denne eins,
uf das in unser herre wisete und sprach:

'wie lisest du?'

Do sprach er:

'du solt dinen Got minnen
von allem dinem herzen,
von allediner sele
und von allen dinen kreften
und von allem gemuete,
und dinen nechsten als dich selber'.

Zalig de ogen die zien wat jullie zien. Etc. (Luc. 10,23)

*Een hogere, geestelijke uitleg
van het eerste evangelie voor de dertiende zondag,
over hoe de mens zijn eigen wil moet loslaten,
voort moet gaan in liefde
en met zijn verstand aan zes punten zal moeten voldoen,
teneinde het wezen van zijn ziel te kennen.*

1
Het evangelie van deze week
bevat de louterste waarheid,
waarin de hoogste zaligheid gelegen is.

Afgelopen dagen heb ik hier al iets over gezegd,
namelijk dat onze Heer tot zijn discipelen zei:

'Zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien;
want veel koningen en profeten wilden zien wat jullie zien,
en zij zagen het niet'.

En er staat dat een schriftgeleerde
naar onze Heer kwam en hem wilde uitdagen en beproeven.

Maar wie de ander in verzoeking wil brengen,
die handelt vals.

Deze zei:

'Meester,
wat moet ik doen om het eeuwige leven te bezitten?'

Toen antwoordde onze Heer hem heel zachtmoedig,
alsof hij zijn valsheid niet bemerkte,
en wees hem op het getuigenis dat hij had in de Schrift.

Want drie getuigenissen zijn het die een mens moet hebben
wil hem recht gedaan worden.

Het eerste moet een getuigenis van God zijn.

Het andere moet komen uit hemzelf,
uit zijn eigen grond, zijn levende geest.

Het derde getuigenis moet uit de Heilige Schrift komen.

Slechts één getuigenis bezat deze Schriftgeleerde,
en onze Heer wees hem hierop toen hij zei:

'Wat lees je?'

Toen zei hij:

'Je zult je God liefhebben
met geheel je hart,
met geheel je ziel
en met al je krachten
en heel je gemoed,
en je naaste als jezelf.'

Diser hat wol geantwürtet,
und dannan ab wan in des och duchte,
so wolte er och geantwürtet han;
wan er erhuob sich des.

Die antwurt lossen wir nu ligen,
wele der nechste were,
das wir uf unser sin komen deste e.

2
Nu sint hie zwene sinne
von den seligen ovgen,
wele die sint die selig sint.

Der erste sin ist von
dem inwendigen geistlichen angesichte
des grossen wunderlichen adels;
do die sunderliche sibschaft ist
die Got in den grunt der selen geleit hat:

das ist wol und recht angesehen.
Das bringet eime minnenden herzen grosse selikeit.

Von disem inwendigen adel
der in dem grunde lit verborgen,
hant vil meister gesprochen
beide alte unde nûwe:
bischof Albrecht,
meister Dietrich,
meister Eghart.

Der eine heisset es ein funke der selen,
der ander einen boden oder ein tolden,
einer ein erstekeit,
und bischof Albrecht nemmet es
ein bilde
in dem die heilige drivalentikeit gebildet ist
und do inne gelegen ist.

Und diser funke flúget als hoch, do im recht ist,
das dem das verstantnisse nût gevolgen enmag,
wan es enrastet nût,
es enkome wider in den grunt
do es us geflossen ist,
das es was in siner ungeschaffenheit.

Dise meister die hinnan ab gesprochen hant,
die hant es
mit lebende und mit vernunft ervolget,
und si hant es nu in der worheit befunden,

und dise hant es genomen
us den grossen heiligen und lerern der heiligen kilchen
die hinnan ab gesprochen hant,
und vor Gotz gebúrte
vil meister die hinnan ab sprachen:
Plato und
Aristotiles und
Proculus.

Und also als dis die guoten groeslich reisset
und tuont einen swinden in ker und zuo ker
von disem hohen adel in der naher sibschaft:
also tuont die valschen
iren ewigen schaden hie mitte.

3
Nu súllen wir den weg pruefen
der zu der woren selikeit leitet,
das ir dise tage wol hortent:

Hij had goed geantwoord,
en omdat hij dat zelf ook dacht,
wilde ook hij een antwoord krijgen;
hij hernam daarom het gesprek.

We gaan hier nu niet verder in op dit antwoord,
wie die naaste zou zijn,
opdat we eerder komen bij ons onderwerp.

2
Tweeërlei uitleg is er
over de betekenis van de zalige ogen,
welke dat het zijn die zalig zijn.

De eerste betekenis betreft
het inwendig, geestelijk schouwen
van de grote wonderlijke adel
waarin de bijzondere verwantschap gelegen is
die God in de grond van de ziel gelegd heeft.

De goede en juiste beschouwing hiervan
brengt een liefhebbend hart grote zaligheid.

Over deze innerlijke adel
die verborgen ligt in de grond
hebben veel meesters gesproken,
zowel oude als nieuwe:
bisschop Albrecht,
meister Dietrich,
meister Eckhart.

De een noemt het een zielenvonk,
de ander een bodem of boomtop,
een ander noemt het een eerstheid
en bisschop Albrecht noemt het
een beeld
waarin de Heilige Drievuldigheid afgebeeld is
en gelegen is.

En deze vonk vliegt, wanneer het goed gaat, zo hoog,
dat het verstand hem niet volgen kan,
want hij rust niet,
alvorens hij weerkeert in de grond
waar hij uit ontsprongen is
en waar hij was in zijn ongeschapenheid.

Die leermeesters die hierover gesproken hebben,
hebben dit
door hun levenswijze en met hun verstand gevolgd,
en ze hebben het nu waarlijk ervaren.

Zij hebben dit ontleend
aan de grote heiligen en leraren van de heilige Kerk
die hierover gesproken hebben,
en, voor Gods geboorte,
aan veel meesters die hierover spraken:
Plato
en Aristoteles
en Proclus.

En zoals dit de goeden flink prikkelt
en aanzet tot een snelle inkeer en toewending
tot deze hoge adel in de naaste verwantschap,
zo bezorgen zij die vals zijn
zich hiermee eeuwige schade.

3
Nu zullen we de weg onderzoeken
die tot de ware zaligheid leidt;
afgelopen dagen hebben jullie hierover al kunnen horen.

das ist wore demuetkeit
 und ein gantz verloeigenen der mensche sin selbs in eigener wise,
 von im selber nüt halten
 noch von allem dem das er tuot oder getuon mag:
 dem allem enphallen,
 und halte sich ze mole fúr nüt,
 als er och ist.

Ist do út,
 das enist des sinen nüt,
 denne ze mole Gottes.

In disen grunt muost du komen;
 súllent dine ovgen selig werden,
 so muost du gruntlichen leren sehen in disen grunt;
 wan dise regele hat uns unser herre gelossen
 do er sprach:

'lerent von mir
 das ich diemuetig bin und senftmuetig'.

Dise sint zwo gespilen,
 zwo geswestern
 die alwegen bi einander wonent und lovfent.

Wo die eine in dem grunde ist,
 do muos die ander von not sin.

Den kleinen den offenbart der himelsche vatter
 die grossen hohen verborgen ding
 und hat si bedeket vor den grossen und den wisen.

In diser kleinheit
 do wirt alleine verstanden die blosse luter worheit,
 do das wesen der selikeit an gelit
 und anders niergent.

4
 Nu sprach unser herre:

'vil kúnige und propheten woltens sehen
 und si ensahens nüt'.

Bi den propheten nemen wir
 die grossen swinden vernúnftigen geiste,
 die in irre natúrlicher vernunft stent in subtilheit
 und flogierent do inne.

Dise ovgen enwerdent nüt selig.

Bi den kúnigen nemen wir
 die heiligen starken gewaltige menschen,
 die ir selbes gewaltig sint
 in werken, in Worten und irre zungen
 und múgent wúrken wie si wellent:
 vasten, wachen, betten,
 und hinnan ab haltent si als es út si,
 und verkleinent die andern.

Dis ensint och nüt die ovgen
 die do sehent das si selig mache.

Dise alle woltent sehen und ensahen nüt.

Si woltent sehen;
 si stuonden in irem willen.

Kinder,
 in dem willen
 do inne lit der schade;

Het is ware deemoedigheid,
 en een volkomen verloochening van het eigen zelf van de mens;
 het voor niets houden van zichzelf
 en van alles wat hij doet of doen kan;
 alles kwijt raken,
 en zich helemaal voor niets houden,
 wat hij ook is.

Is daar iets,
 dan is het niet het zijne,
 want helemaal van God.

In deze grond moet je geraken;
 willen je ogen zalig worden,
 dan moet je grondig leren zien in deze grond;
 want deze regel heeft ons onze Heer nagelaten
 toen hij zei:

'Leer van mij,
 deemoedig ben ik en zachtmoedig.'

Twee metgezellen van elkaar zijn het,
 twee gezusters
 die altijd bij elkaar wonen en gezamenlijk optrekken.

Is de ene in de grond,
 dan moet die ander daar uit noodzaak ook zijn.

Aan de kleinen openbaart de hemelse Vader
 de grote, hoge, verborgen dingen
 en hij heeft ze verborgen voor de groten en de wijzen.

In deze kleinheit,
 alleen daar wordt de zuivere loutere waarheid begrepen
 waarin het wezen van de zaligheid ligt,
 nergens anders.

4
 Nu zei onze Heer:

'Veel koningen en profeten wilden het zien
 en zij zagen het niet.'

Onder profeten verstaan we
 de grote, snelle, verstandige geesten,
 ze verwijlen in hun natuurlijke verstand bij fijnzinnigheden,
 en zwierend bewegen zij zich daarbinnen.

Deze ogen worden niet zalig.

Onder koningen verstaan we de heilige,
 sterke, machtige mensen;
 baas over zichzelf zijn ze
 in hun werken, in hun woorden en in hun spreken,
 en ze kunnen doen wat ze willen:
 vasten, waken, bidden,
 en ze zijn overtuigd dat het heel wat te betekenen heeft,
 en op anderen kijken ze neer.

Ook dit zijn niet de ogen
 die zien wat hen zalig maakt.

Zij allen wilden zien en zagen niet.

Ze wilden zien;
 ze verbleven in hun wil.

Kinderen,
 in die wil,
 daarin schuilt de schade;

wan der wille der ist recht das subjectum,
der under stant des hindernisses.

Der wille der bedecket die ovgen inwendig,
ze gelicher wise als das uswendig ovge
das ein vel oder ein decken hat,
das enmag nüt gesehen.

Dar umbe muos das ovge sin sunder alle varwe,
das es alle varwe gesehen müge.

Also muos das inwendig
blos und luter sin alles wellendes und unwellendes,
sol es luterlichen und seliklichen sehen.

Der wille hat vil varwen in den weltlichen herzen;
do ist der wille grob und uswendig;
mer in den geistlichen do hat er sine varwe;
wan der mensche ist rechte
als ob er drú menschen si
und ist doch ein mensche.

Das eine das ist
der uswendig vihelic sinneliche mensche;
der ander das ist
der vernúnftige mensche mit sinen vernúnftigen kreften;
der dritte mensche das ist das gemuete,
das oberste teil der selen.

Dis alles ist ein mensche.

Als ist och maniger kúnne wille in den menschen,
ieklichs nach siner wise.

Kinder,
der wille der muos ab,
als unser herre sprach:

'ich bin kómen nüt das ich tuo minen willen,
sunder mines vatter willen'.

Als lange und alle die wile das du stest in dime eigen willen,
so wissest das dir diser selikeit gebristet.

Wan alle die gewore selikeit
die gelit an rechter gelossenheit, willeloosheit;
dis wirt alles geborn us dem grunde der kleinmuetikeit:
do wirt der eigen wille verlorn;

wan der wille ist recht als ein sul
da alle unordenunge sich inne enthaltet:
koenden wir die gevellen,
so vielen die muren alle dar nider.

Ie kleiner,
ie minre willen.

5
Nu súllen wir fúrbas spreken von der minne,
wie die sin súlle
von allem herzen
und aller sele
und allen kreften,
und von dem gemuete.

Von diser minne hant die meister vil tispucie,
weder bekentnissin hoher si
oder die minne.

Das lossen wir nu ligen.

want de wil is nu juist het subjectum,
het onderwerp van de hindernis.

De wil bedekt de innerlijke ogen,
het is dan als bij het uitwendige oog
dat bedekt door een vel of een vlies
niet zien kan.

Want het oog moet ontbloomt zijn van alle kleuren,
wil het alle kleuren kunnen zien.

Net zo moet het inwendige oog
ontbloomt en vrij zijn van elk willen en niet-willen,
om op pure en zalige wijze te kunnen zien.

De wil in de wereldse harten heeft vele kleuren,
want de wil is er grof en gericht op het uiterlijke;
maar ook in geestelijke harten behoudt de wil haar eigen kleur;
want de mens is
als bestaat hij uit drie mensen,
en toch is hij één mens.

De eerste is
de uitwendige, dierlijke, zinnelijke mens;
de andere is
de verstandelijke mens met zijn verstandelijke krachten;
onder de derde mens wordt het gemoed verstaan,
het hoogste deel van de ziel.

Dit alles is één mens.

Daarom ook zijn er verschillende soorten wil in de mens,
elk heeft zijn eigen wijze.

Kinderen,
de wil die moet weg,
zoals onze Heer zei:

'Ik ben gekomen niet om mijn wil te doen,
maar de wil van mijn Vader.'

En zolang en in de tijd dat je vanuit je eigen wil leeft,
weet dan dat deze zaligheid jou ontbreekt.

Want alle ware zaligheid
is gelegen in echte gelatenheit, willoosheit;
dit alles wordt geboren uit de grond van de deemoedigheid:
daar gaat de eigen wil verloren.

Want de wil is net als een zuil
waaronder alle wanorde schuilgaat;
zouden we die zuil kunnen omhakken
dan vielen alle muren om.

Hoe kleiner,
des te minder wil.

5
Nu willen we gaan spreken over de liefde,
hoe we moeten liefhebben
met heel het hart,
met de hele ziel,
met alle krachten,
en met het gemoed.

Over de liefde wordt er door de leermeesters veel geredetwist,
of kennis nu hoger staat,
of de liefde.

Dat laten we nu rusten.

Aber do enist kein zwivel an,
die minne ensi hie vil verdienlicher und nützer
wan bekentnisse.

Wan die minne die get do in
do das bekentnisse muos husse bliben.

Die minne die enbedarf keins grossen subtilen bekentnisse,
denne eins luterer lebenden glovben in cristenlichen wisen.

Nu süllen wir merken
weles ir forme si,
weles ir materie si
und weles ir ende si.

Der minne materie
das ist unser herze,
sele,
krefte.

Ir forme das ist minne.

Ir wirklichkeit
das ist das man minne von al.

Ir ende und ir fúrwurf
das ist Got sunder mittel;

minne wesen ist minne;
wan minne minnet umbe minne.

Nu git Richardus
ein underscheit von dieser minne
und spricht:

'minne in dem nidersten grate
das ist von dem herzen,
das ist in dem gedanke;

von der selen
das ist von gunst und gnuoglichkeit;

mer von den kreften
das ist ein undertruken allem dem das der minne wider ist,

und diser minne ist kein von al'

6
Nu schribet bischof Albrecht von disem allem
uf dis ewangelium
und sprichet:

'von allem herzen',
das ist
mit eime beraten frijen willen sich ueben
mit allem herzen
und selen
und krefte.

Wan es geschicht wol
das einem menschen ein ding in vellet ze minnende
und das die bescheidenheit von irre friiheit wider zúhet.

Und ein ander ist
das er nüt von solichem getrange
also sere mit lust betwungen enwirt
ze minnende,
sunder sin beraten bescheidenheit
die betwenget in das ze minnende.

Also sol dise minne sin

Hierover echter bestaat geen twijfel:
de liefde is hier veel verdienstelijker en nuttiger
dan kennis.

Want de liefde gaat daar naar binnen
waar de kennis buiten moet blijen.

De liefde behoeft geen grote, subtiële kennis,
slechts een zuiver, levend geloof van een christelijke aard.

Nu moeten we bepalen
welke vorm ze heeft,
wat haar materie is
en wat haar einddoel is.

De materie van de liefde,
dat is ons hart,
onze ziel,
onze krachten.

Haar vorm is liefde.

Haar werkzaamheid,
dat is dat men liefheeft met alle kracht.

Haar einddoel en haar object,
dat is God zonder middel.

Liefdes wezen is liefde,
want liefde heeft lief omwille van liefde.

Nu geeft Richard
een onderverdeling van deze liefde
en zegt:

'Liefde in haar laagste graad
is die van het hart,
dat is in de gedachte;

met de ziel, dat wil zeggen:
uit genegenheid en behagen;

met de krachten dan, dat wil zeggen:
alles onderdrukken dat strijdig is met de liefde.

Maar deze liefde, ze is geen van al.'

6
Nu schrijft bisschop Albrecht over dit alles
in zijn evangeliëcommentaar,
en hij zegt:

'met heel het hart',
dat is
met een welberaden vrije wil zich oefenen
met heel het hart,
heel de ziel
en alle krachten.

Want het komt voor
dat zich bij een mens iets aandringt om lief te hebben
en dat het inzicht dan, vanuit haar vrijheid, weerstand biedt.

En andersom,
wanneer zijn verlangen
door een dergelijke aandrang niet gedwongen wordt
om lief te hebben,
dat zijn welberaden inzicht
hem dan aanzet om het lief te hebben.

En zo zal deze liefde dan komen

usser eime beraten frijen willigem herzen
von al
und von meinunge und gedenken
fürwürllichen
als verre als das múglich ist in diser wandelberigen zit.

Denne: 'von aller selen',
das ist usser aller gelust und genuedge
und us gunst und an minnekeit und us frijem willen,
und Got minnen usser allen den stetten der selen,
das ist mit sime inren und usseren menschen.

Dise minne kunt von bekentnisse der worheit.

Denne: 'von allen kreften',
das ist gemint
von allem flisse und uebunge,
das man
die vihelichen krefte und die sinne und alle uswendikeit
nider trucke
und sich mit aller kraft
uswendig und innewendig zuo der minne kere
mit allem dem das man vermag
sich ueben in der minne
als verre als múglich ist;

recht alle die krefte uf spannen,
als der einen bogen harte spannet
alser verre schiessen wil und ein recht zil treffen wil.

Dis ist der minne alheit
und ist der oberste grat.

Nu 'von allem gemuete':
in dem ist das ander alles beslossen,
das ist und heisset das gemuete.

Es wirt genant ein mosse,
wan es misset das ander alles.

Es git im sine forme,
sine swere,
sin gewicht.

Es teilet al umbe und umbe.
Habitús mentis.

Sant Augustinus sprichet:

'enkein guot werk
enmachtet nüt eigenlich ein tugent,
es ensi
das es ein formlich habit gewinne
und einem menschen als gewonlich und als licht und lustlich si
als ob es sine nature si worden'.

Das kunt us dem grunde der demuetigen minne.

7
Nu súllen wir alhie merken was dis gemuete si.

Das ist verre hoher und innerlicher wan die krefte;
wan die krefte nement al ir vermúgen dannan us
und sint do inne und dannan us geflossen
und ist in allen
doch ob sunder mosse.

Es ist gar einvaltig und weselich und formelich.

Ein meister sprichet von disem und och me denne die meister.

uit een welberaden, vrij en willig hart,
en ze zal van alles,
van geheel ons verlangen en van al onze gedachten,
het voorwerp moeten zijn,
zover dat mogelijk is in deze wisselvallige tijd.

Vervolgens: 'met heel je ziel',
dat is met alle begeerte en welbehagen,
en met instemming en genegenheid en uit vrije wil;
en God liefhebben vanuit alle plekken van de ziel,
dat is met je innerlijke en uiterlijke mens.

Deze liefde komt voort uit kennis van de waarheid.

Vervolgens: 'met al je krachten',
dat wil zeggen
met alle ijver en in elke oefening,
dat men
de dierlijke krachten en de zinnen en alle uitwendigheid
onderwerpt,
en zich met alle kracht,
uitwendig en inwendig tot de liefde wendt,
en dat men zich met alles waarmee dat mogelijk is,
oefent in de liefde,
voor zover men daartoe in staat is.

Men zal al de krachten opspannen,
als iemand die een boog strak spant
wanneer hij ver wil schieten en zijn doel precies wil treffen.

Dat is de volkomen liefde,
en het is de hoogste graad.

Nu: 'met heel het gemoed';
daarin ligt al het andere besloten,
en dat is en noemt men het gemoed.

Het wordt genoemd 'een maat',
want het meet al het andere:

het geeft dat zijn vorm,
zijn zwaarte,
zijn gewicht.

Het deelt uit, steeds maar weer:
habitus mentis.

Sint-Augustinus zegt:

'Geen enkel goed werk
vormt een deugd in eigenlijke zin,
het zij dan
dat het de vorm van een habitus aanneemt
en voor een mens zo gewoon en zo licht en vreugdevol is
dat het is als was het hem tot natuur geworden'.

Het komt uit de grond van deemoedige liefde.

7
Laten we ons nu richten op wat dit gemoed is.

Veel hoger is het en innerlijker dan de krachten,
want de krachten scheppen hieruit al wat ze vermogen;
er binnenblijvend zijn ze vandaar uitgestroomd,
en in elk van hen is het
maar gaat hen mateloos te boven.

Geheel enkelvoudig is het en wezenlijk en vormgevend.

Een meester spreekt hierover, meer nog dan andere meesters.

Die meister sprechent
das dis gemuete der selen das si als edel,
es si alwegent wúrkent,
der mensche slaffe oder wache,
er wisse es oder enwisse es nút;
es hat ein gotformig unzellig ewig
wider kaffen in Got.

Aber dise sprechent,
es schovwe alwegen
und minne und gebruche Gottes ane underlos.

Wie das si,
das lossen wir nu ligen;
mer
dis bekent sich Got in Gotte,
und noch denne ist es geschaffen.

Proculus, ein heidenscher meister,
nemt es ein slaf und ein stille und ein goetlich rasen
und sprichet:

'uns ist ein verborgen suochen des einen,
das ist verre úber die vernunft und verstentnisse'.

So wenne das sich die sele dar in kert,
so wirt si goetlich
und lebet eins goetlichen lebendes.

Die wile das der mensche sus get mangelen und wúrken
mit disen uswendigen sinnelichen dingen,
so enmag er des nút wissen,
ja
er enmag es nút gelovben das das in im si.

Dis gemuet, diser grunt
das ist als in pflanzet
das die pflanze hat ein ewig reissen und ziehen nach ir,
und das gemuete, der grunt der hat ein ewig neigen,
ein grunt neigen wider in den ursprung.

Dis neigen enverloeschet niemer
och in der helle,
und das ist ir meiste pin
das in dis eweklich entbliben muos.

8
Als der mensche sich nu kert in sin redelicheit,
die berichtet und corrigiert alle die nidersten,
und betwinget die nidersten,
und alle die gelúste und begerunge der unredelicheit
die offenbart si
und leit ab alles das ein heischen hat zuodem nidersten,
und loeset sich selber ab von allen disen
als von froemdem wesende
und verret sich von den sinnen
und wirt froemde allem betruenisse.

Und als dise ding alle gestild sint,
so sicht die sele ir selbes wesen und alle ir krefte
und bekent sich ein vernúnftig bilde
des us dem si geflossen ist.

Dise ovgen múgent von dem gesichte wol selig heissen
die her in recht koment
und disem mit dem edelen gemuete
einvelteklich und weselich anhangent
und in das versinken.

'Das ist das aller wunderlichst',
sprichet bischof Albrecht,

De meesters zeggen,
het gemoed van de ziel zou zo edel zijn,
dat het altijd werkzaam is,
of de mens nu slaapt of waakt
en of hij het weet of niet weet;
het bezit een godvormig, mateloos en eeuwig
teruggebogen zijn in God.

Anderen zeggen,
het zou allerwegen schouwen
en God liefhebben en genieten zonder ophouden.

Hoe het zijn mag,
dat laten we nu liggen;
maar houden we vast
dat het zich als God in God herkent,
en nochtans geschapen is.

Proclus, een heidense meester,
noemt het een slaap en een stilte en een goddelijke vervoering
en zegt:

'In ons is een verborgen zoeken naar het Ene,
dat ver verheven is boven het verstand en de kennis.'

En steeds als de ziel zich daarheen keert,
dan wordt ze goddelijk
en leeft een goddelijk leven.

Zolang de mens zich inlaat en werkt
met deze uiterlijke, zinnelijke dingen,
kan hij dat niet weten,
ja,
hij kan niet geloven dat dit in hem zou zijn.

Dit gemoed, deze grond,
is zo ingeplant
dat deze plant een eeuwig dringen en intrekken heeft tot zichzelf,
en het gemoed, de grond heeft een eeuwig neigen,
een grondneigen terug in de oorsprong.

Dit neigen houdt nooit op,
ook in de hel niet;
en dat is voor hen de ergste pijn
dat hun deze terugkeer voor eeuwig ontzegd is.

8
Wanneer de mens zich nu keert tot zijn verstand,
dan berecht en corrigeert dat al de laagste krachten,
en bedwingt hen;
en alle lusten en begeertes van het onverstand
openbaart het;
het legt alles af wat een honger heeft naar het laagste
en het maakt zichzelf los van dit alles
als van vreemde wezens;
en neemt afstand van de zinnen
en alle troebel wordt haar vreemd.

En als deze dingen allemaal gestild zijn,
dan ziet de ziel haar eigen wesen en al haar krachten
en herkent zichzelf als een verstandelijk beeld
van dat waaruit zij gestroomd is.

Díe ogen mogen door deze aanblik wel zalig heten
die hier goed in doordringen
en hieraan met het edele gemoed
eenvoudig en wezenlijk blijven hangen
en erin verzinken.

'Dat is het allerwonderlijkste',
zegt bisschop Albrecht,

'das man do vindet,

es ist das aller luterste und das aller sicherste
und das aller unabziehelichste
und das aller ungehinderste
und das unentheltlichste
in diser gelust'.

Und es ist kein widerwertikeit,
wan in disem enist nüt bildunge noch sinlicheit
noch zitlicheit noch vergenglicheit;
wan in disem enloffent die onderscheide nüt
die von den fantasien koment,
als S. Dyonisius spricht.

Nu leit bischof Albrecht dise sechs stúke us
und spricht:

'es ist darumbe aller wunderlichest;
wan ob disem und uswendig disem enist kein wunder,
und der har in sicht,
in den enmag enkein wunder me gevallen,
und es ist das aller oberste
úber das enkein ding enist.

Es ist och das aller luterste;
wan es enhat nüt gemeins mit materielicheit
noch mit materielichen sachen.

Es ist dar umbe das aller sicherste;
wan dise wege gent allen wegen sicherheit,
und si enphohent von enen wegen keine sicherheit.
Und si sint och dar umbe unabziehelich;
wan si enwerdent nüt ab gezogen
von fleische
noch fleischlichen gebresten
der untugende oder der bekorunge,
von der uebunge irre wúrklicheit.

Denne ist es das aller ungehinderste;
wan dis bevint sich in dem aller klaresten liechte,
das es ietz begriffen hat von flisse,
das ime ietz ist worden als sine nature,
das in keinre sworheit nüt enbevint,
und ist im ein habit worden.

Es ist och das aller bi bliwendeste;
wan es enhat enkein widerwertikeit;

wan diser lust der enwirt nüt verlossen;
wan dise enhat des iren nüt in der sinlicheit der selen,

und dis ist die aller luterste worheit
in liechte und in dem lebende der worheit'.

Und dis ist genant die ewige selikeit umbe drijer sachen willen;

wan es ze mole goetlich ist
und ein bilde Gotz in den menschen.

Och ist es goetlich,
wan es in Got ze mole gesunken ist.

Die dritte sache ist:
wan dis werk diser uebunge gebruchet Got selber,
und goetlich substancie die dar umbe goetlich heisset,
von dem teile das si von Gotte nement.

Alle dise unwandelber und unzellicheit
da diser meister hie ab sprach,
das enist nüt in der wúrklicheit, sunder es ist in der wesenlicheit,

'wat men daar vindt.

Het is het allerlouterste, allerzekerste
en het allerrobuustste,
en dat wat het minst van al hindert
en het meest van al blijvend is
binnen dit genieten.'

In deze zaligheid is geen tegenstrijdigheid,
want er is hier verbeelding noch zinnelijkheid,
tijdelijkheid noch vergankelijkheid;
want hierin geraken de onderscheidingen niet
die uit de verbeelding voortkomen,
zoals Sint- Dyonisius zegt.

Nu legt bisschop Albrecht deze zes punten uit
en zegt:

'Het is het allerwonderlijkste;
want hierboven en hierbuiten is geen wonder,
en wie daar naar binnen kijkt,
hem kan geen enkel wonder meer raken:
het is het allerhoogste
en geen ding kan het overtreffen.

Het is ook het allerlouterste;
want het heeft niets gemeen met stoffelijkheid
noch met stoffelijke dingen.

Het is het allerzekerste;
want deze wegen geven alle wegen zekerheid,
maar andersom ontvangen ze van deze wegen geen zekerheid;
ze zijn daarom ook allerrobuust,
want ze worden niet weggehouden,
noch door het vlees
noch door vleselijke gebreken
bij ondeugd en bekoringen,
van de uitoefening van hun werkzaamheid.

Het is ook wat het minst van al hindert;
want het bevindt zich in het allerhelderste licht,
het heeft zijn ijver doortrokken,
die voor hem nu geworden is als natuur;
geen zwaarte ondervindt hij
in wat hem tot een gewoonte is geworden.

Het is ook het meest blijvende;
want het kent niets wat er strijdig mee is.

Deze zaligheid wordt niet verlaten;
want haar eigenheid ligt niet in de zinnelijkheid van de ziel.

Dit dan is de zuiverste waarheid
in het licht en het leven van de waarheid'.

Drie redenen zijn er om dit de eeuwige zaligheid te noemen.

Het is helemaal goddelijk
en een beeld van God in de mens.

Ook is het goddelijk,
omdat het helemaal in God verzonken is.

De derde reden is,
dat God zelf geniet van het werk van deze oefening,
en de goddelijke substantie heet daarom goddelijk,
vanwege het deel dat ze van God ontvangt.

Al dit onveranderlijke en onmetelijke
waar deze meester over sprak,
dat is niet in de werkzaamheid maar in de wezenlijkheid,

in dem grunde:
da ist es unabziehlich und bi blich

und nüt in der wúrklicheit
noch wise der zit hie;
wan in diser zit sint die ding wandelber
und die unzelligeit der wúrklicheit;

von allem disem hat es wol
ein underval in dem werke
und nüt in dem wesende,
da disem recht ist.

Und der recht her in ist komen,
der mag wol selig hinnan ab heissen.

Und dise selikeit meinde unser herre do er sprach:

'Beati oculi,
selig sint die ovgen die do sehent das ir sehent'.

9
Kinder,
dis ze bevindende
das muos stat und stunde haben
und ein stille und bibliben und ledikeit,
und dar zuo ist die nacht sere guot:
die ist stille und lang.

Und als man dis denne des morgens ein wening solte bevinden,
so darf man dis und des
und beginnet eins anderen,
unde lovffet man her und dar
und enwartet dis nüt von innan in ledikeit.

So kumet der túfel und bestosset die wege,
das dir dis lichte niemer me enwirt,
und ein anders wirt an dine stat gesast,
der sich dar zuo haltet.

Liebes kint,
git dir Got ein kúnigrich,
so git er dir och wol ein múnchhof.

Git er dir dis grosse,
er versicht dich och wol des du not hast.

An disem lit der aller groeste schade
das ir enkein bi bliben nüt enhant.

Diser lúte ensol sich nieman an nemen;
wan der babst und die heilige kilche
die ennement sich ir nüt an;
si lossent Got mit in gewerden.

10
Dis alles mochte man wol beweren
an manigen enden der geschrift
der aller groesten heiligen die die zit hette.

Dis nemt David
'in pace in id ipsum'
einen slaf,
und S. Paulus der nemt es
ein fride der alle sinne úber trifft,
und S. Johannes der nemt es
ein stille die eine halbe stunde wert,
und manig ander gros heilig der heiligen kilchen:
Sant Dyonisius und S. Gregorius und manig ander
die vil hinnan ab geschriben habent.

in de grond:
daar kan niets verloren gaan en is het blijvend.

Niet in de werkzaamheid is het
noch is het naar de wijze van de tijd;
want in de tijd zijn de dingen veranderlijk
evenals de werkzaamheid dat is.

Daarom kan er wel
een onderbreking zijn in het werk
maar niet in het wezen,
wanneer het daarmee goed gesteld is.

En wie daar goed is binnengekomen,
die mag daarna wel zalig heten.

En deze zaligheid bedoelde onze Heer toen hij zei:

'Beati oculi,
zalig zijn de ogen die zien wat jullie zien'.

9
Kinderen,
om dit te ondervinden
moet er een juiste plaats en een geschikte tijd zijn
en stilte en aandacht en beschikbaarheid,
en daarvoor is de nacht zeer geschikt:
die is stil en lang.

En wanneer men er 's morgens iets van mocht ondervinden,
dan speelt er dit of dat
en iets anders dringt zich op,
en men loopt dan weer naar hier en dan weer naar daar,
en men waakt dan hierover niet met innerlijke beschikbaarheid.

Dan komt de duivel en verspert de wegen,
zodat jou dit licht niet meer ten deel zal vallen;
en op jouw plaats wordt een ander gezet
die meer bereidheid toont.

Lieve kind,
geeft God je een koninkrijk,
dan geeft hij je ook wel een kloosterhof.

Geeft hij je dat grote,
dan voorziet hij je ook wel van hetgeen je nodig hebt.

De allergrootste schade ontstaat dan,
wanneer jullie niet bij jezelf blijven.

Laat niemand zich met deze mensen bemoeien;
want de paus en de heilige Kerk
die bemoeien zich ook niet met hen;
zij laten dit aan God over.

10
Dit alles kan men zeer wel staven
met menige zinsnede uit de geschriften
van de allergrootse heiligen die geleefd hebben in de tijd.

Dit noemt David
– 'in pace in id ipsum' –
een slaap;
en Sint-Paulus noemt het
een vrede die alle zinnen te boven gaat;
Sint-Johannes noemt het
een stilte die een half uur aanhoudt;
en veel grote heiligen van de heilige Kerk,
Sint-Dyonisius en Sint-Gregorius en menig andere,
hebben hier veel over geschreven.

Disem muos man gerum und flis geben.

Sprichet S. Augustinus:

'wenne Got wúrken wil,
so sol man zuo sime werke ein flissig bi bliben haben'.

Dise súllent hoeren
das unser herre leret senftmueteikeit und demuetikeit,
und sin joch were senft
und sin búrde die were licht.

Ein joch das ist ein ding das man fueret oder zúhet.

Der himelsche vatter der fueret und zúhet dise menschen
innewendig in dem aller innersten
und och uswendig
mit manigem wunderlichem ufvalle und sweren wisen;
das ist disen menschen alles senfte
und alle búrdin sint in wunderlich licht,
der vatter mag si ziehen wie er wil.

La vaste uf dich slahen,
swig echt stille:
Got wil sine búrdin uf dich legen.

Das man sprichet, du rasest,
dir si unrecht:
swig!

Got hat dir dise búrdin geordent,
nút das man dir das hovbet ab súlle slahen
als man den heiligen tet.

Das wir also muessen volgen,
das wir also sehen muessen das unser ovgen selig werden,
des helf uns Got.

Amen.

Wees hier ijverig en geef het ruimte.

Sint-Augustinus zegt:

'Wil God werken,
laat men zijn aandacht hier dan vol ijver op gericht houden.'

Deze mensen zullen horen,
dat onze Heer zachtmoedigheid leert en deemoedigheid,
en dat hun juk zacht is
en hun last licht.

Een juk is een ding dat men draagt of trekt.

De hemelse Vader leidt en trekt deze mensen,
inwendig in hun allerinnerlijkste
en ook uitwendig
door menig wonderlijke beproevingen en op zware wijze;
dat is voor deze mensen allemaal zacht,
en wonderlijk licht vallen hun al de lasten,
hoe en waarheen de Vader hen maar trekken wil.

Laat hard op je inslaan,
zwijg echt stil:
God wil zijn last op jou leggen.

Zegt men dat je niet goed bij je hoofd bent,
en dat je je vergist:
zwijg!

God heeft jou deze last toebedeeld,
en niet dat men jou het hoofd af zal slaan,
zoals men bij de heiligen deed.

Dat wij deze weg mogen gaan,
zodat we zullen zien en onze ogen zalig worden,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 54 (V46)

Maria-Tenhemelopneming

In omnibus requiem quesivi (Sir 24,7)

*Die bredige von unsere vrouwen
ende also sú zuo himel fuor
seit daz wir uf keinen dingen lipliche oder geistliche
mit luste ruowen súllent
sunder in unserme unbekanten gotte
und wie wir wonen súllent in zweyen erben.*

1
Dis wort sprach der wise man
und liset man es von unser frowwen,
und sprach:

'in allen dingen han ich ruowe gesuoht
und bin bliiben wonende in dem erbe mins herren'.

Dis wort
mag man von unser frowwen aller eigenlichest nemen,
wan si fuor mit ir vernunft úber die himel
in das abgrúnde der helle
und in das tieffe mer
und in den umbekreis des ertrichs,
und sie envant nie ruowe.

Kinder,
nieman ensol in disem lebende so hoch fliegen an uebungen,
er ensúlle ie ein stunde dar zuo tuon,
das er diser minneklichen frowwen
ie ein sunderlich wunneklich lob und dienst erbiete,
und si minneklichen bitten
das si uns fuere und ziehe
und helfe zuo irem geminten kinde.

Kinder,
ir wirdikeit die gat úber alle wise und mosse.

Was wunders was das,
das si iren Got und iren schoepfer hatte in irre schosse
und an iren armen
und in den aller begerlichesten lustlichesten wisen,
die úber alle sinne woren,
und enzwivelte ein har nút,
und was des sicher das er ir Got was,
und mochte mit im gebaren wie si wolte,
und er wandelte mit ir als ir kint,
das ir herze
in allem irem lebende nie ein ovgenblik
do uffe engeraste mit genuegde,
denne das ir genuete
ane underlos uf gieng und úber gieng
in das goetlich abgrúnde;
in dem allein was ir ruowe;
do was ir erbe und ir raste, ir wonende stat.

2
Kinder,
von der vergiftikeit des ersten valles
so ist die nature also nider gesunken in das niderste teil.

Bij hen allen zocht ik een rustplaats. (Sir. 24,7)

*De preek op het levenseinde van onze Vrouwe
en haar opname in de hemel
leert dat we niet in lichamelijke of geestelijke zaken
onze rustplaats moeten zoeken
maar in onze onbekende God,
en hoe we moeten wonen in twee erfdelen.*

1
De wijze man sprak dit woord,
en het wordt op onze Vrouwe betrokken
waar staat:

'Bij hen allen zocht ik een rustplaats
en ik ben blijven wonen in het erfdeel van mijn Heer.'

Dit woord
mag men in eigenlijke zin betrekken op onze Vrouwe,
want met haar verstand ging ze hoger dan de hemelen,
in de afgrond van de hel
en in de diepte van de zee
en door het hele aardrijk,
en nergens vond ze een rustplaats.

Kinderen,
niemand mag in dit leven zo hoog opstijgen in zijn oefeningen,
of hij zal hierbij steeds een uur vrij houden
om deze minnelijke Vrouwe
op bijzonder tedere wijze te loven en haar eer te bewijzen,
en haar minnelijk te bidden
ons te leiden en mee te trekken
en te helpen bij haar geliefde kind te geraken.

Kinderen,
haar waardigheid gaat alle maat en wijze te boven.

Welk wonder was het,
dat zij haar God en haar schepper in haar schoot droeg
en in haar armen had
en dat op de meest heerlijke en begerenswaardige wijze,
alle zinnen ging dit te boven;
geen enkele twijfel had ze
en ze was er zeker van dat hij haar God was,
en ze deed met hem wat haar juist leek
en hij trok met haar op als haar kind,
waarbij haar hart
heel haar leven lang geen ogenblik
hierin rust zocht in voldoening,
haar gemoed echter,
dat steeg onophoudelijk en ging binnen
in de goddelijke afgrond,
en daar alleen vond zij rust,
daar was haar erfdeel, haar rustplaats, haar woning.

2
Kinderen,
door de vergiftiging die voortkwam uit de eerste zonde
is de natuur omlaag gezonken tot in haar laagste deel.

Der mensche ist gemacht und stat enzwiscent zwein enden,
das ist zit und ewikeit.

Die zit solte númme haben von uns,
denne einen durgang zuo dem ende.

Und ewikeit solte unser wonunge, unser ende sin.

Nu kert der arme mensche
von des natúrlichen valles wegen
alles in die krankste site von siner blintheit wegen
und nimet alles ruowe in dem wege
und vergisset sines rechten endes.

Und ist die nature also slekrechtig worden:
wo mit si umbe gat,
dar uf velt si die richti
und wil ir ruowe do nemen,
es si geistlich oder liplich,
inwendig oder uswendig.

Wie die weltlichen lúte ir ruowe und ir lust suochent,
das ist wol schinberlich,
und wie es umbe si wirt stande,
das súllent si wol ervarn her nach,

und wie es allen den ergon sol,
in was stat si sint,
sunderlichen die
under eime geistlichen schine weltliche herzen tragent
und ir ruowe nement in zitlichen dingen,
si sin weler kúnne si sin,
in welen sorgen die stont.
Wistint si es,
ir herz moecht in dorren von engsten.

Wissent,
Got hat alle ding gemacht ze notdurft,
und nút ze genuegde noch ze lust
denne sich selber.

3
Kinder,
ich muos úch sagen von minnen.

Ich bin begriffen ze unrecht
als ob ich súlle han gesprochen, ich enwelle niemans bichte hoeren,
er súlle mir geloben
das er tuon súlle das ich welle.

Das ist gar unreht gesprochen: das ich welle;
ich enwil von nieman nút denne als geschriben stat,
und das selbe enbit ich mir nieman geloben.

Ich enmag nieman absolvieren,
im ensin denne sine súnde leit
- noch och der babst -,
und habe willen sich me ze huetende
und och ze huetende
die ursachen die in in selber die súnnden sachtent.

Kinder,
die ursachen die die súnnden sachtent,
die behaltent etliche lúte willeklichen und wissentlichen
und gont do mit zuo der bichte
und zuo dem heiligen lichamen unsers herren
und enwellent ir gebresten nút bekennen.

Alle die wile si nút enstelent noch grobe unkúschekeit entuont,
so gont si vaste fúr.

De mens is geschapen en hij staat tussen twee uiteinden:
de tijd en de eeuwigheid.

De tijd zal voor ons niet meer mogen zijn
dan een doorgang die heenleidt naar het einde.

De eeuwigheid zal onze woning, ons einddoel zijn.

De arme mens nu, hij wendt zich
door de val van de natuur
geheel naar de zwakke zijde als gevolg van zijn blindheid,
en hij zoekt al zijn rust op de weg
en hij vergeet het juiste einddoel.

En de natuur is zo zwalkend geworden:
wat haar maar treft,
ze zal het achterna lopen
om haar rust daar te zoeken,
of het nou geestelijk is of lichamenlijk,
inwendig of uitwendig.

Hoe de wereldse mensen hun rust en genoegens zoeken,
het is duidelijk te zien,
en wat daar de gevolgen van zullen zijn,
dat zullen ze later wel te weten komen.

Hoe het al deze mensen vergaan zal,
wat hun stand ook moge zijn,
en dan vooral de mensen
die onder een schijn van geestelijkheid een wereldlijk hart dragen
en hun rust zoeken in tijdelijke zaken,
van welke kunne ze ook zijn,
waar ze ook maar mee belast zijn,
zouden deze er weet van hebben,
hun hart zou verschrompelen van schrik.

Weet,
God heeft alles gemaakt ter leniging van nood
en niet omwille van vreugde of genot,
het zij dan in hem alleen.

3
Kinderen,
uit liefde moet ik jullie wat zeggen.

Men heeft mij verkeerd begrepen,
wanneer men zegt dat ik niemand de biecht zou willen afnemen
alvorens hij mij beloofd heeft
om te zullen doen wat ik wil.

Dat 'ik wil', dat is niet juist;
van niemand wil ik iets, slechts wat geschreven staat,
en zelfs niet de belofte om dit te zullen gaan doen.

Ik kan niemand de absolutie geven,
slechts wie berouw heeft over zijn zonde
- ook de paus kan dit niet-
en wie de wil heeft om zich meer dan voorheen te hoeden
en zich ook te hoeden
voor de zaken in hemzelf die tot de zonde voeren.

Kinderen,
de zaken die tot de zonde voeren,
sommige mensen houden hier willens en wetens aan vast,
en zo gaan ze dan te biecht
en tot het heilige Lichaam van onze Heer,
en van hun gebreken willen ze niet weten.

Zolang ze niet stelen of grove onkuisheid doen,
gaan ze zo maar door.

Wie die absolviert werdent,
das besehent si;
das súllent si wol bevinden,
und was rúwen do si.

Si suochent ir raste und ir genuegde uswendig Gotte,
es si menschen, es si kleider, spise,
trost der creaturen.

4
Och suochet der mensche ruowe an gar guot schinenden dingen.

Als der mensche im selber iergen engangen ist,
so ilt er sere zuo der uswendigen bichte,
e er Gotte innerlichen bichte
mit demuetigem schuldig geben.

In diser uswendiger bichte do inne suocht die nature ir ruowe,
das si ze friden werde
und das innerlichen schelten unde stroffen
in ime gestille und geswige.

Wan als der mensche gebichtet,
so swiget das straffen
und ist denne recht ze friden.

Wissent das das bichten und das stroffen ist recht als ein wunde
die frisch ist und smirzet,
das schirt wunderlichen sere ab den rost der sünden.

Nu suochet och die nature ruowe an iren geistlichen uebungen,
etliche lúte an innewendigen wisen und werken,
an iren ufsetzen
und abgescheidenen uebungen,
und belibent in den selben guoten dingen als vaste
das die do mit irrent den herren
der nechsten worheit.

Kinder, mit kurzen worten:
alles do der mensche sine ruowe suocht,
das nút luter Got enist,
das ist alles wurmstichig.

Liebes kint,
es enist das alles nút
das du einen boesen mantel treist
und ein ander einen schoenen heiligen schine an treit.

Nein, entrúwen, do gehoert me zuo.

5
Nu sagent etliche
von den schoensten schlechten dingen,
wie es in alles so wol zehanden ist gegangen,
und was in alles licht und lústlich,
was es betten,
was es wachen, vasten, weinen:
noch denne bevinde ich si in einer verblibunge da.

Wissent das:
wie guot und wie guot es iemer mag sin oder schinen,
das si bildelos, formelos, wiselos,
es si vernúnftig
oder gevoellichen gebruchlich:
alles do der mensche uf rastet mit lust
und das besitzt,
das wirt alles wurmstichig,
denne ein blos einvaltig entsinken
in das blos einvaltig unbekant ungenant verborgen guot
das Got ist,

Hoe ze absolutie verkrijgen,
dat zal hun wel duidelijk worden;
ze zullen het wel ondervinden,
evenals het berouw dat komen zal.

Ze zoeken hun rust en hun voldoening buiten God,
het zij bij mensen, het zij bij kleren, voedsel,
bij de troost van schepselen.

4
Ook zoekt de mens rust in naar de schijn heel goede dingen.

Heeft de mens een misstap gedaan,
dan snelt hij naar de uitwendige biecht
nog voor hij bij God innerlijk biecht
en aan hem deemoedig zijn schuld bekent.

In deze uitwendige biecht zoekt de natuur haar rust,
opdat ze vrede mag vinden
en het inwendige schelden en bestraffen
in haar zal ophouden en tot zwijgen gebracht zal worden.

Want heeft de mens gebiecht,
dan houdt dat bestraffen op
en de mens heeft weer vrede.

Weet dat dit bijten en straffen als een wond is,
eentje die vers is en schrijnt,
op wonderlijke wijze schuurt deze de roest van de zonde weg.

Nu zoekt de natuur ook rust in haar geestelijke oefeningen;
sommige mensen doen dat langs innerlijke wijzen en werken,
door hun voornemens
en oefeningen in afzondering,
waarbij hun aandacht helemaal gericht blijft op deze goede zaken,
zo dat ze hiermee de Heer hinderen
hen naar de naaste waarheid te voeren.

Kinderen, kort gezegd:
alles waarin de mens zijn rust zoekt,
wanneer dat niet louter God is,
dan is het allemaal wormstekig.

Lieve kind,
dat allemaal, dat is het niet,
of je nu een versleten mantel draagt
of de schone schijn van heiligheid.

Nee, echt, daar hoort meer bij.

5
Nu zeggen sommigen
van de de mooiste simpele dingen,
hoe licht hun die allemaal gevallen zijn
en hoe gemakkelijk en aangenaam ze het vonden,
of het nu het bidden betrof,
of waken, vasten of huilen;
en toch zie ik dat ze hierin achterblijven.

Weet:
hoe goed, ja hoe best het ook zijn of schijnen mag,
al is het beeldloos, vormeloos, wijzeloos,
betrekking hebbend op het verstandelijke
of op de genietende ondervindelijkheid:
alles waarop de mens behaaglijk rust
en aldus in bezit neemt,
het wordt allemaal wormstekig,
want geen louter, eenvuldig ontzinken is het
in het loutere, eenvuldige, onbekende, ongenoemde, verborgen goed
dat God is,

in einer verloeigenender wise sin selbs
und allem dem das sich in im entecken mag,

als S. Dyonisius sprach:

'alles hab sich an sin nicht,
nú wissen, nú erkennen,
hie in disem nú wellen
denne in einer verloeigenender wise din selbes:
nú suochen noch wellen haben,
denne alles in einer entsinkender wise.'

Wan Got enist alles des nú das du von im genemmen kanst:

er ist úber wise, úber wesen, úber guot,
und alles des nú das du von im bekennen oder genemmen kanst:
do ist er fúrbas úber denne dehein verstentnisse begriffen kan,
noch hoch noch nider, sus noch so,
verre úber alle wise,
dis noch das.

6
Liebes kint,
in disen unbekanten Got
dar in setze din ruowe
und ensuoche weder smacken noch lúchten.

Tuo als ein hunt:
kumet er do er guot fleisch vint,
er engetar es nú an rueren und flúcht;
also ist er mit herten slegen gewennet.

Du solt dis, min liebes kint, vil wol her nach bevinden.

Halt dich nu demuetklichen an dinem lutern nicht,
das du doch in der worheit bist.

Ist út da,
das ist sin und nicht din.

Und ker dich nicht an alles das dir in gelúchten mag,
es si formlos, wiselos, bildelos, úberweselich.

'Herre', sprechent si,
'es ist mir als engegenwúrtig
und wiset sich ze mole es si Got'.

Liebes kint,
enker dich nicht daran in rastes wise,
denne lo es recht sin das es ist,
und enfroge noch enfoersche nú me,
denne halt dich undenen
und sink under in din nicht wissen noch wellen wissen;
denne halt dich alles arm
an dinen verborgen unbekanten Got
und halt dich das du der mensche nú ensist
der den grossen unbekanten verborgen Got út sol bekennen,
denne blib in einem rastende und wonende
und nú weder in lúchtende noch in smakende.

In dem propheten Ezechiele do stot geschriben:

'die man die do súllen in gon in das heilige der heiligen,
die ensúllent enkein erbe haben,
sunder ich sol selber ir erbe sin.'

Allein dis die priester meine,
so meint es in eime geistlichen sinne
alle die menschen die do wellent in gan in das heilige der heiligen,
das ist in die verborgenheit der heimlicheit Gotz:
die ensúllent enkein erbe haben

op een wijze waarbij hij verzaakt aan zichzelf
en aan alles wat zich in hem onthullen mag.

Sint-Dyonisius zei hierover:

'Alles houde vast aan zijn niet,
niet weten, niet kennen,
niet willen hier beneden,
maar in een zichzelf verzakende wijze:
niet zoeken noch willen bezitten,
alles slechts in ontzinkende wijze.'

Want God is niets van al wat je van hem uitzeggen mag.

Hij gaat elke wijze te boven, elk wezen, elk goed
en niets is hij van al wat je van hem kennen of uitzeggen mag;
voorbij is hij aan wat verstand begrijpen kan;
noch hoog is hij noch laag, zus noch zo,
voorbij aan elke wijze,
dit noch dat.

6
Lieve kind,
in deze onbekende God,
vind daar je rustplaats
en wees niet uit op smaak noch op verlichting.

Doe als een hond:
komt hij op een plek waar hij goed vlees aantreft,
dan durft hij het niet aan te raken en vlucht weg;
harde stokslagen hebben hem zo leren doen.

Later, mijn lieve kind, zul je hier genoeg van kunnen smaken.

Houd je nu maar deemoedig bij je loutere niets,
wat je toch in waarheid ook bent.

Is er daar iets,
het zijne is het en niet het jouwe.

En wend je niet tot alles wat bij jou mag inlichten,
ook al is het vormeloos, wijzeloos, beeldloos, overwezenlijk.

'Heer,' zeggen ze,
'het is zo aanwezig in me,
alles wijst erop dat het God is.'

Lieve kind,
wend je daarheen dan niet als naar een rustplaats,
laat het voor wat het is
en vraag en vors niet langer
maar houd je beneden
en zink neer in je niet-weten en in je niet-willen-weten;
wees arm in alles
en houd je aan je verborgen onbekende God
en houd je voor een mens
die van de grote onbekende, verborgen God niets kan afweten,
en rust en woon hierin dan
zonder dit inlichten en zonder deze ondervinding.

Bij de profeet Ezechiël staat geschreven:

'Degenen die naar binnen zullen gaan in het Heilige der Heiligen,
zij zullen geen grondbezit hebben,
ikzelf zal hun erfdeel zijn.'

Hoewel op de priesters van toepassing,
doelt het in geestelijke zin
op alle mensen die binnen willen gaan in het Heilige der Heiligen,
dat is in de verholenheid van Gods verborgenheid:
geen goed zul je bezitten

denne das goetliche wiselose, formlose,
namlose verborgen wesen Gotz;
das sol allein ir erbe sin.

Ir hovbt ensol uf nüt sich neigen anders,
es si inwendig oder uswendig:
alles wirt es anders wurmstichig.

Nüt enker dich dar an, als es also slecht ist,
recht als es gelich si.

Minne lieber das ruch und das ungelich
denne dis smaken, dis bevinden.

Nein, liebes kint, enraste nüt, suoche din nicht.

Do Got alle ding schaffen und machen wolte,
do en waz im nicht vor wan nüt.

Er enmachte mit nüt allein ein ding von úte:
er machte alle ding von núde.

Wo Got eigenlichen wúrken sol und wil,
do enbedarf er nüt zuo wan nútes.

Das nüt das ist sin werk in lidender wise,
enphengklicher wan dehein út.

Wiltu ane alle underlos enphengklich sin
alles des so Got geben und wúrken mag oder wil
in sinen aller usgenommensten frúnden
wesens und lebens,
und zemole in dich stúrze alle sine goben,
so flisse dich fúr alle ding
das du in der worheit in dinem grunde nüt ensist;
wan unser ichtikeit und annemlicheit
die hindert Got
sines edelen werkes in uns.

7
Der heilig man Job,
den unser herre lobte und sprach
das er were gerecht und einvaltig
und das sin gelich nüt funden enwere,
und stat das er nie tumplich wort engesprach,
der sprach:

'ich mit allem dem mime
gehoeren in das aller tiefste des abgrúndes der helle.

Wenst du ob ich do iht raste súlle múgen vinden?'

Kinder,
diser heiliger man
enmeint nüt sich und das sin als von sime geschaffem núde,
als der mensche an dem teile nüt enist,
sunder er nant sich und das sine
von sinem verschuldigotten núde.

Diser gerechter mensche wolte von siner schulde wegen
varn in den aller tiefsten grunt des abgrúndes,
in das aller pinlichest und in das vinsterste der helle,
als ob er spreche
misselich ob er minre schulde und miner verdienter schulde
da icht genuegen súlle.

Und das wolt er liden
in der aller meisten und sworster pinlicheit
und niemer dannan ze komende.

Weis man

dan het goddelijke, wijzeloze, vormeloze,
naamloze verborgen zijn van God;
dat alleen zal je erfdeel zijn.

Laat je hoofd naar niets anders neigen,
inwendig noch uitwendig:
alles zal anders wormstekig worden.

En wend je niet tot wat geëffend is,
als tot het gelijke.

Heb liever het ruwe lief en het ongelijke
dan dit smaken, dit ondervinden.

Nee, lieve kind, rust niet, zoek jouw niets.

Toen God alle dingen wilde scheppen en ze wilde maken,
toen nam hij niets voor zich dan het niets.

Met alleen dit niets maakte hij een iets:
hij maakte alles uit niets.

Waar God op de hem eigen wijze werken zal en wil,
daar heeft hij niets anders nodig dan dit niets.

Het niets is in een lijdende wijze voor zijn werken
ontvankelijker dan enig iets.

Wil je zonder ophouden ontvankelijk zijn
voor al wat God kan of wil storten of bewerken
in zijn meest uitverkoren vrienden
aan zijn en aan leven:
opdat hij al zijn gaven helemaal in je stort,
beijver je voor alles
om in je grond waarlijk niets te zijn;
want onze zelfzucht en aanmatiging
die hinderen God
bij het doen van zijn edele werk in ons.

7
Job, de heilige man
– de Heer prees hem en zei van hem
dat hij rechtvaardig was en eenvoudig
en dat er geen tweede was als hij,
en er staat dat hij nooit enig dwaas woord sprak –
hij zei:

'Ik met al het mijne,
het hoort in het allerdiepst van de afgrond van de hel.

Zou ik daar, denk je, iets van rust kunnen vinden?'

Kinderen,
deze heilige man
doelt met 'zichzelf en het zijne' niet op zijn geschapen niets,
want de mens is hier als niets,
maar met 'zichzelf en het zijne' doelt hij
op zijn schuldige niets.

Deze rechtvaardige mens wilde om zijn zonden
afдалen tot in de diepste grond van de afgrond,
in het meest beangstigende deel van de hel, in de diepste duisternis,
alsof hij hiermee zeggen wilde
dat hij mogelijk zijn zonde en door zonde verdiende straf
daar enigszins kon uitboeten.

En dit wilde hij ondergaan
op de ergste en pijnlijkste wijze
en om daarvan nooit meer bevrijd te worden.

Weet men

ob er mit út genuegung
schuldig were dirre verschuldeter schulde?

Dis gelich sprach einer unser bruoder, heisset Wigman,
der bekante als verre sin nût
das er sine stat niergent konde vinden
denne in dem aller tiefsten grunde der helle
under Lucifer.

Do er do lag,
do horte er ein stimme rueffen von dem obersten himel,
die sprach:

'Wigman,
kum balde her uf in den obersten tron,
in das vetterlich herze'.

Es sprach S. Gregorius:

'dise lúte suochent den tot
und si envindent sin nût.'

Diser minne in diser grundeloser vernútkeit
der antwúrt das leben in der worheit,
unbegert und ungesuocht und ungemeint.

Alsus, lieben kinder,
so ie niderre, so ie hoeher,
und so ie minre, so ie merre.

8
Nu dis wort von unser lieben frowwen:

'ich bin bliiben wonende in dem erbe mins herren.'

Kinder,
wir han zwei erbe in den wir wonen súllen.

Das eine das ist zitlich,
do súllen wir zehant inne wonen:
das ist das wirdige leben und liden
und das heilig bilde unsers herren.

Das ander erbe
des sin wir wartent:
das ist das verklerte erbe der wunneklicher gotheit.

Das erbe das ist uns gelobet
das wir miterben súllen mit im sin und sin husgenossen
eweklichen.

Kinder,
besitzen wir nu trúwelichen das zitlich erbe
mit minnen und wore danknemkeit,
das leben unsers herren,
als vil wir in disem erbe bas geerbet sin,
also vil súllen wir das ewig erbe
rilicher und seliklicher eweklichen besitzen.

9
Kinder,
die wunden unsers herren
die sint alle heil,
ane die heiligen fúnf wunden,
die súllent offen ston
untz an den jungsten tag.

Und von der klarheit der gotheit die dannan us schint,
und wele selikeit die heiligen und die engele dannan us empohent,
das ist alles unsprechlich.

of men met enige boetedoening
dergelijke verschuldigde straf kan uitboeten?

Zo sprak ook een van onze broeders, genaamd Wigman;
zijn niet onderkende hij zo goed,
dat hij zijn plaats nergens anders vinden kon
dan in de allerdiepste grond van de hel,
lager nog dan Lucifer.

Toen hij daar lag,
toen hoorde hij een stem roepen uit de hoogste hemel,
ze zei:

'Wigman,
kom snel naar boven naar de bovenste troon,
in het hart van de hemelse Vader.'

Sint-Gregorius zei:

'Deze mensen zoeken de dood,
maar vinden doen ze hem niet.'

Deze liefde te midden van deze grondeloze vernieting,
haar antwoord is waarlijk leven,
niet verlangd, niet gezocht, niet bedoeld.

Daarom, lieve kinderen,
hoe lager, hoe hoger,
en hoe minder, hoe meer.

8
Nu het woord van Onze Lieve Vrouw:

'Ik ben blijven wonen in het erfdeel van mijn Heer.'

Kinderen,
we hebben een tweevoudig erfdeel waarin we wonen moeten.

Het ene is het tijdelijke,
waar we nu in moeten wonen:
het eerbiedwaardige leven en lijden
en het heilige voorbeeld van onze Heer.

Het andere erfdeel,
daarop wachten we:
het is het gelukzalige erfdeel van de heerlijke godheid.

Dat erfdeel is ons toegezegd;
ook wij zullen met hem en zijn huisgenoten erfgenamen zijn
in de eeuwigheid.

Kinderen,
laat ons dan nu het tijdelijke erfdeel getrouwelijk bezitten
met liefde en ware dankbaarheid
– het leven van onze Heer –
en hoe meer wij dit erfdeel op deze wijze bezitten,
des te meer zullen we het eeuwige erfdeel
in rijkheid en zaligheid bezitten in de eeuwigheid.

9
Kinderen,
de wonden van onze Heer,
allemaal zijn ze geheeld,
behalve de heilige vijf wonden,
deze zullen open blijven
tot aan de jongste dag.

En de glans van de godheid die daaruit straalt,
en de zaligheid die de heiligen en de engelen daaruit ontvangen,
onuitsprekelijk is dit alles.

Dise fúnf porten
die súllent hie unser erbe sin,
und súllent dur dise gan in das ewig erbe
in unsers vatter lant.

Von disen porten so ist der heilig geist ein portener.

Sin susses minne die ist alzemole bereit,
wan das wir klophen,
das er uns in lasse,
und durch dise gan
in das ewig vetterlich erbe.

Wan, sicher,
wel mensche hie ordenlichen in gat,
der enmag nút irren.

Kinder,
in disen minneklichen wunden súllent wir fúnf lectien leren,
die uns ane alles mittel in leitent.

Das sol sin:
miden, liden, swigen,
verachten und din selbes verloeigenen in worer gelossenheit.

Senke dich in den linggen fuos und suge da,
das du do von enphahest kraft
ze vermidende allen den lust und genuegde
die du haben oder enphohen macht usser ime.

Denne mit allem dinem vermúgende
so senke dich in die wunden des rechten fuosses,
und do lere liden
was úber dich kunt inwendig und uswendig,
wo es her kunt.

Denne suge usser der rechten hand
das sues saf
und bit in das er dir gebe ze swigende
inwendig und uswendig.

Der dise tugent hette
das er swige zuo allen dingen,
dem enmoechte niemer nút gewerden.

Denne suge usser der linggen hant
das er dir gebe verachten,
das ist:
unruochsam sin zitlicher dinge uswendig und inwendig,
aller zuo velle und in velle,
was du wider in minnest oder meinest
und dir doch in bilde,
des enruoche dich;
las vallen, las varn;
enruoche dich.

10
Denne slúf alzemole mit allem dem das du bist,
in das minnende susses herze,
in das minnekliche brút bette das er den sinen,
die im ir herze gerne wellent geben,
hat uf geton
und wil si do inne mit den edelen armen siner minne umbe vohen,
und súllent sin do inne eweklichen gebruchen.

Und do inne sol man leren sin selbes verloeigenen
in allen wisen:
in lieben, in leiden, in habende, in darbende, in zit und in ewekeit,
wie es der herre wil
und sinem goetlichen herzen behagt
in dir und in allen creaturen.

Deze vijf poorten,
zij zullen hier beneden ons erfdeel zijn,
door hen zullen wij tot ons erfdeel in eeuwigheid gaan,
naar het land van onze Vader.

Van deze vijf poorten is de Heilige Geest de poortwachter.

Steeds is zijn zoete liefde bereid,
om, wanneer we kloppen,
ons binnen te laten
en ons erdoorheen te laten gaan
tot het vaderlijke erfdeel in eeuwigheid.

Want, voorwaar,
de mens die hier op de juiste wijze naar binnen gaat,
hij zal niet dolen.

Kinderen,
in deze minnelijke wonden zullen we vijf lessen leren,
die ons binnen leiden zonder middel.

Het zijn:
mijden, lijden, zwijgen,
jezelf laag achten en misprijzen in ware gelatenheid.

Verzink jezelf in de linker voet en druk daarop je lippen,
opdat je er kracht uit zult ontvangen
om zo genot en genoegens te kunnen mijden
die je zou kunnen ontvangen buiten hem om.

En dan, met al je vermogens,
verzink jezelf in de wonde aan de rechter voet,
en leer daar dan te lijden
al wat je inwendig of uitwendig overkomt,
waar het ook vandaan mag komen.

Druk dan je lippen op de rechter hand en zuig daaruit dan
het zoete sap
en smee hem dat hij jou leert zwijgen,
inwendig en uitwendig.

Wie deze deugden zou bezitten,
zodat hij zwijgen kon bij alles,
hem zou nooit meer iets treffen.

Druk dan zuigend je lippen op de linker hand,
opdat hij je leert laag te achten,
dat wil zeggen:
onbewogen te blijven in tijdelijke dingen, uitwendig en inwendig,
bij alles wat je overvalt of toevalt,
bij wat je lief hebt of nastreeft buiten hem
en zo toegang tot jezelf heeft;
laat het je niet beroeren,
laat het vallen, laat het gaan;
wees onbekommerd.

10
En dring dan binnen met alles wat je bent,
in het liefhebbende, zoete hart,
in het minnelijke bruidsbed dat hij voor de zijnen,
zij die hem hun hart graag geven willen,
heeft bereid
en waar hij hen met de edele armen van zijn liefde wil omhelzen,
en waar ze hem voor eeuwig zullen genieten.

En daarin dan zal men zichzelf leren verloochenen
op elke mogelijke wijze:
in lief, in leed, in bezit, in gebrek, in tijd en in eeuwigheid,
zoals de Heer het verlangt
en zoals het zijn goddelijke hart behaagt,
in jou en in alle schepselen.

La stieben und fliegen alle ding,
das es im allein behage!

11

Lieben kinder,
alsus und in maniger heiliger andacht
so súllent ir ueben dis minnekliche erbe,
und gont durch dise sicheren porten in das ewige erbe.

Opherent sin unschuldig liden
fúr úwer verschult liden
dem himelschen vatter,
sin unschuldigen gedenke
fúr úwer schuldigen gedenke,
und sine heiligen wort
fúr úwer schuldigen wort,
und also
alles sin tuon, sin demuetkeit, gedultikeit, senftmuetikeit und minne
fúr alles das úch hie an gebrist inwendig und uswendig.

Und ob ir nu dis minnekliche erbe
wol und aller best besitzent hie,
so sint ir des zuokúnftigen erbes wol versichert,
das ir súllent bliben wonende und rastende
in dem erbe des herren
mit unser lieben frowwen
an allen enden.

Das wir alsus muessen raste suochen in allen dingen,
das wir zuo disem erbe muessen komen,
des helf uns Got.

Amen.

Laat alles wegstuiven en wegvliegen,
zodat slechts zijn behagen blijft.

11

Lieve kinderen,
zo, en door vele heilige overdenkingen,
moeten jullie je oefenen binnen dit minnelijke erfdeel,
en door deze zekere poorten opgaan tot het eeuwige erfdeel.

Offer zijn onschuldige lijden op
voor jullie verdiende lijden,
offer het op aan de hemelse Vader:
zijn onschuldige gedachten
voor jullie schuldige gedachten,
en zijn heilige woord
voor jullie schuldige woord,
en zo ook
al zijn doen, zijn deemoed, geduld, zachtmoedigheid en liefde
voor alles wat jullie hier ontbreekt, inwendig en uitwendig.

En wanneer jullie dan dit minnelijke erfdeel
op passende en juiste wijze hier beneden bezitten,
dan zullen jullie het toekomstige erfdeel vast en zeker gaan bezitten,
zodat jullie blijvend zullen wonen en rusten
in het erfdeel van de Heer,
samen met Onze Lieve Vrouw,
tot aan het einde der tijden.

Dat wij dan aldus deze rust mogen zoeken in alle dingen,
opdat wij tot dit erfdeel zullen geraken,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 55 (V49)

Maria-Geboorte

Transite ad me omnes qui concupiscitis me
et a generacionibus meis. et c. (Eccl. 24,26)

1
Man begot hütte den minneklichen tag
das die goetliche jungfrowwe
unser frowwe
reine und luter und heilig geborn wart
von ir muoter libe in der si geheiliget was.

Und in ir ist wider bracht das verlorn was in dem paradyse,
das edel bilde das der vatter nach im gebilt hatte,
das do verderbet was,
das si nu were
ein wider gebererin mit dem vatter
alle sine gelider wider in in den ursprung,
und von grundeloser barmherzkeit Gotz wolt er uns
durch si wider uf helfen
von dem ewigen abgründe do wir in gevallen woren
als verre als es an uns was.

Nu liset man von ir dis wort,
und sprach es die wisheit:

'trentent her úber
alle die min begerent,
und werdent erfúlt von miner gebúrte'.

Dis wort das ist eigenlichen des himelschen vatters
und leitert und locket uns zuo siner geburt.

Und die selben wort
die sprach si och gar eigenlichen von diser jungfrowwen,
wan die selbe geburt die ist ir geburt,
die der himelsche vatter eweklichen geborn hat:
die hat och si geborn
und leitert uns,
das wir úber gan
und werden von der minneklichen geburt erfúllet.

Si sprach:

'alle die min genuegklich begerent,
allen den die in der worheit genuegklichen diser geburt begerent,
den wirt under wilen ein bliklin geschenket von diser geburt'.

Do mit wirt ir begerunge gereisset
unde vor gezogen me ze begerende.

Und sprechent mit S. Augustinus:

'herre,
du hast uns gemacht zuo dir,
und do von ist unser herze in steter unruowe,
es raste denne in dir.'

2
Dise unruowe,
die man solte steteklichen und ane underlos haben,

Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt
en verzadigt u met mijn vruchten, etc. (Sir. 24, 19)

1
Vandaag gedenkt men de minnelijke dag
waarop de goddelijke maagd,
onze Vrouwe,
rein, zuiver en heilig geboren werd
uit haar moeders lichaam waarin ze geheiligd werd.

In haar werd teruggebracht wat verloren ging in het paradijs
– het edele beeld dat de Vader naar zijn eigen beeld schiep –
en daar verdorven werd,
zodat ze worden zou
tot zij die wederbaart met de Vader
al zijn lidmaten terug in de oorsprong;
door zijn grondeloze barmhartigheid wilde God ons
in haar helpen opstaan
uit de eeuwige afgrond waarin wij allen gevallen waren,
en voor zover wij daartoe in staat waren.

Over haar nu leest men het volgende
– en het is de Wijsheid die het zegt:

'Komt allen tot mij,
gij die naar mij verlangt
en verzadigt u met mijn vruchten.'

Dit woord doelt eigenlijk op de hemelse Vader
en het leidt en lokt ons naar zijn vrucht.

En met ditzelfde woord
doelde ze eigenlijk ook op deze jonkvrouwe,
want ook zij is het die deze vrucht baart:
de vrucht die de hemelse Vader van eeuwigheid gebaard heeft,
ook zij heeft deze gebaard
en ook zij leidt ons,
opdat wij er heen gaan
en vervult worden van de minnelijke vrucht.

Ze zei:

'Allen die zo naar mij verlangen,
allen die waarlijk naar deze geboorte vol verlangen uitzien,
hun wordt nu en dan een blik vergund op deze geboorte'.

Hiermee wordt hun verlangen gestuwd
en opgewekt tot nog groter verlangen.

En ze spreken met Sint-Augustinus:

'Heer,
jij hebt ons naar jou toe geschapen,
en daarom is ons hart rusteloos,
totdat het rust vindt in jou.'

2
Deze rusteloosheid,
steeds en onophoudelijk moet ze de onze zijn,

die wirt uf enthalten und gehindert
mit froemden gebürten,
die in dem menschen hant geborn:
das sint zitliche, zergengliche, sinneliche ding,
genuegde und lust der creaturen,
si sin tot oder lebent,
frúntschaft, gesellschaft, die kleider, die spise,
kúrtzlichen
alles do der mensche lust an nimet:
die ding die geberent in im.

Und die sint alsolicher geburt vatter in dir,
das Got,
die wile die geburt in dir stat, mit willen und mit wissende
sin geburt in dich niemer ingebirt
in die lustlichen besessenheit,
es si wie snoede oder klein das si.

Das selbe klein das benimet dir
und berovbet dich dines grossen Gotz
und der minneklichen geburt
die Got in dich geberen wolte und solte,
und benimet dir dar zuo
die begerunge und den trost
den du nach Gotte und nach diser geburt soltest haben:
daz halt dis lústlin uf.

Und klagent denne die lúte:

'och, ich han nút minne, nút begerunge!'

das ist alleine dise hindernisse;
do stast du,
das halt die minne und begerunge uf.

Das besich selber was das si,
und das enweis nieman als wol als du.

Nút enfrage mich,
aber frage dich wor umbe du nút minne noch begerunge hast.

Ir wellent als Got und die creaturen mit einander han,
und das ist unmúglich:
lust Gotz mit lust der creaturen,
und schrúwest du bluot,
das enmag nút sin.

Hie mit ensint die ding nút gemeint
der man not hat
oder die man dur Got hat oder in Gotte hat,
oder ovch der man nút von nature wol ab gescheiden enkan,
als dem hunger lust der spise
und dem turste lust des trankes
und dem mueden die raste
und dem gevangen der slaf;

so dis ane ufsuochunge si nach lust,
und mit sunderheit nút durch notdurft
oder nutz der naturen,
sunder nach lust und genuegde,
das hindert alles die geburt,
mer doch minre wan andere ding genuegde;
wan es an der naturen notdurft lit,
und das der dinge lust nút dar ab gescheiden enmag werden
als verre als die nature wúrkt.

Aber der mensche der nút ein hindernisse enwil sin der ewigen geburt
und vor in der begerunge wil einen fúrgang haben,
der neme dis hindernisse war der lust
der sinne oder der naturen oder der creaturen.

ze wordt opgehouden en gehinderd
door vreemde geboortes,
die in de mens verwekt zijn:
tijdelijke, vergankelijke, op de zinnen betrokken dingen zijn het,
genoegens en afhankelijkheid gericht op schepselen,
levende dan wel dode,
vriendschap, gezelschap, kleren, spijzen;
kort:
alles waarin de mens zijn behagen zoekt,
dat zijn de dingen die in hem verwekkers zijn.

Het zijn de vaders van wat er geboren wordt in jou,
zodat God,
zolang deze geboortes willens en wetens in jou plaatsvinden,
zijn geboorte in jou niet geboren laat worden
temidden van deze inbezitneming door behagen,
hoe klein en onbetekenend deze ook zijn mag.

Deze kleine dingen benemen je,
ze beroven je van jouw grote God
en de minnelijke geboorte
die God in jou wilde en zou moeten baren,
en ze benemen je tevens
de troost, en het verlangen
dat uit moet gaan naar God en naar deze geboorte:
het wordt tegengehouden door deze begeertes.

En dan klagen de mensen:

'Ach, zonder liefde ben ik, zonder verlangen!'

Door deze hindernissen alleen komt het:
ze zetten je vast,
en ze houden de liefde en het verlangen tegen.

Kijk zelf maar welke hindernissen het zijn,
niemand kent ze beter dan jij.

Niet mij moet je vragen,
maar bevraag jezelf waarom je zonder liefde en verlangen bent.

Jullie willen zowel God als de schepselen bezitten,
maar dat is onmogelijk:
het verlangen uit laten gaan naar God én naar de schepselen;
al zou je bloedige tranen huilen,
dat gaat niet samen.

Hiermee zijn niet de dingen bedoeld
die men nodig heeft
of die men door God of in God bezit,
en ook niet de dingen die men van de natuur niet los kan maken,
zoals de hongerige het voedsel geniet,
de dorstige het drinken,
de vermoeide het rusten,
de gevangene het slapen;

zoekt men deze slechts uit lust,
komt het niet voort uit noodzaak
is het niet tot nut van de natuur,
slechts voor bevrediging en genoegens,
dan hindert het deze geboorte,
hoewel minder dan bij andere begeertes;
het komt namelijk voort uit natuurlijke nood,
en hiervan kan deze bevrediging niet losgemaakt worden
omdat de natuur aldus haar werk doet.

Maar de mens die geen hindernis wil zijn voor de eeuwige geboorte
en die hierin naar voortgang verlangt,
laat hij op deze hindernissen acht slaan op de begeerte
die komt van de zinnen, de natuur, of van de schepselen.

Wan als vil dis minre,
als vil iens me;
als vil die kelti us get,
als vil gat die wermin in.

3

Och das der mensche nüt belibe mit tragheit und unachtsamkeit
und uf sinem eigenen gemache und uf dunkel krankheit.

Und gant etliche menschen also blintlichen hin,
und das selbe das si tuont,
das tuont si als blintlichen und unvernünftlichen
als in einer unvorchtsamkeit.

Und wissent:

über alle dise gebresten
diner besessenheit und unruochsamkeit,
do inne willen haben ze blibende,
do enhat der bichter enkein macht über;
das du des tages zehen werbe bichtetist,
das enhilfet dich nüt,
du wellest denne ab lon.

Und wissist dar zuo:

wirst du funden mit dinem muotwillen besessen
mit minnen der creaturen,
du enkumest fúr das antlit Gotz niemer.

Das seit alle die schrift
und das ewangelium durch das man das vint an allen enden;
das ist dis gebot in der alten e und in der núwen e,
das man Got sülle minnen et c.

Anderswo:

'der nüt enlat alles das er besessen hat,
der enist min nüt wirdig'

und anderswo:

'nüt enkomet die alle in das rich die do sprechent:
"herre, herre!",
sunder die den willen tuont mins vatters,
die gant in das rich der himele'.

Wenent ir

das Got sin rich den unseligen creaturen welle geben
dar umbe er sin túres bluot hat vergossen
und sin leben hat gegeben?

Sehent fúr úch:

nüt enwenent das es Got alsus sülle hin lossen gon.

Und wistint ir wie swer Got dis rechen sol,
ir moechtint torren von engsten.

Got hat alle ding gegeben, das si ein weg zuo im sin,
und er sol dis ende alleine sin und anders nüt,
weder dis noch das.

Wenent ir das es ein spot si?

nein, entrúwen:

der orden enmacht úch nüt heilig;
min cappe noch min blatte
noch min kloster noch mine heilige gesellschaft
enmacht alles nüt heilig.

Es muos ein heilig lidig rein unbesessen grunt sin,
sol ich heilig werden.

Want hoe minder men van het ene heeft,
zoveel meer heeft men van het andere;
hoe meer de kou naar buiten gaat,
hoe meer de warmte binnen komt.

3

Ook moet de mens uit traagheid en onachtzaamheid niet vasthouden
aan eigen gemakzucht en aan duistere zwakheid.

En sommige mensen gaan in blinde gang,
en hetgeen ze doen kenmerkt zich
door onachtzaamheid en onbezonnenheid,
zoals wanneer een roekeloze iets doet.

En weet:

over al deze gebreken,
je afhankelijkheden en rusteloosheid,
waar je je aan vast wenst te houden,
daarover heeft je biechtvader geen zeggenschap;
tien keer biechten op een dag,
het zou je niet helpen,
wilde je hen niet loslaten.

En weet ook:

word je aangetroffen dan in die moedwillige afhankelijkheid,
met je liefde tot de schepselen,
nooit zul je nog verschijnen voor Gods aanschiijn.

Heel de Heilige Schrift zegt het
en in het evangelie leest men het steeds en overal;
dit is het gebod van het oude verbond en het nieuwe verbond,
dat men God zal liefhebben, et cetera.

Elders:

'Wie niet alles loslaat dat door hem bezeten is,
hij is niet waardig mij te ontvangen.'

En elders:

'Niet ieder zal binnengaan in het rijk die tot mij zegt:
"Heer, Heer!",
maar zij die de wil doen van mijn Vader,
zij zullen binnengaan in het rijk der hemelen.'

Menen jullie dan

dat God zijn rijk ellendige schepselen wilde schenken,
dat hij daar zijn kostbare bloed om vergoten
en zijn leven gegeven heeft?

Hoed je;

denk niet dat God dit zo zal laten gebeuren.

En zouden jullie weten hoe zwaar God dit zal straffen,
jullie zouden sidderen van angst.

God heeft alles gegeven opdat het een weg naar hem vormt,
en hij alleen zal de bestemming vormen en niets anders,
noch dit noch dat.

Geloven jullie dat je hiermee spotten kunt?

Nee, heus:

heilig word je niet door in de orde te zijn;
mijn kap niet noch mijn kruinschering,
mijn klooster niet noch de heiligheid van mijn gezelschap,
dit alles maakt niet heilig.

Een heilige, vrije, zuivere, niet in beslag genomen grond moet er zijn,
wil ik heilig worden.

Das ich vil spreche:
'herre, herre!', vil bette, lese, schoene wort
und schoen verston und schin:
nein, nein, es engat alles also dar nüt,
da hoert entrúwen ein anders zuo.

Betrúgest du dich,
der schade blibet din
und nüt min.

4
Mit úweren weltlichen herzen und gemuete
und úwere italkheit
in geistlichem schine:
die ding werdent recht in úch gepruefet,
als die ein zwig zwigent uf einen stok,
und nach dem zwige so wirt alle die frucht die der stok vor truog,
und nüt nach siner eigenen art.

Also werdent dise usserlichen frovmden gebúrte
mit den ir besessen sint,
das alle úwere frucht tuot, nach den zwigen.

Och úwere guoten werk die goetlich solten sin,
die werdent alle creaturlich und nützwert,
wan es gebirt in in alle úwere krefte
innerlich und usserlich.

5
Her uf sprach Job:

'in dem grúwele der neiglicher gesichte
do heilt mich angst und bibunge,
und alle mine bein die sint erbert,
und do der geist vor gieng in miner engegenwúrtkeit,
do erbibenten dú har mins fleisches'.

Der grúwel der neiglicher gesicht
das ist die vinstere blinde besitzunge,
do unbegrifflich grúwel nach gat
und angst bibunge,
das alle die bein bibenen múgen.

Der fúrgang des geistes in siner gegenwúrtkeit
das ist ein fúrgang Gotz.

Nu sprach och hie das ewangelium von einem fúrgange.

Zwene transite, das sind zwene fúrgenge.

Ein fúrgang der ist des geistes,
das ist Gotz zuo uns,
und der ander fúrgang der ist uns ze Gotte.

Diser fúrgang der muos einen abgang haben,
als ir gehoert hant.

Wan als die meister sprechent
das enkeine zwo formen enmúgen mit einander ston:
sol fúr werden, das holtz muos verwerden;
sol der bovm gewerden, der kerne muos verwerden;
sol Gotz fúrgang in uns gewerden mit der erfúllung siner geburt,
so muos die creature in uns verwerden.

Dar uf sprach S. Gregorius,
das die har sines fleisches erbibenten von des geistes fúrgang:
das sint die Leviten,
den solt man die har abschern.

Dise har das meint:
als die har in dem fleische wachsent,

Dat ik vaak zeg:
'Heer, Heer!' en ik veel bid, lees, mooi spreek,
snel van begrip ben en een mooi uiterlijk heb:
nee, nee, daarmee zal het niet gaan,
iets anders is hier nodig.

Bedrieg je jezelf:
voor jou de schade,
niet voor mij.

4
Jullie wereldse hart en gemoed,
jullie ijdelheid,
gehuld zijn ze in een geestelijk gewaad;
al deze zaken binnenin jullie, geoordeeld worden ze
als door iemand die een twijg heeft geënt op een stam:
de twijg bepaalt de aard van de vrucht die op de stam zal groeien,
niet de soort stam.

En net zo gaat het met deze uiterlijke, vreemde geboortes
waarmee jullie bezet zijn:
al jullie vruchten aarden naar de twijgen.

Ook jullie goede werken, die goddelijk zouden moeten zijn,
ze worden allemaal schepselijk en nutteloos,
want gebaard zijn ze aldus in jullie krachten,
inwendig en uitwendig.

5
Job zei hierover:

'Toen de verschrikkingen van de droomgezichten kwamen,
en schrik en angst mij aangrepen,
voer een siddering mij door het gebeente,
en toen de geest naderde tot mijn tegenwoordigheid,
toen sidderde elke haar van mijn lichaam.'

Met 'de verschrikking van de droomgezichten',
wordt de duistere, blinde inbezitneming bedoeld,
waarna de onbegrijpelijke siddering komt
en de angst en het beven,
zodat elke gebeente sidderen gaat.

'Het naderen van de geest tot zijn tegenwoordigheid',
dat is het naderbij komen van God.

Ook het evangelie sprak hier van een naderbij komen.

Twee maal 'transite' duidt op een tweevoudig naderbij komen.

Het eerste naderbij komen betreft de geest,
het is God richting ons,
het tweede naderbij komen dat is ons richting God.

Wanneer er iets naderbij komt, moet er ook iets vertrekken,
zoals jullie hebben kunnen horen.

Want, zoals de leermeesters zeggen,
kunnen twee vormen niet samengaan:
wil vuur ontstaan, het hout moet vergaan;
wil een boom staan, de noot moet vergaan;
wil God in ons opstaan en ons vervullen met zijn geboorte,
dan moet het schepsel in ons vergaan.

Sint-Gregorius zegt, dat met
'elke haar van zijn lichaam sidderde bij de komst van de geest'
wordt bedoeld op de Levieten:
hen moet men de haren afscheren.

Met dit haar wordt bedoeld:
net zoals haren groeien in het vlees

also wachset in den kreften,
 von den obersten in die nidersten,
 die ankleblichkeit der alten gewonheit:
 die sol man ab schern
 mit dem scharphen scharsach eines heiligen flisses;
 den sol man scherphen und wetzen
 an die starke bibende verborgene urteil Gotz
 und an die swinden gerechtigkeit,
 der einen gedank nüt ungeurteilt enlot,
 es si ein ieklich biltlin
 mit willen besessen;
 das muos mit unlidlichem vegfúr ab geleit werden,
 e man iemer fúr Got kome.

Als nu dise boesen unreine har
 mit dem scharphen scharsache sint abgeschorn,
 so wachsent dú har aber wider:
 so muos man aber dar mit einem núwen flisse;
 als etliche menschen die sint als flissig:
 als balde als si eines gedankes gewar werdent,
 der muos zehant ab geschorn werden mit dem isinin flisse.

Zem ersten ist dis etwas hert,
 das stete war nemen der mensche sin selbes.

Aber dar nach als sich der mensche drin gewent,
 so ist es im gar licht.

Und dar zuo er zem ersten eins isinen flisses bedoerfte,
 das bloset er nu ab.

6
 Och sol der mensche haben die wúrklichen minne
 und sol gemeine sin,
 wan er sol nüt alleine den sunderlichen,
 och allen menschen,
 nüt allein den guoten,
 sunder den gemeinen armen:
 also was disen lieben menschen,
 unser frowwen vatter und muoter,
 her Joachim und fro Anna:
 die teilten alle ir habe in drú teil.

Ein teil das was zuo dem dienste Gotz
 und des tempels.

Das ander teil der gemeinen armen.

Von dem dritten teil lebten si selber.

Wissent das,
 wo frasheit, kargheit ist,
 do ist ze mole ein unrein grob loch,
 das ze male boes ist.

Ein mensche solte als milt sin
 úber dise snoede zergangklich ding.

Der git, dem wirt gegeben,
 und der vergit, dem wirt ovch vergeben.

Wie du usmissest,
 also wirt dir wider ingemessen.

7
 Nu belibent och etliche lúte an inwendigen dingen,
 das do inne och boese har wachsent,
 der si nüt enbekennen.

Si moechten also sin
 das si niemer do mit fúr Got enkemen.

zo groeit in de krachten,
 van de hogere tot de lagere,
 de kleverigheid van de oude gewoontes:
 hen moet men afscheren
 met het scherpe scheermes van heilige ijver,
 dat men slijpen en wetten moet
 aan het strenge, huiveringwekkende, verborgen oordeel Gods
 en aan de snelle gerechtigheid,
 die geen gedachte ongeoordeeld laat,
 hoe klein het beeld ook zijn mag
 dat moedwillig bezeten wordt;
 het moet door ondraaglijk vagevuur afgeboet worden,
 eerder zal men voor God niet verschijnen.

Wanneer dan deze slechte, onreine haren
 met het scherpe scheermes afgeschoren zijn,
 groeien ze toch weer uit:
 laat men het dan opnieuw doen met vernieuwde ijver;
 er zijn mensen die zijn zo ijverig,
 dat, zo gauw ze een gedachte opmerken,
 ze deze wegscheren met een ijzeren ijver.

In het begin valt hem dat zwaar,
 dat steeds maar acht slaan van de mens op zichzelf.

Maar later, wanneer de mens zich hieraan gewend heeft,
 kost het hem geen moeite meer.

En had hij in het begin ijzeren ijver nodig,
 hij blaast het nu zo van zich af.

6
 Ook zal de mens een daadwerkelijke liefde hebben
 die gericht is op allen,
 niet slechts op bijzondere mensen,
 maar op alle mensen,
 niet alleen op de goede,
 maar ook op de armen;
 zo was het ook bij die liefdevolle mensen,
 bij de vader en de moeder van onze Vrouwe,
 bij Joachim en zijn vrouw Anna:
 ze deelden hun goed in drieën.

Een deel hiervan was bestemd voor de eredienst
 en voor de tempel.

Een tweede deel voor al de arme mensen.

Van het derde deel leefden ze zelf.

Weet dan,
 waar vraatzucht is, daar is karigheid,
 een onrein, vuil gat, treft men daar,
 een en al slecht.

Laat de mens milddadig geven
 van deze onbeduidende, vergankelijke zaken.

Wie geeft, hem wordt gegeven,
 en wie vergeeft, hem wordt ook vergeven.

En de maat waarmee jij meet,
 daarmee zal ook jij gemeten worden.

7
 Sommige mensen nu, ze kleven aan innerlijke dingen,
 waardoor er binnen in hen ook slechte haren groeien,
 die ze niet opmerken.

Ze kunnen dusdanig zijn,
 dat men met hen nooit voor God verschijnen kan.

Und dise selben menschen moechten wol also luterlichen gelebt han
und sin och von gar grossen uebungen,
ane dis lit verborgen in dem grunde inwendig,
und des enwissent si selber nüt wol,
an das si ungelossen sint in der kleblichkeit.

Und dar umbe were es gar sicherlich
das die menschen die der warheit gerne lebtin,
das die einen Gotz frúnt hetten
dem si sich under wúrffen
und das si die richten nach Gotz geiste.

Wan es enist nüt balde ze pruefende,
man gienge etzwas mit den lúten umbe
die also die inwendig kleblichkeit habent.

Die menschen solten einen gelebten Gotz frúnt
über hundert mile suochen
die den rechten weg bekanten
und si richte.

Und enwer es och nüt ein sunderlich mensche,
so wer ein gemein bichter,
wie grob die sint,
so sprichet doch der heilig geist durch si dicke
von irs amtes wegen,
das sis dicke nüt enwissent noch selber enverstont.

Den sol man sich under werffen und gehorsamen
und nüt usser im selber leben.

8
Dis han wir ein volkomen bilde
an der goetlichen jungfrowen Marien.

Do si ein kint was,
do was si gehorsam iren alteren,
vatter und muoter.

Dar nach schiere
do was si under der huote des priesters in dem tempel.

Dar nach do was si under hern Yosephs huote,
dar nach under unserm herren Jhesu Christo,
dar nach under Sant Johannes huote,
dem si unser herre in sin stat beval.

Und vor wellen wir si bitten mit aller andacht
das si uns neme in ir huote,
wan si als hütte geborn wart
das si uns wider gebere in den ursprung.

Das uns das allen geschehe,
des helf uns Got.

Amen.

En deze mensen kunnen dan wel in zuiverheid geleefd hebben
en grote oefeningen gedaan hebben,
toch liggen ze verborgen inwendig in de grond,
en zichzelf weten hier niet van,
ongelaten als ze zijn tegenover deze aanklevingen.

En daarom zou het zeer nuttig zijn
dat de mensen die naar de waarheid zouden willen leven
een godsvriend hadden
die ze gehoorzaam zouden volgen,
opdat hij hen richten zal naar Gods Geest.

Want zoiets laat zich niet snel opmerken,
dat lukt pas wanneer men vaker omgaat met mensen
die een dergelijke inwendige klevigheid hebben.

Zulke mensen moesten een ervaren godsvriend zoeken,
tot wel honderd mijlen ver,
iemand die bekend is met de juiste weg
en die hen daarnaar richten zal.

En zou het niet lukken een dergelijke mens te vinden,
dan voldeed een gewone biechtvader;
hoe onbehouden deze ook zijn mag,
toch spreekt de Heilige Geest vaak door zo iemand
vanwege zijn ambt,
zelfs zonder dat hij er weet van heeft of het zelf verstaat.

Hem dan zal men volgen en gehoorzamen,
en niet leven naar eigen goeddenken.

8
Een volmaakt voorbeeld hiervan vinden we
in de goddelijke maagd Maria.

Toen ze nog kind was,
toen gehoorzaamde ze haar ouders,
vader en moeder.

Kort daarna
kwam ze onder de hoede van de priesters in de tempel.

Daarna kwam ze onder de hoede van Joseph,
en daarna onder die van onze Heer Jezus Christus,
en daarna onder die van Sint-Johannes,
waaraan de Heer haar, hem plaatsvervangend, toevertrouwde.

En daarom willen wij haar vol toewijding vragen
om ons onder haar hoede te nemen,
en dat zij, gelijk zij heden geboren werd,
ons zal wederbaren in de oorsprong.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 56 (V50)

Oktaaf van Maria-Geboorte I

Transite ad me omnes qui concupiscitis me
et a generacionibus meis adimplemini. (Ecl 24,26)

1
Man begat hütte den achtoden tag das unser frowwe geborn wart.

Und dise grossen vernünftigen heiligen
S. Bernhardus und ander heiligen bekennent
das si si nüt en können geloben und muessent swigen
von überiger richteit irs lobs.

Sprach S. Bernhardus:

'liebe frowwe,
wie das ir über haben sint
in der sipschaft der hochwirdigen gotheit,
so envergessent doch nüt
der sipschaft die ir hant mit der armer menscheit!

Und also sere so vergont nit in dem abgründe der gotheit
das ir es lossent,
ir gedenkent
der menschlichen krankheit,
die ir och wol versuocht nach etlicher mosse hant';

und manig innerlich gebet
das er und ander heiligen
zuo ir tuont.

Nu sint zwo wise die die lúte habent.

Die einen enwellent nüt betten
und sprechent si en können niemer nüt gebetten,
denne si wellen und muessen sich Gotte lossen,
das er mit in und allen iren sachen tueie was er welle.

Nu die andern die bettent gar flisseklischen
unser frowwen an und die heiligen
umbe alle ir sachen.

Disen allen beiden mag sere gebresten.

Den ersten den gebrist das si nüt wol enhant durch sehen
das die heilige kilche geordenet hat das man betten sülle.

Und unser herre hat uns selber gelert betten,
und das bilde dis gebetz hat er uns selber gegeben,
und bettet sinen vatter an.

Dise menschen entschuldiget ir
einvaltige meinunge,
das si nüt enbettent;
das entschuldiget si
und werdent doch erhoert,
wan si nüt úbel enmeinent.

Und etliche sachen sint
die der herre nüt tuon enwil,
es ensi mit gebet.

Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt
en verzadigt u met mijn vruchten. (Sir. 24, 19)

1
Vandaag viert men het octaaf van Maria Geboorte.

En de grote, met veel verstand begiftigde heiligen,
Sint-Bernardus en andere heiligen, bekennen
dat ze haar niet gepast loven kunnen en moeten zwijgen,
te groot is de lof die ze verdient.

Sint-Bernardus zei:

'Lieve Vrouwe,
hoe verheven gij ook zijt
vanwege uw verwantschap met de eerbiedwaardige godheid,
vergeet hierdoor toch niet
de verwantschap tussen u en de arme mensheid!

En wil niet zo diep in de afgrond van de godheid gaan
dat gij u van haar verwijdert,
maar wees haar indachtig:
de menselijke zwakheid,
ook gij werd door haar bezocht op menigerlei wijze.'

En zo is er menig innerlijk gebed
dat hij en andere heiligen
tot haar gericht hebben.

Twee gebedswijzen kennen de mensen.

De ene groep wil niet bidden
en zegt dit nooit te kunnen,
want ze willen en moeten zich geheel en al aan God geven,
opdat hij met hen en met al hun zaken doen kan wat hij wil.

De andere groep bidt zeer ijverig
tot onze Vrouwe en tot de heiligen
bij elk van hun aangelegenheden.

Beide groepen kunnen in gebreke blijven.

De eersten hebben onvoldoende tot zich laten doordringen
dat de heilige Kerk bepaald heeft dat men dient te bidden.

En het is onze Heer zelf die ons leerde om te bidden,
het voorbeeld van dit bidden heeft hij ons gegeven
in het gebed tot zijn Vader.

Deze mensen wordt het vergeven,
vanwege de eenvoud van hun bedoeling,
die hun niet toestaat te bidden;
ze worden verontschuldigd
en toch worden ze verhoord,
want ze menen het niet slecht.

En er zijn zaken
die de Heer niet doen wil,
het zij dan langs het gebed.

Und S. Gregorius sprach:

'Got wil gebetten sin'.

Und wissent:

Got lat den menschen dicke in not komen,
das der mensche werde gereisset ze bittende
und im Got denne hilfet und in erhoert,
umbe das sin minne denne aber gereisset werde
und der mensche von dem erhoerende getroest werde.

Den andern mag ovch gebresten, die do bettent,
das si sint ungelossen,
und wellent iemer das ir ding fúr ge,
do si fúr bittent.

Si solten wol bitten,
und das in rechter gelassenheit,
wie es Gotte gevele, das in das liep were
in aller wise und in allen dingen.

2

Nu Transite.

Do han wir dise tage vil von geseit
wie die anhebenden menschen
súllen die groben grossen sünde, die groben loecke ab schern
und die zuonemenden die boesen neiglicheit
und die menschen die der volkomenheit ein wening gelich sint,
die inwendig schoener sint.

Nu gat diser minnekliche mensche
der sich abgescheiden hat
und sin herze zuo Gotte gekert hat,
in ze minnende
und ze meinende allein:
dem menschen bringet der vijent ein als grobe bekorunge in,
ein weltlich mensche erschreke ab ir.

Nu dise hant dise alle beide,
und ist doch der grunt von in beiden gar ungelich.

Dem weltlichen menschen
dem get dise bekorunge us einem ungestorbenen grunde
und naturen fleisches und bluotz,
und dar umbe slecht er die bekorunge do nider
und volbringet das werk.

Und der vigent endarf nüt me in bekoren,
denne er blaset si dar,
und er endarf nüt me dar zuo tuon.

Aber der guote mensche stot in siner luterkeit,
und si kumet im von ussen zuo
und nüt us sinem grunde
ane ein wening.

Das ist aber der vigent.

Es vint ein neiglicheit in dem menschen,
wie er doch luter si,
als ob ein mensche von naturen geneigt were zuo zornlicheit:
als der vigent des gewar wirt,
so leit er riemen zuo
mit allen sinen listen und boeser schalkeit.

Der arbeit endarf der weltliche mensche nüt
der zehant volget.

An disen wirft er

Sint-Gregorius is het die zegt:

'God verlangt het gebed.'

En weet:

God doet in de mens vaak een nood ontstaan,
opdat de mens dan aangezet wordt om te bidden;
God helpt hem dan en verhoort zijn gebed
opdat zijn liefde opnieuw aangevuurd mag worden
en de mens getroost, daar zijn gebed verhoord is.

De andere mensen kunnen ook in gebreke blijven wanneer ze bidden,
zij laten het niet over aan God,
steeds willen ze dat datgene zal gebeuren
waar zij om bidden.

Het is goed dat ze bidden,
maar ze moesten het doen in de juiste gelatenheid,
zodat ook zij liefhadden wat God behaagde
en dat op elke mogelijke wijze en bij alles.

2

Nu het woord 'Transite'.

Hier hebben we het de afgelopen dagen veel over gehad,
over hoe de beginnende mensen
grove, grote zonden de grove lokken af moeten scheren;
de gevorderden moeten dit doen bij de kwade neigingen,
en de mensen die de volkomenheit enigszins genaderd zijn,
doen het bij hun inwendige fijnere haren.

De minnelijke mens nu
die zich afgescheiden heeft
en die zijn hart naar God gekeerd heeft
om hem lief te hebben
en om alleen hem te zoeken,
de vijand bezorgt deze mens zulke grote bekorungen,
een wereldse mens zou ervan schrikken.

Zowel de ene als de andere mens heeft ze,
en toch is de grond hiervan in elk van hen een andere.

Bij de wereldse mens
komt de bekorung voort uit een niet verstorven grond
en vanuit zijn natuur van vlees en van bloed,
en daarom laat hij deze bekorungen verdwijnen
door op hun aandrang in te gaan.

De vijand hoeft hem niet verder te bekoren,
hij hoeft maar even te blazen,
meer is er niet nodig.

De goede mens echter staat in zijn louterheid,
en de bekorung komt van buiten
en niet vanuit zijn grond,
of misschien maar een klein beetje.

Zo doet de vijand het.

Is er een geneigdheid in de mens
– hoe louter deze mens verder ook zijn mag –
zoals bij een mens die van nature toornig is:
wanneer de vijand dat merkt,
dan richt hij zich daarop
met al zijn listen en boze sluwheid.

Veel werk bezorgt deze mens hem niet:
hij volgt meteen.

De andere mens bestookt hij met bekorungen

rechte als der kletten uf einen menschen wúrffe
und wúrffe eine fúr und die ander nach,
bis das der mensche als vol kletten wúrde.

Also tuot der vigent:
als er den menschen vint geneiget zuo zornlicheit,
so wirffet er ein bilde der materien
hin fúr und das ander nach,
das in dar zuo reissen mag
das der mensche ze lest also gar zornig wirt,
und rueft und gilt
als ob er slahen und stechen welle.

Koende denne der mensche zuo im selber komen
und einen tieffen underval getuon
in den grunt der demuetkeit fúr Got,
ob er enkeinen bichter enmoechte gehalten,
und als er sich mit dem menschen berichte
und dem genuog getete,
das er denne under viele
sunder al entschuldigung
in sin nút und in sinen grossen gebresten:
kinder,
in dem so versmúlze der gebreste vor Gotte
al zehant als der sne vor der heissen sunnen,
und wurde alles versuent,
und der vigent
der scheid mit lediger hant von dannan,

und wil der mensche wislichen hie mit varen,
er wirt verre luterre
und bereiter uf ze gonde.

3
Nu súllen wir einen sin rueren
der nút alle lút an engat.

Unde wir armen kranken lúte,
wir múgen erschrecken
von disen hohen dingen ze sagende
und ze hoerende,
der im nút gelebt enhat.

Wan die es do sint,
die wissent do von
und enkúnnen doch nút gantzlichen do von gesagen.

Job sprach:

'der geist der gieng vor mir
in miner gegenwúrtkeit,
und ein bilde stuont bi dem
und des bildes enbekant ich nút'.

Bi disem geiste, der vor siner gegenwúrtkeit gieng
und in der bewegunge was,
do bi nimet S. Gregorius
die heilige menscheit unseres herren.

Und das bilde das er sach und nút enbekant,
das was die unbekante gotheit,
die verborgen ist und unbekant allen creaturen.

Und her zuo nimet er das geschriben stat
in dem dritten buoche der kúnige:

'der engel sprach zuo Elyas das er uf den berg gienge,
der herre der solte komen.

Do er dar uf kam,
do kam ein grúwelich geist,

alsof het klitten zijn die hij naar hem gooit,
en hij gooit de ene na de andere,
zodat deze onder de klitten zit.

Zo doet de vijand het:
als hij in de mens een neiging aantreft tot toornigheid,
dan bestookt hij hem met beelden,
het ene beeld na het andere,
wat hem zo zal prikkelen,
dat deze mens op een gegeven moment zo toornig wordt,
dat hij gaat roepen en schreeuwen
en het is alsof hij wil gaan slaan en steken.

Kon de mens dan tot zichzelf komen
en diep zich buigen
in de grond van de deemoed, voor God,
in het geval hij geen biechtvader kon vinden;
en kon hij zich dan weer verstaan met de mens
en hem genoegdoening geven,
waarbij hij zich vernederen zou
zonder zichzelf te sparen,
doordrongen van zijn niets en zijn grote gebreken:
kinderen,
in deze mens zou dit gebrek wegsmelten voor God
zo snel als de sneeuw voor de zon smelt,
en alles zou vergeven zijn,
en de vijand,
die ging met lege handen heen.

Wanneer de mens hieruit zou willen leren,
hij zou hierdoor aan louterheid winnen
en geschikter worden om op te gaan.

3
Nu willen we een onderwerp bespreken,
niet alle mensen gaat het aan.

En wij, arme, zwakke mensen,
we mogen er wel voor terugschrikken
om over deze hoge zaken te spreken,
om hierover iets te horen,
wanneer het door ons niet zelf beleefd is.

Want zij die daar zijn,
ze weten ervan
en toch kunnen ze er niet uitputtend over spreken.

Job zei:

'De geest trok langs mij heen,
vlak voor mijn ogen,
en bij hem een gestalte,
een gestalte mij onbekend.'

In deze geest die voor hem langs ging
en zich in zijn beweging voelen liet,
daarin ziet Sint-Gregorius
de heilige mensheid van onze Heer.

En de gestalte die hij zag en niet herkende,
dat was de onbekende godheid,
die verborgen is en door geen schepsel gekend.

En daarbij betreft hij wat geschreven staat
in het derde boek Koningen:

'De engel zei Elia de berg op te gaan,
opdat de Heer hem ontmoeten zou.

Toen hij boven was,
toen kwam daar een vreselijke stormwind,

der was also stark das er den berg umkerte
al zemole,
und er zerbrach die herten velse;
den stein zerreis er:
in dem so enkam der herre nüt.

Dar nach kam ein engstliche grosse bewegunge,
und dar in kam och der herre nüt.

Dar nach kam ein stark fúr:
in dem enkam der herre och nüt.

Nach allem disem so kam ein suesse stille senft dúnne gerúne
als ein wispelen,
und in dem so kam der herre.

Und Elyas der stuont in der túrin der húlin;
do tet Elyas den mantel fúr die ovgen'.

Kinder,
in allen disen wisen:
in diser noch in der bewegunge
noch in der umbekerunge noch in dem fúre
enkam alles der herre nüt.

Aber dis was alles ein bereitunge her zuo
und ein weg.

Sant Gregorius der sprach das dise hohen berge
das sint die hohen grossen gemuete,
und die herten steine die dise bewegunge wegen tet,
das sint die ungelossenen gemuete
und guotdunkenden lúte
die mit iren ufsetzen stont
hert in eigenwillikeit und in ungelossenheit
und hant do mit grosse wise und tuont grosse werk,
aber alles mit eigenschaft

zuo den lúten. So denne der herre komen wil,
so muos er zem ersten senden ein grosse bewegunge,
die kert alles das umbe das in dem menschen ist.

Aber leider diser lúte enist nüt vil.

Das ist die sache:
die enthaltent sich in zitlichen dingen,
und die kleblichkeit die in der leiden nature lit,
do inne belibent si
und in sinlicher genuegde;

aber do dis triben inne ist,
in den do si recht ist,
aber minr und me,
der menschen habe ich etwie vil gesehen
die úber hundert werbe dar zuo kamen
das sie in der stunden ir leben wonden uf geben.

Ein mensche fragte unsern herren was er her zuo tuon solte,
wan er alle nacht und tag sin leben wande her umbe verlieren,
ob er hie alsus sin leben wogen solte.

Do antwurt im unser herre:

'enmacht du das nüt wogen
und geliden inwendig,
das ich so groeslichen sunder mosse leit liplichen
durch mine hende und fuesse
und an allem minem libe?'

Kinder,
disen trift

deze was zo sterk dat hij de berg spleet
van boven tot onder;
harde rotsen verbrijzelde hij
en stenen verpulverde hij:
maar de Heer was niet in de storm.

Daarna kwam een angstaanjagende, grote beving,
maar ook daarin was de Heer niet.

Daarna kwam een groot vuur:
ook daarin was de Heer niet.

Na dit alles kwam er een zoet, stil, zacht, teder suizen
als een fluisteren,
en daarin dan kwam de Heer.

En Elia stond in de ingang tot de grot;
toen sloeg hij zijn mantel voor de ogen.'

Kinderen,
niet op deze wijze,
niet in de beving
noch in de verwoesting noch in het vuur,
verscheen de Heer.

Dit alles was slechts een voorbereiding daartoe,
een weg waarlangs.

Sint-Gregorius zei dat deze hoge bergen
de hoge, grote zielsgronden zijn;
en de harde rotsen die bewogen werden door deze beving,
staan voor het niet-gelaten gemoed
en voor hen die naar eigen goeddunken
vasthouden aan hun eigen opvattingen
en verharden in eigenwilligheid en ongelatenheid
en aldus op grootse wijze grootse werken doen,
maar steeds met zelfingenomenheid.

De mensen tot wie de Heer komen wil,
hen zal hij eerst een grote beving zenden
die alles zal omkeren wat er in de mens is.

Maar mensen die dit toelaten, daarvan zijn er helaas niet veel.

Dit is hiervan de oorzaak:
ze houden zich op in zaken van tijdelijke aard,
en ze kleven vast aan de ellendige natuur;
daarin verwijlen ze,
en in de genoegens van de zinnen.

Maar waar dit aanstoten zich voelen doet,
en in wie het tot zijn recht komt,
soms minder soms meer,
bij zulke mensen heb ik vaak gezien
dat ze meer dan honderd keer kwamen op het punt
dat ze meenden het leven te moeten laten.

Een mens vroeg onze Heer wat dan te doen,
want alle dagen, alle nachten meende hij zijn leven te gaan verliezen,
of hij zo dan zijn leven moest wagen.

Toen antwoordde onze Heer hem:

'Zou jij het niet aandurven
om inwendig te ondergaan
wat ik op zulk mateloos gruwelijke wijze lichamenlijk onderging
in handen en voeten
en met geheel mijn lichaam?'

Kinderen,
treft iemand dit,

enkünnen etliche lúte nút geliden
und lofffent har und dar.

So suochent si ussen
das si ruowe vinden,
und envindent ir do nút.

Si solten sich in dem liden
und lossen ze grunde in das liden.

Ach was went ir das dem sterben den antwürten solte!

Das ist ein wunder.

Kinder,
wer ein mensche als luter als er us dem tovvfe kam,
und nie in sünde enwere gevallen,
noch denne,
sol er zuo der nechsten lebenden worheit komen,
so muos er durch dise bewegunge
und durch disen weg in rechter gelossenheit,
oder er blibet.

Nach diser bewegunge kam das fúr,
und in dem kam noch enwas der herre ovch nút.

Kinder,
dis ist die fúrine minne,
die verzert das marg und das bluot,
und in der wirt der mensche zemole usser ime selber gesast.

Ein mensche was von disem fúre also groeslichen enbrant
inwendig und och uswendig,
das er niergent engetorste
zuo keime strovwe komen
und gedachte es mueste von der hitze enpfangen
von im werden.

Ein ander mensche,
lebt noch,
das enkonde von der hitze niemer entsloffen denne in dem winter,
als es sere gesnit was, do want er sich in dem sne,
und also entslief er,
und zehant so flos der sne
als wasser verre und nach umbe in.

Sehent,
also tringet dise fúrine minne
durch den geist in den lichamen.

Noch enkam der herre nút in allem disem.

Her nach kam ein senfte suesse stille gerúne,
ein senfter wint als ein wispelen:
in dem so kam der herre.

4
Och kinder,
was went ir was do were do der herre kam?

Als der herre kumet in den menschen
nach allen disen fúrgengen
die geswinde und stark sint gewesen
und hant so gros bewegen und gestúrm gemacht,
und alles
das do ist in der armen nature und in dem geiste
alsus gebrant ist,
und denne der herre selber kunt,
och was wunders went ir das do gewerde?

Wissent:

menigeen kan het niet verdragen
en hij loopt dan naar hier dan weer naar daar.

Aan de buitenkant zoeken ze,
daar hopen ze rust te vinden,
maar daar zullen ze die niet vinden.

Ze moesten erin berusten,
zich hier tot in de grond aan overgeven, het ondergaan.

Ach, wat denken jullie dat dit sterven hun geven zal!

Wonderbaarlijk is het.

Kinderen,
zou een mens zo rein zijn als hij was meteen na zijn doop,
en zou hij nooit tot zonde vervallen zijn,
dan nog:
wil hij tot de naaste, levende waarheid geraken,
dan zal hij deze beving moeten doorstaan
en deze weg moeten gaan in de juiste gelatenheid,
anders zal hij achterblijven.

Na deze beving kwam het vuur,
en ook hierin was en kwam de Heer niet.

Kinderen,
dit is de brandende liefde,
ze verteert het merg en het bloed,
en hierin wordt de mens geheel en al buiten zichzelf geplaatst.

Een mens was eens door dit vuur zo in lichterlaaie gezet,
inwendig en uitwendig,
dat hij niet eens meer aandurfde
een strohalmpje te naderen,
want hij dacht dat het ontbranden zou door de hitte
die van hem uit ging.

Een andere mens
– hij leeft nog –
die kon door de hitte alleen nog maar 's winters slapen;
als het flink gesneeuwd had, rolde hij zich door de sneeuw,
zo kon hij dan slapen;
en meteen smolt de sneeuw dan
en lag er water om hem heen, zowel kortbij als ver van hem af.

Zie,
zo dan dringt deze brandende liefde
doorheen de geest het lichaam binnen.

Maar in dit alles toonde de Heer zich niet.

Hierop volgde een zacht, zoet, teder geruis,
een zachte bries als was het een fluisteren:
hierin dan verscheen de Heer.

4
Ach kinderen,
wat was het dan, denken jullie, waar de Heer in verscheen?

Wanneer de Heer in de mens komt
na al deze voorbereidingen
die onstuimig en hevig geweest zijn
en die zulk grote beving en storm hebben veroorzaakt,
wanneer alles
wat zich in deze arme natuur en in deze geest bevindt
doorgloeit is,
en de Heer zelf dan komt,
ach, hoe wonderlijk denken jullie dat dit zal zijn?

Weet:

und enthielte Got die nature nüt in úbernátúrlícher wise,
het ein mensche hundert menschen kraft,
er enmoechte der wunnen und des wunders
von eigener kraft nüt erliden.

Noch denne enist dis nüt denne ein blik.

Der herre kam als ein blik:
der blik was úber alle die mosse,
die was ze mole so swinde
das Elyas stuont in der túrin der húlin
und tet den mantel fúr die ovgen.

Dise húle
das ist menschliche unlidelicheit,
aber die túrin
das enist anders nüt denne do man in die gotheit sicht.

Und das er den mantel fúr die ovgen tet,
das was das gesicht.

Wie kurtz und wie klein das ist,
so ist des ein blik aller naturen ze úberswenkig
und von blosser nature unlidlich und unbegriffenlich.

Kinder,
er ist werlichen Got.

Der herre der ist in der worheit hie.

Kinder,
dise suessikeit die gat úber alles honig und hongseim,
das uswendig
das suesseste heist.

Aber dis úber gat alle sinne,
alle verstentnisse und alle krefte
verre in ein grundelos abgrúnde.

Als ein krank ovge nüt enmag erliden die klarheit der sunnen,
tusent werbe minre mag die nature dis bevinden
von irre krankheit erliden.

Lieben kinder,
alles das man disem mag gesprechen,
wie guot,
wie gros man mit sinnen oder mit Worten oder mit verstentnisse
mag begriffen,
das ist als vil und verre ungelicher in der worheit
denne ob ich spreche von einem swarzen kolen.
Sich, das ist die klare sunne,
die alle die welt erlúchtet.

Kinder,
es wirt der wore weseliche fride geborn,
der fride der alle sinne úber trift.

Und diser mensche der wirt also in einem weselichen friden gesast,
das her nach nüt wol in ieman entfriden mag.

Nu das bilde das Job sach
und des er nüt enbekante,
das was die minnekliche persone des sunes in der gotheit,
und das senfte stille gerúne in dem der herre kam,
das was der heilig geist.

Nu sprach S. Gregorius:

'was das meinde
das er in disem also stillem gerúne kam
und an dem gerúsche nüt enkam?

zou God de natuur niet behouden op bovennatuurlijke wijze,
al had een mens de kracht van honderd mensen,
hij zou zulke heerlijkheid en zoiets wonderlijks
op eigen kracht niet kunnen doorstaan.

En toch duurt het maar een ogenblik lang.

De Heer kwam als een flits:
de flits ging elke maat te boven;
zo hevig was deze,
dat Elias, staande in de ingang tot de grot,
zijn mantel voor de ogen sloeg.

Deze mantel
staat voor de menselijke ontoereikendheid,
maar de ingang,
voor niets anders dan de blik in de godheid.

En dat hij de mantel voor de ogen sloeg,
dat kwam door wat hij zag.

Hoe kort van duur en hoe gering ook,
het is een glimp te groot voor welke natuur ook,
geen natuur kan dit uithouden noch er iets van begrijpen.

Kinderen,
waarlijk, het is God.

De Heer is hier waarlijk tegenwoordig.

Kinderen,
deze zoetheit is zoeter dan welke honing of honingzeem ook
– die van de uitwendige dingen
toch bekend staan als het zoetst van al.

Maar deze gaat alle zinnen te boven,
alle verstand en alle krachten,
tot ver in een grondeloze afgrond.

Zoals een zwak oog de helderheid van de zon niet kan verdagen,
duizend keren minder nog houdt de natuur het bij deze zoetheit uit,
vanwege haar zwakheid.

Lieve kinderen,
alles wat men hierover zeggen kan,
hoe goed men het
met de zinnen, met woorden en met het verstand
ook mag verstaan,
er klopt net zo weinig of minder nog van
dan wanneer ik zou zeggen van een zwart steenkooltje:
'kijk eens, dit is de heldere zon,
die heel de wereld verlicht.'

Kinderen,
hier wordt de ware, de wezenlijke vrede geboren,
de vrede die alle zinnen te boven gaat.

En deze mens wordt dan in een wezenlijke vrede geplaatst,
waarna niemand nog in staat is hem deze vrede te nemen.

Die gestalte nu, die Job zag
en waarvan hij niet wist wie het was:
het was de minnelijke persoon van de Zoon in de Godheid;
en het zachte, stille ruisen waarin de Heer verscheen:
het was de Heilige Geest.

Sint-Gregorius nu zei:

'Wat wil dat zeggen,
dat hij in dit zachte ruisen kwam
en niet in dat gedruis?

das was die sache:
er kam do dem usseren menschen in sinnelicher wise,
umbe das si mit sinnelicher uebung
mochten uswürken der cristenheit ze nutze.

Und des enwas in diser wise in disem nüt not.

Wan dis in dem geist kam,
so enwas der wise nüt not'.

Selig wart der mensche ie geborn
der zuo disem grossem guote
mag komen ein ovgenblik vor sinem tode.

Doch wissent:
wie gros oder wie guot dis ist,
so ist es doch als ungelich
der suessikeit die man hat in dem ewigen lebende,
als der minste trophé wassers gegen einem grundelosen mere.

5
Nu wo belibent oder wo gelendent dise menschen,
den dise unsprecheliche froeide und dis wunder
vor gehalten und entceket ist?

Das ist:
dise menschen die versinken in ir grundelos nüt
in einer unwortlicher wise.

Also, were das múglich
das si hundert werbe ze núde moehtent werden im ze lobe,
das were ir froeide,
das si vor dem hohen wesende moechten
von grosser erwidikeit des wesens
und von minnen des wesens
in ein unwesen komen,
und von siner hocheit
wolten si gerne versinken in den tiefsten grunt.

Wan ie me si bekennent sin hocheit,
ie me si erkennen ir kleinheit und vernútheit.

In disem vernúte sint si ir selbes also gruntlichen entformet,
und woelt in Got disen trost und dis bevinden noch me geben,
si enwoltentz nüt,
si fluhen dannan ab,
und wer ovch das si mit irem frijen beratenen willen
das me woelten haben,
dem enwurde nüt recht,
und si moechten lichte da mit in gebresten vallen
und muessen vegfür dar umbe liden,
und wer ein zeichen das im nüt voellenklichen recht enwere.

Aber die minnende kraft
die muos wol ston in einem turste,
aber die bescheidenheit und die redelicheit
die fliehent dannan ab.

Und dise menschen
die stont in dem swinsten turste nach lidende;
das neme er nu für alle die froeide und den trost den im Got ie gegab,
dem minneklichen bilde sines herren nach ze volgende,
und begerent des
in der sworster schentlichster pinlichster wise
als mans liden mag.

Nach dem krúze túrstet si
und lant sich mit minnen, mit inniger begerunge
under das geminte krúze irs minners.

Dit is het:
hij komt tot de uitwendige mensen op zintuiglijke wijze,
opdat ze langs oefening van de zinnen
hun werken verrichten zullen tot nut van de christenheid.

Maar hier was deze wijze niet nodig.

Want daar hem dit in de geest verscheen,
daarom was aan deze wijze geen behoefte.'

Zalig de mens geboren
die hiertoe
voor zijn dood een enkel ogenblik geraken mag.

Maar weet:
hoe groot en goed ook,
toch is het niet te vergelijken
met de zoetheit die men in het eeuwige leven smaakt;
als een klein druppeltje water is het tegenover een grondeloze zee.

5
Waar blijven ze dan of waar belanden ze, deze mensen
aan wie deze onuitsprekelijke vreugde en dit wonder
getoond en geopenbaard werden?

Weet,
deze mensen verzinken in hun grondeloze niets
op onuitsprekelijke wijze.

Want, zou het mogelijk zijn
honderd keren tot niets te worden hem ter ere,
een vreugde was het hun
om voor het hoge zijn
– door de grote eerbied voor dit zijn
en door liefde voor dit zijn –
in een niet-zijn te geraken;
voor zijn hoogheid,
wilden ze graag inzinken tot in de diepste grond.

Want hoe meer ze zijn grootheid erkennen,
des te meer erkennen ze hun eigen kleinheit en nietigheid.

In dit vernieten zijn ze aan zichzelf zo grondig ontvormd,
zou God hun van deze troost en dit smaken nog meer willen geven,
ze zouden het niet aannemen
en er voor wegvluichten,
en wanneer ze hier toch weloverwogen voor zouden kiezen
en zouden verlangen naar dit meer,
niets goeds zou er uit voortkomen,
en ze zouden er al te licht door kunnen vervallen in gebreken
waardoor ze het vagevuur moesten lijden,
het zou een teken zijn dat het er niet zo goed voorstond met hen.

De minnende kraft,
gestadig blijft ze in haar dorsten,
het verstand echter en het oordeel,
ze vluchten heen.

En deze mensen,
de hevigste dorst hebben ze naar lijden;
liever dan alle vreugde en de troost die God hem ooit gegeven heeft,
wil hij het minnelijke voorbeeld van zijn Heer navolgen;
lijden wil hij
op de hevigste, de schandelijkste en de pijnlijkste wijze
die men maar hebben kan.

Naar het kruis dorsten ze
en ze staan in liefde en innig verlangen
onder het zo beminde kruishout van hem die ze liefhebben.

Hie wirt das heilig krútz erhaben.

Es ist exaltacio sancte crucis,
des heiligen krúzes tag in der worheit.

Wan das liden ist in so minneklichen,
und die bilde unsers herren
werdent hie in iren rechten adel geborn.

Sprach der edel himel fúrste S. Paulus,
der in dem himel gewesen was:

'michi absit gloriari,
verre si mir dehein gloria,
denne in dem krúze mins herren Jhesu Christi'.

Sprach der liebe Job:

'elegit suspendium anima mea,
min sele hat erwelt ein erhenknisse
und alle mine bein hant erwelt den tot'.

Dis kos er us fúr alles das guot
das im Got geton hatte.

Dis erhenknisse
ist an das krúze in der meisten pinlicheit,
wan sin Got an dem krúze gehangen hat umbe sinen willen.

Her nach verhengt Got úber den menschen
das grúwelichste vinsternisse
und das tiefste ellende
also ze mole verlossen.

Och
wie enthielt sich die minnende kraft,
die in dem brande der minne also empfangen was
und nu also ze mole dar nider geslagen ist
von allem troste in bevintlicher wise?

So kumet die redelicheit und die bescheidenheit
und spricht zuo der minnenden kraft:

'sich, minner,
dis ist das erbe dines geminten,
dis ist das erbe das er sinen geminten gelossen hat,
ein sele vol Gotz und ein nature vol lidens'.

Und dar nach die minne minr und me brueget,
dar nach
smakt dis erbe me und bas,
ja
me denne im aller trost
ie mochte gesmaken.

Dis ist das begerliche erbe
das unser herre sinen frúnden gelobt hat durch den propheten,
und so si dis erbe
adellicher erhabent und minnent ,
so si das selig himelsche erbe
gewaltklicher und innerlicher seligklicher
súllent eweklich besitzen.

Dis erbe
hant die heiligen marterer mit grosser minne ervolget.

Dise menschen
die meinent si wellen nu alrerst an vohen ze lebent
und ist in recht als anhebenden lúten.

Och

Hier is het dat het heilige kruis verhoogd wordt.

Dan is 'exaltacio sancte crucis',
waarlijk de dag van het heilige kruis.

Want het lijden hebben ze zo lief;
en het beeld van onze Heer,
hier wordt het geboren in zijn juiste adellijke gestalte.

Hierover sprak de edele hemelvorst Sint-Paulus,
die in de hemel geweest was:

'michi absit gloriari,
moge ik op niets anders roemen
dan op het kruis van Jezus Christus, mijn Heer.'

En de lieve Job zei:

'elegit suspendium anima mea,
mijn ziel verkoos de ophanging
en mijn gebeente verkoos de dood.'

Verkiezen deed hij dit boven al het goede
dat God aan hem gedaan had.

Deze ophanging,
aan het kruis geschiedde ze op de meest pijnlijke wijze,
toen zijn God aan het kruis hing omwille van hem.

Hierna laat God over de mens
de gruwelijkste duisternis neerdalen
en hij stort hem in de diepste ellende,
in volledige verlatenheid.

Ach,
hoe houdt zich dan de minnende kracht,
die in liefdesbrand opkwam,
maar nu terneergeslagen ligt,
van elke gevoellijke troost beroofd?

Dan komt verstand en oordeel
en ze zeggen tegen de minnende kracht:

'Zie, minnaar,
dit is de erfenis van je beminde,
dit is de erfenis die je beminde achtergelaten heeft:
een ziel vol van God en een natuur vol van lijden.'

En de hevigheid waarmee de liefde in hem brandt,
is bepalend voor de mate
waarin deze erfenis hem meer en beter smaken zal,
ja,
beter zal het zijn dan welke troost ook
die hij ooit gesmaakt mocht hebben.

Dit is de begerenswaardige erfenis,
door onze Heer aan zijn vrienden toegezegd door de profeten;
en hoe meer ze deze erfenis
op verhevener wijze verkrijgen en liefhebben,
hoe meer ze deze zalige, hemelse erfenis
op heerlijke wijze en vervuld van innerlijke zaligheid
voor eeuwig zullen bezitten.

Het is deze erfenis
die de heilige martelaren door hun grote liefde verkregen.

Deze mensen menen
dat ze nu pas beginnen te leven
en dat het hun vergaat als beginnelingen.

Ach,

das dis wunneklische usnemende grosse wore luter guot
nú gemeint enwirt,
und das dis mit also snoeden kranken dingen
versumet wirt,
das muisse den erbarmherzigen Got erbarmen
und iemer me geklaget sin.

Das wir alle den rechten weg muessen gon,
das wir zuo dem nechsten ende muessen komen,
des helf uns Got.

Amen.

wanneer dit heerlijke, buitengewone, grote, ware, loutere, goed
niet nagestreefd wordt,
en het vanwege onbetekenende, geringe zaken
verzuimd wordt,
moge de barmhartige God dan erbarmen hebben
en het steeds meer betreurd worden.

Mogen wij allen dan de juiste weg volgen,
opdat we dit naaste doel bereiken mogen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 57 (V52)

Oktaaf van Maria Geboorte II

Transite ad me omnes qui concupiscitis me
et a generacionibus meis adimplemini. (Ecl 24,26)

1
Kinder,
ich seit úch in der nechsten bredie von disen Worten
die die ewige wisheit sprach,
und die liset man von unser frowwen,
der wirdikeit und ere
nieman mit enkeiner wise noch Worten
usgesprechen enmag,
wan si úber trifft alle sinne mit wirdikeit.

Kinder,
ich han geseit wise und werk
die dar zuo von not muessent gehoeren dem anhebenden menschen,
das er kome in den weg der worheit,
und denne was dem zuonemenden menschen zuo gehoert,
und denne wie der volkomene mensche,
als verre als man hie volkommenheit mag nemen,
wo der mensche gelende und weles sin ende si.

Und han geseit wie der anhebende mensche muos von not
allen dingen abscheren die groben unreinen har der groben sünde,
als unkúschkeit und gritkeit und hofart, zornikeit
und die weltliche italkheit der herzen
mit aller affechtiger gelust an allem dem das creatúrlích ist,
es sin creaturen lebendig oder tot.

Kurtz geseit:
so wel mensche sich nút mit einem verwegenen gemuete
und ganzem willen zuo Got enkert,
das er Got in sinem grunde welle minnen
und meinen fúr alle ding:
wirt er in dem funden,
er enkumet zuo Gotte niemer,
und tete er och als vil guoter grosser werke
als alle die tuont die lebent,
und hette och als gros vernunft
und spreche mit engelschen zungen
und liesse er sinen lichamen durch Got verburnen
und gebe alles sin guot den armen,
als Sant Paulus seit.

Nu wie hant die ir minne und willen zuo Gotte gekert
die ir herzen mit frijem willen
und ir lust kerent zuo den creaturen,
die si wissent das si die stat bekúmbernt
do Got inne wonen solte,
und im das benement wissentlichen:

so enist och Got umbe die werk nút,
als er des herzen und der minne berovbet ist.

Was súllent im die sprúwer,
so ein ander das korn hat?

2
Als nu dise groben har

Komt allen tot mij, gij die naar mij verlangt
en verzadigt u met mijn vruchten. (Sir. 24, 19)

1
Kinderen,
in de vorige preek heb ik gesproken over deze woorden
die van de eeuwige wijsheid afkomen,
en men betreft ze op onze Vrouwe,
wier waardigheid en lof
op geen enkele wijze of met welke woorden dan ook
weergegeven kan worden,
want haar waardigheid overtreft alle zinnen.

Kinderen,
ik heb gesproken over oefeningen en werken
die onvermijdbaar horen bij de beginnende mens,
opdat hij op de weg van de waarheid geraakt,
en vervolgens wat bij de gevorderde mens hoort,
en daarna over de volmaakte mens,
voor zover men hier volmaaktheid kan bereiken,
en hoe en waar deze mens zal geraken in hetgeen zijn einddoel is.

En ik sprak over hoe de beginnende mens noodzakelijkerwijs
de grove, onreine haren van de zware zonde moet afscheren,
zoals onkuisheid en gierigheid en hoogmoed, toorn
en de wereldse ijdelheden van het hart
met al het dwaze genot aan alles wat schepselijk is,
of het een levend schepsel is dan wel een dood.

Kort gezegd:
een mens die zich niet met een vastberaden gemoed
en met heel zijn wil naar God toewendt
om God in zijn grond lief te hebben
en hem voor al het andere te zoeken:
wanneer hij zo aangetroffen wordt,
dan zal hij nooit tot God geraken,
ook al deed hij evenzoveel grote werken
als alle levende mensen tezamen
en al was zijn verstand nog zo groot
en zou hij met engelentong spreken
en al liet hij zijn lichaam door God verbranden
en zou hij al zijn bezittingen aan de armen geven,
zoals Sint-Paulus gezegd heeft.

Hoe dan hebben zij hun liefde en hun wil naar God toegewend,
zij die hun hart uit vrije wil
evenals hun begeerte laten uitgaan naar de schepselen,
terwijl ze weten dat ze daarmee de plek bezet houden
waar God zou moeten wonen,
en hem deze aldus willens en wetens onthouden?

God geeft niet om deze werken
wanneer hem dit hart en deze liefde ontzegd worden.

Wat moet hij met het kaf
waar een ander het koren heeft?

2
Wanneer deze grove haren dan

ab sint geschorn an dem anhebenden menschen
mit dem scharphen isenin flisse
von dem ich me geseit han,
und der sol gescherphet sin als ein scharph scharsach
und sol gewetzet und gescherphet sin
an die gros gerechtekeit Gotz,
die enkein woertelin noch enkein lústlin lat,
wie klein das iemer gesin mag, ungerochen,
und an die verborgenen grúwelichen urteil Gotz,
das nieman enweis wie es ime ergon súlle,
wan im unbekant ist
ob er in Gotz zorne si
oder in sinen hulden.

Als nu diser mensche
dise boese untugende alsus ab geschorn hat in sinem beginne,
so sol er denne der schosse har war nemen,
das ist die genuegklichkeit
die ime von langer gewonheit sint in dem grunde beliben
von der boeser gewonheit:

die entschuldigen sich
und wisent sich als es sin tugende,
und sint valsche schine,
da hofart in dem grunde lit verborgen.

Und man went úberwunden han:
do blibet denne
flis der kleider und des geliches gescheffede,
und das heisset man reinikeit
und lust an allen sinnelichen dingen, spisen und trankes;
das heisset man ein notdurft.

Denne sint etliche menschen so zornig und grimmig
und wellent ein ieklichen berichten
und sint als grúwelichen beswinde,
und das heissent si ein bescheidenheit und ein gerechtekeit.

Und do luter tragheit ist,
das dunket man dicke, es si krankheit.

Kinder,
verblibent ir an deheinem diser gelich und flogiert denne
in úwerre eigener behegklichkeit und guot dunklicheit
und in úweren vernúnftigen hohen wisen und worten:
und als ir an das ende koment,
so kumet der túfel und fuert úch mit ime,
die nu gar wol dar an enent sin,
sunderlichen die mit der verborgener hofart,
und das under einem schine
von demuetekeit und in ir vernúnftiger wise:
die gehoerent recht under Lucifers baner.

Und ie hoher si sint in ir eigener guotdunklicheit,
ie tiefer si in den grunt vallent.

Kinder, sehent fúr úch:
es enstot nút an kleinen dingen.

Soltent ir in einer heissen stuben
nacht und tag ligen,
es solte úch ze swere dunken:
ich losse ston
enmitten in der gluot
manig jor oder eweklichen.

Kinder,
kerent úch in úch selber,
wan das rich Gotz das ist in úch.

Sehent wo mit ir umbe gont

afgeschoren zijn bij de beginnende mens
door scherpe, ijzeren ijver
– iets waarover ik eerder gesproken heb –
die scherp moet zijn als een scherp scheermes
dat gewet en geslepen is
zowel aan de grote gerechtigheid van God
(die geen woord, geen begeerte,
hoe klein ook, onberoerd laat)
als aan het verborgen gruwelijk oordeel van God,
waarvan geen mens weet hoe het voor hem zal uitvallen,
omdat hij niet weet
of hij onder Gods toorn staat
of dat hij zich in zijn liefde bevindt;

wanneer deze mens dan
deze boze ondeugden weggeschoren heeft bij het begin,
laat hij vervolgens dan op het donshaar letten:
het zijn de genoegens
die door gewenning in de grond zijn achtergebleven
vanwege slechte gewoontes.

Onschuldig lijken ze
en ze doen zich voor als deugden,
maar het lijkt maar zo,
want hoogmoed ligt er in de grond verborgen.

Men denkt ze achter zich gelaten te hebben,
maar wat blijft is
de aandacht voor kleding en dergelijke zaken meer,
en ze noemen het properheid,
en ook de genoegens in zinnelijke dingen, in eten en drinken,
en ze noemen het noodzaak.

Dan zijn er nog mensen die toornig zijn en wrevelig,
ze willen iedereen terechtwijzen
en doen dat waar ze maar kunnen,
en ze noemen het redelijkheid en gerechtigheid.

En wat louter traagheid is,
dat houden ze vaak voor ziek-zijn.

Kinderen,
blijven jullie met ijdel gefladder hangen bij dergelijke dingen
in zelfbehagen en zelfingenomenheid,
met jullie verstandige, hoge manieren en woorden:
wanneer jullie einde dan nadert,
dan komt de duivel en neemt jullie met hem mee,
jullie die menen er zo goed voor te staan;
in het bijzonder hen wier hoogmoed verborgen gaat
onder een mantel
van deemoed en verstandige manieren:
dat zijn degenen die pas echt horen onder de banier van Lucifer.

En hoe hoger hun eigendunk hen meegenomen heeft,
des te dieper zullen ze in de afgrond vallen.

Kinderen, behoed je hiervoor:
het gaat niet om onbenulligheden.

Zouden jullie in een veel te warme hut
een dag en nacht lang moeten verblijven,
jullie zouden het te zwaar vinden,
laat staan
een verblijf in de vuurgloed,
en dan jarenlang of voor eeuwig.

Kinderen,
keer in tot jezelf,
want in jezelf ligt het Rijk Gods.

Kijk goed waar jullie mee bezig zijn

und wo ir beliben sint mit allem flisse,
und sehet in den grunt
und in die neiglichkeit von aller der gewonheit.

Wan stot ein mensche in einem gebresten ein jor oder zwei,
der gebreste der wurzelt also tief in den menschen
das der mensche mit allem seinem flisse
kume den gebresten überwinden mag.

Dar umbe
solten sich junge lúte also flisseklischen hueten
das der gebreste ir boesen wurzellen nút in si enkeme,
und brechent den gebresten mit dem ersten:
so wer es liht ze tuonde engegen dem das es im dar nach wirt.

3
Und sunderlingen sol man
vier ding war nemen mit allem flisse in vier kreften,
da gar gerne und unprueflichen
gar schedelichen boese loecke inne wachsent.

Das erste
das ist die lustlicheit uswendiger sinnelicher dinge:
die lit in der begerlicher kraft.

Kinder,
wie schedelichen
die lúte gemeinlichen da mit belibent,
das enkoende nieman geworten.

Alle menschen
die och gerne guote menschen weren,
beginnent dis und des
und gont alles mit den sinnen umbe
und entblibent also der luter worheit
und enkoment in sich selber nút,
und ir inwendikeit die blibent in vor beslossen
recht als ein verre froemdes ding,
das do tusent tusent mile verre ist,
und uswendige sinneliche ding die sint in alles inne,
und alsus belibent si
und entgont in selber,
das si nút enwissent wo si dar an sint.

Die ander kraft das ist die zornliche kraft:
die gebrucht man gar unordenlichen;
die ensol nút uswúrkens han
denne in die ding die Gotte wider weren,
und ist ein gar edel kraft in ir selber.

Aber dar in wachsent gar boese har in manigen menschen,
das si
mit swindikeit uf ein ieklich ding unordenlichen vallent
und mit einer valscher gerechteit.

Si wellent die lúte
und die wisen und die werk richten,
und si triegent sich selber und ander lúte
mit irre ungestuemkeit und herter zornikeit
ungelossen
in ruegenden sweren pinlichen ergerlichen worten.

Der dritte schade der hebet sich in der vernúnftiger kraft,
das do inne manig mensche belibet gar schedelichen,
und verlossent sich uf ir vernunft
und flogierent do inne
und vermissent da mit der vernúnftiger worheit
der lebenden weselichen worheit.

Wan do mit das man die worheit bekent,
dar umbe enhat man ir nút,

en waar al jullie ijver je gebracht heeft,
en kijk in de grond
en bezie de geneigdheid in elk van jullie gewoontes.

Want volhardt een mens een, twee jaren in een gebrek,
dan wortelt dit gebrek zo diep in de mens,
dat de mens met al zijn ijver
dit gebrek nauwelijks nog uit de weg kan ruimen.

Dat is de reden
waarom jonge mensen zich hiertegen vlijtig moet beschermen,
zodat de kwade wortels van een gebrek zich in hen niet vastzetten;
ze moeten een gebrek meteen uitroeien,
dan gaat het gemakkelijker dan daarna.

3
En bovenal moet men
met al zijn ijver op vier zaken in vier krachten acht slaan,
aangezien daarbinnen graag en ongemerkt
zeer schadelijke en kwade haarlokken willen groeien.

De eerste,
dat is het behagen in uiterlijke, zinnelijke dingen:
het is gelegen in de begerende kracht.

Kinderen,
hoe schadelijk dit is
voor mensen, die daarin gemeenlijk hangen blijven,
daarvoor zijn geen woorden.

Al deze mensen,
die toch graag goede mensen zouden willen zijn,
ze beginnen dan weer hieraan dan weer daaraan
en verder dan de zinnen komen ze niet,
en zo ontgaat hun de waarheid;
in zichzelf geraken ze niet,
hun innerlijk blijft voor hen gesloten
en het is voor hen als een ver, vreemd ding,
dat wel duizend keer duizend mijlen ver is;
maar de uiterlijke, zintuiglijke dingen die zijn in hen aanwezig,
en daar blijven ze dan hangen
en ze lopen zichzelf mis,
zodat ze geen weet hebben van hoe het met hen gesteld is.

De tweede kracht dat is de toornige kracht:
op niet-ordelijke wijze wordt ze ingezet;
ze zou alleen werkzaam moeten zijn
waar het zaken betreft die God niet welgevallig zijn,
en ze is op zich genomen een edele kracht.

Maar er groeien daarbinnen zeer slechte haren bij menig mens,
zodat deze mensen
meteen en over alles struikelen op een niet-ordelijke wijze
en met de schijn van gerechtigheid.

Ze wenssen over de mensen,
over hun leefwijze en hun werken te oordelen,
maar ze bedriegen daarmee zichzelf en de anderen;
onstuimig gaan ze tekeer in hevige verontwaardiging,
ongelaten,
met zware berispingen en pijnlijke, ergerniswekkende woorden.

De derde aantasting heeft betrekking op de kracht van het verstand,
veel mensen verwijlen hierin op voor hun schadelijke wijze;
zij verlaten zich op hun verstand
en blijven daarin heen en weer fladderen
en zo verspelen ze met de waarheid van het verstand
de levende, wezenlijke waarheid.

Want ook al kent men de waarheid,
daarmee bezit men haar nog niet;

als sich manig mensche selber trúget
und wenet es habe,
als es einem in der vernunft vor spilt,
und ist im hundert mile verre
und vermisst des edelen schatzes do mit:
das ist ein tief versinkende demuetekeit
in dem valschen schine vor im selber und och anderen lúten.

Der vierde schade
das ist die inwendige lustikeit die man nimet in dem geiste.

Kinder,
dise wise richset sere
in vil menschen
und werdent in dem guoten schine betrogen,
das si lust me zúhet denne goetliche minne,
und nement den lust fúr Got,
und das si wenent das Got si, das ist ir lustkeit.

Wan vergienge der lust, so vergienge och der flis.

Kinder, sehent fúr úch:
wan vil dicke schint manig ding als es kome us goetlicher minne,
das also manigen zuoval hat
das die genuegde und der smak und das bevinden
me reisse denne man went,
und kumet etwenne
von núwer beweglicheit oder von neiglicheit,
von vorchten der helle
und begerunge selig ze sinde,
des der mensche von naturen begert.

Wissent:
wo Got nút gemeint enwirt,
des ensol er och kein ende
noch kein lon sin.

Kinder,
dise ding alle,
als ir gehoert hant,
die muessent mit einem scharphen flisse, der isenin si,
ab geschorn werden.

Den flis, das scharsach
sol man wetzen an die strengen urteil Gotz
und an sine unbeweglichen gerechtkeiteit,
die enkein ding under enlot gon.

4
Als nu dise uswendigen groben gebresten ab geschorn sint,
so blibent doch in dem grunde
der neiglicheit die bilde der vorgegangener gewonheit;
die sol der mensche vertriben
mit den minneklichen bilden unsers herren Jhesu Christi
und sol recht einen val mit dem anderen us slahen
und sol die
als innerlichen mit grosser andacht in sich ze grunde trucken
und ziehen,
das alle ungelicheit in im
verwerde und verloesche.

Sit dem male das Got hat gegeben das wort
das stein und krut macht habent
vil grosse súchte ze vertribende:
wele macht wenent ir denne
das der lebende Gottes sun habe
alle súchte der selen ze vertribende
mit sinen heiligen bilden
und mit sinem lidende
und mit sinem bitterlichen tode?

menig mens bedriegt zichzelf
en meent haar te bezitten
op de wijze zoals zijn verstand het hem voorspiegelt,
en toch is ze honderd mijlen ver van hem verwijderd;
zo loopt hij dan de edele schat mis
die gelegen is in diep verzonken deemoed,
en zichzelf spiegelt hij wat voor, en ook anderen.

De vierde aantasting
komt voort uit het innerlijke genot dat men heeft in de geest.

Kinderen,
overall regeert dit gebrek,
men treft het bij veel mensen;
maar de goede schijn bedriegt hen,
want het genot trekt hen meer dan de goddelijke liefde,
en het genot houden ze voor God,
en wat ze voor God houden, is hun genot.

Zou het genot verloren gaan, verdween ook de ijver.

Kinderen, behoeden jullie je daarvoor:
vaak lijkt het alsof iets uit goddelijke liefde voortkomt,
maar dat wat de mens treft
met genoegens en smaak en ondervinding,
meer dan men denkt
komt het voort
uit een nieuwe aandrang of uit genegenheid,
uit vrees voor de hel
of uit de wens om zalig te worden,
uit zaken die de mens van nature begeert.

Weet:
wanneer men God niet op het oog heeft,
zal men zijn doel niet bereiken,
noch enig loon ontvangen.

Kinderen,
al deze zaken,
jullie hebben het gehoord,
die moeten door scherpe ijver, hard als ijzer,
afgeschoren worden.

De ijver, dit scheermes,
men zal het slijpen aan het strenge oordeel van God
en aan zijn onwrikbare gerechtigheid,
die geen ding onopgemerkt laat.

4
Zijn deze uitwendige grove gebreken dan afgeschoren,
toch blijven in de grond de beelden achter
van de neigingen van voorafgaande gewoontes;
de mens moet ze verdrijven
met het minnelijke voorbeeld van onze Heer Jezus Christus;
elk van deze beelden moet men met dit voorbeeld uitdrijven;
en hij moet dit voorbeeld
met grote toewijding in zijn eigen grond drukken
en naar binnen trekken,
zodat elke ongelijkheid die in hem is,
verdwijnen zal en zal oplossen.

Als God heeft gezorgd dat woord,
steen en kruid kracht bezitten
om kwade ziektes te verdrijven,
hoeveel macht denken jullie
zal de levende Zoon van God dan wel hebben
om alle ziektes van de ziel te verdrijven
door zijn heilige voorbeeld
en door zijn lijden
en zijn bittere dood?

Wan nu der mensche von im selber nüt envermag,
 dar umbe sol er das wírdige liden ueben
 als in gebettes wise,
 also das man gar innerlichen sol sich legen
 fúr die fuesse des himelschen vatters
 und bitten
 durch sinen geminten sun
 und durch einen ieklichen puncten sins lidens
 das er im helfe,
 wan man sunder in nüt enkan getuon.

Man sol sich reht wennen
 das das wírdige liden
 und die minneklichen bilde
 niemer von des menschen herzen enkomen
 und das kein froemde bilde
 enkeine stat do nüt vinden enmúge.

5
 Und dar nach sol man den grunt und das gemuete uf erheben
 an die gloriose hohe gotheit
 die sol man
 mit grosser demuetiger vorchte
 und verloeigenender wise an sehen.

Und der sin vincer ellende umbekentnisse also Got fúr leit,
 denne verstot er das Job sprach:

'der geist der gieng vor im'.

Von disem vorgange des geistes
 so wirt ein michel gerúmel in dem menschen.

So der vorgang klarer und worer und blosser ist,
 so das werk und die trift und die umbekerunge des menschen
 swinder und starker, sneller, worer und luterer ist
 und der mensche sin verbliben bloslicher bekent:

und denne kumet der herre in einem snellen blicke
 und lúchtet in den grunt,
 und wellent do selber werkmeister sin.

Und wenne man des gewar wirt das der herre do ist,
 so sol man im das werk lossen lideklichen
 und sol im firen,
 und alle krefte súllen denne swigen
 und im ein stille machen,
 und denne weren des menschen werk ein hindernissen
 und sine guoten gedénke.

Aber denne ensol der mensche nüt tuon
 denne das er Got lide;

mer:
 aber als der mensche denne im selber gelossen wirt
 und Gotz werks in bevintlicher oder bekentlicher wise
 nüt me in im gewar enwirt,
 denne sol der mensche aber selber wúrken mit sinem heiligen flisse
 und tuon sin heilige uebunge.

Und alsus so sol der mensche
 etwenne wúrken, etwenne rasten,
 nach dem das er von innen von Gotte
 getriben und vermant wirt,
 und denne ein ieklicher nach dem das er bevint
 das in aller meist zuo Gotte reissen mag,
 es si in wúrklichkeit oder in stillin.

Der nüt mit lidikeit innerlichen enkan,
 der kome dar mit wúrklichkeit
 heiliger bilde und uebunge

Omdat de mens zelf tot niets in staat is,
 daarom moet hij een leven leiden van eerbied,
 een leven van gebed,
 waarbij hij zich innerlijk zal werpen
 voor de voeten van de hemelse Vader
 en deze smeken
 om door zijn beminde Zoon
 en in elk punt van diens lijden,
 hem te helpen,
 want niets vermogen we zonder hem.

Laat men er vertrouwd mee worden,
 opdat dit eerbiedwaardige lijden
 en dit minnelijke voorbeeld
 nooit van het mensenhart meer wijken mogen
 en geen vreemd beeld
 zijn woning daar ooit vinden mag.

5
 En dan zal men de grond en het gemoed verheffen
 tot de glorieijke, hoge godheid
 en men zal deze
 vervuld van grote deemoedige vrees
 en in zelfverloochening aanschouwen.

En wie zo zijn duistere ellendige onwetendheid voor God neerlegt,
 die begrijpt wat Job zei:

'De geest ging voor me langs.'

Door dit langsgaan van de geest
 ontstaat er een heftig bewegen in de mens.

Hoe meer dit voorbijgaan helder, waar en onbedekt is,
 hoe meer het werk, de aandrang en de omkering van de mens
 vlot en sterk en snel, waar en louter zullen zijn,
 en hoe duidelijker de mens zijn achterblijven in zal zien.

En dan komt de Heer als een lichtflits
 en er is licht in de grond,
 en hijzelf wil daar werkmeester zijn.

En wordt men gewaar dat de Heer er is,
 lijdzaam zal men hem het werk laten doen,
 hem zal men dit veroorloven;
 alle krachten moeten hier zwijgen
 en hem zo een stilte bereiden;
 en alle mensenwerk zou nu een hindernis vormen,
 zelfs de goede werken.

Niets anders moet de mens nu doen
 dan God lijdzaam ondergaan.

Maar,
 wanneer de mens dan aan zichzelf weer overgelaten wordt
 en hij Gods werk niet langer ondervindt of waarneemt,
 het in zichzelf niet meer gewaar wordt,
 dan zal de mens zelf weer werken met eigen, heilige ijver
 en door eigen, heilige oefening.

En aldus moet de mens
 nu eens werken en dan weer rusten,
 afhankelijk van waartoe hij inwendig door God
 aangezet en gemaand wordt,
 ieder naar het innerlijk aanvoelen
 wat hem het meest tot God trekt,
 het zij tot werken of tot de stilte.

Wie innerlijk niet voortgaat in lijdzaamheid,
 laat hij voortgaan door de werkzaamheid
 van heilige voorbeelden en oefeningen

und alsus das man werde gewurzelt
in der heiligen minne und gefundiert,
das ir múgent begriffen mit allen heiligen,
als man nu liset,
wele si die hoehi und die lengi, die tieffi und die breiti.

6
Kinder,
dis ze begrieffende das ist unmúgeliç;
aber es ist mit minne und mit luter meinunge
dran ze hangende;
do sol dis gemuete uf swimmen
in die hoehi der úber weselicheit
und úber klimmen
alle nidere sinneliche ding
und an sehen das Got, der alle ding vermag,
vermochte des nút das er ein creature so edel machen mochte,
das der hohen weselicheit sins wesens
mit irem natúrlichen verstentnisse
iergent nach gelangen mochte
oder bekennen mochte;
denne die tieffe des goetlichen abgrúndes
das ist unervolgig allen vernúnften.

Aber der tieffe
sol man volgen mit einer vertieffeter demuetkeit.

Dar umbe unser frowwe versweig alles des grossen guotz
das Got in si gegossen hatte,
und sprach von ir grundeloser demuetkeit,
daz si dar umbe solten selig sagen alle geslechte,
wan der herre het die alleine an gesehen.

Denne die breiti Gotz die sol der mensche verston
in der gemeinen minne,
das sich Got git in allen stetten,
in allen landen,
in allen wisen,
in allen werken die guot sint.

Es enist enkein ding als gerecht
und als gemein als Got
noch als nach in dem innersten grunde:
wer in do suochen wil,
der vint in och.

Alle tage vinden wir in in dem heiligen sacramente
und in allen Gotz frúnden
und in allen creaturen.

Diser breitin
sol man volgen mit einem flissigen innigen lidigen gemuete
und unbekúmbert mit allen anderen dingen
und ergeben sich dem gegenwúrtigen Gotte
inwendeklichen mit allen krachten:
do wirt dem menschen gegeben
friheit des geistes und úberweseliche gnade
in einem erhebende des gemuetes
úber alle die bilde und formen
in einem erswingende úber alle geschaffene ding.

Hinnan sprach S. Gregorius:

'súllen wir komen in ein bekentnisse der unsichtlicher dinge,
so muessen wir úber tretten die gesichtlichen ding'.

Denne die lengi
das ist die ewikeit die einkein fúr noch enkein nach enhat,
denne es ist ein stille umwandelber, nu
do alle ding engegenwúrtig sint
in einem steten unwandelberne an sehen sins selbes

en wel zo dat men geworteld
en gegronvest raakt in heilige liefde;
opdat jullie begriipen mogen met alle heiligen
– men leest hierover vandaag –
welke de hoogte zij, de lengte, de diepte en de breedte.

6
Kinderen,
onmogelijk is het dit te begriipen;
maar het is met liefde en met louter verlangen
dat men hiernaar haken moet;
daarheen zal het gemoed opzweven,
op naar de hoogte der overwezenlijkheid,
en het zal klimmen hoger
dan alle lagere, op de zinnen betrokken dingen
en inzien dat God, die alles vermag,
niet in staat was om een schepsel zo edel te maken,
dat het de hoge wezenheid van zijn Wezen
met zijn natuurlijke verstandsvermogen
op welke wijze ook bereiken kon
of kon kennen;
want de diepte van de goddelijke afgrond,
onbereikbaar is ze voor alle verstand.

Deze diepte echter,
men zal hier ingaan met verdiepte deemoed.

Daarom zweeg onze Vrouwe over al het grote goed
dat God haar ingegoten had,
en ze sprak slechts vanuit bodemloze deemoed;
laten daarom haar zaligprijzen alle geslachten,
want alleen dit heeft de Heer welwillend aangezien.

En de breedte Gods moet men begriipen
als de alomvattende liefde
waarmee God zich geeft,
overal,
op elke wijze,
in alle goede werken.

Niets is zo rechtvaardig,
niets zo algemeenzaam als God,
niets is onze innerlijke grond zo nabij:
en wil men hem daar zoeken,
men zal hem vinden.

Elke dag vinden we hem in het heilige sacrament,
in alle godsvrienden,
en in alle schepselen.

Deze breedte,
laat men haar volgen met een ijverig, innig, ontvankelijk gemoed,
onbekommerd door andere dingen;
en laat men zich overgeven aan de God die aanwezig is,
inwendig met alle krachten;
daar dan wordt de mens gegeven
vrijheid van geest en overwezenlijke genade
in een verheffing van het gemoed
boven alle beelden en vormen
en uitstijgend boven alle geschapen dingen.

Hierover zegt Sint-Gregorius:

'Willen we geraken tot de kennis van onzichtbare dingen,
dan moeten we ons verheffen boven de zichtbare dingen.'

Tot slot: de lengte;
dat is de eeuwigheid die geen voor heeft noch een na;
een stil, onveranderlijk nu is ze,
alles is er tegenwoordig
in een blijvend en onveranderlijk schouwen van zijn zelf,

und in im alle ding gegenwürtklichen:
 dem sol der mensche volgen
 mit einem steten unwandelberen gemuete,
 mit einem in versunkenem gemuete unwandelberlichen in Got,
 und getrosten sich liebes und leides und aller creaturen,
 das man des sich in Gotte múge getroesten
 und ze friden bliben
 und lossen alle ding Gotte

7
 und alsus wirt das edel wort volbracht:
 Transite,
 das man aller dinge úber kumet,
 und wirt volbracht mit der goetlicher geburt.

Diser minneklichen jungfrowwen
 súllen alle menschen grosse ere erbieten,
 wie hoch si iemer kúnnet;
 si súllent ir ie ein zit und ein mosse geben
 si ze erende und ir ze dienende.

Das wir ir nu alle also muessen volgen,
 das wir mit irre geburt erfüllet werden,
 des helf uns Got.

Amen.

en in haar zijn alle dingen tegenwoordig;
 deze lengte zal de mens moeten volgen
 met een rustig, onveranderlijk gemoed,
 met een verzonken gemoed onveranderlijk in God;
 en lijden zal hij lief en leed en alle schepselen,
 zodat hij dit alles in God dragen kan
 en tevreden blijven kan
 en alles aan God over kan laten.

7
 En aldus wordt het edele woord volbracht:
 'Transite',
 boven alle dingen stijgt men uit;
 en het wordt volbracht met de goddelijke geboorte.

Deze minnelijke jonkvrouw
 moeten alle mensen hoge eer bewijzen,
 zo hoog ze maar kunnen;
 en steeds zullen ze wat tijd en ruimte moeten vrijmaken
 om haar te eren en om haar te dienen.

Dat wij allen haar zo mogen volgen,
 opdat wij vervuld worden van haar vrucht,
 daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 58 (V51)

Feest van de Kruisverheffing I

In exaltacione sancte crucis.
(Io 12,32)

1
Es ist hütte der tag
der erhebunge des heiligen minneklichen krúzes,
an dem das heil aller der welte gehangen von minne hat.

Durch das krúze súllen wir wider geborn werden
in den hohen adel do wir in der ewikeit inne woren;
dar súllen wir mit minnen dis krúzes
wider in geborn und getragen werden.

Von dis krúzes hoch úberiger wirdikeit
enist nút ze sagende mit worten.

Nu sprach unser herre:

'ist das ich erhaben werde,
so zúch ich alle ding nach mir'.

Hie meint er
das er unser irdensch herze
und irdenscher dinge lust und genuegde,
die mit minnen besessen sint der creaturen,
nach im strecken und ziehen wil,

und unser hofertig stoltz gemuete in bevelicheit unser selbes
mit unser kleblicheit mit minnen
in zitlicher genuegde unser sinnelicheit,
dis wil er alles nach im ziehen,
ja ob er alsus erhaben wirt in uns
und das er gros in uns wirt
in unsern herzen;

wan wem Got ie gros wart,
dem sint alle creaturen klein,
und vergengkliche ding sint im als nút.

Dis minnekliche krútz
das ist der gekrúzogotte Christus,
der ist erhaben
verre und ungedenklichen úber alle heiligen und engele
und úber alle die froeide und wunne und selikeit
die si alle mit einander habent,

und also als sin rechte weseliche stat ist in dem obersten,
also wil er och wonen in unserm aller obersten,
das ist
in unser oberster inwendigoster bevintlichester minne und meinunge.

Die nidersten krefte die wil er ziehen in die obersten,
mit den nidersten die obersten
fueren in sich.

Tuon wir das,
so wil er uns och nach im ziehen
in sin aller oberstes und in sin jungstes.

Wan das muos von not sin:

Wanneer ik van de aarde zal zijn omhooggeheven.
(Joh. 12,32)

1
Vandaag is het de dag
van de verheffing van het heilige, minnelijke kruis,
waaraan het heil van heel de wereld uit liefde gehangen heeft.

Door het kruis moeten we herboren worden
in de hoge adeldom waarin wij van eeuwigheid waren;
daarin zullen we door de liefde van dit kruis
weer opnieuw geboren en binnengebracht worden.

De hoogverheven waardigheid van dit kruis
laat zich met woorden niet uitdrukken.

Onze Heer nu zei:

'Wanneer ik omhooggeheven zal zijn,
zal ik alle dingen tot mij trekken.'

Hiermee bedoelt hij,
dat hij ons aardse hart
en onze begeerte naar aardse dingen en haar bevrediging,
door de liefde tot de schepselen bezeten,
naar hem opspannen en tot zich trekken wil.

Ons hovaardige, trotse gemoed vol van zelfgenoegzaamheid,
onze liefde die haakt
naar zinnelijke, tijdelijke genoegens,
dit alles wil hij tot zich trekken,
opdat hij aldus verheven zal worden in ons
en hij in ons groot zal worden,
groot in onze harten.

Want in wie God ooit groot werd,
voor hem zijn alle schepselen klein,
en vergankelijke dingen schijnen hem als niets.

Dit minnelijke kruis,
het is de gekruisigde Christus,
verheven is hij
onvoorstelbaar ver boven alle heiligen en engelen,
boven alle vreugde en heerlijkheid en zaligheid
die deze tezamen bezitten.

En zoals zijn rechtmatige, wezenlijke woning in het allerhoogste is,
zo ook wil hij wonen in ons allerhoogste,
namelijk
in onze hoogste, innerlijkste en gevoeligste liefde en streving.

De lagere krachten wil hij optrekken tot de hogere,
om met de lagere de hogere
naar binnen te geleiden in hem.

Laten we dit toe,
dan wil hij ook ons tot zich trekken,
in wat in hem het allerhoogste is en het meest oorspronkelijke.

Want zo zal het moeten zijn:

súllen wir dar in komen und do sin,
so muos ich in von not hie nemen in das min.

Nu als vil des minen,
als vil denne des sinen:
das ist ein gelich kovf.

2
Och
wie ist dis minneklichen krúzes als gar vergessen
und wie wirt im diser grunt und dis innigoste
als gar beslossen und verseit
mit gunst und minnen der creaturen,
das leider richset in diser soergklicher zit
under geistlichen lúten,
das die herze werdent verlornt mit den creaturen!

Kinder,
dis ist der verblentste jamer
den des menschen herze und sinne begriffen múgen.

Und wisti man was her nach gat,
man moechte dorren von engsten,
wele rache und zorn Gotz.

Und dis lat man
und lidet es als es ein spil si,
und ist leider in ein gewonheit komen
und man lat es guot sin
und sol ein ere heissen
und ist als es ein spot si,

dar umbe alle heiligen moechten si,
si schrúwen bluotige trehene.

Und die minne wunden unsers herren
werdent umbe gerissen von disem jamer,
das das herze
dar umbe er sin minnekliches junge blueiendes leben hat gegeben
und sine liebe heilige sele,
im als schemlichen wirt benomen
und dannan us wirt smechlingen getriben:

das muesse Got iemer geklaget sin,
und muesse es erbarmen.

Kinder,
nú nement dis als min wort,
mere durch alle die schrift die si úch durch seit.

Und sprach nú das ewangelium:

'nieman enmag zwein herren gedienen;
er muos den einen minnen und den andern hassen?'

Er sprach och:

'hindert dich din ovge, brich es us' et c.,

und anderswo:

'wo din schatz ist, do ist din herze och'.

Liebes kint,
nu sich wie vil Got dins herzen hat,
ob er din schatz si.

Augustinus:

'minnest du erde, so bist du erde,
wan die sele ist me do si mint,

willen we daar binnen geraken en er verblijven,
dan moet ik hem noodzakelijkerwijs hier opnemen in het mijne.

Zoveel van het mijne,
zoveel van het zijne:
een ruil van gelijke delen.

2
Maar ach,
hoe is dit minnelijke kruis toch vergeten
en hoe blijft hem die grond en dit innigste
zo geheel en al gesloten, hem ontzegd
door de genegenheid en de liefde tot de schepselen,
iets wat helaas zo heerst in deze zorgwekkende tijden
onder religieus levende mensen,
zodat hun harten verloren gaan in de schepselen!

Kinderen,
het is de meest ellendige verblinding
die hart en zinnen van een mens kan treffen.

En zou men weten wat hierop volgt,
men zou verdorren van angst;
welke wraak toch, welke toorn Gods!

En men laat het zo
en men verdraagt het als was het spel,
en zo is het helaas tot gewoonte geworden
en men denkt dat het zo wel goed is;
en wat verheerlijkt dient te worden,
het verwordt tot voorwerp van spot.

Daarover zouden alle heiligen, konden ze het,
bloedige tranen vergieten.

En de liefdeswonden van onze Heer
worden opengereten door deze ellende,
omdat het hart
waarvoor hij zijn minnelijke, jonge, bloeiende leven gegeven heeft
en zijn lieve, heilige ziel,
hem zo schandelijk wordt ontnomen
en hij er zo smadelijk uitgedreven wordt.

Houden wij niet op dit voor God aan te klagen,
en mag hij dan erbarmen kennen.

Kinderen,
versta het niet als was dit woord het mijne,
de hele Schrift spreekt ervan.

Zegt het evangelie niet:

'Niemand kan twee heren dienen;
de ene moet hij liefhebben en de andere haten'.

En ook:

'Geeft je oog je aanstoot, ruk het uit', etc.

En ook:

'Waar je schat is, daar is ook je hart'.

Lieve kind,
onderzoek dan hoeveel van je hart aan God toebehoort,
en of hij jouw schat is.

Augustinus zegt:

'Heb je aarde lief, dan ben je aarde,
want de ziel is eerder te vinden waar ze liefheeft

denne do si leben git'.

Paulus:

'lies ich minen lichamen verburnen
und spreche mit der engel zungen
und gebe alle mine hab enweg den armen,
und enhan ich der minne nüt,
so enbin ich nüt'.

3

Nu, min vil lieben swesteren,
ir súllent mit grosser zuo gekerter danknemkeit,
mit wúrklicher minne
nemen dise grosse gnade
die úch der minnekliche Got in den orden hat gegeben
an dem lichamen unsers herren,

und ich begeren von allem minem herzen und selen
das dise minnekliche uebung
nút ab enneme noch nüt enslaffe
in diser sorgklicher zit;
wan die nature enwil nüt nu ston als ein wile:
antweder man muos nu krefteklichen Gotte anhangen
oder vallen al zemole her nider.

4

Also enwas es ein wile nüt.

Und dar umbe bedúrffen die menschen nu
grosses krefftiges enthaltes,
das si werden behuot vor disem soergklichen valle.

Und enwenent nüt
das man dis súlle tuon durch grosse hoch volkommenheit;
wan man hat es not
durch die menschliche swinde krankheit
(der sieche der bedarf des artzates: des enbedarf der gesunde nüt),
und das man mit diser helfe und kraft
werde behuot und enthalten vor disem sorgklichen valle
der nu richset under geistlichen lúten.

Und dar umbe
ensol nieman sprechen von disen,
ob si nüt grosse volkommenheit enhaben
oder gros werk entuon.

Es ist genuog das si iren heiligen orden halten wellen
als verre als si múgen,
und das si das meinen ze tuonde,
und wo sis nüt envermúgen,
das si das mit urlobe lossen.

Man enbedarf och enkeiner grosser vernunft her zuo.
sunder es ist ze mole genuog hie mit das si gerne recht und wol tetin,
und das in die ovgen als verre werden uf geton
das si sich vor disem mordigen schaden wellen hueten.
und das in die als verre offen bliiben.

Und umbe dis
súllen unser lieben jungen swestern
zuo dem heiligen lichamen unsers herren
flisklichen und gerne gon.

Nu wil ich unser lieben alten swesteren
och entschuldigen und fúrantwúrten:
die sint do her gegangen in grosser heilikeit
in den ziten
do es nüt als úbel umbe die creaturen enstuont als nu,
und hant den orden
in grosser swinder strengheit gehalten

dan waar ze leven geeft.'

En Paulus:

'Al liet ik mijn lichaam verbranden,
al sprak ik met engelentong
en gaf ik al mijn goed aan de armen,
heb ik de liefde niet,
ben ik niets.'

3

Welnu, mijn geliefde zusters,
jullie moeten met grote, toegenegen dankbaarheid,
met werkdadige liefde
deze grote genade aannemen,
die de minnelijke God jullie in deze orde gegeven heeft
door het kunnen ontvangen van het Lichaam van onze Heer.

En ik verlang met heel mijn hart en met heel mijn ziel
dat deze minnelijke oefeningen
niet verflauwen noch verslappen zullen
in deze zorgwekkende tijd;
want de natuur is nu niet meer zo sterk als ze voorheen was:
men moet nu of God met alle kracht volgen
of geheel en al neerstorten.

4

Zo was het vroeger niet.

En daarom behoeven de mensen van nu
een groot, stevig houvast,
opdat ze behoed worden voor deze zorgelijke val.

En denk nu niet
dat men dit doen zal uit grote, hoge volmaaktheid;
men heeft het nodig
vanwege de grote, menselijke zwakheid
– het is de zieke die een arts nodig heeft en niet de gezonde –
en men zo met deze hulp en deze kracht
behoed wordt en bewaard voor deze zorgelijke val,
die nu zo overheersend is onder geestelijk levende mensen.

En daarom,
laat niemand iets van hen zeggen,
van hen die niet van grote volmaaktheid zijn
of grootse werken verrichten.

Het is voldoende dat ze de heilige regel naleven
voor zover ze daartoe in staat zijn,
en dat ze dit nastreven,
en waar hun dat niet lukt,
dat ze dit na goedkeuring nalaten.

Het is ook niet nodig om over een groot verstand te beschikken;
het is voldoende dat ze het graag juist en goed doen,
en dat hun hierbij de ogen zo ver worden opengedaan
dat ze zich voor deze doodbrengende schade behoeden willen,
en dat hun ogen ook open bliiben.

En het is daarom
dat onze lieve, jonge zusters
tot het heilige Lichaam van onze Heer
ijverig en graag moeten opgaan.

Nu wil ik onze lieve, oude zusters
ook verontschuldigen en verdedigen:
zij zijn daarheen gegaan in grote heiligheid
in tijden
toen het er niet zo slecht voorstond met de schepselen als nu,
en ze hielden zich aan de orderegels
en leefden deze strikt en nauwgezet na

und die gesetzde.

Und dar umbe wan si alle die gesetzde gemint und gemeint hant,
so hielten si och gerne dise alten gesetzde,
nach der alten guoten wise
zuo vierzehen nechten zuo geonde.

Und ir grossen volkommenheit und heilikeit
der genuogt och do gar wol darmit,
do es bas stuont denne es nu tuot,
und was unschedelicher
dan der verdorbener nature nu tueje in jungen lúten,
wan si verre nu me geneiglicheit habent wan man do hatte.

Dar umbe bedarf man nu merer helfe wan man do bedorfte,
und ane sunderlichen enthalt
enmag man nu nút beston
in den obersten guoten wisen.

Es sinkt nu alles in den grunt
der vichlicher lust nach sinnlicher begerunge.

Und och nicht si der biwesunge
der die die wise fuerent,
die als jung sint und als krank
und des selben leders sint so dise sint.

Und dar umbe, min lieben swesteren,
min lieben zarten kinder,
ich enheischen von úch kein grosse volkommenheit noch heilikeit,
denne das ir minne habent zuo úwerem heiligen orden,
und die minnekliche gesetzde meinent ze haltende
als verre als ir múgent,
und úwer swigen gerne haltent
uf allen den stetten do es gebotten ist,
und aller meist ob dem tische und in dem kore,
und das ir úch gerne hueten wellent
vor aller menschen heimlicheit
die úch Gotte froemde machent.

Die alten lossent es von heilikeit
und dise tuont es von krankheit.

Wan sicher:
tuont ir dis mit aller andacht,
so wirt úch Got heimlich,
und fliehent alle die ursachen
da dis schaden her komet,
verlust der herzen.

Wissent,
das unvertreglich liden uf etliche kloester ist gevallen.

Und wer
das si dise minnekliche uebunge
als flisklichen hie vor mols
nút geuebet hetten,
so moechten si ze núte sin worden.

5
Lieben kinder,
und ob ir och denne nút suessikeit enbevindent,
des erschreckent och nút.

So der mensche das sin getuot
und er denne von innen verlossen ist,
das gat úber
das smacken und bevinden das man haben mag,
als alle des menschen krefte stont uf gespannen nach Gotte,
und er denne gar gelossen ist,
und in túrst dar nach das er gerne Got bevintlichen minnete,

en ook de voorschriften.

En omdat ze al de oude voorschriften liefhadden en opvolgden,
hielden ze zich ook graag aan het oude voorschrift
om naar oude beproefde wijze
steeds pas na veertien nachten op te gaan.

En gezien hun grote volmaaktheid en heiligheid
was dit destijds voldoende;
het was er toen beter mee gesteld dan nu
en het was minder schadelijk:
de verdorven natuur nu, bij de jonge mensen
roept ze veel meer geneigdheden op dan in die tijden.

Daarom heeft men nu meer hulp nodig dan toen,
en zonder deze bijzondere ondersteuning
kan men nu niet volharden
in de meest verheven, goede oefeningen.

Want nu verzinkt alles in de grond
van het dierlijke verlangen naar zinnelijke lust.

En laat je gezelschap niet bestaan uit hen
die net zo leven
en die net zo jong zijn en zwak
en uit hetzelfde hout gesneden zijn als zij.

En daarom, mijn lieve zusters,
mijn lieve, tere kinderen,
ik verlang van jullie geen grote volmaaktheid of heiligheid,
slechts dat jullie liefde uitgaat naar je heilige orde,
en dat jullie de minnelijke wetten verlangen op te volgen
voor zover jullie daartoe in staat zijn,
en dat jullie de stille wensen te bewaren
op al die plekken waar dat geboden is,
het meest nog aan tafel en in het koor,
en dat jullie je graag willen hoeden
voor al die vertrouwelijkheid tussen mensen
die jullie vervreemden zal van God.

Wat de ouden lieten door hun heiligheid,
laat deze zusters het doen omwille van hun zwakheid.

Want zeker is het:
doen jullie dit met alle aandacht,
dan zal God jullie vertrouwd worden,
en verdwijnen zullen al die oorzaken
waar de schade uit voortkomt
en het hart door verloren gaat.

Weet,
een ondraaglijk lijden heeft menig klooster getroffen.

En was het
dat ze deze minnelijke oefeningen
vroeger niet ijverig gedaan
en deze beoefend hadden,
ze zouden te gronde zijn gegaan.

5
Lieve kinderen,
al mochten jullie geen zoetheid ervaren,
schrik daarvan dan niet.

Wanneer de mens het zijne doet
en hij daarbij dan inwendig verlaten is,
dan gaat dit uit
boven welk smaken of ondervinden men ook maar hebben kan;
wanneer alle menselijk krachten opgespannen staan naar God
en deze mens daar helemaal verlaten staat,
dorstend God op ondervindelijke wijze lief te hebben,

und er stot in vinsterer kalter hertikeit.
Kinder,
das krútz
das gat fúr alle die krútz die man liden mag.

Dis bitter ellende
das treit den menschen nader
in den grunt der lebendiger worheit
denne alle die bevintlicheit.

Sprach unser herre Got:

'min Got, wie hast du mich gelossen!'

und uf dem berge:

'herre, din wille und nút der min'.

6
Kinder,
enfúrchtent úch nút.

Unser herre sprach:

'die mir volgen wellent,
die heben uf ir krúze und volgen mir'.

Kinder,
dis krúze das ist der gekrúzigot Christus.

Der sol und muos geborn werden
durch alle die krefte, vernunft, willen
und durch den usseren menschen,
durch die sinne
und sunderlich durch dise viere.

Der ist einer die uswendige gelustlicheit:
da muos das krúze durch geborn werden.

Sant Paulus sprach:

'die Gotz sint,
die hant ir fleisch gekrútzget
mit allen sinen lústen'.

Dise muessen gezemt und uf gehalten werden.

Das ander das ist die zúrnende kraft,
das man sich in allen dingen gelossen kúnne
und in alwegen dunke
das ein ander rechter habe denne er,
und weder stritig noch kibig si;
sunder man sol sich leren lossen
und stille sin und guetlich
in guoter guetlicheit,
wo der wint her weiet.

Ein mensche sitzet in einer samenunge,
und do sitzent etliche und klaffent und engeswigent kume iemer.
Liebes kint,
do bi solt du dich leren lossen
und liden
und keren dich zuo dir selber.

Das ein mensche ein kunst solte kúnnen
und ir nút enwolte leren:
solt ein mensche ein schirmer werden
und enwolt es nút leren,
er moechte grossen schaden tuon
ob er des werkes ane die kunst begoende.

en hij zichzelf dan aantreft te midden van donkere, koude dorheid:
kinderen,
dit kruis,
het gaat uit boven al de andere kruizen die men maar dragen kan.

Deze bittere ellende,
ze brengt de mens nader
tot de grond van de levende waarheid
dan welk innerlijk gevoelen ook.

Onze Heer zei:

'Mijn God, hoe heb je me verlaten!'

en op de berg:

'Heer, jouw wil, niet de mijne.'

6
Kinderen,
vrees niet.

Onze Heer zei:

'Wie mij volgen willen,
laat ze hun kruis opnemen en mij volgen.'

Kinderen,
dit kruis staat voor de gekruisigde Christus.

Hij zal en moet geboren worden
doorheen alle krachten, het verstand, de wil
en doorheen de uitwendige mens,
doorheen de zinnen
en in het bijzonder door de vier die nu volgen.

De eerste hiervan is de uitwendige begerigheid:
daar moet dit kruis door geboren worden.

Sint-Paulus zei:

'Zij die God toebehoren,
ze hebben hun vlees gekruisigd
met al zijn begeertes.'

Deze moeten getemd en tegengehouden worden.

De tweede hiervan is de toornige kracht,
zodat men zich in alles kan overgeven
en daarbij steeds denken zal
dat een ander meer gelijk heeft dan men zelf heeft,
en men noch opstandig noch snibbig zal zijn;
men zal leren zichzelf los te laten
en stil te zijn en mild
in milde zachtmoedigheid,
hoe de wind ook staan mag.

Een mens bevindt zich te midden van een gezelschap,
en er zitten er bij die kletsen en slechts zelden zwijgen,
lieve kind,
leer dan om jezelf los te laten
en om het te lijden,
en keer in tot jezelf.

Zou iemand een vaardigheid willen beheersen
zonder deze aan te leren
– als iemand die schermer wil worden
maar zich niet laat onderwijzen –
hij zal zich grote schade kunnen toebrengen
wanneer hij zijn werk begint zonder de nodige vaardigheid.

Also in aller widerwertikeit sol man leren striten.

Die anderen zwo krefte
do das krúze durch geborn sol werden,
die sint subtiler,
das ist durch die vernunft und durch die gelúste des geistes inwendig;

und alsus, kurtz geseit,
durch den uswendigen und inwendigen menschen
sol diser aller minnekicheste gekrúzigot Christus
geboren werden in uns und usser uns:

so werden wir wider in in geborn
in der frucht sines geistes,
als geschriben stot:

'ir súllent sin als núwe geboren kinder'.

Lieben kinder,
lebent ir alsus,
so hant ir alle tage kilwi in úch,
und úch werdent alle úwer súde
gantz vergeben
in diser geburt des heiligen krúzes.

Das wir dem minnenklichen krúze das Christus ist,
also muessen anhangen,
das er ane underlos in uns núwe geboren werde,
des helf uns Got.

Amen.

Want bij elke vorm van tegenspoed moet men leren strijden.

De beide andere krachten
waardoorheen het kruis moet gaan om geboren te worden,
die zijn van meer subtiele aard:
het verstand en de inwendige genoegens van de geest zijn het.

En zo, kort gezegd,
doorheen de uitwendige en de inwendige mens,
zal de allerminnelijkste, gekruisigde Christus
geboren worden in ons en uit ons.

Zo worden wij weer in hem geboren
in de vrucht van zijn Geest,
zoals er geschreven staat:

'Zijt als pasgeboren kinderen.'

Lieve kinderen,
wanneer jullie zo leven,
dan is het in jullie elke dag kerkwijding,
en al jullie zonden,
ze worden jullie geheel en al vergeven
in deze geboorte van het heilige kruis.

Dat we het minnelijke kruis dat Christus zelf is
aldus mogen aanhangen,
opdat hij onophoudelijk in ons nieuw geboren mag worden,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 59 (V65)

Feest van de Kruisverheffing II

Si exaltatus fuero,
omnia traham ad me ipsum. (Io 12,32)

1
Es ist hüt der tag der erhebunge
des úber wirdigen heiligen krúces,
des wirdikeit enist nüt us ze sprechent,
an dem alle die ere und wirdikeit gelit
die man in zit und in ewikeit erdenken mag.

Wan man meinet an disem den der an dem crúce erstarp,
und dar umbe
nement geistliche lúte dis crúce hütte úber sich
und hebent an ze vastende die regel vaste,
das ein wirdig ding ist allen den die es vermúgent,
und ein lústlich ding.

Nu beget man wie der cristen kúnig
dem heidenschen kúnige dis heilig krúce nam
und mit allen den eren und wirdikeit
die sin herschaft geleisten oder erdenken mochte
nach siner wirdikeit, nüt nach des crúces wirdikeit,
und wolte es fueren ze Jherusalem.

Do er gegen der porten kam geritten,
do slos sich die porte mit einer starker dicker muren zuo,
und ein engel stuont dar uf
und sprach:

'du kumest her geritten mit hoher herheit mit dem crúce,
und der hie an starp,
der wart mit grosser smocheit und lastere
hinnan us getriben
und truog es uf sime rúggen barfuos'.

Der keiser viel balde von sime rosse
und zog sine kleider ze mole us uf sin hemde
und nam das heilig krúce uf sin rúggen
und die porte tet sich wider uf,
und truog es in die stat.

Und do geschahen wunderlich vil zeichen von aller leige siechen,
lamen, blinden, hufhalzen.

2
Unser herre sprach:

'ist das ich erhaben wurde,
so zúhe ich alle ding nach mir'.

Der mensche ist alle ding,
wan er hat gelicheit mit allen dingen.

Der menschen vindt man wol die das crúce vident
und an das crúce vil wol gezogen werdent von Gotte
mit maniger lidunge und uebunge,
das si Got also nach ime ziehe.

Aber das liden das muos uf erhaben werden,

En wanneer ik zal zijn omhooggeheven,
zal ik alles tot mij trekken. (Joh. 12,32)

1
Vandaag is het de dag van de verheffing
van het boven alles uitgaande, eerbiedwaardige, heilige kruis,
waarvan de waardigheid in woorden niet te vatten is,
en waaraan alle eer en waardigheid verbonden is
die men in tijd en in eeuwigheid maar bedenken kan.

Want men doelt hier op hem die aan het kruis stierf,
en daarom
nemen geestelijk levende mensen dit kruis vandaag op zich
en beginnen met vasten zoals de regel het verlangt;
een waardig iets is het voor allen die er toe in staat zijn,
en een vreugdevolle zaak.

Vandaag viert men hoe een christenkoning
dit heilige kruis afnam van de koning der heidenen
en het samen met alle glorie en waardigheid
die hem als heerser maar sieren of tooien kon
– passend bij zijn waardigheid, niet die van het kruis –
naar Jeruzalem wilde brengen.

Toen hij de stadspoort tegemoet reed,
werd de toegang afgesloten door een sterke, dikke wal,
en er stond een engel bovenop,
en deze zei:

'Jij komt hier aangereden met dit kruis, met groot machtsvertoon,
en hij die stierf aan dit kruis,
hij werd beladen met schande en smaad
hier naar buiten gejaagd
en hij droeg het op zijn rug, barvoets.'

De keizer sprong meteen van zijn paard,
trok zijn kleren uit tot op het hemd
en hij nam het heilige kruis op zijn rug,
de poort opende zich,
en hij droeg het de stad binnen.

En wonderlijk veel tekenen zag men bij allerlei zieken,
bij kreupelen, blinden, lendenlammen.

2
Onze Heer zei:

'Wanneer ik verheven zal worden,
dan zal ik alle dingen tot mij trekken.'

De mens, hij is alle dingen,
want hij draagt gelijkenis met alle dingen.

Men treft genoeg mensen die het kruis vinden,
en door God worden ze vast op dit kruis getrokken
langs menig lijden en menige oefening;
God trekt hen hiermee naar zich toe.

Maar het lijden moet verheven worden,

als man hütte von disem heiligen crúce beget.

Nút alleine funden,
sunder erhaben.

Neme der mensche sin selbes dicker war
und kerte hie zuo im selber,
so fúnde er das crúce
noch zwenzig werbe an dem tage
mit manigem pinlichem invalle und ufvalle,
do mitte er gekrúziget wúrde,
wer er bi im selber.

Aber er en erhebet es nút.

Er tuot dem dinge gar unrecht.

Man solte alle die búrdin des crúces uf erheben in Got
und nemen willeklich fúr sin crúce,
es were uswendig oder innwendig,
liplich oder geistlich.

Also wirt der mensche
in Got gezogen
der alle ding wil nach im ziehen
als er sprach,
ob er erhaben wúrde.

Nu vindet man menschen die dis crúce uswendig wol tragent
mit guoter uswendiger uebungen
und tragent ein búrdin eins ordens:
singen und lesen und ze kore gan und ze reventor gan,
und tuont unserm herren
alsus einen smalen dienst mit irme usseren menschen,
singent und lesen.

Wenent ir, lieben kinder,
das úch Got dar umbe gemacht habe alleine das ir sin vogel sint?

Er wolte och sine sunderlichen brúte und frúnt an in gerne haben.

Nu dise tragent das crúce uswendig;
aber mit allem flisse huetent si sich
das es nút in si kome,
und suochent kurzewil wo si múgent.

Dise tragent das crúce nút mit unserm herren,
sunder mit dem roten Symon der dar zuo betwungen wart.

Aber es ist doch das selbe tragen vil guot:
es behuetet si vor maniger untugent und lichtekeit,
und grúwelich vegfúr nimet es ab
und lichte ein ewig helle.

3
Nu spricht unser herre,
er welle alle ding nach im ziehen.

Der die ding wil ziehen,
der sament sú zem ersten zesamen
und zúhet sú denne.

Also tuot unser herre:
er sament den menschen zem ersten
von aller siner uslovffunge und zerstroewunge,
sine sinne, sine krefte,
wort und werk,
und innan
sine gedenke, sine meinunge,
sin inbildunge, sine begerunge,
sine gunst, sin verstantnisse,

zoals men op deze dag van het heilige kruis viert.

Niet alleen gevonden moet het worden,
maar ook verheven.

Zou de mens zichzelf vaker waarnemen
en tot zichzelf inkeren,
hij zou het kruis vinden
wel twintig keer op een dag
door menig pijnlijke ingeving en tegenslag
waarmee hij gekruisigd werd;
zou hij maar in zichzelf blijven.

Maar hij verheft het niet.

En het kruis doet hij zo geen recht.

Men moet alle lasten van het kruis verheffen in God,
vrijwillig moet men ze opnemen als eigen kruis,
uitwendig of inwendig kunnen ze zijn,
lichamelijk of geestelijk.

Zo wordt de mens dan
naar binnen getrokken in God,
die alle dingen tot zich wil trekken
wanneer hij, zoals hij zei,
verheven zou zijn.

Nu zijn er mensen die dit kruis uitwendig dragen
in het doen van goede uitwendige oefeningen
en door de last van een orde op zich nemen:
ze zingen en lezen en ze gaan ter kore en naar de refter,
waar ze onze Heer
een kleine dienst bewijzen met hun uitwendige mens,
door te zingen en te lezen.

Denken jullie, lieve kinderen,
dat God jullie slechts gemaakt heeft om zijn vogels te zijn?

Hij wilde jullie als zijn bijzonder bruiden en vrienden bij zich hebben.

Ze dragen het kruis uitwendig;
maar al hun ijver gebruiken ze
om het maar niet bij hen binnen te laten,
en ze zoeken afleiding waar ze maar kunnen.

Ze dragen het kruis niet met onze Heer,
maar met de roodharige Simon die hiertoe gedwongen werd.

Maar ook dit draagt veel goeds in zich:
het behoedt hen voor menige ondeugd en lichtvaardigheid,
het bespaart een gruwelijk vagevuur
en wellicht de eeuwige hel.

3
Onze Heer nu zegt,
dat hij alle dingen tot zich wil trekken.

Wie dingen tot zich wil trekken,
brengt ze eerst bijeen
en daarna trekt hij hen.

Zo ook onze Heer:
allereerst brengt hij de mens bijeen
vanuit al zijn afleiding en verstrooiing,
zijn zinnen en zijn krachten,
zijn woorden en werken,
en van binnen,
vanuit zijn gedachten en zijn strevingen,
zijn voorstellingen en zijn begeertes,
zijn geneidheden en opvattingen,

sinen willen und minne.

Und denne als das wol gesament ist,
so zúhet Got den menschen nach ime,
wan es muos alles ab,
so wo du an klebest innewendig oder uswendig von aller genuedge.

Dis ab zihen
das wirt ein swer crútz
und als vil swere
als dis anleben herter und starker was;
wan aller der lust und minne
die du zuo den creaturen hast,
si schine oder heisse wie heilig oder goetlich
oder wie si dich dunket,
es muos alles von not ab,
solt du iemer recht erhoehet werden
oder in Got gezogen werden.

Dis ist der erste
und der niderste grat.

Es muos alles dannan von not.

Dis ist in dem usseren menschen.

Denne sol man das crúce erheben in dem innewendigen menschen,
das der mensche von aller innewendiger lust gezogen werde,
von aller siner anlebliechheit,
der lust des geistes
der och von den tugenden kumet.

Die meister tispüterent in der schuole,
man ensülle enkeiner tugent gebruchen,
sunder man sülle si fruchtberlichen nützen,
unde Gottes sülle man alleine gebruchen.

Dise ding enmúgent nút wol gesin sunder lust,
aber das sol sin sunder eigenschaft.

Kinder,
was wenent ir was lust und genuedge das si?

Das der mensche mag wol gevasten, gewachen, gebetten,
den orden getragen:
den lust enwolte unser herre mit nút
das ich dem orden múge recht getuon.

War umbe wenent ir
das dis Got gestattet
das dir selten iemer einen tag oder ein nacht
get als die ander?

und das dir hütte sere zuo andacht half,
das ennúzet dich morne oder noch hint nút,
und hast vil bilde und invelle
und enwirt nút drus.

Liebes kint,
das krúce nim von Gotte
und lide dich do inne:
do wirt ein minneklich krútz,
koendest dus Gotte uf getragen
und von ime in rechter gelossenheit genemen
und in dem Gotte danken:

'Magnificat anima mea,
min sele die groesset Got in allen dingen';

er neme, er gebe,
des menschen sun sol erhoehet werden an dem crúce.

zijn wil en liefde.

En wanneer dat allemaal verzameld is,
dan trekt God de mens tot zich,
want het moet allemaal weg,
alles waar je in genot inwendig en uitwendig aan vastkleeft.

Dit wegtrekken,
het zal een zwaar kruis zijn,
en zwaarder
naarmate dit aankleven zwaarder en sterker was;
want al de begeerte en de liefde
die uitgaat naar de schepselen,
ze mag nog zo heilig of goddelijk schijnen of genoemd worden
of dit in jouw ogen zijn,
noodzakelijk is het dat dit allemaal verdwijnt,
wil het ooit met jou zover komen dat je verhoogd zult worden
of in God getrokken.

Dit nu is de eerste,
de laagste graad.

Noodzakelijk is het dat dit allemaal verdwijnt.

Het vindt plaats in de uitwendige mens.

En vervolgens moet men het kruis verheffen in de inwendige mens,
opdat de mens losgetrokken wordt van alle innerlijk genot,
van al zijn verkleefdheid
aan geestelijk genot,
dat ook uit deugdbeoefening voorkomt.

De leermeesters disputeren er in de scholen over
of men een deugd genieten zal
of dat men deze slechts op vruchtbare wijze moet benutten
en dat men alleen God zal genieten.

Een deugdbeoefening kan niet plaatsvinden zonder genot,
maar laat dit dan zijn zonder zelfzucht.

Kinderen,
welk een vreugde zal er denken jullie zijn, welk een genoeg?

Dat de mens goed zal vasten, waken, bidden,
zich houden zal aan de orderegel:
de Heer had hierbij niet het genoeg op het oog
dat gelegen is in mijn naleving van de regel.

Waarom, denken jullie,
zal God het toestaan
dat er zelden een dag is of een nacht
die voor jou hetzelfde is als een andere?

Wat je vandaag hielp bij de beschouwing,
het zal je morgen of zelfs vannacht niet tot nut zijn;
veel beelden en invallen mag je hebben,
ze dienen tot niets.

Lieve kinderen,
neem het kruis aan van God
en draag het van binnen;
een minnelijk kruis zal het zijn
zou je het aan God kunnen opdragen
en het van hem met oprechte gelatenheid aannemen
en hierin God aldus danken:

'Magnificat anima mea,
mijn ziel prijst God in alle dingen'.

Hij neme, hij geve,
de Mensenzoon zal verhoogd worden aan het kruis.

Unser kinder
die sint gar luter an iren gründen;
aber si sint ze klebrig und wellent gerne bevinden und smacken
und vernünftig erkennen haben.

Liebes kint,
do lo dich an und flisse dich me an rechte gelossenheit
und erschrik dich me der dinge
und bekenne dich unwirdig
und gedenke das du lieber hast das crúce der bekorunge
denne die bluete der suessikeit;
wan der mensche muos iemer ein crúce haben.

4
Es was not das Christus litte
und also keme in sin ere.

Was dir engegen lovffet in diner inwendikeit,
lúchten oder smaken,
las es sin
und underwint dich sin nút.

Enfoersche nút dar nach was es si,
sunder val uf din nicht und nim din nicht sin
und dar an halt dich und an anders nút.

Unser herre sprach:

'der zuo mir wil komen,
der neme sin crútz und volge mir'.

Nút mit wol sin,
sunder mit dem crúce volget man Gotte.

Sprach der minnekliche S. Andres:

'ich gruesse dich,
aller minneklichstes crútz,
des ich von allem herzen begert han.

Nim mich von den lúten
und gib mich wider minem meister'.

Dis ensol nút sin eins tages und des anderen nút:
es sol sin alle tage,
ane underlos solt du din selbs war nemen
in allen uf vellen
usserlich und innerlich,
wo es her uf kumet.

Och dine súnde und dinen gebresten
bezale;
das du des tages sibenzig werbe valleest,
als dicke kere wider
und kum wider zuo Gotte,
so enkeme du nie so dicke dar;
als vil me so ile und tring dich in Got als swintlich
das dir die súnde ze mole enphallent,
ob du der mitte zuo der bichte kumest,
das du ir nút enwissest ze sagende.

Dis ensol dich nút entsetzen;
es enist dir nút uf gevallen ze schaden,
sunder
zuo eime bekennisse dines nichtes
und zuo einer versmehunge din selbes
in einer gelossenheit, nút in einer swermuetikeit,

ob allein der mensche das in ime vindet
das er einen guoten bereiten willen zuo Gotte in ime vindet.

Onze kinderen,
ze zijn weliswaar louter in hun grond,
maar ze hechten aan ondervinding en smaak,
en verstandskennis zoeken ze.

Lieve kind,
laat af en zoek vlijtig oprechte gelatenheid,
wees bevreesd voor deze dingen
en beken jezelf onwaardig;
gedenk dat het beter is het kruis van de bekoring te dragen
dan de bloem vol zoetigheid te bezitten;
want altijd moet de mens een kruis dragen.

4
'Christus moest dit alles lijden
om in zijn heerlijkheid binnen te gaan.'

Wat je tegemoet komt binnen in je innerlijk,
licht of smaak,
laat af,
bekommer je hierover niet.

Vraag niet wat het wel zijn mag,
maar zink in je niets en aanvaard je niet-zijn,
houd je daar aan vast en aan niets anders.

Onze Heer zei:

'Wie tot mij wil komen,
die moet zijn kruis opnemen en mij volgen.'

Niet met het welbehagen,
maar met het kruis volgt men God.

De minnelijke Sint-Andreas zei:

'Jou groet ik,
allerbeminnelijkst kruis,
naar jou is mijn hart uitgegaan.

Neem me weg van de mensen
en geef me terug aan mijn Heer'.

Laat het niet de ene dag wel zo zijn en de andere niet:
elke dag moet het zo zijn,
zonder ophouden zul je jezelf waarnemen
bij al de dingen die je tegemoet treden,
uitwendig of inwendig,
vanwaar ze ook komen mogen.

Je zonden en gebreken,
tel ze;
zou je op een dag zeventig keren vallen,
keer dan net zo vaak terug,
en wend je weer tot God,
je zou dan minder vaak hoeven te biechten;
spoed en haast je veeleer naar God zo snel je maar kunt,
opdat je zonden je ontvallen,
zodat wanneer je ermee ter biecht gaat,
je er niets meer over te zeggen weet.

Wees hierover niet verontrust;
niet tot je schade overkomt het je,
maar
opdat je jouw niets zult kennen
en je jezelf zult opgeven
in gelatenheid, niet in zwaarmoedigheid.

Als het maar zo is dat de mens bij zichzelf bemerkt,
dat er in hemzelf een goede bereidwilligheid tot God aanwezig is.

Wan der mensche enist nüt unsúntlich
als unser frowwe was.

Und bis ze friden aller diser lidunge und diser crúce.

Sant Paulus spricht:

'den die Got minnent,
diligentibus deum omnia cooperant in bonum,
den koment alle ding zuo dem besten'.

Nu sprichet die glose och sunder:

'swig
und flúch zuo Gotte
und sich uf din nicht und belibe inne;
nút enlof dermit ze hant zuo dem bichter'.

Sant Matheus,
unberichtet und unbereit,
die richte volgete er Gotte.

Als du, mensche,
alsuch dich vindest in gebresten,
so ensolt du das crúce nüt ze gros machen
nach dinen uswendigen sinnen,
sunder la es die worheit selber machen,
sunder in rúwen bis getrúwe.

Wan nüt enist vertuemenisse
den die do sint in Christo Jhesu,
sunder den ist vertuemenisse
die do mit muotwillen sich zu den creaturen kerent;
mer es ist disen ein uebunge
die Got gerne minneten
und in meinden.

Aber ich warnen úch des in guoten trúwen:
sint ir besessen mit den creaturen willeklich
gonde und stonde und ursache gebent dar zuo,
das ist werlich úwer verderbnisse.

Und ob úch Got woren rúwen dar umbe git,
das harte misselich ist,
so súllent ir
als gros grúwelich vegfúr dar umbe liden;
moechtent ir das nu sehen,
úwer nature enmoecht es niemer erliden.

'Und gont do mit
zuo dem werden lichamen unsers herren
und tuont recht',
sprichet ein gros heilig,
'als ob ir nement ein zart jung kint
und tretent das in einen unreinen phuol under úwer fuesse'.

Dis tuot man dem lebenden Gottes sun,
der sich von minnen uns hie gegeben hat.

So tuont ir die bichte
und enwellent doch der ursachen nüt hueten:
do enloeset úch
der babst mit allen sinen cardinalen nüt ab;
wan do enist enkein rúwe,
und gedenkent:
als dicke si dis tuont,
si werdent werlichen schuldig an dem lichamen unsers herren.

5
Nu spricht unser herre:

Want niet zonder zonde is de mens,
zoals onze Vrouwe was.

Wees tevreden onder al dit lijden en dit kruis.

Sint-Paulus zei:

'Voor hen die God liefhebben,
diligentibus deum omnia cooperant in bonum,
aan hen komen alle dingen ten goede.'

De glosse voegt toe:

'Zwijg,
vlucht naar God,
bezie je niets en blij in jezelf;
en ga er niet meteen mee naar je biechtvader.'

Sint-Matteüs
– zonder onderrichting en zonder voorbereiding,
volgde hij God meteen.

En jij mens,
wanneer je gebreken in jezelf aantreft,
maak dan voor jezelf het kruis niet te zwaar
naar de uitwendige zinnen,
maar laat het aan de waarheid over,
en wees trouw in je berouw.

Want het verderf treft niet hen
die Jezus Christus toebehoren,
maar het verderf zal hen treffen
die zich moedwillig toewenden tot de schepselen;
een oefening zal het daarentegen voor hen zijn
die God graag wensen lief te hebben
en hem slechts op het oog hebben.

Maar in alle getrouwheid waarschuw ik jullie:
zijn jullie bezeten van de schepselen uit vrije wil,
en jullie gaan en staan vormt daarvan de oorzaak,
waarlijk, het zal jullie verderf betekenen.

En ook al geeft God jullie berouw hierover
– wat niet waarschijnlijk is –
toch zullen jullie hierdoor
een groot, gruwelijk vagevuur moeten lijden;
zouden jullie dat nu voor je zien,
jullie natuur zou het niet kunnen verdragen.

'En gaan jullie dan op
tot het eerbiedwaardige Lichaam van onze Heer,
dan zal het zijn'
– een groot heilige zegt dit –
'alsof jullie een teer, jong kind nemen
en het vertrappen in een modderpoel onder jullie voeten'.

Dit doet men met Gods levende Zoon,
hij die zich uit liefde aan ons gegeven heeft!

En zo gaan jullie dan ter biecht,
zonder dat jullie je tegen de oorzaken willen beschermen:
jullie hiervan vrijspreken
kan zelfs de paus met al zijn kardinalen niet,
want rouw wordt hier niet gevonden;
en bedenk:
even vaak als jullie dit doen,
bezondigen jullie je aan het Lichaam van onze Heer.

5
Onze Heer zegt nu:

'wilt du mir volgen,
so verzihe und verloeigene din selbes
und nim din crútz'.

Dis verlovgnen und dis crútz
das wirt manigem edelen Gottes frúnde fúr gehalten
und dar uf getriben
das man des nút engetoerste gesagen
wie gruntlichen man sich
ze grunde lossen muos
und sin selbes verlovgnen muos
in allen wisen wo man sich vindt.

Das nút enkost,
das engiltet och nút.

Der sperlichen seiet,
der meiet och krenklich.

Als du us missest,
also misset man dir och wider.

Mer das ensol nieman meinen,
nút denne Got luterlichen.

Lieben kinder,
was sol alles daz man úch hinnan ab sagen mag,
die nút enwellent ir alte wise und gewonheit lossen
und klebent an irre wúrklicheit uswendig mit den sinnen,
selter und vigilien und des gelich ufsetze?

Du muost entrúwen, kint, dich lossen
und ersterben din selbes ze grunde.

Er sprach:

'du solt mir nach volgen'.

Der knecht der gat sinem herren nach:
nút fúr, sunder nach,
nút nach des knechtes willen,
sunder nach sines herren willen.

Und hetten wir nút me lere
und sehen an wie gar
die diener und die dirnen
wie wening si irs willen múgent haben,
wie alle ir zit, ir flis, ir macht
al ze mole gat in irs herren willen
und dienst in aller wise!

Liebes kint,
das weissen korn das muos sterben,
sol es frucht bringen.

Du muost dines eigenen willen sterben ze grunde.

Der mensche ensolt ovch niemer
als gar sin selbes und sines willen us gan
als denne
als er sich zuo Gotte von innan git:
so solte er recht sin als ob er nie willen enhette gewinnen.

Ein jungfrovwe stuont in dem kore und sang und sprach:

'herre,
dise zit ist din und min;
aber als ich mich inkere,
so ist die zit din und nút min'.

'Wil je mij volgen,
verzaak en verloochen dan jezelf
en neem je kruis op.'

Dit verloochenen en dit kruis,
het wordt vele edele godsvrienden voorgehouden,
en ze worden daarheen zo gedreven
dat men het niet aandurft te zeggen
hoe grondig men zich
in de grond moet verdeemoedigen
en zichzelf verloochenen,
welke wijze van leven men ook maar leidt.

Wat niet veel kost,
dat is ook niet veel waard.

Wie spaarzaam zaait,
die zal ook weinig oogsten.

Zoals jij meet,
zo zal ook jij gemeten worden.

Maar laat niemand dit tot doel hebben,
God alleen zal men nastreven.

Lieve kinderen,
wat moeten zij met deze dingen die men jullie vertelt,
zij die hun oude manieren en gewoontes niet los wensen te laten
en aan hun uiterlijke handelingen vastkleven met de zinnen,
aan psalmen en vigiliën en soortgelijke eigen oefeningen?

Waarlijk, kind, je moet aflaten van jezelf
en grondig sterven aan jezelf.

Hij zei:

'Volg me.'

Een knecht loopt achter zijn heer aan:
hij loopt niet voorop maar hij volgt,
want de knecht volgt niet zijn eigen wil,
maar de wil van zijn heer.

En bezaten we geen uitvoerige lering,
we hoefden slechts te kijken
naar de dienstknechten en dienstmaagden,
hoe weinig ze hun eigen wil volgen kunnen,
hoe al hun tijd, hun ijver, hun krachten,
helemaal de wil van hun heer volgen,
hem ten dienste staan, op elke wijze!

Lieve kind,
de graankorrel moet sterven,
wil hij vrucht voortbrengen.

Je moet grondig sterven aan je eigenwil.

En nooit zal de mens
zo geheel en al uit zichzelf en zijn wil gaan,
als dan
wanneer hij zich innerlijk aan God geeft:
het moet dan zijn als had hij nooit een wil bezeten.

Een jonkvrouw stond eens in het koor en zong en sprak:

'Heer,
deze tijd is zowel de jouwe als de mijne;
maar keer ik in tot mijzelf,
dan zal hij de jouwe zijn en niet de mijne.'

Wenne der mensche sich zuo Gotte sol geben,
so sol er sich in ein grundelos willoskeit ergeben von al;

6
wan der mensche ist recht als ob er drú menschen si:
sin vihelich mensche als er nach den sinnen ist,
und sin vernúftiger mensche
und denne sin oberster mensche,
sin gotformiger, got gebildeter mensche.

In disen obersten innewendigen menschen
sol sich der mensche keren
und legen mit dem fúr das goetlich abgrúnde
und gan sin selbes us,
und gebe sich dem gevangen mit alme.

Nu die zwene nidersten menschen
sol er úber tretten und under trucken.

Her uf sprichet S. Bernhardus

als hart: 'das ist das man den vihelichen menschen
mit siner sinnelicher lust
múge ab geziehen von den dingen die er mit minnen besessen hat'.
Wie harte ein crútz das ist, das wissent ir wol:
als swaer ist und nút minre,
sprichet er,
den uswendigen menschen
ze ziehende in den innewendigen menschen
und von den bildelichen dingen und gesichtlichen
in die ungesichtlichen:

das ist in dem grunde das S. Augustinus nemt:

'abditum mentis'.

Alle die ufvelle
und die crúce die in die nidersten zwei menschen vallent,
die in dunket
das si in dicke von disem inkere ziehent
und in hinderent,
die neme der mensche fúr sin crúce
und bevelhe die ufvelle Got,
si sint von den sinnen oder von der vernunft:
die losse er alle
und bevelhe die den nidersten kreften.

Und mit aller kraft erhebe er sich dar úber
in sin obersten,
als Abraham:
der lies den knecht und den esel do nidenan an dem berge,
do er Gotte opheren solte;
er gieng allein uf die hoehin des berges mit sim sune.

Also las den esel,
den vihelichen menschen der wol ein esel ist,
und den knecht,
das ist dine natúrlíche vernunft, die ist hie wol ein knecht;
wan si hant her zuo gedienet,
wan si leitent den menschen an den berg dis ufganges;
aber do sol si bliiben.

Und du solt dise beide do lossen do nidenan
und solt alleine mit dem sune uf gon,
das ist mit dem gemuete
in das heimliche,
in das sancta sanctorum,
und tuon do din opher.

Gib do dich al zemole uf
und gang do in

Wanneer de mens zich aan God wil geven,
laat hij zich dan overgeven, grondeloos ontdaan van elke eigenwil.

6
Want de mens bestaat als het ware uit drie mensen:
zijn dierlijke mens, die naar de zinnen leeft,
zijn verstandelijke mens
en dan zijn hoogste mens,
zijn godvormige, naar Gods beeld gemaakte mens.

In deze hoogste, innerlijke mens,
zal de mens zich keren,
zich met deze mens leggen voor de goddelijke afgrond,
om uit te gaan dan uit zichzelf
en om zich met alles aan hem gevangen te geven.

De twee lagere mensen in zichzelf,
die zal hij dan achter zich laten en bedwingen.

Hierover zegt Sint-Bernardus:

'Zo zwaar als het valt om de dierlijke mens
met zijn zinnelijke lusten
weg te trekken van de dingen waarvan hij bezeten is'
– hoe zwaar dit kruis is, dat weten jullie wel –
'net zo en niet minder zwaar is het'
zegt hij,
'om de uitwendige mens
in de inwendige mens te trekken,
van de beelden en zichtbare dingen
naar de onzichtbare.'

Dat is in de grond van de zaak wat Sint-Augustinus noemt:

'abditum mentis'.

Al de dingen die hem belagen,
al de kruisen die deze twee lagere mensen treffen,
al die dingen waarvan hij denkt
dat ze hem almaar van deze inkeer wegtrekken,
dat ze een hindernis vormen,
de mens moet ze aannemen als zijn kruis
en zijn belagers aan God opdragen,
of ze nou uit de zinnen voortkomen of uit het verstand:
hij moet ze allemaal achterlaten,
en ze overlaten aan de lagere krachten.

En uit alle kracht zal hij zich verheffen
tot het hogere deel in hem,
zoals Abraham het deed:
hij liet zijn knecht en zijn ezel staan aan de voet van de berg
toen hij een offer aan God wilde brengen;
alleen hij met zijn zoon gingen omhoog de berg op.

Laat ook jij de ezel achter,
dat is de dierlijke mens, die als een ezel is,
samen met de knecht,
dat is je natuurlijke verstand, dat als een knecht is;
want daartoe hebben ze gediend:
ze hebben de mens naar de voet van de berg gevoerd;
daar zullen ze moeten blijven.

Laat die twee daar beneden,
en ga alleen met de zoon naar boven,
dat wil zeggen met je gemoed;
ga daarmee op tot het verborgene,
en ga het sancta sanctorum binnen,
en daar, verricht daar je offer.

Opgeven zul je daar jezelf
en daar dan binnengaan

und verbirg din verborgen gemuete,
das S. Augustinus also nemt,
in die verborgenheit des goetlichen abgründes,
als der prophete spricht in dem salter:

'herre,
du solt si verbergen in der verborgenheit dins antlitz,
Abscondes eos in abscondito faciei tue'.

In der verborgenheit
wirt der geschaffen geist wider getragen
in sin ungeschaffenheit,
do er eweklichen gewesen ist
e er geschaffen wúrde,
und bekent sich Got in Gotte
und doch an im selber creatur und geschaffen.

Aber in Gotte sint alle ding Got,
do sich diser grunt inne vindet.

'Als der mensche her in kumt',
spricht Proculus,
'was denne uf den usseren menschen gevallen mag:
armuete, liden oder gebreste, das si weler kúnne es si,
des enachtet der mensche nút'.

Als spricht och der prophete:

'du solt si verbergen vor dem betruenisse der lúte'.

Dise die volgent unserm herren,
als och unser herre anderswo sprach:

'ich bin in dem vatter und der vatter ist in mir
und ich in úch und ir in mir'.

Das wir nu alle von unserm herren gezogen werden,
als er wolte alle ding nach im ziehen,
und wir das crúce also erheben muessen,
das wir durch das heilige crúce muessen in den woren grunt geraten,
dar der fúr uns gegangen ist
der an dem crúce fúr uns alle starb,
des helf uns Got.

Amen.

en verbergen zul je jouw verborgen gemoed,
in wat Sint-Augustinus noemt
'de verborgenheit van de goddelijke afgrond',
en zoals de profeet zegt in de psalmen:

'Heer,
wil hen verbergen in de verborgenheit van je gelaat;
abscondes eos in abscondito faciei tue.'

In de verborgenheit
zal de geschapen geest teruggevoerd worden
in zijn ongeschapenheit,
terug in waar hij van eeuwigheid af geweest is
nog voor hij geschapen werd,
en hij zal zich God weten in God
en zichzelf toch schepsel en geschapen.

Maar in God zijn al die dingen God,
die deze grond in zich hebben.

'Wanneer de mens daar binnentreedt,'
zo zegt Proclus,
'wat de uitwendige mens ook maar treffen mag,
armoede, lijden of gebrek, van welke aard ook,
de mens slaat er geen acht op.'

Zo zegt ook de profeet het:

'Verbergen zul je hen voor de treurnissen der mensen.'

Deze mensen dan volgen onze Heer,
en we lezen elders dat ook de Heer zei:

'Ik ben in de Vader en de Vader is in mij
en ik ben in jullie en jullie zijn in mij.'

Dat wij nu allen door onze Heer aangetrokken mogen worden,
op de wijze waarop hij alles naar zich toe wilde trekken;
en wij het kruis zo mogen verheffen,
dat we door het heilige kruis in de ware grond zullen geraken,
daar waar hij ons is vooruitgegaan,
hij die voor ons allen aan het kruis stierf;
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 60 (He1)

Feest van de Kruisverheffing III

Ego si exaltatus fuero,
omnia traham ad me ipsum (Io 12,32)

*Die dirte bredie von dem heiligen crütze,
seit von eime crütze mit vier höltzern
und bezeichnet vier tügende,
göttliche minne,
tieffe demütikeit,
indewendige luterkeit
und vollekummene gehorsame.*

1-2

Man begat hute den tag des wurdigen crúzes,
das es erhaben wart,
von des wurdekeit
nieman volle sprechen noch volle denken enmag.

Man mag hievon sprechen
das geschriben stot in der wisheit buoche:

quasi cedrus,
ich bin erhaben als der cedrus in dem berge lybano,
und also der cypres in dem berge von syon.

Uf dem berge lybano wehset der wyróch,
by dem bezeichnet ist
ein geistlich göttlich oppfer,
und meinert
das wir gotte ein sunderlich oppfer sullent sin.

Und von rouche des cederholzes
wurt verswendet das vergiftnisse der slangen;
also übermities dis holtz des crúzes
wurt verswendet alle vergiftnisse der slangen
des túfels in allen sinen lagen.

Und ich bin erhöhet also der
cypres in dem berge von syon.

Der cypres ist derart.
der die spise nüt behalten mag,
die blibet ime
obe er dis holtz nússet,
unde meinert
wer dis crúze wol in sich nimmet und uf sich vasset,
dem blibet die edele spise des gottes wort
das die heiligen und die profeten hant gesprochen,
das alles das gottes wort blibet unverlorn in dem menschen
der dis in sich nimmet
und bekummet ime wol.

Es hat ouch edelen rouch
der zúhet und sterket;
also git das holtz des crúzes ouch rouch
über alle sússekeit
und zúhet das hertze nach ime,
also unser herre sprach:

ist das ich erhaben wurde,

Wanneer ik omhooggeheven zal zijn,
zal ik alles tot mij trekken (Joh. 12,32)

*De derde preek over het heilige kruis
handelt over een kruis gemaakt van vier houtstukken;
vier deugden worden erdoor verzinnebeeld:
de liefde tot God,
diepe ootmoedigheid,
innerlijke zuiverheid
en volmaakte gehoorzaamheid.*

1-2

Vandaag vieren we de dag van het eerbiedwaardige kruis,
de dag waarop het verheven werd;
zijn eerbiedwaardigheid
kan niemand ten volle uitspreken noch uitdenken.

Op dit edele kruis zijn de woorden van toepassing,
die geschreven staan in het boek van de wijsheid:

‘Quasi cedrus.
Verheven ben ik zoals de ceder van de Libanon
en zoals de cipres op de berg Sion.’

Op de berg Libanon groeit de wierook,
waarmee bedoeld wordt:
een geestelijk, goddelijk offer,
wat zeggen wil,
dat we voor God een bijzonder offer moeten zijn.

Met de rook uit het cederhout
verdrijft men het gif van slangen;
net zo wordt met het hout van dit kruis
al het gif verdreven van de slangen
van de duivel, overal in elk van zijn hinderlagen.

‘En ik ben omhooggeheven
zoals de cipres op de berg van Sion.’

Met de cipres is het zo:
wie het voedsel niet binnen kan houden,
binnenblijven zal het
wanneer hij van dit hout tot zich neemt;
dat wil zeggen:
wie dit kruis opneemt en draagt,
hij behoudt de edele spijs van Gods Woord
door de heiligen en de profeten gesproken,
zodat dit goddelijke woord niet verloren gaat in de mens
die dit tot zich neemt,
en het zal hem goed bekomen.

En ook een edele geur heeft het,
een geur die aantrekt en sterkt;
zo ook gaat van dit kruishout een geur uit
die alle zoetheit te boven gaat
en het hart naar zich toe trekt,
zoals onze Heer zei:

‘Wanneer ik omhooggeheven ben,

so zúhe ich alle ding noch mir.

Wen er zúhet úbermitz dis crúze
an das er solte erhaben werden,
so solte er alle menschen ziehen
mit demütikeit, mit gedult und mit minnen;
wan also er hat gelitten,
so sullen wir ime noch unserme vermúgende noch gan
das wir
geistlichen werden gevangen
und gebunden
und verurteilt.

Unser herre kam ouch blos an das crúze
das ime ein vaden an sine libe nút bleip,
und dieselben kleider wurdent fúr ime, do er zusach, verspilt.

Das weis ich also das got lebet,
soltuo iemer zuo dinem besten kommen,
duo múst also blos werden alles das das got nút enist,
das duo einem vadem nút behaltest,
und dazselbe mús verspilt werden und vernichtet
und anderen lúten ein gespötte
und fúr affenheit und raserie geahet werden.

Unser herre sprach:

wer zuo mir wil kummen,
der neme sich crúze und volge mir noch,

also xrc dem jungelinge seite:

wilt duo vollekomen werden,
so verkouffe alle dine habe
und hebe uf din crúze und volge mir.

Er sol dis crúze ufheben.

Es stot geschriben in apocalipsi
das grosse unsagelige pflagen sullen kommen
die nút wol minre ensint denne der jungeste tag,
alleine er es nút ensi;
und die zit der geschit ist us von der dise prophecie was,
und wartent alle tage und alle ior
und alle zit.

Wissent
wenne die pflagen kumment,
so enmag nieman genesen
danne die dis crúze uf in habent.

Do unser herre urlor gap dem engel
zuo slahende und zuo verderbende alles das uf der erden was,
do sprach er:

duo ensolt niemans schonen
dan die das tau,
das ist daz crúze,
vor der stirnen habend;

wer daz crúze nút in ime und vor ime hat,
des enwurt nút geschonet.

Mit dem crúze nimmet man pinlicheit.

Er hies nút schonen
der vernunft von grosser vernunft,
noch den schowern, noch dem von wurkendem leben,
alleine des lidenden.

Er sprach nút:

dan trek ik alles tot mij.'

Zoals hij getrokken werd tot het kruis,
waaraan hij omhooggeheven werd,
zo wilde hij alle mensen tot zich trekken
met deemoed, geduld en liefde;
en zoals hij geleden heeft,
laat ons hem hier volgen zoveel we vermogen,
zodat we
geestelijk gevangen worden
en gebonden
en veroordeeld.

Ontbloot werd onze Heer aan het kruis gehangen,
geen draad die zijn lichaam nog bedekte,
en voor zijn ogen werd er om zijn kleren gedobbeld.

Zo zeker als God leeft, weet ik,
dat, wil je tot volmaaktheid geraken,
je ontbloot moet worden van alles wat niet God is,
zodat geen draad hiervan de jouwe blijft
en er om gedobbeld wordt en het vernietigd wordt
en je voor anderen mikpunt wordt van spot,
bron van vermaak en zotheid.

Onze Heer zei:

'Wie tot mij wil komen,
die neme zijn kruis op en volge me',

en ook tegen de jongeling zei Christus:

'Wil je tot de volmaaktheid komen,
verkoop dan al je bezit,
en neem je kruis op en volg mij.'

Neem dit kruis dan op.

In de Apocalyps staat geschreven,
dat grote, vreselijke plagen zullen komen
die niet geringer zijn dan die van de jongste dag,
hoewel die er nog niet is;
en die tijd, waarover de profetie sprak, is nu,
en we verwachten haar elke dag van elk jaar,
op elk uur.

Weet,
wanneer de plagen komen,
dan zal niemand gered worden,
slechts zij die dit kruis opgenomen hebben.

Toen onze Heer aan de engel toestemming gaf
om alles wat er op de aarde was neer te slaan en te vernietigen,
toen zei hij:

'Niemand zul je sparen,
slechts hen die het teken Tau
(dat is het kruis)
op het voorhoofd hebben.

Wie het kruis niet in zich en voor zich heeft,
hij zal niet gespaard worden.'

Met het kruis wordt het lijden bedoeld.

Niet beval hij te ontzien
de geleerden met hun groot verstand,
niet de schouwenden, niet de werkzamen,
slechts zij die lijden.

Onze Heer zei niet:

der mir wil volgen oder der zuo mir wil kummen,
der folge mir mit schowende,
allein mit lidende; er sprach: mit lidende.

3
Nuo wil ich sprechen von eime crúze,
so wer daz crúze uf sich nimmet
der wúrt das allerbeste mensche von ertriche,
und dem menschen kan niemer plage geschaden;
er kummet ouch niemer in kein vegefúr,
und es enist nút grosser pinlicheit;

wanne es ist leider dannan von kommen
daz nieman dunket das er út grösser pine vermúge.

Die lúte sint krank und,
leider,
der flis der ernest der ettewenne was,
der ist verkaltet, verloschen
und enwil ime nieman nút sur lan werden.

Kunden wir eine wise vinden die
nieman we entete,
die möhtent wir fúrbringen,
die wolte lihte ieman achten oder volgen.

Menglich minnet sich selber.

Dis enist noch vasten, noch wachen,
noch herte ligen,
noch bitteverte gan,
noch gros almúsen gen,
noch arm sin,
noch suos noch so;
es dienet doch alle herzuo,
bede, vasten, wachen und alle ding;
und also vil tuo eins iegelichen
also vil es dir harzuo dienen mag und furdern.

Harzuo ist nieman zuo krank
noch zuo alt noch zuo tump,
er múge dis edel crúze us sich nemen.

4
Das crúze ist von vier húlzern,
eins obenan und eins niden an und zwei sitenlingen.

Das oberste ende ist die wore götteliche minne;
der linke arm ist tieffe demütikeit,
der wurt angenegelt
mit unahtsamkeit der mensche sin selbes
und aller dinge die ime múgent zuogevallen;
daz ist merre denne versmacheit,
wenne die hat gern ettewas hochvart in ir.

Den ander arm, der rechte,
sol sin rehte indewendige lúterkeit;
die wurt an das crúze geslagen
mit rehtem willigem darbende
alles des das die luoterkeit
beflecken oder vermengen oder verdunster mag,
daz si waz das si.

Die fússe das ist wore und vollekommen gehorsamkeit;
die werden angenegelt
mit worer williger gelossenheit
alles des do duo dich und das dine anehaust,
das si was das si,
da duo dich vindest do lo dich zuohant.

Die holzer des crúzes werdent enmitten zuosamen geslagen

‘wie mij wil volgen of wie tot mij wil komen,
zal mij moeten volgen met hoge beschouwingen’;
maar, ‘met lijden’; hij zei: ‘met lijden.’

3
Nu wil ik spreken over een kruis;
wie dit kruis opneemt,
hij zal de allerbeste mens worden van het aardrijk;
geen plaag die deze mens ooit schade kan toebrengen,
nooit zal hij in het vagevuur terechtkomen,
en grote pijn zal hem dit kruis niet brengen.

Want het is nu zover gekomen,
dat niemand nog denkt dat hij groot lijden dragen kan.

De mensen zijn zwak,
en, helaas,
de vlijt die er eens was,
is afgekoeld en gedooft,
en niemand wil het zich nog langer moeilijk maken.

Zouden we een manier vinden
die niet met pijn gepaard zou gaan
en zouden we deze verkondigen,
ongetwijfeld zou iemand hier acht op slaan en deze volgen.

Menigeeen heeft zichzelf lief.

Het gaat hierbij niet over vasten of waken,
niet over het liggen op een hard bed,
op bedevaart gaan,
veel aalmoezen geven,
over arm zijn,
niet over zus doen of zo
– hoewel, deze dingen zijn toch dienstig,
dit bidden, vasten, waken en al dat andere,
en daarom, laat ieder ze maar doen
voor zover ze je verder brengen en je opstuwen.

Niemand is te zwak,
te oud of te onervaren
om dit edele kruis op zich te nemen.

4
Dit kruis bestaat uit vier houtstukken,
één boven, één beneden en twee aan de zijden.

Het bovenste deel is de ware liefde tot God;
het linker gedeelte is diepe deemoed;
aangenageld wordt dit
met de laagachting van de mens voor zichzelf
en alle dingen die hem mogen overkomen;
meer is het dan verachting,
die graag wat hoogmoed in zich draagt.

De andere arm, de rechter,
dat is oprechte, innerlijke zuiverheid;
deze wordt aan het kruis geslagen
door een oprecht en gewillig afzien
van alles wat deze zuiverheid
kan bevleken, bezoedelen of verduisteren,
alles, van welke aard ook.

Het voetgedeelte, dat is ware gehoorzaamheid;
het wordt aangenageld
met ware, gewillige, gelatenheid
tegenover alles waarin je jezelf en het jouwe aantreft,
wat het ook zijn mag;
laat het zijn wat het is, zodra je jezelf hierin aantreft.

De stukken hout worden in het midden verbonden

mit fiat voluntas tua,
das ist
das es gevelzet würt ein holtz in das ander,
ein war und ein vollekomen usgang dins willen,
ein war us gang und vollekomen verzihen.

5
Nuo merket von dem ersten,
die linke hant,
die die demütikeit meinert,
dannanvon sullen wir verstan:

S. Augustinus sprichet:

der wandelt in demütikeit,
der wurt behalten in der pinlicheit.

Wissent,
der mensche muos also gar zuo nûte werden
in sime gemüte
und in aller menschen ougen,
er muos also blos úsgezogen werden von allem enthalte
und von allem dem das er ist oder hat,
und was es ist;
und dasselbe muos vor sinen ougen verspilt werden
also unserme herren geschach;

das ist
duo must also gar verspottet werden und versmehet werden,

din leben sol also ungeachtet werden
und zuo einer affenheit gezalt werden,
das alle die die bi dir sind die súllent dich vermohren,
und zuo dirne angesichte súllent sú es
eine irrung oder eine ketzerie ahten,
den hasehart deruf werffen;
und also duo dis weist und sihest,
das ensolltuo nût versmahen,
das duo út redest oder sprechest:
es wurt besser,
es ist ein solich mensche,
oder
er tuot mir unreht an;
duo solt gedenken
ach duo wurde des nie würdig
daz dich so ein edel mensche versmahete,
und solt dergegen neigen dich und nigen
und es nût ahten.

6
Die rehte hant,
daz ist rehte luterkeit,
die wurt angeslagen
mit eime willigen darbende aller der dinge die nût got enist,
und das die luterkeit mag vermengen,
aller lust der sinne.

Die fússe
das ist wore gehorsamkeit,
das man meisterschaft gehorsam si und der heiligen kilchen;
die werdent anegeslagen mit gelossenheit,
das man sich willeclich kunne lossen in eime ieglichen.

Das mittelste ist ein fri usgang dins willen,
ein war usgang,
wie grosse pine
das got oder die lúte uf dich legent,
das duo das willecliche lidest,
und dich frowest
und dich neigest gegen dem crúze.

door 'fiat voluntas tua';
het is,
omdat ze verbonden worden, het ene stuk hout in het andere,
een waarachtig, volmaakt loslaten van je eigenwil,
een waar weggaan en volledig opgeven.

5
Kijken we nu naar de eerstgenoemde hand,
de linker,
waarmee de deemoedigheid is bedoeld,
en wat we hieronder moeten verstaan.

Sint-Augustinus zegt:

'Wie in deemoed gaat,
hij wordt bewaard in zijn lijden.'

Weet dan,
de mens moet tot niets worden
in zijn gemoed
en in de ogen van alle mensen,
ontdaan moet hij worden van alles waarop hij steunt,
ontbloot van alles wat hij is of wat hij bezit,
wat het ook zijn mag;
voor zijn ogen zal erom gedubbeld worden,
zoals het gebeurde bij onze Heer.

Dat wil zeggen
dat ook jij zo bespot moet worden en gesmaad.

Jouw leven moet net zo bespot worden
en tot bron van vermaak worden,
en al degenen om je heen zullen het smaden
en het voor je aangezicht
bestempelen als een dwaling, een ketterij;
dobbelsestenen zullen ze gooien over je lot;
en wanneer je het weet en ziet,
schuif het niet van je af,
weerspreek het niet, zeg niet:
'het zal beter worden,
het is nu eenmaal eentje van die mensen',
of:
'onrecht wordt mij aangedaan';
zeg bij jezelf:
'ach, je bent niet waardig,
dat zulk een edele mens je smaadt',
knik hem toe, buig voor zijn opvatting,
en sla er verder dan geen acht op.

6
De rechterhand,
dat is oprechte zuiverheid;
deze wordt aangenageld
met een gewillig opgeven van alles wat niet God is
en wat deze zuiverheid bezoedelen kan:
alle begeerte van de zinnen.

De voeten,
daarmee wordt waarachtige gehoorzaamheid bedoeld
tegenover de overste en de heilige Kerk;
de voeten worden aangenageld met gelatenheid,
waardoor men zijn eigenwil kan loslaten in alles.

Het middenstuk is het opgeven van de eigenwil,
een waarachtig uitgaan uit jezelf,
hoe groot de kwellingen ook
die God of de mensen je opleggen,
dat je die gewillig zult ondergaan,
dat je je daarover verheugt
en dat je buigt onder het kruis.

Nuo möhtest duo sprechen:

ach herre, ich enkan;
wissent, ich bin zuo krang.

Wissent das duo hast zwene willen,
einen obersten und einen niedersten,
also xrc hatte.

Der niderste
der wil allezeit des lidendes lidig ston;
der oberste spricht mit xro:

nút also ich wil,
sunder also duo wilt.

7
Das houbet des crúzes
das ist die minne,
die enhat enkeinen enthalt
wan ein blos usgon
und von gotte gelossen sin und der creatúren;
also:

min got, min got.
wie hastuo mich gelossen!

Sin houbet was one allen enthalt.

Hette ein mensche die minne
und gewolte er gottes in siner trostelooser gelossenheit,
was wurde ime denne obe er di wolte!

Ein guot mensche frogete einest unsern herren
warumb er sine frunt also gruweliche liesse liden;
do sprach er:

der mensche ist alle zit geneigt zuo der sinne schedelicher genügede;
darumb verdúrne ich ime den weg
das ich sine genügede alleine si.

Daz houbet, die minne,
das hing alzuomole nider
und enhette enkeinen enthalt.

8
Kinder.
daz enmag nút anders sin,
men ker es war men welle;
der mensche mus ein crúze tragen;
obe er ein guot mensche wil sin
oder zuo gotte kummen wil,
so muos er iemer liden;
er muos ein crúze ie uf im haben,
es si welicher kunne das si;
flúhet er das eine,
er vellet in das ander.

Der enwart nie geborn in der zit
der so wol sprechen kúnne.

Duo muosset ie liden;
nuo fluch war duo wilt, tuo was duo wilt;

es mag eine wile geschehen
das got sine minnecliche ahsele drunder bútet,
und treit die burde an dem sweresten teile,
so wurt der mensche so fri und so lidig,
so endunket in nút, das er ie utgelitte,
danne enweis er nút me umb kein liden;
so schiere so got ús der burden get,

Nu zou je kunnen zeggen:

‘Ach Heer, dat kan ik niet,
weet, ik ben daartoe te zwak.’

Weet dan, twee soorten van wil bezit je,
je hebt een hogere en een lagere wil,
zoals ook Christus deze beide had.

De lagere,
die wil altijd vrij zijn van lijden,
en de hogere zegt samen met Christus:

‘Niet zoals ik wil,
maar zoals jij wilt.’

7
Het bovenste deel van het kruis,
dat is de liefde,
geen enkele steun heeft dit deel,
slechts verlorenheid is er,
en verlaten is men er door God en alle schepselen;
daarom:

‘Mijn God, mijn God,
hoe heb je mij verlaten!’

Geen steun had zijn hoofd.

Zou een mens de liefde bezitten
en kon hij God toelaten in zijn troosteloze verlatenheid,
wat kon hem dan nog gebeuren!

Een goede mens vroeg eens aan onze Heer
waarom hij zijn vrienden zo gruwelijk liet lijden;
toen antwoordde hij:

‘De mens jaagt steeds de schadelijke genoegens na van de zinnen;
daarom gooi ik dorens op zijn weg,
opdat hij zijn vervulling alleen in mij vinden zal.’

Het hoofd, de liefde,
dat hing omlaag,
en het had geen steun.

8
Kinderen,
het kan niet anders zijn dan zo,
keer of wend het hoe je wilt:
de mens zal altijd een kruis moeten dragen;
wil hij een goede mens zijn
of tot God komen,
steeds zal hij moeten lijden,
steeds zal hij een kruis moeten dragen,
van welke aard ook;
ontvlucht hij het ene,
hij valt in het andere.

Nog nooit werd er iemand geboren in de tijd
die dit wegpraten kon.

Je zult altijd lijden kennen,
waarheen je ook vlucht, wat je ook doet.

Soms kan het gebeuren
dat God zijn schouders aanbiedt
en de last draagt wanneer deze het zwaarst is,
zodat de mens zo vrij en licht wordt,
dat hij meent nooit geleden te hebben,
van geen lijden heeft hij nog weet;
maar zodra God zich terugtrekt,

so blibet die burde in irre swerde
und in irre bitterkeit und unlidelicheit.

Das hatte xrc. vorgetragen in der aller sweresten wisen,
und hant alle die nach getragen die ime ie die liebsten sint gewesen.

Dis crúze das ist der fúrin wagen do Elias uffe wart gefúrt
do er eliseus sinen mantel lies.

Und wissest eine geichnisse.

Ein swester unsers ordens
hatte dicke begert unsern herre zuo sehende
also ein kint.

Zuo einem mole an irre andaht
erschein ir unser herre also ein kindelin
und lag zemole gewindelt in einer burde scharpfer dorne,
also daz ir das kint nút möchte werden,
sú müste zumole menliche und verwegentliche griffen,
und meinde wer in wolte haben
der müste sich aller scharpheit erwegen
und lidens.

9
Nú sprechent etteliche lúte;

ja wer ich luter und also unschuldig
das ich es mit minen sünden nút verdienet enhette,
so möhte es mir nuotzer sin.

Dovon wisse,
ein schuldig súndiges mensche
mag in der wisen liden und also liden,
es wurt ime nuotzer und lonberlicher
denne manigem der unschuldig ist.

Also wie zuo glicher wis also einer der einen grossen sprung wil tún,
so er ie vester fúr wil springen,
so er je me hinder sich get,
dovon wurt ime ein gerum
und ein maht fur zuspringende krefteklicher;

also sol der mensche sich súndig ahten,
und von dem das der mensche sich hinder sich setzet,
so wurt sin sprung deste sterker in got,
und naher,

ie mer er sich in der worheit und gruntlicher von grunde vernihet,
nút mit glosen, sunder von grunde
sich hinder sich zúhet und dich verrer setzest,
so er in der wohrheit, noher springet,
und sin ganz vollekomenener wurt.

Das wir alsus dis crúze uns lossent noch ime ziehen
das wir alle ding und uns selben lassent
und alle ding willeclliche lident,
des helfe uns
der der an dem crúze durch uns uferhaben wart,
durch daz er alle ding nach ime zúge.

Amen.

drukt de last weer met al zijn zwaarte,
met zijn bitterheid en ondraaglijkheid.

Christus heeft deze last gedragen op de allerswaarste wijze,
en allen die hem liefhadden zijn hem hierin gevolgd.

Dit kruis is de vurige wagen waarin Elia ten hemel voer,
nadat hij zijn mantel voor Elias achterliet.

Luister nu naar een gelijkenis.

Er was eens een zuster, ze was van onze orde,
vaak had ze het verlangen onze Heer te zien
zoals hij was in zijn kindertijd.

Eens tijdens haar gebed,
verscheen haar onze Heer als kindje,
het lag te midden van een takkenbos vol scherpe doornen,
en ze kon het kind niet opnemen
wanneer ze daarin niet dapper en onverschrokken reikte;
wie dit kind wil opnemen, wist ze toen,
die zal die scherpe doornentakken opzij moeten schuiven
en moeten lijden.

9
Nu zeggen sommige mensen:

‘Ja, was ik rein en zonder schuld,
zodat ik het niet door mijn zonden verdiend zou hebben,
dan zou het voor mij nuttiger zijn.’

Maar weet dan:
een schuldige, zondige mens
kan lijden, zoals in dit lijden,
en het kan voor hem dan nuttiger en vruchtbaarder zijn
dan voor menigeen die onschuldig is.

Het is als bij iemand die een grote sprong wil maken:
hoe verder hij springen wil
hoe verder hij eerst terug zal lopen;
want zo wint hij ruimte voor de aanloop
en zal hij krachtiger voorwaarts kunnen springen.

De mens zal zich daarom voor een zondaar houden;
en hoe meer de mens zichzelf aldus op de achtergrond plaatst,
hoe krachtiger zijn sprong naar God zal worden,
en hoe nabijer hij komen zal.

Hoe waarachtiger en grondiger hij zich in de grond verniet
– niet met woorden, maar in de grond van zijn hart –
hoe meer hij zich op de achtergrond plaatst en zich verwijderd,
waarlijk, hoe nabijer zijn sprong hem brengen zal,
en hoe volmaakter hij zal zijn.

Dat wij dan door dit kruis tot hem getrokken mogen worden,
zodat we alles en onszelf achterlaten
en alles gewillig lijden,
daartoe helpe ons
hij die voor ons aan het kruis omhooggeheven werd,
om alles naar zich toe te trekken.

Amen.

Preek 61 (V47)

Vijftiende zondag na Drievuldigheid I

Fratres, si spiritu vivimus,
spiritu et ambulemus. (Gal 5,25)

*Die predige usser sant Paulus epistele
von dem fünfzehenden sonnendage
seit von drier kunne wandelunge,
die erste
wir sülent nit kriegene,
die andere
volgen dem bilde Cristi in allen tugenden,
die dirte
den vinstern bildelosen wegen ussliden.*

1
'Bruodere,
leben wir im geiste,
so sullen wir och wandelen in dem geist,
und ensullen nüt wúrken oder volgen der begerunge der italer eren,
und ensullen nüt kriegene under einander,
weder zúrnen noch hassen.

Und ob ieman betrogen wirt,
alle soliche sullen ir lere in dem geiste der senftmueteikeit,
úch selber merket, das ir nüt betrogen enwerdent,
und trag úwer ieklichs des andern búrdi.

Also wirt erfúllet die e Christi:
wan wer do wenet das er si, die wile er nüt enist,
der betrugt sich selber.

Und ein ieklichs pruefe sin werk,
und also in im selber gloriere
und nüt in eim andern,
wan ein ieklichs sol sin selbes búrdin tragen'
etc.

Dise wort sprach S. Paulus,
die sint allesament voll sinnes,
und sunderlichen das erste wort der epistolen:

'leben wir in dem geiste,
so sullen wir och wandelen in dem geiste',

das ist in dem heiligen geiste;

wan also als unser sele ist ein leben unsers lichamen
und der licham lebt von der selen,
also ist der heilig geist ein leben der selen
und lebt die sele von dem heiligen geiste
und ist unser selen leben.

Nu sprach S.Paulus:

'ob wir leben in dem geiste,
so sullen wir och wandelen in dem geiste'.

Hie sullen wir drijer kúnne wandelen haben.

Der erste wandel ist uswendig mit uns selber und unserm nechsten.

Broeders, leven we in de Geest,
laat ons dan ook wandelen in de Geest. (Gal. 5,25)

*De preek op de brief van Sint-Paulus,
voor de vijftiende zondag,
handelt over drieërlei levenswandel;
de eerste:
dat we niet zullen toornen,
de tweede:
dat we het voorbeeld van Christus zullen navolgen in alle deugden,
de derde:
dat we de donkere, beeldloze weg tot het einde moeten gaan.*

1
'Broeders,
leven we in de Geest,
laat ons dan ook wandelen in de Geest,
en laat ons de begeerte naar ijdele roem niet oproepen of nalopen
en laat ons niet kiften onder elkaar
noch elkaar tergen of haten.

En begaat iemand een misstap,
onderwijs zo iemand dan in een geest van zachtmoedigheid,
en let zelf op dat ook jullie geen misstap begaan,
en draag elkanders last.

Zo wordt de wet van Christus volbracht:
hij die meent iemand te zijn, terwijl hij niets is,
zo iemand bedriegt zichzelf.

Laat ieder zijn eigen werk onderzoeken,
om aldus de overwinning na te streven in zichzelf,
en niet in iemand anders,
want ieder zal zijn eigen last dragen'.
etc.

Dit zijn de woorden van Sint-Paulus,
en ze zijn rijk aan betekenis,
in het bijzonder die aan het begin van deze brief:

'leven we in de Geest,
laat ons dan ook wandelen in de Geest',

waarmee de Heilige Geest is bedoeld.

Want zoals onze ziel leven geeft aan ons lichaam
en het lichaam leeft door de ziel,
zo geeft de Heilige Geest leven aan de ziel
en leeft de ziel door de Heilige Geest:
van onze ziel is hij het leven.

Nu zegt Sint-Paulus:

'Leven we in de Geest,
laat ons dan ook wandelen in de Geest'.

We moeten hier drie wijzen van dit wandelen onderscheiden.

De eerste is de uitwendige levenswandel van onszelf en onze naaste.

Der ander wandel ist in den bilden unsers herren.

Der dritte wandel der ist unbiltlichen.

2
Dis wort sprach:

'ir ensúllent nút volgen begerungen der italer eren'.

Wie weltliche lúte
nacht und tag stont mit allem flisse nach italen eren,
das sicht man wol:
in den enist der heilig geist nút,
und sint Gotz lider nút,
wan si sint us gescheiden.

Von den enhalt Got nút,

und sint ander lúte
die under geistlichem schine
tragent weltliche herzen
und suochent ere an allen dingen:
an kleidern, kleinoeten,
und ir genuegde an frúntschaft,
an geselschaft, an mogtschaft, an gespilschaft und der gelich,
ie langer, ie arger.

Wan der heilig geist der enist in in nút,
und lebent vil sorgklicher
denne si gelovben múgen.

Ital ere, das ist alles
do man wil gepruefet, geeret und gemint sin
fúr den andern.

Kinder,
dis slicht so nohe
in allen guoten wisen, wort, werk, gelos,
das der mensche mit allem flisse wol bedarf ze stonde uf siner huote
und das er Got bitte das er in behuete,
wan er von im selber nút envermag,
dis ist, in uns selber.

Wir súllent och gewerlichen wandelen
mit unserm nechsten.

Wir ensúllen nút krieglich sin noch nút zúrnen
noch nút betrueben.

Das sol vor allen dingen der mensche leren
das nieman den andern ensol úberkomen
mit einer hertheit oder bitterkeit,
sunder minsamlichen in dem geiste der senftmuetekeit.

Und merke ein ieklichs sich selber
und enbetruebe noch entsetze sinen nechsten nút.

So koment etliche
mit den grúwelichsten worten und geberden, als si finden,
als gresselich und als zornig und bitter umb ein klein ding.

Wissent fúr wor
von úch und von den andern, wo das ist,
das der heilig geist do nút enist.

Und hat man út misseton,
des enwellent si nút vergeben.

Hie prueve ein ieklichs sin leben.

De tweede is de levenswandel naar het voorbeeld van onze Heer.

De derde levenswandel is ongebeeld.

2
En we horen:

'Volg niet de begeerte naar ijdele roem.'

Hoe wereldlijke mensen
dag en nacht met alle vlijt ijdele roem najagen,
dat kan men duidelijk zien;
in hen is de Heilige Geest niet,
Gods ledematen zijn het niet,
want ze zijn afgescheiden.

Gods waardering hebben ze niet.

Dan zijn er nog andere mensen,
onder een schijn van geestelijkheid
dragen ze een werelds hart
en in alles zoeken ze eigen eer:
in kleren, kleinodiën,
in de genoegens van vriendschappen,
in gezelschap, in verwanten, in kameraadschap en dergelijke zaken;
hoe langer dat duurt, hoe schadelijker het is.

Want de Heilige Geest woont niet in hen,
en het leven dat ze leiden is veel zorgwekkender
dan ze willen geloven.

Ijdele roem wil zeggen,
dat men geacht, geroemd en bemind wil worden
meer dan alle anderen.

Kinderen,
het sluipt zo binnen
in alle goede oefeningen, in woorden, in doen en laten,
dat een mens met al zijn ijver zich hiertegen moet beschermen
en God moet vragen hem te behoeden hiervoor,
want uit zichzelf kan hij niets,
want het is in onszelf.

Laat ons ook waakzaamheid betrachten
in de omgang met onze naasten.

Laat ons niet koppig zijn noch toornig
en laat ons geen verdriet veroorzaken.

Bovenal moet een mens leren
om niemand te overvallen
met hardheid of met bitterheid,
maar minzaam zal hij zijn in een geest van zachtmoedigheid.

Laat ieder acht slaan op zichzelf
en geen verdriet of ontsteltenis veroorzaken bij zijn naaste.

Er zijn er die aankomen zetten
met de vreselijkste woorden en gebaren die ze maar vinden kunnen,
en woedend, vertoornd en verbitterd zijn ze om het kleinste voorval.

Voorwaar, weet dan:
is dit zo bij jezelf of bij anderen,
dan zal de Heilige Geest daar niet zijn.

Heeft iemand een misstap begaan,
zulke mensen wensen niet te vergeven.

Laat ieder hier zijn eigen leven onderzoeken.

Aber ein ieklichs sol des andern búrdin tragen.

Es sol sin ein licham in Christo
in worer bruederlicher minne.

Die obersten súllent die nidersten guetlichen leren
und stroffen minneklichen,
als unser vatter S. Dominicus,
des senftmuetikeit was als gros,
doch mit einem heiligen ernste,
wie verkert sin underton woren,
si wurden bekert von sinem stroffende.

Also sol ein senfter mensche
einen herten strengen menschen
senft machen mit siner gedult.

Also sol man leren
die ungelert sint,
nach S. Paulus wort,
mit dem bilde der senftmuetikeit.

Ein ieklichs sehe
wie er wandele mit sime nechsten,
das er nút Gotz tempel in im zerstoere,
das er nút in Gotz ban envalle.

3
Der ander wandel den wir súllen haben,
der sol sin in biltlicher wise,
das ist in dem minneklichen bilde unsers herren Jhesu Christi:
die súllen wir fúr uns setzen
in spiegellicher wise,
als ein bildener, das wir alles unser tuon nach im súllen richten
nach unserre macht.

Wir súllen ansehen wie gedultig,
wie senftmuetig,
wie guetlich,
wie swigende,
wie getrúwe,
wie milt,
wie gerecht,
wie worhaftig et c.
sine fliessende minne und alles sin leben ist gesin.

Dis sol der mensche fúr sich nemen
als in gebetz wise,
also das er von grunde sines herzen Got sol bitten
das er im helfe das er disem wege múge nach volgen,
wan er von im selber nút envermag,
und sol in gar túr ermanen siner grundelosen gueti,
wan du von dir selber nút enbist noch enhast noch envermacht.

Setze din gros ungelich engegen sim gelich
und sich
wie verre und wie froemde du disem minneklichen wege bist,
und opher alle tage mit aller andacht dem himelschen vatter
sin gelich fúr din ungelich,
sine unschuldigen gedenke,
wort und werk,
tugende,
wandelunge,
sin unschuldig bitter liden
fúr dine schulde und fúr alle menschen,
lebent und tot.

Kinder,
unser herre ist als guot:
der wol mit im koende,
er bete im als das ab das er geleisten moechte,

Ieder daarentegen moet de last van de ander dragen.

Eén lichaam zal het zijn in Christus,
in ware, broederlijke liefde.

De oversten zullen hun ondergeschikten vol mildheid onderwijzen
en hen liefdevol terechtwijzen;
zoals onze vader Sint-Dominicus,
wiens zachtmoedigheid zo groot was,
en vervuld van heilige ernst,
dat zijn ondergeschikten, hoe verkeerd ze ook mochten zijn,
tot bekering kwamen door zijn terechtwijzingen.

Zo dan zal een zachtaardige mens
een harde, strenge mens,
zachtaardig maken door zijn geduld.

Laat men hen dan onderrichten,
hen die onwetend zijn,
door, naar het woord van Sint-Paulus,
een voorbeeld te zijn in zachtmoedigheid.

Laat ieder acht geven
op hoe hij met zijn naasten omgaat,
dat hij Gods tempel in hen niet afbreekt
en door God verbannen zal worden.

3
Onze tweede levenswandel zal zich richten
naar het minnelijke voorbeeld
dat we hebben in onze Heer Jezus Christus;
dit beeld moeten we voor ons plaatsen
en hieraan moeten we ons spiegelen,
dit beeld zal het zijn waarnaar we al ons doen zullen richten,
zoveel we kunnen.

Laat ons beschouwen hoe geduldig,
hoe zachtmoedig,
hoe goedertieren,
hoe zwijgzaam,
hoe getrouw,
hoe mild,
hoe rechtvaardig,
hoe waarachtig, etc.
zijn overvloeïende liefde en zijn gehele leven geweest is.

Laat de mens dit aanschouwen
als was het een gebed,
en uit de grond van zijn hart God dan bidden
hem te helpen deze weg na te volgen,
want uit zichzelf vermag hij dit niet;
en laat de mens God aanspreken op zijn grondeloze goedheid,
want uit jezelf ben je, heb je en vermag je niets.

Plaats jouw grote ongelijkheid tegenover zijn gelijkheid
en bezie dan
hoe ver verwijderd en vervreemd je bent van deze minnelijke weg,
en draag alle dagen en vol aandacht aan de hemelse Vader op
zijn gelijkheid voor jouw ongelijkheid,
zijn schuldeloze gedachten,
woorden en werken,
deugden,
levenswandel,
zijn schuldeloos, bitter lijden,
voor jouw schuld en voor die van alle mensen,
de levende en de dode.

Kinderen,
de goedheid van onze Heer is zo groot:
wie zich op de juiste wijze tegenover hem gedroeg,
hij kon hem vragen alles wat hij maar wilde;

und er ist also gerne gebetten,
er hoert sine frúnt also gerne,
er hoert gerne
das dis vegfúr al ze mole ab valle,
der sich echt gruntlichen
zuo ime innerlichen kerte,
das alle gebresten ab vielen
und alles ungelich und mittel
und verlorn zit wúrde wider bracht.

Aber den ker
den muos Got geben und wúrken,
und umbe den ker sol der mensche
also minneklichen und demuetsklichen
von unserm herren bitten tegelichen,
und sol der mensche des war nemen,
wenne er dar zuo vermant werde,
das er denne alle hindernisse losse
und warte des von innen.

Kinder,
inwendig gebet das durch tringet die himel,
alles in dem das man den minneklichen fuosstaphen
unser herren Jhesu Christi nach volge:

Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius.

Wan dar uf gat alles
das ich und alle lerer iemer gelerent,
das wir den minneklichen fuosstaphen nach volgen.

4
Sant Peter sprach:

'unser herre hat vor uns gelitten,
das wir sinen fuosspüren súllen nach volgen'.

Niemer mensche ensol so hoch komen
das er iemer us den fuosspüren unser herren súlle komen:
so er ie hoher kumet,
so er ie tieffer dar in kumet
und dar in trettende wirt
in wúrklicher wise und in gebruchlicher wise.

So kumet min jungfrovwe
von der Marporzen
und setzt sich do nider recht als ob alle ding vollebracht sin.

Nein, min lieben kint,
es ist noch so nahe nút;
es engat also dar nút.

'Si súllent',
sprach S. Paulus,
'iren lichamen haben gekrúzigot mit allen sinen lústen'.

Si klagent, si haben hindernisse:
als si betten súllen, so sloffent si.

Entrúwen, kint,
das ist enkein wunder.

Und si enhaben enkein suessikeit.

Und wilt du do sueskeit suochen und nemen
do din herre was in grosser unlidelicher bitterkeit?

Din noessikeit die macht dich verre
und froemde sinen fuosspüren.

Das ist das du alles das dine suochest in allen dingen,

want hij wordt graag gevraagd,
en verhoort zijn vrienden graag;
graag verhoort hij hen, die hem bidden
hun het vagevuur helemaal kwijt te schelden,
wanneer zij zich maar oprecht uit de grond van hun hart
innerlijk tot hem zouden wenden,
opdat alle gebreken zouden wegvallen,
al het ongelijke, elke hindernis,
en alle tijd die verloren ging ingehaald werd.

Die toekeer echter,
die moet God geven en bewerken,
en om deze toekeer zal de mens
vervuld van liefde en deemoed
dagelijks onze Heer bidden;
en de mens moet er acht op slaan,
dat, als hij daartoe opgeroepen wordt,
dat hij dan elke hindernis achter zich zal laten
en in zijn innerlijk wacht zal houden.

Kinderen,
het innerlijke gebed dat dringt door tot in de hemel,
wanneer men hierbij de minnelijke voetstappen
van onze Heer Jezus Christus volgt:

Adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius.

Want hierop is alles gericht,
alles wat ik en alle leraren steeds onderricht hebben:
dat we deze minnelijke voetstappen zullen navolgen.

4
Sint-Petrus zei:

'Onze Heer heeft voor ons geleden,
opdat wij in zijn voetsporen hem navolgen.'

Nooit zal een mens zo hoog opstijgen
dat hij uit de voetsporen van onze Heer zal kunnen treden:
hoe hoger hij komt,
des te dieper geraakt hij er in,
hij die in zijn voetsporen treedt
bij zijn werkende en zijn beschouwende leven.

Kijk onze jonkvrouwe eens komen,
door de Marcuspoort is ze gegaan
om vervolgens te gaan zitten alsof alles daarmee volbracht is.

Nee, mijn lieve kind,
zover is het nog niet;
zo gaat dat niet.

'Ze moeten',
zegt Sint-Paulus,
'hun lichaam gekruisigd hebben met al hun begeertes.'

Ze klagen over hindernissen:
wanneer ze bidden moeten, dan slapen ze.

Voorwaar, mijn kind,
wonderlijk is het niet.

Geen enkele zoetheid ondervinden ze.

Wil jij zoetheid zoeken en ontvangen daar
waar je Heer zich aantrof in grote, niet te dragen bitterheid?

Jouw traagheid maakt dat je je verwijdert
en dat je vervreemd raakt van zijn voetsporen.

Het wil zeggen dat je in alles het jouwe zoekt,

in allen wisen und werken.

Nein,
niergen ensuoche lust
weder in vernünftigen bilden
noch in vernünftigen dingen.

Denne trucke dich demuetklichen inwendig under sine bilde
und sich in din nicht,
das du bist
ie niderre, ie hoher.

Wan die sich niderent,
die werdent gehoecht.

Setze din nicht in das hoch úber weselich wesen
und sich wie gar nicht das durch dich worden ist,
und wene nút das din unüberwunden nature,
si enmuesse angegriffen werden.

Es enkumet dir nút von dem himel in din schos geflogen.

Etliche lúte sint als noesselich
das in Got die rícheit benemen muos.

Aber wer der mensche gelossen,
so enbeneme es im Got nút
und neme in der rícheit wol zuo.

Das nút enkost,
das engilt och nút.

Nein, liebes kint,
das junge gesunde starke unüberwunden nature,
die do in fleische und in bluote noch lebent,
das die klagent,
si haben als vil invelle und bewegunge
und manigvaltige inbildungne,
das ist wol múglich,

wan du enhast nút recht noch gesuocht.

Du muost einen anderen weg,
sol dir recht werden.

Dise lúte sint recht
von Symons geslechte,
der das krútz Gotz truog von getwange und nút von minnen.

Ein mensche sol in allem sinem tuonde
sich erbilden von minnen
in das wirdige krútz und in den gekrúzigotten Christum.

Solt du sloffen,
so leg dich uf das krúze
und gedenke und begere
das der minnenriche schos din bette si
und das susses herze das das din orkússin si
und das die minneklichen arme das die din teckin sin.

Die getenten arme,
die also wit uf getent woren,
die súllent dine zuoflucht sin in allen dinen noeten
inwendig und uswendig,
so bist du úber wol beschirmit.

Als du issest und trinkest,
do solt du einen ieklichen bis tovffen in sinen minne wunden.

Als unsere swestern ir salmen singent,
so súllent si einen ieklichen salmen legen

bij elke oefening, in elk werk.

Nee,
zoek nergens genot,
niet in verstandelijke beelden
noch in de dingen van je verstand.

Maar buig deemoedig in je innerlijk voor zijn voorbeeld
en schouw in je niets,
wat je bent:
hoe nederiger hoe meer verheven.

Want wie zich vernederen,
zullen verhoogd worden.

Plaats je niets in het hoge, overwezenlijke zijn
en zie dan hoe dat omwille van jou tot niets geworden is,
en meen niet dat jouw niet getemde natuur
niet aangepakt hoeft te worden.

Het komt je niet vanuit de hemel in je schoot gevlogen.

Sommige mensen zijn zo begerig,
dat God hun rijkdom wel nemen moet.

Zou een mens echter gelaten zijn,
God zou deze bij hem niet wegnemen,
zijn rijkdom zou zelfs toenemen.

Wat niets kost,
heeft ook geen waarde.

Nee, lieve kind,
dat jonge, gezonde, sterke, ongetemde naturen,
die nog naar het vlees en het bloed leven,
dat deze klagen,
dat ze zo veel invallen hebben en woelingen
en veelsoortige inbeeldingen,
dat is heel goed mogelijk.

Het komt omdat je nog niet goed gezocht hebt.

Je moet een andere weg gaan,
wil het goed komen.

Deze mensen,
ze stammen af van Simon,
hij droeg Gods kruis uit dwang en niet uit liefde.

Een mens moet in al zijn doen
zichzelf, uit liefde, herbeelden
in het eerbiedwaardige kruis en in de gekruisigde Christus.

Wil je slapen,
ga dan liggen op dit kruis
en stel je voor en verlang
dat de liefdevolle schoot jouw bed zal zijn,
en laat het zoete hart jou tot hoofdkussen worden,
de minnelijke armen jou tot een deken.

De uitgestrekte armen,
die zo ver waren uitgerekt,
laat ze voor jou een toevluchtsoord zijn in al je nood,
inwendig en uitwendig;
je zult daar zeer goed beschut zijn.

Wanneer je eet en drinkt,
doop dan elke bete in zijn liefdeswonden.

Wanneer onze zusters hun psalmen zingen,
laat hen dan elke psalm afzonderlijk leggen

in sine sunderliche wunden mit underscheide.

Alsus bild in in dich und dich in in.

Und was hilfet das einvalteklichen, als die lúte sprechent,
si gedenken und betten die gebet unsers herren,
es ensi das si den bilden mit liden,
mit nach volgen in tringen?

5
Die dritte wandelunge
die ist unbiltlich sunder alle bilde.

Kinder,
dis ist gar ein behender, naher,
vinster, unbekant, ellent weg.

Von disem sprach Job
und sprach Got durch in:

'dem manne ist verborgen der weg
und Got hat in umbe vangen mit vinsternisse'.

Was ist dis anders wan diser weg?

Hie werdent frovwen zuo mannen
und alle die man die Gotte nüt envolgent,
die werdent ze núte.

Nu diser weg der ist gar vinstere,
wan alles do wir vor ab gesprochen han,
das ist in enphallen,
der ensmakt in nüt,
und war si súllent, das ist in unbekant
und stont al hie in grossem getrenge,
und ist in diser weg wol umbevungen mit vinsternisse,

sprach S. Gregorius uf dis wort
das der mensche stot in eime unbekentnisse,
wan manig mensche went gar wol dar an sin,
und als er an dis ende dis weges kumet,
so begegent im der ewig tot.

Kinder,
in disem vinsteren unbekanten wege
do muos man den witen breiten weg lossen,
wan der leitet in den ewigen tot,
als das ewangelium sprach;
sunder man sol gon den smalen weg.

Der smale enge weg
dis ist dis klein phedelin.

Den weg den diser mensche vor im hat,
das ist wissen und unwissen.

Durch dise sol der mensche
vil nohe mit einem ovgen sehen
als ein schútze der sins zils nohe war nimet,
dar er schiessen wil.

Also muos diser mensche tuon
und nemen war dis kleinen engen phedelins
und lossen den breiten weg.

In disem gar engen wege do inne stont zwei oertelin,
durch die sol er enmitten slieffen.

Das eine das ist wissen.

Das ander ist unwissen.

in een van zijn wonden.

Druk zo zijn afbeelding in jezelf en jezelf in hem.

Wat baat het de mensen, wanneer ze zeggen
dat ze aan hem denken en zijn gebed bidden,
maar hierbij zijn lijden niet als voorbeeld aannemen
om hem hierin na te volgen?

5
De derde levenswandel,
die is ongebeeld, zonder enig beeld is hij.

Kinderen,
het is een snelle, rechtstreekse,
duistere, onbekende, eenzame weg.

Job zei hierover,
en God zei het door hem:

'Deze weg is voor de mens verborgen
en God heeft hem gehuld in duisternis.'

Welke weg kan dit zijn anders dan deze?

Hier worden vrouwen tot mannen
en alle mannen die God niet volgen,
ze gaan te niet.

Deze weg nu is zeer duister,
en alles wat we hierover gezegd hebben,
dat ontvalt hun hier,
het heeft geen smaak meer,
en waar ze heen gaan, ze weten het niet
en benaauwenis komt over hen,
en deze weg is voor hen waarlijk gehuld in duisternis.

Sint-Gregorius zei hierover,
dat de mens hier staat, ontdaan van alle kennis;
en menig mens denkt het goed getroffen te hebben,
maar komt hij aan het einde van deze weg,
dan ontmoet hij de eeuwige dood.

Kinderen,
gaat men deze duistere, onbekende weg,
dan moet men aflaten van de wijde, brede weg,
want deze leidt naar de eeuwige dood,
zoals het evangelie zegt;
men moet de smalle weg gaan.

De smalle weg,
het is dit kleine paadje.

De weg die deze mens voor zich heeft,
dat is 'weten' en 'niet-weten'.

Doorheen deze twee moet de mens
nauwkeurig kijken met één oog,
als een schutter die zijn doel waarneemt,
wanneer hij wil gaan schieten.

Laat deze mens zo doen
en slechts acht slaan op dit kleine, smalle pad
en aflaten van de brede weg.

Op deze zeer smalle weg staan twee nederzettingen
waar hij tussendoor moet glijpen.

De ene is 'weten'.

De andere is 'niet-weten'.

An diser enkein ensol er sich lossen,
denne gang do durch hin
mit einem einvaltigen gelovben.

Das ander oertelin
das ist sicherheit und unsicherheit;
do durch sol man hin gon mit heilliger hoffenuge.

Das dritte das ist
fride des geistes und unfride der naturen.

Do enmitten sol man durch gon mit rechter gelossenheit.

Denne kumet ein grosse zuoversicht und denne ein unrechte vorchte:
do durch sol man gon mit demuetkeit.

Kinder,
diser engen wegen und diser phede
muos der mensche war nemen.

Dis unwissen
sol man nemen nach dem inwendigen grunde.

Mer in dem usseren menschen und in den kreften
do sol man entruwen wissen
wie man dran si
und wo mit man umbe gange.

Wan das ist schentlich einem gemeinen menschen
das er ander ding weis
und enweis sich selber nüt.

Dur dise ende so wirt er versichert des grúwelichen freisen
do S. Gregorius von sprach.

Wan wissen und unwissen,
in den beiden mocht er irren:
das ein in erheben
und das ander in entsetzen,

und alsus an allen disen
und in manigen die man schriben mochte,
ensol man sich nüt lossen
denne in ein demuetig entsinken in rechter gelossenheit
an allen den enden die im zuo slahent.

Entsink in din nüt
und an dinen heiligen gelovben
mit einer goetlicher leblicher hoffenuge
und huete dich vor den unreinen verzweifelen
die manigen hant hinderwert tuon keren
und dachten es were in unmúglich,
und liessen ab.

Nein, liebes kint,
lo dich die nüt hinderwert triben,
sunder tring durch mit minnen und begerungen,
und henk dich und leine dich zartlichen und guetlichen
an dinen guoten Got.

Do denne ein guot nature ist
und die gnade denne zuo kumet,
do gat es gar snel fúr,

als ich me denne einen menschen weis
junger lúte von XXV joren
und in der e und edel von gebúrten,
die in disem wege so volkomenlichen stont.

Und als die armen kinder in disem wege

In geen van beide zal hij zich vestigen,
maar hij moet er tussendoor gaan
met een eenvoudig geloof.

Twee andere plekken zijn er:
'zekerheid' en 'niet-zekerheid';
daar moet hij tussendoor gaan met heilige hoop.

Het derde paar bestaat uit
'de vrede van geest' en 'de onvrede van de natuur'.

Daar middendoor zal men gaan in ware gelatenheid.

Vervolgens is er 'groot vertrouwen' en 'onterechte vrees':
hier moet hij tussendoor gaan met deemoed.

Kinderen,
op deze smalle wegen en op deze paden,
laat de mens daar acht op slaan.

Dit 'niet-weten',
dat zal men betrekken op de inwendige grond.

Maar wat betreft de uitwendige mens en de vermogens,
hier zal men waarlijk moeten weten
hoe men eraan toe is
en waar men mee omgaat.

Want een schande is het voor elke mens
wanneer hij van andere dingen weet heeft,
zichzelf echter niet kent.

Hierdoor wordt hij bewaard voor de vreselijke huiver
waar Sint-Gregorius over sprak.

Want in weten en in niet-weten,
in beide kan hij dwalen:
het ene zal hem verheffen
het andere hem terneerdrücken.

Daarom zal hij zich hierin
– en in soortgelijke zaken die men zou kunnen beschrijven –
moeten overgeven
slechts in een deemoedig verzinken in oprechte gelatenheid
bij alles wat hem treft.

Verzink in je eigen niets
en in je heilige geloof
met een goddelijke, levende hoop
en hoed je voor de kwade vertwijfeling
die velen heeft laten omkeren,
omdat ze dachten dat ze daartoe niet in staat waren
en het daarom maar opgaven.

Nee, lieve kind,
laat je hierdoor niet terugdrijven,
maar ga er doorheen in liefde en verlangen,
en steun en leun in zachtheid en goedheid
op je goede God.

Treft men een goede natuur
en de genade komt daar vervolgens bij,
snelle vooruitgang zal er dan zijn.

Meer dan één mens ken ik zo;
jonge mensen zijn het, vijfentwintig jaar oud,
gehuwd en edel van geboorte,
die zich zo volmaakt op deze weg begeven.

Wanneer deze arme kinderen deze weg gaan,

des zils warten solten Gotz werk,
so jaget man si uf, si súllen nach brot gon.

Do mag gros ding versumet werden.

Es ist vil soergklich mit disen lúten umbe gon
die in disem vinsteren wege gont;
si múgen sich lichte vermissen.

Kinder,
diser menschen werk an den ist drú ding.

Das ein ist:
Got wúrket in in alle ire werk
als verre als si sich im gelossen hant,
und an dem ende so sint si als guot und loeblich.

An dem anderen ende,
do der mensche ist gekert in Got mit allem sinem gemuete,
und ist ein mit wúrker mit Gotte in ime
und in meinende und minnende,
und an dem teile so sint si och guot.

Das dritte,
do der mensche sich mit annemlichkeit
und mit eigenschaft der naturen
in etlicher beheglicheit und wol gevallens
dar uf kert,
do ist es ze mole boes und in einem vernútende,
und hin ab wirt das vinsternisse ermert
und verlengt sich.

Von disem vinsternisse kumet die nature
in gros getrenge und unfride,
wan der mensche stot hie enzwischent zwein enden in einem mittel:
das sint bilde und unbilde.

Wan alles do wir vor ab geseit han,
das ist im alles enpfallen
und das ensmakt im nút me.

Und das im smakt und das er suocht,
des envint er nút me
und stot
in grossem starkem getrenge und in banchheit.

Dis getrenge hat manigen tuon lovffen ze Ache, ze Rome,
under die armen und in clusen.

So si me us lieffen,
so si minre funden.

Und etliche vallent wider uf ire vernúnftigen bilde
und spilent do mit,
das si dis gegetrenge nút durch liden enwellent,
und pletschent also ze mole her nider in den grunt.

Och kinder,
die minneklichen menschen
die sich us lident in disem ellenden vinsternisse,
das werdent die aller liebsten edelsten menschen.

Aber, kinder,
die nature die muos maniges todes sterben.

Es fragte ein junger in dem walde sinen meister
was er tuon solte.

Der vatter sprach:

'gang sitzen in din zelle

in hun streven wachtend op Gods werken,
dan jaagt men hen op en stuurt hen brood halen.

Daardoor kan veel verloren gaan.

Veel aandacht is er nodig in de omgang met deze mensen
die deze duistere weg gaan;
ze kunnen zich gemakkelijk verlopen.

Kinderen,
het werk van deze mensen wordt gekenmerkt door drie dingen.

Het eerste is:
God werkt in hen al hun werken,
en wel in de mate waarin zij zich aan hem hebben overgegeven,
en hierin zijn hun werken goed en lovenswaardig.

En van de andere kant:
wanneer de mens met heel zijn gemoed God toegewend is,
en zo in zichzelf medewerker van God wordt
en dat met verlangen en liefde,
dan zijn hun werken hiermee goed.

Het derde:
wanneer de mens zich met eigendunk
en natuurlijke toe-eigening,
met smaak en welbehagen
tot zijn werken keert,
dan zijn deze slecht en ze gaan teniet,
en hierdoor neemt de duisternis toe
en breidt deze zich uit.

Door deze duisternis ontstaat in de natuur
grote benauwenis en onvrede,
want de mens staat hier te midden van twee uitersten:
'beeld' en 'beeldloosheid'.

En alles waar we eerder over gesproken hebben,
hij is het allemaal kwijt
en het heeft voor hem geen smaak meer.

En waar hij smaak in heeft en waar hij naar op zoek is,
niets hiervan kan hij meer vinden;
en hij treft zich aan
in grote, klemmende benauwenis en vrees.

Deze benauwenis heeft menigeen gedreven naar Aken, naar Rome,
tussen de armen en naar kluizen.

Hoe meer ze er heen liepen,
hoe minder ze het vonden.

En velen vallen terug op hun verstandelijke beelden
en bedrijven daarmee hun spel,
want de benauwenis willen ze niet tot het einde toe dragen,
en zo vallen ze dan te pletter op de grond.

Ach kinderen,
de minnelijke mensen,
zij die het uithouden in deze ellendige duisternis,
het worden de allerliefste, edelste mensen.

Maar, kinderen,
de natuur zal menige dood moeten sterven.

Een discipel vroeg eens in het woud aan zijn meester
wat hij doen moest.

De meester zei:

'Ga maar zitten in je cel

und schrije alwegen mit dem propheten:
„mine trehene woren mir brot tag und nacht,
wan man mir teglich zuo sprach:
wo min Got were“.

Kinder,
der mensche muos hert und vaste ston
in den minneklichen fuosstaphen do wir vor von hant geseit;
das muos ie sin.

Was ist es anders
das man vil gedenkt,
man enwelle mit nach volgen dar in komen?

Kinder,
dise menschen engont nüt muessig.

6
Nu wo
gelendent dise lúte?

Weles ist nu ir ende?

Das ist das der herre
in einer kurzer stunde gehelingen
- so kumet ein blik –
und der bringet in so minneklichen die verborgen guete:
do wirt es in alles uf geton
in dem wunderlichen liechte
und in den blicken in dem klaren schine,
die in dem inwendigen grunde gelúchtet hant,
die verborgene worheit.

Denne wirt in bekant
wo und wie si der herre gefuert hat durch die vinsteren wege
und si nu hat in das liecht brocht
und ergetzet si do alles ires langen beitendes
und irs leides.

Denne enwart dem menschen nie so not
eins tieffen versinkens in den grunt der demuetkeit
in rechter gelossenheit.

So der under val
ie tieffer und grundeloslicher ist,
so sich Got des menschen
und aller siner werke
innerlicher und richlicher under wint
und alle sine werk wúrket
in úber natúrlicher wise.

Das wir im denne alle volgen die vinsteren wege,
das er uns in das wore liecht bringen múge,
des helf uns Got.

Amen.

en ween zonder ophouden met de profeet:
“mijn tranen waren mijn brood bij dag en bij nacht,
waar men mij dagelijks toeriep:
waar is je God?”.

Kinderen,
stevig en standvastig moet de mens staan
in de minnelijke voetstappen, waarover we eerder spraken;
laat het altijd zo zijn.

Wat zal het baten,
veel aan hem te denken,
zonder in zijn voetsporen te gaan?

Kinderen,
de mensen die hem navolgen, ze zullen niet zwerven in lediggang.

6
Welnu,
waar zullen deze mensen aanbelanden?

Wat zal hun eindbestemming zijn?

Wanneer de Heer dan komt,
heel even en plotseling,
als in een bliksemflits,
en hij hun aldus op minnelijk wijze de verborgen goedheid brengt,
dan wordt zij hun verklaard;
in dit wonderlijke licht,
in dit weerlicht,
dat in de inwendige grond schijnt,
licht de verborgen waarheid op.

Dan wordt hun geopenbaard
waarheen en hoe de Heer hen geleid heeft over de duistere weg,
om ze nu dan in dit licht te brengen;
en hier vergoedt hij hun het lange wachten,
en hun lijden.

Meer dan ooit is het voor de mens nu noodzakelijk
om zich diep te verzinken in de grond van de deemoed
in de juiste gelatenheid.

Dit inzinken,
hoe dieper en hoe bodemlozer het zal zijn,
des te meer God zich over deze mens
en over al zijn werken
zal ontfermen op innige en op ruimhartige wijze,
en al die werken zal hij werken
op een wijze die de natuur te boven gaat.

Mogen wij allen hem dan volgen op deze duistere wegen,
opdat hij ons in het ware licht brengen zal,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 62 (V66)

Vijftiende zondag na Pinksteren II

Querite primum regnum Dei et justiciam eius.
(Mt 6,33)

*Die bredige usser sant Matheus ewangelio
von dem egenanten fünfzehenden sunnentage
verbütet alle sorgvaltikeit
und erzalet vil stücke der gritekeit
und stroffet sunderliche geistliche lüte
umb ire wergberkeit
und glichet irre wisen vil
der symonigen.*

1
'Suochent zem ersten das rich Gotz und sine gerechtekeit,
und úch werdent alle ding zuo geworfen',

und gab unser herre ein al ze merklich glichnisse
und wiset den menschen uf das krut der garten
und uf die unvernünftige vogele des himels
und sprichet:

'sehent an die lylyen des ackers,
die spinnen nüt noch enneient,
wan Salomon in aller siner wisheit und richtuom
enwart nie gekleidet als diser eine;
- noch die vogel des himels,
wan si enseient noch si ensnident
noch ensament in die schüren,
und úwer himelscher vatter genert si.

Ensint ir denne nüt besser wan der dekeiner?

Und ich sag úch:
ir ensúllent nüt sorgen úwer selen was ir gessent,
und och nüt úwerem libe wo mit ir úch gekleident.

Und ir súllent nüt sprechen:
„was essen wir?“
oder „was trinken wir?“
oder „wo mitte kleiden wir uns?“;
wan diser dinge begerent die lüte.

Mer úwer himelscher vatter der weis wol
das ir dis alles bedúrfent';

und schiltet und sprichet:

'ir kleines glovben, wes sorgent ir?

Suochent zem ersten das rich Gotz und sine gerechtekeit,
so werdent úch alle ding zuo geworfen.'

Kinder,
do vor sprach er das nieman zwein herren enmúge gedienen:
Gotte und dem richtuom;
den einen muos er minnen und den andern hassen.

Es ist ein wunder
und ein unbegrifflich ding

Zoekt eerst het Rijk Gods en zijn gerechtigheid.
(Mat. 6,33)

*De preek op het ewangelie van Sint-Mattheus
voor de eerdergenoemde vijftiende zondag
verbiedt elk bezorgd-zijn,
geeft veel voorbeelden van hebzucht
en berispt in het bijzonder mensen die een geestelijk leven lijden
en dat op werktuiglijke wijze doen,
en toont dat hun manieren veel overeenkomsten hebben
met die van simonisten.*

1
'Zoek eerst het Rijk Gods en zijn gerechtigheid,
en alle dingen zullen jullie toegeworpen worden.'

Onze Heer gaf een zeer opmerkelijke gelijkenis
en wees de mensen op de bloemen van de akkers
en op de redeloze vogels van de hemel
en zei:

'Kijk naar de leliën in het veld,
ze spinnen niet noch naaien ze,
en toch, Salomon met al zijn wijsheid en rijkdom,
hij ging nooit gekleed als een van hen;
en kijk naar de vogels van de hemel,
ze zaaïen niet, ze maaiën niet,
verzamelen niet in de schuren,
en toch geeft onze hemelse Vader hun te eten.

Zijn jullie niet veel méér dan zij?

En ik zeg jullie:
maak jezelf geen zorgen over wat je wel zult eten,
en welke kleren je op je lichaam zult dragen.

En zeg niet:
"wat eten we?"
of "wat drinken we?"
of "hoe zullen we ons kleden?";
want dingen zijn het die door wereldse mensen nagejaagd worden.

Je hemelse Vader weet heel goed
dat jullie dat allemaal nodig hebben';

en dan zegt hij op berispende toon:

'Jullie kleingelovigen, waar maken jullie je zorgen over?

Zoek eerst het Rijk Gods en zijn gerechtigheid,
dan zullen alle dingen jullie toegeworpen worden.'

Kinderen,
eerder zei hij dat niemand twee heren kan dienen:
God en de aardse rijkdom;
want de een moet hij liefhebben, de ander haten.

Het is iets wonderlijks,
iets dat het begrip te boven gaat,

das hie inne beslossen ist.

Wir solten recht dis ewangelium fúr unser ovgen setzen,
und solte unser pater noster sin.

Wie bloesklich unser herre uns die worheit leret
mit offenbaren worten und mit guoten woren glichnissen,
und verbút hie alle sorgvaltikeit zergenglicher dinge
und spricht hie:

'weler úwer mag mit sinre sorge
sime libe an der lenge út zuo gelegen?

ir krankes glovben!'

Kinder,
hie sehent ir wol an diser rede
wie ungelich alle menschen gemeinlich der worheit lebent
in aller der welte.

Dis ist ein heimlich verborgen gebreste
der unter diser sorgveltikeit geschicht;
das ist die leide gritikeit,
die der siben hovbtsúnde eine ist.

Dise sünde
die tuot unmerklich
den aller meisten schaden der in ertrich geschicht.

2
Merke ein ieklich mensche
und sehe
was wunders, was arbeit, was zit, was flisses und behendikeit
wirt erdacht und geuebet,
ein ieklichs gegen sime nehsten.

Och solte man die materie rueren ze grunde,
was wúrde dannan us?

Aber gent mir urlob das ich ein wening dar ab spreche.

Nu merkent was das si das wening ieman
Gotte der alle ding vermag, getar getrúwen,
und sorgent und schaffent und wúrkent und tuont
ein ieklichs als ob er eweklich leben súlle,
das alles us disem grunde kumet.

Sehe man recht dar in,
man moechte sich es wol erschrecken
wie der mensche das sine suochet in allen dingen
engegen allen menschen,
in worten, in werken, in gaben, in dienstbetoon,
alles das sin,
es si lust oder nutz
oder ere oder dienst
iemer út: dis wirt gesuocht und gemeint
in allen dingen,
in Gotte und in creaturen.

Diser gebreste hat so tief gewurzelt
das alle die winkel des menschen dis ze mole vol sint
dise irdensche ding ze sehende,
recht als dis krumb wib do dis ewangelium von sprichet,
die ze mole zuo der erden gebogen was
und nút úber sich enmochte gesehen.

Armer blinter
geistlicher mensche in dem schine und nút in der worheit,
war umbe engetrúwest du Gotte nút,
der dir so vil guotes getan hat,
und hat dich von der vergiftlichen sorge

hetgeen hierin besloten ligt.

Laat ons dit ewangelie goed voor ogen houden,
het moet voor ons als een Onzevader worden.

Hoe onverhuld toont onze Heer ons hier de waarheid
in onbedekte woorden en door goede, ware gelijkenissen;
hij verbiedt hier alle bezorgdheid over vergankelijke dingen
en zegt:

'Wie van jullie zal met zijn bezorgdheid
zijn levensduur ook maar iets verlengen?

Jullie kleingelovigen!'

Kinderen,
aan deze woorden kunnen jullie wel zien
hoe weinig de mensen in het algemeen naar de waarheid leven,
waar ook ter wereld.

Een heimelijk, een verborgen gebrek gaat schuil
onder deze bezorgdheid:
het is de ellendige hebzucht,
die één van de zeven hoofdzonden is.

Deze zonde,
zonder dat men het merkt,
zorgt ze hier in dit aardrijk voor de allergrootste schade.

2
Kijk maar eens goed naar willekeurig welke mens,
en zie,
hoe wonderlijk veel werk, tijd, vlijt en behendigheid
iemand steekt
in het benadelen van zijn naaste.

Ach, zou men hier tot op de grond gaan,
waar zou men uitkomen?

Maar sta me toe om hier toch een kleinigheid over te zeggen.

Merk nu op hoe het komt dat zo weinigen
op God, die alles vermag, durven vertrouwen;
ze zorgen maar en ze zwoegen en werken en doen,
alsof ze eeuwig blijven leven:
het komt allemaal voort uit deze grond.

Zou men hier goed naar binnen kijken,
dan zal men schrikken
wanneer men ziet hoe de mens het zijne zoekt in alles
en dit ten koste van anderen;
in woorden, in werken, in giften, in dienstbetoon,
steeds zoekt hij maar het zijne,
steeds maar genot of nut,
eer of wederdienst,
ja, altijd is er iets dat hij zoekt en nastreeft,
in alles,
in God, in de schepselen.

Dit gebrek is zo diep geworteld,
dat elke uithoek in de mens niets liever doet
dan kijken naar deze aardse dingen;
het is hier net als bij de gekromde vrouw waarvan het ewangelie zegt,
dat ze zo kromgebogen naar de aarde liep
dat ze niet omhoog, boven zichzelf uit kon kijken.

Arme, blinde mens,
geestelijk levend naar de schijn, niet in waarheid,
waarom vertrou je niet op God,
hij die zoveel goede dingen voor je deed,
hij die jou van de giftige zorgen

der boesen valschen welte erloest,
das dir der ovch sülle geben
als snoede kleine ding als din notdurft ist?

Und ist das nüt ein klegelich ding
das ein geistlich mensche
also mit allem sime flisse unde minne
mit emzeklicher uebunge ist
nacht und tag gekert uf sin werklin,
uf sine roeke, das er echt gespinne,
oder was werkes das ist,
das er do vor kume iemer recht luterlichen
zuo Gotte oder zuo sime herzen kunt,
und so ime dis wol zuo get
was er under handen hat,
so enhat er keinen jamer
noch fúrbas ze qwelende nach ewigen dingen,
denne blos notdurft an Gotte
und lust an disen dingen,
und verblibent mit disen snoeden armen dingen
als gentslich als weltliche lúte mit grossen dingen.

Unser herre sprichet man enmúge nüt zwein herren gedienen,
Gotte und dem richtuom,

'sunder suochent zem ersten das rich Gotz',
- das ist das vor al und über al –
'und sin gerechtikeit,
und alle ander ding die súllent úch zuo geworfen werden'.

Er entsprichet nüt: gegeben,
sunder geworfen werden,
als ob er spreche:
es enist des wert nüt das es ein gabe heisse.

Aber sprichet er: 'sol úch zuo geworfen werden'.

Wie vil dise unnützen snoeden ding
gemeint und gemint und gesuocht werdent
heimelich und offenlich,
und wele sorgveltikeit man drumbe hat und ir begert
und man si ze huffen haltet unordenlich,
das ist ein grundelos ding;
des wil ich fúrbas geswigen.

3
Nu sprichet S. Peter:

'werfent alle úwer sorge uf Got,
wan er sorget fúr úch'.

Diser usserlichen dinge sorgveltikeit
die tuot drije grosse schaden in dem menschen:
si verblent zem ersten die vernunft und die bescheidenheit;
och si verloeschet das fúr der minne
in dem ernste und in der hitze;
und si verderbet und verstecket die wege
des innewendigen zuoganges zuo Gotte
recht als ein boeser nebel und ein diker rovch,
der uf get und verderbet eim menschen sinen aten.

Dise sorgveltikeit wirt geborn us der sünde
und der untugent gritikeit.

Sehent fúr úch wo mit ir umbe gont
die wile ir in der zit sint,
und suochent das rich Gotz,
das das funden werde und endecket werde
do es verborgen in dem grunde lit der selen
und wirt verderbet.

over de boze, valse wereld heeft verlost,
en hij die jou geven kan
al die kleine, nietszeggende dingen die je nodig hebt?

En is het niet beklagenswaardig
dat iemand die een geestelijk leven leidt,
dat zo iemand vol ijver en liefde
vlijtig oefeningen doet
en daarbij dag en nacht gericht is op haar werkjes,
steeds maar naar haar spinrokken tuurt om maar goed te spinnen,
en zo bij elk werk, welk ook,
gehinderd wordt om zich louter en alleen
tot God te keren of tot haar eigen hart;
en gaat het haar goed af,
het werk dat ze onder handen heeft,
dan voelt ze niet de drang
om door te dringen naar eeuwige dingen,
slechts het hoognodige is voor God,
zij heeft genoeg aan deze dingen,
en ze hangt aan deze onbetekenende, armzalige dingen,
net zoals wereldse mensen hangen aan grote dingen.

Onze Heer zegt dat men niet twee heren dienen kan,
God en de aardse rijkdom,

'maar zoek eerst het Rijk Gods'
– dat wil zeggen voor en boven alles –
'en zijn gerechtigheid,
en alle andere dingen zullen jullie toegeworpen worden.'

Hij zegt niet 'gegeven worden',
maar 'toegeworpen worden';
het is alsof hij zeggen wil
dat ze het niet waard zijn om 'gave' genoemd te worden.

Daarom zegt hij: 'zal jullie toegeworpen worden.'

Hoezeer deze onnutte, onbetekenende dingen
nagestreefd, bemind en gezocht worden,
heimelijk of openlijk,
en de zorgvuldigheid die men betracht bij het najagen ervan,
en hoe men ze ongeordend opstapelt,
bodemloos is het;
ik wil er nu verder over zwijgen.

3
Nu zegt Sint-Petrus:

'Werp al jullie zorgen op God,
hij zal voor jullie zorgen.'

Deze bezorgdheid gericht op uiterlijke zaken
veroorzaakt drieërlei forse schade in de mens:
als eerste verblindt ze het verstand en het inzicht;
ook blust ze het vuur van de liefde:
zowel haar werkzaamheid gaat verloren als haar hitte;
en ze vernielt de wegen en ze omhult
de inwendige toegang tot God
als een kwade nevel en een dichte rook
die opstijgt en een mens zijn adem beneemt.

Deze bezorgdheid wordt geboren uit de zonde
en uit de ondeugd van de hebzucht.

Wees op je hoede voor de dingen waar je mee omgaat
zolang je in de tijd leeft,
en zoek het Rijk Gods,
opdat het gevonden zal worden en onthuld,
want verborgen ligt het in de grond van de ziel,
bedekt door die dingen.

Do gehoert manig strit zuo;
wan es enwirt niemer recht funden,
diser gebreste valle zem ersten ab,
und das enget nüt eines tages zuo.

Was der mensche gewaltteklich gewinnen sol,
das muos er mit arbeiten erkiegen und mit flisse;
e denne man den usseren menschen ab geziehe
von minnen zergengklicher dinge
in diser uswendiger sorgveltikeit,
dar gehoert gar ein behender flis zuo.

Wan er stecket so verborgenlichen in der naturen
in dem vihelichen grunde,
das der mensche das sin suochet in allen dingen:
in worten, in werken, in wisen,
in dienste, in frúntschafft.

Wie das der leide gesuoch der naturen
in allen verborgenlich wúrket
und ovch an Gotte,
so wellent si trost haben, lúchten, smaken, bevinden,
und wellent iemer etwas haben
und wellent gerne himelrich haben.

Man muos wol liden in dem heiligen cristen glovben,
und Got git dirs gerne.
Propter retributionem.

Tuo grosse werk und uebe dich in allen guoten tugenden:
Got sol dir grossen lon geben
als verre als du dich huetest vor urteil dines nechsten
und das du och dich selber nüt für besser enhast wan einen anderen.

Wan tetest du das,
so enweis ich entrúwen ob dir iemer út drumbe werde.

Kinder,
huetent úch vor disem behenden gesuoche der naturen,
das man geistlich guot uebunge tuot
umbe keine lipliche zitlich ding.

Das hat ein anhang der symonien,
die die heilige kilche also sere verwosset als deheine súnde,
und ist ze mole wider die gerechtekeit;
wan Got ist von nature ein recht ende aller dinge,
und du setzest dar in sine stat zuo dem ende diner werke
ein boes snoede zergengklich ding.

Wir súllen suochen die gerechtekeit Gots.

Dis ist wider sine gerechtekeit.

4
Kinder,
dis grundes nement in úch war
und suochent das rich Gotz
und allein sine gerechtekeit,
das ist:
suochent alleine Got, der ist das gewore rich.

Dis riches begeren wir,
und bittet ein ieklich mensche alle tage in dem pater noster.

Kinder,
das pater noster ist ein al ze hoch kreftig gebet.

Ir enwissent nüt was ir bittent.

Got ist sin selbes rich.

Menige strijd zal gevochten moeten worden;
want nooit zal het gevonden worden
vooraleer dit gebrek wegvalt,
en zoiets gebeurt niet in één enkele dag.

Wat de mens in zijn bezit wil krijgen,
dat zal hij met arbeid moeten winnen en met vlijt;
want wil men de uiterlijke mens wegtrekken
van de liefde voor vergankelijke dingen
die in deze zorg voor de uiterlijke dingen ligt,
dan moet men beschikken over de juiste ijver.

Want zo verborgen ligt het in zijn natuur,
in de dierlijke grond,
dat de mens in alles het zijne zoekt:
in woorden, in werken, in gedrag,
in dienstbetoon, in vriendschap.

Omdat dit vreugdeloze gezoek van zijn natuur
op verborgen wijze in alles zijn werk doet,
ook waar het God betreft,
verlangt de mens troost, verlichting, smaak, ondervinding;
steeds willen mensen iets hebben,
ja, het hemelrijk verlangen ze.

Uitlijden moet men het binnen het christelijke geloof,
en God zal het je graag geven,
propter retributionem.

Verricht grote werken en oefen jezelf in alle goede deugden:
God zal je rijkelijk belonen,
zolang je je maar hoedt anderen te oordelen
en jezelf niet beter acht dan een ander.

Want zou je dat doen,
dan zou ik niet weten of je er ooit iets voor terug zal krijgen.

Kinderen,
hoed je voor dit behendige gezoek van de natuur,
waarbij men goede, geestelijke oefeningen doet
omwille van klein, stoffelijk, tijdelijk gewin.

Het heeft veel weg van simonie,
die door de heilige Kerk meer verworpen wordt dan welke zonde ook,
en die geheel ingaat tegen elke gerechtigheid;
want God is van nature het juiste einddoel van alles;
en jij, jij zet daar op zijn plaats als bestemming van jouw werken
een boos, onbetekenend, vergankelijk ding.

Gods gerechtigheid is het die we moeten zoeken!

Dat andere gaat in tegen zijn gerechtigheid.

4
Kinderen,
neem deze grond in jezelf waar
en zoek het Rijk Gods
en alleen zijn gerechtigheid;
dat wil zeggen:
zoek alleen God, hij is het ware Rijk.

Naar dit Rijk gaat ons verlangen uit,
en hier bidt een mens alle dagen om in het Paternoster.

Kinderen,
het Paternoster is een onovertroffen, krachtig gebet.

Jullie weten niet wat het is, waar jullie om bidden.

God zelf is zijn Rijk.

In dem ríche do ríchsent alle vernúnftige creaturen,
us und do inne.

Das ist das rích, das wir bittent
Got selber in allem síme ríchtuom.

In dem ríche wirt Got unser vatter
und bewiset sich do die vetterlich trúwe und die vetterlich kraft.

Und in dem so er stat in uns vindet ze wúrkende,
do wirt der name Gotz geheiliget und gegroesset und bekant:

das ist sin heiligen in uns,
das er in uns ríchsen múge
und sin recht werk in uns gewúrken múge;

do wirt sin wille hie in der erden als do in dem himel,
das ist:
in uns als in im selber,
in dem himel der er selb selber ist.

Och
wie git man sich in disem so dicke uf in sinen willen
und nimet sich so snelklichen wider
und enphelt dem!

Nu heb aber wider an
und gib dich ime aber uf!

Gib dich dem goetlichen willen gevangen
in rechter gelossenheit
und getrúwe der vetterlichen kraft die alle ding vermag
und der du so dicke und dicke so oeffenlich gewar bist worden
und alle stunde und tage gewar wirst.

Engetarst du dich der nút lossen?

Suoche sine gerechtekeit;
das ist sin gerechtekeit
das er bi den blibe die in innerlichen suochent
und in meinent und sich an in lossent.

Nu in den ríchset Got.

Alle die sich in rechter gelossenheit zuo Gotte haltent
und sich an in lossent,
den vellet alle ungeordente sorgveltikeit ab.

Nút das man Got út súlle bekoren;
wan man muos harte wol haben
ein vernúnftige wisliche fúrsichtikeit
zuo allen geordenten dingen,
wie es gebúrt dir und dime nechsten
und ze dienste dir und der gemeinen minne,
und das ein ieklich ding, als es gevellet,
in guoter fuoge und in bescheidenheit werde getan.

Und das selbe das man meinde in der lidikeit in der kilchen,
das selbe sol man meinen in aller wirklicheit,
man wúrke, man rede,
man esse, man trinke,
ze slaffende, ze wachende:
meine in alles und nút des dinen.

Nu moechte man sprechen von dem
das Got nieman enlot der im getrúwet:
er lot doch dicke guote menschen grossen gebresten liden.

Das tuot er, als bischof Albrecht sprícht,
umbe drije sache.

In dit Ríjk heersen alle redelíjke schepselen;
van daaruit en daarbinnen.

Dit is het Ríjk waar we om vragen:
God zelf is het in zijn volle ríjckdom.

In dit Ríjk wordt God onze Vader,
daar openbaart zich vaderlíjke trouw en vaderlíjke kracht.

En wanneer hij in ons een plek vindt waar hij werken kan,
dan wordt zijn naam geheiligd, verheerlíjkt en erkend.

Dit dan vormt zijn heiliging in ons:
dat hij in ons heersen mag
en in ons zijn goede werk werken mag.

Dan geschiedt zijn wil hier op de aarde zoals daar in de hemel,
dat wil zeggen:
in ons zoals in hemzelf,
in de hemel die hij zelf is.

Ach,
hoe snel toch valt men terug op zijn eigen wil;
men herpakt zichzelf,
hem verliest men.

Begin dan opnieuw,
en geef je over aan hem.

Lever je uit aan de goddelíjke wil,
doe het in oprechte gelatenheit
en vertrouw op de vaderlíjke kracht die alles vermag
en die je zo vaak en vaak zo dúidelíjk gewaar werd
en nog elk uur, elke dag gewaar wordt.

Durf je jezelf niet over te geven aan hem?

Zoek zijn gerechtigheid;
dit dan is zijn gerechtigheid:
dat hij hen bijstaat die hem innerlíjck zoeken,
die slechts hem op het oog hebben en zich aan hem overgeven.

In hen dan heerst God.

Al degenen die zich met de juiste gelatenheit naar God richten
en zich aan hem overgeven,
bij hen valt alle ongeregelde bezorgdheit weg.

Dat wil niet zeggen dat men God beproeven zal;
want altijd dient men te beschikken
over een verstandige, wíjze, voorzichtigheit
tot alle geordende zaken,
gericht zowel op jezelf als op je naaste,
en ten behoeve van jezelf en de liefdesdienst aan de gemeenschap,
opdat alles, hoe het zich ook aandienen mag,
op de juiste wíjze en met inzicht gedaan wordt.

En wat men op het oog had tijdens het gebed in de kerk,
men moet het ook op het oog hebben bij elke bezigheit;
of men nu werkt of spreekt,
eet of drinkt,
slaapt of waakt:
zoek het in alles; zoek niet het jouwe.

Men zou zich nu kunnen afvragen
of het waar is dat God niemand laat vallen die op hem vertrouwt:
goede mensen toch laat hij vaak groot gebrek líjden.

Dat doet hij, volgens bisschop Albertus,
vanwege drie redenen.

Das eine:

das er den menschen versuochen wil,
ob im der mensche út getúrre
gelovben und getrúwen.

Dar umbe lot Got dicke den menschen in not komen,
das er in lere gelossenheit,
und och, als er ime usser der not gehilfet,
das er in denne bekenne
und sine frúntschaft und sin helfe,
das sine minne und danknemkeit dannan ab wachse,
und Gotte naher kome und lieber werde,

oder das er hie mit im sin vegfúr minren wil,

oder zuo eime urteil die die es wol besseren múgent
und es nút entuont.

5

Liebes kint,
suoche denne zem ersten das rich Gotz,
das ist: luter blos Got und nút anders.

So die minlicheit alle ab geworfen werdent,
so wirt der wille Gotz in der erden als in dem himele,
also als der vatter eweklich hat gewalt in dem himel,
das ist in sime sune;

als der mensche in dem stet, nút anders meinende
noch wellende noch begerende denne das selbe,
so wirt er selber Gotz rich, und Got richset in ime;
do sitzet der ewige kúnig herlichen in sinem trone
und gebútet und regniert in dem menschen.

Dis rich das ist eigentlich in dem aller innersten des grundes,
als der mensche mit aller uebunge
den ussersten menschen gezúhet
in den innwendigen vernúnftigen menschen,
und denne die zwene menschen,
das sint die sinnelichen krefte und die vernúnftigen krefte,
sich al zemole uf tragent in den aller innwendigsten menschen,
in die verborgenheit des geistes,
do das wore bilde Gotz in gelit,
und sich das al zemole erswinget in das goetlich abgrúnde,
in dem er eweklich was in siner ungeschaffenheit.

Denne als Got den menschen also vindt
in der luterkeit und in der blosheit zuo gekert,
so neiget sich das goetlich abgrúnde
und sinket in den luterer zuo gekerten grunt
und úberformet den geschaffen grunt
und zúhet in in die ungeschaffenheit mit der úberformunge,
das der geist als ein mit dem wirt.

Moechte sich der mensche in dem sehen,
er sehe sich also edel
das er gantz wande das er Got were,
und sehe sich
hunderttusent werbe edelre denne er an im selber ist,
und sehe alle gedenke und meinunge,
wort und werk und wissen
sin und aller menschen;
alles das ie geschach,
das soltest du ze grunde bekennen,
ob du in dis rich mochtest komen,
und in disen adel
do were alle sorgvaltikeit us und ab gevallen.

Dis ist das rich das man zem ersten suochen sol
und sine gerechtikeit:
das ist

De eerste:

hij wil de mens beproeven
en zien of deze het wel aandurft
hem te geloven en op hem te vertrouwen.

God stuurt de mensen vaak onheil,
om hen daarmee gelatenheid te leren;
en wanneer hij hen uit de nood helpt,
dat zij hem dan leren kennen
alsook zijn vriendschap en zijn hulpvaardigheid,
en hun liefde en dankbaarheid daaruit dan mag opbloeien
en ze God zo nader komen en meer lief hebben.

Hij doet het ook om zo voor hen het vagevuur te minderen.

En ook als een oordeel over hen die zich hadden kunnen beteren,
maar dit nalieten.

5

Lieve kind,
zoek dan eerst het Rijk Gods,
dat is: louter en alleen God en niets anders.

Wanneer het begeren losgelaten wordt,
dan geschiedt Gods wil op aarde zoals in de hemel,
zoals de Vader van eeuwigheid af zijn wil uitvoerende in de hemel,
dat is: in zijn Zoon.

Is het met de mens zo gesteld dat hij niets anders nastreeft,
niets anders wil of verlangt dan dit,
dan wordt hij zelf Gods Rijk en God heerst in hem;
daar zetelt de eeuwige koning in al zijn heerlijkheid op zijn troon
en gebiedt en heerst in de mens.

Dit Rijk, het wordt gevonden in het allerinnerlijkst van de grond
zodra de mens met al zijn oefeningen
de buitenste mens naar binnen trekt,
de inwendige, de verstandelijke mens in,
en deze twee zich dan
– de krachten van de zinnen en de krachten van het verstand –
helemaal indragen in de allerinwendigste mens,
de verborgenheit van de geest in,
waarin het ware beeld Gods gelegen is,
en zich dit alles dan inzwenkt in de goddelijke afgrond,
waarin hij van eeuwigheid af was in zijn ongeschapenheit.

Wanneer God de mens dan aldus aantreft,
in louterheid en puurheid en naar hem toegewend,
dan neigt zich de goddelijke afgrond
en verzinkt in de loutere, de toegewende grond
en overvormt de geschapen grond
en trekt hem door deze overvorming de ongeschapenheit in,
zodat de geest als één wordt met hem.

Zou de mens zich dan aldus kunnen zien,
hij zou zich als zo edel zien,
dat hij menen kon helemaal God te zijn,
en hij zou zichzelf zien
als honderdduizend keren edeler dan hij uit zichzelf is;
en alle gedachten en verlangens,
alle woorden en werken, al het weten kon hij zien,
dat van hemzelf en van alle mensen;
al hetgeen ooit geschiedde,
hij zou het ten gronde kennen
wanneer hij in dit Rijk komen kon;
en in deze edelheid
zou alle bezorgheid losgeraakt en van hem afgevallen zijn.

Dit dan is het Rijk dat men bovenal zoeken moet,
samen met zijn gerechtikeit:
dat wil zeggen,

das man in an allen zuo val setze
zuo eime rechten ende aller unser meinunge
in allen unsern werken,
und im getrüwen.

Als Got nie menschen ze vil enmochte gewinnen,
als enmochte nie mensche Gotte ze vil getrüwen,
so es ein trúwe were in rechter wise
und alsus sin sorge hin wirfet
als er gesprochen het.

6
Nu sprichet S. Paulus doch:

'ir súllent sin sorgveltig,
das ir behaltent die einikeit des geistes in dem bande des friden'.

Kinder,
den friden den man in dem geiste und in der inwendikeit vindet,
der bedarf wol sorgveltikeit;
wan in dem friden so vindet man alles dis:
do wirt das rich entecket und wirt do funden
und die gerechtekeit.

Den friden ensol der mensche im nieman lossen nemen,
wie alle ding koment:
schade und frome, ere oder smocheit.

Halt ie den inren menschen in woren friden,
in dem bande des friden,
das ist
in der gemeinre ungepartigeter minne:
einen ieklichen minnen als sich selber;
und setzent fúr úch das minneklich exemplar
unser herren Jhesu Christi
und sehent an wie sin minne gewúrkt hat,
die in me tet liden
wan alle heiligen oder alle menschen ie gelittent.

Und er was in allen sinen tagen me trostlos
wan ie mensche ie wart,
und endete das
mit dem bitterlichsten tode des ie mensche ie gestarb,
und im worent sine obersten krefte nút minre selig
denne si ieszunt sint.

Die ime nu
aller werlichest nach volgent
an uswendiger trostlosigkeit und an worem ellende
von innen und von ussen
von allem enthalt
und sich blos haltent von aller minlicheit und annemlicheit,
die koment
aller adellichest und luterlichest
dar do das rich entecket und funden wirt.

Und das ist sine gerechtekeit
das man dis vinde in den woren fuossprüen:
in rechter gelossenre trostlosigkeit,
in willigem armuote des geistes,
in ellende.

Das wir nu alle das rich also suochen,
das wirs in der worheit vinden,
dar zuo gehoert das wir uns selber und alle froemde sorge verlieren,
wan unser herre sprichet:

'der sine sele verlúret,
der sol si behalten'.

Das geschicht in worem verloeigenende der mensche sin selbes

dat we hem bij alles wat ons toevalt,
beschouwen als het ware doel van al onze verlangens
in al onze werken,
en dat we in alles op hem vertrouwen.

Zoals God mensen nooit te veel beminnen kan,
zo kan een mens nooit een te veel aan vertrouwen in God hebben,
wanneer dit maar een oprecht vertrouwen is
en men zijn zorgen zo afwerpen zou
zoals hij het gezegd heeft.

6
Sint-Paulus nu zegt:

'Draag er zorg voor,
dat jullie de eenheid van de Geest bewaren in de band van vrede.'

Kinderen,
de vrede die men in de Geest en in het innerlijk vindt,
men moet er zorgvuldig mee omgaan;
want in de vrede treft men dit alles aan:
daar wordt het Rijk geopenbaard, daar wordt het gevonden,
alsook de gerechtigheid.

Deze vrede moet de mens zich door niemand laten nemen,
wat er ook gebeuren mag,
zij het schade of voordeel, eer of smaad.

Laat de innerlijke mens steeds in de ware vrede verkeren,
in de band van vrede,
wat zeggen wil:
in een algemeenzame, ongedeelde liefde,
de ander liefhebben als jezelf;
en houd het minnelijke voorbeeld voor ogen
van onze Heer Jezus Christus
en zie hoe zijn liefde gewerkt heeft,
die hem meer deed lijden
dan wat alle heiligen of alle mensen ooit geleden hebben.

Zijn hele leven lang ondervond hij nog minder troost
dan welke mens ook,
en zijn leven eindigde
met een dood gruwelijker dan die van enig andere mens,
en toch waren zijn hogere krachten in hem niet minder zalig
dan dat ze nu zijn.

Zij nu
die hem waarlijk navolgen,
die zonder uitwendige troost en zwaar beproefd zijn,
inwendig en uitwendig
zonder enige stut,
en zich niet overgeven aan begeertes en aanmatiging,
zij zullen degenen zijn
die op de meest adellijke en loutere wijze aankomen
daar waar het Rijk geopenbaard en gevonden wordt.

Daaruit dan bestaat zijn gerechtigheid,
dat men het vinden zal in de ware voetsporen:
in de ware verlatenheid zonder troost,
in vrijwillige armoede van geest,
in ellende.

Willen we dit Rijk dan zoeken
en het in waarheid vinden,
zullen we onszelf en alle verkeerde zorgen moeten verliezen;
want onze Heer zei:

'Wie zijn leven verliest,
die zal het behouden.'

Dit geschiedt in waarachtige verloochening van onszelf,

in allem dem do er sich vindt
von innan und von ussen:
des helf uns allen der sich von minnen durch uns verlor.

Amen.

hoe en waar wij onszelf maar aantreffen,
inwendig of uitwendig;
daartoe helpe ons hij die zich uit liefde voor ons verloor.

Amen.

Preek 63 (V67)

Zestiende zondag na Drievuldigheid

Flecto genua mea ad Deum
et patrem Domini Jhesu Christi,
a quo omnis paternitas in celo et in terra
nominatur. (Eph 3,14-15)

*Die bredige usser sant Paulus epistele
von dem sehtzehnten sonnendage
seit under vil andern tieffen sinnen
wie der mensche kummen mag
in die hoehe der ueberwesenlichen gotheit
durch drie tugende,
gelossenheit, lidikeit und unannemlicheit.*

1
Min herre S. Paulus sprichet:

'ich búge minú knú zuo dem vatter unsers herren Jhesu Christi,
von dem alle vetterlicheit wirt genant in himel und in erden,
das ir nút enverzagent
umbe min liden umb úch,

und gebe úch den richtuom siner eren
und krefftige úch mit tugenden mit sime geiste
in dem inwendigen menschen
und gebe Christum ze wonende in úwerm herzen
mit dem heiligen glovben gewurzelt in der minne und gefundiert,

das ir múgent begriffen mit allen heiligen
weles si die breiti, die lengi, die hoehi und die tieffi,
und das ir múgent wissen die hoechste minne Christi,
das ir erfúllet werdent in aller foellin Gotz'.

Dise rede ist so rich und so vol sinnes
das des enkein not enwere
das wir die buoch út her zuo bedúrfent durch sehen
oder her zuo tuon.

Do min her S. Paulus dise epistole schreib, do was er gevangen
und begerte das sin frúnt sich her umbe nút enbetruecten,
als:

'ob ich och gevangen were, das were etlichen menschen ein liden,
und das were mir werlichen leit,
und si enwerent mir ein trahen deste lieber nút'.

Und do er in disem gevengnisse was,
do wisete er sine frúnt uf den weg der gelossenheit,
das si sich dis noch keines dinges enbetruecten;
wan etlichen menschen
den get vil naher irre frúnde leit denne ir selbes,
und do mit wellent si sich entschuldigen,
und im ist doch unrecht.

Dis wolte er
das si stuenden in allen dingen in rechter gelossenheit;
wan rechte gelossenheit ist enphenglich
aller der gebúrte und der gaben und tugenden
die Got ie gegab

Daarom buig ik mijn knieën voor God,
de Vader van onze Heer Jezus Christus,
naar wie alle vaderschap in de hemel en op aarde
genoemd wordt. (Ef. 3,14-15)

*De preek op de brief van Sint-Paulus
voor de zestiende zondag,
toont, naast veel andere diepe gedachten,
hoe de mens geraken kan
tot de hoogte van de overwezenlijke godheid
langs drie deugden:
gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid.*

1
Sint-Paulus zegt:

'Ik buig mijn knie voor de Vader van onze Heer Jezus Christus,
naar wie alle vaderschap genoemd wordt in de hemel en op aarde,
opdat jullie de moed niet verliezen
door mijn lijden omwille van jullie.

Mag hij jullie de rijkdom van zijn heerlijkheid geven
en jullie door zijn Geest sterken met deugden
in de innerlijke mens,
en mag hij Christus laten wonen in jullie harten
met het heilige geloof geworteld en gegrond in de liefde.

Mogen jullie zo begrijpen met alle heiligen
welke de breedte is, de lengte, de hoogte en de diepte,
opdat jullie mogen kennen de hoogste liefde van Christus,
en vervuld mogen worden van heel de volheid Gods.'

Deze woorden zijn zo rijk en vol van betekenis,
dat het niet nodig is
hierbij de boeken te raadplegen
of om er iets aan toe te voegen.

Toen Sint-Paulus deze brief schreef, zat hij gevangen
en hij wilde niet dat zijn vrienden hierdoor bedroefd zouden raken,
alsof hij zei:

'dat ik nou gevangen ben, het zou mensen verdriet kunnen doen,
en dit zou me waarlijk spijten,
maar mijn genegenheid voor hen zou geen druppel groter worden.'

En toen hij in deze gevangenis zat,
toen wees hij zijn vrienden op de weg van gelatenheid:
hierover noch over wat dan ook moesten ze verdriet hebben;
want sommige mensen
raakt het verdriet van hun vrienden meer dan hun eigen verdriet,
en ze denken zich aldus te kunnen verontschuldigen,
maar ten onrechte.

Dit was wat hij verlangde:
dat ze bij alles oprecht gelaten bleven;
want oprechte gelatenheid maakt ontvankelijk
voor alle geboortes, gaven en deugden
die God ooit geschonken heeft

oder iemer geben wil, aller gnaden und alles guotes.

Dis wolte er
das si sunder betruenisse weren;
wan betruenisse ist ein gros hindernisse:
es verstiket das leben,
es verdúnstert das liecht
und verloeschet das fúr der minne.

Und dar umbe spricht S. Paulus:

'Gaudete,
froewent úch in unserm herren alwegen,
und ich spriche aber das ir úch froewent'.

2
Nu spricht S. Paulus:

'ich búge minú knú'

und meinde die innewendigen knú,
nút die uswendigen;
wan die inwendikeit die ist honderttusen werbe
witer und breiter,
tieffer und langer,
wan das uswendig ist.

Die bein das ist unser enthalt uswendig:
also sol der mensche alles sin vermúgen búgen fúr Got;
alles das er ist und vermag,
das sol er alzemole búgen
under die gewaltigen hant und kraft Gotz,
und sol gruntlich bekennen
sin natúrlích nicht und sin gebrestlich nicht.

Das natúrlích nicht
das ist das wir von naturen nicht ensint,
und das gebrestlich nicht
das ist das uns ze nichte gemacht hat.

Mit disen beiden nichten
súllen wir uns legen fúr die fuesse Gotz.

Dise búgunge
wiset uns uf einen rechten underwurf
und rechte gelossenheit und uf lidikeit und uf unannemlicheit.

Dise drú die sint recht
als dri geswesteren und sint gekleit mit eime kleide,
das ist wore demuetkeit.

Der mensche der sol ston in einer geordenter gelicheit
liebes und leides,
habendes und darbendes,
hert und weich,
und nemen ein ieklich ding von Gotte und nút von den creaturen.

Der mensche ist als er drú menschen si.

Den ussere menschen den sol man betwingen
als verre man iemer mag an gelossenheit,
und ziehen in inwert in den anderen menschen der innewendig ist.
Das ist der vernúnftige mensche,
das ist:
das der ussere mensche nút enwúrke noch us enlovffe
denne nach anwisingen des vernúnftigen menschen
und nút nach der vihelicheit.

Als denne der ander, der vernúnftige mensche,
stet in rechter lidiger gelossenheit
und sunder annemlicheit,

of voor wat hij nog schenken wil aan genade en goedheid.

Daarom verlangde hij
dat er in hen geen bedroefdheid was;
want droefenissen vormen een grote hindernis:
ze verstikken het leven,
verduisteren het licht
en ze blussen het vuur van de liefde.

En daarom zegt Sint-Paulus:

'Gaudete;
verheug je in de Heer te allen tijde;
en nogmaals zeg ik: verheug je.'

2
Sint-Paulus zegt nu:

'Ik buig mijn knieën',

en hij doelde op de inwendige knieën,
niet de uitwendige;
want de inwendigheid is honderdduizend keren
wijder en breder,
dieper en langer,
dan het hetgeen uitwendig is.

De beenderen geven ons uitwendige steun:
net zo moet de mens heel zijn kunnen buigen voor God;
al wat hij is en vermag,
hij moet het geheel en al buigen
onder de geweldige hand en kracht van God,
en ten gronde belijden
zijn natuurlijke niets en zijn gebrekkelijk niets.

Het natuurlijke niets,
dat is, dat we van nature niets zijn,
en het gebrekkelijke niets,
dat is, wat ons tot niets gemaakt heeft.

Met dit dubbele niets
moeten we ons werpen voor Gods voeten.

Dit buigen,
het wijst ons op de juiste onderwerping,
op de juiste gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid.

Deze drie,
als drie gezusters gaan ze gekleed in een en dezelfde kledij:
ware deemoed.

De mens moet standvastig zijn in geordende gelijkmoedigheid,
bij lief en leed,
bezit of gebrek,
hardheid of zachtheid,
en alles aannemen als door God en niet als door mensen gegeven.

De mens is als het ware uit drie mensen samengesteld.

De uitwendige mens moet men in toom houden
zover men daartoe in staat is, met gelatenheid,
en binnenleiden in de tweede mens, de inwendige mens:
de verstandelijke mens;
dat wil zeggen,
dat de uitwendige mens niet handelt of uitwaarts gaat
anders dan volgens de aanwijzingen van de verstandelijke mens,
en dat hij niet de dierlijkheid volgt.

Wanneer de tweede dan, de verstandelijke mens,
zich bevindt in de juiste, ontvankelijke gelatenheid
en hij zonder zelfaanmatiging is,

denne haltet er sich in sime lutern nichte
und lat Got ein herren sin und underwirft sich ime.

Denne wirt der dritte mensche al zemole uf gericht
und blibet ungehindert
und mag sich keren in sinen ursprung und in sin ungeschaffenheit,
do er eweklich gewesen ist,
und stet do sunder bilde und forme
in rechter lidikeit;
do git im Got nach dem richtuom sinre ere.

Also groeslichen wirt er do begabet
das von der reicheit
alle die nidersten und die mittelsten und die obersten krefte
werdent begabet und gesterket
in bevintlicher wise und gebruchlichen.

Dis ist
das Got git nach dem richtuom sinre glorien.

Und hie wirt der mensche gekreftiget mit tugenden
nach dem innewendigen menschen.

'Und gebe uch
Christum ze wonende in úwerm herzen.'

Kinder, das wort verstont:
ze wonende mit dem heiligen glovben;
das ist, als der munt uswendig sprichet:

'Credo in deum,
ich glovbe an Got vatter almchtig'.

Also dise menschen hant den selben glovben innewendig
in einer vil hoher wise
bevintlichen und smeklichen.

Ze glicher wis
ob ein sechs jerig kint den glovben spreche.
und ein meister von Paris spreche den selben glovben
(wie es ein glovbe were,
so wirt er doch ungelich von den zwein verstanden):

also
hant in dise menschen in dem inren menschen
in liehte und in klarheit und in underscheide.

Aber in dem dritten obersten menschen,
in dem verborgen menschen,
do hant si es ob dem liechte
in eime dúnsternisse sunder onderscheit
ob bilden und formen und onderscheide
in einer einveltiger einvaltikeit.

3
Dise hant den glovben
in smackender bevintlicher wise gebruchlichen.

Und spricht S. Paulus:

'er gebe Christum ze wonende in úwerm herzen'.

Christus sprichet als vil als ein salbe.

So wo Got disen grunt
alsus bereit und zuo gekert vindt,
in den flússet die salbe Christus
und wonet do,
das die menschen von grunde so susses und senfte werdent,
si envermúgent nüt keine hertekeit.

dan bevindt hij zich in zijn loutere niets
en voor hem is God zijn Heer, en aan hem onderwerpt hij zich.

Dan wordt de derde mens geheel en al omhoog gericht
en hij blijft ongehinderd
en kan inkeren in zijn oorsprong en in zijn ongeschapenheid,
waar hij van eeuwigheid af geweest is,
en waar hij zonder beeld en zonder vorm zich bevindt
in de juiste ontvankelijkheid;
daar geeft God hem naar de rijkdom van zijn heerlijkheid.

Zo rijkelijk wordt hem daar geschonken,
dat door deze rijkheid
alle lagere, middelste en hogere krachten
begiftigd en gesterkt worden
op gevoelijke en genietende wijze.

Dat is het wat bedoeld wordt met
'dat God naar de rijkdom van zijn heerlijkheid geeft'.

En hier wordt de mens gesterkt met deugden
naar de inwendige mens.

'Mag het jullie gegeven worden
om Christus te laten wonen in je hart.'

Kinderen, begrijp dit goed:
inwonen in het heilige geloof
is wat we met de uitwendige mond belijden wanneer we zeggen:

'Credo in Deum,
ik geloof in God de almachtige Vader.'

Hetzelfde geloof wordt door deze mensen beleden
maar op een veel verhevener wijze:
ze ervaren het en smaken het.

Het is hetzelfde
als wanneer een kind van zes jaar zijn geloof belijdt,
vergeleken bij de wijze waarop een leermeester uit Parijs het doet
(hoewel het een hetzelfde geloof is,
toch wordt het door elk van hen op ongelijke wijze verstaan).

Op vergelijkbare wijze
bezitten deze mensen het in de inwendige mens:
in het licht, in de klarheit en met onderscheid.

Maar in de derde, de hoogste mens,
de verborgen mens,
daar bezitten ze het boven het licht,
in een duisternis zonder onderscheid,
boven elk beeld, elke vorm en elk onderscheid,
in een eenvoudige eenvuldigheid.

3
Deze mensen bezitten het geloof
op een smakende, ondervindelijke, een genietende wijze.

Sint-Paulus zegt:

'Moge God het jullie geven om Christus te laten wonen in je hart.'

'Christus', dat wil zoveel zeggen als 'zalving'.

Waar God deze grond dan
aldus bereid en naar hem toegewend aantreft,
naar hen vloeit deze zalf, Christus,
en deze zal er wonen,
zodat deze mensen in hun grond zoet en zacht worden
en elke hardheid hun vreemd is.

Wo dise drije tugende in dem grunde funden werdent:
gelossenheit, lidikeit, unannemlicheit,
dar flússet dise salbe Christus sunder underlos
und machet den grunt so sues und milt;

moechtent si selber zuo einer salben werden
und sich allen menschen mit geteilen,
das were ir froeide.

Ir minne wirt so wit, so breit:
si slússet al in sich;
und moechtent si alle menschen selig machen
als S. Paulus:
er was mit den heiden ein heide,
mit den juden ein jude,
das er alle menschen gewúnne,
und unser herre Jhesus Christus
der mit den súndern as und dike mit in wandelte.

Christus salbe die flússet durch si in suesser gemeiner minne.

4
Nu sprichet er:

'das ir werdent gewurzelt und gefundiert in der minne'.

Kinder,
dar nach stont mit allem úwerm vermúgende
das ir werdent gewurzelt und gefundiert in der minne.

So der bovn tieffer und bas gewurzelt und gefundiert ist,
so er hoher und witer und breiter umbe sich wachset.

Ach
was sol manig schinent bovn,
die nu so sere geblueiet hant in dem schine!
Was sol der aller do nider vallen in den grunt,
wenne die grossen winde koment!

Unser herre sprichet:

'alle pflanzen die min vatter nút gepflanzet enhat,
die súllent mit der wurzellen us geworfen werden'.

Sehent fúr úch das ir gewurzelt und gefundiert werdent in der minne,
das ir múgent begriffen mit allen heiligen
weles si die breiti, die lengi, die tieffi und die hoehi.

Dise breiti in Got ist
das man siner entgegenwúrtikeit nút enphliehe.

Lossesit in mit eime minneklichen frúntlichen guetlichen antlit,
so vindest du in
mit eime grimmigen zornigen urteilenden antlit.

Dise breite die ist sunder ende in Gotte.

Denne sol man in uns nemen,
das ist die gemeine minne.

Die minne die ist recht nu in disen boesen ziten verloeschen.

Es ist nu alles gepartierte minne.

Nein,
liebes kint,
es sol sin al in al gemeine,
als wit es ist.

Die gemeine minne die slússet al in sich.

Waar deze deugden in de grond aangetroffen worden:
gelatenheid, ontvankelijkheid, en onzelfzuchtigheid,
daar vloeit deze zalf, Christus, zonder ophouden
en maakt zo de grond zoet en mild.

Zouden zij zelf tot zalf worden
en zich aan alle mensen kunnen geven,
ze zouden zich verheugen.

Hun liefde wordt zo wijd, zo breed:
alles omvangt ze;
alle mensen willen ze zalig maken,
net zoals Sint-Paulus:
hij was een heiden met de heidenen,
een jood met de joden,
opdat hij allen zou winnen,
zoals onze Heer Jezus Christus,
die samen met de zondaren at en vaak met hen omging.

Christus' zalf vloeit door hen in zoete, algemeenzame liefde.

4
Nu zegt hij:

'Mogen jullie geworteld en gegrondvest worden in de liefde.'

Kinderen,
streef ernaar met al je kracht
om geworteld en gegrondvest te worden in de liefde.

Hoe dieper en steviger de boom geworteld en gegrond is,
des te hoger, wijder en breder zal hij groeien.

Ach,
bezie toch die vele, sterk lijkende bomen,
die schijnbaar zo mooi gebloeid hebben;
hoe zullen ze allemaal neervallen op de grond
wanneer de grote stormwinden komen!

Onze Heer zei:

'Alle planten die niet door mijn Vader geplant zijn,
met wortel en al zullen ze uitgerukt worden.'

Zie toe dat jullie geworteld en gegrondvest worden in de liefde,
opdat jullie begrijpen mogen met alle heiligen,
welke de breedte is, de lengte, de diepte en de hoogte.

Deze breedte in God wil zeggen,
dat men nergens aan zijn tegenwoordigheid kan ontkomen.

Ontvlucht je zijn minnelijke, vriendelijke, liefdevolle aangezicht,
je zult hem opnieuw treffen,
nu met een grimmig gelaat, toornig en oordelend.

Deze breedte, ze kent geen einde in God.

Laat men haar ook in ons waarnemen:
het is de algemeenzame liefde.

Deze liefde nu, ze is in deze kwade tijden helemaal uitgedoofd.

Overal zie je slechts gedeeltelijke liefde.

Nee,
lieve kinderen,
algemeenzaam moet de liefde zijn,
zo wijd als maar kan.

De algemeenzame liefde, ze omvangt alles.

Moechte si sich geteilen allen menschen,
das tete si gerne,
als unser vatter S. Dominicus:
der bot sich selber veile,
das man mit dem gelte den ze helfe keme
die not littent.

Us der minne sol man alle zit wúrken
und alles in sliessen,
ob man es vermoechte.

Denne die lengi,
das ist das man sich kere
in das nu der ewekeit,
da lengi ist sunder vor und nach
und al umwandelberkeit,

da die heiligen in der ewikeit gebruchent, kennent und minnent
des selben des Got gebruchet sich,
under den ein mitwúrken, ein minklich spacieren haben
wirklichen und gebruchlichen ane underlos
als verre als hie múglich ist.

Denne die tieffi die in Gotte ist,

das ist ein alsolich abgrunde
das alle geschaffen verstantnisse
die enmúgent das nút ervolgen noch erlangen
noch die sele unsers herren Jhesu Christi;
noch es enist nút ze ervolgende noch ze grúndende
denne alleine von im selber.

Diser tieffi sol der mensche volgen in diser wise
und begegen mit der tieffi,
das ist
ein grundelos abgrúnde eins vernichtendes irs selbes sunder grunt;
das ist: moehtent si ze mole zuo eime luter nichte werden,
das dúchte si billich und recht sin.

Das kumet us der tieffi
und bekentnissi irs nichtes.

Si gant under die verblendeten verdorben súnder
und hant einen jamerigen bevintlichen smerzen,
bevintlich liden und erbarmen ire blintheit.

Ir tieffe ist als abgrúndig:
si zúhet si in den grunt der helle,
also
- wers múglich und het es Got also geordent
(das er nút enhat) –
das alle die in der helle sint, das die us moehtent komen
und er fúr si alle alleine da solte bliiben:
das tete er von minnen gerne.

Mer dis ensol nieman also selber machen noch gedenken
also in gebettes wise,
wan das were wider Gotz ordenunge.

Aber die minne und die diemuetkeit
hat sú also trunken gemacht als der minnekliche Paulus,
der wolte und sprach:

'herre,
tilgge mich us dem lebenden buoche,
das si behalten werdent'.

Dise tieffe die wirt geborn
us dem abgrúnde der grundeloskeit Gotz,
die alle verstantnisse engel und menschen
mit nute erlangen noch ervolgen enmúgent.

Kon ze sich mededelen aan alle mensen,
ze zou het graag doen;
zoals onze vader Sint-Dominicus:
hij bood zichzelf als slaaf aan,
om met het zo verdiende geld hen te kunnen helpen
die noodlijdend waren.

Steeds zal men werken vanuit de liefde,
alles omsluitend
waar men maar kan.

Vervolgens de lengte;
dat is, dat men inkeert
tot het nu van de eeuwigheid,
de lengte kent hier geen voor en geen na,
zonder veranderlijkheid is ze.

De heiligen genieten, kennen en beminnen in de eeuwigheid
hetzelfde als wat God geniet;
laat ons met hen meewerken in een minnelijk voortgaan,
werkend en genietend zonder einde,
voor zover we dat hier beneden kunnen.

Vervolgens de diepte die in God is.

Zulk een afgrond is het,
dat geen geschapen verstand
hem peilen noch doordringen kan,
zelfs niet de ziel van onze Heer Jezus Christus;
niet te peilen noch te doorgronden is hij,
slechts hijzelf kan dit.

Deze diepte moet de mens op passende wijze tegemoet gaan
en er binnengaan met de diepte;
het is
een afgronddiepe, zichzelf vernietigende grondeloosheid;
en zou hij dan volledig worden tot een louter niets,
het zou hem billijk dunken en rechtvaardig.

Dat komt voort uit de diepte
en het weet hebben van zijn niets.

Deze mensen komen onder de verblinde, verloren zondaars
en ze voelen een kwellende, gevoelige pijn,
een gevoelig lijden en erbarmen vanwege hun blindheid.

Hun diepte is zo grondeloos,
de helgrond in trekt ze hen,
zodat
– zou het mogelijk zijn en zou God het zo gewild hebben
(wat niet het geval is) –
allen die in de hel verblijven eruit mochten komen
en hij alleen en in hun plaats zou blijven;
uit liefde en van harte zou hij het doen.

Maar laat niemand dit uit zichzelf doen noch erover peinen,
ook niet op de wijze van het gebed,
het zou tegen Gods ordening ingaan.

De liefde echter en de deemoed
hebben hen zo dronken gemaakt als de minnelijke Paulus,
toen hij vol verlangen zei:

'Heer,
schrapp mij uit het boek der levenden,
opdat zij behouden mogen blijven.'

Deze diepte wordt geboren
uit de afgrond van de grondeloosheid van God;
het verstand van engelen noch dat van mensen
kan dit vatten of erin doordringen.

5
Denne die hoehi.

Ach kinder,
das ist sunder alle wise.

Die hoehi in Gotte die ist also
das Got, der alle ding vermag, der envermochte des nüt
das er eine creature moechte
so edel machen oder so hoch úber alle cherubin und seraphin,
das die von irre nature die hoehi Gottes
mochten erlangen oder erkennen,
und si enwere noch denne ein abgrúndeg nicht
vor siner hoehi,
wan si were geschaffen.

Und der hoehi volgent dise menschen
in der wise das ir gemuete also úber schúmmet
in die hoehi úber al und al,
mit als grosser danknemkeit und grosmuetekeit,
das ist sunder alle wise,

und Got wirt den menschen als gros
das in alles das klein und nüt enwirt das Got nüt enist,
als der prophete sprichet:

'Accedat homo ad cor altum,
der mensche get uf zuo eime hohen herzen;
do wirt Got erhoehet';

wan dem menschen enwart Got nie hoch noch gros
dem dehein ding hoch und gros mag sin
das minre ist denne Got.

Aber so wel mensche der hocheit Gotz smacket,
dem get sin gemuete so hoch uf in minnen und danknemkeit
und in hoher wirdikeit Gotz,
das ime nüt enmag gesmacken das under dem ist.

Wan alles das geschaffen ist,
das ist als unsprechlich verre under Gotte
als ein luter nicht gegen vollem wesende,
engel und geiste, und alles das Got gemachen mag.

Dise hoehi dis edelen úber weselichen wesens
die zúhet des menschen gemuete als hoch úber sich
mit minnen und mit danknemkeit und lobe,
und fliegend als verre úber sich
das in entwachset alles lop
ir und aller creaturen, engel und heiligen,
also als si mit minneklicher begerunge durch al begegent,
das si mit lobende so úber tringet si alle.

Als gelicher wis als von vil kolen ein gantz gros fúr wirt
und slecht ein lichte flamme uf
úber alle die kolen in die hoehi úber alle ding,
also sol der mensche
von allen gedenken und inbildungen und wúrkungen
sinre nidersten und obersten kreften
ein úbertreffende wise
lossen durch tringen sin gemuete in die hoehi,
verre úber alles vermúgen und wúrken
sin und aller creaturen
in die hoehi der úber weselichen gotheit.

Dis gelich bevant ein mensche,
ein junge frowwe die in der e was:
der gemuote erswang sich in die hoehi,
und in dem wart ir ir eigen grunt enteket
und erzoeiget

5
Dan de hoogte.

Ach kinderen,
zonder wijze is het.

De hoogte in God is zodanig
dat God, die alles kan, het niet vermocht
om een schepsel te maken
zo edel of zo hoog verheven boven alle cherubijnen en serafijnen,
dat het van nature de hoogte van God
kon bereiken of kennen;
steeds zou het namelijk een afgrondig niets zijn,
vergeleken met zijn hoogte,
want het was geschapen.

De hoogte gaan zij in
op een wijze waarbij hun gemoed overschuimt,
de hoogte in en almaar hoger en hoger,
van grote dankbaarheid en grootmoedigheid;
zonder wijze is het.

God wordt voor deze mensen zo groot,
dat alles wat niet God is voor hen klein en nietszeggend is;
zoals de profeet zegt:

'Accedat homo ad cor altum,
de mens zal opgaan tot de hoogte van zijn hart;
daar wordt God verhoogd.'

Want nooit was een mens voor God hoog of groot
zou hij iets voor groot en hoog houden
dat geringer is dan God.

Een mens die de hoogheid van God gesmaakt heeft,
zijn gemoed stijgt zo hoog op in liefde en dankbaarheid,
omhoog in Gods hoge waardigheid,
dat niets hem nog langer smaken zal lager dan dit.

Want alles wat geschapen is,
het staat zo onuitsprekelijk ver onder God,
als louter niets staat het tegenover wat volmaakt is,
alles: engel en geest of wat God maar geschapen heeft.

Deze hoogte van het edele, overwezenlijke zijn
trekt het gemoed van de mensen hoog boven zichzelf uit
in liefde, dankbaarheid en lof;
zo hoog stijgen ze boven zichzelf,
dat ze alle lof achter zich laten,
die van hemzelf, van alle schepselen, van engelen en heiligen;
alles wat zij in een minnelijke begeerte lovend tegemoet treden,
het overtreft al hun lof.

Zoals een groot vuur dat uit veel kolen opvlamt
en zich verheft als één enkele vurige vlam
die opstijgt boven al die kolen, naar boven, hoog boven alles uit,
zo moet de mens,
boven alle gedachten, voorstellingen en werkingen
van zijn lagere en hogere krachten,
op een alles overtreffende wijze
zijn gemoed door laten dringen naar omhoog;
hoog boven al vermogens en werken uit,
van zichzelf en van alle schepselen,
de hoogte in van de overwezenlijke godheid.

Dit ondervond een mens,
een jonge vrouw, in de echt verbonden was ze;
haar gemoed rees op naar omhoog,
en hiermee werd ze haar eigen grond gewaar
en toonde zich deze aan haar

und sach den in unwordelicher clorheit
und sach den in unervolgenlicher hoehi, die was ane ende
und in einer endeloser lengi und breiti und tieffi,
alles sunder grunt.

Alsus,
als ir nu gehoert hant,
so kumet man zuo dem worte S. Pauli:

'das ir begriffent die hoehi, die lengi' et c.

6
Kinder,
die her in koment sunder dise drije tugende,
rechte gelossenheit und lidikeit und unannemlicheit,
und die gekleit mit demuetkeit,
und die wonent in dem klooster der minne:
Kinder,
die her durch nüt ensint gegangen mit rechter uebunge,
die vallent al ze mole in den grunt.

Aber bist du her in komen mit diser vorgesprochen tugende,
so blibet dirs und stest hie inne.

Aber enphelt dirs,
das muos iemer von annemlicheit und eigenschaft sin komen.

Hie wirt die gnade geborn;
der same ergússet sich in disem grunde.

'Transite ad me,
trettent úber zuo mir und werdent erfúllet mit miner gebúrte'.

Man muos alle dise ding úber gon.

Dis wirt wol etlichen gezeiget
und ist nüt in in geborn.

Aber der mensche der mit aller siner uebunge
uswendig und innewendig
zilt uf rechte gelossenheit,
in dem mag dise geburt geschehen,
ob si durch disen weg gegangen sint.

Dis grundes vinde ich etwas in jungen lúten;
aber in den alten do ist verdorben;
wan die stont ze vaste uf iren ufsetzen
und iren alten wisen mit eigenschaft,
und sint gruntzecht und urteleht;
in gebристet des grundes der minklicher senftmuetikeit,
und senftmuetikeit die dienet innerlichen disen grúnden
und hat me inwert wúrkendes wan gelossenheit;
die sicht me zuo dem usseren menschen.

Diser innewendiger grunt der muos von not den verborgen bliiben
die alles mit irre wirklicheit
in dem usseren sinnelichen menschen bliibent;
der ist ze gebúrsch und ze grob
zuo disem edelen grundelosen grunde;
wan es ist manig mensche der harte hoch daran wenet sin,
der den aller nidersten grat sines innewendigen menschen
noch nie enbekante.

Und als die menschen Got wil ziehen
in den innewendigen menschen
und wiset si uf gelossenheit und lidikeit,
so tribent si Got von in recht als er der túfel si,
mit allen iren kreften,
und haltent sich an ir ding, an ir annemlicheit und ungelossenheit:
das ist recht ein boese miltov;
als der die frucht verderbet,

en ze zag hem in onuitsprekelijke helderheit
en ze zag hem in een hoogte, grenzeloos en zonder einde:
een eindeloze lengte en breedte en diepte,
peilloos dit alles.

En aldus,
zoals jullie nu gehoord hebben,
zo komt men tot het woord van Sint-Paulus:

'opdat jullie mogen begrijpen de hoogte, de lengte' etc.

6
Kinderen,
zij die hier geraken zonder deze drie deugden:
juiste gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid,
die allen gekleed dienen te gaan in deemoed
en allen moeten wonen in het klooster van de liefde,
kinderen,
zij die hier niet doorheen zijn gegaan met de juiste oefeningen,
ze zullen allen neerstorten op de grond.

Maar ben je er binnengekomen langs deze genoemde deugden,
dan zul je er standvastig in verblijven.

Maar ontglipt je deze toestand,
dan zal het altijd aan zelfaanmatiging en zelfzucht te wijten zijn.

Hier wordt de genade geboren;
het zaad zaait zich uit in deze grond.

'Transite ad me,
komt tot mij, en wordt vervuld van mijn geboorte.'

Al deze dingen moet men doorlopen hebben.

Aan sommigen zal het wel getoond worden,
maar in hen geboren is het niet.

Maar de mens die in al zijn oefeningen,
uitwendige en inwendige,
oprecht tracht te komen tot gelatenheid,
in hem kan deze geboorte plaatsvinden,
wanneer hij deze weg gegaan is.

Iets van deze grond tref ik aan in jonge mensen;
maar bij de ouderen is hij verdorven,
want ze houden vast aan hun eigen gewoontes
en aan hun oude, vertrouwde manieren van doen,
en ze zijn knorrig en oordelend;
het ontbreekt hun aan minzame zachtmoedigheid;
en zachtmoedigheid is het die deze grond inwendig dient,
en meer naar binnen gericht is ze dan gelatenheid,
die zich meer richt op de uiterlijke mens.

Deze inwendige grond moet wel verborgen bliiben
voor hen die met al hun werkzaamheid
in de uiterlijke, op de zinnen gerichte mens verblijven,
want te grof en te onbehouwen is deze
voor deze edele, grondeloze grond;
en menigeen die zichzelf voor hoogstaand houdt,
hoewel hij de allerlaagste graad van zijn inwendige mens
nog nooit heeft leren kennen.

En wanneer God de mensen naar binnen trekken wil,
de inwendige mens in,
en hij hen wijst op gelatenheid en ontvankelijkheid,
dan jagen ze God van zich weg als was het de duivel,
zover ze maar kunnen,
en ze volharden in hun manieren, hun zelfzucht en ongelatenheid;
het is als een kwade meeldouw:
zoals deze de vrucht bederft,

recht als verderbent dis alle die frucht
die hie solte geborn werden.

Wan wie hoch du iemer kumest,
enhast du diser geswesternen nüt,
so enwürdt nüt drus;
so kumet der vijent und wartet
ob er des sinen út do vinde.

Vindet er dich denne anklebrig,
do haltet er sich an.

Was sol ich von disem edelen wesende sagen
den die iren uswendigen menschen nüt enwellent ziehen
von diser klapperaten
und diser vil uswirklicheit,
ir vil vigilien,
das alles die nature dis klaffen hat?

Liebes kint,
lis ein vigilie nach guoter ordenunge uswendig
und lis zwo inwendig
mit minneklichem ingekertem gemuete.

7
Wie vil des ist das du da klaffest,
des enmag nüt ze vil sin,
und la dich nieman dannan ab wisen noch ziehen.

Dinen innewendigen menschen
den ensolt du under nieman legen
denne under Got;
sunder dinen uswendigen menschen
den leg in wore demueteit under alle creaturen.

Der usser mensche der sol ston als ein knecht
und ensol nüt tuon denne muessig vor sinem herren ston,
und warte was sin herre von im welle geton haben.

Also sol der usser mensche innewendig warten
was im der inwendig mensche gebiete,
das er dem in allen wisen und werken genuog si.

Dis entuont die nüt
die echt mit dem uswendigen menschen
uswendeklich wúrkent nach irre sinnelicher wise
und ziehent ander menschen in die selben wise
und klaffen zuo vil.

Liebes kint,
swig und blib, lide!

Hettest du dise minnekliche tugende von den das ir gehoert hant:
gelossenheit, lidikeit und unannemlicheit;
sessest du denne allen den tag bi aller der unruowe,
es enschat dir nüt;
du enwerest denne ze krank,
so gange dinen weg.

Kinder,
wo ich disen woren grunt vinde,
den rat ich das mir Got ze tuonde git,
und losse mir ieklichen fluochen und schelten als vil er wil.

Des hant unsere swesternen guot tuon;
wer sich her in keren wil,
des sint si fro
und gent dem urlob als vil si wellent;
das ist doch verre und ze mole ob úwern ufsetzen;
das ist ein minneklich heilig ding
und von dem heiligen geiste gestiftet.

net zo bederven ze elke vrucht
die hier geboren had moeten worden.

Want hoe hoog je ook stijgen mag,
heb je deze drie gezusters niet,
dan wordt het niks;
de vijand zal komen en hij zal er de wacht houden,
want misschien zal hij iets van het zijne vinden.

Treft hij je dan aan, gekleefd aan de dingen,
dan zal hij blijven.

Wat moet ik zeggen over dit edele zijn
tot hen die hun uitwendige mens niet willen wegtrekken
van dit gebabbel,
van al die uiterlijkheden,
van hun vele vigiliën,
van wat allemaal die babbelnatuur draagt?

Lieve kinderen,
spreek een vigilie op een uitwendige en juiste wijze
en spreek er twee inwendig
met een minnelijk, ingekeerd gemoed.

7
Hoeveel je er ook mag uitspreken,
nooit zal het teveel zijn,
en laat je hierin door niemand tegenhouden of wegtrekken.

Je innerlijke mens,
onderwerp hem aan niemand,
slechts aan God;
maar je uiterlijke mens,
onderwerp hem in ware deemoed aan alle schepselen.

De uiterlijke mens moet zijn als een knecht
en hij zal niets anders doen dan klaar staan voor zijn heer
en uitzien naar wat zijn heer door hem gedaan wil hebben.

Net zo moet de uiterlijke mens innerlijk uitzien
naar wat de innerlijke mens hem opdraagt,
om hem hoe en waar hij maar kan tevreden te stellen.

Zij echter doen dit niet,
zij die slechts met de uitwendige mens
op uiterlijke wijze werken volgens de zinnen
en andere mensen meetrekken op diezelfde weg
en daarbij maar blijven praten.

Lieve kind,
zwijg en blij, duld!

Zou je deze minnelijk deugden bezitten, waarover je gehoord hebt
– gelatenheid, ontvankelijkheid en onzelfzuchtigheid –
al zat je dan de hele dag te midden van al die onrust,
je zou er geen schade van ondervinden,
het zij dan je was te zwak:
ga dan jouw weg.

Kinderen,
waar ik deze ware grond aantref,
geef ik raad zoals God me dan te doen geeft,
laat ieder maar tegen me vloeken en schelden, zoveel hij wil.

Onze zusters hebben het goed gedaan;
wil een van hen zich naar binnen keren,
dan verheugen zij zich hierover
en ze geven haar zo vaak toestemming als nodig is;
dit gaat toch ver uit boven al jullie gebruiken;
een minnelijke, heilige zaak is het,
geschonken door de Heilige Geest.

Liebes kint,
 blib iemer in disem covente
 diser vorgesprochener tugende
 und huet dich vor der stiefswester,
 der annemlichkeit und vor eigener minne:
 der muos man recht das hovbt ab slahen;
 wan die wil iemer etwas haben:
 si gat zuo der sermone,
 zuo dem sacrament,
 iemer das si út habe.

Der oren habe ze hoerende,
 der hoere.

8
 Nu spricht S. Paulus fúrbas:

'das ir habent die kunst Christi'.

Nu hoerent was die kunst Christi si.

Die kunst was
 do er des túfels list úberwant
 mit dem bitterlichsten schentlichsten tode
 den ie mensche ie geleit,
 und domit er uns alle erlost.

Und do er fúr alle menschen der verlossenste was,
 do was er sime vatter aller gevellichest,
 do er rief:

'Got, Got, min Got, wie hast du mich verlossen!'

wan er was me verlossen und bitterlicher
 wan ie heilig verlossen wart.

Dis verlossen bekante er
 do er uf dem berge bluot switzte.

Und doch in dem selben was er nach sinen obersten kreften
 ein besitzer des selben
 des er ietzunt gebruchet:
 der gotheit die er selber was.

Dis ist die kunst Christi.

Dise kunst die gieng fúr alle kunst,
 das sich der mensche von ussen und von innan hielte
 trostlos und verlossen und ellende von allem enthalt,
 und stuende in rechter gelicher gelossenheit
 als unser herre Jhesus Christus was verlossen.

So wer in disem aller werlichest stuende
 ellende und in trostlosigkeit,
 der were dem vatter aller gevellichest.

In disem menschen da richet und regniert Got,
 und in des innewendigen menschen grunt
 do wirt der weseliche fride geboren.

Und den friden den dir Got da gegeben hat,
 den ensolt du dir nieman lossen nemen,
 weder menschen noch engel noch túfel;
 denne doch sol man den usseren menschen
 alles in getwange halten und in einem getrukten underwurfe
 und in argwenige und ime nút getrúwen noch gelovben,
 denne undertrucked in,
 das er dem innewendigen menschen
 kein hindernisse in si in allen wisen,
 und sunderlich in sinen sinelichen lústen.

Lieve kind,
 blijf steeds wonen in het convent
 van deze eerdergenoemde deugden
 en hoed je voor hun stiefzusters:
 zelfzucht en eigenliefde;
 die twee moet men echt het hoofd afslaan,
 want steeds willen ze iets hebben;
 naar de preek gaan ze,
 naar het sacrament,
 steeds om maar iets te bezitten.

Wie oren heeft om te horen,
 die hore.

8
 Sint-Paulus zegt verder:

'Mogen jullie de liefdeskunst van Christus kennen.'

Hoor dan wat hieronder verstaan moet worden.

Hij toonde haar,
 toen hij de list van de duivel overwon
 door de bitterste, schandelijkste dood te sterven
 die een mens ooit stierf,
 waardoor hij ons allen verlost.

En toen hij van alle mensen degene was die het meest verlaten was,
 werd hij voor zijn Vader de meest geliefde,
 toen hij riep:

'God, God, mijn God, wat heb je mij verlaten!'

Erger verlaten was hij en op bitterder wijze
 dan ooit een heilige verlaten werd.

Deze verlatenheid kende hij reeds
 toen hij bloed zweette op de berg.

En toch, ook toen was hij naar zijn hogere krachten
 in het bezit van hetzelfde
 als hetgeen hij nu geniet:
 de godheid die hij zelf was.

Dit is de liefdeskunst van Christus.

Deze kunst, hoger dan alle kunst zou ze staan:
 de mens zou zowel uiterlijk als innerlijk stand kunnen houden,
 zonder troost, verlaten, ellendig en zonder stut,
 en daarbij een gelijkmoedige gelatenheid behouden,
 zoals onze Heer Jezus Christus toen hij verlaten was.

Hij die hier waarachtig stand hield,
 te midden van deze ellendige troosteloosheid,
 hem zou de Vader liefhebben boven al.

In deze mens heerst en regeert God,
 en in de innerlijke grond van deze mens
 wordt de wezenlijke vrede geboren.

En de vrede die God je daar gegeven heeft,
 door niemand moet je je die laten nemen,
 door geen mens, door geen engel, door geen duivel;
 men moet de uitwendige mens in bedwang houden,
 hem neerdrukken en onderwerpen,
 argwanend hem wantrouwen en hem niet geloven;
 men moet hem onderdrukken,
 opdat hij voor de innerlijke mens
 geen enkele hindernis zal opwerpen,
 vooral waar het de begeertes van de zinnen betreft.

Wan alle die wile der mensche in diser zit ist,
so enkan er nút wol gesin sunder genuegde.

Aber do sol man die bescheidenheit meister úber lossen sin,
das aller lust und genuegde
si in Gotte oder durch Got,
und sol an Gotte helfe suochen.

Und unser herre mit siner kraft
so sterket er die die es an im innerlichen suochent,
und mit siner wisheit erlúchtet er si
und mit siner guete durch get er si.

Das wir nu alle
der minneklichen manungen S. Paulus also nach muessent gan,
das wir die worheit weselichen ervolgen,
des helf uns Got.

Amen.

Want zolang de mens in de tijd leeft,
zal hij niet goed kunnen leven zonder genieting.

Maar laat inzicht hier jouw meesteres zijn,
opdat alle genot en alle genietingen
in God en door God gevonden zullen worden;
en zoek hulp bij God.

En onze Heer,
zijn kracht zal hen sterken die hem in hun innerlijk zoeken,
en zijn wijsheid zal hen verlichten,
zijn goedertierenheid hen doortrekken.

Dat wij allen nu
de minnelijke oproep van Sint-Paulus aldus volgen mogen
en we de waarheid wezenlijk ontvangen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 64 (V55)

Feest van de heilige apostel Matteüs

Sequere me! at ille relictis omnibus secutus est eum.
(Lc 5,27-28)

1
Unser herre sprach zuo S. Matheo:

'volge mir'.

Und er lies alle ding und folgte im.

Diser minnekliche heilige
der ist gewesen ein exemplar aller menschen,
und er was zem ersten ein grosser sündler,
als die schrift von ihm schribet,
und wart dar nach der aller groeste Gotz frünt einer,
wan unser herre sprach in inwendig an in dem grunt,
und do lies er alle ding und folgte im.

Do an lit es alles das man Gotte in der worheit folge,
und dar zuo gehoert
ein ganz wor lossen aller der dinge die Got nüt ensint,
das si was das si,
das der mensche vint in sime grunde, do er mit besessen ist,
das si was das si,
lebet oder tot
oder er selber oder út des sinen.

Wan got ist ein minner der herzen,
und nüt enist ime umbe das das uswendig ist,
denne umbe einen innigen lebenden gunst,
der in im treit ein bereite neiglichkeit
zuo allem dem das goetlich und tugentlich ist,
wo und an wem das ist:
das hat me worheit inne
denne ob ich als vil bettete als alle die welt,
und als hoch sünge das es an den himel langete,
und alles das ich uswendig mit vastende, mit wachende
und mit allen dingen tuon moechte.

2
Nu sprach unser herre:

'volge mir nach'.

In disen sechs stücken
folget der mensche unserm herren nach.

Der sint drú in den nidersten kreften
und drú in den obersten.

In den nidersten:
das ist mit demuetekeit und senftmuetekeit und gedult.

Die anderen drije die traget sich úber die krefte alle:
das ist
gelovbe, zuoversiht und minne.

Nu aber: 'volge' sprach unser herre.

Volg mij! En hij verliet alles en volgde hem.
(Luc. 5,27-28)

1
Onze Heer zei tot Sint-Matteüs:

'Volg mij.'

En hij verliet alles en volgde hem.

Deze minnelijke heilige
is een voorbeeld geweest voor alle mensen;
hoewel hij aanvankelijk een groot zondaar was,
zoals de Schrift van hem zegt,
later werd hij een van de grootste godsvrienden,
want onze Heer sprak hem innerlijk toe in zijn grond,
en toen verliet hij alles en volgde hem.

Waar het op aankomt is dat men God waarlijk volgen zal;
daarbij is het nodig
dat men alles verlaat wat niet God is,
wat het ook zijn mag
dat de mens in zijn grond aantreft en waarvan hij bezeten is,
ja, wat het ook maar is,
levend of dood,
zichzelf of iets van het zijne.

Want God is een minnaar van de harten;
het gaat hem niet om de uiterlijke dingen,
maar om de inwendige, levende toeneiging,
die een bereidwillige genegenheid in zich draagt
die uitgaat naar alles wat goddelijk is en vol van deugden,
waar en tot wie dan ook;
meer waarheid vindt men er
dan wanneer ik evenveel bidden zou als de hele wereld samen,
of zo verheven zingen dat het gezang de hemel zou raken,
meer dan alles wat ik door uitwendig vasten, door waken,
of door welke oefening ook maar doen kon.

2
Onze Heer nu, hij zei:

'Volg mij.'

De volgende zes zaken zijn het
waarin de mens onze Heer volgt.

Drie ervan zijn gelegen in de lagere krachten
en drie in de hogere.

In de lagere:
deemoedigheid, zachtmoedigheid en geduld.

De andere drie overstijgen al deze krachten;
het zijn:
geloof, hoop en liefde.

Nu dan over het woord dat onze Heer sprak: 'Volg'.

Die volge ist in einer wise
nach dem minneklichen bilde unsers herren
und begerunge und in dankende und lobende,
und bi wilen in einem naheren wege ze volgende:
das ist ane alle dise;
noch gedank noch nüt
denne ein
inwendige gantz gelossen stilles swigen
in einem in gekerten gemuete
und Got luterlichen ze wartende was er in im wúrken welle
nach dem aller lutersten nechsten,
das im beheglich ist oder sin mag.

3
Man vint wol lúte
den mit uswendigen uebungen als recht wol ist
und flússet recht durch si:
ist es betten, vasten, wachen und alle ding,
do nement si als grossen lust an
das Got vil deste minre dar umbe ist.

Und der lust moechte als gros sin
das Got nüt dar umbe enwere
und sich do von kerte.

Das ist das die lúte ir werk tuont usser in selber
und mit eigenschaft und zuo grosser annemlichkeit,
und alles guot ist Gotz
und ein trahen din nüt.

Nu moechte man sprechen
wie man den lust von dem das guot ist, múge gescheiden.

Des nement ein figure.

In der alten e
was den priestern verbotten
das si das feisse von dem geopherten fleische nüt ensolten essen,
sunder si solten das verburnen und es Gotte opheren.

Aber das feissete das von innen in dem erlobten fleische
was inwendig,
das mochten si wol essen.

Also alle lustikeit
die man in allen uebungen der tugende und der werke haben mag,
das sol man alles in das fúr der minne werffen
und opheren Gotte wider uf,
des es och ist.

Aber eigen annemlichkeit oder die genuegdlichkeit
die in den werken von nature klebent,
als verre als si guote werk sint,
die mag der mensche in einer einvaltiger wise wol haben
ane dehein annemlichkeit.

4
Nu das wort 'volge mir',
von disem das S. Matheus alle ding lies und volgete Gotte.

Der mensche, als er alle ding gelies
und sich selber in allen dingen,
so sol er Gotte volgen úber alle ding
mit dem usseren menschen,
mit aller uebunge der tugende
und mit der gemeinen minne,
und mit dem inwendigen menschen
in rechter gelossenheit sin selbs in allen wisen,
wie die vallent
und wie es Got uf in wirrfet
von innen und von ussen.

Het kan een navolging zijn,
naar het minnelijke voorbeeld van onze Heer,
in verlangen, danken en loven;
soms ook kan ze een kortere weg inslaan
zonder dit alles,
zonder denken of wat dan ook;
er blijft slechts
een innerlijk, volledig gelaten, stil zwijgen
in een ingekeerd gemoed,
een louter wachten op wat God in ons bewerken wil,
op dat waaraan hem het meest gelegen is,
op wat hem behaagt en overeenkomstig zijn wil is.

3
Nu zijn er mensen
die zich vergenoegen in het doen van uitwendige oefeningen;
het stroomt door hen heen:
bidden, vasten, waken of wat dan ook,
steeds ondervinden ze hierbij groot genot,
zodat God steeds meer op de achtergrond raakt.

En dat genot kan zo groot zijn
dat er voor God niets overblijft
en hij zich van hen afkeert.

Het komt doordat deze mensen hun werken doen vanuit zichzelf,
eigenzuchtig en voor eigenbaat
– hoewel al het goede toch uit God komt
en geen druppel hiervan jou toebehoort.

Men zou nu kunnen vragen,
hoe men het genot zal kunnen scheiden van dat wat goed is.

Luister naar een gelijkenis.

In het oude verbond
werd het de priesters verboden
om het vet van de geofferde dieren te eten;
ze moesten het verbranden en het aan God offeren.

Maar het vet dat binnenin het geoorloofde vlees zat,
dat zat inwendig
en dat mochten ze wel eten.

Net zo moet men alle genot
dat men bij al de deugdoefeningen en werken hebben mag,
helemaal in het vuur van de liefde werpen
en het offeren aan God,
hem behoort het immers toe.

Maar eigen behagen en de genoegens,
die van nature de werken aankleven
voor zover het goede werken zijn,
die mag de mens in alle eenvoud ondergaan
zonder zich deze toe te eigenen.

4
Nu over het woord 'volg mij',
en hoe Sint-Matteüs hierna alles verliet en God volgde.

Wanneer de mens alle dingen verlaat,
en zichzelf in alle dingen,
dan moet hij boven al de dingen God volgen
met de uitwendige mens,
met alle deugdoefeningen,
met een algemeenzame liefde,
en met de inwendige mens
door oprechte gelatenheid van zijn zelf op elke wijze,
hoe de dingen ook komen mogen
en hoe God het hem toewerpt,
inwendig of uitwendig.

Nu verstent:
was ich spriche von mir, do mit meine ich alle menschen.

Ich han enphangen von Gotz gnaden
minen orden und von der heiligen kilchen,
und dise kappe und dise kleider
und min priesterschaft
und ein lerer ze sinde
und bichte ze hoerende.

Kemes nu also
das mir dis der babest nemen wolte
und die heilige kilche von der ich es han,
ich solte es in alles lossen mit einander
und ensolte nüt frogen war umbe si mir es nemen,
wer ich gelossen mensche,
und solt einen grawen rok antuon,
moecht ich in haben,
und ich ensolte númme in minem kloster bi den bruoderen sin,
so gieng ich dar us,
noch númme priester sin
noch bichte ze hoeren noch bredien,
alles in Gotz namen,
so si nit me,
wan si hant es mir gegeben
und múgent mirs och nemen;
des enhan ich si nüt ze frogende war umbe;
oder ich enwolt nüt ein ketzer heissen
noch ich enwolt nüt ze banne sin geton.

Och wolt mir diser dinge eins ieman anders nemen:
wer ich ein recht gelossen mensche,
ich solte den tot do fúr kiesen
e ich es mir nemen liesse.

Och wolt uns die heilige kilche
das heilig sacrament nemen uswendig,
wir solten uns dran lossen.

Aber geistlich zuo nemende,
das enmag uns nieman benemen.

Aber alles das si uns gegeben hat,
das mocht si uns nemen.

Und dis sol alles gelossen sin
sunder deheine murmelunge oder wider sprache.

5
Nu dis ist aber uswendig;
also solt och sin,
und noch me,
an inwendigen dingen.

Was han wir
das uns Got nüt gegeben enhat?

Und darumbe
alles das er uns hat gegeben,
das sol man im in rechter gelossenheit alles lossen
als ob mans nie gewonnen enhette.

Lieben lúte,
ir
die mit den heiligen bilden und gedenken
und wisen und werken umbe gont,
die enmeine ich hie nüt,
den sprich ich nu nüt zuo,
die annemen sich diser rede nüt.

Begrijp me nu goed:
zeg ik iets over mezelf, dan doelt dat op alle mensen.

Gods genade voerde mij
naar deze, door de heilige Kerk gegeven orde,
en ik ontving er deze kap en kleren,
en mijn priesterschap,
de opdracht leraar te zijn
en biecht te horen.

Zou het zo zijn,
dat de paus mij dit wilde wegnemen
en de heilige Kerk van wie ik het ontving,
ik zou het allemaal achterlaten,
en niet vragen waarom ze het van me wegnemen,
zou ik een gelaten mens zijn;
en ik zou een grijs kleed aandoen,
indien ik dit had,
en nooit zou ik weer in mijn klooster bij mijn broeders zijn,
ik zou het verlaten,
om nooit weer priester te zijn
en nooit biecht meer te horen noch te preken,
alles in de naam van God;
niets van dit alles zou zo nog zijn,
want zij toch gaven het mij
en ze mogen het ook van me wegnemen;
daarom moet ik er van afzien om hun naar het waarom te vragen,
wilde ik niet ketter genoemd worden
of in de ban gedaan worden.

Maar zou het een ander zijn die deze dingen van mij wilde nemen,
zou ik een oprecht gelaten mens zijn,
ik zou eerder de dood moeten kiezen
dan het van me weg te laten nemen.

En al zou de heilige Kerk
het heilige sacrament in haar uitwendige vorm van ons wegnemen,
we zouden het zo moeten laten.

Maar om het op geestelijke wijze te ontvangen,
dat zal niemand ons ontnemen.

Want alles wat de heilige Kerk ons heeft gegeven,
dat kan ze weer van ons wegnemen.

En het moet verlaten worden
zonder enig gemor of tegenspreken.

5
Nu is dit allemaal uitwendig,
maar net zo moet het zijn,
zelfs meer nog,
met dingen in het innerlijk.

Wat bezitten we
dat God ons niet gegeven heeft?

En daarom:
alles wat hij ons gegeven heeft,
dat moet men hem in oprechte gelatenheid teruggeven,
alsof men het nooit verworven had.

Lieve mensen,
jullie,
die je aan de heilige voorbeelden en gedachten,
de aanwijzingen en de dienstwerken vasthoudt,
jullie heb ik hier niet op het oog,
tot jullie spreek ik nu niet,
niets van deze woorden is voor jullie bedoeld.

Aber ich meine allein
die sunderliche menschen
die die vinsteren wege gon sullen
und die engen phedelin durch slieffent:
das enist alr der lúte ding nút.

Dise lúte hant vil anders ze gonde,
denne die haben
do wir noch ab geseit haben, wie si die ding sullen haben.

Und sint etliche ding ze tuonde
und etliche ding ze lossende.

Man sol halten die ding in den kreften
und das sunder alle eigenschaft
und úber alle krefte,
und sol man der dinge nút haben
noch och die eigenscheffe.

Nu ist aller menschen nature geneiget
uf das si haben und das si wissen und wellen.

Dis sint die werk der krefte.

Nu stent hie die sechs ding
die wir ruorten vor an der bredie,
der ist uns hie war ze nemende.

Der sint drú in den nidersten
und drú in den obersten.

In den nidersten das ist
demuetkeit und senftmuetikeit und gedult.

Nu ist in den obersten
glovbe, zuoversiht und minne.

Nu get dar der glovbe
und berovbet und benimet der vernunft alles ir wissen
und machet si blint,
und des muos si verloeigenen.

Die vernunftige kraft muos do ab.

So kumet die zuoversiht
und benimet die sicherheit und das haben.

So kumet die minne
und berovbet den willen aller eigenschaft und besitzunge.

Nu koment die in den nidersten kreften:
die demuetkeit und senftmuetikeit und gedult;
die antwurtent disen drin.

Dise demuetkeit die entsinkt al ze mole in ein abgrúnde
und verlúret den namen
und stet uf irem luterem núte
und enweis nút von demuetkeit.

Die senftmuetikeit
die hat die minne von eigenschaft berovbet des willen,
und do sint ir die ding alle gelich
und enhat enkein wider.

Dar umbe so enweis si sich der tugende nút haben,
und do hat si die ding in dem gelichen friden.

Die tugent hat iren namen verlorn
und ist wesen worden.

Also ist och mit der gedult.

Maar ik heb slechts op het oog
die bijzondere mensen
die de duistere wegen moeten gaan
en die de smalle paadjes doorkruisen;
niet alle mensen is dit gegeven.

Deze mensen hebben heel andere wegen te gaan,
andere dan zij
waarover we tot nu toe gesproken hebben.

Ze hebben menig ding te doen,
en menig ding te laten.

Men zal die dingen hoeden in de krachten,
maar zonder eigenwil;
en boven al de krachten
zal men deze dingen niet bezitten,
noch ze willen bezitten.

Alle mensennatuur is uit
op hebben, weten en willen.

Daaruit bestaat het werk van de krachten.

Nu moeten we de zes zaken
die we in het begin van de preek aanstipten
nader beschouwen.

Hiervan zijn er drie in de lagere
en drie in de hogere krachten gelegen.

In de lagere zijn dit:
deemoedigheid, zachtmoedigheid en geduld.

In de hogere zijn het:
geloof, hoop en liefde.

Het geloof dan:
het berooft het verstand en ontnemt het al haar weten
en maakt het blind;
het moet zich hiervan ontdoen.

De verstandelijke kracht zal niet meegaan.

Daarna komt de hoop,
die ons onze zekerheid ontnemt en de gewisheid in het bezitten.

Dan komt de liefde
en ze berooft de wil van haar zelfzucht en inhaligheid.

Nu komen de zaken die bij de lagere krachten horen:
de deemoedigheid en de zachtmoedigheid en het geduld;
ze beantwoorden aan de andere drie.

De deemoedigheid verzinkt geheel en al in een afgrond
en ze verliest daar haar naam;
gericht is ze op haar loutere niets,
van deemoedigheid weet ze niet.

De zachtmoedigheid
heeft de liefde van haar eigenwil beroofd,
en voor haar zijn alle dingen daar gelijk
en ze hebben geen tegenover.

Daarom heeft ze geen weet van deugden,
en alle dingen bezit ze in dezelfde vrede.

De deugd heeft haar naam verloren
en is tot wezen geworden.

Zo is het ook met het geduld.

Dise menschen die minnent,
und si túrst nach lidende,
und do von enwissent si nút von gedult.

Lieben kint,
nach aller diser gelossenheit so mag wol geschehen noch denne
das dir ein vil hert wort enpfert:
des enerschrik nút.

Got hat es umbe din guot verhenget
das du noch tieffer versinkest in din nicht.

Und also kumet och wol ein zorn;
dis wiset dich alles uf ein mer verloeigenen.

Dis wiset dich alles gar in din nút,
das du dich des unwirdig dunkest
das dir Got einen guoten gedank in sende.

Hie lit es alles an,
an einem grundelosem entsinkende in ein grundelos nút.

Diser lúte tuon
das enlit nút an wúrklichkeit uswendig
noch an wísen
noch an den bilden.

Do súllent ir úch,
lieben lúte, die her zuo nút ensint komen,
flisseklichen an ueben.

Got sol úch úwer súnde vergeben und himelrich geben,
wenne ir úwer vegfúr alles us gelident.

Aber wissent:
ir enmoechtent mit úwern wísen her zuo nút komen,
das ir diser lúte knechtz knecht werent.

6
Aber do dise lúte recht gerotent,
do ist ir wesen
úber alle die mosse wunneklich.

Aber es ist gar soergklich
und als soergklich als das wildeste mensche in der welte
nach siner wise,
wan diser weg ist ein ze mole vinster unbekant weg.

Wan als ich seite von Job:
dem manne ist der weg verborgen
und ist umbevangen mit vinsternisse.

In disem wilden wege muessent dise menschen alles ston
in einer verloeigenender wise
aller der fúrwrúffe die sich iemer erbieten múgen.

Und unser herre spricht alles:

'folge mir,
gang durch alle ding;
alles enbin ich es nút.

Gang fúrbas, folge mir, gang fúrbas'.

So mocht der mensche sprechen:

'herre,
wer bist du,
das ich dir alsus tieffe und wilde und ellende folgen sol?'

De mensen die liefhebben,
zij dorsten naar lijden,
en van geduld hebben ze hier geen weet.

Lieve kinderen,
bij al deze gelatenheid kan het toch gebeuren
dat je een hard woord ontglipt;
schrik daarvan dan niet.

God heeft het om je bestwil laten gebeuren,
opdat je nog dieper zal verzinken in je niets.

En het kan zijn dat je vertoornd raakt;
het wijst je op de noodzaak tot meer zelfverloochening.

Het wijst je allemaal krachtig op je niets,
opdat je jezelf te onwaardig acht
om van God ook maar één goede gedachte te mogen ontvangen.

Hier komt het op aan:
een grondeloos ontzinken in een grondeloos niets.

Het doen van deze mensen,
het is niet gelegen in uitwendige werken,
noch in vastgestelde vormen,
noch in de verbeelding.

Jullie moeten je daarin,
lieve mensen, die nog niet tot daar geraakt zijn,
vlijtig oefenen.

God zal jullie je zonden vergeven en het hemelrijk schenken,
wanneer jullie je vagevuur helemaal uitgeboet hebben.

Maar weet:
jullie zullen langs jullie eigen wijze zelfs niet in staat zijn
knechts knecht te worden van deze mensen.

6
Maar eenmaal op de juiste weg gekomen,
verkrijgt het wezen van deze mensen
een zoetheid die elke maat te boven gaat.

Maar gevaarlijk is die weg,
net zo gevaarlijk als die van de meest wilde mens ter wereld
die naar eigen wijze leeft;
want deze weg is duister en een onbekend.

Hier geldt wat ik van Job gezegd heb:
'Voor deze man is de weg een verborgen weg,
gehuld in duisternis is hij.'

Die woeste weg moeten deze mensen gaan,
zichzelf verloochenend
bij alle dingen die zich hier maar aanbieden.

En steeds zegt onze Heer:

'Volg me,
ga voorbij aan al deze dingen,
want niets van dit alles ben ik.

Ga voort, volg me, ga voort.'

De mens zou nu kunnen antwoorden:

'Heer,
wie ben je,
dat ik je zo diep de wildernis en eenzaamheid in moet volgen?'

So mag der herre sprechen:

'ich bin mensche und Got
und ich bin verre me denne Got'.

Koende im der mensche nu
us einem weselichen bekanten grunde geantwúrten:

'so bin ich nút
und verre me denne nút',
kinder,
so wer es schier geton,
wan die úber namlos gotheit
die enhat niergen eigenlichen stat ze wúrkende
denne in dem grunde der aller tiefster vernútheit.

Wan also schribent die meister:
wenne ein núwe forme sol gewerden,
so muos von not die alte gar verderben,
und sprechent:
wenne das kint wirt enphangen in der muoter libe,
zem ersten so ist ein blosse materie.

Dar nach wirt der materie ein tierliche materie in gegossen,
der lebet als ein tier.

Dar nach, nach der vorgeordenter zit,
so schoepfet Got ein vernúnftige sele
und gússet die in die.

Denne so vergat alle die erste forme: in der solicheit
die gescheflicheit, die gedenklicheit, die groesse, die varwe.
Dis muos alles gar dannan,
denne ein luter blosse materie bliibet do.

Also sprich ich:
hie
sol der mensche úber formet werden
mit disem úber weselichen wesende;
so muossen alle die formen von not dannan
die man in allen kreften ie enphieng:
das kennen,
das wissen,
das wellen,
die wúrklicheit,
die fúrwúrflicheit,
die bevintlicheit,
die eigenscheflicheit.

Do S. Paulus nút ensach,
do sach er Got.

Das ist och das Elyas den mantel fúr die ovgen tet
do der herre kam.

Hie werdent alle die starken velse zerbrochen;
alles do der geist uf rasten mochte,
das muos hie alles ab;
und als alle dise formen entwerdent,
denne in einem blike
wirt er úber formet.

Und also muost du einen fúrgang haben.

Und dannan ab spricht der himelsche vatter zuo ime:

'du solt mich vatter heissen
und ensolt nút uf hoeren in ze gonde,
alles fúrbas in gon,
ie noher ie tieffer versinken
in das unbekante und ungenante abgrúnde

Wellicht antwoordt de Heer hem dan:

'Ik ben mens en God
en veel meer ben ik dan God.'

Zou de mens hem dan
vanuit het onderkennen van de wezenlijke grond antwoorden:

'Niets ben ik,
en veel minder nog dan niets',
kinderen,
het werk zou bijna gedaan zijn,
want de Godheid die alle namen te boven gaat,
die heeft nergens een meer geëigende plek om te werken
dan in de grond van de allerdiepste vernieting.

Want de leermeesters schrijven:
wil er een nieuwe vorm ontstaan,
dan moet noodzakelijkerwijs de oude vergaan;
en ze zeggen:
wanneer het kind ontvangen wordt in het lichaam van de moeder,
dan is er in het begin alleen materie.

Hierna wordt de materie een dierlijke materie ingegoten,
waardoor deze als dier leeft.

Hierna, na de vastgestelde tijd,
schept God een verstandelijke ziel
en giet die bij haar naar binnen.

Dan vergaat de eerdere vorm in zijn zo-zijn;
zijn bezigheid, het herinneringsvermogen, de grootte, de kleur,
het moet allemaal verdwijnen;
slechts loutere, naakte materie blijft over.

En ik zeg:
hier
– wil de mens overvormd worden
in dit overwezenlijk zijnde –
moeten noodzakelijkerwijs al de vormen verdwijnen
die men in alle krachten ontving:
het kennen,
het weten,
het willen,
de werkzaamheid,
de voorwerpelijkheid,
de ondervindelijkheid,
de eigenheid.

Toen Sint-Paulus niets zag,
toen zag hij God.

Daarom ook deed Elias de mantel voor de ogen
toen de Heer kwam.

Hier worden al de sterke rotsen gebroken;
alles waarop de geest zou mogen rusten,
het moet allemaal verdwijnen;
en wanneer dan alle vormen ontworden,
dan, in één enkel ogenblik,
wordt hij overvormd.

En zo moet je dan voortgaan.

En vanaf dan zegt de hemelse Vader tegen hem:

'Vader zul je me noemen
en je zult niet ophouden binnen te gaan;
aan alles voorbij zul je ingaan;
en naarmate je meer nadert, zul je dieper verzinken
in de onbekende en ongenoemde afgrond

über alle wise, bilde und formen,
 über alle die krefte sich selber verlieren
 und al ze mole entbilden in disem,
 so enblibt nüt in diser verlornheit
 denne ein grunt der weselichen uf im selber stot,
 ein wesen, ein leben, ein über al.

Us disem mag man sprechen
 das man werde
 kennelos und minnelos
 und werklos und geistlos.

Dis enist nüt von natürllicher eigenschaft,
 sunder von über formunge,
 die der Gotz geist dem geschaffenen geiste hat gegeben
 von siner friger gueti
 und von der grundeloser verlornheit dis geschaffenen geistes
 und grundeloser gelosseneheit.

Von disen mag man sprechen
 das sich Got in disen kenne und minne und gebruche;
 wan er enist nüt denne ein leben, ein wesen und ein wúrken;

die in dise wise sehent
 mit unrechter friiheit oder mit valschem liechte,
 so wer es die soergklicheste wise
 die man in der zit haben moechte.

7
 Dise weg zuo disem ende ze komende,
 das muos sin
 durch das hoch wirdige leben und liden
 unsers herren Jhesu Christi,
 wan er ist der weg
 und er ist durch den man gon sol.

Und er ist die worheit
 die in disem wege lúchten sol.

Und er ist das leben zuo dem man komen sol.

Er ist die túr,
 und wer zuo einer andern túr in gat,
 der ist ein morder.

Durch dise minnekliche túr sol man gan
 mit einem durbruche der nature
 und in uebunge der tugende
 mit demuetkeit und senftmuetikeit und mit gedult.

Und wissent in der worheit:
 wer disen weg alsus nüt engat,
 der gat endelichen irre,
 und fúr die lúte die disen weg nüt engant,
 vor den lúten gat Got
 und er gat durch si
 und si blibent doch blind.

Mer die die disen weg gont,
 über die lúte enhat der babest enkeinen gewalt,
 wan Got hat si selber gefriget.

S. Paulus spricht:

'die von dem geiste Gotz getriben oder gefuert werdent,
 die ensint under enkeinem gesetzde'.

Disen lúten den enwirt niemer zit ze lang,
 und in si envelt enkein verdriessen;
 das ist ungerreit allen den minnern diser welte,
 das enkein verdriessen in si envalle

boven elke wijze, boven alle beelden en vormen,
 boven alle krachten jezelf verliezen,
 en hierin geheel en al ontbeelden;
 niets is blijvend in deze verlorenheid,
 slechts een grond die wezenlijk op zichzelf staat:
 één wezen, één leven, één boven-al.

Men zou kunnen zeggen,
 dat men hier
 ontdaan wordt van kennen, van liefde,
 van werken en van geest.

Het gebeurt niet door een eigenschap van zijn natuur,
 maar door de overvorming
 die Gods Geest de geschapen geest heeft gegeven
 door zijn vrije goedheid,
 en door de grondeloze verlorenheid van deze geschapen geest
 en zijn grondeloze gelatenheid.

Van deze mensen kan men zeggen
 dat God zich in hen kent en liefheeft en geniet;
 want hij is slecht één leven, één zijn en één werken.

Wie op deze wijze ziende zijn,
 maar langs onechte vrijheid of in vals licht,
 de gevaarlijkste weg zouden ze volgen
 die men levend in de tijd maar vinden kan.

7
 Om dit doel te bereiken
 moet men de weg gaan
 van het eerbiedwaardige leven en lijden
 van onze Heer Jezus Christus,
 want hij is de weg,
 en hij is de weg waarover men moet gaan.

Hij is de waarheid
 die deze weg verlichten moet.

Hij is het leven waartoe men komen moet.

Hij is de deur,
 en wie door een andere deur naar binnengaat
 is een moordenaar.

Door deze minnelijke deur moet men gaan
 doorheen een doorbraak van de natuur,
 en langs deugdoefeningen,
 met deemoedigheid, zachtmoedigheid en geduld.

Voorwaar, weet dit:
 wie deze weg anders dan op deze wijze gaat,
 hij zal uiteindelijk dwalen;
 en zij die deze weg niet gaan:
 God gaat hen vooruit
 en hij gaat door hen heen,
 en toch blijven ze blind.

Maar zij die deze weg gaan,
 op deze mensen heeft de paus geen invloed,
 want God zelf heeft hen vrijgesproken.

Sint-Paulus zegt:

'Zij die door de Geest worden gestuwd of geleid,
 zij staan onder geen enkele wet'.

Nooit gaat de tijd voor hen te traag,
 en verveling kennen ze niet;
 voor hen die de wereld liefhebben geldt dat niet,
 dat de verveling hen nooit bekruipt

und die zit enwerde in etwenne ze lang.

Aber die in disem stont,
der wesen nach dem obersten teile das ist über die zit,
und nach dem nidersten teile so sint si als gefriget und als gelossen:
wie alle ding koment,
des sint si in einem weselichen friden.

Si nement alle ding von Gotte
und tragent im alle ding luterlichen wider uf,
und blibent si in friden, wie Got alle ding fuegt,
noch denne das der usser mensche wol mag vil groeslichen liden
und och beweget werden.

Dis sint selige menschen;
wo si sint, man sol si loben.

Aber ich fürchte das si harte dünne geseiet sin.

Bitten wir des unsern herren
das wir ime also muessen volgen
das wir dis luter guot muessen in der worheit ervolgen.

Amen.

of dat de tijd hun te lang valt.

Maar zij die wel die weg gaan,
zij bevinden zich naar hun hoogste deel boven de tijd,
en naar hun laagste gedeelte zijn ze vrij en gelaten;
hoe de dingen ook komen mogen,
ze bevinden zich in een wezenlijke vrede.

Alles aanvaardden ze, want van God komt het,
en alles dragen ze aan hem in louterheid weer op;
ze bewaren de vrede bij alles wat God stuurt,
zelfs wanneer de uiterlijke mens veel en groot lijden treft,
en door elkaar geschud wordt.

Deze mensen zijn zalig;
men moet hen eren waar men hen maar aantreft.

Maar ik vrees dat ze zeer dun gezaaid zijn.

Laten we onze Heer dan bidden,
dat we hem zo volgen mogen,
dat we dit louter goede in waarheid zullen verkrijgen.

Amen.

Preek 65 (V53)

Zeventiende zondag na Pinksteren I

Fratres, obsecro vos ego vincitus in domino.
(Eph 4,1-6)

*Die bredige usser sant Paulus epistele
des sùbenzehensten sunnendages
seit von drier hande lúte den got ruoffet
und ouch wie iegliche wandelen súllent in iren greten,
die ersten in den gebotten,
die andern in den reten,
die dirten in einikeit des geistes.*

1
'Brudere,
ich gebunden mensche in Gotte,
ich bitten úch das ir wirdeklichen wandelent
in der ladunge als ir geladen sint,
mit aller demuetkeit und senftmuetkeit,
und mit gedult vertragenet ein andern in der minne.

Sint sorgveltig
ze behaltende die einikeit des geistes in dem bande des friden,
ein licham und ein geist,
als ir gerueffet sint' et c.

Kinder,
in disen Worten,
das min herre S. Paulus uns bit
das wir wirdeklichen wandelen súllen
in der ladunge, in dem ruoffe als wir gerueffet sin,
do an sint ze pruevende vier ding.

Das ein ist:
wer der ist der uns hie ruoffet und ladet.

Das ander ist:
war zuo er uns rueft,
war er uns haben welle.

Das dritte ist:
weles sin ruof si,
wel wise er her zuo habe.

Das vierde ist:
wie man wirdeklichen volgen súlle disem ruoffe
in diser ladunge.

Nu zem ersten:
wer uns rueffet, das ist der himelsche vatter;
der rueft uns mit allem dem das er ist, hat und vermag.

Das ladet und locket uns:
sin gueti, sin minne, sin edel wesen:
das ladet uns alles zuo im
und in in.

In der worheit:
Got ist so not nach uns
als ob alle sine selikeit an uns gelige.

Broeders, ik als gevangene in de Heer, vraag jullie
(Ef. 4,1-6)

*De preek op het epistel van Sint-Paulus
voor de zeventiende zondag
spreekt over drie groepen mensen die God roept
en hoe, afhankelijk van hun graad, deze mensen leven moeten:
de eerste groep naar de geboden;
de tweede naar de raden;
de derde in de eenheid van de Geest.*

1
'Broeders,
ik, de gevangene in God,
ik vraag jullie met aandrang om waardig te leven
beantwoordend aan de roeping die jullie ontvangen hebben
en om het te doen met alle deemoed en zachtmoedigheid,
elkaar geduldig verdragend in liefde.

Beijveren jullie je
om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van vrede;
één lichaam en één Geest,
overeenkomstig jullie roeping' etc.

Kinderen,
in deze woorden,
waarmee ons Sint-Paulus oproept
om op waardige wijze te leven
beantwoordend aan de uitnodiging die vervat ligt in deze roep,
hier zijn vier zaken in na te gaan.

Ten eerste:
wie degene is die ons hier roept en uitnodigt.

Ten tweede:
waartoe hij ons roept,
waar hij ons hebben wil.

Ten derde:
waaruit zijn roep bestaat,
en de wijze waarop hij dit doet.

Ten vierde:
hoe men op waardige wijze de roep volgen moet
die vervat ligt in deze uitnodiging.

Nu met betrekking tot het eerste punt:
hij die ons roept, dat is de hemelse Vader;
hij roept ons met alles wat hij is en heeft, en hoe hij maar kan.

Het nodigt ons uit en trekt ons;
zijn goedheid, zijn liefde, zijn edele wesen:
dit alles nodigt ons uit tot hem te gaan
en bij hem in te gaan.

Waarlijk,
zo zeer verlangt God naar ons,
dat het is alsof zijn hele zaligheid in ons gelegen is.

Und sin wesen,
alles das Got der vatter gemacht und geschaffen hat
in himel und in erden
mit aller siner wisheit und guete,
das hat er alles dar umbe geton
das er uns do mit wider rueffe und lade
in unsern ursprung
und wider brechte in sich.

Und alles ist dis ein luter rueffen zuo unserm beginne.

Ein meister sprach:

'alles das Got ie getet oder iemer getuot,
das hat er dar umbe geton das er die sele wider brechte
und das si sinen ruof hoeren wolte
und in minnen wolte'.

Nu das ander wort ist:
war zuo er uns rueffe.

Das ist:
zuo sinem geminten sune,
das wir sine bruodere sin und mit erbe sins suns.

Er ist der erste und der hochste under den bruodern
und hat das an geborne erbe von nature,
und wir súllen sin mit erbe von gnaden.

Und dar zuo rueft er uns,
das wir sinen bilden nach volgen;
wan er ist der weg durch den wir gon súllen,
und er ist die worheit die uns in dem wege richten sol,
und er ist das leben das unser ende sol sin,
und nach unser múglicheit,
nút alleine mit gedenkende und dankende,
sunder mit tugentlichem lebende und gedultigem lidende.

Das dritte:
weles der ruof si und wenne er rueft.

Der ruof der ist maniger kúnne,
do Got dem menschen mit rueft:
inwendig in dem grunde do rueft Got dem menschen an underlos
mit maniger manunge
und och mit innerlicher warnunge
nacht und tag,
und herten stroffungen von innan und och von ussen
mit allen den uf vellen
die er úber den menschen verhenget,
die in maniger wise koment:
nu liep, nu leit;
das sint alles die starken stimme do Got dem menschen mit rueft.

Wer das der mensche den suessen senften rueffen volgete,
so endoerfte er der maniger herter stimme nút
von als manigem liden und von als manigen uf vellen.

Das vierde wort ist:
wie wir wirdeklichen wandelen súllen nu
mit aller gedult, mit demuetekeit und senftmuetekeit et c.

2
Nu súllen wir hie pruefen wem Got rueffet;
das sint drijer leije lúte.

Das sint zuo dem ersten anhebende lúte;
die werdent gerueffet in den nidersten grat.

Dar nach zuonemende lúte
in den anderen grat.

Alles wat is,
alles wat God de Vader gemaakt en geschapen heeft
in de hemel en op aarde
met al zijn wijsheid en goedheid,
het is door hem bedoeld
om ons hiermee te roepen en uit te nodigen
terug in onze oorsprong,
en ons terug te brengen in hem.

Dit alles is een louter inroepen in ons begin.

Een leermeester zei:

'Alles wat God deed of doen zal,
dat heeft hij gedaan om de ziel terug te brengen,
en opdat deze zijn roep wilde horen
hem lief te hebben.'

Nu over het tweede punt:
waartoe hij ons roept.

Dat is
tot zijn beminde Zoon,
opdat we zijn broeders zullen zijn en mede-erfgenamen.

Hij is de eerste en de hoogste onder zijn broeders;
hij heeft de aangeboren erfenis van nature,
en wij zullen mede-erfgenaam zijn uit genade.

En daartoe roept hij ons:
hij roept ons om zijn voorbeeld te volgen,
want hij is de weg die we moeten gaan;
hij is de waarheid die ons de weg zal wijzen,
en hij is het leven dat ons doel zal zijn
en dat we, voor zover we daartoe in staat zijn,
niet slechts herdenkend en dankend moeten navolgen,
maar ook met een deugdzaam leven en in duldzaamheid.

Het derde punt:
welke roep het is en wanneer hij roept.

Meerdere wijzen van roepen zijn er
waarlangs God de mensen roept:
inwendig in de grond roept God de mens zonder ophouden
door middel van een veelsoortig aandringen
en ook door innerlijke terechtwijzingen,
dag en nacht;
met harde straffen van binnen en van buiten,
en met al de dingen die ons treffen
en die hij de mens oplegt
en die op veelsoortige wijze komen:
nu eens vreugde, dan weer leed;
ze vormen samen de krachtige stem waarmee God de mens roept.

Zou de mens aan dit zoete, zachte roepen gehoor geven,
voor hem zou die steeds terugkerende, harde stem niet nodig zijn,
in de vorm van menigerlei lijden of beproeving.

Het vierde punt is:
hoe we nu op eerbiedwaardige wijze leven moeten
vol geduld, deemoedigheid en zachtmoedigheid, etc.

2
Nu willen we nagaan welke mensen God roept;
we onderscheiden hier drie groepen.

Allereerst zijn er de beginnende mensen;
ze worden geroepen tot de laagste graad van de volmaaktheid.

Dan de groeiende mensen,
de mensen die tot de tweede graad geroepen worden.

Das dritte das sint volkomene lúte
und die in den obersten grat der volkomenheit.

Und dis ensol nieman von im fúr úbel haben,
wan er ist der herre und mag tuon das er wil:
das wir mitformig werden
sins einbornen natúrlichen suns
und werden sine wunneklicheste kint.

Nu sullen wir brueven was wir tuon sullen zuo disem ruoffe.

Etliche ding die sint uns gebotten
und etliche die sint uns verboten.

Die ding die uns gebotten sint,
das ist das hoechste gebot:
das wir Got vor allen dingen sullen minnen.

Dis sprechent vil lúte, si minnen Got úber al;
aber si wellent der dinge nút lossen
die si in ir minne und meinunge tieffer vindent denne Got,
und hant me lust und genuegde do inne denne in Gotte,
und hindert si al ze mole an der goetlicher minne.

Des sehen si wie si Got minnen.

Das ander:
du solt minnen dinen nechsten als dich selber,
das ist
zuo dem selben guote do du dich selber minnest.

Du solt vatter und muoter eren,
das meint:
alle die ob dir sint.

Du solt dines Gottes namen
nút unwirdeklichen in dinen munt nemen.

Du solt dinen virtag halten.

Das sint die ding die gebotten sint,
die wir von not tuon muessen,
sullen wir behalten werden.

Dis sint die ding die uns verboten sint,
das ist:
du ensolt dinem nechsten enkeinen schaden tuon
weder an libe noch an guote noch an eren,
noch mit Worten noch mit werken.

Noch ensolt enkein der dinge begeren die sin sint,
und du ensolt nút unkúsch sin.

Dis sint dú vier gebot;
der ist me,
und sint doch alle hie inne beslossen.

Kinder, wissent:
weler mensche disen weg recht gat
und in dem woren rechten geloeben
undertenig und gehorsam si der heiligen kilchen
nach rechter ordenunge,
so ist es der niderste grat in dem man dem ruoffe Gotz volget.

Und die disem recht tuont,
die sint in dem wege sicher zuo Gotte ze komende,
als alles das abgebrant ist in dem vegfúre,
das si hie inne nút luterlichen gelebt hant.

De derde groep betreft de volmaakte mensen
en deze worden tot hoogste graad van de volmaaktheid geroepen.

En niemand moet hem dit kwalijk nemen,
want hij is de Heer en mag doen wat hij wil:
opdat we gelijkvormig worden
aan zijn eniggeboren natuurlijke Zoon
en zijn liefste kinderen mogen zijn.

Nu moeten we nagaan hoe we gevolg moeten geven aan deze roep.

Meerdere zaken worden ons opgedragen
en meerdere zijn ons verboden.

De zaken die ons opgedragen worden,
hebben betrekking op het hoogste gebod:
dat we God moeten liefhebben voor alles.

Veel mensen zeggen dat ze God liefhebben boven alles,
maar ze willen de dingen niet loslaten
die in hun liefde en verlangens dieper nog dan God verankerd zijn
en waaraan ze meer genot en genoegens beleven dan aan God;
het vormt voor hen een grote hindernis tot de goddelijke liefde.

Laat deze mensen nu bezien hoe ze God liefhebben.

Het tweede:
je zult je naaste liefhebben als jezelf,
wat zeggen wil:
voor hem hetzelfde goede als voor jezelf.

Je zult je vader en moeder eren,
dat wil zeggen:
al je meerderen.

Je zult de naam van God
niet oneerbiedig in de mond nemen.

Houd je aan de feestdagen.

Dit zijn de zaken die ons opgedragen zijn
en die we dienen op te volgen,
willen we behouden worden.

Nu dan over de dingen die ons verboden zijn,
namelijk:
je zult je naaste geen schade toebrengen,
niet aan lijf, goed of eer,
noch met woorden noch in werken.

Begeer niets van dat wat het zijne is,
en wees niet onkuis.

Dit zijn de vier geboden;
er zijn er meer,
maar ze liggen allemaal hierin besloten.

Kinderen, weet,
wanneer een mens deze weg op de juiste wijze gaat
en in het ware geloof
onderworpen en gehoorzaam is aan de heilige Kerk
overeenkomstig de regelgeving,
dan is dit de laagste graad waarin men aan Gods roep gevolg geeft.

En zij die hieraan gehoor geven,
zij bevinden zich op de zekere weg naar God,
wanneer al de dingen verbrand zijn in het vagevuur
die ze hierin niet op reine wijze nageleefd hebben.

Nu ist ein ander hoher grat,
das heisset der rat Gotz,
und der ist vil noher,
und die menschen die dem rate volgent,
die komet vil und verre úber dise menschen.

Und dis sint die wege der tugende,
als kúscheit des lichamen und armuet und gehorsamkeit.

Dirre ruof ist vil hoher und anders wan der erste
mit den gebotten.

Nu das disem rate Gotz in disem ruoffe
wol und recht gevolget werde,
so hat die heilige kilche
von rate des heiligen geistes
geistliche samenunge und orden gemacht,
das man do inne dem rate Gotz gevolgen múge.

Und dise habent vil gesetzde und die gont alle her uf.

Und wel mensche sich
mit willen und mit beratenem muote in dise ordenunge gebent:
bricht es dis bant,
des nimet sich die heilige kilche an ze richtende.

Aber uswendig disem
ob sich ein mensche Gotte verbunden hette
und neme dar nach einen man,
des gebottes richt die heilige kilche nút,
und Got muos das richten und wúrken selber.

4
Nu ist dise minnekliche wise
sere verkert und verdorben in dem meisten teile,
das die geistlich schinent,
die hant weltliche herzen,
und etliche weltliche
hant geistliche herzen.

Von disen sprach S. Augustinus:

'vermaledictet ist der mensche der irre gat in Gottes wege'.

Dis ist der weg Gotz,
do der mensche in gerueffet ist
Gotte und sinem rate ze volgende.

Ieklichs sehe fúr sich
wie er in disem wege sicherlichen wandele
und der ladunge Gotz als gewerlichen volge
das er nút sunder das brúte kleit enwerde funden
an dem tage der beschovwunge,
und nút in die usserste vinsternisse enwerde geworffen.

Ein ieklichs sehe och mit offenen innerlichen ovgen
weles sin weg si,
und denne in welen in Got welle
von disen drin wegen, do ir ab gehoert hant.

Nu enkomet ir in úch selber nút
noch enwissent úwers ruoffes nút,
und hütte beginnent ir eins und morn eins anderen,
als ir hoerent oder sehent von ussen
und úch durch die sinne in kumet,
und das enist úwer ding nút.

Und dannan von enblibent ir da bi nút
und enwirt nút drus,
alles blindelingen.

Nu is er een tweede, een hogere graad,
de goddelijke raadgeving wordt deze genoemd;
deze gaat veel dieper,
en de mensen die deze raadgeving volgen,
laten de eersten ver achter zich.

Het zijn de wegen van de deugden,
zoals kuisheid van het lichaam, de armoede en de gehoorzaamheid.

Deze roep is meer verheven en anders van aard dan de eerste,
de weg van de geboden.

Opdat de raadgeving van God, vervat in deze roep,
op de juiste manier gevolgd worden,
heeft de heilige Kerk,
ingegeven door de raadgeving van de Heilige Geest,
geestelijke gemeenschappen en ordes gesticht
om hierbinnen Gods raadgeving te kunnen opvolgen.

En ze kennen veel regels en allemaal zijn ze op dit doel gericht.

En wanneer er iemand is,
vrijwillig en weloverwogen in deze orde getreden,
die de regels overtreedt,
dan zal de heilige Kerk er zorg voor dragen hem te berechten.

Maar wanneer buiten een dergelijke orde
iemand, nadat deze zich aan God verbonden heeft,
een man neemt,
dan oordeelt niet de heilige Kerk,
aan God zelf is het dit te berechten en hier te handelen.

4
Maar deze minnelijke toestand
is voor het grootste deel in zijn tegendeel veranderd en verdorven,
zodat onder een geestelijke gewaad
menigeeen een werelds hart draagt,
en menigeeen die in de wereld leeft
een geestelijk hart heeft.

Hierover zei Sint-Augustinus:

'Veroordeeld is de mens die dwaalt op Gods wegen.'

Dit is Gods weg,
en de mens is langs deze weg geroepen
God en zijn raadgeving te volgen.

Ieder moet voor zichzelf bezien
hoe hij deze weg op zekere wijze gaan kan
om aan Gods uitnodiging zo behoedzaam mogelijk gehoor te geven,
zodat men niet zonder bruidskleed gevonden zal worden
op de dag des oordeels,
en niet in de buitenste duisternis geworpen zal worden.

Laat ieder met open, innerlijke ogen, bezien
welke weg de zijne is,
en welke weg God wil dat hij gaan zal,
welke van deze drie wegen waarover jullie net gehoord hebben.

Maar jullie geraken niet in jezelf
noch hebben jullie weet van je roeping;
vandaag beginnen jullie aan dit en morgen aan dat,
steeds zoals het jullie door het horen en het zien van buitenaf
en door de zinnen aangedragen wordt;
dingen die niet bij jullie horen zijn het.

Geen bestendigheid is er en jullie vinden geen vast verblijf,
en het wordt niets,
blind gaan jullie voort.

Wissest
das eins menschen leben
das ist des anderen tot.

Kerent zuo úch selber
und sehent wo mit ir umbe gont,
und enversument úch selber nüt.

Wissent das manig mensche enmitten in der welt ist,
und hat man und kint,
und sitzet etlich mensche und macht sin schuohe,
und ist sin meinunge zuo Gotte
sich und sine kint generen.

Und etlich arm mensche us einem dorffe gat misten
und sin broetlin mit grosser surer arbeit gewinnet.

Und disen allen mag geschehen,
si súllen hundert werbe bas varn
und volgent einvelteklichen irem ruoffe,
und das ist doch ein kleglich ding.

Dise stont in der vorchte Gotz
in demuetkeit in irem armuete
und volgent irem ruoffe einvalteklichen.

Armer blinder geistlich mensche,
sich fúr dich,
nime dines ruoffes mit allem flisse von innan war,
war dich der himelsche vatter haben welle,
und folge dem und engang nüt irre in sinem wege.

5
Der hochste und der oberste weg dis ruoffes
das ist nach ze volgende
den minneklichen bilden sines aller gemintesten suns
uswendig und inwendig,
in wúrklicher wise und in lidelicher wise
und in biltlicher
oder in schowwelicher wise úber alle bilde.

Und wer disem aller luterlichest und aller bloslichest nach volget,
der ervolget das aller oberste und das aller hochste zil.

Und hie an súllent ir úch selber bekennen,
wie nach, wie verre ir sint disen bilden.

Ir súllent och innerlichen volgen
und suochen das bilde inwendig,
da es lebt in dem grunde
weselichen und wúrklichen.

Von disem ingange stot geschriben in Ysaia:

'du solt mich vatter heissen;
ich han dich hütte geborn,
und ensolt nüt uf hoeren in ze gonde'

Das ist als vil gemeint das du ane underlos solt in gon.

Du ensolt nüt uf hoeren in ze gonde.

Und Laban sprach das wort zuo Jakob dem patriarchen:

'gebenedicteter Gotz,
gang in! war umbe stast du usse?'

Also mag ich zuo úh sprechen,
disem gebenedicten menschen der sines ruoffes hat war genomen
in den gebotten Gotz zuo dem ersten
und denne och in den heiligen reten

Weet:
wat leven is voor de ene mens,
voor een ander betekent het de dood.

Keer in tot jezelf,
bezie waar je omgang mee hebt,
en verwaarloos jezelf niet.

Weet dat menige mens midden in de wereld staat
en man en kind heeft,
en dat die man neerzit en schoenen maakt,
zijn hoop gevestigd op God
dat hij hen en de kinderen zal voeden.

En zo veel arme mensen, dorpelingen, gaan uit mesten
en verdienen hun beetje brood met bitterharde arbeid.

En het kan gebeuren,
dat het hen honderd keren beter zal vergaan,
hen die wel eenvoudig gehoor geven aan hun roeping;
een treurige zaak is het.

Ze wandelen in de vrees voor God,
deemoedig staan ze in hun armoede
en ze volgen hun roeping in eenvoud.

Arme, blinde, geestelijke mens,
let goed op,
neem je roeping waar en doe het ijverig en van binnen,
en zie waar de hemelse Vader je hebben wil,
en volg hem, en raak niet verdwaald op zijn wegen.

5
De hoogste en meest verheven weg van deze roep
bestaat in de navolging
van het minnelijk voorbeeld van zijn meest beminde Zoon,
zowel uitwendig als inwendig,
op werkende wijze en op lijdelijke wijze,
op beeldvormige
of op beschouwende wijze die alle beelden te boven gaat.

En wie het op de louterste en zuiverste wijze navolgt,
hij bereikt het meest verheven en allerhoogste doel.

Hieraan dan zullen jullie jezelf herkennen,
aan hoe nabij of veraf jullie staan tot dit voorbeeld.

Jullie moeten het ook innerlijk navolgen,
dit beeld inwendig zoeken,
daar waar het leeft in de grond,
wezenlijk en werkend.

Over dit ingaan staat geschreven bij Jesaja:

'Vader zul je mij noemen;
vandaag heb ik je gebaard,
en je zult niet ophouden met ingaan.'

Hiermee is bedoeld dat je onophoudelijk moet ingaan.

Je zult niet ophouden met ingaan.

En Laban zei tegen Jacob de patriarch:

'Gezegende van God,
ga binnen! Waarom sta je buiten?'

Daarom kan ik tot jullie zeggen:
gezegend de mens die gehoor heeft gegeven aan zijn roep,
eerst aan de geboden van God
en daarna ook aan de heilige raadgevingen,

und den wirdigen bilden unsers herren nach gevolget hat
und wirdeklichen gewandelt hat, als S. Paulus sprach,
in aller demuetkeit und in gedult.

Dise menschen súllent in gon in die innerkeit
under wilen mit begerunge und mit bilden
und under wilen in stillin und in swigende sunder alle werk und bilde,
und sien sorgvaltig
wie si behalten die einikeit des geistes in dem bande des friden,
ein geist und ein Got
in der überformunge der geschaffenen geiste
von dem ungeschaffenen geiste;

das wirt als verre überformet
als vil me man wirdeklichen gewandelt hat
nach den wirdigen bilden unsers herren Jhesu Christi
in aller gedult und demuetkeit und senftmuetikeit.

Recht dis ist ein gelichs,
minr noch me.

6
Die sorgvaltikeit das man die einikeit behalte des geistes,
das meint
einen wackeren heiligen lebendigen flis
nacht und tag,
war ze nemende des geistes
inwendig in der tugende,
uswendig ein ieklichs in siner eigenschaft,
als es vellet.

Under wilen sol der mensche
sich ueben in heiligen dienstlichen minne werken,
als des not ist
und an in kumet,
und under wilen sich den
als minenklichen und heimlichen verstelen
und geben sich
zuo heiligem innigem gebette
und heiliger betrachtunge
und heiligen bilden,
und etwenne enkeines,
und tuon als S. Anshelmus sprach:

'enzúch dich von der manigvaltikeit uswendiger werke
und entslaf von dem gestúrme inwendiger gedenke,
und sitze und ruowe
und hebe dich selber über dich selber'.

Denne als der mensche alsus ein stille ruowe in im gemachet,
das das gerúsche alles fúr gegangen ist,
denne kumet der herre als er Elyas tet,
in einem stillen gerúne in dem wispelen,
und blickt dem geist in.

Und wenne der geist oder der mensche
gewart wirt der gegenwúrtkeit Gotz,
so geschicht im recht als der frowen Hester geschah,
do si kam fúr den kúnig Aswerum und in an sach:
do kam si von ir selber und ir gebrast irs geistes,

also
in diser gegenwúrtkeit dis herren in sinem angesicht,
allein im doch der mantel über das antlit gezogen si
und bedeckt si;
doch volget si siner gegenwúrtkeit,
so kumet si von ir selber und ir gebrist des geistes
und si sank und neigte sich, und der kúnig muoste si uf heben.

Also geschicht dem menschen:
hie in disem

en die de eerbiedwaardige voorbeelden van onze Heer gevolgd is,
en waardig gegaan is, zoals Sint-Paulus zei,
vervuld van deemoed en geduld.

Deze mensen zullen ingaan in de innerlijkheid,
soms langs de wijze van het verlangen en met beelden
en soms in stilte en in zwijgen, ontdaan van werk en beeld;
laten ze er zorg voor dragen
de eenheid van de Geest te behouden door de band van vrede;
één Geest en één God
in de overvorming van de geschapen geest
door de ongeschapen Geest;

De overvorming zal groter zijn
naarmate men meer de weg bewandelde
naar het eerbiedwaardige voorbeeld Jezus Christus,
vol van geduld en deemoed en met zachtmoedigheid.

Het een beantwoordt aan het andere,
niet meer en niet minder.

6
Zorg dragen voor het behoud van de eenheid van de Geest
wil zeggen:
met een wakkere, heilige, levendige ijver,
dag en nacht,
acht slaan op de Geest,
innerlijk in de deugdoefeningen,
uitwendig in elk ding naar zijn eigenheid,
hoe het zich ook aandient.

Soms moet de mens zich oefenen
in het werk van de heilige liefdesdienst,
wanneer het noodzakelijk is
en het zijn beurt is,
en soms moet hij zich hieraan
op liefdevolle, ingekeerde wijze onttrekken
en zich overgeven aan
heilig, innig gebed
en heilige beschouwing
en heilige aanschouwing,
en soms noch aan het ene noch het andere,
maar doen zoals Sint-Anselmus zei:

'Trek je terug uit de menigvuldigheid van de uitwendige werken
en ontslaap aan de stormen van je innerlijke gedachten,
zit en rust
en verhef je boven jezelf.'

Want wanneer de mens aldus een stille rust in zichzelf opkomen laat,
en al het lawaai verstomd is,
dan komt de Heer, zoals hij het bij Elia deed,
in het gefluister van een zachte bries,
en licht op in de geest.

En wanneer de geest of de mens zelf
Gods tegenwoordigheid bemerkt,
dan overkomt hem wat Esther overkwam
toen ze voor koning Ahasveros trad en hem aankeek:
ze viel in onmacht en raakte buiten kennis.

Net zo gebeurde het
toen de Heer aanwezig was en Elia hem voor zich zag,
hoewel hij de mantel over zijn gezicht getrokken
en zich ermee bedekt had;
maar volgt zij zijn tegenwoordigheid,
dan valt ze in onmacht en raakt buiten kennis;
ze viel in zwijm en de koning moest haar oprichten.

Zo gebeurt het ook bij de mens:
doet zich dit voor,

so kumet er al ze mole von im selber und im gebrist des geistes
(das ist al enthalt),
und alles das sin was,
dem enpfelt er hie allem in allen wisen,
und in allen dingen entsinkt er
als gar in sin luter nüt.

Und enwürde er nüt
von den minneklichen armen der goetlichen kraft enthalten,
in dúchte er mueste al ze mole zuo einem luterem nüt werden,
und dunkt sich der mensche in worheit
in allem sinem verstonde verre arger und minre
wan alle creaturen:
toetlich, vellig und unvernúnftig,
ja arger wan der vijent oder Lucifer si,
und enweis sich nüt wo er sich losse,
oder moecht er von minnen zuo núte werden,
das würt er von minnen gerne.

Als der kúnig das sicht
das si alsus ze mole von ir selber kumet,
so enthalt er si und richt si uf
und git ir sinen goetlichen minne kus.

Dis kumet von der niderheit,
dise erhebunge;
wan ie niderre ie hoeher.

Der sich nidert,
der wirt erhoehet;
ie niderre, ie hoeher:
do antwürt eins in das ander
und wirt
ein einig ein.

Gotz hochheit sichtet
eigenlichen
und aller meist in das tal der demuetkeit.

Nu geschicht wol,
als der mensche in disen minneklichen wegen
sich wol ergangen hat
und uf einem vil hohen grate stot,
das denne der vigent in an kumet
und bekort in mit geistlicher hofart,
und umbe das der mensche
denne noch tieffer wider in sin nüt gewiset werde,
so verhengt Got
das er in ein gebrestelin velt:
lichte in ein zornlicheit,
oder im enpfert ein swer pinlich wort.

Nu liebes kint,
mit dem wirst du verkleint vor dir
und vor den die es sehent oder hoerent,
und do mit wirst du noch tieffer in din nüt versoeift,
und des enscham dich nüt:
so du echt do mit tieffer in din nüt sinkest
und du dich bekennest,
so wirt es gar guot rat,
und solt her nach noch wirdeklicher wandelen
in der einikeit des geistes in den banden des friden.

So wel mensche alsus wandelt
und den wirdigen bilden
unsers herren Jhesu Christi volget
in aller gedult und in senftmueteikeit und in demuetkeit
und in aller wise,
als ir hie gehoeret hant,
do wirt der fride geborn der alle sinne úber trift,
und hie beginnet er und sol eweklichen weren.

dan valt hij in onmacht en raakt buiten kennis
(hij verliest elke houvast),
weg is alles wat het zijne was,
op elke mogelijke wijze raakt hij het kwijt,
en hij zinkt weg uit alles
en verzinkt helemaal in zijn loutere niets.

En zou hij niet
door die minnelijke armen van de kracht Gods opgevangen worden,
hij zou denken dat hij helemaal tot een louter niets moest worden;
de mens is er waarlijk dan van overtuigd
in zijn begrijpen kleiner te zijn en geringer
dan alle schepselen:
slechts sterfelijk, zwak en zonder verstand,
ja, erger nog dan de vijand of Lucifer;
en hij weet niet waar hij het zoeken moet;
kon hij uit liefde tenietgaan,
hij zou uit liefde wensen dat het gebeurde.

Wanneer de koning ziet,
dat ze zo bezwijkt,
dan steunt hij haar en richt haar op
en hij geeft haar zijn liefdekus.

Het komt door de nederigheid,
deze verheffing,
want hoe nederiger hoe hoger.

Wie zich vernedert,
die zal verhoogd worden;
hoe nederiger, hoe hoger:
hier beantwoordt het een aan het ander
en het wordt
één enig één.

Gods hoogheid schijnt,
dat is hem eigen,
het meest van al in het dal van de deemoedigheid.

Nu kan het gebeuren,
dat, wanneer de mens die deze minnelijke wegen
op een goede manier gegaan is
en zich in een hogere graad bevindt,
dat de vijand hem dan belaagt
en hem verleidt tot geestelijke hoogmoed;
en opdat de mens
dan nog dieper terug verwezen wordt in zijn niets,
laat God het toe
dat hem een kleinigheid ontvalt,
dat hij boos wordt
en hem een hard, pijnlijk woord ontglipt.

Welnu dan kind,
vernederd word je op deze wijze voor jezelf
en ten overstaan van hen die het zien of horen,
en zo word je nog dieper in je niets ondergedompeld;
schaam je hiervoor niet:
wanneer je hierdoor werkelijk dieper in je niets verzinkt,
en je bekennt,
dan blijkt het een goed raad,
en hierna zul je nog geschikter voortgaan
in de eenheid van de Geest door de band van vrede.

De mens die zo voortgaat
en het eerbiedwaardige voorbeeld
van onze Heer Jezus Christus navolgt,
vol geduld en zachtmoedigheid en deemoedig
bij alles,
zoals jullie gehoord hebben,
in hem wordt de vrede geboren die uitgaat boven alle zinnen
en die hier begint en eeuwig blijven zal.

Und diser fride der sol us lúchten
an alles des menschen leben und wesen.

Und das wir dis alle ervolgen muessen,
des helf uns der ewige Got.

Amen.

En deze vrede zal zijn licht werpen
op het hele leven en wezen van de mens.

Dat wij allen dit bereiken mogen,
daartoe helpe ons de eeuwige God.

Amen.

Preek 66 (V70)

Zeventiende zondag na Pinksteren II

Fratres,
ego vincitus in domino obsecro vos:
estote justi in domino,
ut digne ambuletis vocacione
qua vocati estis,
in omni humilitate et mansuetudine
cum paciencia supportante in vicem in caritate.
(Eph 4,1-3)

*Die andere usslegunge der obgenanten episteln leret
wie man senftmuetekeit und gedult erkriegen muos
in widerwertikeit
und mit was fúrgonder bereitschaft man kummet
zuo einikeit des geistes
und wie drú út in der naturen sterben muessent.*

1
Sant Paulus sprichet:

'bruodere,
ich gebunden mensche in Gotte
bitte úch
das ir wirdeklich wandelent
in dem ruoffe als ir gerueffet sint
mit aller diemuetkeit und senftmuetekeit,
mit gedult,
und vertragent under einander in der minne.

Sint sorgvaltig ze behaltende die einunge des geistes
in dem bande des friden:
ein licham und ein geist,
als ir gerueffet sint in einer hoffenge
úwers ruoffes'.

Dise minneklichen wort
solt ein ieklich mensche fúr sich setzen;
wo er were und was er tete,
so solte er diser minneklichen manunge
dis minklichen fúrsten S. Paulus
niemer vergessen,
und neme alle zit sines ruoffes war
in aller demuetkeit und senftmuetekeit mit gedult.

Lieben kinder,
dise lere nement ze herzen
und vertragent úwer eins des anderen gebresten in der minne:
des bitte ich úch
umbe alle die liebi und minne die ir zuo Gotte hant,

und ob ich úch eins erbitten mag
oder úch gedienen mag,
das ir úch in disen dingen uebent
und dis war nement mit allem flisse,
wan alle die guoten werk die ir getuon múgent,
es si von innan oder von ussen
oder an uebunge des heiligen sacramentz
oder was oder wie gros es si,

Broeders,
ik, de gevangene in de Heer, vraag jullie met aandrang:
gaat waardig in de Heer,
gehoor gevend aan de roeping
waarmee jullie geroepen zijn,
met alle deemoedigheid en zachtmoedigheid
met geduld elkander verdragend in liefde.
(Ef. 4,1-3)

*De tweede uitleg van de bovengenoemde brief leert
hoe men zachtmoedigheid en geduld verkrijgen moeten
in tegenspoed
en langs welke voorbereiding men
tot de eenheid van Geest geraakt
en aan welke drie natuurlijke zaken men moet afsterven.*

1
Sint-Paulus zegt:

'Broeders,
ik, gebonden mens in God,
vraag jullie met aandrang
op waardige wijze te gaan,
gehoor gevend aan de roep waarmee jullie geroepen zijn,
in alle deemoed en zachtmoedigheid,
met geduld,
elkaar verdragend in liefde.

Streef ernaar de eenheid van Geest te bewaren
door de band van vrede:
één lichaam en één Geest,
zoals jullie geroepen zijn tot één en dezelfde hoop
bij jullie roeping.'

Dit minnelijke woord
zou elke mens zich voor ogen moeten houden;
waar hij maar is of wat hij ook doet,
laat hij deze minnelijke waarschuwing
van de minnelijke heer Sint-Paulus
nooit vergeten,
steeds achtgevend op zijn roeping
in alle deemoedigheid en zachtmoedigheid, met geduld.

Lieve kinderen,
neem deze leer ter harte
en verdraag elkaars gebreken in liefde;
ik vraag het jullie met aandrang
vanwege de liefde en genegenheid die jullie tot God hebben.

Eén ding wil ik jullie vragen,
hierin wil ik jullie dienen:
dat jullie je hierin oefenen
en jullie dit met alle ijver opvolgen;
want al de goede werken die jullie maar verrichten kunnen,
het zij inwendig of uitwendig,
ook het ontvangen van het heilige sacrament
of wat en hoe groot het ook mag zijn,

das ist Gotte unwert und ungeneme,
ob ir diser tugende nüt enhant.

Kinder,
dise tugende enwerdent dem menschen nüt,
es ensi denne das ime die ding engegen lovffen
die ime wider sint.

Das ein mensche vil gedenke an demuetkeit,
er enwerde getrucket,
und vil an gedult,
er enwerde an gevochten,
und der gelich:
das ist zemole nüt;
es enhat nüt wesendes;
es vellet ab;
es ist in getragen
und enhat nüt grundes.

Als dem menschen smocheit und unwert geschehen
in worten oder in werken,
so solte der mensche mit minneklicher senftmuetikeit
guetlichen und gesasselichen
recht ilen
wie er eime einen minneklichen dienst getete.

Versmohet es denne jenre
als ob er in verspuwe,
dar umbe sol der mensche nüt ablossen,
er tuo ime einen sunderlichen dienst
als verre als er iemer vermag.

Senftmuetikeit und gedult
dise zwei muessent iemer erkrieget werden mit widerwertikeit.

Der mir nüt entete,
wo an wolt ich denne tugende ueben?

Sunderlich solte der mensche sere sich ueben an senftmuetikeit;
die sicht me in wert in den grunt wan die gedult:
die sicht me uswert
an uebunge der wúrklichkeit des uswendigen menschen.

Wers also das ich ein falsch mensche geheissen wúrd
und min lere vernichtet
und mir smocheit geschehe:
dem das leit were und mir der selikeit verbúnde,
der enwere mir einen trahen nüt deste lieber
und ich wolte in deste leider haben.

Ach wie were ich des so unwert
das ich mime herren und minem Gotte
sinen fuosspúren moechte nach gevolgen,
des lere und leben vervelschet und vernichtet wart!

Und dar umbe, mine lieben kinder,
ich bitte úch
umbe alles das ich úch gebitten mag,
das ir úch an disen tugenden uebent
und úwers gemuetes war nement
und niemer menschen
noch gelos noch antlit in bewisent,
wort noch enkein sworheit
enbewisent
umbe alle das man úch getuon oder bewisen mag.

Lide úwer eins des andern gebresten in der gemeinen minne.

2
Nu spricht S. Paulus:

God onwaardig is het en hem onaangenaam
hebben jullie deze deugd niet.

Kinderen,
deze deugden verwerft de mens niet
zou hij niet tegen zaken aanlopen
die hem tegenstaan.

Dat een mens vaak denkt aan deemoedigheid,
maar zonder dat hij terneergedrukt wordt,
dat hij veel aan geduld denkt,
maar zonder dat hij beproefd wordt,
en meer van deze zaken:
het heeft niets te betekenen,
het heeft niets wezenlijks,
het valt af,
want het wordt hem opgedragen
en vindt geen vaste grond.

Wanneer een mens gesmaad wordt en belasterd,
met woorden of door handelingen,
laat hij dan met minnelijke zachtmoedigheid,
goedheid en bezonnenheid
zich spoeden
om die ander een minnelijke dienst te bewijzen.

Gaat die ander daar dan aan voorbij,
alsof hij hem bespuwt,
laat hij dan niet ophouden
en die mens een bijzondere dienst bewijzen
wanneer en hoe hij maar kan.

Zachtmoedigheid en geduld,
deze twee moeten altijd gewonnen worden in tegenspoed.

Zou nooit iemand mij iets aandoen,
hoe zou ik me dan kunnen oefenen in deugden?

Een mens zou zich vooral moeten oefenen in zachtmoedigheid;
ze blik meer inwaarts in de grond dan het geduld
dat de blik meer uitwaarts richt,
op het handelen van de uitwendige mens.

Zou het zijn dat ik een slecht mens genoemd werd,
dat mijn onderricht verworpen werd
en mij smaad werd aangedaan:
hij die hieronder leed en mij liever gelukkig zag,
hem zou ik hierom geen greintje meer liefhebben,
ik zou hem zelfs minder liefhebben.

Ach, hoe onwaardig zou ik dan zijn
voor mijn Heer en mijn God
om zijn voetsporen te volgen,
hij wiens leer en leven vervalst en verworpen werd!

En daarom, mijn lieve kinderen,
vraag ik jullie,
omwille van alles waar ik jullie om bidden kan,
om je in deze deugden te oefenen
en acht te slaan op jullie gemoed,
en nooit weer mensen,
niet met gebaren, niet met gezichtsuitdrukkingen,
niet met woorden of door dwarsliggen,
van replek te dienen,
bij alles wat men jullie aandoen of berokkenen mag.

Verdraag elkaars gebreken in algemeenzame liefde.

2
Sint-Paulus nu zegt:

'sint sorgveltig
ze behaltende die einunge des geistes in dem bande des friden'.

Dise tugende die sint ein wor bant
do man mitte bindet:
also bindent zuo in friden
und in die einunge des geistes.

Wie sol man nu komen in die einunge des geistes?

Die meiste helfe und uebung ist des nachtes nach mettin
die wile die nacht lang ist.

Die menschen die zuo diser einunge komen wellent,
die súllent des abendes zitlichen zuo irre raste gon,
das si iren slaf wol gehaben múgen
nach irre notdurft.

Denne nach der mettin
so sol der mensche sines grundes war nemen
und keren sich in das aller innerste sines herzen,
das ist das aller innwendigoste sines grundes,
und solte war nemen
was in aller meist reissen moechte:

wel mensche der des gewonheit und minne dar zuo hette,
das si das leben unsers herren also gentslich úber gent;
enhant si denne nút
sunderliches von unserm herren,
so hebent in Gottes namen ir guote uebung an
sunder alle eigenschaft,
oder das wirdige liden unsers herren
oder sines heiligen tot
oder sine heiligen wunden
oder sin heilig bluoet,
und neme doch alles des grundes war.

Und sol der mensche sine minne hie mitte reissen also:
als von vil koln und holtz wirt ein gros fur
und die flamme tringet do durch
und slecht uf in die hoehi,
also súllent dise guoten uebung dis gemuete enzúnden.

Aber so sol man die bilde schiere lossen varn
und sol dar durch tringen mit flammender minne
durch den mittelsten in den aller innwendigosten menschen;

wan der innerlicheste mensche der enhat kein werk;
wan das werk das ist alleine Gottes in deme,
und dis halt sich lideklichen in Got wúrklichen;

so blickent wol do im in die blicke
von den guoten uebungen die der mensche vor geuebet hat,
es si das liden unsers herren
oder sin gebreste
oder fúr ieman ze bittende,
tot oder lebent.
Durch dis sol man als tringen
und einveltlich in Got luterlichen und bloesklichen.

Als dise blicke denne
adellichen und lideklichen durch brochen werdent,
denne kumet die worheit
und in blicket sich selber
und zúhet das gemuete nach ir lideklich in sich selber;
das ist snel als ein blik oder vil minre,
als der ker der engel, ab und zuo: das was vil sneller wan ein blik,
also geschicht hie ie sneller, ie edeler.

Und hie sol man alles
in blickender wise alles wider uf tragen in den grunt

'Streef ernaar
de eenheid van Geest te bewaren in de band van vrede'.

Deze deugden vormen waarlijk een band
waarmee men samenbindt:
verbind jullie dan in vrede
en in de eenheid van de Geest.

Hoe zal men nu geraken in de eenheid van de Geest?

De beste hulp en oefening is 's nachts na de metten,
want lang is dan de nacht.

De mensen die tot deze eenheid willen komen,
ze moeten 's avonds op tijd gaan rusten,
zodat ze voldoende slaap krijgen,
zoveel als nodig is.

Dan, na de metten,
moet de mens acht slaan op zijn grond
en zich wenden tot het innerlijkst van zijn hart,
tot het allerinwendigste van zijn grond,
en daar waarnemen
wat hem het allermeest kan opwekken.

De mensen die het gewoon zijn en die het uit liefde doen,
ze mogen het leven van onze Heer geheel en al overdenken;
gaan hun gedachten dan niet uit
naar een bijzonder gedeelte van het leven van onze Heer,
dat ze dan in de naam van God hun goede oefeningen opnemen
zonder zelfingenomenheid,
het eerbiedwaardige lijden van onze Heer indachtig,
of zijn heilige dood
of zijn heilige wonden
of zijn heilige bloed,
en daarbij steeds achtgevend op hun grond.

En de mens moet zijn liefde hiermee als volgt opwekken:
zoals uit veel kolen en veel hout een groot vuur ontstaat
en de vlam dringt daardoorheen
en slaat naar buiten, de hoogte in,
zo moeten deze goede oefeningen het gemoed ontsteken.

Maar deze beelden, men zal ze snel weer laten gaan,
en met brandende liefde doordringen
doorheen de middelste tot de allerinwendigste mens.

De innerlijke mens toch heeft geen werk,
want het werk in hem is uitsluitend Gods werk,
lijdelijk slechts ondergaat hij Gods werkzaamheid.

Mogelijk dat hem de beelden te binnen schieten
van de goede oefeningen die hij voordien deed,
beelden van het lijden van onze Heer,
of van zijn eigen tekortkomingen,
of beelden van iemand waarvoor hij bidden moest,
gestorven of levend;
doorheen dit alles moet men dringen
tot in God, eenvuldig, louter en ontbloot.

Als deze voorstellingen dan
op edele en lijdelijk wijze doorbroken worden,
dan verschijnt de waarheid
en blik in zichzelf
en trekt het gemoed, lijdelijk, mee in tot zichzelf;
snel als een oogwenk of sneller nog gaat het,
zoals een engel die komt en gaat sneller nog dan een oogwenk;
hoe sneller het gebeurt, hoe edeler.

En hier dan zal men alles
ogenblikkelijk en in zijn geheel terug indragen in de grond

und werden ein geist mit Gotte,
wan Got ist ein geist,
und werden ein geist mit im.

Dis sint die woren anbetter,
die den vatter anbettent in dem geiste und in der worheit.

Hie wirt der wore wesliche fride geborn,
und die tugende do wir vor ab gesprochen haben,
die leitent her in.

3
Und als der mensche in diser uebunge stet,
so stet die nature als arm und als dúrre:
si enhat des iren nút;

so gedenket si:
Got segene!
war sint dine venien komen
und dine guoten uebunge?
wes gent dise seltere muessig her ligen?

Und so hette si gerne út
und si wiste gerne út
und si wolte gerne út:
e denne dise drú út in ir gesterbent,
das wirt der naturen vil sur.

Kinder,
dis enget eines tages nút
noch in kurzer zit zuo,
sunder man muos sich dar in brechen
und gewinnen mit einem emzeklichen flisse;
es muos ein bi bliiben haben:
so wirt es ze lest licht und wunneklich.

Als man liset von den heiligen:

ein wening und ein kleines sint si geqwelt,
und in vil dingen sol in wol sin.

Als denne die nature ze mole verkalt ist,
so sprichet S. Bernhardus
das man unserem herren
die lieplichsten guetlichsten wort zuo sprechen sol
die man iemer erdenken mag.

Ach aller liepstes einiges liep,
were ich des wirdig
das ich diner liepsten frúnde einer were
und ich dich in miner selen mueste umbe halsen
und hundert tusent werbe kússen!

Ach, und mich al zemole in dich umbe griffen
und dich also in mich versliessen
das ich dich niemer enverlúre!

Dis sol sin us grunde des herzen gedacht und gesprochen.

Lieben kinder,
kerent úwere herzen al zemole zuo Gotte,
es si in weler wise das das si;
wan út Gottes das ist Got ze mole,
wo ein mensche aller meist zuo gereisset ist und gnaden me hat.

Wissent,
einen swank in die heiligen wunden unsers herren mit minnen
ist Gotte werder
denne alle die orgellen und die gloggen und das hoch gesenge
und die kasuggelen mit den schiltten.

en worden één Geest met God;
want God is Geest
en één Geest zal men worden met hem.

Dit zijn de ware aanbidders,
zij zijn het die de Vader aanbidden in de geest en in de waarheid.

Hier wordt de ware, de wezenlijke vrede geboren;
en de deugden, waarover we eerder spraken,
ze voeren hierheen.

3
En wanneer de mens zich in deze oefening bevindt,
dan staat de natuur er schraal en dor bij:
voor zichzelf heeft ze niets.

Ze denkt dan:
God zegene me!
wat is er van de knievallen terecht gekomen,
wat van de goede oefeningen,
waarom liggen de psalmboeken er loos bij?

Want ze zou graag iets bezitten,
graag iets weten,
graag iets willen;
om dit drievoudige 'iets' in haar te laten afsterven,
het valt haar natuur zwaar.

Kinderen,
dat lukt niet in één dag
en het voltrekt zich niet in korte tijd:
men moet zich daartoe aanzetten
en eraan wennen in niet aflatende ijver;
men moet volharden;
na verloop van tijd valt het je licht en is het weldadig.

Het is zoals men van de heiligen leest:

'Een weinig getuchtigd zijn ze in kleine dingen,
en het zal hun goed gaan bij veel dingen.'

En wanneer de natuur daar dan helemaal afgekoeld staat,
dan zegt Sint-Bernardus,
dat men onze Heer
de meest lieflijke, vriendelijke woorden moet toespreken
die men maar bedenken kan.

'Ach, allerliefste, enig lief,
werd ik toch waardig bevonden
een van je vrienden te zijn
en mocht ik je in mijn ziel omhelzen dan
en honderd, duizend keren jou kussen!

Ach, en jou, zoals jij mij, zou ik omarmen
en je helemaal in me sluiten
om je nooit meer te verliezen!'

Uit de grond van je hart moet het gedacht en gesproken worden.

Lieve kinderen,
keer jullie harten helemaal naar God,
op welke wijze dan ook
– want iets van God is zoveel als God –
en doe dát wat het meest van al opwekt en genade bevat.

Weet,
de toewending tot de heilige wonden van onze Heer in liefde,
is God liever
dan al de orgels en klokken of het schoonste gezang,
of de kazuifels met de schilden.

Lieber,
kertent ir úch von grunde
mit allem flisse in zuo Gotte,
so viele dise bekorunge ab
do ir mit verbildet sint;
úwer vil bichten das viele ze mole ab
und das wúrde alles verrichtet mit innerlicher uebunge,
das man sich
innerlichen mit bekentnisse
zuo Gotte mit dem gebresten kerte
und sich im schuldig gebe:

da vellet als gantz ab,
als man zuo dem bichter keme,
das man nût ze sagende wisti.

Das uns nu Got allen gebe
im ze folgende mit uebunge der tugende,
das wir in ervolgent,
des helfe uns Got.

Amen.

Mijn geliefden,
keerden jullie je vanuit je grond
en met al je ijver inwaarts tot God,
de verleiding zou wegvallen
die jullie langs beelden belast;
het vele biechten zou wegvallen
en het werd allemaal overgenomen door de innerlijke oefening,
waarin men zich,
in een innerlijk bekennen,
met zijn tekortkomingen tot God keert,
en tegenover hem zijn schuld belijdt.

Het zou allemaal wegvallen;
en ging men zo naar de biechtvader,
men zou niet weten wat te zeggen.

Wil God ons nu geven
hem na te volgen met deugdoefeningen,
opdat we tot hem geraken;
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 67 (V68)

Feest van de heilige engelen

Angeli eorum
semper vident faciem patris mei
qui in celis est. (Mt 18,10)

Ir engele sehent alwegen an mins vatter antlit
der in dem himel ist.

1
Es ist hütte der wirdige tag
der heiligen wirdigen engele.

Wie sich diser tag aller erst erhuob
von den offenbarungen uf dem berge,
das hant ir hinacht wol gelesen,
und das lossen wir nu ligen.

Denne sprichet das ewangelium:

'ir engele
die sehent alle zit an mins vatter antlit in dem himele'.

Mit was worten man múge und súlle sprechen
von disen luterer geisten,
des enweis ich nüt,
wan si hant weder hant noch fuos
noch bilde noch forme noch materie,
und wel wesen diser dinge enkeins enhat,
das enkan enkein sin noch gedank nüt begriffen:
wie solte man denne danan ab kúnnen gesprechen was si sint?

Das ist uns unbekant
und das enist enkein wunder;
wan wir enbekennen unser selbes nüt,
unser geist, von dem wir menschen sin
und von dem wir alles das haben das wir guotes haben:
wie solten wir denne dise úberswenkigen edelen geiste bekennen,
der edelkeit verre úbertriffet
allen den adel den alle die welt mit einander geleisten mag?

Und dar umbe sagen wir
von irre wúrklichkeit engegen uns
und nüt von irme wesende;
wande ir wúrklichkeit ist
das si alwegent uns schowwent und ansehent
in dem spiegel der gotheit,
foermlich und weslichen und wúrklichen mit onderscheide.

Und si hant ein sunderlich onderscheidenlich wúrken
in uns.

Mer Got der wúrket ane underlos in uns
vil eigenlicher und adellicher,
und si habent ein mitwúrken mit Gotte in uns
ze glicher wise als die lipliche sunne hat
ein stetes unzellich wúrken
und influus in das ertrich,
und hie mit hant die sternen
ein stet mitwúrken mit der sunnen,

Hun engelen,
ze aanschouwen altijd het gelaat van mijn Vader
die in de hemel is. (Mat. 18,10)

1
Het is vandaag de feestdag
van de heilige, eerbiedwaardige engelen.

Hoe deze dag ingesteld is
na de openbaring op de berg,
daarover hebben jullie vannacht gelezen;
we leggen dit nu terzijde.

Het evangelie zegt:

'Hun engelen,
ze aanschouwen altijd het gelaat van mijn Vader die in de hemel is.'

Met welke woorden men spreken kan of moet
over deze pure geesten,
ik weet het niet;
handen noch voeten hebben ze,
beeld noch vorm noch materie,
en een wezen dat van deze dingen niets bezit,
dat kan door de zinnen noch in de gedachten gevat worden:
hoe zal men dan kunnen zeggen wat ze zijn?

We weten het niet,
en verwonderlijk is het niet;
want onszelf kennen we niet,
onze geest waardoor we mensen zijn
en van wie we alles ontvangen wat we aan goeds bezitten;
hoe moeten we dan deze verheven, edele geesten kennen,
waarvan de adel ver uitgaat
boven al het edele dat de hele wereld tezamen voortbrengen kan?

En daarom spreken we
over hun werken naar ons,
niet over hun wezen;
want hun werkzaamheid bestaat in
het ons altijd beschouwen en zien
in de spiegel van de godheid,
naar vorm, wezen en werken met onderscheid.

En ze hebben een bijzondere werkzaamheid
in ieder van ons afzonderlijk.

God echter, hij werkt zonder onderbreking in ons
op meer eigenlijke en edelere wijze,
en zij, zij zijn medewerkers van God in ons;
het kan vergeleken worden met de natuurlijke zon,
die een blijvende, onbegrensde uitwerking
en invloed heeft op de aarde,
en de sterren,
die, samenwerkend met de zon, hun werking hebben

und das ertrich und ein ieklich creature des ertriches.

Die stern
die habent ein emzeklich engegen kapfen zuo der sunnen
und die sunne ein wider gesicht zuo in,
und dannan ab sint ir werk zemole unteilsam
als ob der aller minste sterne
- ob es móglich were –
von dem himel wúrde genomen;
alle creatures, mensche, vich und tier, die wúrdent alle ze nicht.

2
Nu sint nún koere der engele;
die machent drije iherarchien;
wan ein ieklich die hat drije koere.

Dise drije iherarchien
hant ein ieklich ein sunderliche wúrklichkeit
und ein sunderlich onderscheidenlich angesicht
zuo den drin stetten
die in dem menschen sint.

Der eine ist der usser mensche.

Der ander der vernúnftige mensche.

Und der dritte das ist der hoch edel gotformiger
aller innerlicheste verborgen mensche.

Und ist doch alles ein mensche.

In dise drije habent die engele
sunderliche wúrklichkeit.

Und her ob so hat ein ieklich mensche einen sunderlichen engel
der ime in dem toffte gegeben wart
und ime der mensche also bevolhen wart
das er ime bi ist ane underlos
und in niemer begit,
und behuetet
in wachende und sloffende
an allen sinen wegen und werken,
si sin boes oder guot;

und hette der mensche Gotte nút me ze dankende
und in groeslich ze minnende denne
das die hohen úber bekentlichen edel creatures
dem armen menschen also hoehlichen verbunden sint
ane underlos.

Und her engegen
so hat ein ieklich mensche och einen sunderlichen túfel
der dem menschen ane underlos wider ist,
unde der uebet den menschen
als wol als der engel.

Unde were der mensche wise und flissig,
so solte ime
des túfels widersatz und sin uebung
vil nützer werden
wan des guoten engels;
wan enwere kein strit, so enwere och kein sigen.

3
Nu von den iherarchien.

Die nidersten von den iherarchien die heissent die engele;
der dienet dem uswendigen menschen mit einander
und manent in unde warnent in und helfent ime
und stúrent in zuo den tugenden und zuo den gnaden,
und mit steter wirklicher uebung so behuetent si den menschen.

op de aarde en op elk schepsel op de aarde.

De sterren,
ze blikken ijverig naar de zon
en de zon toont hun dan haar gelaat,
waarna hun werken hiervan niet langer te scheiden is;
en werd de allerkleinste ster
– zou zoiets kunnen –
weggenomen van de hemel:
alle schepselen, mensen, vee en de dieren zouden tenietgaan.

2
Nu zijn er negen engelkoren;
ze vormen drie hiërarchieën,
want elke hiërarchie heeft drie koren.

Deze drie hiërarchieën
hebben elk afzonderlijk een bijzondere werkzaamheid
en elk van hen heeft haar eigen gezicht
met betrekking tot drieërlei staat
in de mens.

De eerste is de uitwendige mens.

De tweede de verstandelijke mens.

En de derde is de hoge, edele, godvormige,
de allerinnerlijkste, verborgen mens.

En toch vormen ze samen één mens.

In elk van deze drie hebben de engelen
een bijzondere werkzaamheid.

En daarenboven heeft elke mens een afzonderlijke engel,
die hem met de doop gegeven is;
aan hem werd deze mens zo toevertrouwd
dat hij hem altijd nabij zal zijn
en hem nooit meer verlaten zal,
hem bewaren zal,
of hij nou slaapt of waakt,
waarheen hij ook gaat en wat hij ook doet,
slecht of goed mag het zijn.

En een mens zou God om niets anders hoeven danken,
nergens hem meer om moeten liefhebben dan hierom:
dat deze hoge, het verstand te boven gaande edele schepselen
zo sterk aan de arme mens verbonden zijn,
altijd en overal.

Daartegenover staat,
dat elke mens ook een eigen duivel heeft
die de mens aanhoudend lastig valt,
maar wiens inwerking voor de mens net zo nuttig zijn kan
als die van de engel.

En zou de mens wijs zijn en ijverig,
dan zou voor hem
de tegenwerking van de duivel en zijn inwerking
van nog meer nut kunnen zijn
dan de inwerking van de goede engel;
want was er geen strijd, ook geen overwinning zou er zijn.

3
Nu over de hiërarchieën.

Het laagste koor in de hiërarchieën wordt genoemd 'de engelen';
gezamenlijk dienen ze de uitwendige mens,
ze vermanen hem, waarschuwen hem, helpen hem
en leiden hem naar de deugden en de genade,
en met niet aflatende ijver bewaren ze de mens.

Wan enwere die huote nût,
was wenent ir was unzellichen vil ungelúckes
viele uf den menschen?

Wan die túfele unzellichen vil
gant den menschen ane underlos nach,
wie si in verderben
wachende und sloffende.

Do fúr sint dise edelen engele
und verhuetet das.

Der ander chor das sint die ertz engele;
die phliget man ze molende als priester.

Der wirklich eigenschaft
ist das sie dienen dem heiligen sacrament,
und dar zuo dienen
und ratent und helfent dem menschen
zuo der wirdiger wúrklichkeit
des hohen sacramentes unsers herren lichamen.

Der dritte kor das sint die virtutes.

Dise dienen, manent
und ratent dem menschen, das er nach tugenden stande,
beide natúrlíche tugende und sittelich tugende.

Und si erwerben dem menschen goettelich tugende:
glove, hoffnung und minne.

Die menschen die in volgent unde in heimelich sint,
die werdent als tugentsam
das in tugende als licht und lústlich werdent
als si ir wesen und ir nature si worden.

Kinder,
gegen disen menschen so setzent sich alle die vijende
die von disen koeren gevallen sint,
mit allen den listen die si vermúgent,
das si den menschen ab geziehen,
das der mensche ir stat nût erfolge,
dannan ab si verstossen sint.

Die schalkeit die si dar zuo kerent ane underlos,
die ist ungeloeiplich,
und solte ein mensche mit al ze wunderlichem grossen flisse
ane underlos uf siner huote ston
gegen diser vijentlicher schalkeit
die im so wunderlichen lagent,
wan die verborgenste behendekeit
die si dar zuo kerent
dicke in hart guotschinenden dingen.

Aller meist ziehent si den menschen in manigvaltikeit,
und kúnnet si nût me,
so bringent si den menschen in ein guotschinende stat und ein wise
und bringent im denne in das er si in einre guoten stat:
do mitte sülle im wol genuegen
und nût fúrbas suochen.

Und das ist ein soergklich ding,
nu me denne ie;
wan als S. Bernhardus spricht:

'in dem wege Gotz ston,
das ist hindersich gon'.

In der wise stont alle die von weltlichen herzen
die do sprechent:

Want zou deze bescherming er niet zijn,
hoe oneindig veel ongeluk, denken jullie,
zou de mens dan treffen?

Want ontelbaar veel duivels zijn er,
zonder ophouden lopen ze de mens na,
zoekend hoe hem in het verderf te storten,
of hij nou waakt of slaapt.

Daar zijn deze edele engelen voor:
zij voorkomen dit.

Het tweede koor is dat van de aartsengelen;
men pleegt ze wel als 'priester' voor te stellen.

Hun bijzondere werkzaamheid
betreft het dienstbetoon aan het heilig sacrament;
en daaruit bestaat hun dienst:
de mens aanmoedigen en hem helpen
om de eerbiedwaardige werking te ondergaan
van het hoge sacrament van het Lichaam van onze Heer.

Het derde koor is dat van de virtutes.

Deze dienen, ze manen,
ze moedigen de mens aan te streven naar deugden,
zowel de natuurlijke deugden als de zedelijke deugden.

En ze verwerven de mens goddelijke deugden:
geloof, hoop en liefde.

De mensen die hen volgen en vertrouwd met hen zijn,
ze worden zo deugdzaam,
dat deugdbeoefening hun zo licht valt en zo aangenaam wordt,
dat het is alsof deze tot hun wezen en hun natuur is gaan behoren.

Kinderen,
tegen deze mens verheffen zich al die vijanden
die uit deze koren gevallen zijn,
en ze doen het met al de listen waarover ze beschikken;
de mens willen ze wegtrekken,
opdat deze de plaats niet inneemt
waaruit zij verstoten zijn.

De boosaardigheid waarmee ze dit zonder ophouden doen,
ongelooflijk is het,
en een mens moest met de grootst mogelijke ijver
onophoudelijk op zijn hoede zijn
voor de boosaardigheid van deze vijanden
die hem zo verbazingwekkend belagen,
want het zijn de meest verborgen listen
waarvan ze gebruik maken,
vaak bij goedschijnende dingen.

Ze trekken bovenal de mens de menigvuldigheid in,
en lukt dit niet langer,
dan brengen ze mens in goedschijnende omstandigheden,
en ze laten hem geloven dat het goed met hem gaat,
zodat hij denkt dat het wel genoeg zal zijn
en dat hij niet verder zoeken hoeft.

Een zorgwekkende zaak is het,
nu meer dan ooit;
want zoals Sint-Bernardus zegt:

'Op de weg naar God staan blijven,
dat betekent achteruit gaan.'

Zo is het gesteld met al de mensen met een werelds hart;
ze zeggen:

'wir tuon als vil guoter werk als die und die,
und uns genueget harte wol;
wir wellen bas varn wan si;
wir wellen in unser gewonheit und wise bliiben,
als die taten die vor uns waren'.

Wenn nu denne die grossen plagen koment,
so sol man grossen jamer denne sehen von den
die nu vil wol dar an wenent sin.

Da súllent denne die boesen engele
den si nu gevolget hant,
wunder und jamer mit den machen,
und fuerent si ze lest mit in
ane alle wider rede.

Und dise velle die hebet sich ietzunt an.

Denne als die grúwelichen velle und die plagen úber gegont,
so súllent denne die heiligen engele
den gelúterten menschen als heimlich werden
und súllent mit in wandelen und mit in umbe gon
und in offenlich kunt tuon was si tuon oder lossen súllen
frúntlichen und offentlich.

4
Denne ist die ander ierarchie:
die hat ein wúrklich zuo sehen
zuo der anderen stat in dem menschen,
in dem vernúftigen menschen;
an dem teil ist der mensche verre úber alle lipliche creaturen
und ist gelich den engelen.

Der erste kor von den der heisset potestates.

Und der ander principatus.

Und der dritte dominaciones.

Dise drije heissent
die gewaltigen und die fúrsten, und die heissent die herren.

Dise alle die wúrkent in den lúten
die si vindent
das si in den tugenden sint vor gegangen,
das si als gewaltig werdent ir selbes
innewendig und uswendig
irre sinne
und sinnelicher uswúrkunge an allen dingen
und irs innewendigen menschen,
irre gedenke und meinunge in Worten und werken.

Si werdent recht als fri
und herschent recht úber die untugende
als gewalteklich
als man liset von S. Franciscus,
das er sins uswendigen menschen als gewaltig was:
als balde er gedachte ein uebunge ze tuonde,
so sprang der licham her fúr und sprach:

'sich, ich bin hie'.

Dise menschen werdent recht als die fúrsten der welte,
di fri sint und under nieman ensint.

Also werdent dise in irem geiste,
das si herschent
úber alle die bewegunge irs usseren und inren menschen.

Als das die boesen engele sehent,

'We doen net zoveel goede werken als die en als die,
en dat vinden we wel genoeg;
ons zal het wel net zo vergaan als het hun vergaan is;
we willen dat het blijft zoals we gewoon zijn,
doen zoals zij deden die ons voorgingen.'

Wanneer nu de grote plagen komen,
dan zal men veel ramspoed moeten zien bij hen
die nu menen dat het goed met hen gaat.

Dan zullen de boosaardige engelen,
die ze gevolgd zijn,
ongehoorde en ellendige dingen met hen doen
en hen uiteindelijk met zich meevoeren
zonder tegenspraak.

En zulke gebeurtenissen zien we nu al.

Wanneer dan de gruwelijke gebeurtenissen en de plagen voorbij zijn,
dan zullen de heilige engelen
de gelouterde mensen gemeenzaam worden,
en ze zullen hen geleiden en ontvangen
en hun openbaren wat te doen en wat te laten,
en vriendelijk doen ze het en onverhuld.

4
Dan is er de tweede hiërarchie:
haar werk is gericht
op dat tweede deel in de mens:
de verstandelijke mens;
door dit gedeelte gaat de mens ver uit boven elk lichamelijk schepsel
en is hij gelijk aan de engelen.

Haar eerste koor wordt genoemd 'potestates'.

Het tweede 'principatus'.

En het derde 'dominaciones'.

Deze drie, ze worden genoemd:
de machtigen, de vorsten en de heerschappijen.

Allen werken in die mensen
van wie ze vinden
dat ze in de deugdoefening vooruitgegaan zijn,
opdat deze macht krijgen over zichzelf,
zowel inwendig als uitwendig,
over hun zinnen
en de zintuiglijke uitwerking bij alle dingen,
en over hun inwendige mens,
hun gedachten en strevingen in woorden en werken.

Ze worden net zo vrij
en heersen net zo over de ondeugden,
zijn hun de baas,
als men lezen kan van Sint-Franciscus,
die zijn uitwendige mens de baas was:
steeds wanneer hij een oefening wilde doen,
sprong zijn lichaam meteen op en zei:

'Zie, hier ben ik.'

Deze mensen worden net als de vorsten in de wereld,
vrij zijn ze en niemands onderdaan.

En in hun geest worden ze net als deze,
zodat ze heersen
over elke beweging van hun uiterlijke en innerlijke mens.

Wanneer de boosaardige engelen dit zien,

des habent si also wunderlichen grossen has,
das die menschen in ire stette komen súllent,

und richtent uf alle ir bosheit
und bringent den menschen in die aller grúwelicheste bekorunge,
der glich kume ie gedacht wurdend,
do die
die der welte und dem vijende dienen,
nie ab gehortent noch enwistent,

und diser wise vil,
das si si gerne herab zúgent.

Als si es denne dem armen menschen also nahe gelegent
das in gantz dunket,
es súlle ime an sine sinne gan oder an sin leben gan:
so koment denne dise edelen gewaltiger,
dise principatus und dise herren
und vertribent si,
und der mensche hat den sig behalten.

Und der si einest alsus adelichen úber wúnde,
si engetoerstent niemer zu dem menschen wider komen
in ze bekorende;
wan si sint ze hofertig dar zuo
und si erschrekent sich vor disem gewaltigen volke.

Und denne das dise ierarchie regniet,
denne kumet dise herschaft und wúrket in dem menschen,
das der ander mensche der in dem menschen ist,
das die menschen als vernúnftig werdent und als wise
das si die schalkeit der vijende als wol bekennent,

als S. Paulus sprichet

das in die vijende noch die welt noch das fleisch
noch kein creature
in nút an enkan gewinnen.

5
Denne ist die dritte ierarchie:
die wúrket und sicht in den aller innerlichsten menschen,
in den gotbildigen, gotformigen menschen.

Der erste kor von den das sint die throni
und der ander die cherubin
und die dritten die seraphin.

Dise throni die wúrket in dem innersten grunt,
das der mensche wirt recht als ein kuoniglich thron,
do Got in gelust ze wonende
und ze richsende,
und urteilt und lonet
und wúrket alle sine werk in in und usser in.

Dise menschen werdent in irem grunde als unbeweglich
und in einen goettlichen friden gesat,
das si weder liep noch leit, hert noch weich
enmag entsetzen,
als S. Paulus sprichet:

'noch tot noch leben' et c.

Hundert toede
enmoechtent dise nút bewegen noch entsetzen.

Ze gelicher wise ob ein sterbender mensche were:
der dem alle die ere und alle die smochheit fúr brechte,
das were im al zemole glich,
wan er were gekert in ein anders:

ontstaat bij hen een wonderlijk grote haat:
dit zijn de mensen die hun plaats gaan bezetten.

Ze richten al hun boosheid op deze mensen
en ze bestoken hen met de aller-vreselijkste bekorungen;
bekorungen nauwelijks voorstelbaar,
waarvan zij
die de wereld en de vijand dienen,
nog nooit gehoord hebben en zelfs geen weet hebben.

Steeds maar weer doen ze dit,
want ze zouden hen graag omlaag trekken.

Wanneer ze dan de arme mens zo omsingeld hebben
dat deze denkt
zijn zinnen te verliezen of zijn leven,
dan komen deze edele machten,
deze principatus en deze vorsten
en ze verdrijven hen,
en de mens zegeviert.

En de mens die ze eenmaal op zulk edele wijze overwonnen heeft,
naar deze mens durven ze niet opnieuw te gaan
om hem te bestoken met hun bekorungen:
te trots zijn ze,
en ze schrikken terug voor dit machtige volk.

En wanneer deze hiërarchie dan heerst,
komt deze heerschappij en werkt in de mens,
zodat de tweede mens die in de mens is,
dat deze mens zo verstandig wordt en zo wijs
dat hij de listen van de vijand snel herkent.

Het is zoals Sint-Paulus zegt:

'De vijand, noch de wereld, noch het vlees,
noch welke schepsel dan ook
zal over hem zegevieren.'

5
Dan is er de derde hiërarchie:
deze werkt en bliket in het meest innerlijke van de mens,
in de naar Gods evenbeeld gevormde mens.

Haar eerste koor wordt gevormd door 'de tronen',
het tweede door 'de cherubijnen'
en het derde door 'de serafijnen'.

Deze tronen werken in de innerlijkste grond,
waardoor de mens wordt als een koninklijke troon
waarop het God behaagt te verblijven
en zijn heerschappij uit te oefenen;
hier oordeelt hij, beloont hij,
en verricht hij al zijn werken in en door hem.

Deze mensen worden in hun grond zo onwankelbaar
en zo binnen een goddelijke vrede geplaatst,
dat lief noch leed, hard noch zacht
hen ontwrichten kan,
zoals Sint-Paulus zegt:

'noch dood noch leven' etc.

Een honderdvoudige dood
zou hen niet doen wankelen noch hen ontwrichten.

Vergelijk het met een mens die stervende is:
elke eervolle, elke smaadvolle bejegening,
het zou hem allemaal niet raken,
want tot iets anders heeft hij zich gewend.

also ist disem inwendigen grunde,
 der ist gekert in Got,
 und ist also ein stark tron Gotz
 das in nüt entsetzen emag,
 weder liep noch leit,
 denne blibent in irme weselichen friden,
 der Gottes stat ist,
 als David sprichet:

'in pace factus est locus eius'.

Disen friden, liebes kind,
 den halt und behuet,
 das dir den nieman enneme,
 das Gottes stat nüt zerstoeret enwerde.

Swig und lide,
 mide und blip
 und blip in ruowen.

Rúwe und getrúwe
 und blip bi dir selber
 und nim din selbes war
 und enlofv nüt vil us.

La din ruschen,
 din mengelen,
 din wirrewarren sin;
 das bevilch diner muomen
 und blip bi dir selber
 und nim des herren war in dem grunde,
 da er sitzet in disem trone
 gewalteklichen und herlichen,
 das er nüt zerstoeret enwerde
 und das dirre fride nüt geminret enwerde.

Denne als der mensche in disem friden stet,
 so koment die cherubin mit irre clarheit
 unde erlúchtent disen grunt mit irme gotvarwen liechte
 also mit einem snellen blicke.

Und von dem blicke so werdent die menschen als durch lúchtet
 und wirt ir grunt als liechtvar:
 wer es ze tuonde,
 si soltent wol allen menschen onderscheit genuog geben.

Und das erlúchten enist nüt denne in einem blicke,
 ie sneller ie worer und edeler und sicherre.

Denne koment die burnenden seraphin mit irre flammender minne
 und enzündent den grunt.

Und das ist doch in einem blicke
 das des menschen wille als gros wirt,
 und wirt als wit
 das die minne alle ding in sich slússet.

Im ist als ob er alle menschen enzündent wolte,
 und das ist och in ime bliclichen und snellichen,
 und ist ime als ob er selber verburnen súlle.

Dis wirt geborn
 in dem aller innersten grunde des verklerten menschen.

Doch so lúchtet es her uswert
 in die zwo stat des menschen:
 den vernúnftigen und den uswendigen menschen,
 das dis mensche
 als goetlich und als geordent
 und als gesasset wirt tugentlich
 und fridelich und stille,

Net zo is het met de inwendige grond
 die is ingekeerd tot God:
 een zo sterke troon van God is het,
 dat niets hem ontwrichten kan,
 lief noch leed,
 steeds zal hij in de wezenlijke vrede blijven,
 die Gods stede is,
 zoals David zegt:

'in pace factus est locus eius'.

Deze vrede, lieve kind,
 behoed en behoud hem,
 opdat niemand hem van je weg zal nemen,
 en opdat Gods stede niet verwoest zal worden.

Zwijg en lijd,
 mild en blijf,
 en bewaar de rust.

Rust en vertrouw,
 blijf in jezelf,
 neem jezelf waar
 en loop niet te vaak naar buiten.

Laat die druktemakerij,
 die bemoeizucht,
 die onruststokerij van je achterwege,
 laat dat maar aan je tante over;
 blijf in jezelf
 en neem de Heer waar in de grond,
 waar hij zit op deze troon,
 machtig en vol heerlijkheid,
 opdat hij niet verstoord wordt
 en opdat je vrede niet verminderen zal.

Want als de mens zich in deze vrede bevindt,
 dan komen de cherubijnen met hun helderheid
 en ze verlichten deze grond met hun godkleurige licht,
 als een bliksemflits zo snel.

En door die flits worden de mensen geheel verlicht
 en hun grond straalt zo,
 dat, zou het nodig zijn,
 ze zeker aan alle mensen voldoende onderscheidingsgaven schonken.

En dit verlichten gebeurt niet anders dan in een flits,
 hoe sneller, hoe waarachtiger, edeler en zekerder.

Dan komen de vlammende serafijnen met hun brandende liefde
 en ze ontsteken de grond.

En als in een flits gebeurt het ook hier,
 en de liefdedrang van de mens wordt zo groot
 en zo wijd
 dat de liefde alle dingen in zich sluit.

Het dunkt hem dat hij alle mensen moet ontsteken
 – en ook dat ontstaat in hem plots als in een flits –
 en daarbij zelf te zullen opbranden.

Dit wordt geboren
 in de aller-innerlijkste grond van de verlichte mens.

Maar dit licht schijnt ook naar buiten
 de twee andere mensen in:
 de verstandelijke en de uitwendige mens;
 en de mens wordt hierdoor
 zo goddelijke en geordent
 en zo verankerd in de deugden,
 zo vredig en stil,

das man niemer
enkeiner unordenunge gewar enwirt
in Worten noch in werken.

Dise menschen die haltent sich selber für zemole nüt
und nement sich alles des als klein an
als ob es in in nie geworcht würde
oder über tusent mile were;

alles des Got in in wúrket oder gewúrken mag,
des stont si lidig sunder alle annemlicheit;
wan si enhaltent niergent me ab denne von irem luterem nichte,
und setzent sich under alle menschen.

Dis sint wol die himele in den der vatter wonet,
als dis evangelium spricht:

'ir engele
sehent an des vatters antlit in den himelen'.

Das wir alle her zuo komen,
des helf uns Got.

Amen.

dat men nooit meer
ook maar één onordelijkheid bemerk
in zijn woorden of zijn werken.

Deze mensen houden zich voor nietswaardig
en schrijven alles hiervan zo weinig aan zichzelf toe
alsof het in hen niet bewerkt is
of dat ze er meer dan duizend mijlen van verwijderd staan.

Alles wat God in hen werkt of werken kan,
niets schrijven zij aan zichzelf toe,
want ze houden zich voor niets anders dan een louter niets,
en achten zich lager dan alle mensen.

Dit moeten wel de hemelen zijn waarin de Vader woont,
zoals dit evangelie zegt:

'Hun engelen,
ze aanschouwen het gelaat van de Vader in de hemelen.'

Dat wij allen daar geraken,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 68 (V69)

Feest van de Kerkwijding I

In domo tua oportet me manere. (Lc 19,5)

*Die bredige usser sant Matheus ewangelio
von der kilwihen
wiset uns uf eine ernuwerunge
und seit wie die nature ir selbes verloeukenen muos
in aller klebelicheit do su lust an minnet,
sol der mensche ein suesse rouch gottes werden.*

1
Es ist hütte die kilwin in der hohen muoterkilche,
in dem großen tume,
und gesteren was das selbe in vil stetten über alles Koeln,
und als ich gesteren seite:
alle wise und uebunge der heiligen kilchen
die wiset alles uf den innwendigen menschen,
da in der warheit kilwin und ein wor vernúwunge
solte sin ane underlos.

Und dise uswendige uebunge
die rueffet und locket und manet uns
zuo einer woren bereitunge,
das Got in uns vollekomenliche wirtschaft múge gehaben.

Kilwin meint als vil als ein vernúwunge.

Do dise vernúwunge sol geschehen,
do muos die nature ir selbes verloeigenen
und under getruket werden
in aller kleblichkeit und anhenglichkeit

do si sich an vint,
es sin die frúnt oder die mogen,
und alles das muos ze mole ab
das von ussen in der nature zuo gevallen ist,
und alles das do die nature lust an nimet
in allen iren sinnen oder kreften,
in allen wisen und werken.

Her zuo ist lipliche uebunge guot und nütz,
als vasten und wachen,
ob es die nature erliden mag.

Kinder,
ir enmerkent nüt wie verborgenlich und heimlich
die nature das ir suochet
und nimet do dicke lust
da man wenet notdurft nemen.

Der vernúnftige mensche der sol mit flisse
meister sin über den vihelihen menschen.

Dis muos mit flisse gesuoct werden.

Dis tut gar we mit dem ersten:
ze sterbende allen den ungeordenten lústen,
an spise, an tranke,
an sehende, an hoerende,
gande, stande,

Vandaag moet ik in Jouw huis verblijven. (Luc. 19,5)

*Deze preek op het evangelie van Sint-Matteüs,
over de kerkwijding,
wijst ons op een vernieuwing
en zegt hoe de natuur zichzelf verloochenen moet
tegenover aankleefsels waarin zij de lust liefheeft,
wil de mens worden tot een zoete geur Gods.*

1
Het is vandaag het feest van de kerkwijding in de hoge moederkerk,
in de grote dom,
en gisteren was het dat ook op veel plekken in heel Keulen;
en zoals ik gisteren zei:
alle handelwijzen en praktijken van de heilige Kerk,
ze verwijzen allemaal naar de innerlijke mens
waarin waarlijk kerkwijding en een ware vernieuwing
onophoudelijk zouden moeten plaatsvinden.

En deze uiterlijke oefening
roept en lokt ons en maant
tot een ware voorbereiding,
opdat God in ons een gastvrij onderdak mag vinden.

Kerkwijding betekent zoveel als een vernieuwing.

Wil deze vernieuwing plaatsvinden
dan moet de natuur zichzelf verloochenen
en onderdrukt worden
in al haar verkleefd- en gehechtzijn.

Alles wat zij hiervan in zichzelf aantreft,
of het vrienden zijn of verwanten,
alles moet er helemaal af,
alles wat van buiten aan de natuur toegevoegd is,
alles waar de natuur haar genot in zoekt,
in al haar zinnen en krachten,
in al haar manieren en werken.

Daartoe is lichamelijke oefening goed en nuttig,
zoals vasten en waken,
voorzover de natuur het kan lijden.

Kinderen,
jullie bemerken niet hoe verborgen en heimelijk
de natuur het hare zoekt
en daar genot vindt
waar men slechts noodzaak vermoedde.

De redelijke mens moet zich beijveren
meester te zijn over de dierlijke mens.

Dit moet met vlijt nagestreefd worden.

In het begin doet het behoorlijk pijn,
dit ontsterven aan de ongeordende geneugten
van spijs en van drank,
van zien en van horen,
van gaan en van staan,

an worten und an werken.

Kinder,
wer dise vijentliche stat der boeser vihelicher lust
in uns getoetet in aller unordenunge,
so wúrden wir ein also sues rovch Gotte.

'Bonus odor Christi sumus,
wir sin ein guot rovch Christi'.

2
Als dise hindernisse der naturen ab sint,
so geschicht dir als geschriben stet in dem salter:

'qui ponis nubem ascensum tuum,
qui ambulas super pennas ventorum,
der hat gesat in den wolken dinen ufgang,
der wandelt úber den vederen der winde'.

Als der mensche die irdensche meinunge getoetet hat,
so setzet Got sine stat uf,
und drijer kúnne vederen sint geschriben
do unser herre uf wandelt.

Die einen vederen das sint der tuben vederen.

Die ander wandelunge die ist úber die vederen des aren.

Die dritte wandelunge die ist úber die vederen der winde.

Der tuben vederen das sint die luterer,
die in heiliger einvaltikeit stont
sunder galle urteil und argwans
und verkerendes alles des in anderen lúten ist,
senftmuetic, stille und guetig,
die nach volgent dem senftmueticen unserm herren Jhesu Christo.

Úber dise vederen, úber al ir uf genge wandelt unser herre:
begeerunge, minne und meinunge.

Zuo dem anderen mole wandelt unser herre
úber die vederen des aren.

Diser are der flúget als hoch das man in nút gesehen enkan.

Diser are das ist der mensche
der mit allen sinen kreften
innewendig uf flúget in die hoehi,
und der mensche
der sinen uswendigen und inwendigen menschen
mit allem vermúgende uf spannet
und flúget in die hoehi
kennende und minnende,
das enkein sinnelich kraft nút erlangen enmag.

Uf den vederen wandelt unser herre.

Zuo dem dritten mole wandelt er uf den vederen der winde.

Der wint der ist gar snel und behende:
du enweist wannan er kumet oder war er wil.

Diser wint ist der aller innewendigoste mensche,
der verborgene oberste
gotbildige gotformige mensche;
der ist so gar úber alle verstantnisse
und alles das
dar in vernunft mit iren werken gelangen enmag.

Es úber trifft alle sinne.

van woorden en van daden.

Kinderen,
zou deze vijandelijke stank van de boze dierlijke lust
met al zijn onordelijkheid in ons gedood zijn,
we zouden tot een zoete geur worden voor God.

'Bonus odor Christi sumus,
wij zijn een goede geur van Christus.'

2
Wanneer deze hindernissen van de natuur weg zijn,
dan gebeurt met jou wat geschreven staat in het psalter:

'qui ponis nubem ascensum tuum,
qui ambulas super pennas ventorum,
die in de wolken jouw opgang heeft bereid,
die wandelt op de vleugels van de wind.'

Wanneer de mens de aardse gerichtheid heeft gedood,
dan bereidt God zijn plaats in hem;
en drie soorten vleugels zijn beschreven
waar onze Heer op wandelt.

De eerste vleugels dat zijn de vleugels van de duif.

Het tweede wandelen is op de vleugels van de arend.

Het derde wandelen is op de vleugels van de wind.

De vleugels van de duif dat zijn de reine mensen,
zij die in heilige eenvoud leven,
zonder gallig oordeel, zonder argwaan,
mensen die niet alles verdraaien wat in andere mensen leeft,
maar die zachtmoedig, stil en welwillend zijn
en onze zachtmoedige Heer Jezus Christus navolgen.

Op deze vleugels, op hun opvlucht wandelt onze Heer:
op hun verlangens, liefde en genegenheid.

De andere vleugels waarop onze Heer wandelt
dat zijn de vleugels van de arend.

Deze arend vliegt zo hoog dat men hem niet zien kan.

Deze arend dat is de mens
die met al zijn krachten
innerlijk opvliegt de hoogte in,
de mens
die zijn innerlijke en uiterlijke mens
met heel zijn kunnen opspant
en naar de hoogte vliegt,
kennend en minnend
wat langs zinnenkracht niet bereikt kan worden.

Op die vleugels wandelt onze Heer.

En als derde, wandelt hij op de vleugels van de wind.

De wind die is zeer snel en beweeglijk:
je weet niet vanwaar hij komt, niet waar hij heen wil.

Deze wind is de meest innerlijke mens,
de verborgen, hoogste,
de naar Gods beeld godvormige;
hoog boven alle begrip gaat hij uit
en boven alles
wat door het verstand met haar werken bereikt kan worden.

Het gaat alle zinnen te boven.

Diser inwendiger mensche der wider flúget in sinen ursprung,
in sin ungeschaffenheit
und wirt do ein liecht in dem liechte.

In disem liechte verloeschent etlicher mosse
(si werdent als ein dúnsternisse)
alle die natúrlichen liechter
und die in gegossen liechter
die under disem ie geluchtent.

Ze gelicher wis als die klare sunne schinet,
so verblendet si alle die lúchtunge der sternem;
die stant nu als schoen an dem himel
als si hinacht taten;
aber das grosse liecht der sunnen das hat si geblendet.

Also dis liecht das hie schinet in disen grunt,
das verdúnstert und verblendet
alle geschaffene liechter die ie geschinent,
und wirt als klar in dem grunde
das es dem geiste wirt als úberswenkig
das es engegen in schinet als ein dúnsternisse
von úberswenklichkeit des liechtes,
wan es ime und allen creaturen unbegriflich ist.

Wan aller creaturen verstentnisse
haltent sich engegen dem liechte
als der swalwen ovge sich haltet engegen der claren sunnen.

Und ob du mit dinen krankem ovgen
woltest staren in das rat der sunnen,
das schine dime gesichte als ein dúnsternisse
von úber treffendem liechte und von krankheit des ovgen.

Dannan ab schribet ein heidensch kúnig:

'Got ist ein dúnsternisse in der selen nach allem liechte,
und man bekennet in mit unbekentnisse des gemuetes '.

Dis ist uns ein gros laster,
das dis ein heiden und dar zuo ein kúnig verstuont.

Wo mit gon wir arm volk umbe?

3
Nu als man von diser kilwin liset von Zacheus
das er unsern herren gerne hette gesehen;
aber er was ze kurtz:

was tet er?

er clam uf einen dúrren figbovm:
- also tuot der mensche:
er begert den ze sehende
der dis wunder und dis gestúrme alles in im gemacht hat;
aber dar zuo ist der mensche ze kurtz und ze klein.

Was sol er dar zuo tuon?

Er sol uf klimmen uf den dúrren vig bovm;

das ist alles das
do wir vor ab gesprochen haben,
als sterben den sinnen und der nature
und leben dem inwendigen menschen, do Got uf wandelt,
als ir wol gehoert hant.

Das ist die aller meiste torheit
vor den wísen der welte
die ie gehoert wart.

Deze innerlijke mens vliegt terug zijn oorsprong in,
zijn ongeschapenheit in
en wordt daar een licht in het licht.

In dit licht doven in zekere zin
(ze worden als waren ze een duisternis)
alle natuurlijke lichten
en de ingegoten lichten
die onder dit licht ooit oplichtten.

Het is als wanneer de heldere zon schijnt:
alle flonkering van de sterren wordt erdoor overschitterd;
hoewel ze op dit moment net zo mooi aan de hemel staan
als afgelopen nacht,
het grote licht van de zon heeft hen overschitterd.

Zo ook dit licht dat in deze grond schijnt:
het verduistert en overschittert
alle geschapen lichten die ooit geschenen hebben,
zo helder wordt het in de grond;
voor de geest is het zo overweldigend
dat het hem toeschijnt als duisternis
vanwege de overdadigheid van het licht;
voor hem en voor alle schepselen is het niet te vatten.

Want het bevattingsvermogen van al de schepselen,
het verhoudt zich tot dit licht
zoals het oog van de zwaluw zich verhoudt tot de heldere zon.

En als je met je zwakke ogen
zou willen staren in het rad van de zon,
het zou je toeschijnen als was het een duisternis
vanwege dit overmatige licht en de zwakte van het oog.

Daarover schrijft een heidense koning:

'God is een duisternis in de ziel vanwege al dit licht,
en men kent hem met het niet-kennen van het gemoed.'

Een grote schande is het voor ons,
dat een heiden, een koning nog wel, dit begreep.

En wij arme mensen, waar houden wij ons dan mee bezig?

3
Nu lezen we bij deze kerkwijding over Zacheus,
dat hij onze Heer graag wilde zien;
maar hij was te klein.

Wat deed hij?

Hij klom in een dorre vijgenboom
- zo doet de mens:
hij verlangt hem te zien
die deze verbazing en al deze opwinding in hem teweeg bracht;
maar daarvoor is de mens te kort en te klein.

Wat moet hij dan doen?

Hij moet klimmen in de dorre vijgenboom.

Het doelt op alles
waarover we eerder gesproken hebben:
ontsterven aan de zinnen en de natuur,
en leven naar de inwendige mens waar God op wandelt,
zoals jullie gehoord hebben.

De allergrootste dwaasheid is dit
in de ogen van de wijzen van deze wereld,
de allergrootste die ooit gehoord werd.

Es dunket si ein raserige sin und ze mole ein affenheit,
und so ist den wol
als die licht zweihundert mark wert buecher habent
und flisseklich lesent,
und dunket es recht torheit sin.

Aber, kinder, ich sage das fúr wor:
dis ist die torheit die Got us erkorn hat.

Sprichet unser herre:

'vatter,
ich danken dir das du dise grossen ding
hast verborgen vor den grossen und den wisen diser welte
und hast si geoffenbort den kleinen'.

Von disem wart der edelen creaturen S. Hiltgart
geoffenbart under vil minneklichen dingen,
und stet also in S. Hiltgarten buoche gemolet
und och in unser swester reventor
zwei kleine bildelin.

Das eine das ist in ein blo kleit gewunden
und das enhat nút ovgen an im selber,
und sin kleit das ist alles vol ovgen,
und meint das die heilige vorchte Gotz.

Das enist alsoliche vorchte nút als ir vorchte heissent,
sunder es ist ein flissig war nemen der mensche sin selbes
in allen stetten und wisen,
in Worten, in werken,
und ist dar umbe ane antlit und hat enkein ovge,
wan si vergisset ir selbes,
ob man si minne oder hasse, lobe oder schelte,

und es ist ane hende;
wan es stet lidig aller annehmlichkeit in aller wise,
in rechter gelossenheit.

Und do stet ein anders bi
in einem bleichen kleide mit uf gehaben henden,
und stont alle beide barfuos, und dis enhat nút hovbtes;
wan ob disem stot die gotheit
in einem luteren klaren golde,
und das enhat nút foermliches anlites denne ein luter golt
und meint die unbekentliche gotheit,

und dem fliessent clare unden uf dis bilde
in des hovbtes stat,
und die gotheit die ist sin hovbet,

und meint das bilde
das wore blosse armuete des geistes
des hovbet ist Got eigen.

Dise bleicheit des kleides meint
einvaltikeit der wandelunge
und unannemlichkeit
und lidige lutere gelossenheit.

Si stont alle beide mit blossen fuessen;
das meint
die blosse nachvolgunge des woren bildes unsers herren Jhesu Christi.

Das blo kleit
das meint unwandelberkeit,
nút das man sich hütte uebe und morne sloffe lasse;

aber es sol sin ein emzeklich unwandelber volle herten
untz an das ende,
mit uf gericht henden gereit ze sinde

Wanzin is het voor hen en grote zotheid;
zo denken die mensen
die misschien wel voor tweehonderd mark boeken hebben
en daarin vlijtig lezen,
en het dunkt hun pure dwaasheid.

Maar kinderen, ik zeg jullie in waarheid:
dit is de dwaasheid die God voor ons uitgezocht heeft.

Onze Heer zegt immers:

'Vader,
ik dank je dat je deze grote dingen
verborgen hebt voor de groten en de wijzen van deze wereld
en ze geopenbaard hebt aan de kleinen.'

Hierover ontving dat edele schepsel, Sint-Hildegard,
een openbaring, naast veel andere beminnewaardige dingen,
en zo is het in Sint-Hildegard's boek geschilderd
en ook in de refter van onze zusters
zijn hiervan twee kleine afbeeldingen geschilderd.

De ene gestalte is in een blauw kleed gehuld
en ze heeft zelf geen ogen,
haar kleed echter is helemaal vol met ogen;
en daar wordt de heilige godsvrees mee bedoeld.

Dat is niet de soort vrees die jullie vrees noemen,
maar het is een vlijtig waarnemen door de mens van zichzelf,
op alle plaatsen en bij al zijn gedragingen,
in zijn woorden en in zijn werken;
daarom heeft zij geen gelaat en heeft zij geen ogen,
want zij vergeet zichzelf,
of men haar nu liefheeft of haat, prijst of veracht.

En zonder handen is ze,
want ze eigent zich niets toe, op geen enkel wijze,
in ware gelatenheid.

En daarnaast staat een tweede gestalte,
in een bleek gewaad en met opgeheven handen;
barvoets beiden, en die tweede zonder hoofd,
want daar staat de godheid bovenop,
in louter, stralend goud;
gelaatstrekken ziet men niet, slechts louter goud;
de onkenbare godheid wordt ermee bedoeld.

En er stromen heldere golven neer op dit beeld,
ze nemen de plaats in van het hoofd:
de godheid is haar hoofd.

Het beeld wijst op
de ware zuivere armoede van de geest
waarvan God zelf het hoofd is.

De bleekheid van het gewaad wijst op
eenvoud in levenswandel
en op onzelfzuchtigheid
en ongebonden, zuivere gelatenheid.

Beiden staan met blote voeten,
wat zeggen wil:
zuivere navolging van het ware beeld onze Heer Jezus Christus.

Het blauwe gewaad
duidt op standvastigheid,
niet dat men zich vandaag oefent en morgen weer indut;

noeste, onverzettelijke, volhardende standvastigheid moet het zijn,
tot aan het einde toe;
en met geheven handen moet men bereid zijn

in allen goettelichen willen, wúrkende und lidende.

Dis ist iemer ze mole wol der torrende vigbovm,
do alle die uf klimmen muessent
die Got in der edelsten wise súllent sehen
in zit und in ewikeit.

4
Wie sprichet unser herre do zuo Zacheus?

'Ile und kum her nider'.

Du muost her ab;
du ensolt von allem disem ein trahen nút halten.

Denne gang her nider in din luter nicht,
nút tovgen noch vermúgen;

so muos ich hütte komen in din hus;

das muos von not sin.

Ist dir nu als wol das du uf den bovm bist komen
und dir die worheit etwas gelúchtet hat
und du enhast es nút besessen,
noch enist dir nút eigentlich worden;
wan du hast noch etwas anleblícheit der naturen,
wan die nature und die gnade wúrkent noch mit einander,
und enbist du noch nút in rechte gelossenheit komen.

Wissest:
was die nature wúrkent, das hat alwegen etwas flecken,
und es enist nút vollen luter,

und dem rueffet Got her ab:
das ist
ein gantz verloeigenen und ab gon der naturen
in aller wise, do man dehein eigenschaft inne besitzet;

'denne ich muos von not. 'hodie'
- das ist ewig 'hodie' –
sin in dime hus;
hút ist heil geschehen disem huse'.

Das uns das allen geschehe,
des helf uns Got.

Amen.

in alles de goddelijke wil op te volgen en te ondergaan.

Dit dan is de dorre vijgenboom,
waar alle mensen in moeten klimmen
wanneer zij God op de edelste wijze zien willen
in tijd en in eeuwigheid.

4
Wat zegt onze Heer dan tegen Zacheus?

'Haast je en kom naar beneden.'

Je moet naar beneden;
houd van dit alles niets vast.

Daal dan af in je loutere niets,
je niet-deugen en onvermogen;

'want vandaag zal ik verblijven in je huis';

zo zal het moeten zijn.

En al ben je blij dat je in die boom bent geklommen
en de waarheid jou wat ingelicht heeft,
je hebt haar niet bezeten,
en ze is jou nog niet eigen;
want er zijn bij jou nog wat aanklevingen van natuur:
de natuur en de genade werken nog samen,
en je bent nog niet tot de ware gelatenheid gekomen.

Weet:
wat de natuur bewerkstelligt, dat vertoont altijd wat vlekken,
het is nooit helemaal rein.

En hem roept God op naar beneden te komen,
wat zeggen wil:
een volledig verloochenen en loslaten van de natuur,
langs elke wijze, en van alles wat nog iets van eigenheid bezit;

'want ik moet noodzakelijk heden
– bedoeld is het eeuwige heden: "hodie" –
zijn in jouw huis;
heden is dit huis heil ten deel gevallen.'

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 69 (V78)

Feest van de kerkwijding II

Domus mea domus oracionis vocabitur.
(Mt 21,13)

*Ein andere usslegung von der kilwihen
seit von dem wesen der andaht,
darzuo man kummen muos durch drú stúcke
iegliches onderscheidenliche mit sinen zuovellen:
das erste ist geworer gloube,
das ander ist ein vernunftig bekennen Gottes,
das dirte ist gebet.*

1
Unser herre het uns selber alhie gelert
wie es darzuo komen sol
das unser innewendikeit werde ein hus des gebettes,
wan der mensche ist eigentlich ein heilig tempel Gotz.

Die kouflúte súllent zuo dem ersten uzgetriben werden,
die bilde und die fantasien
und waz genuege in der creaturen ist und eigens willen.

Und ouch sol er geweschen sin mit den trehen,
daz der tempel reine is.

Alle tempel ensint dannanvon nit heilig daz sú húser sint,
noch dis tempel noch zuo Rome noch niergent,
wan von Gotte so sint sú heilig.

Diser tempel,
die sele,
daz ist der minnencliche tempel Gotz,
do Got in der worheit inne wonet,
so alle ungelicheit usgetriben ist und gerumet ist.

Was wonunge mag Got do han?

E ime ein gedang von Gotte múge werden,
so werdent ir dicke von andern dingen viertzig.

Do wart gerueret wie die kouflúte werent
und welich kouflúte es werent,
und was das daz sú irme frien willen lebent
in luste und genuege der creaturen;

wanne do enist kein zwifel an,
welich mensche wil daz Got in ime wone und wúrcke,
der muos von not
alle mittel und ungelicheit us ime triben,
das ist
alle minne und genuege der creaturen
der Got nút ein wore sache enist.

Der nu daz spreche
das zehen mittel unschedelicher werent wanne eins,
das were daz zehen menschen heimlicheit
und minne und frúntschafft
minre schaden solte wanne eins,
und das wer ein torheit

Mijn huis zal een huis van gebed worden genoemd.
(Mat. 21,13)

*Een tweede uitleg van de kerkwijding
spreekt over het wezen van de aandacht;
drie dingen zijn het waardoor men tot daar geraken kan
en ze zijn te onderscheiden naar hun bijzondere kenmerk:
het eerste is het ware geloof,
het tweede is het verstandelijk kennen van God,
het derde is het gebed.*

1
Onze Heer zelf is het die ons heeft geleerd
hoe we zover kunnen komen
dat ons innerlijk tot een huis van gebed wordt,
want zichzelf is de mens een heilige tempel Gods.

Op de eerste plaats moeten de kooplieden uitgedreven worden:
de beelden, de fantasieën,
en het behagen in de schepselen en de eigenwil.

En gewassen moet hij zijn met tranen,
zodat de tempel rein zal zijn.

De tempels zijn niet heilig omdat het huizen zijn,
noch deze tempel noch die in Rome noch waar dan ook,
slechts door God is het dat ze heilig zijn.

Deze tempel,
de ziel,
dat is de minnelijke tempel van God,
waar God waarlijk in wonen zal
wanneer elke ongelijkheid uitgedreven en verwijderd is.

Welke woning zal God hier hebben?

Nog voor men er een gedachte van God zou kunnen onthalen,
treft men al veertig gedachten van andere dingen aan.

We spraken reeds over wie deze kooplieden zijn
en welke soort kooplieden het zijn;
dat het diegenen zijn die naar hun vrije wil leven,
behagen en genoegens zoekend in de schepselen.

Hierover bestaat geen twijfel:
voor een mens die wil dat God in hem woont en werkt,
voor hem is het noodzakelijk
elke hindernis en ongelijkheid die in hem is uit te drijven;
bedoeld is:
elke liefde tot de schepselen en elk welbehagen,
waarvan God niet de ware oorzaak is.

Wanneer nu iemand zeggen zou
dat tien hindernissen minder schadelijk zijn dan één,
dat vertrouwelijkheid met tien mensen,
de liefde tot hen, de vriendschap met hen,
dat dit minder schadelijk zou zijn dan wanneer het één mens betrof:
het zou een dwaasheid zijn.

und horte ein kint wol
daz dem nit rehte were;
eins si ie
bas zuo überwindende denne zehene und ussuotribende;

sunder ein ding súllent ir wissen
daz zehen gebresten die der mensch fúr gebresten hat
und wol bekennet,
ensint nút also einen
den der mensche nút bekennen enwil noch fúr gebresten han
und mit eime frevel allewegent do inne bliiben.

Der mensche sol han allewegent ein demuetige vorht
von unbekanten gebresten;
wenne sich der mensche
mit demuetekeit leit fúr die barmhertzikeit
und sich do fúr gebrestenlich het,
so wurt sin guot rot;
aber do der mensche also in eime frevel stot
und eime entschuldigen,
des enwurt niemer rat.

Wan do vor huetent úch als von dem ewigen tode;

und den sin ding also rehte duncket,
der den heilgesten menschen der in ertrich ist,
frogete ob er also vil geweinet hette also er solte,
er spreche nein,
er hette den tusendsten trahen nút geweinet,
er solte es alerst beginnen:
die wile daz heilger lúte ding ist,
so huetent úch.

Nu moehte man frogen,
die wile der guote mensche also ist
also er weinen súlle beginnen:
sol man danne alle zit weinen?

jo und nein,

nieman ensol duncken das er iergent überkummen si,
wie kleine es si.

- Alsus so denne der tempel gereiniget ist
und die kouflúte usgetriben sint:
wanne sint dise kouflúte ussgetriben?

so du ussgetriben hest
alle die dinge der creatures und alle ir genuegede,
also das du
mit dime willen noch mit dime gantzen gehengnisse
sú wider in nút ennimmest noch behaltest.

Wanne du also stest,
koment denne dise boesen kouflúte herin
aber mit irme boesen krome,
sú muessent zuo hant uss,
sú muessent do rumen;

und wer es ouch wol daz sú ein wile do blibent
one minen willen und sunder min gehengnisse,
so enschat es mir nút;

wie lange es si,
sú muessent zuo derselben túren us
do sú sint in komen;
und darzuo me,
vindent sú út boeses, út mistes do inne,
si ouch daz es zwentzig jor do gehuset habe,
daz muessent sú mit in dannan tragen
und reinigen disen tempel:

Zelfs een kind zou gemakkelijk kunnen begrijpen
dat het niet juist is te menen
dat één hindernis
beter te overwinnen en uit te drijven is dan tien.

Maar één ding moeten jullie weten:
tien gebreken die een mens herkent als gebreken
en waarvan hij toegeeft ze te hebben,
wegen niet zo zwaar als het bezit van één gebrek
dat hij niet als zodanig wil erkennen
en waaraan hij halsstarrig wil blijven vasthouden.

Een mens moet steeds een deemoedige vrees kennen
voor onbekende gebreken;
wanneer de mens zich
deemoedig werpt voor de barmhartigheid Gods
en zichzelf houdt voor iemand met gebreken,
ja, dan kan het goed met hem komen;
maar wanneer hij halsstarrig blijft
en zichzelf steeds verontschuldigt,
dan kan hier niets goeds uit voortkomen.

Behoeden jullie je hiervoor als voor de eeuwige dood.

En wie het zou aandurven
de heiligste mens van heel het aardrijk
te vragen of deze wel zoveel gehuild heeft als hij had moeten doen,
dan zou deze zeggen dat dit niet het geval was
en dat hij nog niet het duizendste gedeelte hiervan gehuild had,
nee, hij moest nog beginnen:
wanneer dit dan de wijze der heiligen is,
hoeden jullie je dan.

Men zou nu kunnen vragen:
omdat een goede mens blijkbaar
steeds op het punt staat te gaan huilen,
moet men dan altijd huilen?

Ja en nee.

Niemand moet denken dat hij iets overwonnen heeft,
hoe klein het ook zijn mag.

Wanneer de tempel gereinigd is
en de kooplieden weggejaagd zijn:
wanneer zijn die kooplieden dan verdreven?

Verdreven heb je ze pas,
wanneer je alle dingen en alle genoegens die bij de schepselen horen,
wanneer je die
bereidwillig noch lijdelijk
weer opneemt of vasthoudt.

Sta je daar dan op deze wijze
en de slechte kooplieden komen
opnieuw met hun kwade handel,
dan moeten ze meteen weer naar buiten,
ze dienen het veld te ruimen.

Al mochten ze even blijven,
maar buiten mijn wil om en zonder mijn goedkeuring,
ik zou er geen schade van ondervinden.

Hoe lang ze ook mogen blijven,
ze moeten door dezelfde deur naar buiten
als die waardoor ze naar binnen gekomen zijn;
bovendien,
treffen ze er iets kwaads, iets onreins,
al zou het er twintig jaren gehuisd hebben,
ze moeten het opnemen en wegdragen,
en zo de tempel reinigen.

so es sunder min gehengnisse si,
was es danne si,
es si hochfart oder gritekeit oder unkuschikeit,
was wider minen willen ist,
das enbeflecket mich nüt,
es reiniget mich,
wan dem guoten menschen sint alle ding beholffen.

2
Nu dan:
min hus das sol sin ein hus des gebettes.

Zuo dem gebette hoert andaht.

Andaht, was ist daz?

daz ist devocio,
das ist also vil gesprochen also
'quasi se vovere deo',
ein innewendig verbinden mit Gotte
mit einer bewegunge der ewikeit.

Wenne du dich Gotte also verbindest,
alsus gelobest,
so hest du andaht,
du sist wo du sist
oder waz guoter wercke du tuost,
welicher kunne die sint.

Daz ist kein not
daz man allewegent jubiliere
oder grosse susseskeite habe,
das ist wol ein zuoval;
mer daz wesen der andaht lit
an diseme innewendigen ergebende
oder vereinigen oder verbinden mit Gotte;
dis werg trifftet sere nohe,
hie wurt rehte die katze an die mure getrungen;
schiere so der mensche in kummet in daz riche daz in uns ist,
die muren súllent schiere gevellet werden.

3
Nu schribet Hilarius drú stúcke
mit den man in dis riche die rihte kummet:
daz erste das ist warer gloube,
das ander daz ist ein vernunfftig bekennen Gotz,
das dirte das ist gebet.

Welich ist nu gloube?

ensint nüt alle cristenlúte gloeubige lúte?

Wissest,
also uf dem kirchofe sint vil doten,
also sint in der heiligen kirchen vil und manig mensche dot
und schinent lebende
und sint in der worheit dot.

Was ist nu ein lebendig gloube?

das enist nit anders
wan ein lebendiger gunst zuo Gotte
und zuo allem dem das goettelich ist.

Ein mensche hoere oder sehe
oder was den glouben anhoert,
es si von der gotheit
oder von der menscheit
oder die drivalentikeit oder waz daz si,
der mensche vindet in ime einen lebendigen glouben

Wat er zonder mijn goedkeuring is,
wat het ook zijn mag,
hoogmoed, hebzucht, onkuisheid,
wanneer het er tegen mijn wil is,
zal het mij niet bevleken,
het zal me reinigen,
want een goede mens is alles tot hulp.

2
Nu over:
'mijn huis zal een huis zijn van gebed'.

Tot het gebed behoort de aandacht.

Wat verstaan we onder aandacht?

Het wil zeggen 'devotie',
wat zoveel zeggen wil als:
'quasi se vovere deo',
innerlijk een verbintenis aangaan met God
in een beweging gericht op eeuwigheid.

Wanneer je je zo met God verbindt,
jezelf aan hem zo opdraagt,
dan heb je aandacht,
waar je ook bent,
welk goed werk je ook doen mag,
van welke aard ook.

Het is niet nodig
dat men het steeds uitjubelt
of dat men grote zoetheid ondervindt,
het kan wel een bijkomstigheid zijn;
het wezen echter van de aandacht is gelegen
in het zich inwendig overgeven,
in het zich verenigen of verbinden met God;
dit werk brengt ons zeer nabij,
hier wordt pas echt de stormram tot bij de muren gebracht;
de mens zal dan snel binnendringen in het rijk dat in ons is,
de muren zullen snel vallen.

3
Hilarius schrijft over drie dingen
waarlangs men snel in dit rijk geraakt:
het eerste is het ware geloof,
het tweede is het verstandelijk kennen van God,
het derde is het gebed.

Wat is dat geloof dan?

Zijn niet alle christenen gelovige mensen?

Weet,
zoals op het kerkhof veel doden zijn,
zo zijn er in de heilige Kerk veel mensen dood:
levend lijken ze,
maar in waarheid zijn ze dood.

Wat is dan een levendig geloof?

Niets anders is het
dan een levendige geneigdheid tot God
en tot alles wat goddelijk is.

Een mens mag zaken horen of zien,
zaken die betrekking hebben op het geloof,
het mag gaan over de godheid,
de mensheid,
de Drievuldigheid of over wat dan ook,
steeds bemerkt hij in zichzelf een levend geloof

der in bas wiset das Got ist,
und ime klerlicher inne ist
danne ime alle meister kunnt gesagen,
wanne er lebete und wonete in dem innewendigen riche
do diz leben uss quillet uss sime eigenen burnen.

Ander lúte,
der leider vil ist,
sú hangent wol an dem leben,
aber des wolken mag gar lihte sin,
also obe der sunnenschin ein lebende ding were das sich bewegete,
und ein wolken darüber ginge,
so verginge das leben,
also mag der wolke der sünden gar lihte sin,
der dis leben zuo mole in ime bedecket
und benimmet,
wenne es ist gar krang.

Kummet wol úber die lebenden lúte
ein wolken der sünden,
also alle menschen sint gebrestlich,
so tringet die sunne, das leben, dardurch
und kummet zuohant snelleclichen wider,
wan das leben het do gewurtzelt,
dovon kummet es wider,
es tringet do durch,
es flúhet do von.

Wanne dise andern vallent,
so blibent sú,
wanne sú kumment nút;
kumment sú in,
so vindent sú einen doten hunt dinne ligen,
ein doten hunt:
er stincket,
trag in uss,
er ist dot!

einen lewen dúrren kalten doten menschen,
der swer ist
zuo allem dem daz goetlich ist und Got angehoeret;
er wer selig
ob er doch hangende blibe an dem leben;
wie wenig es were,
er wurde behalten;
wurde er do inne funden,
er keme zuo jungest zuo himelrich,
wurde es ime joch gar zuo lang.

Aber des mag gar lihte sin daz sú abevallent,
wanne sú hant nút
weg noch wise
in sich selber zuo komende,
danne alleine wonent sú in disen usserrn dingen
und werdent als itel und dúrre
und in selber verre und froemde.

Aber die edeln lebenden lúte
die wonent in dem leben
und bevindent innewendig dis leben,
und die wissent von innewendikeit von der worheit,
und waz den lúten usswendig begegent das goettelich ist,
das erwecket das innewendige leben
mit einer neigunge, mit einer minne, mit eime wolgevallen
daz in ir ist, und anders nút;

sú wonent in dem innewendigen riche und do smackent sú;
das muos den verborgen sin die dar nút enkumment.

4
Das ander ist ein vernunftig bekennen Gottes;

dat hem beter onderwijst wat God is
en hem inwendig meer licht geeft
dan alle leermeesters hem zeggen kunnen,
want hij leeft en woont in het inwendige rijk
waar dit leven opwelt uit zijn eigen bronnen.

Andere mensen
– het zijn er helaas veel –
hangen dit leven wel aan,
maar het bewolkt er snel;
het is alsof de zonnenschijn een levend ding is dat beweegt,
en wanneer er een wolk verschijnt,
dat het leven dan verdwijnt;
en de wolk van de zonden kan gemakkelijk verschijnen
en dit leven in hen dan helemaal bedekken;
zij onttrekt het hun,
want het is zwak.

Verschijnt er boven de mensen die leven in het geloof
een dergelijke wolk van zonden
– alle mensen hebben gebreken –
dan dringt de zon, het leven, erdoorheen
en het duurt niet lang of ze komt terug,
want dit leven heeft er wortel geschoten;
daarom komt het terug
het doordringt de wolken
en deze vluchten weg.

Wanneer de anderen vallen,
dan blijven zij staan;
die anderen zullen er niet komen,
en kwamen ze toch bij zichzelf binnen,
ze zouden er een dode hond aantreffen;
een dode hond:
hij stinkt,
draag hem naar buiten,
hij is dood!

Een lauwe, dorre, koude, dode mens,
loom staat hij
tegenover alles wat goddelijk is en God toebehoort;
gelukkig echter zou hij zijn
wanneer hij zou vasthouden aan dit leven;
hoe weinig het ook zijn zou,
hij zou behouden blijven,
werd hij zo aangetroffen;
hij zou uiteindelijk in het hemelrijk komen,
al zou hem het wachten zwaar vallen.

Maar het zal niet lang duren of ze vallen af,
want ze weten niet
langs welke weg en op welke manier
ze bij zichzelf binnen kunnen komen;
ze wonen alleen maar in de uitwendige dingen
en leeg en dor worden ze er,
zichzelf zijn ze ver en vreemd.

Maar de adellijk levende mensen,
zij wonen in dit leven
en ze ervaren dit leven in henzelf,
ze weten van de inwendigheid, van de waarheid,
en treft deze mensen uitwendig iets dat goddelijk is,
dan zal dit het inwendige leven doen opstaan
met genegenheid, met liefde, met welbehagen;
in hen woont het, en nergens anders.

Ze wonen in het inwendige rijk en daar genieten ze het;
verborgen blijft het voor hen die daar niet geraken.

4
Als tweede is er dan het verstandelijk kennen van God;

das vindet man in disem,

man endarf sich hernoch nüt spannen noch verre suochen;
man vindet es in disem,
es endecket sich selber;
dis lieht lúhtet hie;
hie kummet man in dis ríche zuo der rehten túren in,
nit hinden in;
in die rehte strasse kummet man hie.

Disen mag man wol sprechen:

'daz ríche Gottes ist in úch';

dise vindent die worheit
die allen den unbekant ist die doheime nüt enwonent,
und ist den allein bekant die doheime wonent;

sú vindent daz sant Dyonisius schribet,

das do ist úbervernunftig, úbergedenglich, úberverstentlich,
das lieht in dem liehte.

Die grossen meister von Paris
die lesent die grossen buecher und kerent die bletter umb;
es ist wol guot,
aber dise
lesent das lebende buoch, do es alles inne lebet,
sú kerent den himel und das ertrich umb
und lesent daz wunderliche werg Gottes,
und gent vor an
daz onderscheit der heiligen engeln
und kummet vorn an
die obersten botschaft der heiligen drivaltigkeit,
wie der vatter
den sun eweclichen geborn het,
wie daz ewecliche wort
ewecliche het gespilt in dem vetterlichen hertzen,
und wie der heilige geist
flússet von in beden,
und wie die heilige drivaltigkeit sich ergússet in alle selige geiste
und wie sú sich wieder ergiessent
in wunderlicher selikeit.

Dis ist die selikeit von der unser herre sprach:

'das ist das ewige leben
das sú dich vatter bekennent,
und den du gesant hest, Jhesum Cristum.'

Das ist das wore leben in disem tempel,
dis ist daz edel wartespil,
hie ist der oberste priester in sime eigen palaste,
hie ist das ríche ervolget,
wenne hie ist die wore gegenwertikeit
in der alles leit, alles liden verswindet.

Wer dis befunden hat,
der weis dis alleine;
dis ist allen kunstenrichen meistern noch den wísen unbekant.

Aber welich mensche dis allermeist in disem lebende bevindet
und diseme aller nehst kummet,
der sol do Got aller nehst sin
und sol dis allermeist in ime funden werden
und súllent aller seligest sin.

5

Das dirte stúcke von dem diser heilige schribet,
daz ist gebet.

in het inwendige ríjk wordt het gevonden.

Men moet zich niet inspannen om het te gaan zoeken in de verte,
want binnenin vindt men het;
het openbaart zich zelf;
hier licht het op;
hier is het dat men in dit ríjk geraakt door de juiste deur,
niet achterom;
langs de rechte weg komt men er.

Tegen hen kan men zeggen:

'het Ríjk Gods is binnen in jullie'.

Ze vinden de waarheid
die onbekend is aan hen die hun woning hier niet hebben,
maar alleen hen bekend is die hier hun woning hebben.

Zij zullen ondervinden wat Sint-Dionysius schrijft:

'alle verstand, elke gedachte, elk begrip gaat het te boven,
dit licht in het licht!'

De grote leermeesters van Parijs,
ze lezen de grote boeken en slaan de bladzijden om,
en dat is goed gedaan;
deze mensen echter,
zij lezen het levende boek waarin alles leeft:
de hemel en het aardrijk slaan ze om
en ze lezen hier Gods wonderde werken;
ze stoten door
tot het begrip dat eigen is aan de heilige engelen
en ze dringen door
tot de meest verheven boodschap over de Heilige Drievuldigheid,
hoe de Vader
van eeuwigheid zijn Zoon gebaard heeft,
hoe het eeuwige Woord
van eeuwigheid verkeerd heeft in het Vaderlijke hart,
en hoe de Heilige Geest
uitstroomt van hen beiden,
en hoe de Heilige Drievuldigheid zich uitgiet in alle zalige geesten,
en hoe zij zich hierin weer terug uitgieten
vervuld van wonderlijke zaligheid.

Dat is de zaligheid waarover onze Heer zei:

'Dit is het eeuwige leven,
dat ze jou, Vader, kennen,
en hem die jij gezonden hebt, Jezus Christus.'

Dit dan is het ware leven in deze tempel,
dit is het edele schouwspel;
hier is de hoogste priester in zijn eigen paleis,
hier heeft men het ríjk verkregen,
want hier is de ware tegenwoordigheid
waarin alle leed, elk lijden verdwijnen zal.

Die dit ondervonden heeft,
hij alleen heeft er weet van;
alle geleerde leermeesters en wereldse wijzen blijft het verborgen.

De mens die dit het meest van ieder ondervindt hier in dit leven
en het meest nabij komt,
hij zal God daar het meest nabij zijn
en in hem zal dit het allermeest gevonden worden,
en zalig zal hij zijn boven al.

5

De derde zaak waarover deze heilige schrijft,
dat betreft het gebed.

Waz ist gebet?

Zuo dem ersten,
also geschriben stot,
daz ist ein ufgang des gemuetes in Gotte;
in eime nehern sinne
so ist gebet ein vereinender inker des geschaffenen geistes
in den ungeschaffenen geist Gottes
mit eime fúrsatze
das do wurt beweget von ewikeit der gotheit.

Dis sint die woren anbetter
die den vatter anbettent in dem geiste und in der worheit,
und der vatter begert alsolicher die in anbettent
also Cristus sprach;
dis sint die die enphahent waz sú bittent,
und vindent waz sú suochent.

In disem gebende wurt funden und verlorn.

Waz wurt verlorn?

der tempel wurt hie verlorn und der geist
und alles das do wir von gesprochen hant.

War ist es alles kummen?

es ist in Got geflossen und ingelossen
und ist ein geist mit Gotte worden,
also der liebe Sant Paulus sprach:

'der Gotte anhanget, der wurt ein geist mit ime.'

Was daz si und wie daz si,
do ist bas abe zuo bevindende danne zuo sprechende;
dis ist also ungelich und also kleine das hievon ist gesprochen,
also einer nalden puntelin gegen dem grossen himel.

Got gunne uns das wir es ervolgen,
und daz uns das geschehe,
des helffe uns Got der vatter,
und Got der sun und Got der heilige geist.

Amen.

Wat is gebed?

Op de eerste plaats,
zoals geschreven staat,
is het een opgang van het gemoed in God;
in meer verheven zin is het gebed
een verenigende inkeer van de geschapen geest
in de ongeschapen Geest van God
op grond van een besluit
ten uitvoer gebracht van eeuwigheid af door de godheid.

De ware aanbidders zijn zij
die de Vader aanbidden in de geest en in de waarheid;
de Vader kijkt uit naar hen die hem aanbidden,
zoals Christus zei;
zij zijn het die ontvangen waar ze om vragen
en vinden wat ze zoeken.

In dit gebed wordt gevonden en verloren.

Wat wordt verloren?

De tempel wordt hier verloren, en de geest,
en alles waarover we gesproken hebben.

Waar is het allemaal gebeven?

Het is in God gevloten en ingesloten
en is één Geest met God geworden,
zoals de lieve Sint-Paulus zei:

'Wie God aanhangt, hij wordt één geest met hem.'

Wat en hoe dat is,
het kan beter ondervonden worden dan uitgesproken;
want wat men er ook over zegt, het lijkt er zo weinig op
als het puntje van een naald lijkt op de grote hemel.

Mogen we het bereiken, dat geve ons God,
en dat het ons ten deel zal vallen,
daartoe helpe ons God de Vader,
en God de Zoon en God de Heilige Geest.

Amen.

Preek 70 (V56)

Negentiende zondag na Drievuldigheid

Renovamini spiritu mentis vestre (Eph 4,23-24)

*Die bredige usser sant Paulus epistele
von dem núnzehenden sonnendage
stroffet vaste die weltlichen hertzen
under geistlichem schine
die iren lust nement voelleliche an zitlichen dingen
es sient kleider oder kleinoeter.*

1
'Bruodere,
werdent ernúwet in dem geiste úwers gemuetes
und tuot an einen núwen menschen,
der nach Gotte geschaffen ist
in gerechtikeit und in heilikeit der worheit,
und dar umbe werffent von úch die lugene
und sprechent die worheit,
úwer ieklichs zuo sinem nechsten,
wan wir under einander gelider sin.

Ir súllent zúrnen
und nút súnden.

Die sunne ensol nút under gon uf úweren zorn.

Ir súllent dem zornigen vigende enkeine stat geben.

Der do gestoln hat, der enstele nút me,
sunder er arbeite mit sinen henden das guot ist,
das er habe von dem
das er den múge geben die not lident.'

Dis ist die epistole die man liset von der wuchen,
und schribet si der aller minneklichste fúrste,
min herre S. Paulus,
und ist vol edels sins und leren.

Und sunderlichen súllen wir war nemen
der minneklichen vermanunge,
das wir súllent vernúwet werden
in dem geiste unsers gemuetes.

Kinder,
nu lert er uns wie wir zuo diser vernúwunge komen súllen,
und git uns ze verstonde
das wir etliche ding súllen tuon und etliche lossen.

Und hie sint drú ding die wir von not lossen muessen,
súllen wir zuo diser vernúwunge komen.

Zem ersten
súllen wir hinwerffen die lugene
und sprechen die worheit,
ein ieklichs zuo sinem nechsten.

Zem anderen mole:
wir ensúllen nút zúrnen.

Zem dritten mole:

Jullie moeten vernieuwd worden in de geest (Ef. 4,23-24)

*De preek op de brief van Sint-Paulus
voor de negentiende zondag
berispt op strenge toon de wereldlijke harten
die onder een schijn van geestelijkheid
al hun genot zoeken in tijdelijke zaken,
zoals kleren of kleinodiën.*

1
'Broeders,
dat jullie vernieuwd mogen worden in de geest van jullie gemoed
en bekleed met een nieuwe mens
die naar God geschapen is
in gerechtigheid en in heilige waarheid;
daarom werp van je de leugen
en spreek de waarheid,
eenieder tot zijn naaste,
want wij zijn leden onder elkaar.

Word toornig,
maar zondig niet.

Laat de zon niet ondergaan over je toorn.

Geef de toornige vijand geen verblijfplaats.

Wie gestolen heeft, die stele niet weer;
laat hem daarentegen met zijn handen maken wat goed is,
en wat hieruit voortkomt
laat hij dat geven aan hen die noodlijdend zijn.'

Dit lezen we in het epistel van deze week;
het is geschreven door de allerbeminnelijkste vorst,
Sint-Paulus,
en rijk is het aan edele betekenis en lering.

En in het bijzonder moeten wij acht slaan
op de minnelijke vermaning,
dat wij vernieuwd moeten worden
in de geest van ons gemoed.

Kinderen,
nu leert hij ons hoe wij tot deze vernieuwing moeten komen,
en geeft ons te verstaan
dat we sommige dingen moeten doen en sommige moeten laten.

Drie dingen zijn er hier die we noodzakelijkerwijs moeten laten,
willen we tot deze vernieuwing komen.

In de eerste plaats:
we dienen de leugen te verwerpen
en de waarheid te spreken,
eenieder tot zijn naaste.

Ten tweede:
we moeten niet toornig zijn.

Ten derde:

wir ensüllen nút steln.

Dise drú ding die muos der mensche von not haben
der sich ernúwen wil.

2
Nu was ist lugene?

Was ein mensche bewiset,
es si mit zeigende oder mit schine,
wort oder werk,
des er nút enmeint in dem herzen,
do der munt und das herze wider einander sint:
das ist lugene.

Nu sint einer kúnne lúte,
die schinent geistlich,
die dem gar ungelich sint,
wan ir herze das ist weltlich
und ist besessen mit den creaturen,
si sin weler kúnne die sin,
tot oder lebent.

Ich entspriche nút von weltlichen lúten,
sunder ich spriche von weltlichen herzen,
die ir lust nement willeklichen an zitlichen dingen,
die gehoerent Gotte nút zuo,
es sin ir kleider, ir kleinoet.

Und als man in dis seit,
so zúrnent si
und vindent als valsche glosen
und sprechent, si sin jung und muessen sich ergetzen;
si tuont es dar umbe
das si Gotte deste bas und deste lieber gedienen múgen.

Das ist ein fule lugene.

Soltest du Gotte deste bas dienen
ob du die ding in dich zúhest
die dich in der worheit Gotz irrent?

Ensolte dich der minneriche Got nút bas múgen ergetzen
denne die verderbenden verirrrenden creaturen?

Das ist ein boese lugene;
das sicht man und hoert es wol.

Noch sint ander lugener,
die geistlich sint, das ist das si etliche guote heilige uebunge tuont,
und in dem selben meint si sich selber und das ir
me denne Got,
und gont also hin drissig unde vierzig jor
und enbekennt sich selber nút noch ir meinungen.

Und das unwissen
das entschuldiget si nút,
wan si solten ir meinunge war genomen han,
das si sich selber bekant hetten
und ir meinunge, das die Got were
und nút das ire:
weder lon noch himelrich,
noch lust noch nutz.

Kinder,
do gehoert ein gros wunderlich flis zuo
das der mensche sin meinunge wol bekenne;
dar zuo gehoert nacht und tag
studieren und ymaginieren und sich selber visitieren
und sehen was in tribe und bewege zuo allen sinen werken,
und sol mit allen sinen kreften

we moeten niet stelen.

Deze drie geboden moet de mens betrachten
wil hij zich vernieuwen.

2
Nu dan, wat is liegen?

Wat een mens wil aantonen,
hetzij door bewijzen of ijdel vertoon,
woord of daad,
komt het niet uit zijn hart,
zodat de mond en het hart in strijd zijn met elkaar:
dat is liegen.

Er is een soort mensen,
dat schijnbaar geestelijk leeft
maar het tegendeel bewijst,
want hun hart is wereldlijk
en het is bezet door de schepselen,
van welke aard deze ook zijn,
dood of levend.

Ik spreek niet van in de wereld levende mensen,
maar ik spreek van wereldlijke harten,
die moedwillig genot zoeken in tijdelijke dingen,
dingen die niet bij God horen,
zoals hun kleren of hun kleinodiën.

En als men hun dit zegt,
dan raken ze vertoornd
en ze vinden valse redenen
en zeggen dat ze jong zijn en een verzetje nodig hebben
en dat ze zo doen
om God des te beter en met meer liefde te kunnen dienen.

Een verderfelijke leugen is het.

Zou je God des te beter dienen
wanneer je bij jezelf dingen binnenlaat
die je in waarheid van God afleiden?

Zou de liefhebbende God je niet beter kunnen verblijden
dan het bederfelijke, misleidend schepselijke?

Dat het een boze leugen is,
dat kan men wel zien en horen.

Er zijn nog andere leugenaars,
geestelijken zijn het die allerlei goede heilige oefeningen doen,
maar die hierin zichzelf en het hunne op het oog hebben
meer dan God,
en zo wel dertig of veertig jaren doorgaan,
zonder zichzelf te kennen of hun bedoelingen.

Dat ze hiervan geen weet hebben,
het verontschuldigt hen niet,
want ze zouden hun bedoeling bemerkt moeten hebben,
zodat ze zichzelf onderkend hadden
en inzagen dat ze hun ogen op God gericht moesten houden
en niet op het hunne,
niet op loon noch hemelrijk,
niet op genot noch op nut.

Kinderen,
een grote, wonderlijke ijver is nodig
wil de mens zijn bedoelingen goed onderkennen;
dag en nacht zal hij moeten
studeren en imagineren en zichzelf visiteren,
en zoeken wat hem drijft en beweegt in al zijn werken;
en met al zijn krachten moet hij

alles sin tuon richten und in Got sunder mittel wisen;
denne so sprichet der mensche enkeine lugene.

Wan alle die guoten werk
die der mensche in út anders richt denne in Got,
das ist alles lugene;
wan alle ding sint denne ein ab got
des Got nút ein ende ist.

3
Das ander das uns S. Paulus hie verbút,
das ist zúrnen.

Der prophete und S. Paulus
sprechent mit ein ander
das wir súllen zúrnen und nút súnden,

das ist:
in der zúrrender kraft súllen wir haben ein wider zemkeit
zuo allem dem das Gotte wider ist,
und das bewisen als verre als es stat und stunde hat,
do ers wol gebesseren mag
und in an trifftet ze besserende.

Aber nu vint man lúte
die eins anderen gebresten wellent besseren,
und vallent selber vil in groesser gebresten.

Das sint die lúte die da wúrkent us heismuetikeit und us bitterkeit
und sprechent swere wort
und habent swere gelas und antlit
und nement in selber iren friden
und irem nechsten.

So spricht man,
si haben kranke hovbt.

Was hat ein ander dins kranken hovbt es ze schaffende?

Ist dir din hovbt krank,
so schone din selbes und och eins andern.

Und kanst du nút zúrnen,
so enzúrne nút.

Es ist ein grosse meisterschaft,
kúnnen zúrnen,
und die zúrnen, das si nút súndent,
als man uns hie heisset.

Du wilt eim anderen sin hus loeschen
und wilt das din anzúnden.

Schone als mer dines huses als eins anderen.

Du wilt ein klein wúndelin an dinem nechsten heilen
und slechst im zwo oder drije groesser do bi.

Nu spricht S. Paulus:

'die sunne die sol nút under gon uf úwern zorn'.

Er meint:
wem út wirret mit sinem nechsten,
der sol sich iemer mit im versuenen
als verre als es an im ist,
e denne die lipliche sunne under an dem tag ge.

Und er meint och die sunnen der bescheidenheit.

Wissent, kinder,

zijn gehele doen sturen en ongehinderd op God richten;
want dan spreekt de mens geen leugen.

Want alle goede werken
waarin de mens op iets anders gericht is dan op God,
een leugen is het allemaal;
want al die dingen worden dan tot een afgod,
waarvan God niet het einddoel is.

3
Het tweede dat we volgens Sint-Paulus moeten laten,
is toornig zijn.

De profeet en Sint-Paulus,
beiden zeggen
dat we toornig moeten zijn en niet zondigen.

Dat wil zeggen:
de toornige kracht zal bij ons het weerstreefvermogen zijn
dat gericht is op alles waarvan God een afkeer heeft,
en dat we moeten inzetten op de juiste plaats en het juiste uur,
wanneer we iets verbeteren kunnen
en het ons toekomt iets te verbeteren.

Maar nu treft men mensen
die de gebreken van een ander willen verhelpen
en zelf vervallen tot veel grotere gebreken.

Het zijn de mensen die handelen uit gramschap en verbittering
en ze spreken harde woorden
en ze hebben een streng voorkomen en een streng gelaat
en ze ontnemen zichzelf alle vrede
en ook die van hun naasten.

Men zegt van hen
dat ze ziek in het hoofd zijn.

Wat heeft een ander met jouw zieke hoofd te maken?

Is je hoofd ziek,
ontzie dan jezelf en ook een ander.

En weet je niet hoe toornig te zijn,
wees dan niet toornig.

Er is een groot meesterschap voor nodig
om toornig te kunnen zijn,
en om dan, terwijl men toornig is, niet te zondigen,
zoals men het ons hier opdraagt.

Het huis van een ander wil je blussen
maar het jouwe zet je in brand.

Waak over je eigen huis meer dan over dat van een ander.

Je wilt een kleine wond van je naaste genezen
maar slaat twee of drie grotere erbij.

Nu zegt Sint-Paulus:

'De zon moet niet ondergaan over jullie toorn'.

Hij bedoelt:
wie onenigheid heeft met zijn naaste,
laat hij zich altijd met hem verzoenen,
voor zover het aan hem is,
vooraleer de zon aan de hemel die dag ondergaat.

En hij bedoelt hier ook de zon van het inzicht.

Weet, kinderen,

enthaltent ir nüt dise lere
und entfrident úwern nechsten,
ir verlierent Got und sine gnade,
und das ir lange gesamnet hant,
das get hie mit al ze mole enweg.

4
Nu zuo dem dritten mole:
ir ensúllent nüt steln.

Das ist steln was der mensche an sich zúhet,
es si liplich oder geistlich,
das im nüt zuo engehoert.

Das gehoeert sere an
geistliche menschen die sich dicke ziehent
zuo eren, zuo vorteil und zuo maniger wise,
der im Got nüt enmeint
und ir nüt engebruchet,
als Got von im wolte
und billichen solte,
und tringet sich drin:

des ensol sich nieman an nemen,
und neme alle vorteil mit bevindender vorchte;
wan es mag geschehen
das er her nach smelichen sol us getriben werden
und eim andern sol gegeben werden.

In manigem jore engetorst ich nie gedenken
das ich unsers vatters S. Dominicus sun were,
und mich einen bredier geachten,
wan ich es mich unwirdig bekenne.

Och dis steln das sol man verston an dem almuosen;
wan es ist ein vil soergklich ding die almuosen ze nemende.

Man sol sehen
war uf und war umbe man die almuosen neme
und wie man si verdiene.

Kinder,
allein mir von der alten und der núwen e
erlobt si almuosen ze nemende von der priesterschaft
- wan der dem alter dienet, der sol des alters leben -,
noch denne fúrchte ich mich also sere die almuosen ze nemende.

Hette ich das gewisset das ich nu weis, do ich mins vatters sun was,
ich wolte sines erbes gelebet han und nüt der almuosen.

5
Nu sprichet S. Paulus:

'ir súllent úch vernúwen in dem geiste úwers gemuetes.'

Der geist des menschen der hat manigen namen,
das ist nach der wúrklicheit und nach dem wider gesichte.

Under wilten heisset der geist ein sele;
das ist als verre als si dem libe leben in gússet,
und also ist si in eime ieklichen gelide
und git dem bewegunge und leben.

Und etwenne heisset si ein geist,
und denne hat si als nahe sipschaft mit Gotte,
das ist úber alle mosse;
wan Got ist ein geist
und die sele ein geist,
und dannan ab hat si ein ewig wider neigen und wider kaphen
in den grunt irs ursprunges.

wanneer jullie je niet houden aan deze leringen
en jullie je naaste van de vrede beroven,
dan verliezen jullie daarmee God en zijn genade;
en alles wat jullie gedurende lange tijd verzamelden,
het gaat in een keer verloren.

4
Als derde:
jullie zullen niet stelen.

Stelen is het wanneer de mens zich iets toe-eigent,
hetzij materieel hetzij geestelijk,
wat hem niet toekomt.

Het wordt vaak aangetroffen
bij geestelijken die almaar aansturen
op eer, op voordeel en posities
die God niet voor hen bestemd heeft
en die ze niet gebruiken
zoals God het bedoeld heeft
of zal goedkeuren;
ze dringen zich daarin binnen.

Niemand zal zich deze dingen toe-eigenen;
elk voorrecht zal men aannemen vervuld van vrees,
want het kan gebeuren
dat hij hier op smadelijke wijze uit verdreven wordt
en dat het aan een ander gegeven wordt.

Menig jaar waagde ik het niet te denken
een zoon van onze vader Sint-Dominicus te zijn
en mijzelf als predikheer te zien,
want ik vond mij daartoe onwaardig.

Dit 'stelen' moet men ook begrijpen met betrekking tot aalmoezen;
want het is niet ongevaarlijk aalmoezen aan te nemen.

Men moet goed inzien
waartoe en waarom men die aalmoezen aanneemt
en hoe men ze verdient.

Kinderen,
alhoewel het me door het oude en het nieuwe verbond
veroorloofd is aalmoezen aan te nemen vanwege het priesterschap
- want wie het altaar dient, die zal ook van het altaar leven -
toch ben ik heel beducht voor het aannemen van aalmoezen.

Had ik, toen ik mijn vaders zoon was, geweten wat ik nu weet,
ik had van zijn erfenis willen leven en niet van aalmoezen.

5
Nu zegt Sint-Paulus:

'Jullie moeten je vernieuwen in de geest van je gemoed.'

De geest van de mens, verschillende namen heeft hij,
afhankelijk van zijn werkzaamheid en van zijn gerichtheid.

Soms heet de geest ziel;
namelijk waar deze het lichaam leven ingiet;
en aldus is hij in elke ledemaat
en geeft deze beweging en leven.

En soms heet zij geest,
en dan heeft zij een naaste verwantschap met God,
het gaat elke maat te boven;
want God is Geest
en de ziel is geest,
en dientengevolge heeft zij een eeuwig neigen en schouwen
terug naar de grond van haar oorsprong.

Und do
von der gelicheit der geistlichkeit
so neiget und wider búget sich der geist wider in den ursprung,
in die gelicheit.

Das wider neigen
das enverloeschet niemer me
och in den vertuemten.

Denne heiset si ein gemuete.

Das gemuete das ist ein wunneklich ding;
in dem sint alle die krefte versament:
vernunft, wille;
aber es ist an im selber dar .....
und hat me dar zuo.

Es hat einen innigen weselichen fúrwurf
úber die wúrklichkeit der krefte,
und wanne dem gemuete recht ist
und es wol zuo gekert ist,
so ist allem dem andern recht,
und wo das ab gekert ist,
so ist es alles ab gekert,
man wisse oder enwisse nút.

Nu heisset si och ein mensche.

Kinder,
das ist der grunt
do dis wore bilde der heiligen drivaltikeit inne lit verborgen,
und das ist so edel
das man dem enkeinen eigenen namen enmag gegeben.

Under wilen heisset man es einen boden,
under wilen ein dolten der selen.

Und als wening als man Gotte einen eigenen namen mag gegeben,
als mag man dem namen gegeben.

Und der gesehen mochte wie Got in dem grunde wonet,
der wúrde von dem gesichte selig.

Die nehe die Got do hat, und die sipschaft,
die ist so unsprechlich gros
das man nút vil dannan ab getar sprechen
noch enkan gesprechen.

Nu sprach S. Paulus:

'ir súllent úch vernúwen in dem geiste úwers gemuetes'.

Dis gemuete, do dem recht ist,
do hat es ein wider neigen in disen grunt,
do dis bilde ist verre úber die krefte.

Und ist dis werk dis gemuetz
als edel und als gros úber die krefte,
verre me denne ein fuoder wins ist
wider einem trahen.

In disem gemuete sol man sich ernúwen
mit einem steten wider in tragende in den grunt
und engegenkerende
mit einer wúrklicher minne und meinunge
Got sunder alles mittel.

Dis vermúgen ist wol in dem gemuete,
das einen steten anhang wol mag haben
ane underlos und stete meinunge,
ane die krefte

En daar,
door de gelijkheid in de geest,
neigt en buigt de geest zich terug in de oorsprong,
in de gelijkheid.

Dit terugneigen,
het dooft nooit uit,
ook niet bij de verdoemden.

Dan weer wordt ze 'gemoed' genoemd.

Het gemoed, dat is een kostelijk ding;
alle krachten zijn er verzameld:
verstand, wil;
maar zelf gaat het deze te boven;
het heeft bovendien meer.

Een innerlijk en wezenlijk iets heeft het,
gelegen boven de werkzaamheid van de krachten;
en is het met het gemoed goed gesteld,
en is het naar de juiste dingen toegewend,
dan gaat het met al het andere goed,
en wanneer het hiervan afgewend is,
dan is alles hiervan afgewend,
of men het nu beseft of niet.

En ook noemt men haar 'mens'.

Kinderen,
dat is de grond
waarin het ware beeld van de Heilige Drievuldigheid verborgen ligt,
en deze is zo edel
dat men hieraan geen enkele eigen naam geven kan.

Soms noemt men het ook een bodem,
soms de kruin van de ziel.

En net zomin als men God een eigen naam kan geven,
kan men hieraan een naam geven.

En wie zou kunnen zien hoe God in die grond woont,
hij zou van die aanblik zalig worden.

De nabijheid van God, de verwantschap,
die is hier zo onuitsprekelijk groot,
dat men daarover niet veel durft te zeggen
en kan zeggen.

Sint-Paulus zei:

'Jullie moeten je vernieuwen in de geest van je gemoed.'

Is het goed gesteld met dit gemoed,
dan neigt het terug in deze grond,
waar dit beeld ver verheven is boven de krachten.

Het werk van dit gemoed,
het overtreft de krachten in edelheid en grootheid,
veel meer nog dan een vat wijn dit doet
vergeleken bij een enkele druppel.

In dit gemoed moet men zich vernieuwen
door aanhoudend in de grond binnen te gaan,
toegaand
in werkdadige liefde en verlangen
tot God zonder enig middel.

Dit vermogen treft men aan in het gemoed,
dat standvastig hierop gericht kan zijn
in onophoudelijk en bestendig verlangen,
anders dan de krachten,

die ein vermügen des steten anhanges nüt habent.

6
 Alsus sol dise vernúwunge sin
 in dem geiste des gemuetes,
 wan Got ein geist ist:
 des sol der geschaffene geist
 sich vereinen und uf richten und sich in senken
 in den ungeschaffenen geist Gotz
 mit einem lidigem gemuete.

Also als der mensche
 was eweklichen in Gotte Got in siner ungeschaffenheit,
 also sol er mit siner geschaffenheit sich al zemole wider in tragen.

Und es ist ein frage under den meistern,
 als der mensche sich willeklichen kere
 uf die ding die verfliesent,
 ob der geist mit verfliesse.

Und si sprechent gemeinlichen: 'ja'.

Aber ein gros edel meister sprach:

'also schiere als sich der mensche wider kert
 mit sinem gemuete und mit gantzem willen,
 und sinen geist in treit in Gotz geiste úber die zit,
 so wirt alles das wider bracht in dem ovgenblicke
 das ie verlorn wart'.

Und moecht der mensche das getuon tusedt werbe an dem tage,
 so wurde alle zit ein wore vernúwunge do,
 und in disem innerlichen werke do ist
 die woreste luterste vernúwunge die gesin mag.

'Hodie genui te,
 hütte han ich dich núwe geborn'.

Als der geist al zemole in sinket und in smilzet
 mit sinem innigosten in Gotz innigosten,
 so wirt er do wider bilt und ernúwet,
 und also vil me
 wirt der geist úber gossen und úber formet von Gotz geiste,
 als vil als er disen weg ordenlicher und luterlicher gegangen hat
 und Got bloslicher gemeint hat:

als ingússet sich hie Got,
 als die natúrlische sunne gússet iren schin in die lúft,
 und wirt aller der luft durch formet mit dem liechte.

Und dis onderscheit von luft und von liechte
 das enmag enkein ovge begriffen
 noch gescheiden.

Und wer moechte denne gescheiden
 dise goetliche verre úber natúrlische einunge,
 do der geist ist in genomen und in gezogen
 in das abgrúnde sines beginnes?

Wissent:
 wer es múglich das man den geist in dem geiste gesehen moechte,
 man sehe in ane allen zwivel an fúr Got.

Kinder,
 in disem vernúwende und in kerende
 da swimmt der geist alle zit úber sich,
 das nie enkein are also uf engeflovg engegen der liplichen sunnen,
 noch das fúr engegen dem himel:
 also swimmt hie der geist engegen das goetliche vinsternisse,

als Job sprach:

die dit vermogen van standvastige gerichtheid niet hebben.

6
 Aldus moet deze vernieuwing plaatsvinden
 in de geest van het gemoed;
 daar God Geest is,
 moet de geschapen geest zich hiermee verenigen,
 zich oprichten en zich laten inzinken
 in de ongeschapen Geest van God
 met een lijdzaam gemoed.

Zoals de mens
 in zijn ongeschapenheid eeuwig God in God was,
 zo moet hij met zijn geschapenheid helemaal weer binnen gaan.

Onder de leermeesters leeft de vraag,
 wanneer de mens zich uit vrije wil keert
 naar de dingen die vergankelijk zijn,
 of de geest daarmee ook vergaat.

En ze zeggen gemeenlijk: 'ja.'

Maar een grote edele meester zei:

'Zodra de mens zich omkeert
 met zijn gemoed en met zijn hele wil,
 en hij zijn geest naar binnen draagt in Gods Geest boven de tijd,
 dan, in datzelfde ogenblik, wordt alles teruggebracht
 wat ooit verloren ging.'

En zou de mens dat duizend maal per dag doen,
 elke keer was daar een ware vernieuwing;
 en in dit innerlijke werk voltrekt zich
 de meest ware en loutere vernieuwing die er zijn kan.

'Hodie genui te,
 heden heb ik jou nieuw gebaard.'

Wanneer de geest helemaal verzinkt en versmelt
 met zijn innerlijkste in Gods innerlijkste,
 dan wordt hij daar opnieuw gevormd en vernieuwd;
 en overloediger
 wordt de geest overgoten en overvormd door Gods Geest
 naarmate hij deze weg ordelijker en zuiverder gegaan is
 en daarbij alleen God op het oog had.

God giet zich dan naar binnen
 zoals de natuurlijke zon haar schijnsel in de lucht giet:
 heel de lucht wordt doordrongen met het licht.

En het verschil tussen lucht en licht,
 geen oog kan het bespeuren:
 geen oog kan hen scheiden.

En wie kan er dan een scheidslijn waarnemen
 binnen deze goddelijke, hoge, bovennatuurlijke vereniging
 waar de geest is binnengenomen en binnengehouden
 in de afgrond van zijn begin?

Weet:
 zou het mogelijk zijn de geest in de Geest te zien,
 men zou hem zonder twijfel aanzien voor God.

Kinderen,
 in dit vernieuwen en inkeren
 drijft de geest steeds boven zichzelf;
 zoals geen arend ooit opgevlogen is de natuurlijke zon tegemoet,
 geen vuur de hemel,
 zo drijft de geest de goddelijke duisternis hier tegemoet;

zoals Job zei:

'dem manne ist der weg verborgen
und ist umbevungen mit vinsternisse',

das ist in das vinsternisse der unbekantheit Gots,
do er ist úber alles das man im zuo gelegen mag,
und do ist namlos, formlos, bildelos
úber alle wise und úber alle wesen.

Dis sint, kinder,
die weselichen kere.

Her zuo ist die nacht in der stillen
ein alzemole nütze und fúderlich ding.

So wenne der mensche einen guoten slaf hat geton vor der mettin,
denne sol er sich verstelen
allen sinen sinnen und sinlichen kreften,
und er sol sich mit allen sinen kreften nach der mettin
recht in senken úber alle bilde und formen
und úber alle sin krefte erswimmen,
und von siner kleinheit ensol er nút gedenken
dem edelen vinsternisse ze nohende
von dem ein heilig schribet:

'Got ist ein vinsternisse nach allem liechte,

sunder
dem vinsternisse siner unbekantheit',
losse sich do inne Gotte einvalteklischen

und enfroge nút noch envordere nút,
denne meine und minne Got,
und wirf in den unbekanten Got alle ding,
och dine gebresten und dine sünde
und alle die sache die du vor haben macht,
alles in der wúrklichen minne;
wirf es alles
in den vinsteren unbekanten goetlichen willen.

Diser mensche ensol och uswendig disem nút meinen noch wellen:
noch die wise, noch die raste, noch wúrklichkeit,
noch dis noch das, sus noch so;
denne er sol sich lossen dem unbekanten willen Gots.

7

Nu als dis mensche in disem inwendigen werke were,
gebe im denne Got
das er das hoch edele ding liesse
und solte einem siechen gon dienen,
im lichte ein suffe machen,
das solt der mensche mit grossem friden tuon.

Und ob ich der menschen einer were
und solte das denne lossen
und solte her us keren ze brediende oder des gelich tuon,
es moechte wol geschehen
das mir Got gegenwúrtiger were
und me guotz tete in dem usserlichem werke
denne lichte in vil grosser schouwelijkheid.

Also súllen dise edele menschen,
als si sich des nachtes vil wol hant geuebet
in disem innerlichen kere
und des morgens och ein wening:
so súllent si denne fúrbas in guotem friden ir geschefte tuon,
ein iekliches als es im Got fueget,
und nem Gotz in den werken war,
wan er si sicher:
eime geschicht etwenne in disem me guotz denne in yeme.

'Voor de mens is deze weg verborgen
en gehuld in duisternis.'

Het is in de duisternis van de onbekendheid Gods,
waar hij is boven alles wat men van hem uitzeggen kan,
waar hij naamloos is, vormeloos, beeldloos
boven elke zijnswijze en boven alle zijn.

Dat is, kinderen,
de wezenlijke inkeer.

Hiertoe is de stilte van de nacht
zeer nuttig en bevorderlijk.

Heeft de mens dus goed geslapen voor de metten,
dan zal hij zich onttrekken
aan al zijn zinnen en zijn zintuiglijke krachten,
en zich na de metten dan met al zijn krachten
helemaal laten inzinken boven alle beelden en vormen,
en boven al zijn krachten drijven;
en dat hij in zijn kleinheid dan niet denkt
de edele duisternis te naderen
waarover een heilige schrijft:

'God is een duisternis voorbij aan alle licht'.

Laat hij zich daarentegen,
vanwege de duisternis van Gods onbekendheid,
in eenvoud aan God overgeven.

Vraag niet, eis niet,
heb slechts God lief vol verlangen,
en werp alles in de onbekende God,
ook je gebreken en je zonden
en al je voornemens,
alles in een werkdadige liefde;
werp het allemaal
in de duistere, onbekende, goddelijke wil.

Deze mens moet ook uitwendig niets beogen of willen:
geen levenswijze, geen rust, geen werkzaamheid,
dit noch dat, zus noch zo;
zichzelf slechts moet hij overgeven aan Gods onbekende wil.

7

Zou deze mens nu opgaan in dit inwendige werk
en zou God hem dan te verstaan geven
dit hoge edele werk te staken
om een zieke te gaan bezoeken,
en om wat soep voor hem te bereiden,
dan zou deze mens dat in grote vrede moeten doen.

En zou ik een van deze mensen zijn
en zou ik dat moeten laten
en naar buiten keren om te preken of iets dergelijks,
dan kon het weleens zo zijn
dat God mij meer nabij was
en mij misschien meer goeds deed in dat uiterlijk werk
dan tijdens de meest verheven beschouwing.

Zo moeten deze edele mensen dan,
nadat ze zich gedurende de nacht geoeffend hebben
in deze inwendige inkeer
en ook nog een beetje in de ochtend,
in goede vrede hun bezigheden weer opnemen,
eenieder zoals God het voor hem bestemd heeft;
laat zo iemand dan God waarnemen in zijn bezigheden,
want hij kan er zeker van zijn:
hierin zal hem meer goeds ten deel vallen dan in dat andere.

Und das heisset uns Sant Paulus, das wir arbeiten mit den henden,
das das guot ist der mensche im selber und och dem nechsten,
in weler wise das eins not hat.

8

Dis sint die woren armen des geistes
die ir selbes und des iren verloeigent hant
und Gotte volgent, war er si haben wil,
es si rasten oder wúrken.

Aber entrúwen,
junge anhebende lúte
die dúrffent das si vil zites geben Gotte und ir inwendikeit,
bis si weselich werdent;
wan si moechten lichte sich als vil us keren
das si ze mole usse bliben,

und wenne ein ieklich diser menschen Gotz nút enbevindet
noch in alles nút ensmakt
noch wol zehanden engat,
so lide er sich in dem armuete;
wande er mag vil me uf gon
und zuo nemen in lidende und in lossende
denne in wúrkende und habende,
und sol denne der mensche sich einvaltcklichen halten
an sinen heiligen gelovben.

Och kinder,
wel einen fúrgang wenent ir das dise lúte haben?

Ja das ist ungedenklich und ungeloeiplich, wie das zuonemen ist,
das ist in einem ieklichen gedanke,
wie klein ein wort, ein werk ist,
do in im selber nút vil an notdurft enist.

Aber was si tuont,
das ist úber alle mosse wúrdig
und nement do inne wunderlichen sere zuo.

Es ist ein gros ding den lúten lang ze lebende in der zit,
wan ir ernúwen ist al ze gros und ir wachsen,
ob si in disen wegen recht durch gegangen sint
und nút beliben ensint an deheiner diser stúcke,
als ir hie gehoert hant.

Dise menschen enwissent nút selber das si als vil wol dar an sint,
und gont als einvaltcklichen hin und schlechtlichen.

Got verberget es in,
wan die nature als lichte mag das si uf swimmet.

Aber do er einen woren demuetigen menschen hette,
der leider wening ist,
dem offenbart er es wol;
wan der rechte tiefmuetige mensche,
so er me bekent siner eren,
so er tieffer in den grunt versinket,
wan er enzelt im enkein guot zuo.

Diser lúte zuo nemen das lit groeslichen an lidende.

Wan unser herre der uebet si,
und alle die bi im sint, die uebent si,
und in einer samenunge do diser lúte ist licht eins oder zwei,
alle die anderen die uebent si
mit herten wisen
und worten und hamerslegen.

Hie vor moles do martereten die heiden und die juden die heiligen,
und nu súllen dich, liebes kint, die marteren
die vil heilig schinent und vil grossen schin hant

Sint-Paulus zegt ons met onze handen te werken
omdat dit goed is voor onszelf en ook voor onze naaste,
en het te doen op de wijze die nodig is.

8

Dat zijn de ware armen van geest,
die zichzelf en het hunne verloochend hebben
en God volgen waarheen hij ze wil hebben,
is het om te rusten, is het om te werken.

Voorwaar,
junge, beginnende mensen,
ze moeten veel tijd aan God wijden en aan hun innerlijkheid,
totdat ze wezenlijk worden;
want ze zouden zich gemakkelijk zo naar buiten kunnen keren,
dat ze helemaal buiten blijven.

Wanneer iemand van hen God niet kan ervaren,
hem niet in alles proeven,
en hij niet vooruit kan komen,
laat hij zich dan geduldig schikken in deze armoede,
want een mens kan veel verder geraken en groeien
door zich te schikken en los te laten
dan met werken en bezitten;
laat deze mens zich maar in alle eenvoud houden
aan zijn heilige geloof.

Ach kinderen,
welke vorderingen denken jullie dat deze mensen maken!

Ja, onvoorstelbaar is het en ongelooflijk, dit groeien:
in elke gedachte kan men het vinden,
in elk woord, in elk werk, hoe klein ook,
hoe onbeduidend die dingen op zichzelf ook zijn mogen.

Maar wat ze doen,
dat is waardevol boven elke maat
en ze groeien hierdoor op wonderlijke wijze.

Het betekent veel voor deze mensen om lang te leven in de tijd,
want hun vernieuwen is groot en hun groeien,
als ze langs deze wegen goed zijn voortgegaan
en niet zijn blijven steken op een of andere plek,
zoals jullie hier gehoord hebben.

Deze mensen weten zelf niet hoe goed het hun vergaat,
eenvoudig en onbevangen gaan ze voort.

God verbergt het voor hen,
want de natuur kan zich hier zo gemakkelijk verheffen.

Maar wanneer hij een waarlijk deemoedige mens aantref
– waarvan er helaas maar weinig zijn –
aan hem openbaart hij het wel;
want de echt deemoedige mens zal,
naarmate hij de eer die hem toevalt beter onderkent,
dieper inzinken in zijn grond,
want hij schrijft zichzelf niets goeds toe.

De groei van deze mensen komt grotendeels voort uit lijden.

Want onze Heer beproeft hen,
en allen die bij hen zijn beproeven hen;
in een convent zijn er altijd wel een of twee van hen,
en ze worden door al de anderen op de proef gesteld
door een strenge aanpak
en door harde woorden die zijn als hamerslagen.

Vroeger martelden de heidenen en de joden de heiligen;
nu, lieve kind, zullen deze mensen jou martelen
die zeer heilig schijnen en groot aanzien genieten

und vil mere werk tuont wan du tuost.

Och das get in das marg;
wan dise sprechent, dir si zemole unrecht,
und sie haben vil gesehen
und die grossen bredier gehoert
und wissen wol.

Och so enweist du nüt wes du beginnen solt
oder wo du hin keren macht.

Nu lide dich und la dich
und bucke und swig stille
und sprich inwendig:

lieber herre, du weist wol, ich enmeine nüt denne dich.

So wellent dise einen ieklichen orden
nach iren hovbten
und alle in einen puncten triben,
und des enmag nüt sin.

ieklich muos sin wise haben,
und als es geruefet ist,
so muos eins komen.

Und alsus süllen wir alle ernúwet werden
in heilikeit, in der worheit, in der gerechtekeit.

Kinder,
alle unser heiligkeit und gerechtekeit
die enist ze mole nüt.

Und unser gerechtekeit die ist ein ungerethekeit,
ein unreinikeit und ein unendlich ding,
das man nüt nemmen engetar vor sinen ovgen.

Aber, kinder,
es muos sin in siner gerechtekeit und heilikeit,
nüt in deheiner unser wisen und worten oder in út des unsern,
sunder in ime.

Das wir denne nu alle
also ze grunde in in versinken und verfliesen,
das wir in ime in der worheit ernúwet werden,
das wir in ime funden werden,
des muesse er uns helfen.

Amen.

en die veel meer werk verrichten dan jij.

Och, dat gaat door merg en been;
want ze zeggen dat je het niet bij het rechte eind hebt,
en dat zij veel gezien hebben
en de grote predikers hebben gehoord
en het wel weten kunnen.

Och, dan weet je niet wat je moet beginnen
of waartoe je je moet wenden.

Draag het dan en laat het zijn,
buig en zwijg stil,
en zeg inwendig:

‘Lieve Heer, jij toch weet, dat ik niemand zoek dan alleen jij’.

Zo willen zij eenieder ordenen
overeenkomstig de richtlijnen in hun hoofd
en allen naar hetzelfde punt drijven,
en dat kan niet.

Elkeen moet zijn eigen wijze hebben,
en zoals hij geroepen is,
zo zal hij komen.

En zo zullen wij allen vernieuwd worden
in heiligheid, in de waarheid, in de gerechtigheid.

Kinderen,
al onze heiligheid en gerechtigheid,
het is als niets.

Onze gerechtigheid is ongerechtigheid,
een onreinheid en een ellendig iets,
niet om aan te zien is het.

Maar, kinderen,
laat het een vernieuwing zijn in zijn gerechtigheid en in zijn heiligheid,
niet op onze wijze en in onze woorden of in iets van ons,
maar in hem.

Dat wij dan nu allen
zo in de grond in hem verzinken en verstromen,
dat wij in hem waarlijk vernieuwd worden,
zodat wij in hem gevonden worden,
daartoe moge hij ons helpen.

Amen.

Preek 71 (He2)

Feest van Allerheiligen

Videns Jesus turbas, ascendit in montem
(Mt 5,1ff)

*Die bredie usser dem evangelio mit den ahte selikeiten,
von aller heiligen hochgezeit,
seit wie eine jegeliche schar der heiligen gotte gevolget habe,
und wie ouch ein jegelich mensche sines ruoffes war sol nemmen
do ime got inne geruffet hat.*

1
Jhesus ging uf das gebirge,
und ime volgete eine grosse schar
und er tet uf sin munt und sprach:

selig sint die armen des geistes,
und sprach vor von ahte selikeiten.

Das gebirge do ihesus uf gieng,
das was sin selbes selikeit und sin wesen
do er eine ist mit sime vatter.

Und ime volgete eime grosse schar,
das ist die schar der lieben heiligen
der tag man hute beget;

die hant ime alle gevolget
ein ieglicher in sime ruoffe
also ime got geruoffet hat.

Disem sullen wir nochvolgen,
das ein iegliches sol sins ruoffes warnemen vor allen dingen,
weliches sin ruof si
do ime got inne geruoffet hat,
und folge demme.

Nuo sullen wir dise grossen heiligen mit allem flisse eren.

Was ist nuo die meiste ere
die wir den heiligen getún múgen?

Das ist
das man in lidiger abgescheidenheit
mit in insinke in den edeln grunt
do sú sich inne verlorn hant,
und do inne ir obeste selikeit ist;
darin versing duo mit;
du enkanst in enkeine grossen ere bringen
noch liebers nüt getún.

2
Nuo nemen wir die scharen der heiligen
wie sie mit ime uf dis gebirge gevolget sint,
ein ieglicher also er gezogen ist.

Zuo dem ersten sint ine nochgegangen
die heiligen vettere der alten e,
in quellender begerunge,
und geloubten das er kummen solte.

Toen Jezus de menigte zag, ging hij de berg op
(Mat. 5,1-12)

*Deze preek op het evangelie over de acht zaligheden,
die voor Allerheiligen is,
zegt hoe een grote schare heilige mensen God gevolgd is,
en hoe iedere mens afzonderlijk ook acht moet slaan op zijn roeping
waarin God hem binnenin geroepen heeft.*

1
Jezus ging de berg op,
en een grote schaar mensen volgde hem,
en hij opende zijn mond en zei:

'zalig zijn de armen van geest';
van acht zaligheden sprak hij daar.

De berg die Jezus besteeg,
dat was zijn eigen zaligheid en zijn wezen
waarin hij één is met zijn Vader.

En een grote schare mensen volgde hem,
het is de schare lieve heiligen;
vandaag herdenken we hen.

Allemaal zijn ze hem gevolgd,
ieder op de wijze van zijn roeping,
de roeping waarmee God hem geroepen heeft.

Hierin moeten we hen volgen;
laat ieder boven alles acht slaan op zijn roeping,
welke roeping het is
waarmee God hem binnenin geroepen heeft,
en laat hij deze dan volgen.

De grote heiligen, laat ons hen nu met al onze ijver eren.

Welnu dan, wat is de hoogste eer
die we de heiligen kunnen bewijzen?

Dat is
door in vrije abgescheidenheit
samen met hen te verzinken in de edele grond
waarin zij zich verloren hebben
en waarin hun hoogste zaligheid gelegen is;
verzink daarin dan met hen,
geen grotere eer kun je hun bewijzen,
niets is hun liever dan dit.

2
Laat ons nu de schare heiligen beschouwen,
hoe ze hem gevolgd is toen hij de berg op ging,
eenieder naar zijn roeping.

Als eersten volgden hem
de heilige vaders van het oude verbond,
gestuwd door een hevige verlangen
en in het geloof dat hij het was die komen zou.

Dise worent mir gotte in heiliger minnen und hoffenuge besessen,
und nüt von ussen
sunder von innen
lidig und blos alles das nüt got enwas;
und in grosser minne
teilten sú was sú hatten mit dem erwelten volke,
und waz aller ir flis iemer
das dem menschen nüt engebreste
von dem diese geburt geschehen solte,
und worent on alle eigenschaft irs lichamens
alle ze dienende zuo diser geburt.

Von welichem geslechte das er solte geboren werden,
und der die do volgetent,
von dem liset man húte,
das der von iegelichem geslechte werent zwolf túsent gezeichnet;
der geslechte worent zwolfe.

Das was wol ein grosse schar die ime volgetent;
und anderre der enwas keine zale.

Harnoch kam die ander schar;
das worent die heiligen Apostelen;
die koment noch der geburt unsers herren,
und die worent in einem vil höhern weg geruoffet
von unserme herren
und in vil merre vollekomenheit.

Dise enliessent nüt alleine von innen,
sunder ouch ussewendig
in der besitzunge
in wareme armúte libes und geistes,
und das in dem höhsten grate das mans ervolgen mag.

Harnoch die heiligen marteler;
und der was ein alzuogrosse schar die volgetent;
die enliessent nüt alleine alle ding,
mer sú liessent das leben,
wie es úber sú kam unde wie es got wolte und durch wen.

Harnoch volget ime eine grosse schar der heiligen bihtere;
die hant irme rouffe in maniger wise gevolget;
die einen hant gotte alleine gelebet in abegescheidenheit,
und hant der worheit von innen wargenummen
in eime stillen swigende hören was got, daz ewige wort,
in in spreche;
und sóliche geflúhen in die welde, in die hule;
die anderen, in die heiligen órdenen, und man die hielt;
sólich hant in der heiligen cristenheit gelebet
mit bredigende und mit schribende und mit bihte hörende,
und lerende und stroffende,
mer in eime bereiten willen wie in got haben wolte
in worer gelossenheit jr selber und alles das got nüt enwaz.

Harnoch volgete ime
die minneliche lutselige schar
der kúscher unbeflecter megede an liebe und an gemúte.

O wie ein schöne wunnenclich ding das ist
in dem lichomen werden funden unberúrt als ein engel!

Wemme got der eren gan
das er in dem kleide funden wúrt
das erselber und sin werde múter so úberalle zierde trúgen,
den menschen solte vor der fróiden niemen in zit múgen
betrúben,
noch enkein leit noch schade solte ime zuo hertzen gon
die wile er den schatz eht behalten hat.

Und wer disen schatz behalten sol in sime rehten adele,

Met heilige liefde en hoop waren zij vervuld van God,
en niet uitwendig
maar inwendig
waren zij ontbloot en vrij van alles wat niet God was;
en met grote liefde
deelden ze wat ze bezaten met het uitverkoren volk
en met al hun ijver zagen ze erop toe
dat het deze mensen aan niets zou ontbreken,
deze mensen waaruit hij geboren zou worden,
en zonder de eigenwilligheid van hun lichaam
dienden zij allen omwille van deze geboorte.

Over de stam waaruit hij geboren moest worden
en over hen die hem zo volgden,
vandaag lezen we hierover,
dat het uit elk geslacht twaalf duizend getekenden waren,
en er waren twaalf geslachten.

Het was inderdaad een grote schare die hem hier volgde;
en die anderen, niemand was in staat om hen te tellen.

Daarna kwam de tweede schare:
de heilige apostelen waren het;
zij kwamen na de geboorte van onze Heer
en ze waren tot een veel hogere weg geroepen
door onze Heer
en tot een hogere graad van volmaaktheid.

Zij verlieten niet alleen inwendig
maar ook uitwendig
alles wat ze bezaten
in ware armoede van lichaam en geest,
en dat in de hoogste graad die men maar bereiken kan.

Hierna de heilige martelaren;
het was een zeer grote menigte die hem hier volgde,
zij lieten niet alleen alle dingen achter,
maar tevens lieten ze het leven,
waar en hoe en door wie het God beliefdde.

Hierna volgde een grote groep belijders,
zij volgden zijn roep op vele manieren;
sommigen leefden voor God alleen en in afgescheidenheid,
en ze hebben de waarheid in hun innerlijk waargenomen;
stijl zwijgend luisterden zij naar wat God, het eeuwige Woord,
in hun innerlijk tot hen zei;
anderen vluchtten de bossen in en de hollen,
weer anderen traden in en volgden de orderegels;
sommigen leefden te midden van de heilige christenheid
en ze preekten, schreven, hoorden biecht,
onderwezen en vermaanden,
en steeds waren ze bereid te doen wat God van hen verlangde,
hierbij zichzelf en alles wat niet God was achterlatend.

Hen volgde dan
de minnelijke, welzalige schare
van de reine maagden, onbevlekt hun lichaam en gemoed.

Ach, hoe heerlijk is het,
gevonden te worden in het lichaam als een engel zo onbevlekt!

Al de mensen aan wie God de eer geeft
om gevonden te worden in dit kleed,
door hemzelf en zijn moeder gedragen als een verheven sieraad,
hun vreugde kan door niemand in de tijd
in droefenis veranderd worden;
geen leed, geen schade zal hun hart bezwaren
zolang ze deze schat oprecht bewaren.

En wie deze schat in zijn edelheid bewaren wil,

der muos striten und liden
und sin hertze manige wunde enpfohen
von den sinnen
und dem unarte der naturen der welte und der vigent.

Aber wissess, liebes kint,
daz ein ieglich anstos der bekorunge der
gebirt allewegent nuwe luterkeit,
der sin selbes do inne war neme;
daz ist ir lon.

O kinder,
der dis lones in diser gebúrte ahte hette.

Harnoch kommet die schar der gemeinen lúte,
die in den und mit den dingen zuogont,
die werdent ouch behalten
durch den glouben und gotzfrunde gebet,
und die mússent in dem vegefúr gelútert werden,
oder sú enmúgent nút in kummen in daz riche mins vatters.

Und also als er húte ist der tag der lutern,
also sol es morne sin der tag
der unlutern,
daz sú gelútert werdent.

Do muossent wir in dem vegefúre me liden do merre pine
umb im irdensche genúgede und eine tegeliche súnede,
wanne obe aller marteler pine zu huffen were,
der tag der húte ist,
dis muos von not sin,
umb das minste widerston
das wir gotte widerstent
mit súnder und sime ruoffe entliben und uns vermitteln.

3
Nuo dis sint die scharen die cristus noch gingent
uf dem berg sin selbes selikeit;
do det er sinen götlichen munt uf
und sprach von ahte selikeiten.

Von ieglichen sprechen wir ein wenig.

Er sprach zuo dem ersten:

Selig sint die armen des geistes,
daz rich gottes daz ist ir.

Dise tugent die ist die erste,
darumt wanne sú ist ein houbet und ein begin aller vollekomenheit.

Kinder,
kerent es hin oder her,
der grunt dis menschen
muos blos, lidig, fri, blos, arm sin und unbekumbert,
sol got eigentlichin dinne wúrcken;
er muos eigenschaft lidig sin,
so mag und muos got da eigen sin.

Nuo mag man dis armúte nemen und halten
in vier leige wisen.

Das erste das sint die armen,
sunder iren dang und iren willen.

Von denselben armen so ensol nieman kein ding swerlichen urteilen,
wan unser herre úbersiht ire gebresten vil deste gnediclicher
durch irs armútes willen.

Von dem andern armúte sprichet meister Thomas
das man es also vil minne und sich es anneme,

die moet strijden en lijden
en zijn hart zal menige verwonding oplopen
toegebracht door de zinnen,
door de laagheid van de natuur, de wereld en de vijand.

Maar weet, lieve kind,
elke aanzet van een beproeving
brengt steeds ook nieuwe puurheid met zich mee
voor hem die zichzelf in acht neemt,
en dat dan zal zijn loon zijn.

Ach kinderen,
wie toch acht zou slaan op het loon dat gelegen is in deze geboorte!

Daarna komt de schare gewone mensen,
belast met en door de dingen gaan ze voort;
ook zij worden gered,
door hun geloof en het gebed van de godsvrienden;
en in het vagevuur zullen ze gelouterd moeten worden,
ze kunnen anders niet ingaan in het Rijk van mijn Vader.

En zoals het vandaag de dag is van de gelouterde zielen,
zo zal het morgen de dag zijn
van de nog niet gelouterde zielen,
opdat ook zij gelouterd mogen worden.

In het vagevuur zullen we meer pijn moeten lijden
om één aards genoeg en één dagelijkse zonde,
vergeleken bij die van alle martelaren bij elkaar,
hen wier dag we vandaag vieren;
en dat is nodig zo,
want de kleinste zonde
waarin we weerstand bieden aan Gods roep
plaatst zich tussen ons en hem.

3
Deze menigten waren het die Christus volgden
de berg op van zijn eigen zaligheid;
daar opende hij zijn goddelijke mond
en sprak hij over acht zaligheden.

Over elke zaligheid willen we nu wat zeggen.

De eerste waarover hij sprak:

'Zalig zijn de armen van geest,
want aan hen behoort het Rijk Gods.'

Deze deugd is de eerste,
want ze vormt het hoofd en het begin van alle volmaaktheid.

Kinderen,
draai of keer het hoe je wilt,
de grond van een mens
moet puur zijn, ledig, vrij, ontbloot, arm en niet bezet,
wil God er op zijn eigen wijze in kunnen werken;
vrij moet hij zijn van elke eigenwil,
zo kan en zal God hem dan in bezit nemen.

Deze armoede nu kan men opvatten en naleven
op vier manieren.

Ten eerste zijn er mensen die arm zijn,
tegen wil en dank zijn ze het.

Laat niemand over deze armen een streng oordeel uitspreken,
onze Heer zal hun tekortkomingen genadig bezien
net omdat ze arm zijn.

Van de tweede soort armoede zegt meester Thomas
dat men haar liefheeft en naleeft

also der mensche in ime befület und bevindet
 das es ime ist ein helffe und ein fúrdernisse
 zuo der friheit und lidekeit sins gemütes;
 wanne maniges menschen gemüte ist luterre und lidiger,
 also es notdurft het,
 danne ob es sú alle tage suochen müste,
 wanne der die notdurft het,
 mit urloube
 und des gebruchet mit bedengnisse,
 der ist wol lidiger dan der es suochen muos.

Sunder fúnde der mensche
 das er domitte besessen were
 oder wurde,
 in unordenunge,
 und das er nüt die tugende darmitte enübete,
 also
 mittekeit, messikeit, demütekeit, lidige luterkeit,
 also wer ime not das er es zuomole begeben
 und arm wurde
 mit den armen von ussen.

Das armüte
 das were das dem menschen got also innerlichen liep were
 das kein ding in gehindern möhte,
 sunder sú werent ime allesament ein fúrdernisse,
 also sant Paulus sprach:

dem guoten sint alle ding ein hilfpe;

also blibe diser mensche unberüret von allem dem
 das nüt luter blos got enist,
 aller der dinge die in berürent in sime grunde,
 und arm und lidig und fri.

Dise múgent sprechen mit sant Paulus:

wir sint also die nüt enhant
 und doch alle ding besizent.

Dise möhtent ein kúnigrich haben
 one schaden irs innewendigen menschen.

Die vierde wise die lutern armütes
 daz ist von minnen arm sin
 ussewendig und innewendig,
 von minnen umb das minnenliche bilde
 unsers herren ihu xri,
 sime lutern blossen, armüte nochzuovolgende
 von rehter worer minnen,
 und unbekúmbert und unbehangen sin
 innewendig und ussewendig,
 denne alleine ein blos luter unmittelich widerflus
 und widergang des gemütes on underlos
 in sinen ursprung und in sinen begin;
 und also snel en mag der uszval nüt geschehen,
 der grunt wurd es gewar,
 und ker snelleclichen wider in.

Kinder,
 daz ist daz luterste armüte;
 wanne der allerhöchste adel des armütes
 ist daran das der widerflus lidig und fri und ungehindert ist,
 wie die armen seliger sint
 nuo und eweclichen.

4
 Zuo dem andern mole:

selig sint die senftmütigen,
 sú súllent daz ertrich eweclich besizent.

in de mate dat een mens bemerkt en ervaart
 dat ze hem helpt en aanzet
 om te komen tot de vrijheid en ledigheid van gemoed;
 want het gemoed van menig mens is puurder en lediger
 wanneer het bezit wat het nodig heeft,
 meer dan wanneer het er dagelijks naar zoeken moet;
 want degene die heeft wat hij nodig heeft,
 die het ontvangt met goedkeuring
 en er bedachtzaam gebruik van maakt,
 hij is lediger dan degene die er steeds maar naar moet zoeken.

Maar zou zo iemand merken
 dat hij niet meer zonder dit bezit kan,
 of dat dit dreigt te gaan gebeuren,
 en hij het niet volgens de regel inzet als middel
 om tot de deugd te geraken,
 zoals bijvoorbeeld:
 goedgeefsheid, matigheid, deemoed, ledige puurheid,
 het zou beter voor hem zijn om het op te geven
 en om arm te worden
 met degenen die arm zijn aan uiterlijke dingen.

De derde soort van armoede is
 dat een mens innerlijk God zo liefheeft,
 dat niets deze mens kan hinderen,
 integendeel, alles zal hem tot voordeel strekken,
 zoals Sint-Paulus zei:

‘alles strekt de goede tot hulp’.

Onaangetast blijft hij door alles
 wat niet louter en alleen God is,
 bij al hetgeen hem raakt, blijft zijn grond onaangetast,
 en arm, ledig en vrij.

Zij kunnen samen met Sint-Paulus zeggen:

‘Bezitloos zijn we
 in het bezit van alles.’

Bezaten deze mensen een koninkrijk,
 schade zou het hun innerlijke mens niet berokkenen.

De vierde soort van de zuivere armoede,
 dat is arm te zijn uit liefde,
 uitwendig en inwendig,
 uit liefde voor het minnelijke voorbeeld
 van Onze Heer Jezus Christus,
 zijn pure, ware, loutere, armoede navolgend
 in oprechte liefde,
 en onbekommerd en onbezwaard te zijn,
 inwendig en uitwendig,
 in een rein, louter, ongehinderd terugstromen,
 een onophoudelijk terugkeren van het gemoed
 naar zijn oorsprong en zijn begin;
 geen ontsnappen, hoe snel ook,
 of de grond wordt dit gewaar,
 om terstond weer inwaarts te keren.

Kinderen,
 dit is de puurste armoede;
 want de allerhoogste adel van de armoede
 is gelegen in een terugvloed die ledig is en vrij en ongehinderd;
 hoe armer men is, hoe zaliger,
 nu en in eeuwigheid.

4
 Nu over de tweede zaligheid :

‘Zalig de zachtmoedigen,
 zij zullen het aardrijk eeuwig bezitten.’

Hie trittet man einen grot neher in die selikeit;
 wanne mit dem woren armüte
 lot man die hindernisse abe,
 sunder mit diser senftmütikeit
 so get man denne neher in in den grunt
 und tribet usz alle bitterkeit und zornikeit und unwarsamkeit,
 wanne also geschriben stot:

dem reinen sint alle ding reine

und dem senftmütigen dem ist enkein ding bitter.

Dis kummet us dem guoten luterme grunde
 das dem guoten alle ding guot sint.

Lieben kint,
 hie vormales do marteltent und bereitent und rinigetent
 die heiden die gotzfrúnt,
 aber nuo súllent die guot schinenden cristenen sú martelen,
 und die wunden gont zu grunde;
 das sind unser nochgeburen.

Kerest du dich zuo gotte,
 so sprecheht sú du roset,
 dir si din houbet krang,
 du habest, sunderliche sitte
 und si ein trugene.

Do kummet die senftmütikeit
 und wiset und vert in den grunt zuo dir selber
 das du dis also nemest von gotte
 und nit von den menschen;
 und also blibest du in geworem friden;

und sprichet:

was schadet dir das dir ieman getuon mag
 so du got zuo frúnde hast?

Und alsus besitzet der senftmütige sin ertrich,
 daz er in friden blibet
 was uf in gevallen mag.

Sunder entuost du dis nút,
 so verlúrest du die tugend und dazuo dinen friden,
 und muos heissen ein widergrinen also ein grinender hunt.

5
 Zu dem dirten mole sprach unser herre Christus:

Selig sint die weinenden,
 sú súllent getröstet werden.

Weles sint die weinenden die er meinde?

In eime sinne die lidenden,
 in eime andern sinne die ir súnde weinent;
 one die edelen gotzfrunt,
 die hie allerseligest sint,
 die hant ire súnde uzgeweinert,
 und endúrrfent darumb nút me weinen;
 und doch so ensint sú nút sunder weinen,
 sunder sú weinen bitterlichen
 die súnde und gebresten irs nehsten.

Wir lesent das unser heilger vatter Sante Dominicus
 frogete einen sinen gesellen,
 der weinde bitterlichen,
 warumb er weinde;

Hier komt men een trede nader tot de zaligheid;
 door de ware armoede
 ontdoet men zich van de hindernissen,
 maar door de zachtmoedigheid
 dringt men dieper in de grond
 en verdrijft men alle bitterheid en toorn en onvoorzichtigheid,
 want er staat geschreven:

‘voor wie rein is, is alles rein’;

en niets is vervuld van bitterheid voor de zachtmoedige.

Door de goede, reine grond komt het
 dat voor de goede mens alle dingen goed zijn.

Lieve kinderen,
 vroeger martelden, bereidden en reinigden
 de heidenen de godsvrienden,
 maar nu zijn het de goed-schijnende christenen die hen martelen,
 en die verwondingen gaan diep;
 onze naasten zijn het.

Wanneer je je tot God wendt,
 dan zeggen ze dat je verward bent,
 dat je hoofd ziek is,
 dat je er merkwaardige manieren op nahoudt
 en dat het bedrog is.

Dan komt de zachtmoedigheid
 en ze verwijst en brengt je naar je eigen grond
 waardoor je het aanneemt als van God afkomstig
 en niet van mensen;
 en zo blijf je in de ware vrede;

en ze zegt:

‘Welke schade kan iemand je toebrengen,
 als je God tot vriend hebt?’

Aldus bezit de zachtmoedige zijn aardrijk,
 zodat hij er in de vrede woont,
 wat er ook gebeuren mag.

En doe je het zo niet,
 dan verlies je de deugd en daarmee de vrede,
 en je zult gaan teruggrommen zoals een grommende hond het doet.

5
 Als derde zei onze Heer Christus:

‘Zalig zij die bedroefd zijn,
 want ze zullen getroost worden.’

Wie zijn de bedroefden die hij op het oog had?

Zij die lijden zijn het,
 tevens zij die om hun zonden wenen;
 niet de godsvrienden
 die het allerzaligst zijn,
 want zij hebben hun zonden uitgeweend
 en behoeven hierom niet langer te wenen;
 toch zijn ze niet zonder verdriet,
 want ze huilen bittere tranen
 over de zonden en tekortkomingen van hun naasten.

We lezen dat onze vader Sint-Dominicus
 eens aan een van zijn metgezellen vroeg,
 een die bitter huilde,
 waarom hij zo huilen moest.

do sprach er:

lieber vatter, min sünde,

do sprach er:

nein, lieber,
die sint usgeweinert zuomole,
sunder, lieber sun, ich bitte dich
daz du für gine weinest die selber nüt wellent weinen.

Alsus weinent die woren gotzfründe
für die blindheit und die iomerkeit der weltesünden
und ir blindheit.

Wenne daz got sin urteil und sinen zorn
über uns sündert bewisen wil,
also man von gruwelichen sünden vil hat gesaget,
von füre und von wassere und von grossem vinsternisse
und mit grossen winden und türe zit,
so weinent sú dis unserm herren abe,
naht und tag,
und er schonet und hebet uf
und beitet ob wir uns bessern wellent,
und entuont wir des nit,
sicher kinder,
wir sint sicherre
verre me und swerrer und schedlicher plagen;
der wolle ist rehte ietze hie,
und den haltent die gotzfrunde uf mit irem weinende.

Aber sind des sicher:
enbesserent wir uns nit,
er wurt schiere swerlichen vallende,
das ein alsolich triben und jagen wurt kummen
do man des iungestes tages bi gedencken sol und mag;
und die nu in vil grossem Friden sint,
die süllent grosse truckunge liden,
und das gottes wort und der gottesdienst sol vil frömde werden,
und der eine her und die andern dar,
und sol man nit wissen wie es gon sol;

mer so sol der getruwe got ie ein nestelin finden,
do er die sinen inne enthalten sol.

6
Zuo dem vierden mole:

selig sint die hungerigen noch der gerehtikeit.

Kinder,
dis ist eine tugent
die wenig lúte in der worheit besessen habent,
das alle ir hunger und alle ir begerunge
nüt enmeine noch ensuoche
noch enmacke danne gerehtikeit,
do vor nüt gunst noch ungunst,
noch zuo mime nutze noch zuo minen frúnden,
noch zuo minre eren, noch loben noch schelten,
noch were dekein valsch, urteil, noch gunst noch ungunst;

wo man disen grunt funde,
der möhte man loben,
wanne der were einen edeln grot ufgegangen,
das ime nüt enmackete
und in nutes gelustete
dan der gerehtikeit;
zuo dem menschen möhte man wol sprechen das er selig were.

7

Toen zei deze:

‘Lieve vader, het is om mijn zonden’;

en hij antwoordde:

‘Doe dit niet mijn zoon,
je hebt hen helemaal uitgeweend,
maar lieve zoon, ik vraag je,
huil voor hen die zelf niet willen huilen.’

En zo huilen de ware godsvrienden
over de blindheid en het leed van de wereld
en haar verblinding.

Wanneer God zijn oordeel en zijn toorn
wil laten voelen aan ons zondaren,
zoals men het van zware zonden vaak heeft horen zeggen,
met vuur, water, diepe duisternis,
wilde stormen en moeilijke tijden,
dan verzoenen deze godsvrienden God met hun tranen,
dag en nacht,
en hij spaart ons dan, matigt zich
en hij wacht af of we ons niet willen verbeteren,
en doen we dat niet,
dan kinderen,
dan wachten ons vast en zeker
meer van deze plagen en ook zwaardere en schadelijkere;
deze wolk hangt ons nu recht boven het hoofd,
maar de godsvrienden houden hem tegen door hun geweent.

En weet voorzeker kinderen:
beteren we ons niet,
dan zal hij zich op vreselijke wijze boven ons ontladen,
en dan ontstaat er zulk drijven en jagen
dat men aan de jongste dag zal willen en moeten denken;
en zij die nu in vrede leven,
ze zullen zich aantreffen in grote benauwenis;
van Gods woord en de mis zal men zelden nog iets vernemen,
sommigen zullen hierheen, anderen daarheen gedreven worden,
en hoe het zal eindigen, niemand die het weet.

Maar de trouwe God zal steeds een nestje vinden,
waarin hij de zijnen bewaren zal.

6
De vierde zaligspreking:

‘Zalig zij die hongeren naar gerechtigheid’.

Kinderen,
een deugd is het
die weinig mensen in waarheid bezeten hebben,
zo dat heel hun verlangen er naar hongert,
dat men niets anders najaagt,
dat men nergens anders smaak in heeft dan in gerechtigheid;
waarbij men geen voordeel of nadeel op het oog heeft,
niet het nut voor zichzelf of voor zijn vrienden,
niet de eer of het lof, geen schande,
geen vals oordeel, geen gunstbetoon, geen misprijzing.

Bij wie men deze grond zou aantreffen,
hem zou men mogen loven,
want hij had een hoge graad bereikt,
waarin niets hem smaakt,
niets hem vreugde geeft,
slechts de gerechtigheid;
deze mens kan men met recht voor zalig houden.

7

Zuo dem fúnften mole:

selig sint die barmhertigen,
sú súllent barmhertzikeit vinden.

Barmhertzikeit sprichet man
das die in gotte go úber alle sine werg,
und darumb ein barmhertig mensche
daz ist ein reht göttelich mensche,
wanne barmhertzikeit wurdt geborn
usz minnen und gúte;
und darumb sint die woren gotzfrúnt in der worheit vil barmhertzig,
und sint den súndern und den lidenden
vil gloubiger
wan andere die der minnen nút enhant.

Und
wan die barmhertzikeit ward geborn usz der minnen
die wir under einander pflichtig sint,
mensche und mensche,
und wir des nút entuont,
des wil unser herre an dem lesten urteile
daz sunderlich vordern,
und do er notdurftigen tugent nút envindet
den wil er sine ewige barmhertzikeit versagen
also er selber sprichet,
und verswiget aller volkommenheit
und vermisst alleine obe man nit ist barmhertzig.

Dise barmhertzikeit engelit nút alleine an der goben,
mer sú lit ouch,
an allem dem lidende
das uf den úbenden menschen vellet oder vallen mag.

Wer das alles
mit rehter minnen und mit worer mitlidunge an in siht
und ein ieglich liden und in ire gebresten
nút mit barmhertzikeit in úbersiht,
der mensche mag sich wol vórhten
daz ime got sine erbarmhertzikeit versagen súlle,
wan mit der mossen domitte du uszmissesst,
mit der sol man die wider messen.

Darumb sehe ein iegliches nu fúr sich
dar er sinen ebenmenschen nút verurteile noch vertúme,
obe er unverdampnet wil biben ewelichen.

8
Zuo dem sehsten mole:

Selig sint die fridesamen,
sú súllent gottes sune geheissen werden.

Kinder,
die menschen die von dem woren friden besessen sint,
das sint also minnechliche menschen,
und den friden den enmag in nieman
in zit noch in ewikeit benemen,
wan alle irs willen sint sú zuomole uzgegangen in gotz willen,
in liebe, in leide,
in wol, in we,
in zit und in ewikeit;

des hant sú ire werk und alles ir leben alzuomole in gotte,
nút noch menschlicher wisen
sunder in götlicher úbernátúrlicher wisen,
in der kraft des vatters,
und in der wisheit des súnes,
und in der sússen minne des heiligen geistes
sint sú getouffet
und also domit durchgangen

Als vijfde:

‘Zalig de barmhartigen,
zij zullen de barmhartigheid vinden.’

Van barmhartigheid wordt gezegd
dat deze in God vooraf gaat aan al zijn werken,
en daarom is een barmhartige mens
een waarlijk goddelijke mens,
want barmhartigheid wordt geboren
uit liefde en goedertierenheid;
en daarom zijn de ware godsvrienden in waarheid veel barmhartiger,
en bejegenen ze de zondaren en lijdenden
vanuit een dieper geloof
dan anderen die de liefde niet bezitten.

En
– omdat de barmhartigheid geboren is uit de liefde
die wij elkaar verschuldigd zijn,
de ene mens aan de andere –
bedrijven we geen daden van barmhartigheid,
dan, op de dag van het oordeel, zal onze Heer
ons hierover in het bijzonder ter verantwoording roepen;
en bij wie hij deze noodzakelijke deugd niet zal aantreffen,
hen zal hij zijn barmhartigheid onthouden,
zoals hij zelf zegt;
ja, over alle volmaaktheid zal hij zwijgen,
slechts de barmhartigheid zal voor hem tellen.

Deze barmhartigheid toont zich niet slechts in de gaven,
maar ook
in al het lijden
dat de strevende mens treft of treffen zal.

Hij die het allemaal
zonder ware liefde en medelijden aanziet
en aan ieders lijden en tekortkomingen
zonder barmhartigheid voorbijgaat,
hij zal waarlijk moeten vrezen,
dat God hem zijn barmhartigheid zal onthouden,
‘want de maat waarmee men meet,
daarmee zal men gemeten worden’.

Laat eenieder er dan op toezien,
dat hij zijn evennaaste niet veroordeelt of verdoemt,
wil hij niet zelf voor eeuwig verdoemd worden.

8
Als zesde:

‘Zalig die vrede brengen,
zij zullen kinderen van God genoemd worden.’

Kinderen,
zij die in de ware vrede wonen,
dat zijn zeer minnelijke mensen,
en deze vrede kan niemand hen
in de tijd noch in de eeuwigheid ontnemen;
want heel hun eigenwil heeft plaatsgemaakt voor Gods wil,
in liefde, in leed,
in voorspoed, in tegenspoed,
in de tijd en in eeuwigheid.

Al hun werk, geheel hun leven, is in God,
niet naar menselijke wijze
maar op goddelijke, bovennatuurlijke wijze;
in de kracht van de Vader,
in de wijsheid van de Zoon,
en in de zoete liefde van de Heilige Geest
zijn ze gedoopt,
en ze zijn er zo van doordrongen,

das in iren friden nieman mag genemen,

und dise edeln personen die hant sù also durchgangen,
wer es not,
sù soltent dis lant mit irme friden wol berichten,
wan sù sint so vol liehtes
von der ewiger wisheit die sù hat durchfiossen,
und ouch also vol minnen,
möhtent sù in selber entfliessen
innewendig und ussewendig
in worer minnen irs nehsten,
sù entfliessen in selber in rehter minner und úberflüssen,

und anders envindet man nùt an ir denne minne und fride,
wo man sù anrùret.

Das sint die fridesamen von hertzen,
wanne der fride der alle sinne úbertriffet,
der hat sù also besessen
das den nieman dannan enkan vertriben,
und sù sint billiche gotz sùne geheissen
wan waz der einborne sun hat von naturen,
das wurt in von gnoden gegeben,
wanne die fride samen
die werdent in der worheit in gotte und usser gottes hertzen geborn,
wanne diser fride enmag niergent anders geborn werden,
nùt in keinen ufsetzen noch in wisen,
noch in keinre usserwendikeit,
doch múgent die in diesem friden sint
wol grossen anstoss liden
noch den sinnen der usser mensche
in vil wisen.

9
Zuo dem súbenden mole:

selig sint die reinen von hertzen,
wan sù súllent got sehen.

Was ist ein reine hertze?

ein luter fri unbekúmbert hertze mit allen creaturen,
das got den grunt lidig und blos vindet,
wanne das ime behaget in zuo gonde,
das er denne den grunt lidig und fri und unbekúmbert vinde.

Die reinen die súllent got sehen in der worheit.

Dise reinikeit von hertzen die wurt beflecket
mit dem daz der mensche mit muotwillen
sin hertze und sin genúgede kert zuo der creaturen
und rastet darinne
und also vil er raste nimmet und vindet
in dem daz got nùt enist,
also vil scheidet er sich von gotte,
und also wurt daz gesichte gottes verdúnstert in ime,
daz er got in rastender wisen in ime nùt gesehen mag.

Die reinikeit des fleisches ussewendig,
das dienet alzuomole zu des hertzen reinikeit,
also sant Paulus sprach
daz die megde nùt ensúllent dencken naht und tag
denne daz sù got an und inne hant,
des enmúgent die nùt die man hant.

Wie die lipliche reinikeit wurt verlorn
mit der ussewendiger warlosikeit des lichamen gantzheit,
also wurt des edeln gotformeten geistes gantzheit
gebrochen und verwarloset
mit der williger vermengunge
der dinge die nùt sin bilde

dat niemand hen hun vrede nog kan afnemen.

En zo doordrongen zijn ze van deze edele personen
dat, zou het nodig zijn,
ze dit land de ware vrede zouden kunnen brengen,
want ze zijn zo vervuld van het licht
van de eeuwige wijsheid die hen doorstroemd heeft,
zo vervuld van liefde,
dat, zouden zij zelf kunnen uitstromen
inwendig en uitwendig,
in liefde naar hun naaste,
ze zouden waarlijk uitstromen weg uit zichzelf in overvloeiende liefde.

Niets dan liefde en vrede vindt men in hen,
waar men hen maar aanroert.

Dit zijn de vredebrengers, hun hart is vervuld van vrede,
de vrede die alle zinnen te boven gaat
heeft hen zo doordrongen
dat niemand deze nog verdrijven kan,
en met recht kunnen ze zonen van God genoemd worden,
en wat de eniggeboren Zoon van God van nature bezit,
dat wordt hun uit genade geschonken,
want de vredebrengers,
ze worden waarlijk in God en uit Gods hart geboren,
nergens anders kan deze vrede geboren worden,
in geen voornemen, in geen oefening,
noch in welke uiterlijkheid ook;
en toch kan het zijn, dat zij die in deze vrede leven
grote aanvechtingen ondervinden
in de zinnen van hun uitwendige mens,
en dit op veelsoortige wijze.

9
Als zevende:

‘Zalig zijn de reinen van hart,
want zij zullen God zien.’

Wat is dat, een rein hart?

Een hart dat vrij is, ledig, niet bezet door welk schepsel ook,
zodat God de grond ledig en open aantreft,
en dat wanneer het hem belieft daar binnen te gaan,
dat hij deze grond vrij, ledig en onbezet aantreft.

De reinen van hart, ze zullen God waarlijk zien.

Deze reinheid van het hart wordt bevlekt
omdat de mens moedwillig
zijn hart keert naar de schepsels, bij hen zijn vreugde zoekt,
en hierin dan verwijlt,
en hoe meer hij daarin rustend verwijlt,
in wat God niet is,
des te verder raakt hij verwijderd van God
en des te meer wordt Gods beeld in hem verduisterd,
zodat hij rustend in zichzelf God niet vermag waar te nemen.

De uitwendige reinheid van het vlees,
ze dient helemaal de reinheid van het hart,
zoals Sint-Paulus zei,
opdat de ongehuwde vrouwen dag en nacht zullen denken,
dat ze God om en in zich hebben,
iets waar zij die een man hebben niet toe in staat zijn.

Zoals de reinheid van het lichaam verloren gaat
door het verlies van de uitwendige heelheid van het lichaam,
zo wordt de heelheid van de edele, godvormige geest
verbroken en gaat ze verloren
door de vrijwillige vermenging
met die dingen die niet Gods beeld dragen

noch sin ursprung ensint,
daz der geist wurt vermittelt und verdunckelt,
das er sinen ursprung nüt gesehen enmag
in sime lutern grunde

darzuo er geschaffen ist und uszgeflossen ist
daz er sunder underlos wider infließen sülle in sin begin
und do got sehen mit den ougen sins geistes und sind gemütes.

Die reinikeit ist darumb sere zuo lobende,
wanne sù ein steten ungehinderten ingang hat,
wan gotz brut sol sich also halten
das sù an keinen dingen niemanne begere zuo gevallende
denne got alleine
obe sù sin brut wil gedencken zuo heissende.

10
Die ahte selikeit ist
daz die selig sint die truckunge und durchtunge lident
durch die gerechtikeit.

Nieman das mit worten noch mit sinen usgelegen
noch begriffen enmag
wie unsprechenlich guot in lidende verborgen lit.

Der getruwe got
der sine frúnt hat erwelt
zuo also grosser norheit sin selbes selikeit,
und also er siht
daz sù dem nüt enlebent also darzuo gehöret,
so let er sù daz ervolgen
mit grossem swindem lidende.

Und daz sù also die selikeit ervolgen,
sù wellent oder enwellent,
daz ist unmessige truwe von gotte,
und dem menschen unmassen sere zuo dancken sin
das er ettewaz liden müsste,
und solte sich es also unwürdig bekennen,
und solte grosse hoffenunge dannanabe begorn werden in ime
daz ime got der eren gunde
daz er ime daran glich wurde
und ime noch volgete,
also sant Bernhart sprach:

es ist verre und ungelich wúrdiger
ein klein liden mit gedult
danne grosse und vil úbungen in guoten werken.

Sant Thomas sprach:

es enist dekein liden so kleine
daz gelitten mag werden usswendig, oder innwendig,
es habe ein noch bilden
des hohen wúrdigen lidendes unsers herren ihu xri.

Es ist alzuomole dem menschen múglich in eine ieglichen lidende
zuo verdienende ganze teilsamkeit
des lidendes unsers herren jhu xri.

Nu ist ein edelre, und ein noher liden;
denne alleine dis
unbegriffenlich nütze und fruchtber und wúrdig si,
so ist doch daz ander noch wúrdiger und edelre,
daz ist ein innwendig got liden;
und also hoch und verre also got ist úber die creaturen,
also ist dis liden úber alles daz wúrken das man gewúrcken mag.

Darumb soltent wir also wunderlichen sere got minnen
das er unser ewige selikeit hat geleit in ein got liden.

noch uit hem voortkomen,
zodat de geest belast wordt en verdonkerd,
waardoor hij zijn oorsprong niet waarnemen kan
in zijn loutere grond.

Daartoe echter is hij geschapen en uitgestroomd,
namelijk om onophoudelijk weer terug in te stromen in zijn begin
en God te zien met de ogen van zijn geest en van zijn gemoed.

Daarom moeten we de reinheid loven,
omdat ze een voortdurende, ongehinderde toegang heeft;
en een bruid moet zich zo gedragen,
dat ze niemand anders behagen wil, met wat dan ook,
dan God alleen,
wil ze zijn bruid genoemd worden.

10
De achtste zaligheid is,
dat zij zalig zijn die onderdrukt worden en vervolging lijden
om de gerechtigheid.

Niemand is in staat om met woorden of in beelden uit te leggen,
niemand kan begrijpen
welk onuitspreekbaar goed in het lijden verborgen ligt.

De trouwe God,
hij die zijn vrienden uitverkoren heeft
om hem zo nabij te zijn in zijn eigen zaligheid,
wanneer hij ziet
dat zij niet leven op de daarbij passende wijze,
laat hij hen tot daar komen
langs de weg van groot en hevig lijden.

Zo zullen ze dan de zaligheid bereiken,
of ze willen of niet,
dat is de mateloze trouw van God;
en laat de mens God mateloos dankbaar zijn
wanneer hij uitgenodigd is tot enig lijden,
en laat hem zich hiertoe onwaardig achten;
grote hoop moet in hem geboren worden,
omdat God hem de eer gunt
om hierin gelijk aan hem te worden
en hem aldus na te mogen volgen;
zoals Sint-Bernardus zei:

‘Onvergelijkbaar meer verdienstelijk is het
een klein beetje lijden geduldig te dragen,
dan grote en veel oefeningen te doen door goede werken.’

Sint-Thomas zei:

‘Er is geen lijden zo klein,
niet een uitwendig noch een inwendig,
of het draagt het beeld in zich
van het hoge, eerbiedwaardige lijden van onze Heer Jezus Christus.’

Een mens kan altijd door welk lijden ook,
een volledige deelname verdienen
aan het lijden van onze Heer Jezus Christus.

Nu is er een edeler lijden, een lijden dat meer naderbij brengt;
hoewel het eerder genoemde
onbegrijpelijk nuttig is en vruchtbaar en eerbiedwaardig,
dit lijden is nog eerbiedwaardiger en edeler,
het bestaat uit het op innerlijke wijze lijden van God;
net zo ver en zo hoog als God verheven is boven de schepselen,
zo staat dit lijden boven al de werken die men verrichten kan.

Daarom moeten we God liefhebben op een zo bijzondere wijze,
omdat hij onze eeuwige zaligheid gelegd heeft in dit God-lijden.

Das werg sol gottes sin und nit unser,
 und got in nemen,
 wan der mensche mag von nature me liden denne wúrken,
 me nemen danne geben;
 wan ein iegliche gobe die bereitet
 und wiget die begerunge
 zuo tusent werbe meren goben,
 der sich wolte ehte müssigen und lidigen
 und in innewendigen stillen halten
 und warten gotz werkes in ime,
 und gebe gotte stat
 und litte got in ime
 das er in ime gewúrcken möhte sin edel götlich werk;

wan got ist ein luter wúrcken,
 und der geist in ime selber
 ein luter liden.

Blibe nu der mensche in sime adele
 und hielte sich glich blöslichen und lúterlichen
 under got,
 das do got sind werkes in ime bekommen möhte,
 und gestatte es gotte,
 das wurt also wunderlichen selig!

Das wir denne got in uns liden
 das wir sin werg in uns bevindent,
 des helffe uns got.

Amen.

Het werk moet Gods werk zijn, niet het onze;
 we moeten God in ons opnemen,
 want een mens kan van nature meer ondergaan dan werken,
 meer nemen dan geven;
 want elke gave bereidt een mens voor
 en wekt bij hem het verlangen
 om duizend maal meer gaven te ontvangen,
 bij hem, die zich echt vrij wil maken en leeg
 en die verblijven wil in deze innerlijke stilte
 om op het werken van God in hem te wachten,
 bij hem, die God een plaats bereiden wil
 en die hem binnen laat
 om in hem zijn edele, goddelijk werk te verrichten.

Want God is een louter werken,
 en onze geest in zichzelf
 een louter lijdend ondergaan.

Zou de mens in zijn edelheid blijven
 en zou hij zich ledig en vrij houden
 in onderwerping aan God,
 zodat God zijn werk in hem volbrengen kon,
 zou God het toestaan,
 welk wonderlijke zaligheid zou daaruit dan voortkomen!

Dat wij God dan zo mogen toelaten
 dat we zijn werk in ons zullen ondervinden,
 daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 72 (V77)

Eerste zondag na Allerheiligen

Qui michi ministrat, me sequatur. (Io 12,26)

*Die bredige usser sant Matheus ewangelio
des nehsten sunnendages noch aller heiligen dag
von der übergeschrift des pfenniges
lert tringen durch alle zuovelle in Got
mit vil quoter merglicher unterscheide
waz darzuo hindert oder fúrdert.*

1
Unser herre sprach:

'wer mir dienet, der sol mir volgen,
und wo ich bin, do sol ouch sin min diener.'

Dise wort sint vol edels riches sinnes
und mag man von eime ieglichen worte ein gantz buoch schriben.

Doch nement wir die lesten wort:

'der mir dienet, der folge mir,
und wo ich bin, do sol min diener bi mir sin.'

Hie an ist bloeslich zuo bekennende geben
weles die woren diener sint
die Gotte in der worheit dienet:
das sint die Gotte volgent
und ime volgent war und wie er sú zúhet.

Got enzúhet sine diener nút in einen weg
noch in ein werg
noch in eine wise,
sunder er zúhet sú do er ist,
daz ist
in alle werg, wege und wise,
wanne Got ist in allen dingen alleine guot.

Und der endienet nút eigenliche
der ime nút kan dienen
denne in sinre ufgesatten wise,
das si in dem kore oder in dem gebette,
noch sinre wise,
und also in die wise nút envolgent
und sú Got ein andern weg wil ziehen,
so kerent sú wider
und verfliessent do rihte mit den sinnen
uf die ding do sú bi wandelent oder sint,
und ensint do nút diener Gottes,
wanne sú kerent von Gotte,
dem sú in allen stetten, wisen und wercken
dienen soltent.

Und wan Got in allen stetten ist
und wan sú ime nút luterlichen noch bloeslichen
in den dingen dienet
und in nút innerliche und werlich fúr enhant
noch in inen enist,
darumbe vermanigvaltigent und verusserent sú
und entfrideint sú die werg und wisen und stette,

Wie Mij dienen wil, die volge Mij. (Joh. 12,26)

*De preek op het ewangelie van Sint-Matteüs
voor de eerste zondag na Allerheiligen
over het opschrift op de penning
leert ons door te dringen in God doorheen alles wat ons toevalt,
en bevat veel goede, opmerkenswaardige uitleg
over wat dat kan verhinderen of bevorderen.*

1
Onze Heer zei:

'Wie mij dient, die moet mij volgen,
en waar ik ben, daar moet ook mijn dienaar zijn.'

Deze woorden zijn vol edele, rijke betekenis
en over elk woord hiervan zou men een heel boek kunnen schrijven.

Maar laat ons de laatste woorden nemen:

'Die mij dient, die volgt mij,
en waar ik ben, daar moet mijn dienaar bij mij zijn.'

Hierin is onverhuld te kennen gegeven
wie de ware dienaren zijn,
die God in waarheid dienen:
dat zijn zij, die God volgen
en hem volgen waarheen en hoe hij hen ook mag leiden.

Want God voert zijn dienaren niet naar één weg
noch naar één werk
noch naar één levenswijze,
maar hij voert hen waar hijzelf is,
dat wil zeggen,
in alle werken, wegen en wijzen,
want in alle dingen is God alleen het goede.

En niet hij dient echt
die hem niet anders dienen kan
dan op de door hem verkozen wijze,
in het koor of in het gebed,
en steeds op zijn eigen wijze;
volgen deze mensen niet hun eigen weg
en God wil hen op een andere weg voeren,
dan keren zij om
en gaan vervolgens helemaal met hun zinnen op
in de dingen die hen dan bezighouden
en ze zijn dan geen dienaren van God,
want zij keren zich van God af,
die zij overal, op alle manieren en in alle werken
zouden moeten dienen.

En daar God overal te vinden is,
zij echter niet louter en alleen hem
in alles dienen
en hem niet innerlijk en waarlijk voor zich hebben
en hij niet in hen is,
daarom verveelvuldigen en veruiterlijken zij zich,
en ze stichten overal onvrede met hun werken en gedragswijzen,

die lúte und dinge.

2
Was ist die sache des verströwendes und des entsetzendes?

Das ist
daz dir Got nüt ingewesent enist in dime grunde,
und das du hast ein gedahten und ein gemachten Got,
den du in dinen wisen haben muost,
der nüt gewesent enist.

Darumbe
alse dir dine wisen engont,
so enget dir ouch die gegenwertikeit Gottes
und enbist do nit ein reht diener der ime volget.

Die ander sache ist
daz der mensche sich ergússet und heftet sich in die ding
die ime vor sint mit den sinnen;
wenne wer von den dingen unvermeniget wil bliben,
der sol die usserr sinnelichen ding lossen hinfließen
und tringen dodurch
also durch eins des er nüt enahet,

und niemer mere nüt in tieffer dan us notdurft,
der gegenwertikeit bedarf er nüt,

vor den enhaltet er sich uf mit in nach zuo haltende
oder inrelichen mit in zuo redende
oder zuo rechende,
sunder sú sint ime also des er nüt enahet
noch enmeinet noch ensuochet;

waz uf in vellet,
das valle ouch uf,
und tuo als ob er in allen dingen spreche:

'ich suochen, ich meinen, ich jagen Got;
waz mir begegent,
das gruesse und geleite Got
und var sinen weg;
was solte mir mere helle oder arger túfel,
wan das ich den nüt enminnete dem alle creaturen noch jagent?'

3
Der mensche tringe mit allen sinen kreften
durch alle zuovalle
und alle slege
in Got
und neme sich nüt vil an
des er in út ufhalte,
liebes oder leides:
lo fliessen,

und berihte ouch des nüt daz dich nit anenget;
danne unberihet und unbereit
volge Gotte mit der redelicheit.

Die sinnelicheit daz enist der mensche nüt:

hinabe kummet das ist
das der mensche alle sine werg mag getuon on sin selbes
und das ime Got also gegenwertig blibet in der manigvaltekeit
und unvermanigvaltiget blibet,
das kummet alleine hievon
und daz man daz gemuete nüt enheftet in die ding
und blos luter uf Got go
und nüt hinderwert noch herwert,
enmeine nüt lust noch nutz,
behagen noch missehagen,
denne allein luter Got;

in de mensen en de dingen.

2
Wat is de oorzaak van dit verstrooien en dit verontrusten?

Het komt
doordat God niet in jouw grond was
en dat je een bedachte en gemaakte God hebt;
op jouw eigen wijze wil je hem hebben,
niet zoals hij is.

Daarom:
verlies je jouw wijze,
dan verlies je daarmee ook de tegenwoordigheid van God;
een echte dienaar, eentje die hem volgt, ben je dan niet.

De tweede oorzaak is,
dat de mens zich overgeeft en hecht aan de dingen
die zich aan hem tonen door de zinnen;
wie door de dingen niet verveelvuldigd wil worden
moet de uiterlijke zinnelijke dingen laten gaan,
er doorheen dringen
als door iets waar hij geen acht op slaat.

Nooit zal hij zich met hen inlaten meer dan noodzakelijk is,
hun aanwezigheid begeert hij niet.

Hij waakt ervoor om zich met hen te onderhouden
of innerlijk met hen te spreken
of er rekening mee te houden,
ze zijn voor hem alsof hij ze niet waarneemt;
hij heeft ze niet op het oog en zoekt ze niet.

Wat zich opdringt,
dat dringe zich maar op,
hij doet alsof hij steeds bij alles zegt:

'Ik zoek, ik verlang, ik jaag God;
wat ik ook ontmoet,
mag God het begroeten en begeleiden
en mag het zijn wegen gaan;
wat zou voor mij meer hel of kwalijker duivel zijn,
dan niet lief te hebben hem die alle schepselen najagen?'

3
De mens dringe met al zijn krachten
doorheen alles wat hem overkomt,
doorheen alle tegenslag
tot in God;
hij zal zich niet inlaten
met hetgeen hem zou kunnen ophouden;
lief of leed:
laat het wegstromen.

Oordeel ook niet dat wat je niet aangaat;
zie ervan af en richt je daar niet op,
en volg God met je verstand.

De mens is niet zijn zinnelijkheid.

Dit maakt
dat de mens al zijn werken verrichten kan zonder zichzelf
en dat God hem aanwezig blijft in de menigvuldigheid
en hij zelf onvermenigvuldigd blijft;
dat komt alleen
doordat hij in zijn gemoed niet hecht aan de dingen
en louter en alleen op God gericht is
en niet dan weer op dit en dan weer op dat,
en doordat hij niet uit is op op lust noch op nut,
zich niet laat leiden door behagen noch door onbehagen,
maar alleen en louter gericht is op God.

vellet ime aber herin út úber sins undankes,
denne erhebe er sich mit der vernunft,
wanne er es gewar wurt;
nim
und ker daz schif umb mit dem ruoder der bescheidenheit,
wanne er des werkes
in dem werke er dem wege nüt enbegan;

wanne der diener Gottes in diser wisen blibet,
so on allen zwifel
waz uf den fiel
werg, wisen, manigvaltikeit,
das enmanigvaltiget in nüt,
und do enwürre ime ouch niemer nüt von der dinge wegen,
wie vil ouch uf in viele;

were das ime Got
nüt also getruwelichen gegenwertig were in siner vernunft,
so ist er doch in dem gemuete aller nehst und innewendigest.

4
So nüt gebreste und nüt creature
zuo grunde nu in sú slahent,
so entfrient
der werke noch der zuovelle niemer keins;

entfrient in aber
einig diser wercke oder wisen,
so sol er fúr wor wissen
von ime selber
oder an weme er es vindet,
daz ime dis grundes gebrosten ist
und das die werg
nüt rehte geton ensint
und nüt sin tuon gantz luter uf Got ist gangen;

vindet aber der mensche
daz ime Got nüt enig und alleine in enist,
so muos er mit allen sinen kreften darnoch dasten
daz er ime werde,
und fliehen alles daz in des geirren mag,
das si was daz si oder wie daz heisse,
oder
ime geschihet rehte also eime menschen
der do het einen pfil in sime libe:
der moehte von ime nüt, do muoste ein smertze geschehen,
und geschihet des nüt
und lot in gewerden,
so muos er vil smertzlicher und swerlicher sweren,
und daz fleisch muos darvon fulen,
wanne sine stat enist do nüt.

Also in der worheit,
ist dir út inne daz nüt luter Got enist
noch des er nüt wore sache enist,
des stat ist in dir nüt.

Enwagest du nit den ersten smertzen,
er si wie er si,
do sol alsolicher smertze noch gon,
also we und úber we
úber alle menschliche sinne.

5
Also wissest:
daz gemuete muos lidig und luter und blos uf Got gon
und meinen in und nüt anders,
noch sin ding suochen,
und ston in allen sinen werken und wisen
mit eime bereiten gemuete,

Overvalt hem soms iets dergelijks zonder dat hij het zoekt,
laat hij daar dan boven uitgaan met het verstand,
zodra hij het gewaar wordt;
grijp het
en keer het schip met het roer van het oordeelsvermogen,
opdat het zijn werk niet zal doen
en het schip de verkeerde kant laat opgaan.

Wanneer de dienaar van God op deze wijze volhardt,
dan, zonder enige twijfel,
zal wat hem ook mag treffen,
werk, handelingen, menigvuldigheid,
hem niet menigvuldig maken;
nooit zal hij verward raken door deze dingen,
hoeveel het ook is dat hem hiervan treffen zou.

Zou het zo zijn dat God hem
niet zo getrouw aanwezig is in zijn verstand,
toch, in het gemoed is hij hem allerinnerlijkst en allernabijst.

4
Zolang gebrek noch schepsel
in de grond naar binnen dringen,
gaat de vrede niet verloren,
bij geen enkel werk noch bij wat hem maar treffen mag.

Verliest hij echter de vrede
door enig werk of door een bepaalde levenswijze,
dan moet hij waarlijk weten
dat het hem zelf,
of bij hem aan wie hij het bemerkt,
dat het hem aan grond ontbreekt
en dat het werk
niet op de juiste wijze is verricht
en dat zijn doen niet louter en alleen op God gericht was.

Bemerkt de mens
dat het niet uitsluitend en alleen God is die hem vervult,
laat hij dan met al zijn krachten ernaar tasten
opdat God hem ten deel zal vallen,
en ontvluchten alles wat hem op een dwaalweg brengt,
wat het ook mag zijn of hoe het ook mag heten,
en doet hij dat niet,
dan overkomt hem hetzelfde als een mens
die een pijl in zijn lichaam heeft:
die kan er niet uit zonder dat het pijn zal doen,
en zou dat niet gebeuren
en laat hij hem zitten,
dan zal hij met nog meer pijn en problemen uitzweren,
het vlees zal hierdoor gaan pussen,
want die pijl hoort daar niet.

Zo ook, waarlijk:
is er iets in je dat niet louter God is
of iets waarvan hij niet de oorzaak is,
dan hoort dat daar niet.

En durf je dan niet die eerste pijn te ondergaan,
hoe die ook moge zijn,
dan zal een heviger pijn volgen,
en pijn na pijn,
meer dan een mens verdragen kan.

5
Weet dus:
het gemoed moet ledig, louter en ontbloot naar God opgaan,
hem beogen en niets anders,
en niet het zijne zoeken;
klaarstaan in al zijn handelen en gedrag
met een bereid gemoed,

also ob er spreche:

'o herre,
kunde ich dir iergent an liebe getuon
in allen stetten, bi allen lúten also es also gevellet!

Aber wenne der mensche kiesen mag,
so sol er me mit minnen nemen und erwelen fluht
aller manigvaltikeit,
und keren mit allen kreften zuo ime selber.

Der mensche sol Gotte dienen
nút noch sinem willen, sunder noch Gottes willen
in allen dingen
von innan und von ussen.

War der mensche get
und waz er dete,
also er Got nút inne enhat,
so get er unsicherlich und ungewerlich,
also eine geschrift sprichet:

'we dem der alleine ist:
vellet er,
so hilffet ime nieman uf.'

Aber wenne der mensche sich vor gewarnet het
und die burg wol gesat ist,
so enkunnt ir die vigende nút angewinnen.

Und wan der mensche Got
also wol ingevasset und gegenwerteliche in sich gezúhet,
so genuet in also wol mit kleinen dingen;
alle ding sint ime denne guot und gnuog;

in ungelicheit ist sine stat und werg und lúte;
also man Got wol inne hat,
do nimmet der mensche me zuo
und erkrieget die tugent vil e
danne in der glicheit,
alleine es der naturen vil swer si,
und er darf vil me flisses
und zuogekertheit sines gemuetes,
und also ist in der glicheit nút:
do get es selber zuo,
und in diseme envindet er nút
obe er si ein getruwer diener Gottes,
und nimmet in ungelicheit me zuo
und vindet sich selber in truwe
verre baz denne in glicheit.

6
Wer daz ime der mensche entginge,
do ensol er nút lange uf bliben,
sunder er gebe es sinre kleinheit und vernihtikeit schult
und kere snelleliche wider in Got
so e so besser:
so ist es zuohant geton
und wurt glich.

Wil der mensche uf sime gebresten lange bliben
und wil sehen wie es herzuo komen si
oder es solte alsus oder also geton han,
das haltet in alles uf ein unberihtikeit;

kere dorihte zuo Gotte;
bistu ungelich,
wie wiltu bas glich werden?

wie wil der mensche deme tode verrer kummen

alsof hij wil zeggen:

'O Heer,
kon ik jou toch iets van liefde bewijzen,
waar ook, bij wie ook, en zoals het jou behaagt!'

Maar als de mens kiezen kan,
laat hij dan liever de vlucht verkiezen
weg van alle menigvuldigheid,
om met al zijn krachten tot zichzelf in te keren.

De mens moet God dienen,
niet naar zijn eigen wil maar naar Gods wil,
in alles,
uiterlijk zowel als innerlijk.

Waarheen de mens ook gaat
en wat hij ook doet,
als hij God niet in zich heeft,
dan is zijn weg onzeker en onveilig,
zoals een geschrift zegt:

'Wee degene die alleen is:
valt hij,
dan helpt niemand hem overeind.'

Maar als de mens zich bewapend heeft
en de burcht goed bezet is,
dan kunnen hem de vijanden niet innemen.

En als de mens God
goed opgenomen en in zijn binnenste getrokken heeft,
dan is hij evengoed tevreden met kleine dingen;
alle dingen zijn voor hem dan goed en voldoende.

In de ongelijkheid ontwaart hij zijn plaats en werk en mensen;
maar wanneer men God echt in zijn binnenste heeft,
dan groeit de mens meer
en verkrijgt hij de deugd daar veel eerder
dan in de gelijkheid;
de natuur heeft het dan echter moeilijker,
en veel meer ijver is er nodig
en aandachtigheid van zijn gemoed,
iets wat in de gelijkheid niet zo is,
want daar gaat alles vanzelf,
en daarbinnen ontdekt hij niet
of hij een getrouw dienaar van God is;
in de ongelijkheid groeit hij meer
en bespeurt hij zijn trouw
veel beter dan in de gelijkheid.

6
Zou de mens zichzelf verliezen,
dan moet hij hier niet lang bij stilstaan,
laat hij daarvan zijn kleinheit en nietigheid de schuld geven
en snel weer terugkeren tot God,
hoe eerder hoe beter;
snel is het voorbij,
en is er gelijkheid.

Wil de mens bij zijn gebreken lang stilstaan
om te zien hoe het daartoe gekomen is
en of het zus of zo gedaan had moeten worden,
dan houdt dat hem allemaal vast in de wanordelijkheid.

Keer zonder omwegen tot God;
ben je ongelijk,
hoe wil je beter gelijk worden?

Hoe wil de mens verder van de dood geraken

danne mit dem woren wesentlichen lebende?

wie wil ein mensche iemer warmer werden
denne das er sich dem fúre noher machet?

Ouch sol der mensche alle sine sachen uf Got legen
und ime lossen:
so versiht er ime alle ding in daz aller beste

und sol ime daz gantz getruwen
und neme denne in der getruwunge alle ding fúr daz aller beste,
und si gantz zuofriden.

Wil aber der mensche nút getruwen Gotte
und sich uf in nút lossen:
wenne er wil mit den dingen gon schaffen
und sorgen und wúrken,
so let in Got dicke in not kummen,
daz er sehe wie verre er mit siner helffe kummen múge;
aber liesse sich der mensche
in rehten truwen Gotte
und in allen sachen, in allem sime tuonde:
sicher
so versehe er in
innewendig und ussewendig
unzellig bas denne alle creaturen hulffent;
wanne er ist vol gnoden und worheit:
waz man mit truwen an in suochet,
das vindet man.

Aber die getruwunge die sol gon usser truwen,
Got meinen in gunst und in willen:
so ist getruwunge úber alles guot.

Also man Got nit zuo vil mag geminnen,
also mag man ime nút zuo vil getruwen,
so die truwe get usser truwe.

7
Dise wisen
in den der mensche alle truwe, froeude und fride vindet
in allen wisen, wercken und stetten,
daz wurt alleine gelert und funden in indewendikeit,
in zuogekertheit des gemuetes in den grunt,
und daz bedarf in dem ersten
lidekeit und muessekeit,
zit und statte.

Do in deme grunde der innewendikeit
do wehsset diser boum heruss
mit allen sinen zwigen und mit allen sinen fruhten;
wenne von innewendiger zuogekerter lidekeit
do wurt dem menschen
entdeckt und zuo bekennende geben weg und wise
zuo Gotte,
und werdent erkant die wege und wise
Gottes zuo dem menschen,
und ie me dis ist,
ie klorer und ie worer
dise wege bekant werdent,

und wo der mensche daz bevindet
an ime selber oder an eime andern,
das ime dis gebristet,
do sol er wissen,
das ime dis wegese gebrosten ist,
das man ime nút zit noch stat noch muosse gegeben hat
und es von innan nit gesuochet enhet,

und stont soliche menschen alle ir leben
in eime geistlichen schine

dan langs het ware wezenlijke leven?

Hoe wil een mens ooit warmer worden
anders dan door het vuur te naderen?

Ook moet de mens al zijn zaken op God leggen
en het aan hem overlaten:
hij zal hem van alles voorzien op de allerbeste manier.

De mens moet hem dit helemaal toevertrouwen,
en in dit vertrouwen alles ontvangen als het allerbeste,
en helemaal tevreden zijn.

Wil de mens echter niet op God vertrouwen
en zich niet op hem verlaten,
dan, als hij zich dan met de dingen inlaat,
voor ze zorgen wil en ze bewerken,
dan laat God hem vaak in nood komen,
opdat hij ziet hoe ver hij op eigen kracht komen kan;
maar zou de mens zich verlaten op God
in oprecht vertrouwen,
in alle zaken en bij alles wat hij doet,
dan, vast en zeker,
zou hij voor hem zorgen,
inwendig en uitwendig,
oneindig beter dan alle schepselen hier helpen konden;
want vol genade en waarheid is hij;
wat men in vertrouwen bij hem zoekt,
men vindt het.

Maar vertrouwen moet voortkomen uit trouw,
moet naar God haken met toeneiging en in welwillendheid:
dan is vertrouwen goed bovenal.

Net zoals men God niet te veel kan liefhebben,
kan men hem niet te veel vertrouwen,
wanneer dit vertrouwen voortkomt uit trouw.

7
De levenswijze
waarlangs de mens alle trouw, vreugde en vrede vindt
in al zijn gedragingen, handelen en overal,
deze wordt alleen geleerd en gevonden in de inwendigheid,
in toegekeerdheid van het gemoed in de grond;
en daar zijn allereerst voor nodig:
ontvankelijkheid en beschikbaarheid,
tijd en plaats.

Daar, in die grond van de innerlijkheid,
daaruit groeit deze boom
met al zijn takken en met al zijn vruchten;
want binnen de innerlijk toegekeerde ontvankelijkheid
worden aan de mens
de weg en de wijze onthuld en bekend gemaakt
die tot God leiden,
en daar worden de wegen en wijzen gekend
van God naar de mens,
en hoe meer dit het geval is,
des te helderder en waarachtiger
deze wegen gekend worden.

Wanneer de mens bemerkt,
in zichzelf of aan een ander,
dat het hem hieraan ontbreekt,
dan zal hij weten
dat hij deze weg gemist heeft,
dat hem tijd, plaats noch gelegenheid werd gegeven,
dat hij het van binnen niet gezocht heeft.

Al houden deze mensen hun leven lang vast
in een schijn van geestelijkheid

uf iren ufsetzen
und wissent doch nit
wo sù dran sint,
und gevoelent und bevindent sù Gottes nùt,
daz lossent sù sin;

sù wenent von in selber es si eine gelossenheit,
und es ist ein rehte unruochsam unahtsamkeit,

und slehent denne andere ding in,
es sint sù selber oder út des iren
das die stat Gottes bekumbert,

wanne es ist also unmùglich
daz der mensche Got nùt inne enhabe
und on minne sy,
also daz er lebe on sele,
er wisse oder enwisse es nùt.

Und get der mensche also hin in einer blinder wise
und verlot sich uf sin geistlich stat in dem er ist,
oder sine werg die er tuot,
und ennimmet nùt war sins grundes,

und wenet also den rechten weg sin gegangen,
und also er an das ende kummet,
so get er in den ewigen dot,
wanne er ist nùt gegangen durch den weg der Cristus ist,
der von ime selber sprach
das er der weg si, die worheit und das leben;

'wer durch den weg nùt engot,
der get irre.'

8
Daz ist gros laster und schande
daz ein mensche also vil ander dinge weis
und enweis sich selber nùt.

Nieman ensol sich sins ewigen lebens an keinen zwifel lossen,
wanne er sol wissen und nùt wenen
werlichen wie ime Got inne si
und wie ime zuo Gotte si;

und gebristet ime dis woren wissendes,
so suoche er an den heiligen wisen lúten
das er sicher wisse und nit enwene;

wanne was der mensche nu versumet,
das enwurt ime niemer me:
alle heiligen und alle creaturen
enmoehent mit bluotigen trehen ime
nùt ein einig hor breit me erwerben.

Die bereit worent,
die gingent mit deme brutegom in;
aber die sich bereiten wolten und zuo spote koment,
den sprach er mit dem eide in sinre worheit,
er bekante ir nùt.

Wie bekante er ir nit?

jo in dem daz er die sinen bekante
die ime heimlich sint und in sinre noheheit sint,
in den scharn bekante er sù nùt,
und waz sù kloppfetent,
sù enkoment nit in.

Sant Augustinus sprichet:

'es ist kein ding alse sicher also der dot,

aan hun oefeningen,
ze weten toch niet
waar ze aan toe zijn;
en voelen noch ervaren ze God,
ze laten het voor wat het is.

Ze zijn van mening dat het gelatenheid is,
maar zorgeloze onachtzaamheid is het.

Wat hen bezighoudt,
zijzelf zijn het of iets van het hunne
en het houdt de plaats van God bezet.

Echter, even onmogelijk is het
dat de mens God niet in zich heeft
en zonder liefde zou zijn,
als dat hij zonder ziel zou leven,
of hij dit nu weet of niet.

En zo gaat deze mens zijn gang op de wijze van een blinde,
zich verlatend op de geestelijke staat waarin hij zich bevindt
of op de werken die hij verricht;
maar zijn grond neemt hij niet waar.

En hij meent aldus de juiste weg te zijn gegaan,
maar als het einde komt,
dan gaat hij de eeuwige dood binnen,
want hij is niet gegaan over de weg die Christus is,
die van zichzelf zei,
dat hij de weg is, de waarheid en het leven.

Wie deze weg niet gaat,
hij raakt verdwaald.

8
Een aanklacht is het en een schande
dat een mens zoveel andere dingen weet
en zichzelf niet kent.

Laat niemand over zijn eeuwige leven enige twijfel hebben,
weten moet hij en niet wanen
dat God waarlijk in hem is
en hoe hij tegenover God staat.

Ontbreekt het hem aan dit werkelijke weten,
laat hem dit dan zoeken bij de wijze, heilige mensen,
opdat hij het zeker weten mag en niet slechts zal veronderstellen.

Want wat de mens nu verzuimt,
nooit zal hij het nog ontvangen:
alle heiligen en alle schepselen,
hun bloedige tranen konden voor hem
geen haarbreed meer kunnen verkrijgen.

Zij die bereid waren,
ze gingen met de bruidegom naar binnen,
maar die zich wilden bereiden en te laat kwamen,
tegen hen zei hij onder ede en naar waarheid,
dat hij hen niet kende.

Kende hij hen dan niet?

Ja, te midden van de zijnen, zijn bekenden,
zij die hem vertrouwd waren en nabij,
te midden van die schare herkende hij hen niet;
en hoe ze ook klopten,
zij kwamen er niet in.

Sint Augustinus zegt:

'Er is niets zo zeker als de dood,

und kein ding also unsicher alse die stunde des todes',
wanne oder wie er kumme, die zit, die wise des todes;

und darumb enist keines dinges noeter
danne daz man on underlos bereit si
und das man daz wisse und nüt enwene;

und darumb sint wir in der zit,
nüt umb keinre werke willen,
allein umb wissendes willen,
das die werg fliessent us dem wissende
also die frucht us dem boume.

Darumbe
daz sol unser uebung sin
in der zit daz wir me wissendes gewinnet
und noher kummet,

und darumb
der sich selber wol durchbrochen het
und sich über die zit wol erheben kan
und in Gottes willen und in sin heimlichkeit
alles sin leben geordent het,
den vermenigent und zerstrowent und hinderent
nüt die minne und die ding die die zit inne hat
und von ir zuosleht;

wanne so des menschen gemuete me und inrelicher
in Got geheftet ist,
so der mensche gefrideter und geordenter und glicher
in allem sime tuonde ist
und unverworrenre blibet,

und das ist ein zeichen eins guoten menschen
das alles sin tuon alsolich si also er begert zuo sinde
so der lichame begraben wurt in der erden,
das die sele denne werde begraben
in der grundelosen gotheit.

Darumb sint wir alleine in der zit,
und das wir nu daz versument,
das muos uns iemer versumet sin.

9
Wes die übergeschrift des pfenniges ist,
dem git man den pfennig on alle widersproche
Gottes oder creaturen.

Und des sehe ein iegliches in sinen grunt tegeliche und dicke
waz sin überschrift si,
was von ime allermeist geminnet und gemeinet und gesuochet si,
was in allermeist troesten, erfrowwen, bewegen müge,
waz ime aller dickest und allermeist inne si,

wie liep ime zuo Gotte si und zuo allen goettelichen dingen,
es sint Gottes frünt oder Gottes dienst oder was in angehoert,
wie ime darzuo si
und wie ime sin gemuete zuo Gotte gekert si
und in welicher wisen
sin wille und ouch sin usrihtunge sins lebendes und sine wandelunge,
wort und werg sint,
und sehe wie ime selber zuo ime selber si:
obe ime út me smacke und lust bringe
innewendig oder ussewendig
sin lust, sin nutz, sin trost, sin ere, sin vorteil,
sin frünt, sin guot, sin gemach
danne die goettelichen ding.

Der dise ding me durchgründet in rehter bescheidenheit,
der gewinnet ein wissen in grosser demuetiger zuoversiht
war er hoere und waz sin übergeschrift si,

en niets zo onzeker als het uur van de dood',
wanneer of hoe hij komt, het tijdstip, de aard van de dood.

Daarom is er niets noodzakelijker
dan dat men altijd bereid is;
weten moet men het, niet veronderstellen.

En daarom zijn we in de tijd,
niet omwille van onze werken,
maar omwille van het weten,
opdat de werken uit het weten voortkomen
zoals de vrucht uit de boom.

Daarom:
laat dat onze oefening zijn in de tijd,
dat we meer weten verwerven
en naderbij komen.

Daarom ook:
wie zichzelf goed doorbroken heeft
en zich boven de tijd uittillen kan,
wie in Gods wil en in zijn vertrouwelijke nabijheid
zijn hele leven geordent heeft,
hem zullen ze niet vermenigvuldigen, verstrooien en hinderen,
de liefde noch de dingen die in de tijd zijn
en van daaruit binnendringen.

Hoe meer en innerlijker het menselijk gemoed
in God vastgehecht is,
hoe meer vrede, orde en gelijkheid de mens
in al zijn doen en laten heeft
en hoe onverstoorder hij blijven zal.

En dat is een kenmerk van een goede mens:
dat hij in heel zijn doen en laten zo is zoals hij verlangt te zijn,
opdat, wanneer zijn lichaam begraven wordt in de aarde,
zijn ziel dan begraven mag worden
in de grondeloze godheid.

Alleen daarom zijn wij in de tijd;
en wat we nu verzuimen,
dat gaat voor altijd verloren.

9
Wiens opschrift op de penning staat,
aan hem geeft men zonder tegenspraak de penning,
of het nu God is of scheppsel.

Laat ieder dan dagelijks en vaak in zijn grond kijken
om te zien wat zijn opschrift is:
wat door hem het allermeest bemind, verlangd en gezocht wordt,
wat hem het allermeest troosten, verblijden en beroeren kan,
wat hem het vaakst en allermeest innerlijk bezighoudt.

Laat hij bezien hoe lief hem God is en alle goddelijke dingen,
zoals de godsvrienden of de kerkdienst of wat hier verder bij hoort,
wat het met hem doet;
laat hij bezien hoe zijn gemoed tot God gekeerd is
en hoe en op welke wijze
zijn wil, de inrichting van zijn leven, zijn levenswandel,
zijn woorden en zijn werken dit zijn;
en laat hij bezien hoe hij zich verhoudt tot zichzelf,
of hij meer smaak en vreugde vindt,
inwendig en uitwendig,
in zijn genot, zijn profijt, zijn troost, zijn eer, zijn voordeel,
zijn vrienden, zijn bezittingen, zijn gerief,
dan in de goddelijke dingen.

Hoe meer hij deze dingen doorgrondt met het juiste inzicht,
des te beter en met meer deemoed zal hij weten
waartoe hij behoort en wat zijn opschrift is:

das ist der grunt siner meinunge in dem grunde;

wanne sint sicher:
 ist in des menschen grunde út oder enig ding
 das nût werliche Got enist
 und Got nût ein wore sache enist,
 du sist es selber oder waz daz ist,
 wie kleine das ist:
 alle die wile daz daz do stet,
 so enwurt dir Got niemer gruntlichen,
 und schruwest du darumb also vil trehen
 also daz gantze mer wassers hat,
 es enhulffe dich nût,
 du muost des iemer enbern also lange also die ewikeit stot.

Wo mitte gont die menschen umb
 und sehent nût in die winkelehte nature
 die so vil verborgenlichen
 mit den dingen und mit ir selber besessen ist
 und daz ire in allen dingen meinet
 an Gotte und an den creaturen
 und wider geboeuget ist uf daz ire,
 uf sich selber?

Aber der mensche solte on alles underlos also vaste ilen,
 wanne wir nût zit enhant,
 also sant Paulus sprichet.

Wo út Gottes ist,
 wie wenig daz si,
 das selbe hat vil me inne
 wan alles daz dobi nidenan ist:
 ist es me, es ist neher.

Das wir nu alle Gotte also gedient und ime also gevolgent,
 das wir muessent komen do er ist,
 des helffe er uns selber.

Amen

het is de grond van zijn streven in de grond.

Want weet voorzeker:
 is er in de grond van de mens iets of enig ding
 dat niet waarlijk God is
 en waarvan God niet de ware oorzaak is,
 wellicht jezelf of wat dan ook,
 hoe klein het ook zijn mag,
 zolang zich dat daar ophoudt,
 wordt God nooit de jouwe in de grond;
 en al zou je daarom tranen laten vloeien zoveel
 als er water is in de zee,
 het zou je niet helpen:
 ontberen zul je het zolang de eeuwigheid duren zal.

Waarmee gaan de mensen om;
 waarom kijken ze niet in de uithoeken van de natuur,
 die op zo verborgen wijze
 bezeten is van zichzelf en van de dingen
 en die in alles het hare zoekt,
 in God en in de schepselen,
 en die teruggebogen is op het hare,
 op zichzelf?

Laat de mens zich toch onophoudelijk en zo veel mogelijk haasten,
 want we hebben niet de tijd,
 zoals Sint-Paulus zegt.

Waar iets van God is,
 hoe weinig het ook zijn mag,
 het heeft meer in zich
 dan alles wat vergeleken hiermee lager staat:
 hoe meer het is, hoe nabijer het is.

Dat wij nu allen God zo dienen en hem zo volgen
 dat we daar komen moeten waar hij is,
 daartoe helpe ons God.

Amen

Preek 73 (V81)

Feest van de heilige Cordula

Ecce prandium meum paravi et c. (Mt 22,4)

1
Man begat húte den tag
der edelen juncfrowen sancte Cordelen.

Die was zuo ir selber gelassen in ire eigin kranchheit.

Und do ging si an den aller nidersten grat
vor allen den anderen
in menschlicher vorhten und wolte sin geflohen
und ist doch wol zuo pruefenne
daz si úber mitz
- daz ist zuo gelovbende daz sù in dem selben –
kam in den alre obersten grat in
boven si alle;

wan alle die toede der bluot stúrzungen,
die kloppele, die kulben, die wunden,
die vientliche antlitze der boesen lúte:
dis alles ging ir durch ir herze und durch ir fantasien
und starb mit eime ieklichen
eins súnnderlichen todes in irme gemuete;

in den striten starb sù maniges todes,
der die anderen gelichen eins sterben;
nach alle diseme
so leite si sich do willeklichen
under die ganze gewalt irre viende
und under daz swert des todes.

Kindere, kindere,
hie ist uns sere zuo merkenne die úberwunderliche truwe Gotz
und die verborgene wege
wie Got den menschen zuoz ime zúhet und in wunderlichen wisen
und zuo den hoehesten dingen
durch ungepruefete wisen und wegen.

Got lat dicke den menschen ime selber
in grosse mordigen bekorungen,
in grosse not und getrenge,
in menschlicher kranchheit.

Wolte nu der mensche Gotte in dem wege volgen
und sin da inne war nemen,
an allen zwifel er fuert in in tusent grete hoeherre
úber mitz den strit und die kranchheit,
wolte er flis und ernst haben.

So er eht es war neme
in deme daz er an sehe und war neme der goetlichen helfe
und Gotte getruwete
und an ime niht in verzweifelte
und ouch nùt in unrehte friheit in viele,
so in mohte die bekorunge niemer
so boese, so swer noch so gros gesin
daz ime út werren mohten.

Zie, mijn maaltijd is bereid, etc. (Mat. 22,4)

1
Vandaag viert men de dag
van de edele maagd Sint-Cordula.

Overgelaten werd ze aan zichzelf en haar eigen zwakheid.

En ze daalde af tot de laagste trede,
lager nog dan alle anderen,
en uit menselijke vrees wilde ze vluchten;
en toch moet men weten
dat ze te midden van dit alles
– en we mogen aannemen net hierdoor –
tot de hoogste trede opsteeg,
hoger nog dan alle anderen.

Want al het bloedvergieten,
de knuppels, de knotsen, de wonden,
de vijandige aanblik van de slechte mensen:
het sneed haar allemaal door het hart en de zinnen,
en met elke gezellin stierf ze
in haar gemoed een nieuwe dood.

Menige dood stierf ze in deze strijd,
waar die anderen slechts die ene stierven;
en nadat dit allemaal gebeurd was
gaf ze zich vrijwillig over,
boog voor de macht van de vijanden
en het zwaard dat haar de dood bracht.

Kinderen, kinderen,
let hier dan vooral op Gods trouw die alle wonderen te boven gaat,
en op de verborgen wegen
waarover God de mens op wonderlijke wijze tot zich trekt
en tot de hoogste dingen voert
langs onbeproeefde wijze en wegen.

Vaak laat God de mens aan zichzelf over
te midden van zeer grote beproevingen,
grote nood en hevige verdrukking,
en menselijke zwakheid.

Wilde de mens God dan langs deze wegen volgen
en hem hierin gewaarworden,
hij zou hem zonder twijfel duizend treden hoger voeren,
midden door de strijd en de eigen zwakheid,
deed hij het ijverig en oprecht.

Zou hij dit echt gewaarworden
en Gods hulp hierin zien en bemerken,
en zou hij op God vertrouwen
en aan hem niet vertwijfelen
en ook niet vervallen tot ongeregelde vrijheid,
geen beproeving,
hoe kwaad of zwaar of groot ook,
zou hem dan enige schade kunnen toebrengen.

2

Nu liset man in dem tegelichen ewangelio
wie daz ein brutloft gemacht wart von eime künge
sime süne
und wie vil lüte dar an geladen wurden zuo der wirtschafft.

Diser herre
daz ist der himelischer vatter,
der brútegovme
daz ist unser herre Jhesus Christus.

Die brut daz sin wir:
din und min sele,
wir alle sin geruffet und geladen,
und alle ding sint bereit zuo male
in der vereinunge Gotz mit der minnender selen,
mit sinre brut.

Daz ist so unsprechenliche
und ist die minne so nohe,
so inrelich, so heimelich, so frúntlich, so minnenklich,
daz daz zuo male über trifft alle verstentnisse,

und aller kúnsten richen meistere zuo Paris
mit alle ire behendikeit enkúnnen nút her bi komen,
und wolten si hin abe sprechen,
si muessen zuo male verstummen,
und ie si hin abe me wolten sprechen,
ie sins minre kúnden
und minre verstunden;

nút alleine natúrlichen,
sunder alle genaden richeit
in mag des nút gegeben us ze sprechene
noch alle engele noch alle heiligen;

sunder ein einvaltig mensche
daz an Got gelassen sich hat
und demuetic ist,
daz bevindet und gefuelt dis ettewaz
an sime inwendigeme grunde
und in mag es doch nút begriffen
noch es in mohtes
mit nihte niht zuo Worten keine wise nút bringen,
wan es ist verre über begriffen aller creaturen.

3

Nu dise brut die sol man bereiten
also man die erste brúte bereit.

Man sol sú weschen
und mit nuwen kleidere kleiden
und si zieren mit aller zierden
und die alte kleidere hin werfen
nochtan daz si guot sint.

Daz weschen weliches das si,
daz verstent ir wol:
daz ist ein reinigung
von sünden und gebresten,
und daz us tuon in eime groben sinne
daz ist der alte mensche,
alle die untugende
und sitten und die gewonheit,
und dise nuwe kleidere
daz sint nuwe tógende
und ein himelsche goetliche leben
und den nuwen menschen
der nach Christo gebildet ist.

2

Men leest nu in het evangelie voor vandaag
hoe een koning een bruiloft bereidde,
voor zijn zoon deed hij het,
en dat er veel mensen uitgenodigd werden voor de maaltijd.

Deze heer,
dat is de hemelse Vader;
de bruidegom,
dat is onze Heer Jezus Christus.

De bruid dat zijn wij:
jouw en mijn ziel;
wij allen zijn geroepen en uitgenodigd,
en alles is helemaal bereid
voor de vereniging van God met de minnende ziel,
met zijn bruid.

Zo onuitsprekelijk is het
en de liefde is zo nabij,
zo innig, zo gemeenzaam, zo vriendelijk, zo minnelijk,
dat het elk begrip helemaal te boven gaat.

En alle in de kunsten bedreven leermeesters te Parijs,
ze kunnen met al hun scherpzinnigheid tot daar niet geraken,
en zouden ze er iets over willen zeggen,
ze zouden verstommen,
en hoe meer ze er over wilden spreken,
hoe minder ze ertoe in staat zouden zijn
en hoe minder ze het zouden begrijpen.

Geen natuurlijk vermogen,
zelfs niet gesierd door de genade,
is het gegeven dit uit te spreken,
geen engel, geen heilige.

Slechts de eenvoudige mens
die zich aan God heeft overgegeven
en die deemoedig is,
slechts hij ondervindt en ervaart hiervan iets
in zijn inwendige grond,
maar begrijpen doet hij het toch niet
en hij is niet in staat om het,
op welke wijze ook, in woorden uit te drukken,
want het is ver boven het begrip van alle schepselen.

3

Deze bruid nu zal men voorbereiden
zoals men de wereldse bruid voorbereidt.

Men moet haar baden
en kleden met nieuwe kleren
en tooien met sieraden,
de oude kleren moet men afleggen,
zelfs wanneer ze nog goed zijn.

Wat met dit 'baden' bedoeld wordt,
dat begrijpen jullie wel:
het is het afwassen
van zonden en tekortkomingen;
het ontkleden, in wat grove zin,
is het zich ontdoen van de oude mens,
van al de ondeugden,
de gewoontes en de gewenning;
en deze nieuwe kleren,
dat zijn de nieuwe deugden
en een hemels, goddelijk leven
en de nieuwe mens
die naar Christus' beeld gevormd is.

Mer nu in eime noheren sinne:
 obe man ouch die guote kleidere,
 umbe daz si alt sint, der brut us duot,
 obe man och diser goetlicher brúte dise alte kleidere,
 die minre túgende und wísen,
 umbe daz si alt sint, út us súllent tuon
 und súllent ir anderen an tuon in einre hoeheren wísen,
 und ob man es spreche,
 mer ich aber niht,
 man súlle von túgenden entkleit werden
 und úber die túgende kummen:
 mohte man deme út gehelfen
 daz es nút unreht inwere gesprochen:
 'kummen úber túgende'?

Ya und ouch nein.

Nieman en sol noch en mag
 úber die túgende kummen,
 daz er ir niht ensúlle minnen noch ueben noch haben.

Aber nu ist daz doch war,
 daz ein mensche
 von Gotte entzucket wúrde,
 al die wile in uebet er sich nút an
 werken der tugende
 noch an gedult
 noch an barmeherzikeit
 und vil der gelich.

Mer als er wider keme zuoz ime selber,
 so hat er alle túgende
 als ir zit kumment zuo wirkenne.

Noch in eime anderen sinne
 von túgenden entkleit werden.

Der mensche wolte dis und daz von Gotte haben:
 er wolte gerne also arm sin
 daz er nút eine naht in lege da er die andere lege,
 und wolte gerne alle worheit bekennen
 und grossen trost von Gotte han
 und gefuelen und heimelicheit haben
 und daz ime were also deme und dem ist,

von deme alles entkleit werden
 und in dem
 alre wol gevellichesten liebsten willen Gotz
 in rehter warer gelassenheit,
 wie es Got welle,
 und in deme sich lassen
 und entkleiden von allen deme,
 wie guot es vor dir schine oder si,
 und entsinken in den goetliche willen;

wan wie guot es ist,
 so hat der mensche
 einen verborgenen unart in ime
 die alle guote in ime verderbet
 und vernút,
 rehte also der alzuo edele guote spise
 dete in eine unreinen schússele
 oder guoten win
 in ein unreine vas.

Dis bekent der getruwe minnekliche Got
 und lat den menschen daz úber vallen
 daz er noch in meint noch in wil,
 umbe daz er sich lere lassen
 und den boesen unart also úberwinde,

Maar nu in meer verheven zin:
 wanneer men dan de goede kleren,
 omdat ze oud zijn, van de bruid wegneemt,
 en men deze goddelijke bruid daarmee haar oude kleren,
 de geringere deugden en lager levenswijzen,
 omdat ze oud zijn, wil wegnemen,
 om haar andere te geven, die meer verheven zijn,
 wanneer men dan iemand zeggen hoort
 – mij hoort men dit overigens niet zeggen –
 dat men van de deugden ontdaan moet worden
 om boven de deugden te geraken,
 zou men zo iemand kunnen helpen
 zodat dit niet ten onrechte gezegd zou zijn:
 'boven de deugden geraken'?

Ja en ook nee.

Niemand moet noch zal
 zo boven de deugden geraken
 dat hij hen niet liefhebben, beoefenen of bezitten zal.

En toch is het waar
 dat een mens
 die door God in de geest opgetogen wordt
 zich al die tijd niet oefent
 in deugdwerken;
 geen oefeningen van geduld doet hij,
 noch oefeningen van barmhartigheid
 of andere, soortgelijke, oefeningen.

Maar komt hij weer tot zichzelf,
 dan moet hij alle deugden beoefenen,
 elke op haar tijd.

In een nog andere zin
 kan men ontkleed worden van deugden.

Een mens wilde misschien dit en dat van God verkrijgen:
 hij wilde graag zo arm zijn
 dat hij de ene nacht niet liggen kon waar hij de vorige gelegen had;
 elke waarheid wilde hij kennen;
 grote troost wilde hij ontvangen van God,
 deze ervaren en er vertrouwd mee worden,
 en hij wilde dat het hem verging als die en als die.

Van dit alles moet men ontkleed worden
 en men zal zich bij dit alles
 overgeven aan de allerliefste wil van God,
 in de juiste gelatenheid,
 zoals God het wil;
 het aan hem overlaten,
 zich ontkleden van alles,
 hoe goed het je ook toeschijnen mag of zijn mag,
 en verzinken in de goddelijke wil.

Want hoe goed iets ook is,
 de mens heeft
 een verborgen verdorvenheid in zichzelf
 die alle goeds in hem laat bederven
 en teniet doet;
 het is als iemand die zeer edel en goed voedsel
 op een vieze schaal zou leggen,
 of goede wijn
 in een verontreinigd vat zou schenken.

De getrouwe, minnelijke God weet dit
 en hij laat de mens dingen overkomen
 die deze nastreeft noch wenst,
 opdat hij zich leert overgeven
 en de boze verdorvenheid te boven komt.

und ist ime die entkleidunge dicke ungeliches besser
dan daz er mit vil grossen dingen gekleit würde.

4

Ovch kindere,
der sins grundes war neme, waz in ime were,
und sins unartes,
und liesse sich
und volgete Gotte
wie und in welicher wisen
und durch weliche wege
er in ziehen wolte,
der keme balde der durch
und neme von Gotte alles das uf in viele
indewendig und ussewendig,
und neme die verborgene urteil
und verhengnisse Gotz mit dancnemikeit.

Ovch schint daz so froemedet etwenne und ungelich,
und in deme wirstu bas gekleit
dan mit den aller hoehesten wisen
do du zuo male mitte wenest gros ding schaffen.

So sprechent si:

'ovch herre,
ich wer gerne mins selbes gewaltig
und hette gerne daz ich indewendig zuo friden were
und das mir were also deme und dem ist.'

Nein, kint,
es sol ein anders sin.

Du muost entkleit werden,
du muost uf din niht gewiset werden
und sehen waz in dir verborgen und bedeckt lit.

Blib bi dir selber!

Ich fragete einen hohen edelen menschen,
einen also heiligen menschen,
waz sin hoeheste fúr wurf were.

Do sprach er

'súnde,
und also kum ich in minen Got',

und ime waz vil rehte.

Also la dich Got und alle creature dich wisen uf dine súnde
und urteil dich selber:
so enwirstu von Gotte nút verurteilt
nach sancte Paulus worte.

Dis sol sin in der worheit in dir
an alle gelose,
es ensol niht sin ein gemahte demuetikeit,
wan die ist ein swester der hochfart.

Es sol sin in deme grunde
und daz nút mit eime gestúrme,
also man die köppfe zerbrechen wellen,
sunder mit einre stilre gesaster gelassenre under worfenheit
in demuetiger vorhten Gotz
leg ime dinen boesen besessenen grunt fúr
und in herzelicheme gebette
und daz in deme geiste:
so suoche an ime;

war du anders lovffest,

Dit ontkleed worden is voor hem vaak onvergelykelyk beter
dan gekleed te worden met veel grote dingen.

4

Ach, kinderen,
hij die acht slaat op zijn grond om waar te nemen wat in hem is,
die zo zijn verdorvenheid zou zien,
en die zichzelf dan overgeven zou
en God zou volgen,
hoe en op welke wijze ook
en over welke wegen
God hem maar leiden wilde,
zo iemand zou er doorheen komen
en van God alles aannemen, alles wat hem treffen zou,
inwendig en uitwendig,
en hij zou de verborgen oordelen
en besluiten van God dankbaar aannemen.

Al lijkt het zo vreemd soms en tegenstrijdig,
je wordt hierdoor beter gekleed
dan door de allerhoogste oefeningen
waarmee je dacht grootse dingen te kunnen verrichten.

Enkele zeggen dan:

'Ach, Heer,
had ik maar macht over mezelf,
ik zou zo graag hebben dat ik innerlijke vrede bezat
en dat het met mij zo gesteld was als met die en met die.'

Nee, mijn kind,
het moet anders zijn.

Ontkleed zul je worden,
op je niets moet je worden gewezen,
en zien dan wat er in je verborgen ligt, wat er bedekt is.

Blijf bij jezelf!

Ik vroeg eens een hoogedele man,
een zeer heilige mens,
waarop zijn hoogste beschouwing gericht was.

Toen zei hij:

'De zonde;
en zo kom ik in mijn God';

en hij had gelijk.

Laten God en alle schepselen je dan wijzen op je zonden,
en oordeel vervolgens over jezelf;
zo dan word je niet veroordeeld door God,
naar de woorden van Sint-Paulus.

Wees hierin oprecht,
doe het zonder geveins,
geen voorgewende deemoedigheid moet het zijn,
want ze is een dochter van de hoogmoed.

In de grond moet het plaatsvinden,
zonder de storm
die hoofdbreken kenmerkt,
maar laat het zijn in stille, rustige, gelaten onderworpenheid
en in deemoedige godsvrees,
en leg voor hem open dan je verdorven, bezeten grond
en doe het met een gebed vanuit het hart,
en in de geest:
richt je zo tot hem.

Ga je andere wegen,

es enhilfet dich nüt.

5
Niht enrihte dich nach diseme noch nach deme:
daz ist ze male ein blintheit.

Als ungelich die lúte sint,
also sint ovch ir wege zuo Gotte:

das eins menschen leben were,
daz were des anderen dot,

und also als der lúte compleccien sint und naturen,
dar nach rihtet sich dicke ir genade,

und dar umbe en sich nüt uf die wisen der lúte,
dan uf ir tugende mahtu wol sehen die sù habent:
es si demuetikeit, senftmuetikeit und der gelich,

an die wise der haltungen,
die nim also als din ruof ist,
des nim fúr allen dingen war
weliches din ruof si in deme daz dir Got gerueffet hat,
in deme volge.

Nemestu es alleine mit flisse war,
du solt es also blos vinden und bekennen
als din hant.

6
Aber nu in blibent ir bi úch selber niht
und in suochent es ouch niht getruwelichen von in binnen an Gotte,
dan sehent alles uswert,
und dar umbe blibet úch Got in der worheit
und ir úch selber unbekant,
und louffent also in eime loeffele
úber xx oder uber xxx jar,
als ir in eime geistlichen lebenne geschinen hant.

So ist sù
rehte als nach und rehte also verre komen also des ersten tages.

Das ist doch ein jamer sicherlichen.

Also nement úwere zecken war
und doetent die und nüt die natúren.

Dar umbe das ir dis nüt enduont,
daz ir ettewenne ein jar mit arbeite gesammet hant,
daz verlieret ir uf eine stunde,
daz ir lihte in Worten oder in werken
die us deme boesen zecken her us wahsent
der in dem grunde lit,

die wile dise manigveltige uf setze und wisen
nach úwerme willen úch besitzent
und úch da mit gekleidet hat,
so in mag der brútegoum nüt úch nach sinem willen gekleiden.

Und nement enkeinre wisen noch werke war
dan sins goetlichen willen.

Hette ich gevolget,
ich wer lange tot.

Meinent und minnent Got von grunde
und sin ere und nüt des úweren
in keinen dingen
noch lust noch nutz,
und gent úch in daz gevengnisse des goetlichen vinsternisse
in das unbekentnissen des verborgen ab grúndes

helpen zal het je niet.

5
Richt je niet naar deze of naar gene,
want het is allemaal verblinding.

Zo verschillend als de mensen zijn,
zo verschillend zijn ook hun wegen naar God.

Wat voor de ene mens leven zou zijn,
betekende voor de ander de dood.

Het is de constitutie en natuur van de mensen
waar hun genade zich vaak naar richten zal.

Let daarom niet op de gedragingen van de mensen,
bezie veeleer de deugden die ze bezitten,
zoals deemoedigheid, zachtmoedigheid en dergelijke meer.

Met betrekking tot de levenswijze:
richt je hier naar je roeping,
en sla dan vooral acht
op de roeping waartoe God je geroepen heeft,
en volg deze.

Zou je hier ijverig acht op slaan,
je zou haar dan zo duidelijk voor je zien en haar kennen
als betrof het je eigen hand.

6
Maar helaas, jullie blijven niet bij jezelf,
en zoeken het ook niet, trouw aan je innerlijk, bij God,
want jullie kijken naar buiten;
en daarom blijft God voor jullie waarlijk een onbekende
zoals jullie dat voor jezelf blijven;
en zo gaan jullie je gangetje
wel twintig, dertig jaren lang,
waarin jullie een schijnbaar geestelijk leven geleid hebben.

En jullie doel,
het is even ver of nabij als op die eerste dag.

Echt, een jammerlijke zaak is het.

Neem dan de wortelstok in jezelf waar,
en vernietig die en niet je natuur.

Omdat jullie dat niet doen,
zullen jullie alles wat je in een jaar met werken verzameld hebt
in één enkel uur verliezen;
met woorden of werken gebeurt het
die voortspruiten uit die boosaardige wortelstokken
die in de grond liggen.

Zolang deze veelsoortige doelstellingen en manieren
naar jullie wil bezit van jullie nemen
en jullie je daarmee kleden,
zolang kan de bruidegom jullie niet kleden naar zijn wil.

En let op niets anders, op geen wijze of werk,
op niets anders dan op zijn goddelijke wil.

Zou ik dat andere gevolgd hebben,
ik zou allang dood zijn.

Zoek God en heb hem lief uit de grond van je hart,
zoek zijn eer en niet de jouwe,
zoek in niets het jouwe,
jaag geen genot na of eigennut,
maar ga de beslotenheid in van de goddelijke duisternis,
geef je in de verborgen afgrond over aan het niet-kennen,

und lassent úch deme
in welicher wisen er úch fuert:

so sol er úch wunnenklichen mit ime selber
in wunnenklicher wisen kleiden,
also daz ovge nie engesach
noch ore nie engehorte
noch nie in menschen herze uf in geging.

Daz uns daz allen geschehe,
daz helfe uns der minnenkliche Got
durch sich selber,

Amen.

en laat het aan hem over
hoe en waar hij je leiden zal.

Hij zal jullie dan heerlijk met zichzelf
en op weldadige wijze kleden,
zoals geen oog het ooit zag,
geen oor het ooit hoorde
en geen menshart het ooit ontwaarde.

Mag dit alles aan ons voltrokken worden,
daartoe helpe ons de minnelijke God
door zichzelf.

Amen.

Preek 74 (V74)

Twintigste zondag na Drievuldigheid

Ecce prandium meum paravi. (Mt 22,4)

*Die bredige usser sante Matheus ewangelio
dez zwentzigsten sonnendages
von eime menschen sunder brunlovft kleit,
seit wie Got gerne uns wisete
uf die schedelichen wurtzeln unserer boesen neiglichkeit
der alten gebresten,
das sù ussgetriben wurdent.*

1
Also man gestern hie seite
das man liset in dem ewangelio
das unser herre sprach:

'sehent,
min essen daz ist bereit,
kummet die geladen sint zuo der brunlovft';

also wir do seitent von diser hochgezit
die der kúnig bereit hatte,
und wart gesprochen
wie die brut entkleidet muos werden von iren alten kleidern,
daz sù zuomole mit nuwen kleidern gekleit múge werden
und geziert,
und wie Got alle ding darumb git und nimmet
und gestattet und verhenget,
alles das dise minnenliche brut entkleit werde,
umb das er sù edellichen und wunnendlichen moehte kleiden wider
mit rehte goettelichen brutekleidern;
und wer uns vil und ungeliche noeter
daz wir entkleit wurdent danne gekleidet;
wanne werent wir entkleidet und bereit,
er solte uns on allen zwifel wunderlichen kleiden,
wan alle ding sint zuomole bereit.

Nu sprach ich gestern ein wort in dem sermon
das ir nùt alle enverstundent,
wie das der zecke us mueste;
das meine ich so:
wenne ein garte oder ein acker geeget wurt von dem unkrute,
so blibet do ettewenne ein wurtzeln von dem unkrute
in dem tieffen grunde, und daz enpruefet man nùt,
und wurt daz lant schoene geseget und úbersliht;
und also denne
der guote some uf sol gon,
so kummet herfùr die boese frucht,
das boese unkrut,
daz uz der boeser wurtzeln heruf get uss dem grunde,
und verderbet und vertrucket das edel guote krut;
das hies ich ein zecken.

Das sint die boesen gebresten die in dem grunde ligent,
und man die nùt gedoetet enhat

und hat sù úbersliht
mit bihten und mit buossen,
und ist der pfluog mit guoten uebungen darúber gangen,
und ist doch die neigunge, die boese wurtzele

Zie, mijn maaltijd is bereid. (Mat. 22,4)

*De preek op het ewangelie van Sint-Matteüs
voor de twintigste zondag,
over de man die geen bruiloftskleed droeg,
zegt dat God ons graag wil wijzen
op de schadelijke wortels van onze slechte geneigdheid
die gelegen zijn in de oude gebreken,
opdat ze uitgetrokken worden.*

1
Zoals gisteren hier gezegd,
kan men in het ewangelie lezen
dat onze Heer zei:

'Zie,
mijn maaltijd is bereid,
komt allen die uitgenodigd zijn voor de bruiloft.'

En we hebben toen gesproken over deze bruiloft
die door de koning bereid is,
en gesproken werd
over de bruid die ontdaan moest worden van haar oude kleren,
om haar volledig met nieuwe kleren te kunnen kleden
en te tooien,
en dat God hierom alles geeft en neemt,
toestaat en verdraagt,
allemaal opdat deze minnelijke bruid ontkleed mag worden
om haar vervolgens heerlijk en mooi opnieuw te kunnen kleden
met echt goddelijke bruidskledij;
en onvergelijkbaar veel noodzakelijker is het voor ons
om ontkleed te worden dan om gekleed te worden;
zouden we dan ontkleed zijn en voorbereid,
hij zou ons ongetwijfeld op wonderbare wijze kleden,
want alles staat gereed.

Gisteren sprak ik een woord in de preek
dat niet door ieder van jullie begrepen werd,
namelijk over de wortelstok die uitgetrokken moest worden;
hiermee bedoelde ik het volgende:
wanneer een gaard of een akker gezuiverd wordt van onkruid,
dan blijft soms een worteltje van dat onkruid achter,
diep in de grond ligt het en men bemerkt het niet,
en het land wordt vervolgens mooi ingezaaid en geëgd;
en wanneer het dan zover is
dat het goede zaad op moet gaan komen,
dan verschijnt er slechte vrucht,
het slechte onkruid,
uit die slechte wortels schiet het op uit de grond
en het verderft en verdrukt zo het edele, goede kruid;
dit bedoelde ik met 'een wortelstok'.

Het zijn de kwade tekortkomingen die in de grond zitten
en men heeft hen niet gedood.

Geëgd heeft men ze
met biechten en boeten,
en de ploeg van goede oefeningen is eroverheen gegaan,
en toch zijn die neigingen, de slechte wortels,

in dem grunde bliben,

es si hochfart oder unküschikeit,
has oder nit oder des glich,
die brechent us,
und so
das goetliche tugentliche leben an dir uss solte gon,
so kummet die boese frucht,
diser boese zecke,
und verderbet die minnenliche frucht
und dis minnenliche leben.

Disem loget Got mit allem dem
das er úber den menschen verhenget
in gebende, in nemende,
das dise schedeliche wurtzele bekant werde und uss getriben werde;
wanne diewile sù dinne blibet,
so enrastest du niemer;
also du es selber minst weist,
so brichet sù on allen zwifel uss.

Dis ist wol erschinen
an manigen grossen menschen und vettern,
die in den wilden lagent
drissig und viertzig jor
in grossen uebungen und werken,
und doch dis boesen zecken
nút wor ennoment noch uss entribent,
und zuo leste zuomole vervielent
und verdurbent.

Also sehent fúr úch;
so diser grunt hiemitte verworren ist,
wie lange es sloffet,
es brichet ie zuo leste uss,
es si an hochfart oder an zorne
oder an eime hasse oder eigenre oder froemder minne.

Disem sol man lagen mit allem flisse,
und so man es findet,
so sol man es úberwinden
mit starkeme urteile
und mit tieffer demueteikeit
und mit innigem hertzelichem gebette und begerungen an Gotte;

daz suoche,
und wisse es enmag dir anders nieman abenemen danne er,
und blibe darbi
und tuo nút also soliche lúte,
als sù alzuohant nút envindent die frucht irs gebettes,
so lassent sù zuomole abe.

Diser neigunge
sol man allewegent in eime argwone sin uf sich selber,
und in vorhten und in huote sin sin selbes;

wan die hie blibent,
alsdan kummet die gruwelichen gesturme
der wir wartende sint,
das alle ding zuosamene geworffen werdent;
so jomer und not sol werden,
so vindet der minnenliche Got ie ein nestelin
do er die sinen inne enthaltet und verbirget.

Und ouch an der zit des todes
so súllent die in jamere und in not kummen
die nu dis nút war genommen hant,
so der grunt endecket wurt bloeslichen
und denne sunder alle barmhertikeit
geurteilt sol werden.

in de grond achtergebleven.

Hoogmoed kan het zijn of onkuisheid,
haat of nijd of soortgelijke zaken,
en ze spruiten uit;
en dan,
wanneer het goddelijk deugdenleven bij jou naar buiten moet treden,
dan komt daar die slechte vrucht,
die slechte wortelstok,
en ze bederft de minnelijke vrucht
en dit minnelijke leven.

God wil, dat in alles wat hij
de mens laat overkomen,
in zijn geven en in zijn nemen,
dat deze schadelijke wortels herkend en uitgerukt worden;
want zolang ze in je blijven,
zul je geen rust vinden;
en wanneer je er het minst op bedacht bent,
dan, zonder twijfel, spruiten ze uit.

Men heeft het kunnen zien
aan meerdere, grote mensen en vaders,
die in de wildernis leefden
en daar dertig of veertig jaren lang
grote oefeningen en werken verrichtten;
deze kwade wortelstokken echter
hadden ze waargenomen noch uitgerukt,
en op het einde liepen ze verloren
en gingen ze ten onder.

Daarom, hoed je
wanneer de grond hiermee doorwoekerd is:
hoe lang het allemaal ook slapen mag,
uiteindelijk spuit het uit,
het kan zijn als hoogmoed of als toorn,
als haat of als eigenliefde of ongeregelde liefde.

Men moet hier vlijtig de wacht houden,
en wanneer men het vindt
dan moet men het overwinnen
door een krachtig oordeel,
diepe deemoed
met een innig, hartelijk gebed en verlangen naar God.

Ga ernaar op zoek,
en weet dat niemand anders je dit wegnemen kan dan hij,
en volhard hierin
en doe niet zoals die mensen,
die, wanneer ze niet snel de vruchten van hun gebed smaken,
er maar helemaal van afzien.

Vanwege deze geneigdheid
moet men altijd argwanend naar zichzelf zijn,
en beducht en op de hoede zijn voor zichzelf.

Wanneer we hierin volharden
en de gruwelijke stormen dan komen
waarop we wachtende zijn,
waarbij alle dingen verwoest zullen worden,
wanneer er ellende zal zijn en nood,
dan vindt de minnelijke God altijd een nestje
waarin hij de zijnen bewaren en verbergen kan.

En ook in het uur van de dood
zullen zij ellende en nood moeten doorstaan,
zij die hier niet op gelet hebben,
enwel dan wanneer de grond ontbloot zal worden
en er zonder enige barmhartigheid
geoordeeld zal worden.

Darumb
demuetingent úch und sehent uwern zecken an in lidender wisen,
und lant dis uwer vegefúr sin
und haltent úch fúr daz ir sint.

Lieben kinder,
nu is doch kein fleckelin so klein noch enkein bildelin
das du mit dime frien muotwillen in dich gezogen hest,
domitte du Gotte ein hindernisse in dir bist gewesen
sins edelen werkes
- ich geswige grober sünden -,

du muost mere pin in dem vegefúr darumb liden
wan alle marteler alle mit einander ie gelittent.

Sit du denne lihte in dem vegefúre
muestest liden drissig oder viertzig jor,
on zwifel so moehstest du lieber
in diser wisen dine gebresten hie abelegen,
oder in lidender demuetiger wisen liden
ein kurtze wile
und verdienen ouch domitte
grosses wunderliches guot
und ewige ere.

2
Nu sprach das ewangelium:

„rueffe den die geladen sint zuo der brunloft,“

sprach der kúnig,

„min ohssen sint geslagen
und min vogele sint gedoetet,
und alle ding sint bereit.“

Dise lúte entschuldigetent sich
zuo komende;
der eine ging in sin dorf,
der ander in sin kovfschatz;
sumliche ersluogent ime sine knechte;
und ir waz vil gerueffet und wenig erwelet.

Das schinet leider wunderliche in aller der welte,
under geistlichen und weltlichen,
dis wunder von geschefte
und von steter unmuossen die die welt tribet;
einem menschen mag sin houbet darvon umbegon,
so vil ist des wonders an kleidern, an spisen, an gezimbere,
und vil des man daz zweiteil nút bedarf;

und ensolte doch hie nút sin
danne ein durchgang zuo der ewikeit,
und solte sin nuwent
das sele und lip mit einander bliiben moehtent;
ein mensche moehnte lieber sterben hungers
denne alles dis bekumberrnisse haben.

Lieben kinder,
sehent fúr úch,
dem Got gerueffet hat von der valschen welte
ime zuo dienende.

Wir súllent uns mit aller kraft keren
von aller úppiger unmuossen und manigvaltekeit
und wes nút bar notdurft enist,
und keren zuo uns selber
und warten unsers ruoffes,
wie, war und in weler wise
uns der herre gerueffet het:
den einen in ein innerlich schowwen,

Daarom,
verootmoedig je en bezie je wortelstokken met geduld,
en laat dit dan je vagevuur zijn
en neem jezelf voor wat je bent.

Lieve kinderen,
er is geen vlekje, geen inbeeldinkje, hoe klein ook,
door jou vrijwillig en opzettelijk in jezelf binnengetrokken,
of je bent hierdoor voor God tot een hindernis geworden
bij zijn edele werk,
en ik zwijg dan nog over grovere zonden.

Meer pijn moet je in het vagevuur hierom lijden
dan alle martelaren tezamen ooit geleden hebben.

Omdat je wellicht in het vagevuur
dertig of veertig jaren zult moeten lijden,
zul je ongetwijfeld veel liever
op deze wijze je gebreken hier afleggen,
of ze lijdzaam en geduldig willen doorstaan
gedurende een korte tijd,
en daarmee ook nog verdienen
een groot en wonderbaarlijke goed
en de eeuwige glorie.

2
Nu zegt het evangelie:

“Roept hen die uitgenodigd zijn voor de bruiloft,”

sprak de koning,

‘mijn ossen zijn geslacht,
mijn gevogelte is gedood,
en alle dingen zijn bereid.’”

Deze mensen verontschuldigten zich,
ze kwamen niet;
de een ging naar zijn dorp,
de ander naar zijn zaak;
enkelen van hen sloegen zijn knechten dood;
velen waren geroepen, weinigen uitverkoren.

Men ziet het helaas overal ter wereld,
onder geestelijken en wereldse mensen,
deze wonderlijke bedrijvigheid,
en die almaar doorgaande drukte die de wereld opdrijft;
een mens zijn hoofd kan ervan in de war raken,
zo wonderlijk veel kleren zijn er, zoveel spijzen, zoveel gebouwen,
en nog niet de helft van dit alles heeft men nodig.

Toch zou het hier niets anders moeten zijn
dan een doorgang tot de eeuwigheid,
en men moet net genoeg hebben
zodat ziel en lichaam bij elkaar kunnen blijven;
beter voor een mens van honger te sterven
dan al deze bekommernissen.

Lieve kinderen,
behoed je,
jullie, die God heeft geroepen weg van de valse wereld,
om hem te dienen.

We moeten ons met al onze kracht afwenden
van elke ijdele bedrijvigheid en verstrooiing
en van wat niet echt noodzakelijk is,
en ons tot onszelf keren
en waken over onze roeping,
hoe, waar en op welke wijze
ons de Heer geroepen heeft:
de een tot innerlijk schouwen,

den andern in ein wúrken,
den dirten verre úber dise alle beide
in ein minnenlich innerlich rasten,
in eime stillen swigende anzuohangende
in einkheit des geistes dem goettelichen vinsternisse.

Und ouch disen selben
den rueffet er ettewenne usswert und ettewenne inwert,
also es ime fueget,

und ennimmet der mensche des goetteliches ruoffes nit war,
und so in Got inwert wil haben,
so kert er usswert,
und also er in usswert wil haben,
so wolte er innewendig sin,
und enwurt zuomole nút darus.

Blibe der mensche bi ime selber
und neme Gotz willen in ime war
in eime lutern Got meinende und anders nút,
on allen zwifel Got solte es ime also blos geben
also ie kein ding,
blibest du darbi.

3
Und obe nu der mensche ist inwert gerueffet
zuo dem edeln stillen swigende in daz goetteliche vinsternisse,
wolte er darumb allewegent sunder minne werg sin,
also nu wenig ieman
sunder minne werg wúrcken wil,
leider dem enwurt nit rehte.

Aber so es sich fueget und uf in vellet,
so sol er in minnen minnewerg wúrcken,
und das in eime abegange sin selbes,
nút usz der vetterlichen wúrcklichkeit,
mit luste oder genuegede,
also manige lúte sint also wúrcklich,
sunder es sol us minnen gon
und einre abgescheidenheit
und einer fluht in lidekeit;
wan so wer die wúrcklichkeit in der abgescheidenheit hat,
den duncket es alles ein manigvaltekeit
do er mit umbget,

wanne nieman bekennet bas manigvaltekeit
denne der der do ist in abgescheidenheit.

Man sol ouch fliehen alle manigvaltekeit,
ouch guote ersame gesellschaft,
das sint die wisen,
wanne so sú bi einander sint, so sagent sú von also vil dingen:
daz tuot die und daz det die
und solt sus und so sin.

Und kanst du nút darabe gegang,
so ker dich mit aller kraft darabe,
oder sicher du wurst verbildet
und vermanigvaltiget.

4
Und so du nu dich geuebet hast
in den minnewerken mit ordenunge
in eime insehende oder ilende und innewendig raste oder lidekeit,

so ime denne die lidekeit
alzuohant nút zuo enget,
so sol oder mag er sich
keren in ein innewendig werg;

also daz der mensche ansiht

de ander tot werkzaamheid,
de derde, ver boven deze beide uitgaand,
tot een minnelijk, innerlijk rusten,
tot een stil, zwiigend ingaan
in de eenheid van de geest binnen de goddelijke duisternis;

En ook deze laatstgenoemde
roept hij soms uitwaarts, soms inwaarts,
zoals het hem belieft.

Maar de mens slaat geen acht op de goddelijke roep,
en wanneer God hem inwaarts hebben wil,
dan gaat hij uitwaarts,
en wanneer hij hem uitwaarts hebben wil,
dan wil hij in zijn innerlijk verblijven,
en daar komt niets goeds uit voort.

Zou de mens bij zichzelf blijven,
slechts acht slaand op Gods wil in hem
in zuiver verlangen naar God en naar niets anders,
God zou zijn wil ongetwijfeld voor hem ontbloten
meer nog dan enig ander ding;
mocht je hierin maar volharden.

3
En wanneer een mens dan geroepen is in te gaan
tot dit edele zwijgen binnen die goddelijke duisternis,
wilde hij hierdoor altijd ledig van liefdewerken zijn
– momenteel zijn maar weinigen
die enig liefdewerk willen verrichten –
het zou niet goed voor hem zijn.

Maar als het zich aandient en het overkomt iemand,
laat hij dan in liefde liefdewerken verrichten
en laat hij hierbij uit zichzelf gaan,
niet uit de Vaderlijke werkzaamheid,
niet met welbehagen en bevrediging,
zoals menige mens te werk gaat:
het moet uit liefde voortkomen
en vanuit een afgescheidenheit,
vanuit een vlucht binnen ledigheid;
want wie zijn werkzaamheid verricht in afgescheidenheit,
hij is van mening dat alles
waar hij mee omgaat menigvuldigheid is.

Want niemand herkent beter menigvuldigheid
dan hij die in afgescheidenheit leeft.

Ook moet men vluchten, weg van alle menigvuldigheid,
ook van goed en eerzaam gezelschap;
wijsneuzen zijn het,
wanneer ze samen zijn dan praten ze over van alles:
wat deze doet en wat die deed,
en het zou zus moeten zijn en zo.

En kun je je niet aan het gezelschap onttrekken,
zorg dan dat je je van dat gepraat afwendt met al je kracht,
want allerlei beelden zullen zich anders in je vormen
en ze zullen je verstrooien.

4
Heb je je nu geoefend
in het doen van liefdewerken op geordende wijze,
kijk dan naar binnen en ijl tot de inwendige rust en ledigheid.

En wanneer hem dan de ledigheid
niet meteen ontvangt,
laat de mens zich dan
wenden tot een innerlijk werk.

Laat hij dan

die unsprechenliche guete Gotz,
die sich groesliche hat erzoeuget
an sinen wunderlichen ussflüssen
und an den menschen selber mit maniger wise
und an allen menschen
und an den minneclichen werken sinre menscheit
und an sime lidende und tode
und an sinen heiligen,

und in diseme glich
so flússet er in Got
mit grosser minnen und dangnemekeit,
und ist dicke gar nütze,
oder des menschen gebreste im inlúhtet;

und alleine dis guot si und sere reisse,
so ist es doch ungelich dem innewendigen swigende und rasten,
als daz innewendige werg ist
dem ussere werke.

Und in dem werke irrent ouch sumliche lúte
also in dem ussere;

die ersten so sú dise bilde und forme
in sich ziehent,
wanne dis sint alles bilde und formen;
do der mensche alsus út werkes inne hat,
so get es im also wol ettewenne zuo handen
das es sich selber vil sere hie inne hat
mit luste und genuege,de,
und enkan enkeines geistliches armuotes
hie inne nüt enbekommen,
sunder er klebet an der susseskeit
also der bere an dem honige,
und verblibent do.

Aber dis ensolte nüt sin denne ein weg
zuo eime edeln lutern guote,
sú ensoltent noch hangen noch kleben

noch des iren nüt suochen noch meinen,
danne alleine Gotz ere und wille,
das in nüt geschehe also eime knechte
dem sin herre hette bevolhen und gesat úber gros gút,
und befunde der herre
daz der knecht das zuo unrehte an sich zúge
und sin ding mitte schueffe,
der herre neme ime daz guot zuo male
und henckete in an einen galgen.

Nu us disen beden werken,
usserlich und innerlich,
ob sú mit ordenunge gewúrkert sint,
so wurt geborn daz edel luter guot,
die innerlich raste
do man mit eime stillen swigende
aller bilde und formen
kummet in daz goetliche vinsternisse,
do man rastet und gebruchet mit ime.

Von disem ist vil geschriben
in der alten e und in der nuwen e,
wie her Moyses wart geleit in daz vinsternisse,
und ouch in Ysaia,
wie die gesturme alle fúrgingent
in den der herre nüt enkam,
und darnoch in dem stillen gerune
also in eime gewispelen
do kam der herre;
und also man liset:
dum medium silencium,

de onuitsprekelijke goedheid beschouwen van God,
die zich op grootse wijze heeft getoond
in zijn wonderbaarlijke uitstromingen
en in de mens zelf op menigerlei wijze,
en in alle mensen
en in de minnelijke werken van zijn mensheid
en in zijn lijden en dood
en in zijn heiligen.

Door deze overwegingen
stroomt hij dan tot God
met grote liefde en dankbaarheid,
en dat is vaak zeer nuttig,
of de menselijke tekortkomingen zullen hem getoond worden.

Hoewel dit goed is en hem krachtig intrekt,
toch is het ongelijk aan het innerlijk zwijgen en rusten,
ja, even ongelijk als innerlijke werk is
vergeleken bij uiterlijk werk.

En in dit werk dwalen sommige mensen
net zo als in het uiterlijke werk.

Allereerst halen ze deze beelden en vormen
in zichzelf binnen,
want het zijn allemaal beelden en vormen;
wanneer de mens dan enig innerlijk werk verricht,
dan gaat het hem soms zo goed af
dat hij er zichzelf in aantreft
in welbehagen en genoeg;en;
en zo kan hij geestelijke armoede
hierbinnen niet bereiken,
want hij kleeft aan de zoetheid
zoals een beer aan de honing,
en daar blijft hij steken.

Niet anders dan een weg zou het moeten zijn
tot een edel, louter goed;
ze moesten niet hangen blijven noch hieraan kleven.

Niet het hunne moesten ze zoeken of najagen,
slechts Gods lof en wil,
opdat het hun niet verging als een knecht
die het beheer gekregen had over een groot goed,
maar toen de heer zag
dat de knecht zich dit op onrechtmatige wijze toe-eigende
en dit tot eigen nut,
hem dit goed weer afpakte
en hem ophing aan een galg.

Welnu, uit deze beide werken,
het uiterlijke en het innerlijke,
wanneer ze op welgeordende wijze verricht zijn,
wordt het edele, louter goede geboren,
de innerlijk rust,
waarin men langs het verstommen
van alle beelden en vormen
in de goddelijke duisternis geraakt,
waar men rust en geniet met hem.

Hierover is veel geschreven
in het oude verbond en in het nieuwe;
zoals over Mozes, die heengeleid werd de duisternis in,
en we lezen erover bij Jesaja,
hoe de stormen eraan voorafgingen
maar de Heer was daarin niet,
en hierna het stille fluisteren
als van een zachte bries,
waarin de Heer wel was;
en ook waar men leest:
dum medium silencium,

in dem mittele des swigendes,
do alle ding uf das hoehste usgeswigen worent,
und in dem tieffesten der naht,
herre,
do kam din almechtige rede
obenan hernider von dem kúniglichen stuole.

Zuo diser edeler stillen
súllent alle wisen, alle werg dienen
und nút irren,
sunder sú súllent stercken.

An disem irrent ouch etteliche:
mit irre naturlicher rasten slahent sú herin
und vallent heruf mit irre naturlicher lust;
do sol man sich vor hueten
und mit einre minnenclicher vorhten ston
in underworfener demuetekheit,
in vernútende sich selber,
allewegent sin argwenig uf sich selber
als in den andern allen die fúrgangen sint,
und fliehen sere zuo Gotte,
das er vaste helffe tragen disen angst
den man do hat,
obe ime rehte sí;

und daz getrenge und ouch daz grosse reissen
das der mensche hat lidig zuo sinde und einvaltig,
daz ist sin vegefúr
und wurt hiemitte gelutert und me bereit.

Ouch obe der mensche
von der ussewendigen manigvaltekeit
der uebunge der minnewerken
sich nút alzuohant enkan also snel gesamenen,
so erschrecke sich des nút;
so ehte die werg
uss worer goettelicher minnen gegangen sint,
so vollebringet der minnencliche Got daz hindernisse
und ersetzt daz in kurtzer zit,
wanne er bedarf nút vil zit zuo sinen werken.

Ker snel
mit eime gantzen woreme gemuete
in den grunt innerlichen
biltlichen,
und wanne sich das ungenant in der selen erbútet,
so erbútet sich alles das domitte
das nammen hat in dem ungenanten in Gotte;
do inne ist alles das beslossen daz nammen hat,
dem zuo entwúrtende;

enkan der mensche in die lidekeit nút zuohant kummen,
so go er durch disen weg des innerlichen werkes
kurtzlichen und ordentlichen,
daz ist lihte eime nützer,
aber jens wer edelre;

so der mensche Got luterlichen meinde
und nút des sinen,
on allen zwifel so enlat in Got nút irren,
welichen weg er ouch get.

Also dis die guoten hoerent,
so meinent sú
sú wellent es nu alerst beginnen,
wanne allewegent anheben daz ist ir leben und wesen;

aber die vernunftigen
ziehent dis alles in ir wise
und besitzent es

te midden van het zwijgen,
toen alle dingen gekomen waren tot de top van hun zwijgen
en de nacht haar diepste punt bereikte,
Heer,
toen, van boven, kwam je almachtige woord,
naar omlaag kwam het van de Koninklijke troon.

Naar deze stilte
moeten alle oefeningen, alle werken leiden,
ze moeten geen dwaalwegen gaan,
maar dienen te sterken.

En meerderen dwalen ook hier:
met hun natuurlijke rust slaan ze deze weg in
en gaan hem met hun natuurlijke begeerte;
hiervoor moet de mens zich hoeden,
er met minnelijke vrees tegenover staan
in nederige deemoed,
zichzelf prijsgevend,
steeds argwanend kijken naar zichzelf
en naar al die anderen die voorgegaan zijn;
laat hij ijlings vluchten naar God,
opdat hij deze angst machtig mag helpen dragen
die men hier ondervindt,
wanneer het hem goeddunkt.

Dit stuwen dan en dit machtig trekken,
dat de mens dringt om ledig te zijn en eenvuldig,
het is zijn vagevuur,
en hierdoor wordt hij gelouterd en beter voorbereid.

En wanneer de mens,
vanwege de uiterlijke menigvuldigheid,
in de oefeningen van liefde
zich niet altijd en meteen verzamelen kan,
laat hij hiervan dan niet schrikken;
wanneer de werken oprecht
uit ware, goddelijke liefde verricht zijn,
dan vult de minnelijke God aan wat ontbreekt
en maakt het snel goed,
want veel tijd heeft hij niet nodig om zijn werk te volbrengen.

Keer snel
met een geheel waarachtig gemoed
in tot de innerlijke grond,
snel als in een oogwenk,
en wanneer zich het nameloze aandient in de ziel,
dan dient zich daarmee alles aan
wat een naam draagt in het nameloze, in God;
hierin ligt alles besloten dat een naam draagt,
hem beantwoordende.

Kan de mens de ledigheid niet meteen bereiken,
laat hij dan gaan langs de weg van het innerlijke werk,
kortdurend en geordend;
het zal voor hem zo nuttiger zijn,
edeler echter zou die andere weg zijn.

Zou de mens slechts God op het oog hebben
en niet het zijne,
zonder twijfel, God zou hem niet laten dwalen,
welke weg hij ook gaat.

Wanneer goede mensen hiervan horen,
dan zijn ze van mening
dat ze er meteen mee moeten beginnen,
want uit altijd maar beginnen bestaat hun leven, het is hun wezen.

Maar de nadenkers,
die plooiën het naar hun eigen wijze
en nemen er bezit van

in irre vernunftigen behendigkeit.

Also denne kummet die stunde des todes,
so vindent sú iren grunt itel Gotz
und kumment sú in grosse not;

und hant sú nit geirret in dem glouben
und sint sú on doetliche sünde,
so muessent sú mit den groben sündern in das vegefúr;
aber ist des nüt,
so súllent sú ein ewig hellebrand sin.

5
Nu sehent
wie der herre sine brunloft bereit hat,

sin ohssen sint geslagen:

bi den mag man nemen
die ussere werke,

und sine vogele sint getoetet:

bi den mag man nemen
die innewendigen schowelichen werg,

und bi der brunloft
die innerliche raste
do man sich haltet wúrdeclichen und bruchlichen,
also Got sin selbes gebruchet in wúrklicher wísen,
do get der herre der kúnig in alle stunde
und besiht sine brunloft.

Nu sprach das ewangelium
wie der herre einen vant do sitzen,
der enhatte kein brutekleit nüt ane,
und fraget in
wie er dar were komen
one das kleit,
und hies ime
hende und fuesse binden
und werffen in daz usser vinsternisse.

Dis brutekleit des diseme gebrast,
daz ist wore luter goetteliche minne
und werlichen Got meinen,
dis slússet uz
eigene und froemde minne
und meinen út anders denne Got.

Nu nement sich dis etteliche an
darumb das sú es verstont
und hant es gehoert oder gelesen,
und hant es in vernúftiger wísen
und nüt in dem ervolgende,
sú hant es in dem wissende
und nüt in dem wesende,

und ist ir minne und ir meinunge nüt
zuomole luter blos Got in dem grunde,
aber sú meinent sich selber.

Zuo den spricht unser herre:

'frúnt,
wie bist du herin kumen
sunder dis kleit der woren minne?'

Sú sint bestanden uf Gotz goben me denne uf Gotte.

Der mensche sol alle Gotz goben wol nützen,

met hun verstandelijke vaardigheid.

Wanneer echter het uur van de dood gekomen is,
dan treffen ze hun grond godledig aan
en ze geraken in grote nood.

Hebben ze niet gedwaald in het geloof
en zijn ze zonder doodzonde,
dan moeten ze samen met de grote zondaars in het vagevuur;
maar is dat niet het geval,
dan zal eeuwige hellebrand hun deel zijn.

5
Bezien we nu
hoe de heer zijn bruiloft bereid heeft.

'Zijn ossen zijn geslacht':

hieronder kan men
de uiterlijke werken verstaan.

'Zijn vogels zijn gedood':

hieronder kan men
de inwendige, schouwende werken verstaan.

En onder 'de bruiloft'
kan men de innerlijke rust verstaan,
waarin men werkend en genietend is
zoals God zichzelf geniet op werkende wijze;
daar is het dat de heer, de koning, alle uren naar binnen gaat
om zijn bruiloft in ogenschouw te nemen.

Nu zegt het evangelie
hoe de heer daar iemand zitten zag
zonder bruiloftskleren aan;
hij vroeg hem
hoe hij binnen was gekomen
zonder deze kledij,
en liet hem
aan handen en voeten binden
en buitenwerpen, de duisternis in.

De bruidskledij die hem ontbrak,
ware, loutere, goddelijke liefde is het
en waarachtig godsverlangen,
waarin buitengesloten wordt
eigenliefde en ongeordende liefde
en elk verlangen dat niet op God gericht is.

Sommigen nemen het in bezit
omdat ze het begrijpen
of ervan gehoord hebben of erover gelezen,
en ze bezitten het op verstandelijke wijze
en niet als iets dat al doende verworven is,
het zit in hun weten,
niet in hun wezen.

Hun liefde en hun verlangen behoren niet
louter en alleen en in de grond aan God toe,
ze hebben zichzelf op het oog.

Tot hen zegt onze Heer:

'Vriend,
hoe ben je binnengekomen
zonder dit kleed van de ware liefde?'

Ze zijn uit op Gods gaven meer dan op God.

Laat de mens al Gods gaven gebruiken,

und nüt gebruchen danne Gotz alleine;

und darumb vil balde
bint in hende und fuesse,
das sint alle die krefte und als ir vermügen,
und werffent sú us balde in die usser vinsternisse,
do wurt er weinende und zene klapperen.

Ach lieben kinder,
meinent
und minnent Got luterlichen,
daz ir út uz geworffen werdent
in daz gewore vinsternisse.

Das uns der ewige Got bringe
in das gewore ewige liht,
das helffe uns Got.

Amen.

maar laat hij slechts God alleen genieten.

Daarom zal men deze mensen
de handen en voeten binden,
dat wil zeggen alle krachten en al hun vermogens,
om hen vervolgens buiten te werpen de duisternis in,
wenen zullen ze daar en klapperen hun tanden.

Ach, lieve kinderen,
richt jullie verlangen alleen op hem,
heb alleen God lief,
opdat jullie niet buitengeworpen zult worden
die ware duisternis in.

Dat ons de eeuwige God mag brengen
in het ware, eeuwige licht,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 75 (V75)

Eenentwintigste zondag na Drievuldigheid

Confortamini in domino. (Eph 6,10)

*Die bredige usser sante Paulus epistele
vor dem XXI sunnendage
seit von grossem nutze der bekörungen
und wie man sich dar gegen weffenen sol
und was der schilt und die pantzer si
und wie man vehten sol mit dem swerte des Gottess wortess.*

1
Es sprach der minnenliche sante Paulus in der episteln hute:

'bruedere,
werdent gestercket in dem herren
und in der múgenheit siner kraft,
tuont an die woffene Gotz,
daz ir múgent widerston wider die logunge des túfels,
wan uns enist nút zuo vehtende wider daz fleisch und bluot,
sunder wider die fúrsten und die potestaten
und wider der welte meister der vinsternisse
und wider die geistliche schalkeit in den himeln;
darumb nement die woffen Gotz,
daz ir múgent widerston in den boesen tagen
und in aller vollekomenheit múgent gestan.'

Alse wir gestern alhie sprochent
das die brut von allen dingen muos enkleit werden,
sol sú nu wider gekleit werden.

Nu siht sú
das daz so gros ist das der brutegom von ir heischet
zuo tuonde und zuo lossende,
daz sú duncket es si ir unmúgelych,
und kummet alhie von
in also grosse trurikeit und in einen natúrlichen zwifel
das sú dis nút vermúge;
und herzuo so git ir sant Paulus alhie einen guoten rat,
do er sprach:

'confortamini,
werdent starg in dem herren';

waz ir nút envermúgent in úch,
das vermúgent in ime;
senkent úch nút me danne in in
und lont als uwer tuon an in,
so vermúgent ir alle ding;

suochent es
an sinre herschaft,
an sinre gewalt
und an sinre menscheit,
er vermag es alles,
suochent es an ime
innerliche und gruntliche und steteclichen;
nim an ime alles din vermúgen und dine kraft
an dem herren
in der vermúgentheit sinre kraft!

Sterkt u in de Heer. (Ef. 6,10)

*De preek op de brief van Sint-Paulus
voor de eenentwintigste zondag
spreekt over het grote nut van de bekörungen
en hoe men zich daartegen wapenen zal
en wat het schild is en het pantser
en hoe men moet vechten met het zwaard van Gods woord.*

1
De minnelijke Sint-Paulus zegt in het epistel voor vandaag:

'Broeders,
weest gesterkt in de Heer
en zoekt uw kracht bij zijn almacht,
neemt de wapenrusting Gods aan,
opdat jullie kunnen standhouden tegen de listen van de duivel,
want onze strijd gaat niet tegen het vlees en het bloed,
maar tegen de vorsten en de machthebbers
en tegen de heersers over de duistere wereld,
en tegen de boze geesten in de hemelen;
grijpt daarom naar de wapenrusting Gods,
opdat jullie weerstand kunnen bieden op de dag der verschrikking,
staande blijvend tot het einde.'

Zoals we hier gisteren zeiden
dat de bruid van alle dingen ontkleed moet worden;
nu dan moet ze weer gekleed worden.

Nu ziet ze,
dat wat de bruidegom van haar verlangt zo groot is,
wat ze doen moet en moet laten,
dat haar dit onmogelijk lijkt,
en hierdoor overvalt haar
zulk grote droefheid en een natuurlijke twijfel,
dat ze meent het niet te kunnen volbrengen;
en hier nu geeft Sint-Paulus haar een goede raad,
waar hij zegt:

'Confortamini,
sterkt u in de Heer'.

Waartoe jullie zelf niet bij machte zijn,
dat vermogen jullie in de Heer;
verzink slechts in hem
en laat alles aan hem over,
zo zijn jullie tot alles in staat.

Zoek het
in zijn kracht,
in zijn heerschappij
en in zijn mensheid,
hij vermag alles;
zoek het in hem,
innerlijk, grondig en gestadig;
ontvang in hem al je vermogens en al je kracht,
in de Heer,
in de macht van zijn kracht!

Alleine nu Got sine alvermúgende kraft berge
und swiget und lit,
und geborent nu die lúte rehte also sù selber Got wellent sin
und anders von enkeinre gewalt noch herschaft enwissen,
ieglichs in sime tuonde noch allem sime vermúgende,
geistlich und weltlich,
und ie die einen vaste úber die andern:

sint sicher des,
Got enwil nit allewegent swigen
noch sinen gewalt verbergen,
des sint gewiss.

2
Dan sprach er:

'tuont an die woffen Gotz',

und wil sù warnen
und manen zuo stritende.

Und wissent sù welich sù sint?

das sint herliche waffen
die ir der brutegom selber gemaht und gegeben hat;
das ist ein gros wúrdig ding,
das sù in sinen waffen striten mag.

Was sind sine waffene?

Daz ist daz er sprach:

'lerent von mir
das ich bin senftmuetic
und demueticges hertzen.'

Under allen dingen
so enist enkeines dinges also grosse not also das sù lerent striten,
wanne in der bekorunge so leret sù sich selber bekennen
wie sù ist;

und al die hohen fúrsten die in der welte sint verdorben,
den gebrast nùt wen diser kunst;
und darumb also sù viertzig oder fúnfzig jor gelebent hettent
in grossen dingen,
also danne dise bekorunge kam,
so verdurbent sù
und hattent doch wunder von tugende und von uebungen.

Man wurt dis grundes gewar in den bekorungen;

wie sere wunderlichen nùtze das die bekorunge sint,
der des war neme und sehe darin,
so werent sù ime also nùtze also die tugende,
und also der gnoden not ist,
also ist ouch der bekorunge not:
wanne die tugent wurt gedoht in der bekorunge,
so wurt sù do inne vollebroht;
das muos von not sin,
sol sù zuo wesende komen,

und in alle die wisen
do der mensche in gerueffet wurt,
innewendig und ussewendig,
do muos er von not bekort werden.

Ein meister sprach:

'also wenig also das fleisch mag geweren one saltz,
das es nùt enfule,
also mag der mensche on bekorunge.'

Wanneer God dan zijn alvermogende kracht verbergt
en zwijgt en duldend toeziet,
dan doen de mensen net alsof ze God zelf willen zijn
en van geen andere macht noch heerschappij weet hebben,
ieder zoals het hem past en naar zijn vermogen,
geestelijk en wereldlijk,
de een nog meer dan de ander.

Wees hier van overtuigd:
God zal niet blijvend zwijgen
noch zijn macht blijven verbergen;
wees hiervan verzekerd.

2
Toen zei hij:

'Neem de wapenrusting Gods aan',

daarmee wil hij hen waarschuwen
en oproepen om te strijden.

En weten jullie waar die uit bestaat?

Het zijn de machtige wapens,
de bruidegom zelf heeft ze voor haar gemaakt en aan haar gegeven;
groot en waardig is het
in zijn wapenrusting te kunnen strijden.

Welke zijn zijn wapens?

Hij verwees ernaar toen hij zei:

'Leer van mij
dat ik zachtmoedig ben
en deemoedig van hart.'

Van alle dingen
is er niets zo noodzakelijk dan te leren strijden,
want in de bekoring leert zij zichzelf kennen,
leert ze wie ze is.

Alle hoge vorsten die te gronde zijn gegaan in de wereld,
alleen deze vaardigheid was het die hen ontbrak;
en al hadden ze dan veertig, vijftig jaren geleefd
te midden van grote dingen,
wanneer deze bekoring kwam,
gingen ze te gronde,
hoewel ze wonderlijk groot waren in hun deugdoefeningen.

Men wordt zijn grond gewaar in de bekoringen.

Wonderlijk nuttig zijn ze, deze bekoringen,
wie het zou waarnemen en naar binnen kon zien,
voor hem zouden ze zo nuttig zijn als de deugden;
en net zoals er behoefte is aan genade,
zo is er ook behoefte aan bekoring:
want de deugd wordt begrepen in de bekoring,
en daarin wordt ze ook volbracht;
dat is allemaal nodig
wil ze tot haar wezen komen.

Op al die manieren
waarop de mens naar binnen geroepen wordt,
inwendig en uitwendig,
daarin zal hij noodgedwongen bekoord worden.

Een leermeester zei:

'Net zo min als het vlees zonder zout kan,
wil het niet bederven,
zo kan de mens niet zonder bekoring.'

Got kan sich also eigenlichen geben durch die bekorunge
also durch die tugent und also durch die heiligen sacramente.

In der bekorunge werdent die flecken und die zecken bekant,
und werdent usgerútet,
und wurt demuetikeit do geborn von Gotz vorhte,
und wurt man Gottes vermanet
das man zuo ime flúhe und helffe an ime suoche
und den kampf uf in lege.

3
O minnenlichen kinder,
nu tuont dise edeln woffen Gottes an,
sunder allen zwifel ir úberwindent die bekorungen;
sint in demuetikeit, senftmuetikeit,
demuetigent úch under Got und under alle creaturen!

O wer dise woffene an hette,
den kunde weder tufel noch mensche
noch enkein strit úberwinden niemer,
und hettent alle creaturen gesworen;
und wer ir ouch enbert,
on allen zwifel so wurt er sigelos.

Zorn der widerstet der senftmuetikeit,
und der wurt geborn in eigenschaft, in eigenre minne;
und hochfart die widerstet der demuetikeit
und wurt geborn von eigenre behagunge und muotwillikeit:
die widerstet der demuetikeit.

Der demuetige mensche der hat nút eigens willen
noch einkein hovbet,
er ist arm von geiste,
Got ist sin houbet und sin enthalt
und sin eigen tuon.

O kinder,
demuetigent úch under die gewaltige hant Gotz,
so erhohet er úch;

lant úch Got und alle creaturen urteilen
und urteilent úch mit
und truckent úch selber,
und lant úch willeklichen in daz liden,
und verloeukent uwer selbes in allem dem da ir úch vindent,
und fliehent zuo Gotte:
one zwifel es wurt schiere guot mit allen uwern bekorungen.

O kinder,
wo sint die woffene der senftmuetikeit in dem menschen!

So man eime ein wort sprichet,
die rihte er zehene wider sprichet,
und do rihte so vert der boese zecke herfúr
und wurt erwecket

und grinet gegen eins andern bosheit,
also daz zwene hunde gegen enander grinent und bellent
und bissent;
und also enhast du nút die woffen der demuetikeit,
sunder du bist rehte ein widergriner;

du soltest dich frowwen
und dich es rehte unwúrdig dunken,
wanne von der uebunge so wurt die tugent geborn
und kummet zuo wesende.

Also man dich mit bitterkeit ankummet,
so soltest du keren zuo dime grunde,
und habe dich selber me fúr nút

God kan zich evengoed geven in de bekorung
als in de deugd en de heilige sacramenten.

In de bekorung komen de vlekken en wortelstokken aan het licht,
en worden ze uitgerooid,
en deemoedigheid wordt hier geboren uit godsvrees,
en men wordt hierdoor gemaand
zijn toevlucht en hulp bij God te zoeken
en hem te laten strijden.

3
O, minnelijke kinderen,
trek deze edele wapenrusting Gods dan aan,
zonder enige twijfel zullen jullie de bekorungen overwinnen;
wees deemoedig, zachtmoedig,
verdeemoedig je onder God en onder alle schepselen!

O, wie deze wapens zou dragen,
hem kon geen duivel, geen mens,
noch welke strijd ook, ooit deren,
al hadden alle schepselen samengezworen;
en wie hen ontbeert,
zonder twijfel, hij zou de zege niet behalen.

Toorn staat tegenover zachtmoedigheid
en wordt geboren uit zelfzucht, uit eigenliefde;
en hoogmoed staat tegenover deemoedigheid
en wordt geboren uit zelfbehagen en kwaadwilligheid
die zich verzet tegen de deemoed.

De deemoedige mens heeft geen eigenwil,
hij is zijn eigen hoofd niet,
arm van geest is hij,
God is zijn hoofd en zijn houvast,
zijn doen en laten.

O kinderen,
verdeemoedig jullie onder Gods machtige hand,
zo zal hij jullie verhogen.

Laat je door God en door alle schepselen veroordelen
en veroordeel ook jezelf
en buig,
en onderga het lijden vrijwillig
en verloocheen jezelf in alles waarin je jezelf aantreft,
en vlucht naar God:
zonder twijfel, snel zal het goed komen met al je bekorungen.

O kinderen,
waar zijn de wapens van de zachtmoedigheid in de mens!

Een woord tegen iemand gesproken,
het wordt meteen beantwoord met tien andere,
en meteen ontkiemt daar die kwade wortelstok
en wordt hij gewekt.

Zo gromt dan de ene boosheid tegen de andere,
net als twee honden die naar elkaar grommen en blaffen
en elkaar bijten;
dan bezit je niet de wapens van de deemoed,
maar ben je echt een teruggrommer.

Je zou je echter moeten verheugen
en je onwaardig achten,
want in de oefening wordt de deugd geboren
en komt ze tot haar wezen.

Wanneer men je met bitterheid benadert,
keer dan in tot je grond,
en houd je voor minder nog

danne dich ieman gehaben mag;
du solt eins andern bitterkeit heilen mit dinre senftmuetekeit,

und heilen eins andern wunden
und blibe selber ungewunt.

Dise gebresten
und alle gebresten
sol man überwinden mit innigem gebette,
und in gebette des geistes
und in volleherten in der worheit.

Von disem sprach Petrus,
sant Gregorius junger,
und fragete und sprach:

'dis ist also ein swere rede
das der mensche allewegent sülle sin in eime strite';

do sprach sant Gregorius:

'es ist nit swer noch engestlich
so der mensche sinen strit und sinen gesig uf Got lot
und dise vigentlichen schos enpfinge;
und der dise waffene der senftmuetekeit und demuetekeit hette,
der ensluege nit wider,
sunder der kerte zuo sime eigenen grunde
und enpfinge die pfile in einer gesaster guetlicher gestalt;
in minnen enpfinge er die minnenclichen slege
uf dem buckeler des lebenden glouben.'

4

In disen woffenen múgent ir widerston wider die hoehede des túfels,
wan uns enist nüt zuo widerstonde wider daz fleisch und das blout;
daz súllent die lúte mercken
die das arme fleisch martelent
und doetent nüt der boesen sipschaft
die in dem grunde verborgen lit;

was het dir das arme fleisch geton?

und wellent soliche rehte
alse sú mit den koepffen durch die muren varen wellent;

doete die untugent und nüt das fleisch;
doete den buch und lo den sun lebende.

Nu sprach er uns zuo stritende
wider die fúrsten und potestaten
und wider der welte meistere der vinsternisse,
daz sint die túfele,
und sint ouch die fúrsten der welte,
die soltent die allerbesten sin
und sint leider rehte die rosse
do die túfele uf ritent,
daz sú unfride und urluge machent
und pinigent die lúte in hochfart
und in unrehter gewalt
und in maniger bosheit,
also es wol schinet in aller der welte.

Und wider die meistere der vinsternisse:
weliche unsprechenliche vinsternisse nu in der welte ist,
bede in geistlichen und in weltlichen,
do siht man jomer an,
das die heiden und die juden
in iren wisen
iren dingen vil rehter tuont danne wir,
noch irme naturlichen lichte,
die doch alzumole in der blintheit sint und in dem vinsternisse,
und wir hant also vil wunderlicher anwisinge,

dan wat een ander van je denken mag;
genees de bitterheid van de ander met jouw zachtmoedigheid.

Genees de wonden van de ander
en blijf zelf zonder wonden.

Deze tekortkomingen,
ja, alle tekortkomingen,
men moet ze overwinnen met innig gebed,
met een gebed in de geest
en volhardend in de waarheid.

Hierover zei Petrus,
leerling van Gregorius,
toen hij deze vragend aansprak:

'Het is wel een zware opdracht,
dat een mens altijd verweekt dient te zijn in een strijd.'

Toen zei Sint-Gregorius:

'Zwaar noch beangstigend is het,
zolang de mens zijn strijd en zijn zege maar in Gods handen legt
en zo dit vijandelijke schot ontvangt;
wie de wapens van zachtmoedigheid en deemoedigheid zou bezitten,
hij zou niet terugslaan,
maar inkeren tot zijn eigen grond
en hij zou die pijlen ontvangen op een rustige en kalme wijze;
liefdevol ontving hij deze minnelijke slagen
op de schildknop van het levende geloof.'

4

Met deze wapens kunnen jullie de listen van de duivel trotseren,
want niet het vlees en het bloed moeten we bevechten;
laat die mensen hier acht op slaan
die wel het arme vlees kwellen,
maar niet zijn boze verwanten doden
die in de grond verborgen liggen.

Wat heeft het arme vlees jou gedaan?

Deze mensen doen
alsof ze met hun hoofden door muren willen heengaan.

Dood de ondeugd en niet het vlees;
dood de bok en laat de zoon leven.

Welnu, hij droeg ons op
te strijden tegen de vorsten en de machthebbers
en tegen de heersers over de duistere wereld,
en daarmee zijn de duivels bedoeld
en ook wereldse vorsten;
de allerbeste zouden deze moeten zijn,
maar helaas, ze zijn als het ros
waarop de duivels rijden
en doordat ze onvrede stichten en oorlog maken
en de mensen pijnigen door hun hoogmoed
door onrechtmatig machtsvertoon
en door menigerlei kwaad,
zoals men overal zien kan.

Strijden moeten we tegen de heersers van de duisternis;
de onzegbare duisternis die nu in de wereld is,
zowel bij de geestelijken als de wereldlijken,
hieraan kan men op pijnlijke wijze zien,
dat de heidenen en de joden,
elk op hun manier,
hun zaken veel beter doen dan wij,
passend bij hun natuurlijke inzicht,
zij die toch geheel en al leven in blindheid en in duisternis,
terwijl wij zoveel wondermooie onderwijzingen hebben,

den heiligen glouben und daz ewangelium
und Cristus leben und der heiligen,

und bi dem alleine so bliben wir alzuomole blind
und sint vol itelkeit und der creaturlicher bilde,
und verblibent alzuomole noch in minnen
noch in meinen Got luterlichen;

mit blinden ungeloeubigen lúten
súllent wir geurteilt werden.

Nu sint ander lúte
die dis vinsternisse diser blindheit
hant gelossen zuomole,
und hant sich gekert von in selber und von allen dingen
in daz gewore lieht,
und sint insinckende und insmeltende
in iren ursprung
in eime inwendigen stillen swigende alle irre krefte,
und werffende sich in das vinsternisse der goettelichen wuestenunge,
das da ist úber alle verstentnisse;

und in dem erswingent sú sich also verre
das sú onderscheid verliesent in der einikeit,
und verliesent sich selber und alle ding,
und enwissent zuomole nüt
danne umb ein blossen einvaltigen Got,
in den sint sú versuncken.

Diewile sú do sint,
so get es in gar wol
und verirrent nüt,
sunder also sú heruskoment
wider zuo der vernunft,
der ist dise wise zuomole unbegriffenlichen,
und enverstont diz nit,
wenne es ist zuomole úber sú
und alles ir vermúgen.

So kummet denne
die geistliche schalkeit in den himeln,
daz sint subtile geiste,
die túfele die verre úber die andern sint
in subtilkeit und in bosheit;

und bekennent denne ettewenne
von disen zuomole goettelichen menschen
das sú ire stette súllent besitzen in dem himelriche;
des hant sú so wunderlichen grossen has
das sú dise hohen edeln menschen niemer lossent gerasten;

under andern wisen so bringent sú in in,
sú sin selber Got,
und das were der sorglichste val;

5
do sol man rehte den glouben zu eime schilte nemen
und den vil herte fúr sich halten,
und sehen das niht wan ein Got ist
noch werden mag noch ensol;

und uf sinen starken schilt des woren glouben
enpfahe er die fúrigen pfile und schoss des vigendes;
und tuot an den helm des heilles,
und sint gegúrtet mit der gerechtikeit und geschúrtzet,
und nemet an die pantzer gestricket von allen tugenden;
und nement an uwer hant daz swert des Gottes wortes,
und schirment rehte frommeclichen umb úch,
und erwerent úch
von allen den schossen und behendikeiten uwer vigende
und allen iren schalkeiten,

zoals het heilige geloof en het ewangelie,
Christus' leven en dat van de heiligen.

En toch, bij dit alles blijven we helemaal blind;
vol zijn we van ijdelheid en van schepselijke beelden,
en we wonen op geen enkele wijze in de liefde
noch in een zuiver op God gericht verlangen.

Samen met ongelovige mensen
zullen we geoordeeld worden.

Maar er zijn ook andere mensen,
de duisternis van deze blindheid
hebben ze helemaal achter zich gelaten,
en ze hebben zich afgekeerd van zichzelf en van alle dingen
en gekeerd naar het ware licht,
en inzinkend en insmeltend zijn ze
naar hun oorsprong
in een stil, inwendig zwijgen van al hun krachten,
en ze werpen zich in de duisternis van de goddelijke woestijn,
die elk begrip te boven gaat.

En ze dringen hierin zo ver door
dat ze onderscheid verliezen in de eenheid;
zichzelf verliezen ze en alle dingen,
en ze weten van niets anders
dan van een loutere, eenvoudige God,
in wie ze verzonken zijn.

En zolang ze in die toestand zijn,
gaat alles goed met hen
en dwalen ze niet,
maar komen ze terug uit die toestand
terug bij hun verstand,
niet te vatten is het hiervoor,
het kan dit niet verstaan,
want het gaat alle verstand te boven,
al zijn vermogens.

Zo komt er
geestelijke boosaardigheid de hemel binnen:
scherpzinnige geesten zijn het,
duivels die de andere overtreffen
in scherpzinnigheid en boosheid.

Ze zien dat eerdags
enkele van deze zo goddelijke mensen
hun plaats zullen gaan bezetten in het hemelrijk,
en hierdoor ontstaat bij hen zulk een wonderlijk grote haat,
dat ze deze hoogedele mensen nooit meer met rust laten.

Ze laten bij hen gedachten binnenkomen
waardoor deze denken zelf God te zijn:
de zorgelijkste val zou het zijn.

5
Hier moet men echt het geloof als schild nemen
en het met alle kracht voor zich houden,
beseffend dat er slechts één God is
en dat er geen bij kan komen noch zal komen.

Laat het sterk schild van het ware geloof
de vurige pijlen en schoten van de vijand opvangen,
en draag de helm van het heil,
en wees omgord met het schort van de gerechtigheid,
trek het pantser aan gevlochten uit alle deugden,
en neem in je hand het zwaard van Gods woord,
en sla op dappere wijze om je heen,
en weer je
tegen al die schoten en listen van je vijanden
en tegen al hun boosaardigheden,

daz ir in aller volkommenheit múgent bestan in heilikeiten
in den boesen tagen.

Das sint die tage der wir wartende sint,
so die sulen der welte súllent bibende
und alles zuo einander sol geworffen werden;

dan súllent die ston in grosser sicherheit,
so vindent sú sich in disem abgrunde
und sint in Got versuncken
und sint fri ir selbes und aller freisen,
die nu alsus gestritten und gesiget hant,

und darumb gont sú darin alle tage
und ziehent mit in in alle die iren
die in mit sunderheit bevolhen sint,
die endúrfent nút wenen das sú ir vergessent,
nein nút,
sú gont alle mit in in
in eime ougenblicke
unbittlichen
und fúr die gemeine cristenheit,

und alsus denne herwider us in minnen uebungen,
und dan aber wider in
und verswingent sich
und fliessent wider in
in dem minnelichen grundelosen abgrunde;

und alles daz sú enpfohent,
das tragent sú alles wider in
und ennement es sich nút an,
dan alles wider in den grunt,
sú lossent es dem des es ist.

Dis sint rehte die sulen uf den die cristenheit bestet;

kinder,
enwere es das uns dise sulen nút ufenthient
und hettent wir ir nút,
es mochte uns vil úbel ergan,
das súllent ir wissen.

Alsus, vil lieben kinder,
haltent iemer vaste den buckeler des heiligen glouben
und schirment vaste al umb úch
mit dem swerte des heiligen Gottes wortos,
und vallent ir wol us und werdent ussgeslagen,
hebent aber wider an,
vallent wider in
súben und súbentzig werbe,
ja tusent werbe,
ja me denne man gesprechen mag,
und vollestent in der worheit
untze an den ewigen tag des heiles.

Das helffe uns Got.

Amen.

opdat je volmaakt en op heilige wijze staande mag blijven
op de dagen van het kwaad.

Dit zijn de dagen die wij verwachten,
de dagen dat de zuilen van de wereld zullen wankelen
en alles in elkaar zal storten.

Zij dan, zij zullen staan in grote zekerheid,
zo treffen ze zichzelf aan in deze afgrond
en ze zijn verzonken in God,
vrij van zichzelf en van alle vrees,
zij die aldus gestreden hebben en overwonnen.

Daarom gaan deze mensen hier elke dag binnen
en ze trekken dan met zich mee al de hunnen;
zij die aan hen zijn toevertrouwd,
ze zullen niet denken dat ze vergeten zijn,
nee,
met hen gaan ze allen naar binnen,
snel als in een oogwenk,
beeldloos,
en namens de gehele christenheid.

In liefde oefeningen gaan deze mensen vervolgens uit,
om daarna weer binnen te gaan,
inzwenkend
stromen ze terug
de minnelijke, grondeloze afgrond in.

Alles wat ze ontvangen hebben,
dat dragen ze weer naar binnen
en niets eisen ze voor zichzelf op;
alles brengen ze in de grond,
en geven het hem aan wie het toebehoort.

Dit zijn waarlijk de zuilen waarop de christenheid rust.

Kinderen,
zou het zo zijn dat deze zuilen ons niet droegen,
bezaten we ze niet,
het zou slecht met ons aflopen,
ja, weet dat.

En zo dan, lieve kinderen,
houd steeds de schildknop van het heilige geloof stevig vast
en sla van je af
met het zwaard van Gods heilige woord,
en wanneer jullie vallen en verslagen zijn,
sta weer op,
begin opnieuw,
zevenenzeventig keren,
ja, duizend keren,
ja, vaker nog dan er woorden voor zijn,
en volhard in de waarheid
tot aan de eeuwigdurende dag van het heil.

Daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 76 (V76)

Tweëntwintigste zondag na Drievuldigheid

Oro fratres
ut caritas vestra magis ac magis abundes (Phlp 1,9)

*Die bredige usser sante Paulus epistele
von dem XXII sunnendage
seit von grosser frucht der minnen
und wie wir us minnen
unseres nehsten gebresten
guetliche liden und vertragen súllent
und uns selben in den willen Gottes geben
in allen gegenwürffen der begirden.*

1
Sante Paulus sprach:

'bruedere, ich bitte úch
daz uwer minne me und me wawsse
und úberflússig werde';

und er sprach:

'Got ist min gezúg
wie ich uwer aller begere in minem gehugnisse Jhesu Cristi,
und daz bitte ich das uwer minne me und me wawsse
und úberfliesse in aller kunst und allem sinne,
weliches das beste si in luterungen one zorn,
und den tag Jhesu Cristi
erfüllet mit frucht der gerechtikeit,
Jhesu Cristi zuo lobe und zuo eren.'

Disem ist sin zuo gebende,
wie mit grossem flisse und ernste sant Paulus sprach
das Got sin gezúg were,
wie er der sinre gedehte in sime gedehtnisse;

und hettent wir minne,
so solte uns das also wunderliche sere reissen
das Gottes frúnt
also wunderlichen von grunde von uns begerent

das wir unserme dinge rehte tuont,
und soltent iren begerunge gnuog sin vil billichen,
enwoltent wir anders nút tuon.

Nu sprach er:

'ich bitte
daz uwer minne me und me wawsse
und úberflússig werde,
uss einre minre minne in ein merre minne
und ein volkomen minne úberfliesse.'

Das edelste und daz wunnenlichste do man abe gesprechen mag,
das ist minne,
man enmag nit nützers geleren.

Got enheischet nút grosse vernunft noch tieffe sinne
noch grosse uebunge,
alleine man guote uebunge niemer súlle verlossen,

Broeders, zo bid ik,
moge jullie liefde steeds blijven groeien (Fil. 1,9)

*De preek op de brief van Sint-Paulus
voor de tweëntwintigste zondag
spreekt over de grote vrucht van de liefde
en hoe we uit liefde
de tekortkomingen van onze naaste
geduldig lijden en verdragen moeten
en dat we gehoorzaam moeten zijn aan Gods wil
in alle dingen waarheen onze begeerte ons voert.*

1
Sint-Paulus zei:

'Broeders, dit vraag ik jullie,
dat jullie liefde steeds maar groeien mag
en overvloeïend worden';

en hij zei:

'God is mijn getuige,
dit is wat ik voor jullie hoop, jullie in Jezus Christus gedenkend,
vragend dat jullie liefde steeds maar groeien mag
om dan over te vloeien in alle kennis en in de zinnen
en zonder toorn ontdekkend wat het beste is in louteringen
tot de dag dat Jezus Christus komt,
en vervuld te zijn met gerechtigheid,
door Jezus Christus en tot zijn lof en eer.'

Bemerken we hier
met welke grote vlijt en ernst Sint-Paulus zegt
dat God zijn getuige was,
toen hij de zijnen gedacht in zijn gebeden.

Hadden we de liefde,
het zou ons op wonderlijke wijze moeten aanzetten
tot hetgeen Gods vrienden
zo wonderlijk en vanuit de grond, van ons verlangen.

De dingen die we doen willen we daarom goed doen,
gehoor gevend aan hun verlangens,
deze opvolgend als wilden we niets anders.

Hij zei nu:

'Dit is mijn gebed,
dat jullie liefde steeds groeien mag
en overvloeïend worden;
dat een kleinere liefde tot een grotere liefde wordt
om dan als volkomen liefde over te vloeien.'

Het edelste, het heerlijkste waarover men spreken kan,
het is de liefde,
niets nuttiger dan hierover leren.

God eist grote geleerdheid noch diepzinnigheid
noch krachtige oefeningen,
hoewel men het doen van goede oefeningen nooit moet opgeven;

doch allen uebungen git minne ir wúrdekeite;

Got heischet alleine minne,
wanne sú ist ein bant aller vollekomenheit
noch sant Paulus lere.

Grosse vernunft und behendekeit
die ist gemeine den heiden, den juden,
grosse werg sint gemeine dem gerechten und dem ungerechten,
die minne ist alleine
teilende den valschen von den guoten,
wanne Got ist die minne,
und die in der minne wonent,
die wonent in Gotte und Got in in.

Und dovon
vor allen kúnsten lerent die wore minne,
wanne uns Got unsprechenlichen vor geminnet hat,
so minnet wir in doch,
also sant Augustinus sprach;

und danvon enwurt unser minne nút gewant
noch ennimmet nút abe,
sunder sú wehset und nimmet zuo,
wanne mit minnen verdienet man minne;
ie me man minnet,
ie me man minnen mag
und minnen kan.

2
Nu die minne die hat zwei werg,
ein innerlich werg
und ein usserlich werg.

Das usser werg ist gekert zuo dem nehsten,
und das inre werg get in Got sunder mittel.

Daz diser minnen reht geschehe,
darzuo bedarf der mensche kunst;
dannanvon sprach sant Paulus:

'das uwer minne zuoneme
in aller kunst und in alleme sinne';

wan uns ensol nút genuegen mit guoteme,
sunder er meinet
das wir daz alre beste erkriegent
und das wir úberflússig werdent in der minne.

Kunst ist die dirte gobe in den súben goben
und get rehte der minnen vor
also eine maget
die einre frowwen dienet
und vorget.

Die wore goetliche minne
die du solt han innewendig,
die soltu mercken und verston
an der minnen die du zuo dime nehsten hast ussewendig;
wanne nút enminnest du Gotte
e danne du vindest das du minnest dinen nehsten,
also geschriben stot:

'wie moechtest du Got minnen
den du nút ensihst,
die wile du nút minnest dinen brooder
den du do sihst?'

An disen hangent alle die gebot und die e Gottes:

'minne Got und den nehsten alse dich selber.'

de oefeningen echter ontvangen pas door de liefde hun waardigheid.

God eist slechts liefde,
want zij vormt de band van alle volmaaktheid,
zoals Sint-Paulus zegt.

Grote geleerdheid en slimheid
vindt men bij heidenen en joden,
krachtige oefeningen bij rechtvaardigen als bij onrechtvaardigen,
alleen de liefde is het
die de boosaardigen scheidt van de goeden,
want God is liefde,
en zij die in de liefde wonen,
zij wonen in God en God in hen.

En daarom,
meer dan van alle wetenschap, leer van de liefde,
omdat God ons eerst op onzegbare wijze heeft liefgehad,
laat ons hem ook liefhebben,
zoals Sint-Augustinus gezegd heeft.

Onze liefde verliest hierdoor niet de weg
noch wordt ze kleiner,
nee, ze groeit en gedijt,
want met liefde wint men liefde;
hoe meer men liefheeft,
hoe meer men vermag lief te hebben
en kan liefhebben.

2
De liefde richt zich op twee werken:
een innerlijk werk
en een uiterlijk werk.

Het uiterlijk werk is gericht op de naaste,
en het innerlijk werk voert zonder middel tot God.

Wil deze liefde tot haar recht komen,
dan heeft de mens daar kennis voor nodig;
hierover zegt Sint-Paulus:

'dat jullie liefde groeien mag
in alle kennis en in alle zinnen';

want we moeten ons niet tevreden stellen met wat goed is,
nee, hij bedoelt te zeggen
dat we moeten streven naar het allerbeste,
om dan over te stromen in liefde.

Kennis is de derde gave onder de zeven gaven
en ze komt net voor de liefde,
als een maagd is ze
die een nobele vrouw dient
en voor haar uit gaat.

De ware goddelijke liefde,
die je innerlijk hoort te hebben,
die moet je herkennen en bemerken
aan de liefde die je voor je naaste hebt op een uitwendige wijze;
want je kunt God niet liefhebben
alvorens je bemerkt dat je je naaste liefhebt,
zoals geschreven staat:

'hoe kun je God liefhebben,
hij die door jou niet gezien wordt,
zolang je je broeder niet liefhebt
die je wel kunt zien?'

Hierop rusten alle geboden en Gods verbond:

'Heb God en je naaste lief als jezelf.'

Du solt mit ime haben mitfrowwunge
und mitlidunge
in allen dingen
und ein hertze und ein sele,
also in der apostolen geziten waz:

alle ding worent under in gemeine.

Enmaht du dis nit bewisen ussewendig,
so wo dir des gebristet,
do solt du es in der minnen haben,
in dime grunde, in der worheit,
núť gekleibet,
sunder in der lutern worheit,
in dem gunst, in der minnen
und in dem bereiten willen.

Enkanst du ime nit me getuon,
so sprich ime doch ein guot minnenlich wort zuo
uss eime woren guoten grunde.

3

Ouch sol dine minne erscheinen
an dem verkerten menschen;
dem solt du lieplichen vertragen
sine gebresten mit minnenlicher getult;
du solt daruf núť vallen mit swerem urteile,
sunder lit mit ime in erbarmhertzikeit sine untugende,
núť ga in dir,
und underwilen enkummet sú ouch núť
us dem habitus der bosheit
und kummet wol von unversichteit oder von tragheit,
oder ouch, also sant Gregorius sprichet,
von Gottes verhengnisse,
daz der mensche domitte gedemuēiget werde
und sich in den gebresten bekenne.

Dise menschen den es núť enkummet
us dem habitus der untugent,
danne alsus von zuovalle,
die kummet alzuohant wider
und stroffent sich selber
und gent sich schuldig;
mer die andern die blibent in irre hertekeit
und wellent alle zit reht haben;
die enlassent sich núť.

Disen allen solt du in minnen vertragen,
und do an soltu pruefen dich selber;
aber vellest du heruf mit swindekeit und mit swereme urteile,
als etteliche,
so sint sú so swinde uf irs nehsten gebresten,
und also sú mit den koepffen durch die muren wellent varen:
das ist ein gewiss zeichen
das man an der goettelichen minne dorrende ist
und ietzent dorret.

Kinder,
sehent fúr úch mit uwerem nehsten
und sehent wie ir sitzent
und die mentele úber die houbet slahent
und verurteilent uweren nehsten frefellichen;
ir súllent úch selber ansehen
und urteilent úch selber
und sehent womitte ir umbegont.

Hie wurt sere geirret an disem
das nieman den andern mit minnen zuo grunde enlidet
noch envertreit sine krangheit;
ein mensche ist lihte eins kranken houbtes

Verheug je wanneer hij zich verheugt
en lijdt met hem mee wanneer hij lijdt,
doe het bij alles
en wees één van hart en ziel,
zoals het ten tijde van de apostelen was:

‘ze bezaten alles gemeenschappelijk’.

Kun je het uitwendig niet tonen,
omdat de mogelijkheden jou ontbreken,
wees in liefde dan daartoe bereid,
in je grond, in de waarheid,
niet als een kalklaagje,
maar in de loutere waarheid,
in de toeneiging, in de liefde
en in bereidwilligheid.

Kun je niet veel voor hem doen,
heb dan maar een minnelijk woord voor hem over,
een woord dat komt uit een ware, goede grond.

3

Laat je liefde zich ook tonen
aan mensen die de verkeerde weg gaan;
verdraag op liefdevolle wijze
hun gebreken in minnelijk geduld;
vel daarover geen hard oordeel,
maar duld vol barmhartigheid hun ondeugden
die jou mogen treffen,
het kan zijn dat ze niet voortkomen
uit een habitus van slechtheid
maar uit onvoorzichtigheid of traagheid,
of misschien, zoals Sint-Gregorius zegt,
uit een raadsbesluit van God,
opdat de mens erdoor verdeemoēdigd zal worden
en zich aan zijn gebreken leert kennen.

De mensen waarbij het niet voortkomt
uit een habitus van ondeugd,
maar uit de omstandigheden,
deze mensen komen ervan terug
en ze straffen zichzelf
en bekennen schuld;
de anderen echter volharden in hun gedrag
en willen altijd gelijk hebben;
ze laten niet af.

Verdraag het liefdevol, van al deze mensen,
en beproef hierin dan jezelf;
val je uit en oordeel je snel en hard,
zoals sommigen
die zich meteen op de tekortkomingen van hun naasten richten,
en doe je als zij die met hun hoofd door de muur willen gaan,
dan vormt dit een zeker teken
dat de goddelijke liefde in je aan het verkoelen is
en verder verkoelen zal.

Kinderen,
zie toe hoe je je gedraagt tegenover je naasten;
kijk hoe je daar zit
en de mantel over je hoofd slaat
en wrevelig je naaste veroordeelt;
bezie jezelf
en oordeel dan over jezelf
en zie waarmee je omgang hebt.

Daar wordt ernstig gedwaald
waar niemand de ander liefdevol uit de grond van zijn hart verduurt,
niemand andermans zwakte verdraagt;
die ander heeft misschien wel hoofdpijn

oder unversinnekeit
oder ander zuovelle.

Dise bruederliche minne
sol úberfliessen in allem dem das du maht,
und sol wahssen und zuonemen,
und an diser soltu pruefen die ander minne
die inwert ist gekert zuo Gotte
in sinen ursprung;
und zuo diser minne bedarf man der kunst,
daz man wol geordent werde in disen zwein wercken
beide ussewendig und inwendig.

Dis ist daz sant Paulus von uns begert,
das dise wahsse und merre werde,
wan die eine minne treit
und us ir wurt die ander geborn,
obe sú mit der kunst wurt geordent.

4
Als nu der mensche Got wil minnen,
so siht er in sich selber
das er minnelos und gnodelos ist;

so solte er Got von grunde minnen
und meinen,
und envindet es nût in ime:

so stet dicke in ime uf ein gruwelich urteil
und geschrei úber sich selber,
und versencket sich danne der mensche
in die helle oder in gruwelich vegefúr,
und stet alles das unglücke in ime uf das ie wart;
entruwent, dem ist vil rehte also:
der mensche sol sich selber verurteilen.

Aber wie tuont wir armen wurmelin
die hie noch kriecheint in der erden, in der eschen?

So wir dis bevindent,
so sprechent wir:

'erbarmhertziger Got,
erbarme dich úber mich, erloese und hilf mir
und tuo mir alsus und also,
und hilf mir daz ich sunder alles vegefúr zuo himelrich kumme',

das wenig heiligen ist geschehen.

Diz ist wol guot,
des enwiderspriche ich nût;
aber der wore minne hette,
der viele mit sime urteile
und mit allen sinen gebresten
in ein minnenliche insinckende in Got
in sinen wolgevellichen guoten willen,
in eime woren usgange alles eigens willen;

wanne wore goetliche minne
die tuot den menschen verloeuckende sin selbes
und alles eigens willen;
und dovon
so vellet der mensche in disem fúr die fuesse Gottes
und begert des urteiles von Gotte in der minnen,
das Gottes gerechtikeit genuog geschehe an ime
und an allen creaturen,
das Gotz wille an ime werde
noch sime aller liebsten willen,
wie er es eweclich gewellet hat
und in sime ewigen willen fúrgeordent hat oder noch ordenen wil,
es si in dem vegefúr oder wie es ime wol behaget;

of is onoplettend,
of iets anders overvalt hem.

Deze broederlijke liefde,
ze moet overvloeien in alles wat je doet,
en ze moet groeien en gedijen,
en aan haar kun je dan afmeten die andere liefde,
de liefde die inwaarts gekeerd is tot God,
naar haar oorsprong;
voor deze liefde heeft men kennis nodig,
opdat haar tweevoudig werk goed geordend zal zijn,
zowel het uitwendige als inwendige.

Dat is het wat Paulus van ons verlangt,
dat ze groeien zal en gedijen,
want de ene liefde draagt de ander in zich
en uit haar wordt ze geboren,
wanneer ze door kennis geordend wordt.

4
Wil de mens God liefhebben,
dan ziet hij, blikkend in zichzelf,
dat hij zonder liefde is en zonder genade.

God zou hij vanuit de grond van zijn hart moeten liefhebben,
naar hem moest zijn verlangen uitgaan,
en toch, in zichzelf treft hij dit niet aan.

En vaak velt hij dan een vreselijk oordeel
en jammert hij over zichzelf,
en de mens verzinkt zich
in de hel of het gruwelijke vagevuur,
en dan herrijst in hem al het onheil dat hem ooit trof;
en terecht gebeurt het,
want de mens zal zich zelf veroordelen.

Maar wij, wat doen wij, arme wormpjes
die hier nog kruipen in de aarde, door de as?

Wanneer we dit bemerken,
dan zeggen we:

'Barmhartige God,
erbarm je over mij, verlos me en help me,
geef me dit en geef me dat,
en help me om zonder vagevuur in het hemelrijk te komen.'

We verlangen iets wat slechts weinig heiligen ten deel is gevallen.

En dat is goed zo,
ik heb hiertegen geen bezwaar;
maar wie de ware liefde zou hebben,
die zou zich met zijn oordeel
samen met al zijn tekortkomingen
op minnelijke wijze verzinken in God,
in zijn warme welwillendheid,
ontdaan van alle eigenwil.

Want ware, goddelijke liefde
laat de mens zichzelf verloochenen
samen met alle eigenwil;
en daardoor
werpt de mens zich hier voor de voeten van God
en vraagt om het oordeel van de barmhartige God,
opdat Gods gerechtigheid zich aan hem voltrekken mag
en aan alle schepselen,
en dat Gods wil zich in hem openbaren mag
overeenkomstig zijn liefste wil,
zoals hij het van eeuwigheid gewild heeft
en met zijn eeuwige wil voorbeschikt heeft of het nog schikken zal,
het zij in het vagevuur of hoe het hem behagen zal;

was oder wie oder wenne
oder wie lange oder wie schiere,

'herre, als du wilt.'

Und obe der mensche gross oder kleine,
nohe oder verre súlle sin,
alles valle in sinen willen
und sol sich frovwen
das Gottes gerehtekeit genuog geschehe an sinre kleinheit
und an ime unwürdigen menschen sinre grossheit und hochheit,
und minnet da, und also wurt eins des andern gnade din.

Kinder,
dis were wore minne;
o der in einen solichen ker kunde geraten
an sime lesten ende,
das er alsus zuo mole viele in Gotz willen
und darinne funden wurde:

het er alle die sünde geton
die alle die welt ie getet,
er fuere ane alles mittel hin.

Aber dis mag dir nieman gegeben wanne alleine Got;
und also enkein sicherre und besser sterben enist
danne hie inne,
also enist kein edelre noch nützer leben
danne hie inne allezit leben,
und hie inne neme der mensche wunderlichen zuo
on underloss.

5
Die minne tuot versinken in den geminneten.

Hie inne ist ein gegenwurf, daz ist die sünde;
danne sint ander gegenwúrf,
das sint grosse und swere bekorunge
in vil sweren wisen,
es si welicher kunne das si;

das sol man also verston:
die bekorunge also bekorunge
das ist der inval der gebresten,
den ensol man nüt willen noch erwelen,
sunder die pinlicheit
die in dem widerstanden und in dem úberwindende ist,
die sol der mensche erwelen
und legen sich von minnen under die swere der búrden,

und obe Got daz wolte gelitten han von ime
bis untze an den júngsten tag,
das er daz gerne von minnen liden wolte
Gotte zuo liebe und ime zuo eren,

und alles
das man hiemitte moehte verdienen,
luterungen oder selikeit,
behaget daz Gotte
und wolte den lon geben
eime heiden oder eime juden
oder eime úber mer
und den du nie gesehe,
das du es dem von grunde dins hertzen
also wol soltest gunnen in Gottes willen
also dir selber.

Denne hat die minne einen andern gegenwurf,
das ist das man des geminten gerne bevinde
und in gerne erkennet und sin smacket und gebruchet,

wat, hoe of wanneer,
hoe lang of snel ook,

'Heer, naar jouw wil.'

En of de mens nu groot is of klein,
dichtbij is of ver verwijderd,
alles geschiede naar zijn wil;
laat hij zich verheugen
dat Gods gerechtigheid zich voltrekt aan zijn kleinheid,
aan hem, onwaardige mens, zijn grootheid en hoogheid;
heb lief, en de genade van een ander zal ook de jouwe zijn.

Kinderen,
dat zou dan ware liefde zijn;
o, wie zich toch zo bekeren kon
in het uur van zijn dood,
zodat hij zich aan Gods wil overgaf
en daarin gevonden zou worden!

Al had hij alle zonden begaan
die heel de wereld ooit beging,
zonder hindernis ging hij binnen.

Maar niemand kan je dit geven dan God alleen;
en zoals er in geen sterven zoveel zekerheid en goedheid is
als in dit,
zo is er geen leven dat zo edel of nuttig is
als dat waarin men op deze wijze leeft:
hierin zal de mens op wonderlijke wijze groeien,
en onophoudelijk.

5
De liefde maakt dat we verzinken in de geliefde.

Hier is er een tegenstrever, dat is de zonde;
en zo zijn er meer tegenstrevers,
namelijk de grote, zware bekorungen
die ons hier op vele manieren bezwaren,
en van welke aard ze ook mogen zijn.

Men moet dit als volgt begrijpen:
de beproeving als beproeving
is de inbraak van de tekortkoming,
niet haar zal men zoeken en verkiezen,
maar de pijniging
die gelegen is in het weerstaan en het overwinnen ervan,
haar moet de mens verkiezen,
en zich in liefde dan buigen onder haar zware last.

Wanneer God zou willen dat hij dit dulden moest
tot aan de jongste dag,
graag zou hij het willen ondergaan
uit liefde voor God en hem tot eer.

En alles
wat men hiermee mocht verdienen,
louteringen, zaligheid,
zou het God behagen
om het als loon te geven
aan een heiden of een jood
of aan een mens aan de overzijde van de zee,
iemand die je nooit gezien hebt,
gun het die mens uit de grond van je hart,
ja, gun het hem overeenkomstig Gods wil
als betrof het jezelf.

Nog een andere tegenstrever kent de liefde:
men zoekt de aanraking van de geliefde,
men wil hem kennen, hem smaken en genieten.

und wan der mensche dis alles hette
oder haben moehete
des er von Gotte begert oder begeren mag,
das ime das Got,
also er des ietzent in eime besitzende were,
alzuomole neme
und gebe dem meisteme vigende
den der mensche in der zit moehete gehaben,
das er ime des
von minnen von grunde wol gunnen solte.

Jo ich horte von eime grossen gotzfründe
und der ein wunderlich heilig mensche waz,
das er sprach:

'ich enkan noch enmag nüt anders,
ich muesse mime nehesten
himmelriches me wunschen
und wellen in begerender wisen
danne mir selber:
dis hies ich minne.'

Alsus ist der entgegenwürffe vil
die der minnende mensche begert;
so were er gerne also arm,
also manige wise;
la du din setzen sin
und la dich die minne setzen,
und gang du des dinen us
in eime minnenlichen lassende din selbes
in demuetikeit
und in luterre abgescheidenheit.

Alsus sol man haben die minne
überflüssig in der kunst
daz man sù nit aleine enhabe
in einer guoten wisen,
sunder in der alrebesten wisen,
und wol in der kunst,

wan der fürste dirre welte
der hat ietzent an allen enden
geseget das unkrut under den rosen,
das die rosen dicke
von den dornen verdrucktet oder sere gestochen werdent.

Kinder,
es muos ein fluht oder ein ungelicheit, ein sunderheit sin,
es si in den kloestern oder do ussen,
und das ensint nüt secten
daz sich Gottes frúnt ungelich usgebent
der welte fründen.

Dise minne
von der sant Paulus begert
das wir überflüssig werdent,
die ist in diser wisen,
also wir nu gesprochen hant,
in den nidersten kreften gewesen;
und us disen wisen
so werdent der naturen
vil suesser murschel geschencket
und edel ciperwin grosser suessikeit;

in disem worent
die jungern unsers herren
do sù unsern herren gegenwürtig hattent;
mer

'expedit vobis,
das frummet úch und ist úch nütze,

Maar wanneer de mens dit allemaal bezat
of bezitten kon
over alles wat hij van God verlangt of maar verlangen kan,
wanneer God het hem dan,
zodra hij er bezit van nam,
ontnemen zou
om het aan zijn grootste vijand te geven,
de grootste die hij op aarde maar hebben kon,
dat hij het hem dan
liefdevol gunt uit de grond van zijn hart.

Ja, ik hoorde een grote godsvriend,
een uitzonderlijk heilige mens,
zeggen:

'Ik kan en ik wil het niet anders;
mijn naaste moet ik
het hemelrijk meer toewensen,
het eerder voor hem verlangen
meer nog dan ik zelf er naar uitzie:
dat is wat ik versta onder liefde.'

Zo zijn er veel zaken
waar de mens verlangend naar uitziet,
en graag zou hij arm zijn,
op velerlei manieren;
laat af, wil niet zelf richting geven aan je leven,
maar laat de liefde dit doen
en verlaat wat het jouwe is,
en doe het minnelijk en onthecht aan jezelf
en in deemoed
en in zuivere afgescheidenheid.

En de liefde zal men zo bezitten
dat ze uitstroomt in de kennis,
opdat men haar niet slechts
op een goede wijze zal bezitten
maar op de allerbeste wijze,
in haar goede beoefening.

Want de vorst van deze wereld,
overall heeft hij in deze tijd
onkruid gezaaid tussen de rozen,
en de rozen worden daarom dikwijls
door doornenstruiken verstikt of doorstoken.

Kinderen,
vlucht, wees hieraan niet gelijk, zonder je af,
het zij in kloosters of daarbuiten,
en geen sekten worden gevormd
wanneer de godsvrienden zich anders gedragen
dan de vrienden van de wereld.

Deze liefde,
waarvan Sint-Paulus verlangt
dat ze in ons overstroomt,
die wordt op de wijze,
zoals we nu besproken hebben,
in de lagere krachten gevonden;
en aldus
worden aan de natuur
veel zoete lekkernijen geschonken
en de zoetheid van edele wijn uit Cyprus.

Zo was het gesteld
met de leerlingen van de Heer
toen de Heer nog onder hen was;
maar:

'expedit vobis,
het is goed en nuttig voor jullie,

das ich in disen wisen von úch go';

soltent sú in edellichen enpfohen,
sú muestent alsus in lossen.

6
Und darumb wissent,
es ist noch ein ander minne,
die ist obe diser minne
hoeher wan der himel obe der erden;
kinder,
in die minne
wurdent die heiligen apposteln darnoch gesat.

O die in die minne geraten kundent,
die hettent wol geroten;
in der minne enist nút denne ein verloeukenen,
nút ein verjehen,
es enist nút in eime habende
also die jungern zuo vorderste hattent,
sunder sú ist in eime darbende;
in diseme ist ein unwissen,
ein unbekentnisse,
und ist verre úber redelicheit
in ein úberwesenlichkeit
und ein úberwislichkeit.

O do wurt der armen naturen so we
daz sú dicke zabelt,
rehte als wie ein kint das von der milch gezogen wurt;
do wurt die schalkehte nature,
die so winckeleht ist,
die wurt do so gar gelossen,
wan diz ist zuomole úber ir vermúgen und ir wúrcken,
und kummet in soliche berovbunge
das sú einen blig darin nút enkan getuon;
ja sú kan einen gedang noch ein begerunge,
ja ein meinunge da niht hebben.

Und daz selbe armuete kan sú Gotte nút geopfern,
dan sú hat reht ein hangen daran in eime nút wissende,

sú muos hie ir selber lovgnen in diser minnen
und sterben aller fúrwúrffe
die sú in der ersten minnen hat gehabet,
wan Got minnet sich selber hie
und ist hie sin selbes fúrwurf.

In disem ist nút denne
ein verloeucken en ein úberformekeit
und ein verborgen goettelich vinsternisse,
von dem do sant Dyonisius vil abe geschriben hat.

Hie wurt die arme nature einen andern weg gefuert
in ein bekorunge,
ja innewendig nút alleine,
sunder ouch ussewendig alles enthaltes und trostes;
man entzúhet ir die sacramente von Gottes ordenunge wegen;

hie vormoles e sú herzuo keme,
so het ich ir alle tage Gotz licham geben,
sunder nu keine wise also;
sú muos nu einen andern weg
der úber sú ist,
do sol der geist rusten in Gottes geiste
in einer verborgenen stillen
in dem goettelichen wesen.

Do lúhtet das lieht in die vinsternisse,
do wurt das einvaltige wesen funden
mit ime selber und in ime selber,

dat ik jullie in deze wijze verlaat';

want wilden ze hem op edele wijze ontvangen,
langs deze wijze moesten ze hem dan loslaten.

6
Want weet,
er is nog een andere liefde,
verhevener is ze dan deze liefde,
verheven als de hemel is boven de aarde;
kinderen,
in deze liefde,
hierin werden de heilige apostelen later opgenomen.

O, zij die deze liefde binnen konden gaan,
ze zouden goed terecht gekomen zijn;
in deze liefde is er niets dan een verloochenen,
geen inbezitneming treft men er aan;
niet in het bezitten,
zoals de jongelingen haar voorheen bezaten,
maar in het derven vindt men haar;
hierbinnen is een niet-weten,
een on-kennis,
het gaat hoog boven elk verstand uit
in een overwezenlijkheid,
elke wijze te boven gaand.

Ach, wat doet het de arme natuur pijn,
vaak spartelt ze dan
als een kind dat men wegtrekt van de moederborst;
de boosaardige natuur,
met haar hoeken en gaten,
ze wordt hier achtergelaten,
want haar vermogen en werkzaamheid gaat het helemaal te boven,
en zoveel wordt haar nu ontnomen,
dat ze hier niet naar binnen kan kijken;
ja, geen gedachte, geen begeerte,
zelfs geen verlangen kan ze hier hebben.

En niet eens deze armoede kan ze aan God opdragen,
want gehecht is ze eraan in haar onwetendheid.

Zichzelf moet ze hier opgeven in deze liefde
en afsterven aan alle gerichtheid
die ze bezat in die eerdere liefde,
want God heeft zichzelf hier lief
en zichzelf is hij hier tot voorwerp.

Hierbinnen is slechts
verloochening en overvorming
en een verborgen, goddelijke duisternis,
waarover Sint-Dionysius veel geschreven heeft.

Hier wordt de arme natuur naar een andere weg geleid,
naar een beproeving;
en niet slechts inwendig,
ook uitwendig is ze beroofd van alle houvast en troost;
onttrokken worden haar de sacramenten vanwege Gods verordening.

Voorheen, voor ze deze weg ging,
zou ik haar elke dag Gods heilige maal gegeven hebben,
nu echter is het anders;
een andere weg moet ze nu gaan,
deze gaat boven haarzelf uit,
daar zal de geest rusten in Gods Geest
in een verborgen stilte,
in het goddelijke Wezen.

Daar schijnt het licht in de duisternis,
daar wordt het eenvuldige wezen gevonden
met en in zichzelf,

und anders nüt.

Danne wurt alle manigvaltikeit geeinigt;

das ist der tag Jhesu Cristi
von dem do sant Paulus hie abe sprach,
do allererst wurt Jhesus Cristus
in dem woren tage reht genummen
mit aller siner fruht sinre pinen und sins todes,
in dem kloren tage in der rehten luterunge,

nút daz sine pine oder sin dot
út lutere werden múge in ime,
mer in uns,
das wir sú hie luterlicher und edellicher nemen,
nút in sinnelicher wisen und biltlichen,
also es durch die sinne ist ingetragen,
also man es hat in der fantasien,
nút also,
sunder innerlichen und edellichen
und goetlichen und verborgenlichen,
nút also hie vor in der ersten wisen.

Hie lúhtet in ein exemplar.

Vor unsers herren tode
do lies er sich Marien Magdalenen rueren,
sin fuesse weschen, trucken
und salben ouch das houbet;
mer noch siner undoetlicheit
do enwolte er nút also in der wisen gerueret sin
und sprach:

'noli me tangere,
enruere mich nút,
ich enbin noch nút in úch ufgevaren
zuo mime und zuo úwerme vatter.'

Also in der ersten wisen,
in dem nidersten grote,
do lies er sich wol weschen, truckenen, salben,
noch biltlichen wisen;
aber in dem andern grate
in keine wise nút also,
sunder in der wisen also er nu ist in dem vatter;

er ist ufgevaren mit allem dem daz er ist.

Das vindet man in dem woren tage,
do vindet man daz minnenliche fúrspil,
wie der sun dem vatter fúrspilt
und wie sú bede in usbluegender minne
geistent den heiligen geist.

Hie ist der gewore tag,
hie wurt geborn die wore minne
in irme rehten arte und adel,
und dis ist alles durch Jhesum Cristum,
also sanctus Gregorius schribet, also:

'per dominum nostrum Jhesum Cristum.'

Von diesem
schribet ein gross vatter unsers ordens
eins zuo dem capitel:

'das lieht Jhesu Cristi
daz lúhtet in unser inwendikeit
klerlicher denne alle die sunnen gelúhten múgent
an dem himele geschinen;
alsus von innan us,

nergens anders.

En geëinigt wordt dan alle menigvuldigheid.

Dat dan is de dag van Jezus Christus
waarover Sint-Paulus hier sprak,
de dag waarop Jezus Christus voor het eerst
als op de ware dag ontvangen wordt,
met geheel de vrucht van zijn pijn en zijn dood,
de heldere dag, de waarlijk loutere.

Niet dat zijn pijn of zijn dood
nog meer loutering brengen kon in hemzelf,
maar wel in ons,
dat wij hen hier zuiverder en edeler ontvangen;
en niet langs de zinnen en in beelden,
zoals wat ingebracht wordt door de zinnen
en door de verbeeldingskracht gevormd,
nee, zo niet,
maar innerlijker en edeler,
goddelijk en op meer verborgen wijze,
niet als voorheen, in die eerste wijze.

Een voorbeeld zal dit duidelijker maken.

Voor zijn dood
liet onze Heer zich aanraken door Maria Magdalena,
zijn voeten door haar wassen en drogen,
en zijn hoofd door haar zalven;
maar nadat hij de onsterfelijkheid was ingegaan,
wilde hij niet meer op deze wijze aangeraakt worden
en zei:

'noli me tangere,
wil me niet aanraken,
nog niet ben ik onder jullie opgegaan
tot mijn en jullie Vader.'

Op die eerste wijze,
de laagste graad,
liet hij zich wassen, drogen en zalven,
op tastbare wijze;
maar in de hogere graad
niet op deze wijze,
maar op de wijze waarin hij zich nu in de Vader bevindt.

Opgestegen is hij met alles wat hij is.

Dit zal men aantreffen op de ware dag,
dan ontdekt men het minnespel,
de omgang van de Zoon met de Vader
en hoe zij samen in uitbloeiende liefde dan
geesten de Heilige Geest.

Hier is de ware dag,
hier wordt de ware liefde geboren
naar haar ware wijze en adel,
en dit alles door Jezus Christus,
zoals Sint-Gregorius het beschrijft:

'per dominum nostrum Jhesum Cristum.'

Hierover
schreef een grote vader van onze orde
eens aan het kapittel:

'Het licht van Jezus Christus,
inwendig schijnt het in ons,
helderder is het dan alle zonnen schijnen kunnen
die het hemelgewelf verlichten;
van binnen naar buiten gaat het,

nút von ussen in.'

Kinder,
in disem ist ein wunderlich zuonemen
úber die mosse,
nút alleine tage,
sunder in einer ieglichen stunden und ougenblicke;
und der mensche sol ein flíssig warnemen haben sin selbes
und sehe herin mit flisse.

Dis ist,
lieben kinder,
des uns die woren Gotz frúnt mit grossem ernste begerent
und des sant Paulus bittet
das wir in den minnen úberflússig werdent.

Das uns dis allen werde,
des helffe uns
der die wore minne ist.

Amen.

niet van buiten naar binnen.'

Kinderen,
een wonderlijk toenemen is hierin gelegen,
elke maat gaat dit te boven,
niet alleen elke dag,
maar elk uur, elk ogenblik;
laat de mens zichzelf ijverig waarnemen
en laat hij ijverig hierin blikken.

Dit is,
lieve kinderen,
wat de ware godsvrienden ons zo nadrukkelijk toewensen
en wat Sint-Paulus voor ons hoopt:
dat we in de liefde overvloeïend worden.

Dat ons dit allen ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons
hij die de ware liefde is.

Amen.

Preek 77 (Bihl)

Derde zondag in de advent

Miserunt Judaei ab Jerosolymis sacerdotes et levitas
ad Johannem,
ut interrogarent eum: Tu quis es? (Io 1,19)

Die Judden und die phariseyen die santen zu Johannes
und frageten yne, wer er were,
abe er were Helyas?

Er bekante und leugnete nit
und sprach:
Non sum.

“Bistu dann Cristus?”
Non sum.

“Ader eyn prophete?”
Non sum.

1
Kynder,
dieser phariseyen fint man noch viel,
die ockern geen mit uppigen fragen umb.

Die eynen fragent nach werntlichen dingen,
was die und die thun,
was meren
yn den steden und yn den landen
und under den herren sy,
was under den luden, geistlichen und werntlichen,
geschee,
von diesen und von dem,
und yn ist wol mit nuwen meren.

Phy
der groszen schanden under geistlichen luden!

Des solde sich ein geistlich mensch ummer geschemen
zu sagen und zu wissen
eynige nuwe mere.

Was geet eynen geistlichen menschen an alles,
das diese wernt geleysten mag?

Die andern fragen von vorwitzikeyt,
das sie gern viel wisten
und von hoen dingen verstúnden
und konden sagen;
do enwirt auch nit me usz.

Die dritte fragen uff eyn versuchen,
das sie wissen, was yn den luden sy,
und koment und smeychent,
als die Judden sprachen:

“meyster,
wir wissen, das du warhafftig bist.”

Also thun diese.

De joden zonden vanuit Jeruzalem priesters en levieten
naar Johannes,
om hem te vragen: ‘Wie ben jij?’ (Joh. 1,19)

De joden en de farizeeërs zonden afgezanten naar Johannes
en deze vroegen hem wie hij was,
of hij soms Elias was.

Hij gaf antwoord, loochende niet,
en zei:
‘Non sum.’

‘Ben je dan de Christus?’
‘Non sum.’

‘Of een andere profeet?’
‘Non sum.’

1
Kinderen,
dergelijke farizeeën treft men nog vaak,
ze komen steeds maar aanlopen met onnutte vragen.

Sommigen van hen vragen naar wereldse zaken,
wat die mensen uitvoeren en wat die,
welke verhalen de ronde doen
in de steden en in de landen
en bij de heren,
en wat er tussen de mensen, zowel geestelijke als wereldlijke,
allemaal gaande is,
hoe het met deze is en met die,
en blij zijn ze met elk nieuwtje.

Foei!
Een grote schande is zoiets voor geestelijke mensen.

Een geestelijke mens moest zich schamen
om er over te praten of om ze na te jagen,
dergelijke nieuwtjes.

Waarom zou hij zich moeten verdiepen in al die dingen
die in de wereld gebeuren?

Anderen stellen hun vragen uit nieuwsgierigheid;
ze willen graag veel weten,
verheven zaken begrijpen,
erover kunnen praten;
het wordt zo niks met hen.

Een derde groep stelt iemand op de proef,
ze willen weten wie ze voor zich hebben,
ze gaan naar hem toe en ze vleien hem,
zoals de joden deden toen ze zeiden:

‘Heer,
we weten dat je oprecht bent.’

Zo gaan ze te werk.

Fyndent sie dann ir wyse yn den luden,
so ist isz alles gut,
und fyndent sie der nit,
so endaug alle ir thun nit.

So geent sie aber ander fragen,
und geent also ummer fragen,
das sie ir verkerte wyse beschirmen,
und enwollent sich ye dar ane nit laszen,
waz man yn auch gesinge oder gesage.

Die vierden
das sint gude frager,
der hertze und sele qwelet
nach dem aller liebsten willen gottes;
essent sie, slaffent sie, werkent sie,
gent sie, stent sie,
so ist yn in:

“ach,
wie gerachen wir
den aller liebsten willen des gemyntten gottes?”

2
Die fufften die enfragen nit,
das synt volkomen lude,
die synt uber fragen komen.

Aber wa fynt man sy?

In diesen luden ynist keyn wonder,
wanne Augustinus und Aristotiles sprechent,
das fragen kome von wonder.
In diesen enist keyn wonder,
wanne die warheit hat sie durchgangen.

3
Diese boden frageten Johannem, wer er were.

Was antworste der himelfurste,
der morgensterne,
der erdesche engel Johannes?

Er sprach: Non sum.

Er bekante und leugnet nit:
Non sum,

als alle menschen
wolden des namen verleugnen
und geet aller menschen thun dar uff,
wie sie ockert den namen verleugnen und verbergen:

Non sum;
sie wollent alle etwas syn
ader schynen,
isz sy in geyste ader in nature.

Vil lieben kynder,
der diesen grunt allein gerachen kunde,
der hette gerachet den aller nehisten,
kurtzesten, schlechten, sichersten weg
zu der hochsten nehisten warheit,
die man yn der zyt ervolgen mag.

Zu diesem enist nyemant zu alt nach zu kranck,
nach zu dump nach zu jung,
nach zu arme nach zu riche,

das were:
Non sum, ich inbyn nicht.

Treffen ze iemand die is als zij,
dan is alles goed,
en is dat niet het geval,
dan deugt hij voor hen niet.

Ze gaan naar anderen en bevragen hen,
en zo gaan ze maar rond,
en ze houden vast aan hun eigenwijze manieren,
willen deze niet loslaten,
men kan zingen of zeggen wat men wil.

De vierde groep
heeft een goede manier van vragenstellen;
hun hart en hun ziel dorsten naar niets anders
dan naar Gods liefste wil;
eten ze, slapen ze, werken ze,
gaan ze, staan ze,
steeds die vraag:

‘Ach,
hoe geraken we
bij de allerliefste wil van onze geliefde God?’

2
De vijfde groep stelt geen vragen,
het zijn volmaakte mensen,
het vragen hebben ze achter zich gelaten.

Maar waar vindt men hen?

In deze mensen vindt men geen nieuwsgierigheid,
want Augustinus en Aristoteles zeggen
dat vragen komt door nieuwsgierigheid
en bij hen treft men dit niet langer aan,
want ze zijn doortrokken van de waarheid.

3
Deze afgezanten vroegen aan Johannes wie hij was.

Wat gaf deze hemelvorst als antwoord,
deze morgenster,
de aardse engel Johannes?

Hij zei: ‘Non sum.’

Hij bekende, loochende niet,
en zei: ‘Non sum.’

Hij zei het niet zoals al die mensen
die hun naam loochenen
omdat heel hun doen en laten erop gericht is
steeds hun naam te loochenen en te verbergen.

‘Non sum’ zeggen deze mensen,
want ieder van hen wil iemand zijn
of de schijn wekken iemand te zijn,
het zij op geestelijk of op lichamelijk gebied.

Allerliefste kinderen,
alleen hij die deze grond bereiken kan,
alleen hij zou de naaste weg gegaan zijn,
de kortste, de vlakste, de zekerste weg,
de weg tot de hoogste, de naaste waarheid
die men hier in de tijd maar bereiken kan.

Niemand is hiervoor te oud of te zwak,
te onkundig of te jong,
te arm of te rijk.

Deze weg heet:
Non sum, ik ben niets.

Ach,
was lyt unsprechelich wesen an diesem Non sum!

Ach,
diesen weg enwil nyemant wandern,
man kere war man ummer kere!

Got segen mich,
entruwen,
wir syn und wollen und wolden ye syn,
ye einer uber den andern.

Hie myt synt alle menschen also gefangen und gebunden,
das sich nyemant lassen enwil;
ime were lichter
zehen wercke
dann eyn gruntlich lassen.

Her umb ist alle stryt, alle arbeyt:
die werntlichen wollent her umb
gut und frunde und mage han
und wagent sele und lyp,
ockert das sy etwas syn,
das sie grosz,
rich, hohe und geweldig syn.

Wie vil die geystlichen
dar umb dunt und laszent,
leydent und wirckent,
da pruffe eyn ieglicher sich selber an.

Des sint closter und clusen volle,
das eyn ieglich wil ye etwas syn
und schynen.

4
Lucifer
yn dem hyemel der hup sich uff und wolde syn.

Das zoch yne her nyeder
in das aller dieffeste,
in den grunt des nichtes,
arger dann alle nicht.

Disz zoch unsert vatter und unser mutter
und treib sie usz dem wonneclichen paradise,
und hat uns alle yn not
und yn arbeyt bracht.

Hie von komet alle jamer und alle clage,
das man fyndet,
das wir syn gotloisz
und gnadenloisz und mynneloisz
und aller tugende nacket und bloisz,
her umb fynden wir
nit freude von ynnen noch von ussen,
her umb ist allein alles,
das uns gebrichet
an gode und an den luden.

Das dut alleyn, das wir wollen etwas syn.

Ach,
dis nichtsyn,
das hette yn allen wysen,
in allen steden, mit allen luden
gantzen, waren, weselichen, ewigen frieden,
und were das seligiste,
das sicherste und das edelste,
das diese wernt hat,

Ach,
welk onuitsprekelijk wezen ligt er in dit 'Non sum'!

Ach,
deze weg wil niemand gaan,
hoe men het ook keert!

God mag het me vergeven,
ja,
we 'zijn', en we willen en wilden steeds 'zijn',
de één meer nog dan de ander.

En zo zijn alle mensen gevangen en geketend,
en niemand wil zich hiervan bevrijden;
gemakkelijker voor hen
tien werken te verrichten
dan zich eenmaal grondig los te laten.

Hiertoe is alle strijd, elk streven:
de wereldse mensen, ze willen
goed, vrienden en verwanten hebben,
ze geven hun ziel, hun lichaam,
om maar iets te zijn,
om aanzien te hebben
en rijk en hooggeacht en machtig te zijn.

In welke mate geestelijk levende mensen
hun doen en laten hierop richten,
hoe ze hiervoor lijden en werken,
dat beproeve ieder hier maar voor zichzelf.

Kloosters en kluizen zijn gevuld met hen,
iedereen wil maar iemand zijn
of de schijn wekken iemand te zijn.

4
Lucifer,
in de hemel verhief hij zich en hij wilde zijn.

Dat was het wat hem omlaag trok,
het allerdiepste in,
in de grond van het niets,
erger nog dan alle niets.

Onze vader en moeder werden meegetrokken,
het heerlijke paradijs werden ze uitgedreven,
ons allen bracht het ellende
en hard werken.

Hieruit komt al het gemjammer en al het geweeklaag voort
dat men nu aantreft;
hierdoor komt het dat we goddeloos zijn,
zonder genade, zonder liefde
en naakt zijn, ontdaan van alle deugd;
hierdoor komt het
dat we innerlijke noch uitwendige vrede kennen;
alleen hieruit komen ze allemaal voort,
onze tekortkomingen
tegenover God en de mensen.

Allemaal alleen maar omdat we iets willen zijn.

Ach,
dit niets-zijn,
het gaf op elke wijze,
het gaf op elke wijze,
overall en te midden van alle mensen
volledige, ware, wezenlijke, eeuwige vrede;
het zou het heerlijkste zijn,
het zekerste en het edelste
wat deze wereld maar hebben kon,

und nyemant wil dar an,
riche nach arm,
jung nach alt!

5
Wir lesen yn Sant Lucas ewangelio,
das eyn riche man, eyn phariseus,
der hatte geladen unsern hern Jesum Cristum
in syn husze.

Das was eyn harte grosze gut wercke,
Cristum spysen mit allen synen jungern.

Und do was vil volckes.

Diesz meynte er garwol,
sunder yme gebrach des edelen Non sum.

Dar kwam eyn sunderynne,
die fiele dar nyder
und sprach in yrne grunde:
Non sum.

Des ist sie erhaben uber alle hymmel,
uber manichen kore der engele.

Diese fiele yn das aller nyderste vor Cristus fusze,
und usz gantzem ynnecklichem hertzen sprach sie:
Non sum.

Usz dem grunde so wuchs
eyn ewig, ummer wernde Ego sum;
Cristus det ir alles, das sie wolde.

Alda sas der wirthe,
der yn dieser groszen ubungen was
und yn allen zu essen und zu tryncken gap,
dem versmehete disz
und meynte,
das sich Cristus zu ir kerte,
sie were eyn sunderynne.

Ach,
isz was in yme das leidige Ego sum
und nit Non sum;
yn duchte,
er were der jener,
zu dem man sich keren solde
und horen
und mit yme reden solde,
und das wyp nit.

Ach,
lieben kynder,
was fyndet man dieser phariseyen alle
under geistlichen und werntlichen luden!

Die wernt ist ir vol, vol, vol:
swartz und rot, gra und bla,
die umb ir gut
und umb ir mage
ader umb ir wyszheit
ader ir kunst
ader umb ir vernufftikeit
ader umb almusen
ader umb yren schyne,
das sie sich heiliger dunckent und dieser glich,

meinen,
das man sich mit achtunge zu yn solle keren,
man solle mit yne sprechen,

maar niemand zoekt het,
rijken niet, armen niet,
jong noch oud!

5
We lezen in het evangelie volgens Lucas,
over een rijk man, een farizeeër,
onze Heer Jezus Christus had hij uitgenodigd
in zijn huis.

Een groot en goed werk was het,
Christus samen met zijn leerlingen een maaltijd aan te bieden.

Veel gasten waren er.

Zijn bedoeling was goed,
maar het ontbrak hem aan dit edele 'Non sum'.

Toen kwam er een zondares,
ze legde zich voor zijn voeten
en in de grond van haar hart zei ze:
'Non sum.'

Daardoor werd ze verheven boven alle hemelen,
boven menig engelenkoor.

Ootmoedig wierp ze zich voor Christus' voeten,
en het was met innig hart dat ze zei:
'Non sum.'

Uit deze grond groeide toen
een eeuwig, immer blijvend 'ego sum';
Christus gaf haar alles waar haar verlangen naar uitging.

De gastheer die aanzat,
en hard aan het werken was
om allen te voorzien van eten en van drinken,
hij gaf haar niets,
denkend,
toen Christus zich tot haar wendde,
dat ze zondares was.

Ach,
in hem heerste dat onzalige 'ego sum'
en niet dat 'non sum';
hij dacht,
dat hij het was
waar alle aandacht naar uit moest gaan,
hem moest men aanhoren,
met hem moest men praten,
niet met die vrouw.

Ach,
lieve kinderen,
hoe vaak treft men deze farizeeërs aan
onder geestelijken en wereldlijken!

De wereld is ervan vol, vol, vol,
zwart en rood, grauw en blauw,
zij die om hun goed,
om hun verwanten,
of hun kennis,
of hun kundigheid,
of hun verstand,
of hun aalmoezen,
of om hun uiterlijke schijn,
of om soortgelijke dingen zichzelf heiliger wanen.

Ze zijn van mening
dat men hen vol hoogachting tegemoet dient te treden,
en met hen dient te spreken

man solle ir worte horen,
man solle durch yren willen etwas thun,
und denckent zuhant:

“insolde man mir disz nit thun?
Ich han yn disz und das gethan,
ich byn der und der,”

und were yn harte unwert,
man inhielde rechte me von yne dann von andern,
an den sie diese ding nit inkennen.

Got segen mich,
wer sint sie,
wann komment sie,
wie torrent sie disz gedencken,
das wir müssen thun,
und versmehen ander lude?

Alsus det der phariseus,
der sich erhup uber den publicanus,
und er bleip ungerecht,
wann yne duchte, er were etwas,

und der arme publicanus,
der Non sum sprach,
der sich nit enduchte
und syn augen nyeder slug
und sprach:

“herre,
erbarme dich myner,
wann ich bin nit,
ich bin eyn sunder,
mynner dann nit,”

— dieser gieng gerecht in syn husz.

Disz sprach der edele munt gottes selber:

“menlich sehe vor sich
und erhebe sich uber nyemant,
er sy, wer er sy.”

6
Diese selig sunderynne,
die in des mannes husz ging,
sie det dru ding wirklich in der ubung:

sie wiederkerte zu, als sie abe gekert was;
also als sie ir augen zu der wernde gekeret hatte,
also her wieder umb begosz sie die fusze Cristi mit heyszen trehen,
und myt yrme hare truckete sie yme syne fusze
in besserunge, das sie der wernde da mit gebruchet hatte,
yren lycham mit der venigen,
ir gut mit der salben.

Das ander, das sie det:
sie liesz sich an Cristum zuhant alzumale;

das dritte:
ir hertze was vol leydes.

7
Kynder,
uff alle die gelaszenheit, die nit usz geubet enist,
engebe ich nit eyn bone,
sie werde erfulget
mit den wercken und in der warheit
usser der schalckhafftigen nature,
die me dann dusent lyste und winckel hat,

en naar hun woorden moet luisteren,
dat men omwille van hen iets doen moet,
en altijd denken ze:

‘Waarom zou men dat voor mij niet doen?
Ik heb dit en dat voor hen gedaan.
Ik ben die en die.’

Ze zouden het maar niets vinden
wanneer men hen niet hoger zou achten dan de anderen,
die volgens hen deze zaken niet bezitten.

God helpe me,
wie zijn ze,
waar komen ze toch vandaan,
hoe wagen ze te denken
dat we dit voor hen zouden moeten doen
en andere mensen moeten afwijzen?

Zo deed de farizeeër het,
die zich hoger achtte dan de tollenaar
en hierdoor onrechtvaardig bleef,
want hij meende iemand te zijn.

En die arme tollenaar,
die ‘Non sum’ zei,
en die zich niets inbeeldde
en die zijn ogen teneer sloeg
zeggend:

‘Heer,
erbarm je over mij,
want ik ben niets,
een zondaar ben ik,
minder nog dan niets’,

hij was het die gerechtvaardigd naar huis ging.

Gods edele mond zelf was het die sprak:

‘Laat ieder zich hier voor hoeden,
laat niemand zich verheffen boven een ander,
niemand, wie dan ook.’

6
Deze gelukzalige zondares
die het huis van deze man binnenging,
ze oefende zich daadwerkelijk door drie dingen.

Ze keerde terug zoals ze zich afgekeerd had;
en waar ze voorheen haar ogen naar de wereld gekeerd hield,
nu overgoten ze Christus’ voeten met hete tranen,
en met haar haren droogde ze zijn voeten,
boetend voor de wijze waarop ze hen in de wereld gebruikt had,
haar lichaam wierp ze voor zijn voeten
haar goed ruilde ze voor zalfolie.

Het tweede wat ze deed:
ze gaf zich helemaal over aan Christus.

Het derde:
haar hart was vol van pijn.

7
Kinderen,
alle gelatenheid die niet door doen getoond wordt,
die heeft voor mij geen enkele waarde;
ze moet tot uitdrukking komen
door de werken en in de waarheid,
buiten de boosaardige natuur om,
die meer dan duizend listen en uithoeken kent

da sie sich ynne entheldet.

Es enwerde usz gewircket,
so were mir recht dar umb,
als das mir eyn dufel erschiene
in engelischer waet.

Uff der lude wort ist recht zu buwen,
als abe eyn halme
eyn brucke were uber den groszen Ryne
und eyner dar uber wente gan,
— also sicher ist man diesses wesens
und dieser gelaschenheit.

Disz synt gestiffte gelaschenheit.

So komment sie dann und sprechent:

“eya, herre,
sage uns von der nehisten warheyth!”

Waffen,
dem worte byn ich so rechte unholt!

Pylatus fragete unszern hern Jesum Cristum,
wellich die warheyth were,
und Cristus sweyg.

Als wenig mag man gesagen, was die warheyth sy,
als was got sy.

Got ist die warheit und luterkeyt und eynfeldigkeit,
das ist eyn und eyn wesen.

Diese lude, wann man sie an kommet mit worten
ader mit wercken,
allzuhant so wischent sie her vor
vil balde mit widerbissen
und ist yn so unwert, das man disz gethan hait,
und clagent.

Und dann wirt man wol geware,
wo die gelaschenheit was
an worten und an wercken;
ir grunt der luget da her usz.

Kynder,
enbetrieget uch selber nit!

Isz enschadet mir nit, betriegent ir mich,
entruwen,
ir syt die, die betrogen blyben;
der schade blybet uch, und myr nit.

Ich zwyffel nit dar an eyn hare,
isz ensy manig dusent mensche,
die sich vil heilig und vil sunderlich bewysen
und yn geistlichem leben sind gewest
alle ir tage
und ir heubt vil sere nyeder geslahen,
und sollen also sterben,
das yn ware gelassenheyth
nie in geblickde
eynen augenblick.

Eynen verstendigen menschen mag isz jamern
und mag isz auch von wonder lachen und spotten,
das die lude also gar sich selber betriegent.

Wisze in der warheit,
also lange du nach eynen tropfen bludes

waarbinnen ze zich verborgen houdt.

Wordt dat daaruit niet verwijderd,
dan is het net
alsof zich een duivel aan me toont
gehuld in engelenkieren.

Op het woord van deze mensen bouwt men
als op een halm
die als brug gebruikt wordt over de grote Rijn
om iemand overheen te laten gaan,
ja, net zo vertrouwenwekkend is het,
is deze gelatenheid.

Bedrieglijke gelatenheid is het.

En dan komen ze en zeggen:

‘O, heer,
spreek ons van de naaste waarheid!’

Nee,
het stuit me tegen de borst!

Pilatus vroeg onze Heer Jezus Christus
wat waarheid was,
en Christus zweeg.

Net zo min als men zeggen kan wat waarheid is,
kan men zeggen wat God is.

God is waarheid en zuiverheid en eenvuldigheid,
één en hetzelfde zijn is het.

Benadert men deze mensen met woorden
of met werken
dan deinzen ze meteen terug,
en vaak bijten ze van zich af,
en ze zijn verontwaardigd dat men zoiets deed,
en men hoort hen klagen.

En dan kan men goed zien
hoe het gesteld is met de gelatenheid
in hun woorden en werken;
daar laat hun grond zich dan zien.

Kinderen,
bedrieg jezelf toch niet!

Niet mij brengen jullie schade toe wanneer jullie mij bedriegen,
nee,
jullie zijn het zelf die bedrogen achterblijven;
de schade is voor jullie, niet voor mij.

Niet het allerkleinste beetje twijfel is er bij mij,
dat er vele duizenden zullen zijn,
die zich als heilig en uitzonderlijk voordoen,
die het leven geleid hebben van geestelijken
hun leven lang,
en die hun hoofd vaak gebogen hebben,
en die, sterven ze,
de ware gelatenheid
niet hebben leren kennen,
zelfs geen ogenblik lang.

Een verstandig mens kan eronder lijden
of hij kan er verwonderd over lachen of er de spot mee drijven,
dat deze mensen zichzelf zo bedriegen.

Maar weet in waarheid:
zolang je nog een druppeltje bloed

unverzeret hast in dyme fleysche
und eyne trahen marckes in dynen beyne,
du en habest isz verzeret
umb rechte gelaszenheit,
so ennym dich nummer mer an,
das du syest eyn gelaszen mensche,

und wysze:
alle die wyle,
das dir das aller leste punt rechter gelassenheit gebrichet
an eyne waren erfulgen,
die wyle musz dir got ewiglichen entblieben,
die nehiste und die hoeste selikeit zu befynden
in zyt und in ewigkeyt.

8
Kinder,
das weysenkorn musz von noit sterben,
sal isz frucht brengen,
sunder stirbet isz,
so brenget isz vil und grosze fruchte.

Kinder,
isz musz eyn sterben
und eyn verwerden und eyn vernichten hie gescheen,
isz musz syn Non sum.

Werlich by gode, der die warheit ist,
isz engeet nit mit wunschen
noch mit begerden noch mit bidden zu,
myn kynd,
isz musz erfulget werden,
isz musz entruwen kosten;
das nit en kostet, das engildet auch nit.

Mochte man isz
mit begerungen
und mit beden und myt wunschen erkiegen
sunder kost und sunder arbeyt,
das isz nit we endede noch nit suwer enworde,
so were isz eyn harte cleyne ding;
entruwen, kynt,
des enmag nit syn.

Sant Augustinus sprichet:

got hat dich gemacht sunder dich,
er machet dich nummer gerecht
sunder dich.

Du entdarffs des nit wenen nach gedencken,
das dich got von zeichene machen wolle,
als ob uns got nu liesz
eyne schone rose uff geen.

Das vermochte er gar wol,
mer er endut isz nit,
mer er wil,
das isz mit ordenunge geschee
zu may
durch ryffe, durch taw
und durch maniche wyse und wedder,
das dartzu geordent und gefuget ist.

Ach,
kynder,
das ist werlich eyn bermeclich
und ein clegelich ding yn der warheit,
das eyn geistlich mensche lebet drissig ader viertzig jare
und get alsus vriesen und clagen,
und hat eyn zumal ydel leben

onverbruikt in je vlees
en een beetje merg in je botten hebt,
zolang je het niet verbruikt hebt
omwille van de ware gelatenheit,
verbeeld je dan maar niet
een gelaten mens te zijn.

En weet:
zolang het je
aan dat laatste beetje ware gelatenheit ontbreekt
dat nodig is,
zolang zal God oneindig van je verwijderd blijven,
en de naaste en hoogste zaligheid zul je niet ervaren
in de tijd noch in de eeuwigheid.

8
Kinderen,
het is noodzakelijk dat de graankorrel sterft,
wil hij vrucht brengen;
sterft hij echter,
dan zal hij veel en grote vrucht voortbrengen.

Kinderen,
ook hier moet een sterven,
een ontworden, een vernieten plaatsvinden,
ook hier moet er zijn een 'Non sum'.

Waarlijk, bij God, die de waarheit is,
je komt er niet door het alleen te wenschen
of met slechts verlangens, noch alleen met bidden;
mijn kind,
verworven moet het worden,
je zult er moeite voor moeten doen;
wat niets kost, heeft ook geen waarde.

Kon men iets verwerven
door er slechts naar te verlangen,
erom te bidden, het alleen maar te wenschen,
zonder moeite en zonder arbeid,
zonder dat het pijn en bitterheid vroeg,
het zou niet veel te betekenen hebben;
echt, kind,
zoiets bestaat niet.

Sint-Augustinus zegt:

'God heeft je gemaakt buiten jezelf om,
maar hij zal je nooit rechtvaardigen
buiten jezelf om.'

Denk en geloof maar niet
dat God voor jou een wonder voltrekken zal,
alsof God in deze wintertijd voor ons
een mooie roos zou laten openbloeien.

Hij zou het wel kunnen,
maar doen zal hij het niet,
hij wil,
dat het gebeurt zoals het hoort,
in de maand mei;
door rijp, door dauw,
door al die omstandigheden en weersgesteldheden,
die daartoe passend en geschikt gemaakt zijn.

Ach,
kinderen,
het is waarlijk een erbarmelijke,
waarlijk een beklagenswaardige zaak,
dat een geestelijke mens dertig, veertig jaren lang leeft
en aldus vragend en klagend rondgaat
en een volslagen leeg leven lijdt

und enweysz nach hude disz tages nit,
wie er dran sy.

Er mochte sich gerne eynes jares getrosten
und sterben und verwerden
und snyden das garn entzwey,

ach und ach,
als der dot kommet,
und er syne langen jare versumet
und verlorn und verqwetzet hat:
wellich eyn we,
wellich eyn unwiederbregelicher schaden dar geschicht,
das ewige hinderbliben
und ewig enberen!

Ach, das ist merer jamer,
dann man in der zyt gesprechen mag!

Eyn geistlich
und eyn geordent mensche
das solde also leben
yn flysz und in stedem ernst,
furt zu gan
und me gudes zu erkriegen,
das nummer dag enwere,
er enfunde sich also ferre furte gegangen,
das er kume
wieder in das alde gesehen konde.

Das ist jamer,
das werntliche lude
flyssiger synt umb also snode doittliche dinge,
dann die gottes uszerwelten
umb das luter gut,
das got heyszet und ist.

Eyn geordent geistlich mensche
solde also wyllenlos syn,
das man nummer an yme gewar enworde dan Non sum.

So komment vil lude und denckent uff maniche wyse:
so wollent sy eyn jare wasser und brot eszen,
ader eynen weg lauffen,
so ist isz disz ader das.

Ich sagen dir den slechtesten kurtzten weg:
gang in dynen grunt und prufe, was das sy,
das dich aller meiste hyndert,
das dich enthelte,
dem lage
und den steyn wirff in des Rynes grunt;
anders
lauff die wernt usz
und thu alle ding,
isz inhilffet dir nit.

Das scharmesser das snydet das fleysch von den beynen,
das ist sterben syns eygen willen und begerden.

Viel lude dodent die nature
und laszent die gebreche leben;
da enwirt nummer nicht usz.

Ach, kynder,
keret uch yn uch selber und sehet,
wie ferre und wie unglich das ir syt
dem mynneclichen bylde
unsers herren Jesu Cristi,
des laszen mer und gruntlicher was
dan alles das laszen zu samen were, das alle menschen in der zyt

en tot op de dag van vandaag niet weet
hoe het met hem gesteld is.

Ach, mocht hij zich toch een jaar lang wijden
aan dit sterven en ontworden,
en de draad doorknippen!

Want ach,
wanneer de dood komt,
en hij dit al die lange jaren nagelaten heeft,
die tijd verloren heeft en verspild,
welke ellende,
welke onherstelbare schade zal zich daar dan tonen:
het eeuwige achterblijven,
het eeuwige ontberen!

Ach, groter is deze ellende
dan men er hier in de tijd over spreken kan!

Een geestelijke mens,
iemand die welgeordend leeft,
hij zou zo moeten leven,
zo vervuld van ijver en aanhoudende ernst,
dat hij steeds vooruitgang boekt
en het goede steeds meer verwerft;
geen dag moest er nog zijn
waarop hij niet zoveel vooruitgang zal bemerken
dat hij nauwelijks nog
zijn oude toestand waarnemen kan.

Triest is het te zien,
dat de wereldlijke mensen
nietszeggende, vergankelijke dingen ijveriger najagen
dan de uitverkorenen Gods
het louter goede nastreven,
het goede dat God heet en is.

Een welgeordende, geestelijke mens
moest zó ontdaan zijn van zijn wil,
dat men aan hem slechts dit 'Non sum' kon waarnemen.

En dan al de mensen die allerlei zaken bedenken:
ze willen een jaar lang op water en brood leven,
of een tocht maken,
en dan weer is het dit en dan weer dat.

Ik zeg je wat de best begaanbare, kortste weg is:
ga in je grond en onderzoek wat het is
dat jou het meest hindert,
jou het meest van al ophoudt,
richt je daar op
en werp die steen dan naar de bodem van de Rijn;
want doe je dat niet:
loop tot het einde van de wereld,
doe alles wat maar kan,
het zal je niet helpen.

Dit is het mes dat het vlees van de botten snijdt:
sterven aan de eigen wil en aan de begeertes.

Veel mensen doden de natuur,
maar de gebreken laten ze voortleven;
zo wordt het niks.

Ach, kinderen,
keer in tot jezelf en zie
hoe ongelyk jullie zijn, hoe ver verwijderd
van het minnelijke voorbeeld
van onze Heer Jezus Christus,
die meer moest loslaten en grondiger
dan alles wat de mensen in de tijd

sich ye gelieszen ader ummer mer sollen.

9
Nu diese frauwe liesz sich
Cristo alleyne,
das sol man also versten:
wann man sich durch got leszet,
das ist alles got gelan.

Vil lude laszen sich got wol
und enwollent sich nit den luden laszen,
das sie got trucke
und nit die lude.

Neyn,
man sol sich laszen,
wie isz got wil gelaszen han;
und wer dich yn dyn nicht wil wysen,
den entphang mit groszer danckbarkeit und mit mynnen,
das du in der warheynt werdest gemant, das du bist:
Non sum.

Das wir nu alle in diese vernichtikeit komen,
das wir yn das gotliche icht da mit versincken,
des helffe uns got allen.

Amen.

ooit los hebben gelaten of ooit nog los zullen laten.

9
Deze vrouw nu, ze gaf zich over
aan Christus alleen;
als volgt moet men dit verstaan:
zich aan God overgeven,
dat is alles aan God overlaten.

Veel mensen geven zich wel aan God over,
maar ze willen zich niet aan de mensen overgeven;
God mag hen terneer drukken,
niet de mensen.

Nee,
men zal zich overgeven
op de wijze zoals God het verlangt;
en hij die je wil wijzen op je 'niets',
ontvang hem vol dankbaarheid en liefde,
want waarlijk, je wordt door hem herinnerd aan wat je bent:
'Non sum'.

Mogen wij allen nu in deze vernietiging opgaan,
om zo dan in het goddelijke wezen te verzinken,
daartoe helpe ons allen God.

Amen.

Preek 78 (V48)

Feest van een belijder

Vigilate quia nescitis horam
quando dominus vester venturus sit. (Mt 24,42)

1
Die wort sprechent:

'ir súllent sin wacker und wachent,
wan ir nût enwissent die zit
wenne der herre kumet von dem brunlofv';

wan der vigent
der tuot alle sine liste und behentkeit dar zuo ane underlos,
das er uns verleite
und eweklich verderbe,
und nimet sterklichen war
wo er eine stunde oder einen ovgenblick vint
das wir nût flis der andacht enhan
und einer vensteren offen vergessen
unserre usserer sinne
und uf unserre huote nût enston;
alzehant so slichet er in
und stilt uns alles unser guot.

Dar umbe huetent úwer vensteren und wachent
das er úch nût under grabe úwer hus
als der tiep.

Und dar umbe
mit allen kreften und gesamnetem gemuete
sint ane underlos wacker.

Und och als balde als einem menschen in kumet
ein hoch muot, ein beheglicheit sin selbes
und ein vermessenheit oder eigen willikeit,
so zehant ist der vigent do
und snit im sine sekel ab,
den richen sekel aller siner guoter werke.

Kinder,
was súllent ir des noch sehen
und vinden her nach
der die so grosse werk und uebunge hant gehabt
und grossen namen und schin,
das den in úber beheglicheit
als gar alles ab gesnitten ist,
das si es so grossen dank súllent nemen
das si under die groben ungelerten ungelebten lúte,
die geburen,
múgent gewiset werden!

Und etliche arme einvaltige menschen
do nieman nût ab enhalt
von schine noch von werken
umbe ir demuetige verdrukheit,
súllent úber alle dise sin so hoch
das si dar kume súllen gesehen kúnnen
do si sint.

Und dar umbe wachent mit wakerigem gemuete

Weest waakzaam, want jullie weten niet het uur
waarop jullie Heer komen zal. (Mat. 24,42)

1
Deze woorden zeggen:

'Jullie moeten wakker zijn en waken,
want jullie weten niet het uur
waarop de Heer terugkeert van de bruiloft'.

Want de vijand,
onophoudelijk zet hij al zijn listen en behendigheid in
om ons te verleiden
en tot de eeuwige verderfenis te voeren;
hij staat op de loer,
zoekt het uur of het moment
waarop onze aandacht verslapt
en we een venstertje open laten staan
van onze uitwendige zinnen
en waarop we niet op onze hoede zijn,
en meteen sluipt hij binnen
en steelt ons al ons goed.

Behoed daarom je vensters en houdt de wacht,
opdat hij je huis niet ondermijnt
zoals een dief dat doet.

En daarom,
met alle krachten en een verzameld gemoed,
wees onophoudelijk waakzaam.

Want zodra een mens vervuld raakt
van hoogmoed, van zelfbehagen,
van vermetelheid of eigenwilligheid,
dan is de vijand ter plekke
en snijdt hem de beurs af,
de goed gevulde beurs die vol is van al zijn goede werken.

Kinderen,
hoe vaak komen jullie hen tegen
en zullen jullie hen nog tegenkomen,
zij die grote werken en oefeningen verricht hebben,
mensen van naam en faam,
die, vervuld als ze waren van zelfbehagen,
alles is weggesneden,
zodat ze dankbaar mogen zijn
dat ze onder grove, onontwikkelde en onervaren mensen,
eenvoudige geburen,
hun plaats gewezen krijgen.

En veel van die, arme, eenvoudige mensen,
waar niemand iets om geeft,
omdat hun uiterlijk of hun werken
deemoedige ondergeschiktheid verraadt,
ze zullen zo hoog boven hen uitstijgen,
dat men nauwelijks nog zien kan
waar ze zich bevinden.

Daarom, waak met een wakker gemoed

und mit offenen ovgen,
und ir súllent sehen die blossen worheit
mit onderscheide und ane onderscheit,

in gedenken,
in worten, in werken,
in tuonde, in lossende,
in tugentlichen werken, in gedultigem lidende,
und nement úwer selbes mit flisse war
inwendig und uswendig!

Kinder,
ir enwissent nút in welen engsten ir stont

von natúrlicher krankheit
und von unseren eigenen grossen grúwelichen gebresten
und von dem grossen úbertreffenden guote
das wir ane underlos von Gotte múgen enphohen,
das wir als unnuotzklichen versumen,
und das die klaren goetlichen ovgen
uns als gruntlichen an sehent
und durch sehent in unsern grunt,
das der mensche als recht unluter do engegegen stot,
das do engegegen der gesicht stot
das ungelútert ist von dem
das er nút in der worheit enist.

Wie múgen wir des so gruntlichen uns schamen
und wie das so strenge sol geurteilt werden!

Als geschriben stot
das der gerechte sol kume behalten werden.
Und was sol des armen súnders denne gewerden?

Sant Augustinus sprach:

'wi und we aller gerechtekeit,
ob si Got nach siner barmherzikeit
nút urteilen enwil!'

Und dar umbe,
wistint ir
in welen sorgen alle die stont
den út anders smakt denne Got,
úwer menschlichen sinne enmoechten es nút erliden.

Der heilig Job sprach:

'herre,
wie kleine lost du mich!

e ich mine speichelen geslinde, so súnden ich.

O hueter der lúte,
wor umbe hast du mich gemacht dir widerwertig?'

2

Nu sprach das ewangelium vor:

'ir súllent wachen
und úwere lende die súllent sin gegúrt
und súllet haben burnende vakelen in úweren henden
und súllent beiten des herren,
wen er kumet von dem brunlovf.'

Nu von disem wachende das hant ir gehoert.

Nu súllent ir drú púntcelin alle hie merken.

Das eine:
das die lenden súllent gegúrt sin

en met de ogen open,
en jullie zullen de naakte waarheid zien,
met onderscheid en zonder onderscheid.

Waak in de gedachten,
de woorden, de werken,
in het doen en in het laten,
in de werken van deugd, in het geduldig lijden,
en neem daarbij jezelf ijverig waar,
inwendig en uitwendig!

Kinderen,
het gevaar dat jullie bedreigt, jullie kennen het niet.

Het komt door de zwakke natuur
en door onze eigen, grote, vreselijke tekortkomingen,
dat we het grote alles overtreffende goed,
dat we onophoudelijk van God mogen ontvangen,
dat we dat verloochenen als was het onnuttig;
en de mens die heldere, goddelijke ogen
die ons tot in onze grond aanzien
en ons in onze grond doorzien,
dat hij die onzuiver tegemoet treedt,
en hen een aanzicht toont
dat niet ontdaan is
van wat niet in de waarheid staat.

Diep schamen moeten we ons,
en streng zal hierover geoordeeld worden!

Als geschreven staat
dat de rechtvaardige ternauwernood gered zal worden,
wat zal er dan van de arme zondaar terecht komen?

Sint-Augustinus zei:

'Ach en wee aan alle gerechtigheid,
wanneer God zijn barmhartigheid
niet wil laten spreken in zijn oordeel!'

En daarom:
zouden jullie weten
welk gevaar al diegenen lopen
die in iets anders smaak vinden dan in God,
jullie menselijke zinnen zouden het niet kunnen verdragen.

De heilige Job zei:

'Heer,
hoe klein heb je me laten zijn!

Eerder dan ik mijn speeksel inslikken kan, zondig ik.

O, behoeder van mensen,
waarom toch heb je mij gemaakt jou onwaardig?'

2

Het bovengenoemde evangelie zegt verder:

'Jullie moeten waken
en jullie lendenen moeten omgord zijn
en jullie zullen brandende fakkels in de handen houden,
en zo dienen jullie dan te wachten op de Heer,
totdat hij terugkeert van de bruiloft.'

Over deze waakzaamheid, daarover hebben jullie reeds gehoord.

Nu moeten jullie nog acht slaan op drie punten.

Het eerste:
dat de lendenen omgord moeten zijn

und gebunden als den man mit einem seile vaste bindet,
das man in ziehen und fueren mag wider sinen willen,
als ein phert das man zoeimet
und do mit uf zúhet,
ob es in einen graben vallen wolte.

Dise lende
das sint gelustikeit der sinne:
die sol man binden und zoeimen
und ze samen gúrten und ir friheit niemer gelossen.

Das ander púntelin:
ir súllent in úweren henden haben burnende lucernen,
das ist die minneriche wúrklicheit.

Kinder,
die wúrklicheit der woren burnender minne
inwendig und uswendig
die sol niemer us úweren henden komen,
wo ir es vermúgent,
und sunderlingen ir under einandern
in aller andacht
nach úwerem vermúgent.

Das dritte:
ir súllent sin beitent des herren
wen er kumet von dem brunlofv.

Selig und also selig sint die knechte
die der herre wachende vint als er kumet.

Er sol si setzen úber alles sin guot.

Er sol sich schúrzen und in dienen.

Diser brunlofv von dem der herre kumet,
der ist in dem aller innersten der selen
in irem grunde,
do das edel bilde lit.

Wele nehe do ist der selen mit Gotte
und Got mit ir,
und wel wunderlich werk Got do wúrket
und wel wollust Got do hat und wunne,
das ist úber alle sinne und verstantnisse,
noch denne das der mensche
nú do von enweis noch enbevindet.

Mer die menschen
mit den Got dise wunne hat
und disen brunlofv,
das sint die menschen
die ir herzen und iren gunst
uf Got hant gekert
und von der welte und von allen creatures,
mit einem ewigen willen
im alleine ze lebende.

Aber die menschen
die ir genuedge nement an eigenen dingen,
tot oder lebent,
das er nú enist mit willen und mit wissende,
mit den enhat er ze tuonde nú.

3
Nu dise beitenden lúte
do sicht och der vigen zuo;
als der herre ze lange ist,
so kumet er
und bringet inen etwas lustes in,
es si inwendig oder uswendig,

en gebonden als bij iemand die men een touw omdoet,
zodat men hem voorttrekken kan en kan meevoeren tegen zijn wil,
als een paard dat men optuigt
om het weg te kunnen trekken
wanneer het in een greppel dreigt te vallen.

De lendenen,
het zijn de verlangens van de zinnen:
men moet ze binden en intomen,
ze samen omgorden om ze nooit weer vrij te laten.

Het tweede punt:
in jullie handen moeten jullie brandende fakkels houden,
dat zijn de werken van liefde.

Kinderen,
deze werken van de ware brandende liefde,
de inwendige en de uitwendige,
nooit moeten je handen hen verliezen,
waar dan ook;
vooral wanneer je onder elkaar bent,
wees dan vol aandacht,
zoveel je kunt.

Het derde:
wachtend op de Heer moeten jullie zijn,
totdat hij terugkeert van de bruiloft.

Zalig, ja zalig, de knechten
die de Heer wakend aantreft bij zijn wederkeer.

Hij zal hen aanstellen over alles wat hij bezit.

Hij zal zich een schort omdoen en hen bedienen.

Deze bruiloft waarvandaan de Heer komt,
die vindt plaats in het allerinnerlijkst van de ziel,
in haar grond,
waar het edele beeld van God gevonden wordt.

Hoe nabij de ziel daar aan God is
en God aan haar,
welke wonderlijke werken God daar werkt,
welke vreugde God daar beleeft, hoeveel welbehagen,
het gaat alle zinnen en elk verstand te boven,
ook al heeft de mens
hiervan geen weet en ervaart hij het niet.

Maar de mensen
in wie God zijn welbehagen heeft
en met wie hij deze bruiloft viert,
het zijn de mensen
die hun hart en hun zinnen
naar God hebben gekeerd,
weg van de wereld en van alle schepselen,
met een eeuwigdurend wilsbesluit
om alleen voor hem te leven.

De mensen echter
die hun genoegens zoeken in de eigen dingen,
dode of levende,
en die dit willens en wetens doen,
met hen heeft hij geen omgang.

3
Deze wachtenden nu,
ook de vijand bespiedt hen;
laat de Heer lang op zich wachten,
dan komt hij
en reikt hun iets bekoorlijks aan,
het zij inwendig het zij uitwendig,

das si do mit beliben.

Liebes kint,
do von enhalt nût,
denne blibe uf diner warte.

Selig sint die knechte die beitent,
wan si nût enwissent wenne er komen sülle,
ob es in der ersten oder in der anderen
oder in der dritten wachte sülle sin.

Denne sol er dienen,
das ist:
er sol in schenken
und lossen si gewar werden eins fúr smakes
der verborgener wunne des brunlovfs,
und do mit sol er si sterken
das in die warte nût ze súr enwerde.

Er git in
in dem das si bevindent die suessikeit siner minne,
das ir minne do mit gesterket werde,
das dis beitende vollebracht werde.

4
Nu nimet S. Gregorius das wort
in dem salter:

'elongavi fugiens
et mansi in solitudine,
ich han mich geverret fliehende
und bin bliben in der einsamkeit.'

Als der inwendige mensche alsus gebeit hat
- 'expectans expectavi,
gebeit und widerbeit' -,
so sol er sich verren fliehende alle ding
und bliben in der einsamkeit.

Dise einsamkeit ist
das der mensche
nût alleine enhat uswendige manigvaltikeit
gelossen,
sunder och inwendige manigvaltikeit
der inren krefte,
das sint
die bildende krefte in iren bilden
und die fantasien und gedenke,
und sich der mensche kert
von allen bilden und formen
und blibet in der einsamkeit.

Und als dise lidelicheit alle úber kumet
und úber lit,
denne kumet der herre des er gebeit hat,
und in einem blicke,
und fuert in der herre úber alle ding in dem blicke
und ergetzt in sines langen beitendes.

Denne slecht er in her wider nider,
das er in disem bevindende nût sich erhebe,
und wider trukt in.

Und von dem sprach Yeremias:

'herre,
du hast mich gesast in die angesicht diner hende
und hast mich erfüllet mit troewende, mit erschrecken.'

Was ist dis?

om hen aldus vast te houden.

Lieve kind,
besteed daar geen aandacht aan,
maar blijf de wacht houden.

Zalig de knechten die wachten,
al weten ze niet wanneer hij komen zal,
of het tijdens de eerste, de tweede,
of tijdens de derde nachtwake zal zijn.

Hij zal hen dan dienen,
dat wil zeggen:
hij zal hen bedienen
en hun een voorsmaak schenken
van de verborgen vreugde van de bruiloft,
en sterken zal hij hen aldus,
opdat de wacht voor hen niet te zwaar zal zijn.

Hij bedient hen zo,
dat ze de zoetheid van zijn liefde zullen smaken,
opdat hun liefde daardoor gesterkt mag worden
en ze volharden kunnen in het wachten.

4
Sint-Gregorius bespreekt nu het woord
uit de psalm:

'Elongavi fugiens
et mansi in solitudine,
vluchtend heb ik me verwijderd,
en in de eenzaamheid ben ik gebleven.'

Wanneer de innerlijke mens aldus gewacht heeft
- 'expectans expectavi,
gewacht en nogmaals gewacht' -
laat hij dan alles ontvluchten
om te verblijven in de eenzaamheid.

Deze eenzaamheid houdt in,
dat de mens
niet alleen de uitwendige menigvuldigheid
achter zich gelaten heeft,
maar ook de inwendige menigvuldigheid
van de innerlijke vermogens,
het zijn
de voorstellingsvermogens met hun beelden,
en de voorstellingsbeelden en gedachten,
en dat de mens zich afkeert
van alle beelden en alle vormen
en in de eenzaamheid verblijft.

En is dit dan doorstaan
en heeft men het achter de rug,
dan komt de Heer op wie men gewacht heeft,
als in een flits komt hij,
en de Heer voert hem dan terstond boven alle dingen
en het lange wachten wordt beloond.

En dan buigt hij hem opnieuw naar omlaag,
opdat hij zich in dit ervaren niet zal verheffen,
en hij drukt hem ter neer.

En hierover zei Jeremia:

'Heer,
jij hebt me geplaatst voor het aanzicht van jouw handen,
en deze dreiging heeft me vervuld met schrik.'

Wat wil dit zeggen?

Wenne der mensche in dise innerliche ruowe kumet
in sich selber,
so kumet Got und erfúlet in mit troewende, mit schreckende,
recht als ob er im mit beiden fústen troewete.

Die eine fust mit der er troewet,
das ist ein vinsternisse, begegnet im inwendig,
und ein tief ellent weg
und enweis noch enhat nút.

Und dar zuo so begegnet
im alles das ungelúcke,
súnde, bekorunge,
hofart, unkúscheit,
ungelovbe
und die manigvaltige versuochunge,
des der mensche lange wonde quit sin
und es wonde úber wunden han.

Das macht im nu gros erschreknisse,
und im wirt do mit getroewet.

Die ander fust do mit er troewet,
das ist das im Got fúr halt die grúweliche urteil.

Und in dem so enkan sich der mensche nút anders gesetzen
denne in den tiefsten grunt der ewigen helle.

Und dise zwo fúste
die truckent den menschen so wunderlichen sere,
und mit allem disem troewen
so meint Got alles ze vertilggen
den boesen vergiftigen grunt der hofart.

Kinder,
die in dise fúste rechte sehent,
in den verloeschet alle lustikeit
me denne mit allen den usseren uebungen
die du in vil joren ueben mochtest.

Als der mensche nu sich
al ze mole hat in die einsamkeit mit dem propheten gekert
und blibt do wonende
und ist in im gestilt alles gestúrm,
gedenke, bilde und formen:
denne kumet Got und der heilig engel
und bringent im in
in einem blicke gehelingen
die wúrkliche minne,
das dem menschen inne ist,
oder ein sache die im bevolhen ist,
oder fúr die heiligen cristenheit
oder fúr die toten oder lebenden.

In einem blicke so kumet im das in.

Denne tuot unser herre recht als ob er spreche al zehant:

'du endarft mir nút me sagen;
ich weis wol was du wilt und begerst'

und erfúlt in des er begert.

Dis ist
das man beite in dem geiste als die woren anbetter.

Der vigent der kunt och hie zuo
und besicht ob er des sinen och hie út vinden múge,
und stosset dar an und wirt zuo liden gedenke,
und halt die fúr den menschen.

Wanneer de mens in deze innerlijke rust geraakt,
binnen in zichzelf,
dan komt God met deze dreiging en vervult hem met schrik,
het is alsof hij hem met beide vuisten bedreigt.

De ene vuist waar hij mee dreigt,
dat is een duisternis, die hem inwendig omgeeft
op een lange, vreeswekkende weg,
onwetend gaat hij en zonder bezit.

Daarbij komt nog
dat hem alle onheil overvalt,
elke zonde, bekorning,
hovaardij, onkuisheid,
geloofstwijfel,
ja, al die beproevingen,
waarvan hij dacht dat hij er allang vanaf was
en dat hij ze overwonnen had.

Daarvan schrikt hij hevig
en het is als een bedreiging.

De andere vuist waar hij mee dreigt,
dat is dat God hem het vreselijke oordeel voor ogen houdt.

En hierbij kan zich de mens geen andere plaats voorstellen
dan de diepste bodem van de eeuwige hel.

En deze twee vuisten,
ze bezwaren de mens op verbazingwekkend wijze;
en door al dit dreigen
wil God al die dingen helemaal uitbannen
uit de slechte, vergiftigde grond van de hoogmoed.

Kinderen,
zij die deze vuisten echt voor ogen houden,
in hen worden alle begeertes geblust,
meer nog dan door al de uiterlijke oefeningen
die je in vele jaren zult kunnen volbrengen.

Wanneer de mens zich dan
helemaal in de eenzaamheid begeven heeft, zoals de profeet deed,
en hij daar wonen blijft
en wanneer alle stormen in hem gestild zijn,
tot rust gekomen alle gedachten, alle beelden en vormen,
dan komt God en de heilige engel
en ze wekken in hem,
plotseling en in een oogwenk,
de daadkrachtige liefde,
die gelegen is in het innerlijk van de mens,
of ze herinneren hem aan iets dat hem toevertrouwd werd,
ten behoeve van de heilige christenheid,
of de overledenen of de levenden.

In een flits schiet hem dit te binnen.

En dan is het alsof onze Heer zeggen wil:

'Zeg me maar niets meer;
ik weet wat je wilt, ik ken je verlangens';

en hij vervult wat je verlangt.

Dit gebeurt,
in de geest wachtend op de wijze van de ware aanbidders.

Maar ook de vijand komt hierheen,
spiedend of hij iets van zijn gading vinden kan,
boze gedachten roept hij op, werpt ze naar binnen
en houdt ze de mens voor ogen.

Der ensol der mensche nüt achten
und lossen si vor im hin fliesen,
wan er ir nüt gemint noch gemeint enhat:
so muos er sine strosse gon
mit schanden und mit lidiger hant.

Und der mensche wirt groesselichen mit disen anstoessen bereit.

5
In etlichen landen
vint man lúte
die einer valscher lidikeit phlegent
und tuont sich aller wúrklichkeit ab,
und inwendig huetent si sich vor guoten gedenken,
und sprechent si sin ze friden komen,
und enwellent sich och nüt ueben an den werken der tugende
und si sin dar úber komen.

Si hant ein túfellin bi in sitzent,
das verbút allem dem
das si von innan und von ussen entfriden mag
in gedenken und in allen wisen,

umbe das si in dem friden bliiben,
umbe das er si denne her nach
mit ime fuere in einen ewigen unfriden,
in sin helle;
dar umbe behuet er in iren valschen friden.

6
Dise wise enhant nüt die gerechten:
die uebent sich innan und ussen,
und si lident sich in allen den wegen do si der herre in fuert:
in die bekorungen, in die vinsternisse,
und ennemest sich nüt an das si ze friden komen sin,
und si ensint och nüt ze unfriden,
denne si gont einen engen phat
enzwischen friden und unfriden
und enzwischen hoffenuge und unrechter vorchte
und enzwischen sicherheit und zwivel.

Und als in wol in blicket der wore fride und friheit des geistes
oder sicherheit,
alle zehant werffent si das wider in den grunt
sunder haften.

Kinder,
dise menschen die disen engen weg gon súllen,
die súllent vor allen dingen sehen
das si hert stant und vaste in den fuosstaphen
des lieben herren Jhesu Christi.

Und so er ie herter und vaster hie inne stat,
so er ie luterer wirt.

Denne entloessent sich die troewenden fúste
und werdent so guetliche minnekliche hende,
und denne umbe vohet si unser herre
so zartlichen in sine vetterlichen arme
und fuert si uf, hoch úber alle ding.

In dem so enpfallent dem menschen alle creatúrliche ding,
und in verdrúset alles das
das nüt luter Got enist.

Nu lot in denne der herre sehen die sweren vinsteren wege
und die engen phede die er úbergangen hat;
denne enmag im nieman me geschaden,
denne werdent si alles irs ellendes ergetzet.

Dis ist ungeret in der worheit den frijen geisten

Laat de mens hierop geen acht slaan,
hij moet ze voorbij laten stromen,
zijn liefde en verlangen er niet naar laten uitgaan:
dan zal hij weg gaan,
vol schande en met lege handen.

En de mens wordt bijzonder goed door deze aanvallen toebereid.

5
In sommige landen
treft men mensen aan
die een valse ledigheid koesteren
en elke werkdadigheid afwijzen,
inwendig behoeden ze zich voor goede gedachten,
en ze zeggen de vrede gevonden te hebben,
en ze willen ook geen deugdoefeningen verrichten
want daar staan ze nu boven.

Een duiveltje zit naast hen,
het veroordeelt alles
wat de innerlijke of uiterlijk rust dreigt te verstoren
in hun gedachten of op welke wijze ook.

Die rust wil hij voor hen behouden,
om hen hierna dan met zich mee te voeren
de eeuwige onvrede in,
zijn hel in;
want daarom bewaart hij in hen deze valse vrede.

6
Dit is niet de wijze van de rechtvaardigen:
zij oefenen zich inwendig en uitwendig,
geduldig gaan ze alle wegen waarlangs de Heer hen leidt:
door beproevingen, door duisternis,
en zonder voor te geven dat ze de vrede gevonden hebben;
maar helemaal zonder vrede zijn ze niet,
want een smal pad gaan ze,
tussen vrede en onvrede in,
tussen hoop en overdreven vrees
en tussen zekerheid en twijfel.

En wanneer in hen de ware vrede en de vrijheid van geest daagt,
of zekerheid,
dan werpen ze dit meteen terug, de grond in,
zonder zich te hechten.

Kinderen,
de mensen die deze smalle weg zullen gaan,
ze moeten er op de eerste plaats op toezien
dat ze stevig staan en vasthoudend gaan in de voetstappen
van Onze Lieve Heer Jezus Christus.

Hoe steviger en vasthoudender hij zo gaan zal,
des te gelouterder hij worden zal.

Dan ontspannen zich die dreigende vuisten
en ze veranderen in goedaardige, in minnelijke handen;
en onze Heer neemt hen dan
zo teder in zijn vaderlijke armen
en hij leidt hen naar omhoog, ver boven alle dingen uit.

En dan wordt de mens ontdaan van alle schepselijke dingen,
en verdriet maakt zich dan van hem meester
wanneer iets niet louter God is.

Nu laat de Heer hem dan de zware, duistere wegen zien
en de smalle paden waarover hij gegaan is;
en niemand zal hem nog kwaad kunnen doen,
en alle ellende wordt hem daar vergolden.

Maar dit geldt waarlijk niet voor de vrije geesten,

die in valscher friheit glorierent,
und och dennen mit der valscher lidikeit,
die sich eines valschen Friden vermessen,
und och den
die in iren eigenen wisen und ufsetzen stont,
und do an genuogt licht XL jor oder me,
und hant grosse werk getan.

Dise alle enwolten disen engen weg nüt gon.

7
In einer grosser samenunge
do sint lichte kume ein mensche oder zwei menschen
die disen weg wellent gon.

Und alle die do sint,
die süllent dise menschen an wúrken
und si bereiten her zu.

Jo,
so moechten si so lichte missetuon;
so spricht man in so swerlichen zuo.

Liebes kint,
das solt du liden,
und enpfert dir ovch wol ein hert antwúrt und ein swer wort,
so kume alzehant zuo dir selber
und bekenne dinen gebresten
und lo dir es leit sin.

Liebes kint,
swig stille
und nim von Gotte
das du dich do an bekennest.

Wan hettest du vil gedult bewiset,
dir moechte ein hoch gemuete dar ab sin komen.

Dar umbe demuetige dich unde gang echt fúr:
es sol dich alles bereiten,
es si krumb oder recht,
es kumet dir alles ze guote,
woltest du es war nemen
und einen wackeren flis haben.

Wer des herren denne alsus beitet
mit wachenden ovgen,
als min herre S. Augustinus tet,
des hochzit man nu begat,
dem solte der herre dienen
und volle froeide mit teilen
als er im hat getan.

Das uns nu das allen geschehe,
des helf uns Got.

Amen.

die met hun valse vrijheid pronken
en ook met hun valse ledigheid,
en die prat gaan op een valse vorm van vrijheid,
en ook zij
die vasthouden aan hun eigen manieren en opvattingen,
misschien wel veertig jaren lang of nog langer,
en grote werken verricht hebben.

Zij allen, ze wilden deze smalle weg niet gaan.

7
Binnen een grote kloostergemeenschap
zijn er misschien maar één of twee mensen te vinden
die deze weg gaan willen.

En allen die er leven,
ze moeten deze mensen helpen
en hen hiertoe voorbereiden.

Ja,
wellicht behandelt men hen ruw,
of benadert hen met harde woorden.

Lieve kind,
je moet het dulden,
en ontglipt je een hard antwoord en een zuur woord,
keer dan meteen in tot jezelf
en beken je tekortkoming
en heb spijt.

Lieve kind,
zwijg stil
en ontvang het als door God gegeven,
opdat je jezelf daaraan kunt kennen.

Want had je hier veel geduld getoond,
je zou er misschien hoogmoedig van geworden zijn.

Verdeemoedig je daarom en ga zo dan vooruit;
het zal je allemaal voorbereiden,
of het nu krom is of recht,
alles komt jou ten goede,
wanneer je er maar acht op slaat
vol wakkere ijver.

Wie dan op deze wijze wachten op de Heer,
hun ogen geopend,
zoals bij Sint-Augustinus
wiens feest we vandaag vieren,
de Heer zal hen bedienen
en hij zal ook hen in de vreugde laten delen
zoals hij dat bij hem deed.

Dat ons allen dit ten deel mag vallen,
daartoe helpe ons God.

Amen.

Preek 79 (V80)

Opname in de orde

Dilectus meus loquitur michi:
'surge propera amica mea et veni'. (Ct 2,10)

*Die bredige usser der brute spruch
in der minnen buoche
seit von vil stücken
die eine brut Gottes an ir haben muos,
das ir goetlicher fride von innan blibe
und überwinde die drie widersachen:
die welt,
den boesen geist
und ir eigen fleisch.*

1
Alsus sprach die brut in der minnen buoche:

'min liep sprach zuo mir:
stant uf, mine fründin,
ile und kum.'

Der nu wil ein sunderliche fründinne unsers herren sin
und wissen wil obe er si ein sunderliche brut unsers herren,
der sol dise stücke mercken
ob er die an ime habe;
het er die,
so enist do kein zwifel an
er si gantz ein userwelte brut.

Das eine ist
das er sich mit unserm herren
in solichen friden habe gesetzt
daz in keine creature múge entfriden in sinre inwendikeit.

Dovon sprach der prophete:

'in dem friden ist sine stat.'

Eine sunderliche brut unsers herren sol sich also halten
daz sú sich aller dinge getroeste:
der var, der vare,
der blibe, der blibe,
daz ir goettelich fride von innan gantz blibe
und aller dinge sich in ime und durch in múge getroesten.

Nu moehstest du fragen
mit wemme du friden soltest haben.

Mit drin widersachen
solt du friden haben:
das ist die welt, der vient und din eigen fleisch.

2
Also wie mit der welte?

Das du nüt enahtest was dir die welte getuon mag,
sú neme dir, sú gebe dir;
darzuo kumest du mit volkomenre getult.

Das ander:

Mijn geliefde zegt me:
'Sta op, haast je mijn liefste, en kom.' (Hoogl. 2,10)

*De preek op het woord van de bruid
in het boek van de liefde,
spreekt over meerdere kenmerken
die een bruid moet bezitten
wil in haar de goddelijke vrede blijven wonen,
om aldus te zegevieren over de drie tegenstanders:
de wereld,
de boze geest
en haar eigen vlees.*

1
Zo spreekt de bruid in het boek van de liefde:

'Mijn geliefde zei tegen mij:
sta op, mijn vriendin,
haast je en kom.'

Wie dan een uitverkoren vriendin van onze Heer wil zijn
en wil weten of ze een uitverkoren bruid van onze Heer is,
laat haar dan onderzoeken
of ze de volgende kenmerken bezit;
en bezit ze die,
dan is er geen twijfel
dat ze inderdaad een uitverkoren bruid is.

Het eerste kenmerk is,
dat ze zich samen met onze Heer
in een zodanige vrede begeven heeft
dat geen schepsel haar verstoren kan in haar inwendigheid.

Hiervan zei de profeet:

'In de vrede is zijn woonstede.'

Een uitverkoren bruid van onze Heer zal zich zo opstellen
dat ze vrede kan hebben in alles:
wie gaat, die gaat,
wie blijft, die blijft,
steeds zal de goddelijke vrede in haar innerlijk blijven wonen,
zodat ze alles in en door hem op zich zal kunnen nemen.

Nu zou je kunnen vragen
wie het is waarmee je in vrede moet wonen.

Drie tegenstanders zijn het
tegenover wie je de vrede bewaren moet:
de wereld, de vijand en je eigen vlees.

2
Hoe dan te staan tegenover de wereld?

Geef geen aandacht aan wat de wereld met je mag doen,
laat haar nemen, laat haar geven;
bereiken kun je dit door volmaakt geduld.

Het tweede:

das du Friden mit den Vigenden solt haben.

Dar kan doch der mensche kume iemer zuo komen,
der vigent der strite ie wider in;
er bringet iemer út
und get mit allen sinen werken und allem sime tuonde und lossende
uf das er den menschen hindere.

Die fúrin strolen des vigendes
die úberwindet der mensche mit keinen dingen also vollekomenliche
also mit innigem andehtigeme gebette,
das verbrueget und verjaget
und machet in flúchtig mit allen sinen listen;
und darumb
wenne der mensche
gewar wurt der fúrinen pfile die ime do her kummet schiessen,
die ime sin geistlichen Friden wellent benemen,
so gebe er sich zuohant mit gewalte in sin innig gebet
und enahte der hindernisse nút,
so enmag dem vigenden nit leider geschehen,
und so wurt er alles hindernisses los.

Also vindet man von sant Bartholomeus,
do er bettete, do ruofte der túfel:

'ach du verburnest mich mit dime gebette,
und mit dime fúrin bande hest du mich gebunden!'

3

Das dirte:
du solt ouch haben Friden mit dir selber.

Ach wie?

du solt dinen lichamen underwerffen dime geiste
in allen dingen,
also das du sin gewaltig sigest
in allen dingen,
das er dich in keinen weg hindere
die Got von dir wil.

Also dettent die heiligen
das sú ired lichamens also gewaltig worent,
und hettent in ouch also gewenet:
wenne der geist wolte,
so sprang der lichame fúrin,
als ob er spreche:
'ich wil hie sin e du.'

Herzuo kummet der mensche mit drin dingen
das er sins lichamens alsus gewaltig wurt.

Daz erste,
das du dime lichamen abeziehest an essende,
an trinckende und an sloffende und an alleme gemache,
und obe du sihst daz er úbelen wil,
so lege im einen hamen an
mit scharpfen disciplinen.

Das ander,
das du solt widersache haben dem turste der welte
und allen weltlichen dingen und sorgen der welte.

Lo die doten die doten begraben,
volge du Gotte noch;

dir sterbent dine frúnt,
ane varen, ane kummen,
ane ere, ane richtuom úberkummet;
frowwest du dich dis,
so enbist du nút in diseme.

de vrede bewaren tegenover de vijand.

De mens zal hier nauwelijks toe in staat zijn,
want steeds zal de vijand hem weer aanvallen,
steeds komt hij met iets nieuws,
en al zijn werken, al zijn doen en laten,
alles is erop gericht om de mens te hinderen.

De vurige stralen van de vijand
weert de mens met niets zo volmaakt af
als met het innige, aandachtige gebed;
het verzwakt en verjaagt hem
en hij vlucht weg met al zijn listen;
en daarom,
wanneer de mens
die vurige pijlen gewaar wordt die vandaar op hem af suizen,
en die hem zijn geestelijke vrede willen ontnemen,
laat hij zich dan meteen krachtig wenden tot het innerlijke gebed
en geen acht slaan op de hindernissen,
niets zal onaangener zijn voor de vijand;
en zo wordt hij verlost van al die hindernissen.

Van Sint-Bartolomeus wordt gezegd,
dat toen hij bad, dat toen de duivel uitriep:

'Ach, verbranden doe je me met je gebed,
en met je vurige banden heb je me gebonden!'

3

Het derde:
heb ook vrede met jezelf.

Maar hoe?

Je lichaam zul je onderwerpen aan je geest,
bij alles,
en zodanig dat je het in je macht hebt
bij alles,
opdat je er geen hinder van ondervindt op de wegen
die God je wilt laten gaan.

De heiligen deden het zo,
waarbij ze hun lichaam steeds de baas waren,
en ze hadden het zo gevormd,
dat wanneer de geest iets nastreefde
het lichaam naar voren sprong,
alsof het wilde zeggen:
'ik wil daar eerder zijn dan jij'.

Drie dingen zijn het waardoor de mens
zijn lichaam de baas worden.

Het eerste is,
dat je je lichaam voedsel onthoudt,
en drinken en slaap en elke vorm van gemak,
en bemerk je dat het kwaad wil,
houd het dan in het gareel
door scherpe discipline.

Het tweede:
weerstreef de dorst naar het wereldse
en alle wereldse dingen en zorgen.

Laat de doden de doden begraven,
maar jij, volg jij God.

Vrienden, ze sterven,
ze gaan, ze komen,
eer en rijkdom valt hen ten deel;
ben je daarover dan bedroefd of verheugd,
dan ben je er nog niet.

Ein heilige sprichet:

'mit wemme du dich frowest und betruetest,
mit dem soltu geurteilt werden.'

Sant Paulus sprach:

'ir súllent úch ahten dot der welte.'

Der dote enahet nút obe du in lobest oder scheltest,
oder gebest oder nemest;
ein dote oder ein sterbender mensche
der engebe uf alles daz golt oder edel gesteine
oder uf alle die ere oder froede oder frúnt oder trost
nit ein einig hor.

Du solt tuon also ein vatter,
der sas in dem walde,
zuo dem kam sin liplicher bruoder
und sprach:

'bruoder lieber,
ich bin in grossen noeten
und ist mir eine karre mit grosseme dúrem guote
in das wasser gefallen:
hilf mirs uz ziehen!'

und schrei und weinde und bat in vaste;

do sprach er:

'des bit den der do nohe wonet:
wes zihest du mich?'

do sprach diser:

'der bruoder ist vor eime jore dot!'

do sprach diser:

'so bin ich vor zwentzig joren dot gewesen',

und lies also den gon
und bekumberte sich nit me.

Daz dirte ist
daz du habest ein ufgerihtet gemuete in Got,
alle zit ein gegenwertikeit Gottes.

In der worheit,
wilt du haben den schoepfer der creaturen,
so muost du enberen der creaturen,
wanne es enmag nút anders sin,
also vil also din sele gebloeset ist und geteilet:

also vil minre creaturen,
also vil me Gottes;
das ist rehte ein glich kouf.

Sprach sant Augustinus:

'der mensche ist alzuo gitig
dem an Gotte nút enbenuaget;
wes maht du begeren
daz du an ime nút envindest?'

Gedencke:
waz ein einig hertze erdencken mag,
das vindest du tusentvalt an ime;
wilt du minne oder truwe

Een heilige zei:

'Over wie je opgetogen bent, over wie bedroefd,
met hem zul je geoordeeld worden.'

Sint-Paulus zegt:

'Beschouw jezelf als dood voor de wereld.'

Een dode raakt het niet of je hem nu looft of uitscheldt,
of je geeft of neemt;
een dode of een stervende mens,
die geeft niet om goud of edelstenen,
om eer, vreugde of vrienden of troost
nog geen haar geeft hij hiervoor.

Doe als een van de vaders,
in het woud verbleef hij;
zijn lijfelijke broer bezocht hem,
en zei:

'Liefste broer,
ik zit in grote moeilijkheden,
mijn kar die volgeladen is met erg waardevolle zaken
is in het water gevallen:
help me om hem er weer uit te trekken!'

Huilend en jankend bad hij hem het te doen.

Toen zei hij:

'Vraag het toch aan hem die daar woont:
waarom stoor je mij hiermee?'

Toen zei hij:

Die broer is al tien jaar dood!'

Toen zij deze:

'Ik ben twintig jaar geleden gestorven',

en hij liet hem gaan,
zonder verdere bekommernis.

Het derde is,
dat je een gemoed hebt dat op God gericht is
en altijd in Gods nabijheid verkeert.

Waarlijk,
zoek je de schepper van alle schepselen,
laat de schepselen dan los;
het zal niet gaan
wanneer je ziel van hen niet ontdaan is en ontbloot.

Hoe minder van de schepselen,
hoe meer van God;
het één gaat niet zonder het ander.

Sint-Augustinus heeft gezegd:

'Al te hebzuchtig is de mens
die aan God niet genoeg heeft;
kun je iets verlangen
wat je in hem niet vinden kunt?'

Bedenk:
wat één enkel hart uitdenken kan,
het duizendvoudige hiervan vind je bij hem;
verlang je naar liefde of trouw,

oder worheit oder trost
 oder stete gegenwertikeit,
 dis ist an ime úberal
 sunder alle mosse oder wise;
 begerest du ouch schonheit, er ist der schoenste;
 begerest du richtuomes, er ist der richeste;
 begerest du gewaltes, er ist der gewaltigeste;
 oder was ie hertze ie moehte begeren,
 das vindet man tusentvalt an ime.

Alsus vindest du an dem einvaltigen aller guotesten guote
 daz Got ist,

und darumb trib us
 und jage uz
 alle creaturen mit allem irme troste;

sprich:

'gang von mir,
 du enbist nút den ich suoche,
 den ich meine und den ich minne';

es si ere, es si richtuom oder froeude oder frúntschafft,
 sprich:

'gang enweg,
 flúch von mir;
 los sin,
 los vallen:
 ich enahte din nút.'

4

Wannanvon ist das
 das dir Got so froemde ist
 und daz dir sine minnenliche engegenwertikeit
 so dicke underget?

Des enist keine ander sache denne daz din gemuete
 nút blos noch lidig enist,
 das du mit den creaturen bekumbert bist
 und domitte verbildet bist.

Dovon sprach sant Bernhart:

'contemplacio enist nút anders denne ein anhangen in Got
 mit eime vergessende aller zitlicher dinge.'

Dovon sprach sant Augustinus:

'der do fri ist von irdenschen gedencken,
 der henget sich an die ding die Gottes sint',

und sprach ouch:

'o guoter Jhesu,
 min sele begert unsprechenliche
 dinre minnen.'

Ich bitte dich
 daz ich werde begriffen zuo der contemplacien
 und zuo dime crútze
 und in die allerheiligeste suessikeit dinre menscheit,
 das ich múge widerston
 der itelkeit und der bekorunge der welte,

und begere daz ich werde begriffen in den himel
 zuo durchsehende die heimlicheit der sacramento Gottes,
 und das ich múge zuonemen in geistlichen dingen,
 und das ich werde begriffen zuo schowwende
 dine goetliche drivaltikeit,

naar waarheid of troost,
 of naar aanhoudende nabijheid,
 bij hem is het allemaal te vinden,
 elke maat gaat het te boven en op elke manier;
 verlang je schoonheid, de schoonste is hij;
 verlang je rijkdom, de rijkste is hij;
 verlang je macht, de machtigste is hij;
 wat je hart ook verlangen mag,
 het duizendvoudige hiervan vindt men bij hem.

Dit vind je allemaal bij het enkelvuldigste, het beste goed,
 dat God is.

Ban ze daarom uit,
 en verjaag ze,
 al de schepselen samen met al hun troost.

Zeg:

'Ga weg van mij,
 je bent niet degene die ik zoek,
 niet degene waarnaar ik verlang en die ik liefheb.'

Of het eer betreft of rijkdom, blijdschap of vriendschap,
 zeg:

'Ga weg,
 wegwezen jij;
 laat me met rust,
 laat los,
 om jou bekommer ik me niet.'

4

Hoe komt het
 dat God voor jou een vreemde blijft
 en dat zijn minnelijke nabijheid
 jou zo vaak ontvalt?

Geen andere oorzaak dan je gemoed
 dat niet vrij is en ledig,
 want bekommerd is het om schepselen
 en gevuld met hun beelden.

Hierover zei Sint-Bernardus:

'Contemplacio is niets anders dan God aanhangen,
 alle tijdelijke dingen vergetend.'

En Sint-Augustinus zei hierover:

'Wie vrij is van aardse gedachten,
 zal zich binden aan de dingen van God',

en ook zei hij:

'O, goede Jezus,
 mijn ziel heeft een onuitsprekelijk verlangen
 naar jouw liefde.'

Ik bid je,
 dat ik weggevoerd mag worden tot de beschouwing
 en tot jouw kruis,
 tot de allerheiligeste zoetheit van jouw mensheid,
 opdat ik weerstaan kan
 de ijdelheid en de bekorungen van de wereld.

Ik verlang ernaar meegevoerd te worden naar de hemel
 om te schouwen dan de geheimen van Gods sacramenten,
 en om te groeien in de dingen van de geest,
 en dat ik gevoerd word tot het schouwen
 van jouw goddelijke Drievuldigheid,

daz ich bekenne in allen minen werken
dinen goettelichen willen
und werde ingeknúppfet in dine bant.

Und ob ich zuo dem ersten grate
und zuo dem andern grate werde nidergelossen underwilen,
das ich doch enkein merrren habe wider uf zuo gonde,
also obe ich die ersten ding sehe oder hoere,
das ich ir nüt enmercke
und zuomole ersterbe
und dir alleine lebe.

Du solt ein ding wissen:
und werest du alleine lidig der bilde der creaturen,
du muetest Got on underlos haben,
wanne er enmoehete sich nüt enthalten
weder in dem himele noch in ertriche,
er mueste in dich kummen,
oder hette er es ouch gesworen,
er mueste sin wort wandeln
und in dich kummen und mueste dine sele zuomole erfúllen
ob er sú itel fúnde.

Aber kere es war du wilt,
alle die wile das die creaturen in dir sint,
so muost du Gottes itel sin
und sin enbern;

nimest du ime des dinen ein kleines,
on allen zwifel so nimet er dir daz grosse ungemessene
das er ist, ein ungemessen teil.

Man vindt das eine schoene wisse frowwe
ein kint gebar,
das was zuomole swartz also ein moere;
do wart meister Albrehte dis grosse leit geklaget;
do vant er ein bilde eins moeren
das die frowwe hette angesehen,
und sprach:

'frowwe,
ich han uwers kindes vatter funden',

und bewerte das
mit einre hennen,
die wart gegen eime sperwer gesetzt,
und von dem bilde
wurdent der hennen alle ire jungen geschaffen also sperwern.

Also werdent von goetlichen bilden
alle die geburt goettelichen
und von creaturen creaturlich.

Das vierde ist:
du solt dine naturlichen sinne underbrochen han
und solt ir gewaltig sin zuo aller zit:
du solt sehen und nüt sehen,
und niemer dine ougen noch dine oren ufgeheben zuo keinre itelkeit,
noch dinen munt niemer ufgetuon wanne zuo nutze,
dine hende noch dine fuesse noch enkein din gelesse,
denne in grosseme getwange und in innehande
und in grosser sicherheit,
das do niemer in in gevalle
noch gesehen werde
denne daz zuomole goettelich ist.

Sprach sant Augustinus:

'wir súllent sterben und nüt sterben,
wir súllent unser nature mit gewalte undertrucken
und unser sinne;

dat ik in al mijn werken zal herkennen
jouw goddelijke wil
en ingesloten wordt in jouw band.

En zou het zo zijn dat ik op de eerste trede
en soms op die tweede trede geplaatst word,
laat me dan niet aarzelen om weer op te gaan,
en wanneer ik dan die aardse dingen zie en hoor,
dat ik er dan geen acht op sla
en ik afsterven zal aan deze dingen
en zal leven naar jou alleen.

Eén ding moet je weten:
zou je vrij zijn van de schepselijke beelden,
je zou God onafgebroken bezitten;
hij kan zich niet afkerig houden,
in de hemel noch in dit aardrijk,
hij moet bij je binnenkomen;
ja, zelfs al zou hij zich iets anders voorgenomen hebben,
hij moest het herroepen
en bij jou dan binnengaan om jouw ziel te vullen
zo hij deze ledig trof.

Maar hoe je het ook draait of keert,
zolang er schepselen in je zijn,
zolang zul je van God leeg zijn
en hem moeten ontberen.

Ontzeg je hem een beetje van het jouwe,
zonder twijfel zal hij jou dan een onmetelijk deel ontzeggen
van de onmetelijkheid die hij zelf is.

Het verhaal gaat van een mooie lelieblanke vrouw,
ze baarde een kind
dat zo zwart bleek als een Moor;
bij meester Albertus beklaagde men zich om dit grote leed;
toen vond hij een beeltenis van een Moor,
de vrouw had hier naar gekeken,
en hij zei:

'Vrouw,
ik heb de vader van uw kind gevonden',

en hij zette zijn opvatting kracht bij
door een hen
tegenover een sperwer te plaatsen;
door dit aanzicht
werden alle jongen van die hen als waren het sperwers.

Net zo wordt uit goddelijke beelden
goddelijks geboren,
en uit schepselijke beelden iets schepselijks.

Het vierde is:
je moet je natuurlijke zinnen getemd hebben
en hen altijd de baas blijven;
zien zul je en niet-zien,
je ogen noch je oren zul je openen voor welke onbenulligheden ook,
je mond slechts openen voor nuttige zaken,
je handen, je voeten, geheel je handelen
zul je in bedwang houden, in de hand houden
en veilig bewaken,
opdat niets naar binnen kan dringen,
en niets naar buiten zal treden
wat niet geheel en al goddelijk is.

Sint-Augustinus zei:

'Sterven zullen we en niet-sterven,
onze natuur dienen we krachtig te onderdrukken
evenals onze zinnen;

ist unser Got gewaltig,
sunder allen zwifel
so werdent wir ouch unser gewaltig.'

Das uns dis geschehe,
des gunne uns Got.

Amen.

heeft God ons in zijn macht,
dan, ongetwijfeld,
dan zullen we ook macht krijgen over onszelf.'

Dat ons dit ten deel mag vallen,
dat geve ons God.

Amen.

Preek 80 (V71)

Over de juiste invulling van de dag

Revela domino viam tuam (Ps 36,5)

1
Dis schribet der prophete in dem salter:

'offen unserm herren dinen weg;
hoffe in in
und er sols tuon'.

Dise wort solte ein mensche fúr sich setzen;
wan alles des man bedarf
zuo einem goetlichen lebende,
des vindet man hie einen weg,
der es gesuochen kan.

'Offen unserm herren dinen weg;
hoffe in in
und er sols tuon.'

Kinder,
nu wil ich úch hie sagen
was und weles úwer uebunge súlle sin
uswendig und inwendig,
in geiste und in nature.

Wan wenne man guoten win hat,
so muos man iemer ein gantz vas haben,
da man den win inne behalte,
als ein gantze guote geordente nature:
die machet guote geordente grúnde,
werk und uebunge.

Dise uebunge
die ligent an vastende, an wachende und an swigende.

Wie geton sol nu dise vaste sin?

Die sol alsus sin
das die swesteren die es wol vermúgent
sunder qwetschunge irre naturen,
so múgent si die regel vaste vasten;
dar zuo entrenge ich si nút.

Aber dis sol úwer wise sin
das ir des morgens wol úwer notdurft essent
- wie guot die spise ist
die der naturen notdurft und nützt ist,
das losse ich gar guot sin –
und des abendes gar wening:
das ist guot dem geiste und der naturen.

Denne sol man des abendes gar zitlich ze bette gon,
zehant nach der complete,
uf das man nach mitter nacht deste wackerre si
und sich deste tapherlicher
ze Gotte múge gekeren.

Und mag aber der mensche des abendes nút slaffen,
so si in guotem friden
und kere sich in das selbe das er nach der mettin tuon wolte.

Openbaar je weg aan de Heer (Ps. 36(37),5)

1
Dit schrijft de profeet in het psalmenboek:

'Openbaar je weg aan de Heer;
hoop op hem
en hij zal het volvoeren.'

Laat de mens acht slaan op dit woord;
want alles wat men nodig heeft
om een goddelijk leven te leiden,
een weg daartoe wordt hier gevonden
voor hem die weet te zoeken.

'Openbaar je weg aan de Heer;
hoop op hem
en hij zal het volvoeren.'

Kinderen,
nu wil ik jullie iets zeggen
over het wat en het hoe van de oefeningen die nodig zijn,
uitwendig en inwendig,
in de geest en de natuur.

Wanneer men goede wijn heeft,
moet men ook een passend vat hebben
waarin men de wijn bewaart;
vergelijk het met een goede, welgeordende natuur:
zij geeft goede, welgeordende grond,
werken en oefeningen.

Deze oefeningen,
ze bestaan uit vasten, waken en zwijgen.

Welke dan is de juiste manier om te vasten?

Die moet zo zijn,
dat de zusters die daartoe in staat zijn
zonder hun natuur geweld aan te doen,
de regels voor het vasten opvolgen;
ik dring daar niet op aan.

Dit dan is de juiste manier voor jullie:
's morgens moeten jullie eten naar behoefte
– hoe goed het voedsel zijn moet
om noodzakelijk en nuttig voor de natuur te zijn,
dat laat ik over aan eigen goeddunken –
en eet 's avond weinig;
dat is goed voor de geest en de natuur.

Vervolgens moet men 's avonds op tijd naar bed gaan,
meteen na de completen,
opdat men te middernacht des te frisser zal zijn
en zich zo des te wakkerder
tot God kan wenden.

En kun je 's avonds niet slapen,
wees dan toch tevreden
en richt je op wat je na de metten van plan was te doen.

In allen dingen lerent das ir iemer ze friden blibent,
wie si vallent.

Nach mettin so blibe in dem kore
wol einer singenden messe lang,
und nement vor allen
dingen úwers herzen war und úwers grundes;
als denne das hovbet beginnet krank werden
und die nature swere,
so gont in úwer gemach,
wo die nature aller minst gehindert werde,
lichte zuo sinem bette oder dar uf,
und kere sich denne al ze mole zuo im selber:
das mag er bas getuon in gemache denne alsus.

Wan als die nature in unrasten ist
und och als gewúrget wirt,
dannan ab wirt si grob und manigvaltig
und sloffet der mensche vil
deste tieffer und groblicher.

2
Als der mensche denne an sin gemach kumet,
so sol er denne disen vers her fúr sich nemen:

'Revela domino viam tuam
et spera in eo,
et ipse faciet',

und denne:

'offen unserm herren dinen weg;
hoffe in in
und er sols tuon'.

Was ist nu das,
das du unserm herren dinen weg offenen solt,
dem alle ding offen sint und bekant?

Das ist
das du dir selber dinen weg solt offenen
und bekennen was din weg ist.

In dem ersten zuo gange
das ist ein angesicht und ein wor tief bekennen
diner gebresten.

Dis ist
aller userwelten frúnde Gotz erster zuo gang.

Und die gebresten,
weler kúnne die sint,
die sol man Gotte minnekliche klagen,
und vor weler kúnne gnade oder tugende
oder wes du begerest,
als dinem einigen aller liebsten frúnde offenen und fúrbringen
unde alle dine werrunge
ime do klagen
und dine gebresten,
und du solt ime sicher getrúwen.

'Et ipse faciet,
und er sols sicherlich tuon.'

Glovb alleine ime!

Weren zwei menschen
die unsern herren beten,
und der eine der bete eines grossen dinges
das unmúgeliich schine,
und getrúwete des gantzlichen unserm herren,

Leer bij alles tevreden te blijven,
wat het ook zijn mag.

Blijf na de metten in het koor
voor de duur van een gezongen mis,
en sla dan vooral acht
op je hart en je grond;
wanneer het hoofd dan vermoeid raakt
en de natuur zwaar,
ga naar je cel,
daar waar je natuur het minst gehinderd wordt,
ga in of op bed liggen,
en keer helemaal in tot jezelf;
daar in de cel dan zal het beter gaan.

Want wanneer de natuur onrustig is
en ook wanneer ze gekweld wordt,
dan wordt ze grof en verstrooid
en zal de slaap van een mens
des te dieper en grover zijn.

2
Wanneer de mens daar dan zijn rust gevonden heeft,
laat hij dan dit vers voor ogen nemen:

'Revela domino viam tuam
et spera in eo,
et ipse faciet',

oftewel:

'Openbaar je weg aan de Heer;
hoop op hem
en hij zal het volvoeren.'

Wat wil dat nu zeggen,
dat jij je weg aan onze Heer moet openbaren,
hem voor wie alles open is en gekend?

Dat is,
dat je jouw weg moet blootleggen voor jezelf
en dat je moet inzien welke je weg is.

De eerste stap wordt gezet
door het inzien en waarlijk en diepgaand erkennen
van je tekortkomingen.

Dit is
voor alle uitverkoren vrienden van God de eerste stap.

En de tekortkomingen,
welke dan ook,
men zal daarover voor God minnelijk klagen,
en elke genade, elke deugd,
alles waar jouw verlangen naar uitgaat,
leg het bloot voor hem, als voor je enige, je allerliefste vriend
en toon hem al de dingen die je verscheuren,
klaag daarover bij hem,
alsook over je tekortkomingen,
en vestig al je vertrouwen op hem.

'Et ipse faciet,
en hij zal het vast en zeker volvoeren.'

Schenk hém alleen je geloof!

Zouden er twee mensen zijn
die onze Heer om iets zouden bidden,
en de één zou om iets groots bidden,
iets dat ogenschijnlijk onmogelijk was,
en daarbij al zijn vertrouwen vestigen op onze Heer,

und der ander mensche
bete umbe ein klein snoed ding
und envoltrúwete nút als gentzlichen:
diser der umbe dise unmúgeliche sache bete,
der solte vil und verre e erhoert werden
von sinem grossen getrúwende
wan der ander mit siner kleinen sache.

Dem gloeibigen,
sprichet Christus,
sint alle ding múglich.

Glovbent,
das ist:
getrúwent Gotte.

Er sols werlich tuon;
Got und der prophete enliegent nút.

Getrúwe im:
als in nieman ze vil enmag geminnen,
also enmag im och nieman ze vil getrúwen.

Was du mir oder deheinem lerer
oder guotem frúnde
woltest sagen oder klagen,
das klag alles ime,
und opherent im!

'Et ipse faciet':

er tuot es hundert tusent werbe lieber
wan du es gerne nemest.

Er git vil tusent werbe gerner
wan der mensche gerne neme.

Woltest du súnde vertilgget han
und genade haben,
getrúwe alleine
in einer rechten trúwe,
nút in einem verkerten lebende wellendes.

Hie werdent die tugende gewinnen
und die untugende verlorn.

Wer es nu als der mensche sich
alsus inkert
und von unserm herren nút sunderliches fúr in hat,
so neme er in Gotz namen fúr sich
sine guote gewonliche uebunge,
weler kúnne das si,
do er aller meist gnade zuo hat,
es si unsers herren leben
oder liden oder wunden.

Und dis alles sol sin sunder alle eigenschaft,
ob in Got inwert ziehen welle,
das er im denne alzehant folge.

Zúhet in nu Got in ein nahers inwendiger,
so sol er mit den sinnen nút gon
ze voerschende was oder wie es si,
sunder er sols einvelteklich alles Gotte lossen
und im bevelhen;

er sols tuon:
hoffe echt.

Und blicket dir in fúr ieman ze bittende,
oder aber dine gebresten,

en die andere mens
zou om iets kleins en onbelangrijks bidden
maar zonder hem al zijn vertrouwen te geven:
hij die om dat onmogelijke ding bad,
hij zou vanwege zijn grote vertrouwen
meer en eerder verhoord worden
dan die ander die om dat kleine ding bad.

Voor wie gelooft,
zegt Christus,
voor hem is alles mogelijk.

Geloven,
dat is:
vertrouwen op God.

Hij zal het zeker volvoeren;
God en de profeten, ze liegen niet.

Vertrouw op hem:
en zoals niemand hem ooit te veel lief kan hebben,
zo is er ook niemand die te veel op hem kan vertrouwen.

Wat je tegen mij of welke leraar ook
of tegen goede vrienden
wil zeggen of verzuchten,
verzucht het allemaal tegenover hem,
en leg het voor zijn voeten!

'En hij zal het volvoeren'.

Honderdduizend maal groter is zijn verlangen om dit te doen,
dan jouw verlangen groot is om het te ontvangen.

Duizenden maal groter zijn verlangen om te geven,
dan het verlangen van de mens om te ontvangen.

Zou je willen dat je zonden je vergeven worden
en wil je genade ontvangen,
vertrouw op hem alleen,
en doe het met een oprecht vertrouwen,
en wil hierbij geen verkeerd leven leiden.

Zo worden de deugden verworven
en gaan de ondeugden verloren.

Wanneer een mens zich nu
op de eerdergenoemde wijze inkeert,
maar van onze Heer geen bijzondere gaven ontvangt,
laat hij zich dan wenden, in Gods naam,
tot oefeningen die hem vertrouwd zijn,
welke het ook zijn mogen,
tot oefeningen waar hij zich het meest toe aangetrokken voelt,
oefeningen die gericht zijn op het leven van onze Heer,
zijn lijden of zijn wonden.

En laat het allemaal zonder zelfzucht zijn;
en wanneer God hem dan inwaarts trekken wil,
laat hij hem dan meteen volgen.

Trekt God hem dieper inwaarts,
laat hij dan niet met de zintuiglijke vermogens
proberen te achterhalen wat of hoe dit alles is;
hij moet het eenvoudig aan God overlaten
en het aan hem opdragen.

Hij zal het volvoeren;
hoop slechts.

Komt het verlangen in je op om voor iemand te bidden,
of richten de gedachten zich op je tekortkomingen,

trag es einvelteklich ime uf.

'Spera in eo':
er sols tuon.

3
Iemer enla keine swermuetikeit in dich komen;
wan die hindert dich alles guotes.

Wirst du nu gewar das dich Got inwert zúhet,
so la alle ding vallen
und folge Gotte einvelteklichen
und losse alle dine bilde vallen.

Blicket dir denne út in,
das la vallen,
als och goetliche blicke.

Nút ennim dich an mit den sinnen;
enmachst du disem allem nút getuon,
leg es uf in;
er sols tuon.

Denne engegen dem tag
so kumet ein slaf.

Kinder,
der sterket so sere die nature:
da wirt die nature und die vernunft gelútert,
und die hirn werdent gesterket
und der mensche wirt allen den tag
deste fridelicher und guetlicher und gesaster
von der innerlicher uebunge,
das er sich mit Gotte vereinigt hat.

Dannan us werdent alle sine werk geordent,
und als ein mensche sich vor wol gewarnet hat siner werke
und sich uf die tugende gestiftet hat,
so es denne zuo der wúrklichkeit kumet,
so werdent die werk
tugentlich und goetlich.

Liebes kint,
sloffest du und nickest wol enwening in dinem inkere
dines undankes,
des wirt gar guot rat.

Es wirt dicke besser ein slumerent inkeren
wan vil weckerliche uswendige sinneliche uebunge.

Heb aber an:

'Sursum corda!'

so enkeme du nie so dicke zuo Gotte.

Kere dinen grunt in zuo ime;
sprich mit dem propheten:

'Exquisivit te facies mea;
faciem tuam requiram,

herre,
min antlit suochet din antlit;
nút enkere din antlit von mir';

also bloeslichen kere din antlit,
dinen grunt engegen dem goetlichen antlit.

So wenne das innwendig ungenante
sich Gotte innwendig erbútet,

biedt het hem in alle eenvoud aan.

'Spera in eo',
en hij zal het volvoeren.

3
Laat nooit zwaarmoedigheid in je toe,
want ze houdt je af van al het goede.

Bemerck je nu dat God je inwaarts trekken wil,
laat dan alles vallen,
volg eenvoudig God
en laat al je voorstellingsbeelden los.

Valt je iets in,
laat het gaan,
zelfs goddelijke verlichtingen.

Eis niets voor je zinnen op;
en lukt het allemaal niet,
draag het aan hem op;
hij zal het volvoeren.

Wanneer het dan ochtend wordt,
dan komt de slaap.

Kinderen,
gesterkt wordt hierdoor de natuur:
de natuur en het verstand worden gelouterd,
en de hersens worden gesterkt
en de mens wordt doorheen de dag
vreedzamer en vriendelijker en kalmer
door de inwendige oefening,
waarlangs hij zich met God verenigd heeft.

Hierdoor worden al zijn werken welgeordend,
en als een mens zich goed voorbereid heeft op zijn werken
en bouwt hij op deugden,
wanneer hij ze dan ten uitvoer brengt,
zullen deze werken
deugdelijk zijn en van God vervuld.

Lieve kind,
slaap je of knikkebol je wat tijdens je inkeer,
zonder het te willen,
het komt wel goed.

Vaak is een inkeer tijdens het sluimeren beter
dan veel wakkere, uitwendige, zintuiglijke oefening.

Herneem steeds met:

'Sursum corda!';

nooit zul je zo vaak tot God geraken.

Wend inwendig je grond tot hem,
en zeg met de profeet:

'Exquisivit te facies mea;
faciem tuam requiram;

Heer,
mijn aangezicht zoekt het jouwe;
wend je aangezicht niet van me af'.

Onbedekt keer dan je aangezicht,
je grond naar het goddelijk aangezicht.

Wanneer het inwendig ongenoemde
zich God inwendig aanbiedt,

so erbútet sich nach oder mit dem
alles das namen hat in dem menschen,
und antwúrtet dem in Gotte.

Her engegen das ungenante und unbekante
und alles das da mit das in Gotte namen hat,
das erbútet sich wider dem menschen in dem grunde.

Her zuo ist nu helflich
das der usser mensche in rasten si
und sitze und swige
und enhave nút uswendig unraste
och an sinem libe.

Lieben kinder,
umbe das gemach
so sol úch Got himelrich geben und sich selber.

4
Nu get der ander vers her nach:

'Et deducet quasi lumen justiciam tuam,
und er sol lúchten als ein liecht dine gerechtekeit'.

Weles ist unser gerechtekeit?

Das ist das wir uns selber bekennen.

Sant Bernhardus spricht:

'das hoechste und das beste bekenntnisse
ze nechste Gotte
das ist das wir uns selber bekennen'.

Kinder,
er sol lúchten als ein liecht dine gerechtekeit.

Uwer gerechtekeit wirt wirdeklich geleit
an der haltunge úwers ordens
und sunderlich an úwerem swigende.

Des súllent ir flissig sin
in allen den ziten und steten
als úch geschriben ist:

des bitte ich úch in Gotte,
das ir das zuo allen ziten haltent
und haltent úch abgescheidenlich von allen menschen,
und sunderlich
haltent úch aller der lidig die das nút enmeinert noch ensuochent
das ir begerent ze meinende,
si sin wie oder wel si sint:
mit den ensúllent ir nút vil redendes haben
denne guetlichen ja und nein.

Wirt das geandet,
das lont sin,
si enwoelten úch denne volgen zu Gotte.

Und ich bitte úch und rate úch
das ir nieman uswert
heimlichen zuo úch enlossent gon
von denen der grunt ir nút enbekennent,
und haltent úch aller menschen lidig,
ob ir nút verirret enwellent werden.

Ir hant so vil gehoert
und so vil geschriben
in dem úch wol genuengen mag.

Blibent bi úch selber

dan toont zich daarna of daarmee
alles wat in de mens een naam draagt
en antwoordt hetgeen in God is.

Als antwoord zal het ongenoemde en niet-gekende
tezamen met al hetgeen in God een naam draagt,
zich aanbieden aan de mens in de grond.

Behulpzaam is het dan
wanneer de uiterlijke mens in rust verkeerd
en zit en zwijgt
en dat niets hem van buitenaf stoort,
ook zijn lichaam niet.

Lieve kinderen,
voor deze rust
zal God jullie het hemelrijk geven en zichzelf.

4
Nemen we nu het volgende vers:

'Et deducet quasi lumen justiciam tuam,
als het rijzende licht zal hij verlichten jouw gerechtigheid.'

Waaruit bestaat onze gerechtigheid?

Die bestaat uit het kennen van onszelf.

Sint-Bernardus zegt:

'De hoogste en beste kennis,
die ons God het meest nabij brengt,
dat is dat we onszelf kennen.'

Kinderen,
als een licht zal hij jullie gerechtigheid verlichten.

Jullie gerechtigheid wordt op waardige wijze geleid
in het betrachten van de orderegel
en vooral in jullie zwijgen.

Streef dit ijverig na,
altijd en overal,
zoals het jullie opgedragen is.

Dit vraag ik van jullie, in Gods naam,
dat jullie je hier altijd aan zullen houden;
en zonder je af van de mensen,
en vooral,
houd je verre van allen die niet streven en zoeken
naar datgene waar jullie verlangen naar uitgaat,
wie of wat ze ook mogen zijn;
zorg dat je met hen niet veel praat,
houd het bij een vriendelijk 'ja' en 'nee'.

Wordt dit afgekeurd,
laat ze maar,
tenzij ze jullie volgen willen naar God.

Ik vraag van jullie en raad jullie aan
niemand van buiten
in jullie innerlijk binnen te laten,
niemand van wie de grond jullie niet bekend is;
houd je verre van de mensen,
wanneer jullie niet willen verdwalen.

Veel hebben jullie gehoord,
veel is er geschreven,
daarin is voldoende te vinden.

Blijf bij jezelf

und enkerent úch nút an die die von hohen Worten sint.

Blibent bi úwerm innewendigen menschen.

5
Denne get der vers fúrbas:

'et iudicium tuum tamquam meridiem,
und din urteil sol sin als der mittag'.

Weles ist din urteil
das alsus verkleret soll werden?

Das ist
das du dich verurteilst.

Paulus sprichet:

'verurteilen wir uns selber,
so enwerden wir nút verurteilt'.

Wel mensche recht dar in sehe
wie hoch und wie edel und luter er was
in siner ungeschaffenheit
unde wie snoede und wie ungelich er dem nu ist
in siner geschaffenheit,
er mueste sich selber wol verurteilen
und in als gros bekentnisse siner kleinheit komen:

mochte er ze nichte werden,
das wúrde er gerne;
wan ein unbegriffelich urteil stet uf in dem bekentnisse.

Als der mensche
in dem unmessigen urteil stet,
so wirt sin urteil als der mittag.

Das ist alsus:
ze sumer an dem mitten tag,
so die sunne als heis schinet,
und wúrde si nút getempert
mit den wolken,
si verbrande krut und gras.

Recht also tuot unser herre mit disen lúten:
er muos mit siner gnade
die er den menschen lot inblicken,
temperieren das grúweliche verurteilen und vernichten:
der mensche enmoecht es anders
nút erliden mit núte.

Disem etwas gelich geschach einem menschen,
der wart in als grosse hitze gezogen in klorheit,
das in duchte,
er mueste al ze mole verburnen,
und in duchte des gantz,
er mueste zuo einem luterer nichte werden;
aber das muoste unser herre temperien in dem menschen.

6
Nu spricht fúrbas der vers:

'Subditus esto domino et ora eum,
under wirf dich unserm herren
und anbette in'.

Von disem gebette súllent ir verston in underwúrfte,
das sol innewendeklich
mit einem vernúnftigen
innerlichen fúrwúrflichem angesichte sin des geistes,
also das der mensche

en wend je niet tot hen die in grootse woorden spreken.

Blijf bij je innerlijke mens.

5
Het volgende vers zegt:

'et iudicium tuum tamquam meridiem,
en je oordeel zal zijn als de middag.'

Welk oordeel is het,
dat op deze wijze verlicht moet worden?

Het is dát
waarmee je over jezelf oordeelt.

Paulus zegt:

'Oordelen we onszelf,
dan worden we niet geoordeeld.'

Een mens die goed zou inzien
hoe verheven, edel en rein hij was
in zijn ongeschapenheid,
en hoe klein en ongelijk hieraan hij nu is
in zijn geschapenheid,
hij zou een oordeel over zichzelf uitspreken
en tot een diep besef van zijn kleinheit komen.

Zou hij tot niets worden,
hij werd het graag;
want een niet te begrijpen oordeel ontstaat uit dit besef.

Wanneer de mens
zich onderwerpt aan dit onmetelijke oordeel,
dan wordt zijn oordeel als de middag.

Het is zo:
in de zomer tijdens de middag,
wanneer de zon op haar heetst is,
zou ze dan niet getemperd worden
door de wolken,
kruid en gras zou ze verbranden.

Net zo doet onze Heer met deze mensen:
hij moet door zijn genade,
die hij in de mens laat schijnen,
dit gruwelijk oordelen en vernietigen temperen:
een mens zou het anders
op geen enkele wijze kunnen uithouden.

Iets dergelijks overkwam een mens,
hij werd een zo grote hitte en helderheid ingetrokken,
dat hij dacht
volledig te gaan verbranden,
en hij was ervan overtuigd
dat hij tot een louter niets zou worden;
onze Heer moest dit temperen in deze mens.

6
Het vers gaat verder met:

'Subditus esto domino et ora eum,
onderwerp je aan de Heer
en aanbid hem.'

Van dit gebed gedaan in onderworpenheid, moeten jullie weten
dat het inwendig dient plaats te vinden,
in een door het verstand ingegeven
inwendig, voorwerpelijk schouwen van de geest,
waarbij de mens

mit allem sinem gebresten und sines nictes
sich setze und under lege
under die porte der grossen erwidikeit Gotz,
do Got us smilzet in barmherzikeit,

und och uf tragen ime
alles das tugenden und guoter werke in im ist,

und sol sich do mit setzen under die porte
do Got us smilzet in der wise der guete und minne.

Alsus sol dis underwerffen und dis gebet sin
us dem geiste und us vernunft,
das ist úwern vil vigilien und úwern buechelin die ir lesent,
als gelich als lovffen und sitzen.

Lieben kinder,
kerent allen úwern flis und úwer uebunge
inwert in den grunt
und nüt enblibent in der sinnelicher uebunge,

ir enswingent in den innewendigen menschen,
und dannan us wúrkent alle úwere werk,
es si von den hohen obersten dingen
oder och von
dem hohen wirdigen liden unsers herren Jhesu Christi.

Sunderlich súllent ir úch mit aller andacht tragen
in die heiligen fúnf minne zeichen.

Ir súllent úwer begirlichen kraft tragen
und begraben
in den wirdigen wunden des heiligen linggen fuosses.

Und denne úwer zornliche kraft
in die wunde des rechten fuosses.

Und denne legent úweren eigen willen
in die wunden der linggen hant.

Und denne koment
mit aller der manigvaltikeit úwerre sinnelichen krefte;
senkent úwer vernunft
in die wunden der heiligen rechten hant,
das er berichte und regiere úwern inwendigen menschen
mit siner goetlicher kraft.

Und denne fliehent
mit úwerre minnenden kraft
in das goetlich ufgetane minnende herze,
das er úch do mit ime vereine
und úwer minne und meinunge
ze grunde ab ziehe
von allem dem das er nüt luterlichen und weselichen enist,
und ziehe úch al ze mole in sich
mit allen úwern kreften
innewendig und uswendig
und das mit sinen heiligen wirdigen wunden
und sinem bitterlichen gros liden.

Dis alles súllent ir mit innewendigem flisse ueben.

Das volbringe Got in úch allen
nach sinen eren.

Amen.

Man sol wissen
das dis buoch ist us geschriben
in dem jore

met al zijn gebreken en zijn niets
neer zal zitten en liggen gaat
onder de poort van de grote eerbiedwaardigheid Gods,
daar waar God uitsmelt in barmhartigheid.

Ook zal hij hem opdragen
al wat aan deugden en goede werken in hem is.

Laat hij daarmee neerzitten onder de poort
waaruit God hem tegemoet smelt in goedheid en in liefde.

Dit onderwerpen en dit bidden moet op deze wijze plaatsvinden
in de geest en in het verstand;
vergelijkt men hiermee jullie vigiliën en de boeken die jullie lezen,
dan lijken deze hier evenveel op als lopen lijkt op zitten.

Lieve kinderen,
keer met al je ijver en je oefeningen
inwaarts in de grond
en laat het niet blijven bij oefeningen van de zinnen.

Keer in tot de inwendige mens
en verricht van daaruit dan al je werken,
of ze nou betrekking hebben op verheven dingen
of gericht zijn
op het eerbiedwaardige lijden van onze Heer Jezus Christus.

Laat jullie beschouwing vooral gericht zijn
op de vijf heilige liefdetekenen.

Neem je begeerlijke kracht op
en begraaf deze
in de eerbiedwaardige wonde van de linkervoet.

En leg dan je toornige kracht
in de wonde van de rechtervoet.

Leg dan je eigenwil
in de wonde van de linkerhand.

En kom dan
met heel de menigvuldigheid van je zintuiglijke krachten;
verzink je verstand
in de wonde van de heilige rechterhand,
opdat hij je inwendige mens mag leiden en besturen
met zijn goddelijke kracht.

En ijl dan
met je minnende kracht
het goddelijke, geopende, liefhebbende hart binnen,
opdat hij zich met jou daar dan zal verenigen,
en je liefde en verlangen
tot op de grond ontdoen zal
van al datgene wat hij niet louter en wezenlijk zelf is,
en opdat hij je geheel en al in zich trekken zal
met al je krachten,
inwendig en uitwendig,
door zijn heilige, eerbiedwaardige wonden
en zijn bitter, grote lijden.

Leg je hier dan op toe met innige ijver.

Moge God dit in je voltrekken
in al zijn heerlijkheid.

Amen.

Laat het geweten zijn
dat dit boek voltooid is
in het jaar

do man zalte von Gottes gebúrte
drúzehenhundert jor
und dar nach in dem
nún und fúnfigosten jore
an Sant Mathis abent des zwelfbotten.

Gedenkent des menschen
der dis buoch het geschriben durch Got.

Amen.
Amen.
Amen.

(geteld vanaf Gods geboorte)
dertienhonderd jaar
en daarna
in het negenenvijftigste jaar
op de vigilie van Sint-Matteüs, apostel.

Gedenk de mens
die dit boek geschreven heeft door God.

Amen.
Amen.
Amen.

Preek 81 (V58)

Over de biecht

*Dis ist ein guot lere
und ein heilige manunge.*

Kinder,
ich rate úch und manen und bitte úch
das ir lerent Gotte
innerlichen und luterlichen
bichten alle úwer gebresten,
und lerent ime úch
gruntlichen schuldig geben,
und wegent vor im innerlichen sere und groeslichen
úwer gebresten mit liden,
und das ir úch nút ensetzent
uf vil uswendiges langes bichtens,
vil ze sagende mit onderscheide
von úweren tegelichen gebresten.

Wan sicher, kinder,
do ist wening fúrganges an,
und benement den bichtern ir edel zit
und macht in verdriessen und unlust.

Kinder,
hinnan ab von disem vil sagen
so envallent die gebresten nút ab.

Und als ich dicke und me gesprochen han:
die bichter enhant enkeinen gewalt úber die gebresten;
ja der phaffe
der enhat enkeinen gewalt dar úber.

Kerent úch in úch selber
mit bekentnisse úwer selbes.

Wan dis vil uswendiges sagen ane das innerliche
enbringet wening frucht
an solichen dingen die enkein totsúnde ensint,
und es ist ein zeichen
eins unflissigen menschen
sins inwendigen bichtens,
wan do die inder worheit were,
do verleschen
die tegelichen zuovelle als gar von innan
das man kume eins oder lichte nút
mit onderscheide dar ab gesagen koende.

Und des wúrde gar guot rat,
als es mit Gotte alsus verricht were.

Dis meint man alles mit tegelichen sünden.

Vor tot sünden bewar úch Got.

Kinder,
des inwendigen warnemens der mensche sin selbs
des ist grosse not,

wan der mensche hat manige hut in im
die im den grunt bedeckt
und úber wachsen hant,

*Dit is een goede lering
en een heilige aansporing.*

Kinderen,
ik raad jullie en roep jullie op, vraag jullie,
te leren om aan God,
innerlijk en eerlijk
al jullie gebreken te biechten,
en te leren om tegenover hem
grondig schuld te bekennen,
en innerlijk voor hem, ernstig en diep,
berouwwol jullie gebreken te overdenken,
en er niet naar te streven
uiterlijk, veel en langdurig te biechten
en uitgebreid in te gaan op elke bijzonderheid
van jullie dagelijkse gebreken.

Want zeker is het, kinderen,
op die wijze gaat men niet veel vooruit,
en men berooft de biechtvaders van hun kostbare tijd
en maakt hen verdrietig en ongelukkig.

Kinderen,
door er veel over te praten
zullen de gebreken niet verdwijnen.

Vaak en dikwijls heb ik het gezegd:
de biechtvaders hebben geen macht over de gebreken;
ja, geen priester
heeft hierover macht.

Keer in tot jezelf
en onderken het in jezelf.

Want almaar uitwendig uitzeggen zonder innerlijke betrokkenheid,
dat zal weinig vrucht dragen
waar het zaken betreft die geen doodzonden zijn;
het is een teken
dat een mens zich niet beijvert
om inwendig te biechten,
want zou dit wel het geval zijn,
dan zouden ze uitdoven,
die dagelijkse onvolmaaktheden in het innerlijk,
zodat men nauwelijks nog eentje of zelfs geen enkele
duidelijk benoemen kon.

En het zou goed zijn,
wanneer het aldus met God in orde is gemaakt.

Dit alles betreft de dagelijkse zonden.

Voor de doodzonden beware jullie God.

Kinderen,
dat de mens innerlijk acht slaat op zichzelf,
daaraan is grote nood.

De mens heeft menig huidvel in zichzelf
dat zijn grond bedekt
en hier helemaal overheen gegroeid is;

das er im selber die worheit bedeckt
und unbekant blibet
und er es selber nüt enweis,

und weis so manig ander ding
und sich selber nüt.

Noch drissig oder vierzig húte und vel
die sint recht als oxsen stirnen, als dicke und als hert.

Die sint recht als das lovche,
das alles vol surer húte ist,
ie eine nach der anderen bis uf den grunt.

Dis enkúnnet ir mit bichten nüt ab gelegen
als ir wentent.

Weles sint dise vel?

Das sint alle die ding
do du dich und das dine inne hast und minnest und meinst
und suochest und gebruchest,
der Got eine wore sache noch ende nüt enist.

Das sint alles abgoette,
die bilde der dinge
und eigen lust
und eigen willikeit
und genuedge der sinne in der naturen,
und die besitzet der mensche
als fro Sare, die uf die abgoette ging sitzen.

Dis ist vermessenheit,
ungelossenheit,
unachtsamkeit
und unflis
aller goetlicher dingen.

Dise machent alle dise vel.

Dis enist alles nüt us ze bichtende;
aber der mensche sol dis inwendig war nemen
und bekennen dis demuetklichen vor Gotte
und tuon einen woren nderval fúr sine goetliche fuesse.

So sich der mensche alsus ze mole schuldig git,
so wirt es alles guot rat,
und man sich mit allem flisse dervon keren welle
als verre als man mag mit der helfe des herren.

voor zichzelf heeft hij hiermee de waarheid bedekt
en deze blijft voor hem onbekend;
hijzelf heeft hiervan geen weet.

Van menige zaak heeft hij weet,
maar niet van zichzelf.

Wel dertig of veertig huiden en vellen zijn het,
als die van het voorhoofd van een os zo dik en hard zijn ze.

Ze zijn net als prei,
die omgeven is door wrange schillen,
de ene over de andere, tot aan de grond.

Met biechten kunnen jullie die niet wegschillen,
zoals jullie dat veronderstellen.

Welke huiden zijn dat dan?

Alle dingen zijn het
waarin je jezelf en het jouwe liefhebt en najaagt,
de dingen die je zoekt en geniet,
waarvan God echter niet de ware oorzaak en het doel is.

Het zijn allemaal afgoden,
de voorstellingen van de dingen,
de eigen begeerte,
de eigenwilligheid,
de zinnestrelingen van de natuur;
en de mens bezit hen
zoals Sara die op de afgoden ging zitten.

Vermetelheid is het,
gebrek aan gelatenheid,
onachtzaamheid,
gebrek aan vlijt
tegenover de goddelijke dingen.

Samen vormen ze deze huiden.

Volledig laat zich dit niet biechten;
de mens zal hen inwendig moeten waarnemen
en hen belijden tegenover God;
hij moet zich oprecht werpen voor Gods voeten.

En als de mens aldus zijn schuld geheel en al bekent,
dan zal het goed komen
wanneer hij zich maar met alle ijver af wil keren van deze dingen
en hij ze zover hij kan achter zich laat met de hulp van onze Heer.

Preek 82 (V59)

Een korte biecht

Dis ist ein kurtze bichte

Mit disen worten
mag man in der gemeente von tegelichen schulden bichten:

'ich gib mich schuldig

das ich gesúndet han
mit italen und mit unnútzten gedenken
und die in minem gezite und gebette,
die ich solte fúr komen han mit guoten gedenken,
das mir min unflis gemacht hat;

und mit worten an unnútzten und unfruchtberigen worten,
an stillebrechene an stetten,
an ziten do es nút geurlobt enwas,
mit snellen worten und italen worten,
an ze vil worten,
an herten, an spoetlichen, an unversehenen worten
und an misselichen ungantzen
und och unfridelichen worten;

denne mit werken,
mit unflisse min selbes
und Gotz willen und mins ordens und mins kores und miner gesetzde,
mit ungehorsamkeit und mit undanknemkeit,

das ich Got
nút enminnen noch in loben und sinen manungen nút envolgen
und minen swesteren nút guot bilde enhan vor getragen,
als ich billich solte,

und das armuete und die kúscheit und die gehorsam
und alle die ding die ich Gotte und dem orden gelobt han,
nút gehalten enhan.

Diser und aller gib ich mich schuldig'.

Alsus múgent ir úwern aplas heischen
und múgent gedenken oder sprechen:

'lieber herre,
moecht ich dar komen,
und wer ich fri,
so wolt ich den aplas suochen und holen,
es wer dur Rin,
durch sne, durch nas und kalt.

Vil lieber vatter,
wan ich nút me enmag,
so gon ich dar mit miner begerunge,
das du mir
dine milten almuosen gebest des aplas
und aller der guoten uebungen
die in dem gotzhus und in allen enden geschehent.

Und gebest mir aplas aller miner súnden
us dinen fliessenden minne wunden,
do alle gnade ist us geflossen.

Dit is een korte biecht.

Met de volgende woorden
kan men binnen de gemeenschap dagelijks zijn zonden belijden:

'Ik beken schuld.

Gezondigd heb ik
door ijdele en onnutte gedachten
tijdens het getijdengebed en het private gebed,
die verdreven hadden kunnen worden door goede gedachten;
mijn gebrek aan vlijt heeft dit verhinderd.

Gezondigd heb ik door nutteloze en onvruchtbare woorden,
de stilte heb ik gebroken op plekken,
op tijden waarop het niet geoorloofd was,
door snelle en ijdele woorden,
met teveel praten,
en met harde, spottende, onbezonnen woorden,
met halve waarheden
en ook door onvriendelijke woorden.

Gezondigd heb ik door mijn werken,
door gebrek aan ijver ten opzichte van mezelf,
ten opzichte van God, mijn orde, mijn koor en de regels,
door ongehoorzaamheid en ondankbaarheid.

Gezondigd heb ik doordat ik God
niet bemind, niet geëerd en zijn vermaningen niet opgevolgd heb
en ik zo voor mijn zusters geen goed voorbeeld geweest ben,
zoals ik het wel had moeten zijn.

De geloftes van armoede, van kuisheid, van gehoorzaamheid,
en al de dingen die ik God en de orde beloofd heb,
heb ik geschonden.

Aan al deze dingen, ik beken, heb ik me schuldig gemaakt.'

Dan kunnen jullie om kwijtschelding vragen,
en denk en spreek dan als volgt:

'Lieve Heer,
mocht ik zover komen,
en zou ik daartoe de vrijheid hebben,
ik zou de kwijtschelding zoeken en afsmeaken,
al moest ik de Rijn over,
door sneeuw gaan, door natheid en door kou.

Innig geliefde Vader,
omdat ik tot niet meer in staat ben,
wil ik in mijn verlangen tot daar gaan,
opdat jij me dan
je milde aalmoezen schenken mag van kwijtschelding,
en door deelname aan de goede oefeningen
die in die kerk en op alle andere plekken plaatsvinden.

Mag me dan kwijtschelding laten toestromen voor al mijn zonden,
uit jouw vloeiende liefdeswonden,
waar alle genade is uitgestroomd.'

Du moechtest dis also begeren
mit glovben und mit getrúwunge dirre worte
als vil als du alle die welt fúrbas richtest.

Zo sterk kon je verlangen zijn,
uitgesproken in dit geloof en vertrouwen,
dat je daarmee de hele wereld vooruit zou kunnen helpen.

Preek 83 (V60)

Dit is een goede lering

'Audi, Israel' (Dt 6,4)

Dis ist ein guote lere

Moyses der sprach:

'O Israel hoere.
Din Got ist ein Got,
alleine Got,
ein einvaltig Got'.

So múgen wir doch also grossen fúrgang nemen
an den sunderlichen eigenschaftlichen bescheiden namen
die wir im zuo legen,
und wesende engegen der wir unser vernichtkeit tragen súllen.

Wan,
als ich me han gesprochen,
als der mensche hie vormals alles dachte
nach der zitlichen wise,
als nach unsers herren geburt
und werken und leben und wise,
also sol er nu alles uf ziehen sin gemuete
und sol leren sich erswingen úber die zit
in die ewigen wise und wesen.

Nu mag der mensche
in disen eigenscheften
sin gemuete erspiegelen
in wúrklicher wise,
das er an sehe das Got ist ein luter wesen,
das aller wesen wesen ist,
und doch enist er aller dinge in keines.

Alles das ist
und das wesen ist und wesen hat
und guot ist,
da inne ist Got.

Sant Augustinus sprach:

'sist du ein guot mensche, ein guot engel, guot himel:
tuo ab mensche, tuo ab engel und himel,
und was do blibet,
das ist wesen der guoten:
das ist Got;
wan er ist al in allen dingen
und doch verre úber die ding'.

Alle creatures hant wol guot, hant wol minnen:
si ensint nút guot
noch minne et c.

Aber Got allein ist wesen der guoten, der minne
und alles des das man wesen nemmen mag.

Dar engegen sol der mensche sich tragen
und dar in versenken mit allen sinen kreften
in wúrklicher gefoelliger an schowelicher wise,

'Hoor, Israel!' (Deut. 6,4)

Dit is een goede lering.

Mozes zei:

'Hoor, Israel!
Jouw God is Eén,
God de Alenige,
één enkelvoudige God.'

Toch kunnen we veel nut trekken uit het overdenken
van de bijzondere, de hem toekomstende, afzonderlijke namen
die we hem geven,
en van dit zijn, waartegenover we ons niet-zijn moeten plaatsen.

Want,
zoals ik vaker heb gezegd,
waar de mens in het begin alles overdacht
op de wijze die past bij de dingen in de tijd
– zoals de geboorte van onze Heer,
zijn werken, zijn leven, zijn doen en laten –
laat hij nu zijn gemoed dan optrekken,
en leren zich te verheffen boven de tijd,
tot in het eeuwige leven en zijn.

De mens kan
in al deze eigenschappen
zijn gemoed weerspiegelen
naar de wijze van zijn werkzaamheid,
om dan in te zien dat God een zuiver zijn is,
dat hij het zijn is van alle zijn,
en toch met geen enkel ding samenvalt.

In alles wat is,
dat zijn is en zijn heeft,
en goed is,
daarin is God.

Sint-Augustinus zei:

'Zie je een goed mens, een goede engel, een goede hemel,
doe dan die mens weg, die engel en die hemel,
en wat dan overblijft,
dat is het wezen van het goede:
het is God;
want hij is in alle dingen
en toch ver boven alle dingen.

Alle schepselen bezitten iets van het goede, iets van de liefde,
maar het goede zelf zijn ze niet,
de liefde zelf zijn ze niet', etc.

God alleen is het wezen van het goede, van de liefde
en van alles waar men zijn aan kan toeschrijven.

Laat de mens zich daarheen keren
en daarin verzinken met al zijn krachten,
op werkende, ondervindende, aanschouwende wijze,

das sine vernútkheit
ze mole werde enphangen und vernúwet
und gewesen in dem goetlichen wesende,
das allein wesen und leben und wúrken ist in allen dingen.

Denne sehe der mensche an
die eigenschaft der einiger einikeit des wesens,
wan Got ist an dem lesten ende der einvaltikeit
und in ime wirt alle manigvaltikeit geeiniget
und einvaltig in dem einigen ein wesende.

Sin wesen ist sin wúrken,
sin bekennen, sin lonen, sin minnen, sin richten
alles ein,
sin barmherzikeit, sin gerechteikeit:
dar in gang und trage din unbegriffenlichen grosse manigvaltikeit,
das er die einvaltige in sinem ein valtigen wesende.

Denne an sehe der mensche
die unsprechliche verborgenheit Gotz,
als Moyses sprach:

'werlichen, herre,
du bist ein verborgen Got'.

Und er ist verborgenlichen in allen dingen
verre me wan dehein ding im selber si
in dem grunde der selen,
verborgen allen sinnen
und unbekant ze mole inne in dem grunde.

Dar in tring mit allen kreften
verre úber den gedank
dine usserliche uswendikeit,
die so verre,
so froemde ir selber ist und aller innerlicher inwendikeit
als ein vich, das den sinnen lebt
und nút enweis
noch ensmakt noch enbevindet,

und in senke,
verbirg dich in der verborgenheit vor allen creaturen
und vor allem dem das dem wesende froemde und ungelich ist.

Dis alles ensol nút sin in biltlicher
oder allein in gedenklicher wise,
sunder in weselicher, wúrklicher wise
mit allen kreften und begerungen
úber die sinne in bevintllicher wise.

Denne mag der mensche an sehen
die eigenschaft der goetlichen wuestenunge
in der stillen einsamkeit,
do nie wort in dem wesende
nach weselicher wise inne gesprochen enwart
noch werk gewúrk enwart;

denne do ist es so stille, so heimelich und so wuest.

Do enist nút denne luter Got.

Dar in kam nie nút froemdes,
nie creature,
bilde noch wise.

Dise wuestenunge meint unser herre
do er sprach durch den propheten Johel:

'ich wil die minen fueren in die wuestenunge,
und do wil ich ir zuo irem herzen sprechen'.

opdat zijn nietsheid
geheel en al ontvangen mag worden en vernieuwd,
en vervuld zal zijn van goddelijke zijn,
dat alleen zijn en leven en werken is in alle dingen.

Dan zal de mens aanschouwen
het eigen van de alenige eenheid van het zijn,
want God is de uiteindelijke eenvuldigheid
en in hem wordt alle menigvuldigheid geëenigd
en eenvuldig in het alenige ene zijn.

Zijn wezen is zijn werken, zijn kennen,
zijn belonen, zijn liefhebben zijn rechtspreken:
één alles,
zijn barmhartigheid, zijn gerechtigheid;
ga daar binnen met je niet te omvatten, grote menigvuldigheid,
opdat hij haar vereenvuldigen zal in zijn eenvuldige zijn.

Dan zal de mens
de onuitzegbare verborgenheid Gods aanschouwen,
en als Mozes zeggen:

'Waarlijk, Heer,
een verborgen God ben je.'

En verborgen is hij in alle dingen,
veel meer nog dan enig ding voor zichzelf verborgen is
in de grond van de ziel,
verborgen voor alle zinnen
en geheel en al ongekend binnen in de grond.

Dring daar dan binnen met al je krachten
ver boven alle gedachten uit,
voorbij aan je uiterlijke uitwendigheid,
die ver hiervan verwijderd is,
vervreemd aan zichzelf en aan alle innerlijke inwendigheid,
als een dier, dat naar de zinnen leeft
en van deze dingen geen weet heeft,
hen niet smaken kan noch ondervinden.

Verzink daar dan in
en verberg je in deze verborgenheid voor alle schepselen
en voor alles wat vreemd en ongelijk is aan dit zijn.

Niet langs voorstellingen zal het gebeuren
of naar de wijze van het denken,
maar op wezenlijke, werkende wijze
met alle krachten en strevingen
boven de zinnen op ondervindelijke wijze.

Daarna kan de mens aanschouwen
wat eigen is aan de goddelijke woestenij
in de stille verlatenheid,
in dit zijn waarbinnen nooit een woord
naar wezenlijke wijze gesproken werd
noch enig werk verricht.

Het is daar zo stil, zo afgezonderd en leeg.

Niets is er dan louter God.

Nooit kwam daar iets wat er vreemd was:
geen schepsel,
beeld noch vorm.

Deze woestenij heeft de Heer op het oog,
waar hij, door de profeet Joël, zegt:

'De mijnen zal ik naar de woestijn leiden,
en daar wil ik dan tot hun harten spreken.'

Dise wueste
 das ist sin stille wueste gotheit:
 dar in fuert er alle die
 die dis insprechens Gotz enphenglich súllent werden,
 nu und in der ewikeit.

Und in die wuesten stillen lidigen gotheit
 trag dinen italen wuesten grunt,
 in die wueste Gotz
 den grunt der da ist vol verwachsens un-krutz
 und lidig alles guotz
 und vol wilder tier
 diner vichlicher tierlicher sinne und krefte.

Denne sich an das goetliche vinsternisse,
 das von unsprechelicher klorheit
 vinstre ist allen verstantnissen, engelen und menschen,
 als der glantz und die sunne in irem rade ist
 dem kranken ovgen ein vinsternisse.

Wan alle geschaffen verstantnisse
 haltent sich engegen der klarheit von naturen
 als der swalwen ovge sich haltet engegen der kloren sunnen,
 und muessen da wider slagen werden
 in ir unbekentnisse und blintheit,
 als verre als si geschaffen und creaturen sint.

Dar engegen trag din abgründig vinsternisse
 berovbet von allem worem liechte und darbende alles liechtes
 und la das abgründe des goetlichen vinsternisses
 im selber allein bekant
 und allen dingen unbekant.

Das abgründe, das unbekant und ungenant, das selig,
 ist me gemint und reisset me die selen
 denne alles das si bekennen múgen
 in der ewigen selikeit, an dem goetlichem wesende.

Deze woestenij,
 dat is zijn stille, eenzame godheid:
 daar leidt hij allen binnen
 die voor Gods inspreken ontvankelijk zullen worden,
 nu en in de eeuwigheid.

En in die eenzame, stille, lege godheid,
 leid daarheen je woeste, barre grond;
 draag hem Gods woestenij in,
 jouw grond die overwoekerd is met onkruid
 en die niets goeds bevat,
 en die vol van wilde dieren,
 vol van je dierlijke zinnen en krachten is.

Aanschouw dan de goddelijke duisternis,
 die door zijn onuitzebbare helderheid
 duister is voor het begrip van engelen en mensen;
 ze is als de volle zonneschijn
 die voor het zwakke oog tot duisternis wordt.

Want elk geschapen verstand
 verhoudt zich van nature tegenover deze helderheid
 als het oog van de zwaluw tegenover de heldere zon:
 het moet wel teruggeworpen worden
 in zijn onwetendheid en blindheid,
 voor zover het geschapen is en schepsel is.

Leid daarheen dan je afgrondige duisternis,
 beroofd van alle ware licht, elk licht ontberend,
 en laat de afgrond van de goddelijke duisternis
 slechts gekend zijn door zichzelf
 en onbekend aan al de dingen.

Deze afgrond, ongekend en ongenoemd, de zalige,
 hij wordt meer bemind en trekt de zielen meer tot zich
 dan alles wat door hen gekend kan worden
 binnen de eeuwige zaligheid van het goddelijke zijn.

Preek 84 (V79)

Onderwerp zonder titel en zonder thema

*Die materie sunder tytuluss und one thema
ist geheissen ein buechelin,
seit von vier gar soerglichen subtilen bekorungen
und ouch mit was uebungen man sú fúrkommen sol
und in angesigen mag.*

1
Dis ist ein nütze und ein notdurftige minnendliche rede
in allen vernunftigen tútschen buochen
und in allen subtilen sinnen
und zuo eime innwendigen lidigen
abgescheidenen geistlichen lebende.

In der ewigen wisheit unsers herren Jhesu Cristi
súllent wissen alle die dis buechelin lesent oder hoerent lesen:
wie das dise noch geschriben lere
gantz lutere einvaltige worheit si,

so ist sú doch gar soerglich allen den zuo lesende
und zuo wissende
die ir selbes nüt willeclichen
zuomole verzigen und gelossen hant
gegenwertelichen und kúnfteclichen
in einer sterbender uebunge
irs bluotes und irs fleisches,
ire sinne und ire vernünftiger werke,
noch dem else sú von Gotte
und von sinen heimlichen frúnden
vermanet werden und getriben werdent.

2
Aber nu richtsant vier grosse bekorunge in der welte.

Das erste,
ussewendig zuo wonende
noch natúrlicher wisheit der sinne,
mit einer unahtsamkeit alles innwendigen geistlichen ernstes
und unratsamkeit,
und nüt mit grosser innwendiger minne
Gotte on underloss zuo lebende wúrclichen
und gegenwúrtelichen
und an ime alleine bloeslichen zuo hangende
mit lutere einvaltiger meinunge
und mit lustlicher liplicher neigunge in sime allerliebsten willen
und darinnen ston
in habende und in darbende liplicher und geistlicher dinge.

3
Die ander bekorunge ist
innwendig und ussewendig offenborunge
und liechte und formen
und sprechende und visionen
noch froemder ungewonlicher wisen;

und wie doch das Got
sinen frúnden underwilent ettewaz worheit offenbort,
so ist doch dise wise nüt balde
zuo gloubende noch zuo getruwende,
wanne des menschen geistlich nutz lit wenig daran,

*Onderwerp zonder titel en zonder thema;
men noemt het een boekje,
het handelt over vier zeer zorgwekkende, subtiële bekorungen
en ook over oefeningen die men doen moet om hen voor te zijn
en waarmee men hen overwinnen kan.*

1
Dit is een minnelijk verdoog, nuttig en nodig
bij alle tot het verstand gerichte Dietse boeken;
vol subtiële zinnen is het,
en gericht op een inwendig, vrij,
afgescheiden geestelijk leven.

In de naam van de eeuwige wijsheid van onze Heer Jezus Christus:
allen die dit boekje lezen of het horen voorlezen, ze moeten weten
dat de nu volgende opgeschreven leer
geheel, loutere, zuivere waarheid bevat.

Laten zij het zorgvuldig lezen
en er kennis van nemen
die hun eigen zelf uit vrije wil
nog niet helemaal opgegeven en achtergelaten hebben,
nu en in de toekomst,
in oefeningen van versterving
gericht op hun bloed en vlees,
op hun zinnen en hun werken van het verstand,
waartoe ze door God
en zijn vertrouwelijke vrienden
gemaand en opgeroepen worden.

2
Vier grote bekorungen nu heersen over de wereld.

De eerste:
te wonen in de uiterlijkheid
overeenkomstig het natuurlijke inzicht der zinnen,
onder veronachtzaming van alle innerlijke, geestelijke ernst;
onberaden zijn we,
en het ontbreekt ons dan aan grote, inwendige liefde
God onophoudelijk daadwerkelijk te leven
op betrokken wijze,
waarbij we hem niet anders zoeken
dan met een zuiver en eenvoudig verlangen
en een lichaam dat opgewekt zijn allerliefste wil verlangt te doen,
om hierin dan te volharden
bij bezit of gemis van lichamelijke of geestelijke zaken.

3
De tweede bekorung bestaat uit
inwendige en uitwendige openbaringen,
verlichtingen, verschijningen,
stemmen en visioenen,
die langs vreemde wegen en op ongewone wijze komen.

En hoewel God
af en toe zijn vrienden een weinig waarheid openbaart,
toch, wanneer het langs deze wijze komt
dan moet men het niet te gauw geloven en vertrouwen,
want het geestelijk nut voor een mens is hier gering,

mer
manigvaltiger grosser geistlicher schade und ouch liplicher
dem menschen die von disen wisen vil halten wellent.

4
Die dirte bekorunge ist
ein gros vernúnftig flogieren von warheit
mit allem unterscheide uszuosprechende,
aber mit innewendigen vernúnftigen wercken
anzuosehende nach bewegunge und reissunge
des grossen lustes natúrliches liehtes
mit eime unbekentnisse sin selbes wol gevallen,
und harzuo
sint alle menschen von naturen geneiget,

und dise bekorunge ist vil soergliche
eime ungestorbenen menschen,
wan sú gebirt geistliche hochfart
und ein betrogen leben
und gross irrunge
in eime geistlichen schine.

5
Die vierde bekorunge ist
ein innewendige itele blinde lidekeit
sunder wúrklich minne und begerunge
mit eime liplichen nidersizende,
schedelichen widergeboeiget uf sich selber
entslaffen oder ein entsinken in ime selber,

daz do geschíht eime anhebenden
oder eime jungen menschen
oder eime ungestandenen menschen,
sunderlichen also dise menschen zuo vil herzuo keren wellent,
mit einre friheit zuo vil danvon halten wellent
und allezit sich darin gebent
als ob es der fride und die gobe Gotz si;

und hie inne werdent sú swerlichen betrogen,
wenne es ist der naturen und des vigendes rot
und wúrcket in in ein sorglich verleiten.

6
Mer der mensche
der disen bekorungen enpflieden wil
und Gotte erlichen
und ime selber nutzlichen leben wil,
noch diser noch geschriben lere,
der sol sich
mit eime geordenten ernste
ussewendig und innewendig ueben
one alle eigenschaft
uf enkeinre wisen zuo blibende,
emzlichen bescheidenlichen warnemende
des goetlichen tribendes in ime;

und die wisen und der materien
die in aller meist reissent ussewendig und innewendig
zuo guoten werken
und zuo goettelicher minnen,
die ensol er nút balde abelossen,
bitze daz sú selber abevallent.

Wer noch denne das ime ein nehers gezoeuget und bekant wurde,
doch alle die wile
das der mensche under sinen viertzig joren ist,
so ensol dekeiner
innewendige noch ussewendige
zuo vil friden noch lidekeiten und richsenen
zuo gentzlichen getruwen,
wenne es ist noch denne vil vaste mit naturen vermúschet;

integendeel zelfs,
allerlei, grote, geestelijk en lichamelijke schade
treft de mens die hier veel waarde aan hecht.

4
De derde bekorung:
te pronken met verstandswaarheden
waarvan we dan elk onderdeel willen bespreken;
het innerlijk werk van het verstand echter
wordt hierbij aangetrokken en gestuwd
door het genot van het natuurlijke licht
zonder weet te hebben van zijn eigen zelfgenoegzaamheid;
en hiertoe
zijn alle mensen van nature geneigd.

Zorgwekkender is deze bekorung
bij een mens die niet aan zichzelf gestorven is,
want ze baart geestelijke hoogmoed
en een misleid leven
dat gekenmerkt wordt door ernstige dwalingen
onder een schijn van geestelijkheid.

5
De vierde bekorung:
het is de inwendige, loze, blinde ledigheid
die zonder daadwerkelijke liefde en verlangens is,
en die het lichaam laat neerzitten
op schadelijke wijze heengebogen over zichzelf,
rustend of verzonken in zichzelf.

Het overkomt een beginneling,
of een jonge mens
of een onervaren mens,
in het bijzonder wanneer deze mensen zich hierop toeleggen,
en er in hun vrijmoedigheid te veel waarde aan hechten,
en zich hier steeds maar weer aan overgeven
als betrof het hier de vrede en de gave van God.

Ze worden op deze wijze flink bedrogen,
want het is de natuur en de boze vijand die hun raadgevers zijn
en die hen op zorgwekkende wijze verleiden.

6
De mens echter,
die aan deze bekorungen wil ontkomen
en die voor God op een eerlijke
en voor zichzelf nuttige wijze leven wil,
overeenkomstig de hiernavolgende leer,
die moet zich
met een door orde gekenmerkte ernst
uitwendig en inwendig oefenen,
zonder enige eigendunk,
zonder zich te hechten aan één enkele wijze;
vlijtig zal hij zijn en op verstandige wijze acht slaan
op het goddelijke stuwen in hemzelf.

De wijze en de materie
die hem uitwendig en inwendig het meest aanzetten
tot het doen van goede werken
en het sterkst goddelijke liefde in hem wekken,
die moet hij niet snel loslaten,
slechts dan wanneer ze niet langer voldoen.

Zou het zo zijn dat hem dan iets hogers getoond en gewezen werd,
dan toch,
zolang de mens nog geen veertig jaren oud is,
moet hij aan niets van hetgeen hem
inwendig of uitwendig
te veel vrede of onthechting of heerschappij schenkt
zijn vertrouwen geven,
want het is dan allemaal nog sterk met natuur vermengd.

und er sol sich me halten und lossen
zuo der wúrklicher minnen
von innan und von ussen,
und ouch in alles darben
wúrklicher minne
und innewendiger ruowe,
in senftmuetiger demuetikeit
sich selber do inne zuo lidende.

Also es Got let vallen
oder der mensche die uebunge der minnen
ernstlichen gesuochet hat noch sinre vermúgende,
so mag er deste sicherlicher
sich liden und darben.

Und daz alle menschen den geistlichen friden und richeit
nút balde sich darin lossen súllent
und ime getruwen súllent,
das bewert sant Gregorius
do er sprach
daz die priester in der alten e,
als sú fúnfzig jor alt wurdent, daz sú danne alre erst
wurdent huoter des tempels,
mer die wile das sú under fúnfzig joren worent,
do worent sú trager des tempels
mit arbeiten der uebunge.

Mer von welichem alter der mensche ist,
der sinen innewendigen grunt mit ernste uebet
mit einre einvaltiger luterre goetlicher meinunge
in geordenter demuetiger blibender vorhten,
ist danne das ime derselbe underwiltent entsincket
mit gebruchlicher minne und innewendigem friden
ruowende in verlorenheit und in vergessenheit sin selbes,
der enpfahet unsprechenliche unbekante richeit
in goettelicher vereinunge.
Und zuo diser wisen
und aller ussewendiger tugentlicher ordenunge
sol alle vernunftige richeit ein zuodienende kneht sin,
und goetliche heimlicheit sol unbekant bliben;

und dis sprach sant Dyonisius:

'loss alle sinneliche und vernunftigen werg
und stant unbekennende uf
zuo der einunge mit Gotte
die do ist úber alle vernunft.'

Der sich alsus ordenlichen innewendig uebete,
dem wurt dicke daz innewendige tabernackel
unbekentlichen gezoeuget
goettelicher einikeit inne wonende und ruowende,
mer gebruchliche und goetliche schowwende.

Dem ist nút zuo getruwende
in allen menschen vor den fúnfzig joren.

Wer nu dise vor und nach geschriben lere verstan wil
und Gotte erlichen
und ime selber nützlichen leben,
der sol sich mit innigem ernst
und mit demuetiger uebunge und gebetten
innewendlichen zuo Gotte keren
und bitten das ime dis bekant werde
noch sinre notdurft in
dem liebsten willen Gotz.

Des helffe uns die ewige wisheit,
unser lieber herre Jhesus Cristus.

Amen.

Laat hij meer vertrouwen schenken en zich overgeven
aan de daadwerkelijke liefde,
inwendig zowel als uitwendig,
en de ontberingen dan aanvaarden
die daadwerkelijke liefde oproept;
en het gebrek aan innerlijke rust,
laat hij het zachtmoedig, deemoedig,
en dulzaam aannemen.

En als God het zo beschikt heeft,
of wanneer de mens de oefeningen van de liefde
oprecht opgezocht heeft naar vermogen,
dan zal blijken dat deze mens beter in staat is
om te dulden en te ontberen.

En dat niemand de geestelijke vrede en rijkdom
te vroeg in zichzelf moet toelaten
om er zich vol vertrouwen aan over te geven,
dat vinden we al bij Sint-Gregorius,
waar hij zegt
dat de priesters van het oude verbond
op hun vijftigste pas voor de eerste keer
behoeders van de tempel konden zijn,
want zolang ze nog geen vijftig jaar oud waren,
waren ze dragers in de tempel
en verrichtten ze het dienstwerk.

Maar hoe oud een mens ook zijn mag:
hij die zijn innerlijke grond vol toewijding oefent
met een eenvuldig, zuiver op God gericht verlangen
en met een welgeordende, deemoedige, bestendige vrees,
mocht het hem overkomen dat zijn grond hem weleens ontzinkt
in genietende liefde en innerlijke vrede
en hij rustend is in zelfverlorenheit en zelfvergetelheid,
hij zal onzegbare, ongekende rijkdom ontvangen
in goddelijke vereniging.
Om hier te geraken
en om alle uitwendige deugden te ordenen
zal alle verstandelijke rijkdom moeten zijn als een dienstbare knecht
aan wie de goddelijke vertrouwelijkheid onbekend zal blijven.

Daarover zei Sint-Dionysius:

'Laat varen al het werken van de zintuigen en het verstand,
laat dit kennen achter je
en ga in tot de vereniging met God,
alle verstand gaat ze te boven.'

Wie zich aldus op welgeordende wijze, innerlijk oefent,
aan hem zal herhaaldelijk het innerlijke tabernakel
getoond worden, niet op de wijze van het kennen
– de goddelijke eenheid woont er en rust er –
maar in een genietend, goddelijk schouwen.

Men mag dit niet verwachten
bij een mens vóór zijn vijftigste levensjaar.

Wie nu deze hiervoor en hierna beschreven leer verstaan wil
en aldus eerlijk voor God wil leven
op een voor zichzelf nuttige wijze,
die moet met diepe ernst,
in oefeningen van deemoed en door gebed
zich innerlijk tot God wenden
en hem bidden dat deze hem bekend gemaakt zal worden
in de mate dat het voor hem noodzakelijk is
en voor zover het Gods wil is.

Daartoe helpe ons de eeuwige wijsheid,
Onze Lieve Heer Jezus Christus.

Amen.

